

Prologus.

Sancti patres qui priscis fu
ere tēporib⁹ charitatem in
multis frigescētem aspici
ētes. Curātesq3 oino ne ig
nis de altari deficeret: hoc
est ne corda hominū qua-
dam torporis ignauia prorsus tepescerēt
sed magis illo diuini amoris igne quem
dñs misit in terrā iugiter arderent/ligno
rum nutrimenta subijcere satagebāt: ac
semiuiuos q̄si colligere cineres post mul-
toꝝ sacrificia in loco mūdo puris videli-
cet mētibus reponēdos siue reseruādos.
Acta scilicet vitasq3 sctōꝝ recensentes et
in medium proferentes: quatinus varijs
sanctoꝝ exemplis quasi calciamētis qui-
busdam comedētiū agnū paschalē pedes
munirent. Qui nudis ꝛ duris sentib⁹ pre
ceptoꝝ forsitan lederent̄ quippe q̄ꝝ teme
riores aios ad solidū capiēdū cibū adhuc
inualidos lacte prius fouere oportuit. Et
dū audirēt legerētq3 sctōꝝ ꝑbas toto orbe
diffusas: ois sex⁹/ois etatis/ois gradus/
omnis deniq3 ordinis: reges vꝫ ꝛ oēs po-
polos: pricipes/ꝛ iudices/iuuenes/ꝛ vir-
gines/senes cū senioribus: oēs vno quasi
ore laudantes nomen dñi. At breuissimū
post vite curriculum: celum vi quadā ra-
pientes: oēm subire laborē pro dei amore
(pro q̄ ferri ꝛ fiere debēt oia) ꝑtimescerēt
nequaq̄ nec quod a valiquo fieri potuit
impossibile estimarēt. Cū et sexus infir-
mior: et etas tenerior: ꝛ status sublimior
immo: ꝛ de oib⁹ multitudo profusior: oia
que vel iussa sunt vel prohibita: tanto stu
dio adimplerēt vt nec de cunctis vel vnū
iota dumtaxat pretermitterēt: hinc est ꝙ
(vt supra dixim⁹) viri venerabiles liqui-
de cernentes q̄ plures sctōꝝ incitatos ex-
emplis: qui diuinis raro moneuter ꝓcep-
tis. Cōtemplantesq3 spōsam in cāticis tā
tope sponsi voce laudatam (eo ꝙ antiqua
sctōrum opera studioso imitatur affectu)
dicente ad eam sponso. Q̄m pulcri sunt
gressus tui in calciamētis filia principis:
vestigijs silicet amicoꝝ dei fortius inherē
do: et alibi ipsam ad eorum sequelam dul-
cius hijs verbis imitādo. Si ignoras te o
pulcra inter mulieres egredere ꝛ abi post
vestigia gregū. ꝛc. Ac si apte diceret pē-
sare debes mira et stupenda opera: que
in alijs conspicis: vt coꝝ comparatione ꝑ-
ua ac minima tibi videantur bona que tu
facis. Ac sic ad meliorem vitaꝫ capescen-
dam feruentius accendaris. Attēdentes
inq̄ hec omnia: laudare viros generosos
i generatinib⁹ suis ꝑmaxie ac cupiebant
de⁹ q̄ sit mirabilis in sctis suis laci⁹ ostē
dere Mathathias vero sctūs machabeo-
rum dux et princeps viā vniuerse carnis
mox ingressurus vocatis filijs dū eos ad
preliandū prelia domini forti⁹ animaret.
Emissis tanq̄ mine necessarijs diuine le
gis densissimimis siluis: sanctorū virtu-
tes et exempla deuosius recēsuit. Imitan
dos quosdam ꝓferens in medium qui an
te legē fuerūt: vt noe/abraham/ꝛ loth/ce-
teriq3 scti patriarche q̄ in medio nationis
praue: bona operari non cessabunt. Et dū
adhuc lex non esset data ipi tamen sine le
ge nō fuerunt: sed sibimetipsis facti sunt
lex cuncta future legis ꝑfectiora strenue
adimplētes ac deo fide firmissima ꝛ opera
tione dignissima iugiter placētes: quoꝝ
inuictissima paciētia sublimissimaq3 obe
dientia: tā a meruerūt aput deū: vt cete
ris eorū culpa exigente (per euntibus) a
pressura flamine ꝛ de profundis aquarū:
insuper et de manib⁹ querentiū aīas eoꝝ
diuina liberarent̄ virtute ac seminis eoꝝ
multiplicationē ad instar stellaꝝ celi con-
sequerentur. Quosdam vero qui ꝛ sub le
ge floruerunt: ꝛ eidem: veluti quibusdam
loris artius astricti sunt sub cuius iugo li
bētissime colla iclinauerūt. Phinees quo-
q3 sacerdos in exemplum proponitur qui
zelo dei succensus: madianitā cū concubi
tore trāsfodit in vltionē diuine legis. Por

co ⁊ daniel vir desideriorū summeq; abstinentie atq; alii ꝙ plures de quibus oibus longū iam esset enarrare. Cuius et rei seriem sapiens ille qui ecclesiastic⁹ dicitur imitatus est qui post multa sacra hortamenta salubriaq; documenta: in sui calce voluminis: cathologū sctōꝝ patrum studiose retexuit: cunctorum virtutes singulares mira replicans sedulitate: vt posteris daretur sanctitatis exēplum. Et qua vnusquisq; potissimū polleat virtute: clarius inotesceret. Sicuti in habrahā obediētiam summā. In moyse mititatem et mansuetudinē. In phinees zelum ⁊ iusticiam. In Samuele pacientiam ⁊ longanimitatem. In dauid misericordiam ⁊ humilitatē. In mathathia ceterisq; machabeis in ꝑsecutione constanciam ⁊ ꝑseuerantiam: ⁊ sic de ceteris. Ut hij oēs vna ⁊ consona quasi voce cū apostolo clamarēt. Imitatores nostri estote sicut filij charissimi. Apl'us quoq; ⁊ is eūdem insecutus ordinē in suo cathologo ad hebreos antiquos pr̄es seriatim ꝓcedens cōmemorat. Ab enoch incipiens septīo ab adam q̇ deo sctā ꝯuersatione placens: translat⁹ est in paradisum ne mortē videret sꝫ daret gentibus sapiētiā. Abraham quoq; cōmemorās ꝙ fide iustificat⁹ sit. Et moysen sctm̄ qui vir erat mitissim⁹ sup terrā: in q̇ mūdi ꝯtēptū laudauit: eo ꝙ egipti gl'iam fastidiēs magis elegit affligi cū pp'lo dei ꝙ tēporalis peccati habere iocūditatem. Scti denique oēs quomodo ꝑ fidē vicerūt regna opati sūt iusticiā adepti sunt repromissiones ⁊ cetera que sequūtur. Proinde vt etiā ad sctōs eccl'iasticosq; veniā doctores Beat⁹ ille Ihetoonius: vitas sctōꝝ patrū q̇ in heremo victitabāt: tāto studio in vnū collegit fascicl'm vt innumerabiles imortalesq; virtutes imēsas singl'oꝝ diuisiones grāꝝ viuēdiq; efficacissima exempla: ⁊ pl'imoꝝ signoꝝ infinita prodigia: intuentiū ocl'is aspiciēda breui mēbrana exararet: paulū sctissimū inducēs anachoritarū principē atq; primariū antoniū quoq; ⁊ hillaronē ceterosq; pene inumerabiles. Qui tanꝙ purgamēta huius mūdi oim̄ ꝑipsima stulti eē voluerūt vt essent sapientes qui oēs quasi dij quidā (vt ita dicā) in hominū effigie latitātes: pctā hominū suis expiarūt sacratissimis meritis: ⁊ deū quadā violentia ne ad vindicādū eēt ꝓpēsior: orationibus retinuerunt. Quoꝝ et si numerus infinitus erat: tamē coꝝ vnū et anima vna ac ꝯsona voce deo laudes decantabant. Incredibili viuentes abstinentia: ⁊ supra omnia prorsus humanaꝫ naturam: cibum illum qui non perit iugiter operantes: ⁊ tanꝙ luminaria in hoc mundo: innumerabilibus virtutibus choruscantes. Nec minori diligentia illud spiritus sancti organuꝫ beatus videlicet gregorius virtutes et exempla sanctorū patruꝫ italie in vno dialogi volumine suauissimo stilo complexus est. Sic et plures historiografi alijq; deuoti: sanctorum exēpla vitasq; summo recolligere studio conati sūt. Maxime tamē in laudib⁹ coꝝ immorati sunt quorum eis noticiam et locorum vicinitas ⁊ nascēdi propinquitas abundantius prebuerūt. Nos inde (vt verum fateor) sanis prouocantes exemplis Quatenus sanctorum vitas hoc sacro volumine contentas nec sine magno quorūdam labore ac studio in hanc quam videmus formam sollicite redactas: tanto diligentiori studio perlegamus eorumq; viuendi exemplo ad sacra conuersationis studia pertrahamur: quanto pro maiori parte ex nostris sunt ⁊ patria ⁊ gēte. Deus enim omnipotens cum seminans exiret seminare semē suum et orbem iam pene vniuersum secundo repleret vite spiritualis segete. Singulis donans prouinciis sacre fidei patronos quorum sanctissima sequerētur vestigia In idumeā quoq; suum tandem extendit calciamentum

suos videlicet mittens p̄dicatores in hūc
extremum orbis angulum: qui populum
gētilibus implicatū erroribus: ad viam
veritatis reducerent. Atq; ipsum saluato
ris sermonem in apostolorum actibus in
scriptum deuocius implerēt vbi ait. Et e-
ritis michi testes in iudea et ierusalem et
vsq; ad vltimum terre: presciens vtiq; q
postea est impletum: quoniā multus ei es
set populus in ista regione. Quante ete-
nim sunt anglicorū turbe sanctorum: q
magnis floruere virtutib9: quātisq; cho-
ruscauere miraculis optimus erit iudex
liber subsequens: ita vt ipsum huius nr̄e
patrie uocablum: sui merito sociatur no-
minis affectū. Anglia nāq; secūdū quorū
dam diffinitionē: dicitur ab en qd̄ est in: et
cleos qd̄ est gloria: quasi intus gl̄iosa nec
immerito quidem. Namq; tāetsi exteri9
quoq; multis magnisq; gaudeat preroga
tiuis. Quemadmodum in promtū est vi-
dere: vtputa in agrorum ac segetum fe-
cunditate: in lane pannorumq; immensi
tate: in pratorum fluuium ac foncium a-
menitate: in ciuitatum/villarum/castro-
rum / edificiorumq; multiplici varietate
et pulcritudine in ipsius deniq; gētis: vul
tus et habitus miro angelicoq; splendore
et formositate: animiq; audacia et strenu
itate ac ceteris innumeris terrenis com-
moditatibus in quibus omnib9 absq; eo
quod intrinsecus latet eiusdem resplen-
det pulcritudo et gloria. Longe tamē illu-
strius et gl̄iosius eius relucet claritas spi
ritalisq; magestas ex sanctorum qui in ea
floruerunt: virtutibus et exemplis qui tā
q sidera queq; rutulancia tenebrescentē
mundum suis illuminarent radijs: clara
q; luce cuncti perspicerent: q nō sit per-
sonarum acceptor deus: sed in omni gen-
te qui timet deum et operatur iusticiam
acceptus est illi. Nostre itaq; memorie re
ducenda sunt aurea illa tempora: cum pri
mo in hac nostra religione fides adolent:
quātum in omnibus viguit cristiane reli
gionis feruor. Currebatur passim ab om
nibus ad dei cultum: nec felicem se quis-
piam estimauit: nisi aut longo diuturne
penitencie aut certo gladij seuientis bre-
ui martyrio vitam consūmeret. Effusa est
in omnes diuine virtutis abundancia si-
cut vnguentum in capite qd̄ descendit in
barbam aaron descendens et in oram ve-
stimenti eius vnguētum enim in capite.
Superhabundantem dixerim dei grati-
am in superiori potestate: que tūc in bar
bam aaron descendit cum et in alios nobi
les summo gradui vicinius adherentes.
Ipsa eadēq; dei gratia sese infundit: que
etiam in oram vestimenti defluit quando
inferioris plebis mentes tangit. Unguē-
tum quippe in capite effusum est: quia tā
tus erat regum et principum feruor reli-
gionis: vt vniuersos subiectos sibi popu
los suis prouocarent exemplis. In sacre
cōuersationis exercitio tantum impende
bant et is semper inter ceteros reputaba
tur laudabilior qui circa dei cultū pre ce-
teris fuerit sollicitior. In latum extensū
est illis diebus: sacre crucis vexillum cir-
cūquaq; edificabantur ecclesie monaste-
ria vndiq; erigebantur. Et tātum fuit in
tribus implendis: vnius anglicani regis
desiderium: vt q̄diu viveret vnum quo-
libet anno fundaret monasterium: veniā
deniq; ad sacros dei martyres reges qui
stolas suas lauerunt in sanguine agni.
Enumerando siquidem eos duodeci spe-
cialiter inueni nominatos ac viginti ali-
os: qui tacito nomine: omnes sunt sacro
martyrio coronati. Ipsorum etiam angli
canorum regum septem qui pompis secu
li prorsus derelictis nudi nudum in sacra
religione sequebantur christum: atq; ho-
minum consorcia fugientes. Monachi ef-
fecti celibem in monasterijs vitam duxe-
runt preter alios sanctissimos dei confes
sores. Qui superfluis resecatis curis: ab-

lectisq; seculi pompis ac vanis mundi solacijs: deo totaliter erant intenti. Necessarijsq; regni negocijs operibus misericordie iugiter vacātes: & iuxta dn̄i preceptuz amicos sibi de mammona iniquitatis facientes. Unde et inter ceteros. Sanctus dei edwardus rex tantum dinoscit mundum habuisse contemptui: vt latronem cōspiciens suos sepius thesauros furātem nō solum nō caperet sed etiam suo camerario de hoc conquerenti penitus excusaret forte inquiens. Plus nobis indiguit q̄ furatus est: habeat igitur sibi: nobis eniz sufficit quod remāsit. Unde etiam tā largus in pauperes fuit: q sanctum iohannem euangelistam dn̄i consobrinum quodam tempore in peregrini habitu recipere meruit. Oswaldus preterea rex saluatoris perficiens sentenciam qua ait. Omni petēti te tribue. Nullum omnino pauperem a se vacuū dimisit. Immo cuncta fere que habuit indigentibus: tribuēs scutellā quoq; argēteā cū p̄ciosissimo ferculo mēdicāti paupi dedit. Unde et sanctus p̄sul aidan⁹ hoc videns: brachiū regis dextrum quo elemosinas erogare est assuet⁹ protinus benedixit. Nunq̄ inquiens marcescat manus ista: qd̄ quidem ita diuina est impletum virtute: vt post regis mortē ceteris tocius corporis membris in cinerem resolutis vsq; in odiernum diem integra adhuc maneat sine corruptione. Quid plura? Taz feruida fuit retroactis temporibus anglicanorum regum deuotio: vt mirum tunc fuerit regem videre nō sanctuz. Unde et venerabilis ille ac religiosus pater qui fasciculum temperium cōpilauit: asserit in sua cronica: plures se inuenisse sanctos reges in anglia: q̄ in vlla alia mūdi prouīcia q̄tumcūq; populosa. Nec sane minore scītitatis studio scīe ipsorū regū floruere regine ac cetere nobiles: que sincero matrimonio domino deuote seruientes: proles suas in dei timore erudientes: operib⁹ misericordie summa sollicitudine vacātes: honestas nupcias thorumq; immaculatum custodierūt. Quarum tamē multe ex consensu maritoruz suorum: a licitis etiam amplexibus abstinentes celebem et vere angelicam vitam ducētes tāto ampliori corona digne sunt: quanto in igne posite non exarserunt. Unde earum plurima corpora: vt quantum deo placeat illibata virginitas cunctis innotesceret. Hucusq; absq; omīmoda corruptione (si fame credendum est) diuina virtute seruata sunt. Quemadmoduz in sacra patet virgine etheldreda q̄ duobus nupta viris: virgo nichilominus semper remansit: et ideo corruptionis p̄rogatiuā a domino pro munere accepit sicut et plures alie (vt ita dicam) testes & sanctissime puritatis & future resurrectionis fuerūt et plures sanctissime vite presules: quorꝫ sanctitas tantum emicuit: vt omnes qui eos viderent cognoscerent vtiq; q̄m isti sunt semen cui benedixit dominus: quorum iugis ꝯuersatio in celis erat. Ab hijs nostris (vt verum fatear) longe discentiens temporibus vbi totum auaricie ac voluptati datur: sanctitate parum aut nihil circueunt enim iam multi (pace aliquorū dicam) vt seduli exploratores simulāt dissimulant sequūtur obsequūt. Manib⁹ repūt & pedibus: vt quoquo modo sese ingerere queant: in patrimoniū crucifixi quorum insaciabilia corda nunq̄ quiescunt: duplici semper estuantes desiderio: quo vtiq; magis magisq; & dilatent in plura et ad celsiora sublimentur. Uerum nō sic illius temporis sacri pōtifices: non sic inq̄ sanctissimus ille presul cuthbertus: q̄ et si virtutib⁹ plen⁹ & si omi sanctitate cōspicuus: haud tamen ad ecclesie regimē vocat⁹ electusq; ire voluit. Quousq; rex cum suis optimatibus sancti viri pedib⁹ prostratus: cum multis precibus & lachrimis eius tandem renitentem animū non

sine maxima instātia deuicit. Sic et sanctissimus hugo episcopus: non sine quadam violētia maximaq; solennitate ac regis procerūq; magna importunitate: vt curam susciperet animarum tandem est deuictus. Sic et alij ꝙplures qui gregis sibi commisse curam strenue agentes: vere et re et nomine pastores oues suas pascere studebant non expoliare: ac iuxta sacros canones necessaria sibi solummodo non superflua reseruare. Unde & sanctus dei aidanus episcopus tanto exarsit pietatis amore in pauperes christi vt ipse ex episcopo pauper effectus: dum totam pecuniam pauperibus erogaret & pauperi cuidam a se elimosinam expetenti vnde redderet nichil haberet: equum protinus quo sedit sibi pauloante a rege datum pedes incedens pauperi mendicanti daret. Preterea et multi ac strenui in hac fulsere regione sancti predicatores & doctores quorum primarij sancti fuerunt augustinus anglorum apostolus et theodorus ceteriq; eorū socij: qui in hijs precipue partibus ortodoxe fidei seminantes triticum centuplices huic fructus collegerunt celestibus horreis reseruādos. Anselm⁹ quoq; et is quidem pullulantium errorū strenuissimus eradicator: heriticorūq; atrocissimus inimic⁹ diuini verbi sarculo omni penetrabiliori gladio ancipiti superseminata zizania sollicite resecauit deiq; sacre genetrici semper deuotissimus cumq; sermonis eloquencia omnes disertissim⁹ plurima in eius laudē dulciter compilauit. Beda etiam venerabilis qui verbum dei predicando celestia grana vbiq; seminauit: tanteq; fuit auctoritatis tātoq; ab omnibus habitus/honore/et reuerencia vt eius homelie ipso adhuc viuente qđ de nullo alio legimus publice legerentur. Commētatus est deniq; in totum fere vetus nouumq; testamentum: ac felici tandem morte sopitus. Sed nec illud est negligendū et tacita prorsus voce preteteundū: quomodo & āntiquitus sacra die floruerit religio quantosq; protulerit viros disciplina excellentes: ex quorum numero beda fuit sanctissimus. Et ante episcopatum sancti presules cuthbertus/et dūstanus pluresq; alij: bartholomeusq; monachus: alredus etiam vir religiosissim⁹: wallenusq; abbas cum alijs ꝙpluribus qui celestibus solummodo intendētes eloquijs: nullā prorsus habebant de crastino sollicitudinem: humilitatis et paupertatis amatores perituras calcantes diuicias vt celestes eternasq; inuenirēt: quorum exemplis tantum viguit inter monachos feruor discipline: vt vsq; ad coilli regis tempora nec vinum biberent aut seruisiam nec alquas cōmederēt carnes. O ꝙ suauis est vita istorum sanctorum qui duxerūt vitas tam gloriose hic in terra. O homo lege: et qđ legeris memento: quia (vt verum fatear) rem pulchriorē nō scis facere. Oblitus sū paulominus (mea culpa dixerim) sacratarum virginum cateruas que tanꝙ lilia inter spinas: spretis ꝓ christo carnalibus illecebris terrenisq; diuitijs: in castitate/paupertate/& humilitate sponso celesti adherentes eius nimiū accense dilectione: licet earum parentes plurimis habundarent diuitijs. Ipse tamen obliuiscentes populum suum et domum patris sui malebant angustias paupertatis sustinere: ꝙ inter pōposos seculares in periculo permanere: quarū & multe sacro sunt martyrio coronate: sicut beata vrsula vna cum ceteris suis cōsodalibus ac beata ositha virgo et martyr quas deus ex sexu elegens infirmiore vt fortia mundi confūderet per eas multos vtriusq; sexus lucratus est: demū vt paucis concludam tantus ipsis temporibus electorum erat numerus a singulisq; tā feruenti ardentiq; animo ad christi obsequium currebatur: vt g[illegible] nobis.

tatem omnes pro maiori parte sanctitate
imitarint: nec ali qua tūc in quouis repu
tabatur nobilitas: nisi dei seruitute fulci-
retur. Sed quorsum hec omnia. Nimirū
vt nulla curiosa indagine forenses queri-
temus longinquas de sanctorum operati
ones cum intra nos ipsos sit regnum dei
et tātos hic habeamus sanctos patronos:
vt eorum merito nobis sufficerent ad imi-
tandum exēpla. Si nulla prorsus alia do
cumenta haberemus: immo tanto diligē-
tiori studio eos imitari debemus/ quo eis
vicinius sumus annexi. Solent enim ho
mines proprii semper ducis magis prouo-
cari ad belluz (vt verbis iheronimi vtar)
habet & vnūquodqz propositum: pricipes er-
go suos romani duces imitentur camil-
los/ fabricios/ scipiones: philosophi pro-
ponant sibi pitagoram/ platonem/ aresto-
tilem: poeti emulentur homerum/ virgili
um/ therēcium: & sic de ceteris. Nos vero
eamus ad exemplum turbāqz anglicano-
rum sanctoruz: imitetur vnusquisqz pro-
positi sui duces: seculares videlicet prin-
cipes & domini ac milites. Reges sanctis-
simos imitentur Edwardum et Oswal-
dum. Sexus vero feminēꝰ helenam/ san
ctam reginam/ sexburgam reginam/ et
virginem dei etheldredam/ ac beatā mod
wennam. Episcopi vero sacros pōtifices
dunstanum/ cuthbertum/ & aidanū. Tho
mam quoqz sanctissimum christi athle-
tam qui pro zelo iusticie diram perpessus
persecutionē proprio est cruore profusus
Predicatores vero theologi et doctores
augustinum/ anselmum/ bedamqz vene-
rabilem: discantqz ab eis non altum sape
re nec ad inflationem scire sed ad edificati
onem. Religiosi quidem ipsum quoqz be-
dam venerabilez/ bartholomeum/ quoqz
& alredum. Sacrate proinde virgines vr
sulam imitētur beatam osithamqz/ ethel
dredam/ ac beatam modwennam: ceteras
qz sacras virgines. Oēs deniqz ipsorum
sanctorum exemplis proficere studeamꝰ
in melius ad altiora subuehi. Si etenim
prauorū sepe secuti sumus exempla: cur
non imitemur sanctorum digna studia &
deo placita. Et si tam apti sumus imita-
ri iniquos ad maluz: cur pigri sumus iu-
stos imitari in bonum. Timeamus ergo
bonumqz facere satagamus ne vicia no-
stra aliorum virtutibus noceant: ne alio-
rum sanitatē nostram infirmitas corrum
pat: ne aliorum pulcritudinē feditas no-
stra contaminet: ne aliorum lampades
extingamus ardentes. Si nostras illumi
nare nō possumus/ quin magis vnusqui-
qz proximū suum sancte conuersationis
odore post se trahat: & nox nocti idicet sci-
entiaz: vt qui audiat dicat veni. Porro at-
tendat prudens lector ꝙ in hoc codice et si
ꝙ plurime sūt anglicanorum vite sancto-
rum: non tamen oēs hic inseruntur maxi
me cū nemo facile oēs qualicūqz idagine
valeat iuenire. Huius nichilominꝰ colle
ctor siue (vt ita dicam) auctor operis: ita
suam compilandis sanctorum vitis dedit
operam: vt et ipse tam pii operis fructuz
participat et aliis quoqz ad eorum meri-
tum: plura aliaqz ad hec addendi faculta-
tem relinquat. Nec quempiam de cetero
mouere debet. Si presens volumen in as
sertione locorum vbi sanctorum corpora
siue reliquie quiescunt: omnino & in omī-
bus veritati forte non conueniat: aut veri
us aliorum opinioni non cōsenciat. Nam
vnusquisqz sensu suo abūdat: & ꝙ sibi ma
gis euidēs videtur: suis inserit scriptis.
Potest etiam esse et de aliquibus sanctis
dubium non est quin eorum corpora & re-
liquie fuerunt ad diuersa loca mutata si-
ue translata: vnde licet diuersa inde sunt
scripta: possunt tn̄ secundū temporis di-
uersitatē ɔtinere veritatē. Hoc tn̄ vnū pie
credere possumus immo et debemus. Ꝙ
vbicumqz locorum (eorum sunt corpora)
anime eorum in eterna iam recepte sunt

habitacula: quo nos perducat qui est omnium sanctorum iocūdissima laus & gloria amen. Et quia maior pars sanctorum in hac presenti legenda iā nouiter impressa contentorum fuerūt de ista patria que nunc anglia vocatur: aut cum vocabatur britannia vel postq̄ nomē anglie sortita est in ea nati vel conuersati. Et quia similiter predicte terre hibernie/scotie/et wallie: de iure subici debēt & obedientes esse tenentur huic regno anglie. Presens volumen istud (vt videtur) non incongrue vocari potest (Noua legenda anglie).

Tabula.

¶ Finis Tabule.

Hec rosa vir tutis de celo missa sereno.
Eternū florēs regia sceptra feret.

ADrian⁹ natione affricanus comes et cooperator euangelic⁹ apl̄icoꝝ virorū post primatem augustinū magnū lumē refulsit angloꝝ. Quod autē sanctus Augustin⁹ in Anglia plantauit: sanctus Adrianus cū beato Theodoro vbertim rigauit. Nā cū papa Uitalianus beato Adriano bis electo imponeret apl̄atū Anglie beatū Theodoꝝ inuenit pro se quē sibi debitis insignijs induitq₃ suisq₃ titulis sublimauit. O beatum Adrianū dignū gradu apl̄ico ⁊ sanctitatis merito ⁊ doctrine studio: ⁊ caritatis officio/qui ⁊ greca et latina eruditione emicuit. Qui etiā electus a Romano pontifice in apl̄atū Britānie refugit honorē: inuasit tñ laborē de prelato subiecto: de magistro minister factus euāgelij: malēs genti instruēde ꝓdesse ꝙ preesse/ministrare ꝙ ministrari. Primo Andreā quēdam virū probi testimonij pro se obtulit: sed hūc infirmitas corporis inhibuit. Rursus raptus Adrian⁹ ad pontificiū obiecto vt dixim⁹ Theodoro se redemit. Pri⁹ tñ a papa hec interiecta est conditio vt ipse pontifici nō solū dux comes adiutor ⁊ cooperator dñice legationis in Britānia: verūetiā custos ⁊ obseruator apl̄ice fidei in oib⁹ existeret: ne greca institutio gentē apl̄ice docendā in aliquo lederet. Beatū vero Adrianū abbatem viridiani monasterij qd erat nō longe a neapoli campanie: afrum natione: monasteriab⁹ ecclīasticis disciplinis sancte informatū celesti ac mūdiali philosophia: latina quoq₃ ⁊ greca lingua eruditū: adeo Roma nouerat vt nullū magis anglie institutorē optaret aut tandē pro illo: nō aliū ꝙ quē ipse approbaret et suo comitatu et suffragio cōfirmaret. Ibat ergo athleta dei Adrian⁹ cū btō Theodoro sctisq₃ sociis laboriosa peregrinatiōe ad oēm paciētie palmā parat⁹. Illustrissimus aūt Adrian⁹ qr frequēti legatiōe per gallias famosus erat ad cumulū premioꝝ detent⁹ est a duce Francoꝝ Ebronio quasi legat⁹ imperatoris ad reges Britānie ꝯtra regnū qd ipse maxime ꝓcurabat. Sed tandē innocēs repert⁹ ⁊ ad Angliā libere dimissus regimē monasterij scti Augustini Cantuarie suscepit. Congregata aūt discipuloꝝ caterua metrice artis astronomie/arithmetice/et ecclīastice disciplinā: inter sacroꝝ apicū volumina suis auribus tradiderūt vt quidā coꝝ discipuli latinā grecāq₃ linguā eque vt ꝓpriā in qua nati sūt nouerūt. Sed et sonos cantādi in ecclīa quos eatenus in cancia tm̄ nouerāt ab hoc tpe p oēs angloꝝ ecclīas discere ceperūt. Anno autē dñi septingentesimo octauo sctūs pater Adrian⁹ bonis opibus ⁊ exēplis plenus: migrauit ad dñm quito idus Januarij: et in monasterio suo sepult⁹ est quadragesimo primo scilicet anno ex quo in Angliā missus fuit. Reliqt aūt sctm̄ ⁊ doctissimū Albinū discipulū suū sibi successorē. Post mortē vo multis effulgēs miraculis nautas angloꝝ quosdā ad frisonū littora appulsos: ab inuasione hostili citius liberauit. Nā cū essent ab irruente turba opprimēdi: inuocato scti suffragio celeri turbine in alta pelagi ꝓpellēte ad optatū illesi portū ꝓuenerūt. Mortuū resuscitauit: et inter paganos cū qdā xp̄ian⁹ peregrin⁹ subeleuato iā percussoris gladio: scte Adriane adiuua me exclamādo ꝓferret: percussor eadē hora trucidatur: et captiu⁹ liberat. Cōflagrata in qua reqescit ecclīa: i visu cuidā viro apparuit dicēs. Uade et dic epo Dūstano hec tibi mādat famulus xp̄i Adrian⁹. Tu in bominibus diligēter ceptis reqesceis: et mater dūīnisi atq₃ nos domestici sui dāni celi iacture patemus. Quo audito Dunstanus ecclesiā sancte marie reparat: quā

eterna dulcedine raptus singulis nocti-
bus frequentare solebat. Nocte autem
quadā idem episcopus ecclesiam ingres-
sus: manifeste vidit sanctum adꝛianum
inter choꝛos celestiū cum ipsa mūdi dn̄a
collaudātem dominum. ¶ Cū puer qui-
dam doctoꝛis sui verbera timens adꝛia-
ni tumbe fugiendo adhereret ꝛ inuocās
sanctum ictibꝰ afficeret: dū tertio altiꝰ
dexterā doctoꝛ eleuaret: stetit eleuatū in
alta bꝛachiū plurima diei pte tenēs irre-
flexū. Demū ab ipo quē afflixerat puulo
veniā supplicit petiit: ꝛ ipo intueniente
solutum et sanū bꝛachiū: demū recepit.
Offendēs puer alius doctoꝛē suū dū ad
tūbā scti adꝛiani eiꝰ auxiliū iploꝛādo cō
fugeret: rapit a magistro suo q̄ ait. Nec
ipo inq̄t xp̄o adueniēte: impunitū dimit
terē te. Et ecce illico colūbā cādidissimā
in vertice tumbe sancti adꝛiani conspe-
xit: que clemēter submisso capite ꝛ expā
sis alis: veniam pꝛo paruulo imploꝛare
videbatur. Perterritus ergo doctoꝛ pu-
ero pepercit. coram sancto se pꝛoiecit et
veniam sue obstinacie humiliter implo-
rauit. Columba vero ad summa ecclesie
tecta euolans: ab oculis eius disparuit.
Uir quidam sācto adꝛiano valde deuo
tus: pꝛo suis commissis ipsum apud deū
intercessoꝛē foꝛe iugiter flagitabat. Cūq3
repentina moꝛte pꝛeuentus fuisset: qui-
dā ei familiarioꝛ continuis pꝛecibus pꝛo
anima eius dominū exoꝛare nō cessabat
Cui demum sopoꝛato defunctus lineis
indutus apparens: dixit. Scito inquid
q̄ peccatis meis exigentibus cum demo
num traditus essem potestati: tanq̄ stel
la matutina radians subito aduenit be-
atus adꝛianus aduocatus meus cū splē-
dida facie et columbina specie. qui cun-
ctis excussis aduersariis eripuit me: et
ante tribunal eterni iudicis tremenduꝫ
cōstituit. Uidi enim vultū dn̄i erga me
terribilē valde q̄ sctō adꝛiano conuersus
ait. O adꝛiane inq̄t. hunc p̄uaricatoꝛē ꝛ
meis pꝛeceptis nō obtēpantē quare huc
adduxisti? Cui ille. O dn̄e clemētissime
ꝛ misericoꝛs eťne: ꝓ tui nois honoꝛe mei
memoꝛiā semp̄ habuit: ꝛ apud te interces-
soꝛē ꝛ ꝓtectoꝛē me cōstituit. Hac placatꝰ
dn̄s satisfactione: sensi faciem dn̄i erga
me foꝛe serenissimā. ꝛ a culpis meis ab-
solutꝰ in custodia aduocati mei adꝛiani
me tradidit dominꝰ sub cuiꝰ ꝓtectione
viuo feliciter et eternaliter conregnabo.

¶ Narratio.

Circa hec tempa fuit in regiōe noꝛ
thāhūbꝛoꝝ vir quidā nomine dꝛi
thelmꝰ pꝛimo noctis tempoꝛe defūctus
et diluculo reuiuiscens: obseruantes se
in fugam cōuertit vxoꝛ tn̄ eius q̄uis ni-
mis pauida remansit. Cui ille. Noli ti-
mere surrexi a moꝛte qua tenebar. ꝛ per
missū est michi iterū apud hoies viuere:
s3 multū alit viuēdū est michi amodo q̄
pꝛius. Et stati surgēs ad ecclesiaꝫ abiit:
ꝛ vsq3 ad diē in oꝛōne psistēs. substantiā
suā in tres ptes diuisit: ꝛ vnā cōiugi al-
terā filiis tradēs: tertiā paupibꝰ stati di
stribuit. ꝛ in monasterio mailros qđ mo
do mcuros dicit. vsq3 ad moꝛtē in mirabi
li cōuersatiōe pmāsit. Narrabat aūt hoc
modo qđ viderat. Quidā lucidꝰ aspectu
ꝛ clarus veste me ducebat. Incedebamꝰ
taciti cōtra solis oꝛtū solsticialē: et veni-
mꝰ ad vallē latissimā: lōgissimā ꝛ pfun-
dissimā que erat a leua nr̄a. Et habebat
vnū latꝰ flāmis feruētibꝰ nimiū terribi
le: aliud autē feruēti grandine ꝛ frigoꝛe
nimiū oia pflāte: nimis hoꝛrēdū: vtrūq3
plenū aiabꝰ que vicissi hic inde iactabāt
cū impetu. Cū eni vim feruoꝛis tollerare
nō possēt: pꝛosiliebāt misere in medium
frigoꝛis infesti. Et cū neq3 ibi quippiam
requiei inuenire valerent resiliebāt rur
sus in mediū flammarum ꝑende. Cūq3
in hac infelici vicissitudie sine vlla q̄ete:
innumerabilis spiritū multitudo toꝛ-

quereř cogitare cepi qđ infern⁹ ibi esset. Ductor autē me⁹ respondit cogitationi mee. Non est hic inquit vt putas loc⁹ inferni: et cū progrederemur: vidi subito ante nos: obscura incipe loca ꝛ tenebris omnia repleri vt preter speciez ꝛ vestem ductoris mei nichil videre potui. Et ecce crebri flāmarū globi ascēdebāt de puteo ꝛ rursus in eundē decidebāt. Repēte ductor me⁹ disparuit ꝛ me solū in medio tenebrarū ꝛ horride visiōis reliquit. Et cū idem globi igniū sū intermissiōe/modo alta peterent: modo ad ima baratri descenderent: vidi omnia fastigia flammarum plena esse animabus: que instar fauillarum cum fumo ascendentium: nūc ad sublimiora eiecti: nunc retractis ignium vaporibus erant relapse: fetore intollerabili exalāte. Interea turba demonum chachinnans et insultans quinqꝫ animas merentes ꝛ eiulantes ducebat in tenebris. Equibus vt dinoscere potui vnus erat attonsus vt clericus: quidam laicus: quedam femina. Et descenderūt cum eis in medium baratri illius ardentis. Quidam autem spiritus de abysso illo ascendentes: circūdederunt me: atqꝫ oculis flāmantibus: et de ore ac naribus ignem putriduz efflantes: forcipibus igneis quos portabant minabantur comprehendere me et tamen tangere nō valebant. Cumqꝫ vndiqꝫ hostibus et tenebris vallatus attonitus et tremens immobilis starē: ecce quasi fulgor stelle micantis inter tenebras post me apparuit: qui paulatim crescens ad me ocius festinauit et mox sp̄s michi infestos effugauit. Hic erat ductor meus qui conuersus ad dexteram cepit me ducere ad ortū solis brumalem. Et mox in lucem serenam eductus vidi murum permaximū: cui⁹ longitudinis ꝛ altitudinis quasi nullus terminus videbatur. In quo etiam nulla ianua: vł ascēsus: vł fenestra videbatur. Et statim nescio quo ordine: fuimus in sūmo. Et erat ibi campus latissimus et letissimus floribus plenus: ꝛ odore suauissimo repletus: et lux sole meridiano clarior: ꝛ agmina albatorū erāt plurima ꝛ letantium sedes multe. Et cū me inter illos duceret cogitabam hoc esse regnuz celorum. Et ait ductor me⁹. Non est hoc regnum celorꝫ vt cogitas. Et procedens inde: aspexi multo maiorem claritatem q̄ prius: in qua vocē cātantium dulcissimam audiui: ꝛ miri odoris fragrātiam persensi. In cui⁹ amenitatem loci: cum nos intraturos sperarez ductor gressum retorquēs dixit. Vallis illa quam aspexisti flammis et frigoribus horrēda locus est in quo puniende suut anime illorum qui differentes confiteri et emēdare scelera qne fecerant: in ipso tandem mortis articulo ad penitētiā cōfugiūt ꝛ sic de corpore exeūt. Qui tn̄ q2a confessionē ꝛ penitētiā vel in morte habuerunt: oēs in die iudicij ad regnū celorū puenient. Multos autē preces viuētium ꝛ elemosine et ieiunia et maxime missarꝫ celebratio: vt ante diem iudicij liberenť adiuuāt. Putridus ille puteus ꝛ flāminosus quem vidisti os est iehenne: in quo quicūqꝫ semel inciderit in euū liberare nō poterit. Locus iste florigerus ꝛ amenus padisus est in quo recipiunť aīe eorꝫ qui in bonis opibus de corpore exeūt: nec tn̄ sūt tāte pfectionis vt in regnū celorꝫ stati introduci mereanť. Qui tn̄ oēs in die iudicii ad visionē xp̄i ꝛ gaudia regni celestis intrabūt. Nam quicūqꝫ in oīmi verbo et ope ꝛ cogitacōe pfecti sūt. mox de corpore egressi: ad regnū celeste pueniūt. Ad cuius vicina ptinet locus ille vbi sonū cantilene dulcis cū odore suauitatis ac splēdore lucis audisti. Tu autē q2a nunc ad corpus reuerteris et inť homines rursus viuere debes: si actus tuos cariosius discutere et mores sermonesqꝫ tuos in rectitudine

ac simplicitate seruare studueris locum mãsionis post mortem accipies inter agmina spirituũ bonorum que vidisti. Ego namqꝫ cum ad tempus abcessissem a te: ad hoc feci vt quid de te fieri deberet agnoscerem. Hec cũ audissem multum detestatus sũ ad corpus redire suauitate ac decore loci illius quẽ intuebar delectat⁹. Sed inter hec: nescio quo ordine. repente me inť hoĩes viuere cerno: hec et alia que viderat vir iste illis solũmodo q̇ vel tormẽtoꝝ metu perterriti: vel spe gaudiorum delectati: profectũ pietatis ex eius verbis haurire volebãt: referre solebat. Narrabat aũt visiões suas regi northãhumbrorum alfrido doctissimo cuius rogatu in dicto monasterio habitum religionis suscepit et ad eum audiendum sepi⁹ rex veniebat. Dicebatur autem hic frater drithelm⁹: qui sepissime in flumine twede/ vsqꝫ ad collum se immergens ad restringendum calorem corporis psalmis et precibus insistebat. Egrediẽs vero de aqua: nũq̃ ipsa vestimẽta humida atqꝫ algida deponebat: donec ex suo corpore calefierent et siccata essent. Cumqꝫ cruste glacierum circa eum de veste sua defluxerunt fratres dixerunt ei. Mirum est ꝙ tãtam frigoris asperitatem vlla ratione tollerare vales. Respõdit. Frigidiora ego vidi. Et cũ diceretur ei quare tantam austeritatem continẽtie teneret: dixit. Austeriora ego vidi. Sicqꝫ vsqꝫ ad diem mortis sue infatigabili celestium bonoꝝ desiderio corp⁹ senile inter quotidiana ieiunia domabat: multisqꝫ verbo et cõuersatione saluti fuit.

¶ De sctõ Aido siue Aidano abbate.

Uir quidã in regione cõnacto rũ noie sedia: cũ prolẽ habere nõ posset: venit cũ vxore sua ad quosdã sctõs vt ꝓpter sterilitatẽ suam ad dñm exorarẽt. Tũc sancti illi dñm deuote rogauerunt: vt ipsis hominibus ad se venientibus conceptionẽ boni filij donare dignarẽť. Et dixerũt ad eos. Ite in nomine dñi ad loca nostra. In nocte autẽ sequẽti anteq̃ cõuenirẽt: vidit vir idem stellã candidã de celo cadẽtem in os vxoris sue dormiẽtis: et ipsa in visionẽ vidit lunã lucidã in os suũ descẽdere. Nato aũt infãtulo cũ pueritiam attigisset oues octo et bidentes octo patris sui pascens: dum videret quadã die octo lupos valde esuriẽtes: misertus illis tradidit eis octo bidentes: et statim ab eis comesti sunt. Non multo post cum vidisset nutricem suam: sororem videlicet matris sue causa bidentium ad se venire timens eam clamauit ad dominum dicẽs. Domine adiuua me. Et exaudiuit dñs preces pueri sancti et misit octo bidentes ad oues sicut prius erant. Sanctus autẽ puer Aidus: qui et Aidanus a multis vocabatur: eleuata voce in campis legebat: et cum venator cum canibus: ceruuꝫ in loco illo persequeretur: ceruus ad puerum lassus diuertit: et quasi auxiliũ ab eo postulãs coram eo in terraꝫ genua flexit: ⁊ canibus vbiqꝫ in vanum discurrentib⁹ ceruus illesus euasit. Alio autẽ die erant simul in vno loco legentes: sctĩ Aidus ⁊ eius collactaneus molassus: et peregrinari cogitantes: quo irent nesciebant. Erant enim coram ipsis duo ligna magna: et inspirati a deo lignis illis dixerũt. In nomine domini reuelate nobis quid faciemus et quid futurũ nobis est indicate. Et statim ligna illa in terraꝫ ceciderunt: vnum ad aquilonarem partẽ ⁊ aliud ad australem. Elegit ergo molassus insulã quãdã versus aq̇lonem. Aid⁹ vero vsqꝫ ad fines laginẽsium perrexit. Cum aũt Aidus esset in quodam mõte in fine diei: voluit venire ad locũ in quo Aredus quidam sctũs habitabat: et angeli descẽdẽtes et manib⁹ eũ tollẽtes: deduxerũt eũ ad locũ optatũ ⁊ dimiserunt

illũ anteq̄ nox veniret. Puer quidã iux ta stagnũ erat nomine bos qui cũ duob⁹ pueris in profũdũ stagni submers⁹ fuit. Et rogatus Aid⁹ vt eos resuscitaret: sic cis pedibus super stagnũ ambulãs: per rexit ad locũ vbi pueri in stagno submer si sũt: ibiq̄ orans ad vitam resuscitauit illos. Sanctus eni Aidus transito pros pere mari de hibernia ad sctm̄ dauid ve nit in britãniã et multo tẽpore cũ ipo ma nẽs: multa miracula fecit. Quodã autẽ die cũ sedens legeret: venit ad eum ychonomus dicẽs. Surge et accipe plaustrũ vt cũ fratribus ad necessaria onera defe renda pergas. At ille cito surgens et pre velocitate librũ apertũ dimittens: q̄uis pluuia magna descenderet: librũ donec sanctus dauid illum inueniret non lesit. Dixit quoq̄ ychonomus vt duos boues indomitos teneret sed statim mites et do mestici sub eius manu effecti sunt. De ditq̄ ychonomus sancto iugum sine lo ris: et adhesit iugum seruicibus boũ sine loris: quasi fortiter loris cõstringeretur. Et obuiẽs ei sãctus dauid dixit. Quare dimisisti librum apertũ sub pluuia. Hoc audito prostrauit se corã sancto dauid et nõ surrexit donec senior preciperet ei. Et nec dictũ est ei surge. Venerũt autẽ fra tres ad domũ: remanente Aido in littore ꝓstrato. Cũ autẽ quesisset dauid vbi pu er esset: respõsũ est q̄a nõ viderũt eũ: nisi q̄ in littore eũ prostratũ dimiserũt. Tũc missi ad litt⁹ fratres inuenerũt plenum mare ⁊ in circuitu ꝓstrati scti: mare sub leuatũ: et cũ funiculo in nauẽ traxerunt eũ. Alio tẽpore ychonom⁹ inuidia cõmo t⁹ sctm̄ Aidũ occidere cogitãs misit eũ cũ viro laico et vehiculo vt a silua ligna de ferret suasit q̄ laico vt sanctũ in siluis oc cideret. Cũq̄ sanct⁹ ligna colligẽs se icli naret: laic⁹ eleuata securi ictũ versus ca put ei⁹ vibrauit: et ecce man⁹ eius sursũ erecte et aride effecte remanserũt in aere Tũc laic⁹ agnita culpa sua: per orationẽ sãcti sanat⁹ ⁊ solutus est. Hoc aũt diuini tus sancto dauid reuelato stati surgens cucurrit ad fluuiũ: ⁊ innumerabilia ag mina angelo circa Aidũ veniẽtẽ vidit. Et aspiciẽs sanctus Aid⁹ a lõge sanctũ dauid expectantem eũ: venit cito per flu uiũ et per vias asperas: vbi hominũ nul lus prius ambulauit: recto itinere: ad lo cũ vbi dauid stantẽ vidit: ibiq̄ crux vsq̄ in hodiernum diem erecta est. Increpan te autem sãcto dauid ychonomũ: Aidus ait. Non est necesse vt illum increpes: si enim increpaueris eum: ipse mox morie tur: et sepulchrum illi⁹ nemo sciet: et sic factum est. Filius regis qui erat cecus: claudus: et surdus: ad sanctũ Aidum ad ductus ab omni lãguore sanat⁹ est. Ad duct⁹ est ad eũ habẽs faciẽ sine oculis et narib⁹ et bñdixit faciẽ ei⁹: ⁊ dedit ei dñs oculos ⁊ nares. Venerũt autẽ saxones ad bellum cõtra britones: et rogatus Ai dus cum britonibus ad preliũ perrexit. Quem vidẽtes saxones in fugam versi sunt: et orante illo: nec vnus britonũ ceci dit die illo. Q̄mdiu enim in regionibus illis cum sancto dauid seruus dei Aidus habitauit: saxones illuc venire nec popu lo nocere presũpserũt. Quidam de sax onib⁹ latrũculi ad nocẽdũ incolos pagũ vbi seruus dei mansit intrauerũt. Quo cognito suis imprecationibus excecauit eos: ⁊ cũ magna difficultate neminẽ ledẽ tes regressi: ꝑ totũ annũ cecitate percussi ꝑmãserũt. Rex quidã saxonũ ad tẽptã dum eũ venit dicẽs. Cecus sum et surd⁹. Cui sanctus. Neq̄ surd⁹ es neq̄ cec⁹: sꝫ sicut me temptãdo mentitus es: ab hodi erno die rex non eris: et vsq̄ in diem mor tis tue cecus et surdus permanebis. Et factum est ita. Cum benedictione de mũ sancti dauit illo in hiberniam regres so: cogitauit in corde suo dicẽs. Penitet me apud doctorẽ meũ non interrogasse q̄s

in hac hibnie insula erit michi amic⁹ aie Cūq₃ sicco pede super mare ambularet: ecce angelus domini occurrens ei dixit. Magna fiducia est quod fecisti: vt supra mare pedibus ambulares. Et ille. Non pro fiducia hoc feci: sed pro fortitudine fidei. Angelus ait. Non est tibi necesse vt anime amicum habeas: amat te deus: & inter te et deū medius non erit. Et si aie amicū volueris habebis viduam molue noie. Tūc ille in hiberniā regressus est. Cogitauit quoq₃ q̄ cimbalū suū i britonū regiōe oblit⁹ fuisset: & necesse illi fuit vt illud hora legitima pcuteret. Nec mora: cimbalū ipsius de britannia trās mare subito veniēs iuxta se repositū cōspexit. In cuius aduentu gauisus: grās egit deo. Alio die sāctus aidus in curru suo per mare magnū₃ prexit de vno loco ad aliū & vngule equorū et rote in mari non sunt intincte: sed erat mare solidum quasi durissima terra. Cumq₃ in molēdino molēs quidam farinam ab eo postularet et petitam cōsecutus fuisset: iterum mutato habitu oculum sinistrum excecans venit: et in nomine domini farinā pecijt. Uir autem dei calliditatem eius cognoscens: ait illi. Quare hoc fecisti? Ego tibi pro nomine domini farinā dabo: sed vsq₃ ad diem mortis tue cecitatis plagā non euades. Uidit die quadam lupam cancellantem nimisq₃ esuriētem: et interrogans puerum si cibū haberet: ait. Habeo vnū panem: & partem piscis. Et accipiēs panē: lupe porrexit et puer erubuit. Cui sanctus. Affer michi folium. Quo allato et benedicto: panē de folio fecit et puero dedit. Cū autē de terra suis precib⁹ fontem pduxisset: quidam armentarius veniens ad eum dixit. Serue dei matrem meā infirmā visitare & pro salute ei⁹ deum deprecari ne differas: suppliciť efflagito. Sed añquā illuc veniret: mulier illa defūcta est. Currens ergo armētarius ad sctm̄ dixit. Homo dei noli vexari: mater enim mea mortua est. Cui ille. Uade et dic matri tue vt ad me salutandū veniat. Pergens autē ille: matri sue locutus est dicens. Surge vocat te sanctus aidus. Et statim quasi de sompno sana surrexit. Et festinās ad sāctū: grās deo egit Cumq₃ aratores sui ad arādum boues iungerent: ecce quedā mulier leprosa venit: rogans vt sibi bouē largiretur. Cui sine mora de ceteris dedit bouem electū. Tunc aratores offensi: dixerūt ei. Quid faciemus: & quomodo arare poterimus. Sanctus ait. Expectate paulisper bouē ad vos velociť veniet. Et ecce subito de mari propinquo bouem ad se venire cōspiciunt: qui mugiendo vocem exaltans collum in iugum alterius bouis humiliter posuit: per tres mēses apud illos arauit et vnoquoq₃ die mane de mari veniens et vocem exaltans: completo opere reuertebatur in mare. Alio tempore ad virū dei misit sanctus dauid: vt ad salutandum illum veniret. Cūq₃ transito mari aliquanto tempore apud illū māsisset et redire affectaret: dixit ad sanctū dauid Quomodo in patriā rediēs vadā p mare Et ille. Parge inquit ad mare: & qd̄cūq₃ animal venerit tibi: super illū ascendes vsq₃ ad monasteriū tuū vade. Qui veniens ad mare: vidit animal magnū in similitudine equi magni: super cui⁹ dorsū sedens in hiberniam venit: et animal in mare reuersum est. Alio autem tempore ieiunauit quinquaginta diebus & noctibus nichil manducans neq₃ bibens: & corpus illius magis in ieiunio creuit. Et veniens ante hostium cuiusdam regis vt pro nepotib⁹ suis prece sua a captiuitate liberaret: et ecce regis filia mortua est. Qua ad preces regine resuscitata: cū rex durus verbis asperis viro sancto resisteret: et ille regem maledicere cepisset puer qui iuxta stabat dixit. Aue senior:

tuam maledictionem super hāc petram effūde. Et cū sctūs maledictionē sup pe- trā fulminasset: in duas stati partes di- uisa est. Quo viso: rex penitētiā agēs ne- potes suos ei liberos dimisit. Sedēte eo semel in curru: equi qui sub curru erant īmobiles steterūt: et venit ad eū angelus dñi dicēs. Vult enī dñs vt ad regnū cōna ctie vadas: vt regē magnis doloribus et morbo fatigatū sanitati reddas. Cui ille Volo ire. Et angelus. Quāuis nolueris tñ ibis quia hoc vult dñs. Et dixit ad au rigam: dimitte equos ire quocūq3 volue- rint. Et declinauerūt equi sub curru ad stagnū qddā: et siccis pedibus quasi per aridā terrā preterierūt: et sanato rege: pre- dixit ei qꝫ in fine vite sue doloribus mul- tis pressus: regnū celorū consequeretur. Scripto autē cuidā puero quodā psal- mo: vidit puer eū subito ascendentē per scalā aureā inē celum et terrā positā: pu- eri libellū secū portantem. Et post longā tpis morā iterū reuers⁹: nō potuit puer sustinere splēdorē vult⁹ ei⁹. Et puero ait Vide ne alicui hoc in vita mea reuelare presumas. Si michi iquit puer ad quid existi non celaueris: ego quod vidi nulli pādam. Ego ait exiui ad leticiam quam fecit familia dei in aduentu sancti colūbe amici mei. Fallaces quidam et callidi sua vestimenta in siluis abscondentes vestes a viro dei postulabant. Quib⁹ ait Sustinete paulisper: donec vestimenta accipiatis. Tūc misit occulte ad loca vbi vestimenta eorū abscondita erāt: et alla- tas vestes suas dedit eis. Illi autē ppri- as vestes cognoscētes: cōfusi recesserūt. Quidam nomine saran cuz regem lagi- nenciū iugulasset: et vir dei hoc audisset: ait. Utinaz illa manus que regem iugu- lauit ex latere illius viri caderet: sed tū post penitenciā vere factam: et factū est ita. Nam saran ille iuxta sepulcrum re- gis complosis manibus die ac nocte iace bat: donec rex de sepulchro dixit ei. Osa raue brute ignoscitur tibi quod fecisti. Et hoc dicto: manus saran cecidit de late re suo. Sāctus autem aidus perrexit ad sepulchrum regis: et fusa oratiōe ad do- minū resuscitauit eū. Cui rex dixit. Si michi dederit regnum celorum: rogo te vt nūc ad celum pergam. Tunc accepta eucharistia dormiuit in pace. Inops qui dam a quo censū multū rex exigebat ve- nit ad virum dei: auxilium ab eo petens Tūc ille dimidiū modij ordei in sinū petē tis dedit: et statim in aurū optimum ver sū est. Et ait vir dei. Hoc regi da: et eris liber. Rex autē viso tanto auro ait. Quis tibi hoc aurū largit⁹ est? Sāctus inquit aidus dedit michi. Cui rex ait. Hoc aurū non accipio sed deo et sancto aido te libe- rum in eternum dimitto. Et redeunte il lo: vir sanctus aurum in ordeum muta- tum accipiens: illud in terram seminari iussit. Lauante viro sancto manus su- as in fonte: quidam fratrū intra se dixe- rūt. Nullus hō ad discordiam scm̄ aidū cōmouere potest. Tunc vnus ex eis ait. Ego possum commouere eū. Et arripiēs eū proicit in fontem. Et videns vestimē ta sancti: sine aliqua aque gutta esse ari- da dixit. Penitet me quod feci. Cui san- ctus. Bene fecisti penitenciam agendo: nam si nō penituisses: a terra absorbtus fuisses. Nunc vero peccata tua orationi bus et lachrimis redime: quia quadrage simo ab hinc die morieris. Mortua qua dā puella: misit ministrū cū baculo suo: et cum tāgeret eam resurrexit.

Occurrit sācto viro quidam nomine col manus cuius equus mortuus fuerat: et dedit ei equum suū. Et ecce alius equus a deo missus ad virum dei statim venit Cūq3 colman⁹ reuersus esset: equ⁹ ipi⁹ viu⁹ et sanus surrexit in occursuz eius. Tādē in senectute bona opib⁹ deo gra tis et ꝟtutib⁹ plen⁹: scm̄ reliquit pridie

kal. marcij. Sctũs enim iste in vita sãcti dauid: aidanus vocatur in vita vero sua vt superius patet: aidus dicitur: et apud meneuiã in ecclesia sãcti dauid appellat moedok qđ est hibernicũ: ⁊ ibidẽ in magna veneratione festum eius recolitur.

¶ Narratio. Monachꝰ quidã erat omni virtutũ flore ornatus: cui dñs cotidianũ victũ exhibebat. Cotidie enim speluncã suã in heremo ingrediẽs: panẽ mire suauitatis et cãdoris inuenit: et refectꝰ gratias deo referrens: ad orationes et hympnos se conuertit. Cumq; de suis meritis gloriari cepisset: continuo subintrauit in eum desidia quedam animi modica: et post hec creuit negligentia vt tardeor fieret ad orationem. Cũq; parum psallẽdi ministerium exhibuisset: aĩa eius quasi nimio labore fatigata requiescere festinabat. Erat enim iam clãdestina q̃dã in corde eiꝰ turpis ac nephanda cogitatio. Cũ post oratiões cibũ sumeret: inuenit tardiꝰ solito panem mense appositũ: nec paulatim se casurũ intellexit. Cũq; grauis libidinis stimularet incendio: inuenit demũ panem suũ solito sordidiorem. Occupauerũt eum cogitationes ⁊ luxurie stimuli: ⁊ quasi iam presens ⁊ secum accũbens ymago mulieris: quam et amplecti sibi videbatur: ⁊ ad turpes vsus habere substratam. Cumq; cibum sumeret: inuenit panẽ sordidissimum atq; aridum ⁊ quasi a muribus vndiq; corrosum. Tũc ille ingemuit et lachrimas fudit: sed non ita vberes que possent flammam tãti ignis extinguere. Et cum cogitationes vndiq; eum vallarent exurgens nocte ad ciuitatem iter arripuit. Die autem facto: vidit quandam fratrum cellam vbi fatigatus requieuit. Cumq; parum refectus quieuisset: ex more quasi ab eruditissimo patre verbum edificationis ceperunt expetere. Interrogantq; eum quis diaboli laqueos possit effugere: ⁊ turpis cogitationes ab eo immissas depellere. Tunc ille sufficienter eos docuit: ⁊ in semetipsũ regressus ait. Quomodo alios moneo ⁊ ipse decipior? Age inquit miser que facere alios mones. Et intelligens se miserabiliter supplantatum ad speluncam redijt: in cilicõ ⁊ cinere cũ lachrimis iacuit: donec angelus sibi apparens dixit. Suscepit deꝰ penitentiã tuã ⁊ repropitiatꝰ est tibi: sed caue ne vltra elatus decipiaris.

¶ De sãcto aidano: episcopo ⁊ cõfessore.

Est insula que vocatur hij: cuius monasterium magno monachorum pollens examine: in cunctis pene septẽtrionalium scotorũ ⁊ omniũ pictoꝝ monasterijs non paruo tempore arcẽ tenebat: regendisq; eorũ populis preerat. Que videlicet insula: ad ius quidem britannie pertinet: non magno ab ea: freto discreta: sed donatione pictorum qui illas britannie plagas incolunt iam dudum monachis scotorũ tradita: eo quod illis predicantibus fidem christi perceperũt. Ab hac igitur insula ad prouinciã anglorũ in xp̃o instruẽdũ missus est aidanꝰ gradu episcopali accepto. Unde int alia viuendi documẽta: saluberrimũ abstinẽtie vel cõtinẽtie: clericis exemplũ reliquit. Non enĩ aliter ꝙ cum suis viuebat: ipse docebat. Nichil huius mũdi querere: nichil amare curabat. Cũcta que sibi a regibus vel diuitibus seculi donabantur: mox pauperibus qui occurrerent errogare gaudebat. Non equorum dorso nisi maior forte necessitas cõpulisset: sed pedibus ire solebat: quatinus vbicumq; aliquos vel diuites vel pauperes incedens aspexisset cõfestim ad hos diuertẽs: vel ad fidei suscipiende sacramẽtũ: si fideles non essent inuitaret: vel si fideles fuissent: in ipsa eos fide confortaret: atq; ad elimosinas operũq; bonoꝝ executionẽ ⁊ verbis excitaret ⁊ factis. In tm̃ aũt vita illiꝰ a nr̃i tẽporis

segnitie distabat: vt omnes qui cũ eo ince
debãt: siue attonsi: siue laici meditari de-
berẽt: id ẽ aut legẽdis scripturis aut psal
mis dicẽdis operam dare. Hoc erat quotidi
anũ opus illi⁹ et oĩm qui cũ eo erãt vbi-
cũqꝫ locoꝝ deuenisset. Et si forte deuenis
sent quod tñ raro euenit vt ad regis con
uiuiũ vocaretur: intrabat cũ vno clerico
aut duobus ꝛ vbi paululũ reficiebatur
accelerauit ocius ad legẽdũ cũ suis siue
ad orãdũ egredi. Cui⁹ exemplis informa
ti tempore illo religiosi quiqꝫ viri ac fe-
mine cõsuetudinẽ fecerũt: per totum an-
nũ excepta remissione quiquagesime pas
chalis quarta et quinta sabbati: ieiuniũ
ad nonã vsqꝫ orã protelare. Nunq̃ diuiti
bus honoris siue timoris grã si qua deli-
quissẽt reticebat: sed aspera illos inuectõe
corrigebat. Nullã potẽtib⁹ seculi pecuni
am excepta solũmodo esca si quos hospi
tio suscepisset dare nunq̃ solebat: sed ea
poti⁹ q̃ sibi a diuitib⁹ largita fuerãt: vel
in vs⁹ paupeꝝ vel ad redẽptionẽ iniuste
vẽditoꝝ dispẽsabat. Multos precio dato
redemptos suos fecit discipulos: atqꝫ ad
sacerdotalẽ gradũ erudiendo atqꝫ instru
endo ꝓuexit. Cũ eni rex oswald⁹ de pro
uintia scotorũ postulasset antistitem qui
sibi sueqꝫ genti verbũ fidei ministraret:
missus fuit primo ali⁹ austerioris animi
vir. Qui cũ nihil ꝓficiens rediret: in con
uentu senioꝝ fratri reuerso dixit Aidan⁹
Videt̃ michi frater q̃a durior iusto indo-
ctis auditorib⁹ fuisti: et non eis iuxta do-
ctrinã apostolicã: primo lac mollioris do
ctrine porrexisti donec paulatĩ enutriti
verbo domini ad capiẽda pfectiora: et ad
faciẽda sublimiora dei p̃cepta sufficerẽt.
Quo audito: ipsũ ad erudiendũ incredu
los et indoctos mitti debere: cũcti decer-
nebãt. Hui⁹ igitur antistitis Aidani do-
ctrina rex oswaldus cũ ea cui preerat gẽ-
te anglorum institutus: nõ solum incog-
nita progenitoribus suis regna celorum
sperare didicit: sed ꝛ regna terrarũ plus
q̃ vlli maiorum suorum ab illo qui fecit
celum et terram consecutus est. Cũ
enim presbiter quidam venerabilis noĩe
vtta mitteretur canciã ad adducendam
inde coniugem regi oswio filiam videli-
cet Edwini regis eanfledam: que occiso
patre illuc fuerat adducta: accessit ad ip
sum Aidanũ obsecrãs eum pro se suisqꝫ
qui tantũ iter nauigio aggressuri erant
domino supplicare. Qui bñdicens illos
deoqꝫ commendans: dedit etiam oleum
sãctificatũ dicẽs. Scio enim q̃ tẽpestas
vobis in mari ꝛ ventus cõtrarius eueni-
et sed memento vt hoc oleum mittas in
mare et statim quiescentibus vẽtis sere-
nitas maris vos leta prosequetur. Cũqꝫ
nauẽ intrassent ꝛ orta tempestate: furẽti
busqꝫ pelagi vndis temptabãt naute an
choris in mare missis nauem retinere et
cũ nichil proficerent: incepit nauis flucti
bus impleri et mortem sibi omnes immi
nere iamqꝫ adesse viderunt. Presbiter
tãdem reminiscens verba antistitis: as-
sũpta ampulla de oleo misit in pontum:
et statim vt predictum erat a feruore suo
q̃euit. Sicqꝫ factuꝫ est vt vir dei p ꝓphe
cie spiritum tempestatem predixerit fu
turam et per virtutem eiusdem spiritus
hanc exortam q̃uis corporaliter absens
sopiuerit. Alio namqꝫ tempore hosti-
lis exercit⁹ mercatoꝝ pẽda duce northã-
hũbrorũ regiones impia clade deuastãs
peruenit ad vrbem regiam que ex bebbe
quondã regine vocabulo bebeburch cog-
nominatur nũc bamburch dicitur ꝛ quã
neqꝫ armis neqꝫ obsidiõe capere poterat:
flammis absumere conatus est. Aduehit
plurimam congeriem trabium: tignoꝝ:
et feni: et vrbem in magna altitudine a
parte qua terra est contigua circundans
allato igne vrbem comburere nitebãn-
tur. Quo in tempore sãctus Aidanus in
insula farne que duob⁹ ferme miliarib⁹

passuuꝫ ab vrbe distat morabat̃. Illuc ei
sepius secrete orõnis ⁊ silẽtii causa sece-
dere cõsueuerat. Qui cũ ventis furẽtibꝰ
globos ignis ⁊ fumũ supra muros vrbis
exaltari cõspiceret: eleuatis oculis ⁊ ma
nibus in celũ: cũ lacrimis dixit. Uide dñe
quanta mala facit penda. Quo dicto sta
tim mutati ab vrbe venti in eos qui ac-
cederant flammarum incendia retorse-
rũt: ita vt aliquot lesi: omnes territi im-
pugnare vrbem vltra cessarẽt: quam di-
uinitus iuuari cognouerunt. ¶ Com-
pletis autem epatus sui annis decem et
septẽ erat in villa regia non longe ab vr-
be de qua ꝑfati sumus. In hac enĩ habẽs
ecclesiam et cubiculũ sepius illuc diuer-
tere ac ibidem manere atqꝫ inde ad pre-
dicandum exire consueuerat sicut in ali-
is villis regiis facere solebat: vtpote nil
proprie possessionis excepta ecclesia sua
et adiacentibus agellis habens. Teten-
derũt ergo ei egrotanti tentorium ad oc-
cidentalem ecclesie partem: ita vt ipsuꝫ
tẽtorium parieti adhereret ecclesie. Un-
de factũ est vt acclinis destine q̃ extrinse
cus ecclesie pro munimine erat apposita
spiritum vite exalaret vltimũ. Obijt
aũt septimo decimo episcopatus sui an-
no: pridie kalẽdas septembris: anno gra
tie: sexcentesimo quinquagesimo primo.
Cuius animam ab angelorũ choris in ce
lũ eleuatam sctũs cuthbertus adhuc iu-
uenis custodiam pecorũ iuxta fluuiũ le-
der in mõtibus agens: intẽpeste noctis si
lentio orõnibus vacans videre meruit.
Cuius corpꝰ mox inde translatũ ad insu
lam lindisfernẽsem: in cimiterio fratrũ se
pultũ est. Interiecto post hec tẽpore ali-
quo cũ fabricata esset ibi ecclesia maior:
illuc ossa eius translata: ad dexteram al-
taris recondita fuerunt. Sancto enim
Aidano successit in episcopatꝰ regimine
Finanus: cui colmannus genere scotus
succedens: tertio episcopatus sui anno:
relicta sua sede: anno gratie sexcẽtesimo
sexagesimo quarto: assũptis secũ quibus
dam ossibus scti Aidani in scotiã ad mo-
nasteriũ suũ redijt. Reliqua vero scti Ai-
dani ossa tẽporibꝰ nr̃is apud monasteriũ
dunelmense digno cum honore seruant̃.
¶ Cõtigit autẽ post aliquot annos vt pen
da merciorum rex cũcta illius prouintie
loca ferro flãmaqꝫ perderet vicusqꝫ ille
in quo antistes obijt vna cũ ecclesia flã-
mis absumeretur. Sed mirum in modũ
sola illa destina cui incumbẽs obijt ab ig
nibus circumcincta borantibus cõsumi
non potuit. Quo clarescente miraculo:
mox ibidem ecclesia restaurata et hec ea
dem destina in munimẽtum est parietis
vt ante fuerat forinsecus apposita. Rur-
sum paracto tempore aliquãto euenit ꝑ
culpam incurie vicum eundem ⁊ ipsam
pariter ecclesiaꝫ vorari flamma cõsumi.
Sed nec tũc quidem tangere flamma de
stinam valebat. et cum magno vtiqꝫ mi-
raculo ipsa eius foramina ingrediens qui
bus edificio erat affixa penderet: ipsam
tamen ledere nullatenꝰ permittebatur.
Unde tertio edificata ibi ecclesia non vt
antea deforis destinam illam infulcimẽ-
tũ domus apposuerunt: sed intro ipsam
ecclesiam in memoriam miraculi posue-
runt / vbi intrantes genuflectere ac mi-
sericordie dei supplicare deberent. Con-
statqꝫ multos ex eo tempore gratiam sa-
nitatis in eodem loco cõsecutos: quin eti
am hastulis ex ipsa destina excisis et in
aquam missis plures sibi suisqꝫ langorũ
remedia conquisisse. Beda vero ve-
nerabilis qui vitam sancti Aidani con-
scripsit: de eodem sancto sic inter cetera
dixit. Scripsi autem de persona et operi
bus viri prefati: nequaq̃ in eo laudans
aut eligẽs hoc quod de obseruatione pas
che minus perfecte sapiebat: immo hoc
multuꝫ detestans: sed quasi verax histo-
ricus simpliciter ea que de illo siue per

illũ sũt gesta describẽs. Et q̃ laude sunt digna in ei⁹ actib⁹ laudãs atq3 ad vtilitatẽ legẽtiũ memorie cõmẽdans studiũ videlicet pacis et caritatis: cõtinencie & humilitatis animũ ire et auaricie victorem: supbie simul & inane glorie contemptorẽ industriam faciẽdi simul & docẽdi mandata celestia: solertiam lectionis et vigiliarum: auctoritatem sacerdotij dignam redarguendi superbos et potentes pariter et infirmos cõsolandi ac paupes recreandi vel defendendi clementiam. Qui vt breuiter multa comprehendam. quantum ab eis qui illum nouisse didicimus nichil ex omnibus que in euangelicis siue apostolicis siue propheticis litteris facienda cognouerat pretermitteret sed cuncta pro suis viribus operibus explere curabat. Hec in pfato antistite multum complector et amo: quia nimirum hec deo placuisse nõ ambigo. Quod autem pascha nõ suo tempore obseruabat: vel canonicum eius tempus ignorans: vel sue gẽtis auctoritate ne agnitum sequeret deuictus: nõ approbo nec laudo. In quo tñ hoc approbo q͏ in celebratiõe sui pasche nõ aliud corde tenebat: venerabatur et predicabat q̃ qđ nos: id est redemptionẽ generis humani p passionẽ: resurreccionem: et ascensionem in celos mediatoris dei & hominum hois xpi ihũ. Unde et hanc nõ vt quidam falso opinãtur quarta decima luna i qualibet feria cũ iudeis: sed die dñica semp agebat a luna quartadecima vsq3 ad vicesimã propter fidem videlicet dñice resurrectiõis quã prima sabbati factã: propterq3 spez nostre resurrectiõis eadẽ prima sabbati que nũc dies dñica dicitur veracit futuram cũ sãcta ecclesia credebat. Cetera vero huius sãcti antistitis gesta in vitis scõꝝ oswaldi & oswini regum & sci cuthberti epi deuote requirẽs videre potest.

Narratio.

Circa annũ dñi. M. ix. C. iii. erãt in venetis ciuitate duo clerici nõdũ patiẽtib⁹ annis presbiteri litteris affatim istructi inter se multũ amici. Hii pactũ inierunt inter se vt quis eoꝝ prior moreretur: alteri vel vigilãti vel dormiẽti appareret infra trigĩta dies data acceptaq3 corpali fide. Non multo post vnus obiit & tricesimo die astitit alteri vigilanti & nescio q̃d opis molienti mortuus vultu exsangui & pallido. Qui prior viuum compellãs agnoscis me inq̃t. Agnosco ait ille & miror q͏ tam diu moratus fueris. Ille prius excusans moram tandem ait. Tãdem venio: et aduentus meus si volueris tibi fiet comodus michi vero infructuosus: nam sempiternis deputatus sũ supplicis. Ego ait alter: iuuabo te precibus ieiuniis & elemosinis multis. Et ille Sine penitentia sunt iudicia dei in inferno. Dum rotat astra polus: dum pulsat littora põtus pro criminibus puniar meis. Si totus mundus ad remedia cõcurreret: eterna tamen et innumera penarum genera patiar. Et vt aliquam ex meis agnoscas: en vna. Protenditq3 manum sanioso vlcere stillãtem et tres guttas super eum proiecit: quarũ due timpera: vna frontem contingentes: cutem sicut ignito iaculo penetrauerunt foramen nucis capax efficientes. Illo magnam penam esse doloris clamore protestante: hoc inquit mortu⁹ erit tibi q̃diu vixeris et penarum graue documentũ: et nisi neglexeris salutis tue singulare munimentũ. Uade ergo dum licet: muta habitum simul et animũ & esto monachus redonis apud sctm̃ melauiũ. Cũq3 viuus ad hoc respõdere nollet: si dubitas inquit mortuus conuerti: miser lege litteras istas. Et hoc dicens: manum protendit tetris notis inscriptam in quibus sathanas et omnes infernorum satellites omni ecclesiastico cetui gratias: de-

profundo tartari emittebant qȝ cū ipsi in nullo suis voluptatib⁹ deessent: tantū numerū subditarū aīarū paterentur ad inferna descēdere: predicationis ⁊ operū bonorū negligētia: qꝫtū nūqȝ miserāt secula retroacta. His dictis loquētis aspectus disparuit: ⁊ audiens bona sua vendita pauperibus erogauit: ⁊ in monasterio sancti melanii monachus effect⁹ optime conuersatus est.

¶ De sancto Albano martyre.

Cum persecutio sub Dioclesiano imperatore mota in xpianos longe lateqȝ deseuiret. vir quidā meritis et doctrina clarus noīe amphibalus trāsiens in britanniā verolamiū dño ducēte peruenit. Qui ingressus vrbē in domū diuertēs Albani hospitiū postulauit. Erat autē Albanus ciuis verolami⁹ vir eminēs i ciuitate: ex illustri romanoꝝ prosapia originē ducēs. Hic sctm̄ virū hospitio benigne suscipiēs vite necessaria ministrauit. Quē tandē remoto seruoꝝ strepitu secreti⁹ allocutus quō inquit cū sis homo xpianus p gentiliū fines transitū habere ⁊ ad hāc vrbē illesus peruenire potuisti? Dicit ei Amphibalus. Dñs me⁹ iesus xp̄s fili⁹ dei viui securū inter discrimina me custodiuit: ⁊ p multoꝝ salute ad istā me misit puinciā: vt fidē ei⁹ annūcians populū acceptabilē prepararē. Et q̄s est inquit iste fili⁹ dei? Quid est qȝ deus nat⁹ esse asserit? Noua sunt hec et michi actenus inaudita. Nosce vellē q̄d sup hac re vos xpiani sentiatis. Tūc sanctus ait. Assertio nr̄e fidei est vt deū patrē ⁊ deū filiū esse dicam⁹. Qui scꝫ fili⁹ p salute hoīm carnē dignat⁹ est assumere/ et humanū gen⁹ per passionē mortis redimere. Et cū multa de natiuiate xpi passione/resurrectione/et ascensione dissenuisset: subiunxit. Si hec hospes ita esse credideris: debilibus/egrotis/⁊ cunctis male habentib⁹ inuocato xpi noīe poteris subuenire. Iccirco enī hanc vrbē ingressus sum: vt in ea preco fierē tue passionis. Benignus enī dñs humanitatis officia quib⁹ insistis celestis vite premio recōpensabit. Dicit ei Alban⁹. Quid reuerētie xp̄o q̄d honoris impendā si xpi fidem forte suscepero? Et ille crede dñm iesum cū patre ⁊ spū sctō deū vnū esse: et opus magnū in eius oculis peregisti. Albanus ait. Quid est qđ loqueris? Insanis. Nescio q̄d dicis. Assercionē tuā non capit intellect⁹: ratio nō admittit. Si noscēt viri huius ciuitatis te talia locutū fuisse de xp̄o: sine mora pessima morte te occiderēt. Ego vero p te omnino solicitus: ne q̄d tibi cōtingat aduersi: priusqȝ de domo mea recesseris vehemēter pertimesco. His dictis surrexit et abiit ira cōmotus: ⁊ amphibalus solus noctē totam puigilē in orōne trāsegit. Alban⁹ vero in solario quiescēti mirāda quedā nocte illa diuinit⁹ ostendunt. Cūqȝ nouo visu fuisset exterrit⁹: ac insolito pturbaret aspectu/surgēs ꝯtinuo ad interiora descēdit: ⁊ accedēs ad hospitē dixit. Amice si vera sūt q̄ de xp̄o predicas verā michi somnii solutionē q̄so ne metuas indicare. Aspiciebā: ⁊ ecce de celis hō veniebat quē apprehēdens innumera hoīm multitudo diuersa expēdit in eū genera tormētorū. Manus vinculis cōstringūtur/flagellis corpus atterit: et grauiter laniatur. Corpus ligno suspenditur/per trāsuersum ligni man⁹ expandunt. Homo q̄ torquebat nudus erat: ⁊ calciamenta in pedib⁹ nō habebat. Man⁹ eius et pedes clauis affigūtur/latus lancea pforat: ex cuius lateris vulnere vt michi visū est ⁊ sanguis ⁊ aqua pariter pfluxerūt. A dexteris ei⁹ arūdinē statuūt/coronā spineā capiti supponūt. Cōsumptis oībus que humana potuit inferre crudelitas: ceperūt verbis illudere ei dicētes. Aue rex iudeoꝝ. Si filius dei es descende nunc de

cruce & credimus tibi. Cūq; multa cōuicia irrogarēt adolescēs ille verbū eis nō respondit. Deniq; cum dixissent in eum quecūq; voluerūt: tandem exclamās ille voce magna dixit. Pater in man⁹ tuas cōmendo spm̄ meū. Et his dictis expirauit. Corpus exanime de cruce deponitur. sanguie de vulneribus adhuc largiter profluente: lapideo illud includūt sarcophago: signatoq; lapide custodes deputantur. Mira res. Cadauer extinctū remeauit ad vitā resumptisq; viribus clauso prodiit monumēto. Qui qualiter a mortuis resurrexit: pprijs oculis ipse conspexi. Uiri niueis induti vestib⁹ de celo aduenīūt: assumptoq; secum homine illuc vnde venerant reuertuntur. Subsequitur eū cādidatorū infinit⁹ exercitus: qui per om̄e illud iter laudes canere nō destitit: & patrē nescio quē eiusq; filiū assidue benedicit dicens. Bn̄dictus sit deus pater: filiusq; eius vnigenitus Ingens inter eos gaudium leticia ineffabilis: vt nulla huic digne valeat cōparari Hec & alia multa que nec volo nec licet vlli mortalium indicare: michi nocte per visionē ostensa sunt. Quid illa significent: obsecro te ne celaueris michi: noli timere. His auditis: beatus amphibalus sentiens cor eius visitatū a dn̄o: supra q̄ cuiq; credibile est in domīo gaudebat. Statimq; crucē dn̄i quā secū habebat proferēs ait Ecce in hoc signo potes manifeste dinoscere q̄d visio tua nocturna velit. quid portendat. Homo nāq; veniens de supernis dn̄s meus est ihesus xp̄s qui crucis suppliciū subire nō renuit vt nos a reatu quo per priuaricationē primi parentis ade tenebamur astricti: suo sanguine liberaret. Qui vero man⁹ homini iniecerūt et diuersis penis affecerunt: populū significat iudeorū qui cū pmissum haberent quia deus eis filium suū de celis mitteret: & tandē quē diu expectauerāt venientē: non receperūt: nec sue salutis auctorem cognouerūt: sed in omnib⁹ ei contradicētes: semper ei mala pro bonis & odiū pro dilectione rependerūt. Deniq; inuidia contra eū ducti: ad tantā nequiciā prorupuerūt vt eū comprehenderēt/crucifigerēt/et occiderent. Sic benignus dn̄s sanguinis sui precio nos redemit sic moriendo mortis victor extitit: & in cruce exaltatus ad se vniuersa traxit. Ad inferni claustra spōte descēdens: suos qui illic tenebātur absoluit: & eternis nexib⁹ dyabolū alligatū ad infima tenebrarū loca deiecit. Tunc albanus super sermonibus illius vehementer admirans: in hec verba prorupit dicēs. Uera sunt inquit que de xp̄o memoras nec possint vllatenus argui fallitatis Ego eni euidenter hac nocte cognoui qualiter xp̄s dyabolum vicerit/alligauerit & ad iferni pfundiora detruserit: pro prijs oculis ipse cōspexi: quia cathenarū nexibus teter ille iacet irretit⁹. In hoc cognoscens q̄m oia que locutus es vera sunt: ammodo fidelissimū me tibi polliceor auditorē. Dic ergo obsecro quia nosti vniuersa quid patri quid spiritui sancto facturus sim accedēs ad filij seruitutē. Quibus ille auditis: cū ingēti exultatione dixit. Gratias ago dn̄o meo ihesu xp̄o q̄ hec tria nomīa per temetipm̄ proferre iā nosti Tres enim personas quas aperte suis designasti vocabulis: deum vnū crede/firmiter et fideliter pfitere. Respōdit alban⁹. Credo inquit et ex hoc fides mea est q̄ nullus sit deus nisi dn̄s meus ihesus xp̄s qui ob salutē hoīm hominē dignat⁹ assumere: crucis sustinuit passionē. Ipse cū p̄re et sp̄u sc̄tō de⁹ vn⁹ est & preter eum nō est alius. His dictis sepe prosternitur ante crucē. & quasi pēdentē dn̄m ihesum in cruce cerneret: veniam sibi beatus penitēs depcatur. Sic pedes sic vulneris loca assidua exoscula

tione demulcet: ac si ad ipsius quē cruci-
figi viderat vestigia procūberet redēpto
ris. Sanguine mixte per ora voluūtur
lachrymę sup illud venerabile lignū cru
cis vbertim decidētes. Ego inquit dya-
bolū abnego: omnesqꝫ xp̄i detestor inimi
cos in illū credēs illi me cōmittēs: qui si-
cut asseris a mortuis die tertia resurre-
xit. Dicit ei amphibalus. Forti aīo esto
dn̄s tecū est ⁊ illiꝰ gr̃a nō tibi deerit vnq̄
fidē quā ceteri mortaliū hoīe tradēte ꝑ-
cipere meruerūt: tu nō ab hoīe neqꝫ per
hoīem didicisti sed per reuelationē ihesu
christi. Quare iā securus de te redditus
longius ire dispono: viā veritatis genti
bus ostēsurus. Nequaq̄ inquit albanꝰ:
sed vna saltem septimana maneas apd̄
me. vt interim fidem plenius instructꝰ
agnoscā. Et factū est ita. Gentilis enim
quidā ad iudicem ingressus qd̄ fctm̄ fue
rat indicauit. Mox iudex ira commotꝰ
albanū ⁊ magistrū illiꝰ ad se iussit euo-
cari: sed amphibalo clā recedēte: equites
cū magna manu peditū a iudice missi il-
lustrem albanū in habitu peregrino nu
dis pedibꝰ añ crucem dn̄i p̄cibꝰ incūbē-
tē reperiūt cateruatiqꝫ irruētes: vbi nā
esset clericꝰ quē susceperat percūctantur
Quibꝰ ipse ait. Ecce cū deo est cuius p̄si-
dio circūfultus minas hoīm nō veretur
His auditis: manꝰ ei iniecerūt rapit̄ tra
hitur dirisqꝫ nexibꝰ cathenarū cōstrictꝰ:
ab alijs vestibus ab alijs trahitur et ca
pillis. Caracallā aūt magistri sui sibi re
tinuerat certissime sciēs ꝙ nō equis ocu
lis eā seuientes inimici aspicerēt. Qua
indutꝰ vt se seruū crucis palā cūctis ostē
deret: signū dn̄icū iugiter in manibꝰ pre
ferebat: ⁊ de multis a iudice interroga-
tus: nomē suū tm̄ indicat xp̄ianumqꝫ se
esse libera voce cōfitet̄. Cui iudex demū
ait. Albane clericus ille vbi est qui nuꝑ a
xp̄o nescio quo huc directus vt ciuibꝰ no
stris illuderet hāc vrbē latēter igressus
est? Si reatꝰ cōsciētie eū nō remorderet:
si de cause sue qualitate non diffideret:
sponte se nr̄is obtutibꝰ ingessisset vt pro
se suoqꝫ discipulo magister egregius al-
legaret. Verū i eiꝰ doctrina quanta latu
erit falsitas quātaqꝫ fraudulētia suo tā-
dē patefecit exemplo: qn̄ eū quē in causa
tueri debuerat inerti resolutꝰ timore de-
seruit ⁊ aufugit. Qua in re nisi fallor sa-
tis euidenter intelligis q̄ fatuo homini
p̄bueris in errore cōsensum: cuius istin-
ctu ad tantā deuolutꝰ es insaniā vt om-
nia q̄ mūdi sunt repēte desereres: ⁊ deos
magnos habere cōtēptui non timeres.
Vn̄ ne iniuriā deorū inultā preterisse vi
deamur: eorum contemptum in nece cō-
temptoris placuit vindicare. Sed quia
nemo est qui falli non possit: eorum pote
ris indignationem penitendo declinare
Quorū gratiam promereberis si hec se-
cta nephādissima fuerit a te penitus se-
gregata. Respōdit albanus. Verba tua
o iudex quibꝰ diucius insudasti q̄ vana
sint ⁊ supflua satis in promptu est. Cle-
ricus ei si bonū si vtile videret̄: si deniqꝫ
vterqꝫ nr̄m cordi esset: ad nr̄am vtiqꝫ au
dientiā occurrisset. Sed mora eiꝰ michi
certe placere nō potuit qui sciebā popu-
lū semper ad mala fuisse procliuē. nec ei
iudices vnq̄ placuerūt qui verū in iudi-
cio discernūt. Huius doctrinā me fateor
suscepisse: nec facti penitet. Fidē eni quā
suscepi debiles ⁊ egroti sanitati restitu-
ti: verā esse salutis sue testimonio cōpro-
babūt. Dijs vr̄is nō sacrifico nec etiā mi
nas vr̄as nec tormēta vr̄a dei mei fultꝰ
presidio pertimesco. His dictis: conueni-
ens turba p̄cepto iudicis sacrificare no-
lentē acriter flagellabat. Qui cū graui-
ter cederet̄: cōuersus ad dn̄m: hilari vul
tu dicebat. Dn̄e ihesu xp̄e custodi queso
mentē meā ne vacillet ne a statu decidat
quē dedisti. Tibi dn̄e aīam meā in holo-
caustū offerre: fusoqꝫ sanguine testis tu

us fieri cōcupisco. Cūq; fatigarēt manꝰ
lictorū: vir scūs in ima carceris sex mē-
sibꝰ detrudit. His ita gestis: mox iniuriā
martyris elementa testāt. A tpe nāq; cō
prehēsionis illius vsq; ad mortē terram
ros aut pluuia nō infudit: vēti nō spira-
rūt: sed diebꝰ singulis oīs regio sub sole
ardētissimo torrebat. Nocturnis quoq;
horis estus erat nimiꝰ et intollerabilis
Nō agri nō arbores quicq̄ fructuū ꝓtu
lerūt: orbe terrarū pro iusto contra impi
os dimicāte. Ciues aūt hāc plagā nō fe-
rētes dixerūt. Xps ille quē colit albanus
hoc agit vt nulla nobis germia sata nul
la ꝓueniāt. Iniuriisq; scti condolentes:
oīm iudicio nexibꝰ exuit cathenar̄. Qḋ
grauiter ferēs albanus ⁊ ne eiꝰ marty-
riū differet vehemēter formidās: cū ge-
mitu suspiciens in celū dixit. Dñe ihesu
xpe ne pmittas in tm̄ dyaboli preualere
maliciā: vt per machinationes suas cal
lidas ⁊ istius populi concordiā: meā im-
pediat passionē: ⁊ ad ppl'm se cōuertens
ait. Quid sustinetis? Si nō nostis ferre
sentētiam leges vr̄as cōsulite. ciuitatis
vr̄e statuta requirite: ipsa vobis insinu-
ent q̄d agere debeatis. Quid moras pa-
timini? Sciatis vniuersi deorum vr̄orū
me grauem existere inimicū. Nūquid ei
honore sunt digni q̄ nichil in se diuinita-
tis habere noscūtur: cū sint opa manuū
hoīm? Uos testes eorū estis quia nichil
vidēt nichil audiūt nichil intelligunt. O
multū detestāda vanitas: ab his vitam
sperare qui nūq̄ vixerūt: his offerte pre
ces qui nūq̄ audierūt: ab his salutē que
rere quibꝰ nūq̄ bene fuit. Unde absolu-
te ꝓnuncio: quia qui tales colit insanissi
mus est. Rogo quid infeliciꝰ hoīe cui sua
figmēta dominant. Ue ergo idolis ⁊ ve
cultoribꝰ idolorū. His auditis vnanimi
cōsensu in sctm̄ virū mortis tulere sentē-
tiā: ipmq; ad locū qui holinhirst diceba-
tur adduxerūt. Tāta cōgeries illuc con-
fluxerat pplorū: vt loca illa spaciosa pre
multitudine hoīm angusta viderēt. Uis
quoq; tanta solis erat: vt nimiꝰs eius ar
doribus terra sub itinerātiū pedibꝰ vre
retur. Cūq; iter ageretur: tādem ad flu-
mē rapidissimū ꝓuenerūt: ⁊ dū sine ordi
ne ruunt: dū alter alterū preuenire cōten
dit: vasto flumini se credentes ab aquis
vehementibus intercepti perierūt. Qḋ
vidēs albanꝰ ingemuit et positis in ter-
rā genubus deū exorauit dicēs. Domie
ihesu xpe de cuius sanctissimo latere san
guinē simul ⁊ aquā manare cōspexi: fac
queso vt minorēt aque fluenta recedāt:
quatinus hic oīs populus sanus ⁊ inco-
lumis mee passioni valeat interesse. Mi
ra res. Cū genua curuaret albanꝰ alue
us ille repēte desiccat: albani lachryme
dū fundūtur: aquas in flumine nō relin
quūt. Orationis virtus flumē exhausit
⁊ inter vndas viā pplo patefecit. Quos
ante fluminis impetꝰ secū rapuit inuol
uit ac pdidit: hi nūc inuenti sunt in pfun
do nichil habentes lesionis nec signū ali
q̄ḋ mortis in se pferētes. Tūc miles ille
qui albanū trahebat ad suppliciū: tādē
per albanū ꝓuenire meruit ad salutem
Uisis namq; miraculis ensem ꝓiecit et
ad pedes sancti ꝓstratus veniā depreca
tur. Qḋ vidēs ppl's hoīem arripiūt: den
tes excutiūt ⁊ os eius sacrū dilacerāt: et
oīa eius ossa cōfringūt. Sctm̄ vero alba
nū per dura lapidū loca per vepres ⁊ as-
pera queq; ducūt ⁊ reducūt. Spine quo
q; ⁊ radices arborū etiā de pedibꝰ auul
sa secū frusta diripiūt. Cūq; ppl's in mō
te siti laboraret: sctūs albanꝰ positis in
terrā genubus dñm exorauit dicēs. De
us qui hoīem de limo terre creasti: ne si-
nas queso creaturā tuā mei causa qualē
cūq; sentire iacturā. Et ecce subito fons
ante pedes eius erupit ⁊ rapido cursu ri
uus ad inferiora descendit ⁊ ppl's aquis
refocillatus: sitis cladē euasit xpm tamē

blasphemātes: laudes deo magno soli q̄
seruis suis in arto positis remediū pro-
uidere dignabat̄ vnanimiter acclama-
bāt. Carnifex autē elect⁹ vno ictu caput
scti amputauit ⁊ statim luminib⁹ ei⁹ in
terrā cadētib⁹ tot⁹ efficitur tenebrosus.
Miles aūt noīe heraclius antea vt p̄mit
tit̄ semiuiuus relictus ānisu quo potuit
montē manib⁹ reptādo cōscēdit. Cui iu-
dex ait. Eya nunc debilis obsecra tuū al
banū vt ossa tua dignet̄ in statū pristinū
reformare. Curre festina: reliquo corpori
caput appone: statimq; plenā ab eo me-
reberis cōsequi sanitatem. Quid mora-
ris? Sepeli mortuū: nec dubiū quin in
serui sui manib⁹ celerē cōferat medicinā
At ille respōdit. Ego firmissime credo q
sctūs alban⁹ meritis suis integrā michi
reddere poterit sanitatē. Facile ei q vos
irridēdo nūc dicitis: per eū circa me pote
rit adimpleri Et statim caput martyris
āplectens corpiq; appones sanitati inte
gre restituitur. Nō pagani vidētes zelo
inuidie repleti dicebant. Quid faciem⁹:
homo iste ferro non potest interire: corp⁹
eius cōtriuim⁹ et ecce iā pristinas vires
recepit. Et apprehēdētes eū vinculis ar
tāt ⁊ diuersis suppliciis discerpētes gla
dio vitam amputarūt. Et ecce nocte se
quēti colūpna lucis e tumulo beati mar
tyris in celū extēdi visa est: per quā descē
dētes angeli et ascēdētes noctem totā in
hymnis ⁊ laudibus deducebāt hecq; fre
quētius repetebāt Alban⁹ vir egregius
martyr extat gloriosus. Cōpilator eni
vite scti albani inter cetera sic dixit. Ne
vero posteri sup meo noīe reddant̄ omni
no sollicit: sciāt quia si voluerit verū mi
chi ponere nomē: me miserū me pctōrem
vltimū noīabunt. Romā aūt pficiscor vt
illic gētilitatis errore deposito ⁊ lauacro
regenerationis adepto: veniam merear
assequi delictorū. Libellū quoq; istū offe
rā examini romanorū: vt si quid in eo se-
cus q̄ debuit forte platū fuerit: hoc per
eos dignet̄ in meli⁹ cōmutare: dn̄s ihe-
sus xps qui viuit ⁊ regnat deus per om
nia secula seculorū. Passus est aūt glo-
riosus martyr albanus decimo kalēdas
iulii: anno dn̄i ducētesimo octogesimose-
xto. Passi sunt eadem tēpestate Aaron ⁊
Julius legionū vrbis ciues: aliiq; vtri-
usq; sex⁹ diuersis in locis perplures: qui
diuersis cruciatib⁹ torti: ⁊ inaudita mē
brorū discerptiōe lacerati animas ad su-
perne ciuitatis gaudia: pfecto agone mi
serunt sub dyoclesiano imperatore. At
vbi turbo psecutiōis quieuit: pgressi in
publicū fideles: ecclesias destructas re-
nouāt nouas cōstruunt dies festos cele-
brāt: mūdo corde ⁊ ore sacra cōficiūt. Mā
sit in ecclesiis xpi que erāt i britānia pax
donec arriane heresis vesania huic insu
le extra orbē posite: noui semp aliq̄d au-
dire gaudēti et nichil certi firmiter obti-
nēti: venena sui erroris infudit. Circa
annū dn̄i quadringētesimūquartū pela-
gius brito abbas illius famosi monaste
rii debangor extitit: vbi duo milia mo-
nachorū ⁊ centū: laborib⁹ manuū vitā
suā ducētiū sub vno abbate militarunt.
Hic pelagi⁹ auxilio vtens iuliani de cā-
pania nuper ab episcopatu expulsi: here
sim sui noīs suscitauit. Asserint enim ho
minē sine gratia dei posse saluari: vnum
quēq; suis meritis ppria volūtate ad iu
sticiā regi. Infantes sine pctō originali
nasci: ⁊ tā insontes q̄ insons fuit adā an
te puaricationē Nec etiam baptisandos
esse vt a pctō soluant̄: sed vt per adoptio
nē in regnū dei admittāt̄. Qui ⁊ si nō ba
ptisarētur: esse tamē eis extra regnū dei
eternā beatā vitā. Adā solū suo peccato
lesum esse: eūq; mortuū esse non ex culpe
merito sed ex cōditione nature qui mori
turus fuisset etiā si nō peccasset Mutas
etiā dicebat esse orōnes q̄ fiūt ab ecclesia
siue pro infidelib⁹ siue fidelibus. Arrius

autē presbyter asseruit filiū dei creaturā esse & spm sctm̄ ab eo creatū. Has aūt hereses german⁹ antisiodorensis epūs predicatione & miraculis extinxit: anno dn̄i quadringentesimo quadragesimonono. Anno aūt dn̄i septingētesimo nonagesimotertio rex mercorꝝ offa diuio admonitus oraculo: scti albani corpus luce super locū in quo iacebat celitus emissa de terra leuauit: & monasteriū in ei⁹ honore construxit. Regnāte ethelstano rege circa annū dn̄i nongētesimū quartūdecimū: dani angliam cede & incēdio infestātes: ossa scti albani fracto scrinio rapientes: ad qddā monasteriū in terra sua nomine Owense secū detulerunt: et per aliquot annos in magno honore illa habuerūt. Tandē sctūs albanus cuidā monacho apparens dixit. Ego sum ꝓthomartyr britānie quē diligis albanus: preces tue ad dn̄m ascēderunt: orauī tecū et preces nr̄e exaudite sunt Habita ei abbatis tui licētia: habitū nō mores mutabis: et ad reducēdū reliquias meas vsqꝫ in daciā ꝓficisci ne formides. Quo dicto: martyr disparuit & miri odoris fragrātiā ibidem reliquit. Monachus igitur ille noīe egwinus in habitu seculari daciā proficiscēs. Post aliquā inter monachos illos cōuersatione habitū religionis suscepit & virtutib⁹ ꝓficiēs & sacrista demū effectus: ossa sctā extraxit et in capsam modicā pallis inuoluta reposuit: & cum quodā mercatore anglico ad monasteriū scti albani trāsmisit. Postulata aūt post hec ab epō patriā & amicos visitādi licentia trāsito prospere mari: tam epō ꝙ monachis expressam rei seriem per lr̄as intimauit. In quo facto cū dei & martyris auctoritas audaciā prestitit: si peccasset veniā postulauit. Regnāte sctō edwardo confessore anglis danorū infestationē & aduentū timētibus: abbas scti albani alfricus conscijs q̄busdā fratrib⁹ reliquias scti albani muro quodā sub altari scti nicholai cum feretro recōdidit: & ossa cuiusdā scti monachi in capside preciosa in pāniculo villoso inuoluta quasi in sancti amphibali caracalla ad abbatem heliēsem cū multis alijs ecclesie ornamentis misit cōseruāda. Ut si forte pars danorū preualeret: de illa reliquiarū asportatione opinio relata satisfaceret et furorē cōpesceret. Submerso aūt rege danorum cū abbas alfricus cōmēdata reposceret: monachi helienses ossa ad eos missa: clā reseruātes ossa quedā adulterina supposuerunt & dolosi sic pio dolo decepti sunt. Quo compto: abbas alfricus suis fratribus rem gestā aperuit: et extractū feretrū cū reliquijs de muro in medio ecclesie publice collocauit. Alfrico successit leofstanus: & illi fretericus anno dn̄i millesimo sexagesimosexto: & quia cōtra regē villelmū nobilib⁹ anglie refugium & auxiliū p̄stitit: formidare cepit & assumptis secū libris & pannis & alijs necessarijs ad insulā heliensem fugit: et ibi finē vite dedit. Circa annū domini millesimū centesimū quinquagesimūnonū: ad petitionē abbatis roberti alexander papa tertius tribus anglie epis lr̄as direxit: vt facta diligēti inquisitione: de reliquijs quas penes se sancti albani heliēses monachi recōdi iactādo assererēt rei veritatē agnoscerēt. Illis aūt ad locum accedētib⁹: monachi duodecim seniores p̄stito de veritate dicēda sacramēto: protestati sunt se fuisse pio dolo deceptos nichilominus grauiter deliquisse & sacrilegium perpetrasse: et veri martyris reliquijs caruisse. De caracalla se similiter deceptos fuisse crediderūt que ipso tēpore in rerū natura creditur nō fuisse. Nō enī inuenit eā sctūs germanus in sepulchro martyris: sed ossa in quadam palla inuoluta sicut inuenit reliquit. In cenobio heliensi scriptū inueni: ꝙ cū stigād⁹

archiepūs cātuariensis a rege willelmo ⁊ pape legato deponēdꝰ esset: abbas scti albani alfricus ab eo promotꝰ sibi timēs cū litteris cōmēdaticijs stigādi ad abbatē heliensem thurstanū cōfugit cum duobus fratribus symāno ⁊ alrico: ⁊ scriniū cū reliquijs scti albani ac alijs ecclesie ornamētis secū detulit. Deposito tandē stigando ⁊ substituto lamfrāco: necnon abbate paulo ad ecclesiā scti albani ordinato alfridꝰ abbas ira cōmotus habito cū thurstano abbate cōsilio iuxta corpꝰ beate etheldrede reliquias scti albani posuit ⁊ in cōfratrē receptus: diem extremū ibidem clausit. Gauisus ergo thurstanus trāslatiōis scti albani diem quarto idus maij celebrari instituit. Instinctu tandē abbatis pauli cogēte regis willelmi edicto cū monachi helienses ossa scti albani cū scrinio reddere vrgerētur ablatis reliquijs cū caracalla cū qua capitalē subijt sententiā sctūs albanꝰ: necnon reliquijs apostolorū quas sctūs germanus cū eis recōdidit: alia ossa in scrinio reposuerūt: ⁊ ad monasteriū scti albani remiserunt. Judicia premissorū discutiēda lectoribꝰ peritis relinquens: que diuersis in locis exarata repperi: sine inuidia scribēdo cōmunicare decreui. Quidā tribunicie potestatis noīe thurstanus quēdam viculū ecclie scti albani sub annuo cēsu a monachis accepit: ⁊ pcessu tēporis censum soluere renuens: terrā illā vt suā propriā vēdicauit. Et ecce eques quidam terribilis in equo albo obuiā ei veniēs ⁊ armis aureis renitens: eū hasta percussit: ⁊ elisum in terrā semiuiuū relinquens abijt. Resumpto tandē sensu reatꝰ sui penitēs oēm satisfactionem pmisit. Sed conualescens ad scelus suū cū rediret: in medio cōuiuantiū cetu subito duo viri incogniti ad eū festinando prorūpunt: ⁊ arripiētes eū fortiter in terrā precipitāt: qui cōfractis ceruicibꝰ corā oībꝰ expirauit. Et protinus viri illi egressi: nusq̄ cōparuerūt. Cū domū quādā vorax flāmā inuaderet: monachi feretrū ignibꝰ opponunt ⁊ sedatis flāmis ⁊ extictis: edificia ab incendij periculo liberātur. Multi infirmi varijs languoribus oppressi scti albani suffragiū postulantes: integrā sanitatē se recepisse letātur. Naues etiā periclitātes in mare: sedata tēpestate eiꝰ bñficia cōsequuntur. Iuuenis quidā homicidij reus ad sancti albani p̄sidiū cōfugit: sed promissis cuiusdā deceptus egressus capitur: iudici presentatꝰ cōuincitur: et lata sententia: oculorū pariter et genitaliū mutilationi est addictus. Cūq; lictores oculos eius eruere niterētur: oīs eorū conatus cassatur. Sctūs eni albanus reū adamāte duriorē effecit. Sicq; ad ecclesiā currēs: grās deo letus exsoluit. Diues quidam in trāslatione scti albani ad agrū cū messoribus iuit: ⁊ vidēs multos ad ecclesiā tendentes: dixit. Quare ad albanū pergerē ego qui rusticus quidā fuit vt ego per posteriora stercora egerens vt ego. Dixit: ⁊ cibū quo refectus fuerat per os blasphemū euomuit: ⁊ sub forma stercorū egessit. Per septē annos quibus vixit nūq; nisi per oris blasphemi officinā ventrē purgauit. Et licet ditissimus fuerat: ad tantā tamē deuenit inopiā vt victus necessaria ante mortem vix haberet. Uxor eius q̄diu vixit ostiatim mēdicauit. Filia eius ventris multata tumore: pregnāte grossior in vtero qđ pareret nō habēs: mōstruosum spectātibus prestabat pdigiū. Miles quidā herebertꝰ duket noīe: latrocinijs assuetus terram scti albani nocturnis incursibꝰ depredabatur. Factū est aūt vt cū dño suo in ecclesia scti albani missam audiret: ⁊ vocans dominus milites suos: ait illis. Uidetis ne herebertū solito minorē effectū? Uidemus inquiūt ⁊ supra modū obstupescentes miramur. Et ceperūt inter se eū deri

dere. Egressis oībus de ecclesia ait dñs.
Hereberte quid est q̄ tā paruus effectus
es? Vide ne beatū albanū in aliquo lese-
ris: qui britonū more cito in male consci-
os aiaduertit. Herebertus vero cōfusus
vix manibus strepā tangere potuit quā
prius facillime pede tāgebat. Et statim
signo crucis humeri apposito: pctā com-
missa abbati cū lachrymis confitetur ve
niā obtinuit: & solitā staturam recupera-
uit. Peregrini dum per mare nauiga-
rent: orta tempestate maxima: quiqȝ ex
eis beati albani suffragiū flebiliter im-
plorabāt. Et ecce nauis vim ventorū fer
re non valens: tabularū ruptis cōpagi-
bus fluct⁹ admittit. Perijt nauis: pere-
unt & qui in ea fuerūt his quiqȝ exceptis
quos beatū albanum dixim⁹ inuocasse.
Nam vnde maris eos incolumes subue
hētes: in portū voluntatis eorū cum om
nibus reb⁹ suis exposuerunt. ¶ Cum qui
dā nocte quadā ante martyris albani al-
tare consideret: deū non timens nec mar
tyrem reueritus: cū summa festinatione
calceos suos resartire cepit. Cumqȝ ali-
quātulū in opere iam processisset: ecce tā
valide alapa ei impressa est: vt a summo
gradu: nō solū ad infimum: verum etiā
longius in pauimēto deuolueretur. Pre
timore autem exterritus: relictis que in
manibus habuerat de ecclesia q̄totius
aufugit.

¶ De sctō aldelmo episcopo & confessore.

Eatus aldelmus splēdidissi
mo anglorum genere oriun-
dus: attauis etiā regib⁹ est
editus. Pater siquidem ei⁹
nomīe kentenus vir deo deuotus yne re-
gis westsaxonū fuit germanus. Hic igit
kentenus ex vxore sua filiū genuit nomi
ne aldelmū. Aldelmus enī anglice latine
vet⁹ galea interpretatur: quia galea sa-
lutis caput ptectus: optimā de hoste in
celū reuexit victoriā. Puerilibus elapsis
annis liberalib⁹ studijs tradit⁹ est: vbi
adeo in breui refloruit: vt doctorib⁹ quos
grecos et latinos habebat preferendus
estimaretur. In meldunēsi demum mo-
nasterio modo malmesbiria vocato: pri-
mo monachus de hic presbyter et abbas
effectus: cibi potusqȝ abstinens: vigilijs
et orationibus vacabat. Fama enim ei⁹
multis preconijs illustrata iā mare trā-
sierat: alpes excesserat: et romam pene-
trauerat. Qua incitatus papa sergius
scriptis eū asciuit: & honorifice suscepit.
Dum enī quadam die in lateranensi ec-
clesia missam celebrasset & casulam exu-
isset porrexit eā retro se: ratus alicui mi-
nistrorum illam tradere. Sed quia ser-
uientium defuit industria: diuina mox
affuit prouidentia. Confestim namqȝ ra
dius solaris per fenestrā irrumpens ca-
sulam excepit & eam diu sustinuit. Casu
la enim illa ad miraculi memoriā: mel-
dunēsem hactenus decorauit ecclesiam.
Per idem tempus contigit rome vt pu
er ex incesta matre incestoqȝ patre edit⁹
famam apostolici lederet: q̄ eum vt fierī
solet vulgaris opinio ex pontifice genitū
crederet. Anxius aldelmus multa ami-
citia federatum sibi presulem tali fedari
infamia: puerum nouem dies a natiui-
tate habentem: exhiberi precepit: impe-
ratqȝ in virtute & in nomine ihesu christi
vt fateatur si sergius incesti conscius ha
beatur. Respondit infans absolutissimo
sermone antistitē affinem criminis non
esse: nichil illum commune cum secundo
sexu habere. Aldelmus itaqȝ & ab amico
pontifice depulit infamiam: et sibi accu-
mulauit gratiam. Cum autem in ceno-
bio suo ecclesiam sancte marie construe-
ret: ima trabium necessaria curtior alijs
inuēta fuit. Aldelmus igitur fusa ad de-
um prece: trabem mox iuxta votum elō-
gatum inuenit. Ea tempestate a bert-
waldo archiepō ad colloquiū ascitus eo

iuxta litus maris trāsseunte: naute qui dā ipm vestibus sordidū contempnere ⁊ deridere non verebātur. Et ecce contrario flāte vento mare insurgit: hyems seuit tēpestas invalescit. Periclitantes ergo naute ⁊ mortis horā expectātes: reatum suū cū lachrymis cōfitent̄: et sancti aldelmi suffragiū iclamitāt. At ille schaphā ad inferēdū auxiliū cōscendit ⁊ mox vt sctūs lembū corpe suo pressit: ad oēm tranquillitatē se paratū mare prebuit: ⁊ nautas cū naue terre appulit. Hic enī vir sctūs multos cōscripsit libros vtpote vndecūq3 doctissim⁹ inter quos librū de virginū laude ⁊ de pugna septē principaliū vitiorū: de disciplinis philosophorū: de ammonitione fraterne charitatis multosq3 alios ↄposuit libros. Fecit quoq3 cenobiū iuxta fluuiū qui vocat̄ from: vbi adhuc stat ecclesia in honore scti iohānis baptiste cōstructa: ⁊ apud bradeford tertiū cōstruxit monasteriū. Sed illa monasteria a danis postea fuerūt deleta ⁊ destructa. Nusq3 enī a monasterio nisi necessitate magna coact⁹ progrediens: pecuniarū minime auidus extitit: sed oīa sibi erogata in vsus vtiles ⁊ pauperū expēdebat: vt aūt carnē suā fragilē domare posset: fonti qui proxim⁹ est monasterio: qui fons scti aldelmi vocatur se humeroten⁹ inmergebat. Ibi nec glacialē rigorē curās: noctibus durabat psalteriū totū decantās. Feminarū cōsortia nō fugiebat: immo vel assidens vel cubitās aliquā detinebat: quousq3 carnis tepescēte lubrico: quieto ⁊ immoto discederet animo. Derideri se videbat dyabol⁹ cernens adherentē feminā: virūq3 alias auocato animo insistētē cantando psalterium: ⁊ valefaciebat sctūs mulieri saluo pudore illesa castitate. Sctūs enī aldelmus vice quadā detulit secū de roma altare ex marmore cādido: habēs in grossitudine sex pedes in longitudine quatuor in latitudine tres palmos. Hunc lapidē vsq3 ad alpes secū detulit camelus: ⁊ ibi ppter prerupta vie cōcidit ⁊ ruina iumētum cōtriuit: ⁊ marmor in duas partes fregit. Quo viso: aldelm⁹ fusa ad deū prece ⁊ data bñdictiōe: salutis vigor animali redditur: ⁊ fractura lapidis que nō recta linea sed quodam amfractu dissiliēs crepuerat: statim se insolidū cōpegit: in miraculi tamē memoria adhuc cicatrix scissure ostēditur: sanata quidē miraculo sed curioso tn̄ perspicua oculo. Lapis ille modo dicitur esse in quodā canonicorū prioratu noie britonū in somersitana prouincia. Processu tandē tpis westsaxonica plaga in duos episcopatus diuisa extitit: ⁊ daniel wintonie preficitur: et schireburnie aldelm⁹ subrogat̄: post heddā epm: qui vtriq3 puincie psidebat. Aldelmus vero in senectute bona plen⁹ virtutib⁹ ⁊ sctitate migrauit ad dnm octauo kalēdas iunij ⁊ i monasterio suo meldunēsi id est malmesbury cū magno honore sepelitur. Cuius obitū sctūs egwinus diuinitus prenoscens in quodā suo scripto sic ait. Post duos annos aldelm⁹ religiosus epūs migrauit ad dominum quod ego per reuelationē agnoscēs conuocatis fratrib⁹ excessum venerādi patris eis aperui: concitoq3 gradu ad locū vbi sacrū corpus iacebat quinquaginta fere milibus vltra meldunense monasterium positū deueni ⁊ ad sepulturā adduxi ⁊ honorifice sepeliui: mādās vt in quocūq3 loco sacrum corpus in asportatione pausauerat: sacre crucis signacula erigerētur. Manēt adhuc oēs cruces nec vlla eorū vetustatis sensit iniurias quarū vna i claustro monachorū videri vsq3 hodie potest. Cū enī in quadā valle dū viueret ad predicādū pergeret et sermonē ad plebem faceret: forte baculū fraxineū quo vtebat̄ terre fixit: et interim per dei virtutē mirā in magnitudinē excreuisse

succo animatus:cortice indutus:foliorū
⁊ frōdiū decorē emisisse dicit̄. Obijt autē
anno dn̄i septingentesimonono:ab anno
quo factꝰ est abbas tricesimoquarto : et
episcopatꝰ sui anno quinto. Post ducen-
tos quadraginta annos post obitū eius
scilicet anno dn̄i nōgētesimo quadragesi
monono eleuatū fuit corpus eiꝰ sacrū de
terra ⁊ in scrinio cū magno honore collo-
catū. Narrat eni beda libro quīto capi-
tulo octauodecimo ꝙ aldelmꝰ in ecclesia
sticis rebꝰ ⁊ scientia scripturarū nobili-
ter instructꝰ:scripsit iubente synodo sue
gētis librū egregiū aduersus errorē bri-
tonum quo vel pascha nō suo tp̄e celebra
bāt : vel alia perplura ecclesiastice casti-
tati ⁊ paci cōtraria gerebant : multosqꝫ
eorū ad catholicā dn̄ice pasche celebrati-
onē huiꝰ libri lectiōe ꝑduxit. Scripsit et
de virginitate librū eximiū quē in exem
plū sedulij geminato ope ⁊ versibus exa
metris ⁊ prosa cōposuit. Scripsit ⁊ alia
nōnulla vtpote vir vndecūqꝫ doctissimꝰ:
nā ⁊ sermōe nitidꝰ:⁊ scripturarū vt dixi
tā liberaliū ꝙ̄ ecclesiasticarū erat erudi-
tione mirandus. Hec beda.

¶ De sancto Alredo abbate et cōfessore.

Venerabilis alredꝰ : cum in-
fantulꝰ in cunis iaceret: ve-
nit ad domū patris eius ar
chidiaconus quidā noīe wil
lelmus: vir quidē ꝑclarus genere ⁊ secū
dū carnē alredo propinquus . Is eni ad
infantulū respiciēs : videt faciē illius in
speciem solis cōuersam ⁊ splēdidissimis
chorusćare radijs: vt sue manus apposi
te vmbra succederet: tāqꝫ serenꝰ innotu-
it paruuli vultus: vt tāꝙ in speculo per
fecte videri posset . Affirmauit ergo ar-
chidiaconꝰ illū in oculis dei magnū futu
rū:cui tāta gr̄a in sua infantia arrisisset
Cū aūt puerulus:de puerorum ludo re-
gressus domū intrasset:intuēs eū pater
dixit Eya fili inquit quales nobis edicis
rumores? Et ille . Archiepūs eboracēsis
hodie obijt pater mi. Ridet ille his audi
tis cū vniuersa familia:⁊ dixit. Vere fili
inquit:ille obijt qui male viuit. Et puer.
Aliter iste pater:nā carne solutꝰ vltimū
hodie valefecit mortalibus diez . Tertio
vero post hoc die:qđ puer p̄dixerat cun-
ctis de ep̄i obitu verum apparebat. In
hospicio rieuallis eboracensis diocesis ⁊
cisterciensis ordinis cuꝫ esset pridie anꝙ̄
ad habitū reciperetur:in cella nouitiorū
ignis i domo illa accēsus: vsqꝫ ad laquea
rū iūcturas seuiēs vehemēter p̄ualebat:
vt culmē edificij i momēto cōsumere cre
deretur Alredus cū ceteris ad mēsam se
dēs: apprehēdit ciphū et extēsa manu:ci
cerā quā cōtinebat:in mediū flāmarum
cū fiducia ꝓiecit:⁊ cōfestim flāmā ignis
extinxit. Adolescēs eni tāto amore a re
ge scotorū dauid cōplexus est: vt quasi se
cūdus in curia eiꝰ factꝰ:ad episcopatuꝫ
eū promouisset:nisi ad cisterciēsem ordi-
nē citius aduolasset. Ita pium in oībus
⁊ māsuetum se exhibuit: vt lesus nō tur
baretur ad irā:maledictis stimulatꝰ nō
ꝓuocaret̄ ad vīdictā:amorē pro odio: bo-
nū pro malo:pro inuidia obsequiū semꝑ
reddere satagebat. Miles quidā vidēs
illū a rege pre oībus amari:⁊ plus cete-
ris honorari:illū persequi cepit:⁊ graui
odio insectari:qn̄qꝫ etiam coram rege:il-
lū verbis iniuriosis appetere . Cui ille.
Bene inquit dicis o miles optime loque
ris:⁊ vera sunt omnia que dicis et men-
dacium odis:meqꝫ vt credo diligis. Tā-
dem miles ille cōsiderās alredū non tur
bari a virtute in aliquo nō auelli:penitē
tia ductꝰ veniā petijt:et firmū amicum
de reliquo se illi fore spospondit. Cui ille.
Fateor inquit cōgaudeo penitētie tue:et
idcirco multo magis te amabo : qꝛ odio
tuo in amorem creui domini mei:et pa-
ciencia mea per hoc excitata et probata:
forte aliquantulum profeci apud deum.

Veniēs post hec ad monasteriū ryeual lensē ꝛ habitū monachoꝛū suscipiēs: ꝛ in vite cōuersatiōe ꝑficiēs: cū cura nouicioꝛū sibi iniuncta fuisset: quidā clericus oꝛdinē intrās valde instabilis effectus: velut arūdo mutabilis ferebat. Sup quo motus alred⁹: dixit deo in corde suo. Da michi aīam hui⁹ ꝛ qđ ipe min⁹ habet salutis licet indigno gr̄a tua concedere digneris dn̄e deus meus. Nō multo post frater ille ad scl̄m redire desiderās: rem magr̄o indicat: ꝛ desideriū praue mētis sue exponit. Cui alred⁹ ait. Noli frater perire: nā nō poteris q̄ꝗ ꝛ velis. Et stultissimū est hoc ip̄m velle: cuius cōtrariū cupiūt oēs sc̄ti. Oēs enim saluari desiderāt. Sed ille monita salutis nō audiens a monasterio recessit: ꝛ per deuia saltus tota die vagabūdus oberrat: et parū añ solis occasum adviā rediēs: subito infra murū monasterij trāspositū se sensit. Alredus obuiā illi occurrens amplectit collū eius: deosculatur faciē ei⁹ et dicit. Fili qđ fecisti michi sic. Ecce fleui pro te hodie multis lachrymis: et credo in deū: q̄ sicut petij a dn̄o ꝛ tibi ꝓmisi: nō peribis. Fecit eni in probatorio cacellaꝫ testeam ad modū paruule cisterne sub terra: cui per occultos riuulos: aqua īfluebat. Ne aūt deprehēderet: os eius lapide latissimo claudebat. In illā intrās sepe: aqua frigidissima calorē in se oīm extinxit vitiorū. Idem frater cui⁹ aīam dn̄i rogauit vt sibi daretur: pristine mutabilitatis incēdio cōflagratus a monasterio recedere volebat. Et veniēs ad alredū tūc abbatē de reuesby fcm̄ dixit Dn̄e grauitatem ordinis leuitas mea non sustinet Res oēs contrarie sunt nature mee: diuturnos labores nō fero. Angor ꝛ crucior in mora longa vigiliarū: laborib⁹ frequēter succūbo manuū. Vestium asperitas carnem penetrat: volūtas mea delitias appetit seculares: ꝛ amores mundi ꝛ voluptates suspirat. Et ego inquit abbas lautiores cibos ꝛ blādiora vestimēta tibi ꝑparo: ꝛ oia que monacho debent portabiliora indulgeo. Nolo inquit ille: licet michi dederis oēs diuitias dom⁹ huius Et abbas. Nec ego gusto cibū: donec inuitū aut volentem te reducat dn̄s. Currit alter ad portā vt recedat: alter in cubiculū intrat ꝛ orat. Lamentat pius abbas filiū: ꝛ suspirijs intimis cordis erroneū plāgit: ꝛ cōsolationē cōtēpnit. Fugitiuus aūt ad portā veniēs ianuis apertis: quasi murū ferreum sensit: ꝛ sepius exire tēptans: cū ꝓpositū suū nullo conatu implere posset: ad abbatē cōpūct⁹ redijt: ꝛ veniā petens: stabilitatē ꝓmittit. Cui abbas dixit Euge fili mi: bn̄ venisti vere misert⁹ est mei de⁹ me⁹ qui te sanū reduxit Nec multo post brachiū cuiusdā fratris tumore inflatū: signo crucis tumorē fugauit ꝛ sanitati reddidit. Factus post hec abbas rieuallis: ita parc⁹ in cibo extitit: vt eū nō hoiē: sed sp̄m esse putares. Numerū monachorū vsqꝫ ad centū quadragitaꝫ quigētos fratres in monasterio suo āpliauit. Licet eni calculo ꝛ artetica passiōe: añ obitū per decēniū vexat⁹ fuisset: in humilitate tn̄ ꝛ pacientia ꝑseuerās: fratribus sepi⁹ hoc dicere solebat. Filioli loquimi q̄ vultis: tm̄ nō exeat de ore vr̄o verbū turpe: detractio in fratrē: ꝛ blasphemia cōtra deū. Scripsit ei vitā sc̄ti edwardi regis ꝛ cōfessoris: vitā dauid regis scotie: sc̄tē margarete regie scotie: trigita tres omelias sup onus babilonis i ysaia: tres libros de sp̄uali amicitia: de natura aīe ꝛ quātitate ac subtilitate libros duos: multas quoqꝫ scripsit ep̄las: ꝛ qđ in lr̄is cōmēdauit: hoc i vita cōplere curauit. Digitū āt suū: i os fratris cuiusdā muti posuit: ꝛ ip̄ꝫ loqui p̄cepit dicens. Loq̄re mi frater in noīe dn̄i. Qui stati oīb⁹ admirātib⁹ r̄ndit. Libent loquor tecum bn̄dicte dn̄e. Et alredi me-

ritis cōfestim sanus effectꝰ: laudes dn̄o
referebat. Sincopis passio: fratrē quē-
dā perurgēs vexabat: vt neqꝫ vox neqꝫ
sensus in illo apparebat Cui accedēs ab
bas dixit. Dilecte fili: saluet te filius dei
Nec mora: oīs dolor in eo cōqeuit. Qui-
dā abbas ei subditus: multa cōuitia im
properia ⁊ blasphemias alredo inferēs
eū iniuste cōmouit: ⁊ spm̄ eius merito cō
tra se prouocauit. Cuius maliciā graui
ter ferēs: ad celū oculos et manꝰ eleuās
dixit. Dn̄e rex eterne glorie: sentiat que-
so cito iste: finē malicie sue: qa tu scis fal
sa esse: que noī meo nitit̄ ascribere. Cūqꝫ
abbas ille cenobiū suū intrasset: in lectū
decidit: ⁊ die septimo cū magnis crucia-
tibꝰ vitā finiuit. Descendēs in galwe-
diā alredus: inuenit regulū terre illius:
cōtra filios suos iratū: filios in pr̄em se
uiētes: ⁊ in se inuicē fratres. Est aūt ter
ra illa fera siluestris et barbara: bestia-
les hoīes ⁊ barbarū om̄e qd̄ gignit. Ve
ritas ibi nō inuenit̄: sapīa locū nō habet
Nā neqꝫ fides neqꝫ charitas diu ꝑdurat
in ea. Castitas totiens patit̄ naufragiū
quotiens libido voluerit: nec est inter ca
stam ⁊ scortū vlla distātia: mulieres per
mēses viros alternāt. Inter religiosos
tm̄ quidā aliorū cōsilio ⁊ ductu satis reli-
giosi existūt: sed ꝓpria industria raro ꝑfe
cti. Sūt eni naturaliter hebetes: ⁊ aialē
habētes spm̄: voluptatibus carnis sem-
per intendūt. Inuenit itaqꝫ alredus pri
cipes ꝓuincie ira ⁊ discētione turbatos:
quorū odia ⁊ rācores: nec rex scotie humi
liare: nec ep̄s mitigare suffecit: multoqꝫ
sanguine terrā polluerūt. Quos alredꝰ
nō tm̄ pacificauit: verū pr̄em filiorū ha-
bitū religiōis suscipe inflexit: ⁊ qui mul-
ta milia hoīm vita priuauerat: vite per
ticipē eterne fieri docuit. In ore viri qui
aquā potādo ranā deglutiuerat digitos
iposuit: ⁊ eleuatis oculis ad celum: dixit
Dn̄e rex oīpotēs obsecro per filiū tuum
dn̄m ihesum respice super hāc creaturā
tuā: ⁊ fac huic sicut vis ⁊ scis. Nec mora
rana ad digitos suos ascēdit: et humore
magno ⁊ putredine sequētibus: in terrā
cecidit. Per quatuor ante obitū suū an
nos: ab omni vite p̄sentis iocūditate cor
pus absoluit: ob nimiā corporis maciē: ⁊
faciei extenuationē cutis ossibus adhe-
rebat Parū nāqꝫ comedēs ⁊ minꝰ bibēs
ciborū appetitū incredibilis abstinentia
extinxit: medicorū consilia spreuit: ⁊ pro
deo corꝑis remedia cōtēpnēs: aīe sanita
ti cōsulere satagebat. Legebat āt libros
quorum lectio lachrymas elicere solet: ⁊
edificare mores ⁊ maxie cōfessiones au-
gustini manibus assidue portabat. Se-
debat sepe in fouea in solo oratorij sui fa-
cta: cogitās qꝛ puluis esset: vbi lux ange
lice visitatiōis resplēduit suꝑ caput eiꝰ:
⁊ quasi cū hoībus: ita cū spiritibus cele-
stibus loqbat̄. Et cū solꝰ sepe esset: pluri
morū voces cū illo audite sunt. Spiritu
quoqꝫ ꝓphetie claruit: nā fratribus qui
busdā anq̄ꝫ cōfiterent̄: petā iussit cōfiteri:
⁊ que occulte cōmiserāt: ꝑdixit. locū ⁊ tē
pus adiūgens. Fres duo cū nocte qua
dā in dormitorio exclamarent: ⁊ fratres
ad horrendā eorū vocē excitassent: fratri
illō in crastino alredo referēti: dixit Vere
fili inqt iter fratres nr̄os: nocte ista dya-
bolꝰ aduenit ⁊ aliquē seducere cogitauit
sed sine effectu attēptate malicie cū cōfu
siōe q̄ꝫtotiꝰ abscedere cōpulsus est. Verū
tm̄ aliquātulū ei quispiā consensit. Post
quēdā sermonē i caplo fctm̄ inter cetera
fratribꝰ dixit. Videte fratres vitā vr̄am
corrigite mores saluti vr̄e intēdite qꝛ pro
certo affirmo: aliq̄s vr̄m ad dāpnationē
suā ad corpꝰ xp̄i accedit quē publicare no
lo eiꝰ correctionē diligo ⁊ rubori ꝑco. His
cum admiratiōe magna auditis qui re-
os se cognouerant venientes secreta cor
dis sui ei aperire festinabant. Fra-
ter quidam aspiciebat in visu noctis: et

vidit corã facie eius quoddã excelsum edificiũ artificiose cõstructũ: amplũ & venustũ: vnoqз tñ ostio introitũ ostendẽs. Fenestre in illo nulle/nulla foramina/nullũ ibi lumẽ/nisi perparuũ solis radiũ/q̃ ostio aperto infundebat. Ligna domus oĩa odorifera et fragrãtia erant. Quãto propius accedebat: tanto in illius suauitate odoris ãplius delectabatur Et aspiciens per ostiũ vidit lectũ in pauimento positum/et in lecto iacentẽ abbatẽ suuз. Cũ aũt ingressus abbatẽ mortuũ videret: vbertim eiulare & flere cepit. Et eleuans oculos ad tectũ domus: vidit imaginem hominis relucentẽ supra oĩẽ qđ carnalis oculus in hoc mũdo conspexit/totũqз edificiũ: tãq̃ mille luminaribus illustratũ refulsit. Per mediũ oĩm membrorum imaginis: ita clare vidit: ac si in parte altera pñs affuisset. In medio ãt domus imago in aere apparebat: subt⁹ vł supra nullo adiutorio suffulta. Nubecula tamẽ quedã subobscura/iuxta vmbilicũ visa est que nõ adherebat luci figure: sed ibi parũper motabilis depẽdebat Et ecce vir a latere assistens: vultu & habitu gratus/fratri ineffabiliter admirãti ait. Quid miraris? Quare nõ potius respicis ad prẽm tuũ: qui ante te iacet vt estimas mortuũ? Et ille. Gloria dñe huius imaginis obliuisci me fecit mortem dulcissimi patris mei. Et alter. Non est mortu⁹ pater tu⁹. Nã et figura hec quã vides: aĩa illius est. Tñ aũt in operib⁹ eius restat illuminãdum: sicut illa nubecula que circa vmbilicũ mouetur imaginis. Qđ cum fuerit illuminatũ: migrabit ad dñз. Et vt scias inquit/q̃ hec imago aĩa illius sit: ecce ingredit corpus ei⁹ In ictu oculi/illa figura in corpus per os ei⁹ illapsa: vidit statim abbatẽ se mouere: quasi vellet de loco consurgere. Et pre gaudio frater ille ita valide exclamare cepit: vt ceteros fratres de lectis surgẽtes eũ excitare cogeret. Per integrũ añ obitũ suũ annũ tussis sicca pect⁹ eius ventilãs: cũ alijs infirmitatũ generib⁹ in tñ debilitauit eũ vt sepe missarũ solẽnijs celebratis in cellã rediẽs per vnam horam nec loqui nec se mouere p̃ualens: immobilis in stratu cubaret. Demũ vocatis in vnũ fratribus/inter cetera illis dixit. Deũ inuoco testẽ: q̃ nulli⁹ malicia detractiõe vel lite exarsi/ex quo habitũ suscepi religionis: que aliqua cõmotione dici finem in corde meo valuit expectare semper pacẽ & fraternã salutẽ & p̃priam quietẽ diligẽs Hoc grã dei aĩo imperaui ne turbata mentis mee paciencia: solis occasum pertrãsiret. Dormienti cuidã fratri: abbas infirmus apparẽs/dixit. Qñ frater putas trãsibo? Nescio dñe inquit ille. Et abbas. Pridie idus ianuarij migrabit ancilla dñi aĩa mea a domo sua terrena: quã hucusqз ĩhabitauit Et fctm̃ est ita. Nã scđa die post hec/circa quartã vigiliã noctis: pridie idus ianuarij migrauit ad dñm. Anno dñi. M. C.lxvi. & anno vite sue quĩquagesimoseptimo. Abbas iste adhuc viuẽs cũ passiõe colica & tortione calculi multũ vexaretur/et sup mattã iuxta ignẽ sedẽs/inter genua caput prorsus habere videret supuenit frater quidã/fremens atqз crudeliter dẽtibus frẽdẽs. & manibus suis abbatẽ cũ matta apprehẽdit/et totis viribus in ignẽ p̃iecit/clamãs et dicẽs. O miser ecce modo te occido modo te morte dura pdo. Quid hic iaces fictissime? Am modo nõ erit qđ mẽtiaris: quia nũc vtiqз morieris. Inter hec monachi veniẽtes: patrem ab igne extrahũt: & zelo accensi/in filiũ pestilẽtie manus inijcere voluerũt. Sed oblitus infirmitatis/& caritatis memor: p̃cepit illis abbas dicẽs. Nolite queso: nolite filij patrem vrm̃ tunica patientie spoliare. Nõ sum cõmotus nõ sum lesus/turbatus nõ sum/quia filius

meus est qui me ꝓiecit in ignẽ: ⁊ per hoc
purgauit nõ peremit. Filius meꝰ est: sed
infirmus est. Ego quidẽ corpe nõ sum sa
nus: sed sanauit me in anima infirmus
ille. Et apprehẽdẽs caput eius deoscula-
tur benedicit amplectit᷑ et quasi nil mali
sensisset vel passus fuisset: dulciter lenire
studuit furorẽ irascentis in se sine causa.

¶ Narratio edificatoria.

Hoc tpe bartholomeus vir religiosus ⁊
theologus exoniensis eṗs dũ lucris aia-
rũ deuotꝰ intendens parochiã visitaret:
in villa quadã cãpestri cum suis clericis
pernoctauit. Dormiẽs igitur de nocte in
solario eccl'ie ac cimiterio vicino: cũ circa
noctis mediũ euigilasset: lumẽ qḋ corã il
lo ardere solebat: apparebat extinctum.
Querẽte ergo ministro lumẽ: eṗs interi
voces audiuit quasi infantiũ innumera
biliũ de cimiterio exeũtes plãgentiũ ⁊ di
cẽtiũ manifeste. Ue nobis ve nobis quis
ammodo pro nobis orabit et elemosinas
dabit: vel pro nr̃a salute missas celebra-
bit? Audiẽs has voces eṗs: obstupuit ve
hemẽter: supramodũ quid hoc significa-
ret admirãs. Cubiculariꝰ interim in au
la ⁊ coquina ignẽ nõ inueniẽs: anxius in
villã perrexit: ⁊ vix tandẽ in vltima ville
domo in qua funus mortuũ iacebat: ⁊ cũ
presbytero ville multos circũstãtes ⁊ la-
chrymas fundẽtes vidit. Posito aũt in lu
cerna lumie cũ festinatione rediit: et eṗo
que viderat enarrauit. Facto aũt mane:
audiuit eṗs ꝙ vir ille nuper defunctus:
vir iustꝰ erat ac timẽs deũ: pater orpha-
norũ ⁊ cõsolatio miserorũ: ⁊ oẽm substan
tiã suã pauperibꝰ et hospitibꝰ erogauit.
Tenuit ṗterea in domo sua sacerdotẽ: et
illi necessaria ministrauit: qui commẽda
tiões aiarũ ⁊ missarum suffragia pro de
functis celebraret. Intellexit igitur eṗs
voces aiarũ esse illorũ corporum que in ci
miterio quiescebãt: plãgẽtes mortẽ hois
⁊ gemẽtes: per quẽ dũ vixerat elemosina
rũ ⁊ missarum habere suffragia meruerũt
Et vocato presbytero qui sub viro defun-
cto missas ꝓ defunctis celebrauerat: por
tionem in ecclesia ville illius dedit: iniun
gẽs vt ꝙ diu viueret: missas et obsequia
defunctorũ iugiter celebraret.

¶ De sancto Amphibalo martyre.

Um enim sanctus amphi-
balus albanum martyrem
gloriosum sua ṗdicatione et
exhortatiõe operãte spiritꝰ
scti grã ad fidem xp̄i conuertisset: hortat᷑
cũ discipulus venerabilis albanꝰ ab vr-
be discedere: dãs ei clamidẽ auro textam
quo tutius ab hostibus redderet᷑. Uestis
autẽ huiusmodi tãte tũc tpis dignitatis
⁊ reuerẽtie extitit: vt illa indutus hostiũ
cuneos penetraret illesus. Adquiescens
igitur amphibalus discipuli ṗcibus an-
te lucẽ fugã arripuit: versus aquilonem
iter dirigẽs ad walliã predicaturus gen
tibus verbũ dei. Cũ aũt multitudo po-
puli colũpnã lucis de tumulo bti albani
vsqꝫ in celũ tendentẽ: ⁊ angelos descendẽ
tes ⁊ ascẽdentes et noctẽ totã in hymnis
⁊ laudibꝰ deducẽtes euidẽter aspexisset:
lumine turbat᷑ insolito: nouitasqꝫ rei ver
titur in miraculũ. Tũc vnꝰ illorũ ceteros
vidẽs attonitos: ait. Hec mirãda que vi-
demus xp̄m dei filiũ liquido operari con
stat. Dii quos hucusqꝫ coluimus potius
sunt portẽta ꝙ numina: quibꝰ virtꝰ nul-
la: nulla diuinitas inesse facile deprehen
ditur. Opa nr̃a inutilia diesqꝫ nr̃i inutili
ter defluxerũt. Ecce noctis tenebre splen
doribꝰ celi cedũt: superni ciues eũt ⁊ rede
unt: sctitatẽ albani cõmendãt. Nos ergo
errorẽ nr̃m relinquẽtes de falsis ad vera
ad fidẽ de perfidia cõuertamur. Eamus
⁊ inquiramꝰ virũ dei qui sicut nostis al-
banũ predicando ad xp̄m cõuertit. His ⁊
multis aliis ꝓsecutis: mox errorẽ pristi-
nũ oẽs detestat᷑: xp̄i fides ab oibus ṗdica
tur: iter in walliã sub festinatiõe dirigit᷑:

vbi dei seruus amphibalus manere pu tabatur. Ad quē veniētes: verbū vite regionis illius hoib⁹ p̄dicantē inuenerunt causam aduētus sui exponūt: crucē quā suo quōdā albano cōmendauerat obtulerūt: que recēte cruore pfusa martyrij beati albani signa preferebat. Cumqꝫ oēs ab eo istructi xp̄o crederēt: verolamiū fama repleuit viri dei asserēs quosdā de ciuitate hoiem sequi transmarinū: eiusqꝫ suasu deorū culturas et leges patrias abiecisse. Turbatis igitur vniuersis cum armis suis ad eū tandē perueniūt. Seductor inquiunt pessime cur populū simplicē circūuenire verborū fallacijs voluisti: leges calcare ꝛ deos contēpnere docuisti: Et ira commoti: sine respectu etatis sanguinis aut reuerentie vicini vicinos et amicos neci tradūt ꝛ atrociter in ore gladij mille viros pro xp̄o occidūt Sctūs vero amphibalus vndiqꝫ corporib⁹ occisorū vallatus: beatas aīas letus dn̄o commendabat. Cuius brachia pagani loris astringētes ante equos nudis pedib⁹ eū ire compulerūt. In itinere vero languidus quidā iacens clamare cepit et dicere Serue dei excelsi adiuua me: vt qui propria iaceo depressus infirmitate: tua releuari merear intercessiōe. Credo eni ꝙ inuocato super me xp̄i noīe: celerem michi possis reddere sanitatem. Nec mora sub oculis oīm qui iacebat languid⁹: sancti meritis hilaris surrexit ꝛ san⁹ Egressi sunt aūt ciues verolamij obuiā sctō: ꝛ arripientes eū atrocius spoliauerūt: viscera eius patefacta ferro: palo in terrā defixo circūligantes: et flagellis eū nimijs cōterentes: in circuitu pali ambulare fecerūt ꝛ quasi ad signū post hec statuunt: cultellisqꝫ ꝛ lanceolis qđ reliquū erat corporis confodiūt. Uir aūt dn̄i tanꝙ nichil mali pateretur vultu hilari stabat cōstātior ꝛ signa sui martirij toto iam corpore preferebat: prodigiosum cūctis de se prebens spectaculum ꝙ post tāta supplicia post tot mortis genera adhuc viuere potuisset. Eadē hora plurimi cōstantiā scti vidētes renūciantes ydolis xp̄iane fidei se subdiderūt martyrē deprecātes vt ipsius intercessione beatitudinis eterne participes fieri mererentur pro qua aīas ponere minime formidabāt. Quo cognito princeps vocatis mox spiculatorib⁹ oēs qui deorū curā abiecerant ꝛ culturā ꝛ doctrinā clerici sequebātur: interfici iussit. At illi ferale cōplētes edictū: mille viros morti tradiderunt: beato amphibalo intuente eorūqꝫ aīas dn̄o cōmendāte. Tūc vnus qui ceteris audacior videbatur sic virū dei prior alloquit. Crudelissime hominum cur imprudētes illos persuasionis tue fraude decepisti: ꝛ monitis tuis irretitos a cultura deorum subtraxisti. Tuorū subtilitate verborum: parētes et amici nostri in perditionē abierūt. Sed ꝗuis deos ꝛ hoies ad iracūdiā supramodū ꝓuocaueris: eorū tamē grām penitēdo poteris promereri. Perfecte penitencie hoc erit iudicium: si sectā illā quā huc usqꝫ tenuisti deserueris et deos inuictos quos ignorās forsitan offendisti ceperis adorare. Tūc oēs quos neci nuper tradidisti per sue diuinitatis potentiā dij omnipotētes a mortuis ad vitā reuocabūt. Tunc sanctus ait. Dum deos tuos o pagane nimis laudibus conaris extollere in verbo tuo te noueris offendisse. Sol⁹ eni dn̄s meus iesus christ⁹ suscitat mortuos et viuificat. Illos vero quos quasi deos colitis et potētes in celo estimatis: potēter tormēta patiūtur in inferno. Horum participes ꝛ socij in tormētis erunt iniusti/adulteri/maledici/ceteriqꝫ q̄ dū hic viuerēt similes se demonib⁹ per act⁹ reprobos reddiderūt. Tu quoqꝫ pagane cū ceteris cultoribus idolorū nisi citius relicto gentilitatis errore ad fidem christi conuertaris: eisdē penis inferni subia

cebis. Misericordia dei magna est: nolite desperare. A vijs vr̃is prauis resipiscite: ad baptismi grãm conuolate. In baptismo pctã donãtur: celũ hoi reseratur: vetustate deposita: noua quodãmõ efficitur creatura. Qui eni prius erant per culpã filij dyaboli: fiunt postmodum per gratiã filij dei. Ad hãc ergo grãm cõfugite vt penas sempiternas possitis euadere. His auditis furore accẽsi impij in necẽ innocentis btĩ spm̃ eijcere totis viribus elaborãt. Et licet dei martyr saxorũ multitudine vndiqz cederetur immobilis tamẽ in orõne persistẽs: loco suo mot⁹ nõ est: nec in partẽ alterã vel ad horã declinauit. Cũ demũ inuictũ spm̃ celo redditurus esset: eleuatis in celũ oculis: ihesum stantẽ ad patris dexterã vidit: angelorũ concentum in celis audiuit: inter eosqz albanũ suũ recognouit. Quẽ sibi in auxiliũ inuocans: scte inquit albane deũ nr̃m depreceris: vt michi angelũ bonũ obuiam mittat: ne michi predo truculẽtus obsistere: nec iter meũ pars iniqua valeat impedire Et ecce duo angeli celesti fulgore radiãtes ad eum de supernis veniebãt: vox etiã huiusmodi celitus ad eum facta insonuit. Amen dico tibi quia cum discipulo tuo eris in padiso. Pagani vero celestẽ sonum audiẽtes: stupefacti stabant. Angeli vero beati viri aiam niueo candore fulgentẽ secũ assumẽtes: in celũ cum hymnis laudibus detulerũt. Pagani eni corpus exanime in vinculis constitutũ: lapidib⁹ adhuc obruere nõ cessabant: christian⁹ quidã corpus martyris latẽter auferẽs sub terra diligẽter occultauit. Interi celestis in populũ ira deseuit distorquẽtur labia varia deformitas vultus apprehendit: obrigescunt digiti: nerui officijs nõ fungũtur: ardẽt lingue quibus beato martyri cõuicia fuerant illata. Oim mẽbrorũ flexibilitas ita repẽte diriguit: vt ne lapidẽ quidẽ de terra leuare iã possent. Judex aũt amisso rõnis intellectu amẽs effectus est. Quotquot enim manũ erexerãt contra dñm: dignã pro meritis a iusto iudice senserant vltionẽ. His aũt visis: fidẽ xp̃i tota ciuitas deuote suscepit: et multi diuini amoris instinctu sua relinquẽtes romã adeũt commissa deflent errores fatẽtur: vndiqz lauachri expetũt salutaris. Anno autem domini millesimo centesimo septuagesimooctauo: sctũs albanus visibiliter apparuit cuidam viro mediocris substãtie noie roberto: vicũ scti albani inhabitãti: qui vt sibi videbaẽ erat decori vultus: et elegantis stature: vestibus niueis indutus: virgãqz pulcherrimã dextera baiulabat. In cuius ingressu: domus tota resplenduit: et quasi claritas solis interiora cubiculi circũfulsit: iacentẽ ex nomine vocauit percussoqz latere ei⁹ si dormiret requirebat dicens. Roberte dormis? Qui cũ se vigilare diceret: subitulit. Ne timeas frater neqz formides: ego sum prothomartyr britãnie albanus: surge velociter sequere me. Qui statim surgens: per tria miliaria: vsqz ad villã nomie redburna sequebatur sctm̃. Tũc sctũs albanus paululũ a via declinãs apprehensa viri manu dixit. In hoc loco iacent reliquie amphibali magri mei. Et pollice viri terrã ad instar crucis aperuit: et euersa cespitis modica portiõe: quasi quoddã scriniũ apparebat: cui⁹ resupinato operculo: splẽdor nimius exiens: orbẽ illuminauit. Reclusa vero capsa: et reposito cespite: dixit albanus. Signa diligenter locum: eamus hinc: et ad locum vnde recessim⁹ reuertamur. Regressis illis: sanctus ecclesiã suã intrauit: et hõ ille ,pprio se lecto recepit. Elapsis post hec duobus annis: idem vir diuinitus admonit⁹: abbati ordinẽ rei geste denudauit: et locum fratribus ostẽdit. Qui terrã aperientes sctm̃ amphibalum inter martyres duos

medium: et ambob⁹ collateralem: tertio martyre quasi ex transuerso et opposito: locū solitariū occupante: inuenerūt. Inter martyris reliquias cultelli duo repti sunt: nullūq; ex ossibus eius integrū apparebat: cū aliorū sanctorū ossa: fere illesa perdurassent. Lapidib⁹ eni conquassatus occubuit: & post eius mortē: persecutorum immanitas: exanima mēbra: saxorū ictibus obruit et confregit. Cū eni siccitas magna illis diebus perdurasset eleuatis de terra reliquijs sctis: tāta pluuie inundatio facta est: vt terra vberius imbre perfusa: desperate fruges spem letiorē repromitterēt. Multa quoq; miracula: breuitatis causa: hoc in loco preter missa: ad laudē & gloriā sui nois saluator noster pro martyre suo glorioso ostēdere dignatus est.

De sancto Anselmo archiepiscopo.

Sanctus eni anselmus in augustana ciuitate alpiū nobilib⁹ parentibus ortus a pueritia litteratus et cast⁹ erat. Et audito vnū deū sursum in celo esse oīa regentē: omnia cōtinentē: suspicatus est vtpote puer inter montes nutritus celū mōtibus incūbere: in quo & aulā dei esse: eamq; per montes adiri posse. Cū hoc sepius animo volueret: contigit vt quadā nocte per visum videret se debere mōtis cacumen ascēdere: & ad aulam magni regis dei pperare. Verū priusq̄ montē cepisset ascēdere: vidit in planicie qua pergebat ad pedem mōtis mulieres que regis erant ancille segetes metere: sed hoc nimis negligenter faciebant & desidiose. Quarū puer desidiā dolēs atq; redarguens: pposuit illas apud regem accusare. Ascēso mōte: regē cū solo suo dapifero inuenit. Nā vt sibi visū erat familiā suam ad colligēdas messes miserat. Ingrediens itaq; puer a domino vocatur: & allato per dapiferū nitidissimo pane: corā rege reficitur. Mane quid viderit ante oculos mentis reducens: sicut innocēs puer se veraciter in celo fuisse & de pane dei comedisse credebat: & corā alijs ita esse constanter asserebat. Infestū ei tandē et intestinū gňatur bellū: nā patris animus cōtra illū tali odio inflammatur: vt magis ea que bene q̄ pperā ageret insequeret. Nec aliqua poterat humilitate patrē lenire: sed q̄to se illi exhibebat humiliorē: tanto illū sibi senciebat asperiorem. Exactis proinde in burgūdia & frācia tribus annis beccū in normānia sub lāfranco confouēdus accessit. Regebat eo tpe cenobiū ipm abbas quidā noīe herlwinus vir grādeuus & magna pbitate cōspicuus. Qui primus ipsius loci abbas: monasteriū ipm a fundamētis de suo patrimonio cōstruxerat & lāfrancus gradum prioris obtinebat. Occupatur itaq; anselmus in litterarū studijs et corpus vigilijs/frigore & inedia fatigare nō cessauit. Et cū vicesimūseptimū ageret annū monachus effectus est. In tm̄ vero religiosis operibus & sctē conuersationi animū dabat: vt quisq; religiose in tota congregatione viuere volebat: in eius vita qđ imitaretur satis iueniret. Sicq; per trienniū in omni deuotione pficiēs: magnus & honorādus habebatur. Lamfrāco autem ad cadomensis cenobij regimē assumpto: anselmus sub herlwino abbate prior instituit. Totū exinde tēpus suū in dei obsequio conatus expēdere: seculū & eius negocia cūcta ab eius intētiōe funditus extirpabat. Factūq; est vt soli deo celestibusq; disciplinis iugiter occupat⁹ intm̄ diuine speculationis culmē ascēderit: vt obscurissimas & ań suū tēpus insolutas de diuinitate dei & nr̄a fide questiones: deo reserante perspiceret: ac perspectas enodaret: apertisq; rationibus que dicebat: rata & catholica esse pbaret. Diuinis nāq; scripturis tātā fidē habebat:

vt indissolubili firmitate cordis crederet nichil in eis esse qđ solide veritatis tramitem vllo modo exiret. Quapropter summo studio animū ad hoc intēderat: quatinus iuxta fidē suā mētis ratione mereretur percipere que in ipsis sensit multa caligine tecta latere. Contigit ergo quadā nocte vt ipse in huiusmodi mēte detētus: ante nocturnas vigilias in lecto iaceret: ⁊ meditando secū rimari conaretꝛ quo nā modo prophete preterita simul ⁊ futura quasi p̄sentia olim agnouerūt et indubitāter ea dicto vel scripto protulerunt. Et ecce cū in his totus esset: ⁊ ea intelligere summe desideraret: defixis oculorū suorum radijs: vidit per medias maceries oratorij ⁊ dormitorij monachos quorum hoc officiū erat: altare ⁊ alia loca ecclesie circūeuntes luminaria accēdētes: ⁊ quēdā eorū sumpta in manibus corda pro excitādis fratribus schillā pulsantē. Ad cuius sonitū couentu fratrū de lectis surgētem miratus est de re que acciderat. Cōcepit ergo deo esse leuissimū, pphetis in spiritu futura mōstrare: cum sibi cōcesserit q̄ fiebant per tot obstacula corporeis oculis posse videre. Hinc perspicaciori interius sapientie luce perfusus: mores oēs sexus ⁊ etatis ita discretionis ratiōe mōstrare penetrauit: vt eū palā inde tractātē: cuiqꝫ crederes sui cordis archana reuelare. Origenes insuper atqꝫ semina ⁊ radices: necnō pcessus oim virtutū ac vitiorū detegebat: ⁊ quēadmodū vel he adipisci vel hec deuitari aut vinci possent: luce clarius edocebat. Ab initio eni prioratus sui tanta corpus suū inedia macerauit: vt nō solū oīs illecebra gule penitus in eo postmodum extincta sit: sed nec famē siue delectationē comedēdi pro quauis abstinētia vt quibusdā dicere cōsueuit: aliqn̄ pateretꝛ. Comedebat eni vt alij sed parce. Sctis quoqꝫ meditationib⁹ insistebat: ex cōtēplatione summe beatitudinis ⁊ desiderio vite perhēnis immēsos lachrymarū imbres effundebat. Huius vite miserias: suaqꝫ et aliorū pctā amarissime flebat: ⁊ vix parum ante nocturnas vigilias: sepe vero nichil sompni capiebat. Inuidebant ei fratres quidā: videntes illū p̄poni quē iuxta cōuersionis ordinē iudicabāt sibi debere postponi. Ita qꝫ turbati scādala mouēt: dissentiōes pariunt: sectas nutriūt: ⁊ odia fouent. Ipse vero detractionib⁹ eorū reddebat officia fraterne charitatis malēs vincere maliciā in bono: q̄ a malicia eorū vinci in malo. Quidā noīe osbernus ingenio sagax ad diuersa opa manualia pollēs: sed peruersis moribus multū incōpositus erat ⁊ anselmo nō modicū inuidebat. Ille tamen puerū pijs blandimentis delinere: puerilia facta eius tollerare cepit: ⁊ multa illi que sine ordinis detrimēto tollerari poterāt cōcedere: vt effren⁹ animus in māsuetudinē curuaretur Incipit tandē anselmū diligere: eius monita suscipere ⁊ mores suos cōponere. Demū anselm⁹ paulatim que cōcesserat puerilia subtrahet: ad honestā morū maturitatē prouehit. Et vbi de firmitate boni studij adolescentis se posse cōfidere animaduertit: mox oēs pueriles actus in eo resecat: ⁊ si qđ reprehensionis eū admittere compit: nō solū verbis sed ⁊ verberibus eū corripuit. Equanimiter adolescēs cūcta sustinet: in exercitio scte actiōis feruet: ⁊ aliorum cōtumelias et opprobria patienter suffert: erga oēs sincere charitatis affectū seruās. Post aliquot vero annos adolescens infirmitate depressus: ad extremū vite finē deuenit. Appropiquāte aūt mortis articulo: anselmus familiari precepit alloquio: quatinus post obitū suū si possibile foret: sibi statū suum reuelaret. Promisit ⁊ transijt. Anselmus vero quo liberius pro eo p̄ces funderet in secretiorem ecclesie locū secessit. Et cum inter la

chrymas ⁊ graui cordis mesticiā: oculos in somnpnū paululū deprimeret: vidit in spiritu quosdam reuerendi vultus cādidissimis vestibus ornatos: domū in qua osbernus iacuit intrare: ⁊ quasi ad iudicandū sedere. Et cū iudicij sentētiā ignoraret: eamq sollicitus nosse desideraret: ecce osbernus adest similis homini cū ex languore aut ex nimia sanguinis minutione fuerit exinanitus. Ad quem pater. Quō est fili? Quomodo es? Cui ille respōdit Ille antiquus serpens ter insurrexit in me: ⁊ ter cecidit in semetipm: ⁊ vrsari9 dñi dei liberauit me. Quo dicto: osbern9 nō cōparuit. Cuius verba anselmus interpretās dixit. Ter antiquus serpēs insurrexit in eū: quia de peccatis que post baptismū ante religionis ingressum cōmiserat: accusauit. De peccatis etiā post ingressum religionis ante pfessionē suā ⁊ etiā de peccatis post professionē que ante obitū suū egerat: illū accusauit. Sed ter cecidit in semetipsum: qr peccata que in seculo admiserat per fidē parentū quādo eum deo obtulerūt: deleta inuenit. Et peccata que in monasterio degens ante suā professionē fecerat: in ipso professione purgata erāt. Peccata vero que ante obitū suū egerat: per verā cōfessionē ⁊ penitētiā deleta atq dimissa in ipso eius obitu cōfusus inuenit. Vrsarij dei: boni angeli sunt. Sicut enī vrsarij vrsos: ita angeli malignos demones a seuicia sua coercēt ⁊ opprimūt: ne nobis noceāt qntum volūt. Post hec anselmus per integrum annū omni die missam pro anima ei9 celebrauit. Senex quidā nomie herewaldus infirmitate pressus: nichil in sui potestate preter linguā habens: vino de racemis per manū anselmi in ore ei9 expressō: refocillatur ⁊ pristine sanitati restituitur. Proposuit apud se quidā frater: vt nulla occasiōe suā manū genitalib9 suis vnqꝫ admoueret: ⁊ inuidēs ei dyabolus: tantā in eisdē mēbris dolorem ⁊ angustiam eū sentire fecit: vt nullo modo ferre valeret. Videbatur ei tm̄ pōdus sentire: ac si plumbi grauissima moles in illa corporis parte dependens: eum ad ima trahere niteretur. Requisit9 ab anselmo qđ haberet cū rem celare non posset: assumpto secū quodā sene: iuuenē ad secretū locū ducit Et ecce caro sanissima reperitur ⁊ oīs illa dyabolica vexatio euanuit: nec fatigat vlteri9 quē simplex anselmi aspectus a tāta clade fecit immunē. Quidā ex antiquioribus fratribus cenobij veteri odio plurimū erat infest9 anselmo: nec vllatenus poterat eum simplici respicere oculo infirmitate pressus ad extrema perducitur. Et ecce miserādas voces edere cepit: ⁊ quasi quorundā horrēdos aspect9 subterfugere gestiret: pallēs et anxie tremens: vultū suū delitescēdo hincinde cōmutare. Territi fratres qui aderant: qđ haberet inquirunt. Et ille. Geminos immanes lupos inter brachia sua me tenere: ⁊ guttur meū impressis dētibus iā suffocare videtis: et quid michi sit queritis. Quod audiēs anselmus ad infirmū venit ⁊ leuata manu signum sancte crucis edidit: dicēs. In nomine patris et filij ⁊ spiritus sctī. Quo dicto: statim eger cōquieuit ⁊ exhilarato vultu: intimo cordis affectu deo gratias agere cepit. Dicebat enī qr anselmo ingrediēte et manu extensa signū sancte crucis edente: vidit ex ore illi9 flammā ignis in modū lancee procedentē que in lupos iaculata eos deterruit: ⁊ celeri fuga dilapsos procul abegit. Tūc anselmus de salute anime sue cum eo loquens: ad penitentiā ⁊ cōfessionem oīm in quibus se deum offendisse recordari valebat: cor eius inclinauit ⁊ paterna auctoritate absoluit. Dixit enī hora qua fratres ad nonā surgerēt: presente vite eum decessurum. Quod ⁊ factum est Cū secretarius nocte quadā fratres

ad vigilias excitaret: per claustrum pergens: forte per ostium capituli pertransiuit. Et introspiciēs vidit anselmum in oratione stantē ingenti splendētis flamme globo circūcinctum. Et estimans anselmum hora illa sopori potius ꝙ orationi deditum: dormitorium festinus ascendit: ad lectum āselmi pergit: sed eum ibi nō inuenit. Regressus ad capitulum anselmum repperit: sed globū ignis quem liquerat: videre nō potuit. Cum a quodam principe normānie diuersas ob causas ad colloquiū inuitaretur anselmus: & de hospitando illo: finito colloquio princeps nulla cura teneret: ait quidā frater ad eum. Hospiciū pater qualecunqȝ non lōge habemus: sed preter panem & caseū ibidem reperire nō possumus. Ille autē subridēs dixit. Ne timeas frater: immo cito precede et mitte in amnem vicinum rhete: piscemqȝ qui omnibus nobis sufficere possit: statim extrahe. Quod cum fecisset: truttā isolite magnitudinis piscator extraxit. Nobilis quidā anselmū inuitans cōquestus est ꝙ tanto viro preter vilia quedā nō haberet. Sanctus illi ait Sturio vnus en tibi defertur & animus tuus de delitiarū fluctuat inopia. Ridet ille: fidem dictis prebere non valēs. Nec mora viri duo attulerūt sturionem vnū pergrādem in fluminis ripa a pastoribꝰ suis inuentum sibiqȝ trāsmissum. Illis diebus scripsit tractatus tres: scilicet de veritate: de libertate arbitrij: et de casu dyaboli: et quartū quē intitulauit de grāmatico. Fecit et libellū quē monologion appellauit. Solus enim in eo & secum loquitur: ac tanta omni auctoritate diuīe scripture quid deus sit sola ratione querit & inuenit: & qđ vera fides de deo sentit inuincibili ratione sic nec aliter esse posse probat et astruit. Post hec incidit sibi in mentem inuestigare: vtrum vno solo et breui argumento probari posset id quod de deo creditur et predicatur: videlicet ꝙ sit eternus: incōmutabilis: omnipotēs: vbiqȝ totus: incomprehensibilis: iustus piꝰ: misericors: verax: veritas: bonitas: iusticia et nonnulla alia: et quomodo hec omnia in ipso vnum sint. Que res sicut ipē referebat: magnam sibi peperit difficultatem. Nā hec cogitatio partim illi cibum: potum & somnum tollebat & intentionem eius in diuinis obsequijs perturbabat. Quod enim ad plenum capere nō valeret: dyaboli temptationē hoc fore timens: a sua intentione hoc procul repellere temptabat. Uerum ꝙto plus in hoc desudabat: tanto illum ipā cogitatio magis ac magis infestabat. Et ecce quadā nocte inter nocturnas vigilias dei gratia illuxit in corde eius: et res patuit intellectui eius: et immenso gaudio et iubilatione repleuit omnia intima eius. Quod conceperat in tabulis scripsit: et cuidam fratri sollicite custodiendum tradidit. Post aliquot dies tabulas a custode repetit: et quesite nusꝙ poterant reperiri. Reparat anselmus de eadē materia dictamen in tabulis: et iterum fratri cautius custodiendum tradit. Sequenti vero die frater ille tabulas ante lectum cera hac illacqȝ frustratim dispersa repit. Iterum scripturam reparat: volumen paruulum sed sententiarum ac subtilissime cōtemplationis pondere magnum quod prosologion vocauit inde cōposuit. Cum enim totam sue mentis intentionem in contemptū mundi composuisset: & his solis que dei erant studiū suum infixisset: cōtigit vt infirmitate correptus grauiter affligeretur. Et raptus in excessu mentis: vidit fluuium vnum rapidum atqȝ precipitem: in quem cōfluebāt omnium fluxuum purgature: et omniū rerum terre sordes & lauature. Uidebatur itaqȝ aqua nimis turbida & immunda et omni spurciciarum sorde horrida.

Rapiebat igitur in se quicquid attigere
poterat: ⁊ inuoluebat tā viros ꝙ mulie-
res: diuites ⁊ inopes simul. Cunqꝫ ansel
mus tā obscenā illoꝝ reuolutionē mise-
ratus vidisset: vnde viuerēt aut vnde si-
tim refocillarent inquireret: qui eū comi
tabatur asseruit eos ea qua trahebātur
aqua viuere delectariqꝫ. Et addit. Tor-
rens mundi est qđ vides quo rapiūtur ⁊
inuoluūtur hoīes mundi. Uis ne ait du-
ctor ille videre quid sit verus monacha-
tus. Rn̄dit. Uolo. Et duxit illū in amplis
simum claustrum cuiꝰ parietes obducti
erant argēto purissimo et cādido. Herba
quoqꝫ medie planiciei virens erat ⁊ ipsa
argētea mollis et vltra humanū intelle-
ctum delectabilis. Locus ille totus erat
amenus ⁊ precipua iocūditate repletus
Et ait ductor ille. Uis videre qđ sit patiē
tia vera? Quō cū ille multū desiderare di-
ceret: ad se subito reuersus visionē et eiꝰ
ostēsorem dolēs pariter amisit. Cū qui-
dā abbas de his que monastice religiōis
erāt cū anselmo loqueretur inter alia de
pueris in claustro nutritis verbū conse-
ruit dicens. Quō obsecro fiet de istis? Die
⁊ nocte nō cessamꝰ eos verberare: ⁊ sem-
per deteriores fiunt. Cum adulti sunt in
quit anselmꝰ quales sunt? Et ille. Hebe-
tes inquit et bestiales. Anselmus dixit.
Quā bene nutrimentū vr̄m expēdistis:
de hoībꝰ bestias nutriuistis. Modis ait
quibus possumus cōstringimus eos vt
proficiant: ⁊ nichil proficimus. Anselmꝰ
ait. Dic queso dn̄e abbas si plantā arbo-
ris in orto tuo plātares: et mox illā omni
ex parte ita concluderes: vt ramos suos
nullatenus extendere posset post aliquot
annos qualis arbor inde prodiret? Profe
cto inutilis incurius ramis et perplexis
Et hoc ex cuiꝰ culpa procederet: nisi tua
qui eā immoderate cōclusisti? Certe hoc
facitis de pueris vestris. Plātati sunt in
orto ecclesie vt crescāt et fructificent deo.
Uos aūt in tm̄ terroribus: minis et ver-
beribus vndiqꝫ illos coartatis: vt nulla
penitꝰ sibi liceat libertate potiri. Itaqꝫ
indiscrete oppressi: prauas ⁊ spinarū mo
re perplexas infra se cogitationes cōge-
rūt: fouent: nutriunt: ⁊ omnia que illoꝝ
correctioni adiuuare possent: obstinata
mente subterfugiūt. Unde fit vt quia ni-
chil amoris nichil pietatis et beniuolen-
cie siue dulcedinis circa se in vobis senti-
unt: omnia ex odio ⁊ inuidia cōtra se pro-
cedere credunt. Sicqꝫ sicut corpe crescūt
sic in eis odiū ⁊ suspicio oīs mali crescit:
semper ꝓni ad vicia et incurui. Uidistis
queso vnꝙ aurificē ex lamina auri vel ar
genti: solis percussionibꝰ imaginē specio
sam formasse? Nō puto. Sed nūc eam le
uiter premit et percutit: leuius quādoqꝫ
leuat ⁊ format. Panis quoqꝫ ⁊ quisqꝫ so-
lidus cibus vtilis et bonus est eo vti va-
lenti. Uerū subtracto lacte: ciba inde la-
ctentē infantem: ⁊ videbis cū ex hoc ma-
gis strangulari ꝙ recreari. Sicut enim
forte corpꝰ: pro sua qualitate habet cibū
suum: ita fragilis et fortis anima habet
victum suū pro sui mensura. Fortis ani-
ma delectatur et pascitur solido cibo: pa-
ciencia scilicet in tribulationibꝰ: non con
cupiscere aliena: percutienti vnā maxil-
lam prebere alteram: orare pro inimicis
odiētes diligere et multa in hunc modū:
fragilis aūt ⁊ adhuc in dei seruicio tene-
ra lacte indiget: mansuetudine videlicet
alioꝝ/ benignitate/ misericordia/ hilari
aduocatione/ charitatiua supportatione
⁊ pluribus huiusmodi. Si taliter vr̄is ⁊
fortibꝰ ⁊ infirmis vos coaptatis: per dei
gratiā omnes ꝙtum vestra refert deo ad
quiretis. His abbas auditis: ingemuit
dicēs. Uere errauimus a veritate: ⁊ lux
discretionis non illuxit nobis. Tandem
abbas herlwinus iam decrepitus cau-
sis monasterij intendere et opem ferre
nō valens: sub anselmi dispositione cun-

cta cōstituit. Dum aūt quadā die ad lectū suū in dormitorio diuerteret: anuluz aureū in eo insperatus inuenit. Quē in opere ecclesie expēdi fecit. Qd cū lamfrācus archieps audisset: eum in episcopatu sibi successurū indubitanter asseruit. Miles quidā nomie cadulus vigilijs et orationibus deo intētus: audiuit dyabolum sub voce scutarij sui extra ecclesiam in qua erat: vociferantē et turbato murmure equos et oia sua fracto hospitio a latronibus direpta esse et abducta cōquerētem nec aliquid eorū recuperandū: nisi citius accurreret. Cūqz ille nequaqꝫ moueretur maius damnū ōni cedere deputās qꝫ sua perdere: dolēs dyabolus se despectū: in specie vrsi mutatus: per tectū ecclesie lapsus: ante illum preceps corruit: vt horrore saltē et fragore sui casus illū perturbaret. Sed miles immobilis permanēs mōstrū securus irridet. Cūqz ad anselmū iter maturaret: malignus spūs ei obuians: in hec verba prorupit. Cadule cadule quo tēdis? Que te vanitas priorē illū ipocritā cogit adire. Opinio siquidē eius omnino alia est a cōuersatiōe vite illius. Quapropter suadeo: cōsulo: vt celerius redeas: ne seductus ab eo: stulticia qua modo traheris illaquearis. Ipocrisis namqz sua iam multos decepit: et spe vana deceptos: vacuos fecit et immunes. At ille malignū esse cōsiderās: signo crucis se muniuit: et quo ꝓposuerat ire cepit. Et audito anselmo: sclm spreuit: et religioni se tradēs monasticū habitū suscepit. Defuncto abbate herlwino: vno oim cōsensu in abbatem anselmus eligitur: sed cōuocatis fratribus: flens anselmus et miserādos singultus edens prosternitur in faciē corā oibus orās et obtestans per nomen oipotentis dei: vt si qua in eis essent viscera pietatis respectū mie dei sup eum intēdāt: et ab incepto desistētes se a tāto onere quietū manere permittant. At illi oēs in terrā ꝓstrati orāt vt ipe potius loci illius: et eorū misereatur ne postposita vtilitate cōmuni se solū pre ceteris singulariter amare cōuincatur. Victus tandē lachrymis pcibus et instācia fratrū: necnō obediētia archiepi maurelij: onus reuera inuite suscepit. Nunqꝫ eni ad hoc cōsensisset: nisi imperium et obediētia eū cōstrixisset. Delegatis ei monasterij causis cure et sollicitudini fratrū de quorum vita certus erat: ipe cōtēplationi: monachorū eruditioni et correctioni iugiter insistebat. Sollicitus eni erat circa hospitū susceptionē: et hoc qd deerat eius bona volūtas et vultus alacritas apud hospites gratiose supplebat. Trāsiēs aūt in angliā: a lāfranco archiepo honorifice susceptus: quadā die familiaris cū illo loquēs dixit. Angli isti inter quos degimus instituerunt sibi quosdā sctōs de quorū sctitatis merito animū a dubietate flectere nequeo. Et ecce vnus illorū noie elphegus quōdā cātuariēsis archieps: quē nō solū inter sctōs: verū etiā inter martyres annumerāt: licet eū non pro cōfessione nois xpi: sed quia pecunia se redimere noluit: occisum nō negēt. Nā cū illū emuli eius et inimici dei pagani cepissent: et potestatē se redimēdi cōcessissent: immēsam ab eo pecuniā expetebant. Quā quia nullo poterat pacto habere nisi hoies suos spoliaret: et mēdicitati nōnullos subijceret: elegit vitā perdere: qꝫ eā tali modo custodire. Qd igitur tua fraternitas senciat: audire desidero. Anselmus eni rndit. Palā est qꝫ is qui nec leue quidē contra deū peccatū admittit: mori nō dubitaret priusqꝫ aliquo graui petō deū exacerbaret. Et reuera grauius petm videt esse xpm negare: qꝫ quelibet terrenū dnm pro redēptione vite sue hoies suos per ablationē pecunie illorz ad modicū grauare. Sed hoc qd minus est elphegus noluit facere multo igit minus xpm negaret si vesana manus euz

ad hoc mortem inteptando cōstringeret. Unde datur intelligi mirā in pect⁹ eius iusticiā eū possedisse: quādo vitā suā maluit dare q̄ spreta charitate proximos suos scandalizare. Nec immerito vt reor inter martyres cōputatur qui pro tanta iusticia mortem spōte sustinuisse veraciter predicatur. Nā et beatus iohānes baptista qui precipuus martyr creditur et ab ecclesia veneratur nō quia xp̄m negare: sed quia veritatem tacere noluit: occisus est. Et quid distat inter mori pro iusticia: et mori pro veritate? Cū enim xp̄s veritas et iusticia sit: q̄ pro veritate et iusticia moritur: pro xp̄o moritur. Qui autē pro xp̄o moritur: ecclesia teste martyr habet̄. Beatus vero elphegus eque pro iusticia vt beatus iohannes passus est pro veritate Cur ergo magis de vnius q̄ de alterius vero sanctoq̄ martyrio quisq̄ ambigat: cum causa in mortis passione vtrūq̄ detineatur. Adhec lamfrancus ait. Fateor inquit subtilem perspicaciā et perspicacē subtilitatē ingenij tui vehemēter approbo et veneror: firmaq̄ ratione tua edoct⁹ beatū elphegū vt vere martyrē xp̄i deinceps me colere ac venerari ex corde confido. Post hec vero ab osberno eiusdē ecclesie monacho non solū vite sue historiā ad legendū: verū etiā musico modulamine ad canendū diligēti studio fieri precepit: auctorizauit: et in ecclesia legi cātariq̄ instituit. Nobilis quidā lepra percussus nocte quadā per visum admonet̄ vt si sanari vellet: beccū adiens: aquā vnde manus anselmi lauarent̄ in missa in potum sumeret. Quo facto: sanitati integre restituitur. Monachus quidā in tantā tēptationis procellā demergitur vt succedētibus sibi varijs cogitationū tumultibus: vix mētis sue cōpos existeret. Cūq̄ singula anselmo cū magna cordis contritione reuelasset: hoc solū pio affectu: scilicet cōsulat tibi deus ei respōdit. Nec mora tanta mentis tranquillitas protinus est secuta: vt subito alius fieret q̄ fuerat Defuncto rege anglorū willelmo willelmus rufus filius ei⁹ regnum obtinuit. Hic mortuo lamfrāco ecclesias ac monasteria totius āglie: graui nimiū oppressione afflixit. Cui⁹ oppressiōis anno quarto anselmus inuitatus ab hugone cestrēsi comite multisq̄ anglorum pricipibus qui eum animarū suarum medicum elegerant: angliam ingressus est Venienti autem ad curiā regis: rex ipse ad hostiū domus sibi gaudens occurrit: et in oscula eius ruens: per dexteram eius ad sedem suam perduxit Demum anselmus secretius cum rege acturus ceteros secedere monet. Omissis igitur monasterij sui causis regē de his que fama de eo ferebat arguere cepit: nec quicq̄ eorū que illi dicenda esse sciebat: silentio pressit.

Fiebant tūc in anglia sub willelmo rufo rege depredationes/proscriptiōes/cōfiscationes. Rex enim cūcta sibi benigne dicta aut turbata ira aut facetis verbis elidebat. Quippe non promisit vt orationes fierēt pro eo aut pro statu eccl'ie Orate inquit qđ vultis: ego faciam quod placebit. Interea regi graui lāguore correpto suadetur vt cantuariēsem ecclesiam a sua viduitate et calamitate per institutionē pontificis releuet. Qui adquiescēs anselmum de cōsensu oīm archiep̄m fore designauit. Qđ cum anselmus audisset fere vsq̄ ad exanimationē sui cōtradicit: reluctatur et obstat. In hunc autē modū renitēdo allegabat. Si tauro indomito id est regi willelmo ruso: ouis vetula id est anselmus cōiūgatur: pro disparilitate trahentiū: aratrum non recte incedet. Inuitus verūtamen inuestitur et consecratur. Rex autē conualescens et peior q̄ ante effectus: hortātibus eum ad bonū respondere solebat. Nūq̄ deus habebit me bonum pro malo quod michi erogat.

Deniqꝫ rex ipse ad congregandū rapax:
ad effundendum prodigus: quemcunqꝫ
quicq̄ offerentem turbide exterruit: nisi
magnitudo dati sue cōueniret mēti. Un-
de cū anselmus semel quingētas libras
regi offerret: nec ipse recipet: anselmus
eas pauperibus distribuit. Apud win-
toniā ignis molestia inualescēs: cū mul-
ta edificia consumpsisset: signum crucis
impressit: ⁊ nec prius manum extēderat
q̄ se incēdiū retorqueri: flāmas deficere
videres: vt domū quā vorare ceperāt: se-
miustā relinqueret. Uenit ad anselmū
qdā ex seculari vita monach⁹ fctūs ⁊ cōsi
liū de vita sua flagitās: dixit. Cū se in se-
culari vita teneret: intellexit nō rectū fu-
isse iter suū pergēdi ad vitā. Quāobrem
inquit relicto seculo veni ad ordinē mona
chorū sperās me ibi posse penitus inten-
dere vite perhenni ⁊ deo. Et ecce ex prece
pto abbatis mei secularib⁹ negocijs in-
tendo: ⁊ dum res ecclesie cōtra seculares
defendere tueriqꝫ desidero/placito litigo
nec michi forsā magne cure est: si alij per
dūt in meo lucro. Quapropter fere cogor
desperare: dū ea que reliqui cū tot petis vi-
deor administrare. Anselmus ait. Tota
vita hoīm comparari potest molēdino sup
p̄cipitem fluuiū cōstituto. Sit igitur in
hoc molēdino ad manū hoīs molēs mola
qua qui molūt alij sic suā farinam negli-
gūt vt tota in fluuiū labatur ac defluat.
Alij parte retenta: partē in preceps ire si
nāt. Alij totam colligāt atqꝫ in sua custo-
dia cōdant. Horū enī qui nichil sibi de fa-
rina seruauit: quid in vespe comedat nō
habebit. Qui parū retinuit: pro portiōe
sua parū inueniet. Qui totā collegit: lar
ge se pascere poterit. Itaqꝫ molēdino assi
mulatur vt dixi vita hoīm. Mole: actus
illorū. Nā sicut mola dū aliquid molit in
circuitu ducitur et circūducta simili cur-
su sepe reducitur: sic et act⁹ humani qui-
busqꝫ tpibus in se reuertunt. Uerbi gra
tia. Arant homines/seminant/metunt/
molunt/panificāt/comedūt. En circuitū
suū mola facit: repetitur id ipsum: nec re
quiescit. Uides enim hominē cuncta ope
ra sua pro terreno comodo suo faciētē: ni-
chil in eis nisi trāsitoriū quid desiderātē.
Iste quidē molit q̄r operatur: sed tota fari-
na sua qui fruct⁹ est opis a fluuio: id est a
fluxu sclaris desiderij rapit ac p̄cipitat.
Hic cū in fine vite sue molēdinū egressus
atqꝫ in domū suam regressus: opm suo-
rum fructus manducare voluerit: nichil
inueniet: eo q̄ fluuius torrēs totū absor-
buit. Ieiunabit ergo: ⁊ erit ve misero in
eternū. Est alius qui suā nō omnino fari
nā perdit: qm̄ nūc aliquā propter deū ele
mosinā facit: nunc ad ecclesiā vadit infir
mū visitat ⁊ alijs bonis intēdit. Uerum
cum is ipse voluptatib⁹ carnis inseruit:
pro illata iniuria per odiū seuit. Huma-
nis laudibus pascit crapula ⁊ ebrietate
sopitur: horūqꝫ similib⁹ eneruat ne fari-
ne pars maxima pereat: nequaq̄ caut⁹
inuigilat. Quid de isto erit in futuro nisi
quia recipiet prout gessit. Iā tertiū gen⁹
in ordine monachorū intende. Est igitur
monachus sub abbatis sui imperio posi
tus obediētiā in omnib⁹ que scd̄m deū in
iūguntur ꝓfessus: sua in se q̄tū est volū-
tate nunq̄ claustra monasterij pro quo-
uis seculari negotio egredi volens. Huic
forte p̄cipitur vt extra claustrū vt prefa-
tū est pergat: ⁊ nō audēs recusare: paret
Ecce venit ad molā: necessario illū mole-
re oportet. Insurgunt hincinde querele:
placita lites: custodiat ergo sapiens mo-
nachus farinā suā: eamqꝫ in vas suū di-
ligēter recipiat: ne in fluuiū defluat. Ni-
chil per inanem iactātiā agat: nichil qd̄
deus ꝓhibet cuiuslibet lucri gr̄a faciat:
obediētie que sibi iniuncta est ita studeat
vt ⁊ res ecclesie cōtra oēs viriliter iusteqꝫ
tueatur ⁊ ꝓtegat: ⁊ de alieno per iniusti
ciā ad dominiū ecclesie nil redigat. Quā

uis aliq̄ñ pro talib⁹ missas perdat: loque
tur cum fratres tacēt: ⁊ quedā similia fa
ciat vł dimittat: obediētie virtus quam
exercet: hec cūcta consumit: ⁊ vas suū in-
tegrū seruās: farinā de sua mola fluentē
que illū eternaliter pascat: totā ac puraꝫ
colligit atqꝫ recondit. Nō eni scd̄m carnē
sed scd̄m obediētiam incedit. Secularia
negocia anselmus equanimiter ferre ne
quibat: sed pro posse suo modis oībus su-
am eis presentiā subtrahebat Si aūt ta
lis causa emergebat vt necessario ipsum
interesse oporteret: soli veritati studuit:
nulli fraudem: nulli preiudiciū patiebaꝛ
inferri. Quia inquit oēm seculariū rerū
amorem et cōcupiscētiā: ab aīo meo iam
dudū pepuli qualiter in causis earū for-
tis ⁊ diligens existā. Ita eni mens mea
illaꝝ horrore cōcutitur sicut infans cum
aliqua terribilis imago vultui eius fue-
rit oblata. Nec in earum dispositiōe ma
gis delector: ꝙ̄ puer in vberibus matris
delectaꝛ dū illis acerba amaritudine su-
perlinitis ablactaꝛ. Nil enim in mūdo
ꝙ̄tum peccare timebat. Solebat eni di-
cere qm̄ si hic peccati horrorē illic inferni
dolorē corporaliter cerneret et necessario
vni eorum immergi deberet: prius infer
nū ꝙ̄ peccatuꝫ appeteret. Dixit quoqꝫ se
malle purū a pctō et innocētē iehennam
habere: ꝙ̄ peccati sorde pollutū celorū re-
gna tenere. Regē tandē anselm⁹ adijt:
⁊ vt sibi romā ad papam vrbanū pro sto
la sumēda eundi licētiā daret humiliter
petijt. At ille ad nomē vrbani turbatus:
dixit se illū pro papa nō tenere: nec sue cō
suetudinis esse vt absqꝫ sua electione ali-
cui liceret in regno suo papā noīare. Ite
rū aūt cōgregatis p̄latis ⁊ nobilib⁹ cau-
sa in mediū ducitur ⁊ anselmus diuersis
querelis hīcinde cōcutitur. Maxie eni qꝫ
ep̄i regie volūtati fauere volētes: ꝓbare
nitebātur ꝙ anselm⁹ salua fide regi debi
ta nullaten⁹ posset in regno ipsius vrba-
nū pro papa tenere. Cunqꝫ anselmus ex
verbis dn̄i: reddite que sunt cesaris cesa
ri ⁊ que sunt dei deo: alijsqꝫ nōnullis que
ratio nulla refellere poterat penitus eos
infrenasset: cū in regē blasphemare vno
strepitu cōclamarunt. Igitur ad vnā re
gie indignationis vocem quidā ep̄i oēm
subiectionē ⁊ obedientiā vno impetu an-
selmo abnegabāt. Quidam vero tm̄ que
ex parte vrbani pape preciperet: illi se ne
gāt obedituros. Oēs quoqꝫ ep̄o roffensi
excepto aut vno modo aut alio debitā illi
subiectionē et obediētiā abnegarūt. Rex
etiā cunctā ei securitatē adimit: nec se il-
lū pro archiep̄o vel patre ampli⁹ habitu
rū iurat: nisi vrbano pape vlteri⁹ se obe-
diturū statim denegare velit. Tres eni
dies in isto negocio clamoribus in ansel-
mū et cōtumelijs elapsi sunt. Anselmus
tamē in suo ꝓposito cōstans: per internū
cios cōductum a rege postulat: quo tut⁹
regno discedat. Cōceduntur tandē indu-
cie inter ip̄m et regē vsqꝫ penthecostē: re-
ge promittente in negocio qd̄ emerserat
volūtati archiep̄i se interim multum cō-
descensurū. Verūptamē hoībus suis ca-
ptis ⁊ spoliatis: terrisqꝫ vastatis: in im-
mensum anselmus affligitur. Non mul
to post ab albanēsi ep̄o palliū anselmo de
fertur: ⁊ in amicitiā regis vel specieten⁹
recipiꛂ. Petita interim a rege licentia
transfretādi: licet nō obtenta: viro dei in
itinere cōstituto: leporē in via occurrentē
canes laxati insequētes: infra pedes an-
selmi fugientē auide persequūtur. Retē-
tis vir dei habenis bestie refugiū non ne
gauit: ⁊ canes vndiqꝫ appropinquātes:
nec leporē eijcere nec in aliquo ledere va-
lebāt. Cūqꝫ vir dei quasi pro capta bestia
leticie: frena alios laxare conspiceret in
lachrymas mox salutis ait. Ridetis. Et
vtiqꝫ infelici huic null⁹ risus: leticia nul-
la est. Hostes ei⁹ circa eā sunt: ⁊ ip̄a de vi
ta sollicita cōfugit ad nos p̄sidiū querēs.

Hoc plane est ꝛ anime hominis. Nam cū de corpore exit: mox inimici sui: maligni scilicet spūs: qui eam in corpore degentē per amfract⁹ vitiorū multis modis persequuntur: crudeliter assunt parati eam rapere: ꝛ in mortē eternā precipitare. At ipsa nimis anxia huc illucq̄ circūspicit: et auxiliū ineffabili desiderio cōcupiscit. Demones vero rident ꝛ gaudēt: si illam suffragio destitutā inueniūt. Quo dicto: bestiā vltra persequi palā canibus interdixit: iter suū carpit: ꝛ illa ab omni lesione immunis euasit. Puer quidā pedez auis cuiusdā filo ligatū habens cū fuga sibi cōsulere ꝛ sepius auolare niteretur. puer retracto ad se filo auem deijciēs ingens sibi gaudiū prouocabat. Quod videns anselmus cōdoluit ꝛ vt rupto filo libertati redderetur: optauit. Et ecce filuz rūpitur euolat auis: puer plorat ꝛ pater exultat dicēs. Simili cōsideratione iocatur dyabolus cum multis hoibus quos suis laqueis irretitos pro sua voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt eni quidā auaricie seu luxurie et similiū flāmis succēsi ꝛ ex mala consuetudine illis addicti. His cōtingit aliquādo vt sua facta cōsiderent: defleant: seq̄ amodo a talibus cessaturos: sibi promittāt En more auis liberos volare se estimāt: sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenētur: volantes in eadem vitia deijciūtur. Nec omnino liberari valent nisi magno conatu per respectū gratie dei: funis praue cōsuetudinis dirūpatur. Tertio per internūcios licētiam transfretandi a rege petijt. Turbatur rex ꝛ nimiū se vexari ab eo anxie queritur. Anselmus ait. Et quidē q romam ire dispono: causa sctē xpianitatis quā in hac terra regere suscepi: causaq̄ salutis anime mee: causa etiā sui honoris et vtilitatis si credere velit: id ago Si ergo bono animo licentiā dederit eundi: gratiosus accipiā. Si nō: ego vtiq̄ quod deus precepit postponere nō debeo: quia scriptū est. Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Quod rex audiens: turbato aīo iubet vt aut cepto desistat: et insup se nūq̄ beatū petrum vel sedē eius pro quolibet negotio appellaturū iureiurādo promittat: aut sine mora omni spe remeandi sublata suo regno discedat. Et subdēs ait. Si vero territus istis cepto desistere ꝛ remanere elegerit: tunc volo michi pro ut iudicabit curia mea emendet: quoniā illud sibi concedi a me tertio petijt in quo se perseueraturū certus nō fuit. Respondit anselm⁹. Dñs est: qđ vult dicit. Ego tamen sciens ad quid assumptus sum: ꝛ quid in anglia gerendum susceperim cuiusq̄ transitorij comodi causa nō omittā qđ futuris tēporibus ecclesie dei vtile fore cognoui. Rege igitur ꝛ curialibus contra illū in iram cōmot⁹: placido vultu ingreditur: ꝛ ad dexterā regis ex more assidens: ait. Ego domine vt disposui vado: sed vobis primo meā benedictionē: si eaz nō abijcitis dabo. Quā cū ille se nolle abijcere respōderet: leuata dextera regē benedixit: et relicta curia cantuariā venit. Cōgregatis monachis: causam sui transitus exponit: ꝛ addit. Deo omnipotēti ꝛ beato petro vos commēdo: ego vestra licentia et benedictiōe vado: ac vt deus pacis ꝛ dilectiōis vobiscū maneat: oro. Dato cūctis osculo oratoriū intrauit: perā et baculū peregrinantiū more suscepit. Et cū quindecim dieb⁹ prosperū expectasset vētum: willelmus clericus regis singulis diebus in mensa episcopi comedens: causam pro qua missus fuerat denudare nolebat. Parata demuz naue: idē willelmus quasi fugitiuū ꝛ alicuius criminis reuz: anselmū in littore detinet: ac ne mare transeat ex parte domini sui iubet: donec omnia que secum ferebat: sibi reuelaret. Cunq̄ totā suppellectilē spe pecunie reperiende subuertisset: ꝛ quod sperabat

non inuenisset: cum suis anselmus transire permissus est. Transcursis per mare aliquot miliaribus cũ ventus contrarius illos redire cõpelleret: anselmus ingemuit et ait. Si omnipotẽs dei iudicio placet me magis in pristinas redire miserias: ꝙ liberatum ab illis tẽdere ad id: quod ipse nouit me animo ꝑposuisse: ipse videat: ipse dispenset: ego voluntati eius obsequi paratus sum. Nec enĩ meus sed ipsius sum. Hec ⁊ alia cum lachrymis et singultibꝰ prosequente anselmo: ventus ex alio latere illico in velum surgens: ad portum optatum applicare facit. Inuẽta est aũt in fundo nauis fractura vnius tabule: foramẽ fere duorum spacio pedũ magnitudinis habẽs: sed ꝙdiu anselmꝰ in naue fuerat: nullã omnino aquam admittens. Audito eius transitu rex cũcta que illius erant confiscari: et omnia a cõsecratione eius per ipsum statuta irritari precepit. Letatur aũt apostolicus in eius aduentu: ⁊ multa in laudẽ eius prosecutus: virum virtutis ac totius religionis illum esse contestans ait. Cunqꝫ illum cunctis liberaliũ artium disciplinis eruditũ pro magistro teneamus ⁊ quasi comparẽ velut alterius orbis apostolicũ et patriarchã iure venerandum censeamus: nosqꝫ magis illius ꝙ illum nostro egentem consilio super causis suis consulendos adijt. Audita causa eius pro qua venerat papa miratur: ⁊ subuentionem plenã pollicetur. Unde et iohannes olim monachus becci tunc abbas cenobij sancti saluatoris telesini annuente papa suscepit eum vt propriũ patrem in sua. Ubi christiane fidei amore permotus insigne volumen edidit: quod cur deus homo intitulauit. In anglia tamẽ illud opus incepit: sed in capuana prouincia finiuit. Morabatur autem in villa nomine selauia et videns penuriam aque loci illius: in excelsa rupe ligone terram aperuit: et data benedictiõe: fons viuus de rupe iugiter manare cepit. In consilio autem apud barrum celebrato anselmus a papa persuasus grecos in processione spiritus sancti vtpote q̃ a patre nõ a filio procedere astruebant errantes: rationabili atqꝫ catholica disputatione cõfutauit: et magnus apud omnes habitus est et veneratiõe dignissimus comprobatur. In omni conuentu nobilium: in processionibus in stationibus semper et vbiqꝫ a papa secundus erat: pre cũctis honoratus: cunctis acceptus: ⁊ ipse omnibus simplici humilitate submissus. Tertia ebdomada pasche rome celebratum est consilium vbi intererat anselmus: et excommunicationis sententiam tam in laicos qui inuestituras ecclesiarum dant: ꝙ in eos qui de manibus eorum illas suscipiunt cum toto consilio papa intorsit. Eadem quoqꝫ sententia dampnauit et eos qui in officium sic adepti honoris aliquẽ sacrant. Anselmus lugdunum veniẽs nõnullos a febribus et alijs morbis pressos sumptis ciborum eius reliquijs integre sanitati restituit. Milites quoqꝫ duo gustato cibo eius: a quartanis febribus et intestinorum torsionibus liberantur. Mulierem a demone obsessam sua benedictione sanauit: ⁊ apud matisconensem vrbeꝫ pro siccitate terre illius preces deo fudit: et subito serenitas celi vertitur in nubilum: et pluuia copiosa terris illabitur. Apũ lugdunum scripsit librum de conceptu virginali: necnon ⁊ aliud opusculum de meditatione redemptionis humane. Anno exilij sui tertio venit anselmus marceniacũ ad colloquẽdũ cum hugone abbate cluniacensi ⁊ sanctimonialibus: vbi de his que inter anselmũ ⁊ regem versabãtur verbis hinc et inde prolatis: intulit idem abbas sub testimonio veritatis proxima preterita nocte: eundem regem ante thronũ dei accusatum

iudicatum/sententiamq3 dampnatiõis in eum promulgatam.

Uidit etiam anselmus in visiõe nocturna q̄ omnes sancti anglie cõquerẽtur altissimo super tyrãnide willelmi regis ecclesias suas destruẽtis. Et ait dñs. Accedat anglorũ prothomartyr albanus. Et tradidit ei vnã sagittã ignitã dicens. Ecce mors illi⁹: de quo querimoniã corã me reponitur. Et beatus albanus eam accipiens dixit. Et ego trado eam spiritui nequã: vltori peccatorũ. Et piecit eã in terrã: volãtem per aerem instar comete. Et mox intellexit anselmus in spũ: q̄ rex sagitta illa sagittatus interiret. Postera die dictis matutinis: quidã iuuenis splẽdidus: apparuit cuidam clerico anselmi vir oculos ad somnũ clausos habẽti dicens. Adam inquit dormis? Uis audire noua? Pro certo scias q̄ totũ discidiũ: qd̄ est inter anselmũ ⁊ regem: determinatũ est atq3 sedatũ. At ille alacrior fact⁹ apertis oculis neminẽ vidit. Sequenti nocte inter matutinas: quidã ex familia anselmi: clausis oculis stabat et psallebat. Et ecce quidã: illi cartulã admodũ paruã legendã exhibuit. Aspexit: ⁊ in ea obijt rex willelmus scriptum inuenit. Confestim oculos aperuit: et nullũ preter socios vidit. In monasterio casa dei vocato: subito fragore celũ intonuit: fulgura volant domu3 in qua fenũ monasterij seruatur: accenso igne inuadũt. Quo viso: signum crucis anselmus edidit: ⁊ ignis in semet ipsum rediẽs: totus elãguit: nec aliquid absumpturus vltra processit. Superuenientes interea duo monachi mortẽ prefati regis cũ anselmo nũciassent: in acerbissimũ flletũ mox prupit: dicens. Quia si hoc fieri potuisset: multomagis eligeret seipsum corpore: q̄ illũ sicut erat mortuũ esse. Rex eni quodã mane: in siluã venatũ perrexerat ibiq3 illũ miles quidam casu fortuitu: sagitta in corde percussit ⁊ nulla interueniẽte mora extinxit. Ueniente anselmo in angliã: ad regẽ hẽricum fratrẽ willelmi: quid de ecclesiaru3 inuestiturus in romano cõsilio accepit plano sermõe innotuit. Quamobrem indoluit rex ⁊ valde turbatus: misit semel ⁊ iterũ romã pro mutatiõe decretorũ. Demum rex cum maioribus terre rogauit anselmũ quatinus ipse vna cum nũcio quodã romã iret: ⁊ cause que emerserat pro suo honore opem ferret. Ille vero ad instantiam eorum: romam libenter ire respondit: sed nil quod vel ecclesiatum libertati vel sue deberet obuiare honestati: suo vel rogatu vel consilio papam acturum: viua voce respondit.

Itaq3 cũ romã venisset: a papa paschali qui vrbano successerat honorifice suscipitur. Die cõstituto: willelmus regis clericus causam regis in mediũ ptulit: ac inter alia q̄ rex ipse nec pro regni amissiõe inuestituras ecclesiarũ pateretur amittere minacib⁹ verbis asseruit. Papa ait Si quemadmodũ dicis rex tuus nec pro regni amissiõe: patietur ecclesiarũ donatiões amittere scias ecce corã deo dico: quia nec pro sui capitis redẽptiõe eas illi aliquando: paschalis papa impune permittet habere. Rediens anselmus vna nocte florentiã quieuit: ⁊ lectõ in quo sopori indulserat: dñs domus eo discedẽte decubuit. Cui dormienti astitit quidã acriter eũ redarguens: q̄ in lecto tanti presulis quiescere presumpsit. Cũq3 secũda nocte hoc idem repetisset: tertia nocte vultũ iratũ pretendens: dixit. Quare ait facis qd̄ precepi ne omnino faceres? Surge cito: ⁊ amodo a lecto põtificis te cohibe: nã si vltra in eo repertus fueris: grauissime punieris. Exterritus ille de lecto exilijt: ⁊ amplius in eo quiescere nõ presumpsit

Cum vero lugdunũ venisset anselmus prefatus willelmus interdixit ei ex parte regis redire in angliã nisi omnes pa-

tris ⁊ fratris ipsius cõsuetudies postpo-
sita sedis aplice subiectiõe ⁊ obediẽtia se
ei seruaturũ ꝓmitteret. Mansit igit an
selmꝰ apud lugdunũ ⁊ ibi secũ quedã cru
cis signaculo illumiauit. Rex aũt henri-
cus vt compit papã in sua sentẽtia stare
mox archiepatũ in dñium suũ redegit: ⁊
anselmũ suis oibꝰ spoliauit: annoq; vno
et dimidio indignatio regis sopita nõ est
Post hec vero vocato in normãniam an-
selmo: rex timore simul ⁊ amore dei corre
ptus reuestiuit eũ de suis: et in amicitiã
suã recepit. Eo tpe coadunatis lõdonie
cũctis primoribus anglie: victoriã de li-
bertate ecclesie: pro qua diu laborauerat
anselmus adeptus est. Rex eni antecesso
rũ suorũ vsu relicto: nec personas que in
regimẽ ecclesiarũ sumebantur per se ele-
git nec eas per dationẽ virge pastoralis
ecclesijs quibus presicerẽtur inuestiuit.
Scripsit inter hec anselmus libellũ vnũ
de cõcordia pscientie ⁊ predestinatiõis et
gratie dei cũ libero arbitrio. Vexabatur
tamẽ frequẽtibus ⁊ acerbis infirmitati-
bus ⁊ lectica vehebatur. Oẽs tandẽ cibi
quibus humana natura alitur: in fasti-
diũ ei versi sunt. Mãducabat tñ nature
sue vim faciẽdo: sciens se viuere nõ posse
sine cibo. Inualescẽte infirmitate in die
palmarũ dixit ei vnus ex monachis qui
ministrabant ei. Dñe pater vt nobis in-
telligi dat: ad paschalẽ dñi tui curiã reli-
cto seculo vadis? Rñdit. Et quidẽ si volũ-
tas eius in hoc est: volũtati eiꝰ libẽs pa-
rebo. Verũ si mallet me adhuc inter vos
saltẽ tam diu manere donec questionem
quã de origine anime mente reuoluo: ab
soluere possem gratãter acciperem: eo ꝙ
nescio vtrũ aliquis eã me defuncto sit so-
luturus. Tertio de hic die anno scilicet
dñi millesimo cẽtesimo nono: ⁊ anno pon
tificatus sui sextodecimo: vite vero sue se
ptuagesimosexto: plenus bonis opibus
migrauit ad dominũ: vndecio kalendas
maij. Cũ aũt viri dei ꝓuisor ⁊ dispensa-
tor baldewinꝰ scilicet monachus faciẽ pa
tris defuncti balsamo qđ admoduz parũ
in puulo vase remẽserat inũgere vellet:
in fundo vasis digitũ immergẽs ⁊ extra
hẽs: vix summitatẽ digiti madefactã in
uenit. Et cũ vas in palmã versaret: si for
te inde aliqua gutta deflueret: stupẽtibꝰ
cũctis liquor desiliẽs manũ ipleuit ⁊ sup
effluxit. Hoc enim sepius fctm est et tan-
tã abundãtiã vas vacuũ ministrauit: vt
totũ corpꝰ sctm multis vicibus: omni ex
parte vngeretur. In ecclesia aũt cantua
riẽsi cũ magno honore sepultus est. Mo
nachus quidã cantuariẽsis: tribus men
sibus ante obitũ viri: quadã nocte vidit
se in oratorio solũ stare: ⁊ orationi intẽde-
re: ⁊ ecce pater anselmus ante sepulchrũ
beati dunstani precibus incũbebat. Nec
mora erigẽs se dunstanus de sepulchro:
ad anselmum respexit dicẽs. Amice cha-
rissime scias me pces tuas exaudisse. Et
extẽsa dextera sua obtulit ei anulũ aure-
um ita dicens Hoc habeas signũ me tibi
vera locutũ. Cũq; anselmus vt anulum
susciperet manũ extẽderet: retraxit ma-
nũ beatus dunstanus ⁊ ait. Hac eni vice
istũ anulũ non habebis: sed me seruante
quarta feria añ pascha de manu dñi illũ
recipies. Aurora eni illius diei terrã dese
rẽs celestia penetrauit. Monachus qui
dam scti augustini cãtuarie: hora transi
tus beati anselmi de hoc mundo dum so-
pore grauatus obdormiret: vidit came-
rã in qua sanctus dei iacebat a quibusdã
albatis hinc inde miro decore circũualla
tã. Quẽdam vero põtificalibꝰ insignitũ:
ingredi ⁊ egredi: ⁊ eos qui foris erant: ne
tedio sue expectatiõis afficerẽtur exhor-
tari. Et iã anselmo obeũte: festinus exijt
et ait. Ecce adest quem expectastis susci-
pite illuz et quo dominus iussit efferte in
voce laudis ⁊ exultatiõis. Expergefctũs
a sompno qui hec vidit: anselmũ a seculo

migrasse intellexit. Quidā alius frater anselmū valde diligēs: orauit deū quatinus eius meritū sibi reuelare dignaret. Cui dormiēti sctūs anselmus astitit pronūciās se velle illū oībus modis certum esse: quia statim vt corporis onere fuit exutus: gloriose susceptus: ꝛ stola fuit iocunditatis indutus. In hora trāsitus serui dei quidam iuuenis speciosus apparuit cuidā in extremis iacenti: dicens. Pater ciuitatis istius ꝛ totius patrie iā nūc relicto seculo ad deū inceternū victurus properat: ꝛ tu nō morieris. Surge sanus ꝛ glorifica deū patrē hec in te operantem: et sctm̄ anselmū pro meritis suis perhenniter iam glorificātem. Surrexit homo sanus: ꝛ quid de anselmi glorificatiōe didicerit: clara voce cunctos edocuit. Miles quidā ydropicus cingulū scti anselmi sibi circūposuit: ꝛ oīs inordinatus humor euanuit. Nec abūdātia humoris aliquo meatu effluxit: sed ī nichilū redacta quasi nunq̄ fuisset deperijt. Multa insuper alia miracula memoratu digna breuitatis causa omissa meritis sancti anselmi ostendere dignatus est ad laudē sui noīs omnipotēs dominus.

¶ De sancto Audoeno epo et confessore.

Vitā sancti audoeni epi cui⁹ ossa apud cantuariā sicut inferius habet delata sunt: in hoc nr̄o libro iserere placuit. Tēporibus lotharij gloriosi pricipis filij hilderici regis frācorū anno vicesimo: iuxta vrbē suessonicam in loco sanctiato orti sunt tres fratres gratia dei celitus illuminati/ ado/ bado/ dado. Nati sunt autē patre anchario mr̄e vero aiga. Cū essent nobilissimi carnis origine: fuerūt tn̄ studiosissimi ꝛ xp̄iane religionis deuotione feruētissimi. Cūcta que possidebant siue in fundis siue in diuitijs necessitatibus hospitū/ pauperū/ peregrinorum/ monachorū summo studio impendebāt. Contigit aūt eo tpe sctm̄ colūbanū genere scotū fundatorē cenobiorū luxouiēsis in gallia: bobiensis in italia ex hibernia insula in gallias aduenisse. Qui cū vice quadā ab anchario predicto cum magno gaudio suscept⁹ fuisset oblatos sibi tres pueros memoratos benedixit: et spū prophetico illos in xp̄iane religionis virtutibus eximios futuros predixit: honorib⁹ ꝛ dignitate seculi claros: in aula etiā regis gloriosos. Mox eni vt pubescere inciperēt: regib⁹ lathario ꝛ dagoberto in cūctis gratissimi inuenti sunt. Proinde ad celestia tendētes: inter pestifera mūdi huius negocia sanctorū semper cōsortia amabāt. Primogenit⁹ nāq3 ado cūcta mundi huius obstacula cōtempnēs ꝛ monasticam vitā appetēs: monasteriū iordanēse sup fluuiū materne in ꝑprio solo scdm̄ regulā scti columbani adiuuāte germano suo audoeno cōstruxit. Bado vero thesaurorū regaliū summus procurator effectus sctē tn̄ religioni subdit⁹ et elemosinis intētus: iuste et pie vitam ducere curauit. Sctūs vero audoen⁹ cognomento dado auricularij locū in aula regis sortitur et ad signāda scripta vl' edicta regalia: quorū ipe cōscriptor erat: sigillū vel anulū regis custodiebat. Erat aūt sensu ꝓfund⁹: eloquio copiosus: cōsilio ꝓuidus: corporis statura ꝓcerus: vultu decor⁹ ꝛ aīi oīa in xp̄i charitate fundatus regi amabilis: ꝛ cūctis pricipibus venerabilis erat. Deniq3 assidue regē hortari solebat: vt regē oīm xp̄m: cōditorē ꝛ redemptorē suū: sine quo nullus iuste regnat vel imperat: diligēdo timēdo: cūctisq3 dn̄i mādatis obediendo: pie coleret: subiectorū se populorū: sociū magis q̄ dn̄m estimaret: subditis parceret: supbos debellaret: pauperib⁹ peregrinis ꝛ viduis: oībusq3 necessitatē patiētib⁹ pie subueniret. Fulgebat ꝛ sodalis ei⁹ in aula regis: noīe eligi⁹ quē vt aīam suā diligebat. His amor vn⁹ erat

cor vnũ ⁊ anima vna: ab his cuncti fran-
corum proceres exẽpla sumebãt: ⁊ moni
ta doctrine salutaris hauriebant. Sepe
nãqꝫ audoenus vestibus p̃ciosis: aureo
precinctus baltheo enituit: ⁊ subtus cili
cio caro tecta fuit. Infatigabiliter perse
uerabat in orationibꝰ: ieiunijs: vigilijs
lectione diuia: hospitũ susceptiõe: ⁊ pau-
perum ⁊ infirmorũ ministerio: pene sem
per deditus erat. In silua brigiẽsi: in pa
trimonio ꝓprio: monasteriũ scd̃m regu-
lã sctĩ colũbani: hierosolimũ nuncupatũ
cõstruxit: ⁊ agilũ sctĩ cõlũbani discipulũ:
abbatẽ constituit. Cũ autẽ heresis que-
dã: totũ pene fedaret orientẽ: ⁊ dñm nr̃m
ihesum xp̃m: nõ verã carnem ex virgine
maria assumpsisse assereret: audoenꝰ cõ-
tra oẽs hereticos galliã intrantes dispu
tãs: manifeste ratione: ⁊ diuina auctori-
tate cõuincẽs: in lõginquas regiones fu
gere cõpellebat. Simoniacã prauitatẽ
in cunctis francorũ pene ecclesijs nimiũ
preualuisse cõsiderãs: cepit regi suadere
vt patriã tali labe corruptã: medicina sa
lutari liberaret. Hortabatur vt nullate-
nus cõsentiret cuiꝙ̃ sacros ordines eme
re vel vẽdere: dicẽs tale cõmerciũ dyabo
lica fraude repertũ ⁊ ab ecclesiastice fidei
puritate: penitus eliminandũ fore. Ma
gis eligẽdos esse ad sacros ordies: quos
nõ aurũ sed fidei puritas: doctrine suaui
tas: morũ probitas cõmendarent. Ele-
ctus ad archiep̃atuꝫ rothomagẽsem: nõ
statim sacrũ ordinẽ sumere presumpsit:
sed relictis palacij curis: ad predicandũ
verbũ dei in hispanias perrexit: ⁊ popu-
los nimia siccitate laborãtes iuenit. Iã
enĩ septẽ anni transierant: ex quo pluuia
regionẽ illã nõ attigisset. Fusa igit̃ ad de
um prece: tanta pluuie sequebatur abũ-
dantia: vt priorẽ penuriã recõpensare vi
deret̃. Cõfortato igit̃ pp̃lo rediẽs per an
degauiã pauperẽ manũ aridã habentẽ:
⁊ lignũ quo molã manualem rotabat in
die dñico: inter pollicẽ et palmã tã stricte
tenentẽ: vt auelli nõ posset: signo crucis
sanauit. Igitur anno dñi sexcentesimo
tricesimoquinto audoenus rothomagẽ-
sem cathedrã suscepit: in quo eadẽ in vul
tu grauitas: in corde humilitas erat In
cõsilio prudẽs: in corrigẽdo vehemẽs: in
diligẽdo ardens: in aduersis patiens: in
elemosinis largus: ad ignoscendũ para-
tus: humilitate summus: hospitalitate
precipuus: in obsequijs pauperũ ⁊ pere
grinorũ infatigabiliter perdurans: eorũ
cõsortijs delectabat̃. Rigorẽ nimiũ ab-
stinentie: ora pallida demonstrabãt: ma
xille lachrymis humecte: contritionẽ cor
dis indicabant: lactea colla circuli ferrei
premebãt: vẽtrẽ ⁊ brachia ferrũ eque cõ-
strigebãt. Ipsius lecti cõgeries: ex aspe-
ris virgulis cõstruebatur: vbi corpus ie
iunijs ⁊ vigilijs fatigatũ: collocauit. Se
pissime vero in cubiculo lecti sui: lux im-
mẽse claritatis celitus emissa: a discipu-
lis eius visa est: vocesqꝫ angelice: cum eo
colloquentes audite sunt. Plurima ceno
bia per galliã: et in epatu suo construxit:
clerum adunauit: ⁊ ecclesiasticis discipli
nis mirabiliter ĩbibuit: ⁊ xenodochia in-
stituit. Waningũ quẽdã nobilẽ crucis si
gno a sua infirmitate sanauit: et fiscanẽ-
se cenobiũ construere fecit: ⁊ introductis
monialibus: wãdragesilũ fontanelle ab-
batẽ prefecit: quatinꝰ eius verbis ⁊ vita
castissima: fragilioris sexus lasciuia mo
deretur et in norma religiõis instrueret̃.
Et si qñ a p̃dicatione ⁊ pijs opibus cessa-
bat audoenus: quieti sue non statim pro
uidebat: sed pernox in orõnibus et vigi-
lijs instabat: ⁊ terrenis negotijs solutꝰ:
mente celestibus inherebat. Cũ enĩ pa-
rochiã suã predicãdo lustraret ⁊ nimio se
mo fessus curru sederet muli q̃ currũ tra
hebãt subito stantes: nullo modo aurige
flagello: ab ipso loco auelli potuerũt. Et
erigẽs vir dei oculos ad celũ: vexillũ cru-

cis amplo splēdore micās: aspexit. Cūq3 intelligeret spū sctō reuelāte: ꝙ eundē locū ad seruiendū sibi dn̄s elegisset: figurā sctē crucis ibidē baculo expssit. Nocte sequēti in ipso loco: columpna ignea tanto splēdore visa est: vt solis claritatē vincere videretur. Cōfluente ergo illuc populorum multitudine: a diuersis languoribus detēti: sanitatē receperūt. Ibi enim postea cōstructo monasterio: monachorū multitudo regulariter deo deseruiuit.

Peragrans parochiā suā iuxta secanā fluuiū: paululū requiescēs: angelicis colloquijs fruebatur. Quo in loco ecclesia ꝛ xenodochiū pauperū: sanct⁹ antistes construxit. Sctūs tandē audoenus: cū sctō sidonio gn̄e scoto: qui monasteriū q̄d nūc sctm̄ sidonium dicūt cōstruxit: ad limina apostolorū petri ꝛ pauli: romā profectus est. Prosternēs āt se: singulis memorijs apostolorū ꝛ martyrū: vota supplicationis tā pro se: ꝙ pro pace totius ecclesie catholice obtulit: lachrymas tamē magis ꝙ verba fudit. Ubicūq3 pstratus in oratione iacebat/ flumia lachrymarū pauimentū irrigabāt. Cūq3 ad cōfessionē beati petri: hunc versum inciperet. Exultabūt sancti in gloria: diuinitus respōsum est: Letabūt in cubilibus suis. Interea btūs audoenus: orta discordia inter gentē frācorum: et austrasiorū coloniā pacis causa perrexit: signo crucis quēdā mutū signauit: et linguā tacentē loqui cōtinuo fecit: ꝛ discordē populū initis pacis federibus cōcordauit: ꝛ in neustria demoniū fugauit. Tunc vir dei: diē obitus sui febribus vexat⁹ imminere cōspiceret hortatus est regē: vt abbatē ansbertū ei⁹ faceret successorē: ꝛ post quadragesimū tertiū epatus sui annū: anno etatis sue nonagesimo: et anno incarnatiōis dn̄ice sexcētesimo septuagesimonono kal'. septēbris migrauit ad dn̄m: et in ecclesia beati petri apostoli: rothomago in loco quē viuens pparauerat sepelitur. Post tricesimū sepulture sue annū: eius corp⁹ integrū: ꝛ absq3 corruptionis molestia illibatū repertū est. Circa annū dn̄i nōgētesimū quīquagesimūsextū: tpe regis edgari: venerūt in angliā clerici quatuor ꝛ regali curie se presentātes: ad conspectū regis et colloquiū adducti sunt. Qui cū tēpus oportunū: se nactos existimarent ꝙ in regnum eius reliquias scti audoeni attulerāt: familiari affatu: aurib⁹ regis intulerūt. Audito aūt rex: noīe scti audoeni: obstupuit: nec se hoc credere posse vlla ratiōe rn̄dit. At illi nichil verius esse asserētes: addiderūt. Proba qualicūq3 modo magis tibi placuerit: igne seu quorumlibet miraculorū experimētis. Et si corp⁹ prefati patris: silētibus miraculis: non esse cōstiterit: nos tāti mēdacij reos: lege qua iustū fuerit punitos a tuo extermiabis regno. Et ait rex. Hoc enī nō seculari sed examine debet ecclesiastico diffiniri. Sustinete ergo donec archieps̄ veniat: que dicitis audiat: audita examinet: diiudicet: ꝛ quid in tāta re sit tenēdū sententiā ferat. Cū aūt archieps̄: sctūs odo aduenisset: ꝛ clerici interrogati in suo pposito perseuerassent: ꝛ examinatiōe ostensionis diuie: rē inuestigare magnis precibus exorassent: ait eps̄. Adducatur leprosus aliquis: vt ex euētu illius cognoscam⁹ quid de reliquijs istis certa fide teneamus. Tāte siquidē pietatis: tāte virtutis: tantorūq3 meritorū credimus esse sctm̄ audoenum: vt si ipse vere est de quo agimus sua nobis bonitate: ea q̄ pro gloria dei ꝛ sua ostensione humiliter petierimus: nō negabit. Adductus est igit̄ quidā in mediū horrida corporis feditate corruptus. Quē pōtifex odo cum vno de ossibus allatis: in modū crucis tertio consignans: ita mox omni corruptiōis horrore deterso: ad inuocationē noīs scti audoeni sanauit: vt tāti mali vestigiū in hoīe

nullũ penitus resideret. Allatus est etiã in lectõ alter egrotus: peralisis morbo toto corpe dissolutus: mortis potius q̃ vite imaginẽ in se vultu/voce/ et mẽbrorũ oim stupore ptendẽs. Põtifex ergo ipsarũ reliquiarũ caput assumens super corpus iã pene extinctũ: posuit: et flexis genibus pronus orauit: quatinus ob merita et intercessiones beati audoeni: pristine sanitati paraliticus redderet si ipm q̃dẽ caput eius fuit: dũ in hac trãsitoria vita degebat. Mira dei pietas: et potentia vere mirãda. Cõfestim ad tactũ capitis sacri: homo sanus erigitur et gaudẽs atq; exultans: in voce laudis: et iubilo cordis ad sua regreditur. Patrata sunt etiam per easdẽ reliquias: ipso tpe et alia miracula nõ pauca: que breuitatis causa trãsiuimus: nullũ in prolixitatibus grauare volentes. His ita gestis: rex antistites et qui aderãt: valde exhilarati: deũ in sctis suũ glorificabãt. Tũc rex cũ pontifice habito cõsilio: clericos conuenit: et quid eis pro adeptione sacrorũ que detulerant: facere deberet diligẽter inquirit. Referunt ipsi hoc et ipsorũ volũtati. Tũc regis munificẽtia supra id qd petebãt: copiam sue largitatis extẽdit: põtificiq; ait Cũ respectus gratie dei: nos et regnũ anglorũ tãti amici sui presentia sublimauerit: videtur cõuenire: vt et nos ipi sctõ: qui ad nos venire dignatus est: in maiori et digniori loco totius regni: perpetuã mãsionẽ procuremus cõdonare. Quapropter reuerẽde pater: ad ecclesiã cui deo auctore presides: has sctãs reliquias: condigna reuerẽtia transfer: et eius patrocinio atq; tutamini ipsam ecclesiã et quicq̃d ad eã pertinet cõmenda. Qd cũ eps fecisset: ipi clerici: loci dignitatẽ cõsiderantes: et monachorũ religionẽ: facti sunt monachi inter eos: et in seruitio dei et beati audoeni: vsq; ad finẽ vite sue: iugiter permãserũt. Factũ est autẽ scriniũ preciosum in quo ossa sacra diuersis inuolumẽtis obuoluta: cũ honore sunt locata. Cũ monachus quidã cãtuariensis ecclesie: demonio vexaretur fratres consilio habito reliquias sancti audoeni sumentes: ad infirmũ fratrẽ detulerũt. Nec dũ ostiũ domus in qua victus ferro tenebatur intrauerant: et ecce ille deintus: clamosa voce perstrepebat dicẽs. Quid est quo tenditis? Nichil michi et sancto audoeno cõmune esse sciatis nec me illi presentãdũ: qualibet vi aut arte noueritis. Quapropter sicut venistis recedite: et vos inaniter fatigare nolite. Illi tamẽ intrepidi reluctantẽ demonia cũ secũ violẽter adducũt: ipso incessanter vociferante: sibi vim et iniuriã fieri: se tamẽ presentiã scti audoeni modis omnibus detestari. Itaq; vno de ossibus scti audoeni super eo imposito: statim cõquieuit: a sua vesania liberatus: nec vlterius huiusmodi est furore fatigatus.

De sancto Augustino epo et cõfessore.

Anno siquidẽ dñi quingentesimo nonagesimosexto: sctũs papa gregorius diuino admonitus instinctu: misit seruum dei augustinũ et alios plures cũ eo monachos timentes deũ: predicare verbũ dei genti anglorũ: anno circiter centesimo quinquagesimo aduẽtus eorum in britãniam. Qui cũ iussis põtificalibus obtẽperãtes: memoratũ opus aggredi cepissent: et aliquãtulũ itineris cõfecissent: perculsi timore inerti: redire domũ potius q̃ barbarã ferã incredulãq; gentem: cuius nec linguã quidẽ nossent: adire cogitabãt: et hoc esse tutius cõmuni cõsilio decernebant. Nec mora augustinũ quẽ eis epm ordinandũ si ab anglis susciperent disposuerat: domũ remittũt: qui a beato gregorio: hũili supplicatu obtineret: ne tã periculosam tã laboriosam tã incertã peregrinationẽ adire deberẽt. Quibus ille exhortatorias mittens litteras: in opus

eos verbi diuio cōfisos auxilio: proficisci
suadet. Quarum videlicet litterarū ista
est forma. Gregorius seruus seruorum
dei: seruis dñi nr̄i. Quia melius fuerat
bona nō incipere quā ab his q̄ cepta sunt
cogitatiōe retrorsum redire. Sūmo stu-
dio dilectissimi filij oportet vt opus bonū
qđ auxiliāte domino cepistis impleatis.
Nec labor vos ergo itineris: nec maledi-
corū hoim lingue deterreāt: sed omni in-
stātia: omniq3 feruore que ichoastis: deo
auctore peragite. Sciētes q labore ma-
gnū maior eterne retributiōis gloria se-
quetur. Remeanti autē augustino p̄posi
to vr̄o: quē ⁊ abbatē vobis cōstituimus:
in omnibus humiliter obedite: scientes
vestris animabus per oia pfuturū: quic
quid fuerit a vobis in eius admonitione
cōpletū. Omnipotēs de⁹ sua gratia vos
protegat: et vr̄i laboris fructū: in eterna
patria me videre cōcedat: quatinus et si
vobiscū laborare nequeo: simul tñ gau-
dio retributionis inueniar quoniā labo-
rare scilicet volo. De⁹ nos incolumes cu-
stodiat dilectissimi filij Data die decima
kalēdarū augustarū: imperāte dño nr̄o
mauricio tiberio pijssimo augusto anno
quartodecimo: post consulatū eiusdē dñi
nr̄i anno decimotertio indictione quarta
decima. Misit etiā idē venerabilis pon-
tifex ad eutheriū arelatēsem epm vt au-
gustinū britāniā pergentē benigne susci
peret litteras: quarū iste est textus. Re
uerēdissimo ⁊ sctissimo fratri eutherio co
episcopo: gregorius seruus seruorū dei.
Licet apud sacerdotes habentes deo pla
citā charitatē: religiosi viri nullius com
mēdatione indigeāt: quia tamē tempus
aptū: se scribēdi ingessit: fraternitati ve-
stre nr̄a mittere scripta curauimus: insi
nuantes latorē presentiū augustinū ser-
uū dei: de cuius certi sumus studio: cum
alijs seruis dei: illic nos pro vtilitate aīa
rū auxiliāte dño direxisse: quē necesse est
vt sacerdotali studio sctitas vestra adiu-
uare: et sua ei solatia p̄bere festinet. Cui
etiā vt promptiores ad suffragādū possi
tis existere causam vobis iniūxim⁹ sub-
tiliter indagare. Scientes q ea cognita
tota vos ppter deū deuotione ad solaciā-
dū quia res exigit comodetis. Cādidum
preterea presbyterū cōmunē filiū: quē ad
gubernationem patrimoniali eccl'ie nr̄e
trāsmisimus charitati vr̄e in omnibus
cōmēdamus. Deus te incolumem custo
diat: reuerēdissime frater. Data die deci
ma in oībus vt supra. Roboratus ergo
cōfirmatiōe vr̄i patris gregorij augusti-
nus: cū famulis xp̄i qui erāt cū eo: rediit
in opus verbi: peruenitq3 britāniā. Erat
eo tp̄e rex ethelbertus in cancia potētissi
mus: qui ad cōfiniū vsq3 humbre flumi-
nis maximi quo meridiani ⁊ septemtrio
nales anglorū populi dirimuntur: fines
imperij tetēderat. Est aūt ad orientalem
cātie plagā thanatos insula non modica
id est magnitudinis iuxta consuetudinē
estimationis anglorū familiarū sexcēta-
rū: quā a cōtinēti terra fluui⁹ wantsum
qui est latitudinis circiter triū stadiorū:
et duobus tm̄ in locis est transmeabilis.
Utrūq3 eni caput protendit in mare. In
hac ergo applicuit seruus dei augustin⁹
⁊ socij eius: viri vt ferūt ferme quadragi
ta. Acceperāt autē p̄cipiente beato papa
gregorio: de gēte francorū interpretes: ⁊
mittēs ad ethelbertū: mādauit se venisse
de roma ac nunciū ferre optimū: qui sibi
obtēperātibus: eterna in celis gaudia ⁊
regnū sine fine cū deo viuo ⁊ vero futurū
sine vlla dubietate promitteret. Qui hec
audiens: manere illos in ea quā adierāt
insula: ⁊ eis necessaria ministrari: donec
videret quid eis faceret iussit. Nam ⁊ an
tea ad eū xp̄iane religionis fama perue-
nerat: vtpote qui et vxorē habebat xp̄ia-
nā de gēte frācorū regia vocabulo berta
quā ea cōditione a parētib⁹ acceperat: vt

ritū fidei ac religiōis sue: cum epo quē ei adiutorē fidei dederāt: noie lethardo: inuiolatū seruare: licētiā haberet. Post dies ergo aliquot: venit ad insulā rex: ꝛ residēs sub diuo iussit augustinū cū socijs ad suū ibidē aduenire colloquium. Cauerat autē ne in aliquā domū ad se introirent: veteri vsus augurio ne superuētu suo si qđ malefice artis habuissent: eū superādo deciperent. At illi nō demoniaca sed diuia virtute prediti veniebāt: crucē pro vexillo ferētes argēteam: ꝛ imaginē dñi saluatoris in tabula depictam: letaniasqꝫ canētes pro sua simul ꝛ eorꝫ ppter quos et ad quos venerant salute eterna: dño supplicabāt. Cūqꝫ ad iussionē regis residerent: ait augustinus. Ad tuā o rex totiusqꝫ huius regni ppetuā pacē huc ingressi: optimū nunciū sempiterne leticie vt pridē mādauimus: afferim⁹ tibi. Si susceperis: hic ꝛ in eterno regno: eternaliter beatificaberis. Jā eni mūdi cōditor ꝛ redēptor humani gnis: regnū celorum aperuit: et de terrigenis celestes indigenas fecit. Sic eni deus dilexit mundū vt filiū suum vnigenitū pro mūdo daret: vt omnis qui credit in ipsum nō pereat: sed habeat vitā eternā. Tā eni infinita charitate: idē dei filius: hoies dilexit quos fecit: vt non solū homo inter hoies fieri: verū etiā mortē: mortē autē crucis: pro hoibus pati dignaretur Sic eni placuit ei⁹ ineffabili clementie: vt dyabolū captiuatorē nr̄m nō in sue diuinitatis maiestate sed in nr̄e carnis infirmitate elideret: et nos debitā predā: per indebitā crucis penā: a faucibus impijssimi tyrāni erueret Cuius incarnata diuinitas innumeris virtutib⁹ claret. Omni debilitate curata: omni virtute patrata celo/sideribus/terre/mari/inferno/se oim deū ostēdit et dñm. Uētos ꝛ mare imperio sedauit: fluctus maris quasi solidū marinorū calcauit. Tandē mori vt homo pro hoibus dignatus: in triduo a morte sicut de⁹ surrexit: ꝛ solē qui in sui conditoris nece obtenebrat⁹ est: suo splēdore clarius illustrauit. Surrexit inquā: vt nos resuscitaret ascēdit ad celos: vt nos illuc triumphantes aggreget. Jnde iudex oim seculorū veniet: vt credentes in regno suo dāpnatis incredulis perpetuo collocet. Ne aūt pcellētissime regnator superstitiōis nos iudices: qꝫ a roma in tuos fines tue tuorūqꝫ salutis gr̄a laborauimus deuenire ꝛ ignotis gētibus quasi ingrata bñficia subrogare: noueris pijssime magne charitatis necessitate vrgente: id nos intendisse. Desideramus eni super oēm mundi appetitū et gloriam qꝫplurimos in regno dei nr̄i cōciues habere: et qui in sctōrū angelorū cōsortiū possint proficere: ne pereāt totis nisibus certamus pspicere Hāc quippe beniuolētiā: xp̄i nr̄i benignitas de inestimabili dulcedine spūs sui: oibus sue veritatis pconibus vbiqꝫ infundit: vt pprijs necessitatibus postpositis in oim gentiū salutē exardescāt: ꝛ quaslibet nationes vt parētes/vt filios/vt fratres ꝛ cognatos habeāt: ꝛ oēs vna dei dilectione amplexos: ad infinita oim gaudiorū ac solēpnitatū secula pertrahere satagant. Tales regis nr̄i signiferi: cū innumeris miraculis facti testes/per gladios/per ignes/per bestias/per oia tormentorū et mortis gn̄a: mūdū saluatori suo inuictissime subdiderūt. Jā olim roma/iā grecia/iā reges ꝛ principes terre iā insule gentiū ppheticis inuitationib⁹ attracte: cū ipso orbe terrarū gaudent regū dñm adorare ꝛ illi imperpetuū seruire: per quē ꝛ cū quo perhēniter valeāt regnare. Tali etiā affatu: hodiern⁹ pater totius xp̄ianitatis gregorius: vr̄am saluationē ardentissime sitiens: nec pena ꝑ nec mortis timore phiberetur ad vos venire si posset: sed nō potest tot cōmissarū aiarū curā deserere. Quapropter nos in

sua vice misit: vt viã eterne lucis & ianuam vobis pandamus regni celestis. Nõ si cõtemptis idolis demoniacis per xp̃m intrare nõ renuitis: certissima fide semp regnabitis. Cũq; hec & his similia augustino disserente: eius comites prout dñs dedit: pleraq; adderent: rñdit rex dicens Pulchra quidẽ sunt verba & pmissa que affertis: sed quia noua sunt & incerta: nõ his possum assensum tribuere modo: relictis eis que tãto tẽpore cũ omni anglorũ gente seruaui. Uerũ quia de lõge huc peregrini venistis: & vt ego michi videor psperisse: ea que vos vera & optima credebatis: nobis quoq; cõmunicare desiderastis: nolumus molesti esse vobis: quin potius benigno vos hospicio recipere: et que victui vr̃o sunt necessaria: ministrare curamus: nec prohibem⁹ quin omnes quos potestis fidei vr̃e religionis pdicãdo societis. Dedit ergo eis mansionẽ in ciuitate dorobernẽsi que imperij sui totius erat metropolis: eisq; vt promiserat cũ administratiõe victus tẽporalis: licẽtiam quoq; pdicandi nõ abstulit. Fertur autẽ q̃ appropinquantes ciuitati: more suo cũ cruce sctã & imagine magni regis dñi nr̃i ihesu xp̃i hanc letaniã consona voce modularẽtur. Deprecamur te domine in omni misericordia tua: vt auferat furor tuus & ira tua a ciuitate ista: & de domo sctã tua: quoniam peccauimus. At vbi datã sibi mansionẽ intrauerãt: ceperũt apostolicã primitiue ecclesie vitã imitari: orationibus videlicet assiduis vigilijs ac ieiunijs seruiendo verbũ vite quibus poterãt predicãdo: cũcta huius mũdi velut aliena spernendo: ea tñ que victui necessaria videbantur: ab eis quos docebãt accipiẽdo: secũdũ ea que docebãt ipsi per oĩa viuẽdo: et paratũ ad patiẽdũ aduersa queq; vel etiã moriẽdum pro ea quã pdicabãt veritate aĩm habendo. Curabãt vicissim oẽs debiles: et languidos vel ad se delatos: vel a se visitatos. Adeo vt nullus aut rarus in grege augustini habebatur: qui nõ gr̃a sanitatũ polleret vt non minus miraculis q̃ predicationibus tenebras gentiliũ illustraret. Quid mora? Crediderũt nõnulli & baptizabantur mirãtes simplicitatẽ innocẽtis vite: ac dulcedinẽ doctrine eorũ celestis. Erat autem prope ipam ciuitatẽ ad orientem ecclesia in honore scti martini antiquit⁹ facta: dum adhuc romani britãniã incolerẽt: in qua regina quã christianã fuisse prediximus orare cõsueuerat. In hac ergo et ipsi primo cõuenire: psallere: orare: missas facere: predicare: et baptizare ceperũt: donec rege ad fidẽ cõuerso: maiorẽ predicãdi per oĩa & ecclesias fabricãdi vel restaurandi licẽtiam acceperant. At vbi ipse etiã inter alios: delectatus vita mũdissima sctõrũ: & promissis eorũ suauissimis q̃ vera esse miraculorũ multorũ ostẽsione firmauerũt: credẽs baptizatus est: ceperunt plures cotidie ad audiendũ verbum dei cõfluere: ac relicto gentilitatis ritu vnitati se sctẽ xp̃i ecclesie credendo sociare. Quorũ fidei & cõuersioni ita cõgratulatus esse rex perhibetur: vt nullũ tamẽ cogeret ad christianissimũ: sed tantũmodo credẽtes artiori dilectiõe quasi conciues sibi regni celestis amplecteret. Didicerat ei a doctorib⁹ auctoribusq; sue salutis: seruitiũ xp̃i voluntariũ: non coacticiũ esse debere Nec distulit quin etiã ipis doctoribus suis locũ sedis eorum gradui congruũ: in doroberni metropoli sua donaret: simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones cõferret. Interea vir dñi augustinus venit arelas & ab archiep̃o eiusdez ciuitatis etherio: iuxta quod iussa scti p̃ris gregorij accepat: archiep̃s genti anglorũ ordinatus est. Reuersusq; britanniã: misit cõtinuo romã laurentiũ presbyterũ et petrũ monachũ: qui beato pontifici gregorio gẽtem anglorũ fidem

xpi suscepisse ac se epm factũ esse referret simul et de eis que necessaria videbantur questionib⁹: eius consulta flagitãs. Nec mora congrua questui responsa recepit: que etiã hic comodum duximus inserere ¶ Interrogatio beati augustini. Cantuariorũ ecclesie de epis qualiter cũ suis clericis conuersentur: vel de his que fideliũ oblationib⁹ accedũt altario: quãte debeant fieri portiones: et qualiter eps agere in ecclesia debeat. ¶ Rñsio bti gregorij pape. Sacra scriptura testat̃ quã te bene nosce dubiũ nõ est: et specialiter beati pauli ad tymotheũ epl̃e: in quibus eũ erudire studuit: qualiter in domo dei conuersari debuisset. Mos aũt sedis apostolice est ordinatis epis pcepta tradere: vt in omni stipendio qd̃ accedit: quatuor debeant fieri portiones. Una videlicet epo et familie eius propter hospitalitatẽ atq3 susceptionẽ: alia clero: tertia pauperib⁹: quarta ecclesijs reparandis. Sed q: tua fraternitas monasterij regulis erudita: seorsum fieri non debet a clericis suis: in ecclesia anglorũ que auctore deo nup adhuc: ad fidem perducta est: hãc debet conuersationẽ instituere: que in initio nascẽtis ecclesie fuit patribus nr̃is: in quibus nullus eorum ex his que possidebant: aliquid suũ esse dicebat: sed erãt eis oĩa cõia Si qui vero sunt clerici extra sacros ordines cõstituti qui se cõtinere non possunt: sortiri vxores debent: et stipẽdia sua exterius accipere: quia et de eisdẽ patrib⁹ de quibus prefati sumus nouimus scriptũ q diuidebatur put cuiq3 opus erat. De eorũ quoq3 stipendio cogitandũ atq3 puidendũ est: et sub ecclesiastica regula sunt tenẽdi: vt bonis moribus viuant: et canẽdis psalmis inuigilent: et ab omnibus illicitis et cor et linguã et corpus deo auctore cõseruẽt. Cõmuni aũt vita viuẽtibus iã de faciendis portionibus vel exhibenda hospitalitate: et ad implenda mia nobis quid erit loquendũ: cum omne qd̃ super est in causis pijs ac religiosis erogãdum est: dño magistro oĩm docente. Qd̃ superest: date elemosinã et ecce oĩa mũda sunt vobis. ¶ Interrogatio bti augustini. Cũ vna sit fides: quomõ sunt ecclesiarũ diuerse cõsuetudines: et altera consuetudo missarũ in sancta romana ecclesia: atq3 altera in galliarũ tenetur. ¶ Respõsio beati gregorij pape. Nouit fraternitas tua: romane ecclesie consuetudinem in qua se meminit nutritã: sed michi placet vt siue in romana: siue in galliarum: seu in qualibet ecclesia aliquid inuenisti: qd̃ plus omnipotẽti deo possit placere sollicite eligas: et in anglorũ ecclesia: que adhuc ad fidem noua est: institutione precipua que de multis ecclesijs colligere potuisti: infundas Nõ eni pro locis res: sed pro bonis reb⁹: loca amãda sunt. Ex singulis ergo quibusq3 ecclesijs: q̃ pia: q̃ religiosa: que recta sunt elige: et hec quasi in fasciculũ collecta: apud anglorũ mentes in cõsuetudinẽ depone. ¶ Interrogatio beati augustini Obsecro qd̃ pati debeat siquis aliquid furto abstulerit. ¶ Rñsio bti gregorij pape. Hoc tua fraternitas ex persona furis pensare potest: qualiter valeat corrigi. Sũt eni quidã qui habentes subsidia furtũ perpetrant: et sunt alij qui in hac re ex inopia delinquunt Unde necesse est vt quidã minis: quidam vero verberib⁹: et quidã districtius: quidam autẽ leuius corrigãtur. Et cum paulo districtius agitur ex charitate agendũ est: et nõ ex furore: quia ipsi hoc prestatur qui corrigitur ne iehenne ignibus tradatur. Sic eni nos fidelib⁹ tenere disciplinam debemus sicut boni patres carnalib⁹ filijs solent: quos et pro culpis verberibus feriũt: et tamen ipsos quos dolorib⁹ affligũt: habere heredes querũt: et que possident ipsis seruãt: quos iratim sequi videtur. Hec ergo charitas in mente tenenda

est: ꝛ ipsa modū correctiõis dictat: ita vt mēs extra ratiõis regulā omnino nichil faciat Addas etiā quomō ea que furto de ecclesijs abstulerīt reddere debeāt sed ab sit vt ecclesia cū augmēto recipiat: qđ de terrenis rebus videtur amittere ꝛ lucra de vanis querere. ¶ Interrogatio beati augustini. Si debeāt duo germani fratres singulas sorores accipe: q̄ sunt ab illis longa progenie gñate. ¶ Rñsio beati gregorij pape. Hoc fieri modis oībus licet. Nequaq̄ eni in sacris eloquijs inueniē qđ huic capitulo cōtradicere videaē. ¶ Interrogatio beati augustini. Usq; ad quotā gñationē debeāt fideles cū propinquis sibi cõiugio copulari: et nouercis cognatis si liceat copulari coniugio. Rñsio btī gregorij pape Quedā terrena lex in romana republica pmittit: vt siue frater ꝛ soror: seu duorū fratrū germanorū: vel duarū sororū: filius ꝛ filia misceātur. Sed experimēto didicimus ex tali cõiugio sobolē nō posse succrescere ꝛ sacra lex phibet cognationis turpitudinē reuelare. Unī necesse est: vt iā tertia vel quarta gñatio fideliū: licēter sibi iūgi debeat: nā scđa quā pdixim⁹ a se omni mō debet abstinere. Cū nouerca autē miscere: graue est facin⁹: q: ꝛ in lege scriptū est. Turpitudinē pr̄is tui nō reuelabis. Neq; ei patris turpitudinē fili⁹ reuelare potest: sed q: scriptū est: erūt duo in carne vna: q̄ turpitudinē nouerce q̄ vna caro cū patre fuit reuelare p̄sumpserit: profecto pr̄is turpitudinē reuelauit. Cum cognata quoq; miscere phibitū est: q: per iunctionē priorem caro fratris fuerit fctā. Pro qua re etiā iohānes baptista capite trūcatus et scō martyrio cōsummatus: cui nō est dictū vt xp̄m negaret: ꝛ pro xp̄i cõfessiōe occisus est. Sed q: isdē dn̄s nr̄ ihesus christus dixerat: ego sum veritas: q: pro veritate iohānes occisus est: videlicet ꝛ pro xp̄o sanguinē fudit. Q: vero sūt multi in anglorū gente: q̄ dū adhuc in infidelitate essent huic nephādo coniugio dicūtur admixti: ad fidē veniētes admonendi sunt: vt se abstineant: ꝛ graue hoc esse peccatū cognoscāt: tremēdū dei iudiciū timeant: ne pro carnali dilectiōe: tormenta eterni cruciat⁹ icurrāt. Nō tñ pro hac re corporis ꝛ sanguinis dn̄i cõione priuandi sunt: ne in eis illa vlcisci videātur in quib⁹ se per ignorātiā an̄ lauacrū baptismatis astrixerūt In hoc ei tp̄e scā ecclia: quedā per feruorē corrigit: quedā per māsuetudinē tolerat: quedā per cōsiderationē dissimulat atq; ita portat et dissimulat: vt sepe malū qđ aduersaē portādo ꝛ dissimulando cōpescat. Qēs aūt q̄ ad fidē veniūt admonēdi sunt: ne tale aliq̄d audeāt perpetrare Si qui aūt ppetrauerit: corporis ꝛ sanguinis dn̄i cõione: priuandi sunt. Q: sicut in his q̄ per ignorātiam fecerūt: culpa aliquaten⁹ tolerāda est: ita in his fortiter insequēda: qui nō metuūt sciēdo peccare. ¶ Interrogatio btī augustini. Si lōginquitas itineris magna interiacet: vt ep̄i nō facile valeāt cõuenire: an debeat sine aliorū ep̄orū presentia ep̄s ordinari. ¶ Rñsio btī gregorij pape. Et quidē in anglorum ecclesia: in qua adhuc solus tu ep̄s inueniris: ordinare ep̄m nō aliter nisi sine ep̄is potes: naz qñ de gallijs ep̄i veniūt q̄ in ordinatiōe ep̄i testes assistāt. Sed fraternitatē tuā ita volumus ep̄os ordinare: vt ipsi sibi ep̄i longo interuallo minime disiūgantur quatinus nulla sit necessitas vt in ordinatione ep̄i pastores quoq; alij quorū p̄ntia valde est vtilis facile debeant cõuenire. Cū igitur auctore deo ita fuerint ep̄i in propinquis sibi locis ordinati: per oīa ep̄orū ordinatio sine aggregatis trib⁹ vel quatuor ep̄is fieri nō debet. Nā in ipis reb⁹ sp̄ualib⁹ vt sapiēter ꝛ mature disponanē exēplū trahere a reb⁹ etiā carnalib⁹ possum⁹. Certe enim dū cõiugia in mūdo celebrātur: cõiugati

quiqꝫ cõuocanẽ: vt q̃ in via iã cõiugij pre
cesserũt in subseq̃ntis quoqꝫ copule gau
dio misceãtur. Cur nõ ergo ⁊ in hac spũa
li ordinatiõe qua per sacrũ ministeriũ hõ
deo cõiũgiẽ tales cõueniãt: qui vel in pro
fecto ordinati epi gaudeãt: vel pro ei⁹ cu-
stodia: oĩpotẽti deo p̃ces pariter fundãẽ.
¶ Interrogatio bti augustini. Quali-
ter debem⁹ cũ galliarũ atqꝫ britanniarũ
epĩs agere. ¶ Rñsio beati gregorij pape
In galliarũ epĩs nullaꝫ tibi auctoritatẽ
tribuimus: quia ab antiquis p̃decessorũ
meorũ tpibus palliũ arelatẽsis epũs acce
pit: quem nos priuare auctoritate perce
pta minime debem⁹. Si igitur cõtigat:
vt fraternitas tua ad galliarũ prouĩciã
trãseat cũ eodẽ arelatẽse epo debet agere
qualiter si qua sunt in epĩs vicia corrigã
tur. Qui si forte in discipline vigore trepi
dus existat: tue fraternitatis zelo accẽdẽ
dus est. Cui etiã eplas fecimus vt cũ tue
sctitatis p̃sentia in gallijs ⁊ ip̃e tota mẽ-
te subueniat: ⁊ q̃ sunt creatoris nr̃i iussio
ni contraria ab epõrũ moribus cõpescat.
Ip̃os autẽ extra auctoritatẽ ꝓpriã epõs
galliarũ iudicare nõ poteris: sed suaden
do/ blãdiẽdo/ bonorũ quoqꝫ opm eis imi-
tationẽ mõstrãdo: prauorũ mẽtes ad scti
tatis studia reforma. Nã scriptũ est in le-
ge Per alienã messem trãsiẽs: falcẽ in eã
mittere nõ debet: sed manu spicas conte-
rere ⁊ mãducare. Falcẽ enĩ iudicij mitte-
re nõ potes in ea segete q̃ alteri videẽ esse
cõmissa: sed per affectũ boni opis frumẽ-
ta dñica vitiorũ suorũ paleis expolia ⁊ in
ecclie corpe monẽdo ⁊ persuadendo quasi
mãdãdo cõuerte. Quicq̃d vero ex aucto-
ritate agendũ est: cũ predicto arelatense
epo agaẽ: ne p̃termitti possit hoc qd̃ anti-
qua patrũ institutio inuenit. Britãniarũ
vero oẽs epõs tue fraternitati committi
mus vt indocti doceãẽ: infirmi ꝑsuasione
roborãẽ: ꝑuersi auctoritate corrigantur.
¶ Interrogatio bti augustini. Si pre-
gnãs mulier debeat baptizari: aut post-
q̃ genuerit post quãtũ tẽpus possit eccle-
siã intrare: aut etiã ne morte preoccupeẽ
qd̃ genuerit post quot dies hoc liceat sa-
cri baptismatis sacrã suscipere: aut post
q̃tũ tẽpus huic vir suus possit in carnis
copulatiõe cõiũgi: aut si mẽstrua consue-
tudie teneẽ an ecclĩaꝫ intrare liceat: aut
sacre cõmuniõis sacrã percipere aut vir
sue cõiugi ꝑmixtus priusq̃ laueẽ aqua si
eccliam possit ĩtrare: vel etiã ad misteriũ
cõionis sacre accedere. Que oĩa rudi an-
glorũ gẽti oportet haberi cõpta. ¶ Rñsio
btĩ gregorij pape. Hoc non ãbigo frater
nitatẽ tuã esse req̃sitã: cui iã ⁊ rñsum red
didisse me arbitor. Sed hoc q̃ ipse dicere
⁊ sentire potuisti: credo qꝛ mea apd̃ te vo
lueris rñsione firmari. Mulier etenĩ pre
gnãs cur nõ debeat baptizari cum nõ sit
añ oĩpotẽtis dei oculos culpa aliqua fecũ
ditas carnis. Nã cũ primi parẽtes nr̃i in
ꝑadiso deliquissẽt: immortalitatẽ quã ac
ceperãt recto dei iudicio ꝑdiderũt. Quia
itaqꝫ idẽ omp̃s de⁹ hũanũ gen⁹ pro culpa
sua fundit⁹ extinguere noluit: et immor-
talitatẽ hõi pro pctõ suo abstulit: ⁊ tamẽ
pro benignitate sue pietatis fecunditatẽ
esse sobolis reseruauit. Quod igiẽ natu-
re humane ex oĩpotẽtis dei dono seruatũ
est: qua ratione poterit a sacri baptisma-
tis grã ꝓhiberi. In illo quippe mysterio
in quo oĩs culpa fundit⁹ extinguiẽ: valde
stultũ est si donũ grẽ cõtradicere posse vi-
deatur. Cũ vero enixa fuerit mulier post
quot dies debeat eccliam intrare: testa-
mẽti veteris preceptione didicisti: vt pro
masculo dieb⁹ trigĩtatrib⁹: pro femia ãt
dieb⁹ sexagĩtasex debeat abstinere. Qđ
tñ sciendũ est q̃ in misterio accipiẽ. Volu
ptas etenĩ carnis nõ dolor in culpa est: in
carnis cõmixtione voluptas est: nam in
prolis prolatiõe gemit⁹. Vñ ⁊ ipsi prime
matri omniũ dicitur: ĩ dolore paries. Si
itaqꝫ enixã mulierẽ prohibemus ecclesiã

intrare ipam penã suã in culpã deputa-
mꝰ. Baptizare aũt enixã mulierē vl' hoc
qđ genuerit: si mortis piculo vrgetur: vl'
ipam hora eadē qua gignit vl' hoc qđ gig
nit' eadē qua natũ est nullo mõ phibetur
qꝛ sctī misterij gr̃a sicut viuētibꝰ atqꝫ dis
cernētibꝰ cũ magna discretiōe puidenda
est: ita his q̇bꝰ mors imminet sine vlla di
latiōe offerēda: ne dũ adhuc tēpꝰ ad p̄bē-
dũ redēptiōis misteriũ q̄rit': interuenien
te paululũ mora inueniri nõ valeat q̇ re-
dimat'. Ad eiꝰ vero cõcubitũ vir suꝰ acce
dere nõ debet quoadusqꝫ q̇ gignitur abla
ctat'. Praua āt in cõiugatorũ moribꝰ cõ-
suetudo surrexit vt mulieres filios quos
gignũt nutrire cõtēpnãt: eosqꝫ alijs mu-
lieribꝰ ad nutriēdũ tradãt. Qđ videlꝫ ex
sola causa incõtinētie videt' inuētũ: qꝛ dũ
se continere nolũt despiciũt lactare quos
gignũt. He itaqꝫ q̄ filios suos ex praua cõ
suetudie alijs ad nutriēdum tradũt: nisi
purgatiōis tēpꝰ trãsierit: viris suis non
debēt admisceri: q̇ppe qꝛ ꝛ sine partꝰ cau
sa cũ inconsuetis mēstruis detinēt' viris
suis misceri prohibēt': ita vt morte lex sa
cra feriat: siqs vir ad mēstruatã mulierē
accedat. Que tñ mulier dũ cõsuetudinē
menstruã patit' phiberi ecclesiã intrare
non debet: qꝛ ei nature supfluitas in cul-
pã nõ valet reputari: ꝛ per hoc qđ inuita
patit': iustũ nõ est: vt ingressu ecclesie pri
uetur. Nouimꝰ nãqꝫ qꝫ mulier q̄ fluxum
patiebat' sanguinis post tergũ dñi hũili
ter veniēs: vestimēti eiꝰ fimbriã tetigit:
atqꝫ ab ea stati sua ifirmitas recessit. Si
ergo in fluxu sanguinis posita laudabili
ter potuit dñi vestimētũ tãgere: cur que
mēstruũ sanguinis patit' ei nõ liceat dñi
ecclĩam intrare. Sed dices illã infirmi-
tas cõpulit: has vero de quibꝰ loquimur
cõsuetudo cõstrigit. Perpēde aũt charis-
sime frater qꝛ om̄e qđ in hac mortali car-
ne patimur ex infirmitate nature est: di-
gno dei iudicio post culpã ordinatũ. Esu-
rire nãqꝫ/sitire/estuare/algere/lacessere
ex infirmitate nature est. Et q̇d est aliud
cõtra famē alimēta: cõtra sitim potũ: cõ-
tra estũ auras: cõtra frigus vestē: cõtra
lassitudinē requiem querere: nisi medica
mētũ q̄dē cõtra egritudines explorare
Femine itaqꝫ ꝛ mēstruus sui sanguinis
fluxus egritudo est. Si igit' vñ presum-
psit q̄ vestimentũ dñi in illa languore po
stea tetigit: qđ vni persone infirmãti con
ceditur: cur nõ cõcedatur cũctis mulieri-
bus q̄ nature sue vitio infirmãtur. Sctē
autē cõmunionis misteriũ in eisdē diebꝰ
pcipere non debet phiberi. Si aũt ex ve
neratiōe magna pcipere nõ p̄sũpsit: lau-
dãda est: sed si pceperit nõ iudicãda. Bo-
narũ q̇ppe mentiũ est: ꝛ ibi aliq̄ culpas
suas agnoscere vbi culpa nõ est: qꝛ sepe si
ne culpa agit' qđ venit ex culpa. Vñ etiã
cũ esurimꝰ: sine culpa comedimꝰ: quibꝰ
ex culpa primi hoīs fctm̄ est vt esuriamꝰ
Mēsterna ei cõsuetudo mulieribꝰ nõ ali
qua culpa est videlicet q̄ naturaliter acci
dit. Sed tñ qđ natura ipa ita viciata est:
vt etiã sine voluntatis studio videat' esse
polluta ex culpa venit vitiũ: in quo se ipa
qualis per iudiciũ fctã sit hũana natura
cognoscat: ꝛ hõ q̄ culpã sponte ppetrauit
reatũ culpe portet inuitꝰ. Atqꝫ ideo femi
ne cũ semetipis cõsiderēt: ꝛ si mēstrua cõ
suetudie ad sacramētũ dñici corpis ꝛ san
guinis accedere nõ presumãt de sua rctã
cõsideratiōe laudãde sũt. Dũ vero pcipi-
endo ex religiose vite consuetudie eiusdē
misterij amore rapiũt' reprimende sicut
p̄diximꝰ nõ sunt. Sicut eni in testamēto
veteri exteriora opa obseruãt' ita in testa
mēto nouo nõ tã qđ exterius agitur q̄ id
qđ interius cogitat' sollicita intētione at-
tēditur vt subtili sentētia puniatur. Nã
cũ multa lex velut īmũda mãducare pro
hibeat: in euãgelio tñ dñs dicit nõ qđ in-
trat in os coiquinat hoiem: sed que exeũt
de ore illa sunt q̄ coinquinãt hoiem. Atqꝫ

paulopost subiecit exponēs: ex corde exeunt cogitatiōes male. Ubi uberti indicatū est: q2 illd ab oīpotēte deo pollutū esse i ope ostēdit: qd ex pollute cogitationis radice gñatur. Uñ paul⁹ quoq3 apl's dicit. Oia mūda mūdis: coinq̄natis aūt ₇ infidelib⁹ nichil mūdū. Atq3 mox eiusdē causam coinq̄natiōis annūciās subiūgit: coinq̄nata sunt enī ₇ mēs eorū et cōsciētia. Si ergo cib⁹ immūd⁹ nō est: cui mēs immūda nō fuerit: cur qd mūda mēte mulier ex natura patit ei in immūdiciā deputat. Uir aūt cū ppria cōiuge dormiēs: nisi lot⁹ aqua intrare ecclesiā nō debet: sed neq3 lot⁹ intrare stati debet. Lex āt veteri pplo p̄cipit vt mixt⁹ vir mulieri ₇ lauari aqua debeat et añ solis occasu3 ecclesiā nō intrare. Qd tñ spūaliter intelligi potest: q2 mulieri vir miscetur: qñ illicite cōcupiscētie animus in cogitatiōe per delectationē cōiūgit: q2 nisi prius ignis cōcupiscētie a mēte deferueat: dignū se cōgregatiōi fratrū estimare nō debet: q se grauari per nequitiā praue volūtatis videt Quāuis de hac re diuerse hoīm natiōes diuersa sentiāt: atq3 alia custodire videātur: romanorū tñ semp ab ātiquioribus vsus fuit: post ammixtionē pprie coniugis et lauachri purificationē q̄rere et ab īgressu ecc'ie paululū reuerēter abstinere. Nec hec dicētes culpā deputam⁹ esse cōiugiū: sed q2 ipa licita admixtio coniugis sine voluptate carnis fieri non pōt: a sacri loci ingressu abstinendū est: q2 voluptas ipa esse sine culpa nullaten⁹ potest. Nō ei de adulterio vl' fornicatiōe sed de legitio cōiugio nat⁹ fuerat q dicebat. Ecce ei in iniq̄tatib⁹ cōcept⁹ sum: ₇ in delictis pepit me mr̄ mea. Qui ei in iniq̄tatib⁹ se conceptū nouerat: a delicto se natū gemebat: q2 portat in ramo hūorē vicij quē traxit ex radice. In q̄b⁹ tñ verbis nō admixtionē cōiugū iniq̄tatē noiat: sed ipam videlicet voluptatē admixtiōis. Sūt eteni multa q licita ac legitima sunt: ₇ tñ in eorū actu aliquaten⁹ fedamur. Sicut sepe irascēdo culpas insequimur et trāquillitatē in nobis animi pturbam⁹. Et cū rectū sit qd agit' nō est tñ approbabile qd in eo anim⁹ pturbat'. Cōtra vitia quippe delinquētiū irat⁹ fuerat q dicebat: turbat⁹ est pre ira ocul⁹ me⁹. Q2 enī nō valet nisi trāquilla mēs in cōtēplatiōis se lucē suspēdere: in ira suū oculū turbatū dolebat: q2 dū male actū deorsum insequit' cōfundi atq3 turbari a summorū cōtēplatione cogebatur. Et laudabilis ergo est ira cōtra vitiū: ₇ tñ molesta q2 turbatum se aliquē reatū incurrisse estimabat. Oportet itaq3 legitia carnis copula vt causa plis sit nō voluptatis ₇ carnis cōmixtio creādorū liberorū sit gr̄a nō satisfactio vitiorū. Siq̄s vero sua cōiuge nō cupidine voluptatis rapt⁹ sed solūmō creādorū liberorū gr̄a vtitur: iste pfecto siue de ingressu ecc'ie: seu de sumēdo dñici corpis sanguinisq3 misterio: suo est iudicio relinquend⁹. Q2 a nobis phiberi nō debet accipe: q in igne posit⁹ nescit ardere. Cū vo nō amor optāde sobolis sed voluptas dñat' in ope cōmixtiōis: habēt cōiuges etiā de sua cōmixtiōe qd doleāt. Hoc ei eis cōcedit sctā p̄dicatio ₇ tñ de ipa ₒcessiōe metu aīm cōcutit. Nā cū paul⁹ apl's diceret: q se cōtinere nō potest habeat vxorē suā: stati subiūgere curauit. Hoc aūt dico scd̄m indulgētiā nō scd̄m impiū. Nō enī indulgetur qd licet: q2 iustū est. Qd igit' indulgeri dixit: culpā esse demōstrauit. Uigilanti vero mēte pēsandu3 est q in syna mōte dn̄s ad ppl'm locuturus: prius cūdē populu3 abstinere a mulierib⁹ precepit. Et si illic vbi dn̄s per creaturā subditā hoībus loquebat' tāta puisione est mūdicia corporis requisita: vt q verba dei pciperēt mulierib⁹ mixti nō essent: quātomagis mulieres q corp⁹ dñi oīpotentis accipiūt: custodire in se mūdiciā carnis debēt: ne ipa

inestimabilis misterij magnitudie grauentur. Hinc eteni ad dauid de pueris suis per sacerdotē dicit: vt si a mulieribus mūdi essent panes ppositionis acciperēt quos oino nō acciperēt: nisi pri⁹ mundos eos dauid a mulierib⁹ fateret. Tūc autē vir q̄ post admixtionē cōiugis lot⁹ aqua fuerit etiā sacre cōmuniōis misteriū valet accipe: cui ei iuxta pfinitā sentētiā etiam ecclesiā licuerit intrare. ¶ Interrogatio bti augustini. Si post illusionez q̄ per sompniū solet accidere: vel corp⁹ dñi qlibet accipe valeat: vel si sacerdos sit sacra misteria celebrare ¶ Rñsio beati gregorij pape. Hūc quidē testamētum veteris legis sicut in supiori capitulo iā diximus pollutū dicit: & nisi lotum aqua et vsqz ad vesperū itrare ecclesiā nō cōcedit Nō tñ aliter ppl's spūalis itelligēs: sub eodē intellectu accipiet quo prefati sum⁹ qꝛ quasi per sompniū illuditur: q̄ tēptat⁹ inmūdicia veris imaginib⁹ in cogitatione inquinat. Sed lauādus est aqua: vt culpas cogitatiōis lachrymis abluat et nisi prius ignis tēptatiōis recesserit reū se quasi vsqz ad vesperū cognoscat. Sed est in eadē illusiōe valde necessaria discretio: que subtiliter pēsare debeat ex qua re accidat mēti dormiētis. Aliqn̄ eni ex crapula: aliqn̄ ex nature supfluitate: vel infirmitate: aliqn̄ ex cogitatiōe cōtigit. Et quidē cū ex nature supfluitate vl' infirmitate euenerit: oino hec illusio nō est timēda: qꝛ hāc aim nesciētē ptulisse magis dolēdū est qꝫ fecisse. Cū vero vltra modū appetitus gule in sumēdis alimētis rapit atqz idcirco humorū receptacula grauāt habet exin̄ anim⁹ aliquē reatū: nō tamē vsqz ad phibitionē pcipiendi scti misterij vel missarū solēpnia celebrādi cū fortasse aut dies fest⁹ exigit: aut exhiberi misteriū pro eo qꝛ sacerdos ali⁹ i loco deest: ipa necessitas cōpellit. Nā si assunt alij q̄ implere ministeriū valeāt: illusio pro crapula sctā a pceptiōe sacri misterij prohiberi nō debet: sed ab imolatione sacri misterij abstinere (vt arbitror) hūiliter debz: si tñ dormiētis mētē turpi imaginatiōe nō cōcusserit. Nā sunt q̄bus ita plerūqz illusio nascit: vt eorū anim⁹ etiā in sompno corporis posit⁹ turpib⁹ imaginationib⁹ nō fedet. Qua in re vnū ibi ostēdit: ipa mēs rea: nō tñ suo iudicio libera: cū se & si dormiēti corpe nichil meminit vidisse: tñ in vigilijs corpis meminit in ingluuiē cecidisse. Sin vero ex turpi cogitatione vigilātis orit illusio dormiētis: patet animo reat⁹ suus. Uidet eni a qua radice inquinatio illa pcesserit: qꝛ qꝛ cogitauit sciens hoc ptulit nesciēs. Sed pēsandū est: ipsa cogitatio vtrū suggestiōe an delectatiōe vel qđ maius est pcti consensu acciderit. Trib⁹ eteni modis implet oīne pctm̄ videlicet suggestiōe: delectatiōe: consensu. Suggestio quippe fit per dyabolū: delectatio per carnē: cōsensus per spm̄. Qr et primā culpā serpens suggessit: eua vero velut caro delectata est: adā vo velut spirit⁹ cōsensit. Et necessaria est magna discretio: vt inter suggestionē atqz delectationē: inter delectationem & cōsensum iudex sui anim⁹ psideat. Cū eni malignus spūs pctm̄ suggerit in mēte: si nulla pcti delectatio sequit: oino perpetratū nō est. Cū vero delectare caro cepit: tūc pctm̄ incipit nasci. Si aūt ex deliberatiōe cōsentit tūc pctm̄ cognoscit pfici. In suggestione igit pcti semē est: in delectatiōe fit nutrimētū: in cōsensu pfectio. Et sepe cōtigit vt hoc qđ malign⁹ spūs seminat in cogitatione: caro in delectationē trahat: nec tñ aīa eidē delectatiōi cōsentiat. Et cū caro delectare sine aīo neqat: ipe tñ anim⁹ carnis voluptatib⁹ reluctās: in delectatiōe carnali aliquo mō ligat inuit⁹ vt ei ex ratiōe cōtradicat ne cōsentiat: & tñ delectatiōe ligat⁹ sit: sed ligatū se vehemēter ingemiscat. Uñ & ille celestis exercitus pci

puus miles gemebat dicēs. Uideo autē aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee: ⁊ captiuū me ducentē in legē peccati que est in mēbris meis. Si autē captiuus erat: minime pugnabat. Sed ⁊ pugnabat: quapropter et captiu⁹ erat ⁊ pugnabat.. Igitur legi mētis: lex que in membris est repugnabat. Si aūt pugnabat: captiuus nō erat. Ecce itaqꝫ homo est (vt ita dixerim) captiuus et liber. Liber ex iusticia quā diligit captiuus ex delectatiōe quā portat inuit⁹. Hucusqꝫ rñsiones bti pape gregorij: ad cōsulta reuerendissimi antistitis augustini epistolā vero quā se arelatēsi epō fecisse commemorat: ad virgiliū etherij successorem dederat cuius hec forma est. Reuerēdissimo ⁊ sctissimo fratri virgilio epō: gregorius seruus seruorū dei. Quātus sit affectus venietibus spōte fratrib⁹ impēdendus: ex eo qđ plerūqꝫ solēt charitatis causa inuitari cognoscitur. Et ideo si cōmunē fratrē augustinū epm ad vos venire contigerit: ita illū dilectio vr̃a sicut decet affectuose dulciterqꝫ suscipiat: vt et ipm consolationis sue bono refoueat: et alios qualiter fraterna charitas colenda sit doceat. Et qm̄ sepius euenit vt hi qui longe sunt positi prius ab alijs que sunt emendāda cognoscāt: si quas forte fraternitati vestre sacerdotū vel aliorū culpas intulerit: vna cū eo residētes subtili cūcta inuestigatione perquirite: ⁊ ita vos in ea q̄ deū offendūt ⁊ ad iracundiā ꝓuocant: districtos ac sollicitos exhibete: vt ad aliorum emendationē ⁊ vidicta culpabilem feriat: ⁊ innocentem falsa opinio nō affligat. Deus te incolumē custodiat reuerēdissime frater Data die decima kalendarum iuliarū imperāte dn̄o nr̄o mauricio tiberio pijssimo augusto anno nonodecimo: pōtificatus eiusdē domini nr̄i anno octauodecimo: indictiōe quarta. Preterea idē papa gregori⁹ augustīo episcopo quia suggesserat ei: multā quidē sibi esse messem: sed operarios paucos: misit cū prefatis suis legatarijs: plures cooperatores ac verbi ministros: in quib⁹ primi ⁊ precipui erant: mellitus: iustus: paulinus: rufinianus: ⁊ per eos gn̄aliter vniuersa que ad cultū erant ac ministeriū ecclesie necessaria: vasa videlꝫ sacra: et vestimenta altariū: ornamenta quoqꝫ ecclesiarū: et sacerdotalia vel clericalia indumēta: sanctorū et apostolorū ac martyrū reliquias: necnō ⁊ codices plurimos. Misit etiā litteras in quibus significat se ei palliū direxisse: simul ⁊ insinuat qualiter epōs in britannia constituere debuisset. Quarū litterarū iste est textus. Reuerēdissimo ⁊ sanctissimo fratri augustino coepō: gregorius seruus seruorū dei. Cū certum sit pro omnipotēte deo laborantibus: ineffabilia eterni regni pm̄ia reseruari: nobis tn̄ eis necesse est honorū bn̄ficia tribuere: vt in spūalis operis studio: ex remuneratione valeāt multiplici⁹ insudare. Et quia noua anglorum ecclesia ad omnipotētis dei grām eodē dn̄o largiente: ⁊ te laborante perducta est: vsum tibi pallij in ea: ad sola missarū solempnia agenda cōcedimus: ita vt per loca singula: duodecim epōs ordines: qui tue subiaceant ditioni: quatinus londoniēsis ciuitatis epūs semꝑ imposterū a synodo propria debeat consecrari: atqꝫ honoris palliū: ab hac sctā ⁊ apostolica cui deo auctore deseruio sede percipiat. Ad eboracā vero ciuitatē volumus epm mittere: quem ipse iudicaueris ordinari: ita dūtaxat vt si eadē ciuitas cū finitimis locis verbum dei receperit: ipse quoqꝫ duodecim episcopos ordinet: ⁊ metropolitani honore perfruatur. Quia ei quoqꝫ: si vita comes fuerit palliū tribuere: dn̄o fauente disponimus: quē tamen tue fraternitatis volumus dispositiōi subiacere. Post obitū vero tuū: ita epis quos ordinauerit presit:

vt londoniēsis epi nullo modo ditiōi subiaceat. Sit vero inter lōdonie et eborace ciuitatis epos imposterum: honoris ista distinctio vt ipse prior habeatur: qui prius fuerit ordinatus. Cōmuni aūt cōsilio ⁊ concordi actione queqꝫ sunt pro xpi zelo agenda disponant: vnanimiter recte senciāt: ⁊ ea que senserint: nō sibimet discrepando perficiāt. Tua vero fraternitas: nō soluꝫ eos epos quos ordinauerit: neqꝫ hos tm̄modo qui per eborace epm̄ fuerit ordinati: sed etiā oēs britānie sacerdotes habeat dn̄o nr̄o ihesu xp̄o auctore subiectos: quatinus ex lingua et vita tue sctitatis: ⁊ recte credēdi et bene viuendi formā percipiāt: atqꝫ officiū suū fide ac moribus exequētes: ad celestia cū dn̄s voluerit regna pertingāt. Deus te incolumē custodiat: reuerendissime frater. Data die decima kalēdarū iuliarū: imperante dn̄o nr̄o mauricio tiberio pijssimo augusto: anno nonodecio: pontificatus eiusdē dn̄i: anno octauodecimo: indictiōe quarta. Abeūtibus aūt prefatis legatarijs misit post eos beatus papa gregori⁹ litteras mēoratu dignas in quibus aperte ꝙ studiose erga saluationē nr̄e gentis inuigilauerit ostēdit ita scribēs. Dilectissimo filio mellito abbati: gregorius seruus seruorū dei. Post discessum cōgregationis que tecū est valde sumus suspensi redditi: quia nichil de prosperitate vestri itineris: audisse nos cōtigit. Cū ergo deus omps: vos ad reuerēdissimū virū augustinum epm̄ perduxerit dicite ei: quid diu mecum de causa anglorum cogitās tractatui videlicet quia phana idolorum destrui in eadem gente minime debeant sed ipsa que in eis sunt idola destruātur: aqua bn̄dictā fiat ⁊ in eisdē phanis aspergatur: altaria cōstruātur: reliquie ponātur qꝛ si phana eadē bene cōstructa sunt: necesse est vt a cultu demonū in obsequiū veri dei debeāt cōmutari vt dū gens ipsa eadē phana sua nō videt destrui: de corde errorē deponat: ⁊ deū verū cognoscens et adorans: ad loca que consueuit: familiarius cōcurrat. Et quia boues solent in sacrificio demonuꝫ multos occidere: debet eis etiā hac de re aliqua solēpnitas immutari: vt die dedicatiōis vel natalicij sctōrū martyrū: quorū illic reliquie ponūtur tabernacula sibi circa easdē eccl'ias: que ex phanis commutate sunt: de ramis arborū faciāt: ⁊ religiosis cōuiuijs solēpnitatē celebrent. Nec dyabolo iā animalia immolent: sed ad laudē dei in esu suo aīalia occidant: et donatori oīm de sacietate sua gr̄as referant. Ut dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur: ad interiora gaudia cōsentire facilius valeāt. Nā duris mētibus: simul omnia abscidere impossibile esse nō dubium est: ⁊ is qui summū locū ascendere nititur: gradibus vel passibus: nō aūt saltibus eleuatur. Sic israelitico pp̄lo in egypto: dn̄s se quidem innotuit: sed tamen eis sacrificiorū vsus ꝙ dyabolo solebant exhibere: in cultu proprio reseruauit: vt eis ī suo sacrificio aīalia immolare ꝑciperet: quatinus cor mutātes: aliud de sacrificio amitterēt: aliud retinerēt: vt ⁊ si ipa essent animalia: que offerre cōsueuerāt: vero tm̄ deo hec: et nō idolis immolantes: iā sacrificia ipsa non essent. Hec igitur dilectionē tuā predicto fratri necesse est dicere: vt ipse in presenti illic positus perpēdat: qualiter oīa debeat dispensare. Deus te incolumē custodiat: dilectissime fili. Data ⁊c. vt supra.

Quo in tp̄e misit etiaꝫ augustino epistolā: super miraculis ꝙ per eū facta esse cognouerat: in qua eum nec per illorum copiā: periculū elatiōis incurreret: his verbis hortatur. Scio frater charissime: qꝛ omps de⁹ per dilectionē tuā in gēte quā elegi voluit: magna miracula ostendit. Unde necesse est vt de eodē dono celesti et timēdo gaudeas: ⁊ gaudēdo ptimescas.

Gaudeas videlicet quia anglorū anime per exteriora miracula: ad interiorē gratiā pertrahūtur: pertimescas vero ne inter signa que fiunt: infirmus animus in in sui p̄sumptione se eleuet: ⁊ vnde foras in honorē tollitur: inde per inanez gloriā intus cadat. Meminisse eteni debemus quia discipuli cū gaudio a predicatiōe redeūtes: dū celesti magistro dicerēt. Dn̄e in nomie tuo etiā demōia nobis subiecta sunt: protinus audierunt. Nolite gaudere super hoc: sed potius gaudete: qꝛ noia vr̄a scripta sunt in celo In priuata enim ⁊ tpali leticia: mentē posuerāt: q̄ de miraculis gaudebāt: sed de priuata ad cōmunē: de tpali ad eternā leticiā reuocantur: quibus dicit. In hoc gaudete: qꝛ noia vestra scripta sunt in celo. Nō eni oēs electi miracula faciūt: sed tamē eorū noia oim in celo tenētur asscripta. Ueritatis eteni discipulis esse gaudiū nō debet: nisi de eo bono: qd̄ cōe cū oibꝰ habent: in quo leticie finem nō habēt. Restat itaqꝫ frater charissime vt inter ea que operāte dn̄o: exterius facis: semper te interius subtiliter iudices: ac subtiliter intelligas: et temet ipm q̄s sis: ⁊ quāta sit in eadē gente gratia pro cuius cōuersione: etiā faciendorū signorū dona percepisti. Et si qñ te creatori nr̄o: seu per linguam: siue per opera reminiseris deliquisse: semp hec ad memoriā reuoces: vt surgētē cordis gloriā: memoria reatus premat. Et quicqd de faciēdis signis accepis: vel accepisti: hec non tibi sed illis deputes donata: pro quoꝝ tibi salute: collata sunt. Misit idē btūs papa gregorius: eodē tpe etiā regi ethelberto epl'am simul ⁊ dona: in diuersis speciebus perplura tpalibus quoqꝫ honoribꝰ: regē glorificare satagens: cui glorie celestis: suo labore ⁊ industria: noticiā prouenisse gaudebat. Exēplar aūt epl'e hoc est

Dn̄o gloriosissimo atqꝫ p̄cellētissimo filio ethelberto regi anglorum Gregorius epūs. Propter hoc omps deꝰ bonos quosqꝫ ad pplorū regimina pducit vt per eos oibus quibus plati fuerint: dona sue pietatis impendat: qd̄ in anglorū gēte factū cognouimꝰ: cui vr̄a gloria idcirco est preposita: vt per bona q̄ vobis concessa sunt etiā subiecte vobis genti superna beneficia prestarētur. Et ideo gloriose fili: eam quā accepisti diuinitꝰ grām: sollicita mēte custodi. Christianā fidem in pplis tibi subditis extendere festina: zelū rectitudinis tue in eorū cōuersiōe multiplica: idolorū cultꝰ insequere: phanorū edificia euerte: subditorū mores ⁊ magna vite mūdicia exhortādo: terrēdo: blādiēdo: corrigēdo: et boni opis exēpla mōstrādo edifica: vt illū retributorē inuenias in celo cuius nomē atqꝫ cognitionē delataueris in terra. Ipe eni quoqꝫ vr̄e glorie nomen: etiā posteris gloriosius reddet: cuius vos honorē queritis ⁊ seruatis in gētibus. Sic eteni cōstātinus: quōdā pijssimus imperator romanā rēpublicā: a peruersis idolorū cultibꝰ reuocās: oipotēti deo dn̄o nostro ihesu xp̄o secū subdidit: seqꝫ cum subiectis populis: tota ad eū mente cōuertit Uñ factū est vt antiquorū pricipū nomē: suis vir ille laudibus vinceret ⁊ tanto in opinione precessores suos: quāto in bono opere superaret. Et nūc itaqꝫ vr̄a gloria cognitionē vnius dei patris ⁊ filij ⁊ sp̄us sctī: regibꝰ ac pplis sibimet subiectis festinet infundere: vt ⁊ antiquos gētis sue reges: laudibꝰ ac meritis trāseat: ⁊ quāto in subiectis suis aliena peccata deterserit: tāto etiā de peccatis ppriis: añ omnipotētis dei terribile examē: securior fiat. Reuerendissimus frater noster augustinꝰ eps: in monasterij regula edoctꝰ: sacre scripture scientia repletus: bonis auctore deo opibꝰ p̄ditus: queqꝫ vos ammonet libenter audite: deuote peragite: studiose in memoria reseruate: qꝛ si vos euz in eo qd̄ pro oipotēte deo loquit auditis:

tidē omps de⁹: hūc pro vobis exorātē cele
ri⁹ exaudit. Si ei (qđ absit) vba ei⁹ post-
ponitis qñ eū omps deus poterit audire
pro vobis quē vos negligitis audire pro
deo. Tota igit̄ mēte cū eo vos in feruore
fidei stringite atq3 annisū illi⁹: vtute quā
vobis diuinitas tribuit adiuuate: vt reg
ni sui vos ipē faciat esse pticipes cui⁹ vos
fidē in regno vr̄o recipi facitis ꝛ custodiri
Preterea scire gloriā vr̄am volum⁹: q3 si
cut in scriptura sacra: ex verbis dñi oīpo
tētis agnoscim⁹: psētis mūdi iā termin⁹
iuxta est: ꝛ sctōꝝ regnū vēturū est: quod
nullo vnq̄ poterit fine terminari. Appro
piquāte aūt eodē mūdi termīo multa im
minēt q̄ ātea nō fuerāt: videl3 imutatio-
nes aeris: terroresq3 de celo: ꝛ cōtra ordi-
natioēm tpm / tēpestates / bella / fames /
pestilētie / terremot⁹ per loca: q̄ tñ nō oīa
nr̄is diebus vētura sunt: sed post nr̄os di
es oīa subsequēt̄. Uos itaq3 si qua ex his
euenire ī terra vr̄a cognoscitis: nullomō
vr̄m aīm pturbetis: q3 idcirco hec signa
de fine seculi pmittūt̄: vt de aīab⁹ nr̄is de
beam⁹ esse solliciti: de mortis hora suspe
cti: ꝛ vēturo iudici in bonis actib⁹ inueni
amur esse pparati. Hec nunc gloriose fili:
paucis locut⁹ sū verbis: vt cū xpiana fi-
des in regno vr̄o excreuerit: nostra queq3
apud vos locutio latior excrescat: ꝛ tanto
pl⁹ loqui libeat: quāto se in mēte nr̄a gau
dia de gētis vr̄e pfectā cōuersiōe multipli
cāt Parua aūt exennia trāsmisi: q̄ vobis
pua non erūt: cū a vobis ex bti petri apl̄i
fuerit bn̄dictiōe suscepta Omps itaq3 de
us in vobis grām suā3 quā cepit pficiat:
atq3 vitā vr̄a3 et hic per multorū annorū
curricula extēdat: ꝛ post lōga tpa in cele-
stis vos patrie cōgregatiōe recipiat. In
columē excellētiā vr̄am grā supna custo-
diat: dñe fili. Data die decia kalēdarū iu
liarū imperāte dño nr̄o mauricio tiberio
pijssimo augusto: anno nonodecio: pōtifi
cat⁹ eiusdē dñi nr̄i anno octauodecio indi
ctiōe quarta At augustin⁹ vbi in regia
ciuitate: sedē epalē vt pdixim⁹ accepit: re
cuperauit in ea: regio fult⁹ adminiculo:
eccl̄ia3 quā inibi antiquo romanorū fide-
liū ope: factā fuisse didicerat: et eā in noīe
scti saluatoris dei: et dñi nr̄i ihesu xpi sa-
crauit atq3 ibidē sibi habitationē statuit
ꝛ cūctis successorib⁹ suis. Fecit aūt ꝛ mo
nasteriū nō lōge ab ipa ciuitate ad orien-
tē: in quo ei⁹ hortatu ethelbert⁹ eccl̄iam
btōꝝ aplōꝝ petri ꝛ pauli a fundamētis
cōstruxit ac diuersis donis ditauit: ī qua
ipsius augustini ꝛ oīm epōꝝ dorobernē
siū simul ꝛ regū cācie: poni corpa possent
Quā tñ eccl̄ia3: nō ipe augustin⁹ sed suc-
cessor ei⁹ laurēti⁹ cōsecrauit. Prim⁹ autē
eiusde3 monasterij abbas: petr⁹ p̄sbyter
fuit: q̄ legat⁹ galliā missus: dimersus est
in sinu maris: q̄ vocat̄ amflet: et ab inco-
lis loci: ignobili tradit⁹ sepulture. Sed
omps de⁹ vt qualis meriti vir fuerit de-
monstraret: omni nocte supra sepulchrū
ei⁹ lux celestis apparuit: donec animad-
uertētes vicini q̄ videbāt sctm̄ fuisse virū
q̄ ibi esset sepult⁹ et inuestigātes: vn̄ vel
q̄s esset: abstulerūt corp⁹ ꝛ in bononia ci-
uitate: iuxta honorē tāto viro cōgruū in
ecclesia posuerūt. Anno aūt dñi sexcēte
simoquito btūs gregori⁹ postq̄ romanā
sedē: tresdecim annis mēsib⁹ sex diebus
decē rexisset: ad celestē gloriā trāslat⁹ est.
Quē recte nr̄m appellare possum⁹ et de-
bem⁹ apl̄m: q3 cū primū in toto orbe gere
ret pōtificatū: et cōuersis iā dudū ad fidē
veritatis esset plat⁹ ecclesijs: nr̄am gētē
eaten⁹ idolis mācipatā: xpi fecit ecclesiā
Nec silētio ptereūda opinio: q̄ de btō gre-
gorio traditiōe maiorū ad nos vsq3 plata
est: qua videlicet ex causa āmonit⁹: tā se-
dulā erga salutē nostre gētis curā gessit.
Dicūt q3 d'e quadā cū aduenientib⁹ nup
mercatorib⁹ multa venalia ī forū fuisset
allata: multi ad emendū confluxissent: ꝛ
ipm gregoriū inter alios aduenisse: ac vi

disse inter alia pueros venales positos: cādidi corporis ac venusti vult⁹: capillorū quoqꝫ forma egregia. Quos cū aspiceret īterrogauit de qua regiōe vl' terra essent allati? Dictūqꝫ est: qꝫ de britānia insula: cui⁹ incole talis essēt aspect⁹. Rursus interrogauit vtrū insulani xp̄iani essēt: an paganicis adhuc erroribꝰ implicati? Dictū est ꝙ essēt pagani. At ille ītimo ex corde lōga trahēs suspiria: heu proch dolor inquit: ꝙ tā lucidi vult⁹ hoīes: tenebrarū auctor possidet tātaqꝫ grā frōtis pspicue mentē ab interna grā vacuā gestat. Rursus ergo interrogauit qđ esset vocabulū gētis illi⁹? rn̄sumqꝫ est ꝙ angli vocarēt. At ille. Bn̄ inquit angli: nā et angelicā habēt faciē: et tales angelorū in celis: decet esse coheredes. Nō habet nomē ipa puīcia de qua isti sūt allati? Rn̄sum est: qꝫ deiri vocarēt idē puīciales. Et ille. Bn̄ inqͭt deiri: qꝫ de ira eruti: ad miam xp̄i vocādi Rex puīcie illi⁹ quō appellat? Rn̄sumqꝫ est ꝙ alle dicerēt. At ille alludēs ad nomē ait. Alla ad laudem dei creatoris illis in partib⁹ oportet cātari. Ascēdēsqꝫ ad pōtificē summū: nōdū eni erat ipe pōtifex factus rogauit vt gēti anglorū in britāniā aliquos sibi ministros per quos ad xp̄m cōuertent mitteret: seipm paratū esse in hoc op⁹ dn̄o cooperāte pficiēdū: si tn̄ apostolico pape hoc fieri placeret. Qđ dū pficere nō posset: qꝫ et si pōtifex concedere illi qđ petierat voluit: non tn̄ ciues romani: vt tā longe ab vrbe tēderet permitterēt. Mox vero pōtifex fctūs: op⁹ diu desideratū pfecit: alios quidē pdicatores mittēs: sed ipe pdicationē vt fructificaret suis exhortationib⁹ ac pcib⁹ adiuuās. Interea augustin⁹ adiutorio vsus ethelberti regis: conuocauit ad suū colloquiū ep̄os siue doctores prime britonū puīcie: in loco vbi vsqꝫ hodie ligua anglorū augustines ok id est robur augustini in confinio wictiorꝫ et occidētaliū saxonū appellatur cepitqꝫ eis fraterna admonitiōe suadere vt pace catholica secū habita: cōmunem euāgelizādi gētibus pro dn̄o laborē suscipere̅t. Nō ei pasche diē dn̄icū suo tpe: sed a quartadecima vsqꝫ ad vicesimā obseruabāt: q̄ cōputatio octogita quatuor annorū circulo cōtinet. Sed et alia plurima vnitati eccl'iastice ꝯtraria faciebāt. Qui cū lōga disputatiōe habita: neqꝫ pcibus neqꝫ hortamētis: neqꝫ increpationibus augustini ac sociorū ei⁹ assensū pbere voluissēt: sed suas poti⁹ traditiōes vniuersis q̄ per orbē sibi in xp̄o concordāt eccl'iis pferrēt: sctūs pater augustin⁹ hūc laboriosi ac lōgi certaminis finē fecit: et dixit. Obsecremus deū q̄ habitare facit vnanimes in domo patris sui: vt ipe nobis insinuare celestib⁹ signis dignet q̄ sequenda traditio: quib⁹ sit viis ad ingressū regni illi⁹ pperādū. Adducat aliq̄s eger: et per cui⁹ pces fuerit curat⁹: hui⁹ fides et operatio deo deuota atqꝫ oib⁹ sequēda credatur. Qđ cū aduersarii licet inuiti cōcederēt: allat⁹ est q̄dā de gn̄e anglorū oculorū luce priuat⁹. Qui cū oblat⁹ britonū sacerdotib⁹ nichil curatiōis vel sanatiōis horū ministerio pciperet: tandē augustin⁹ iusta necessitate cōpulsus: flectit genua sua ad prēm dn̄i nr̄i ihesu xp̄i: depcās vt visū ceco quē amiserat restitueret: et per illuminationē vni⁹ hoīs corpalē in pluri morū corde fideliū: spūalis grā lucis accēderet. Nec mora illuminat cecus ac verus sūme lucis pco ab oib⁹ pdicat augustin⁹. Tūc britones cōfitēt quidē intellexisse se verā esse viā iusticie quā pdicaret augustin⁹: sed nō posse se: absqꝫ suorū cōsensu ac licētia priscis abdicare moribus Vn̄ postulabāt vt secūdo synod⁹ plurib⁹ aduenientib⁹ fieret. Qđ cū esset statutū: venerūt septē britonū ep̄i: et plures viri doctissimi: maxīe de nobilissimo eorū monasterio bencornaburc mō ab anglis bāgor vocato: cui tpe illo dinoot abbas pre-

fuisse narrat. Qui ituri ad prefatū cōsili
um venerunt primo ad quēdā virū sctm̄
ac prudētē qui apud eos anachoritice vi-
xit: cōsulentes an ad predicationē augu-
stini suas deserere traditiones deberēt.
Qui rn̄dit. Si homo dei est: sequimini il
lum. Dixerūt. Et vnde hoc possum⁹ pro-
bare? Et ille. Dn̄s inquit ait. Tollite iu-
gū meū super vos & discite a me quia mi
tis sum & humilis corde. Si ergo augu-
stinus ille mitis est & humilis corde: cre-
dibile est q̄ iugū xp̄i & ipse portet & vobis
portandū offerat. Sin aūt īmitis ac sup
bus est: cōstat q̄ nō est de deo: neq̄ vobis
ei⁹ sermo curād⁹. Et illi. Et vnde vel hoc
dinoscere valeam⁹? Procurate inquit vt
ipse prior cū suis ad locū synodi adueniat
et si vobis appropiquātib⁹ assurrexerit:
sciētes quia famul⁹ xp̄i est: obtēperanter
illū audite. Sin aūt vos spreuerit: nec co
rā vobis assurgere voluerit: cū sitis nu-
mero plures: et ipse spernat a vobis. Fa-
ctumq̄ est vt veniētibus illis sederet au
gustinus in sella. Quod illi vidētes: mox in
irā cōuersi: eumq̄ notātes sup̄bie cūctis
que dicebat cōtradicere laborabāt. Dice
bat autē eis q̄ in multis nr̄e cōsuetudini
immo vniuersali ecclesie contraria geri-
tis: & tamē si in tribus his michi obtēpe-
rare vultis: vt pascha suo tēpore celebre-
tis: & ministeriū baptizādi iuxta morem
romane ecclesie cōpleatis: & gētibus an-
glorū vna nobiscū verbū dn̄i p̄dicetis: ce
teraq̄ agitis q̄uis morib⁹ nr̄is cōtraria
equanimiter cūcta toleramus. At illi ni-
chil horū se facturos neq̄ illum pro archi
ep̄o habituros esse rn̄debāt: cōferētes adi
uicē quia si modo nobis assurgere noluit
quātomagis si ei subdi ceperimus: iam
nos pro nichilo cōtempnet. Quib⁹ augu
stinus fertur dixisse: quia si pacē cum fra
tribus accipere nollēt: bellū ab hostibus
forent accepturi: & si nationi anglorū nol
lent viā vite predicare: per horū man⁹ vl
tionē essent mortis passuri. Quod ita diuio
agente iudicio patratū est. Siquidē post
hec rex northāhūbrorū ethelfridus colle-
cto grandi exercitu ad ciuitatē legionū
que modo cestria dicitur maximā gētis
perfide stragē dedit. Cūq̄ bellū acturus
videret sacerdotes eorū qui ad exorandū
deū pro milite bellū agente cōuenerāt se
orsum in tutiore loco cōsistere: sciscitaba-
tur qui essent hi: quidue acturi illuc cōue
nissent. Erāt aūt plurimi eorū de mona-
sterio bencor: id est bangor: in quo tātus
fertur fuisse numerus monachorū: vt cū
in septē portiones esset cū prepositis sibi
rectorib⁹ monasteriū diuisum nulla ha-
rum portio minus q̄ trecentos hoīes ha
beret. Qui omnes de labore manuū sua
rū viuere solebāt. Horū ergo plurimi ad
memoratā aciem peracto triduano ieiu-
nio cū alijs orandi causa cōuenerant: ha
bentes defensorē noīe brocinailū: qui eos
intētos precib⁹ a barbarorū gladijs pro
tegeret. Quorū causā aduētus cū intelle
xisset rex ethelfridus ait Ergo si aduersū
nos ad deū suum clamāt: profecto et ipsi
q̄uis arma nō ferant cōtra nos pugnāt
qui aduersis nos imprecationibus perse
quūtur. Itaq̄ in hos primū arma vertē
iubet: & sic ceteras nephāde militie copi-
as: nō sine magno exercit⁹ sui dāpno de
leuit Extinctos in ea pugna ferūt de his
qui ad orādū venerāt: viros circiter mil-
le ducētos: brocinailus ad primū hostiū
aduentū cū suis terga vertēs: eos quos
defendere debuerat: inermes & nudos fe
rientibus gladijs reliquit. Sicq̄ cōple-
tū est presagiū sancti pōtificis augustini
q̄uis illo ad celestia regna tūc translato:
vt etiā tp̄alis interitus vltionē sentirent
perfidi: q̄ allata sibi perpetue salutis cō-
silia spreuerūt. Perrexit autē sctūs au-
gustinus: ad eboracā ciuitatē salutē oīm
affectans. Ibat semper pedes: absq̄ ve
hiculo: patiēs laborū vt verus apostolo-

eū successor. Igitur circa fines eboracos iuxta iter homo quidā paraliticus ꝛ oculorū lumine priuatus exclamauit dicēs. Sācte augustine huic homini rerū ꝛ salutis indigo: succurre. Ad quē sctūs accedēs dixit. Argentū nō est michi: qđ autē habeo hoc do tibi. Surge sanus in nomine dñi nr̄i ihesu xp̄i. Qui statim curatus credens baptizatus est. Baptizauit aūt in ipso natalis dñi die: plus ꝙ decē milia anglorū: absqꝫ paruulorū ac mulierū infinito numero: in fluuio qui swaluna modo swala dicitur. In tanta tamē irruentiū turbarū pressura: in tā diuerso sexus ꝛ etatū atqꝫ infirmorū discrimine: cū oēs per illud intrāsuadabile profundū trāsirent: nullus omnino perijt: nullus se artatū vel lesum planxit: oēsqꝫ egroti: sicut aiarū ita ꝛ corporū molestias: in aqua deposuerūt. Stat hacten⁹ in eodē loco ecclesia in sancti augustini honore ꝛ nomie cōdita. Regrediēs augustinus ab eboraco: obuiū quēdam habuit leprosum vlcerosa ac prurulenta feditate deformatū: ꝛ salutē petenti: condolens accessit dicēs. In dñi saluatoris noie: mūdare ab omni lepre tue illuuie. Et statim oīs putrid⁹ humor: vt nubes aufugit: et absorpta prorsus immūdicia: cutis mūda totū hoiem vestiuit. Cūqꝫ prouinciā que dorseta appellatur attigisset et vbiqꝫ vt angel⁹ dñi reciperetur: incidit in quādā villam: vbi plebs impia nō solū audire nequibat viuifica documēta: verū ludibria et opprobria sanctis ingerētes: a possessiōe sua sāctos dei lōge perturbabāt: nec manu pepercisse creditur man⁹ effrenis. Uir aūt dei excusso puluere pedū in eos dignā suis meritis sentētiā iniecit: quatinus sanctorū cōtemptores tam in ipsis ꝙ in omnib⁹ posteris suis debita pena redarguerent: qui vite mandata repulissent. Fama enim est illos marinorū piscium caudas sāctis appēdisse: ꝛ illis quidē gloriā sempiternā peperisse: in se vero ignominiam perennē retorsisse vt hoc dedecus degeneranti generi nō innocenti ꝛ generose imputetur patrie. In alia vero incredulorū gente: cū non solū repudiaretur verū etiā quicqđ benign⁹ predicator credentib⁹ pollicebatur respuebāt ꝛ subsānabāt. Orat aūt sctūs vt illā ollā mundialis petulātie ac dyabolice culture qualē ꝓpheta vidit a facie aquilonis feruentē: in virga ferrea cōterat: aut sua fornace in melius excoquat: ꝛ perditione dignos: correptione redimat. Protin⁹ oēs incredibili igne inuisibili exusta cute sanguinolēta vestigia ostēdebāt. Senes iuuenes ꝛ lactētes vna pene sentētia plectebant. Demū ꝑuaricatores ad cor redeūtes: simul cōglobati: vestigijs sctī augustini succūbūt: baptismū humiliter flagitātes. Augustino tandē interueniēte in vniuersis baptizatis ignis extinguit: et ab illa die hec pestis a tota hāc patria extermiatur. Orāti semel sctō augustīo ihesus xp̄s se ostēdere dignatus est: ꝛ familiari allocutiōe cōsolatus est eū dicēs. Cōfortare mi serue bone et fidelis et viriliter age: quia tecū sum dñs de⁹ tuus in omni tua affectiōe ꝛ aures mee ad preces tuas: vt pro quibuscunqꝫ petieris obtineas. Tibi eni patet ianua eterne vite vbi mecū gaudebis sine fine. Et cū in loco vbi steterūt pedes dñi baculū itineris sui fixisset: fōs viuus ꝛ indeficiēs manare cepit. Quē locū ad eternā tante glorie memoriā a cernendo deū cernel appellauit: qđ nomen ex latino hebreoqꝫ cōfectū est. Nam vt prima syllaba a cernēdo visum: ita sequēs el domini sonat: modo vero cern dicitur et est in prouincia dorsetana: quē locnm et fontem ego iohannes vidi. Ad hoc etiā ecclesia in nomie domini saluatoris qui se ibidem reuelare dignatus est construitur ꝛ consecratur: ac deinde mōasterium iam olim in honore beati petri apostoli edifi-

cijs et rerum opulentia sublimatum con spicuo in p̄sētiarꝫ cetu pollet monachorꝫ. Iuuenis quidā contract⁹ surdus ⁊ mu tus prece scti augustini curatur: dirigun tur gressus: absoluitᷣ lingua: aures rese rātur. Hic vt cetera vitia leuitatis ⁊ scur rilitatis ipi⁹ taceam⁹: ad ecclesiā veniēs tanta garrulitate ⁊ lasciuia plebē afficie bat: vt omnes sua ĩꝓbitate scādalizaret Et cū sine mora p̄dictis vinculis graui⁹ astrict⁹ esset: ad sctm̄ dei adduct⁹ qđ ver bis nequibat: diris suspirijs deplangit ⁊ eiulās veniā deposcit. Misert⁹ ergo au gustin⁹ miserie ei⁹: fusa ad deū p̄ce: per fecte sanitati illū restituit. Erat autem beat⁹ augustin⁹ statura procerus: adeo vt a scapulis populo supemineret: facie amabilis et reuerendus. Signa vero et sanitates que ĩ ꝑꝓo faciebat: null⁹ enar rare potest. Pedes incedebat: sepius dis calceatus ꝓuincias lustrabat: ⁊ callos in genibus ꝓ crebra genuflectiōe habebat. Anno autem dn̄ice incarnatiōis sexcen tesimoquarto: augustin⁹ ordinauit du os epōs: mellitū videlicet ⁊ iustū. Melli tū quidē ad predicādū ꝓuincie orietaliū saxonū: qui thamisi fluuio dirimuntur a cancia: et ipsi orientali mari contigui: quorū metropolis londonia ciuitas est: sup ripā p̄fati fluminis sita. In qua vide licet gente: tūc temporis sabertus nepos ethelbti regis regnabat. Ubi vero et hec prouintia fidē xp̄i p̄dicāte mellito accepit: rex ethelbt⁹ in vrbe lōdonia ecclesiā scti pauli apostoli cōstruxit: ĩ qua locū sedis ep̄alis instituit. Iustū vero in cancia au gustin⁹ ep̄m ordinauit: in ciuitate doru breni que ab anglis a primario quodā il li⁹ q̄ dicebatᷣ roues rouescester cognoiatᷣ. Distat autē a dorobernia milib⁹ passuū fere vigintiquatuor ad occidētē. In qua rex ethelbert⁹ eccl̄iā beati andree aposto li fecit: ⁊ vtrisq3 eccl̄ijs scilicet btī pauli ⁊ andree simul ⁊ dorobernēsi eccl̄ie multa dona cōtulit: sed et territoria ac possessio nes in vsū eorꝫ qui erant cū ep̄is adiecit. Defūcto tandē sctō augustino septimo kalēdas Iunij: positū est corp⁹ ei⁹ foras iuxta eccl̄iā beatorꝫ ap̄lorꝫ petri ⁊ pauli: quia necdum fuerat ꝑfecta nec dedicata. Mox vero vt dedicata est trāslatū est cor p⁹ ei⁹ ⁊ in porticu illi⁹ aqlonari decēter sepultū est. Ibi eni archiep̄orꝫ corpa vsq3 ad theodorꝫ archiep̄m posita sūt. Thedo ri vero ac brithwaldi corpora ĩ ip̄a eccl̄ia cōdita sūt: eo ꝙ p̄dicta portic⁹ plura cor pora cape nequit. Cum aūt rex anglie canut⁹ sctō augustino valde deuotus: ro mā ꝓficiscēs mare trāsire vellet: orta su bito tēpestate validissima: ad sctm̄ augu stinū deuotas p̄ces fudit: et om̄is pelagi furor in trāquillitatē versus: mox cōqui escere cepit. Erant eni3 in translatione scti augustini duo irremediabiles inimi ci quorꝫ alter alteri⁹ occiderat genitorē. Ultor exhorruit interfectorē: interfector expauit vltorē. Cū autē vterq3 alter odio alter timore fugere ab ecclesia decerta ret: diuina virtute quasi fulmine reuer berati etiam patente ostio egredi non po terāt. Itaq3 augustini interueniēte gra tia ex in prouiso corā eodē pio pacificato re representati: ⁊ nullo alio mediante in uicē cōpūcti: inuicē in satisfactione ꝓstra ti: vberrimis lachrymis suffusi ex aduer sarijs fiunt amici: ac si eiusdem patris fi lij. Tertio enim die ante natiuitatem sctē marie: facta est trāslatio scti augusti ni sociorūq3 ei⁹: in qua nocte ciuis quidā cantuariensis wintonie constitutus: vi dit emin⁹ celū apertū super eccl̄iam scti augustini: scalamq3 flammeo fulgore ra diantē angelorūq3 chorū splendidissimo habitu per illā desendentē vsq3 in ipsam apostolicā aulā. Totū vero monasteriū quasi ingens glob⁹ flāmiuom⁹ tāt⁹ ful goris radius cū ipsa scale extremitate in uoluebat: vt repercusso intuitu qđ intri

secus vel circa ea loca ageretur ppēdere nequiret. Euigilans autē cū nichil sciret de sāctorꝝ trāslatiōe mirabatur: quid nā rerū prefiguraret hec visio. Facta est autē translatio sctī augustini sociorūqꝫ eiꝰ: anno domini millesimo nonagesimo primo: octauo idꝰ septēbris per guidonē abbatē: psulāte venerabili āselmo: ꝛ corpora singulorū sctōꝝ in scrinijs sicut modo apparet honorifice collocantur. Sanctus enim augustinus versus angliā tēdēs in ādegauensi puintia pontē sap nūcupatū miliarij tractu super ligerim fluuiū lapideo ope pductū cū socijs suis trāsijt. Quibus adiacenti ville sap eiusdem noīs conātibus accedere: incole tot homines pegrinos pedestri incessu: et habitu humiles: quasi tot lupos et ignota monstra repulerūt. Muliercule vero simul cōgregate: subsānatiōe derisiōe ꝛ despectu in sanctos dei debaccate sunt. Nec suffecit eiecisse: sed lōgius inculcantes trahebant: impellebant: abeuntes ludibriosa importunitate lacessebant. Stabat enī prope vlmus ampla et vmbrosa lassis viatoribꝰ ad pausam accomoda. Sub hac sancti volentes: ipsa nocte quiescere non poterant p mulierū infestatiōe. Unam vero ceteris ipudētiꝰ sctī vestigijs incūbentē: dum ipse eleuato baculo velut bestiam conaretur abigere: subito baculus de manu eius velut ab arcu excussa sagitta euolauit: ꝛ in spacio fere trium stadiorum humi affixus substitit. Et accurrens illuc sctūs ꝛ baculum immo cū baculo fontis estū extraxit: qui protinus copiose erūpere cepit. Quo viso: gratias agētes deo serui dei a graui siti releuati ꝛ suauiter sunt refecti. Et ecce subito lux de celo elapsa ꝛ super eos effusa: tota ipsa nocte obtexit famulos christi. Finitimi enī omnes tā immēsum radiū a celo vsqꝫ ad sctōs directū palā cōspexerūt. Sanctus aūt augustinꝰ secꝰ fontē illū ita baculo scripsit in terra. Hic hospicium habuit augustinus: quem misit ad conuertēdos anglos beatus papa gregoriꝰ. Mane autem facto: sanctis iter arripientibus vicini ad locū vbi viderāt lumē accurrētes ꝛ fōtē iuētes: graui merore p iiuria sctis illata tabescebāt. Et iueniētes scripturā et legatiōis officiū iuxta fontē ecclīā cōstruxerunt: ac in noīe sctī augustini consecrari fecerūt: ꝛ vbi littere iuēte sunt: altare construxerūt. Ibi enī perpetuū illud durat miraculū: ꝙ ipsam ecclesiā intrare aut de fonte aquam haurire nulla vnqꝫ potest feminarū: vt nimirum sciat mūdus quātū hoc genus offenderit deū in iniuria seruorū suorū. Quedā matrona diues cū cereo illic appetebat ingressum: ꝛ interminātibus oībus: dixit se nō peccasse in sctm̄: sed velle honorare eum. Uix autem inconcessam metam attigit: quin subito ruptis intestinis expirauit. Sūt autē in ecclīa sctī augustini quinqꝫ cerei cōtinue ardentes: videlicet corā tūba beati augustini anglorū aplī: sctē mildrede: sctī adriani abbatis: corā magno altari añ feretrū sācti ethelberti regis: ꝛ sctī lethardi epī: et etiam in cripta corā ymagine beate virginis marie: vbi sanctus dunstanus: crebras eiusdem virginis gloriose visiones habere meruit. Inueni siquidē a patribus antiqͥs: nōnullis in locis scriptum ꝙ i comitatu oxonie in villa nomie cometoū veniente beato augustino ad predicādum: accessit ad eum presbitē eiusdē ville dicēs. Pater: dn̄s huius fūdi sepe a me monitus: decimas nō soluit: illum excoicaui: ꝛ magis obstinatū repperi. Cui accito augustinus dixit. Cur decimas fili deo et ecclīe nō reddis? Nescis quia decime nō sunt tue sed dei? Et miles. Quis terram coluit aut seminauit: nonne ego? Sciant omnes quia eius erit decimus manipulus: cuiꝰ erūt ꝛ nouem. Et cōuersus ad altare augu-

tinus vt celebraret: corã omnibus dixit. Precipio ne aliquis excoicatus misse intersit. Quo dicto: in ipso introitu ecclie cadauer sepultũ se erigẽs: exijt et imobile in cimiterio stetit. Cui augustinus accedens dixit. Precipio tibi in nomine dñi vt indices michi qui sis. Et ille. Ego inquit tempore britonũ: hui⁹ ville patron⁹ fui: ꝛ licet sepius a presbitero monit⁹ decimas meas nũq̃ dedi. Tandẽ excõmunicat⁹ mortu⁹ sum ꝛ in infernũ detrusus. Precedẽte autẽ cadauere p̃cepto viri dei et locũ sepulti sacerdotis ostendente: ait augustinus. Ut sciãt oẽs q̃a mors ꝛ vita in manib⁹ dei sunt: cui nichil est ipossibile: in ei⁹ noĩe surge opus eni te habem⁹. Quo de tumulo resurgẽte et coraꝫ oĩbus stãte: dixit vir dei. Cognoscis istũ frater Noui inquit: ꝛ vtinã nõ nouissẽ. In omnibus enim ecclie semp extitit decimarũ retẽtor: ꝛ multorũ flagitioꝝ vsq̃ ad dieꝫ vltimum ppetrator. Cui augustin⁹. Nosti frater quia misericors est deus: vnde ꝛ nos miseri creature ꝛ imagini dei que ei⁹ sanguie redẽpta est: q̃ tãdiu penas inferni sustinuit: oportet misereri. Tunc tradidit ei flagellũ ꝛ flexis ante eũ genibus absolutiõe flebiliter petita: mortuus mortuũ relaxauit. Quo absoluto p̃cepit augustinus vt ad sepulchrum rediret et diẽ iudicij expectaret. Qui ad sepulchrũ reuersus: mox in cinerem est resolutus. Tũc ait presbitero augustinus. Quãto tẽpore hic iacuisti? Et ille. Centũ quiquaginta annis et amplius. Quomodo inq̃t augustinus hucusq̃ fuisti? Respõdit. Bene pater sancte: ꝛ in eterne vite delicijs. Uis ne ait vt orẽ dñm quatinus ad nos reuertaris ꝛ animas a diabolo deceptas nobiscuꝫ predicãdo ad suũ creatorẽ reducas? Absit a te pater ait: vt me a quiete mea pturbatũ: ad seculi laboriosã vitam facias reuerti. Tũc augustinus ait. Uade charissime frater: ꝛ q̃esce in pace: ꝛ ora pro me ꝛ vniuersa ecclesia sãcta dei. Qui sepulchrũ intrãs incinerat⁹ est. Tũc militi aduocato: vir dei ait. Adhuc vis decimas tuas deo reddere fili mi? Et tremẽs miles procidit ad pedes eius flens et reatum suũ cõfitẽs: et veniã petens omnibus que habebat relictis: cũctis diebus vite sue sanctũ secutus est augustinum.

¶ De sctõ bartholomeo seruo dei.

Uir dei bartholome⁹ i ꝓuincia whitebi oriund⁹ a parẽtib⁹ p̃mo tosti⁹ dict⁹ est. Cũ vero monasteriũ intrasset felici p̃sagio celebre quo nũc vocat̃ nomen a fratrib⁹ ei iponitur: quatin⁹ ei⁹ in celo coheres gaudij fieret: cui⁹ in terra cõsortiũ vocabuli sortit⁹ est. In puerili etate cõstitut⁹: putabat se in loco admirãde viriditatis ꝛ amenitatis constitui: lumẽq̃ in eo quasi nubis candide vel aurore surgentis intueri. Cumq̃ superne claritati aciem intenderet: vidit dominũ ihesum emin⁹ stantẽ: sanctãq̃ matrẽ ei⁹ mariã petrũq̃ apostolũ ꝛ iohannẽ euangelistã. Quem beata virgo placido vultu intuita: protẽsa manu ipsum nutu quodã vocauit et dixit. Accede inquit et filij mei vestigia amplectere: et vt tui misereatur eius pietatẽ humiliter deposce. Statimq̃ eo in faciem prostrato et clamante iã tertio: miserere mei dñe ihesu: eleuãs ille manuꝫ benedixit eum dicens. Et ego tui misereor et ineternũ miserebor. Hoc idem secũdo i sompnis vidit: ꝛ ne phantastica illusio videretur tertio vigilans carnalibus oculis manifeste conspexit. Adolescens autem diuersarũ gentium nationes et mores inquirens: in norwegia tandẽ cuidã presbitero adhesit et ab ep̃o loci sacerdocij gradũ suscepit. Quadã eniꝫ die cũ quodã iuuene faciẽs iter q̃ malignũ sp̃m adesse cõspiciẽs quem prouintie illius incole kambeyn vocãt alludẽs ait. Ecce ille. Cui bartholome⁹. Uel

lem eum videre. Jubet ergo eū supra pedes ipsius stare ⁊ pedibus suis terrā nō tāgere: pollicēs q̄ suis artibus optate visiōis desiderio frueretur. Quē qui semel intuitus fuisset perpetuo videre posset. Quo audito: vir dei hominem illum irrisit: societatem contempsit: visionem nephariam detestando. Fidem enim christianam sicut postea referebat lederet: si cōtemplatione diabolice iugiter inhereret. Angliam vero rediens in monasterio dunelmensi religionis habitu suscepto: cū in ecclesiam introductus ex more crucem adoraret vidit in spiritu crucis imaginem submisso vultu adorantem resalutare ⁊ protensis brachijs in amplexus excipere. Cū monachis eni habitans in humilitate et obediētia proficiens: opus dei quod ceteri negligerēt aut facere nō possent: alacriter perficiebat: affirmans hoc esse pro fratribus animā ponere. Locum solitudinis affectabat: vbi secretius dn̄o militare ⁊ parci⁹ viuere posset. Beatus quoqꝫ cuthbertus ei in visu apparens et ad insulam pharnensem in spiritu adducens: situm loci decorem oratorij ⁊ singula insule loca ostēdit dicens. Ecce locum a deo tibi preparatuꝫ: si in eo vsqꝫ in finem conuersari te spōdeas. Quo firmiter promittente et gratias agente: mane a fratribus de insula inquirens oīa audiuit que per beatum antistitem in somnis vidit. Proposito itaqꝫ priori ostenso cum in religione nisi annum fecisset: vix impetrata licentia pharnenseꝫ insulam veniens: fratrem elwinum ibidem inuenit qui ei inuidit et aduentum eius moleste tulit. Et post multas tandē viro dei illatas iniurias cum nil proficeret pacientia illius et humilitate victus dunelmuꝫ redijt. Uir dei cilicio aliquot annis donec prior su⁹ illud deponi iuberet vsus est: lectū quo pausaret nō habebat. Cibus eius panis et olera ⁊ que de pinguedine lactis exprimi solent. Post aliquot annos a piscibus abstinuit: ⁊ potus ei⁹ aqua raro vero lac fuit. Esus carnū ex quo insulā intrauit nō tetigit. Deniqꝫ septē annis ⁊ dimidio ante obitū suū nichil omnino bibisse phibetur. Nūq̄ caput operuit: nec pelliciū corpori adhibuit: solū stanima vsus est ⁊ cuculla que dicitur fuisse manicata ⁊ pallio nigro pellibus int⁹ munito. Caligas ex pellibus arietinis corticatis habebat quas cū semel tibijs circūdedit donec vetustate cōsumerentur non amouit. Solebat enim fratribus dicere q̄ omnia turpia corpib⁹ nr̄is inferre debem⁹: si ea ad perfectuꝫ anime cādorē volumus perducere. Erat quoqꝫ fortis ⁊ integer viribus: ⁊ que vel animo vel corpori ingerebantur inuictissimus. Sed et faciem ita semper hilarē adeoqꝫ ruboris gratia perfusaꝫ pretendebat: q̄ cū sūme abstinentie parcitatē sectaretur ⁊ curam corporis negligeret: euꝫ quisqꝫ delicijs vti corporalibus estimaret. Psalterium bis vel ter in die deo cantare solebat: diuitum ferocium arrogantiam arguebat: nec sine metu qn̄qꝫ coram eo apperebant. Tantū eni reuerentie gerebat i vultu adeoqꝫ venerabilis erat aspectu vt nōnulli eoꝝ eius exortationib⁹ a lesione pauperum desistere: a munere illicito manus excutere: elemosinis peccata redimere studebāt. Circa pauperes ⁊ egrotos pia viscera gerebat: vitam in paciencia ducere eis suadens. Multa tēptationū genera a spiritu maligno expert⁹ est. Modo se in murē: modo i leonē vl' taurū trāsformauit: simie et mureligi sepius effigiem ostendit. Post matutinas laudes nocte quadaꝫ sp̄us neq̄ viro dei orōnib⁹ intēto: pmo sup vestigia: deīde sup crura salt⁹ dedit. Postremo sup ip̄m totū se piciēs: guttur manib⁹ fortiꝰ strixit: et ita tādiu tenuit donec quasi deficeret sub tāta mole. Tandē virtute diuina

liberat⁹ sanctā mariā in adiutoriū sepi⁹ inuocabat. Plerūqꝫ etiā cū ad orationē genu flexo staret: idē inimicus eū per ca pucium traxit et lōgius in atriū proiecit Ille aūt arrepta virga eū percutere nitebatur: sed imago vanitatis ictū derisit. Astāte illo ad altare ꝛ sacra missaꝝ solēnia celebrante: inimicus se exhibere nō erubuit et orā casule nūc trahēs: nūc extuciēs: deuotionis obsequiū impedire laborabat. Asserebat enim ipsū humani generis inimicū fragilē ꝛ fumo similē et facile a suo colluctatore: posse subuerti. Ueniente ad eū quodam fratre dunelmēsi cū de spirituali vite rudimentis in uicē tractarēt: malign⁹ sp̄s inuisibiliter affuit et quasi humana manu desup tectū lapillis pcutiēs sui aduētus signū dedit: ꝛ fratrē illū pallere ꝛ non modicū pauere coegit. Cui vir dei ait. Nō turbetur cor tuū neqꝫ timeas venit bonorꝫ om̄i inimic⁹ ꝛ nr̄is sermonib⁹ inuid⁹: a colloqꝫs diuinis nos cessare laborat. Et statī malign⁹ ille vacu⁹ in auras euanuit. Thomas prior dunelmēsis deposito regiminis onere in insula cū viro dei manere cepit: et in magna vite sctitate vsqꝫ ad mortē in eodē loco perseuerauit. Qui i extremis posit⁹ vidit choros cādidatorꝫ in superiori pte dom⁹ deambulātes: libellos portātes in manib⁹ ꝛ ad susceptionē ei⁹ cū iubilo pparatos animā ei⁹ a corpe excutā: vir dei bartholome⁹ ab āgl̄is in celū ferri vidit. Uidit etiā diabolū in angulo ppius assistere plāct⁹ miserabiles / ore terribili et facie deformi edere: vtsi quippe specie tūc erat. Eo vehemēti⁹ dolebat ꝙ nullā in moriēte que dolori satisfaceret causā repiret. Cassatis eni fallacie sue laqueis quos ei a puericia tetēdit: libere celestia penitrare senē vidit. Allata autē bartholome⁹ aqua bn̄dicta locū ꝛ bestiā aspersit: ꝛ illa tactū aque decliās ꝛ relinqēs in angulum rediit. Cūqꝫ aliquotiēs hoc faceret ꝛ hostis antiquus illū delude ret assūpto vir dn̄i in manib⁹ vase aqua bn̄dicto pleno: in faciē ei⁹ proiecit. Qui in diuersas formas tādē paulati deficiēs euanuit. Deposito aūt i itinere versus dunelmū in quadā ecclesia corpe: quidā diacon⁹ bone actionis vir colūbā niueā toto noctis tēpore circa loculū volitare et alarū plausu sacris exequiis obsequium prebere conspexit. Uenerūt ad insulā pharnensem mulieres quedā cū quibus quedam flandrensis viros oratorium ingredi conspiciens ꝛ vocē dissuadentium introitum non audiens ausu femineo intrare presūpsit. Nec mora iam vestigiū in ostio posuit: ꝛ quasi valido vēti turbine: celitus repulsa: retrorsū in terram exanimis corruit. Quo audito vir dei subridens dixit. Et hoc merito p culpis suis accepit. Et veniens ad eam ꝛ aqua benedicta aspergens: adeo salus festina successit: ꝙ eadem hora aque fieret asp̄sio et sanitatis exhibitio. Cū aūt modicū cere a nautis sibi traditum vsqꝫ ad vlteriorē insulam coruū in ore deferre cōspiceret: contristatus positis in littore genib⁹ supnā exorauit clementiā: ne qđ naute dederant ex deuotiōe: vsui depiret ecclesie. Et statim coruus rediit: ꝛ in loco vnde cerā tulerat illā proiecit. Quibusdā nautis in insule portu morātib⁹: puer eorꝫ cibā naui annectere sicut consueuerat oblit⁹ est. Quam rapaces vnde excipientes: longius in freta compellūt. Qđ naute vidētes: exclamare ceperūt. Frater bartholomee veni et adiuua nos. Qui egressus ꝛ tanꝙ quid peterent prescius: subsistit et ita iocose intulit. Ut quid vocastis me? Quid eni vultis michi dare? Illis aūt casum suū de ciba exponētib⁹: ipse nauē ascendens cimbam eorū velociter crucis signo redire coegit. Insurgēte in puerū gubernatore et manū ad percutiendum extendente: prohibuit vir dei: asserens in

sulā tale pacis habere priuilegiuꝫ: ꝙ pro nullo excessu licet in ea animaduersiōis exercere iudicium. Et ille. Et si in ea pacē habere meruit: in naui paceꝫ nō habebit. In naui inquit vir dei vide ne feceris: eo quod inde continget quod vite tue nō expediet. Ille vero monita patris audire contempnens: adolescētem virga percussit: et primo nauigationis die egrotare cepit: et secūdo vite finē dedit. Qđ cū vir dei audisset: ait. Nūquid non dixi homini illi: noli peccare in puerū: ⁊ non audiuit me. Auis paruula cotidianaꝫ de mensa eius capiens annonam: a niso in oratoriū eā insequente rapta deuoratur Quo facto nisus exire temptans et non valēs: ꝑcipiti volatu in fenestra in ostio aperto veluti a muro repulsus allidens egressū nō inuenit: sed vbi vir dei sedere solebat descendit. Quē cum vidisset seruus dei in rostro et vngulis cruoris signum habentē ait. Nunquid tu miser auē nostraꝫ ausu temerario inuadere presūpsisti. Et apprehendens eum: ⁊ biduo concludens: tanti facinoris culpam ieiunio purgare coegit: ⁊ tertia die mīa motus libere abire permisit. Hanc insulam farnensē vetusta longeuitas quasdam perhibet aues in colore que aues sancti cuthberti ab incolis appellantur. Tempore nidificationis ibi conueniunt et tāte mā suetudinis gratiam a loci sanctitate possident: vt humanos contactus ⁊ aspect⁹ nō abhorreant: quietem amant: secus altare quedam aues cubant: nullusqꝫ eas ledere presumit. Qua sibi ⁊ ceteris hospitibus fratres apponūt: cū masculis in equore victū aues ille querunt. Pulli cū creantur matres sequūtur. ⁊ patrias vndas semel ingressi: ad nidos nō reuertūt Quodā tempore dū quedam pullos suos ipsa preeūte duceret: vnus ex eis in rimose rupis baratrum incidit. Mater vero relictis ibi filijs ad bartholomeum reuersa venit: et oram pallij sui rostro trahere cepit. Animaduertēs ille eam aliq̇d petere: ꝓcedentē sequitur ⁊ veniēs ad rupem rostro locum ostēdit et scissi intuita quo potuit indicio vt videret inuit. Qui accedens pullum in rupe pēnulis herētē vidit: et descēdēs matri restituit. Aquas igitur cum filijs mater ingreditur: ⁊ vir dei redijt ad oratorium suum. Sanctus cuthbertus nō solū per visum verū etiā corporaliter ad cōsolationē famuli sui suam exhibere dignat⁹ est presentiā. Quadā nocte natalis domini post matutinas egressus vir dei vt videret si adhuc aurora esset: reuersus vidit cereos accensos ⁊ reuerēdi vultus sacerdotē coram altari sacerdotalibus indutum assistere. Cūqꝫ nullus ad ministrādum appuit: ipse admiracione et gaudio replet⁹ accessit. Dictaqꝫ alterutrum cōfessione canebat officium: lux fulgebit cum ceteris. In prosa quoqꝫ letabūd⁹: se supra vires clamasse professus est. Peractis misterijs cerei nemine manum apponente extincti sunt: sacerdote ab oculis eius disparēte. Nec ausus est euꝫ interrogare quis esset: sciens pro certo: quia sanctus cuthbertus extitisset. Interrogatus vtruꝫ osculum pacis sacerdoti in missa dedisset licet cōfiteri noluerit: dubiū non est: quin id exhibuerit qui debitum et deuotum in ceteris ministerium impendit. Seruus dei obitū suū longe ante presciuit. Vidit eni in visione quemdā sibi mirandi decoris et eximee claritatis virū assistere: qui in hac vita nouē annis ipsum peregrinari oportere ostendit. Quadā itaqꝫ nocte cū vigilaret in oratione tintinabulum suuꝫ nullo pulsāte trine pulsationis quasi trine citationis signum dedit: quatinus ex hoc agnosceret ꝙ vocatio sua a corpore immineret. Corept⁹ ergo īfirmitate corporis sui resolutionem fratribus palam nūciat. Requirentibus fratribus vbi se-

pulturam corporis sui eligeret ait. Corpus meum inquit hic quiescere desidero vbi spiritum a suo cōditore suscipiendū spero: et aliquantulum dn̄o militaui et tribulatiōes multas pro illa que in celis est cōsolatione sustinui. Locus eni iste sctūs est. Septem namq3 ebdomatibus ante obitum suū: nec comedisse nec bibisse phibetur. Quinta siquidē feria ascentionis dn̄ice illud laudabile ieiuniu3 inchoauit et rursus quīta feria scilicet in natiuitate iohānis baptiste migrauit ad dn̄m. Parū eni ante trāsitū ei9 fact9 est ī atrio sonitus quasi murium saltantium et super tectum quasi passerū vngulis et rostris reptātium. Sed et moles quasi canis inmanissimi ad tergū cuiusdam fratris cecidit et ipsum pallescere et quasi deficere pre timore fecit. Seruus autē dei quod fiebat agnoscens: ait. Quid hic agis miser et infelix? In vanu3 laboras: quia nichil in me quod tuum est inuenire debes Statimq3 omnis ille sonitus cū horrore abscescit. Omni tēpore imbecillitatis sue nunq̄ stratum in quo vel modicum pausaret fieri permisit: sed sedens aut ambulans aut insulā circuiens ab oratione nō cessauit: cum fratribus colloquiū habere vix cōsensit. Jam vero homines videre nō dignatus ad celestia toto corde inhiabat. Transactis itaq3 in vita solitaria quadraginta duobus annis et mensibus sex ab hac luce subtractus est. Cuius obitus cuidam adolescenti in ecclesia lindisfarnensi quiescenti innotuit. Astitit autē ei quidā venerandi vultus dicens. Surge velociter et dic priori et fratrib9: quia bartholome9 a seculo migrauit. Superueniente alio de vrbe bebbe et de transitu viri dei referente: sicut dixerant ita repertum est. Sepulto in oratorio corpore eius: quedā ad tumulum eius febris omnino reliquit: demoniaca sensu3 recepit: noxius squinātie tumor de collo iuuenis euanuit et ille letus gr̄as deo egit. ¶ De sctō benedicto abbate cognomēto biscop.

Anno gr̄e septigētesimo tertio sactus benedictus abbas in angila post vitam laudabilem finem in dn̄o quieuit. Hic vir dei in stirpe nobili gētis anglorum progenitus est et in adolescētia militie rudimētis addict9. Deniq3 cu3 esset minister oswij regis et possessionem non modicam ipso donante percepisset: caduca mundi omnia pro christo spernens romam adijt vt ibidem ecclesiastice informatus discipline miliciam assumeret spiritualem: qua sibi prodesset et aliis vtiliscq3 ministris in dominice posset cultura vinee reperiri. Inde vero rediens apud lirinensem insulam se monachorum cetui coniunxit. Tonsurā accepit vbi per bieniū regulariter institut9: ad limina sanctorū apostolorum petri et pauli iteru3 repedauit. Quo tempore cū papa vitalianus theodorū cantuariensē archiepiscopū in britanniam destinauit: ipse simul adueniens multas secū sctōrum reliquias reportauit. Qui postea regi northamhūbrorū egfrido coniunctus cōfestī ei rex terram.lx.familiatum ad construendū apostolorū principi petro monasteriū cōtulit. Ad hostiū were fluminis anno gr̄e sexcētesimo.lxxiiij.indictiōe secūda. Sed et aliud monasteriu3 ad honorē doctoris gentium pauli in girum nō longe ab altero fabricauit. Et a rege prefato prediis.xl.familiarum acceptis multiplicit illud ditare curauit. Hec aūt monasteria religiosis implens monachis ceolfridū in vno eastwinū in altero prepositos ordinauit hic ideo fecit vt ta3 in ei9 absentia q̄ in presentia regularis sēper custodia seruaretur: huic deniq3 famulo dei benedicto beda venerabilis et doctor anglorum traditur nutriendus sub quo et ordinem sacerdotis legitur fuisse pro-

mot⁹. Quiquies romā petisse asseritur: qui semper rediēs diuinorū locupletat⁹ cōmodorꝫ subiectos istituere opere parit̄ et exemplo curauit tandem post vitā laudabilem victor vitiorꝫ benedictus confessor christi pijssimus carnis infirmitate victus pridie idus ianuarij spiritū reddidit creatori. Successit ei in onere ⁊ in honore vir sanctus ⁊ eiusdē discipulus ceofrid⁹ sub quo beda christi famul⁹ ad vtilitatē vniuersalis eccl'ie de scripturis sāctis laborē inchoatū laudabiliter adipleuit.

¶ De venerabili beda presbitero.

Beda venerabilis presbiter in territorio girwenli nō grādi oriundus fuit viculo: quē nō longe inde: lapsurus in occeanū amnis tyna preterfluit. Anno aūt dominice incarnatiōis sexcentesimo septuagesimoseptimo: ⁊ a fundatione monasterij girwēsis quarto etatis vero sue anno septimo cure ꝓpinquorū datus est puer Beda educandus: reuerendissimo abbati bñdicto: cognomine biscop in monasterio apostolorū petri et pauli: qđ est in wiremutha ⁊ in girwin qđ modo iarwe appellatur: primo quidē in monasterio beati petri. Postmodū vero in monasterio apostoli pauli etas infantilis sub discipline frenis educatur. Monasteriū vero girwēse qđ modo iarwe ā vulgo dicitur cōstructū erat in honore beati pauli apostoli: super tynā fluuiū versus austrū. Monasteriū in weremutha edificatum erat in honore beati petri apostoli. sup weram fluuiū modo vero weremuth dicitur. Et quia vn⁹ abbas duobus illis monasterijs prefuit: quasi sub vni⁹ monasterij appellatione beda de illis mētionē faciens scripsit. Erant autem in illis amplius qm̄ sexcenti monachi: sub regulari disciplina deo militantes. Postq̄ vero adepta liberaliū artiū sciētia: exercitij sui ingenium protriuerat vsu: etiam profunda sanctarum scripturarum penitranda ingredi conatus est. Uir vtiqꝫ venerabilis benedictus abbas girwēsis quinquies romam proficiscens: librorū innumerabilem omnis generis copiam secū descrebat. Jubente quoqꝫ papa vitaliano theodorꝫ archiepiscopū ⁊ eius collegā adrianū abbatem britāniam ꝑduxit: vtriusqꝫ secularis scilicet et ecclesiastice philosophie sciētia sufficiēter instructos in vtraqꝫ lingua greca videlicet ⁊ latina Qui discipulorū cateruas cōgregantes metrice artis: astronomie: ⁊ arithmetice ecclesiastice disciplinam inter sacrorum apicū volumina suis auditoribus infūdebāt. Post illos vero in lingua latina simul ⁊ greca eque vt in propria nōnullos eruditos discipulos in britānia relinquebant: a quibus adolescens beda: in latina lingua nō mediocriter instructus: grece quoqꝫ non parua ex parte scientiam attigit. Preteria ⁊ archicātorē sancte romane ecclesie iohannē abbatem ab agatone papa directū: legēdi et modulādi habuit preceptorem. Habuit ⁊ alios q̄ꝑ plures in scripturis sanctis instructos. Quippe inter sexcentos monastice militie cōmilitones degēs: hūc enim numerum fratrū vt premittitur legitur habuisse supradictum apostolorum petri ⁊ pauli monasterium in singulis emulabatur carismata meliora: vt qđ quisqꝫ illorū spūalis scientie accepisset: ille totū ex singulis perdiscendo cōbiberet. In hec sacrosācte philosophie studia cum incremēto annorū creuit ⁊ gratia spūalium donorū: vt cū spiritu sapiētie et intellectus acciperet etiā spiritū timoris domini: quo castigās corpus suū ⁊ in seruitutem redigens: sciret vas suum possidere in sanctificationē et honorē. Nonodecimo autē vite sue anno diaconatum tricesimo: gradum presbiteratus a sancto iohanne beuerlacensi suscepit. A quo tempore: vt idem beda testa

cā: omnem meditātis scripturis ī eiusdē monasterij habitatiōe vitā ducēs: operā dedit ⁊ sēp aut discere: aūt scribere dulce habuit aut docere. Insup et in explanatiōe sctāꝝ scripturaꝝ īgenij sui laxabat acumē: pluresq́ȝ catholice eruditionis libros conficiēs. Quicq̄d eatenus discēdo legēdo et meditādo mūdū animal ruminauerat: totū ad dei laudē scribēdo ac dicēdo eructuabat. Cū igitur tā sublimiter dei in eo gr̄a emineret: nomē viri celebris circumquaqȝ fama ferebat: que illius in scripturis excellētiā eccl'e aurib⁹ infūdebat: plurimiqȝ ei⁹ sapiētiā audituri etiā de lōginquo cōfluxerūt īdiuidua cohabitatiōe ei adherētes. Alij qui p̄sentes esse nequibāt: directis epistolis questiōes super capitula scripturaꝝ nodosas enodari: et obscuras sibi exoptant dilucidari. Unde inter alia scripta sua in euangeliū luce sex explanatiōis libros luculēter edidit postulatus ab ep̄o hagustaldēsi acta: cui⁹ exhortatoria ad eū epistola ita īcipit. Sepe q̄dē tue sctē fratnitati ⁊ absēs scribēdo ⁊ p̄sens colloquēdo suggessi: vt post expositionē actuū apostoloꝝ: ī euāgeliū quoqȝ luce scribere digneris. Quod ipse hacten⁹ verecūda excusatione differre q̄ꝑ facere maluisti. Et in ꝓcessu ep'le. Beatū lucā luculēto sermone expone. Et q̄a sanctus ambrosius quedā īdiscussa p̄terijt: que illi quasi sūme eruditiōis viro plana nec quesitu digna videbātur: hec quoqȝ perspectis aliorū patrū opusculis: diligētius tuis vel eorū dictis explanare curato. Credo etiā tuo vigilātissimo ingenio q̄ in lege dn̄i meditāda dies noctesq́ȝ duces peruigiles: nōnullis in locis que ab eis intermissa sunt q̄d sentiri debeat auctor lucis apiat. Iustū nāqȝ satis est et superne pietatis atqȝ equitatis moderamini cōueniens vt qui neglectis ad integrū mūdi negotijs: etnū verūqȝ sapientie lumē indefessa mēte ꝑsequeris: et hic fructū intelligētie purioris assequaris: ⁊ in futuro ip̄m in quo sūt omnes thesauri sapiētie ⁊ sciētie absconditi regē in decore suo mūdo corde cōtempleris. Deniqȝ vt ⁊ ipse beda scripsit: semp docere ⁊ scribere dulce habuit. Cui⁹ viri venerabilis apud romanū pōtificez adeo celebris erat fama: vt ad quasdā enodādas sacre scripture questiōes: ei⁹ auxilio: romana sublimitas īdigeret. Quod aūt rome fuerit: solide nō affirmo: sed tamē illū illuc inuitatū nō dubito: qd̄ hec ep'la clarū facit: q̄ꝑ oli sergi⁹ papa colfrido abbati girwēsi ī hec v̄ba dixerit. Sergi⁹ ep̄ūs seruus seruoꝝ dei colfrido religioso abbati salutē ⁊ apostolicaȝ bn̄dictionē. Quibus verbis ⁊ modis: clemētiā dei nr̄i atqȝ inenarrabilē ꝓuidētiā possum⁹ effari ⁊ dignas gr̄aꝝ actiōes ꝓ vniuersis ei⁹ bn̄ficiis circa nos ꝑsoluere: q̄ in tenebris ⁊ vmbra positos: ad lumen scientie perducit. Hortamur itaqȝ in dn̄o dilectaȝ religiositatis tue bonitatē: vt q̄a exortis q̄busdaȝ eccl'asticaꝝ causaꝝ capitulis: nō sine examinatiōe lōgi⁹ innotescēdis: op⁹ nobis fuit ad cōferēdū arte litterature imbutū sicut decet deuotū auxiliatorē sctē m̄ris et vniuersalis eccl'ie immo obediētie deuotionē. Huic nr̄e hortationi non desistat actio moderare: sed absqȝ aliqua retētiōe religiosū dei famulū bedā venerabilem monasterij tui presbiterū ad limina apostoloꝝ p̄ricipū dn̄oꝝ meoꝝ petri et pauli amatoꝝ tuoꝝ ac protectoꝝ ad nr̄e mediocritatis cōspectum nō moreris dirigere: quē fauēte dn̄o sāctis tuis p̄cib⁹ nō diffidas ꝓspe ad te redire: ꝑacta p̄missoꝝ capituloꝝ cū auxilio dei desiderata solēpnitate. Erit eni vt cōfidim⁹ etiā cūctis tibi creditis ꝓfuturū quicq̄d eccl'ie generali claruerit ꝑ ei⁹ presentiā imꝑtitū. Venerabilis iste pater triginta sex volumina edidit q̄ in septuaginta octo libros diuisit: et quinquaginta nouem annis vixit.

De venerabili Beda presbitero et doctore.

Continuis septem ebdomatibus ante
obitum suum stomachi indignatione ci-
bos nauseans et angusto suspirio altius
producens litterarum tamen ac studiorum
operam non reiecit: sed totaliter his die-
bus preter debitū psalmodie pensum in-
tendebat: et tandem in vocem orationis
prorupit dicens. Te deprecor bone ihesu
vt cui propicius donasti verba tue scien
tie dulciter haurire: dona etiam benign⁹
aliquādo ad fontē omnis sciencie perue-
nire: et semp ante tuā faciez cōparere. Et
cōuersus ad fratres dixit. O iquit charis-
simi qm̄ tempus est persoluendi debitū
conditioni humane: rogo vos rogate pa-
trē domini nostri ihesu christi: patrē mi-
sericordiarū vt per eum in quo princeps
mūdi hui⁹ nichil inuenit in occursum sa
lutis michi dirigat angelū pacis: cui⁹ cir
cūseptus tutela nō confundar: cū loquar
inimicis meis in porta. Plane cupio dis-
solui et esse cū xpo cui⁹ morte morte per-
emta: de morte ad vitam me transiturū
confido. Si quid autem vobis laboraui:
si quantulūcūq3 ecclesie fructificaui: id
bnficij queso michi repēdatis: vt ibi post
mortē mei memineritis: vbi cotidie chris
tus est sacerdos et sacrificiū placationis.
Interea cū horā mortis imo ingressū vi
te phēnis letus expectaret: qddā de scrip
turis restabat sup quo discipulis magri
sentētiā audire necesse fuit. Qua pcepta
ab illo atq3 descripta: dicēte scriptore cō-
summatū est: ille hilarior verbo cōsūma-
tiōis applaudēs: bene ait ac vere dixisti:
cōsummatū est. Die autem dñice ascē-
tionis contra oratorium in quo orare cō-
sueuerat: cilicio sub se posito decumbēs:
integro vultu et sensu spiritus scti gra-
tiam inuitabat dicēs. O rex glorie domi
ne virtutum qui triūphator hodie super
omēs celos ascēdisti ne derelinquas nos
orphanos: sed mitte promissuz patris in
nos spiritū veritatis alla. Adiūcta vero
laude sctē et indiuidue trinitatis: gloria
patri et filio et spūi sctō: cū noīatioe scti
spiritus: spm exalauit septimo kalendas
Junij: subsequēte tā suaui odore vt oēs
qui astabant in paradiso se esse crederēt
talemq3 odorem sentiebant qualem nec
timiamata spirant: nec balsama precon-
sa subministrant. Sepultus est autem
in eodem monasterio sancti pauli apud
iarwin: anno domini septingētesimo tri
cesimoquinto: etatis vero sue quinqua-
gesimonono: anno centesimo primo ex
quo per sanctū oswaldum regem et aida
num pōtificem in prouincia berniciorū
primū fundata est ecclesia. Extēdebatur
autem regnū berniciorum a fluuio tyna
vsq3 ad mare scoticū. Regnū vero deirorū
ab hūbro fluuio siue trēta vsq3 ad tynā
fluuiū porrigebatur. Licet enim beda
in sanctorum cathalogo computetur: tñ
ab ecclesia non sanctus sed venerabilis
appellatur et hoc duplici de causa. Pri-
ma est quia cū pre nimia senectute eius
oculi caligassent: habebat vt aiunt quē-
dam ductorem a quo per villas et castra
se duci faciebat et vbiq3 verbum domini
predicabat. Quadam vice dū per quādā
vallez magnis lapidibus plenā trāsirēt
eius discipulus derisiōis causa eidez dix
it: q ibi esset magnus populus cōgrega-
tus: qui eius predicationē silenter et aui
de expectabant. Tunc ille feruenter pre-
dicare incipiens: cum in fine per oīa secla
sclorū cōcludisset: mox vt aiūt lapides al-
ta voce clamauerūt: amē venerabilis pa
ter. Quia igitur eū venerabilē miracu
lose lapides vocauerūt: ideo venerabilis
pater appellatur. Vel vt alij asserunt:
angeli ei responderunt. Bene venerabi
lis pat dixisti. Scda causa est qa post ei⁹
mortē quidā clericus sibi deuotus quen-
dam versum edere cupiebat: quē in eius
tumulo facere sculpi volebat: ita icipiēs
Hac sunt in fossa volēs vsū taliter termi

nare.bede sancti ossa. Sed quia talem finem versus congruitas nō patiebatur: et cedula mēte reuolueret nec congruū finē videret dū quadā nocte i stratu suo super hoc cogitans mane ad tumulū pro perasset:manibus angelicis versum taliter sculptuꝫ repperit ꝛ finitū. Hac sunt in fossa bede venerabilis ossa. Eius ossa vt habetur in fine legēde auree apud ianuam deuotione cōgrua recoluntur. Uerius tamen creditur ꝙ cū corpore sancti cuthberti in locello auro ꝛ argento fabre facto:recondita sint:sicut antiquissimi illius plage codices ꝛ etiam historie satis auctentice attestautur. ¶ Narratio.

Tempore adriani imperatoris quedā virgo nomine maria ꝓ fide christi multis tormētis cruciata:cum preces ad deum ne amplius manibus impiorum eā lacerari pmitteret:cū lacrimis effudisset: petra pergrādis que ante oculos eius iacebat deo iubente patefacta:rimā refugii qua virgo susciperetur ostendit:ꝛ ad instar matris care virgineꝫ anxiam amplexans se prebuit. Moxqꝫ suscepta virgine latera ante aperta conclusit. Carnifices vero omnia petre loca perscrutati sunt sicubi erepta subito petra ex oculis latitaret ꝛ adherentes eximiarū reliquias et affixa saxo vestium frusta deprehēdunt. Incredibili autem stupore cōfusi: ad eruendū lapidē magnā multitudineꝫ populi cōgregabant. Quod cū attēptare niterentur: fulgor nimii splēdoris ꝛ fragor maximus cunctos qui aderant prostrauit et fugiēte sensu pariter et anima in eternam mortem oculos clauserunt. Multi vero ad templum fugiētes ab igne de celo misso combusti sunt. Et ita factū est vt iuxta lapidē ꝛ in templo quinqꝫ milia ꝛ septingēti exigentibus peccatis corpore ꝛ anima perierunt.

¶ De sancto benigno episcopo et cōfessore.

Anctus eni benignus in regiōe pōtificali trāsactis feliciter in hibernia annis multis quadā nocte soporatus p angeluꝫ admonetur patriā suā relinquere ꝛ volūtaria pegrinatiōe suscepta: deserti secreta petere. Mari igitur ꝓspere trāsito:glastoniā veniēs sctm̄ patritiū inuenit qui ei dixit. Proficiscere mi frater baculo tuo cōtentus: ꝛ cū ad locū a dn̄o tibi pdestinatū ipo ducente perueneris: quocūqꝫ solo fixo baculo tuo ipm̄ virescere florescere et frōdescere videris: ibi tibi habitādū ꝛ habitaculum preparatū noueris. Qui comitāte quodā puero noīe pincio profectus p nemorosa et paludosa loca gradiētes: ad quādā isulā noīe ferramere puenerūt ꝛ fixo ibi baculo: virescere frondes ꝛ flores ꝓducere cepit. Illis eni tēporibus fluuius quē nūc ibidē defluere cernimus non tūc defluebat:sed diebus singulis penuriā aque nimiā vir dei cū puero paciebatur Et cū die quadam puer aquā ei humeris de longe baiulans in itinere dormiret: hostis malignus vasculum auferens abcessit. Euigilans puer et merens protinus cum lachrymis in hāc vocem prorupit dicens. Heus inquit tibi loquor quicumqꝫ meum furatus es vasculuꝫ: en te per deum celi adiuro quem meus magister beatus benignus adorat in quem credit ac fideliter seruit: vt illud michi festinanter restituas. Nec mora vas eius vlterius secum demon retinere nequiuit: sed dicto citius restituit et cachinnando aufugit. Quod audiens sanctus benignus prostrato in terram toto corpore cū preces ad deum deuotas fudisset angelus domini pēnis fulgentibus alas habens flammeoqꝫ aspectu irradiās apparuit ei dicens. Cōstans esto serue dei exaudite sunt orationes tue:mitte puerū tuū pinciū ad oriētalē celle tue plagā vbi terrā baculo tuo pcutiens fontē phennem abunde mana

re videbit. Perrexit ergo puer ad locū a viro dei designatum ⁊ cū terram baculo percussisset: fōs ingēs stati erupit: a quo vsqꝫ nunc magnū et latū fluuiū creuisse videmus. Vir dei benignus solus in obscuro noctis silētio ad ecclesiam sctē marie in glastonia orādi gratia ire solebat. Cūqꝫ nocte quadā per pontē quē fecerat transiret: vidit quēdā demonem turpissimū aspectu terribilē obuiā sibi venietē. Ad quē sctūs ꝓpius accedēs hijs verbis eū alloquitur dicens. Quid inqͭ hic stas cruenta bestia: cui insidiaris: cui hic expectando dāpnū gestis īferre? Cui demō ait. Te hic expecto edētule senex te decipere cupio. Ad quē sctūs. Dn̄s inqͭ michi est adiutor nō timebo quid faciat michi vel dicat malign⁹. Et hec dicēs: leua eū apphēdit manu ⁊ baculo quē dextera gestabat diutissime verberauit: ⁊ in quēdam profundissimū puteū precipitauit qui vltra non cōparuit. Ex illo eni tēpore vsqꝫ in hodiernum diē nullus ad puteū illū ausus est accedere: qm̄ fertur ibi fūdū penitus nō inueniri. Et ad glastoniā pergens sctūs fctā ibi oīone solita: ad cellā redijt Jeiunijs ⁊ oīonib⁹ assiduis vacās supremā vite sue horā cotidie suspectā habuit. Cū igitur finem suum diuinitus imminere cognouisset: vocatis discipl'is suis horā qua ab hoc seculo migraturus erat innotuit. Eleuatis tādē in celū ocl'is inter man⁹ illoꝝ felicē aīam ad supnorū ciuiū beatitudinē tertio nonas nouēbris emisit. Anno autē dn̄i millesimo nonagesimoprimo eleuatū est corp⁹ ei⁹ sctm̄ de terra ⁊ ad glastoniensē eccl'iā delatū. Jllo vero die abbas vnū de ossibus sctis arripiēs ⁊ signū crucis sup ppl'm cuꝫ eo faciēs. nōnullos diuersi lāguoꝝ cruciatib⁹ vexatos sanitate recepta letari fecit ⁊ ceci quidā atqꝫ cōtracti optatā salutē cōsecuti sunt: ⁊ plīmi cerei in manib⁹ ppl'i a vento ⁊ turbine prius extincti p merita beati benigni ipa hora diuinitus sunt accensi. Plurimi etiā colubros ⁊ diuersa doloꝝ genera viscerib⁹ habētes: palā vidente populo euomuerūt. Tāta etenim curationis gratia in illo loco erat ostēsa vt vir debilis quisqꝫ aut egrot⁹ ad tūbā sctī veniens: absqꝫ sanitate recepta discederet. Frater quidam longa infirmitate decoctus a fratribus rogatur: vt sctm̄ benignū ꝓ salute sua exoraret: qui ita respondit. Re eni vera sicut michi prodesse nō valet ita nec mihi nocere potest. Cūqꝫ sopori mēbra dedisset: appuit ei sctūs benign⁹ cādidis vestib⁹ ornatus: qui quasi īdignās sic eū affatur. Quid nūc tibi ait de benigno seruo dei videt frater? Quid tibi de duobus crede potissimū sit an cū sctis in regno gaudet: vel cū ipijs in penis torquetur? Et cū ille respōdere nō auderet: cōminādo hoc intulit sctūs. Cū secreta dei iudicia humane fragilitatis ingenio cōprehendi nequeant: cur michi detogasti quare me blasphemare voluisti? Ecce enim grauiorē qͣ hacten⁹ passus es infirmitatē ⁊ molestiā inuitus sustinebis: eo qꝫ vbis manib⁹ michi irridēdo detraxisti. Ceteri quoqꝫ quos me derisū habuisse cognosco: illū maxime qui dentē meū furto abstulit. nisi penitētiam agēdo resipuerit: penis cū ipijs amaris se torqri cognoscāt. Hijs dictis: alapam ingētē in faciē eius dedit: ⁊ mox expgefact⁹ a sōpno: quē ante despererat tūc timere et venerari cepit: diris tamē correptus febrib⁹ per totū annū liberari nequit. Qd̄ cū per ordinē abbas et fratres audisset: dēs a fratre receptus ī locū suū restituitur et laudes et grē ab omnib⁹ deo et sctō eius referuntur.

¶ De sancto bernaco confessore.

Erat aūt bernac⁹ venust⁹ ornat⁹ morib⁹: titulisqꝫ virtutū insignib⁹ excellēs ab vberibus mr̄is sue dei sui nomē amplex

ctens: eiusqꝫ mādata nō preteriēs. Ab illustri siquidē prosapia ortus: diuitijs ad modū locupletatꝰ extitit: ꝛ patrimonijs dilatatus. Oia tamē propter deū demū relinquēs: trāsito ꝓspere mari: romā pe regre ꝓficiscitur. Eo tpe in ptibus rome seuiebat quedā belua pestifera que quoscūqꝫ cōspiceret aut cruētis faucibus lacerabat aut solo flatu venenoso ad mortē infecit: infinitaqꝫ aīaliū corpa laniabat. Tantū incolis metū incutiebat: vt felicē se estimaret qui suā habitationē relinquēdo: dirā huius pestē effugere posset. Uir aūt sctūs hoīm illorū miserijs cōpatiens qđ populorū neqͥbat multitudo: sola precū instātia beluā mortiferā ad terrā enecādo ꝓstrauit. Cūqꝫ ab oībus magnificari cepisset: malens in occulto soli placere deo q̄ in ore populi qui sola solet exteriora perpēdere famosus versari. Romam aūt clā deserens: minorē britanniā ingreditur: et per multos annos laudabiliter ibidē cōuersatus: magnas virtutes ostēdit. Cōfluebat ad eum cotidie infirmorū multitudo ꝛ sanitate cōsecuta celestis doctrine monita salutaria percepit Demū laudē populi et fauorē fugiens: solus accessit ad mare: ꝛ naue non reperta: petrā quādā in vnde supficie locauit totū se deo cōmittens petrā ascēdit: et prospero cursu in demetica regiōe id est southwallia applicuit. Cūqꝫ aliq̄ diu deo famulando ibidē moraretur: humani gñis aduersarius filiā optimatis qui terrā illam regebat in amorē illiꝰ acrius incitauit. Omni ingenio suo famulū dei illecebrose voluptatis sue laqueis vinculare tēptat: et a cōsummatiōe melioris ꝓpositi auertere conatur: nec cessat illi ꝓpinare qđ miscuit inepte. Sctūs tamē dei huiusmodi poculū respuēs: fornicatiōis insultus fugit. In hoc eni conflictu melius pugnat qui cedit q̄ qui resistit: fortius vincit qui fortius fugit. Puella tandem viri sancti animū ad amorem illicitū non valens inclinare: amorem vertit in odiū et animā a corpore seperare cogitabat Repudiata eni omne malū excogitat ꝛ quē pauloante vt aīam suam dilexerat: in odium tūc stimulata: ad omne genus mortis eum pducere desiderat. Misit ergo viros quosdā iniquitatis filios: ferociter precipiēs vt si viuū nō possent reducere: viuū nō sinerent abire. Illi aūt pergentes in sctm̄ irruunt et diro lancee vulnere quidā iniquitatis filius eum cōfodit: nutu tamen dei assistētes viri: sctm̄ de manibus eorū eripiunt. Qui aūt vulnꝰ inflixit: dei statim vltione percussus: toto corpore pediculis alatis obsessus: postq̄ diu languore ꝛ inedia afflictus fuerat: morte miserabili vitā finiuit. Sanitate demū diuino recepta suffragio: iuxta fluuium quēdam inhabitare cepit: ꝛ locū illū a spiritibus immūdis turbatū liberauit: quē ipsi oī nocte oberrantes diris clamoribꝰ: horrēdisqꝫ replētes vlulatibꝰ vsqꝫ ad illū diē inhabitabilē reddiderunt. Ad alium locum post hec se transferēs: ignē accendit ꝛ totā noctē cum socijs orōnibus vacans insompnē duxit. Mane autē surgēs dñs loci illius nomine cletherus ꝛ ignē vidēs vocatis viginti filijs suis dixit Filij mei audite ꝛ auribꝰ percipite: quia venit vir ille quem diu nobis ꝓmissum nouimus: cuius fama super terraꝫ dilatata est. Et pergētes ad virum dei et ad genua eius prouoluti orauerūt vt misereretur sui. Et benedicens eos sanctus bernacus: quid velint inquirit. Senex ait. Domīe multo tempore huius territorij dominꝰ fui: sed quia dei prouidentia hunc locum tibi noui destinatum: voluntati dei cedo ꝛ tibi. Uerum hos filios meos tibi commendo: vt sub tutela paternitatis tue deo nostro valeāt adherere. Suscepit ergo eos grataner: regularibusqꝫ instructos disciplinis: consortes sui laboris habuit fi-

deles. Pater vero senex illis valedicens osculatisqȝ omnibus in partes cornubie cessit: et deo ibidem seruiens: beatam domino aīam cōmēdauit. Sctūs itaqȝ bernacus corpus suū ieiunijs assiduis macerabat: et crebris vigilijs extenuabat: carnis insolētiam vestiū asperitate gelideqȝ quā intrabat cotidie aque īnfrigidatiōe cohibebat. Qđ ori ⁊ toto corpori subtrahebat: in vsus pauperꝫ conuertebat. Placētem ita deo vitā gerebat: vt angelorū visione simul ⁊ allocutiōe crebra per seui mereretur. Mōs aūt ille in quo conueniebant in cuius pede ecclesia cōstruitur: mons angeloꝫ appellatur. Aduocabat quādoqȝ de grege ceruos quos volebat ad trahēdum currū in quo suppellex deferēda reponebatur: ⁊ soluti a iugo ad pascua redire iussit. Vaccā suam cotidie custodie cuiusdā lupi deputauit: qui more pastoris vaccā ad pascua mane agēs: sero ad domū reduxit. Misit autē rex cābrie ad sctm̄ bernacū: precipiēs vt sibi cenā pararet. Ille vero nullam regi debere cenam: nec iniusto eius precepto in aliquo se velle parere asseruit. Offensus ergo rex: misit satellites qui vaccaꝫ scti adducerent: et inde sibi cibaria prepararēt minasqȝ minis adiecit ꝙ in crastino sanctū a regno suo proscriberet: locaqȝ sua solotenus penitus destrueret. Occisam āt vaccā et in partes diuisam supra ignē in caldario locāt: ⁊ igni ligna copiosa ministrant. Lupus interim custos vacce currit ad dn̄m suū: tristis ac gemēs prostratus ad terrā iacet: quasi veniā postulaturus. Affuit etiā quidā vaccā a ministris regis raptā: occisam ⁊ ad coquendū positā denūcians. Nec mora vir sctūs coram deo suo querimoniā deponēs: totam causam suam diuino cōmisit arbitrio vētilādam. Aqua enī in qua caro coquēda iacuit: sicut quādo īfusa erat: ita frigida permāsit. Nec magis maximo igne supposito ad bullitionē vł calefactionem mouebatur: ꝙ si glaciei cōgeries non modica dēpto igne supponeretur. Quo viso: humiliatus statim rex: fastu regali deposito: omnesqȝ sui pariter cōtriti: nudis pedib⁹ incedētes: ad virū dei venerūt. Omnibus enī ad pedes ei⁹ in terra prouolutis: rex se grauiter peccasse cōfitetur: humili postulās prece: vt sui misertus omnipotentē pro se ⁊ suis exoraret. Sanct⁹ autē bernacus regis dexterā suscipiens erexit eum et gratanter qđ cōmiserat indulsit: baccā in cōspectu oīm resuscitauit ⁊ lupo custodiēdā commisit. Post hec regē rogauit vt secum pernoctaret: ⁊ quod pauloante fronte obstinata negauerat: hoc nūc largiflua charitate ⁊ mente gratuita obtulit. Rex aūt gratias ei agens: hilari mente remāsit. Et cū vir dei nichil pro cena regis paratuꝫ haberet: accessit ad quercū que ꝓpe stabat: ⁊ pro folijs dependētes triticeos decerpsit panes quotquot habuit necessarios: vnde ⁊ quercus illa quercus panis dū stabat vocabatur. Accessit quoqȝ ad torrentē qui prope erat ⁊ pro aqua in magna abūdantia vinum hausit. Pro lapidibus de torrēte eodem pisces ad saturitatē extraxit ⁊ saturatis oībus: dormierunt vsqȝ mane. Tunc surgens rex: ait ad sctm̄ bernacū. Quia gratuitā beneficētiā tuā accepi: ego munificentiam meā tibi gratis largiri nō dedignor. In noīe dei ⁊ dn̄i nr̄i ihesu xp̄i te et locū tuum: totūqȝ territoriū ad locum tuum pertinens: necnō omnes in eo manētes ab omni regia exactiōe imperpetuū libero. Quot ⁊ quantis sanctus iste in vita sua miraculis ⁊ bonis operib⁹ effulserit: difficile quisꝙ potest explicare. Trāsijt autem de hoc mūdo ad dn̄m septimo idus aprilis. ¶ Narratio.

Sanctus helyas scđm vincentiū monasticā vitam agēs: feminei sexus miseratione cōmotus: deuotarū deo virginum

curā habebat: et in quodā grādi monasterio vsqз ad trecentarū feminarū numerū collegerat: earūqз cōuersationem ordinabat. Qđ cū per bienniū iam fecisset: et adhuc iuuenis quasi triginta annorū esset: subito carnis tēptationē passus est. Relictoqз monasterio dū per solitudines iugi biduo ieiunijs erraret: ait. Dn̄e de⁹ aut occide me aut tēptationē istam exclude a me. Vespere igitur ei subito sompn⁹ irrepsit: et tres angelos ad se venisse aspexit dicētes. Cur egressus es de monasterio feminarum? Qui cū timuisse se diceret ne aut sibi aut illis noceret: dixerūt. Si huiusmodi metu per nos liberatus fueris: rursus illarū curā suscipies. Cūqз libenter adquieuisset: et hoc exigētibus illis iuramēto firmasset: vnus eorū manus illius tenuit et alter pedes: tertius vero nouacula testiculos ei⁹ abscidit: nō qđ vere hoc faceret: sed qđ facere videret̄. Angelis aūt interrogātib⁹ an aliqđ sibi profuisse sensisset factū suū: vehemēter inquit intelligo qđdā on⁹ circa me esse sublatū et satis credo me omni quā formidabā molestia liberatū. Igitur post quīqз dies regressus et lugentiū feminarū monasteriū ingressus: in cella quadā illic habitauit: et quadraginta annis post hec vixit: sanctis patrib⁹ asseuerans ꝙ nūꝗ̄ vlteri⁹ in cor eius cogitatio talis ascenderit.

¶ De sancto Birino episcopo et cōfessore.

Sanctus enī birin⁹ a papa honorio epūs ordinat⁹ ad predicandū verba salutis gēti anglorū directus est. Hic enim pape honorij presentia in intimis anglorum partib⁹ quo nullus doctor ꝑcessisset sctē fidei semīa se sparsurū promisit. Unde et iussi eiusdē pontificis ad littus britānici freti arrepto itinere pueniens: ascensurus nauē diuina celebrat misteria sibi suisqз viaticum parās: salutaris hostie pia libamina deo obtulit. Urgente vero nauigatiōis articulo ad nauem festinās introducitur et insurgente vento: dū alta sulcarēt pelagi: reminiscitur birinus se qđ carius sibi erat amisisse: et nautis vrgētib⁹ se ꝑpeditū in littore vnde ascenderat reliquisse. Dederat ei siquidem honorius papa pallā super quā corp⁹ xpi cōsecrabat: corpusqз dn̄icū in eadē inuolutū: et collo suo suspēsum semꝑ secū portabat: et inter sacrāda sacrosctā misteria super sctm̄ altare ponere cōsueuit. Fide igit̄ armatus in mare descēdit: deū auctorē habēs per mare securus incedit: et recepto qđ reliquerat: ad nauē regredit̄. Reperit aūt nauē quasi immobilē stātem quā pauloañ per vndas maris velociter currentē dimisit. Quo nauē intrāte: inuentus est in vestimēto suo nec vnā stillicidij guttā habere. Qđ naute vidētes: flexis genib⁹ quasi deū eum adorauerūt: et plures ex eis ad fidē xpi ꝑdicante illo verbū dei cōuersi sunt. Intrāte aūt epo in portū apud occidētaliū saxonū gentē q̄ antiquitus gewisse vocabantur: cū oēs ibidē paganissimos inueniret: vtilius esse ratus est ibi potius verbum dei predicare: ꝙ vltra progrediens eos quibus predicare deberet inquirere. Ruebāt enim populi cateruatim audire beatū antistitē non tam aure corporis ꝙ̄ cordis: q̄ ab ipso dicebātur humiliter amplexantes. Erat in eadem prouincia mulier quedā annosa: que per multū tempus nec videre nec audire poterat: cui per visionē reuelatū est: vt ad beatū antistitē receptura sanitatē ire festinaret. Surgens autem mulier: ducem parat qui gressus ei⁹ regat. Episcopus autē visa illa motus pietate: aurib⁹ et oculis ei⁹ signum crucis apposuit: et mox dissoluta cecitate: visus redditur et vitio surditatis eliso auditus reparatur. Euangelizante itaqз illo in prefata prouincia cum rex kinegilsus cathezizatus fonte baptismi cum sua gēte ab-

lueretur cõtigit tūc sctm̄ regem northanhūbrorū oswaldam affuisse: eumq3 de lauachro exeūtē suscepisse ac sic pulcherrio prorsus & deo digno consortio: cuius erat filiā accepturus in cōiugē: ipm̄ prius secunda regnatione deo dedicatū: sibi accepit in filiū. Donauerūt aūt ambo reges eidē epo ciuitatē q̄ vocat̄ dorcic. id est dorcestre ad faciēdā inibi sedē epalem. Anno aūt tricesimooctauo post ingressū scti augustini in angliā p̄dicare cepit sanct⁹ birinus westsaxonib⁹ & baptizare. Anno dn̄i sexcētesimo tricesimoquīto tēpore regis kinegilsi canonicos seculares instituit apud dorcestre ab oxonia miliarib⁹ septē distantē vbi ipē & successores ei⁹ viginti & septē epi manserūt per annos circiter quadringētos quinquagintaseptē. Tpe regis willelmi conquestoris per remigiū epm apud lincolniā sedes epalis trāslata extitit. Tpe vero regis stephani per alexandrū epm apud dorcestre canonici regulares istituti sunt. Beda vero de gestis anglorū libro tertio capitulo septimo scribit beatū birinū factis dedicatisq3 ecclesijs multisq3 ad dn̄m pio ei⁹ labore populis aduocatis: migrasse ad dominū & in eadem ciuitate sepultū esse: et post multos annos hedda epatū agente eū inde in wentā ciuitatē id est wintoniā translatū: et in eccl'ia btōrū aplorū petri & pauli honorifice collocatū. Dorcestrēses canonici scripture bede obuiātes pape honorio suggestionē quādam fecerūt: vnde & ipē litterā talis tenoris in angliā transmisit. Honorius eps seruus seruorum dei venerabili fratri stephano archiepo cātuariensi: sctē romane eccl'ie cardinali & dilectis filijs archidiacono & officiali cant. salutē & apostolicā b̄n̄dictionem Ex parte dilectorū filiorū abbatis & cōuētus de dorcestria fuit nobis humilit̄ supplicatū vt corpus scti birini qui olim a felicis recordatiōis honorio papa p̄decesso re nr̄o in angliā destinatus clare memorie regē anglie ab idolatria cū gente sua cōuersū baptizauit: & multis chorusca̅s virtutib⁹ feliciter officio legationis impleto: defunct⁹ et sepultus in suo monasterio in loco humili extitit: cū nomē eius in sctōr cathalogo habeat̄ faceremus in loco magis idoneo collocari. Nos igit̄ de vr̄a discretione plenā fiduciā obtinētes: discretioni vr̄e per aplica scripta mandamus: quatin⁹ si rem inueneritis ita esse: prefatis abbati & cōuētui vt corp⁹ sancti predicti ad locū transferāt digniorem auctoritate nr̄a licentiā cōcedatis. Datū lateran. septimo idus marcij: pōtificatus nr̄i anno octauo. Archiepo autē stephano p̄dictis archidiacono et officiali vices suas cōmittēte plurib⁹ conuocatis anno dn̄i millesimo ducētesimo vicesimoquarto inter multos testes: quidā canonicus iuratus dixit q̄ audiuit multotiens willelmū canonicū dicentē q̄ pluries apparuit ei quidā in visu p̄cipiēs vt quereret quōdā sepulchrū in ecclesia de dorcestre ante altare sctē crucis & ibi inueniret corp⁹ scti birini. Et accepta ab abbate licentia quesito sepulchro & aperto presentib⁹ abbate & canonicis: inuenerunt corpus epi integrū cum duplici stola & infula rubea de panno serico et cū cruce de metallo super pectus posita: et calice super vmbilicum. Die sabbati post illā inuētionē quidam per septenniū cecus ad corpus accedens visum recepit. Adolescens a natiuitate surdus et mutus: auditū et loquelā habere meruit. Asseruit enī se iussum in visu q̄ ad dorcestre pergeret vt sanitatē consequi posset. Qui cū se locū nescire rn̄deret: ait ille qui sibi apparuit q̄ duceret eū. Et euigilans ductus est ab eodē viro vsq3 ad locū. Et cū curaret̄ ad sepulchrū beati birini & loqueretur anglice dixit iocose canonicus quidam. Qui te docuit loqui nō erat curialis: posset enim docuisse

te alio idiomate loqui. Et infra triduum
ita perfecte gallice sicut anglice loqui ce-
pit. Quẽdam quoqȝ mortuũ resuscitauit
leprosum mũdauit: viros duos insuper
mortuos vite restituit ⁊ a natiuitate mu
tus loquelam recepit. Post hec ⁊ multa
alia abbate ⁊ cõuentu proposita: quesitũ
est si aliqua scriptura: cũ corpore reperta
fuit. Respõdit abbas ꝙ non. Unde de cõ-
sensu oim aperto sepulchro: inuenta sunt
ossa ordine naturali posita: carne in cine-
res redacta. Inuẽtus est ⁊ anulus: crux
plũbea super pectꝰ eius: quidã calix par
uus: particule vestimẽtorũ suorũ: dueqȝ
stole licet nõ integre. Inuẽta est etiã que
dã bursa serica super pectꝰ eius: quedaȝ
pera ex vna parte auro contexta. Assere-
bant enim oẽs ꝙ in ea fuerat palla predi
cta cũ corpore xp̄i: pro qua vt premittitur
super mare siccis pedibꝰ ambulauit. Et
exclamauit abbas quidã dicens. Certꝰ
sum ꝙ hoc est corpus scti birini: nã audi-
ui in hac nocte vocẽ quasi cuiusdam ma-
gne persone in latina lingua sic dicẽtem.
Nec dubitetis de inuẽtiõe corporis beati
birini: vos inuenietis totũ corpus: sed re
dactũ in cinerẽ. Quesituȝ est post hec qd
respõdere voluit ad hoc in libro bede scri-
ptũ: ꝙ beatꝰ birinus sepultus fuit in ec-
clesia dorcestre ⁊ inde post multos annos
translatꝰ fuit ad ecclesiã wentanam. Ab
bas vero bene confitetur ita scriptũ esse:
sed dicit ꝙ in cronicis scribũtur nõ solum
que vidẽtur sed ⁊ que audiũtᷣ Confitetur
etiam ꝙ corpus cuiusdã epi sepulti in an
gulo post ostiũ ecclesie: wintonie transla-
tũ fuit: ossibus quibusdã in eadẽ ecclesia
relictis. Nec credẽdum esse ꝙ talis epũs
⁊ legatꝰ in tam vili loco sepeliretur. Asse-
ruit etiã ꝙ post primã inuentionẽ bti bi-
rini audiuit quidã inclusus sanctꝰ apud
haliwelle extra oxoniã nomie matheus
vocẽ quãdã dicentẽ sibi. Birinus in paui
mento: bertinꝰ retro ostiũ. Erat aũt ber-
tinus ille epũs decimus post birinũ. Et
insuper ꝙ apud dorcestre fiunt miracula
multa ⁊ apud wintoniã nulla. Certifi-
cato super premissis summo põtifice: sic
scripsit Honorius eps ⁊c. Venerabili fra
tri stephano cãtᷣ archiepo: scte̾ romane ec
clesie cardinali ⁊ dilecto filio magr̄o otho
ni subdiacono nostro: salutẽ ⁊ apostolicã
benedictionẽ. Dilectis filijs abbate ⁊ cõ-
uentu de dorcestre olim nobis insinuãti-
bus: ꝙ corpus beati birini episcopi in eo
rũ ecclesia in loco humili requiescit: ⁊ hu
militer supplicãtibus: vt illud faceremꝰ
in loco magis idoneo collocari tibi frater
archiepe ac dilectis filijs archidiacono ⁊
et officiali cantᷣ per nr̄as dedimꝰ litteras
in mandatis: vt si inueneritis rem tali-
ter se habere: cõcederetis ipsis abbati et
cõuentui: auctoritate nr̄a licẽtiam corpꝰ
ipm ad locũ magis idoneũ transferendi.
Nuper aũt recepimus tuas ⁊ coꝝ archi
diaconi ⁊ officialis lr̄as cõtinẽtes ꝙ ipse
archidiaconus vice tua ⁊ officialis predi
cti personaliter ad locũ ipm accessit et ac-
citis viris vita ⁊ fama cõspicuis suꝑ hoc
veritatẽ quãta potuit diligentia inquisi-
uit. Licet aũt per ea que inuenit super in
uẽtiõe sepulchri: vbi predicti scti corpus
requiescere dicitᷣ: ac super miraculis qui
bus diuina dignatio locũ ipm ad inuoca
tionẽ nois prefati gloriosissimi scti tã mi-
sericorditer ꝙ̄ mirabiliter modernis tẽ-
poribꝰ illustrauit: necnõ per indicia in se
pulchro ipo qd fecit apiri repta: nobis fu
it verisimile visũ ꝙ eiusdẽ scti corpꝰ in lo-
co reqescit eodẽ. Qr tñ in libro bede de ge-
stis anglorũ legitᷣ corpꝰ ipm apud winto
niẽsem eccłiam olim fuisse trãslatũ: verẽ
tes ꝓcedere in negocio cõtra tãti viri di-
cta ne arguerimini aliqd ꝑsumpsisse: ne-
gociũ ipm ad aplicũ iudiciuȝ remisistis:
ꝓcessũ ipiꝰ archidiaconi nobis sub sigil-
lis vr̄is fideliter trãsmittẽdo. Quãꝙ̄ igitᷣ
ex ipo ꝓcessu appeat euidẽter locũ ipȝ tot

et tãtis tãqz claris per sepedicti scti merita gloriosa choruscare miraculis: ac veri simile sit et merito credi possit qd ipse gloriosissim⁹ sctũs locũ ipm sua psentia corporali nobilitat quẽ ad inuocationẽ nois eius diuina potentia tot et tantorũ miraculorũ attestatiõe illustrauit. Ne tamen in tali negocio aliquid de cõtingentibus omittatur: pcessum ipm vobis sub bulla nr̃a duximus remittẽdũ: discretiõi vestre per aplica scripta mandãtes: quatinus ad wintoniẽsem eccliam psonaliter accedatis et inquiratis sollicite si per miracula facta in ipa wintoniẽsi ecclesia mirificauit dñs sctm̃ suũ. Et si vobis constiterit miracula paria vel maiora his que cõtinẽtur in processu pdicto ad inuocationẽ nois dicti scti facta esse in ipa wintoniensi ecclesia: negocio supsedeatis eodem: nobis qd inueneritis litteris vr̃is fideliter intimãtes. Alioquin cũ verisimile sit immo dubitari non debeat: quin ipse beda in anglorum historia multa retulerit de auditu et etiam esse potuerit vt cum duorũ sctõrũ pontificũ birini scilicet et bertini corpa in prefata ecclesia de dorcestre sicut ex ipso pcessu colligitur fuerunt tumulata quod beda de bertino scripsit: fuerit de birino receptũ noie scriptorũ negligẽtia viciato: sepedicti scti gloriosissimũ corpus pronuncietis requiescere: in sepedicta dorcestre ecclesia que ipsius sancti meritis tot tantorũqz miraculorũ fulgore noscitur illustrata: ipsi abbati et cõuentui tribuatis auctoritate nr̃a licẽtiã ipm corpus in locũ magis idoneũ transferendi. Datũ reatine nonis augusti põtificatus nr̃i anno decimo. Executionẽ hui⁹ bulle nusqp reperire potui: noui tamen sicut in loco illo didici: corp⁹ scti birini gloriosũ de loco vbi in memorata ecclesia antiquit⁹ fuerat sepultũ cũ magno honore sicut intuẽtib⁹ liquet esse trãslatũ. Obiit aũt tertio nonas decembris.

¶ De sctõ Bonifacio episcopo et martyre

Sanctus eni bonifacius gñe anglus cũ quinqz esset annorũ dei seruicio se subiugare studens psbiteris et clericis predicãdi gr̃a aduenietib⁹: cepit cũ eis de celestibus loquẽdo tractare: et sue infirmitati in futurũ quid pficeret: indefessa mẽte interrogare. Qd intelligẽs pater eius abbati wlfhardo in monasterio lingua anglorum exancestre vocato: sub monastici ordinis disciplina eũ tradidit educandũ. Cũqz in omni sctitate et virtutũ exercitio annos adolescẽtie attigisset ardẽtior illũ ingenij sui volũtas accẽdit: de fratrũ suorum licẽtia: monasteriũ dictũ huntscelle vbi venerabilis winbertus abbas pfuit admissus: fratrũ cõsortio annumeratur Ubi non paruã litterarũ sacreqz scripture noticiã assecutus oĩbusqz exemplũ bene viuẽdi prebẽs: fratrib⁹ timori pariter habebatur et amori: et quẽ diuina dilectione habebant sociũ: mutuo aplice admonitionis honore amplecti curabãt vt patrẽ. Tanta in eo affabilitas erga fratres et celestis doctrine succreuit magnitudo: vt rumore sctẽ exhortatiõis ei⁹ crebrescẽte: fama eius per mõasteria queqz diffũdebatur. Diuitib⁹ eni ac potẽtibus: liberisqz ac seruis: equalẽ sctẽ exhortationis exhibuit disciplinã: vt nec diuites adulãdo demulceret: nec seruos vel liberos nimia districtione grauaret. Tandẽ deliberato pposito ad cõuertendã fidei xpiane paganã gentẽ: exteras petere regiones vix ab abbate impetrata licẽtia decreuit Sed qm̃ graui ingruente paganorũ impetu hostilis exorta dissẽtio inter carolũ francorũ ducẽ et radbodũ regẽ frisonũ populos ex vtraqz parte perturbabat: maximaqz iam pars ecclesiarũ xpi que francorũ prius in frisia subiecte erãt imperio radbodi incũbente psecutione ac seruorũ dei fctã expultiõe: vastata erat ac destru-

cta: idolorūq; cultura extructis delubro-rū phanis lugubriter reuocata est. Tūc vir dei bonifacius cū trib⁹ fratrib⁹ mari trāsito perspecta peruersitatis nequicia regē radbodū allocutus est. Et dū sterilē frisonū terrā inhabitaret et verbum dñi vbiq; seminaret: interiecto paruo tpe cū suis socijs redijt ad monasteriū suū. Sequenti vero anno ab infirmitate qua diu detētus fuerat cōualescēs: ꝛ pastorali cu re monasterij sui ad quā fuerat electus ꝛ ꝑcib⁹ fratrū ac lachrymis nullaten⁹ ad-quiescens: cū litteris danielis epi cōmen daticijs ad limia apostolorū petri ꝛ pau-liter suū maturare cepit: papam grego riū scđm adijt: ꝛ ostēsis litteris suis com mendaticijs itineris sui ordinē ꝛ aduen-tus occasionē humiliter exponens: beni-gne ab eo suscipitur. Sedulū deiceps cū eo habebat cotidiane disputatiōis collo-quiū: receptisq; a papa cū bñdictione lit-teris ad immanissimos germanie popu los directus est: vt inculta cordium arua euāgelico arata vomere si ꝑdicatiōis re-cipere semen vellēt cōsideraret. Collecta in breui numerosa reliquiarū multitudi ne ꝛ arrepto itinere: vsq; in thurigiā pro fectus est. Senatores plebis totiusq; po puli principes: verbis spūalib⁹ affatus est eosq; ad verā agnitionis viā ꝛ intelli-gētie lumē ꝓuocauit: quā olim ante ma-xima siquidē ex parte prauis seducti do-ctoribus perdiderūt. Sed ꝛ sacerdotes ꝗ fornicaria cōtaminati pollutione castita tē seruis dei necessariā amiserāt verbis euāgelicis ꝗ̄tum potuit ad canonicā vi-tā correxit admonuit atq; instruxit. Audita aūt morte radbodi regis frisonū: ca-rolū regē francie tūc frisonib⁹ imperantē adijt: deinde per tres annos factus est sā cti willebrordi archiepiscopi cooperator assiduus ꝛ multū in xp̄o roboratus: non paruū dño in frisia populū destructis de lubrorū phanis ꝛ extructis ecclesijs ꝑfa-to pōtifice opitulāte adquisiuit. Cūq; in-gentē dño populū inter frisones adquire ret: alias germanie ꝑdicandi causa par-tes adijt: ꝛ locū quēdā cui gemini ꝑerant germani deo auxiliante obtinuit: eosq; a sacrilega idolorū censura qua sub quodā xp̄ianitatis noie male abusi sunt euoca-uit: ac plurimā populi turbā recte facta intelligētie via: deposito errore retraxit monasteriū collecta seruorū dei multitu-dine construxit. Similiter ꝛ iuxta fines saxonū hessorū populū paganicis adhuc ritib⁹ oberrantē: a demoniorū captiuita te sua predicatiōe liberauit: multisq; mi-lib⁹ hoim expurgata paganica vetusta-te baptizatis: nūcium suū noie binnā ro-mā direxit: que circa illū dño donāte fctā sūt: summo pōtifici per suas litteras de-clarauit. Sed ꝛ de reb⁹ que ad cotidianā ecclesie dei necessitatem populiq; prouen tū pertinebāt: plura ad cōsiliū sedis apo-stolice interrogādo cōscripsit. Cūq; respō sum litterarū suarū accepisset se inuita-tū ad romā intelligēs festin⁹ limina apo stolorū petijt: ꝛ ad presentiā gregorij pa-pe benigne admissus: de simbolo et fidei ecclesiastice traditiōe illū inquisiuit. Cui vir dei mox rñdit dicens. Dñe apłice: no ui me imperitū iā peregrin⁹ vr̄e familia ritatis sermōe fruitus sum: sed queso vt ociū michi tpis cōscribēde fidei cōcedas ꝛ muta tñ littera meā rationabiliter fidē aperiat. Qui cū hilari vultu cōsentiret: ꝛ vir dei fidē suā scriptā determinato tpe eidem offerret: perlecta carta in qua inte gra et incorrupta fidei patuit veritas et bonifacio reddita cū cōsedere fecit: ꝛ salu tari eum admonitiōis doctrina instruēs vt fidem hanc sine intermissione cōserua ret: ꝛ alijs instāter predicaret admonuit Multa quoq; alia de religiōe scītatis et fidei vnitate sciscitādo ꝓferꝛ: ꝛ in epm eū cōsecrare decreuit. Accepto itaq; pontifi-cali gradu ad hessorū populū redijt: quo-

rū nōnulli adhuc paganicis erroribꝰ detenti erāt: quāuis magna eorū pars iugū dn̄i suaue & baptisma suscepisset. Cōsilio aūt fideliū roborē quēdā mire magnitudinis q̄ prisco paganorū vocabulo robur iouis dicebatur seruis dei secū astantibꝰ sctūs bonifacius succidere tēptauit: presēteq; paganorū copia roboris moles immensa: in quatuor partes equales diuina virtute corruens disrupta est. Quo viso paganorū multitudo abiecta idolatria: xp̄iane fidei sua colla submiserunt. Ep̄s vero ex dicte arboris materia ligneo constructo oratorio: in honore scti petri dedicauit. Deinde ad thuringiā profectus seniores plebis ppl̄iq; rectōres relicta ignorātie cecitate: acceptā dudū xp̄i fidē & abiectā: sua doctrina & p̄dicatione iterū amplecti prouocauit: monasteriū in loco qui orthorf dicebatur seruorū dei cōgregata multitudine construxit: qui pprijs more aplico manibꝰ victū vestimētūq; instanter laborando sibi adquirerēt. Fama scti dei vbiq; diuulgata: etiā ex anglia ad eū tā lctorū q̄ etiā scriptorū: aliarūq; artiū eruditorū magna festinauit copia. Quorū plurimi sub eius institutiōe monachi effecti: populū ab errore multis in locis illarū regionū verbū dei predicātes reuocarūt. Cūq; ingēs vtriusq; populi multitudo fidei sacramenta multis hoim milibus baptizatis pciperet denuo romā nūcios misit q̄ pape gregorio oia per eū dn̄o fauēte cōsummata referentes: palliū cū muneribꝰ diuersis ac sctōrū reliquijs secū deferētes honorifice remissi sunt. Cōstruxit eni dei famulꝰ duas ecclesias: alterā in frideslare in honore scti petri: & alterā in amanaburgh ī honore sancti michaelis. Duo quoq; monasteria cū seruorū dei multitudie eisdem ecclesijs subrogauit. Baguarior quoq; terris multas perlustrauit ecclesias et quēdā scismaticū heretica prauitate deceptū: dāpnauit atq; eiecit: & ppl̄m a peruersa secta eiꝰ et idolatria ad viā veritatis reduxit. Post hec vero cū magno fratrū cetu romā pergēs a papa gregorio iuniore benigne susceptus est: tātaq; a cūctis tā romanis q̄ etiā aduenis veneratione habebatur: vt multi ad salutarē eius doctrinā confluerent. Frācorū eni & baguariorū necnō anglorū aliarūq; puinciarū eiꝰ admonitione & salutari doctrina prouocata adherebat multitudo. Nō paucis ditatꝰ reliq̄js ab odilone baguariorū duce inuitatꝰ visitauit incolas: diebꝰ multis euāgelizās vere fidei ac religiōis sacramēta renouauit: destructores ecclesiarū populiq; peruersores abigendo. Ducē populūq; suū ab heretica secta et sacerdotes fornicarios cohercēs: prouincie baguariorū quatuor ep̄os ordinauit. Regnāte in gallia pipino & carolo magno suggerēte sctō bonifacio sctōrū patrū synodalia in francia correcta sunt instituta: & iniusta concubinarū laicis copula & clericorū nephanda cū vxoribꝰ cōiūctio: exhortante sctō viro: interdicta est et seiūcta. Carolo magno aūt cōsentiente ac donāte: vna cū totiꝰ cleri cōsensu & electione sctūs bonifaciꝰ magūcie ciuitatis factus est ep̄s. Qui totā frāciā oīm funditus eradicata hereticor perfidia: & extirpata iniquorū cōiuratione legis diuine augebat incremēta & synodales gnaliū conciliorū canones incolas recipere fecit. Que ob cotidiana bella & barbararū gētiū irruptionem quasi obliuioni tradite erāt. Cūq; lōgo senio laboribusq; multis fatigaret willebaldū & burghardū viros vtiq; simplices & morigeratos ad ep̄atus gradū promotos: in intimis oriētaliū frācorū partibꝰ & a baguarior terminis: eccl̄ias sibi cōmissas impartiēdo distribuit: & ecclesias incōfiniorū saxonū ac sclauor: suo officio deputauit. Pipino in regē francorū sublimato: cepit idem rex synodalia recupare in-

stituta ac canonica iuxta exhortationem
sctī bonifacij inchoata instaurare miste-
ria. Sed quia vir sctūs infirmitate cor-
poris grauatꝰ consiliorū cōuenticula per
oīa adire nō poterat lullonē discipulū su-
um epātus ordie suscepto ad erudiēdam
tante plebis numerositatē cōstituit: ꝛ in
hereditate quā xp̄o adquisierat onus im
posuit ꝛ laborem. Qui ꝛ fidelis in dn̄o co
mes peregrinatiōis eiꝰ erat ꝛ testis vtro
biqꝫ passiōis ꝛ cōsolatiōis. Cū aūt dn̄s
seruū suū de tpalis vite tribulationibus
eripere disponeret: ad frisiā olim corpore
nō quidē mente omissam: seruis dei secū
assumptis: iter q̄totius maturauit ꝛ ad
lullonē coepm suū dixit. Ego ꝓpositū per
gendi iter cōplere cupio: ego me a deside-
rato ꝓficiscendi itinere reuocare nō pote
ro. Jā eī instat resolutiōis mee dies iam
deposito carnis ergastulo eterne retribu
tionis reuertar ad brauium. Cūqꝫ hec et
multa alia ꝓtulisset: ꝛ de his que ad regi
mē ecclesie ꝛ animarū instructionē infor-
masset: ascensa naui gentē paganā friso-
nū visitās: vbiqꝫ verbū dn̄i euāgelizare
cepit: ecclesias fabricauit: ꝛ multa milia
vtriusqꝫ sexus ad fidē cōuertit: epm illis
ordinauit ꝛ monasteriū quoddā construxit.
Juxta fluuiū quēdā regionis illiꝰ cū su-
is persistēs: tētoria ibidem erigi fecit: vt
prefixo certo die baptizati manus impo-
sitionē cōcurrētes ab eo susciperēt. Cūqꝫ
dies p̄fixa adueniret: ecce turba infideli-
um manu armata superueniēs tentoria
sua circūuallare cepit. Audito aūt arma
torū strepitu sctūs dei extra tētoria egre-
diēs: pueris periculo ꝛ morti se exponere
volētibus cōfestim increpādo interdixit
certamē dicēs. Cessate pueri a conflictu
pugneqꝫ deponite bellū: ne forte malum
pro malo: sed etiā bonū pro malis redda-
mus. Jā eni diu optatꝰ adest dies ꝛ spō-
taneū resolutiōis nr̄e imminet tempus.
Confortamini igit̄ in dn̄o ꝛ sperate in eū
ꝛ liberabit aīas vr̄as. Sed ꝛ ad presbite
ros et clericos ceterosqꝫ fideles ait. Uiri
fratres fortes estote aīo et ne terreamini
ab his qui occidūt corpus: qm̄ aīam neca
re nō possunt. Sed gaudete in dn̄o: quo-
niā ꝑpetue reddet nobis remunerationis
mercedē et celestis aule sedē cū supernis
angelorum ciuibꝰ cōdonabit. Cūqꝫ talia
nōnulla socios in dn̄o cōfortādo ꝓtulisset
statim paganorū turba cū gladiis ꝛ fusti
bus in sctōs irruēs: epm sctm̄ cum socijs
crudeli morte trucidauit: techas diuer-
sis libris repletas: reliquiarūqꝫ capsas
secū asportās. Exorta est dissentio nō mo
dica ppl̄i infidelis ꝛ pro diuisione sue pre
de tanta discordia: vt arma quibꝰ marty
res inhumane antea occiderāt: in seipos
crudeliter pugnādo cōuerterent. Sicqꝫ
maxima parte turbe ꝓstrata: qui super-
stites remanserūt: aptis capsis et nichil
p̄ter libros ꝛ reliquias omnino repertis:
per cāpi planiciē et in paludibꝰ ceterisqꝫ
locis vbiqꝫ disperserunt. Xp̄iani vero cor
pora sctōrū colligētes: exercitu cōgrega-
to paganos die tertia ingenti strage dele
uerunt. Lullo aūt eps ꝛ sctī successor cor-
pus sancti bonifacij ad monasteriū qd vi
uens cōstruxerat iuxta maguncíā secus
ripā fluminis qd dicitur folde situ trāslu
lit ꝛ cum magno honore sepeliuit. Obijt
autē nonis iunij: anno peregrinationis
sue quadragesimo: incarnatiōis vero do
minice anno septingētesimo quīquagesi
moquinto: epātus sui tricesimosexto: mē
sibꝰ sex diebus sex. Hic bonifaciꝰ vt ait
innocētiꝰ in speculo historiali natione an
glus huiusmodi scripsit ep̄lam ethelbal
do regi anglorum. Dn̄o charissimo ethel
baldo regi anglorū. Bonifaciꝰ archieps
legatus germanicus romane ecclie: per
petuā in christo charitatis salutē. Audi-
uimꝰ ꝙ elemosinis intētus: furta ꝛ rapi
nam ꝓhibes ꝛ pacem diligis: ꝛ defensor
pauperū et viduarū es: et inde deo grās

agimus. Quod vero legitimũ matrimoniũ spernis: si pro castitate faceres: esset laudabile: sed q: in luxuria ⁊ adulterio ⁊ cũ sctimonialib⁹ voluptaris: est vituperabile ⁊ dãpnabile. Quapropter fili charissime penitere ⁊ memorare ꝙ turpe sit vt tu qui dono dei dominaris ad iniuriã eius sis libidinis seruus. Audiuim⁹ preterea ꝙ optimates pene oẽs gentis merciorũ: tuo exẽplo legittimas vxores deserant: ⁊ adulteras ⁊ sctimoniales constuprent. Nõ ꝙ sit ab honestate peregrinũ: doceat vos aliene gẽtis institutio. Nam antiqua ĩ saxonia vbi nulla est xpi cognitio si virgo in paterna domo vel maritata sub cõiuge fuerit adulterata manu ppria strangulatã cremãt: ⁊ super fossam sepulture corruptorẽ suspendũt: aut singulotenus vestib⁹ abscisis flagellant eã caste matrone ⁊ cultellis pũgũt: ⁊ de villa in villã misse occurrũt noue flagellantes donec interimãt. Wndi quoqꝫ qđ est fetidissimũ genus hoĩm hunc hñt morẽ vt marito mortuo: mulier se in rogũ cremãdo pariter arsura precipitet. Si ergo gẽtes deũ ignorãtes zelũ castimonie habẽt quid tibi cõuenit fili charissime qui christianus es ⁊ rex? Parce ergo anime tue: parce multitudini populi tui pereuntes exẽplo: de quorũ aĩab⁹ rationẽ reddituꝰ es. Recogita queso ꝙ terribilẽ vindictam deus in antecessores reges exercuit eius culpe quã in te arguim⁹ cõscios. Nã colredũ ꝑdecessorẽ tuũ stupratorẽ sctimonialiũ ⁊ ecclesiasticorũ preuilegiorũ fractorẽ splẽdide cũ suis comitib⁹ epulantẽ spũs arripuit malignus ⁊ sine cõfessiõe ⁊ viatico cũ dyabolo sermocinãti ⁊ legẽ dei detestãti aĩam extorsit. Osredũ quoqꝫ regẽ deirorũ ⁊ bernitiorũ earũdẽ reũ culparũ ita effrenẽ egit: vt regnũ et iuuenilẽ etatẽ contemptibili morte amitteret. Obtestamur ⁊ obsecram⁹ te vt recorderis ꝙ fugitiua sit pñs vita ⁊ delectatio spurce carnis: per quã eterni cruciat⁹ emũt: et ꝙ ignominiosum sit: vt breuis vite huius mala exẽpla imperpetuũ posteris relinquas. Ex his perpendi potest huius bti viri prudẽtia et libertas spũs in pctã regũ et pricipũ publice arguẽdo per quã cũ presentis vite sctimonia ad gloriã ⁊ coronã martyrii feliciter puenit. Ethelbaldus aũt rex merciorũ suis exigẽtib⁹ peccatis a borredo tyranno cito occiditur ⁊ apud repodoũ sepelitur. Hic quoqꝫ sanctus bonifaci⁹ nobile monasteriũ fuldense vt premittitur iuxta magunciã in thuringia cõstruxit: in quo circa annum dñi millesimũ centesimũquartũ tale pdigiũ cõtigit. Exicialis ei lues grassata prius abbatem corripuit ⁊ mox multos monachos extinxit Supstites tunc primo sibi quiqꝫ puidere orões et elemosinas largiores facere ceperũt. Sed processu tpis vt est natura oĩm pedetentim metu dempto: bona omittere: presertim celari⁹ qui palã clamitabat nõ posse penu tot expensis sufficere: sperasse se semp aliqđ alleuiamentũ pro tot elationib⁹ funerũ: nichil vltra spei esse: sed siquid viui nequissent: mortui cõsumerent. Itaqꝫ cũ quadã nocte pter necessaria diu soporẽ distulisset tandẽ in dormitoriũ pergebat. Et ecce videt in caplo abbatẽ ⁊ oẽs qui obierãt illo anno: eo quo decesserãt ordine sedere. Et tremẽs ac effugere gestiẽs: vi retractus est: ⁊ more monastico flagellatus. Audiuit abbatis verba in hãc sentẽtiã prorupisse. Stultũ est de alteri⁹ morte emolumento inhiare cũ sors cuiusqꝫ sub eodem pẽdeat fato. Impiũqꝫ esse cũ monachus oẽm vitã suã in ecclesie cõsũpsit obsequio vt careat saltẽ vnius anni post mortẽ stipendio. Scito ergo te citissime obiturũ: sed quicqđ pro te fiet ad aliorũ quibus abstulisti referet comodũ. Modo vero alios tam euidẽti corrige signo: quos inconsulto corripuisti exẽplo. Abiit ille et nichil se

vanũ vidisse tam recẽtib⁹ plagis q̄ mor-te proxima demõstrauit.

¶ De sctõ Botulpho abbate et cõfessore.

Anteq̄ in britãnia xp̄iana religio dilataret venerabilis vite patres botulphus et adulphus nobilib⁹ orti natalib⁹: germana natiuitate et charitate deuincti: studijs mox iniciãtur celestib⁹. Nati sunt enim de saxonica gente que britãniam bellica adquisierat virtute et fidẽ xp̄iane religionis per diuersos doctores didicerãt: sed adhuc rudes perfectionẽ celestiũ documẽtorũ et altioris vite nõ attigerant. Soboles ergo suas quiq̧ nobiles ad antiquã stirpis sue patriã dirigũt saxoniã: vt sctẽ fidei gloriã: cõuersationisq̧ sctẽ disciplinam addiscerẽt. Ob hoc itaq̧ patres predicti mare trãseũtes sanctorũ cenobia requirũt: expetũt colloquia: percipiũt documẽta. Ibi ergo monasteriali bus imbuti regulis: et arcioris vite informati disciplinis: habitum induunt monachalem: et non solum doceri sed ex gratia dei inter perfectiores potestatem adepti sunt docẽdi. Sanctũ igitur adulphũ audita eius fama ad traiectensem ecclesiã in ep̄m rex sublimauit. Uigilauit enĩ in preceptis dn̄i: assidua sollicitudine excubias celebrãs ouilis sui: ne insidiãs lupus detrimẽto aliquo cõmisso sibi gregi insultaret. Instat opibus mie in pascendis pauperibus: vestiendis nudis: corrigendis errãtibus: consolãdis merẽtib⁹: vt eãdẽ pietatis vicẽ cõsequeretur a dn̄o sicut promittit in euãgelio. Beati inquit misericordes: qm̄ ipsi misericordiã consequentur. Uigilijs ieiunijs et orationib⁹ intẽdebat. Actu preuenit doctrinã: in oĩbus sanctã agens vitã. Beatus vero pater botulphus ad angliã morib⁹ sanctis exercitatus redire disponebat. Erãt aũt in eodẽ mõasterio quo morabatur due sorores ethelmundi regis australiũ anglorũ monastice discipline causa illuc misse: que beatũ virũ repatriare volentẽ intelligentes: mãdata ei imponunt fratri regi perferẽda. Trãsito ergo mari: a rege honorifice botulphus suscipitur: et auditis sororum suarũ petitionibus de acceptis vt scilicet fundũ aliquẽ ad monasteriũ cõstruendũ illi ob amorẽ diuie mercedis cõcederet: benignum prebuit assẽsum. Petit enĩ vir sanctus simpliciter non vt aliquẽ regia violentia de suo hereditario iure causa sui depellat: sed potius vt de incultis terris suis siue possessore carentibus sibi tantũ concedat vt ecclesiam deo construere et in ea diuinis legibus seruiẽtes possit fratres adunare: quor deo placita cõuersatione et deuoto interuẽtu: regnũ eius temporaliter firmari et eternaliter in celis posset p̄mijs perhẽnibus remunerari. Innuente pie eius petitioni rege: venerabilis pater locũ quẽdã incultum et ab hominibus desertũ ykanho vocatũ elegit. Erat autẽ heremus illa sicut ab hominib⁹ derelicta: sic a demonibus possessa: quorũ fantastica illusio per sancti aduẽtũ viri erat inde fuganda: et pia fideliũ conuersatio inducẽda: vt vbi superabundauerat vsq̧ tunc dyaboli fallacia: superabũdaret benignissimi conditoris nostri gratia. Ad ingressũ ergo beati botulphi fumus exalat teterrimus: et agnoscens fugam suã imminere inimicus: horridis personat clamorib⁹ dicens. Locum hũc lõgo incoluimus tẽpore: in sempiternũ putauimus incolere: cur botulphe seuissime hospes his nos violẽter sedibus depellis? Nichil te offendim⁹: nichil tui iuris inquietauim⁹. Quid petis in expulsiõe nostra: quid tibi parare vis in hac regione nr̄a: et ab omni p̄fligatos orbe ab hac etiã miseros exturbas solitudine. Beatus vero botulphus edito crucis signo: inimicos oẽs vertit in fugam: et potenti verborũ virtute sibi diuinit⁹ cõ

cessam: interdicit illis regionē. Constructo aūt monasterio vt bonus pastor oues cōgregat euitare discrimina docet: et ad gaudia ineternū mãsura properare sue sctissime vite instruxit exēplo. Apostolicā eni doctrinā et sanctorū patrum instituta assidua in se obseruās diligētia subditos hortat et docet exēpla. Quod transmarinis partib⁹ didicerat de monachorum districtiori vita et regulari cōsuetudine: cotidianis inculcationib⁹ solita mã suetudine subditos cōsuescit. Diligebat ab oībus in nullo arrogās: in nullo tumidum quid vel improbum demonstrans sed in omnib⁹ mitis et humilis: dulcis et affabilis enituit. Multis eni miraculorū signis in vita sua effulsit, ppheticeqꝫ spiritu veridicus vates claruit: interdū etiā futura: ac si iā pterita a deo doctus enunciauit. Infirmitate corpis pressus: gratiarū actione cum beato Job pstitit patientissimus. Semper de profectu animarum habebat colloquiū: semper de gaudio eterne felicitatis in eius ore sonabat eulogiū. Talibus institutionib⁹ hoc exegit euum: talibus ad condignū pater angelicus peruenit senium. Appropiquãte autē vite sue termino: grauioriqꝫ inualescēte morbo: pia nō defecit intentio: sed charos quos xpo diuinis dogmatib⁹ genuerat filios: verbo commouet, ppicio: et de obseruādis mōasterij regulis que peregrinus petierat: sepius repetere dulce et delectabile ducebat. Sic longis virtutum studijs adornatus miles christi indefessus longa etiā inter fratres inualitudine vexatus senex gloriosus: tandem euocāte deo de ergastulo carnis exut⁹ est quintodecimo kal. iunij: et in eodē qđ construxerat monasterio sepelitur. Tempore eni regis edgari sanctus ethelwoldus monasteriorū reparator petijt a rege et obtinuit vt de locis et monasterijs a paganis destructis: corpora sanctorū ad monasteria suo tempore constructa trāsferre posset. Monasteriū enim ykanho a persecutorib⁹ beati edmundi regis destitutū fuerat monachorū cōuersatiōe et destructū: sed nequaqꝫ ab omni fidelium deuotione. Locus enim ab incolis notus sedulo colebat: sed in diuinis officijs a solo presbitero seruiebat. Cū aūt monachus quidā vlfkitel⁹ nomie cū multis alijs ex mãdato scti ethelwoldi ad tumbā sancti bothulphi venisset: et preciosa eius ossa in sindone recondita suscepisset: et in humeris leuata asportare conarentur: tanto figūtur pōdere vt nullo annisu gressū possent mouere. Preterea magno crepitu personant claustra altaris: motūqꝫ intendunt quēdam quasi opis imperfecti. Attonitus ergo stupent sensib⁹ diutinis sed tandē edocente dei gra predictus monachus recolit ex auditis in eodē loco beatū adulphū presulem consepultum fratri suo eiusqꝫ de terra leuato corpore: secū ad sctm̄ ethelwoldū gaudētes detulerūt. Qui caput scti botulphi heliensi annuit cenobio: sibi sueqꝫ curie medietatem reliqui corpis regaliū reliquiarū recepit scrinio: et quod residuū fuit thornensi ecclesie cū corpore beati adulphi concessit. In libro eccl'ie scti botulphi iuxta aldersgate londoñ habetur qꝫ pars corpis sancti botulphi per bone memorie regem edwardum ecclesie beati petri westmonasterij est collata. Eodē etiā tpe vt in quibusdaꝫ locis scriptū inueni per eundē monachū iubēte epo ethelwoldo trāslata sūt apud thornense monasteriū ossa bñdicti biscop abbatis venerabilis wermuthensis nutritoris bede presbiteri. Cōstruxit autē sctūs ethelwoldus nō lōge a monasterio thornēsi in loco vbi btā vgo xpi toua iclusa fuerat lapideā eccl'iolā delicatissimis cameratā cācellulis et duplici area trib⁹ dedicatā altarib⁹ pmodicis: vndiqꝫ vsqꝫ ad ei⁹ muros vallatā arboribus diuersi

generis: sedē ibi heremiticā si pmisisset deus sibi delegit. ¶ De sācto Bregwino episcopo et confessore.

Uit aūt beat⁹ bregwin⁹ in matris utero a deo electus cui⁹ parētes et gente saxonica nobili prosapia orti sunt. Regnabat enī in cancia vir strenu⁹ et nobilis withredus nomine: deū in seruis suis sēp honorās: cui⁹ tempore brithwaldus in episcopatu theodoro sctō successit et digne in omnibus administrauit. Huius instinctu et exhortatiōe p̄fat⁹ rex in generali cōsilio cūctas regni sui ecclesias ab omī dn̄atiōe et exactiōe regū siue cuiuslibet terrene potestatis liberas inppetuū esse cōstituit. Hijs diebus sctūs bregwinus in saxonia natus est et infantiles annos egressus sacris litteris eruditur et litterarū gratia que a tēpe theodori in anglia floruerat: natiuo relicto solo in angliam pfectus et mox cūctis char⁹ et ciuis patre effectus: in sanctis moribus et celesti sapiētia pficiebat: et relictis tandē seculi blandimētis christū sequi cupiēs: monachorū collegio se sociauit. Mortuo autē brithwaldo: successit tadwinus monachus quatuor annis. Cui successit nothelmus quinqꝫ annis. Illi vero anno dn̄i septingētesimo quadragesimosecundo successit cuthber⁹ ex illustri anglorū psapia ort⁹: qui eccl'iā in orientali parte maioris eccl'ie eidē pene cōtiguā: in honore beati iohānis baptiste fabricauit. Hāc eccl'iā eo respectu fabricauit: vt et baptisteria et examinatiōes iudiciorū p diuersis causis ad correctionē scelerum inibi celebrarētur, et archiepiscoporū corpora in ea sepelirētur: sublata de medio āntiqua consuetudīe qua eatenus in ecclesia apostolorum petri et pauli corpora ātecessorū suorū tumulari solebāt. Huic quitodecio episcopatus sui anno defuncto: et in ecclesia scti iohannis sepulto: sctūs bregwin⁹ licet multū renitēs successit. Hic speculū omnibus a deo constitutus ita in sanctis operib⁹ clarus effulsit: vt qui lucis semita volebāt incedere: in ei⁹ vita satis possent apte videre. Tandē vero tertio episcopatus sui anno plen⁹ operibus bonis et virtutū exemplis celestia conscendit: septimo kalendas septēbris: et in ecclesia scti iohannis sepelitur. Euolutis autem paucis annis audientes dani anglos in omī pene genere hominū a pristino statu exorbitare: et diuicijs ac voluptatib⁹ magis solito operam dare: ceperūt cū trib⁹ nauibus illuc directis pbare quidnā efficere possent. Qui cū psꝑere egissent classe parata angliam nō semel aut bis sed veniendi vsum acceperūt. Quodā itaqꝫ tempore cū in cancia applicuissent: cantuarie res suas ad sctā loca transtulerūt. Quorū vnus archā frumēto repletā sup sepulchrū beati bregwini cōstituit. Planū siquidē sepulchrū fuit et paululū a pauimēto alcius cōstructū. Sequenti vero die homo longius archam a loco piectā repperit: seqꝫ minus caute illā collocasse existimās: diligētiori cura eam restituit. Altera autē die reuersus repperit archā a loco iam lōgius actā: frumento hinc inde per pauimentū latissime sparso. Res acta per vicina loca insonuit et iam alio ordine sepulchrū famuli dei vulg⁹ inuisere cepit. Quidā ambulandi officio carēs et manibus scabellis innitens: genibusqꝫ p pedibus vtens: crura ac pedes intortos post tergum miserrime trahēs ad tūbā scti bregwini venit et illico reperatis pedib⁹ et extensis oībus mēbris: integre sanitatis beneficium adeptus est. Pueri quidā seueritatē magistri timentes ad tumbam scti confugerunt: pietatis eius auxiliū et ptectionē implorātes Quos magistri perquirentes nec inuenientes: circa tumbā scti vbi prostrati ia

cebāt ambulantes: nec tamē illos videre
aut illos esse quos q̄rebant aduertere po-
tuerunt. Sicq3 sua seueritate frustrati:
meritis sc̄ti pueri liberati sunt. Quidā
ex clericis stigandi archiepiscopi spū tu-
mēs ⁊ ex diuitiarū copijs quibus afflue
bat se inter socios nō minimū estimans:
quadā vice lectū sibi sup locū quietis sc̄ti
ep̄i extruere iussit. Alta eni de se sapiens
in equalitate alioꝝ humili loco iacere de
dec⁹ sibi esse arbitrabatur. At cū se sopo-
ri dedisset: excussus est cum lecto ⁊ a loco
ꝓiectus: taliq3 temeritatis sue obsequio
edoctus est ip̄e et similes sui. Post mul
tū vero t̄pis eccl'iā cātuariensem cū offi-
cinis ⁊ eccl'iam sc̄ti iohannis voꝛax flam
ma cōsūpsit que postea lamfranc⁹ archi
ep̄s repauit ⁊ in eccl'iā nouā coꝛpa sc̄toꝝ
ep̄oꝝ in aquilonari p̄te sup voltū sub sin
gulis locellis decenter collocauit In illa
eni cōflagratiōe quanta dāpna loc⁹ ipse
ꝑpessus sit nullus edicere potest: scilicet
in auro in argēto: in libꝛis diuinis ⁊ secu
laribus. Insup et pꝛiuilegia romanoꝛū
pōtificū ⁊ regū et pꝛincipū regni ex inte
gro cōsūpta sūt. His ita dispositis vn⁹
ex fratrib⁹ helias noīe in scāno sedens
coꝛā sepulchꝛo beati bꝛegwini posterioꝛa
sua irreuerēter ad illō vertit ⁊ opi cuidā
nō multū vtili tot⁹ intēdit. Et ecce ex in-
sperato īter scapulas ꝑcussus ab ope suo
cessare inuite cōpellitur. Exterrit⁹ ergo
erexit se scire volēs q̄s eū ꝑcusserat. Sed
cū neminē videret: resedit ⁊ vt pꝛi⁹ labo
ri suo operam dedit. Et ecce secūdo in col
lo tā grauiter percussus est vt quod inter
manus habebat deoꝛsū cadēs amitteret:
⁊ ipse celeri casu terre pꝛocūberet. Tunc
intellexit se honoꝛem sancto nō dedisse: et
que pertulit iusto iudicio sibi accidisse.
Idem eni casus alteri fratri cōtigisse re-
fert̄. Uenit de tētonia monachus q̄dā lā
bertus nomine notus regine quam hen-
ricus moꝛtua vxoꝛe sua de saxonia duxe
rat. Hic rogatu regine cū fratribus can-
tuarie diu conuersatus est ⁊ quasi mona
chus loci reputatus. Cū autem de beato
bꝛegwino audiret succēsus est desiderio
habēdi coꝛp⁹ ei⁹ ⁊ in terrā suā illud trās-
ferendi. Uerū cū hoc sibi difficile videre
tur suspicat⁹ est se ꝑ reginā posse apud
regē efficere: quatin⁹ ipse regia potestate
vi a monachis extoꝛqueret: vt sibi cōce-
derent qđ querebat. Sup negocio igitur
regine locuturus londoniam venit: ⁊ su-
bita infirmitate coꝛrept⁹ pꝛogredi vltra
nequiuit: cātuariāq3 repoꝛtatus cito de-
fungit̄: ⁊ inter moꝛtuos fratres sepelit̄.
Nocte eni sequēti astitit vir quidā statu-
ra mediocris: ꝑsona insignis: habitu mo
nachus: facie ignotus: et cuidā fratri de
cōgregatiōe deum timēti dixit. Scis ne
quā ob cām lābert⁹ ille saxōic⁹ iopinata
moꝛte rapt⁹ sit? Cui cū se respōderet ne-
scire: scias inq̄t quia eo qđ coꝛp⁹ bꝛegwi-
ni de sua sede auferre: sibiq3 conatus est
vēdicare. Nec eni talis meriti fuit in ocu
lis dei vt tāti pōtificis p̄sētia vel posses-
siōe debuerit iure potiri. Trāslata sūt e
ni hac occasiōe ossa hui⁹ sc̄ti cū ossib⁹ sc̄ti
plegmūdi archiep̄i ī australē eccl'ie partē
⁊ retro altare beati gregoꝛij pape decētis
sime collocāt̄. ¶ De sc̄tō bꝛēdano abbate.

Anct⁹ eni bꝛēdan⁹ abbas i oc
cidētali p̄te hibernie oꝛiginē
traxit: cui⁹ pater findlugus
vocabatur mater vero sinū
suū vidit auro obꝛizo plenū et mamillas
suas nimio splēdoꝛe radiantes. Hāc visi-
onem ercus ep̄s īterp̄tat⁹ dixit: q̄ ex illa
muliere fili⁹ magne virtutis atq3 sc̄tita-
tis nasciturus esset. Erat aūt in loco illo
q̄dā ꝓpheta noīe bec: ad quē q̄dā diues di
xit. Qđ signū nobis cici⁹ apparebit? Cui
ille. In hac nocte nascetur infans quem
multi timebunt et honoꝛabunt. In ipsa
autē nocte huic diuiti triginta vacce vi-
tulos ꝑpeperūt. Mane vero facto q̄siuit

diues ille domũ vbi natꝰ est puer ⁊ iuẽto puero flexis genibꝰ adorauit eũ ⁊ obtulit ei triginta vaccas suas. Et eleuãs infãtẽ in manibꝰ suis dixit. Te cõfiteor pastorẽ meũ sempiternũ. Sctũs eni eṗs ercus in illa nocte vidit totã ꝓuinciã luce magna illuminatã ⁊ anglos in vestibꝰ albis circũuolãtes. Diues aũt ille mane exurgẽs accepit infantẽ in manibꝰ suis ⁊ ait. Homo dei viui multa corda letãtur in natiuitate tua: quãto magis cor meum ⁊ aĩa mea? Et baptizato infãte: vocauit eũ brẽdanũ: qꝛ ros erat i die baptismi eiꝰ. Brẽdanꝰ eni iterp̃tat̃ quasi ros splẽdẽs. Nutriuit aũt infantẽ eṗs ercus: ⁊ tradidit eũ sacris litteris imbuẽdũ. Et cũ eṗs lac semel nõ haberet: exaudiuit dñs puerũ: et ceruã cũ suo vitulo de mõte ꝓpinquo cotidie veniẽs lac puero cotidie sufficiẽter dabat. Cũ puella quedã nobilis videns eũ pulchrũ nimis ludere vellet cũ eo: atripiẽs ipe flagellũ: ꝑcussit eã. Et eṗs increpauit eũ dicẽs. Quare ꝑcussisti sãctã virginẽ nõ cognoscẽtẽ malũ: age ergo penitẽciã. Puer ait. Dic quid vis et ego implebo illud. Mane inq̃t eṗs i hac speluca vsq₃ mane. Tũc puer i speluca psalmos decantãs deo: solus ibi mãsit: et eṗs illo nesciẽte ꝓpe sedẽs: vidit chorus angelorꝝ int̃ celũ ⁊ speluncã ascẽdẽtes ⁊ descẽdẽtes Cũ eni eṗs ⁊ puer brendanus ãbularẽt simul in via: ⁊ quidã laicꝰ cũ illis ꝑgẽs cũ videret inimicos suos sibi approximãtes: dixit. O viri dei ecce iimici mei ad me occidendũ ⁊ perdẽdũ veniunt: succurrite michi. Cui puer. Uade ad istũ ꝓpiquũ lapidẽ stantẽ et noli timere. Quo eunte: sctũs puer eleuauit manꝰ suas in oratione ⁊ lapidẽ bñdixit ⁊ hominẽ. Uenientes autẽ inimici ꝑcusserũt lapidẽ quasi iimicũ suũ: ⁊ hominẽ stãtẽ quasi lapidẽ vidẽtes: sanũ reliquerũt: fecit eni deus meritis scti brẽdani oculis illorꝝ apparere quasi virũ de lapide et lapidẽ de viro. Et ait eṗs ꝑsecutoribꝰ illis. Penitẽtiã agite/ et videte lapidẽ quẽ ꝑcussistis nõ hoiem: occidere eni hoiem illũ quẽ ꝑsequimini nõ potestis. Tũc illi vsq₃ ad mortẽ sub erco eṗo penitẽtiã agẽtes: laudabãt ⁊ bñdicebãt dñm. Quadã die eṗs sedebat cũ brẽdano i mõte quodã: ⁊ nimia siti grauatꝰ fere defecit. Tũc brendanꝰ humi ꝓstratꝰ deũ rogauit vt terra aquã ꝓduceret multã et dulcẽ: ⁊ fons statim ibidẽ emanans eṗm refecit. Dixit aũt brẽdanꝰ ad eṗm ercũ. Si tibi placet pater volo ire ⁊ discere regulas sctõrũ huiꝰ insule. Cui ille. A deo est istud consilium: vade ⁊ fac vt vis. Cũq₃ venisset ad quẽdã sctm̃ eṗm dixit. Nõ est hic resurrectio tua. Eṗs dixit. O sctẽ puer: quare tot archana et dona dei in te abscõdis? Scio ꝙ spm̃ sctm̃ habes: ⁊ potẽtia multa latet in te. Tu ad me venisti vt disceres/ sꝫ tu potiꝰ magister noster eris: dic ergo michi locũ resurrectionis mee. Cui puer. Accipe plaustrũ nouum qꝛ senex es: ⁊ vbicũq₃ rote plaustri ꝯfracte fuerit ibi mane/ qꝛ illuc tecũ erit resurrectio multorꝝ. Quo facto nõ lõge a viculo: cõfractis rotis ibi manere cepit Redeunte autẽ brẽdano ab eṗo illo: angelus dñi in via apparuit ei dicẽs. Scribe que dicã tibi verba religiõis dei. Tũc brẽdanꝰ scripsit ex ore angeli sctãm regulam: q̃ vsq₃ hodie manet. In loco illo obuiã habuit brẽdanꝰ mortuũ iuuenẽ qui a parẽtibꝰ plãgentibꝰ ad sepulchrũ portabatur. Quibꝰ vir dei ait. Nolite flere sed in xp̃m cõfidite: qui dedit aĩam dabit ⁊ salutẽ. Et orante brẽdano: iuuenis ille resurrexit. Reuersus autẽ brendanꝰ ad eṗm ercum: gradũ sacerdotij ab eo suscepit: ⁊ populus multus ad eũ in breui cõgregatus/ ⁊ doctrine eius colla subijciẽs mũdũ reliquit. Subintrauit aũt i mẽte viri dei ꝑegrinandi voluntas: ⁊ postulauit a dño vt sibi daret terrã secretã i mari ab hoibꝰ ⁊ eorꝝ cohabitatiõe remotã.

Et fctā est illi dormiēti vox celitꝰ illapsa
dicens. Brendane serue dei: exaudita est
orō tua a dn̄o. Uenit autē ad eū vir qui-
dā sctūs noīe barnitus nepos illiꝰ cui et
ait. Indica nobis verbū dei ⁊ refice ani-
mas nr̄as de diuersis miraculis q̄ in occe
ano videre meruisti. Tūc ille cepit narra
re de quadā insula dicēs. Filiolus meus
mernocatus procurator paupum xp̄i cō
fugit a facie mea: ⁊ solitariā vitā eligēs
inuenit insulā in mari et ibi habitare ce-
pit. Post multū vero temporis nūciatum
est michi ꝙ plures monachos cōgregas-
set ⁊ deꝰ multa miracula p̄ eū ostēdisset
⁊ preri visitare filiū meū. Cumq̄ illi ap-
propīquassē: in occursū michi festinauit
cū frībꝰ suis. Reuelauit eni sibi dn̄s ad-
uentū meū: ⁊ occurrerūt nobis obuiam
sicut examē apū de diuersis cellulis fra-
tres. Nichil aliud cibi monstrabatur nisi
poma et nuces atq̄ radices ⁊ herbe. Post
cōpletorium singuli in suis cellis vsq̄ ad
gallorū cātū pmāserūt. Me aūt pnoctāte
⁊ insulā totā pambulāte: duxit me filio-
lus meꝰ ad littus maris contra occidētem
vbi erat nauicula et dixit michi. Pater
ascende in nauim ⁊ nauigemus cōtra oc
cidētalē plagā ad īsulā que dicitur terra
repromissionis sctōꝝ quam daturus est
deus successoribꝰ nr̄is in nouissimo tēpe
Nauigantibꝰ eni nobis: nebule operue-
rūt nos vndiq̄ vt vix potuissemꝰ prorā
nauicule aspicere. Transacto vero vniꝰ
hore spacio: circūfulsit nos lumē ingens:
⁊ apparuit terra spaciosa et herbosa po-
miferaq̄ valde. Et ascendētes quindeci
dieꝝ cōfecto itinere: finē insule inuenire
nō potuimus. Nichil herbe nisi flores ar
borū sine fructu ibi vidimus: lapides ip-
sius preciosi generis erāt. Quintodecio
demū die iuenimus fluuiū vergentē ab
orientali pte ad occasum: et dubiū nobis
erat quid agere deberemꝰ: placuitq̄ no-
bis trāsire flumē expectauimꝰ tn̄ cō siliū
dn̄i. Et ecce subito apparuit vir q̄dā splē
doris magni corā nobis qui proprijs no-
minibus nos appellās atq̄ salutauit di-
cēs. Euge boni frēs dn̄s reuelauit nobis
istam terram quā daturus est sctis suis.
Est enim medietas insule istius vsq̄ ad
flumen istud nec licet nobis vlterius trā
sire sed reuertamini vnde existis. Cum
hec dixisset: statim illū interrogaui vnde
esset aut quo nomine vocaretur. Qui ait
Quid me interrogas vnde sim aut quo-
modo vocor? Quare me non interrogas
de ista insula? Sicut illā vides modo ita
ab initio mundi pmansit. Indiges ne ali
quid cibi aut potus siue vestimenti? Per
vnū eni annū es in hac insula et nō indi-
guisti cibo aut potu: sōpno oppressus nō
fuisti: nec nox operuit te. Dies nāq̄ est
semp sine vlla cecitate tenebrarum hic.
Dn̄s eni noster ihesus christꝰ lux ipsius
est. Confestim inchoauimꝰ iter et vir ille
ad insulam deliciosam rediit. Ubi vero
frēs nos viderūt: i aduētu nr̄o exultabāt
valde. Et dixit abbas. Nōne cognoscitis
in odore vestimētoꝝ nr̄oꝝ ꝙ in paradiso
dei fuimꝰ. Accepto autē ab abbate et fra-
tribus licētia: reuersus sum ad cellā me
am. Hijs auditis: sctūs brēdanus cū om̄i
cōgregatione sua ꝓstrauerūt se in terrā
glorificātes deū. Post paucas enim dies
barnitus regressus est ad monasterium
suū. Brendanus autem triū miliū mo-
nachorū pater de om̄i congregatione sua
electis quatuordecim fratribus cōclusit
se in vno oratorio cū illis: et locutꝰ est ad
eos dicens. Dilectissimi fratres cor meū
et cogitatiōes mee cōglutinate sūt i vna
voluntate tamē si dei voluntas est. Ter-
ram de qua locutꝰ est pater barnitus re-
promissiōis sctōꝝ in corde meo proposui
querere quomodo vobis videtur: aut qd̄
consiliū michi vultis dare. Agnita vero
volūtate scti p̄ris: quasi vno ore dicunt
omnes. Abba volūtas tua ipsa est et nr̄a.

Nonne parentes nr̃os dimisimus: nõne hereditatẽ nostrã despeximus: ⁊ corpora nr̃a tradidimus in man⁹ tuas. Itaqꝫ parati sumus siue ad mortẽ siue ad vitã ire tecũ: vnũ tm̃ queramus dei volũtatem. Diffiniuit ergo sanctus brẽdanus et hij qui cũ eo erãt ieiuniũ quadraginta dierũ per triduanas: ⁊ postea ꝓficisci. Transactis vero quadraginta dieb⁹ in sũmitate cuiusdã montis fecerũt vnã nauiculã leuissimã costatam ⁊ colũpnatã: ⁊ cooperuerunt eam corijs bouinis tannatis: et linierũt omnes iuncturas pelliũ butiro: ⁊ miserũt alias duas paraturas nauis de alijs corijs int⁹ in nauem: et expensas quadraginta dierũ. Arborem quoqꝫ posuerũt in medio nauis fixũ ⁊ velũ ⁊ cetera que ad regimẽ nauis ꝑtinẽt. Sctũs aũt brendanus fr̃ibus suis p̃cepit in nomine patris ⁊ filii et spiritus scti intrare in nauẽ. Cũqꝫ ille sol⁹ stetisset in littore ⁊ portũ benedixisset: superuenerũt tres fratres de suo monasterio qui stati ceciderũt ante pedes scti patris dicẽtes. Pater dimitte nos ire tecũ quo itur⁹ es alioquin isto loco fame ⁊ siti moriemur. Decreuimus eni peregrinare om̃ib⁹ dieb⁹ vite nostre. Cũqꝫ vir dei corũ vidisset ãgustiã: p̃cepit illos itrare nauẽ dicẽs. Fiat volũtas vr̃a filioli. Et addidit. Scio quomodo vos venistis. Iste frater bonũ op⁹ operatus est nã deus preparauit sibi aptissimuꝫ locũ vobis autem teterrimũ iudiciũ. Ascẽdit autẽ sctũs brendan⁹ nauẽ extensisqꝫ velis ceperũt nauigare cõtra solsticiũ estiuale: ⁊ habebant ꝓsperũ ventũ: nichilqꝫ opus fuit nisi tenere vela. Post quindecim dies cessauit vent⁹ ⁊ ceperunt remigare vsqꝫ dũ vires corũ deficerẽt et cõfortauit illos brendanus dicẽs. Fr̃es nolite formidare: deus eni adiutor noster est ⁊ naueꝫ ⁊ nos gubernat: tm̃ dimittite vela extẽsa ⁊ faciat deus sicut vult de seruis suis et de sua naue. Reficiebant se semꝑ ad vesperam et nesciebant versus quã mundi ꝑtẽ nauis ferebatur. Cõsũmatis iaꝫ quadraginta dieb⁹ ⁊ om̃ib⁹ expensis que ad victũ ꝑtinebãt: appãruit illis quedã insula valde saxosa ⁊ alta: de qua diuersi riuuli de sũmitate insule descẽdentes fluebãt in mare. Cũqꝫ fr̃es siti ⁊ fame essent afflicti: añqꝫ portũ inuenissent aquam i vasis sumere vellẽt: dixit illis brendan⁹. Nolite fr̃es hoc facere: stultum est enim quod agitis. Adhuc de⁹ nõ vult nobis ostẽdere portũ ⁊ locum: ⁊ vultis rapinam facere. Dñs ihũs xp̃s post tres dies ostẽdet portũ et locũ intrãdi vt reficiãtur corpa vexatorũ. Cũ aũt circuissẽt ꝑ tres dies illã isulã tertia die circa horã nonã iuenerũt portum vbi erat aditus vnius nauis. Et egressis illis de naui et per ripas maris ambulantibus: occurrit illis canis ꝑ quãdam semitã: ⁊ venit ad pedes scti brẽdani. Quẽ omnes secuti vsqꝫ ad opidũ: viderũt aulã magnã stratã lectulis ⁊ sedilibus ⁊ aquã ad lauãdos pedes. Illis aũt residẽtibus: p̃cepit vir dei socijs suis dicẽs. Cauete fr̃es ne sathanas ꝑducat vos in tẽptationẽ. Video eni illũ suadẽtẽ vni ex tribus fr̃ib⁹ qui post nos venerunt de nr̃o monasterio de furto pessimo: propterea orate ꝓ aĩa ei⁹ nã caro ei⁹ tradita est in potestatẽ sathane. Illa dom⁹ in qua residebãt erat quasi incerta in circuitu de appẽdẽtib⁹ vasculis diuersi generis metalli: frenis ⁊ cornib⁹ circũdatis argẽto. Tũc sctũs brẽdan⁹ dixit. Comedam⁹ de hoc qđ nobis cõtulit dñs noster. Et residẽtes inueniebãt de cibo ⁊ potu quãtũ volebant. Et surgẽtes de mẽsa in lectulis optime stratis nimio labore fatigati quiescebãt. Et dormientib⁹ fr̃ib⁹: vidit brẽdanus infantẽ ethiopẽ habentẽ frenũ in manu ⁊ iocantẽ ante predictũ fratrẽ. Et surgens brẽdan⁹ ꝑnoctauit in orõne vsqꝫ ad diẽ. Cũqꝫ i insula diuina volũtate triduo recreati fuissent: ꝑgentib⁹ om̃ib⁹ ad na-

uem: dixit brẽdanus. Uidete frẽs ne ali=
quis ex vobis aliquid de substãtia istius
insule tollat secũ. Absit inquiũt pater ut
aliquid furti violet iter nr̃m. Tunc sctũs
brẽdanus dixit. Ecce frater noster quem
predixi vobis heri habet frenũ argenteũ
in sinu suo quod sibi hac nocte dyabolus
tradidit. Quo audito: frater ille iactauit
frenum de sinu suo ⁊ cecidit ante pedes
viri dei dicens. Peccaui pater: ignosce
⁊ ora pro anima mea ne periat. Confestĩ
omnes simul prostrauerunt se ad terrã:
deprecantes deum pro anima eius. Ele=
uatis a terra fratribus: viderunt ethio=
pem paruulum de sinu illius fratris ex
euntẽ voce magna vlulantẽ ac dicentem
Cur vir dei de habitatiõe mea in qua ha=
bitaui me expellis? Et facis me alienari
ab hereditate mea? Cui brendanus ait.
Precipio tibi in noĩe dñi nr̃i ihesu xp̃i ut
nullũ hominẽ ledas vsqꝫ ĩ diẽ iudicij. Et
cõuersus ad frẽm illũ dixit. Sume corpꝰ
⁊ sanguinẽ dñi: qꝛa aĩa tua modo egredi=
tur a corpe tuo: hic enĩ erit locus sepul=
ture tue. Frater aũt tuus q̃ venit de mo=
nasterio nr̃o tecũ: in inferno sepulture lo
cum habet. Accepta itaqꝫ eucharistia: de
corpore egressa est aĩa fr̃is: ⁊ vidẽtibꝰ fra
tribus ab angelis lucis suscepta. Sepul
to aũt ĩ eodẽ loco eiꝰ corpore ⁊ intrãtibus
nauẽ frĩbꝰ: occurrit iuuenis portãs cophi
nũ plenũ panibꝰ ⁊ amphorã aque q̃ dixit
Sumite bñdictionẽ de manu serui dĩi:
restat vobis longũ iter tñ nõ deficiet vo=
bis panis neqꝫ aqua vsqꝫ pascha. Et cepe
rũt nauigare: semꝑ in biduo se reficiẽtes
⁊ appropinquãtes cuidã insule: venerũt
ad portũ. Et exeuntes de naui: viderunt
aquas largissimas ex diuersis fontibus
piscibus plenas: ⁊ mãserũt in insula a ce
na dñi vsqꝫ ad vigiliã pasche. Et pãbu=
lantes insulã inuenerũt diuersas t̃mas
ouiũ vniꝰ coloris videlicet albi: ita ut nõ
possent vltra videre terrã pre multitudi
ne ouiũ. Accipite inquit brendanus q̃ sũt
necessaria de grege ad diem festũ. Qui cũ
vnã tm̃ accepissẽt et ꝑ cornua ligassẽt: se=
quebat̃ quasi domestica vsqꝫ ad locũ vbi
stetit vir dei. Et acceperũt iussu brenda
ni agnũ immaculatũ de grege. Et stati
apparuit illis vir habẽs ĩ manu sua spor
tã plenã panibꝰ subcinericijs et cetera q̃
necessaria erant ⁊ posuit ante pedes viri
dei ⁊ dixit. Pater hic celebrabis sabbatũ
sed cras ĩ illa insula quã vos videtis pro=
posuit deus vos celebrare diẽ resurrecti
onis sue. Ego vobis transmittã q̃ necessa
ria sũt vsqꝫ in pentecosten. Post resurre=
ctõis diem dñice nauigabitis ad aliã in=
sulã ad occidẽtalẽ plagã que vocatur pa
radisus auium: ibiqꝫ manebitis vsqꝫ in
octabas pentecostes. Igitur sctũs brẽda
nus post pentecosten ꝑ tres menses naui
gans: ꝓter celũ et mare nichil vidit. Refi
ciebãt autẽ semꝑ post triduũ aut biduũ.
Tandem per quadraginta dies per cir=
cuitum cuiusdam insule nauigãtes: por
tum inuenire non poterant. Demum ap
paruit illis portus angustus: viderũtqꝫ
duos fontes quorum vnus turbidus et
alter clarus erat: festinãtibus fratribus
ad hauriendam aquam: ait sanctus. No
lite filij illicitam rem facere sine licẽtia se
niorũ q̃ in hac insula cõmorãtur. Tribu=
ent enĩ nobis has aquas spõte: quas mo
do vultis furtĩ bibere. Et statĩ occurrit il
lis senex nimie grauitatis: capillis niueo
candore ⁊ facie clarus: q̃ tribꝰ vicibus se
ad terrã ꝓstrauit añq̃ oscularetur virũ
dei. At vero sctũs brẽdanus eleuauit eũ.
Et tenuit senex manũ brẽdani et ibat cũ
illo ꝑ spaciũ stadij vsqꝫ ad monasteriũ et
ante portã monasterij dixit seni. Cuius
est istud monasteriũ: aut quis ꝓest illi: vł
vnde sũt q̃ cõmorãtur ibi? Nec respõdit
illi sed tñ incredibili mãsuetudĩe insinu
abat. Nõ vidẽs brendanꝰ: ait frĩbꝰ suis.
Custodite ora a locutionibꝰ: ne polluant̃

isti fr̄es p̄ nostrā scurrilitatē. Et occurre rūt vndeci fr̄es obuiā cū cappis ⁊ cruce et hȳnis dicētes. Surgite sc̄ti de mansio nib⁹ n̄ris ⁊ p̄ficiscamini obuiā veritati: locū sc̄tificate: plebē bn̄dicite: ⁊ nos famu los vr̄os in pace custodire dignemini. Fi nito p̄dicto versiculo: pat̄ monasterij oscu lat⁹ ē sc̄tm̄ brēdanū ⁊ socios suos p̄ ordi nē. Similiter ⁊ sui fr̄es osculabātur fr̄es sc̄ti viri. Data pace vicissi: duxerūt illos i monasteriū ad orōnē. Post hec lauabāt pedes hospitū ⁊ cātabāt antiphonā. Mā datū nouū do vobis. His finitis manibus q̧ lauatis resederūt oēs: ⁊ parata mēsa ap positisq̧ panib⁹ miri candoris ⁊ q̄busdā radicib⁹ incredibilis saporis comedebāt. Sedebāt mixti fr̄es: cū hospitib⁹ p̄ ordi nē ⁊ int̄ duos fr̄es sēp panis iteger pone bat. Cūq̧ comedissēt: dixit abbas loci il li⁹ ad hospites suos. Ex hoc fonte quē ho die furti bibere voluistis: ex eo mō facite charitatē cū iocūditate ⁊ timore dn̄i. Ex alio fonte turbido quē vidistis lauant̄ pe des fr̄m cotidie: q̄a oi tēpe calid⁹ est. Pa nes vero quos mō vidistis: vbi p̄parātur ignotū ē nobis: aut quis ad n̄rm cellariū eos portat. Sed tn̄ notum est nobis q̄d ex dei magna elimosina ministrātur nobis p̄ aliquā creaturā subiectā. Nos sumus hic viginti quatuor fr̄es et oī die habem⁹ duodecī panes. In festiuitatibus vero ⁊ dn̄icis dieb⁹ itegros panes singl̄is fr̄ib⁹ addit de⁹ vt cenā habeāt ex fragmentis. Mō in aduētu vr̄o duplicē annonā habe mus. Et ita donauit nobis xp̄s a tēpe sc̄ti patricij et sc̄ti albei p̄ris n̄ri vsq̧ mō per octogita annos. Attamē senect⁹ in mem bris n̄ris nō amplificatur. In hac eni in sula nichil ad comedēdū indigem⁹ q̄d ig ne parat̄ neq̧ frig⁹ neq̧ estus superat nos vnq̄. Sed cū tēp⁹ missarū venerit aut vi giliarū incēdūtur luminaria in n̄ra ecc̄lia que duxim⁹ nobiscū de terra n̄ra: diuina p̄destinatiōe ardēt ⁊ nunq̄ minuūt̄. Sur gētes a mēsa brēdan⁹ / ⁊ pat̄ monasterij: cū fr̄ib⁹ ecc̄liam intrarūt. Erat aūt ecc̄lia quadrata in longitudine q̄ in latitudi ne: ⁊ erant de cristallo altaria facta ⁊ va sa omnia. Nulla vox in monasterio erat aut strepitus. Si aliq̄d opus necesse fuis set alicui fr̄i: ibat añ abbatē ⁊ genu flecte bat corā illo: postulans in corde suo quod necesse fuerat. Et statim abbas p̄ reuela tiōem dei scribebat in tabula ⁊ dabat quē ab eo consiliū postulabat. Completorio finito: dixit abbas brēdano. Corā christo meo fateor octoginta sunt anni postq̄ ve nimus in hanc insulā: nullā vocē audiui m⁹ humanā: excepto qn̄ cātam⁹ deo lau des. Nullus ex nobis sustinet ifirmitatē carnis aut sp̄uum q̄ vagāt̄ circa huma nū genus postq̄ venim⁹ in hūc locū. Et addit. Duo fr̄es tui q̄ supsūt: vn⁹ pegri nabit̄ in insula anachoritarū: ⁊ alter mor te turpissima cōdēpnabitur apud iferos. Cū hec inter se loquerētur in ecc̄lia: ecce illis vidētib⁹ sagitta ignea celitus emis sa accēdit oēs lucernas que erant posite añ altaria: ⁊ ait abbas. Ecce tu vides cā delas ardētes in medio vasculorū: tn̄ ni chil ex eis cōsumitur nec decrescit: nec re manet vlla fauilla quia sp̄uale lumē est. Demū brendan⁹ ⁊ fr̄es nauē intrātes vi derūt post aliquot septimanas vnā insu lam: in qua inuenerūt fontē lucidū ⁊ her bas diuersas diuersaq̧ genera piscium. Cūq̧ potassēt de aqua: dixit brēdanus. Cauete fr̄es ne supra modū vtamini his aquis: ne grauius vexentur corpora vr̄a. Cuius p̄cepto vsqueq̄ nō obseruato: ir ruit i illos triū dierū ⁊ noctiū sopor. Ille vero sine intermissiōe deprecabatur deū pro fratribus suis: q̄ per ignorantiā con tigit illis piculū tale. Ingressi aūt naui culā appropinquabāt insule in qua fue rāt in cena dn̄i: ⁊ occurrit illis predictus p̄curator dicēs. Mirabilis i sc̄tis suis de us israel: ip̄e dabit virtutē ⁊ fortitudinē

plebi sue bñdict⁹ deus. Et induit omnes nouis vestib⁹: ꝛ onerata victualib⁹ naui dixit. Post pegrinationē septē annoꝝum inuenietis terrā repꝛomissionis quā queritis ꝛ postea reducet vos deus ad terrā natiuitatis vr̃e. Cūqꝫ post nauigarēt: apparuit illis bestia mire magnitudinis q̄ iactabat de naribus spumas et sulcabat vndas velocissio cursu quasi ad illos devoꝛādos. Quo viso: fr̃es clamabāt ad dominū dicētes. Libera nos dñe ne nos devoret belua ista. Et cōfoꝛtabat eos bꝛēdan⁹ dicēs. Nolite expauescere minime fi dei: de⁹ q̄ est sēp nr̄ defēsoꝛ: ipse nos liberabit de oꝛe illi⁹ bestie et de ceteris piculis. Et cū appꝛopinquasset ad eos: antecedebāt vnde mire altitudinis vsqꝫ ad nauē. Cūqꝫ fr̃es magis ac magis timerēt: bꝛendan⁹ extensis manib⁹ in celū dixit. Dñe libera seruos tuos sicut liberasti dauid de manu golie: ꝛ ionā de vētre ceti magni. His dictis: confesti belua ab occidente iuxta illos trāsibat ꝛ irruit sup illā ita vt ignē mitteret ab oꝛe suo: et interfecta est belua q̄ pseqūbatur famulos xp̄i: ꝛ in tres ptes diuisa. Quaꝝ ptē vnā iussu bꝛēdani sūpserūt fr̃es ꝛ ad comedēdū pauerūt. Uisa autē quadā insula: bꝛendanus dixit Tres populi sūt in ista insula: vn⁹ puerorū: alt⁹ iuuenū: terti⁹ vero senioꝝ. Poꝛro vnus ex fr̃ib⁹ nr̄is illic pegrinabit q̄ nos subsecuti sūt de monasterio nr̄o. Erat autē insula illa mire planiciei: vt equalis mari videret: sine arboꝛibus aut aliquo qđ a vēto moueretur. Ualde eni spaciosa erat coopta scaltis albis ꝛ purpureis. Uiderūt tres turmas ꝛ int turmā ꝛ turmā spaciū erat quasi iact⁹ lapidis de fūda: ꝛ sēp ibāt huc atqꝫ illuc. Et vna turma cātabat stando in vno loco dicēs. Ibūt sci de vtute in vtutē: ꝛ videbūt deū deoꝝ in syon. Dū vna turma illū versicl̃m cātaret altera turma stabat: ꝛ icipiebat cātare pdictū carmē ꝛ ita faciebāt sine cessatiōe. Erat aūt pꝛima turma pueroꝝ i vestibus cādidissimis: ꝛ secūda i iacinctinis et tertia in purpurijs dalmaticis. Hoꝛa aūt sexta cepūt cātare. De⁹ misereat nr̄i vsqꝫ i finē. ꝛ. De⁹ i adiutoꝛiū meū intēde Et credidi, ppter: ꝛ oꝛonē vt supꝛa. Ad hoꝛaꝫ nonā. De pꝛofūdis. Ecce q̄ bonū. Et lauda ierl̃m dñm. Ad vesperas cātabāt. Te decet hymn⁹. Bñdic aīa mea dño. u. Laudate pueri dñm. Et psalmos quidecim graduū cātabāt sedēdo. Cōpleto cātu: obūbꝛauit illā insulā nubes mire claritatis sed nō poterāt videre q̄ ante viderāt p spissitudine nubis. Audiebāt tñ voces canētiū pdictū carmē sine intermissione vsqꝫ ad vigilias matutinas. Tunc eni canebāt. Laudate dñm de celis. Cantate dño. Laudate dñm in scis ei⁹. Post hec cantabant duodeci psalmos p oꝛdinē psalterij. Adueniēte auroꝛa discoopta est insula de nube: ꝛ cātabāt. Miserere mei deus. De⁹ de⁹ me⁹: et dñe refugiū. Omnes gentes. De⁹ in noīe tuo. Dilexi qm̄. cū all'a. Deinde imolabāt agnū imaculatū: ꝛ oēs ad cōmunionē veniebāt dicentes. Hoc sacrū coꝛp⁹ dñi ꝛ saluatoꝛis sumite sanguinē vobis i vitā eternā. Quo facto: duo iuuenes poꝛtabāt cophinum plenum de scaltis purpureis ꝛ miserunt in nauē dicētes. Sumite de fructu isule viroꝝ foꝛtiū ꝛ reddite nobis fr̃em nostrū ac pficiscamini in pace. Tūc vocato fr̃e: ait bꝛēdan⁹. Osculare fr̃es tuos et vade cū illis q̄ te iuocāt. Bona hoꝛa cōcepit te mater tua q̄a meruisti habitare cū tali cōgregatiōe. Osculatis fr̃ib⁹ ꝛ scō patre: ait bꝛēdan⁹. Fili recoꝛdare quāta bñficia cōtulit tibi de⁹ in hoc sc̄o: vade ꝛ oꝛa pꝛo nobis. Illo aūt cū duob⁹ iuuenib⁹ pgēte cepūt fr̃es nauigare: ꝛ hoꝛa refectiōis accepit bꝛēdan⁹ vnam de scaltis ꝛ videns illam esse plenam succo admirans dixit. Nūq̄ vidi nec legi scaltas tante magnitudinis. Erāt aūt equalis stature in mo

dũ pile magne: ⁊ expressit de vna libram succi vnã. Quã in partes duodecĩ diuisã frib⁹ distribuit ⁊ habebat in ore saporem mellis. Trãsacto demũ triduano ieiunio vna auis grandissima volãs tenebat ramũ cuiusdã arboris ignote habentẽ in sũmo botrũ magnũ mire rubicunditatis ⁊ misit illũ in sinũ pris scti. Et vue illi⁹ sicut poma. De q̃b⁹ refecti fres: iterũ post triduanũ ieiuniũ viderũt insulã totã coopertã arborib⁹ dẽcissimis habẽtib⁹ fructũ pdictarũ vuarũ ita vt omnes arbores incuruate essẽt ad terrã vnius fruct⁹ ⁊ coloris nullaq₃ erat alteri⁹ generis arbor. Erat aũt odor insule sicut odor dom⁹ plene malispunicis. Et mãserũt in insula illa quadragita dieb⁹. Post hec nauigantes fres viderunt auẽ q̃ grifa vocatur illis obuiã volãtẽ. Cũq₃ extendisset vngulas ad seruos dei capiẽdos: ⁊ ecce subito auis q̃ ramũ cũ fructib⁹ illis detulerat grifam penit⁹ extinxit: cui⁹ cadauer corã fratrib⁹ in mare cecidit. Viderũt aũt post hec mare ita clarũ vt possẽt videre quicq̃d subt⁹ erat. Quadã die apparuit illis colũpna in mari q̃ alcior aere videbatur. ⁊ coopta erat raro canopeo: q̃ i tm̃ rar⁹ erat vt nauis posset transire p foramina illi⁹. Colorẽ habebat argẽteũ sed tamẽ durior marmore videbatur: ⁊ colũpna de clarissimo cristallo erat. Cumq₃ per foramen vnum illius canopei transissent: apparuit mare quasi vitreũ pre claritate: ita vt omnia que subtus erant clare videre possent. Per totum diem nauigabãt iuxta latus illius colũpne que habebat per singula latera mille quadringẽtos cubit⁹. Quarto aũt die iuenerũt calicẽ de genere canopei ⁊ patenã de colore colũpne iacẽtem in quadã fenestra i latere colũpne. Que vasa vir dei accipiẽs dixit. Dñs nr̃ ihs xps ostẽdit nobis hoc miraculũ: ⁊ michi vniuersa ista dedit. Elapsis octo dieb⁹ viderũt insulã valde saxosã sine arboribus ⁊ herbis plenã officinis fabrorũ: ⁊ ait brendanus. Videte fres angustia est michi de hac i sula q̃a nolo in illã ire: aut sibi appropinquare: sed vẽt⁹ illuc subtrahit nos recto cursu. Audierũt aũt sonitũ folliũ sufflantiũ quasi tonitruũ atq₃ malleorũ collitiões. His auditis: vir dei armauit se signo crucis dicẽs. Dñe ihũ xpe libera nos de hac i sula. Et ecce vn⁹ de habitatorib⁹ eiusdẽ insule egressus est foras quasi ad aliq̃d op⁹ pagẽdũ: ⁊ erat hispid⁹ valde ⁊ igne⁹ atq₃ tenebrosus. Cũq₃ famulos dei vidisset: reuers⁹ ẽ i suã officinã Et ait vir dei. Tẽdite fres vela in altũ ⁊ nauigem⁹ q̃tocius ab insula hac. Et ecce pdict⁹ barbar⁹ occurrit illis ad litt⁹: portãs forcipẽ in manib⁹ cũ massa ignea inmẽse magnitudinis atq₃ feruoris: ⁊ pdictã massã iactauit sup famulos xpi: sed illis nõ nocuit. Trãsiuit enĩ illos quasi per spaciũ vnius stadii. Et vbi cecidit in mare cepit feruere quasi ruina montis ignei fuisset ibi. Et ascendebat fum⁹ de mari sicut de clibano ignis: ⁊ omnes qui in insula erãt accurrerũt ad litt⁹ portãtes singli suas massas. Alii iactabant post famulos xpi suas massas i mare: ⁊ alter sup alterũ iactabat suã massã: sẽp reuertẽtes in illorũ officinas ⁊ incẽderũt eas et appuit quasi tota arderet illa insula sicut cliban⁹. Et mare estuabat sicut cacab⁹ plen⁹ carnibus estuãs q̃si ministrat̃ ab igne. Et puenit ad aures fratrũ vlulat⁹ habitãtiũ in insula: atq₃ ad nares ingens fetor. Et ait brẽdan⁹. O milites xpi cõfortamini i fide nõ ficta ⁊ in armis spiritalib⁹: q̃a sumus in cõfinib⁹ infernorũ ꝓpterea vigilate ⁊ agite viriliter. Altera die apparuit illis mõs alt⁹ in occeano quasi p tenues nebulas: sed valde fumosus erat in sũmitate et stati rapidissimo cursu vent⁹ traxit illos ad litt⁹ isule. Vn⁹ qui remãsit ex tribus frib⁹ pdictis exiliuit foras de naui ⁊ cepit ambulare vsq₃ ad ripam: et excla

mans dixit. Ue michi pat͂ pdoꝛ a vobis: ⁊ nō habeo potestatē venire ad vos Et aspi ciebāt fr̄es quomodo ducebat͂ infelix ille a multitudine demonū ad tormēta: ⁊ icē debat͂ iter illos. Et ait vir dei. Ue tibi fili quia recepisti in vita tua moꝛtalē finem Et viderūt montē discooptū a fumo: et a se flāmas spumantē vsq₃ ad ethera: ⁊ ite rū ad se easdē flāmas respirātē/ ita vt to tus mōs vsq₃ i mare vnus rog⁹ videret͂. Et cū appꝛopinquarēt viri dei cuidā isu le: ait bꝛēdan⁹. Modo videbitis paulū he remitā spiritalē in hac isula sine vllo vi ctu coꝛpoꝛali manētē p quadꝛaginta an nos. Nā triginta ānis antea sumpsit ci bum a quadā bestia. Nō licet nobis itra re insulā sine licentia viri dei: expectate ergo reditū meū. Et occurrēs senex bꝛen dano dixit. Ecce q̄ӡ bonū ⁊ q̄ӡ iocūdū: ha bitare fratres in vnū. Dixitq₃ sctō bꝛēda no: vt fratres oēs ascenderent de naue Et osculantib⁹ se inuicē ac residētib⁹ ꝓ pꝛijs noībus singulos appellauit. Erat autē senex coopert⁹ capillis suis/ et bar ba: et ceteris pilis vsq₃ ad pedes. Et erat candidus sicut nix pꝛe nimia senectute: tm̄ facies et oculi illi⁹ videbātur. Nullū idumētū exceptis pilis habebat qui egre diebant͂ de coꝛpe suo. Cū hec vidisset bꝛē dan⁹: cōtristat⁹ est intra se dicēs. Ue mi chi q₂ poꝛto habitū monachi: ⁊ sub me cō stituti sunt multi sub noīe illi⁹ oꝛdinis/ cū videam⁹ in angelico statu hoīem i car ne sedētē illesum a vicijs coꝛpis. Cui ait vir dei. O venerabilis pat͂ quāta ⁊ qua lia mirabilia ostēdit tibi de⁹ q̄ nulli sctō rū patrū manifestauit: et tu dicis i coꝛde tuo nō esse te dignū monachi poꝛtare ha bitū cū sis maioꝛ quā monachus. Mona chus nāq₃ laboꝛe manuū suaꝝ vtit͂ ⁊ ve stit͂: de⁹ aūt de suis secretis p septē ānos pauit te cū familia tua Ego vō sicut auis miser sedeo in ista petra nudus: exceptis pilis meis. Tūc sctūs bꝛēdan⁹ iterroga uit illū de suo aduētu aut vnde esset aut quāto tēpe sustinuisset ibi talē vitā. Cui ille. Fui nutrit⁹ i monasterio scti patricij p quiquagita quiq₃ annos et custodieba₃ cimiteriū fr̄m. Et appuit michi die qua dā vir q̄dā splēdid⁹ dicēs. Ego sū patrici us abbas tuus: ego heri migraui a seculo Cras ꝓficiscere ad litt⁹ maris ⁊ inuenta naue intrabis q̄ ducet te ad locū vbi expe ctabis diē moꝛtis tue. Mane ascēdi in na uiculā ⁊ septimo die ad isulā istā veniēs vsq₃ nūc māsi hic. Circa hoꝛā nonā luter poꝛtauit michi pꝛādiū de mare: id ē piscē vnū i oꝛe suo ⁊ fascicl̄m de sarmētis ad ig nē faciēdū it͂ suos anterioꝛes pedes. Ego vero cū ferro de silice ignē extrahēs feci ignē de sarmētis et paraui michi de illo pisce cibos. Itaq₃ p triginta annos semp tercia die idē minist͂ vnū piscē attulit mi hi. Nūq̄ӡ sitiebā sed die dn̄ico egrediebat foꝛas paruq₃ aque de petra eduxi ad op⁹ manuū meaꝝ. Et post triginta annos in ueni hic duas spelūcas et fontē viuū. Et postea vixi sexagita annis sine nutrimē to alicui⁹ cibi nisi de fōte. Nonagenari⁹ eni sū in ista insula: trigita annis i victu pisciū: ⁊ sexaginta i pastu fōtis ⁊ quiqua ginta annis fui in mea patria. Oēs anni vite mee cētū quadꝛaginta sūt. Et hic de beo mō sicut fuit michi ꝓmissu₃ expecta re diē iudicij in ista carne. Nauigantes ergo p q̄dꝛaginta dies cū appꝛopiquarēt cuidā isule operuit eos caligo grādis ita vt vix alter alteꝝ videre posset. Post spa ciū tn̄ vni⁹ hoꝛe circūfulsit illos igēs lux Et ascēdētes de naui viderāt terrā spaci osā et plenā arboꝛib⁹ pomiferis sicut in tēpe autūpnali. Cūq₃ p quadꝛagita dies terrā plustrassēt: et nullā noctē vidissēt: nec finē insule videre possēt: iuenerūt de mū fluuiū magnū vergētē p mediū isule ⁊ stati₃ iuuenis occurrit obuiā illis oscu lās illos cū magna leticia ⁊ singl̄os noia tim appellās dixit. Beati qui habitāt in domo tua dn̄e: in scl̄a scl̄oꝝ laudabūt te. Et ait ad bꝛendanū Ecce insula quā ques

sisti p multũ tẽpꝰ: ideo nõ potuisti eã sta-
ti inuenire: q̄a voluit deꝰ ostẽdere tibi di
uersa sua secreta in occeano magno. Re
uertere igit̃ ad terrã natiuitatis tue por-
tãs tecũ de fructibꝰ istiꝰ insule ⁊ de gem
mis quãtũ potest tua nauicula capere.
Post multa annoꝝ curricula declarabit̃
ista terra vr̄is successoribus: qñ xp̄ianoꝝ
superuenerit ꝑsecutio. Sicut modo appet
insula plena fructibꝰ: ita oi tempe appet
Lux eni illiꝰ xp̄s est. Tũc acceptis de fru
ctibꝰ terre ⁊ oibꝰ generibꝰ gẽmaꝝ: ꝓsp̄o
cursu ad monasteriũ suum reuersus est.
Quos cũ fr̄es vidissẽt: cuꝫ magna leticia
deum glorificauerũt. Tũc sctũs brẽdanꝰ
oia q̄ eis acciderãt ⁊ quãta eis dñs digna
tus est miraculoꝝ ostẽdere portẽta fr̄ibꝰ
enarrauit. Dixerũt autẽ sctõ brendano
hitatores loci elioch. In magna tribula-
tiõe positi sumꝰ i loco isto: nã pulices sup
arenã maris nascũtur hic. Tũc sctũs ait
Domine ihesu libera eos qui nos in tuo
nomie susceperũt. Ex illa hora nusq̄ pu
lex in illo loco vlteriꝰ apparuit. Nutrix
brendani propter absentiam suam tedio
affecta: rogauit dñm vt corpꝰ dñi de ma
nu eiꝰ recipe mereret̃: ⁊ audire vocẽ eiꝰ.
Diuino itaq̄ nutu sursũ eleuata: delata
est ad virũ dei: ⁊ diuĩo refecta epulo: iter
quatuor dierum in momẽto rediẽs fecit.
Quodã die cũ vir dei stetisset i quodã lo-
co amenissimo ⁊ pulcherrimo: dixerũt ei
fr̄es. Multa plane dimitteret quisq̄s trã
hãc delectabilẽ ꝓpt̃ xp̄m relĩqret. Quibꝰ
sctũs ait. Erat q̄dã vir valde diues i fini-
bus istis i mãdatis dei ãbulãs: habẽs du
as vxores speciosas valde. Cui dixerunt
vxores sue. Quousq̄ sic hitabis nobiscũ
nr̄o nõ vtens cõnubio? Et ille. Tã diu vo
biscũ ero donec discordiã inter vos ortã
videro. Dñs eni ihesꝰ xp̄s p discordiã ab
hoibꝰ recedit: et demones appropiquãt.
Post multũ vo tp̄is audiẽs eas int̃ se rixã
tes: recessit ab eis et ꝑgẽs ad mare iuẽta
naue nauigare cepit: ⁊ i inuẽta ꝑua isula
inhabitare. Ad hunc post multos annos
ꝑuenimꝰ multa mira stupẽda ab eiꝰ ore
audiuimꝰ: q̄ ad instar auis pilis sui cor-
pis oino indutꝰ fuerat. Nõne fratres be
atus iste multo plura reliq̄t quã illã dele
ctabilẽ terrã supius a vobis collaudatã.
Quidã frater dixit alteri fratri brẽdano
audiẽte. Si peccata mortuoꝝ redimi pos
sũt ab amicis suis remanẽtibꝰ i hac vita:
orãdo vl' elimosinas faciẽdo. Brẽdanus
r̄ndit. Cũ quadã nocte in magno mari es
semꝰ: suspiciẽs vidi nubẽ horridã ⁊ val-
de nigrã veniẽtẽ ad me: ⁊ i medio eiꝰ erat
forma hois nigri q̄ mltũ plãgẽs ⁊ eiulãs
dixit michi. Obsecro te in noie ihesu xp̄i
vt i his tribꝰ diebꝰ roges deũ ꝓ me pecca
tore grauia supplitia patiẽte. Post hec ab
oculis meis euanuit. Facto aũt mane cõ
uocatis fr̄ibꝰ q̄ viderã narrauit: ⁊ vt pro
aia illa orarent postulauit. Post tres dies
rediit aliquãtulũ nitida ⁊ subtristis: ite-
rũq̄ rogauit ꝓ se vt aliis tribꝰ diebꝰ de-
um rogaremꝰ. Quo facto: venit in nube
cãdida ⁊ in corpe splẽdido. In nube aũt
illa cãdida audiebãt̃ quasi septẽ carmia
dissimili voce: ⁊ ait aia illa. Gratias ago
dño deo: vr̄isq̄ orõnibꝰ q̄a iã in mãsione
celesti sum receptꝰ. Ego vero dixi illi. Q̄d
est nomẽ tuũ? Colmãnꝰ inq̄t vocor q̄ fui
monachꝰ iracũdꝰ: discordieq̄ seminator
int̃ fr̄es. His dctis disparuit In hoc ergo
dilectissimi apparet q̄ orõ viuoꝝ multũ
mortuis ꝓdest. Cũ q̄dã reges hibnie al-
terã regionẽ vastare vellẽt: ⁊ icole regio-
nis illius auxiliũ brẽdani expeterẽt: dep̄-
catꝰ est vir dei humiliter reges illos vt a
p̄sũptiõe desisterẽt. Illis vero ip̄tinatia
ꝑsistẽtibꝰ: rogauit sctũs deũ ⁊ exaudiuit
eũ. Reges eni de loco in quo erãt exire nõ
poterant: sed huc illucq̄ oberrãtes: viam
penitꝰ nõ iueniebãt. Reuersi igit̃ itra se
dixerũt. Ineptũ ẽ q̄d facimꝰ Quis eni po
test resistẽ nutui dei q̄ i sctõ suo brẽdano

nobis repugnat. Reuertamur ergo ꝛ de sistam⁹ deuastare velle regionē alienā. Et factū est ita. Et oblatus est sācto brendano in via quidam mutus ex vtero matris sue: ꝛ bn̄dicēte eo linguā eius: statī liberatus est mutus. Sctūs vero brēdanus anno vite sue nonagesimotertio plen⁹ virtutibus ꝛ miraculis migrauit ad dn̄m. xvij. kalēdas iunij: et in cluenarca sepelitur. ¶ De sancta Brigida virgine.

Vir quidā in hibernia genere lagiuensis dubtacus noīe ancillā nomine brocsech bonis moribus ornatam emit: ꝛ illicito amore seductus illam oppressit. Cui⁹ vxor cū eam grauidā vidisset: cōtristata valde viro suo dixit. Eice et vende ancillā istā: ne pgenies ipsius meā superare cōtingat progeniē. Coactus tādē marit⁹ cuidā mago vēdidit illā. Nata autē infantula brigida viderūt pannū cōtingētem caput ei⁹ flamme incēdio ardere. Et porrigētibus illis velociter qui aderant manus ignē nō viderūt. Sctā autē puella cibos magi fastidiēs: cotidie vomitū faciebat. Cui⁹ causā cōsiderās magus: ait. Immūd⁹ ego sum ꝛ puella ista spiritu dei plena nō potest capere cibum meū. Et eligēs vaccā albam dedit puelle: de cuius lacte viuēs a puericia bonarū rerū studijs inoleuit: pudicitie et sobrietati semp intenta: ꝛ de bonis ad meliora semp crescēs virtutum signis extitit admiranda. Cū enim vaccas magi pasceret: quicqd de lacte colligere potuit: pauperib⁹ ꝛ egenis distribuit. Cumqꝫ magus modicū butirum in vase magno vidisset: iratus est valde. Quo viso: virgo sancta fusis ad deum precibus diuina virtute vsqꝫ ad summum vas illud de butiro īpleuit. Stupefactus inde magus in xp̄m credens duodeci vaccas puelle dedit et liberā cū mr̄e ad patrem misit. Post hec cogitauit pater ei⁹ illā vendere: quia quicquid potuit auferens: pauperibus occulte dabat. Et veniēs ad regē rogauit illū vt filiam suā in seruitutē emeret. Et ait ad illū rex. Qua de causa dedisti pauperi gladiū patris tui? Cui illa. Ego dedi illū christo. Si te ipsum et patrem meum: deus meus postularet a me: si possem: vos cū omnibus que habetis illi darem. Et ait rex. Ista filia tua vt video magna est ad emēdū michi: ꝛ maior ad vendēdū tibi. Et dedit virgini gladiū: vt daret illū patri suo. Cū grauiter ab amicis ad accipiendū maritū artatā se videret: rogauit dn̄m vt aliq̄ deformitatē sup corpus suū daret vt homines eā petere ꝛ affectare cessarent: Et stati alter oculus eius crepuit et liquefactus est in capite suo. Et assūptis secū trib⁹ puellis perrexit ad episcopū machillam sancti patricij discipulum. Et intuens eā episcop⁹ sctūs: colūpnā ignis sup caput ei⁹ appere vidit. Lectis enim orōnib⁹: brigida capite submisso pedē altaris ligneū manu sua tetigit: et ab illa hora pes ille viridis sine putredine ꝛ sine defectu inetern ū manet. Et accepto velamie: pfecte sanitati redditur oculus ei⁹. Fecit aūt cōtra pascha ceruisiā de vno brasij modio ꝛ decē ꝛ octo p circuitū eccl'ijs diuisā misit: ꝛ p octauas pasche omnib⁹ ide gustare volentibus sufficienter abūdauit. In eodem pascha venit quidā leprosus ꝛ a beata brigida vaccam sibi dari postulauit. Illa aūt vaccā nō habens: dixit ei. Vis vt rogemus deum vt a lepra tua sanus fias? Et ille. Hoc michi om̄ib⁹ donis melius est. Tūc illa aquā benedicēs corpus leprosi aspersit: et statim sanus effectus ꝛ gratias deo agens vsqꝫ ad mortē cū sancta virgine māsit. Due virgines paltice aquā a sctā brigida cū sale benedictā sumētes sanitate recepta: gratias reddebāt deo. Duo britones ceci cū ministro leproso ducatum eis prebente ad ianuas ecclesie eius peregre venientes

ab ea salutē postulabant. Que dixit eis. Expectate paulisp ꝛ itrātes hospitale co medite: nos interī pro salute vr̄a deū dep cabimur. Illi aūt idignātes dixerūt In firmos gn̄is tui sanas: nos aūt quasi ad uenas negligis pro xp̄o curare. Tūc illa accepto opprobrio exijt ad eos: aqua bn̄dicta asp̄sit: ꝛ mūdato leproso: ceci illumi nati sūt. Inuitata q̄dā v̄go a sc̄tā brigida cū sederet i mēsa: vidit demonē ꝓpe se dētem. Si possibile est inq̄t hospita volo videre eū. Brigida ait. Nō est illō ipossibile: sed pri⁹ signēt oculi tui vt possis sustinere: ac faciē ei⁹ aspicere. Signatisq̃ oculis vidit inimicū tetra ꝛ nigra figura capite ingēti: ꝛ per oēs foꝛes flāma et fumus exalabat. Loq̄re inq̄t brigida nobis demō. Et ille. O sc̄tā v̄go nō possū tibi loqui nec tua p̄cepta cōtēpnere: q2 tu precepta dei nō cōtēpnis: ꝛ paupib⁹ ei⁹ ꝛ minimis affabilis es. Qua de causa inq̄t v̄go huc venisti? Apud v̄ginē ait hic habito ꝛ causa pigritudis ei⁹ locū in ea habeo. Vide ait brigida v̄gini quē multis ānis nutrire solebas. Et ex illa die: liberata est virgo a demōe. Quedā mulier pomorū munuscula detulit famule dei: ꝛ stati venerūt leprosi ab ea elemosinā postulātes. Diuidite ait sc̄tā illis hec poma. Hoc audiēs mulier: rapuit a se poma sua dicēs. Tibi ꝛ v̄ginib⁹ tuis hec poma attuli nō leprosis. Hoc cū displiceret sc̄tē brigide intulit. Male agis ꝓhibēs elemosinā dare idcirco ligna tua fructū nō habebūt ineternū. Tunc mulier foꝛas egressa in oꝛto quē pomis plenū reliq̄rat nullū inuenit: ꝛ sterilis sēp ꝑmāsit. Cū i curru cū suis puellis sederet: vidit virū cū sua vxoꝛe et familia ꝛ pecoꝛibus in ardoꝛe solis onera grauia poꝛtātes: ꝛ lassitudie grauatos. Et miserta illoꝝ dedit eis equos currus sui ad poꝛtāda onera ꝛ cū puellis suis iuxta viā sedēs remāsit dicens. Fodite sub cespite ꝓpiquo: vt foꝛas aqua erūpat: vt q̄ sitiētes veniēt ꝛ escas h̄nt potū sumāt. Tūc illis fodiētib⁹: fluui⁹ cōfestī clar⁹ et lucid⁹ erūpere cepit. Post paululū venit dux q̄dā ꝛ audiēs q̄d btā brigida de equis fecerat dedit ei duos equos indomitos: ꝛ stati quasi sēp sub curru fuissēt domestici fcti sūt. Venerūt q̄dā leprosi ad sc̄tā brigidā petētes currū ei⁹: que stati currū cū eq̄s dedit eis. Mulier q̄dā dicebat infātē quē genuit esse cuiusdā ep̄i discipli sc̄ti patricij noīe broon. Quo negāte: sc̄tā brigida vocata muliere dixit. De quo cōcepisti infātē hūc? Et illa De ep̄o broon. Tūc brigida signo crucis os illi⁹ femie signauit: ꝛ stati totū caput cū ligua tumuit. Tunc brigida liguā ifātis b̄ndicēs: dixit Quis est p̄r tuus? Ille ait. Nō est ep̄s broon p̄r me⁹ sed hō ille turpis ꝛ vilis q̄ in ppl̄o vltim⁹ sedet. Tūc oībus deo gr̄as agētib⁹: mulier pniam egit. Cū q̄dā demoniac⁹ cognouisset: q2 ad sc̄tām brigidā duceret̄ cecidit i terrā dicēs. Nō me poꝛtabitis illuc. Nūq̄d inq̄ūt scis locū ei⁹? Scio ait et ad illā nō ibo. Et cū nō possēt illū mouere miserūt q̄ sc̄tām brigidā adduceret. Et videns demō brigidā de lōge ad se venientē: ab hoīe fugit. Cuidā virgini elemosinā q̄rēti dixit brigida. Audiui multos infirmos in patria tua: accipe ergo zonā meā ꝛ per illā i aqua tictā: in noīe ihesu xp̄i sanabis eos ꝛ victū ꝛ vestitū dabūt tibi. Auferēs ergo secū zonā lāguoꝛes sanauit: et lucra accipiēs ꝛ diues effecta paupibus multa distribuit. Dū i solēpnitate quadā plebei⁹ q̄dā cū tota familia sua cū sc̄tā brigida ꝑnoctaret veniētes ad domū ei⁹ latrones boues ei⁹ furati sūt ꝛ accedētes ad fluuiū inuenerūt illū abūdācia aq̄ ita repletū vt trāsire nō possēt. Armis ergo ꝛ vestib⁹ sup capita boū alligatis aquā boues itrare coegerūt. Sed regressi ipetu magno hoīb⁹ nudis post illos currētib⁹: ad hitaculū brigide retō cursu ꝑuenerūt ꝛ d̄o laudē dātes i mōasterio v̄gide pniaꝫ

egerũt. Quedã regina cũ multis donis venit ad brigidã in quib⁹ erat argẽtea cathena pulchra nimis. Hãc puelle rapientes in thesauris suis abscõderũt: ceteris a sctã paupib⁹ datis. Non multo post cũ paup elemosinã peteret: illa nichil hñs: cathenã accepit ⁊ illã paupi dedit. Quo viso: dixerunt puelle. Perdidim⁹ per te q̄ misit nobis de⁹: oĩa das pauperibus ⁊ nos ĩopes relinq̃s. Et illa. Querite ait cathenã vbi ĩ ecclĩa orare cõsueui: forsitã ibi inuenietis illã. Inuẽta cathena et cunctis ostẽsa: in testimoniũ ṽtutis illã sp reseruarũt. Cũ aũt leprosũ quedã a lepra mũdasset: misit ad sctm̃ patriciũ vt sibi p̄dicaret verbũ dei. Et dũ cũ discipulis suis ⁊ illa in vnũ ꝯuenirẽt: p̄dicauit sctũs ep̃s per tres dies ⁊ noctes loq̃ nõ cessans: nec sol occidit eis: sed vnã esse horã oẽs crediderũt. Quidã aũt ignar⁹ rerũ superueniẽs sctõ patricio dixit. Quid tãto tp̃e hic sedetis? Rñdit sctũs. Que est hora diei? Et ille. Per tres dies hic mansistis. Dixit patrici⁹. Per quadragita dies ⁊ noctes hic fuissem⁹ si null⁹ hic venisset: nullã lassitudinẽ vl̃ esuriẽ diuĩa donãte grã sentiẽtes. Quedã regia cũ ad preces sctẽ brigide filiũ sterilis pepisset: q̃dã demõiac⁹ furore agitat⁹ multos affligẽs ad sctãm brigidam adducit̃. Cui ⁊ dixit. Predica michi ṽbũ dñi nr̃i ihesu xp̃i. Ille ait O brigida ṽgo sctã iussa tua implere ĩuitus cogor. Ama deũ ⁊ amabũt te oẽs: honora deũ ⁊ honorabũt te oẽs: time deũ et timebũt te oẽs. His dictis fugit cũ clamore magno. Sanatis per sctã3 brigidã multis claudis: leprosis: demoniacis: ⁊ infirmis: venerunt leprosi duo sanitatẽ cũ lachrymis postulãtes. Tũc sctã orãs ⁊ aquã bñdicẽs p̄cepit eis vt alterutrũ in aqua se lauarẽt. Quib⁹ lotis: vn⁹ eorũ mũdat⁹ est. Cui dixit sctã. Laua ⁊ tu sociũ tuũ. Qui vidẽs se mũdatũ de salute sua gloriãs: alteri⁹ leprã tãgere renuit: et post modicũ dixit.

Ego sentio sintillas ignis esse sup humeros meos. Et stati totũ corp⁹ eius altero mundato lepra pcussũ est. Uir q̃dã aurigã ⁊ currũ brigide in quo sedebat p agrũ suũ trãsire phibẽs ⁊ equos pcutiẽs in terrã corruit ⁊ spm̃ emisit. Mũdata quadã muliere a lepre plaga: vẽit brigida a p̄re suo rogata ad regẽ laginẽtiũ dicẽs. Des michi inq̃t gladi⁹ tu⁹ p̄ri meo: et vnũ de seruis tuis michi dimitte liberũ. Cui rex. Quid dabis michi pro petitionibus his duab⁹ magnis? Et illa. Si vis: vitã eternã dabo tibi: ⁊ semẽ tuũ reges erũt p sc̃la. Uitã inq̃t quã nõ video nõ q̃ro: de filijs q̄ post me erũt nõ pcuro. Alia ei duo scil3 vt lõgeu⁹ siã ĩ hac vita quã diligo: ⁊ in oĩ loco ⁊ bello victor existã expopto. Hec duo inquit sctã tibi cõcessa erũt. Nec multo post cũ paucis cõtra multos exiens ad bellũ: inuocato sctẽ brigide auxilio: vidit sctãm brigidã cũ baculo suo preire ⁊ columpnã ignis de capite ei⁹ vsq3 ad celũ ardere. Deuictis vero hostib⁹: nomẽ sctẽ brigide laudibus extollẽs ad sua letãter redijt. Cũ aũt eucharistiã de manu ep̃i sumeret: vidit ĩ calice quẽ puer ep̃i tenebat deforme pdigiũ hirci videl3 vmbrã. Et renuẽs de calice bibere: visionẽ ep̃o dixit. Tũc ep̃us puero ait Quid fecisti? Da glĩa3 deo. Puer ãt cõfessus est se furtũ fecisse ⁊ vnũ hircorũ suoꝝ occidisse: ⁊ ptẽ comedisse. Et cũ pnia3 cũ lachrymis egisset: vocata brigida: nichil de hirco ĩ calice vidit. Quadã nocte ĩ qua erat nix ⁊ glacies oĩb⁹ dormiẽtib⁹ venit ad q̃dã stagnũ brigida ⁊ ĩ illa nocte erat ĩ stagno orãs ⁊ flẽs: ⁊ sic sẽp in oĩb⁹ noctib⁹ facere ⁊ ĩ ꝯsuetudinẽ vertere cogitauit: xp̃i tñ mĩa hoc diuti⁹ fieri passa nõ ẽ. Alia ãt nocte stagnũ siccũ sñ aqua ĩuenit: ⁊ ad stagnũ ĩ crastino veniẽs: plenũ aqua repperit. Secda sil̃r nocte iterũ aruit stagnũ ⁊ die plenum inuentũ fuit. Cũ puella quedã naufragium passa nomẽ sctẽ brigide inuocaret: siccis pedibus

ambulãs sup͛a mare mortis piculũ euasit. Puelle sctẽ brigide multis farine modijs a quodã diuite acceptis: aquã quãdã trãsire nõ valentes: inuocato brigide suffragio: in alterã fluminis ripã cũ oneribus suis subito trãslate sũt. Quedã puella brigide virũ quedã illicito amore seducta diligẽs: ad ipm in nocte exire pmisit. Dormiẽte aũt sctã brigida de lectõ surrexit: ⁊ vehemẽti igne amoris vrebat: et mira cogitationũ pturbatio in eã irruit. Et timẽs deũ ⁊ sctã brigidã orauit dñm vt adiuuaret illã i tali angustia existẽtẽ. Inuẽto tandẽ cõsilio ⁊ accẽso igniculo pedes in ignẽ misit: ⁊ ignis ignẽ extinxit et dolorẽ dolore vicit Hec oĩa brigida diuinitus docta nouit: sed tacuit vt puella paulisp tẽptata pbari posset. Puella ei pctĩn mane cõfitente: dixit sctã. O viriliter in hac nocte dimicando pedes tuos cõbussisti: ignis fornicatiõis in psẽti nõ nocebit tibi: et ignis iehẽne in futura nõ cõburet te. Tũc btã brigida pedes eius sanauit: et nullũ cõbustionis signũ in eis apparuit. Pluuia maxia per puĩciã iundãte: guttarũ iniuria ab ortu solis vsq; ad occasũ messores brigide nõ tetigit Illuminato puero cecitate a natiuitate pcusso: viro p septẽ vices elemosinã pctẽti septẽ arietibus erogatis: numerus in grege diminutionẽ passus nõ est. Aquã sua bñdictiõe i ceruisiã cõuertit: ⁊ leprosis sitiẽtibus abũdãter porrexit. Lapidẽ crucis signaculo in sal mutatũ: idigẽti cũ hilaritate dedit Fortissimũ quedã virũ multos in ciborũ voracitate excedẽtẽ a nimia comestiõe sanauit: et nulla ꝟtute viriũ priuata: alijs hoĩbus in cibo similẽ fecit. Argẽtũ orãdo diuinitus accepit ⁊ reũ ductũ ad iugulãdũ dato regi pcio redemit. Tunicã vnã duobus paupibus diuisit: ⁊ vtriusq; pars integra tunica celesti ꝟtute fctã fuit. Maria ꝟgo cecitate pcussa brigide sctẽ dixit. Bñdic oculos meos vt videã mũdũ sicut desidero. Cũq; bñdictis oculis suis stati vidisset: ait. Iterũ reclude oculos meos. Quãto ei qͥs mũdo absentior fuerit: tãto deo psẽtior erit. Tũc btã brigida iterũ reclusit oculos suos: sicut rogauit. Mulier qdã filiã suã mutã ad sctãm brigidã duxit: quã cũ vidisset: dixit puelle. Vis ꝟgo permanere? Nesciebat enĩ q muta esset. Puella stati rñdit. Quodcũq; michi pceperis ego faciã Et sic in ꝟginitate pmanẽs vsq; ad mortẽ eloquẽtissima pmãsit Cũ rusticus quidã vulpẽ in regis palatio videret: ⁊ putãs q nõ mãsueta et familiaris esset: varijs ei artibus docta regi solatiũ facere solebat: vidẽte multitudĩe occidit eã Tũc alligatus ⁊ regi adductus iubet occidi nisi alia vulpes ei similis in oĩbus calliditatibus restituta esset: ⁊ vxorẽ ⁊ filios et oĩa q̃ hẽbat in seruitutẽ redigi. Quo audito: sctã brigida pces ad deũ pro misero fudit: ⁊ stati vulpes alia in currũ ad eã intrãs: mãsuete sedere cepit. Quã cũ regi obtulisset: rex vulpẽ varijs artibus ⁊ calliditatibus ludẽtẽ vidẽs: reũ liberũ placatus dimisit Brigida aũt ad sua regressa: vulpes dolosa in turbas se callide mouẽs ad loca deserta ⁊ antrũ suũ refugit Quadã semel necessitate cogẽte mel a dño postulauit ꝟgo sctã: ⁊ i pauimẽto domus sue qđ petijt abũdãter iuenit. Flumẽ qđdã de loco suo ad alterũ locum mutauit: ⁊ vsq; nũc sicut ipa disposuit currit Aues ⁊ anates sepe ad se venire pcepit: ⁊ manu illas tãgẽs ⁊ palpãs redire pmisit. Nouẽ viri nepharijs votis ⁊ iuramẽtis i kalẽdis iulij hoĩes interficere quedã se astrigẽtes pdicatiõe sctẽ brigide ab errore suo reuocari nullo mõ potuerũt. Brigida tñ pro obcecatione cordis eorũ deũ rogãte cõtẽplãt imaginẽ instar viri quẽ disposuerãt iugulare. Quã cõtinuo suis lãceis ⁊ gladijs cõfodiẽtes: quasi post triũphũ sui aduersarij cũ armis cruentatis ad brigidã igressi veritate cognita ad pniam cõuer

tũtur. Mulier quedã pauper ligna sua
telaria in quibus texebãtur tele incidit ꝛ
vitulũ occisum coxit: ꝛ cibũ scẽ brigide ꝛ
qui secũ venerãt parauit. Mane sctõ: vi-
tulum viuũ ꝛ integrũ ꝛ ligna telaria re-
staurata inuenit. Tribus leprosis ele-
mosinã petentib⁹ vas argenteũ dedit: et
orta inter eos pro vase rixa: apprehẽsum
vas cõtra lapidẽ iecit: ꝛ tres partes pon
deris equalis subito fecit: ꝛ pauperibus
dedit. Appropiquãte aũt die obitus sui
vocata puella alũpna sua: diẽ transitus
sui ei predixit: ꝛ circa annũ dñi quĩgente
simũ octauũdecimum kalẽdis februarij
migrauit ad dñm.

De sctõ Brithuno abbate et cõfessore.

Enerabilis xpi confessor bri-
thun⁹ ex ꝓgenie anglorũ ori
ginẽ ducẽs: diacon⁹ scti iohã
nis beuerlacẽsis epi diu per
mãsit: quẽ pro vite sanctitate ꝛ laudabili
morũ cõuersatiõe pre ceteris familiario-
rẽ ꝛ charũ semꝑ habuit: ꝛ i mõasterio de-
irwode id est silue deirorũ qđ mõ beuerla
cus appellatur ab eodẽ sctõ iohãne a fun
damẽtis cõstructo abbatẽ cõstituit. Sã-
ctus eni iohãnes senectute grauatus di-
misso epatu in suo mõasterio ꝑfato abba
tis venerabilis brithuni cõsilio: quatuor
annis in angelica cõuersatiõe degens vi
tã finiuit. Quo ad celos trãslato venera
bilis brithunus abbas oĩ tꝑe vite sue ve-
lut bon⁹ alũpn⁹ magr̃i imitator effectus
in oĩ vite puritate: vigilijs: ieiunijs: orõ
nib⁹: ceterisqꝫ bonis opib⁹ vsqꝫ ad vite fi
nẽ pseuerauit. Erat eni virtutũ amator:
vitiorũ psecutor: mũdi hui⁹ cõtẽptor: cele
stis regni desiderator: gregis sibi cõmissi
custos fidelis ꝛ istructor: iusticie ꝛ pieta-
tis executor indefessus: elemosinarũ lar-
gitiõi ꝛ hospitalitati dedit⁹: ꝛ in q̃b⁹ deo
placere nouit sedule mĩstrare ꝛ o[illegible]m da
re curauit. Cũqꝫ in oib⁹ opib⁹ bonis vsqꝫ
ad decrepitã etatẽ deo seruiẽs: sctissimã
vitã suã laudabile fine cõpleuisset: idib⁹
maij relicto seclo celestia cõscẽdit: et in suo
monasterio cũ magno honore sepulturã
accepit. Processu vo tꝑis clarescẽtib⁹ ei⁹
meritis ꝛ crebris miraculorũ signis: de
cõsensu cleri et populi corp⁹ eius sctm̃ de
terra trãslatũ est. Cui⁹ reliquie iuxta fe-
retrũ magistri sui ꝛ instructoris scti iohã
nis epi ad altare suũ in ecclesia beuerlaci
duob⁹ feretris diuise recondũtur.

De sctõ Bertellino heremita ꝛ cõfessore.

Uoniã quãto intellectui nr̃o
cõmodiferũ fuerit ignotius
tãto noticia ei⁹ habetur pre-
ciosior. Beati bertellini con-
fessoris vitã ex antiquis historijs: omnia
cũ nequeã sancti describere gesta: pauca
breui calamo scribere nitor. Ne ergo ver
borũ prolixitas auditorib⁹ generet fasti-
diũ: cõpẽdiosam exaudiam⁹ corditer ve-
ritatẽ. Bertellin⁹ angligena pia proles
regia generosus stirpe: formaqꝫ genero-
sior fide catholica: vitã suam patrijs ne-
gans cõmaculare lasciuijs trãsfretauit.
Et cũ quodã rege cõuersatus hibernico:
precũctis grãm meruit dilectionis Sed
quia causa maioris penitẽtie future: pa-
ter noster qui es in celis: aliquando quos
dã peccare non impedit. Filie regis per-
cussus amore: ipsam in partes anglicas
pregnantẽ abduxit. Qđ dico ne causa mi
rabilis penitẽtie sue peccatorib⁹ ignoret
Nemorũ quippe densitate latentib⁹ ecce
tẽpus pariẽdi doloris termin⁹ merorisqꝫ
fluuius eidẽ precipue successit. O q̃ fle-
bile puerperiũ. Bertellino obstetricis ne
cessario querẽti suffragium mulier vna
cum partu lupinis dentibus expirauit.
Reuersus itaqꝫ bertellinus oppressionẽ
illã peccati sui causa credẽs destinasse tri
duũ exequiali fungens officio si tristetur
nõ queratur. Solus vero ibidẽ deo deser
uiẽs: penis prius inauditis: semper sua
pre oculis habẽdo peccata: vere peniten-

do vitā duxit contēplatiuā. Pius vero ꝛ misericoꝛs deus coꝛ cōtritum ꝛ humiliatum nō despiciens: sed secundū multitudinē miserationū suarū: remisit ei peccata multa qm̄ dilexit multū. Dilexit deū: dilectus est a deo. Magnificauit xp̄m bonis operib⁹: magnificatur a xp̄o multis miraculis. Temptauit virū sctm̄ spiritus malign⁹ dicēs: dic vt lapides isti panes fiant. Cōfudit bertellinus dyabolū per oppositū tēptationis: qꝛ nō petrā panem: sed ecōuerso panē in petrā. Ad dyabolice temptationis oppꝛobꝛiū mutauit Que petra loco qui nūc bertelmesley nūcupat: miraculi scitur testimoniū. Quo percepto pꝛouinciales bertellinū xp̄i charum: quasi ꝓphetā venerabantur. Erat quidē in diebus illis dilectus deo ꝛ hominib⁹ beatissimus guthlacus de nobili genere mercioꝛū ex illustrissimis parētib⁹ oꝛiginē ducens: in cuius natiuitatis hora manus quasi hois celitus missa: ostiū dom⁹ extēsa est inestimabili fulgoꝛe choruscans. Que crucis signaculo ostiū muniens felici pꝛefigurabat auspicio: qꝛ ille ad oꝛtū pꝛocederet qui finali perseuerantia xp̄i crucem in suo coꝛpoꝛe circūferret. Postq̄ enim quintūdecimū impleuerat annū: cepit ad militares actus iuxta illius etatis exigentiā feruentius estuare. Decoꝛatus itaqꝫ cingulo militari viroꝝ foꝛtiū transcēdit audaciā. Adiūctisqꝫ sibi copijs militarib⁹ cepit in hostiles populos deseuire Urbes castella diuertere de bellicis actibus suis cepit inestimabiles titulos obtinere. Mirū tn̄ imodū in ipsa crudelitate armoꝛū hostib⁹ suis misericoꝛs erat: eisqꝫ de rapinis ꝛ pꝛedis tertiā partē refundebat. Et quanto in armoꝛū militia feruētioꝛ fuerat: tāto ardēti⁹ animū eius ad desideria militie spūalis dominus accēdebat. Recogitabat igitur dies suos in amaritudine: sciens quia bꝛeues sunt dies hois: finis dubius: exitus hoꝛribilis: iudex terribilis: pena infinibilis. Ualedicēs cōmilitonib⁹ suis: abiectis armis secularib⁹: recedēs ab eis: iā nō cogitat nisi arma militie xp̄i Poꝛroqꝫ sciebat sēsus hois esse ab adolescētia sua in malū nisi cohiberētur obseruantia regulari. Repyngdonaꝫ venit vbi elect⁹ in soꝛtē dn̄i: caracterē tonsure clericalis accepit. Disciplinis itaqꝫ monasticis mancipatus exhibebat coꝛpus suū hostiā sanctā viuentē placentē deo. Ibiqꝫ psalmos ꝛ hymnos didicit: atqꝫ in scientia sanctoꝛum infra biēniū mirabile facilitate pꝛofecit. Uolens itaqꝫ guthlacus anachoꝛiticā ducere vitā: de repyngdona recessit. Et ducens secū duos iuuenes: quoꝛū vn⁹ erat pꝛedict⁹ bertellin⁹ fili⁹ regis staffoꝛdensis populi. Qui ob ipoꝛū vitā coꝛrigēdam: ipsi viro sancto cōtinue adheserūt. Ad quādā insulā diuersis nemoꝛib⁹: stagnis: ꝛ carectis varijs deuenit noīe cropladam. Ibiqꝫ eis tuguriolū pꝛo palatio ex agrestib⁹ glebis cōfecerūt. Recolētes etiā antiquos patres circūiuisse in melotis in pellibus capꝛinis solitudines: iam nō vestitu lineo vel laneo: sed pellibus capꝛinis crudis ꝛ rudibus vtebātur. Et in pꝛimis parētibus se confirmātes: qui de loco voluptatis paradisi eiecti: pelliceas a deo tunicas habuerūt. Sciētes qꝛ non est regnū dei esca ꝛ potus: pane tamē oꝛdeaceo ꝛ aqua luculēta cum magno moderamine vescebātur. Multo ieiunio cōtinue a multisqꝫ vigilijs carnē suam edomare studuerūt: qꝛ ipsa cogebat spūi humiliter deseruire. Iste inq̄ sctūs guthlacus datū optimū donūqꝫ perfectū descendens a patre luminū: contra spūales nequitias in ipsa insula: multiplicia bella gessit: nūc a demonibus in aera gestus: nūc inter vepꝛes ꝛ spinas tractus: nunc vt in paludibus demersus: ac diuersimode grauiter afflictus cōsolatione scti bartholomei ap̄li foꝛtiter eos vicit. Dēsqꝫ il-

las mōstruosas acies de illa insula croylandie quā lōgi tēporis prescriptione vēdicabāt potēter eiecit: ac procul imperpetuū relegauit. Isti duo scti guthlacus et bertellinus in ipsa insula in diuino seruitio multis annis assidui cōmorātes multa per eos fiebāt miracula. Uenit tandē tempus vt deponeret sarcinā carnis sue vir dei guthlacus quā longo vsu domare studuerat: egritudie repētina feria quarta ante pascha correptus est: atqz bertellino vnico cōtuberniali suo denunciat: quod octauo die de hac ploratiōis valle transiret. Cūqz ille in eiulatū et lachrymas prorupisset: noli iquit fili mi noli flere: ad laborū meorū stipendia vado: cū illo domio cui seruiui penniter pmāsurus. Quarto autē die egritudinis scti guthlaci celebratū est pascha paschalis misse solēpnitate pmissa et viatico nostre salutis accepto. Bertellino qui ei in mensa dñi ministrabat: tanta sacri eloquij et misteriorū vsus est: vt nō ille loqui videretur: sed potius angelus dei. Bertellinus itaqz cōsiderans in facie scti viri qđ terminus sue depositionis instabat: cepit instanti⁹ ab eo querere quod nūq̄ antea interrogare presumpserat. Adiuro te inqt pater per misericordiā xpi: vt michi apertius reuelare digneris: quid sit quod a prima cohabitatione quā tecū habui: singulis dieb⁹ mane et vespere: te cum alio loquentem mutuos sermones audiui: et cum quo verba pmeres ignoraui. Dei vero amicus consueta benignitate rñdit. Instat inquit fili charissime dies nouissim⁹: nec mentiri michi expedit: qui a primitiua cōuersatione mea omne mendaciū declinaui. Scias enim quod ex quo ad heremū hanc me cōtuli: semper mane et vespere angelū mee consolationis habui: qui labores et temptationes meas celesti solatio reuelabat predicabat futura: demonstrabat absentia: archanaqz celestia que nō licet michi nec expedit loqui celit⁹ indicabat Hec aūt fili sub silentio include nec attemptes ea cuiq̄ mortaliuz nisi sorori mee pege et egberto anachorite vllo tpe reuelare. Mane itaqz sequēti suspiria et singultus: qui solent esse preambuli mortis: iā pect⁹ beati viri sepe cōcusserāt: ac de ore eius tanta odoris suauitas exalauit: ac si aliquis roseos flores spercisset aut balsamū effudisset. Nocte vero sequēti cū sepedict⁹ frater Bertellinus circa viri scti custodiā vigilijs indulgeret: nō sine magno stupore cōspicit: quod a media nocte vsqz ad aurorā: totā domū cādor lucis inestimabilis circūfulsit. Oriēte vo sole: dilect⁹ deo guthlacus fratrē illū aduocans. Fili inquit tēpus est: vt ad ipm transeā cuius seruus sum: et tu arripias iter tuū extēdēsqz manus ad altare sacra se cōmunione muniuit: oculisqz ac manibus ad celū leuatis: i dño obdormiuit. Beatissimi viri guthlaci trāsitū gloriosum celestis splēdor presignauerat: vt celestis lucis immēsitas: specialiter illustrauit Nā cum sol esset in virtute sua: radijsqz meridianis vehemētius estuaret: frater ille bertellinus: quasi currū igneū a terris vsqz ad celū erectū prospicit: cuius tāta claritas erat: quod in cōparatione illius solaris splēdor luce illa inferior pallescebat. Bertellinus vero intollerabili timore corrept⁹ fugiens: nauiculā arripuit et ad scti xpi virginem pegā sororē bti guthlaci festinātius tendit. Illa vero cū bertellino reuertente funeri fraterno lachrymas debite pietatis indulsit. Ac grās agens aīam illius deo cōmendans se etiā ipsius precib⁹ cōmendauit. Exequijs igitur dcti scti viri deuotissime celebratis: ac ipius corpe tradito sepulture in ipsius oratorio: ipsa vgo pega ad propria remeauit. Sctūs igit bertellinus gloriā omnino respuēs tēporalē regē patrē suū adijt: et insulā quādā in diebus illis valde latitantē: ab eo heremi-

tice habitandā petiuit. O q̄ mira filij re-
ligio: qui patris se visioni sed nō cognitio
ni ogēdit. Annuit rex eius petitionē: bre-
uēq; cōcessit insulā ab antiq̄s bethnei no
minatam: a modernis vero staffordi: cui
largā libētius dedisset regionē. Quo no-
bilis heremita penitendo diu laborauit:
spūaliterq; triūphādo: multis choruscа-
uit miraculis. Rege quidē venerabilis
heremite bertellini patre: vniuerse car-
nis metas naturaliter trāsgresso: facta
est persecutio magna in partibus illis et
immēsa auctoritate virīū regaliū: alien⁹
regni illi⁹ suscepit dominiū. Qui cum vi
dit dei famulū bertellinū in amenitate
loci delectabilis habitātē: ipm̄ proposuit
eiicere. In hoc tamen parcēdo religioni:
q̄ ei nō virib⁹ regijs sed curiali insurre-
xit rigore. Bertellinus quidē in necessita
tis vrgētia parentū ⁊ amicorū suorū que
rente suffragiū: nō parētes sed diffiden-
tes: nō cōsiliarios: sed potius aduersari-
os inuenit sedētes cū principib⁹ in occul-
tis vt destruerēt innocētem: iuxta illd̄ sa
lomōis. Proximo suo paup odiosus est:
amici vero diuitū multi. Quippe paren
tele sue inique degenerāti sententiā tena
cis intulit maledictiōis q̄ nō tm̄ in quar-
ta vel quita ꝓgenie: sed vsq; in hodiernū
diē manifestis patet signaculis. O q̄ta
religionis sue mirabilis fecunditas: qui
in curia regia apparēs respōsurus: iura
celande hereditaria: ius allegauit dona
tionis: lite tandē deducta: partes in duel
lica restituerūt determiatiōe O q̄ta mū
di iniq̄tas regia potestate pugilib⁹ abū-
dante pauperi in christo et humili: nō est
qui faciat bonū: nō est vsq; ad vnū. Ber-
tellinus itaq; plenus gr̄a et fortitudine:
prostrauit se in oratione dicens Deus in
adiutoriū meū intende: dn̄e ad adiuuan-
dū me festina. Dn̄e deus meus in te spe-
raui saluū me fac ex oībus persequētib⁹
me ⁊ libera me. Extrane⁹ fc̄tus sum fra-
trib⁹ meis: ⁊ nō est qui cōsoletur me. Li-
bera me ⁊ pone me iuxta te: et cuius vis
manus pugnet cōtra me. Oratione fini-
ta audiuit quādā vocē dicētē. Bertelline
xp̄i chare noli timere: exaudiuit dn̄s dep̄
cationē tuā: dn̄s orationē tuam suscepit.
Mane aūt facto iactās super eū curā su
am: qui non dabit ineternū fluctuationē
iusto: obuiauit cuidā homūculo (quē me
lius appellarē fortitudinē archangelicā
vt patebit in sequētibus) cū auli ⁊ viden
tili bertellinū salutāti et dicēti. Dn̄e ecce
in noīe p̄tris ⁊ filij ⁊ spūs sc̄ti: vestri iuris
presto sum defensioni. Bertellinus vero
gratia cōfortatus diuina (sciens q̄ spiri-
tus vbi vult spirat: pro paruitate corpo-
ris nō diffidēs sed memorās qualiter pu
er dauid non corporis potentia: sed pneu
matis gratia decē milia pcussit philisti-
norū. Nec istud philosophicū tradēs obli
uioni. Corpis exigui vires cōtēpnere no-
li.) rn̄dit ei dicens. Amice oīpotenti gra-
tia xp̄i bene venisti. Beatus vero bertel-
linus ihesu xp̄i famulus nūciū dei diligē
ter suscepit gratias agens deo: tpe vero
statuto: ipm̄ in locū duelli cōduxit. Et res
piciētes turbe viderūt quēdā ethiope ni-
griorem: gygāte terribiliorē: dētib⁹ stri-
dentē ⁊ ad pugnādū ferientē. Nūcius ve
ro dei corpe homūculus: spiritu archan-
gelus hilari vultu insultantē prestolaba
tur. Gygas vero horribilis rugitu prosi
liens leonino assultus minabat impassi-
biles. Sed dei nuncius imperterrit⁹: nō
quasi arte pugillatoria: sed virīū infinita
potētia diuina fauēte gratia: immunis
maximū decēter tenuit pedib⁹ prostratū
clamātem: ⁊ voce magna dicētem. Ber-
telline serue dei miserere mei. Quo viso
circūstātes: si vniuersi mirētur nō mirēt
dum immunis maximū virtutis poten
tia tenuit deuictū. Nec est aliq̄s adeo ve-
sani capitis inuētus: qui illud diuinū re-
putauerit miraculum. Unde oēs qui ibi

aderāt: exceptis bertellini parētibus: pedib⁹ eius prostrati dixerūt. Peccauim⁹ iniuste egimus iniquitatē fecim⁹ Pater scte nr̄i miserere. Beatissimo igitur bertellino venerabiliter a rege suscepto: cuncta que erāt prius confiscata iussu eiusdē regis: viro dei sunt restituta. Oēs itaqꝫ viri ac mulieres totius prouincie deū timētes: btm̄ bertellinū tanq̄ prēm suum spiritalē in vita sua venerātes in oib⁹ dilexerūt. Sctūs vero dei gloriā et honorē timēs tēporalē: abijt in desertis mōtib⁹ vagans vt nemorista: vbi vir sctūs ieiunijs et orōnib⁹ ac vigilijs multis deo deseruiens: vanitatē mūdi respuēs vitam finiuit. Quito vero idus septēbris: ad celestē trāsiens hierusalē: accepit corā quā repromisit deus diligētib⁹ se. Hic seruus est ille quē dn̄s inuenit vigilātem: cui dominus tradidit quiqꝫ talēta: et lucratus est alia quiqꝫ ⁊ intrauit in regnū dn̄i sui. Qō dn̄s noster i vita sua mirabiliter mōstrauit: et post obitū suū valde mirabili⁹ crebris choruscātibus miraculis: locum quē moderni stafford nūcupāt quia claudis gressum: mutis loquelā: surdis auditū: cecis visum: ⁊ alijs languorib⁹: amore scti bertellini donec quidam in ecclesia sua commiserat homicidiū: dn̄s cupidaꝫ p̄stitit sanitatē. Erat eni in villa stafford quidā homo noīe willmot cortuarij vtēs arte: hic hō multis annis fere sedeci suorum visu caruit oculorū: ita q̄ nō potuit de domo sua recedere sine duce qui illi in suis itineribus subueniret. Tādem multis elapsis annis ductus ad ecclesiā sancti bertellini in ipa villa stafford causa recuperādi sue egritudinis sanitatē: flexis genibus in oratione ante altare scti bertellini dū sacerdos tūc iohannes crostys appellatus in missa obtulit eucaristiam summo patri. Prefatus cecus tūc visui restitutus vidit primo illō venerabile sacramētū: summo deo grās agēs: qui ob amorē scti bertellini ātiqua miracula renouauit Iste homo qui ad missam predictam sine duce venire nō potuit: sine aliquo ducēte se ad propria remeauit. Et sic tota vita sua sine oculorū grauamine vidit clare. Hoc eni miraculū anno dn̄i millesimo tricentesimo octogesimosexto manifestauit deus in ecclesia antedictā. Oremus igitur summe btitudinis clemētiā vt ad incremētū honoris btissimi bertellini cōfessoris ⁊ fidei speiqꝫ nr̄e confirmationē merita sua solitis nobis manifestare dignet̄ miraculis. Ut cū oēs eum corde venerātes deuoto: corporalē spūalē qꝫ mereātur suscipere sanitatem ad de quacunqꝫ tribulatione ipius implorātes auxiliū: meritis ⁊ intercessionib⁹ beati bertellini petitiōis sue salutarē cōsequātur effectū. In eo qui viuit ⁊ regnat per infinita seculorū secula. Amen.

¶ De sctō Cadoco episcopo ⁊ martyre.

Sanctus eni cadoc⁹ scti gūdlei regis filius cū in vtero matris sue gladuse clausus esset: per singulas noctes in quatuor angulis dom⁹ in qua manebat quatuor lampades igneo splendore choruscātes vsqꝫ ad partū filij vise sunt. Apparuit autē angelus dn̄i in nocte qua nat⁹ est puer: dicēs regi. Cras veniet ad te anachorita quidā sctūs: quē deuote suscipiēs humiliter implora: quatinus filiū tuū lauachro regn̄ationis purificet: ⁊ nomē ei⁹ cathinaill appellet eundemqꝫ post septēniū litteris ⁊ morib⁹ informādum suscipiat. Quo facto: tpe quo nat⁹ est puer celaria lacte et melle plena inuēta sūt. Cū aūt cresceret infans: quicquid veniebat ad manus eius: totū pauperibus erogabat. Sub vili habitu singularis horis ecclesiam frequentās: ⁊ in nocte modicū panis ⁊ aque lautiorib⁹ cibis penitus abiectis sumebat. Ad diuersos sepe ludos inuitatus: ad ecclesiā confugit dicēs O ceca mens hoim que semp

transitoria appetit: ⁊ eterna respuit. Ui-
dete quid sitis ⁊ ad quid facti estis. Nesci
tis qꝫ dies dñi veniet: qñ risus vertetur
in luctū: ⁊ luctus in gaudiū. Quodā die
extincto igne p̄cepit magister puero cati
nail in est cadoco ignē ad coquēdā escā de
ferre: ⁊ rusticus quidā illi ignē dare renu
eret nisi carbones ardētes in gremio de-
portaret: viuos in clamide carbones sus-
cepit: ⁊ inusta veste ad magistrū suū at-
tulit. Erectis autē in celū oculis p̄ces ad
deū fudit: quatinus rusticus ille cū farre
suo suorū pariter somēto titionum cōcre-
maretur. Et intulit. Nō ideo dñe bonita
ti tue supplicaui: vt pctōrē illū in suo fla-
gitio cōdēpnari exoptarē: verū vt diuina
potestas in hoc mūdo sit scelerosis mani
festa: teqꝫ magis pauerent: et tibi mini-
strātibꝰ resistere abhorrerēt. Quo dicto:
rusticus ille cū trituratorio suo succēsus
exuritur. Discedēs tādē a magistro suo
monasteriū construxit ⁊ fratres multos
cōgregauit. Profectus tandē cadocꝰ si-
ne nūmis ⁊ sacculo ⁊ mare trāsiens: a re
gina quadā supplicatur: vt a sterilitatis
opprobrio eā liberare dignaret̃. Cui ille.
Uade in pace: deꝰ det tibi petitionē quaꝫ
rogasti. Eadē autē nocte filiū cōcepit: cui
nato elle in baptismo nomē imposuit Ca
docus tandē hierl̃m veniēs: loca sctā visi
tauit: cui ⁊ dñs gentiū idioma per quas
trāsibat cōtulit: varijsqꝫ linguis loqui ce
pit. Post trienniū vero rediēs puerū elli-
nū sterilis regine filiū accipiēs in hume-
ris baiulauit educauit ⁊ instruxit Quia
eni mater illū deo vouerat ⁊ sibi educan-
dū ⁊ moribꝰ informādū tradiderat: eum
valde diligebat. Tictor quidā malicio-
sus post illius peregrinationē cū belliuū
patruelē ipsius trucidasset: reditu sancti
viri cognito nimio pauore perterritus a
facie eius celerius aufugit. Prosequēte
aūt illū cadoco: sub oculis eius tanq̄ pul
uis aut fumus a facie vēti nutu tonātis
euanuit. Tirānus quidā noie sawil cū
suis socijs cibū viri dei ⁊ potum vi diripi
ens ebrietati et crapule vacauit et ad in-
terficiēdū cadocū ⁊ fratres eius iter ma-
turauit. Et ecce corā oculis serui dei ter-
ra aperuit os suū ⁊ absorpto cum suis sa
tellitibꝰ tirāno: fossa vsqꝫ in hodiernū di-
em ibidē in testimoniū remāsit. Pasce-
bat eni cadocus centū cotidie clericos: to
tidē pauperes ⁊ totidē viduas preter ad
uenas ⁊ hospites ad illū crebro veniētes
Licet ei abbas multos sub se monachos
regeret: portionē tamen regni patris sui
possidēs indigētibꝰ necessaria distribuit
Cū in cathedra sedens populos doceret
quinquaginta milites cuiusdā reguli ac
cipitres in manibꝰ habētes veniebāt ad
illū: vt escā ab eo violēter auferrent. Qui
bus ille quīquaginta panes: vnuꝫ porcū
⁊ ceruisiā mitti iussit. Cūqꝫ ad sumendā
paratā se locassent refectionē: terra ex in
spirato dirupta in ictu oculi in profundū
absorbuit eos esca permanente intacta.
Quo viso: iltutus illorū princeps qui ab
sens tunc erat vestigijs bti cadoci prouolu
tus: veniā petijt ⁊ habitū monasticū sus-
cepit. Superuenit quidam hiberniēsis
ad locū in quo sanctus cadocus oratoriuꝫ
fabricauit: qui operarios oēs scti subtili
artificio superabat. Inuidētes ob hoc ce
teri: ip̄m nequiter interfecerūt: ⁊ ampu-
tato capite eius ⁊ magno saxo circa trun
cū corpus alligato in altū stagnū precipi
tatur. Cunqꝫ planctū filiorū occisi sanctꝰ
audisset cadocus: cū suis clericis perui-
gil in orationibꝰ p̄noctauit: vt rē gestam
dñs ei reuelare dignaret̃. Facto aūt ma-
ne: decollatꝰ artifex caput in sinu suo ge-
stās ⁊ magnū lapidē supra tergū ferens
cruētꝰ horrida specie viro sctō se ostēdit:
precisumqꝫ caput in hec verba prorupit.
Serue dei fige me supra collū in pristino
statu ⁊ que tibi incognita hactenꝰ de hac
re extiterūt denudabo. Qd̄ cū fecisset: in-

dicauit et nephas artificū: & quomō inui
dia ducti illum flagitiose trucidarūt. Et
ait sctūs Elige qđ vis: aut in hac vita no
biscū denuo viuere: aut in eternā vitam
cū deo perhēniter regnaturus remeare.
Et ille. Dñe vt in eternā requiē regredia
tur anima mea. Et hoc dicto: expirauit.
Dux quidā britonū tres milites arthu
ri regis illustrissimi trucidauit: & arthu
ro vbiqꝫ eū psequēte: nusqꝫ tutū locū repe
rire potuit: nullusqꝫ ipm tueri ob regis fa
uorem ausus fuit: donec fuga fatigatꝰ ad
virū dei profugus venit. Qui illiꝰ mise
ratus labores: benignus illum suscepit.
Demū adquiescēte ad p̄ces scti rege a iu
dicibꝰ determinatur vt pro redēptione vni
uscuiusqꝫ occisorū: arthurus rex tres bo
ues optimas susciperet. Huiusmodi eni
iudiciū apud britones a regibus priscis
sanccitū fuit. Arthurus tamē vnicoloris
vaccas renuit: & in anteriori parte rube
as & in posteriori cādidi coloris distictas
plurima tergiuersatiōe gestiuit. Jussu
ergo cadoci adducti sunt nouē vacce: & fu
sis ad deū precibus in prelibatos colores
mutate sunt: & inter manus tenētium il
las in cōspectu regis in filicis fasces trās
figurātur. Quo viso: super iniusta petiti
one: veniā humiliter rex arthurus flagi
tauit. Cū regulus quidā vicinarū regio
nē incolis offensus congregato exercitu
vastare vellet populi regionis perterriti
sctm cadocū exorātes dixerūt. Dñe adiu
ua nos & erue nos de manu regis huius
quia quecūqꝫ petieris a deo impetrabis.
Cōstātes inquit estote & nolite timere: ad
nichilū deducet dñs inimicos nr̄os Cūqꝫ
nocte illa cū clericis p̄ces deo fudisset: ma
ne facto: colūpna nubis p̄cedebat eū que
tentoria regis operiēs diē obscurauit: vt
nullus alterū videre posset. Et accedens
vir sctūs ad regē dixit. Salue rex. Que
so inqt si in oculis tuis grām inueni: ver
ba mea vñ suscipe. Cui rex. Loquere in

quit. Ut quid inquit sctūs ad patriā me
am armata manu predandi vastandiqꝫ
causa aduenisti: presertim cū id non me
ruissem? Et ait rex. Fateor me in te pec
casse: qđ stulte egi, ppicius et misericors
veniā cōcedēdo remitte: & tua intercessio
ne tenebrositas ista discedat. Sctūs ait.
Remittātur tibi p̄grandia facinora tua.
Et adhuc eo loquente: lux estiua desuper
effusa nimiā serenitatē in castris infudit
Et pcidēs se rex in faciē suā: grās ei retu
lit: & deū glorificauit. Filius cuiusdam
regis cū multitudine copiosa ad diripiē
das possessiones australiū britonū & ter
rā penitus depopulādā venit. Cuiꝰ equi
tes cū ignē in horreū scti cadoci misissent
et tm̄ fumari posset: fumus instar lignei
postis recto tramite vsqꝫ ad papilionē fi
lij regis tetendit: & lumē oculorū oīm ob
cecauit. Orante aūt sctm̄ cadocū cū hūili
tate filio regis & veniā petente: priscā lu
minū aciē cū suis recepit. Cōgregatis
aūt discipulis suis: ait illis Dm̄ quidem
diuīo nutu ter hierlm: septiesqꝫ romam
pro dei amore profectus sum: superest vt
orādi gratia ad ecclesiā scti andree in sco
cia pficiscar. Quo cū pergeret: apparuit
ei angelus dñi dicēs. Dñs deꝰ tuus per
me tibi p̄cipit ne hinc discedas: sed septē
annorū spacio grā cōuertendi populū ad
xp̄i fidē in hoc loco persistas. Ibi vero po
pulū docuit baptizauit: cūctosqꝫ langui
dos curauit. Quadā vero die dum terrā
ad cōstruendū monasteriū foderet: os col
li cuiusdā prisci gigātis mōstruosum ac
incredibilis quātitatis inuenit Et admi
rās sctūs dixit. Nō ad escā neqꝫ ad potū
vadam: sed erit michi oratio pro cibo: la
chryme pro potu: donec hoc prodigiū no
bis a deo ppaletur. Eadē nocte angelus
dñi apparēs ei dixit. Ecce clamor orōnis
tue ad deū ascendēs exauditus est. Cras
eni veteranꝰ gigas resuscitatus vr̄ fosso
quo adiuxerit erit. Mane āt facto: imma

nis ꝛ horribilis stature gigas aduenies pedib⁹ sctī ꝓuolutus sic inquit. Scte cadoce serue dei tuā efflagito benignitatē: quatin⁹ miserā aiam meā in diris inferni supplicijs hacten⁹ cruciatam: illuc de nuo remeare nequaꝙ pmittas. Et interrogatus ꝗs esset et de qua gente: ait. Ultra talē montē qñqꝫ regnans cū semel cū meis p̄donib⁹ diripiēdi ꝛ vastandi causa huc venissem: rex istius terre me ꝛ exercitū meū cōmisso graui prelio trucidauit. Requisit⁹ de noīe suo: can ipm vocari dixit. Letare inqͭt vir dei et alacer sis animo: nā michi a deo cōcessum est te diutius in hoc seculo victurū: et post p̄ntis vite cursum si deo fidele deuotūqꝫ obsequiū exhibueris: ac meis p̄ceptis obtēperaueris: aia tua ad phennē gloriā cū deo regnatura migrabit. Usqꝫ ad obitū suū fodiendo ꝛ laborādo in eodē loco permāsit. Rediens sctūs ad monasteriū suū inuenit gildā nobilē scolasticū cū pulcherrima quadā cāpanula de hibernia illuc aduenisse. Cūqꝫ decor et son⁹ colorqꝫ cadoco placuisset: gildam sibi nolā vēdere implorauit. Nō inquit ille vendā: sed sup altare sancti petri offerā illā. Et cū nullo p̄cio eā vēdere se assereret: romā ꝓfectus ostēdit eā alexādro pape dicēs. Hāc nolā a me fabricatā ꝛ ab hibernia huc delatā deo et sancto petro offero Et cū nullū oīno sonū pulsata redderet: admirans papa qualiter hoc fieri posset inquirit. Et auditis que a cadoco dicta fuerāt: bn̄dixit nolam ꝛ ait. Hāc cāpanulā a me bn̄dictā ꝛ consecratā btō cadoco reporta: quatin⁹ in hac omne principale iusiurādū fiat. Si quis eni super ipam periurij crimen incurrerit: nisi dignā pn̄iam egerit: hic ꝛ in futuro ꝓcul dubio anathema erit. Ego eni gētis illi⁹ incredulitatē rebellēqꝫ ceruicositatē audiui: ideoqꝫ illā eis mittā vt per eā fedus ꝛ pacē cōcorditer sactis faciat Allata aūt btō cadoco nola: dulcē sonū audiētibus ꝛ desiderabilē reddidit. Asserunt eni britones pro sctī cadoci amore per hāc nolā duos mortuos ad vitam dn̄m resuscitasse. Sctūs ei cadocus fontē iugiter manātē de terra ꝓduxit fluuiū quēdā magnū virga quā manu gestabat ter ꝑcussit: ꝛ cum vigitiquatuor socijs siccis pedib⁹ pertrāsiuit. Cū sctī cadoci oues die quadā pascerētur: ecce duo lupi supueniētes pluribus ouib⁹ laceratis nōnullis rapacibus morsibus necatis brachiū maris trāsnatare ceperūt. Qui cū ad mediū venissent diuino iudicio in lapides trāsformati sūt Dū aūt de mōte sctī michaelis in cornubia venisset ꝛ sitim maximā passus esset in loco arido baculū fixit: ꝛ statim fōs largifluus de terra scaturire cepit. Orauit qꝫ vt cūcti languidi illuc accedētes: suorꝫ morborū medelā reciperēt venenosas pestes illa aqua extigueret: vermesqꝫ cunctos de ventre potantiū ꝓijceret. Juxta eni fontē illū in cornubia in honore sctī cadoci fundata est ecclesia magna. Apparuit angelus dn̄i btō cadoco dicens. De⁹ decreuit te iam de terra britānie discessurū. Et ille. Oia que michi p̄cepta fuerint a dn̄o: libēs effectui pro posse mācipabo: sed qualiter hinc discedā penitus ignoro Angelus ait. Cras ei ad locū in quo post predicationē solebas quiescere perges: ꝛ ibi subito nubes lucida operiet te atqꝫ sic super eā transueheris ad ciuitatē bn̄uentanā eadem hora qua de nube descēdes: abbas illi⁹ vrbis in tua p̄ntia sepulture honorifice tradet: in cuius loco monachi te abbatē cōstituere maturabūt Eadem nocte idē angelus priori bn̄uētane ciuitatis in visu apparuit ita dicēs. Cras quidā clericus sapiēs britannus seruus dei electus ad vos huc venturus est: quē abbatē super vos ordinari ꝛ cōstitui pōtifici obnixius supplicate. Ipm enim elegit deus vt abbatis vestri vice vobis subrogetur: sophiasqꝫ apud vos vocabit: quia

sapiētia dei plen⁹ est. Cadoc⁹ autē mane surgēs ellenū discipulū suū loco sui ordiauit abbatē Et cū adhuc discipulis sermonē faceret: ecce claritas dei repēte oēs circūfulsit: ꝛ nō valētes tanti luminis ferre claritatē: ꝑni pariter in facies suas sup terrā ceciderūt. Beatus autē cadocus in nube alba rapt⁹: ab oculis eorū euanuit ꝛ quasi in palpebre motu in ciuitate bnīuentana de nube descēdens inter sepeliētes abbatē visus est. In eadē hora cūcta monachorū cōgregatio cū epo abbatē eū cōstituit ꝛ sophiā illū nūcupauit. Defūcto demū illi⁹ ciuitatis epo apparuit angelus dñi btō sophie: ꝑcipiēs ei quatin⁹ epatus ordinē susciperet. Eadē vero nocte idē angelus archidiacono in sompnis iussit vt sequēti die remota dilatiōe sctm̄ sophiā ad pōtificat⁹ gradū diuina iussione ꝓmoueret. Quo mane cūctis clericis per ordinē reuelato vnanimi oim̄ consensu ad epatum assumptus est. Angelus aūt dñi demū in visu noctis apparuit ei dicēs. En a dño deo tuo datur tibi optio: nūc elige quo exitu hāc letalem vitā descēdens: ad regnū celis migrare perpetuū. Qui rńdit. Qm̄ eni martyriū oi morte in cōspectu dñi ꝑciosius inuenitur: illud eligēs pre ceteris exopto. Et angel⁹. Robustus inquit esto corde et animo qꝛ dñs tecū est. Cras eteni rex quidā crudelis ciuitatē hāc ingrediēs depopulabit eā et miles quidā ipsius monasteriū ingressus: diuina misteria te celebrātē: super aram atrociter haste cuspide terebrās trucidabit. Sctūs sophias inde grās agēs deo: dixit. Prōptus ad martyriū factus sum hac eni nece dñs noster ihesus xp̄s ꝛ apostoli ei⁹ multiqꝫ alij mūdū triūpharūt et celestis regni gloriā adepti sūt. Hora prima cū missam celebraret tirānus cū suo exercitu suburbia deuastauit: ꝛ eques ꝙdam ecclesiā cū furore intrās: sctm̄ sophiam dñici corporis ꝛ sanguinis cōsecrationē libantē: lancea penetrauit. Qui oculis ad celū erectis: aiam suā dño cōmēdauit dicēs. Dñe ihesu xp̄e accipe spm̄ meū ꝛ ne statuas huic hoc peccatū qm̄ ignorauit quid egit. Dñe de⁹ omp̄s inuisibilis rex ihesu xp̄e saluator postulationē meā exaudi: ꝛ presta vt qui ossiū meorū partē aliquā possiderit: virtutes faciāt: demones ꝑcul pellant: ꝛ oīs ab eis pestis absistat ꝛ qui corpori meo honorē exhibuerit in terris: dimissis peccatis te semꝑ glorificet in celis. Nec mora vox de nube cādida fcā est dicēs. Cadoce famule mi ascēde ad regnū pr̄is mei ꝛ que postulasti faciā tibi ꝛ non contristabo te: qm̄ in morte mei memor es tu. Quicūqꝫ in tribulatione magna nois tui memor inuocauerit me: amē dico tibi quia a tribulatiōe sua placabilis ꝛ ꝓpicius liberabo eū. His auditis: nono kal. februarij in man⁹ dei spiritū emisit. In eius eni honore fundata est ibi ecclesia magna sup sepulchrū eius in qua nullus britānus intrare ꝑmittit. Futurū est ei vt asserūt ciues: quēdā britonē ex suo in britānia monasterio. s. lancarnan illuc aduenire: ꝛ reliquias corꝑis scti furto inde qñqꝫ auferre Quinimo qđ grauius est post ablationē corpis scti fontē illū qui secus est vrbē: quē ad operariorū vsum in edificatione murorum ciuitatis per illius preces de tellure manare fecit: velut mare super totā vrbē ꝛ illi⁹ habitatores inundaturū ꝑsagiūt. Distat ei loc⁹ ꝑdicti monasterij mō in wallia a coubrige trib⁹ miliarib⁹ ꝛ est ibi ecclesia parochialis in plano sita. ¶ Narratio.

Illis dieb⁹ sctūs arnulph⁹ scti remigij discipulus cū in ecclesia quadā solus oraret: cuiusdā peccatoris anima quā dyabolus ad inferna trahebat exuta a corpe clamare cepit. Scte arnulphe electe dei succurre: ꝛ hos impet⁹ inimicorū cōprīe: Tūc ille hoc luctu cōmot⁹ largissime flēs orauit: ꝛ aīa ad corpus redijt ꝛ reuixit.

¶ De sancto Carodoco heremita.

Micus dei carodoc⁹ de cambria oriundus ꝛ de prouincia breghénoc parentibus nō infimis propagatus. originalē lineam duxit: ꝛ litterarū studiis deditus dū virgā timuit et verba doctorū non parū in doctrina ꝑfecit. Demū relictis litterarū disciplinis curiā resi soutwallie principis adiens eius se famulatui subiicere curauit. Princeps aūt ipsum magno diligens affectu duorū leporariorū quos diligebat ei custodiā assignauit. Erat eni affabilis: liberalis et morigerat⁹. In lira quoqꝫ et musicis instrumentis plurimum doctus erat. Cūqꝫ aliq̄diu in obsequiis illi⁹ principis deuot⁹ et sedul⁹ extitisset: dño disponēte cōtigit vt dictos leporarios casu fortuito amitteret: quatinus elect⁹ eius ad vtiliora ꝛ q̄ sunt appetibilia tali relicta vanitate transiret. Unde princeps et dom⁹ eius valde offensus membrorū mutilationē ꝛ mortē ei minabatur. Cui et carodocus respōdit. Si lōga et laboriosa seruicia mea a deo puipēduntur: sicut ex verbis istis euidēter apparet illi de cetero principi labores meos et obsequiū impendā q̄ mercedē vberē pro labore modico donare nouit: q̄ canes hoibus non anteponit nec morte sed vita eterna suos remunerat seruitores. Nec mora de lancea sua sibi baculū faciēs votum deo vouit: qđ ab illo die et deinceps vitā celibē duceret ꝛ monachalē. Assumptis aūt secū q̄busdā sociis versus landanensē eccl'iam ꝛ eius epm iter dirigit Et cū p mōtana pergens victualib⁹ careret: dñs q̄ suos in necessitate nō deserit famulos: victualia sufficiēter ꝛ abunde prouidit. Caprēā eni sagitta trāsfixā inuenientes: absqꝫ difficultate ceperūt: et cibū inde illis parauerūt. Ueniēs itaqꝫ carodocus ad epm: coronā clericalē ab ipo suscepit: et i eccl'ia sctī theliai aliquāto tpe deo seruiuit. Uidēs tandē locū illū propter nimiā hoīm frequentiā religioni sue et proposito min⁹ accomodū: inde secedens: ad eccl'iam sctī kinedi accessit q̄ tūc quasi deserta fuit. Casa igit̄ iuxta cimiteriū edificata spinis ac tribulis nō sine labore grādi locū purgās vix post triduū eccl'iā itroire valebat. Sic eni oli cōtigit apud meneuiā. Cū eni vrbs meneuēsis per piratas ab insulis orchadum longis nauib⁹ aduectos exigentibus incolarū peccatis crebra infestatione p septenniū fere desolata fuisset: sacerdos q̄dā religiosus spinas et tribulos extirpando: ad tumbam sctī cōfessoris dauid vix septimo die puenit. Cū aūt carodocus monasteriū illud laudabili conuersatiōe aliq̄diu illustrasset apparuit ei angelus dñi dicēs Frater carodoce non hic diu habitare nec vite cursū iuxta ꝓpositū tuū deo aliter disponēte hic adiplere debes. Eccl'ia nāqꝫ meneuēsis ꝛ vita tua ꝛ morte decorabit̄. Ueniens ergo meneuiā: īfra tēpus breue ad sacerdotium meruit promoueri Et cū de virtute in virtutē excresceret: puellā quādā tumore horribili ꝛ ydropico turgentē: manu tangens euanescente stati tā languore q̄ꝫ tumore plene restituit sanitati. Cemētarios ꝛ operarios cuiusdā sue ecclesie quadā sexta feria de paucis pisciculis refecit. Oblatis ei duodeci allecib⁹: cuidā elemosinā petēti cū aliud ad manū nō haberet: cū seruo suo illa dare iussisset et ille tardaret: ecce ali⁹ adueniēs: duodeci denarios ei dedit quos simul cū allecib⁹ paupi hilari vultu erogauit dicēs Accipe donū dei: nō eni ꝓpter nos vt estimo ꝫ magis ꝓpt̄ te nobis misit hoc de⁹. Uespere vō minister adueniēs: allecia vbi pri⁹ reposita erāt īuenit. ¶ Cū aūt post hec in īsula noīe ary deo deuotū p̄staret obseq̄ū norwagenses pirate supueniētes ipsū et socios suos rapiūt ꝛ ad naues secū adducunt. Austro enim ad vota flante nocte

tota velificātes: mane iuxta insulā se esse viderunt. Quo viso: barbari ⁊ increduli pauore ⁊ horrore pcussi: virū sctm̄ cū suis ad terrā dimiserunt. Cumqȝ socios suos ad terrā de insula misisset: affuit ei sathanas ⁊ visibiliter in forma humana apparuit: cui et ait. Quid me miser persequeris in vanū? Nichil in me per dei gratiā reperies. Et demon. Ne solus hic remaneres: ⁊ absqȝ seruitore certe tibi seruiturus accessi: nō rogatus. Uade inquit vir dei sathana humani generis inimice q̄a nō curo seruicia tua. Iterū eni cum magno vir sctūs manuū labore fatigat⁹ tunicā exueret: zonamqȝ ꝓiiceret: affuit sathan: et zonā cū marsupio furti abstulit. Expedito aūt labore zonam querēs ⁊ nequaq̄ inuenire valēs: vidit malignū nō longe ioculantē ⁊ saltantē. Nū tu inquit miser q̄ amissa sunt asportasti? Adiuro te per nomē dn̄i quatin⁹ ablata restituas: licet inuitus. Et fctm̄ est ita. Cūqȝ in illa insula ꝓpter irruptiōes barbarorū ampli⁹ manere nō posset: assignauit ei eps̄ meneuēsis monasteriū scti hismaelis in rosensi ꝓuincia vulgariter ysam vocatū Ubi cū aliq̄diu morā trahēdo deo famularetur: superuenerūt flādrenses viri armis robusti ab anglorū rege henrico primo cū uxorib⁹ et liberis illuc transmissi: qui expulsis wallēsib⁹ terrā inhabitare ceperunt. Qui cū incolas regionis expulissent: caradocū modis oīb⁹ eiicere nitebantur. Uñ cū quidā crudelis noīe ricardus tanchard oues ei⁹ ⁊ armēta de quorū lacte paupes recreare solebat: biduo inclusa retinuit. Cōmot⁹ inde vir dei ad deū preces fudit: quatin⁹ crudelitas hec et obstinacia diu impunita nō maneret. Nec mora superuenit uxor eiusdē viri: virū sctm̄ suppliciter rogās quatin⁹ pro inopinato iuuenis casu diuinū auxiliū implorare dignaret̄. Nā subito quasi in terrā corruerat quasi ad mortē. Cūqȝ ad preces scti cōualuisset: ⁊ in nullo humiliat⁹ nec correctus esset: dū venationi intenderet: ceru⁹ quidā usqȝ ad maris ripā ipm̄ p̄cedēs: ⁊ ipse calcaribus equū urgēs a rupe quadā in p̄cipitiū se dedit: ⁊ cōtinuo expirauit: nec de ceruo nec corpore iuuenis quicq̄ postea inueniri potuit. De monasterio aūt scti hismaelis per spacium stadiorū septē ad p̄ces sancti carodoci mare se retrahēs: viā viro dei siccā dedit. Cū quodā paschali tpe ministerio altaris se pararet: ecce viri duo stolis albis induti mēsam aureā deferētes: ad ipm̄ introire visi sunt: et erat scriptū in mēsa. Sequere nos. Habem⁹ eni cibū manducare quē tu nescis. Perlecta aūt scriptura: diē obitus sui imminere intellexit. Et volēs diem scire: qn̄ inquit in conuiuio v̄ro cū fratribus meis epulabor. Ad cenā inquiūt agni prouidi: nichilqȝ ampli⁹ adiiciētes recesserūt. Quarta vero postmodū feria febre correptus: fratrib⁹ ait. Scitote fratres charissimi qd̄ die dn̄ica aīa mea carnis ergastulo soluta: ad dn̄m quē dilexit ⁊ concupiuit: migrabit. Obiit aūt anno dn̄i millesimo cētesimo vicesimoquarto: ⁊ in meneuēsi eccl'ia cū magno honore sepulture tradit̄. Post multos vero annos cū corpus eius cōgregata multorū copia virorū transferretur: incorruptū ⁊ incōtaminatū repertū est. Cuius digitū cū willelmus malmesburyensis monachus et historiograph⁹ insignis: deuotiōis gratia abscidere ⁊ secū forte auferre tēptaret sctūs quasi sentiēs mēbrorū abscisionem collectis in volā digitis ⁊ simul in palmā replicatis manū manica subtraxit Quo viso: perterritus monachus: a sancto humiliter veniā postulauit. ¶ Narratiōes

Cum ei gens hunorū pfida cū rege suo athila aurelianensiū menia vallans: ad urbis interiatum aspiraret: et sanctus anian⁹ eps̄ sctōrū reliquias gestās sup murū ābulādo p̄ces dn̄o fundebat. Cūc

miser quidā sacerdos a barbaris captꝰ: his verbis eū alloquitꝰ. Qđ tu mō agis: vnusquisqꝫ nostrū i ciuitate sua studiose pegit: sed nil ꝓfuit. Hec locutꝰ: diuia vlti one stati cecidit mortuꝰ ppetua pena con dēpnatꝰ. Hostilis interim exercitꝰ tela ia ctabat et arietibꝰ murū quatiebat. Tūc fugiēte ad ecclīam ppło: eps hortabatur eū sperare in dño: ipse vero murū ascēdit ⁊ tacitꝰ celū aspiciēs orauit Cūqꝫ sibi dñi auxiliū adesse sensisset: repēte cōtra bar- baros expuit: tātaqꝫ subito cū sputo plu- uie moles descendit: ⁊ impiorꝫ impetum quatriduana inundatiōe cōpressit: vt ca- teruā hostilem a muris fugere cogeret. In thebaide enim erat cenobiū in quo plusꝗ quīqꝫ milia fratrū sub vno abbate degebāt. Tātaqꝫ fuit obediētia oīm eius: quāta nō potest apud nos vnꝰ vł vni obe dire. Informabātꝰ eni nullas penitꝰ cogi tatiōes pruriētes in corde celare: sed cōfe stim vt exorte fuerant eas suo patefacere seniori: nec sup eorū iudicio quicꝗ sue dis cretiōi cōmittere: sed illud credere malꝫ esse vł bonū qđ discussisset senioris examē Gñale nāqꝫ ⁊ euidēs indicium dyabolice cogitatiōis esse pronūciabāt: si eā seniori cōfunderētur aperire. Tāta obseruātia obediētie regula custodiebatur: vt absqꝫ prepositi sui sciētia vel pmissu: nō solū nō audebāt cellā egredi: sed nec naturali ne cessitati satisfacere sua auctoritate presu mebāt. Sicqꝫ vniuersa cōplere quecūqꝫ fuerāt ab abbate precepta: tanꝗ si a deo essent celitus edita: sine vlla discussiōe fe- stinabāt. Sūme reputabātꝰ delitie: si her ba sale cōdita quā lapsamū vocant: aqua diluta ad refectionē fratrū apponeretur. Cū autē sonitū audierūt: ad orōnē seu ad opus certatim pruperūt: ita vt qui opꝰ scriptoris exercebat: quā repertꝰ fuerat inchoasse litterā: finire non audebat. In ter quos nullū peculiare opꝰ nō dico effe- ctu: sed nec cogitatiōe quidē ab aliquo pe nitus affectabatꝰ. Nos inquit cassianus miserabiles quid dicemꝰ qui in cenobijs cōmorātes: cura ⁊ sollicitudini cōstituti: peculiares circūferimus claues: Quicꝫ ita nōnunꝗ pro vilibꝰ nullisqꝫ rebꝰ accē- dimur eas velut ꝓprias vēdicātes: vt si quis vel digito quicꝗ ex his contrectare psumpserit: tanta cōtra eū iracūdia sup- pleamur vt cōmotionem cordis nři reuo care vix possimus: Hec cassianus.

¶ De sancto Carantoco confessore.

Rex quidā noīe keredicꝰ mul- tos habuit libros quorꝫ vnꝰ noīe carantocꝰ puer bone in- dolis ꝗ deo placita erant im- plere cepit. Venerunt demū scoti ⁊ omnē quasi regionē pugnantes occupauerūt: keredicus vero rex senectute ⁊ bellis fes- sus cū inimicis resistere non posset: senio res populi sui dixerūt ei. Senex es dñe: nec ampliꝰ dimicare potes: oportet nos carantocū filiū tuum ordinare in regem. Quo audito carātocus plus regē celestē terreno regno diligēs: ⁊ dñi sui volūtatē ꝗ humanū fauorē: fugam iniit: ⁊ emptis a paupere pera ⁊ baculo iter arripuit: et precedentē sibi a deo missam columbā se quēs: vsqꝫ ad quēdā locū satis amenum peruenit: vbi cōstructa ecclīa manere ce- pit: ⁊ deuotas deo laudes psoluit. Ab an- nis eni puericie puritatē ⁊ innocētiā am plectēs: perrexit tandē ad hiberniā amo re scti patricij allectꝰ. Quo cū peruenisset: inito cōsilio: dixerūt vt seperarētꝰ vnꝰ ad sinistrā ⁊ alter ad dexterā: quia multi cle rici cū illis ambulabāt: ⁊ vt conuenirent vna vice in anno cōdixerūt. Trigita aūt annis ante natiuitatem sancti dauid epi carātocus in hibernia cōuersari cepit: et quocūqꝫ ibat angelꝰ dñi in similitudie co lūbe comitabatꝰ eū: et mutauit nomē eiꝰ in lingua eorum cernath. Quocūqꝫ ibat virtutes ⁊ pdigia faciebat: multa homi nū milia varijs morbis afflicta sanauit:

videlʒ cecos: claudos: surdos: ⁊ mutos ⁊ quacūqꝫ infirmitate detētos. Uti eni cernachi qui ⁊ carantoci opa mirāda nimis ⁊ cōmēdāda legūtur in hibernia et grā q̄ aplīs data est in illo etiam impleta fuit. Mirabilis eni miles xp̄i extitit et spiritalis abbas: lōganimis ꝑceptoꝛ: iusta oibꝰ nūciās. Per multos annos viuēs incredibilia pctōꝝ crimia dimisit ꝑces per singulos dies ⁊ noctes innumeras fudit: et postq̄ multos in hibernia populos ad fidē cōuertisset: ⁊ multa miracula pꝛo ipso deus ostendisset: venit ad regionē suā kereticā ad suā speluncā cū clericis multis. Et dedit illi dn̄s altare honoꝛabile de excelso cuius nemo coloꝛem intelligebat: et ad sabꝛinā amnē tandē veniens: misit altare in mare vt ꝑcederet vbi deꝰ vellet illū venire. Illo vero tp̄e catho ⁊ arthurꝰ regnabāt in patria illa: et venit arthurꝰ circuiens vt inueniret serpentē ingētem ⁊ terribilē qui multos agros vastauerat Uenit aūt carantocus ⁊ salutauit arthurū: qui gaudēs accepit bn̄dictionē ab illo Et interrogauit eū sctūs vtrum audisset vbi applicuisset altare suum? Et ille. Si habuero pꝛeciū nūciabo tibi. Qđ ꝑciū inquit sctūs postulare vis? Rex ait. Ut educas serpentē q̄ pꝛope est tibi: si seruus dei es vt videamus. Tūc vir dei ꝑrexit ⁊ oꝛauit ad dn̄m ⁊ illico venit serpēs cū sonitu magno quasi vitulꝰ ad matrē currēs. Et inclinauit caput suū ante seruū dei quasi seruus dn̄o suo obediēs: humilis ⁊ oculis lenis. Et misit stolā suā circa collū eiꝰ ⁊ deduxit illū quasi agnū. Et erat collū illius quasi collū tauri: et vix stola circuiri poterat. Et perrexerūt pariter ad arcē et salutato rege cathōe: bn̄ suscepti sunt ab eo. Et adduxit vir dei serpentē in mediā aulā ⁊ conati sunt aliqui occidere illū: nec ꝑmisit sctūs illū occidi: sed dixit q̄ ex verbo dei venisset vt deleret pctōꝛes q̄ in loco illo erāt: ⁊ vt ostenderet virtutē dei per illū. Et ꝑrexit sctūs extra poꝛtā arcis ⁊ soluit illū ⁊ impauit vt discederet ⁊ nemini vnq̄ nocere ꝑsumeret. Et fctm̄ est ita. Et accepit vir dei altare suū qđ cogitauerat arthurꝰ in mēsam edēdi facere: sed q̄cq̄d sup illā apponebat̄ in lōginquū excutiebatur. Post hec venit viro dei vox de celo vt mitteret altare i mare: ⁊ cū hoc fecisset misit ad cathonē ⁊ arthurū vt interrogarēt de altari. Et nūciatū est illis q̄ ad ostium cuiusdā fluminis applicuit. Et dixit rex. Date illi duodeci partes agri vbi altare inuētū est. Ubi edificata ecc̄lia viuere cepit. Nec multo post venit iterū vox illi de celo vt relicta terra natiuitatis sue in hiberniā peregrinꝰ ꝑgeret: vbi in senectute bona plenꝰ sctis opibꝰ quieuit in pace. xvij. kal. iunij: ⁊ sepultꝰ est in ciuitate sua que a noīe suo vocata est chernac.

¶ De sctō Cedd ep̄o fratre scti Cedde ep̄i

Uia eni diē obitꝰ sanctissimi cedd ep̄i: nusq̄ repperire potui hic post vitā scti cedde fratris sui virtutes eiꝰ ⁊ vitam quas beda venerabilis i sua sparsim scribit historia: inserere potiꝰ q̄ intactas relinquere mēte cōcepi. Sub pꝛicipe eni peada regis pēde filio mediterranei angli fidē ⁊ sacrā veritatis ꝑceperūt. Cū enim esset iuuenis optimꝰ ac regis noīe dignꝰ pꝛelatus est a patre regno gētis illius: ⁊ venit ad regē noꝛthāhimbꝛoꝛū oswi: postulās filiā eius elfledā sibi coniugē dari Nec aliter qđ petebat impetrare potuit: nisi fidē xp̄i ac baptisma cū gēte cui pꝛeerat acciperet. Ille vero audita ꝑdicatiōe veritatis ⁊ ꝓmissiōe regni celestis: speq̄ resurrectionis ac future īmoꝛtalitatis libenter se xp̄ianum fieri velle cōfessus est etiam si virginem non acciperet: persuasus maxime ad percipiendam fidem a filio regis oswi nomīe alfrido qui soꝛoꝛem eiꝰ kineburgā pende regis filiā in vxoꝛē habuit. Baptizatus est aūt a finano ep̄o

cũ oib9 qui secũ venerãt comitib9 ac mili tib9 corũqʒ familijs vniuersis in vico regis illustri q̃ vocaẽ ad murũ Et acceptis quatuor presbiteris qui ad docẽdã baptizandãqʒ gentẽ illi9: ⁊ eruditiõe ⁊ vita videbãẽ idonei: multo cũ gaudio reuersus est. Erãt aũt p̃sbiteri cedd: et adda frater vtte abbatis monasterij qđ vocaẽ ad caput capri: ⁊ alij duo serui dei Predicabãt ergo sacerdotes dei verbũ: ⁊ libẽter audi ti sunt: multiqʒ quotidie ⁊ nobiliũ ⁊ infirmorum abrenũciata sorde idolatrie: fidei sunt fõte abluti. Nec phibuit penda rex quin etiã in sua merciorũ natione verbũ p̃dicareẽ dei: quin poti9 odio habebat et despiciebat eos quos fide xp̃i ibutos opa fidei nõ habere deprehẽdit: dicens cõtem pnẽdos esse eos ⁊ miseros: q̃ deo suo i quẽ crederẽt obedire cõtẽpnerẽt. Acta sũt hec biennio añ mortem regis pẽde scilʒ anno grẽ sexcẽtesimo quiquagesiotertio. Eo etiã tpe orientales saxones fidẽ quã olim expulso mellito antistite abiecerãt: instãtia regis oswi receperunt. Erat enim rex eiusdẽ gẽtis sabertus qui post sigibertũ regnauit amic9 eiusdeʒ oswi regis. Qui cũ freqũẽter ad eũ in puinciã northãhimbrorũ veniret: solebat eũ hortari ad intelligẽdos deos esse nõ posse: qui hoĩm manib9 facti essent: dei creãdi materiã lignũ vel lapidẽ esse nõ posse: quorũ recisiure vł igni absumereñẽ vel in vasa quelibet humani vsus formareẽ: vel certe despectui habita foras pijcerẽtur ⁊ pedib9 calcata in terrã vertertẽtur. Deũ poti9 intelligẽdũ maiestate incõprehẽsibilẽ: humanis oculis inuisibilẽ: oĩpotentẽ et eternũ: qui celũ ⁊ terrã ⁊ humanũ genus creasset: regeret ⁊ iudicatur9 esset orbẽ in equitate: ⁊ oẽs qui volũtatẽ ei9 a quo creati sunt facerẽt ⁊ discerẽt eterna ab illo p̃mia essent pcepturi. Cũ talia multa rex oswi quasi fraterno cõsilio regi saberto sepe cõculcaret facto cũ suis demũ consilio: baptizat9 est a finano ep̃o in loco qui diciẽ ad murũ in villa regia iuxta murũ romani operis duodecim milib9 passuũ a mari orientali secreta. Rex igitur sabertus eterni regni iã ciuis effect9 postulauit a rege oswi vt aliquos sibi doctores daret: qui gẽtẽ suã ad fidẽ xp̃i cõuerterẽt: ac fõte salutari abluerẽt. At ille accito ad se viro dei cedd de puincia mediterraneorũ anglorũ cũ altero presbitero sibi dato: misit p̃dicare verbũ dei gẽti oriẽtaliũ saxonũ. Ubi cum oia perãbulantes multã dño ecclesiã congregassent: cõtigit tpe quodã eundẽ cedd redire domũ. Et cũ finan9 ep̃s lindisfernensis psperatũ ei opus euãgelij cõperit: in ep̃m oriẽtaliũ saxonũ eũ cõsecrauit. Qui accepto ep̃at9 gradu rediẽs ⁊ ceptũ opus explens: ecc̃ias cõstruxit: presbiteros et ⁊ diaconos ordinauit. Collecto aũt famulorũ xp̃i nõ paruo numero disciplinã vite regularis: inquãtũ rudes adhuc capere poterãt custodire docuit. Cũqʒ tẽpore nõ pauco in prefato puicia gaudẽte etiã populo vniuerso: vite celestis institutio quotidianũ sumeret incremẽtũ: cõtigit ip̃m regẽ instigãte oim bonorũ inimico ppinquorũ suorũ manu interfici. Erãt autem duo germani fratres qui hoc facinus patrarũt. Qui cũ interrogareñẽ quare hoc facerẽt: nichil aliud r̃ñdere poterant: nisi ob hoc se iratos ⁊ inimicos regi fuisse: qđ nimium suis parcere inimicis solet ⁊ factas ab eis iniurias: mox obsecrãtibus placida mẽte dimitteret. In qua tamen eius morte innoxia: iuxta predictuʒ viri dei: vera est ei9 culpa punita. Habuerat eni vnus ex his qui cũ occiderunt comitibus: illicitũ coniugiũ. Quẽ cum ep̃s prohibere et corrigere non posset: excõicauit eũ: atqʒ oĩbus qui se audire vellent prece pit: ne domũ eius intrarẽt: neqʒ de cibis illius acciperẽt. Contẽpsit aũt rex precẽptũ: ⁊ rogat9 a comite intrauit epulaturus domũ ei9. Qui cũ abisset obuiauit ei

antistes. At rex intuēs eū. Mox tremefactus desiliuit equo: cecidit q; ante pedes eius: veniā reatus postulās: nam & eps pariter desiliuit. Sederat enim & ipse in equo. Iratus aūt tetigit regē iacētē virga quā tenebat manu: & pōtificali auctoritate ꝓtestat⁹ ait. Quia noluisti inquit te cōtinere a domo perditi & dampnati illi⁹: tu in ipsa domo mori habes. Sed credēdū est quia talis mors viri religiosi nō solū talē culpā diluerit: sed etiā meritum eius auxerit: q: tam ob causam pietatis ꝙ ꝓpter obseruātiā mādatorū xp̄i contigit. Successit aūt saberto swithelm⁹ filius sexbaldi qui ab ipso cedd baptizatus est. Sepius aūt vir dn̄i cedd suā northāhimbrorū ꝓuinciā exhortādi gr̄a sepius reuisere solebat: quē cū ethelwaldus filius oswaldi regis qui in deirorū partib⁹ regnū habebat: virū sctm̄ & morib⁹ probū videret: postulauit eū possessionē terre aliquā ad cōstruendū monasteriū accipere: in quo ip̄e rex ad deprecādum dn̄m verbūq; dei audiendū aduenire & defunctus sepeliri deberet. Fauēs ergo votis regis antistes: elegit sibi locū mōasterij cōstruendi in montib⁹ arduis & remotis in quib⁹ latronum magis latibula ac lustra ferarū ꝙ habitacula hoim fuisse videbātur. Studēs aūt vir dn̄i acceptum mōasterij locū primo precib⁹ ac ieiuniis a pristina flagitiorū sorde purgare: et sic in eo monasterij fundamēta iacere: cunctis quadragesime diebus excepta dn̄ica ieiuniū ad vesperā iuxta morē ꝓtelās panē permodicū & vnū ouū gallicanū cū paruo lacte aqua mixto pcipiebat. Dicebat eni hāc esse cōsuetudinē eorū a quib⁹ normā discipline regularis didicerat: vt accepta nuper loca ad faciendū monasteriū vel ecclesiā: prius orationib⁹ ac ieiuniis dn̄o consecrent. Expleto aūt ieiuniorū studio: monasteriū lestigeia dictū construxit: & religiosis moribus iuxta ritus lindisfarnēsium vbi educatus erat instituit. Cū aūt annis multis in orientaliū saxonū ꝓuincia ep̄atū administrasset: et huius monasterij statutis ꝑpositis curā gereret: ad ip̄m monasteriū tp̄e mortalitatis aduenies: tactus ibidē infirmitate ad dn̄m feliciter perrexit. Dedit aūt vir sanctus regendū post se monasteriū fratri suo cedde: qui postea vt in vita sua liquet ep̄s factus est. Quatuor eni erāt fratres scilȝ cedd et cimbillus celm et cedda oēs sacerdotes dn̄i fuere ꝑclari: quorum duo ep̄ali gradu in magna vite sanctitate functi sunt. Audita aūt morte ei⁹ fratres de monasterio in ꝓuincia orientaliū saxonū venerūt circiter triginta: cupientes ad corp⁹ patris sui aut viuere si deo placeret: aut morientes ibi sepeliri. Qui pestilētie superueniēte postea clade: vno excepto puero defuncti sunt: quē patris scti orationib⁹ a morte cōstat esse seruatū. Nā cū multo post hec tp̄e viueret et scripturis legendis operā daret: tandē didicit se aqua baptismatis nō esse regn̄atū: et mox fonte lauacri ablutus salutaris: etiā ad ordinē p̄sbiteri postmodū ꝓmot⁹ multis in eccl̄ia vtilis fuit. Narratio.

Valestin⁹ quidā noīe valēs plurib⁹ annis in heremo viuēs & difficilis vite studiū assecut⁹: ad tm̄ superbie cacumē ascēdit vt dyabolic⁹ illusionibus falleretur. Nescio q̄d magnū se esse putās: tanꝙ angelorū visiōe ministerioq; quotidie frueretur. Quadā quoq; die dum in tenebris opus faceret: acus ei qua sportulā cōsuebat de manib⁹ cecidit. Et dū eā in obscuro cernere nō potuit: lāpade sibi ministerio demonis accēsa: eandem inuenit. Eo igitur ex ipsa inflatiōe refecto: accidit vt quidā illuc peregrini venirēt: variaq; leguminū & fructuū genera fratrib⁹ exhiberent. Sctūs macharius presbiter singulis fratrib⁹ pugillū misit: inter quos & valenti partē destinauit. Qui ait. Va-

oc ⁊ dic machario quia non sum deterior illo: vt benedictiones ad me trāsmittat. Quo audito macharius ad eū veniēs cōsiliū ei hūilitatis dedit: sed psuadere non valēs: de ruina eius tristis abcessit. Deniqȝ dyabolus in effigie saluatoris trāsfiguratus nocte venit ad eū: cū choro mille (vt finxerat) angelorū: lāpades accensas tenentiū: ⁊ cū flāmea rota in qua saluator se sedere simulauit: vno ex illis precedēte: eiqȝ dicēte. Placuit xpo conuersatio tua ⁊ pbabilis vite fiducia: ⁊ ecce venit ad te. Tū egredere de cella tua et veniētē emin⁹ cernēs adora. Egressus igit illū vt deū adorauit. Et sequēti die cōgregatis ad ecclesiā fratrib⁹: ait. Ego iā cōmunione nō indigeo: xpm eni ipm hodie vidi. Tūc scti patres ferreis cū vinculis alligatū: secularis vite cōuersatiōe dederunt: vt ex eo tumor animi eius cessaret: qđ nichil cōmune cū sctis haberet. Et sic eū per totū annū ,ppriis orōnib⁹ curauerūt. Diebus quoqȝ predicti scti cedd fratres lindisfarnēsis ecclesie ceterarūqȝ anglie partiū domos solūmodo construxerūt sine quib⁹ cōuersatio ciuilis esse non poterat: Nil pecuniarū absqȝ pecoribus habebāt: ⁊ si quid pecunie a diuitib⁹ accipiebāt: mox pauperib⁹ dabant. Nā neqȝ ad susceptionē potentiū seculi vel pecunias colligi vel domos puideri necesse fuit: qui nunq̄ ad ecclesiā nisi orationis tm̄ et audiēdi verbi dei causa veniebāt. Rex ei ipse cū opportunitas exegisset cū quiqȝ tm̄ aut sex ministris veniebat: et expleta in ecclesia orōne: discedebat. Qđ si forte eos ibi refici cōtingeret: simplici tm̄ ⁊ cotidiano fratrū cibo cōtenti: nichil vltra querebāt. Tota eni fuit tūc sollicitudo doctoribus illis deo seruiēdi nō seculo: tota cura cordis excolēdi nō vētris. Uñ in magna erat veneratione tpe illo religionis habitus: ita vt vbicūqȝ clericus aliqs aut monach⁹ adueniret: gaudenter ab oīb⁹ tāq̄ dei famul⁹ exciperet: etiā si in itinere pergēs inueniret accurrebant: ⁊ flexa ceruice vel manu signari vel ore illi⁹ se bñdici gaudebāt: verbis quoqȝ illorū exhortatoriis diligēter auditū prebebāt. Sed ⁊ in dieb⁹ dñicis ad ecclesiā siue ad monasteria certatim nō reficiendi corporis: sed audiendi sermonis dei grā cōfluebāt. Et si quis sacerdotū in vicum forte deueniret: mox cōgregati in vnū vicini: verbū vite ab illo expetere curabāt. Nam neqȝ alia ipis sacerdotib⁹ aut clericis vicos adeūdi q̄ pdicādi: baptizādi infirmos visitandi ⁊ vt breuiter dicā animas curādi causa fuit. Qui in tm̄ erant ab oī auaricie peste castigati: vt nemo territoria ac possessiones ad cōstruēda monasteria nisi a potestatib⁹ seculi coact⁹ acciperet. Que cōsuetudo per oīa aliquanto post hec tpe in ecclesiis northāhimbrorum seruata est: Hec beda.

¶ De sctō Cedda epō ⁊ cōfesso.

Anno aūt dñice incarnatiōis sexcētesimo sexagesimoquarto subita pestilēcie lues depopulatis australib⁹ britannie plagis: northanhimbrorū puinciā corripiēs: magnā hoim multitudinē strauit. Qua dñi plaga cū tuda eps lindisfarnēsis ⁊ northāhimbror raptus esset de mūdo: alfridus fili⁹ regis oswi misit wilfridū presbiterū ad agilbertū parisiensem epm: q̄ eū in antistitē cōsecraret. Quo in transmarinis ,pter ordinationē suā morā faciente: rex oswi industriā filii imitatus: misit canciā virū sctm̄ modestū morib⁹: scripturar lectiōe sufficiēter instructū ⁊ ea que agenda in scripturis didicerat: operib⁹ solerter exequētem: qui eboracēsis ecclesie ordinaret eps. Erat autē sacerdos vocabulo cedda: frater reuerendissimi cedd antistitis ⁊ abbas monasterii qđ vocatur lestingeia. Qui canciā veniens cū archiepm deusdedit de seculo migrasse cognouisset: a wina occidētaliū sa

xonū epo qui solus in tota britānia canonice ordinatus fuerat cōsecratur: assumptis in societatē ordinatiōis duob⁹ de britonū gente epis: qui dnicū pasche diē secus morē canonicū: a quartadecia vsq ad vicesimā lunā celebrabāt. Cōsecrat⁹ in epm sctūs cedda maximā ecclesiastice veritati ⁊ castitati curā impēdere cepit: humilitate cōtinētie: lectioni operā dare opida: rura: casas: vicos: castella euāgelizādi gra nō equitādo sed apostolorū more pedibus incedēdo pagrare. Erat ei de discipulis aidani epi: eisdēq actib⁹ ⁊ moribus iuxta exēplū ei⁹ ac fratris sui cedd suos istituere curauit auditores. Missus demū a vitaliano papa theodorus tharso silicie natus cantuariensi eccle archieps: vniuersas plustrās ecclesias: epos locis oportunis ordinauit: et que minus pfecta repperit: vir magne sciētie ⁊ circūspectus correxit. In quib⁹ et ceddā epm cū argueret nō fuisse rite cōsecratum: rñdēs ipe voce humillima dixit. Si me inquit nosti epatum nō rite suscepisse: libēter ab officio discedo: quippe qui me nūq̄ hoc esse dignū arbitrabar: sed obediētie causa hoc onus subire q̄uis indignus cōsensi. Ille vero humilitatē respōsi ei⁹ audiens: eum nō dimittere epatum debere dixit: sed ordinationē ei⁹ catholica ratiōe consummari. Eo tpe wlferus rex merciorū a theodoro sibi epm et suis dari petijt: qui eis nouum noluit ordinare epm: sed postulauit a rege oswi vt illis eps cedda daretur: qui tunc in monasterio suo lestingeie quietā vitā agebat: wlfrido epatum eboracensem administrāte. Et quia mos erat eidē reuerēdissio antistiti opus euāgelij magis ambulādo q̄ equitando perficere: iussit eum theodorus vbicūq longius iter instaret equitare: multūq studio ⁊ amore pij laboris renitentē: ipse eū manu sua leuauit in equū: q virum sctm̄ esse eū cōpit: atq equo vehi quo esset necesse cōpulit. Susceptū itaq epatū gētis merciorū simul ⁊ lindefarorū id est lindesfie: cedda iuxta exēpla patrū antiquorū in magna vite pfectiōe administrare curauit. Cui etiā rex wlferus ad cōstruēdū mōasteriū in puincia lindesfie in loco noie barwe terrā quīquagita fami[..]arū donauit. Habuit aūt sedē apd lychefeld vbi sibi māsionē fecerat nō lōge ab ecclia remotiorē in qua secretius cū septem vel octo socijs quotiēs a labore et ministerio vbi vacabat orare et legere solebat. Cū aūt duob⁹ annis ⁊ dimidio epatū illū gloriosissime rexisset: superuenit clades diuinitus missa: ⁊ multis de ecclesia ei⁹ a mūdo subtractis: venit hora eius vt trāsiret ad dnm. Erat aūt cū eo monach⁹ quidā noie owinus pura intētione deo seruiēs: qui quondā prim⁹ ministrorū et priceps dom⁹ regine etheldrede de puincia oriētaliū anglorū venerat. Qui crescēte deuotionis feruore adeo se reb⁹ mundi exuit: vt relictis oīb⁹ que habebat: simplici tm̄ habitu indut⁹: securim atq asciā in manu ferēs ad monasteriū lestingeie venit: ⁊ nō ad ociū sed ad laborē se mōasteriū intrare frtō mōstrauit. Nā quo minus meditatiōe scripturarū sufficiebat: eo āpli⁹ operi manuū studiū impēdebat. Is eni epo solo in oratorio orōni vacāte: audiuit repēte vocē suauissimā cātātiū atq letātiū de celo ad terras descendere: donec ad tectū oratorij in quo erat eps perueniret. Qd ingressa totū ipleuit atq in giro circūdedit. Trāsacto autē quasi dimidio hore spacio: idem leticie cāticū qua venerat via cū ineffabili dulcedie: ad celos reuertitur. Aperuit aūt eps fenestrā oratorij: ⁊ sonitū manu vt sepi⁹ cōsueuerat faciēs si quis foris esset ad se intrare pcepit. Ingresso aūt owino ⁊ fratrib⁹ accitis septē admonuit eos vt virtutē dilectiōis ⁊ pacis adinuicē ⁊ ad oēs fideles seruarēt: instituta discipline regularis q̄ ab ipo didi

cissent et in ipso vidissent et in patrū factis et dictis inuenissent: indefessa instātia sequerētur. Deinde subiunxit instare diē obitus sui. Hospes inquit ille amabilis q̄ fratres nostros visitare solebat: ad me quoq; hodie venire: meq; de hoc seculo euocare dignat⁹ est. Dicite ergo fratribus vt et meū exitū dn̄o p̄cib⁹ cōmēdēt: suū quoq; exitū cui⁹ hora incerta est: vigilijs orōnibus ac bonis opib⁹ p̄uenire meminerit. Frater autē qui visionē viderat solus aduenies: p̄strauit se in terrā dicens. Obsecro inquit pater qd̄ erat cātìcū venientiū de celis sup oratoriū tuū qd̄ audiui: et iterū redeūtium ad celos. Si vocē ait epus carminis audisti: et celestes supuenire cetus cognouisti: p̄cipio tibi in nōie dn̄i ne hoc cuiq; ante meū obitū reuelare presumas. Reuera eni angeli dn̄i ad celestia q̄ semp amabā ac desiderabā premia vocare venerūt: et post dies septē se redituros ac me secū adducturos esse p̄miserūt. Et factū est ita. Nā lāguore corpis tactus septimo vt dixerat die migrauit ad dn̄m sexto nonas martij. Inter plura nāq; continētie humilitatis doctrine orōnū volūtarie paupertatis: et ceterarū virtutū merita in tm̄ erat timori dn̄i subditus: et nouissimorū suorū in oībus opibus suis memor: vt si forte legēte eo vel aliud qd̄ agēte: flatus vēti maior assurgeret: cōtinuo miam dn̄i iuocaret et eā generi humano p̄piciari rogaret. Si aūt violētior aura insisteret: iā clauso codice p̄cideret in faciem atq; obnixius orationi incūberet. Si vero p̄cella fortior aut niuib⁹ purgeret: vel tonitrua terras et aera terrerēt: tunc veniēs ad ecclesiā orōnib⁹ et psalmis donec serenitas aeris rediret: fixa mēte vacaret. Interrogat⁹ cur hoc faceret: r̄ndit Non legistis q2 intonuit de celo dn̄s et altissim⁹ dedit vocē suā: misit sagittas suas et dissipauit eos: fulgura multiplicauit et cōturbauit eos. Mouet ei aera dn̄s vētos excitat: iaculat̄ fulgura: de celo intonat: vt terrigenas ad timendū se suscitet: vt corda eorū in memoriā futuri iudicij reuocet: vt supbiā eorū dissipet et cōturbet audaciā: reducto ad mētem tremēdo illo tp̄e: qn̄ ipe celis ac terris ardētib⁹ vēturus est in nubib⁹ in potestate magna et maiestate: ad iudicandos viuos et mortuos. Oportet igit̄ nos admonitioni ei⁹ celesti debito cū timore et amore r̄ndere: vt quotiens aere cōmoto manū ad feriendū quasi minat̄: nec adhuc tn̄ p̄cutit mox implorem⁹ eius miam: et discussis penetralib⁹ cordis n̄ri: atq; expurgatis vitiorū sordibus: solliciti ne vnq̄ p̄cuti mereamur agam⁹. Venerabilis eni pater egbertus monach⁹ vir sanctissim⁹ de cui⁹ cōuersatione sctā et virtutib⁹ inferi⁹ mētio fiet: vidit aīas cedde fratris ipsius: cū agmine angelorū de celo descendentiū: et assumpta secum aīa scti cedde epi ad celestia regna redire. Ad indiciū aūt virtutis ei⁹ ad tumbā suā crebra sanitatū miracula opari solēt. Freneticus eni quidā: dū per cūcta errando discurreret vespere nesciētib⁹ siue nō curātib⁹ loci custodib⁹ illuc venit: et tota nocte ibi quiescēs: sanato mane sensu cūctis mirantib⁹ egressus est. Aqua quoq; in qua puluis sepulchri eius fuerit admixt⁹ potata: multis infirmitatib⁹ ablata molestia sospitatē cōferre solet.

De sctō Claro presbitero et martyre.

Tempe gloriosi regis anglorū edmundi: fuit in ciuitate que orchestria vocabat̄ vir quidā ex gn̄e consulū ortus nomine edwardus q̄ morib⁹ pollēs virtutib⁹ reuerend⁹: multisq; bonis opib⁹ effulgēs: cū vxore sua deo deuota deū iugiter exorabat: quatin⁹ vnū eis filiū sue volūtati per oīa obediētem donaret. Quorū vota ex alto deus p̄spiciēs filiū morib⁹ preditū et nōie clarū eis p̄buit. Quem litteris

instructū iugo matrimoniali cōiungere disponebāt. Qđ btūs clarus quasi crimē respuēs: soliqꝫ deo verbis ꝛ opib⁹ vacās parētes ꝛ patriā diuino fretus auxilio dereliquit ꝛ transito mari in neustria id est normānia apud cesaris burgū applicuit. Sed anteqꝫ heremū itraret quēdā heremitā per mediū corp⁹ grauiter vulneratū repperit: quē mīa motus oratiōe premissa pristine sanitati restituit. Et laudē seculi vitare cupiēs: ad mōasteriū in quo sctūs odobertus degebat adijt: ꝛ heremita sanat⁹: ceteris fratrib⁹ heremitis oīa q̄ sibi cōtigerāt enarrauit. Qui oēs heremū exeūtes ꝛ ad btm̄ clarū veniētes: absqꝫ oī indicio vult⁹ serenitate ꝛ alacritate eū cognoscētes: genib⁹ eius ꝓuoluti dixerūt. O amabilis dei amice te rogam⁹ obnixe: vt aliqđ consilij nobis aperias quo ludubria hui⁹ seculi deuitare: ꝛ post mortē aīas xp̄o reddere valeam⁹. Et ille. Audite fratres verba xp̄i dicētis. Qui vult post me venire abneget semetipm̄ et tollat crucē suā et sequat̄ me. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ꝛ ex tota aīa tua ꝛ ꝓximū tuū sicut teipm̄. In his quippe duob⁹ mādatis vniuersa lex pēdet ꝛ prophete. Deū vero diligere ex toto corde: et ex tota aīa: est mentē a terrenis reb⁹ subtrahere ꝛ soli deo seruire: suāqꝫ totā intētionē i ip̄o assidue ponere. Et heremitas bonis opib⁹ ꝛ virtutib⁹ cōfirmās: ad propria remisit. Non multo post cū btūs clarus iuxta quēdā fluuiū solitarie habitaret: quēdā demoniacū ad se adductū sua p̄ce sanauit: ꝛ varijs oppressi infirmitatib⁹ ad eū veniētes: et vestimentū ei⁹ tāgētes liberati sunt: ꝛ vnicū paupcule filium resuscitauit. Diabolus aūt amicos dei fallere cupiēs: mulieris cuiusdā mentē amore ipsius vehemēter accēdit. Que cū diues et nobilis esset: multa btō claro ꝓmittebat si volūtati eius adquiesceret. Sed vir dei terrena despiciens: multas gallie partes circuiens iuxta epta fluuium in pago wlcasino i quodā nemore fugiendo peruenit: monasteriū cōstruxit: ꝛ solis herbarū radicib⁹ viuēs: a diuino seruitio nō cessabat. Mulier interea p̄dicta duob⁹ seruis suis iussit: vt btm̄ clarū quererēt ꝛ inuētū morti traderent. Qui post multa itinera: cū fodiētē in orto respiciūt a quo si virū quēdā noīe clarū agnosceret inquirūt. Quē cum ille se nescire diceret: sed illis abeūtib⁹ mēdaciū se dixisse peniteret: aduocauit eos ꝛ dixit. Ego sū. Tūc illi veritatē ex ore ei⁹ cognoscētes: mādatū sue dn̄e ꝑfecerūt: et eū ibidē quarto die nouēbris decollarunt. Qui caput ꝓpriū in manib⁹ suis accipiens a loco in quo decollat⁹ fuerat vsqꝫ ad suū cenobiū deportauit: vbi cū honore sepeliri meruit. Ubi per merita eius multi infirmitatib⁹ oppressi sanitatis beneficiū consecuti sunt.

De sancto Clitanco rege et martyre.

Rex autē clitanc⁹ cū esset in regno suo in soutwallia tenēs pacē ꝛ iusticie regore: factus est martyr virtute ꝛ meritis ꝛ corona celestis glorie cū palma carnalis castimonie decorat⁹. Uirgo eni quedā potentis cuiusdā filia adamauit illū dicēs requirentib⁹ se nulli nuptură nisi clitāco inclito ꝛ ab oīb⁹ dilecto. Audito vero puelle respōso: quidā de sodalibus regis maligno sp̄ū inflat⁹ et ardore libidinis accēsus: fundamētū accipiēs a fece temeritatis et liuore luxurie: quadā die in venatu regē clitancū innocentē: iuxta fluuiū quēdā venatorū cateruā expectātem: ꝛ verba sacri eloquij ꝛ orationis cū summa deuotiōe ꝓferentē: gladio nequiter iugulauit. Quo mortuo: familiares sui ꝛ nobiles ꝓpinqui iūctis bob⁹ corpus auferētes vadū fluuij iuxta quē occisus fuerat trāsire tēptabāt. Sed cū iuga boū disrumpi et boues stare cepissent: de loco illo p̄re nimia corꝑis grauitate se mo

uere nō poterāt. Cūqꝫ multis modis corpus sctm̄ de loco trāsferre niterētur: ꝛ nichil oīno ꝓficerēt: in loco sibi diuinitꝰ preparato martyris corpus dimiserunt. Uisa est aūt colūpna ignis in sequenti nocte post sepulturā eius de tumulo ad celum mirabiliter eleuata: vbi in honore sancti clitanci ecclesia cōstructa est. Potēs quidā die dn̄ico cū vxore sua ad audiendū dei seruitiū in ecclesia scti clitanci veniēs: super ripā fluminis: nō lōge ab ecclesia positā cū vxore sua cōcubuit: ꝛ pctō cōmisso ab illa separari nō potuit: immo iūctus vxori inseparabilis remansit. Et exclamans sodalibꝰ voce magna dixit. Jte ad sepulchꝝ martyris clitanci ꝛ pratū istud a me vi ꝛ iiuste ablatū sibi restitui ꝓmittite: ꝛ pro me suppliciter queso intercedite. Quo fctō: ab horribili ligamīe statim liberatus est. Uiri duo inter se multo tēpore irati: et infesti dixerūt intra se. Concordemur ꝛ tendamus ad ecclesiā scti clitanci et simul iuremus super altare illiꝰ vt oblito inuidie liuore ꝛ iūcto federe vnꝰ in reditu rupta pace ꝛ violata fide occidit alterū fraude. Et facto homicidio: seipm̄ sua lācea ꝓpria stati perforauit: ꝛ sic miserabiliter vitā finiuit.

¶ De sancto Colfrido abbate ꝛ cōfessore.

Uenerabilis bn̄dicti cognoīe biscopꝰ virtute ꝛ industria ac religione: rex egfridꝰ nō modicū delectatꝰ: terrā quam ad cōstruendū monasteriū ei donauerat quadragita familiarū possessiōe augmētare curabat. Ubi missis monachis decē ꝛ octo ꝛ abbate colfrido ibidē constituto: anno dn̄i sexcentesimo septuagesimotertio: monasteriū bti pauli apl̄i cōstruxit: in loco qui vocaꝷ girwin sup ripā tyne fluminis ad austrū: mō vero iarwe appellatur: et a paucis monachis cenobij dunelmēsis inhabitaꝷ. Cōstructū erat illō mōasteriū: quarto anno a fundatiōe monasterij scti petri: sup ripam were fluminis: ea dūtaxat ratiōe: vt vna vtriusqꝫ loci pax ꝛ concordia: eadē ppetua familiaritas cōseruaretur inter illa loca ꝛ gratia: vnoqꝫ sub abbate vtriusqꝫ cenobij frēs: qnqꝫ deo militabāt. Ut sicut corpus a capite per quod spirat: non potest auelli caput corporis sine quo nō viuit nequit obliuisci: ita nullus hec monasteria primorū apostolorū fraterna charitate cōiūcta aliquo ab inuicē temptaret disturbare conatu. Seruiebāt aūt deo fratres in illis cenobijs petri ꝛ pauli scd̄m bedā fratres sexcēti ꝛ inter se quiqꝫ miliaribꝰ distabāt

Colfridus aūt industriꝰ per oīa: vir acutus ingenio: actu impiger: maturꝰ aīo religionis zelo feruēs: iubente pariter et iuuāte: benedicto abbate prefato: cenobium beati pauli apl̄i rexit: ac deinde vtriqꝫ mōasterio: vel sicut rectiꝰ dicere possumus in duobꝰ locis posito vni monasterio btōrū apostolorū petri ꝛ pauli viginti octo annis: solerti regimine p̄fuit: cunctaqꝫ q̄ suꝰ p̄decessor bn̄dictꝰ egregia virtutū opa cepit: ipse nō segniꝰ pficere curauit Missis romā monachis tp̄e sergij pape: priuilegiū ab eo pro tuitiōe sui monasterij instar illiꝰ qd̄ agatho papa bn̄dicto dederat accepit. At vbi post multā regularis abseruātie disciplinā: post incōparabilē orandi psallēdiqꝫ solertiā: qua ipse quotidianꝰ exercere nō desijt: post mirabilē ꝛ coercendi improbos feruorē: ꝛ modestiā cōsolādi infirmos post insolitā esce potusqꝫ parcitatē et habitꝰ vilitatē ordinato loco sui alio abbate: romā proficisci iam decrepitus deliberauit. Electꝰ itaqꝫ wetbertus in abbatē: cōmendatoriā epistolā pape deferendā: per colfridū trāsmisit: cuiꝰ tenor talis erat. Dn̄o in dn̄o dominorū dilectissimo: terqꝫ beatissimo pape gregorio: wetbertus humilis seruus vester: abbas cenobij apostolorū petri et pauli ppetuā in dn̄o salutē. Gratias age

re nõ cesso dispẽsatiõi superni examinis:
vna cũ fratrib⁹ qui mecũ in his locis: ad
inueniendã requiẽ animabus suis: sua-
uissimũ christi iugũ portare desiderant:
q te nr̃is tpibus: tam glorificũ electiõis
vas regimini totius ecclesie proficere di-
gnatus est: quatinus per hoc quo ipe im
pleris lumẽ veritatis & fidei: etiã mino-
res quosq; affari iubare sue pietatis as-
pergeret. Cõmendam⁹ aũt tue sancte be
nignitati: dilectissime in christo pater et
domine venerabilis patris nr̃i dilectissi-
mi canos colfridi videlicet abbatis: ac nu
tritoris tutorisq; nostre spiritualis i mo-
nastica quiete libertatis & pacis. Et pri-
mum quidem gratias agimus sancte et
indiuidue trinitati: q ipe et si nõ sine ma
ximo nostro dolore gemitu luctu ac pro-
secutione lachrymarum a nobis abijt:
ad sue tamen diu desiderate quietis gau
dia sancta peruenit: dum ea que iuuenẽ
se adisse: vidisse: atq; adorasse semper re-
cordãs exultabat: etiam senio defessus:
beatorum apostolorum deuotus limina
repetijt. Et post lõgos amplius quadra-
ginta annorũ labores: curasq; cõtinuas
quibus monasterijs regendis: incompa
rabili virtutis amore prefuit: quasi nup
ad cõuersationẽ vite celestis accitus: vlti
ma cõfectus etate: & prope iã moriturus
rursus incipit peregrinari pro xp̃o: quo
liberi⁹ prisca sollicitudinũ seculariũ spi-
neta: camino spũali feruẽs: cõpunctiõis
ignis absumat. Deinde etiã paternitati
vestre supplicamus: vt nos qđ facere nõ
meruim⁹ vos erga illũ vltime pietatis
seduli munus expleatis pro certo sciẽtes
quia & si vos corp⁹ habetis ipsius: & nos
tamẽ & vos deo deuotũ eius spiritũ: siue
in corpore manentẽ: seu carneis vinculis
absolutũ: magnũ pro nostris excessibus
apud supernã pietatem intercessorẽ ha-
bemus & patronum &c. Colfridus autẽ
in itinere versus romam apud lingonas
in ecclesia beatorum geminorum marty
rum: honorifice sepult⁹ est. Erat autem
qñ obijt annorum septuagintaquatuor:
abbatis officium ministrãs annis trigi
taquinq;. Cui nec prisci morẽ rigoris vel
etatis: vel infirmitatis: vl' itineris vnq̃
minueret occasio: ex die quo de monaste-
rio suo profectus abijt vsq; ad diem quo
defunctus est: exceptis canonicis horis:
quotidie bis psalterium ex ordine decan
tauit: etiam cum adhoc per infirmitatẽ
deueniret: vt equitare non valẽs: feretro
caballario veheretur quotidie missa can
tata salutaris hostie deo mun⁹ offerret:
excepto vno quo occeanum nauigabat: &
tribus ante exitum suum diebus. Obijt
autem septimo kal. octobris: anno domi
ni septingentesimo sextodecimo. Illis
diebus naitanus rex pictorũ colfrido ab-
bati nuncios misit: in regulis paschalis
obseruantie: & de modo tonsure clericorũ
edoceri per litteras postulans: sed et ar-
chitectos sibi mitti petijt. Cui idem ab-
bas architectos misit: qui iuxta morem
romanorum ecclesiã de lapide fabricare
possent: simul & litteras talia cõtinentes
Domino excellentissimo & gloriosissimo
regi naitano: colfridus abbas in domio
salutem Catholicam sancti pasche obser
uantiam: quam a nobis rex deo deuote:
religioso studio quesisti: iuxta qđ ab apo-
stolica sede didicimus tuo desiderio libẽ-
tissime satisfacere satagimus. Scimus
namq; celitus ecclesie sancte donatum:
quotiẽs ipsi rerum domini: discende: do-
cende: custodiende veritati operam im-
pendunt. Nam et vere omnino dixit qui-
dam seculariũ scriptorum: quia felicissi-
mo mundus statu ageretur si vel reges
philosopharentur vel regnarent philoso
phi. Quod si de philosophia huius mun
di vere intelligere de statu huius mundi
merito diligere potuit homo hui⁹ mũdi:
q̃tomagis ciuibus patrie celestis in hoc

mundo peregrinātibus optandū est: ⁊ totis viribus animi supplicandum: vt quo plus in mundo quicq̧ valent: eo amplius eius qui super oīa est: iudicis mādatis asultare contendant: atq̧ ad hec obseruanda: secū eos quoq̧: qui sibi commissi sunt: et exemplis simul ⁊ auctoritate instituant. Tres sūt ergo regule sacris in dite litteris. q̄bus pasche celebrandi tempus nobis prefinitum: nulla prorsus humana licet auctoritate mutari: e quibus due in lege moysi diuinitus statute: tertia in euagelio per effectū dominice passionis ⁊ resurrectionis adiūcta est. Precepit enim lex: vt pascha primo mēse anni et tertia eiusdem mēsis septimana: id est a quintadecima die: vsq̧ ad vicesimā primaz fieri deberet. Additū est per institutionem apostolicam: ex euangelio: vt in ipsa tertia septimana diem dominicā expectare: atq̧ in ea temporis paschalis initium tenere debeamus. Quam videlicet regulā triformē quisquis rite custodierit: nunq̄ in annotatione festi paschalis errabit. Verū si de his singulis enucleatius ac lacius audire desideras: scriptū est in exodo: vbi liberādus de egypto popul⁹ israel: primū pascha facere iubetur quia dixerit dominus ad moysen ⁊ aarō Mensis iste vobis principium mensium primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersū cetū filiorū israel et dicite eis. Decima die mēsis huius tollat vnusquisq̧ agnū per familias et domos suas Et paulopost. Et seruabitis eū vsq̧ ad quartādecimam diem mensis huius: immolabitq̧ eum vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperā. Quibus verbis manifeste constat: q̄ ita in obseruatiōe paschali mensis: fit diei quartedecime et nō tamen in ipsa die quartadecima pascha fieri precipiatur: sed adueniente tandem vespera diei quartedecime: id est quintadecima luna: que initium tertie septimane faciat: in celi faciem prodeūte agnus immolari iubebatur: ⁊ q̄ ipa sit nox qui tedecime lune: in qua percussis egypciis israel est a longa seruitute redemptus. Septem inquit dieb⁹ azima comedetis. Quibus item verbis tota tertia septimana eiusdem primi mensis decernitur solempnis esse debere. Sed ne putaremus easdem septē dies a quartadecima vsq̧ ad vicesimam esse computādas: cōtinuo subiecit. In die primo nō erit fermētum in domibus vr̄is: quicūq̧ comederit fermentum peribit anima illa de israel: a primo die vsq̧ ad diem septimum: et cetera: vsq̧ dum ait. In eadē ipsa die educam exercitum vestrū de terra egypti. Primum diē ergo azimorū: appellat eū in quo exercitus eorū esset educturus de egypto. Cōstat autem quia nō quartadecima die in cuius vespera agnus est immolatus: et que proprie pascha siue pasche dicitur: sed quītadecima sunt educti de egypto: sicut in libro numerorū aptissime scribitur. Profecti igit̄ de ramesse quintadecima die mēsis primi altera die pasche filii israel in manu excelsa. Septem ergo dies azimorum: in quarum prima educt⁹ est populus dei de egypto: ab inicio vt dixim⁹ tertie septimane: hoc est quintadecima die mensis primi: vsq̧ ad vicesimam primam eiusdem mensis diem completaz computari oportet. Porro dies quartadecima: extra hunc numerū separatim sub pasche titulo prenotatur sicut exodi sequētia patēter edocent: vbi dictum est. Primo mense: quartadecima die mēsis: comedite azima: vsq̧ ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperum. Septem diebus fermentatū non inuenietur in domibus vr̄is. Quis non videat a quartadecima vsq̧ ad vicesimam primam: non septem solummodo sed octo potius esse dies: si ⁊ ipsa quartadecima annumeretur. Sin autem vt di-

ligentius explorata scripture veritas do
cet: a vespera diei quartedecime vsqz ad
vesperam vicesime prime computaueri
mus videbim⁹ ꝑfecto ꝙ ita dies quarta
decima vesperā suā in festi paschalis in-
itiū ꝓrogat vt nō ampli⁹ tota sacra solē-
pnitas q̄ septem tātummodo noctes cū
totidem diebus comprehēdat. Ueraciter
ergo agitur ebdomoda q̄ a vespera quar
tedecime diei incipit: et in vespera vicesi-
me prime cōpletur. Postq̄ vero pascha
nostrum immolatus est christus diemqz
nobis dominicā que apud antiquos vna
vel prima sabbati siue sabbatorum voca
tur gaudio resurrectionis sue fecit esse
solempnem. Ita hanc apostolica tradi-
tio festis paschalibus inseruit vt nichil
omnino de tempore pasche legalis preo-
cupandum nichil minuendum esse decer
neret qui potius statuit vt expectaretur
iuxta preceptum legis idē primus anni
mensis expectaretur quartadecima dies
illius expectaretur vespera eiusdem. Et
cū hec dies in sabbatū forte incideret tol
leret vnusquisqz agnum per familias et
domos suas ⁊ immolaret eum ad vespe-
ram: id est prepararent omnes ecclesie ꝑ
orbem que vnum catholicum faciunt pa
nem et vinum in misterium carnis ⁊ san
guinis agni immaculati qui abstulit pec
cata mūdi et precedente cōgrua lectionū
⁊ orationū solēpnitate offerrent hec dn̄o
in spem future sue redēptionis. Ipsa est
enim eadem nox ī qua de egypto per san
guinē agni israeletica plebs erepta est ip
sa in qua per resurrectionē xp̄i liberatus
est a morte eterna populus oīs dei. Ma-
ne autē illucente die dn̄ica primā pascha
lis festi diem celebrarent ipsa est enim di
es in qua resurrectionis sue gloriā domi-
nus multiphario pie reuelationis gau-
dio discipulis patefecit: ipsa prima di-
es azimorum de qua multuz distincte in
leuitico scriptum est. Si ergo fieri posset
vt semper in diem quintumdecimū pri-
mi mensis id est in lunam quintādecimā
dominica dies īcurreret: vno semper eo-
demqz tempore cum antiquo dei populo
q̄q̄ sacramentorū genere discreto sicut
vna eademqz fide pascha celebrare posse-
mus. Quia vero dies septimane nō equa
li cū luna tramite ꝑcurrit: decreuit apo-
stolica traditio que per beatum petrū ro
me predicata per marcū euangelistaz et
interpretem ipsius alexādrie cōfirmata
est: vt adueniente primo mense: adueni-
ente in eo vespera diei quartedecime: ex-
pectetur etiā dies dn̄ica a quintadecima
vsqz ad vicesimamprimaz diem eiusdē.
In quacūqz enim harum inuēta fuerit:
merito in ea pascha celebrabitur quia ni-
mirum hec ad numerū pertinet illarum
septem dierum quibus azima celebrari
iubetur. Itaqz fit vt semper pascha no-
strum aliq̄ illorum septē dierū azimorū
legalium teneat. Nullus ergo nos argu
ere poterit ꝙ nō recte dn̄icū pasche diem
quem de euāgelio suscepimus in ipa quā
lex statuit tercia primi mēsis ebdomada
celebremus. Cuius obseruātie catholica
ratione patefacta: patet econtrario erro-
irracionabilis eorū qui prefixos in lege
terminos nulla cogente necessitate vel
anticipare vel transcendere presumunt.
Cū enim a vespera diei tertiedecime vi-
gilias sctē noctis celebrare incipiunt: cla
ret ꝙ illā in exordio sui pasche diē statuit
cuius nullā omnino mentionē in decreto
legis inueniunt. Et cuz vicesima prima
die mēsis: pascha dn̄icū celebrare refugi
unt patet profecto ꝙ illam per oīa diē a
suo solēpnitate secernūt: quā lex maiore
pre ceteris festiuitate memorabilez sepe
numero cōmēdat. Sicqz diē pasche ordi-
ne uerso ⁊ aliqñ in scd̄a ebdomada totā
complent et nūq̄ in ebdomade tertie die
septima ponant. Rursum qui a sextade-
cima die mensis sepedicti vsqz ad vice-

simam secundam pascha celebrandum magis autumāt: nō minore vtiq̧ errore a recto veritatis tramite diuertunt: ⁊ velut naufragia scille fugientes in caribdi vorraginem submergēdi decidunt. Que cumq̧ quoq̧ luna ante equinoctium plena est: quartadecima videlicet vel quintadecima existens: hec ad precedentis anni nouissimum pertinet mensem ideoq̧ pasche celebrando habilis non est. Que vero post equinoctiū vel in ipso equinoctio suū plenilunium habet in hac absq̧ vlla dubietate quia primi mensis est et antiquos pascha celebrare solitos et nos vbi dñica dies aduenerit celebrare debere tenendū est. Quod ita fieri optere illā nimirū ratio cogit quia i genesi scriptū est qḋ fecit deus duo magna luminaria luminare maius vt p̄esset diei ⁊ luminare minꝰ vt p̄esset nocti. Sicut ergo priꝰ sol a medio ꝓcedēs oriētis eq̄noctiū vernale suo p̄fixit exortu deīde luna sole ad vesperā occidēte ⁊ ipsa plena a medio secuta est oriētis ita oībꝰ annis idē primꝰ lune mēsis eodē necesse ē ordine seruari: vt non ante equinoctiū sed vel ipso equinoctij die sicut in principio factum est vel eo transcenso pleniluniū habere debeat. At si vno saltem die pleniluniū tempus equinoctij precesserit nō hanc primo mēsi anni incipientis sed vltimo potius preteriti lunam esse ascribendaȝ ⁊ ideo festis paschalibus inhabilem memorata ratio probat. Nō si misticam quoq̧ nos in his rationem audire delectat: primo mense anni qui etiam mensis nouorum dictus est: pascha facere iubemur: quia renouato ad amorem celestiū spiritu mentis nostre sacram dñice resurrectionis ⁊ ereptionis nostre celebrare debemus. Tertia eiusdem mensis septimana facere precipimur quia ante legem ⁊ sub lege ꝓmissus: tertio tempore seculi: cum gratia venit: in qua pascha nostrum immolaretur christus. Qui tertia post immolationem sue passiōis die resurgēs a mortuis hāc dñicam vocari ⁊ in ea nos annuatim paschalia eiusdem resurrectionis voluit festa celebrare: quia nos quoq̧ ita solū veraciter eius solempnia celebramus: si p fidem spem et charitatē: pascha id est trāsitum de hoc mundo ad patrem cum illo facere curamus. Post equinoctiuȝ veris pleniluniū mēsis precipimur obseruare paschalis: vt videlicet primo sol lōgiorē nocte faciat diem: deinde luna plenū sue lucis orbē mūdo p̄sentet: q̄a primo quidē sol iusticie in cuius pennis est sanitas: id est dominus ihesus p resurrectionis sue triumphum cūctas mortis tenebras superauit: ac sic ascendens in celos misso desup spiritu ecclesiam suam que sepe lune vocabulo designatur interne gratie luce repleuit. Post equinoctium quoq̧ plenilunium ac quartamdecimā diem monente euangelio diem dominicum expectantes: pascha nostrum celebramus vt indicemus nos non cum antiquis excussum egyptie seruitutis iugum venerari: sed redemptionem totius mundi que in antiqui dei populi liberatiōe prefigurata: in christi autem resurrectione completa est deuota fide ac dilectione colere: vt que resurrectiōis etiā nostre quam eadem die dominica futuram credimꝰ: spe nos certissima gaudere signemus. Verū et tonsuram de qua pariter vobis litteras fieri voluistis: hortor vt ecclesiasticam ⁊ christiane fidei congruā habere curetis. Scimus eni quia neq̧ apostoli oēs vno eodē q̧ sūt modo attonsi neq̧ nūc ecclīa catholica sicut vna fide spe ⁊ charitate i deum consentit: ita etiam vna atq̧ indissimile totuȝ p orbē tōsure sibi forma congruit. Verū tonsure discrimen non nocet: q̄bus pura in dñi fides et charitas in proximū sincera est. Inter oēs tñ tonsuras nullā magis sequēdā amplectendāq̧ dixerim:

ea quã in capite suo gestabat ille cui se cõfitẽdi domin⁹ dixit. Tu es petrus ⁊ cetera et porte inferi ⁊ cetera: ⁊ tibi dabo et cetera Neqꝫ vero ob id tm̃ i coronã attõdemur quia petr⁹ ita attonsus est: sed qa petrus in memoriã dñice passionis ita attonsus est: iccirco et nos qui per eandeꝫ passionẽ saluari desideramus ipsius passionis signũ cũ illo in vertice sũma videlicet corporis nr̃i per te gestam⁹. Et sicut omnis ecclia signũ sctẽ crucis i fronte imprimere consueuit: vt vexilli huius munimine a malignorũ spirituũ defendatur in cursibus crebra hui⁹ admonitione docetur: se quoqꝫ carnẽ suã cũ vitijs ⁊ cõcupiscẽtiis crucifigere debere ita etiã optet eos qui vel monachi votũ vel gradũ clericatus habentes: artioribus se necesse habẽt ꝓ dño cõtinẽtie frenis astringere: formã quoqꝫ corone quã ipe in passione sua spineã portauit in capite: vt spinas ⁊ tribulos peccatorꝫ portaret id est exportaret et auferret a nobis: suo queqꝫ in capite per tonsurã pferre: vt se etiã irrisiones ⁊ obprobria ꝓ illo libẽter ac prompte oĩa suffere: ipso etiã frõtispicio doceãt: vt corona vite etne quã repromisit de⁹ diligẽtibus se: se sẽp expectare ꝓ quo hui⁹ pceptione ⁊ aduersa se mũdi ⁊ pspa cõtẽpnere signẽt. Et post mẽtionẽ corone quã symõ magus fertur portasse in capite que ad ceruicẽ puenẽs decurtata erat: ĩtulit. Gratia te regis eterni longiori tempe regnãtẽ ad nostrã oĩm pacẽ custodiat incolumẽ dilectissime in xp̃o fili. Interptata in psentia regis et suorũ littera et tenore eius: exurgẽs rex de medio optimatũ suorꝫ genua in terrã flexit: deo gr̃as agens ꝙ tale munusculũ de tra anglorꝫ accipe mereret. De sctõ Colũba abbate et cõ.

Anno siquidem dñi quingentesimo sexagesimo quinto venit de hibernia presbiter ⁊ abbas insignis sanct⁹ columba britanniã predicaturus verbũ dei septẽtrionalibus pictis qui arduis montibus ab australibus eorum sequestrati sũt regionibus. Nam australes pictos multo ante tempore ninianus eps̃ sctũs ad fidem conuertit. Sctũs itaqꝫ colũba gentẽ illam verbo ⁊ exemplo ad fidẽ conuertẽs insulam noĩe hij ab eis accepit: in qua et monasteriũ construxit vbi et ipse sepult⁹ est cuꝫ esset annorũ septuaginta septem post triginta quatuor annos ex quo britanniam predicaturus adijt. Habere autem solet ipsa insula rectorem semp abbatem: cuius viri ⁊ oĩs ꝓuintia ⁊ ipi etiã episcopi ordine inusitato debeãt esse subiecti iuxta exemplum primi doctoris illius qui non episcopus sed abbas extitit. Erat eni vir vite venerabilis et beate memorie monasteriorꝫ pater ⁊ fundator colũba: qui nõ solum ab infantia deo donante hoc nomine appellari meruit: sed ante multorũ annorũ curricula spũ sctõ reuelante ꝓphetice hoc nomine vocatus est. Nam brito quidam scti patricij discipulus nomine maccens ita de illo ꝓphetiam edidit. In nouissimis ait seculi tẽpibus filius nasciturus est quidã: cuius nomẽ colũba: per oẽs insularũ occeani ꝓuitias diuulgabitur: nouissima orbis tẽpora clare illustrabit. Erit eni deo char⁹ et grandis coram ipso erit. Hic enim nobilibus oriundus parẽtibus quadragesimo quĩto etatis sue anno de scotia ad britanniã pro xp̃o peregrin⁹ venit. Erit eni aspectu angelicus: sermone nitidus ope sanctus ingenio perspicax et consilio magnus. Nullius hore spacium transire poterat quo nõ aut orationi: aut lectiõi: aut scripturis sanctis vel operi sctõ icũberet. Jeiuniorꝫ quoqꝫ ⁊ vigiliarꝫ indefessis laboribus ita occupat⁹ vt supra humanã possibilitatẽ omnibus virtutibus et laboribus sctis subderet corpus suũ. Cũ eni sctũs oswald⁹ rex pridie quã cõtra catlo-

nem britonuz regẽ in bellũ procederet in
papilione sua dormiens sanctũ columbã
in visu videt forma chorusscantẽ ãgelica
suũ regi reuelans nomẽ: in medio castro
rũ stãs eadẽ castra veste sua fulgida pro
tegebat dicens. Cõfortare ⁊ age viriliter
ecce ego tecum sum: hac sequẽti nocte de
castris ad bellum procede: quia hac vice
michi dñs donauit: vt hostes in fugã ver
tantur tui rege catlone in man⁹ tuas tra
dito: ⁊ post bellum victor feliciter regna
turus reuerteris. Confortatus igitur os
waldus que viderat suis pandit: totusqz
populus eius post victoriaz fidem xpi se
suscepturuz promisit. Rege vero catione
occiso ⁊ optenta victoria hanc visionẽ sil
beo abbati cũ magna humilitate sãctus
oswaldus quibusdam sanctis viris pre
sentibus enarrauit. Sanctus columba
ab adolescentia sua prophecie spũ claru
it: ventura predicere p̃sentibus absentia
nũciare: longe acta preuidere consueuit
Totũ mundũ veluti vno solis radio col
lectũ sinu mentis mirabiliter laxata spe
culabatur. Abbate cenobij sãcti cerani
cũ fratrib⁹ obuiam sctõ columbe festinã
te: puer quidam valde despectus vultu ⁊
habitu ⁊ senioribus displicẽs occulte ac
cedens: vt vel fimbriã viri dei ipso nesci
ente tãgeret. Nõ diuinitus sctũs intelli
gens: manũ post se extendẽs ceruicẽ pue
ri tenuit: ⁊ añ faciẽ suã eũ statuit: dicẽs.
O fili api os tuũ ⁊ porrige lingua. Quaz
benedicẽs: ita intulit. Hic puer q̃uis no
bis vilis habeatur bonis tamẽ moribus
animeqz virtutibus paulatim accresset:
et sapientia et prudẽtia preditus per om
nes scotie eccl'ias valde famosus erit. Et
factum est ita. Cum esset in iona insula
conuocatis fr̃ibus ⁊ flexis genibus dixit.
Nunc intente pro hoc populo ⁊ rege aida
no oremus: hac enim hora ineunt bellũ.
Et post modicum surgens et in celum re
spiciens ait. Nunc barbaris in fugã ver

sis aidano q̃uis infelix: tamen victoria
concessa est ei. Sed ⁊ de numero exerci
tus aidani trecẽtos et tres iterfectos vir
beatus dixit. Quadam nocte cõuocatis
ad eccl'iam fr̃ibus dixit. Nũc dñm inten
te deprecemur: nã in hac hora aliqđ inau
ditũ in mundo peccatũ perpetratum est:
pro quo valde timẽda est iudicialis dei vin
dicta Cũ enim postea homo ille miser qui
facinus cõmiserat ad sanctũ veniret co
lũbam: dixit vir dei. Hic homo fratricidi
um in modũ cayn ppetrauit: ⁊ cũ sua ma
tre mechatus est. Tunc vir ille flexis ge
nibus omnẽ penitẽtiam iuxta sancti pre
ceptũ se impleturũ promisit. Cui sctũs.
Si duodecim annis inter britones cum
fletu et lachrimis penitẽtiam egeris: nec
ad scotiam vsqz ad mortem reuersus fue
ris forsan deus peccato tuo ignosset. Et
cõuersus ad fr̃es ait.. Hic homo filius est
perditionis q̃ quã pmisit penitentiã nõ
explebit: sed mox ad scotiã reuersus ab
inimicis pcussus peribit. Factũqz est ita
Nam ad hiberniam regressus ille miser
in manus inimicorũ incidẽs trucidatur.
Cũ vice quadã facies viri dei tãto splẽ
dore ⁊ rubore eẽt pfusa vt a quoqz videri
nõ posset quibusdã fr̃ibus dixit. Sulphu
ria de celo inquit flamma sup romani iu
ris ciuitatẽ intra italie sitã terminos hac
hora effusa est: triaqz fere milia viroruz
exceptis mulieribus et puulis perierũt.
Et ita postea compertum est. Presbiter
quidam nomine findcanus quẽdam no
bilem aidum nomine in britanniam se
cum adduxit: fuerat enĩ ille aidus valde
sanguinarius et multorũ hominum tru
cidator: qui accito episcopo apud predi
ctũ findcanũ presbiter ordinat⁹ est. Epis
copus tamen non est ausus super caput
eius manũ imponere: nisi prius idẽ find
canus suam capiti eius pro confirmati
one imponeret dexteram. Quod egrefe
rens columba: dixit. Illa man⁹ quã find

manus contra ius ecclesiasticū sup caput
filii perditiōis imposuit mox computresc
cet ꝛ illicite ordinatus sicut canis ad vo-
mitū reuersus et hominū trucidator ef-
fectus ꝛ in fine iugulat⁹ in aquā cadens
submergetur. Et ita factū est. Uox eni
scti colūbe in ecclesia cū fratribus decā
tantis aliqñ p quatuor stadia aliqñ per
octo incōparabili eleuata modo audieba
tur: nec in auribus eoꝝ qui cū ipo stabāt
vox eius modū humane vocis excedebat
sed qui vltra mille passus stabant quos
canebat versiculos per singulas sillabas
distinguebant. Cū vesperas cū fribus
celebraret: quidā magi accedētes in quā
tum poterāt impediebāt eū. Quo cōpto
ita vox viri dei in aere instar tonitrui ele
uata est: vt populus intollerabili pauore
perterritus staret. Cum quemdā diuitē
de malis suis corripet ꝛ ille paruipendēs
sctm̄ subsānaret: vir dei ait. Inimici tui
perimēt te in cubiculo tuo cū meretrice
cubantē: ꝛ demones ad loca penarū rapi
ent animā tuā. Et ita factum est. Iuue-
nis adhuc discens cum vinum in missa
deficeret: assumptaꝫ aquā benedixit ꝛ in
vinum optimum cōuertit. Poma cuius-
dam arboris amara benedictione sua in
miram dulcedinē subito versa sunt. Di-
uersorū quoqꝫ languores infirmoꝝ inuo
cato christi nomine sanauit. Nā aut ma-
nus ꝯtentione aut aqua ab eo benedicta
egroti plures aspersi aut fimbrie ei⁹ ta-
ctu aut pane benedicto et limphis intincto
accepto plenam credentes salutem recu-
perarūt. Libri de manu scti colūbe scri
pti in aquis sepe submersi: dei ꝟtute ope
rante corrūpi nec ledi vllaten⁹ potuerūt
Deficiente aqua ad baptizandū quēdā
puerum: facta oratione rupeꝫ percussit:
et aqua habundanter ebullire cepit. In
prouintia pictorum de quodam fonte au
diuit quem plebs gētilis quasi deum ve-
nerabatur. Nā de eodē fonte bibētes aut
manus vel pedes lauātes: demoīaca deo
pmittente arte pcussi: aut leprosi: aut lus
ci: aut debiles: aut aliis infirmitatib⁹ de-
tenti erant. Ob hoc seducti gentiles diui
num honorē fonti deferebāt. Ad quē vir
dei accedens cū inuocatione nois christi
fontem signās manus et pedes lauit: et
cū sociis de aqua bibit. Ab illo die demo-
nū infestatio a loco illo discessit ꝛ ifirmi mł
ti per eundem fontē sanati sunt. In ma-
gna maris tēpestate nauigans vir sctūs
eadē hora qua in prora stans extensis ad
celum manibus deum exoraret: dicto citi
us tempestas sedatur ꝛ trāquillitas red
ditur. Maleficus quidā coram viro dei
de boue masculo arte diabolica lac expres
sit: ad presentiam tn̄ viri sancti lac illud
allatum in naturā proprium sanguinis
mutatur. Persecutores ecclesiarū vir
dei excōmunicauit: quorū quidam instin
ctu diaboli cū hasta irruēs sanctū interfi
cere conabatur. Quod precauens vnus
ex fratribus et mori pro sancto paratus
eiusqꝫ cuculla indutus intercessit. Et co
ce beati viri vestes quasi quedam impe-
netrabilis lorica forti impulsione acutis-
sime haste transfigi non potuit sed illesa
pmāsit: ꝛ qui ea indutus erat incolumis
illa veste protectus est. Infra annū scele
ratus ille hasta transfixus interiit. Cū
ad huc iuuenis i scotia cōuersaretur: sce-
leratus quidā fugientē puellā persequē-
batur. Que cū magistrū beati colūbe in
campo legentem vidisset: ad eū ꝙ totius
fugit: subueniens tn̄ psecutor puellā lā-
cea iugulauit. Et ait colūba magr̄o suo.
Eadē hora qua interfecte ab eo puelle aīa
ad celos ascendit: aīa ipsius interfectoris
ad inferos descendet. Et dicto citius cū
verbo sicut ananias corā petro: sic ꝛ ille
iugulator coram oculis scti iuuenis corru
ens mortuus in terram cecidit. In pro-
uincia pictorum quēdam plebeum cum
sua familia in fide instruens baptizauit:

pro cuiꝰ filio mortuo genibus flexis deū exorauit: ⁊ surgens ad mortuū dixit. In noie dn̄i ihesu christi surge ⁊ sta super pedes tuos. Et redeūte aia ad corpus tenuit vir dei manū eius ⁊ reddidit eū patri suo

Magus quidam dixit ad columbā. Dicito michi colūba quo tempore proponis nauigare. Tertia inquit ille die deo volēte ꝑpono nauigare. Non poteris ait magus: nam ego ventum tibi contrariū facere: caliginemq̧ vmbrosam superinducere possum. Omnipotentia dei dixit sctūs omniū dominator: in cuius noie omnes nr̄i motus ipso gubernāte regūtur. Tertia vero die magi gaudere ceperunt: magnam vidētes sup inductā caliginē ⁊ cōtrarium cū tempestate flatū. Colūba tn̄ inuocato dei nomine nauē intrans: velū contra ventū erigi iussit: ⁊ contra flatus aduersos mira nauis velocitate cucurrit vētiq̧ cōtrarij ad votū reuertūtur. Hacta autē siccitate magna fr̄es scti colūbe inito cōsilio: nuꝑ aratū ⁊ seminatū campum cū viri dei cādida tunica ⁊ libris ab eo scriptis circuierūt libros eiꝰ aꝑuerūt ⁊ legerūt in colliculo angelorū: vbi aliqn̄ celestis patrie ciues ad cōsolationē beati colūbe descendere solebāt. Et ecce eadem die pluuia magna de celo descēdit: ⁊ siciens prius terra tempore suo dedit fructū suū. Tribus eni vicibus inuocato scti colūbe noie fr̄ibꝰ mare trāsituris ventus cōtrarij ad votū prosperū sunt conuersi.

Presbiter qdā nutritor scti colūbe post missam ad hospitiū diuertens totā inuenit domū suā clara luce irradiatā. Glouū qppe igneū suꝑ pueri dormientis faciem stantē vidit. Quo viso stati intremuit et ꝓstrato i terrā vultu sp̄s scti gratiā suꝑ alūpnū suū celitꝰ effusā intellexit. Cū ī quadā synodo iiuste colūba excōmunicaretur: ad eandē congregationē venit: qui cū eminꝰ appropinquātez sctūs vidisset brēdanus: ei assurgens inclinata facie eū veneratꝰ osculatur. Quē cū aliqui seniores redarguerēt ꝙ excomunicato reuerētiā talez exhiberet: si vos ait videretis ea que michi dominus de isto suo quē dehoneratis electo manifestare dignatꝰ est nūq̄ excōmunicassetis quē deꝰ vestrā sententiā nō approbādo magis ac magis magnificat. Igneā ⁊ valde luminosam colūpnam eum precedentē vidi et angelos sctōs comites itineris eiꝰ. Hūc itaq̧ spernere non audeo quē populorꝝ ducē ad vitam eternā preordinatū video. His auditis: sctm̄ colūbā omnes venerari ceperūt

Morante sctō columba in himba insula quadā nocte angelū dei ad se missum vidit in sompnis qui in manu vitreū ordinationis regū habebat librū. Quē cū colūba de manu angeli accepisset: ab eo iussus legere cepit. Qui cū secundū quod in libro erat aidanū regem ordinare recusaret quia magis aliū fratrē diligeret subito angelus extendēs manū: sctm̄ ꝑcussit flagello cuius liuoris signū in eius latere omnibꝰ diebꝰ vite sue ꝑmansit dicēs. Pro certo scias q̄a ad te a deo missus suz vt iuxta verba que legisti in regem ordines aidanū. Quod si iterū obtēperare volueris: iterato te ꝑcutiet. Aidanū igitur ad ionā insulā venientem in regem sicut iussus erat ordinauit. In insula iona remotiorez ab hominibus locū aptū ad orationē quesiuit ibidemq̧ cū orare cepisset subito videt cōtra se tetraz ⁊ nigerrimā demonum cū ferreis verubus aciem instaurare. Qui sicut ei ꝑ spiritū reuelatū erat: monasteriū eiꝰ inuadere et multos fratrū iugulare volebāt. Sctūs eni contra eos virtute or̄onis fortiter dimicans: innumerabiles tn̄ vnꝰ vincere non poterat nec de insula repellere valebat donec angeli dei in adiutoriū eiꝰ venirēt: quorꝝ timore demones ꝑturbati a loco illo fugere sine mora coacti sūt. Demones eni ad aliam insulam accedentes fratrum

monasteria inuadunt:⁊ pestilentes mor-
bos inferētes nōnullos occidūt. Quidā
faber ferrarius noīe colūbꝰ elemosinaꝝ
operibus satis intentus ⁊ ceteris iusticie
actibus plenꝰ: cū in extremis langueret:
sctūs colūba frībꝰ ait. Colūbus nō incas
sum laborauit qui de opibꝰ manuū suaꝝ
p̄mia felix cōparauit eterna. Ecce eni nūc
anima eius ad celi gaudia ab angelorū
caterua exaltari meruit. Vir dei oculos
ad celū dirigēs astantibus ait. Felix mu
lier ⁊ deo placēs cuius animā in paradi-
sum ab angelis deferri vidi. Eadez vero
die anno reuoluto colūba cuidā frī dixit.
Ecce mulier de qua te presente preterito
dixerā anno: nūc mariti sui in aere obui-
at anime ⁊ cū angelis cōtra aduersarias
pro ea belli gerat potestates. Quorū ad-
iutorio eiusdem hominis iusticia suffra-
gante a potestate demonū erepta ad eter
ne felicitatis locuz aīa ipsius est p̄ducta.
Vidit iteꝝ subito celū ap̄tū ⁊ innumera
biliū choros angeloꝝ sctī brendani aīam
suscipientiū: quorū luminosa ⁊ incōpa-
rabili claritate totus eadē hora illustra-
tus est mūdus. Dixit iterū colūba fra-
tribus. Me hodie inq̄t licet indignus ob
venerationē aīe sctī colūbani ep̄i laginen
sis celebrare oportet: q̄ hac in nocte inter
sctōs angloꝝ choros eleuata vltra sidera
celoꝝ spatia ad paradisū ascendit. Vir
dei collectis in vnū fratribus dixit. Nūc
inquit ad orōnē cōfugiētes monachis ab
batis cōgelli auxiliemur: hac in hora in
stagno submersis. Ecce enī hoc momēto
in aere cōtra malignos sp̄s bella mouēt:
animā cuiusdam hominis cū eis dimer-
si eripere satagunt om̄i nisu. Post lachri
mosam ⁊ prolixā orationē sctūs exurgēs
hilari vultu xp̄o ait gratias agite: nunc
enī scti angeli sctis obuiantes animabus
⁊ ipsū hominē ereptū ab infestatione de-
monū: quasi victores liberarunt bellato
res. Alio tempore vir sctūs dixit frībus

Properemus inquit sanctis obuiam an
gelis qui ad perferendā cuiusdā gentilis
animā nos illuc vsq; p̄uenientes expectāt
vt ipsum naturale bonū p̄ totā vitā vsq;
ad extremā senectutē cōseruantem pri-
usq̄ moriatur baptizemus. Et in quātū
potuit festinans venit ad locū vbi senex
noīe emchatꝰ audiēs ab illo verbum dei
et credēs baptizatur: ⁊ continuo letus et
securus cū angelis obuiantibus ad dn̄m
migrauit. Sed et filius eiꝰ cū tota fami-
lia baptizatus fidē christi suscepit. Vir
sctūs in tugurio suo dū scribens sederet:
subito eius immutatur facies ⁊ hanc pu
ro de pectore promit vocē dicens. Auxili-
are auxiliare. Et vocatis fratribus dixit.
Angelus dn̄i q̄ nunc inter nos stabat: ius
sus est a dn̄o vt vni ex fratribus de sum-
mo culmine domꝰ lapso cito subueniret
que in roboreti monasterio fabricat̄. Et
subdit. Valde admirabilis et pene indici
bilis est angelici volatus pernicitas ful-
guris vt estimo celeritati parilis. Nam
ille celicola qui hinc a nobis nūc illo viro
labi incipiēte auolauit quasi in ictu ocu-
li priusq̄ terram tāgeret et subueniens eū
subleuauit. Nec vllam fracturam aut le
surā ille qui cecidit sentire potuit. Quā
stupenda ac velocissima et oportuna sub
uentio que dicto citius tātis maris ⁊ ter
re interiacētibus spacijs tam celerrime
valuit consummari. Roboreti autem mo
nasteriu quod lingua scotorum armach
hoc est campus roborūz id est quercuum
in hibernia est. Columba vero in britan-
nia tunc extitit. Quodam die vir sctūs
in montis fastigio manibus oculisq; in
celū erectis orare cepit: et ecce subito res
miranda apparuit: quam quidam secre-
tius explorans nō sine permissu dei ocu-
lis corporalibus videre promeruit. San
cti enim angli celestis patrie ciues mira
peruolantes p̄nicitate sctm̄ virū orātem
albatis vestibꝰ induti circūsteterūt ⁊ post

aliquā cū beato viro morā illa celestis caterua quasi se exploratam sentiens ad summa celorum quā totius reditū matu rauit. Columba ad monasterium rediēs ne cuiq̄ qđ viderat reuelaret ipso viuen te cū grandi cōminatione fratri illi inter dixit. Sancto columba sacris misterijs insistēte quēdam igneū globum et valde luminosū de vertice scti ante altare stan tis et sacrā oblationem consecrantis tam diu ardentem ad instar columpne sursū ascendentem quidā vidit: donec sacra so lennia misse consūmata essent. Alio tē pore cum sctūs in himba esset insula: gra spiritus scti super eū abunde effusa per triduum mansit: ita vt per tres dies et no ctes intra obseratam et repletam celesti claritate domū manens nullum ad se ac cedere permitteret neq̄ manducās neq̄ bibens. De qua domo immēse claritatis radij per rimulas valuarum et clauium foramina erumpentes nocte videri pote rant. Carmina quedā spiritualia et ante inaudita decātauit: et multa occulta vt po stea retulit ab exordio mundi et archana videbat: scripturarum obscura sacrarū et difficilia plane et luce clarius apta cor dis oculis patebit. Factum est autem in ioua insula vt facies sancti colūbe su bita et mirifica hilaritate efflorerет: ocu losq̄ ad celum eleuās incōparabili reple tus gaudio letificabatur. Et post modi cum interuallum illa delectabilis et sua uis leticia in magnā mestitiam cōuersa est. Duobus autē fratribus causam tan te leticie vix extorquentibus ait. Usq̄ in presentem inquit diem peregrinationis mee in britannia ter deni completi sunt anni: interea multis antea dieb⁹ a domi no meo deuote postulaui vt in fine huius presentis tricesimi anni de meo incolatu me absolueret: et ad celestē patriam euo caret. Hec vtiq̄ fuit causa leticie mee. An gelos enim sāctos de excelso throno vidi missos ad meam animam obuios de car ne educendam: sed ecce nūc subito retar dati vltra nostre insule fretum stantes in rupe volentes ad me de corpore euocan dum appropiare sed propius accedere non permittuntur: mox excelsa celorum repe tentes. Dominus vero quod michi totis viribus roganti donauit vt in hac die ad ipsum de mūdo transirē: multarum ma gis ecclesiarum pro me orationes exau diens: dicto citius intimauit. Quibus ex orantibus ecclesiis sic a dño donatum est vt q̄uis contra meā voluntatē quatuor ab hac die michi in carne manenti super addantur anni. Hec michi talis mesta est retardatio et hodierne tristitie non imeri to causa fuit. Cōpletis enim quatuor an nis subita emigratione nulla precedente corporis molestia cum sāctis angelis ad dñm letus emigrauit. Appropinquāte exitus sui hora circa mediam noctem sur gēs ad ecc̄iam pgit et iuxta altare flexis in oratione genibus pcūbit. Diormicius vero minister ei⁹ tardius psecutus totā intrinsecus ecclesiam angelica luce circa sanctū repleri videt. Illo appropiquāte: lux eadē otius recessit et allatis lucernis sctm̄ ante altare recubante fratres inue nerunt: et ipsis presentibus continuo spi ritū exalauit. Eadē hora monach⁹ qđā in hibnia ionā insulā quā nūq̄ corpe vi derat angl̄orū claritate in spū irradiatā vidit totaq̄ aeris spacia angl̄orū luce il lustrata et suauia cantica audiuit hora egressiōis aīe scti colūbe int angl̄os ad ce los ascēdētis. Quidā ali⁹ frater capture pisciū opā dans subito totū aeris spaciū claritate ineffabili illustratū vidit. Et ec ce quasi q̄dā pgrādis ignea appuit colū pna q̄ in illa media nocte sursū accēdens sicut meridian⁹ solita mūdum totū illu strare videbat. Obijt autē venerabilis abbas colūba i iusula iona q̄nto id⁹ Ju nij et i monasterio frm cū honore sepelit.

De sancto Columbano abbate et confessore.

Est aūt sciendū q hibernia proprie scotorum est patria: antiquit⁹ igitur scotia pro hibernia sepi⁹ scribi solet: sicut hic in vita scti colūbe diligēter intuētib⁹ apparet: ꝛ etiā venerabilis beda de gestis anglorū multis in locis hiberniā exprimere volēs scotiā scripsit. ¶ De sctō Colūbano abbate ꝛ cōfessore.

Beatus colūban⁹ in hibnia insula in occeano sita quā scotorū gēs inhabitat ortus est. Hibernia eni antiquitus scotia dicta est de qua gens scotorū albaniā britānie maiori pximā que ab euētu mō scotia dicitur inhabitans originē duxit ꝛ pgressū habuit. Cū aūt genitrix colūbani esset grauida: subito p intempestā noctē sopore depressa vidit de sinu suo rutilantem solem et nimio fulgore micātem procedere et mundo magnū lumen prebere. Quā visionē cū cuidā sctō enarrasset: responsū accepit se egregie indolis vtero tenere virū qui ꝛ sue saluti vtilia et primorū vtilitati puideret optuna. Nato itaq puero ꝛ litteris commendato cū multis floreret virtutibus cepit cōtra eū antiquus hostis letifera tela laxare et puellarū in eū amores suscitare. Sed cū tātis telis vndiq se vrgeri conspiceret: peregre proficisci quo deo placeret disposuit ne frustrato labore quē in sciētijs varijs desudauerat in seculi illecebris occuparet. Uenit igitur ad cellā cuiusdā religiose femine ꝛ ppositū suū studiose reserare curauit. Cui illa. Tu adolescētie flāmis exestuans dū natale solū incolis ad fragiles voces velis nolis fragilitate attrahēte aures accomodans insitare te femineos sexus libere credes. Non reminisceris suasu eue adam delapsū: sampsonem a dalida seductū dauid a pristina iusticia pulchritudine bersabee corruptū: sapientissimū salomonē mulierū amore deceptū Perge o iuuenis pge ꝛ vade ruinā p quā multos comperis corruisse. Declina viā que inferi ducit ad valuas. Huiusmodi ergo dictis stimulatus sodalib⁹ et matri valedixit ꝛ obstantē matrē i limite hostij postulat vt se ire sinat dicēs. Nōne audisti mater inqt quia q amat patrē aut matrē plusq me: nō est me dignus? Illa vero eiulans et pauimento prostrata illum abire se promissurā denegat. Ille limitē matremq transiliens poscit vt letetur illum nunq deinceps in hac vita visura. Et veniens ad quendam religiosum nomine senilem in sanctarum scripturarū sciētia ab eo informat. In monasterio benechor sub abbate cōgello monachus effect⁹ i omi sāctitate multis annis vixit. Tricesimo eni etatis sue anno electis duodeci fratrib⁹ ad litt⁹ maris accessit ꝛ nauigio transuectus ad galliam psperē puēnit. Ubiq vero verbū dei seminās: si qs fratrū propriū aliquid vsurpare temptasset: a ceterorū consortio segregatus: penitētie vltionem passus est: nullus asperū sermonem proferre audebat: ita vt in humana conuersatione āgelicam ducerent vitam. Tanta namq in beato viro gratia refulsit vt vbicumq moraretur: omnium animos ad religionis cultum inclinaret. Uenit autem ad sigibertum regē austrasiorum et burgundionum et honorifice ab eo susceptus heremum nomine vosagum ab eo petijt qua liberaliter concessa: monasterium ibidem construxit.

Unum enim e fratribus cum subito vis febrium flagellaret ꝛ nulla alimētorum solatia preter corticum et herbarum pabula haberent facto ieiunio ab omnibus triduano ꝛ orationibus ex insperato conspiciunt virū quēdā panibus ꝛ pulmēto equos oneratos habentē ante fores astare. Oblatis autem viro dei que attulerat illum pro coniuge sua dominum deprecari suppliciter rogat quā per annū tantus ignis febriū vexabat vt morti appro

pinquare videretur. Cūq3 ille cum suis orationē complesset: mulier illa perfecte sanitati reddita grās deo agebat. Nec multo post nouē trāsierant anni quo vir domini cum suis nō alias dapes caperet ꝙ arborum cortices et herbas. Monitus est ergo abbas quidā diuinitus vt famulo dei columbano in heremo consistenti necessaria cōfestī3 deferret. Jubet abbas celerarium omīa que parare posset bono columbano baiulare. Oneratis ergo vehiculis cum ad heremum venisset hoc in corde monachus dixit: vt si iter quod ceperat dei esset imperiu3 premissis equis imperantis potentia viam aperiret. Nec mora iter ignotum equi arripiētes: vsq3 ad fores viri dei peruenerunt. Receptis autem muneribus vir dei gratias deo retulit et monachus rediens rem gestā fratribus enarrauit. Cepit exinde frequentia populi sanitatis recuperande gratia ad eum concurrere: quoru3 vota diuino fult⁹ auxilio adimpleuit. Vir dei solus per deserta gradiens vidit duodecim lupos sibi appropinquare ⁊ dextera leuaq3 medium se astare. Cumq3 ille constans nil timeret: eo relicto heremi secreta latibula petebant. Rursum heremi vasta penetrans: vrsum rupe quada3 repertū absq3 reditu abire iussit. Jn qua rupe soli orationi vacans incredibili abstinētia corpus suum macerauit: agrestium herbarum exigua mensura vel pomis heremi vescebatur aquamq3 ad sedandam sitis ariditatem de rupe vsq3 hodie fluentem manare suis precibus effecit: monasterium luxonium ⁊ aliud nomine fontanas cūstruxit: et fratrū caterua magnā in illis adunauit. Audito autem ꝙ in luxonio cenobio fratres varijs morbis afflicti essent: nec plures sani remansissent ꝙ qui egrotis ministrare possent. Illuc ergo veniens imperat vt omnes surgāt atq3 messem in area virga cedant. Qui statim nullo doloris vestigio remanente surgētes: iussa patris implere curabāt. Irruebāt messis tempore vētorum turbines cum vehementia ymbriū: nec omnino nubila celi terris dare pluuiam quiescebant. Et cum fratres iussu viri dei inter diffusionem ymbrium ipso in medio eorum labori insistente segetem falce secarent: ymber a segete fugiens per reliquas patrie plagas se vndiq3 diffundebat nec quousq3 messis tota colligeretur sola pluuiarum gutta super terram columbani stillare videbatur. Quidā dux nobilis nomīe waldelenus liberis carēs cum vxore sua flauia venit ad viru3 dei dicens se multis opibus abundare: sed cui hereditatem post obitum relinqueret non habere. Cui vir sanctus ait. Si inquit voti vestri est vt largitoris donum eius nomini consecretis: michiq3 ex lauacro suscipiendum tradatis: pro vobis ego clemētiam domini implorabo: vt nō solum eum quē domino voueritis habeatis verum etiam quantos volueritis liberos suscipiatis. Quo promisso: mulier cōcepit: filium peperit: et ad virum dei illū destinauit. Quo baptizato donatum nomen imposuit ⁊ matri ad nutriendū remisit. Hic postea in eodem cenobio monachus factus et sapiētia ⁊ virtutibus imbutus: vesontionis eps factus est et monasteriū noīe palacium construēs monachos itroduxit. Alterum filiū ⁊ filias duas dux idem postea genuit: post cui⁹ obitū vxor sua monasterium puellar in vrbe vesontiōe fūdauit ⁊ possessionib⁹ varijs dilatauit. Cū vir dei cirotecchas quas ad opis laborē habere solebat añ fores refectorij deposuisset: coruus aduolās vnā ex eis rostro ferens abstulit. Querētibus inter se frib⁹ ꝗs illam abstulisset: colūbanus ait ꝙ null⁹ ali⁹ hoc ꝑsūpsit nisi auis ꝗ ab archa noe dimissa nō redijt Addidit ꝙ nullo mō se pullos suos alituā si ra-

pax furtũ celeri volatu non deferret. Cõfestim coruus aduolãs furtum rostro reportat: et ferocitatis oblitus vltiõem expectat quem vir sanctus abire imperat. Cũ minister refectorij tracto serraculo in vas quoddã latuꝫ liquorẽ currere faceret: beati columbani imperio vnus e fratribus vocauit illum. At ille obedientia feruẽs: meatũ reserare oblitus cucurrit ad patrem: serraculum quod duciculum vocant manu deferens. Postꝗ aũt quod voluit vir dei sibi reserasset: ad cellariũ festinus redijt: nichil in dolco reppit: sed intuitus vas illud latũ suppositum ceruisiam supra creuisse nec miniman stillã foris cecidisse vidit. Et crederes vas geminatum esse ac qualis et quanta rotunditas infra vas erat: tantum in altum excreuisse clarum fuit. Cuidam fratri sub exiguitate frumẽti in horreis contenti et vnde tãta fratrum multitudo aleretur conquerenti: columbanus respondit. Si recte cõditori suo plebes deseruirẽt: nũꝗ per euum fame illas perire deus pateretur. Perfacile enim horreum replere potest qui de quinqꝫ panibus quinqꝫ milia hominũ satiare dignatꝰ est. Mane facto optimo frumẽto totuꝫ horreum repletũ inuenitur. Apud fontanas sexaginta fratres sarculo terram excolentes et futuro semini arua parantes inueniẽs vir dei cũ tm̄ duos panes et paululum ceruisie pro refectione illos habere didicisset: intuens in celum ait. Christe ihesu vnica spes orbis tu hos panes ⁊ hũc potũ multiplica: qui de quinqꝫ panibus quinqꝫ milia in heremo saciasti. Factũqꝫ est vt omnibus saciatis dupla panis portio ĩ fragmentis duplaqꝫ mensura potus a fratribus collecta est. Erat enim in monasterio luxonio frater quidam nomine columbanus ex genere beati columbani cui bestie et volucres venientes se manu blandientes attrectari sinebant: eiqꝫ gaudentes et ludentes sicut catuli solent dominis exultabant. Hic febre correptus valida vidit iuuenẽ pulcherrimũ veniẽtem ad se ⁊ dicentem. Non te modo a corpore ducere possum quia orationibus ⁊ lachrymis patris tui colũbani impeditꝰ existo. Et accercito colũbano cũ lachrymis ait. Cur me inquit tuis orationibus in hac erumpnosa vita detines? Nã adsunt qui me ducere volunt si tuis fletibus ⁊ precibus impediti non sint. Solue retentiõis obstacula vt michi iam pateant celestia regna. Tũc conuocatis frĩbus ⁊ sumpto viatico: migrauit ad dñm. Hic enim tãte mãsuetudinis fuit vt ferusculã quã squirium vocant sepe de arborũ culminibus accercita manuqꝫ percepta suoqꝫ collo imposita in sinum ingrediens et egrediens sepe videbatur. Theodericus rex ad virum dei sepe venire ⁊ orationũ suarum suffragia omi cum humilitate deposcere solebat. Sigibertus eteni predictꝰ hilpici germani sui dolo quem sigibertus vsqꝫ ad internitionem persequebatur interfectus est. Perempto itaqꝫ sigiberto: childebertus filius eius regni sceptra suscepit annuente mr̄e brunchilde. Quo mortuo: regnauerunt duo filii sui theodebertus et theodericꝰ cum auia brunchilde. Regno burgundionum theodericus potitus est: regnum austrasiorum theodebertus suscepit regendum. Theodericus vero quia intra terminos regni sui beatũ habuit columbanuꝫ gauisus est. Ad quẽ cum veniret: cepit vir dei eum increpare cur cõcubinarum adulterijs misceretur ⁊ nõ potius legitimo frueretur coniugio vt regalis proles non ex lupanari sed ex regina prodire possit. Cũqꝫ rex sibi obtẽperare omnibus et illicitis se renũciare responderet brunchildem auiã suã adijt eamqꝫ contra virũ dei stimulatã excitat quia viro dei theodericum obedire timebat. Verebatur enim ne si abiectis con-

cubinis reginā aule preficeret: dignita-
tis atqꝫ honoris sui modum amputaret
Uenit aūt vir dei die quadā ad brūchil-
dem: que cū videns: filios theoderici ex
concubina genitos ad eū pduxit. Quos
cum vidisset: sciscitatur quid sibi vellent
Cui illa ait. Regis sūt filij tu eos tua be-
nedictiōe corrobora. Nequaq̄ inquit ille
istos regia sceptra suscepturos scias: q2
de lupanaribus processerunt. Tunc illa
furens: paruulos abire iubet. Egrediēs
aūt vir dei dū limitē trāsiret: fragor exor
tꝰ totā domū quatiēs oībꝰ terrorē icussit:
misere tn̄ femie furorē compescere nō po-
tuit. Per nūcios itaqꝫ impat vt nulli mo
nachorū extra mōasterij termīos iter pā
dat neqꝫ receptacula monachis eius vel
quelibet subsidia tribuātur. Cernēs vir
dei aīm regis cōtra se motū ad ipm ppe-
rat vt suis monitis eiꝰ partinaciā frāgat
Quo cū iā sole occūbente venisset: regi nū
ciāt virꝝ dei inibi esse nec i regias domos
intrare velle. Meliꝰ est inq̄t rex virū dei
oportunis subsidijs honorare q̄ dūm ex
seruorū eiꝰ offensa ad iracūdiā puocare.
Missi sunt igit̄ nūcij cibaria colūbano de
ferētes. Qui cū vidisset cibaria ⁊ pocula:
abhominatꝰ est ea dicēs. Nō ei dignū est
vt famulorū dei ora cibis eiꝰ polluant̄: q̄
nō solū suis verū et aliorꝝ habitaculis fa-
mulis dei aditū denegat. His dictis: va-
sa omnia in frusta dirupta sunt: vina so-
lo diffusa et cetera seperati dispersa. Pa-
uefacti minustri rem gestam regi nūcia-
re ex ordine curabant. Rex igitur timore
correptus cū auia diluculo ad virū dei p
perat precantur de cōmisso veniā: in fu-
turum se emendare pollicentur. Promis-
sa tamen rex seruare negligit et solita ad
ulteria cōmittit Quo audito: vir dei litte
ras regi verberibus plenas dirigens: ex
cōicationē cōminatur si se emendare non
pponeret. Ad hec brūchildis contra virū
dei regē excitat proceres ⁊ epōs sollicitat
vt eius religioni detrahendo regulā quā
suis custodiēdā monachis statuerat: ma
cularent. Rex igitur multorū persuasio-
nibus incitatus luxoniū venit et cur vir
dei a cōprouicialiū moribꝰ discreparet: ⁊
intra septa secretiora: oībus xp̄ianis adi
tus nō pateret quesiuit. Uir aūt dei se cō
suetudinē non habere rn̄dit: vt seculariū
hoīm volūtatibꝰ ⁊ religiōe alienis famu
lorū dei habitatiōis pandat introitū: sed
apta loca ad hoc habere parata quo oīm
hospitū aduentus suscipiat̄. Rex ait. Si
largitatis nr̄e munera ⁊ solaminis sup-
plementum capere cupis: oībus in locis
oīm patebit ingressus. Cui ille. Si quod
nūc vsqꝫ sub regulari disciplina cōserua-
tum est: violare conaris: nec tuis mune-
ribus nec quibuscūqꝫ subsidijs me a te fo
re sustentandū noueris. Et si hāc ob cau-
sam huc venisti: vt seruorꝝ dei cenobia de
struas ⁊ regularē disciplinā macules sci
to tuū regnū funditꝰ ruiturū et cū omni
propagine regia anullaturū. His dictis
territꝰ rex egreditur: ⁊ diris increpatio-
nibꝰ viri dei perurget̄. Et ait rex. Mar-
tyrij coronā me tibi illaturum speras: nō
esse se tante dementie vt hoc tn̄ patraret
scelus: sed potioris consilij se vtilia para-
turū rn̄dit: vt qui ab oīm seculariū more
discreparet: qua venerat ea via repeda-
re studeat. Ad hec colūbanꝰ se dicit de ce-
nobij septis nō egressurum: nisi violēter
abstrahat̄. Discessit ergo rex relinquens
post se virū noīe bandulfum qui virū dei
a mōasterio expellēs ad vesontionēse opi
dum ad exulandū pduxit. Ibi eni colum
banus carcerē vbi multi dampnati erāt
nullo obstāte ingressus verbū dn̄i dāpna
tis depromit. Spōdent illi se si liberarēt̄
emendaturos ⁊ de cōmissa nora peniten
tiam acturos. Nec mora cōpedes quibꝰ
ligati erant veluti frutex putrefacta per
partes cōminuti sunt. Lotis vero pedi-
bus eorū atqꝫ lintheo abstersis: imperat

vt ecclesiam petant: et commissi sceleris culpas penitẽdo ac fletibus abluendo lauent. Currẽtibus illis ad ecclesiã ꝛ foꝛes obserratas reperientibꝰ: tribunus militum cum suis vestigia eoꝛum sequebaꝝ. Oꝛante vero colũbano deum: vt sua virtute a vinculis ereptos: satellitũ nexui denuo tradi non sinat. Nec moꝛa ianuis diuinitꝰ reseratis: et positis in angustia ingressis: foꝛes in oculis militũ absq; humana manu dicto citius obserrare videtur. Nec quisq̃ ausus est iniuriã facere: quos diuina virtus meritis sancti viri: ab ãgustijs sic dignatꝰ est liberare. Regresso post hec cũ suis ad monasteriũ viro dei: bꝛunchildis ꝛ theodericus atrocibus ire stimulis agitati: militum cohoꝛtem rursum virum dei abstrahere et ad pꝛistinum exilium reducere iubent. Residente colũbano in atrio ecclesie ꝛ in libꝛo legente: cepta monasterij peragrant et vbiq; perquirunt. Ubi cũ sepe venissent ꝛ pꝛope virum dei transirent nonnulliq; in eius pedibus offenderent pedes suos ipm videre nequibãt. Uenit ergo tribunus intuitusq; per fenestram: vidit colũbanum sedentẽ legere: ꝛ virtutem dei timens dixit. Nequaq̃ inquit amplius in sane erroꝛe coꝛ vestrũ decipiatur: nõ enĩ inuenire valetis: quem virtus diuiã ab oculis nostris tegere dignaꝝ. Redeamꝰ ergo ꝛ qð eum inuenire nõ possumus regi nunciare curemus. His auditis: offẽsus rex comitẽ berchariũ ꝛ bãdulphum quẽ pꝛiꝰ direxerat cũ multis destinauit. Qui beatum virum in ecclesia cum suis psallentẽ ꝛ oꝛoni intentũ inuenientes dixerunt. Uir dei pꝛecamur vt tã regijs q̃ etiã nr̃is obedias pceptis: egressusq; itinere quo venisti pergas. Et ille. Non inquit reoꝛ placere deo semel natali solo relicto repedare Comes ergo relictis alijs quibꝰ mens ferocioꝛ erat: abcessit. Igiꝝ qui relicti fuerant vndiq; vꝛgente foꝛmidine pallijũ quo vir dei erat indutus attigũt ꝛ genibꝰ pꝛouoluti cũ lachꝛymis pꝛecanꝝ: vt pꝛo tãti sceleris culpa illis ignosceret: qui nõ suis desiderijs sed regijs obtemptarẽt pꝛeceptis. Uidẽs aũt vir dei periculũ alioꝛũ foꝛe si sue seueritati nõ satisfaceret cũ oĩb; eiulatu atq; meroꝛe egrediꝝ dicẽs. Eterne inq̃t cõditoꝛ regũ tu nobis locũ p̃para opoꝛtunũ quo tibi plebes tue possint in scl'a famulari Additq; vt q̃ eũ seq̃ vellẽt ad sustinẽdas secũ iniurias venirẽt: ꝛ q̃ in mõasterio remanerẽt: cito dñ; de eoꝛũ meroꝛe vltionẽ daturũ aĩo cõstãti expectarẽt. Egressus ergo vir dei vicesio ãno post incolatũ heremi illiꝰ iuxta cauallonẽ castrũ custodi equoꝛũ theoderici occurrit q̃ lãcea illũ pcutere tẽptat sed dextera quã leuarat toꝛpente lancea cecidit: ꝛ ipse demone coꝛreptus ante vestigia viri dei ruit: die tamẽ crastina pꝛece scti ad sua sanꝰ redijt. Duodecim viros a demõibꝰ arreptos vna die sua pꝛece sanauit: ꝛ quiq; freneticos saluti restituit. Uenientes ad fluuiũ ligerim cum tarde nauiculã intrarent: quidã arrepto remo quedã fratrẽ viri dei percussit. Cur inquit colũbanus illi crudelis addis meroꝛi meroꝛẽ. An non sufficit ad nr̃am ruinã patrati sceleris maluꝫ? Cur fessa xp̄i mẽbꝛa cedis? Cur contra mitẽ immitis appares? Memẽto te diuiã vltione in loco hoc quo mẽbꝛũ xp̄i percussisti foꝛe percutiendũ. Et fctm̃ est ita. Nã illuc transiturus rediẽs diuinitus percussus in eodẽ loco est demersus. Iñ aurelianis veniẽs: cũ nec aditũ ecclesiarũ ex regis p̄ceptò sibi pandi videret: qui victualia emerẽt misit: ꝛ illustrãtes nichil inuenissent q; regio timoꝛe ducti oĩm percussa coꝛda manebant. Cũq; multis ibidẽ curatis a viris vꝛbis colũbanꝰ honoꝛareꝝ: nec tñ ꝓpt̃ custodes q̃cq̃ palã ei p̄bere offẽsã regis timẽtes audebãt Nauigãtes p ligeri ad turonẽsẽ pueniũt vꝛbẽ vbi custodes

precatur vt cum nauicula portũ adirent seq; ad sepulchrum beati martini: ire si-nant. Nõ abnuẽtes custodes: veloci cur-su portum transire: ꝛ medio fluminis al-ueo scapham tenere iubẽt. Quod vidẽs sanct⁹: vultum mestis ad celum dirigit: compellãs se tante mesticie subdi: vt nec sanctorũ sepulchra visitare permittatur Mox ergo vt cõtra portũ ventum est: ve-lut quibusdam anchoris defixis scapha stare cepit: ꝛ ad portũ caput dirigit: ꝛ cu-stodes quo vellet scaphã ire inuiti sinunt Egressus ergo vir dei ad sepulchrũ mar-tini accedit ꝛ tota nocte in oratiõe ibi per-mansit. Crastina die ab episcopo inuita-tus cũ in mensa sederet: interrogat⁹ cur retro ad patriam rediret: respondit. Ca-nis me theodericus meis a fratrib⁹ abe-git. Tunc vnus crodoaldus noie potens valde: viro dei humili voce dixit: se meli-us esse arbitrari lac potare q̃ absinthiũ. Et ille. Cognosco ait: te regis theoderici federis iura seruare velle. Quod cũ ille q̃diu valeret obseruare assereret: sile ait Si regis theoderici federi iũct⁹ es: ami-co tuo ꝛ dño letus a me directus nũcius eris. Hec ergo eius auribus infer: ꝛ ipm ꝛ suos liberos infra trieniũ esse delẽdos: radicitusq; stirpẽ eius dñm eradicatur. Cur inquit ille talia famule dei promis? Nõ eni inquit vir dei silere queo que dñs loquenda tradidit michi. Surgens ma-ne vir dei: que in scapha habuerat subla-ta audit. Et rediẽs ad sepulchrum beati martini: conquestus est se non idcirco il-luc excubasse vt ille sua ac suorũ sineret dãpna patrari fratrũ. Nec mora qui au-reos furatus fuerat cepit inter flagella corporis ꝛ penas clamare ꝛ dicere: illo et illo i loco aureos occultos haberi. Et cur-rentes fures omnes: sublata oĩa reddũt veniam tanti sceleris deprecantes. Na-uigãtes vero ad namutense opidũ cuidã egeno elemosinã petẽti iussit colũbanus cibum dari. Et cũ audisset eos preter mo-dicum farine nichil habere: iussit totum pauperi dari: nec quicq̃ in crastinũ reser-uari. Membris tandem eorũ ieiunio tri-duano fessis: superuenit quidã a domina sua nomie procula directus qui dominã suam diuinitus admonitã dixit: vt sum-ptus sancto dei colũbano ꝛ socijs eius di-rigeret. Obtulitq; centum modios vini ꝛ ducẽtos frumenti: sed et brasij modios centum. Ibi eni mulieres duas a demo-nibus possessas sua prece saluti restituit Post hec namutẽsis episcopus et comes quidã iuxta regis imperium beatum vi-rum cum socijs ad hiberniam nauigare compellunt. Cũq; longius per mare na-uigassent: ventus contrarius insurgẽs ad portũ de quo exierãt eos redire cogit. Eiectis omnibus que viri dei erant: et egressis dei seruis ventus ad placitũ re-diens quo naute volebãt prospere nauẽ traducere fecit. Perrexit ergo columba-nus ad regem lotharium hilpici filium: q̃ in austrasijs francisq; regnabat: a quo honorifice susceptus: rogatur vt infra re-gni sui termios resideat. Ille vero ne for-te inimicitie regum occasionẽ dare vide-retur: in locis illis morari noluit. Corre-ptus est ab eo rex de quibusdã erroribus et spõdet se iuxta eius imperium omnia emendaturum. Interim oritur lis de re-gni sui terminis inter reges theodericũ ꝛ theodebertum et vterq; ad lotharium legatos dirigit: ꝛ auxiliũ postulat. Su-per quo cum consilium a beato viro que-sisset: columbanus prophetico spiritu re-pletus: ait neutris se fore piturum consi-lijs: suam intra triennij tempus in ditio-nẽ vtrorũ regna venire. Uidens rex a vi-ro dei talia sibi ꝑphetico ore dici: neutri parere voluit: se ꝑmissum tẽp⁹ sibi felicit expectauit. Egressus iñ vir dei cũ pari-si⁹ venisset: i vrbis porta demõia cũ cura-uit. Et veniẽs ad regẽ theodebertũ: locũ

nomine brigancias iuxta renū ad cōstruendum ibi monasteriū ab eo recepit. Et videns quosdā sacrificiū prophanū litare velle: vasq; magnū vigiti modiorum ceruisia plenum in medio positū: sciscitatur quid de eo facere vellēt. Illi aūt dixerunt se deo suo woden quem mercurium vocāt velle litare. Ille pestiferū opus audiens in vase sufflat: et protinus dissoluitur et per frustra diuiditur vas cū liquore toto. Uidentes hoc barbari: stupefacti dixerunt magnū illum habere anhelitū qui sic posset dissoluere vas ligaminibus munitū. Multos eorum vir dei ad fidem conuertit: et instructos baptizauit. De gente illo apud brigancia cum suis tam dure egestatis tempus inter fratres euenit vt per triduū quod comederēt non haberēt. Tertio vero die euenit tanta copia alitum velut israelitarū castra cōturnix olim operuit: ita vt omnē pagum loci illius auium multitudo repleret. Iussit ergo suos grās laudesq; cōditori referre et postea aues capere: nec ante triduū abcedere temptabant. Quidam quoq; pontifex diuinitus admonitus: frumenti copiam viro dei direxit. Tale genus auiū nullus fratrum ante viderat: et tantus earū in cibo sapor erat: vt etiā dapes regias vincere videretur. Cum sub quodam scopulo inter vasta heremi: ieiunio corpus maceraret: et preter poma siluestria ad vescendū non haberet: vrsus superueniens: auide illa comedere cepit. Qđ vir dei intelligēs ministrum suum misit qui partē pomorū fere dimitteret: et aliā partem intactā ab ea seruari iuberet. Et cū minister arbores certas fere assignasset: partem viri dei deinceps sua cōtētus portione tangere non presumpsit. Interea inter theodericū theodebertumq; reges lis firmatur: ac vterq; aduersus fratrē suū vsq; ad internitionē deseuit. Inter q̄ vir dei ad theodebertū accedit: eūq; suadet vt cepte arrogantie supercilium deponeret: seq; clericū faceret: et in ecclesia positus sacre religioni subderetur: ne simul cum dampno presentis regni: eterne vite dispendia pateretur. Quod dictū regi et omnib⁹ circūstantibus risum excitauit: dicentes se nunq̄ audisse inerui̇ngum in regno sublimatū voluntariū clericū fuisse. Detestantibus ergo hoc consilium omnibus: colūbanus ait. Si volūtarius nullatenus clericatum sumat: in breui inuitus cleric⁹ fiet. His dictis: vir dei ad cellam suā regressus est. Nec mora theoderic⁹ theodebertum ad bellum prouocat: et prope tullium deuictū fugat. Eo tempore vir dei librum tenēs legebat et subito sopore oppressus: quid inter duos reges ageretur vidit. Et excitatus cruentā regum pugnā ministro suo indicat et multū humanū sanguinē fundi suspirat. Pater inquit minister theodeberto precibus tuis prebe suffragiū: vt communem debellet hostē theodericū. Stultum inquit colūban⁹ ac religioni alienū consiliū administras. Nō enī ita dñs voluit: q̄ nos pro inimicis nostris orare docuit. In arbitrio est iusti iudicis quid de eis fieri velit. Persecut⁹ ergo theodebertum theodericus et suorum proditiōe captum: ad auiā brūchildē direxit. Quem cum illa recepisset et theoderici pti faueret: theodebertū clericū fieri rogauit: ac nō post multos dies impie nimis post clericatū perimi iussit. Porro theodericus apud metensem vrbē morās: diuinitus percussus inter flagrātis ignis incēdia mortuus est. Post quem brūchildis filiū eius sigibertum patri substituit. Lotharius itaq; memor pphetie viri dei: collecto exercitu fines regni sui: qui sue ditiōi debebāt eripe conat Cōtra quē sigibert⁹ pugnatur⁹ aduenit: quē lothari⁹ captū pemit: fratresq; eius quiq; theoderici filios cū pauia brunchilde cepit: et pueris

separati occisis: brūchildē camelo impositam hostib⁹ girando mōstrauit: ⁊ equorū caudis ligatā vita priuauit: et radicitus stirpē illā iuxta viri dei propheciam deleuit. Colūbanus vero relicto in alamānia discipulo suo gallo: transiēs i italiam bobiū cenobiū cōstruxit: et circa annū dñi sexcentesimū quintūdecimū nono kal. decēbris obijt. Nōnulla quoqꝫ famosa cenobia i alamānia cōstruxit: que vsqꝫ in hodiernū diē: ad monachatū solos hibernicos vt fertur admittunt.

¶De sancto Cuthberto epō et cōfessore.

Ex regali hiberniensiū ꝓsapia rex quidā noie muriardach⁹ diues ⁊ potēs: regibus hibernie cunctis aliquot annis imperans: fidē quā susceperat xpianā pijs opibus iugiter exornabat. Uxor autē ei⁹ sabina pro vite sctitate ⁊ miranda cōuersatione sctā celebratur: ⁊ memoria illius anima vbi requiescit deuota habet. Accidit eni vt quidā rex alius hibernie felicitati illius ⁊ glorie inuidēs: nocturnis insidijs regem cū vxore ⁊ familia: vnica ei⁹ filia vite reseruata occideret. Illect⁹ demū pulchritudine puelle rex iniquus cū nullis persuasionib⁹ eā mouere ad cōsensum illicitū valeret: virginem oppressit. Cōcepit itaqꝫ ⁊ filiū pepit: ⁊ tant⁹ fulgor claritatis omnē locū circūdedit qꝺ pre lucis nimio splēdore vix aliquid intueri q̄s posset: domusqꝫ tota flāmis absumi putabatur. Hoc viso: eps quidā sctūs grās deo referēs infantē a rege educādū petijt et baptizatū ligua patria nulluhoc eum appellauit. Educato demū puero et studijs litterarū tradito: vice quadā sanct⁹ epus armēta sua c[on]sideraturus cū puero egressus: vaccā pregnātem occurrere vidit. Quā diutius intuens puer sanct⁹ ventris inclusa onera admirando: subridebat. Interrogatus ab epo quid sic intentus inspexisset: ait. Video inquit mirabile: ⁊ qꝺ matricis sobolis prorsus naturā videtur excedere. Nā cum vacca nigri coloris exteri⁹ tota appareat nimis videtur mirabile qua causa latētis nature dissimilem fetum cōcepisse preualeat. Uitulus aūt rubicūdo colore flauescens in fronte instar stelle cādide formam preferre videtur. Nec mora: emittēte fetum vacca: sicut puer ꝑdixerat reperit. Defuncto demū qui eū educauerat epo: assūpsit eum mater sua: ⁊ britanniam nauigatura nauē ascendit. Elapso aūt de manibus pueri psalmorum libro: in maris profundum corruit: ⁊ vitulus marinus sine mora erumpens: ore hiante librum absorbuit: ⁊ sub vndis euanuit Egressis in portu de naui oībus: vitulus ille marinus subito apparēs: librum penitus illesum euomuit. Uenit inde mater cū puero ad epm columbā qui primus sedē dunkelō rexit in scotia: ⁊ ab eo benigne suscepta est. Merulam sancti epi auem domesticam occisam ab emulis: prece sua puer almus vite reddidit. Habebat enim mater pueri in scotia duos fratres germanos pontifices: meldanū scilicet ⁊ eatanum: cum quib⁹ aliq̄diu cōuersata: relicto sub eorū custodia filio: romam profecta est. Puer aūt in monte altissimo doilwem: id est area pulchra vocato: expulsis de habitatiōe sua antiqua demonijs: solitarius habitare cepit fontem de saxo durissimo produxit: ⁊ noctes in sompnes iugiter deum orans duxit. Cui⁹ operib⁹ pijs hostis antiquus inuidēs: in mōtis supercilio balneareū lapideū quasi seruo dei illusurus cōstruxit. Enormis tñ ⁊ incōposite magnitudinis fuit. Quadā aūt die eū ampli⁹ seruus dei sustinere nolēs fustē pergrandē arripuit: de loco ad locū persecut⁹ est inimicū: quousqꝫ vltra mōtis verticē eū ruere cogeret. Ubi vsqꝫ in hodiernū diē vestigia tā sancti q̄ inimici in saxis impressa vident. Dyaboli tñ ve

stigia pedũ: lata: curua: magna ac distor
ta sunt. Hũc locũ imposterũ mulierũ nul
la impune intrare potuit. In finib⁹ pi
ctorũ sanctus cuthbert⁹ dũ solitarie post
hec maneret: filia regis illius prouincie
cũ iuuene adulterata concepit: et a rege
quis eam impregnasset diligenti⁹ inqui
sita: ait. Juuenis ille solitarius in vicino
habitans: sua pulchritudine et blandis
sermonibus me decepit et oppressit. In
dignatus igitur rex plurimo stipat⁹ mi
lite: vna cũ filia ad virum dei furibund⁹
accedens ait. Tu ne es qui sub specie reli
gionis omi spurcitia et incestu sanctua
rium dei prophanando polluis? Ecce hic
filia mea quã tuis fraudibus ⁊ ludibrijs
corrũpere: et cum illa tantũ scelus com
mittere non formidasti. Nunc tamen pa
lam tuam noxam confitere: et quomodo
hanc seduxeris coram cunctis edissere iu
bem⁹. Puella quoq; ptinacius erũpẽs:
hoc illũ facinus cõmisisse cõstanter et in
uerecunde asseruit. Admirans aũt iuue
nis: ⁊ diaboli versutias has esse nõ igno
rans: plurimum anxiatus ⁊ ad deũ tota
mẽte cõuersus: dixit. Dñe deus qui sol⁹
occultorũ es cognitor: hoc opus iniquita
tis manifesta: et tua virtute in p̄senti di
uinitus declara: vt glorificetur nomẽ tu
um sctm̃ qđ est bñdictũ in secula. Viro ãt
dei cũ lachrymis talia perorãte: subito in
loco quo steterũt pedes ei⁹ terra dehiscẽs
os suũ aperuit: ⁊ in oculis oĩm ipsam ab
sorbẽdo deglutiuit. Locus aũt ille ab in
colis coruen vocatus est. Regi vero cũ il
lis qui aderãt humiliter veniã petẽti be
nign⁹ indulsit: mulierũ tñ consortiũ vlte
rius nõ admisit. Sanctus aũt cuthber
tus vsq; ad octauũ etatis annum solis
paruulorum ludis: et lasciuie mentem
tribuens: oblectabatur iocis: ⁊ paruulo
rum cõuẽticulis interesse cupiebat. Dũ
eñi quadã die ludis in turba puerorũ in
sisteret: repẽte vnus de paruulis fere tri
ennis accurrẽs ad eũ: quasi senili cõstan
tia cepit hortari ne iocis et ocio indulge
ret: sed stabilitati potius mentẽ simul et
mẽbra subiugaret. Quo monita spernẽ
te: luget ille corruens in terrã ⁊ faciem la
chrymis rigans: cõsolãtiq; se cuthberto:
inter ceteros dixit. Quid inquit sanctissi
me antistes ⁊ presbiter cuthberte: hec et
nature ⁊ gradui tuo cõtraria geris. Lu
dere te inter paruulos nõ decet: quẽ dñs
etiã maiorib⁹ natu magistrũ veritatis
cõsecrauit. Qđ cum ille audisset: relicta
cõtinuo ludẽdi vanitate: ex illo tpe stabi
lior: aĩoq; adolescẽtior existere cepit. Cũ
aũt subito dolore genu illi⁹ correptũ acri
cepisset tumore grossescere: ita vt neruis
in poplite contractis: pedẽ primo a terra
suspensum claudicãs portaret: de hinc in
grauescẽte molestia: omni pene priuaret
incessu sub diuo die quadã recumbẽs: vi
dit repẽte equitẽ albis indutũ vestimen
tis ⁊ honorabilẽ vultu: sed ⁊ equũ cui in
sederat incõparandi decoris. Qui de equo
dissiliens ⁊ genu languidũ diligẽtius cõ
siderãs: coque inquit triticeã in lacte fari
nam et tumorẽ superunge ⁊ sanaberis. Et
his dictis: ascẽdẽs equũ abijt. Ille iussis
obtẽperãs: post dies paucos sanatus est
Agnouitq; angelũ fuisse qui hec sibi mo
nita dño iubente dedisset. Ab hoc aũt tpe
deuot⁹ dño: sepe in angustijs orãs dñm:
angelica meruit opitulatiõe defendi: nec
nõ etiã pro alijs in picũlo constitutis sup
plicando exaudiri. Rates eñi quedã dũ
ligna per tinã fluuiũ ad monasteriũ mo
nialiũ nõ lõge ab ostio eiusdem fluminis
ad meridiẽ situm veherẽt: vẽtus ab occa
su subito assurgẽs: vsq; ad ostium flumi
nis ⁊ etiã occeanum nauiculas attraxit.
Nec mora puer in ripa oratur⁹ dñm ge
nua flexit: caput in terrã declinauit: sta
timq; retorta vis vẽtorũ: rates integras
ad terrã eiecit: ⁊ iuxta ipm mõasteriũ in
loco oportuno disposuit. Cõtigit cum te

motis in mõtib⁹ cõmissoꝝũ sibi pecoꝝum agere curã. Qui dũ nocte quadã doꝛmiẽtib⁹ socijs ipe iuxta moꝛẽ peruigil in oꝛatione duraret: vidit subito de celo fusum lumẽ medias lõge noctis interrupisse tenebꝛas: in quo celestiũ choꝛos agminum terras petisse: nec moꝛa rapta secum aĩa claritatis eximie supernaꝫ redisse ad patriã. Et grãs deo agẽs: socios ad laudandũ deum ꝓuocauit dicẽs. Heu inquit miseri qui sompno ꝛ inertie dediti: nõ meremur semper vigilãtiũ ministroꝝũ xp̃i cernere lucẽ. En ipe cũ modico noctis tẽpoꝛe peruigil oꝛarẽ: tãta dei magnalia cõspexi. Aperta est ianua celi et inductus illuc angelico comitatu spũs cuiusdã sancti q̃ nũc nobis in infima caligine versantib⁹ supne mãsionis gloꝛiã ac regẽ xp̃ꝫ perpetuo beatus intuetur. Et quidem hũc vel ep̃m quẽlibet sctm̃ vel eximiũ de fideliuꝫ numero virũ fuisse existimo: quem tante splendoꝛe lucis: tot ducẽtiũ choꝛos angeloꝝũ celos allatuꝫ vidi. Agnouitq; mane facto antistitẽ lidisfarnẽsem aidanũ magne virtutis virũ eodẽ tpe celestia de coꝛpoꝛe raptũ regna petisse. Et statim pecora que pascebat suis dñis cõmendãs monasteriũ petere decreuit. Ea tẽpestate instante iã vespera cũ cerneret se iter pꝛopositum finire nõ posse: qðdã pastoꝝũ desertũ tuguriũ ingrediẽs ꝛ oꝛoni vacans vidit equũ elato sursum capite tecta case carpentẽ: oꝛe nisuq; trahẽtem: atq; intercadentia fena tecti inuolutũ pariter decidere lintheũ: ꝛ dimidium panis calidi et carnẽ pꝛo vna refectione sufficientẽ: inuolutũ lintheo inuenit. Et grãs agens deo panis dimidiũ equo dedit: et reliquũ suo vsui reseruauit. Cũ eni ad mailros monasteriũ deuenisset: boisilus vir sanctus eiusdẽ monasterij pꝛepositus ip̃m videns spũ sctõ edoctus: hoc vnũ dixit astãtibus Ecce seru⁹ dei. Et causam sui itineris audiens adduxit eũ ad abbatem eatanũ postea lindisfernẽsem ep̃m: ꝛ accepta tonsura fratrũ iũgebat ꝯsoꝛtio. Qui ingressus monasteriũ confesti equalẽ ceteris fratribus vite regularis obseruãtiã tenere curabat: legendi videlicet operãdi vigilandi atq; oꝛandi solerter. Placuit post hec regi alfrido locũ qui vocatur ripun ad cõstruendũ monasteriũ eatano abbati donare. Qui monasteriũ ibi cõstruẽs: cuthbertũ suscipiendoꝝũ hospitũ officio deputauit. Qui die quadã iuuenẽ quẽdam ad poꝛtã sedentẽ inueniẽs: solito humanitatis moꝛe suscepit: aquã manib⁹ dedit: pedes abluit: lintheo extersit: fouẽdos pꝛopter frigus humiliter manibus suo in sinu cõposuit. Apposuit mensam: sumendas obtulit escas et ait: obsecro te inquit frater reficias: dum rediens panẽ calidũ affero: spero eni quia iã cocti sunt. At vbi redijt: hospitem nõ inuenit. Exploꝛat vestigia qua iret: sed nulla vspiã iuenit. Recens autẽ nix terrã operuerat: que facile viantis iter ꝓderet: ꝛ quo declinaret mõstraret. Stupefactus vir dñi: mẽsam reposuit in cõclaui Sed regressus cõtinuo obuiã habuit miri odoꝛis fragrantiã Et circũspiciẽs i domo vbi esset oꝛta tãta odoris suauitas vidit iuxta positos tres panes calidos insoliti cãdoꝛis ꝛ expauescẽs dixit. Cerno ꝙ angel⁹ dei erat quẽ suscepi: pascere nõ pasci veniẽs. Et panes attulit: quales terra gignere nequit. Naꝫ lilia candoꝛe: ꝛ rosas odoꝛe ꝛ mella pꝛecellũt sapoꝛe. Unde cõstat quia nõ de nr̃a tellure oꝛti: sed de paradiso voluptatis sunt allati. Ex illo eni tpe sepi⁹ angelos videre ꝛ alloqui: sed ꝛ esuriẽs cibis a dño pꝛeparatis refici meruit. Aliquanto post hec decurso tẽpoꝛe pꝛefatus abbas eata cũ cuthberto ꝛ ceteris quos secum adduxerat fratrib⁹ monasterio illo ad incolendũ alijs monachis collato: domũ repulsus est. Moꝛbo vero pestilentie quo tunc plurimi per bꝛitanniã lõge lateq; deficie

bant correptus est: sed fratres monasterii totam pro eius vita et salute precantes noctē peruigilē deduxerūt. Quod dū cuthbert⁹ mane cognouisset: hilari vultu dixit. Date baculū et caligas: cur hic iacere ampli⁹ nolo? Neq3 vbi dubitandū est: quia tot taliūq3 virorū preces non despexerit dñs. Statimq3 exurgēs & baculo innitens: infra paucos dies plene conualuit. Sed quia tumor q̄ in femore apparebat paulatim ad superficie3 detumescēs corporis: ad viscerū interiora perlapsus est: toto pene vite sue tēpore aliquantulū interraneorū non cessabat sentire dolorē. Quem cū boisilus sanatū cerneret: ait. Uides frater quia liberat⁹ es a molestia qua laborabas: dico tibi q̄ ea iā vltra tāgendus non es. Sed quia me mors vicina prestolatur: discere a me aliquid q̄diu docere valeā: nō omittas. Non enim plus quā septem dies sunt quib⁹ michi ad docendū sanitas corporis et lingue cōcessa est virtus. Et completis vt predixit septem diebus: feliciter anima de corpore exijt. Quibus diebus septem oīa que cuthberto futura erāt denūciabat. Prophetic⁹ nāq3 et mire sanctitatis erat homo et prefate acerbitatē pestilentie: triennio priusq̄ venerit eatano abbati suo predixit futurā. Sed et cuthberto inter cetera q̄ et episcopus esset ordinand⁹ insinuauit. Post boisilū vero cuthbertus factus prepositus: non solū ipsi monasterio regularis vite monita simul et exempla preferebat: sed et vulgus circūpositū longe lateq3 a via stulte consuetudinis: ad celestium gaudiorū conuertere curabat amorem. Nam et multi fidē quā habebant iniquis prophanabāt operibus et aliqui etiam tempore mortalitatis neglecto fidei quo imbitu erant sacramento: ad erratica idolatrie medicamina cōcurrebant: quasi missam a deo conditore plagam per incantationes vel alligaturas vel alia demoniace artis archana cohibere valerent. Ob hoc vero vir dei crebro de mōasterio egressus: sepius pedes incedēs viā veritatis errātib⁹ vbiq3 predicabat Erat quippe moris eo tpe anglorum populis vt veniēte in villam clerico vel presbitero cuncti ad ei⁹ imperiū verbū dei audituri cōfluerēt: libenter que dicerentur audirēt libentius que audire et intelligere poterāt: operādo sequerētur. Porro tanta cuthberto erat docendi pericia: tātus amor persuadēdi que ceperat tale vultus angelici lumē: vt nullus presentiū latebras ei sui cordis celare presumeret: oēs palā que gesserāt cōfitēdo proferrēt: quia nimirū delicta sua illū latere nullo modo putabāt. Erat āt abbatissa quedā noīe ebba: regēs monasteriū in loco quē coludi vrbē vocāt: id est coldinghā religione pariter & nobilitate cunctis honorabilis. Erat enim soror vterina regis oswi. Hec ad virū dei mittēs: rogauit vt se suumq3 monasteriū gratia exhortationis inuisere dignaretur Ueniens igitur viā iusticie actu pariter et sermone oīb⁹ pandere satagebat. Et cū more solito quiescētib⁹ noctu ceteris ad orationē sol⁹ exiret: & post lōgas intempeste noctis vigilias instāte matutinarū hora domū rediret: quadā nocte vnus e fratrib⁹ eiusdem monasterij: egredientē illū in silentio cernēs: clāculo secutus ei⁹ vestigia quo iret quid ve agere vellet: dinoscere querebat Sctūs vero dei mare ingressus: peruigiles vndisonis in laudib⁹ tenebras exigebat. Appropiquāte aūt diluculo ascēdēs in terram: denuo cepit in littore flexis genibus orare. Et ecce de profundo maris quadrupedia duo lutree vocata in arenā ascendentes: anhelitu suo pedes eius fouere ac villo extergere satagebant. Completoq3 ministerio et accepta benedictione: patrias relapsa sunt sub vndas. Uir autem dei mox domum reuersus: cano-

nicos cū fratribus hymnos cōpleuit. Ac frater qui hec videre presumpsit ingēti pauore percussus: mane ad sanctū accedēs in terrā se prostrauit: et veniā de reatu stulti ausus cū lachrimis flagitauit. Cui ille. Quid inquit habes frater: qd fecisti? Num iter nostrū nocturnū lustrādo explorare temptasti? Sed ea solū conditione tibi indulgeo hoc commissum: si promiseris te que vidisti nulli ante meū obitum esse dicturū. Quod cum pmitteret: fratrem benedixit: et culpam quam temerarius incurrit: benigne remisit.

Quadam die cum puero quodā de monasterio predicaturus exiens: fatigatus itinere: quesiuit a puero temptans eum vbi pernoctare possent vel refici: et cū ille se ignorare omnino respondisset: vir sanctus ait. Disce fili spem semper et fidem habere in dño: quia nunquā fame perit: qui deo fideliter seruit. Et vidēs aquilā in alto volātem: dixit etiā per huius ministeriū possibile est dño nos hodie reficere. Et ecce vident subito aquilam in ripa sedentem: ⁊ ait vir dei. Uides vbi nostra quā predixi ministra residet? Curre rogo: et quid nobis epularum dño mittente attulerit: inspice et citi⁹ affer. Qui accurrens attulit piscem nō modicū quē illa nup de fluuio prendiderat. Et ait sanct⁹. Quid fecisti? Quare ministre nostre partem suam nō dedisti? Et diuiso pisce: dimidiū remittens: in proximo vico se refecit. Cū plurimis in quadā villa verbū vite predicaret: preuidit subito in spiritu antiquum hostē: ad retardandū opus salutis adesse. Moxqz insidias quas futuras intellexit: docendo preoccupare curauit: dicēs. Oportet charissimi vt quotiēs vobis misteria regni celestis predicātur intento hec corde et sensu: vigilantissime audiatis: ne forte diabolus qui mille nocēdi habet artes superuacuis vos curis ab eterne salutis auditiōe prepediat. Et ecce statim hostis antiqu⁹ fantasticū deferens ignē: domū iuxta positā incendit: ita vt viderenter facies igniū totā volitare per villā: ac iuuante vento: fragor aera concutere. Tūc exiliēs quasi ad extinguendū ignē turba pene tota: aquas iactant: vnda tamē vera falsas non potuit extinguere flammas donec orante cuthberto: fugatus auctor fallaciarū ficta secū incēdia vacuas reportaret in auras. Quo viso: turba multū erubuit: ⁊ flexis genibus instabilis animi veniam precabatur. Alia autē vice instantia cuiusdā deuote femine in terrā prostratus: pces altissimo deuotas fudit: et flatus ventorum sine mora mutatur: et totū incendij periculū: penitus recessit. Quidā comiti pro sanitate vxoris suppliciter exorāti: ait cuthbert⁹. Scio eni ipse quis te dicere pudeat qz a demonio vexatur: scio etiā quia priusqz illuc peruenerimus: fugato demone liberabitur: nobisqz aduenientibus occurrens ministeriū quod cōsueuerat nobis sedula impendet. Neqz enim tali tormento soli subijciūtur mali sed occulto dei iudicio aliquotiens etiā innocētes in hoc non tantū corpore sed et mente captiuantur a diabolo. Cūqz oia vt predixerat euenissent: testabatur mulier illa quomō ad primū freni equi in quo sanct⁹ sedebat tactū: omni se molestia absolutā sensit. Cū multis in mailrosensi monasterio annis degens nō nullis virtutum clarescerct signis: trāslatus est ab abbate eata ad monasteriū lindisfernense vt prepositi auctoritate fratres instrueret: et exempla virtutis ostenderet. Nam vtrūqz monasteriū abbas eata tūc regebat. Igitur vir dñi mox monastica instituta fratribus viuendo pariter et docendo tradebat: varijsqz lāguorib⁹ et tormētis comprehensos oratiorū instantia pristine sanitati restituit: nonnullos ab immūdis spiritib⁹ vexatos non solū pñs

orādo: tangendo: imperando: exhortādo sed etiā quandoq3 absens valitudine soli ta potiri fecit. Sepius deniq3 in cetu fratrū de regula disputans: cū acerrimis cōtradicentiū fatigaretur iniurijs exurgebat repēte et placido vultu ac aīo egrediens: dimittebat cōuētū: et sequēte nichilo minus die quasi nil obiectionis pristine sustinuisset: eadē que prius monita eisdē auditoribus dabat: donec eos paulatim modesta pacientie sue virtute et quotidiano exercitio ad melioris prepositi statum et ad eā que vellet conuerteret. Erat namq3 pacientie virtute precipuus: atq3 ad perferenda fortiter oīa que vel animo vel corpori aduersa ingerebanł inuictissimus: nec minus inter tristia faciē hilarē pretendebat. Sed et vigiliarū atq3 orationis ita studiosus existebat vt aliquotiens tres siue quatuor noctes cōtinuas peruigil transsegisse credatur. Missarū quoq3 solempnia celebrans nequaq̄ sine profusione lachrymarū officiū implerebalebat. Affabilis erat omnibus et ad arguendum peccantes feruidus: ad ignoscendum penitentibus modestus. Confitentibus sibi peccata sua: prior ipse miserās lachrymas fundebat: et q̄d peccatori agēdū esset: ipse iustus suo premonstrauit exemplo. Vestimentis vtebał cōmunibus ita temperanter agens: vt horū neq3 mūdicijs neq3 sordibus esset notabilis. Unde in eodē monasterio obseruari eius exemplo solebat: ne quis varij coloris aut preciosi habeat indumentū: sed ea maxime vestiū specie sint cōtenti: quam naturalis ouiū lana ministrat. Suscepit aūt habitū monachalē in monasterio mailrosensi: anno dn̄i sexcentesimo quinquagesimoprimo ab aduentu sancti augustini in angliā: anno quinquagesimoquinto: ex quo autē gens northanhumbrorū per sanctum oswaldū et aidanum fidē christi suscepit: septimodecimo. Peractis vero in eodē monasterio quatuordecim annis translatus est ad mōasteriū lindisfarnēse: ibidē duodecim annis prepositus: fratres in omni vite sanctitate informauit. Anno aūt dn̄i sexcentesimo septuagesimosexto: monachatus sui vicesimosexto anno: intrauit insulā farne ante ipm inhabitabilē ꝓpter fantasias demonum. Ibi per nouē annos mira animi alacritate dn̄o militauit. Farne aūt dicił insula medio in mari posita que non sicut lindisfarnēsiū regio bis quotidie accedente estu occeani quē reuma vocāt greci fit insula: bis renudatis abeūte reumate litoribus: cōtigua terre redditur: septem miliarib⁹ per ambitum se extēdens: sed aliquot milib⁹ passuū ab hac semiinsula ad eurū secreta: et hinc altissimo et inde infinito clauditur occeano. Vocał autē lindisferne vbi quondā nobile monachorum collegium et sedes epalis erat: a fluuiolo scilicet lindis decurrēte in mare: qui duorum pedū habens latitudinē: nisi cū mare recesserit videri non potest. Intrante aūt cuthberto insulam farne: oīa tela nequissimi ignea extīcta sunt: et ipse hostis antiquus cū omni satellitū suorū turba procul fugat⁹ est. Et cū locus arid⁹ aquā nō haberet: fusa ad deū prece: foueā quā fratres eius iussu fecerant in crastinum aqua repletā inuenerūt. Que primis cōtēta ripis: nec foras ebulliendo pauimētum inuadere: nec haurientib⁹ nouit deficere. In tm̄ n̄ ān̄q3 vir dei a cultu sui corporis aīm sustulerat atq3 ad aīe soli⁹ cultum cōtulerat: vt q̄nq3 calciat⁹ in pascate: nō nisi post annū ꝓpter lauationē pedum in cena dn̄i se discalciauit. Unde ob crebras incuruationes genuū quas orādo exercebat: callū oblongū in cōfinio pedū et tibiarū habuisse deprehēsus est. Demū ab hoīm remotus aspectibus inclusus: rarū cū aduenientib⁹ et hoc per fenestram habuit colloquiū. Primū quidē

permodicū a fratrib⁹ panem quo vesceretur accepit: aquā de fonte bibēs. Et accepto demū instrumento et effossa ac euersa terra et verno tempore tritico seminata: nullos vsq; ad mediū estatis omnino reddidit fructus. Et visitantib⁹ eū iuxta morē fratribus ait. Forsitan volūtas dei nō est: vt hoc in loco michi triticū nascatur: Afferte rogo ordeū: si forte illud fructum facere possit. Quod si nec illi de⁹ incremētum dare voluerit: satius est me ad cenobium reuerti: ꝙ alieno hic labore sustētari. Illatūq; ordeum dū vltra omne tempus serendi et fructificandi terre commēdaret: mox abundanter exortū: fecit fructum copiosū. Et cū maturescere cepisset aduenientes volucres depascendo certatim insistebāt. Ad quos vir dei appropiās ait. Quid tangitis sata que nō seuistis: an forte vos pl⁹ me his opus hētis? Si tamē licentiam a deo accepistis: facite qđ ipse pmisit. Sin autē recedite: neq; vlterius aliena ledatis. Et confestim ad primā iubentis vocē vniuersa volucrū multitudo recessit: ⁊ deinceps a messis eiusdē inuasione cōtinuit. Cū enim coruos domū suam rostro lacerare: et culmos quibus tecta fuerat ad fabricam nidi ore ferre conspiceret: coercuit eos leui protentione dextere: atq; a lesura domus iā cessare precepit. Sed illis imperiū spernentibus: in noīe īquit iesu christi abite ꝙtocius: neq; in loco quem leditis vltra manere presumatis. Uix verba cōpleuerat: et confestim tristes recesserunt. Peracto autem triduo: vnus illorū rediit: et sparsis lamentabiliter pennis: ⁊ submisso ad pedes scti viri capite: atq; hūiliata voce quibus valebat indicijs veniā precabatur Quod ille intelligens: dedit facultatē remeandi. Impetrata vero redeundi licentia mox sodalē adductur⁹ abijt. Nec mora redeūt ambo: et secum munera digna ferūt dimidiā videlicet axungiā porcinā. Quam vir dei fratribus ostendens: ac eis quanto hominib⁹ obedientie: quanta sit cura humilitatis habenda cōtestans: cum auis superbissima iniuriā quā sibi intulerat precibus lamentis ac muneribus abluere festinabat. Multis post hec annis in ipsa insula manentes nidificabant: nec aliquid molestie cuiꝙ inferre ꝑsumebant. Qui enim auctori oīm creaturarum fideliter et corde integro famulatur: non est mirandū si eius imperijs ac votis omnis creatura deseruiat. At nos plerumq; idcirco subiecte nobis creature dominiū perdidim⁹: quia dn̄o et creatori oīm ipsi seruire negligimus. Rogauit aūt fratres cū ad ipsum visitādū iterū redirent: lignū sibi lōgitudinis duodeci pedū ad faciendam domūcule basim secum deferrent. Qui redeuntes lignū vt promiserāt non adducentes: blando sermone ait illis. Credo quia deus nō obliuiscatur mee voluntatis et necessitatis. Et exurgentes mane: viderunt quia noctuern⁹ occeani estus lignū memorate longitudinis attulit: in ipsoq; loco deposuit vbi in edificiū erat imponendū. Nullus ab eo sine gaudio consolatiōis abibat: nullum dolor animi quez illo attulerat redeūtem comitatus est. Nouerat quippe mestos pia exhortatiōe fouere: angustiatis gaudia vite celestis ad memoriam reuocare: fragilia seculi huius et prospera simul et aduersa monstrare: tēptatis multipharias antiꝗ hostis: pandere versutias quibus facere caperet anim⁹ qui vel fraterno vel diuino amore nudat⁹ existeret. At qui integra fide roboratus incederet: insidias aduersarij quasi casses aranee pertransire posset. Quotiens inquit meipm de alta rupe perpreceps misere: quotiens quasi ad interficiendū me lapides iactabant. Sed et alijs innumeris fantasiarum temptamētis me appetentes deterrere ac de loco hui⁹ certaminis cona

bantur eliminare. Nec tamen vllatenus vel corpus meū lesura aliqua: vel mentē timore cōtaminare valebāt. Abbatissa elfleda regali ex progenie orta cum facultas standi vel ambulādi prorsus sibi deesset: iter angustias mētis sue dixit. Utinā de rebus cuthberti mei quicꝙ haberē scio certe et credo et confido in dn̄o quia cito sanarentur membra mea. Non multo post aduenit qui ei zonā lineā ab eo missā deferret que multum gauisa de munere et desideriū suū viro sancto iā celitus patefactū intelligēs: succinxit se illa et mox erecta ad standū: tertia die sanitati redditur. Quedā quoq; sanctimonialis quasi ad mortez infirmitate depressa: iussu abbatisse elflede caput suum predicta zona alligauit et mox eodē die plene conualuit Quā zonā in capsa repositā cū postea requireret abbatissa: nullatenus inuenire potuit. Quod diuina dispensatione factū intelligitur: videlicet vt ꝑ duo sanitatis miracula deo dilecti patris sanctitas appareret credentibus et de sanctitate illiꝰ hesitationis occasio incredulis tolleret̃. Si enim eadē zona semper adesset: continue egroti sanitatē consecuturi cōcurrissent: et si forte quisꝙ curari non mereret̃: salutis indignus impotencie sancti derogare presumeret. Misit elfleda abbatissa ad virū dei: adiurans in noīe dn̄i vt eā videre ⁊ de necessarijs alloqui dignaret̃. Qui ascensa cū fratribꝰ naui venit ad insulam que coquedi fluminis hostio preiacens ab eodē nomen accepit: ⁊ ipsa monachorꝝ cetibus insignis. Nā prefata abbatissa: illuc eū sibi occurrere rogauerat. Cuiꝰ potita colloquijs cū multa ab eo q̄ sciscitabatur audiret ecce repente in medio sermone aduoluta pedibus eius: adiurauit eū per nomē illd̄ terribile ac venerabile supni regis ⁊ angelorū eiꝰ: vt diceret ei ꝙ lōgo tpe victurꝰ esset egfridꝰ rex frater illiꝰ ⁊ regnū gubernaturꝰ anglorꝝ. Scio ei inquit quia ꝓphetie spiritu quo polles: etiā hoc dicere potes si vis. At ille expauescēs ad iuramentū: nec tn̄ volens apte qd̄ petebatur reuelare secretū: mirꝝ inquit quare sapiēs femīa et in sctis scripturis erudita: lōga vocare velis tpa vite humane: dicente psalmista: quia anni nr̄i sicut aranea meditabuntur. ⁊ cū moneat salomon. Si annis multis vixerit homo: ⁊ in his oībꝰ letatus fuerit: meminisse debet tenebrosi tpis et dierū multorum: qui cū venerint vanitatis arguūt̃ preterita: quātomagis his cui vnius solū anni vita supest: breui videt̃ tpe vixisse vbi mors astiterit in ianuis? Hec audiēs illa: fusis lachrymis presagia dura deflebat. Extersaq; facie: rursus audacea feminea adiurauit per maiestatē sūme diuinitatis vt diceret quē habiturus esset heredē cū filijs careret ⁊ fratribus. Qui parum silens: dixit. Ne dicas quia caret hēbit enī successorē quē germana vt ipm̄ egfridū dilectiōe cōplectaris. At illa Obsecro inquit dicas quibus in locis sit ille. Qui ait. Cernis hoc mare magnū ⁊ spaciosum quot abūdat īsulis: facile est deo de aliqua illarū sibi prouidere quē regno ꝑficiat anglorū. Intellexit ergo quia de alfrido diceret q̇ ferebat̃ fuisse patris illius filiꝰ et tūc in insulis scotorū ad studiū litterarū exulabat. Proposuit enī eū egfridus constituere ep̄m. Et ait illa. Oꝙ varia intentione diuidūtur corda mortaliū. Quidā adeptis gaudēt diuitijs: alij amātes diuitias semꝑ egēt: tu gloriam mundi ꝙuis offeratur respuis: etiā si ad ep̄atū pertingere possis: quo sublimius apud mortales nichil est: tui claustra deserti huic gradui preferres? Et ille Scio me inquit tanto gradu dignū nō esse: nec tn̄ iudiciū supni gubernatoris vspiā fugere queo. Qui si tanto oneri me subijciendū disposuit: credo quia post modicū liberum reddet: ⁊ fortasse non amplius ꝙ

duobus annis exactis: me mee sollicitudinis remittet ad quietē. Precipio aūt tibi in noīe dñi & saluatoris nři: ne cui ante meū obitū que a me audisti referre presumas. Cūqꝫ hec et multa alia q̄ querebat exposuisset: reuersus est ad insulam suā Congregata post hec synodo nō parua in presentia regis egfridi et archiepiscopi theodori vnanimi oīm cōsensu ad episcopatū lindisfarnensem electus est. Cū tamen multis legatarijs pro se missis & litteris a loco suo nequaq̄ erui posset: rex prefatus et trunwin⁹ episcopus cū plurimis religiosis et potentibus veniunt: genu flectūt per dñm adiurant: lachrymas fundunt: obsecrant donec et ipsum lachrymis plenū ad synodū pertrahunt Ubi licet plurimum renitens ɔpellit̄ ab omnibus epali officio submittere collū. Ordinatus est autē eboraco a theodoro dorobernēsi archiepō die pasche cōuenientibus ibidem septē episcopis: et presente rege egfrido: anno dñi sexcētesimo octuagesimoquinto. In die vero ordinatiōis sue cōmutauerūt ipse et eata sedes episcopales consentientibus rege egfrido: theodoro archiepō: cedda et cedd episcꝫ alijs quinqꝫ. Sicqꝫ eata apud hagustaldensem ecclīam sedit cuthbert⁹ vero lindisfarnensem cathedrā obtinuit. Et dedit ei rex egfridus terrā in eboraco a muro sancti petri vsqꝫ ad magnā portā occidētalē: et vsqꝫ ad murū ciuitatis versus austrū. Dedit etiā ei villā que dicit̄ creik et tria miliaria in circuitu: vt ibi posset manere in eundo & redeundo de eboraco Ibi sanctus cuthbertus congregationē monachorū et abbatē noīe geue statuit. Huic adiecit rex ciuitatē luel: idest cair leil: et in circuitu quindecim miliaria. Ibi enim vir sanctus cōgregationem sancti monialiū et abbatissam ordinauit & scolas ibi cōstituit. Postq̄ vero sctūs cuthbertus suscitauit puerum a mortuis in villa que dicitur exenford. dedit ei egfridus rex terram que vocatur carthmel & oēs britānos cum ea. Ea tēpestate pugnauit rex egfridus cōtra regē merciorꝫ wlferū filiū pende & ceso exercitu eius fugauit eū. Postea dedit egfridus viro dei mailros. id est meuros & carrā et quicq̄d ad eas pertinet. Suscepto itaqꝫ episcopatu: cōmissam sibi plebē orōnib⁹ ꝓtegebat assiduis: admonitionib⁹ salutarib⁹ ad celestia vocabat: & que agēda docebat ipse prius agēdo ꝑmonstrabat. Esurientibus alimenta: nudis vestes prebebat: ceterisqꝫ vite pōtificalis insignibus rite decorat⁹ incedebat. Igitur dum egfridus rex pictos atroci seuitia deuastaret: vir dei venit ad lugubaliā ciuitatē q̄ ab anglis luel vocabatur modo carleolum appellatur. Et cū ei ciues menia vrbis: fontemqꝫ in ea miro quōdam romanorū opere exstructū ostenderēt: repēte turbatus spū mestā faciē deflexit ad terrā rursumqꝫ erigens atqꝫ ad celum oculos attollens: ingemuit grauiter: & nō grandi voce ait. Forte modo discrimē factum est certaminis. Nolēs aūt amplius de his que sibi erant reuelata patefacere: nōne videtis inquit q̄ mire mutat⁹ ac turbatus sit aer? Et quis mortaliū sufficit inuestigare iudicia dei? Et in crastino in vicino monasterio facta collatiōe inter cetera dixit. Obsecro fratres iuxta apostoli monita vigiletis: stetis in fide: viriliter agatis: & confortemini: ne forte superueniens aliqua tēptatio vos inparatos inueniat. Putabāt aūt qꝫ non multo ante pestilētie clades & eos & multos circumquaqꝫ lata cede strauerat: de huiusmodi plaga iam reditura fuisse locutū. At ille rursus assumpto sermone ait. Quondā venerūt ad me fratres dū in mea demorarer insula solitarius: & cū tertio eiusdē admonitionis verba repeterē: attendentes illi quia non frustra hec tam studiose

suggererem & expauescẽtes dicebãt. Faciam⁹ vt doces: q2 magna necessitas nobis incumbit vt contra insidias dyaboli & omnia tẽptamẽta semper accicti spiritualiter vigilem⁹. Nec ego sciebã aliqd tẽptationis noue occursurũ: sed tñ instictu mẽtis admonit⁹ sum aduersus subitas tẽptationũ procellas: statũ cordis semper esse muniendũ. Sed vbi reuersi sunt a me ad suũ mõasteriũ: quemdã de suis morbo pestilẽtie obiisse reperierũt. Seuiente pene per annũ eadẽ clade: nobilissimus ille patrũ fratrumq3 cetus spũalis pene vniuersus migrauit ad dñm. Hec & his similia sctõ dicente epõ: putabãt oẽs quia de reditu pestilẽtie mẽtionem faceret. Sed postera die qui fugerat de bello regẽ cum toto quasi exercitu extinctum enarrauit. Accessit quidã ad virum dei noie herebertus spiritualis amicitie federe eidẽ copulat⁹: qui in insula stagni illius pergrandis de quo dorwẽtionis fluuij primordia erumpũt: vitam solitariã ducens: annis singulis ad eum venire & monita salutis ab eo accipere cõsueuit. Cui cuthbertus ait. Memẽto frater heréberte vt modo quicqd opus habes me interroges mecũq3 loquaris quia postq̃ abinuicẽ digressi fuerimus in hoc seculo oculis carneis inuicẽ vltra nõ videbim⁹ Tẽpus enĩ resolutionis mee instat & velox ẽ depositio tabernaculi mei. Qui hec audiẽs: prouolutus eius pedib⁹: fusisq3 cu3 gemitu lachrymis: obsecro inqt per dñm ne me derelinquas: sed tui sodalis memineris: rogesq3 supernã pietatẽ vt cui pariter in terris seruiuim⁹: ad eius videndã claritatẽ transeamus ad celos. Nosti enĩ quia ad tui oris imperiũ semp viuere studui & quicqd ignorãtia vel fragilitate deliqui eque ad tue volũtatis arbitrium semper castigare curaui. Incubuit precibus eps statimq3 edoct⁹ in spiritu impetrasse se qđ petierat a dño: surge iquit frater mi et noli plorare sed gaude: quia donauit nobis dñs quod rogauimus eũ. Digredientes vero ab inuicẽ vni⁹ eiusdẽq3 momẽto temporis spirit⁹ eorũ a corpore egressi: ãgelico ministerio ad regnum celeste pariter translati sunt Occurrit ei comes qdã: et flexis genib⁹ gratias egit de aduentu illi⁹: et introducẽs illũ in domũ suam: lotis more hospitalitatis manibus et pedibus: simul residẽtes cepit referre illi de languore coniugis desperate: obsecrãs vt illã bñdicere dignaret. Qui allatã benedicẽs aquã precepit vt sup languidã aspergeretur. Quo facto: plenã corpis sanitatẽ recepit et benedicens dñm: epõ potum obtulit. Prefectus quidã morti appropinquãs panẽ a sctõ viro bñdictũ in calice cũ aqua miscens et bibẽs: fugato continuo interraneorũ dolore: subito conualuit. Eodẽ tempore pestilentia subito exorta illis in partibus nece grauissima incubuit: ita vt in magnis quõdã villis vix parue rareq3 reliquie et interdũ nulle residerent. Unde sanctus cuthbert⁹ eisdẽ reliquijs ministeriũ verbi & necessarie cõsolatiõis opem ferre nõ desijt. Adueniẽs aũt in viculũ quẽdã: ibidẽ oibus quos inuenerat auxilio exhortationis adhibito: dixit ad presbiterũ suũ. Putas ne supest quispiã his in locis cui nostra visitatiõe & allocutiõe opus sit: an cunctis qui male habebant visis: iam ad alios transire liceret? Qui omnia circũspiciens: vidit mulierẽ eminus stantẽ que extincto pauloante filio fratrẽ eius iam morti proximũ tenebat in manibus: & preteritã pariter & presentem testabatur erumpnã. Quã cũ viro dei ostenderet: accessit ad eam & bñdicẽs dedit osculũ puero: dixitq3 ad matrẽ. Ne metuas nec mesta sis: saluabit enĩ et viuet infans neq3 vllus vltra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Et factũ est ita. Cum autẽ in monasterio elsfede

abbatisse ad mēsam sederet: subito auersam a carnalibus epulis mentē ad spiritualia contēplanda contulit. Unde lassatis ab officio suo mēbris corporis mutato colore faciei et quasi attonitis cōtra morem oculis: cultellus quoqꝫ quē tenebat in mensa decidit. Quod dum presbiter eius qui astabat et ministrabat aspiceret: iclinatus ad abbatissam dixit. Interroga epm quid viderit. Scio enī quia nō sine causa manus eius tremescētē cultellū dedit: vultusqꝫ illius mutatꝫ sed vidit aliquid spūale qđ nos ceteri videre nequiuimus. At illa confesti cōuersa ad eū: obsecro inquit dn̄e mi epe dicas quid videris modo: neqꝫ enī frustra lassata tua dextera cultellū quē tenebat amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiā secreti: iocose rn̄dit. Nū tota die manducare valebā. Jā aliqn̄ quiescere debui. Illa aūt diligentius adiurante et flagitāte vt exponeret visionē: tandem ait. Uidi inquit aīaꝫ cuiusdā scti manibus angelicis ad gaudia regni celestis transferri. Rursus illa. De quo loco assumpta est? Respōdit De tuo monasterio. Adiecit nomē inquirere. Et ille. Tu michi inquit die crastina missam celebrāti nomen eius indicabis. Hec a[...]iens illa confestim misit ad maius suū mōasteriū et didicit quia quidā de pastoribus bone actionis vir incautius in arbore ascendens: deciderat deorsum: et contrito corpore ipsa hora spiritū exalauit: qua hūc vir dni ad celestia ductū videbat. Et ingressa ad eū iam tūc ecclesiā dedicantē: stupore feminino quasi nouū aliquid nunciatura dixit. Precor domine mi episcope memineris ad missas hadwaldi mei: hoc enī viro erat nomē q̄ heri cadēdo de arbore defunctus est. In monasterio aūt qđ nō lōge ab hostio tine fluminis situm est: ab abbatissa verca vir dei magnifice susceptus: aquā vt biberet a mistris sibi dari petijt. Qui haustā de fonte aquā obtulerūt ei. At ille data benedictione cū paululū gustasset: dedit ministro suo. Qui cū bibisset: visa est ei aqua quasi in saporem vini conuersa.

Duobus igitur annis in regimine epali transactis: abiecit pondus cure pastoralis: et ad insulā ferne ꝓperauit. Et cū fratres ipm visitātes ante regressum illorū aucā quādam comedere monuisset: ipso ad cellā suam eunte: quia cibis quos attulerant abundabāt: aucam tangere nō curabāt. At cū refecti nauiculā vellēt ascendere: exorta subito tēpestas: omnem eis nauigandi abstulit facultatem. Factumqꝫ est vt septē diebus feruēte vnda cōclusi: tristes in insula residerūt. Septia die domū in qua manebāt eos consolaturus ingressus vir dei: et videns aucā nō fuisse comestam placido vultu et leto potius sermone redarguit eorū inobedientiam: nōne inquiēs incomesta adhuc pēdet auca? Et quid mirū si mare vos nō sinit abire. Citissime ergo coquite illā et comedite vt possit mare quiescere et vos domum remittere. Quod cū fecissent: ventis cessantibus vnda a feruore suo quieuit: et secūdis flatibus cū gaudio simul et pudore domū remearūt. ¶ Cūqꝫ multo cōsuete districtiōis rigore corpus mentēqꝫ cōstringeret: arreptus infirmitate subita tribus continuis septimanis morbo decoctus est. At cū quidā frater ad fenestrā celle sue appropinquaret dato iuxta morem signo: et salutanti se suspirium pro responso reddidit. Qui frater. Quid habes inquit dn̄e mi epe: an forte nocte hac tuus te languor tetigit? Et ille. Etiā inquit languor me tetigit nocte hac. Credidit autē frater quia de veteri sua infirmitate cuius quotidiana pene molestia cōsueuerat excoqui: nō aūt de noua et insolita diceret. Et subiunxit. Cum aūt deus susceperit aīam meā: sepelite me in hac māsiōe iuxta oratoriū meū Quinto post

hec die redeūtibus fratrib9: idem frater calefaciens aquā abluebat pedes eius q̄ gr̄a diuturni tumoris iam tūc vlcus habebat ac profluēte sanie cura indigebat Et dixit sctūs. Dei prouidētia et volūtate gestum est vt presentia et auxilio destitutus humano: aliqua sustinerē aduersa. Ex quo aūt hac in sede mēbra cōposui nō moui me hinc: sed quinqꝫ dieb9 et noctibus hic quiet9 permansi. Cui ille. Nū absqꝫ cibo tanto tpe māsisti? Et ostensis quinqꝫ cepis: vir sctūs ait. Hic michi victus erat his quinqꝫ diebus. Quotiensc ūqꝫ enī ariditate ac siti nimia ardebam hec gustando me recreare ac refrigerare curaui. Uidebatur aūt vna de cepis minus q̄ dimidia parte corrosa. Et addidit Et concertatores mei nūq̄ tot michi persecutiones quot in his quinqꝫ diebus intulerunt. Et quosdā fratrū secū retinuit in quibus erat maior beda presbiter qui ministerio eius familiariter semper adesse cōsueuerat: ideoqꝫ donationum acceptionūqꝫ eius oim conscius erat indubius. Quē ob id maxime secū manere voluit: vt si cuiuslibet acceptis munerib9 recōpensatione digna nō respondisset: il li9 admonitiōe recoleret: et priusq̄ obiret sua cuiqꝫ restitueret. Mea inquit voluntas erat: hic requiescere corpe vbi quātulūcūqꝫ pro dn̄o certamen certaui vbi cursum cōsummare desidero: vnde ad coronā iustitie subleuādū me a pio iudice spero. Sed et vobis quoqꝫ comodius esse arbitror vt hic requiescā ꝑpter incursionē ꝓfugorū vel noxiorū quorūlibet qui cum ad corp9 meū forte cōfugerint: quia qualiscūqꝫ sum: fama tamen exiuit de me q꜄ famulus xp̄i sum: necesse habetis sepi9 pro talib9 apud potētes seculi intercedere atqꝫ ideo de presentia corpis mei multū tolerare laborē. At illis multū diuqꝫ precantibus laborēqꝫ huiusmodi gratū illis ac leuē fore asserētibus: tandem ille ait. Si meā dispositionē superare: et meum corp9 illuc reducere vultis: videtur michi optimū vt in interioribus basilice vestre illud tumuletis: quatin9 et ipsi cū vultis meū sepulchrū visitare possitis: et i potestate sit vestra an aliqui illuc de aduētantibus accedāt. Et cū fratres flexis genib9 gratias illi egissent: frater quidā qui longe vētris fluxu egrotans a medicis curari nō potuit tangens eum sensit se omni illa lōge infirmitatis carere molestia. Et cū loquele facultas paulatī deficeret: cepit disserere pauca sed fortia de pace et humilitate: cauēdisqꝫ eis qui his oblectari malunt. Pacē inquit inter vos semp et charitatē custodite diuinā: in consilijs vnanimes estote cū alijs xp̄i seruis mutuā habete cōcordiā: veniētes ad vos hospitalitatis gratia: familiariter ac benigne suscipite: nequaq̄ vos meliores arbitrantes ceteris euisdē fidei et vite consortibus. Cum illis autē qui ab vnitate catholice pacis vel peruerse viuendo ab errant: vobis sit nulla communio. Et si vos vnū e duobus eligere necessitas cogerit: multo plus diligo vt eruētes de tumulo tollentesqꝫ vobiscum ossa mea: recedatis ab his locis: et vbicūqꝫ deus prouiderit incole maneatis: q̄ v[illegible] vlla ratione consentientes iniquitati scismaticorū iugo colla subdatis. Catholica patrum statuta diligētissime discere ac obseruare contendite. Ea quoqꝫ que per meū ministeriū vobis di[illegible]na pietas instituta vite regularis dare dignata est: exercete sollicit. Scio enī quia et quibusdā contēptibilis vixi: post meū tamē obitum qualis fuerim et q꜄ mea doctrina non sit contempnenda videbitis. Hec et his similia cum dixisset: acceptis sacramētis salutaribus dominici corporis: eleuatis ad celum oculis: extensisqꝫ in altū manib9 intentā supernis laudibus animā ad gaudia regni celestis emisit: tertiodecio kal.

aprilis: anno gratie sexcentesimo octuagesimoseptimo episcopatus sui tertio: ex quo aut rex oswaldus & aidanus eps pontificalem sedē in lindisfarnea insula instituerunt: quinquagesimoquarto monachatus sui tricesimoseptimo: anachoriseos secūdo anno: & in sindone quā ei verca abbatissa cōtulerat inuolutū corpus eius sepultū est. Aqua enī cū qua corpus eius lotum erat in os demoniaci infusum: sanum reddidit. Trāsactis aūt ab obitu ei9 annis vndecim: aperiētes fratres sepulchrum eius iussu eadberti epi: corp9 totū quasi adhuc viueret integrū repertum est: & flexibilibus artuū cōpagibus multo dormienti q̄ mortuo similius. Uestimēta quoq3 quib9 indutū erat intemerata & prisca nouitate mirāda cernūtur: Frater quidā eiusdē monasterij paralisi depressus: fusa ad sctm̄ cū lachrymis prece: quasi latam manū caput suū tangere vidit: et mox euigilans sanitatē integram se recepisse sensit. Usq3 hunc locum scripsit beda venerabilis presbiter vitam sancti cuthberti: que vero inferi9 sunt collecta: per succedētia tēpora erāt cōscripta. Deus omps iuste misericors misericorditerq3 iustus: gētem anglorū dum pro suis multiplicibus offensis flagellare disposuit: paganā gentē frisonū atq3 danorū illi permisit dn̄ari. Iste igit gentes hubba duce frisonū et alsdene rege danorū in angliam venientes et tres turmas mox diuise: tribus in partibus terram inuaserūt. Nam eboracē ciuitatis menia pars vna ex eis restaurauit: regionēq3 in circuitu incolens ibidē pausauit. Reliquē vero partes due multo ferociores: regnū merciorū et australiū saxonum mox occupabāt omnia incendijs rapinis: atq3 homicidijs extermināntes: diuina eque vt humana barbarica seuitie cōtaminabāt. Uideres tunc sacerdotes sacrosanctis misterijs assistētes trucidari: virgines rapi: infantes ab ipsis matrum vberibus auulsos ad terrā alios elidi: per pedes alios suspēdi: iter manus barbarorū discerpi: neq3 sexui: neq3 etati: nec vlli gradui parcētes. Unde illius tēpestatis rabiē oībus regij seminis per quos sibi timebant extinctis: solus alfredus pater regis edwardi manus illorum vix euasit. Hic per tres annos per siluestria somersetēsis pagi vitam incertam & inquietā ducebat. Quippe qui nichil vnde viueret habebat: nisi qd̄ predādo aut venando aut piscādo adquireret. Tandē dum socij sui circa capturā piscium instarent: & ipse molestiā sue proscriptionis meditatione scripturarū cōsolaretur: astitit ei quidam peregrinus in dei nomine elemosinā petens. Tunc rex vtrasq3 manus leuās ad celum ait. Gratias ago deo qui pauperē suum hodie in paupe visitauit. Uocauit cito ministrū suum: qui nichil preter modicum vini et vnum panem habebat iussitq3 mediam partem pauperi dari. Gratias egit pauper & abcessit. Et nullo trāsitus sui vestigio in paludibus relicto: subito euanuit & que largita fuerāt integra inuēta sunt & qui piscatum exierāt: tres naues piscibus onustas domū reduxerūt. Soporato igitur regi apparuit quidā pontificalibus indutus: qui de diligendo deo: seruanda iusticia: de misericordia in pauperes: de reuerētia in sacerdotes exhibēda eum monuit & adiecit. O mi alfrede xp̄s conscientiā tuam respiciens: erumpnis tuis finem imponit. Me enim impetrāte deoq3 donante: totius britānie imperium tibi successoribusq3 tuis concedit disponendū. Si aūt deo michiq3 fideles fueritis: me post hec ad conterēdū robur inimicorū oīm inexpugnabile defensionis scutū habebitis. Cras enim aderūt tibi fortes auxiliarij quorū ope hostes deuinces. Et ait rex. Quis es tu? Et ille. Ego

sum inquit cuthbertus peregrinus ille hesternus cui panem porrexisti: tui tuorumqȝ curā agens. Memēto huius rei: cum bene tibi fuerit. Mane aūt facto: venerūt ad ipm viri quingenti armis optime muniti: quibus visionē per ordinem pandens ait. Nūc inquit quāta parētes nostri qui omnes iam interfecti sunt barbarorū tormēta pro suis nostrisqȝ offensis iusto dei iudicio ptulerunt vidimus: et nos ipi die noctuqȝ ad similia per eosdē exquirimur: quomodo nullū habeam9 iam tutū fuge locū videmus: immo miserabiliter pfugi sustinemus. Unde rogo monitis sancti cuthberti defensoris nostri attente obediamus deo sibiqȝ fideles existam9 vitiorum voragines fugiamus: atqȝ virtutū exercitia diligamus: sic profecto promissum celestis gratie auxiliū et sue defensionis experiemur vbiqȝ patrocinium. Sicqȝ apud aschdoñ. congregato exercitu paganos ita contriuit: vt acceptis obsidibus electissimis gutrum regem danorum cum viginti nobilioribus suis de sacro fonte alfredus leuaret pace circūqȝ firmata. Illis dieb9 ardulphus lindisfarnēsis episcopus et eiusdem loci abbas cum quibusdam fratribus incorruptum sancti patris corpus discedentes asportauerunt: lōgoqȝ tempore de loco ad locū trāsmigrātes ppter diuturnū laborē nimio tandē confecti tedio: sedem in hibernia querere deliberabāt. Et erectis velis mare sulcāt: sed continuo mutatis ventis fluctus intumescētes eleuātur et nauis que gubernari nō valuit huc et illuc iter fluctiuagas iactabatur vndas. Interea tres mire magnitudinis vnde horrifico cū murmure superuenie̅tes nauem medias pene vsqȝ ad tabulas impleuerūt: protinusqȝ in sanguinē conuerse sunt: et oēs qui in naue erant sanguine profusi videntur. Cōtinuo oēs gemunt lugent genua flectunt: veniāqȝ stulti ausus toto corpore ad pedes sancti corporis prostrati petūt. Et ecce cōtinuo flātibus a tergo ventis sine aliqua difficultate ad portū optatū perueniunt. Facta est āt ista deuastatio northūbrie a rege danorū haldene anno gratie octingētesimo septuagesimoquīto. Et dū nauis in latera verteretur cadens ex ea textus euāgeliorū in maris ferebatur pfundū: sed reuelāte sancto cuthberto postmodū: inueniūt. Necnō equū et frenū in arbore vt ab eodē sctō didicerant: ad reuelandū laborē suū rufi coloris in cāpo reperiunt Quē adiūgebant vehiculo quo celestem thesaurū liberi9 ferre possent. Interea sanctus cuthbertus per sompniū prefato abbati edredo apparēs: pcepit cuthredū filiū ardechenk quē dani cuidā vidue in seruū vēdiderāt: precio libertatis persoluto exercitus et qui superāt de indigenis sine rege nutantes pductū in mediū vnanimi fauore in regē cōstitui. Sedes interim epalis que in lindisfarnensi erat restaurat in cūcacestre que modo cestria dicitur: et distat a dunelmo sex miliarib9 anno gratie octingētesimo octuagesimo tertio: et mansit ibi corpus sctiñ annis cētum quatuordecim. Anno autē gratie septigētesimo nonagesimotertio: ab obitu scti cuthberti cētesimoseptimo prima vastatio miserrima paganorū lindisfarnensem ecclesiā sanguie et rapina replēs pene vsqȝ ad internitionē deleuit. Exercitus iste nauibus piraticis veniens sancta conculcauit: altaria suffodit: quosdā iterfecit: alios i mare demersit. Sequēti tamen anno: omnes illi raptores mortui sunt. Post hec vero rex quidā noie reginaldus multa cū classe aduenie̅s vniuersos meliores vel in bello pstrauit: vl extra patriā fugauit: villas sancti cuthberti militib9 distribuit. Quorū vn9 tanqȝ indomabilis bestia multis sepe iniuriis epm atqȝ populū molestauit. Quē

ep̄s blāde corripiens vt animi rigorē de-
poneret: et abdicato demonū cultu crea-
torem suū recognosceret sedulo admone
re cepit. Et ille. Quid huius mortui ho-
minis minas michi quotidie obijcitis?
Quid putatis contra me vobis valebit
ipsius in quo speratis auxiliū? Deorum
meorū omnipotētiam contestor atq; per
ipsorū gloriam iuro: q̄ tam ipsi mortuo
q̄ vobis omnibus inimicus ero ⁊ ex hoc
aperte discatis q̄ nichil aut ipse aut vos
michi resistere valeatis. Et ecce cōtinuo
tāq̄ clauis per vtrumq; pedum in ostio
ecclesie cōfixus pallescere et contremesce
re: oculisq; sanguineis ⁊ toruis circūspi-
cere atq; diuersis membrorū motib⁹ do-
lorē quem intus sustinebat foris ostende
re cepit. Et tandē horribiliter clamans:
sanctitatē beati cuthberti palā cōfessus
animā suam in eodē loco reddere compel
labatur. Tēporibus itaq; non multis
postea transactis: gens scotorum coadu
nato maximo exercitu terras aquilona-
res anglie ingressus: cede: incēdio: ⁊ ra-
pinis cuncta depopulatur. Non gradui
non etati non sexui parcēs: inaudita cru
delitate cunctos prosternebat lindisfar-
nense mōasterium simili feritate perua-
sit. Occurrit autem illis cuthredus rex
in loco qui mundingdene dicitur: cū par-
ua admodum manu festinās: non enim
congregari exercitum breuitas tempo-
ris permittebat. Cum vero rex tantum
conspexisset exercitum: nimio timore re-
solutus eo quod ad pugnandum dum vi
res non habuit et al is fugere pudor et
locus prohibebat. Et ecce sanctus cuth-
bertus in somnis sibi apparens ⁊ eum
confortans dixit. Ne timeas neq; diffi-
das cum dei meumq; habeas auxilium
deo'ēi nequaq̄ est impossibile siue in mul
tis siue in paucis saluare. Hostes quip-
pe tuos magis autem meos in sua nunc
multitudine gloriantes: coram te in lu-
tum platearum delebo. Quāuis enim
hominibus adhuc viui appareant in cō
spectu dei omnes mortui cōputati sunt.
Unde cum aurora diei primuz exoritur:
facto impetu irrue super eos: quoniam
in primo congressu terra dehiscēte in ba-
ratrum viui corruent: et sine tuorum de
trimento omnes simul disperient. Rex ve-
ro multum confortatus: visionem suis
pandēs: facto mane in hostes irruit: sed
quos modo contra se iacula mittere con-
spiciunt: in eodem statim momēto nusq̄
nec vnum inueniūt. Quod enim vir dei
predixerat coram eis terra os suum ape
riens: omnes viuos absorbendo degluti
uit. Anno gratie nongentesimo vicesi-
moquinto: aldunus ep̄us celesti oraculo
premonitus vt cum incorrupto sc̄ti cuth
berti corpore q̄ totius fugiēs: superuen-
turam piratarum rabiem declinaret: tu-
lit illud centesimo tertiodecimo anno ex
quo in cuncacestre locatum fuerat: in ri-
pim per quatuor menses moram traxit.
Cum vero sanctum corpus ad priorem
locum reportarent: ⁊ iam ad orientalem
plagam dunelmi in locum qui wardela-
we dicitur deuenissent: vehiculum vlte-
rius nullo moueri poterat ingenio. Pre-
cepit ergo episcop⁹ omnes per triduum
ieiunijs vigilijs ac precibus insistere: ac
dei voluntatem omni instantia deuote
postulare. Quo facto: reuelatum est eis
vt in dunelmum transferre: ibidemq; lo
cum requiescendi deberent preparare.
Episcopus autem dunelmum veniens
locum quidem natura munitum sed nō
facile habitabilem inuenit. Totius er-
go populi ⁊ comitis vthredi auxilio tota
extirpata silua: ecclesia edificatur et cor-
pus sanctum in ea honorifice collocatur
A prima igitur institutione sedis lindis-
farnensis vsq; ad hunc annum: compu-
tantur anni trecenti sexagintaunus: et
ab obitu sancti cuthberti: trecentinouē.

Defuncto vero alduno epo: edmundus
vir religiosus ad epatum eligitur quem
presbiter cū diacono sibi ad altare mini-
strāte in medio canone: voce quasi de tū-
ba scti patris ter eū vocāte prolata: epm
designari audierat. Sub isto antistite sa
cerdos quidā noīe elfredus bone actiōis
vir: diuino admonitus oraculo per anti-
qua monasteriorū loca cucurrit: ossa sctō
rum de terra leuauit: scilicet baltheri et
bilfridi anachoritarum: acce et alkmūdi
eporum: et regis oswini: necnon et ebbe
abbatisse. De quorū reliquijs aliq̄ partē
cū corpe scti cuthberti locauit. Ossa quo-
qꝫ boisili scti cuthberti magri in discipu-
li ecclesiā trāstulit. Insup et ossa venera
bilis bede psbiteri apud girwin tumula
ta vsqꝫ dunelmū trāstulit. Tpe āt egel
rici epi successoris edmūdi presbiter qui-
dā vxori copulatus: indignā sacerdotis
officio vitā ducebat. Quadam die cum a
multis missam illis celebrare rogaret̄ ⁊
ille vtpote qui ipa nocte cū vxore dormie
rat: id se facturū negaret: tandē multis
precibus fatigatus magis humana ve-
recūdia quā timore diuino victus: missā
celebrare cepit. Hora vero qua sacro san-
cta misteria sumere deberet: i calicē aspi
ciēs: particulā dñici corpis i calice missā
in teterrimā speciē cū sanguine vidit cō-
mutatā: vt magis picis colorē: q̄ panis
⁊ vini habere videretur. Illico reatū in-
telligens pallere ⁊ quasi iam flāmis tra
dendus vltricibꝰ pauere nimiū cepit. Ex
horrebat quoqꝫ illud velut suā mortē su-
mere: volebat i terrā fundere sed quoniā
cōsecratū erat: hoc facere metuebat. Tā
dem magno cū tremore ac formidie illud
sumpsit: sed tante amaritudinis fuit vt
nil ad gustandū amariꝰ esse posset. Per-
acta aūt missa: ad epm festinans: eiusqꝫ
pedibus prostratꝰ rei ordinē enarrauit:
⁊ indicta penitentia secundū preceptum
sui epi caste et religiose deinceps viuere
satagebat. Fuit vir quidā praue actio-
nis qui in cāpo dormiens: cū expergefa-
ctus fuisset serpētem sibi collū stringere
sentiebat. Quē mox ad terrā manu com
prehensum elidit: sed mox eius iterū col-
lū cōplexus circūdedit. Rursum eum ad
terrā proiecit: sed eodē momento ab eodē
constringi se sentiebat. Itaqꝫ serpentē si
ue in ignē siue in aquā vel in terrā semp
proijcere potuit: sed qualiter mox in suū
collū redierit scire nō valuit. Aliquotiēs
in particulas ferro consecuit: sed ꝓtinus
idem serpēs collum eius circūcinxit. Pri
mo quidē paruꝰ erat: sed paulati in ma-
ius ⁊ maius excrescens: nulla eū veneni
infusione ledebat. Quotiēs autē ecclesiā
scti cuthberti intrauit mox in ipso introi
tu: serpēs eū dimisit. Cū vero exiret: ve-
lut ante cōplexꝰ est. Itaqꝫ dū per multū
tēpꝰ: tale sustinuisset incomodū: inuento
tādem salubri cōsilio tribꝰ cōtinue diebꝰ
⁊ noctibꝰ in ecclesia scti cuthberti in ora-
tione perseuerās ⁊ postmodū exiēs: a ser
pētis infestatiōe oīno liberatus est. La
tro quidā notissimꝰ rapinis: homicidijs
⁊ incendijs multos offendēs: tandē com
prehēsus vinculis mācipatur. Et mortē
valde timēs: contrito corde et humiliato
spū beatū cuthbertū pro sua liberatione
suppliciter exorabat. Nec mora cōpedi-
bꝰ solutis ⁊ carceris hostio patefctō: mo-
nasteriū scti cuthberti itrauit. Quē qui-
dā noīe barkwit votēs valde cū suis per-
sequēs nimio furore succēsus ait. Quid
moramur quare ianuas nō infrigimus
Neqꝫ ei huiꝰ hoīs mortui pax a deo est te
nēda: vt fures raptores et homicide huc
si ꝯfugerit nobis isultēt: q̄ impuniti eua
serit. Vix ei v̄ba cōpleuerat ⁊ ecce subito
quasi sagitta desup veniēs: caputqꝫ sibi
trāsuerberās: vsqꝫ ad cor suū pertingere
ꝓtestabat̄. Sicqꝫ in terrā corruēs vlulā
do ⁊ dētibꝰ stridēdo vitā finiuit. Quo se-
pulto: talis tantusqꝫ de tumulo ipsius fe

tor: per dimidiũ exalauit annũ: vt transitum vie per locũ illũ multi fugere conarentur. Tẽpore willelmi conquestoris: robertus comes northũbrie dunelmũ veniens: ab his quibus dñari debuerat circũuentus: cum suis oĩbus ob suam occisus est crudelitatẽ. Unde offensus rex: illuc direxit exercitũ suũ. Tunc eps̃ assumpto corpe sancto: versus lindisfarneã properabat. Et q̃uis mare plenum esset: sic cum tamẽ introeũdi aditũ in loco in quo in refluxu iter esse solet: inueniunt. Mox oẽs cum gaudio ingressi: siccis pedibus insule littus attingebãt. Sed et milites feretrũ portãtes: postea monachi effecti quomodo se precedentes fluctus maris vestigia illorũ sequebãtur: cum magna cordis cõpunctione attestati sunt. Robertus enĩ de moubreio comitatus honorem ad[...]pt⁹: aduersus ecclesiã scti cuthberti odiis exagitatus calũpniis fatigatam iniuriis oppressit. Res illi⁹ vexare: iura dissipare: quicquid aduersi poterat facere plusq̃ poterat se facturum minari cepit. Unde ⁊ ecclesiam in tynemutha proprii sancti cuthberti iuris: sue violentie predam effecit. Hĩc deniq̃ ipsi qui diu inhabitauerãt monachi: immo in monachis ipse sanctus cũ violẽtia expellitur: et in pauli abbatis sancti albani dñium transfertur. Quẽ tamẽ abbatẽ: ne rapinã suscipiẽs ecclesie ꝓposito ⁊ gradui iniuriam faceret: monachi dunelmenses: monendo: obsecrãdo: prohibẽdo: reuocare studuerũt. Non illũ gratia cuiusq̃ inflectebat: nõ venerandi cõfessoris nec ordinis reuerẽtia quo minus rapinã susciperet ⁊ retineret. Premissis igitur mõachis: cũ ipse sequẽs ecclesiã ipsam primo vidit: subita infirmitate correptus: qui sanus ⁊ incolumis aduenerat: mortuus domũ reuehitur. Comes vero in eodem loco biduo a ministris regis obsessus ad ecclesiã vulneratus fugere cõpellitur: et in ecclesia quã sancto rapuerat capitur: trahitur: et ad regẽ adduct⁹: vinculis ligatus custodie mancipatur. Anno autem dñi millesimo centesimoquarto: ab obitu sancti cuthberti quadringẽtisimo octauodecimo: ob incredulitatẽ quorũdã prelatorꝫ cum capite scti oswaldi corpus sancti cuthberti incorruptũ repertũ est: et dormienti magis q̃ mortuo similius.

In nullã ecclesiarum pene quas beat⁹ cuthbertus sui sacri corporis illustrauit presentia: nulla vsq̃ hodie feminis intrãdi cõstat esse licentia. Cuius rei cõsuetudo: hac de causa primũ orta est. Ante paucos sane dies mõasteriũ in coldingham: per culpam incurie flãmis absumptum est: ob maliciam vtiq̃ habitantiũ in eo sicut in vita ebbe abbatisse inferi⁹ habet: nec multo post vir dñi cuthbertus ep̃ali honore sublimatus: omne a fratrib⁹ grauiter interdicto feminarũ seperauit consortium: ne indiscreta illarꝫ societas: seruis dei aliquod sui ꝓpositi periculũ ⁊ eorum ruina: inimico gaudiũ generaret. Quib⁹ ergo ⁊ viris ⁊ feminis cõsentientib⁹ omne suis et in presẽti et in futuro muliebre interdixit consortium: earũq̃ ab ecclesie sue penitus ingressu amouit introitum. Sancto insuper cuthberto in ep̃m cõsecrato: suis semper feminarũ cõsortia interdicere cõsueuit. Et cũ in quodã monasterio plebi verbũ dei p̃dicaret: vidit plerosq̃ cachinno resultãdo ridere: et socios quasi ad spectacula mirifica contuenda inuitare. Circũspiciens ergo ep̃us vidit q̃dã sub specie mulieris mirabiliter radiantem: ⁊ crine ⁊ facie cum nitẽti vestium varietate miro modo fulgẽtẽ. Oẽm siquidem humanã effigiem sua pulchritudine excellebat: ⁊ ornat⁹ ipsius oĩs texture mũdane peritiã superabat. Unde quicũq̃ vultũ ipsi⁹ inspexerãt pre nimie cupidis lasciuia: pene seip̃os excesserãt. Cũ festinatiõe ergo ep̃s aquã benedicẽs

in imaginem fantasticam iecit: ꝛ statim ab oculis oim euanuit. Euulsaqꝫ maxia parietis ecclesie parte: tãto fetore nares oim suis ludibrijs deceptorũ perfudit: ꝙ vix quisꝗ̃ subsistere valuit. Quibus eps ait. Ecce inquit vos corpalibus oculis modo vidistis: quare olim tã crebro femias ab omni limite ecclesie mee: separe decreui. Nam nũꝗ̃ virus deceptionis citius infertur: ꝙ astuta feminarum decipula: que de paradiso adam fragilem expellebat. Quare ex hoc tpe femiarum accessus in meis amodo ecclesijs ꝓhibeo: quia spiritũ fornicarie falsitatis quẽ vidistis: neqꝫ vos neqꝫ meos: a dei seruitio retardare permitto. Tempore quo primo sanctus cuthbertus quietis sedem apud dunelmũ elegerat: veteranus quidã bone actiõis vir corporis sancti cuthberti habebat custodiam: tanteqꝫ familiaritatis apud eũ extitit: ꝙ capillos nonnũꝗ̃ et vngues ei precidere solitus fuerit ꝛ familiare colloquiũ cum eo habens: in multis ab eo informatus fuit. Nauis autẽ quidã cõmota in mari tẽpestate: naualibus fractis instrumẽtis: ꝛ tabularũ iũcturis pene dissolutis: beati cuthberti suffragium: in tanto vite discrimine: deuote cũ lachrymis implorabãt. Nec mora: pater sctũs pontificalibus indutus: corporali specie in prora nauis sedens: baculo pastorali pontũ seuientẽ diuisit: erantqꝫ fluctus instar mõtiũ a dextris ꝛ a sinistris: a semita tñ sua nauis tanto rectore suffulta: deuiare nõ potuit. Et confortãs eos sanctus dei ait Nolite timere. Ego sum cuthbertus quẽ totiens inuocastis ad salutis portum deuote rogatus vos adducẽs. Sicqꝫ baculo nauẽ regens: ꝛ ad portũ optatum eos ducens: ab oculis eorum confestim euanuit. Quidã nomie elfredus clauem sepulchri sancti cuthberti deferẽs: capitis comã supereffluentẽ tondẽdo prescidere capillos pectine eburneo diuidendo componere: digitorũ vngues decenti rotunditate solebat excidere. Contigit eni quẽdam murẽ permodicũ sepulchri foramẽ intrare: nidum facere et partũ in angulo quodã producere. Unde et sanctus dei clerico cuidã ecclesie apparẽs dixit. Dic inquit elfredo: vt laciscã istam que catulis suis domũ meam polluit: ꝙ citius expellat. Domũ enim meam maculauit ꝛ quietis mee requiem perturbauit. Diligẽter ergo inquisita fera: ꝛ cũ catulis inuenta: elfredus ira cõmotus omnes in frusta cõminuisset: nisi pius cõfessor ab illorum lesiõe parcere precepisset. Post btĩ cuthberti obitum: locus farne in maxio honore habitus est. Unde quodã tẽpore duo monachi dunelmẽses: in eadem insula deo iuge sacrificiũ impendebãt. Accidit eni nocte natalis domini cum circa noctis mediũ missã primã celebrassent: et facto paululũ interuallo: alterutrũ secretius orationi vacandum decreuissent alter qui laicus erat pro nocturno labore fessus: modicum sopori membra dedit: ꝛ alius in choro peruigil in oratiõe permãsit. Et ecce subito vidit luminaria cũcta accendi: vtroqꝫ mouente cardine ostia reserari: duos attonsos cum cereis accensis introire: ꝛ virum quẽdam maturum pontificalibus indutum ad altare procedere. Dicta cõfessione ꝛ absolutione: missam ad diẽ natalis pertinentẽ incipiunt Et dum pontifex gloria in excelsis deo incepisset: quasi multitudo angelorũ: quod reliquum est cũ dulci modulatione decãtauit. Frater autem qui hec videre meruit: tanta mole deprimitur ꝙ inter sacra misteria a solo se erigere minie posset Sicqꝫ cunctis rite expletis: eo quo venerat ordine: totus cetus ille regressus est. Cognouit enim in spiritu frater ille: quoniam beatus cuthbertus extitit: qui ibi tanta virtutum magnalia ostendit. Audire vero et videre hec omnia poterat: sa

ties vero pre splendore luminis discerne re non valebat. Clericus quidam beato thome ante eius exilium seruiens: aliquot annis vomitũ oris et fluxũ sanguinis per posteriora patiens: dolentibusq̃ oculorũ pupillis: magis tenebras q̃ lucẽ videre potuit. Hic quindecim diebus cãtuarie martyris opẽ iugiter implorauit. Cui demũ sctũs thomas apparens dixit. Surge velociter: et ad sanctũ cuthbertum proficiscere: cuius meritis misericordiã et sanitatis grãm obtinebis. Uolo eni ut mei de infirmitate sua ad illum salutis grã cõfugiãt: atq̃ ipsius serui ac ministri languẽtes: ad me veniãt. Igit dunelmũ pperans: primo die aduentus sui sanus effect⁹: cũ gaudio rediit. Quidã miles de peregrinatiõe rediens: orta tempestate in mari valida: mortis compellẽte metu: equos et quicquid habebãt certatim cuncti in mare proiecerũt. Undis demũ trãquillitate sopitis cũ miles portũ attigisset: pro amissione equi turbatus: sctm̃ cuthbertũ precib⁹ interpellare cepit. Et ecce a lõge quasi caput corninum aspiciens: post biduanã submersionẽ equũ celeri⁹ ad ripã festinare vidit. Mulier quedã cũ marito suo de cõuiuio nocte rediẽs: pp̃ter lutosas platearũ voragines per cimiteriũ scti cuthberti trãsire et petiñ post elemosinis expiare pposuit. Cũq̃ infra cimiteriũ pedes poneret cepit nescio quid abhorreri et extra sensũ se fore clamare. Et ad terrã cadẽs vix ad domũ delata eadẽ nocte mortua est. Diuitis cuiusdã uxor audiens variã esse ornamentorũ ecclesie pulchritudinẽ: feminea auiditate succensa: impetũ animi refrenare non valens: viã per cimiteriũ arripuit. Et ecce cõfestim amisso sensu: linguã morsibus precidit: et propria manu inciso gutture vitã finiuit. Uxor comitis tostij sctm̃ cuthbertũ diligẽs diuersa eius ecclesie ornamẽta contulit: et adhuc plura cum multis terrarũ possessionib⁹ se daturã pmisit: si eius ecclesiã intrare et ad ipsius sepulchrũ sibi liceret adorare Sed rem tãtã temptare nõ audens unã de ancillis suis hora secretiori premisit. Cũq̃ pedẽ i cimiterio poneret: subito velut ventorũ violentia cepit repelli et viribus deficere. Sicq̃ grauiter infirmata cũ graui cruciatu et dolore in breui vitã finiuit. Miles quidã noĩe boso per tres dies raptus quasi mortuus sine ullo sensu permansit: sed tertio die ad se rediens priori dunelmie dixit. Ad te iussus sũ venire tibiq̃ peccata confiteri: et meã deinceps vitã: que tamen longa non erit tuo imperio ordinare. Itaq̃ cũ gemitu multo peccata sua confessus talia narrare cepit. Ductore inquit preeunte per horrenda simul et amena loca sequebar. Erant aũt omnes monachi ecclesie sancti cuthberti quodã in loco cõgregati ante quos multi splendoris crux deferebatur. Oẽs in processione in directum nusq̃ declinãtes incedebãt preter duos qui a recto ordine aliquãtulum declinabãt. Et ait ductor suus a cum. Dicito inquit priori turgoto ut eos ad salutẽ animarũ suarũ diligẽtius hortetur. Illos duos quos ab ordine suo deuiare vidisti: noĩati illi ostẽde Non parũ enim a via recta aberrant: et ideo peccata suo purius cõfessi: emendatiorem vitam ducere festinent Huc eteni usq̃ purã ac rectam confessionẽ nunq̃ fecerunt. Inde ductus per latissimũ campum: vidi omnes indigenas huius prouincie equis sedentes et hastas portãtes Et dixit ductor me⁹. Omnes isti cito peribunt: qui omnes velut fumus ab oculis eius euanuerunt. Post hos vidi plures et maiori superbia francigenas innumerabiles: qui statim cum omni gloria sua ut michi videbatur subito terre hiatu absorpti nõ comparuerũt. Deinde vidi per cãpũ extensũ magnã turbã femiã

rum: quarū multitudinē dum satis mirarer: dixit michi ductor meꝰ. Hec inquit miserabiles feminas et illos q̄ ad sue erū pne cumulum vnanimitate prauorum actuū gloriant: nec illecebris carnalibus inuolui metuūt: ne sempiternū et iehennaliū flammarū atrocissimos cruciatus expectant. Inde in loco vaste ac tetre solitudinis magna altitudine domum totam ex ferro fabrefactā aspexi. Cuius ianua dū sepius aperiret sepiusqꝫ clauderet: ecce subito willelmꝰ episcopus dunelmensis offerens caput proprium: vbi nā godfridus monachus esset quesiuit. Hic enim inquit ad placitū meū adesse deberet: hūc namqꝫ episcopus procuratorem sui ep̄atus fecerat. Tunc ductor meus: certe inquit scias episcopū citissime moriturum. Ille quoqꝫ quē ipse nominauit: licet aliquantulū tardus eū moriēdo sequebatur. Tu autē breui tempore viues: vt ergo dei iram euadas: facta pura peccatorum confessione: secundū prioris iudicium te corrige: eiqꝫ cuncta tibi ostēsa pande. Duo enim illi quos ab ordine processionis deuiare vidit: eius verbis fidem prebentes: deinceps vitā suam emendare satagebāt. Anno aūt tertio post obitum venerabilis bede presbiteri. Colwlfus rex northūbrie cui historiā ecclesiasticam de gestis anglorū beda dudum scripserat relicto regno eadberto filio patrui sui: monasteriū lindisfarne itrauit et monasticam tonsuram accipiēs: thesauros regios et werkworth ꝛ witingham cum alijs villis sancto cuthberto dedit Procurante rege colwlfo et monacho effecto: data est monachis lindisfarnensis ecc̄lie licentia bibendi vinū vel seruisiam. Ante enim non nisi lac vel aquā bibere solebāt: sc̄dm antiquā traditionē sc̄ti aidani ep̄i. Et quia de rege colwlfo monasticū habitū suscipiente mentionē fecimꝰ: reges anglie ceteros ꝓpter deum et regni celestis desideriū monastica suscepta tōsura sua regna relinquentes: hic ad futurorū noticiā inserere placuit. Circa annū gratie septingentesimū sexagesimū eadbertus rex northūbrie omnibꝰ aduersarijs suis vel sibi subiectis vel bello prostratis: cui etiā rex francorum pipinꝰ multa regalia trāsmisit: anno regni sui vicesimoprimo filio suo osulpho in regnū substituto: omnibꝰ diuitijs seruitutē dei ꝑtulit: ꝛ suscepta tonsura monastica decē annis in operibus bonis deo placuit. Circa annum gratie septingētesimūquintū: ethelredꝰ rex merciorū filius pende postq̄ triginta annis strēnue regnasset apud bardeneiā monachus effectus: ibidem sepultus est. Eodē tēpore offa rex orientaliū saxonū: hortatu sc̄tē virginis kyneswide cuiꝰ nuptias illa spreuerat: celestes suspirare doctus amores: romā perexit: ibiqꝫ in monachū attonsus celestia regna deuotꝰ cōscēdit. Eodē etiā tēpore conredus rex merciorū: celesti inflāmatus desiderio: rome monachatū subijt: et vitā laudabiliter finiuit. Eremūdus vero rex sicut inferiꝰ in vita eius clarius videri potest: relicta regni gloria heremiticam vitam duxit. Circa annū dn̄i sexcentesimū vicesimū: sigibertus rex orientaliū anglorū: in monasterio suo quod cōstruxerat sub habitu monastico vitā sanctā ducens: ad confortādū milites de monasterio inuitꝰ extrahitur: ꝛ virgam in manu tenens a pagano rege penda: cū toto pene exercitu occisus est. Circa annū insuper dn̄i sexcentesimum septuagesimū: sebba rex orientalium saxonum post tricesimū regni sui annū monasticā ducens vitam: obitꝰ sui diem: angelica reuelatione cognouit. Scrutatis quoqꝫ regū anglie gestis: de regno northāhūbrorū: reges quinqꝫ scilicet. Alkmūdū: edwinum: oswaldum: oswinum et allwoldū: martyrio coronatos inueni. De regno vero orientaliū anglo-

tum similiter quattuor. Sigibertum a p̄eda/Ethelbertū ab offa/Edmondū ab inguar/Sigibertū a nepotib⁹ suis gladio necatos. De regno vero merciorꝝ kenelmus et Wistanus gloriosū martyriū adepti sunt. Edwardus quoqꝫ toti⁹ anglie monarchiā tenēs martyrio coronat̄ Inueni etiā curiose rimando de diuersis anglie regnis tū a paganis tū ab inimicis preter principes ꝛ amicos dei prefatos viginti reges alios gladio seu veneno occisos. ¶ Uthredus autē rex northumbrie ꝛ Alfredus rex Westsaxonum dederunt sancto Cuthberto totam terrā inter thesam fluuiū ꝛ tinā ꝛ episcopatui dunelmēsi adiecerūt oīa ad ep̄atū hagustaldensem pertinētia. ¶ Tempore quoqꝫ regis Willelmi primi Edgar⁹ rex scotie donauit sancto Cuthberto et monachis dunelmēsibus Berwicū cum suis appēdētijs ꝛ coldingham. ¶ Narratio.

Quidam sanct⁹ fugandorꝝ demonū incredibili potestate preditus: non solū presens neqꝫ verbo tm̄ sed absens quoqꝫ interdū cilicij sui fimbrijs aut ep̄l'is missis corpora obsessa curabat. Et dū miro affectu frequētaretur a pp̄l'is prefectis comitibus ꝛ diuersarū potestatū iudicibus ferebat̄ eni omni potu penitus abstinere: ꝛ p cibo septē tm̄ caricis sustentari: vt ex vtute honor ita ex honore vanitas cepit obrepere. Quod malū ille vbi primū potuit in se sentire grassari diuqꝫ multum discutere conatus est: sed repelli penitus vel tacita consciētia vanitas perseuerāte vtute nō potuit. Ubiqꝫ eni nomē eius demones ferebantur. Excludere a se confluentē populū nō valebat. Uirus interi latēs serpebat in pectore: ꝛ cui⁹ nutu ex aliorꝝ corporib⁹ demones fugabant̄: seipm occultis cogitationibus vanitatis nō poterat purgare. Totis igitur precibus ad deū fertur orasse: vt permissa in se mensibus quinqꝫ diaboli potestate similis illis fieret quos ipse curauerat. Sicqꝫ ille potēs/ille signis atqꝫ virtutibus toto oriēte vulgatus: ad cuius fores summe isti⁹ seculi se prostrauerant potestates: correptus a demone est tentus in vinculis: et omnia que energumini solent ferre perpessus. Quinto demū mense purgatus est non tm̄ demone: sed qđ illi erat vtili⁹ atqꝫ optacius vanitate. Sed michi ista replicāti nostra infelicitas nr̄a occurrit infirmitas. Quis eni si paruulus eū salutauerit aut adulantibus verbis femina vna laudauerit nō cōtinuo elatus sit superbia/nō statim inflatus sit vanitate Et si cōscientiā nō habeat sctitatis: stultorū tm̄ adulatione sctūs esse dicat̄ sctissimum se putabit. Nō si vel modico ei aliqua virtutis signa succederēt angelū se putaret. Ceterū cū neqꝫ opere neqꝫ virtute cōspicuus sit/si q̄s ad gradū altiorē promotus fuerit dilatat fimbrias suas/gaudet salutationibus/inflat̄ occursionibus: ꝛ vbiqꝫ discurrit. Et qui ante forte pedibus ire consueuerat: de patrimonio xp̄i superbus spumeo equo inuehit̄. Parua prius ac vili domuncula habitare cōtent⁹: erigit celsa laquearia/cōstruit palatia/sculpit ostia/vestē respuit grossiorem/indumēta mollia desiderat.

¶ De sctā Cuthburga regina et vgine.

BEntedus rex merciorꝝ genuit filium noīe pnē ꝛ sanctam Cuthburgam et queneburgam: quarū Cuthburga a diebus adolescentie sue soli angelorꝝ dn̄o complacere elegit. Cūqꝫ fama bonitatis et pulchritudinis eius circūquaqꝫ diuulgaret̄ multos reges ꝛ nobiles eius amore illexit: ꝛ a multis in coniugiū petebat̄. Illa vero solius celestis sponsi gaudēs inherere cōplexibus hoīm horrebat aspect⁹: vt sine offendiculo vitā presentē transigere posset. Interea rex northanhūbrorꝝ Alfridus misit legatos

suos ad regē ṗne Westsaxonū rogans vt
ei suā sororē Cuthburgā daret in coniu
gem. Aduocās igitur rex sororem suam
regis legationē indicauit ei. Cui ḃgo rñ
dit. Si michi ad votū meū viuere licet:
nullus certe in tota britannia rex michi
placere pōt. Sed qꝛ scriptura dicit ꝙ qui
potestati resistit dei ordinationi resistit:
quecunqȝ tua maiestas de me ordinaue-
rit me sibi obedientē quāuis nō volūta-
rie iueniet. In dn̄o eni cōfido ꝙ huilita
tē ancille sue respiciet nec patiet̄ violari
claustra pudicitie mee neqȝ vnꝗ seq̄stra
bit me a castis ꝯplexibus dilectiōis sue:
Potens est dn̄s ⁊ sponsus meus me sibi
etiā sub matrimonio custodire incorru-
ptā ⁊ quāuis alicui scd̄m leges hoim nu
bam pōt tñ me sibi cōseruare inuiolatā.
Cūqȝ virgo sctā regi Alfrido desponsa-
ta fuisset cubicularē ingressa thalamū:
talē orationē dicit̄ fudisse ad dn̄m. Dn̄e
iesu vniuerse creature dn̄ator inclina pi
as aures tuas ad preces ancille tue: intē
de queso orationi mee: ⁊ ascendat depre
catio mea in ꝯspectu maiestatis tue. Te
solū sponsū michi elegi/tibi me totā a iu
uētute mea deuoui/tu michi sup oīa cō-
placuisti. Custodi ergo dn̄e qđ tuum est/
cōserua tibi partē tuā: ⁊ dignare me vo-
cari sponsam tuā. Non sinas corpus me
um quod tuū est tēplū aliqua carnis cor-
ruptione cōtaminari: nec michi detrimē
tum inferri. Fac etiā dn̄e vt in corde spō
si mei huius regis terreni spiritū infun-
das grē salutaris: quatinꝰ despectis se-
culi huius vanitatibꝰ ⁊ carnis illecebris
michi in castitatis proposito consentiat:
vt ad te qui oīm bonoꝝ dispensator es re
cto itinere perueniat. Et cū sola cū rege in
cubiculo ꝯstituta esset oportunū sibi ꝯsi
derās loquēdi tp̄s talibꝰ regē ḃbis affa-
ri cepit. Amātissime dn̄e ne indigneris
queso si loquar tibi sponsa tua et ancilla
Si eni aliquid dixero qđ saluti tue maie
statis fore cognoueris necessariū ne cun
cteris libēter ḃbis meis prebere assensū
Oīm creaturaꝝ dei naturale ⁊ ppriū est
creatorē suū sup oīa diligere ⁊ q̄cūqȝ vo-
luerit amicus esse huius mūdi inimicus
dei cōstituetur. Studendū est ergo om-
ni homini qualiter possit esse amicꝰ dei.
Dicit eni Jacobus. Nolite diligere mū
dum/neqȝ ea que in mundo sunt. Mun-
dus eni transibit ⁊ concupiscentia eius.
Cur ergo diliget̄ quod quasi in momen-
to in nichilū redigetur? Considera que-
so quot reges hoc regnū ante tēpus tuū
optinuerūt: dic ergo vbi sunt vel quo de
uenerūt. Nōne oēs sicut fumus euanue
runt. Tu quoqȝ cū diu forsitan regnaue
ris mortē certe nequaꝗ effugere poteris
sed mortis debitū solues velis nolis. Et
quāuis centū annorū spacio vixeris: tūc
eris tanꝗ nunꝗ fueris/immo etiā mul-
to peius ꝗ si nunꝗ natus fueris si male
viuēdo diē vltimum clauseris: qꝛ eterna
tormētorū quod absit pena cruciaberis.
Hinc ergo collige ꝗ caduca/ꝗ fallax sit
huius mundi gloria/ꝗ contemptibilia/
ꝗ vana sunt huius carnis gaudia. Con
sidera insuper rex ꝙ fallaces sunt secula
res diuitie que possessori suo non possūt
conferre sufficientiam: sed magis solent
augere concupiscentiam. Concupiscen-
tia autem parit peccatum/peccatum ve
ro generat mortē. Perseueremus ergo
in corporis castitate ⁊ cordis puritate/nul
la carnis corruptione polluamus corpꝰ
nostrū vt sancti sp̄us mereamur effici sa
crariū: vt pro voluptate carnis que qua-
si in momento pertransit mutuari possi
mus gaudium illud quod nullo fine con
cludi poterit. Audiens rex tantam ver
borum in beata virgine prudentiam: et
admirans sic respondit dicens. Uniuer-
sa que loquendo prosequeris sponsa dul
cissima: cognosce te prorsus veraciter
disseruisse nec aliqua possunt contradici

ratione: et sicut ex tuis verbis colligi pōt virginitatē tuam deo consecrastit: et vt michi videt virginē permansurā te pro posuisti. Iniustū igit est me aliquā tibi contra tuā voluntatē inferre molestiam et mentē tuā a tam sancto proposito re- uocare. Permitto tibi propositā tenere pudicitiā / cōcedatq; tibi deus talem in- choate religionis habere perseuerantiā: vt post hui⁹ vite peregrinationē ad glo- riā possis peruenire eternā. Pro me eti- am assiduis precib⁹ deū interpellare nō desistas: vt pñtis vite superare valeā ille- cebras et vt iuste et scte viuēs in hoc se- culo dei consequi valeā miam. Cūq; de renūciatione hui⁹ mūdi spōsa regi mul ta disseruisset annuit rex petitioni eius et semetipsum spospondit relictis omni bus velle deo famulari. Impetrata ita- q; licentia beata Cuthburga postposita omni gloria mūdi locū qui Wimburnia noīatur edificauit ecclesiā btē marie cō- struxit / carnē suā ibidē macerauit ieiu- niis et vigiliis vacauit sine intermissio- ne. Erga deum et hoies erat humilis: et erga oēs mansueta et mitis. Vgines mul tas in eodē loco cōgregauit nullā corpo- ri suo requiē habere permisit: sed impor tune die ac nocte pias dei aures obsecra tionib⁹ pulsabat. Infirmitate tādē lon ge decocta intelligēs diē depositiōis sue imminere indesinent cepit gr̄as xp̄o age re et vocatis sororib⁹ int cetera dixit. Vi dete charissime sorores vocationē v̄ram quō caute ambuletis redimētes tempus qm̄ dies mali sunt. Considerate q̄ fallax sit mundus quē corpe et habitu deserui- stis et ideo in egyptū vnde existis corde reuerti ne velitis: sed omni custodia cor vestrū custodite qm̄ ab ipso vita pcedit. Xp̄o desponsate estis cui angeli seruiūt ad cuius nutū vniuersa celestia et terre stria tremiscūt. Si igit tāto sponso pla- cere desideratis necesse est vt ei⁹ legē et mandata sollicite custodiatis et que odit et prohibet cū omni diligentia caueatis. Ipsum xp̄m sponsū v̄rm sup oīa amate vosmetipas mutua charitate diligite ho nore vos inuicē preuenite: ad eterne bea titudinis premia indesinēter suspirate. Ego iā mortis debitū me psoluere gau- deo victura postmodū sine fine cū spon- so meo dulcissimo. Vos autē imitatrices mei estote: et que vidistis in me et audi- stis hoc agite et deus pacis erit vobiscū. Propt discessum meū nolite flere nec ge mitibus v̄ris exitū meū aggrauare. Nō eni moriar sed viuam: q; de corruptione trāsibo ad immortalitatē / de miseria va do ad gloriā: de peregrinatione reuertor ad patriā. Sicq; locuta et sacro viatico munita pridie kal. septēbris relicto ter- re corpe anima celos penetrauit.

¶ De sctō Cungaro heremita et confessore

Um quidā cōstantinopolita nus imperator ab imperatri ce Lucitia nominata sperā- ret generare prolē nullā ge- nerabat: vñ ambo tristes cō dolebant de infecūditate cōmuni. Et in- cepert assidue ieiunare / elemosinas ero gare / oīpotētē deū fidēter et icessabilit ex inuocare quatin⁹ oim donorum donator do- naret eis filiū adoptiuū q̄ genitori posset succedere et post imperatoris obitū reti nere imperiū. Itaq; adiuuante mage- state: exaudite sunt preces ambor acce- ptabilia et accepta dona elemosinarum. Post hec vo imperatrix religiosissima diuino nutu feliciter cōcepit et post cōce- ptionē felici⁹ generauit. Audita igit na tiuitate pueri parentibus et cōpatriotis exultantibus veniebant potētes duces / nobiles et diuites ad imperialē curiā col laudātes vnanimiter et benedicētes sum mi datoris beniuolentiā: q; exaudierat petitionē postulatā: et insuper perduxe- rat ad perfectionē et impletā et implen-

dam. Infans nutritus creuit ad pueritiã et gradatim puer bone indolis florebat tendẽs ad iuuenilem formã. Forma eius erat decora ꝛ inenarrabilis propter quod multi reges ꝛ regine desiderabant copulare talem filiabus suis. Audiebãt enĩ illum esse amatorẽ largitatis et adornatum moribus legittimis. Interea cõsensu parentũ ꝛ ꝯpatriotarũ cuiusdã regis nobilissimi filia pacta est illi cũ honore vtriusq̧ regni. Ille autẽ caducã potestatẽ despiciens et quod est perpetuũ aĩo eligẽs: virginitatẽ inuiolatam seruans: sub vili amictu discessit ab imperiali curia nulli reuelans que cogitabat. At nulli consentiens diuinitus inspiratus peruenit ad tireni maris littora: vnicus itineri insistebat: sed comitabatur illi societas diuina. Quando debuerat venari ꝑ nemora latenter adibat diuinũ oratoriũ repetita sepissime oratione dñica. Quando etiam cogebatur a curialibus ludere in aleis discedebat illis inuitis festinando ad ecclesiastica oracula. Ibi remanẽs et genu flectens cum eximio affectu orabat. Et non ad curiale prandiũ: sed ad cenam constitutã venire solebat. Ieiunia frequẽtabat ita vt oẽs vidẽtes ꝛ audientes de iuuenis religione admirarentur. His peractis post discessionem vnici filii lugebant parentes et ciues dediti mesticie iussu imperatorio secuti sunt iuuenem Cungarũ fugientem ꝛ si possent inuentum occupare caperent ꝛ reducerẽt inuitũ ad imperatorẽ. Illis autẽ veniẽtibus cũ magna festinatione ad equoreũ littus: ecce nauis prompta erat ad trasfretandũ. Iuuenis autẽ videns illos sequentes et ventoꝝ prosperitatẽ et paratum nauigiũ intrauit nauẽ velatã: ꝛ sic veniẽs prospere ad equoream marginẽ deuitauit odiosam persecutionẽ. Indigene itaq̧ inuestigantes proposuerant ab imperatore admoniti cogere fugitiuũ ad reuersionem. Sed deus presci⁹ et preuisor futurorum noluit vt a proposito impediret: sed potius adimpleret primitus conceptam intentionẽ suam. Inchoauerat enim a pueritia castissime viuere et indesinenter orare et nullum offendere. Ac dũ inuitaretur ad equestre certamẽ nolebat militare. Suum certamen erat primi aduersarii insidias superare et contemplari celestia et spernere transitoria. Elegerant parentes sui et ciues ipsum futurũ imperatorẽ: sed maluit ipe tendere ad celestẽ electionẽ. Elect⁹ itaq̧ dei famulus Cungarus elegit natiuam terram deserere incipiens peregrinari desiderans complere euangelicum preceptũ quod audistis scilicet qui non reliquerit patrem et matrem ꝛ fratres et sorores ꝛ vxorẽ et filios et agros propter me nõ est me dignus. Illud audiens nec obliuiscẽs: sed firmiter recondens in pectore non cessauit donec fideliter adimpleret. Noluit autẽ sctissimus Cungarus ꝛ iuuenis mansuetissim⁹ remanere in vicinia parentũ timẽs si vicinũ audirẽt ꝯmorãtẽ filiũ/sine dilatione aduocarẽt sibi vnicũ et charissimũ. Hac occasione et angelica exhortatione recessit a ripa tireni maris et peruenit ad italiam/et de italia trans alpes ad galliam de gallia nauigando ad britanniã. Toto enim conamine nitabatur solitariam vitam ducere: propterea inquirebat ꝛ interrogabat diligenter in itinere loca congrua heremite. Dũ itaq̧ conaretur implere intentionem a deo sibi inspiratam direxit iter suum ad partem quandã britãniarum que vocatur Somersete quã sic incole nominant regionem. Deinde ammonitus iterum angelica reuelatione peruenit ad amenissimũ locũ aquis et arũdineto circũdatũ: postea suo vocabulo Cungresbiria noĩatum. Cungar⁹ enĩ apud angligenas vocabaꝛ doccuin⁹

quasi doctor apud britānigenas vocabatur. Nec immerito: quia doctrine sue fluenta seminabat per patriā: et quocūqz ibat nō cessabat predicare verbū dei secūdū traditionē apostolicā. Dia que dabant ei a regibus et diuitibus continuo erogabat pauperibus. Sanctissimo et reuerentissimo Cungaro adueniēte in patriā: que Somerseta nūcupat ab incolis proposuit ibidē perseuerare. Qui dū nocte mēbra quieti dedisset etiā somnus a consueta contemplatione spiritū suspēdisset reuelatū fuit illi ab angelo vt vbicūqz videret aprū in die crastino ibi cōstrueret habitaculū: et postea fundaret oratorium. Qui expergefactus ad angelicā reuelationē gauisus est valde et festināter processit ac ex improuiso vidit aprū iacentē in arūdineto ac visū preteriuit. Territ⁹ aūt aper cursu solito fugitiuus abscessit Ille aūt viso apro scdm angelicā pmissionē insup intuēs loci illi⁹ aquosi et siluestris amenitatē letabat pferēs hmōi sermonem. Hic est locus quē quesiui hic manebo vt seruiā scte trinitati. Nec mora habitaculū cōstruxit. Dehinc mensus est cimiteriū. Quo emēso fundauit i honore scte et idiuidue trinitatis oratoriū. Perseuerauit igit in hoc loco deo dilectus Cungar⁹ indut⁹ cilicio vitā ducēs irreprehēsibilē in ieiuniis et crebris orationibus sine impedimento. Omni hora matutina intrabat in frigidā aquā ibi permanēs donec oratione dñicā ter repetisset. Sic itaqz frigescēs de amne cōsurgens reuertebat ad ecclīam vigilans et exorās summi creatoris oipotētiā. Nona autē hora vtebat ordeaceo pane: nūqz fungens ferculis vel saturitate. Macies tenuerat corpus eius pertenue: ita vt qui eū viderant dicerent illū languidū esse aut febricitantē vita heremitica erat ei dulcissima estimāti imitāda pauli primi heremite et Antonij vestigia.

Istud primū miraculū peractū est per diuinā clementiā a iustissimo Cungaro. Loca aquatica et arundinea q̄ essent circa culturā suā tūc nullā vtilitatē prebentia cōuersa sunt in campos cultui aptissimos ac in florida prata. Hoc audito miraculo vndiqz per angliam et etiā p vniuersā britanniā cū eximia reuerētia magnificabant electū dei famulū talia dicēdo in laudē ei⁹ et honorē. Laudant indigene dicendo videmus aperte. Campos cum pratis vbi creuit arundo palustris. Trāsacto tali ac tāto miraculo dū quodam die staret reuerentissimus Congarus in cimiterio clericis suis circūstantibus optauit ibi cresceret taxus vt fieret vmbraculū pter calorē estiuū ac ramorum dilatatione decoraretur cimiteriū. Dū igit talia optaret baculum de arbore taxo factū tenēs in manibus affixit in terram nec retrahere potuit. Qui die sequēti cunctis ibi astantibus et vidētibus fronduit. Postea latissimā in arborē creuit et scdm petitionē et desideriū beatissimi Cungari vmbraculū clericis ac popopulo p feruore estiuali fuit. Unde dictum est. Taxus adest viridis nō arida nec manualis. Quod fuerat sutū frondet mirabile lignū. Reuelatis vndiqz et pmulgatis talibus miraculis Jua rex anglorū largissim⁹ largit⁹ est venerabili Cungaro totū territoriū libere circa cungresbriā sitū. Promisitqz qz ipsemet ei refugiū esset immolatū ne orationib⁹ suis impediret qzdiu ipse regnaret a regali tumultu militū. Idem aūt Jua rex post donationē supradicti territorij noluit deinceps locū iā sancto datū et cōcessū visitare ne venerabili Cungaro molestiā ex accessu ipsi⁹ generaret. His quidē peractis ceteri reges successores eiusdem non ausi sunt visitare nec etiā videre locū ex presentia Cungari venerabilē Si eni contingeret casu vt reges aut vi

derent aut visitarent a beato Cungaro incultũ aut grauiter et continuo inciperent infirmari: aut viso loco nõ haberẽt longi⁹ spaciũ viuẽdi. Multi itaq3 reges eundẽ locũ improbe videtes ad citã mortem peruenietes de sua improbitate iustam penam dederũt. Rex anglorum Edgarus die quodam dum venaret̃ in nemore ignorãter accessit ad locũ beati viri quẽq3 regibus videre nõ erat licitũ locum incaute intuitus est. Quem postea cum vidisset penitẽtia ductus ex intimo corde condoluit dicens. In manus tuas dñe cõmendo spiritũ meũ: redemisti me deus veritatis. Inde autẽ valde contristatus pniam egit q̃ locũ sctm̃ intuit⁹ est quẽ nullaten⁹ videre ei permissum fuit. Magnã vero partẽ terre largit⁹ est deo et sctõ Cungaro. Omnẽ etiã clerũ eiusdem territorij deuotissime orauit quatinus pro eo preces funderent dño: ne pro temeritate qua locum videre aggressus est ipsum de hac luce citius ⁊ nimis improuidũ vltio diuina propellat. Regressus aũt formidolosus de venatu in palatio regio se recepit ac valido languore oppressus nono die diẽ clausit extremum. Multi itaq3 reges prius huius loci reuerentiã et priuilegiũ violare timuerant ⁊ precedentiũ successores amplius audito hoc miraculo timuerũt. Cum itaq3 huiusmodi studijs et ỽtutibus tã deo q̃ hominibus placeret deo dilectus Cungar⁹ constituit in eodẽ oratorio suo duodecim canonicos qui regulariter viuerẽt: et in honore sctẽ et indiuidue trinitatis in eodem templo deo officiosissime deseruirẽt Cõstruxerat enim idẽ templũ lapidibus quod primit⁹ fuerat ex virgis ⁊ tabulis contextũ. Confluebat autẽ vndiq3 multitudo languentiũ ad sctm̃ dei famulum Cungarum quatinus per merita ipsius ⁊ orationes curarent̃ ab infirmitatibus et diuersis languoribus quos p dei gratiam inuocato sctõ noie trinitatis curabat oẽs a quacũq3 detinebantur infirmitate. Cernẽs autẽ vir dei tali occasione a dilecta sibi solitudine et ab orationis instãtia se nimiũ prepediri de recessu ab eo loco secũ sepi⁹ pertractauit. Quod ⁊ tandem opere cõpleuit. Audierat enĩ vltra sabrinũ fretũ loca aptissima et secretissima esse que videre non modice cupiebat Que si sibi animo sederent statuit in eisdem locis quanto secreti⁹ tanto deuoti⁹ deo famulari. Igitur iter aggressus littus marinũ petijt prosequentibus eũ et deducẽtibus clericis suis cũ alijs diuersi sexus ⁊ lachrimãtibus ac eiulantibus de tanti patris sui et fidelissimi et defensoris recessu. Transfretauit aũt beatus Cungarus cũ quibusdã clericis secũ recẽtis in regionem glatmorcãtie in portu camensi prospere appulit. Deinde venit ad arduũ montẽ non minus vno stadio ab equore distantẽ. Quẽ cũ ascenderet et vidit inuenit ibi liquidissimũ fontẽ iuxta quem construxit habitaculum ⁊ cepit signare cimiterium. Nocte igitur insequenti dũ quieti membra concessisset angelica visione admonitus est quatinus locũ quẽ sibi eligerat inhabitãdũ cito desereret et ad aliũ locũ sibi a deo destinatũ vlterius requirẽdũ cito ꝓparet. Qui statim expergefactus a somno que visione nocturna audierat sollicita mẽte pertractans locũ quẽ inhabitare ceperat deseruit ac nõ longius ab eodẽ loco digressus peruenit ad arduum montem omnibus modis tanto habitatore dignissimũ Qui statim comperiẽs angelicã promissionẽ ad se esse completã in hũc modũ loq̃ exorsus est. Hic fons hic lapides/hic tẽpli materiales. Hic fluuiale bonũ nutrit̃ vbiq3 p amnes. Hic mea sit sedes locus iste parabit honores. Vult deus hic habitem monstrans in monte laborẽ. His dictis construxit edificium et postea metu

tus est cimiterium. Quod dum emẽsus fuisset in honore sancte et indiuidue trinitatis fundauit oratoriũ. Cũ itaqꝫ ini bi perseuerare ꝓposuisset quodã die bubulcus poulenti regis glatmorcantie venit ad locũ. Qui cũ beatũ Cungarũ vidisset absqꝫ licentia regali ibi hereniticã mãsionẽ ꝯstruxisse: indignat⁹ ita secũ tacite ptractauit dicẽs. Indignũ quippe valde est hoĩem aduenã ꝛ ignotũ dño meo rege poulento inconsulto regijs territorijs inhabitare. Quapropter quãtotius huius rei causa indicãde regẽ poulentũ adibo. Qui statim qđ in voto habuit opere cõplens regi poulento indicauit Cungarũ heremitã aduenã non licẽtiatũ in agellis regijs habitare. Quo audito rex poulentus in irã excanduit: et ad locũ eundẽ visendũ statim cũ festinatione properauit. Quo cũ peruenisset et de beato viro prout audierat certũ comperuisset: in beatũ virũ iniurias ꝛ cetera inhonesta furiose intulit effrenatus in eũ. Qui cũ diuersis modis iniuriarũ beatũ virũ Cungarũ ꝯcitasset et vt abiret gradu concito precepisset: sanct⁹ Cungarus vt erat mansuetus mãsuete rñdit dicẽs. Tu rex sed seruus michi mox seruilis habendus. Hic remanere volo pro te discedere nolo. Me male cõpellis rogo sis correctus ab alto. Audiat ipse deus te vertat recta loquẽdo. Qui cũ regem huiusmodi verbis de imperitia corripuisset: stati idem rex amissione visus multatus est Quo sine dilatione compuncto ob tantam iniuriam sancto viro illatam quem prius violenter corripuerat mox ad genua prouolutus eiusdem veniam sibi de illata iniuria postulauit ꝛ vt de sui obcecatione quã iuste meruerat apud misericordem dñm veniam postularet. Sanctus autem Cungarus innata sibi pietate regi truculento: sed iam per dei gratiam et visitationem humili et mansueto plene compassus gratiam quam ipse rex sibi non meruerat a deo postulauit ꝛ oculos regis pristine luci restituit ita vt multo limpidius iam illuminatus videret: ꝙ anteꝙ cecatus esset. Rex aũt poulent⁹ viso tanto miraculo in se per dei gratiã perpetrato dedit beato Cungaro totum territorium circa locum quem elegerat: et mansionem cõstruxit in qua cum omni securitate et pace deuotissime deo deseruiuit. Construxit autem in eodem loco oratorium in honore sancte et indiuidue trinitatis in quo sicut et apud Cungresbiriam duodecim canonicos qui regulariter viuentes deo seruirent. Ipse autem tanꝙ sollicitus et pater sanctissimus vtriusqꝫ monasterij curam gerebat et ꝓpria presentia frequẽtius recreabat

Princeps quidã noĩe Pebian voluit auferre scõ Cungaro qui etiã ꝛ doccuinus apud Walenses vocabat̃ ex eo ꝙ eos viam domini docebat/ volebat inꝙ auferre magnã partẽ terre que ꝛ ex dono regis ꝛ attestatione vicinorũ ad ecclesiã suam pertinebat. Beatus aũt Cungarus testimoniũ sibi perhibente conscĩetia sua tã iniuste exactioni penitus nõ cessit: sed diem certũ oĩmodo statui procurauit quo sub certis et fidelib⁹ iudicibus hĩc inde ꝯstitutis sup terre portione predicta redderet̃ vnicuiqꝫ qđ suũ esset. Die aũt ꝯstituto ꝙ sup hoc iusta ĩq̃sitio fieret: ꝯuenit multitudo vicinorũ vt de mãdato poulẽti regis cui⁹ ptãti ꝛ iuri predicta tre portio ptineret sũmope discerneret Prefat⁹ aũt princeps noĩe pebian magna stipat⁹ testiũ copia cũ vi et fraude niteret̃ in cã prefata beato Cungaro inferre iniuriã: ad modũ cere ad ignis ardorẽ liquescentis in ꝯspectu oĩm qui aderãt liquescendo adnichilatus est. Quod videntes omnes timore turbati sunt: et glorificauerunt deũ qui iustũ iudiciũ iudicans: innocẽtẽ liberauit de manu potẽtis iniqui

reddēs i caput suū qđ meruerat. Ex hoc autē et deinceps etiā beatus Cungarus honori et venerationi omnibus hominibus qui eius famā et sctitatē audierāt et colebaⁿ et venerabaⁿ ab oībus quasi angelus dei. Cū igiⁿ beat⁹ Cungar⁹ oībus virtutibus esset adornat⁹ simulq; iā dictis atq; aliis innumeris miraculis clarus esset diuin⁹. Cūq; videret vtrūq; monasteriū sc; in Cungresbria et qđ in vallia fundauerat ambulare et fructificare in timore dei incidit ei in mentē ꝓpositū diuinit⁹ sc; adeūdi limina beatissimoꝝ petri et pauli et eoꝝ suffragia ad diuinā miam optinendā implorare. Deīde etiā hoc in votis habuit vt visitatis sacris pignorib⁹ apłoꝝ etiā hierosolimitanā visitaret et sctā loca deoscularetur in q̄bus steterūt pedes dñi. Accepta itaq; licētia ac benedictione Dubricij landauiensis epi simulq; et monasterioꝝ q̄bus pater preerat necnō et parochianoꝝ vicinarū ecclesiaꝝ iter qđ in voto habuit aggressus est. Qđ etiā pie et deuotissime adimplēs postea q̄ꝫ rome sacratissima sctōꝝ apłoꝝ limina visitauit ac alioꝝ sctōꝝ innumerabiliū suffragia inibi dormiētiū implorauit hierosolimā ꝓfectus est. Qui peragratis ac visitatis locis sctis in eadē vrbe ꝓ vite sue meritis trāsitorie ad regna trāslat⁹ est celestia. Vñ sicut a maiorib⁹ accepim⁹ a socijs et fidelibus q̄ ei indiuidui comites adheserāt translat⁹ est vsq; cūgresbriā prestāte dño nr̄o iesu xp̄o cui est honor ꝛ gl̄ia p infinita secula seculoꝝ.

¶ De sancto Dauid ep̄o ꝛ confessore.

Sanctus enī Dauid quē vulgus dewi appellat angloꝝ oraculis ad prēm quidē prius deinde ad sctm̄ patriciū ter denis āñis priusq̄ꝫ nasceretur nō solū prophetat⁹ verū etiā misti icis donationū muneribus ditatus innotuit. Nam quodā tp̄e pater eius ceretice gentis regali potētia fret⁹ qua tandē deposita celeste regnū comparans angelica in somnis monit⁹ voce audiuit. Crastina die ve‸natū iturus tria munera reperies: ceruū sc; quē prosequeris/piscē/apiūq; examē. Ex hijs itaq; tribus reseres fauū/partēq; piscis ꝛ cerui. Que ad mancāni monasteriū qđ vsq; nunc depositi monasteriū vocatur filio ex te nascituro custodiēda transmittes. Que quidem munera huius vitā prenūciāt. Nā fauus mellis eius sapientiā clamat. Sicut enī mel in cera ita spiritalem sensum historico capiet instrumēto. Piscis vero aquaticā eius vitā significat. Sicut enī piscis aqua viuit: ita iste vinū et cicerā ꝛ omne qđ inebriare potest respuēs beatā deo vitā in pane tantū ꝛ aqua ducet. Inde etiā Dauid aquatice vite cognoībatur. Ceru⁹ enī in antiquo serpēte signat dñm. Sicut enī ceruus expoliatus serpētibus pastus fontē aque desiderās acceptis viribus velut iuuētute renouaⁿ: sic iste quasi ceruoꝝ pedibus sup excelsa statutus antiquū humani generis serpētem viribus nocēdo contra semetipm̄ expolians fontē vite assiduis lachrymarū cursibus adoptās de die in diē renouat⁹ proficiet. Deinde sanctus Patrici⁹ rome erudit⁹ et pontifex effectus demeticа intrat iura ꝛ ad locū qui vallis rosina diciⁿ. id est meneuia ibi est modo ecclesia cathedralis vbi idē sctūs modo requiescit/ibiq; deo deseruire cepit. Et ecce angel⁹ dñi ei apparens dixit. Tibi inq̄t nō istū locū disposuit de⁹: sed filio nondū nato: nec nisi pactis annis. xxx. nascituro. Audiens hoc patrici⁹ merēs et stupēs irat⁹ in corde suo dixit. Cur dñs despexit seruum suū ab infantia sua sibi seruiētem cū timore/elegitq; aliū nondū in hac luce natū. Parauitq; fugere ꝛ dñm suum iesum xp̄m deserere dicens. Cū ante dñi mei cōspectū incassū labor meus dirigiⁿ

et michi qui nondũ natus est preponitur
vadã et tali labori amodo me nõ subijci-
am. Misit autẽ ad eũ dñs angelũ suũ vt
illũ verbis familiaribus blandiret. Cui
et ait. Patrici letare dñs eni misit ad te:
vt ostendã tibi totã hibernie insulã. Tu
eni eris apostolus illius insule quã cer-
nes: multaqꝫ ꝓpter nomẽ dñi dei tui in
ea patieris sed dñs erit tecũ in omnibus
que facturus sis. Ibi prodesse debes/ibi
parauit tibi dñs sedẽ/ibi signis et virtu
tibus radiabis: totamqꝫ gentẽ deo sub-
iugabis. Sit tibi hoc signũ. Ecce totã ti-
bi insulã ostendã. Curuabunt montes/
humiliabit pelagus/oclos trans oĩa eue
ctus/ex loco in quo stas promissum vide
bit. His dictis: erectisqꝫ oculis de loco in
quo stabat et erat vallis satis magna in
quo est lapis sup quẽ stetit ante hostium
cuiusdã capelle antique quẽ ego oculis
vidi et manibus palpaui: totã prospexit
insulã. Tũc placatus vir dei parata na-
ui suscitauit in portu quẽdam senẽ p an
nos duodeci ibidẽ sepultũ: quẽ secũ in hi
berniã duxit. Peractis aũt triginta an
nis rex ceretice regionis demeciam que
nũc northwallia dr pergẽs inuenit scti-
monialẽ sibi obuiã nõie nõnitã virginẽ
pulchrã nimis. Quã concupiscẽs ⁊ vim
inferẽs oppressit eã. Que filiũ cõcepit et
nec ante nec post virũ agnouit: sed in ca
stitate mẽtis ⁊ corporis perseuerãs: feli
cẽ vitã duxit ⁊ ab ipo cõceptionis tpe pa
ne tm̃ et aqua vixit. In loco autẽ in quo
oppressa concepit: tpe ipso conceptionis
duo lapides grandes apparuerũt vnus
ad caput alter ad pedes q̃ antea visi non
fuerant. Crescente aũt vtero mater ad
offerẽdas ꝓ partu oblationum elemosi-
nas quãdam ingredit ecclesiã ad predi-
cationẽ audiẽdam. Et ecce subito gildas
obmutescẽs quasi clauso gutture tacuit
Uide hoc miraculũ supra in vita scti gil
de cõfessoris. Interea quidã tirann⁹ ex
magorũ vaticinio audierat filiũ suis in
finib⁹ nasciturũ: cui⁹ potestas totã occu
paret patria et notato ex magorꝝ oracu-
lis loco in quo fili⁹ nasceret ait. Quẽcũ-
qꝫ ibi vl' modicũ inueniã gladio meo pro
tinus occidã. Urgẽte tandẽ partus tpe/
mater predictũ petiuit locuꝫ. Ipsa vero
die tanta aeris tẽpestas inualuit vt nul
lus vl' foras egredi posset. Locus aũt in
quo mater parturiebat ingẽti lucis sere
nitate prefulsit. Habebat parturiẽs pe-
trã iuxta se positã in qua vrgẽte dolore
manibus innixa fuerat: quarũ vestigiũ
veluti cera impressum petra intuẽtibus
ostendit que in mediũ diuisa dolenti ma
tri condoluit. In illo eni loco cõstruit ec-
clesia in cuius altaris fundamẽto hec pe
tra tecta latet. Cũqꝫ infans ab epõ bapti
zaret in ipso loco fons lucidissime aque
subito erũpens apparuit: curauitqꝫ ocu
los cuiusdã ceci qui baptizatũ tenuit eũ
Intelligẽs eni cecus ille qui sicut fertur
ab vtero mris sue sine nare et oculis na-
tus fuerat: infantẽ quẽ sinu tenebat ple-
nũ esse grã spũs scti: accepit aquã in qua
infans baptizatus fuerat et in faciẽ sper
gens oculorꝝ claritatẽ ⁊ faciẽ integrã re-
cepit. Cũ aũt litterarũ studijs positus
esset viderũt condiscipuli ei⁹ columbam
cũ rostro aureo ad labia ei⁹ ludentẽ ⁊ eũ
docentẽ. Demũ ad sacerdotiũ promotus
perrexit ad paulentẽ discipulũ scti Ger-
mani epi q̃ in insula quadã gratã deo vi
tam ducebat cũ quo multis annis qđ le-
gebat implendo vixit. Contigit autem
poulentẽ magistrũ suũ ꝓpter nimiũ do
lorẽ oculorꝝ lumẽ amisisse ⁊ vocatis disci
pulis suis: rogauit vt ex ordine inspice-
rent ⁊ benedicerent oculos eius. Et cum
hoc fecissent et nichil remedij sensissent:
ait illi Dauid. Pater mi noli michi preci
pere vultũ tuũ inspicere: decẽ eni ãni sũt
ex quo tecũ scripture operam dedi et ad
huc faciẽ tuã nõ aspexi. Paulens autem

nimiam eius verecundiã admirans ait. Quia inquit ita est satis erit vt palpando vbdicas oculos meos ꝛ sanabor. Sta timq; vt tetigit eos sanati sunt. Post hec vero duodecim monasteria construxit ꝛ Glastoniã veniens ecclesiã a fundamento fecit. Deinde Bathoniam veniẽs mortiferã aquã sua benedictione salutarem efficiẽs lauandis corporibus dignã perpetuo donauit calore. Lemustir ꝛ aliud in gowir in wallia monasterium construxit: ꝛ quẽdam regẽ cecũ illuminauit Quadã vero die sctũs Dauid ꝛ tres ei⁹ discipuli. scilicet Aidanus/Theliaus/ꝛ Jsmael: cũ multa condiscipulorũ turba vallẽ rosinã adeunt. Quo audito: tirannus quidã noĩe baia liuore stimulatus ꝛ ira contra sctm̃ cũ suis venit vt eos occideret. Et ecce statim per viam gradientes febre correpti grauissime vexari cepeerunt. Cũq; ad domũ regrederẽtur occurrit illis vxor illius tiranni dicẽs. Ecce ecce pecora vr̃a/iumẽta/oues et aĩalia oĩa subita peste mortua sunt. Reuertamur ad seruũ dei ꝛ miaꝫ postulãtes ip̃m adoremus: vt nostri ꝛ pecoꝝ dignetur misereri. Et redeũtes ad sctm̃ cũ lachrimis ꝛ precibus mĩam implorabãt dicẽtes. Terra inquiunt in qua es tua in sempiternũ fiat. Et dederũt ei totã rosinã vallẽ. Seruus aũt dei benigno animo ait illis. Pecora inq̃t vestra reuiuiscẽt. Et reuersus ille domũ sanitate recepta cũ cõiuge sua pecora omnia viua ꝛ sana inuenit. Altera die vxor eiusdẽ viri liuoris zelo accensa conuocatis ancillis suis dixit. Jte ad flumen et nudatis corporibus in conspectu sctoꝝ ludicra exercentes impudicis vtimini verbis. Ancille obediunt impudicos ludos exercent simulant concubitus/blandos amoris nexus ostẽdũt/monachoꝝ mentes quorũdam ad libidinem pertrahunt/quorũdam molestãt. Cũcti ergo discipuli illam iniuriam non ferentes dixerunt ad Dauid. Fugiamus hinc quia propter molestiam mulierum hic habitare non possumus. Nostis inquit vir dei q̃ mũdus nos odit: sed scitote q̃ plebs israelitica comitãte federis archa terram repromissionis ingrediens continuis preliorũ periculis cesa: nec tñ victa insistẽtem prope et incircũcisum deleuit populũ quod nostre victorie certamẽ manifesto iudicio signat. Qui eñi superne patrie promissum querit necesse est aduersitatibus fatigari nec tamẽ vinci: sed christo comite immũdam vitiorũ labem tandem superare. Debemus itaq; non vinci a malo sed vincere in bono malum quia si xp̃s p̃ nobis quis cõtra nos: Estote ergo fortes in bello: ne de fuga vestra gaudeat inimic⁹ noster. Sicq; cordibus discipulorũ ieiunauerunt omnes in illa die ac nocte vsq; mane. Mane aũt facto vxor illius tiranni cũ sua preuigna pergens ad vallem dixit. Tribue caput tuum in sinũ meũ volo eñi inuestigare leuiter cirros tuos. Puella vero innocens que ab infantia sua pie ꝛ caste inter pessimas mulierũ turmas vixerat caput in sinũ nouerce vertit. Jlla vero confestim extracta nouacula caput virginis amputauit ꝛ sanguine in terrã fluẽte fons viuus erumpẽs multos postea languores sanauit. Sicq; nouerca fugiẽs: qua morte vitã finiuit nemo nouit. Cumq; Baia qui sanctũ occideret misisset inimicus illius in arce sua amputauit caput eius. Erat eñi porta illius diluculo aperta cũ hostis inopinatus de naui venisset. Mox q; ignis de celo cecidit: et totum edificiũ cito combussit. Dauid aũt cõstructo in valle rosina monasterio talẽ cenobialis propositi rigorẽ decreuit vt monachorũ quisq; cotidiano desudans operi manuum labore suam in commune transigeret vitam dicens. Qui enim non laborat ait apostolus non manducet. Nesciens

enī ꝙ secura quies vitioꝝ fomes et mater esset: monachoꝝ humeros duris fatigationibus subiugauit. Nam ꝗ sub ocij quiete tempa mentesqȝ submittũt instabilem spiritum libidinisqȝ stimulos sine quiete pturiũt. Possessiones eni iniquorum respuebant/dona reprobabant/diuitias detestabantur/boũ nulla ad arandum cura: quisqȝ sibi ꝛ fratribus diuitie quisqȝ ꝛ bos nullum preter necessariũ inter eos habebat colloquiũ sed quisqȝ aut orando aut deo placita cogitando iniunctũ opus peragebat. Peracto aũt rurali opere ad monasterij claustra reuertẽtes aut legendo/aut scribendo/aut orando totam ad vesperũ peragebant diem. In vespera vero audito nole pulsu: dimissis mox operibus ecclesiã petebant: et visis in celo stellis ad mensam conueniẽtes citra saturitatẽ comedebant. Nimia enim sacietas quãuis solius panis luxuriam generat. Pane autẽ et oleribus sale conditis pasti sitim lacte aqua mixto restringebant. Peracta cena quasi per tres horas vigilijs orationibus genuflectionibus insistebant. Quãdiu in ecclesia orationibus vacabant/nullus oscitare/nullus sternutationem facere: vel saliuam foras iacere licenter audebat. His ita gestis: sopori membra dabant: et pullorum canti expergefacti vsqȝ diẽ orationibus dediti erant. Cogitationes patri propalabant patris licentiã etiã vel ad nature requisita petebant/pellinis vestibus induebantur. Qui eni sancti propositi conuersationem desiderãs fratrũ inire consortium postularet prius decem diebus pre foribus monasterij quasi reprobatus necnon et verborum opprobrijs confutatus remaneret. Si autem bene vtẽs pacientia ad decimũ perstaret diẽ/accept⁹ prius a seniore qui porte preerat constructus seruiebat. Ibiqȝ per multum temporis desudans/fractusqȝ multis animi aduersitatibus tandem fratrũ merebatur inire consortium. A cõuersationem enim cupientibus eorum: nichil recipiebant: sed nudi veluti e naufragio euadẽtes recepti erant: vt occasionem se extollendi non haberent. Sanctus autẽ Dauid post matutinas protinus frigidã petebat aquam: in qua diutius morãdo carnis ardorem domabat. Orphanorum pupillorum/viduarum/egentium peregrinorum multitudinem pascebat. Audita autem eius fama reges et principes sua regna deserentes eius monasterium petebant. Constantin⁹ quoqȝ Cornubiẽsiũ rex relicto regno suo in cuius monasterio monachus effectus est ibiqȝ diu felici cõuersat⁹ seruitio tandẽ in aliã longinquã patriã migrãs monasterium fundauit.

Cum autem in estate abũdantiã aque non haberẽt vt in hyeme a fratribus rogatus sanctus Dauid eleuatis in celum oculis necessariam a deo aquam petiuit et cũ voce orantis fons lucidissime aque de terra effluxit. Et quia vineis fructifera nõ erat patria ad efficiendũ dñici corporis ꝛ sanguinis sacramentũ in vinum conuersa est: ita vt in tẽpore suo nunꝙ indiguerat mero. Iterũ ad rogatũ cuiusdam rustici pater sctũs proximorũ compatiens necessitati glebe superficiem baculi cuspide aperuit: et fons viuus emanare cepit. Sanctus Aidanus ei⁹ discipulus a preposito monasterij imperat⁹: vt ad deportãda de valle ligna acceptis duob⁹ bobus abiret. Cui⁹ dicto obediẽs nec claudendo librũ morã accipiens: siluam petit. Paratis autẽ lignis cum viam caperet de prupta ꝛ alta rupe cũ vehiculo boues in mare pcipitati sunt. Ruentib⁹ aũt lignũ imponit crucis atqȝ ita factũ est vt ex vndis sanos et incolumes cũ vehiculo accipiẽs boues let⁹ ingrederet viã. Peracto itinere solutisqȝ a labobore bob⁹ librũ apertũ a pluuijs que tũc

multum inundauerant repperit illesum
Tandem ad plenũ eruditꝰ ⁊ virtutibus
pollens/hiberniam petiit: constructoqꝫ
ibidẽ monasterio sanctissimã vitã duxit.
Cũ aũt Aidanus nocte paschali orationes cõtinuaret: apparuit ei angelus dñi
dicens. Nosti ꝙ sancto Dauid patri vr̃o
crastina die venenũ a quibusdã fratribꝰ
ad prandiũ apponetur? At ille. Nescio in
q̇t. Et angelus. Condiscipulus tuꝰ Scu
tinus ad littus pergat maris: ego enim
eum illuc transferam. Veniens ad ma
re discipulus: pontum vsqꝫ ad genu in
trauit. Et accipiẽs eũ belua traduxit eũ.
Peracta aũt missa cũ sanctus Dauid re
fectoriũ ad prandiũ cũ fratribus peteret
Scutinꝰ quondam discipulus suus ob
uians illi: cuncta ex ordine referens: pa
riter leti discumbunt/gratias agentes
deo Finita oratione assurgens diaconus
qui patri ministrare consueuerat panẽ
veneno infectũ mẽse imponit: cui cocus
et yconomus consenserant. Scutinus
autem se erigens: hodie inquit nullum
frater patri ministerium adhibebit/ego
enim impendam. Ille aũt confusus ab
cedens et ebetans diriguit. Accepit Da
uid panẽ illum venenosum ⁊ in tres par
tes diuidens: vnã cuidã canicule dedit q̃
statim vt gustauit misere vitam finiuit
Omnes enim pili illius in ictu oculi ceci
derunt: ita vt viscera eius corio passim
fracto foras erumperent. Partem alte
ram dedit coruo: et mox vt rostro tetigit
exanimis de arbore cecidit. Tertiã vero
partẽ in manu sua tenens benedixit ⁊ cũ
gratiarum actione comedit ⁊ in nullo ei
nocuit. Cum autem quidam abbas no
mine Barre limina apostolorum petri et
pauli visitare affectaret: equum sancti
Dauid petijt et accepit. Optenta patris
benedictione portũ petit mare intrat: et
fidẽs p̃ris bñdictione equo pro naui vtit
Equus eñi tumẽtes fluctuũ cumulos ve
lut planũ campũ peragebat. Cũ aũt lon
gius processisset: apparuit ei sctũs Bren
danus sup marinũ cetũ durã vitã ducẽs
Qui vidẽs hoiem in mari equitantẽ stu
pefactus ait. Mirabilis deus in sanctis
suis. Salutantibus aũt se mutuo Bren
danus interrogat vnde esset a quo veni
set et qualiter in mare eq̇tasset. Et cũ il
le cũcta de sctõ Dauid retulisset: ait bren
danꝰ. Vade in pace: ego veniã ⁊ videbo
eũ. Barre autẽ illeso gressu patriã adiit:
et fratribꝰ gesta ꝑ ordinẽ indicauit. De
dit aũt sctũs Dauid Aidano tintinnabu
lum sed ille nauigãs ad hiberniã illiꝰ ob
litus misit ad Dauid nunciũ vt trãsmit
teret illud. Cui ille ait. Perge puer ad
magistrũ tuũ. Et factũ est dũ reuerteret
ille: crastina die visum est tintinabulum
iuxta Aidanũ angelo deferẽte anteꝗ̃ ve
nisset nuncius eius. Quadã autẽ nocte
apparuit ei angelus dñi dicens. Crasti
na die percingẽs calcia te: hierusalem vs
qꝫ peregre proficiscẽs optatã carpe viã:
sed et alios duos comites vocabo/Thei
liaũ scꝫ ⁊ paternũ. Sanctus autẽ admi
rans imperij preceptũ dixit. Quomodo
fiet hoc? Nam quos promittis comites:
triũ vel eo amplius dierum spacio a no
bis separantur. Ego inquit angelus hac
nocte ad illos vadã: et huc illos ad te ad
ducã. Et factũ est ita. Cũ aũt alienigena
rum linguas audirẽt: intellectus illarũ
sine interprete a domino collatus est. Ap
paruit autẽ angelus dñi patriarche di
cens. Tres ab occidentis finibus viri ad
ueniũt quos cũ gaudio et hospitalitatis
gratia suscipiens: in episcopos consecra
bis. Patriarcha v̄o tres honoratissimas
sedes parauit: ⁊ sctõs benigne suscipiẽs
in illis sedere fecit: ⁊ Dauid ĩ archiepm̃
ꝓuexit ⁊ ait. Iudeorꝫ inq̇t ꝑtãs in xp̃ia
nos inualescit nos cõmouẽt fidẽ repellũt
Parate ergo vos ad ꝓ̄dicationẽ singulis
diebus ꝓcedite vt eorꝫ violẽtia cõfutata

quiescat. Predicāt itaqꝫ per singulos di-
es intelligētibus eos in sua lingua vni-
uersis: fit grata predicatio eorū: plures
in fide roborati conueniūt. Patriarcha
vero sctm̄ dauid quatuor muneribus di-
tauit: altari scilicet cōsecrato in quo dñi-
cum cōsecrabat corpꝰ qđ innumeris pol-
lens virtutibus: nunq̄ ab hoībus a san
cti dauid obitu visum est: sed pelleis ve-
laminibus tectū latet absconditū. Insi-
gni etiā nola sed ⁊ ipsa virtutibus claret
Baculo etiā auro texta tunica qui bacu-
lus miraculis choruscus per patriā insi
gnis predicatur. Sed quia inquit patri
archa laboriosa vobis sunt in itinere ad
ferendū: ad patriā reuertamini in pace:
⁊ ego post vos illa transmittā. Patri er-
go valedicūt: patriā aduenīunt: ⁊ allata
ab angelo dei munera accipiūt. Cū aūt
heresis pelagiana post transitū scti ger-
mani in britānia pullularet: cōuocata sy
nodo vnanimi cōsensu statuitur: vt qui-
cūqꝫ tali sermōis gratia ditaretur: vt in
cūctorum auribꝰ eius eque loquela inso-
naret: metropolitanus et archieps̄ oīm
fieret ex cōsensu. Erecto itaqꝫ vestimēto-
rū cumulo cū multi predicare īcepissent
⁊ vsqꝫ ad proximos vox illorū vix audita
fuisset: deliberato cōsilio pro viro sctō da-
uid festinanter trāsmiserūt. Qui venire
renuens: ait. Nemo inquit temptet me:
qđ ipi nequeūt: qualis sum vt ego possū.
Agnosco humilitatē meā: ite ī pace. Sā
cti tādem daniel et dubricius ad eū missi
sunt. Quorū aduentū in spū preuidens:
dixit fratribꝰ. Hodie fratres sanctissimi
viri ad nos veniunt: leto animo eos exci-
pite: pisces cum pane ⁊ aqua adquirite.
Cūqꝫ legationē suā exposuissent viri scti
ait dauid. Pariter visitabimꝰ synodum
sed tūc predicare nequeo orōnibus tamē
quātulumcūqꝫ iuuamen ferā. Dū aūt si
mul pariter pergerent: ecce orbata muli
er eiulans et gemēs corpus extincti filij

seruabat qui magnus vocabatur. Que
cadēs ad pedes eiꝰ importunis depreca-
tur clamoribꝰ vt sui misereretur. Ille ve
ro mulieri cōpatiens: faciē lachrymis ri
gauit: ⁊ dñm orauit dicēs. Dñe deꝰ me-
us qui in hūc mundū pro nobis pctōribꝰ
de sinu patris descendisti vt nos redime
res de faucibus antiqui hostis miserere
istiꝰ vidue: et da vitā vnico filio suo: atqꝫ
inspira in eo spiraculū vite: vt magnifi-
cetur nomen tuū in secula seculorum Et
statim redeūte anima: corpꝰ cōtremuit.
Et tenēs pueri manū: viuū ⁊ sanum red
didit matri sue Et ait mater Michi mor
tuus filiꝰ erat: tibi vero ⁊ deo amodo vi-
uat. Cūqꝫ oēs sctm̄ dauid predicare coge
rent: iussit puerū nuper resuscitatū suda
riū suū sub pedibus suis exponere: ⁊ sup
illud stans euāgeliū et legē quasi ex buc-
cina exposuit. Corā cūctis niuea celitus
emissa colūba in eius humeris resedit: q̄
tam diu permāsit q̄diu ille p̄dicauit. Cū
aūt clara voce oībus et qui in proximo et
qui in longinquō erāt equaliter p̄dicaret
terra subipso accrescēs attollitur in collē
Ab oībus in summo positus cernitur: vt
in montē excelsum stans quasi tuba exal
taret vocē suam. In cuiꝰ collis cacumīe
ecclesia vsqꝫ in hodiernū diem p̄seuerās:
edificat̄. Expulsa itaqꝫ heresi et fides sa-
nis pectoribus roboratur: ⁊ sctūs dauid
totius britānie archieps̄ cōstituitur nec
nō ciuitas eius totiꝰ patrie metropolis
dedicatur ita vt quicūqꝫ eā regeret archi
eps̄ foret. Expulsa itaqꝫ heresi oēs bri-
tānie ecclesie modū ⁊ regulā romana au
ctoritate acceperūt monasteria per loca
cōstruuntur: et sanctus dauid summus
protector summus p̄dicator a quo oēs nor
mā atqꝫ formā recte viuendi acceperūt:
effectus est. Ipse cunctis ordo: correctio:
imitatio: legentibꝰ doctrina: egentibus
vita: orphanis nutrimentū: nudis fulci-
men: patrie caput: monachis regula: se-

culariꝰ vita fuit. Appropinquāte aūt
hora obitꝰ sui: apparuit ei angelꝰ dñi di-
cēs. Desiderata inqt dudū dies iā in pro
ximo futura est. Parate: q: kalēdis mar
tij dñs ihesus xp̄s multa cōstipatus an
gelorū militia obuiā tibi adueniet. Cui
ille. Nūc dimitte seruū tuū dñe in pace.
Fratres aūt sonū cantū auribꝰ capiētes
nec verba intelligētes: pariter exterriti
in terrā ceciderunt. Sctūs aūt ep̄s voce
magna clamauit dicens. Dñe ihesu xp̄e
accipe spm̄ meū. Et fratres planctū ma-
gnū emittētes blādis sermonibꝰ demul
cebat dicēs. Cōstantes estote fratres: iu
gū qđ accepistis vnanimes ad finē per-
ducite: ⁊ quecūq; mecum vidistis ⁊ audi
stis: custodite ⁊ implete. Ab illa vero ho-
ra vsq; ad diem obitus sui in ecclesia re-
manēs: oībus predicabat. Fama itaq; il
la per vniuersam britanniā hiberniāq;:
velocissime in vna die ab angelo portata
est: qui ait. Scitis quia in sequenti ebdo
mada dñs vester dauid de hac luce mi-
grabit ad dm̄. Adueniente hora exitus
eius a corpe dñs ihesus sui presentiā ad
patris sancti cōsolationē impartiri sicut
per angelū p̄miserat dignatus est. Quo
viso: totus in spiritu exultans ait. Tolle
me dñe post te. Cū his verbis xp̄o comi-
te kalēdis martij aīam deo reddidit atq;
angelica comitatus caterua: celestia re-
gna petiuit: anno etatis sue: centesimo
quadragesimoseptimo. Captꝰ aūt qui-
dā wallensis de ep̄atu meneuēsi a sarra-
cenis extitit: et cathena ferrea cū quodā
alamāno ligatus. Wallēsis eni die ac no-
cte iugiter ad sctm̄ dauid in sua ligua cla
mare cepit: sic dicēs. Dewi wareth. hoc
est: dauid adiuua. Mira res. In breui
subito ad patriā suā restitutꝰ: geruasio
tunc loci ep̄o hoc intimās: ob insigne mi-
raculū secū mansit. Alamānus aūt eius
socius tanq̄ facti cōscius verberibus ex-
ponitur ⁊ sub artiori custodia detinetur.

Cogitauit ergo quomō socius suus fre
quēter (de wi wareth) dicere cōsueuit: et
q̄uis vocabulū non intellexit: statuit et
hoc idē dicere: ⁊ (de wi wareth) sepius ex
clamare. Nec mora subito rapitur: ⁊ ad
domū suā qualiter euectꝰ scire nō potuit
transducitur. Et cū vbiq; intellectū secu
tās vocabuli scire nequiret: parisiꝰ p̄pe-
rauit: ⁊ a quodā wallēse ibidem reperto
vim verbi agnoscēs: gr̄as deo egit: ⁊ pro
impēso sibi beneficio gr̄as acturus: san-
ctū dauid in meneuia peregre profectus
quesiuit. Quē socius suus considerās et
admirans: ad eū accessit: ⁊ cū fletu maxi
mo deosculās: qualiter a seruitute liber-
tatis sit restitutus inquirit. Qui seriatī
quicq̄d ei acciderat: oībꝰ intimare cura-
uit. Cum pestis magna in anglia inua
lesceret: ⁊ strages maxima populi per lo
ca fieret: habito cōmuni cōsilio p̄uisum
est: vt quilibet ep̄us reliquias sue defer-
ret ecclesie in aqua benedicta balneādas
vt aspersione aque siue potatiōe plebi di
uina gratia subueniret. Quo facto: mor-
talitas illa cessare nō potuit. Ultimꝰ de-
mū oīm ep̄us venit meneuēsis: secū bra-
chium scti dauid ferens. Quo in aqua la
uato: apparuit aqua quasi pinguedine
deaurata ⁊ desuper crux aurea. Cūq; po
pulus certati illa ex aqua gustasset: mor-
talitate hominū omnino sedata: gaudiū
⁊ letitia salusq; in regno diffusa sunt.

De sctō Decumano heremita ⁊ marty.

Beatus decumanus ex illu-
stri est prosapia oriundus in
occidentalibꝰ cābrie partibꝰ
que nūc wallia nūcupatur:
ex parentibus quidē culto-ri
bus precipuis xp̄iane religionis. Natio
siquidē illa priusq̄ maior britānia: q̄ nūc
est anglia: barbarica feritate deposita ⁊
relicto errore gentilitatis: viuificis initi
ata sacramētis mox christo se subdidit ⁊
euāgelicis informari meruit institutis.

In qua ꝙ plures effulsere fide preclari: virtutib⁹ insignes miraculis choruscantes. Inter quos pudice enutritus catholice instructus: velut lucifer inter minores stellas: oim morū honestate predit⁹: emicuit decuman⁹. Hic postꝙ domi puerilia transcendit per incremēta innocentis etatis cepit bone indolis adolescens esse: ꝛ nequaꝙ vt moris est mēte euagari: verū disciplie regularis studiosi⁹ coerceri. Facile quidē ꝑcepta transeūt in effectū: vbi gratia prestat auxiliū ꝛ obedientia mollit imperiū. Erat eni sermo pur⁹ nichil habēs lasciuie: nichil quoad potuit ociositatis sed qui tot⁹ esset ad edificationē. In cibis ꝛ potibus tēperantie mediū tenuit: ne prorsus abstinēs: supstitionis argueretur: aut immodice sumēs: crapula grauaretur. Et cū beati decumani coetanei aut studio venādi varie delectati aut studio aliarū quarūlibet artiū occupati tenerētur ille sp̄reta omni carnali delectatione: spūi carnē seruire cogebat et ecclesiarū studiosus terēs limina: ea ꝗ de diuinis scripturis audiebat: ardēti⁹ memorie commēdabat. In facultate litterarū parū admodū expeditus: totū se sctitati dederat: ꝛ quoad licuit ꝑpter insolentiā curialiū cōtulerat se cotemplationi. Melius enim docent opa ꝙ littera melius cōprehēdit sctitas ꝙ disputatio: ꝛ qui plus diligit plus cognoscit. Sane sctūs decumanus spūs scti preuētus ardore: iam statim voluebat in animo: qd postea claruit in effectu. Et tūc pio quidē saciem dedisset desiderio: sed expectauit turbe tumultuātis defluentiā ꝛ suoꝝ cōtribuliū insolentiū quos summo ope detestabatur. Nemo eni ꝓpheta acceptus est in patria sua: ꝛ inimici hois domestici eius. Cessit igitur propter scandalū: ꝛ se totū soli deo cōmittēs: quod pie ꝓceperat: distulit imposterū. Tandē tēpus obseruās et fuge secretioris oportunitatē inueniēs: mare adijt sabrinū clā suis oibus ꝛ precipue familiariorib⁹: et eis ꝗ sibi videbātur studio humanitatis cōiūctiores: xp̄m solū consciū ꝛ ducē sui itineris habens. Quid plura? Defuit naulū: defuit ꝛ nauigiū: ꝛ maturāda erat fuga e vestigio subsequētiū. Uir dei mia dei cōfidens: ꝛ nequaꝙ hesitās de potētia virgas secus mare in frutecto quas repperit crescentes: colligauit in fasciculū: ꝛ tali vtens vehiculo misit se in profundum. Et sic diuina gubernāte ꝓuidētia: puectus est ad littus oppositū ꝓpe castrum dorostorū. Tua sunt hec xp̄e opa qui sanctos tuos ita mirificas. Uere i mari vie tue: ꝛ semite tue in aquis multis. Eo tēpore quo sctūs decumanus diuinit⁹ perductus in angliā venit: erat in eo territorio in quo applicuit vasta heremi solitudo: frutectis ꝛ vepribus obsita: ꝛ dēsitate siluaꝝ in lōgū ꝛ latū spaciose porrecta montiū eminentia sursum educta: ꝛ concauitate valliū mirabiliter interrupta. Hec ei sedes cōplacuit: hec pio eius ꝓposito videbatur accomoda: adeo vt re ipa videbatur dicere. Hec requies mea in seculū seculi hic habitabo quoniā elegi eā. Sic igitur vir sctūs patriā cōmutās exilio: antra deserti pro fastu palatij: cepit ibidē cōmanere: herbis ꝛ radicib⁹ victitare: ieiunijs et orōnib⁹ crebrius insistere: carnem cilitio domās: vigilijs penaliter affligens: ꝛ ꝙto rarius intererat hominū cōsortio: tanto frequētius angelorum mulcebatur ꝛ fouebat eloquio. Tali sub tenore vitā ducēs heremiticā: in iā dicta solitudine multis vixerat annis. Fertur etiā vaccā habuisse cuius lacte pro necessitate corporis saltē preclaris festiuitatib⁹ magis sustentaretur ꝙ aleretur: sicut de beato egidio legitur ꝙ ceruā habuit que sibi beneficiū lactis ministrabat. Nec defuit sancto vrgēs ꝛ inspirata persecutio. Oēs eni qui pie volūt viuere

in xp̄o persecutionē patiūtur. Hāc enī vi-
am reliquit xp̄s coheredibus suis: vt in
euāgelio legitur. Si me persecuti fuerit
⁊ vos persequētur. Sed et ait apostolus
Per multas tribulatiōes oportet nos in
trare in regnū. Qđ qđ fornax auro: qđ li
ma ferro: qđ flagellū grano: hoc tribula-
tio viro iusto. Cum igitur sanctus decu-
manus multimodis signorū floreret vir
tutibꝰ: que per negligentiā scriptorū ab
ierūt in dissuetudinē ⁊ pro magna parte
penes nos in obliuionē: alias deo dante
reseruarētur ad edificationē. Uir quidā
sed et ipē vir belial: aspide seuior: vipera
truculentior: tanti patris inuidēs sctita
ti: in odiū vere virtutis ⁊ in detestationē
xp̄iani nois: furiali mente debachatus:
bestialiter accurrit ⁊ inter verba oratio-
nis ⁊ preces sancte deuotiōis: sctm̄ domi
ni capitis obtrūcatiōe ad celestia regna
transmisit. Tali igitur martyrio migra
uit ad dn̄m post tot ⁊ tātas quas corpori
suo indixit molestias: vt euidentius suo
mōstraret exēplo ꝙ nō est trāsitus a deli
tijs ad delitias. Sed qui volūt viuere se
cundū euangeliū: tota vita sua fiat crux
⁊ martyriū. Nimis enī delicatus est mi-
les qui vult hic gaudere cū mūdo ⁊ in fu
turū regnare cū xp̄o. Sed et istud sub si-
lentio nō est pretereundū ꝙ cū decollatꝰ
esset cū quadā vanga vt fertur: truncus
laceri corporis se erexit ⁊ caput ꝓpriū ce-
pit pendulis brachijs vectitare a loco de
collationis vsqꝫ ad fontē limpidissimi li-
quoris: in quo caput suū ꝓprijs manibꝰ
abluere pro consuetudine habebat. Qui
vsqꝫ hodie ad memoriā ⁊ reuerētiā ipsiꝰ
fons sancti decumani nūcupatur dulcis
necessarius ⁊ salubris incolis ad potan-
dū In quo loco caput simul cum corpore
postmodū a fidelibꝰ quesitū ⁊ inuētum:
sepulture honorifice tradebatur. Reno-
uātur antiqua miracula rediuiua repul
lulāt signa q̄ per beatissimi dionisij galli
arum merita dn̄s exercere dignatus est
ad laudē ⁊ gloriā sctissimi nois sui qui vi
uit ⁊ regnat per immortalia secula secu-
lorum. Amen.

¶ De sctō Deusdedit archiepō ⁊ cōfesso.

Gregio dei pontifice honorio
ex hac luce ad dn̄m translato
electus est archieps̄ dorober-
nensis vir deo dignus: vita ⁊
eruditione clarus deusdedit de gēte occi-
dētaliū saxonū cū maximo oim̄ tripudio
quē ordinaturꝰ venit illuc ythamarꝰ an
tistes ecclesie roffensis: ⁊ nouē annis mē
sibus quatuor ecclesiā suā gloriose rexit.
Seruus itaqꝫ dei deusdedit fidelissimꝰ
per omnia et deo deuotus: euāgelici pre-
cepti nō immemor sicut enim fuerat ido
neus auditor ita nō minus ipsius erat ⁊
studiosus executor. Uerus enim erat dei
cultor: vitiorꝫ mortificator: virtutū ama
tor: verbi diuini nō segnis sator: medita
batur legē dn̄i assidue: preceptis eius se
ipsum humiliter subdēdo et talentū sibi
cōmissum a xp̄o affectu volūtatis nimio
nitebatur creditori soluere suo vsu centu
plicato. Quicqđ de dn̄icis eloquijs aure
cordis exceperat: nō solū opere sed etiam
moribꝰ ⁊ vita adimplere satagebat. Age
bat pastor sanctitatis eximie vt sibi fie-
ret plebs cōmissa cōformis: et ob merita
virtutis celestibus titulis ascriberetur.
Gregē sibi commissum pane verbi diui-
ni saciabat: ⁊ potu euangelice institutio
nis recreabat. Peruigil erat in orationi
bus: ieiunijs intētus: ⁊ elemosinis dedi
tus: ouile sibi creditū non mediocri indu
stria ꝓcurabat ⁊ ab eo insidias demonū
vexillo crucis dn̄ice ꝓpellebat. Integer
rima vite puritate excellens oim̄ bonoꝝ
opinione pollēs: se ⁊ sibi subditos dn̄o iu
giter cōmendabat: et vt in fide xp̄i stabi-
les essent pnox orabat. Presul igitur insi
gnis ac dn̄o per cuncta amabilis cū diui
ni crediti memor esset ⁊ ꝙ humili et cau-

ta diſpēſatiōe illud peregiſſet ꝓuidēs in
futurū ſctē eccleſie ne poſt diſceſſum ſuū
vtpote rudis adhuc vacillaret: pꝛobos ⁊
religioſos viros quos in diuina doctrina
perfectos eſſe ꝓbauerat: verbū dei pꝛedi
cādo paterna cū monitiōe delegauit. De
inde ſibi a deo collata ſcientia ſacri oꝛdi-
nis pꝛimoꝛdia diſpoſuit mira induſtria.
Miniſtros ſacri officij et diuini miniſte-
rij adiutoꝛes vſui eccleſie ſcd̄m inſtituta
apl̄ica deputauit: et in puritate vite ſer-
uire deo docuit. Erat enī vir angelicus:
doctrina pꝛeclarus: ſpū ſapiētie ⁊ humi-
litatis gratia plenus. Hic enī patria lin-
gua frichona vocabat̄: ſed ob merita eiꝰ
magnifica nomē ſaxonicū ab electis dei
miniſtris cōmutatur in nomē angelicū.
Iſte cōfeſſoꝛ ⁊ amicus dei: deuſdedit no-
mine vocabatur. Gr̄a nāq; dei eū in opꝰ
miniſterij ſcti aſſumpſit: ⁊ ſibi in ſacerdo
tē magnū adoptauit. Sumpto ſacerdo-
tali officio in timoꝛe dn̄i perfectus perſe-
uerabat: oculos mentis ſue ſemꝑ ad deū
defixos habens: in ſeruitio dn̄i dies no-
cteſq; aſſiduabat pauꝑes recreando: nu-
dos veſtiendo: infirmos viſitādo: in cha-
ritate dei ⁊ pꝛoximoꝛū amoꝛe perſeuerā-
do deo ſibi placere ſtudebat. Sctiſſimū
hūc paſtoꝛē et doctoꝛē ad cōſummationē
ſctōꝛū nobis ſuperna gr̄a dedit: id eſt ad
ſupplemētū fidei ſctōꝛū. Pꝛīcipiū igitur
cōſummatiōis ſctōꝛū ad quā beatus de-
uſdedit miſſus eſt: pꝛioꝛ dedit almus au
guſtinus fundamēta iecit: ad ſpem red-
didit. Deinde melliflui doctoꝛes lauren-
tius: mellitus iuſtus: honoꝛius: ſibi in-
uicē ſuccidētes. Hoꝛū vera cōſummatio
erat hic ſanctus qui poſt hos vt ſapiens
architectus domū dei viriliter cōſcēdēs:
pꝛedicatiōe: ammonitiōe: coꝛrectiōe ⁊ ex-
imia charitate omnipotēti deo tēpla ine-
ternū māſura ſtabiliuit. Anno aūt dn̄i
ſexcētesimo ſexageſimoquarto poſtq̄ cū-
cta in tranquilla pace diſpoſuerat: idus
iulij celeſtia cōſcendit ⁊ in mōaſterio apo
ſtoloꝛū petri ⁊ pauli ſepeliri meruit. Ui-
tā huius almiflui patris virtutes quo-
q; ⁊ merita mira odoꝛamentoꝛū ſuauiū
gr̄a de tūba eius erūpens oſtentat.

¶ De ſancto Dubꝛicio ep̄o et confeſſoꝛe.

Ucius bꝛitānoꝛū rex: ad eleu-
theriū papā legatos miſit: ſci-
licet eluanū et meduinū: vt iu-
xta eius admonitionē xp̄ianꝰ
fieret. Qui eoſdem legatos ba
ptizauit: ⁊ catholica fide ſuſcepta: oꝛdia-
uit eluanū in ep̄m: meduinū aūt in docto
rem. Et ꝓpter eloquentiā ⁊ ſcientiā quā
habebāt in ſcripturis ſacris: pꝛedicato-
res ad luciū in bꝛitāniā reuerſi ſunt: quo
rum ſctā pꝛedicatiōe: lucius ⁊ totius bꝛi
tannie pꝛimates: baptiſmū ſuſceperūt:
ep̄os oꝛdinarūt: ⁊ beneuiuēdi noꝛmā do-
cuerūt. Exoꝛta tandē hereſi pelagiana:
ad illā cōfutandā: ſctūs germanus ⁊ lu-
pus ep̄i: a gallie ep̄is ad bꝛitannos miſſi
ſunt Qui cum hereſim illā extirpaſſent:
epiſcopos in pluribꝰ locis bꝛitānie conſe
crarūt: ⁊ dextralis partis bꝛitānie: bea-
tū dubꝛiciū ſummū doctoꝛē et archiep̄m
ſtatuerūt ⁊ laudauenſem eccleſiā: in ho-
noꝛe beati petri fundatā: ſedē cathedꝛalē
collocarūt: collatis aūt eccleſie laudauen
ſi a rege multis poſſeſſionibꝰ ⁊ eccleſijs:
dubꝛiciꝰ diſcipulos per eccleſias diuiſit:
quaſdā nouas eccleſias fundauit: danie
lem in ep̄m bangoꝛēſem ⁊ ſetih iltutum:
in loco ab illo laniltut: id eſt eccleſia iltuti
vocatū oꝛdinauit Regulus quidā cam
bꝛie peibanus noīe: cōtra hoſtes in expe
ditionē ꝓfectus et cū triūpho regreſſus:
p̄cepit filie ſue eurdile pꝛo laboꝛe peracte
pugne caput ipſiꝰ abluere. Que cū iuſſa
patris conaretur implere: ex ipſius gra
uitate genitoꝛ illā pꝛegnātē animaduer
tit. Nimia igitur ira ſuccenſus: iuſſit eā
in quodā vtre includi: ⁊ in flumē pꝛecipi
tari. Quotiēs vero in flumē illā pꝛoijcie-

bāt: totiēs ad ripā illesa ferebatur. Jndi
gnatꝰ ergo pater: igne eā cōburi sine mi
seratiōe iussit. Parato illico rogo: puella
immittitur: sed in crastio missis a patre
legatis ad videndū si ossa aliqua filie in-
usta remanerēt eā incolumē: et filiū quē
pepererat in medio ignis in gremio te-
nentē inuenerūt: vestibꝰ illiꝰ atqꝫ capil-
lis ab omni cōbustione intactis. Bapti-
zatus aūt puer: dubꝛicius vocatur ⁊ spi
ritus scti gr̄a statim repletur. Quis ve-
ro pater eius extiterat ignoꝛatur: quidā
idcirco erronei eū patre carere mentiun-
tur. Cū itaqꝫ rex: mirāda signa que dn̄s
erga filiā ⁊ ipsius partū patrauerat co-
gnouisset: filiā cū nata pꝛole cōfestim ad
se adduci p̄cepit. Cūqꝫ infantulū pater-
no affectu cōplectens deoscularetur: in-
stictu diuio: puer manū sursum poꝛrigē-
do: puerili moꝛe faciē ipsius cōtractauit
⁊ ex infantis cōtactu ab incurabili moꝛ-
bo quo laboꝛabat curatur. Saliua enim
ab oꝛe eiꝰ incessanter ꝓfluebat: quā duo
cliētes ad hoc deputati extergere vix po-
terant. Gauisus ergo rex recepta salute
paucis annoꝛū elapsis curriculis: dubꝛi
ciū totius regni sui cōstituit heredē. Tra
ditur puer litteris imbuendꝰ: ⁊ iuuenis
factus litterarū scientia ⁊ moꝛū honesta
te in tm̄ ꝓfecit: vt nō solū rudes: sed etiā
periti edificādi gr̄a ad eū cōfluebāt. Jn-
ter quos erant sctūs theliaus: sampson:
aidanus ⁊ ceteri multi. In natiuitatis
sue solo: iuxta ripā waie fluminis aptaȝ
sibi: ⁊ discipuloꝛū multitudini sedem ele
git: ⁊ pluribus annis ibidē studiū rexit.
Cōstructa aūt ecclesia iussu angeli domi
ni pꝛedicabat ⁊ populū docebat: ⁊ manꝰ
eius impositiōe: diuersoꝛū moꝛboꝛū lan-
guoꝛes crebꝛius sanabātur: anxij quicū
qꝫ ⁊ debiles: leti ⁊ incolumes redibāt Ex
oꝛta tandē vt pꝛemittitur heresi pelagia
na: mittitur de gallia sctūs germanꝰ cū
lupo epō: ad cōpescēdam eam. Coꝛrupta

nāqꝫ fuerat chꝛistianitas bꝛitonuȝ: tum
pꝛopter paganos saxones: tum pꝛopter
pelagianā heresim: cuiꝰ venenū in ipsis
pluribus serpserat diebꝰ. Jtaqꝫ scti epi
pꝛedicti cōsenciente rege ambꝛosio aure-
lio necnō ⁊ oīm clero: dubꝛiciū archiep̄m
consecrarūt. Jdē aūt rex: vt memoꝛiale
ꝓcerū bꝛitānie: quos hengistꝰ saxonesqꝫ
sui cōplices: nephanda ꝓditione in mon
te ambꝛosij qui nūc vulgo stanhenges di
citur trucidauerat: scilicet quadꝛingēto-
rum octoginta consulū atqꝫ baronū eter
nū fieret: pergrādes lapides qui ibidem
in hoꝛū memoꝛiam vsqꝫ in pꝛesens positi
sunt: ab hibernia cū magna manu: ger-
mano suo vther illuc transmisso depoꝛta
ri fecit. Qui cū allati fuissent: cōgregati
sunt in monte ambꝛosij edicto regis ma-
gnates cū clero vt cū magno honoꝛe di-
ctoꝛū nobiliū sepulturā p̄pararent. Die
aūt pꝛefinita impositū est diadema capi
ti regis aurelij ambꝛosij ⁊ de cōmuni cō-
sensu sedē eboꝛacensem cōtulit sampsoni
viro sancto vꝛbis vero legionū archiep̄a
tū inclito dubꝛicio dedit. Cūqꝫ hec et alia
in regno suo rite disposuisset: p̄cepit mer
lino vati: saxa circa sepulturā erigere: q̄
de hibernie nauigio attulerat. Et factū
est ita. Perempto tandē veneno aurelio
rege ⁊ regnante paucis annis vther fra
tre eius: arthurus filius eiꝰ: ope dubꝛi-
cij successit: qui saxones audacter pluri-
bus pꝛelijs aggreditur: nec tamen illos
a regno funditꝰ extirpare potuit. Sub-
iugauerāt enim sibi saxones totā partē
insule que est a flumie hūbꝛic vsqꝫ ad ca-
thanensiū equoꝛ pꝛotēditur. Ea ꝓpter
cōuocato arthurus clero regniqꝫ pꝛima-
tibus quid potissimū cōtra paganoꝛū sa
xonū irruptionē faceret: cōsuluit. Cōmu
ni tandē cōsilio mittit ad armoꝛicā: id est
minoꝛē bꝛitanniā ad howelū regē nunci
os: qui ei calamitatē bꝛitānie notificarēt
Qui cū quindecim milibꝰ armatoꝛū bꝛi-

tanniā veniens ab arthuro & sctō dubri-cio honorifice susceptus: ad vrbē lincoli-nā a saxonibus obsessam proficiscentes: commisso bello sex milia saxonū: vel sub-mersi vel telis percussi perierunt Ceteri vero ad nemus calidonis fugiētes a bri-tonibus obsessi ad deditionē coacti sunt. Et susceptis obsidib⁹ de tributo annua-tim soluēdo cum solis nauibus eos repa triare permisit. Elapso paruo inde tēpo-re peracte pactionis saxones puduit: et viribus reparatis fedus suū irritum fe-cerunt vrbēq3 badonis obsidione vallāt: que nunc bathonia vocatur. Quo audi-to arthurus congregato exercitu cōspe-ctis hostium castris sic suos alloquitur. Quoniā inquit impijssimi saxones fidē michi seruare dedignantur: ego fidē deo meo seruās sanguinem ciuiū meorū vl-cisci conabor. Proditores ergo istos viri-liter aggrediamur: quos procuidubio suf fragante xpo cum votiuo triumpho de-uincemus. Hec illo prosequēte: sanct⁹ du bricius ascenso cuiusdā montis cacumie excelsa voce exercitū sic affatur Viri chri stiana professione insigniti maneat in vo bis cōciuium vestrorū pietas & patrie: q̄ proditione paganorū exterminati vobis sempiternū cedet in opprobriū nisi ipsos totis nisibus defendatis. Pugnate pro patria vestra & mortē si superuenerit spon te patimini pro ea. Ipsa eni victoria est & anime remediū. Quicūq3 enim pro fra trib⁹ suis mortē subierit: viuam hostiā se prestat deo: xp̄mq3 sequi non ambigit qui pro fratribus suis animā ponere di-gnatus est. Siquis igitur vestrū in hoc bello mori contigerit: sit ei mors illa oim delictorum suorum penitētia & remissio: dum eā hoc modo recipere nō diffugerit. Percepta itaq3 sancti būdictione oēs ad arma currunt: arthurus etiā humeros suos clipeo ptegit quo imago sancte ma rie dei genitricis depicta cōstitit: quam sibi crebrius in auxiliū inuocauit. Et ir-ruens in saxonū cuneos adiutus sancti dubricij precibus multa milia prosternē do: victoriā obtinuit: et paucos qui stra-gem euaserant ad deditionē coegit Du bricius aūt monasterium iltuti abbatis quodā tēpore quadragesime visitauit: et cū sanctū sampsonē ad sacerdotij gradū promoueret: vna cum sancto iltuto colū-bā niue candidiorē celit⁹ missam quous-q3 cōpleretur officiū super caput sampso nis manentē vidit. Idem etiā sampson curā promptuarij habēs: cum omnia pe ne pocula ob letitiā aduētus dubricij hos pitibus erogasset et egenis cuiusdā fra-tris inuidia: qui paulo ante eodē officio fungebat: delat⁹ est se quicq̄d in cellario pot⁹ habuerat pdiga manu dilapidasse Exorto idcirco inter fratres murmure: sampson nimis erubescēs: cū sctō dubri-cio rē gestā retulisset: et ei⁹ auxiliū in tā-ta necessitate postulasset: mot⁹ eps ora-uit dn̄m vt sampsonē a cordis amaritu-dine liberare dignaret. Et cellariū comi te sampsone ingressus: extensa manu et data bn̄dictiōe: oia vasa plena repta sūt. Cōfluētib⁹ vndiq3 populis ad btm̄ du-briciū & egris meritis eius corporū & ani marū salutem reportātib⁹: quidā potēs regali prosapia ortus: flexis genibus eū exorauit: vt filiam suā energuminā sua p̄ce a demonio liberaret. Mox vir dei pro cidens in terrā facie lachrymis pfusa de um p̄cibus pulsās: puellā sanauit. Que seculo renūciās: doctrinis viri dei adhe-sit: & deuote deo seruire studuit. Dubri cius tandē infirmitatib⁹ et senio graua-tus: laboriosum op⁹ epi dereliquit & here miticā vitā cū plurib⁹ discipulis labore manuū suarū viuētib⁹ in quadā maris insula solitarie vixit: et octauodecio kal. decembris vitam gloriose finiuit: & in ea dē insula vt viuens iusserat sepeliri me-ruit. Asserunt enim antique britonium

historie multa sanctorũ martyrum ⁊ con
fessorũ milia in illa insula noie culy sepul
turã habuisse. Hec enim pauca de mul-
tis enucleauimꝰ viri scti gesta: cum mi-
racula eius nõnulla ⁊ sancte cõuersatio-
nis eiꝰ exẽpla mẽbranis impressa vł igni
bus hostiũ exusta seu ciuiũ exilio fuerãt
vt fertur deportata. Anno aũt dñi quin-
gẽtesimo duodecimo sctũs dubricius mi
grauit ad dñm: ⁊ anno dñi millesimo cẽ-
tesimo vicesimo nonis maij ab insula cu
ly ab vrbano laudauẽsi epõ trãslatũ fuit
corpꝰ sancti dubricij et quarto kal. iunij
in ecclesia laudauensi honorifice recondi-
tũ. Eodẽ vero tẽpore tota glamorgãcia
nimia siccitate afficiebał: nam pluribꝰ
septimanis in ꝓuincia illa pluuia de ce-
lo nõ descẽderat: in aduẽtu sctãrũ reliqui
arum pluuia copiosa super terrã illapsa
incolas letificauit. Cũ aũt epi duo ossa
sancti in peluí lauare inciperẽt reliquijs
cõfestim vnda intinctis ebullire limpha
cepit ac si lapis ignitꝰ immissus fuisset.
Et ꝙdiu ossa ab epis erant lota calor lati
cis auctꝰ est ⁊ sonꝰ feruẽtis vnde auditꝰ.

¶De sancto Dunstano epõ et cõfessore.

Regnãte rege ethelstano an-
no regni sui primo: aduentꝰ
vero anglorũ in britãniam
quadringẽtesimo nonagesi-
moseptimo: natus est puer
dei dunstanꝰ in westsaxonica anglie pla-
ga: magnis quidem pro seculi dignitate
parẽtibus: sed ad religionẽ que xpianos
decet lõge maioribus. Tanta siquidẽ ra
tiõe viuẽtes animũ colebãt: tot pijs ope-
ribus laborãtes insudabãt: vt sicut eidẽ
filio suo postmodũ diuina reuelatione in
notuit: viã vniuerse carnis ingressi: spi-
ritibus angelicis associari mererentur.
Magnũ eni deus puerũ futurũ preuide
bat: cui tm̃ muneris donatũ est: vt ante
mũdo signis innotesceret: ꝙ hũc in mun
di huius lucẽ mater fudisset. Cũqꝫ in pu
rificatiõe beate marie populus ad eccle-
siam in glastonia cõflueret: contigit pa
trẽ pueri herstanũ cũ coniuge sua graui
da kinedrida ad ecclesiã aduenisse: accen
sisqꝫ cãdelis: sacris missarũ solẽpnijs in-
terfuisse. Et cũ recitatũ esset quẽadmodũ
puerũ ihesum in tẽplũ parentes inducc-
rẽt: maiestas dñi repẽte ibidẽ apparuit:
que luminaria cũcta extinguẽs: totã do-
mũ tenebrosa caligine obtexit. Pauore
igitur singuli tabescũt: rigent corne: ge-
nua collidũtur: sensu stabãt herẽtes: ⁊ al
ternis obtutibꝰ stuporẽ indicãtes. Sed
vt oĩbus clarum fieret quid hac in re que
apparuit maiestas intẽderet: extemplo
lux celitus emissa resplẽduit: et eum quẽ
puerpera manu tenebat cereũ accendit.
Si ante populus de amisso lumĩe mira-
tus est: nũc maiori admiratione simul et
exultatione detinetur. Al lumĩe itaqꝫ illo
lumẽ oĩbus non immerito gaudentibus
porrectũ est. Nato itaqꝫ dunstano cũ lin-
guã ad loquendũ tẽporis processu forma
re cepisset: a parẽtibus suis ad ecclesiam
defertur: ⁊ illis in orõne pernoctãtibus:
apparuit vir ethereũ habens vultũ locũ
dixit nõ multo post tempore sublimãdũ:
puerum ibidẽ deo relinquẽdũ: ⁊ beatum
illum per secula predicandũ. Et menso-
ris funiculum per plana atrij extendẽs:
sic inquit edificabitur locꝰ iste ad prepa-
rãdum corda illorum domino qui hoc in
loco per hunc puerum domino credituri
sunt. Qua illi reuelatiõe vehemẽter ga-
uisi: immensas deo laudes persoluunt:
et puerũ ad seruiendũ dño ibidẽ derelin-
quunt. Qui tam in sciẽtia pietatis ꝙ in
virtute sctitatis quotidie proficiens: assi
due dño ministrabat. Ea tẽpestate gla
stonia regalibꝰ stipẽdijs addicta: mona-
stice religiõis penitus erat ignara. Nõ-
dũ eni in anglia cõmunis vita colebatur
non vsus deserẽdi voluntates affectaba
tur: abbatis nomen vix quisqꝫ audierat.

Uenerant aũt de hibernia illustres viri quidã ⁊ locũ habitatiõis sue a ciuili multitudine sequestratũ apud glastoniã elegerunt. Filios idcirco nobiliũ liberalib⁹ studijs imbuendos susceperũt: vt qđ minus ad vsum loci vbertas exhiberet: eorumq; quos docebãt liberalitate redũdaret. Adest ergo nobilissimus puer dũstanus inter alios vnus: immo p̃re alijs solus. Ubi paulo diligentius q̃ imbecilla etas ferre posset: litterarũ studio intent⁹ acerrimo languore fatigatur. Cũq; in limine mors adesse putaretur: ecce intempesta nocte celestis illũ medicina reuisit quã ei per angelicũ ministeriũ xp̃s exhibuit. Qui cõfestim de lectulo surgẽs ad ecclesiam deo gratias acturus moderata velocitate currit. Stupefacti qui ei⁹ curam gerebãt: lento pede eius vestigia sequũtur finem rei explorãtes. Necdũ mediũ itineris confecerat cũ malign⁹ spũs siue eius saluti inuidẽs: seu futurã religionẽ suspectã habens: latrantiũ canum multitudie stipatus occurrit: viam eunti intercludere contendit. Exclamat itaq; puer et xp̃m pauore cõterritus virgã arripit quã in faciem obsistẽtis inimici vibrãs: ipsum cum omni comitatu: diuino suffultus suffragio in fugam compulit. Uenit igitur ad ecclesiã et eã obseratam inueniens: scalã ibidem repertã quasi per excessum mentis ascẽdit: ad alterã inde tecti partẽ qua nullus erat descẽsus p̃grediens: angelicis manib⁹ ad solum deponitur: et in interiora ecclesie nõ patẽtib⁹ claustris inducitur. Orta autẽ luce: leui sopore depressus in ecclesia reperitur Rogat⁹ vero vt tam mirabilis euẽtus modũ exponeret: nõ esse hoc in sua conscientia r̃ndit. Certabat itaq; adolescẽs fact⁹ gratia ⁊ effabilitate oẽs excedere: pudicitiã seruare: lasciuiã fugere: appetitor honesti: turpitudinis execrator: maiorũ natu colloquijs adesse: iuuenũ ludicra declinare: ciborũ abstinẽs: sompno tẽperans incessu grauis: magne fidentie ad incipiendũ bonũ: cõstantie ad perficiendũ. Principiũ bñ agendi deũ semper habere: finẽ vero eidẽ cõmendare. Lectionib⁹ sacris intentus erat: quarũ exercitio et vitiorũ oportunitates euitãs: virtutũ augmenta nutriebat. Et q̃uis varijs sciẽtijs magnifice polleret: musica tamen instrumẽta speciali quadã affectiõe scire vendicabat: sicut dauid psalteriũ sumens: citharã percutiẽs: modificãs organa: cimbala tangẽs. Nec eo ista cõmemoramus q̃ his opus esse ad p̃fectionẽ tendenti arbitremur sed vt multiplices dei gratias in iuuene cõmendemus. Nã oĩbus secularibus studijs p̃ferebat scientiã pietatis sua semp ingenia: sctõr patrũ auctoritati contradens. Preterea manu apt⁹ erat ad oĩa: picturã facere: litteras formare: scalpello imprimere: ex auro argentoq; ere ⁊ ferro quicq̃d liberet opari. Permissu tandẽ parentũ suorũ: ad aldelmũ cantuariensem archiep̃m auũculũ suũ p̃fectus benigne suscipitur ab eo ⁊ regi athelstano adductũ: familiariter studuit commẽdare dicẽs. Hũc ait iuuenẽ michi quidẽ plurimũ: regie vero stirpi nõnullo cõsanguinitatis iure deuinctũ: vr̃e excellẽtie cõmẽdo: vt stet iugiter in cõspectũ vr̃o audiatq; verbũ ex ore dñi mei regis. Experiar in illo gr̃am vr̃am quã multiplicẽ in maximis sepe reb⁹ expert⁹ sum: et deinceps ampli⁹ experturũ cõfido. Rex vero oblatũ iuuenẽ gratãter excipiẽs: vnice dilexit: et necessarijs rebus regia vice p̃esse cõstituit Et prospatũ est in manib⁹ dunstani quicq̃d opis ip̃e cepisset. Et nũc quidẽ surgẽs ad orandũ deũ: nũc sedens ad diiudicãdas causas hoĩ: ita sapiẽter ac circũspecte se agebat: vt et deo per oĩa placeret: nec aliquẽ pie viuentiũ sua culpa offẽderet. Cũq; videret dñm regẽ sclaris⁹ curis fatigatũ: in cithara psallebat

siue alio musici gn̄is instrumēto: quo tā
regis ꝙ principū corda exhilararet. Ma
trona quedā frequēti ac religioso rogatu
exorauit illū: vt ei stolā sacerdotalē artifi
ciosa oꝑatione p̄pingeret: quā postea ad
diuinos cultus aurifactoria imitatione
figuraret. Qui assumpta in manibus ci
thara: ad domū tendit religiose: citharā
in pariete suspēdit: opus ad qđ venerat
diligēter incepit. Cūqꝫ manū opi: cor aūt
atqꝫ labia deo p̄pararet: cithara illiꝰ pa-
rietis suspensa in paxillo absqꝫ vllo hoīs
impulsu huius antiphone melodiā acu-
tissima simul et disertissima modulatiōe
personuit. Gaudēt in celis aīe sctōrū qui
xp̄i vestigia sunt secuti: et quia pro eius
amore sanguinē suū fuderūt ideo cū xp̄o
gaudebūt ineternū. Et exiliēs oīs fami-
lia ⁊ vociferās: hoīem nimiū esse sapien-
tē: et amplius eum ꝙ expediat scire pro-
testatur. At ille celestē musicū intendēs:
admoneri se intelligit vt vias duriores
arripiat: vt xp̄i vestigia ꝓpius sequat̄:
vt sāguinis sui effusionē nō metuat: sed
dei regnū ⁊ vitā delectet habere eternā.
Accensus ergo furore dyabolus ꝙ tā san
ctis principijs iuuenē niti cōspiceret: in-
uidie stimulis operarios iniquitatis in-
flāmat: qui cōficto mendacio opinionem
iuuenis apud regē ledant: asserētes illū
malis artibus imbutū: nec quicꝙ diuio
auxilio sed pleraqꝫ demonū p̄stigio ope-
rari. Aduertēs aūt dunstanus faciem re
gis nō esse sicut heri ⁊ nudius tertiꝰ disce
dere parat: malens regē spōte deserere:
ꝙ a rege inuitꝰ derelinqui. Emulatores
enim eius insidijs iter obsidēt: socios di-
sturbant: illum equo deijciūt: supplitijs
affligūt: et vinculis ligatū in cisternam
quāvā depellūt. Intellexit ergo hoc esse
principiū certaminis: ad quod illū diui-
nus nuper citharedus p̄monuit. Profe-
ctus inde: cognatū suū elphegū wenta-
ne vrbis ep̄m adijt: a quo frequēti suppli

catione rogatus est: vt monachū indue-
ret: quia inquit necesse est: vt qui ignē ie-
henne voluerat effugere: ignē cōcupisci
tie studeat extinguere. Ignis vero cōcu
piscētie nō multū extinguitur: si fomēta
illiꝰ humanis sensibꝰ non subtrahūtur.
Sicut enī ligna ad ignē: sic ea que sensi-
bus subiacēt ad concupiscētiā. Sed nul-
la erit fomentorū subtractio: se secularium
negotiorū nō fuerit renūciatio. Ex quibꝰ
elicitur vt si ignē iehēne volueris effuge
re: seculo studeas renūciare. Qđ cū face-
re differret: in ambiguo positū grauissi-
ma febris inuasit: ⁊ vsqꝫ ad desperationē
vite perduxit Et accito ep̄o: postulat sibi
dilate religionis habitū dari. Qui cum
magna letitia celeriter illū mōachali ac
sacerdotali gratia ꝓmouit attitulās eū
ecclesie beate marie in glastonia: vbi pa-
rentū suorū sponsio eū dicauit ab initio.
Ibi ei adherētem ecclesie cellā siue desti-
nā siue speluncā siue alio quolibet nomi-
ne rectius noīari potest: non enī inuenio
qua illud appellatiōe vocetur: cū nō tam
humani habitaculi ꝙ formā gerebat se-
pulchri proprijs laboribus fabricauit.
Eiusdē vero longitudo celle nō amplius
quinqꝫ pedū: latitudo duos et semis ha-
bebat pedes. Porro altitudo staturā ex-
primit hominis: siquis in defossa terra
constiterit. Aliter enī neqꝫ satis ad pectꝰ
porrigitur: vt sicut dixi magis mortui
videatur sepulchrum: ꝙ viuentis habi-
taculum. Unde manifestū est illum neqꝫ
iacēdo somnū cepisse: ⁊ stando deū sem-
per orasse. Ostiolū autem idem est quod
paries. Quod enī ingredienti ostiū: idem
ingresso paries fiebat. Mediū ostioli: fe-
nestrellā aperit: per quā lumen operan-
ti irradiauit. Hec erat iuueni domus hic
lectus: hoc de toto mundo spectaculum.
Uerū humani generis inimicus: quem
ante non sinebat habitare in palatio: eū
nūc nitit̄ depellē tugurio. Sub obscuro

nāqȝ vespe cellā iuuenis petēs: immisso capite fenestre incūbit: cernit illū fabrili opere occupatū: postulat sibi quippiā fabricari. Dunstan⁹ aūt neqȝ eius calliditatē aduertēs: neqȝ importunitatē ferēs operi qđ postulabatur aīm intendit. In terim ille mulierū noīa inserere: luxurias cōmemorare: deinde religionē ostendere: et denuo eadē repetere cepit. Tunc dunstanus quis esset intelligens: tenacula quibus ferra tenebat fortiter ignire & suppressis labijs xp̄m inuocare conat᷑. Cūqȝ tenacula candentia videret: celeriter de igne ea rapit: laruale faciē tenaculis includit: & totis viribus monstrū introrsum trahit. Iā stādo vires sumebat dunstanus. Cū is qui tenebatur auulso pariete de manib⁹ se tenētis aufugit tales immani rugitu fremens vlulatus. O quid fecit caluus iste: o quid fecit caluus iste? Tenui nāqȝ sed formosa cesarei erat & ea re talia de homine clamitabat. Mane aūt facto: congregata est ad eum nō pua ppl'i multitudo: sciscitās quisnā ille clamor fuisset: qui tanta eos vehemētia dormientes terruisset. Demonis ait furor ille fuit qui nusq̄ me viuere sinit: e cella quoqȝ eijcere tēptat. Caute vos agite ab illo: quia si vocē irati ferre nō potuistis: societatē dampnati quo pacto sustinebitis? Post hec vero dunstan⁹ corp⁹ suū inedia macerare: aīam iugi oratiōe decorare satagebat. Unde cū pudicitia corporis tātam cordis mūditiā obtinere meruit: vt vir eū latere posset quicq̄d sinister spūs molitus fuisset. Fama itaqȝ noīs eius vniuersam percurrit regionē: que ad vidēdū hominē dei corda accēdit. Oīs etas vterqȝ sexus dunstanū loquūt᷑ sapientiā eius predicāt: virtutē magnificāt. Mulier quedā noīe alfgina regali pgenie orta: magnarū diuitiarum: que omne semē regiū materno semp affectu dilexerat: nutrierat innixa manib⁹ suorū: ad hoīem dei accessit: sctissimo illi⁹ colloquio perfrui desiderās. Que cū ex ore illius verbū audisset: adeo delectata est dulcedine vite eterne vt vlterius neqȝ domū repetere: neqȝ loco discedere: sed cum btō dūstano manere: viuere: mori eligeret. Habitationē iuxta ecclesiā sibi fabricauit: multe cōtinentie & opibus bonis & elemosinis operā dedit. Plures sacri ordinis viros in loco statuit: quib⁹ necessaria iugiter ministrauit. Cūqȝ graui corporis infirmitate laboraret: dunstanus ad eā intrās cōsolatur & hortat᷑ illā vt mudā ab oī mūdana specie se faciat: ne i trāseunte quicq̄ suū princeps mūdi inueniat. Cui illa. Ihesum xp̄m rerū mearum heredē facio: te vo hereditatis tutorē cōstituo: vt quicq̄d illum cognoueris velle tui arbitrij sit effectui mancipare. Dunstanus vero gazas eius mobiles continuo paupib⁹ erogauit: cetera ad ecclesiarū subleuationē reseruabat. Et dū vespe ostiū ecc'ie psallendo pteriret: erectis ad celū oculis: spiꝭ sctū in colūbe specie videt descēdentē: cui⁹ corp⁹ omni cādore nitidi⁹ alarū remigia sintillātis ignis splēdorē per aera spargebāt. Quē ille cōtemplat⁹ domū matrone subintrantē vidit. Cōfestim regressus aspexit domū diuio fulgore splēdētē: audit feminā gr̄as deo agentē: mirat᷑ colloquiū: et dicēdi finē patiēs auditor expectat. Demū subintrat stelliferi illi⁹ nomē requirit: nūciū interrogat. Illa aūt modeste subridēs: illi ait Tu stelliferū anteq̄ huc venires vidisti: & nūc cui sim locuta interrogas? Ip̄e est qui tibi ad ostiū ecc'ie psallēti apparuit: q̄ & me de pauore imminētis mortis perterritā: visitatiōis sue gratia cōsolari dignatus est. Annūtio itaqȝ oībus amicis meis tristandum de mea morte nō esse: quoniā me suscipiet claritas eterne vite. Tibi autē singulari amico gr̄as refero: q̄ tuis semp instructa admonitionibus

⁊ adiuta orationibus: ecce ad deū vado. Que cum spiritū tradidisset deo: in ecclesia beate marie honorifice sepulta est. Dūstanus vero tum de illiꝰ tum etiā de sui ipsius patrimonio sollicitꝰ: nā vterqꝫ parens obierat: nec preter eum alium heredem reliquerāt. Primo quidē viciniores patrimonij terras eidē ecclesie contulit: ceteras fundādis quinqꝫ monasterijs reseruauit. Que monasteria processu tēporis per eius industriā monachorū munero ⁊ diuitijs mꝉtipliciter aucta sūt. Exinde dunstanus maioribꝰ sese virtutum ꝓfectibus subdens: deprecatus est dn̄m ostendi sibi gloriā iustorū vt qui eam per fidem bene creditā haberet: per manifestationē cognitā: dulcius amaret. Talia ex corde meditanti: astitit iuuenis decore insignis quē puer olim in corpore ip̄e puer agnouerat: et sētā semꝑ familiaritate dilexerat: referēs ei eterne vite gaudia: illū in hoc seculo plura passurum demonū isidias: malignitates hominū: ad summos gradꝰ illum ascensurū: multa milia hoim deo lucraturū: et post hec ad celestia regna migraturū. Sed cū dicenti assensum nō dedisset: apprehēdit eum iuuenis ⁊ in atriū ecclesie deducens: ostēdit ei locū eatenus incōuulsum ⁊ ait. Ut de auditis singulis dubietas oīs auferatur ante triduū presbiter quidā hic sepelietur ⁊ nondū infirmatur. Exurgēs autem mane ab oratiōe dunstanus: conuocatis in vnum clericis ad locū venit. Positoqꝫ signo ait. Si vera sunt que michi nocturno tēpore ostēsa sunt: ante tres dies presbiter quidā hic sepelietur ⁊ nondū infirmatur. Vix illis ab inuicē digressis superuenit presbiter quidā: qui facta cū clericis cōuentione: prefatū locū in sepulturā obtinuit dicens. Cū me deus de corpore migrare iusserit hoc i loco meas precor reliquias sepelite. Recessit presbiter sanus nocte rediit egrotus: obijt in crastino: ⁊ in loco beato patri assignato sepelitur. Defuncto tādem rege ethelstano frater eius edmūdus in regē erectus est Qui statim accito dunstano inter palatinos proceres summū tenere fecit principatū. At ille iusticiā et iudicium vbiqꝫ in terra collapsum exaltare cupiēs: tā regē q̄ oēs anglorū principes iusticie legibꝰ submittere curauit. Iterū sicut olim a plerisqꝫ nobiliū: malorū satore stimulante: in ꝓsperos dūstani successus est offensum: ⁊ regi vt a cōsortio illorū pelleretur falsa criminatione suggestū. Rex aūt plꝰ honesto falsis fauorē attribuens: dunstanū et rebus et gratia regia priuatū a curia perturbari iubet. Adueniēte vero tertia luce rex venatum pergēs: per deuia queqꝫ fugiētē ceruū insectari cepit. Omni tandē fugiēdi libertate negata: bestia precipitiū qddā arduū et excelsum valde petit ruit: ⁊ in partes minutissimas contrita deperit: ⁊ canū sequētiū similis interitus euenit. Cūqꝫ regē illuc equus adueheret: viso cominus qd̄ pre se fortuna pararat retraxit habenas: vectorē reflectere nisus. Et ecce ruptis repēte frenis regē veloci cursu equus asportat. Quino igitur de se diffidēs celeste auxiliū implorat: sicqꝫ confitendo orat. Deus rex oīpotens qui cū sis super oīa excelsus humilia respicis et alta semper alonge cognoscis: adesto nunc non regi sed homini ceteris mortalibus simili: in suppremo mortis periculo consistenti: nec reminiscaris iniuriarū fideli tuo dunstano per me illatarū: qm̄ si me ipsius meritis a presenti morte eripueris: quo aduiuā deuotū me tui nominis et illius laudatorē habebis Nec dum plene v̄ba finierat cū animal quasi diuina manu retētū: in summo voraginis fixum manebat Tunc rex corde pariter ⁊ ore deo grās referēs: dunstanū adesse iubet: ⁊ que per illū diuinitas operata sit corā omnibꝰ exponit Et apprehē

sa dextera eius/osculatus est eam dicēs. Ignosco viro℞ sctissime q̄d in te cōmiserim mali: nō q̄ ego volueri: sed q̄d a pessimis hoībus coact⁹ id fecerim. Gratias ago clemētie dei que nō solum debitū mihi suppliciū noluit inferri verū etiā a precipitio mortis eripiens longioris vite spacia in tuo noīe concessit. Sit ergo deinceps inter nos perfecte familiaritatis integritas sit in disponēdis in palatio rebus libera semꝑ tibi facultas sit in toto anglo℞ regno iudicādi inter virū ⁊ proximū eius summa potestas. Et vt animi mei affectū circa te cognitū habeas illū tibi locū in quo te genitū/educatū/conuersatū accepi: perpetuo iure possidēdū trado: vt quodcūq̄ de illo velis statuere tui arbitrii sit considerare. Nō si eius ordinis cui⁹ tu habitū geris ibidē agregare volueris quicq̄d eis in quacūq̄ re defuerit: ego ob gratiā tui regia liberalitate supplebo. Dunstanus igit̄ ecclīe fundamēta iacere officinas scđm exemplar olim sibi ostēsum cōstruere egregiū monachorum collegiū coadunare curauit. Quibus ipse primus abbas effectus: ad tantā vite perfectionē oēs adduxit vt ad oēs circūquaq̄ ecclīas ex eisdem monachis pontifices electi et abbates assūpti sint. Quadā eni nocte oranti Dunstano malign⁹ spūs in imanē lupū se trāsfigurat: iterūq̄ post paululū vulpē blandiētem confingit. Quā ille specierū varietatē subridēs: o te inquit v omnia simulē tibi/o formas tue actione congruas dū in altero cruēt̄ū/in altero te cōprobes fraudulentū. Unde iā inimice: qm̄ in et⁹ noīe te vincā i lupo ⁊ vulpe q̄ te in leone superauit ⁊ dracone. Uidēs autē vir dei se magnā a demonib⁹ inuidia pati adhibuit vite sue patronū andreā apl̄m vt esset fidus interpres apud deū: assidu⁹ in terra comes atq̄ in omnibus mūdi hui⁹ turbinibus indeficiēs custos. Hui⁹ ipse assidua ꝑtectione quasi muro vallatus: que mūdi sunt transcēdit: ⁊ in amore dei iugi meditatione quieuit. Unde suauissimis superno℞ spirituū concētibus sepe interesse ꝓmeruit vt q̄ angelo℞ cōuersationē agebat in terra: illo℞ societatē agnosceret in celo. Cū aūt regi Edmundo fili⁹ nasceret̄ noīe Edgar⁹: audiuit beatus Dunstan⁹ angelos in celo gratulantes et cū magna exultatione psallentes. Sit pax sit magna anglo℞ ecclīe leticia q̄diu puer nat⁹ regnū tenuerit ⁊ nr̄ Dūstan⁹ mortalis vite metas transegerit.

Apud batensem ecclesiā dū solitarius oraret repēte ad sup̄na rapt⁹ aīam cuiusdam discipuli sui apud Glastoniā educati inumera anglo℞ frequētia hic inde stipatā atq̄ immēsi luminis fulgore ꝑfusā ad celi palaciū ꝑuehi ꝯspexit. Cōtingit vt regē loquēdi sibi cupidissimū Dunstanus adiret diabolū scurre simillimū coram equitantib⁹ deprehendit saltantē: ⁊ quasi de futuro aliquo lucro gloriātem. Cui⁹ presentiā dū populo indicasset formāq̄ oim ꝯspectib⁹ horribilē ex imperio denudasset requisitus q̄d eiusdē monstri tam petulans leticia ꝑtenderet: ille mortem regis regniq̄ mutationē ꝓximā esse dēnūciat. Post hec vero infra septē dies et rex occidit̄ ⁊ regnū mutat̄. Sepulto apud glastoniā rege edmūdo: successit ei in regnū frater suus Edredus: cultor iusticie ⁊ pietatis deū valde diligēs. In cuius cōspectu pat̄ Dunstan⁹ adeo preciosus erat omni eū hūano generi preferret vt principē testamēto℞ statueret thesauros ei delegaret aīa℞ corp⁹ ⁊ regnū ꝯmitteret nec q̄sq̄ in toto regno anglo℞ esset qui absq̄ ei⁹ imperio manū vl̄ pedē moueret. Proinde Dunstan⁹ quasi rex ⁊ regis imperator effectus: virgā equitatis et iusticie ꝑ oēs anglo℞ fines extēdit: ecclesias quas ipse fūdauerat: aut ab aliis fūdatas egestas oppressierat ampli⁹ pos

sessionib⁹ releuare curauit. Defuncto elphego wentane vrbis episcopo: cum rex edred⁹ dunstano pastoralē suscipere curā psuadere nō posset: regine matri sue cadunc verbū posuit suadele. Qō cū instāter regina fecisset: ille respōdit. Nolo ait dña illud a me expeti: qd vł cōcessum me os amicos perturbet: vel nō cōcessum tuos offēdat. Neqȝ eni nescio ꝙ difficulter suā quisqȝ añ tribunal xpi causam agat ne dū aliene cause cognitor aut iudex existat. Cumqȝ illa negātē suis adhuc rationib⁹ tenere voluisset: mot⁹ ille paulisper ait. Certissimū habeto dña in diebus filij tui pontificali infula me nō esse sublimādū. Cūqȝ sopori mēbra dedisset: assūt ei in somnis apostoli dei petrus et paulus cū sancto andrea gladios in manib⁹ tenētes. Erat aūt scriptū aureis litteris in gladio petri. In principio erat verbū ⁊ verbū erat apud deū: ⁊ deus erat verbum. Ceterorū gladijs noīa tenētiū scripta erant: pauli paulus/andree andreas Hos gladios officiosa benignitate sibi obtulerūt. Interea andreā exhilarato vultu aspicit concinentem. Tollite iugum meum super vos et discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde: et inuenietis requiem aīab⁹ vestris. Tunc a beato petro iussus leuam extēdere: modicum crepitātis ferule ictū excepit. Hoc ab illo audiēs Hoc tibi sit et pena abiecti et signum vlterius non abijciendi pontificatus. Cui grās autem vir dei gratias egit deo: cuius munere ita se cōspicit honoratum et diuinitus visitatum. Cumqȝ regi cūcta narrasset: ille visionem absoluens dixit. Quoniā per arma apostolice benedictionis potestas exprimitur pontificalis: noueris te pro eo quod iugum domini contempseris increpatū: aut diuina electione futurum pontificem designatū. Porro quod in principio erat verbum gladio petri apostoli scriptū vidisti: cum verbū dei sit vnigenit⁹ filius dei qui hō pro hoibus inter hoies factus est: pfecto scias te sedis ei⁹ pncipem futurū que xpi nomine cātuarie honoratur. Interi vero rex edredus letali morbo correpť⁹ decidit in lectū et ce[illegible] nūcios mittit qui patrē vite sue du[illegible]nū accersiant: vt sit confessionū susceptor et fidelis apud deū intercessor. Contristatus igitur dūstanus quāta velocitate potuit: amicū regem inuisere pgit. Uidens aūt illum deus ⁊ cordis dolore affligi et corporis laborem pati: nō est pass⁹ vt vltra illū afflictio tāgeret ꝗn ⁊ dolorē liniuit ⁊ laborē imminuit Naȝ cū esset in itinere et mēbra ieiuniis cōfecta fatigaret: vox ab ethere lapsa insonuit dicēs. Ecce rex edred⁹ obdormiuit in dño. Ad quā vocem equus cui insidebat percussus interijt. Et suis rem aperiens: cōmendauit animā regis defuncti in manu regis eterni. Huic edredo successit edwin⁹ filius edmūdi regis: etate quidē iuuenis ⁊ nł'la regnādi gratia pollens. Qui neqȝ ipse sapiens neqȝ sapiētū cōsilio acquiescēs: sed alter roboā despectis maioribus natu puerorū consilia sectabať. Optimū reputabat queqȝ rebus spoliare/locupletes proscribere/exheredare ecclesias/detrahere religioni/in ciuitatib⁹ exactiones exercere/libidine ardens: sine intermissione estuabat ad coitum. Ob hoc dūstanus grauiter offēsus frequenter eū acriter in locis oportunis increpare cepit: ille increpātem ridere et multa illi mala minari nō timuit. Postꝙ aūt industriā suam nihil pr[illegible]ualere videret: omnino decreuit ei⁹ colloquio abstinēdū: sicqȝ ad monasteriū suū regressus est. Erat aūt i monasterio turris [illegible]tructa: quā necdū vlla in supremo cacumine tectura claudebat. Cūqȝ populus trabē totius operis sustentatricem summis muris applicare contenderet: repēte ruptis funibus eadē trabes deorsum

ruere cepit. Clamor ingēs fit totiꝰ popu
li:dunstanū iteratis vocibus perstrepē-
tis:At dunstanus eleuatam dexterā ma
chine opposuit:e regiōe signo crucis tra
bem depingit. Necdū sctā manus sāctos
cōtraxerat digitos:cū ea que vergere ce-
perat trabes:nō vinculis astricta/nō ma-
chinis leuata/nec vllo hūani ingenij ap
paratu sustentata:ad locū de quo ruere
ceperat reuehitur. Translatꝰ hostis an
tiquus in speciem vrsi hiante rictu oran
tem aggreditur dunstanū: iniectisq; vn
gulis pastoralem quā manu tenebat vir
gam cōplectitur atq; ad se trahere conat
At dūstanus diuino spiritu fortiter ro-
boratꝰ retractū ad se baculū erigit in sub
lime:fugientē beluā dirissime cedit/nec
prius mōstrū cedēdo desistit ꝙ flagelluz
in tergo illius tribꝰ in partibus cōminu
tū apparuit. Victus eni in se diabolus
in alijs victorem suū vincere querit. Nā
rege prefato (eodē quo consecratꝰ fuerat
die) in turpes concubitus publice deuo-
luto:nemine tamen eū redarguere auso
pari oim voto dūstanꝰ cōpellitur qui re
gem adeat diuina humanaq; ratione re-
giū stuprū cōpescat: mulierem adulterā
suspēdij cōminatione pcellat. Quo facto
regē a mechali thoro violēter abstraxit:
positaq; in capite eius corona corā archi
episcopo odone adduxit. Itaq; mulieris
animū diabolus instigat/regis irā muli
er exaltat:ambo exilium dunstano inten
tant. Oēs monachorū ecclie vrgēte regis
edicto suis rebꝰ spoliabāt: et de scriptis
oibus cū ipse proscriptus fuisset:inter la
chrimas monachorū et gemitꝰ pauperū
audita est in atrio tēpli vox plaudētis di
aboli quasi vox iuuēcule acriter atq; mi
nute cachinnātis. Quē dūstanus seuera
frōte suspiciēs: nihil ait super exilio meo
gratuleris:qm plus est ꝙ me redeūte do
leas ꝙ quicqd me exulāte letari valeas.
Quo dicto:malignꝰ ille cōfestim abcessit
Dūstanꝰ vero in flādriā nauigās:in mo
nasterio gādauēsi arctissimā vitā duxit.
Nec tn̄ cessat mulieris vesania:qn oibus
qui dūstanū hospicio fouerāt perscruta-
tis/proscriptis/dānatis/ ipsiusq; oculis
eruendis:iniquitatis ministros rex trāsmitteret. Verū diuina clemētia miseran
te illū ante gallia suscepit:ꝙ serui iezabe
lis fluctꝰ maris attigissent. Exulat itaq;
dūstanꝰ nulla exilij dāna deplorās:dum
suis meritis ita sibi oēs deuinceret vt pa
triam esse exiliū putaret. Illū quoq; apo
stoli andree cōsolatio fouit:qui nulliꝰ rei
quā ipe expeteret: eū indigere permisit.
Insurgūt interim cōtra regē oēs ab hū
bre fluuio vsq; thamisim ⁊ ipsum cū ad-
ultera fugientē persequuntur: ⁊ qua di-
gna fuerat morte cōprehensam adulterā
inultāt:⁊ regē latebras querentē vsq; cā
ciam fugere cōpellunt. Deinde accito fra
tre eiꝰ edgaro:super puincias int aquas
pdictas regē statuūt. Edwinus vero fla
gitia nō deserēs:in cancie regno aliqꝙdiu
tirānizat. Edgarꝰ ad regimē regni as-
sumptꝰ conciliū cōuocat/ iniqua frīs de-
creta annihilat/a frē ablata restituit/dū
stanū ab exilio in magna gloria reuocat:
nec ante a precibꝰ quiescere voluit ꝙ pa
storalē curā wigorniensis ecclie dūstanꝰ
susciperet. Qui cātuariam sacrādus ad-
ueniēs:ab odone archiepo cū honore ma
ximo susceptus est:⁊ cōsecrationis mini
steriū nō quasi super antistitē sed sup ar
chiepm cātuariensem hilariter cōpleuit
Ob hoc a clero reprehēsus:sic rn̄dit. Si
diuinis humana nō cederēt iure mihi ho
minū auctoritas ptendi posset: nūc vero
qm autor oim deꝰ est nō possum illud nō
facere qd faciēdū spiritus dei dignatꝰ est
pcipere. Erit nāq; beatꝰ iste primꝰ post
mortē meā huiꝰ sedis archieps:⁊ aduer-
sus mūdi pricipē fortissimꝰ preliator. In
terea mortuo ipsissimo rege edwino atq;
in sortem malignorum spirituū transla-

to dunstanus in ecclesia cui preerat cuꝫ orationibꝰ vacaret: ecce tartarea cohors sub eius aspectu exultando quasi chorū ducere: ⁊ veluti de capta preda letas victorias agere cepit. Inquirit dūstanus causā leticie: audit regē obijsse aīam illius iehēnalibꝰ statim incēdijs tradendā: sed prius hoc sibi ex diuino imperio nūciandū fore. Motus iccirco pietate dūstanus in terrā prosternit̄: copiosus ex oculis lachrimarū imber producitur: pulsat deū precibꝰ nec orando quiescit quousqꝫ spiritū regis liberatū agnoscit. Peracta aūt breui mora: redit tristis legio īfernalis magnoqꝫ clamore in has voces erumpit. O te pessimū hoīm / o fidei alienū / o nostris būficijs semper ingratū. Nos detulimꝰ obsequium: tu nobis retulisti suppliciū ad vlciscēdas īiurias tuas de regione tenebrarū venimꝰ ⁊ ecce aduersis imprecationibꝰ tuis confusi redimꝰ. Cūqꝫ ille depromēde veritatis preceptū demonibꝰ indiceret agnoscit animā regis angelica virtute illis sublatā ad statutū terminū sub signaculo seruatā nihil iuris in illā demones habere: sed in sortē penitentiū animarū eandē cedere. Tunc ille exultās in dn̄o: furores illorū tali ratione cōpescuit. Quid inq̇t iniusti actū est vobis? Si peccauit homo iste in xp̄m et in me peccauit: sed qm̄ meas ꝓpter xp̄m dimisi iniurias dimisit ⁊ suas xp̄s cū eius ego clementiā deprecatus sum Qd̄ ergo xp̄s ⁊ ego dignati sumꝰ clemēter indulgere: vos qua temeritate audetis improbe reprehendere? Qua sentētia spiritus maligni quasi sagitta ꝑcussi velut musce a vēto rapte dissiliūt. Defuncto lōdoniensi ep̄o rogatu regis ⁊ pricipū dūstanus successione donatur: a ciuibus vrbis importunis vocibus nomē illiꝰ acclamatur. Neqꝫ illū iuuit excusatio canonum auctoritate pretensa: qui duas ecclesias vni ep̄o fieri posse non permittūt. Sicqꝫ vtriqꝫ ecclesie londoniensi scꝫ ⁊ Wigorniensi presidens: vtrāqꝫ regēs vtriusqꝫ proprꝰ ep̄s fuit. Sicqꝫ gladiū pauli habuit: quē sibi destinatū olim ipse detulit: ⁊ ad diuidēdos ecclesie inimicos habendum tradidit. Mortuo quoqꝫ archiep̄o odone: cū rex dunstanū adiuraret vt archiep̄atum sumeret: nec ille adiuranti vlla ratione assensum preberet: elsinꝰ wintoniēsis episcopꝰ paratis aduocatis quorū manꝰ impleuerat surrepto regis edicto cantuariā intrusus est. Hic eni et ante odonē archiepiscopatū ambierat: sed custos ecclesie sue xp̄s ambitionem illiꝰ impediebat. Primo itaqꝫ apud cantuariam exceptionis sue die non abstinuit q̇n cōceptas mēte furias euomeret: ⁊ tūbam beati odonis pedibus pulsans ait. Pessime senex animam effudisti sero satis te meliori locū fecisti. Itaqꝫ quod diu cōcupiui: te inuito teneo vn̄ tibi malas grates ago. Cum autē cubili se dedisset: vidit beati odonis effigiē improperare conuitium minari exitum. Ille vero qui volatico fantasmate se putabat deludi: ad recipiendum palliū romam pergit: per alpes transijt vbi niuali frigore congelatus exēterratorū equorū spirātibꝰ adhuc extis pedes quibus tumbā odonis pulsauerat inuoluit: et sic misere interijt vt q̇ ab amore celestiū friguisset in corde per frigoris asperitatem periret in corpore. Et qui alienos honores ambire presumpsisset: ipse in aliena regione mortuꝰ honorem pariter et vitā amitteret. Iterū preces dunstano de archiepiscopatu fūduntur: nec quicq̄ in animo illius cōsensus operantur. Quapropter berthelinꝰ dorsetensium episcopus ad archiepiscopatū assumptus: et post paucos dies ad tantū onus minus idoneus inuentꝰ non sine verecundia redijt ad ecclesiam suā. Dunstanꝰ igitur regis et episcoporū importunitate superatꝰ ad archiepiscopa

tum electus est. Romam profectus a papa iohanne palliū suscepit ⁊ angliam redijt. Primo enim apud cātuariam aduētus sui die cum sacris altarib⁹ assisteret et populo dei viuificū panē distribuēdo porrigeret: repēte cōtecta nube domo columba de cele descendens quousqꝫ sacrificium fuisset cōsummatum super illum mansit. Peracto aūt sacrificio requieuit supra tumbā beati odonis que in modū piramidis ad australē partē altaris constructa fuit. Ex qua die sanctū odonē ita dūstan⁹ reueritus est: vt nnn͞q pertransiret nisi genua flecteret bonumqꝫ illū vocaret ita dicens: requiescat odo bonus Pedicabat aliquando dūstanus ecclesiam cuiusdā nobilis vbi dū aqua deficeret ad ministerium: ⁊ ille nobilis turbaretur premissa ad deū prece baculo terrā percussit et arida rupes aquā produxit: que vsqꝫ hodie manans ac salutiferū poculum prebens dunstani nomē celibre facit. Cū enim a forensibus reb⁹ requies data fuisset tunc secretius cū deo manere cepit: sacris vigilijs insistendo/ diuinas scripturas legēdo/ aut earū codices emēdando. Summūqꝫ ei studium fuit vt nū͞q a diuinis operibus vacaret. Sed nūc verū iudiciū inter virū et virum discernere nunc impacatas hominum mentes placido sermone tranquillare: horum incepta dissoluere coniugia illorum heeticam refutare opinionem. Hic neglecta reuocare illic noua construere viduis orphanis ac pegrinis ex iustis ecclesie redditib⁹ subuenire. Proinde rex cōsilio ei⁹ vt vite sue credens et omne quod ab eo diceretur quasi ab omnipotentis ore prolatum fuisset suscipiens quecunqꝫ statuenda erant statuit quecunqꝫ dampnanda dampnauit. Omnes ecclesiarum ministros qui aut venandi studio infēti aut questuosis negotijs dediti seu fornicationis insolentia deturpati etatem agere solebant: aut districta animaduersione decreuit cohercendos aut de ecclesijs expellendos. Unde factum est vt quarundam clarissimarum ecclesiarū ministri dum voluptatem honestati preferrent: regali sanctione de eisdem ecclesijs expulsi melioribus se et alterius ordinis viris sua loca reliquerent. Hostis enim antiquus totius ecclesie gaudia cupiens disturbare: accendit animū regis in amorem deo sacrate virginis: vt quoniam a tramite iusticie dunstanū deijcere non posset euꝫ quem precipue diligebat deijceret. Perpetrato itaqꝫ in virginem velatam peccato atqꝫ ad publicā populi audientiam perlato: dunstanus tam pro culpa q͞ꝫ pro regis infamia grauissimo dolore affect⁹ mox illum veluti alterum dauid redarguendum alter ille nathan intrepid⁹ adiit. Cui assurgens rex cum manum extenderet vt eum ad regium thronum deduceret: ille renuens manum dare oculos cum indignatione in illum torsit et ait. Tu pontificis manū audes tangere: qui virginem deitatis munere aratam nō timuisti preripere. Sponsam conditoris tui adulterasti: et amicum sponsi aliquo tuo obseqo existimas posse placari? Nolo amicus esse cui christus fuerit inimic⁹ Territus ergo verborum tonitruo rex pedibus dunstani prosternitur: scel⁹ flebiliter fatetur veniam humiliter precat Quod vt vidit pontifex expauit: perfusumqꝫ regem lachrimis lachrimis et ipse madens de terra leuauit Deniqꝫ cum magnitudinem peccati exposuisset ⁊ paratum illum ad omnem satisfactionem reddidisset: septennem ei penitentiā indixit vt in toto hoc spacio coronā regni nō gestaret: ieiunium in hebdomada biduanum transigeret: thesauros suos pauperibus large dispergeret. Super hec sacrādis deo virginibus monasterium sceptonie fundaret: quatinus qui vnam

per peccatū deo virginē abstulisset: plu-
res ei per plura seculi volumina aggre-
garet clericos etiā male actiōis de eccle-
siis propelleret: monachorū agmina in-
troduceret: iustas deoqꝫ acceptas leges
sanctiret et per oēs fines regni populis
custodiendas mādaret. Nihil enim erat
qd̄ minus aut segnius rex impleret ꝙ a
rectore vite sue preceptū fuisset. Elapso
tādem septennalis penitētie termino: cō
gregatis oibus anglie principibus/epis-
copis/⁊ abbatibus: imposuit regi coro-
nā corā omi multitudine populi anglorꝫ
cunctis letantibꝰ ⁊ deū in sancto dnusta
no laudantibꝰ. Puerū vero ex peccatrice
quondā progenitū sacro fonte regenera-
tū leuauit: edwardū illum vocauit et in
filiū sibi adoptauit. Willelmꝰ tñ libro se
cundo pōtificū et etiam historie nōnulle
asserūt edgarū ex prima vxore genuisse
edwardū: ex scđa ethelredū: ⁊ tādem de
Wilfritha genuisse editham virginē san
ctam. Hāc eni Wilfrithā nō vere sctimo-
nialem sicut opinio vulgaris delirat: sed
timore regis edgari eam illicite cōcupis-
centis proprio arbitrio esse velatam con-
stat. Unde legitur qd̄ cū apud Wiltoniā
rex veniret: quādā puellā in cōmuni ha
bitu speciosissimā videns ⁊ cōcupiscens
pro illa misit. Que timēs pudori suo: ra-
ptū velū a quadam sanctimoniali capiti
suo imposuit et sic ad regē iuit. Quā vi-
dens ille ait. ꝙ subito sanctimonialis ef-
fecta es? Et ablato velo renitenti vim in
tulit: et secūdū quod predicitur septēnē
penitētiam egit. Illa quoqꝫ partu expli-
cito: voluptati renuntiās religiose vixit
sanctaqꝫ celebratur apud Wilthoniā et
asseritur. Illis enim diebꝰ multis in lo-
cis abiectis clericis insolenter viuētibus
monachi instituuntur. Nā clerici laborē
chori fugientes: et bona ecclesie pro libi-
to suo illicite consumentes: vicarios pa-
rum ad victum habentes loco sui consti-
tuerunt. Sed cum sepius admoniti nō
corrigerentur: rex prebendas clericorū
vicariis prefatis contulit. Sed et illi in
personatum promoti vicarios sibi faciē-
tes: prioribus peiores facti sunt. Rex igi-
tur turbatus annuente papa monachos
introduxit. Eo tempore quidam comes
duxerat cognatam suam: et correptus a
dunstano parere noluit. Excomunicatꝰ il
le: adiit regē cōquerēs de dunstano. Rex
mandauit archiepiscopo vt eum absol-
ueret qui noluit sed eū grauius excomu-
nicauit. Ille romam cum multis mune-
ribus misit: et apostolicus mādauit dun
stano vt eum absolueret. Absit hoc inqt
dunstanus vt causa alicuiꝰ mortalis ho
minis: cōtemnā legem dei mei. Quod vi
dens comes penituit ⁊ vxorem suam re-
pudiauit: nudisqꝫ pedibus laneis iduꝰ
virgamqꝫ in manu gerens cecidit ad pe-
des dunstani et tūc primo absolutus est.
Quodā tēpore capti sūt tres fabricato
res false monete: qui mox adiudicati sūt
ad manuum abscisionem ⁊ dunstanū nō
latuit. Die autem pentecostes celebratu
rus missam percunctatus est vtrum lex
impleta esset: et respōsum est propter reue-
rentiam diei dilatam esse penam vsqꝫ in
diem alterum. Nequaꝙ inquit ad altare
ego hodie ascendam donec debitam susti
nuerint penam: nam negocium ad me re
spicit. Ipsi eni viri in potestate eiꝰ erant
Dixit: et pro eis qui manꝰ perdituri erāt
multum plorans ostendit de qua affecti-
one hoc dixit. Quibus punitis ascēdit ad
altare lota facie dicens. Nunc confido ꝙ
sacrificium de manu mea suscipiet omi-
potens. In qua missa dum diceret eccle-
siam tuam quā pacificare/custodire/ad-
unare/ et regere digneris: niuea colum-
ba super eum multis videntibus descen
dit: et alis expansis super caput eius sic
mansit in silentio vsqꝫ dum sacrificium
compleretur. Quo impleto diuertit sup

tumbam odonis quondam archiepiscopi alis suis eam complexans et rostro deosculans. Unde dunstanus quotiens postea per sepulchrum illius pertransiuit: vt premittitur genua flexit et eū postea odonem sododem id est odonem bonum appellauit. Dum aūt digrederet ab altari ministris pro signa quod acciderat in diuersa euntibus: non fuit qui casulam illius susciperet. Que pepēdit in aere nec terram tetigit ne seruum dei a sua intentione turbaret. Cum autem dunstan⁹ quandam dedicaret ecclesiam: et illā vidisset versus orientem nō esse cōuersam humero suo parum suppressit eā: et mox fertur eam ad orientē se conuertisse. Villa autē in qua hoc factum legitur magauelda vocabatur. Post obitum vero edgari regis stat⁹ regni turbationē pertulit: nam plures magnates eiectis monachis de magnis monasterijs quos rex edgarus et dunstanus instituerāt: clericos cum vxoribus reduxerūt. Coacto super hoc apud Wintoniā consilio: ymago crucifixi in capite refectorij modo locata humanas exprimens voces dixit. Absit hoc vt fiat absit hoc vt fiat: iudicastis bn̄ mutaretis non bene. Ad quam vocem omnes incredibiliter perterriti clamore pariť et dei laudatione aream complēt. Hanc enī ymaginem ego iohannes Wintonie vidi in capite refectorij monachorum scti swithuni in altum erectam et in pariete supra caput ymaginis sic scriptū erat. Humano more crux presens edidit ore. Celitus affata que pspicis hic subarata. Absit hoc vt fiat et cetera superius memorata. His enim aduersarijs videntibus cessatum est a contentione quousqȝ p successionem filiorum prior discordia renouata est. Quibus in villa nomine calue dunstanus sic respōdit. Quoniam senescente me antiquis querelis deseruire cōtenditis: fateor vici nolo ecclesie sue causam christo iudici cōmitto. Dixi: et quod dixit irati dei censura firmauit. Mox etenim concussa domus cenaculum sub pedibus est solutum: hostes solo precipitati ac ruentiū trabium pondere sunt oppressi. Ubi vero cum suis sanctus accubabat: ibi nulla ruine suffusio erat. Edgaro rege mortuo et edwardo ad regnū relicto dum quidam principes acquiescere nollent. Dūstanus arrepto crucis vexillo in medio constitit edwardum illis ostendit/elegit/sacrauit: patrisqȝ ac magistri affectum quo aduixit ei impendit. Sed illo post triēnium nouercali fraude occiso: successit ethelredus frater suus. Attamen in die consecrationis sue post impositam coronam fertur dunstan⁹ hoc illi predixisse. Quoniam aspirasti ad regnum per mortem fratris tui in cui⁹ sanguine conspirauerunt angli cum ignominiosa matre tua: non deficiet gladius de domo tua seuiens in te omnibus diebus vite tue interficiens de semine tuo: quousqȝ regnum tuum transferatur in regnum alienum cuius ritum et linguā gens cui presides non nouit. Nec expiabitur nisi longa vindicta peccatum tuuȝ et peccatum matris tue et peccatum virorum qui interfuere consilio illius nequam. Hic etiam ethelredus dum pusiolus a dunstano baptizaretur minxit in sacro fonte. Unde et beatus dunstanus predixit exterminium anglorum tempore eius futurum. Contigit enim ethelwaldum Wintoniensem episcopum cuȝ roffensi episcopo cātuariam venire. Quibus cum magno gaudio susceptis: cum tandem ad sua reuerti vellent confestim dūstan⁹ erupit ī fletū: fletū adeo magnū vt vix loqui posset. Inquisitus cur fleret ait. Ea re inquit fleo: quoniam vos in proximo morituros scio. Noli inquiunt pater sancte tā dira nobis prophecia occurrere. Et ille. Qđ dixi necesse est fieri.

De sancto Dunstano episcopo et confessore.

Moriemini nāq; huic seculo: sed viuetis
cum deo. Nec in hac vita diutiꝰ manere
debetis: sed eternaliter cū illo victuri ꝑ⸗
getis ad deū. Et infra paucos dies sicut
ꝑdixerat: ambo epī mortui sunt. Defun
cto vt premittit̄ epō ethelwaldo ⁊ de eli⸗
gēdo pōtifice habita dissētiōe orauit dū⸗
stanus ad dominū vt dignaret̄ ostēdere
quis regēde ecclesie deberet idoneus pa⸗
stor succedere. Et ecce affuit andreas ap⸗
postolꝰ dicēs. Quid charissime cōtrista⸗
ris. Surge ⁊ elphego abbati manū im⸗
pone: eūq; desolate ecclesie sacerdotē cō⸗
stitue. Nec te aliquoꝝ prohibeat potētia
q: nō ab homine sed a deo ꝓcessit hec sen
tentia. Dū eni rex ethelredꝰ ꝓpter quas
dam dissentiones vrbē obsideret roffen⸗
sem patrimoniū beati ādree apostoli de⸗
uastādo inuasit. Mandauit ei dūstanꝰ a
stulticia quiescere andreā sicut ad ꝑstā⸗
dū facilē sic ad vlciscendū virilē in prom
ptu eē vt potētiā illiꝰ ipe experiat̄: si he⸗
reditatē illiꝰ vexare nō destiterit. Contē⸗
ptus a rege dūstanꝰ: iterū eadē suggerit
insup argēti pōdo cētū transmittit. Quo
accepto ab obsidione recessit. Mirat̄ dū⸗
stanꝰ hois cupiditatē: hoc illi cōfestī scri⸗
psit. Quia pretulisti pecuniā deo / argen
tū apostolo / mee voluntati tuā cupidita
tē / velociter venient super te mala q̄ locu
tus est dn̄s: mala qualia non fuerūt ex q̄
gēs anglorū regnare cepit vsq; ad tēpꝰ
illud. Attamē viuēte me ista nō erūt: qm̄
⁊ hoc locutꝰ est dn̄s. Quadā nocte dum
dormiret dūstanꝰ: ꝑ visum raptꝰ est in ce
lū ⁊ intererat beatis agminibꝰ illis. Ob
lectabat̄ modulationibꝰ angeloꝝ suā ge
nitricē quasi nuptiali thalamo eterno re
ge copulātiū: ⁊ suaue kyriel. ⁊ hymnis ⁊
laudibꝰ modulātibus organicis resonā⸗
tium. Quibꝰ dū ipse magnifice delecta⸗
tus intēderet: accessit ad eū q̄dā iuuenis
candidissimo tectus amictu dicēs. Qua
re omnibus aliis gaudentibus ⁊ cātan⸗
tibꝰ: tu solus taces i nuptiis matris tue:
Qui respōdit se nescire quid in laudem
tanti regis cantare posset. Cui ille. Uis
inquit instrui quid cantare debeas: Res
pondit. Cupio. Et ille. Canta. O rex do
minator gentium salua genus xp̄ianoꝝ
adhuc in terra peregrinantiū: vt et ipsi
post inimicitias ad gratiam reuertātur
et angelice ruine per illos damna repa⸗
rentur. Ego enim sepius legi dunstanū
in eadem visione quod subsequitur cāta
re edoctū. O rex gētium dominator om⸗
nium propter sedē maiestatis tue da no⸗
bis indulgentiā rex xp̄e peccatorum alle
luya. Quod sepius ille cantās ⁊ repetēs
miro modo delectabatur. Expergefactꝰ
statim illā antiphonā iussit scribi. Quo
dam tp̄e rex edgarꝰ adhuc viuens dū ve
natū ꝑgeret: dūstanū donec rediret mis⸗
sam differre rogauit. Appropinquāte ho
ra tertia vir dei sacris induitur vestibꝰ /
regem expectat: stans cubitis innixꝰ al⸗
tari lachrimis deditus ⁊ orationi. Et ec⸗
ce subito sopore leniter pressus: raptꝰ in
celū et iunctꝰ angelis audit eosdē trinita
ti modulatis vocibꝰ cancre. Kyriel. xp̄el.
kyriel. Et rediens ad se interrogat si rex
aduenisset. Respondetur. Non. Iterum
ergo orat et iterū in celum raptus audit
ibi altisona voce dici. Ite missa est. Cūq;
responderetur deo gratias: accurrerunt
clerici regis regē adesse dicentes. Quibꝰ
ille rn̄dit ꝙ iam missam audierat: nec ali
am eo die auditurꝰ vel celebraturꝰ erat.
Interrogatꝰ quare: visionē aperit: ⁊ sū
pto ex hoc sermone ꝓhibuit regi ne vlte
rius in die dn̄ico venatū iret. Kyriel. qd̄
in celo audierat suos clericos docuit. Cu
ius modulos armonie adhuc cōtinet tro
pus ille apud anglos famosus Kyrie rex
splendens. Uidit enim dunstanus vice
quadā corporeis oculis in ecclesia sc̄ti au
gustini in capella beate marie vbi modo
in cripta sub feretro beati augustini ima

go eiusdē virginis locat: matrē dn̄i sal-
uatoris virginali corona decoratā melli
fluasq; eius voces audire meruit: quib⁹
socias virgines ad collaudandū regē se-
culorū hortabatur cōcinens illud carmē
sapientis ac senatoris sedulij. Cantem⁹
domino socie: cātemus honorē. Dulcis
amor xp̄i personet ore pio. Cūq; ab alijs
virginibus hoc fuisset acceptū: alie qui se
quuntur versus pronunciabant Prim⁹
ad ima ruit magna de luce superb⁹. Sic
homo cum tumuit primus ad ima ruit.
Unius ob meritū cūcti periere minores
Cuncti saluantur vnius ob meritū. So
la fuit mulier patuit qua ianua letho.
Et qua vita redit sola fuit mulier. Atq;
in hunc modū totius carminis bini ac bi
ni versus percurrebantur: illis semp̄ re-
petitis qui primi a matre domini dicebā
tur. Cantemus domino. ꝛc. Hec pontifi-
cum sanctissime acutissima vi corporali
um oculorū in spiritalem potētiā trāsla-
torū videre potuisti. Hec celestiū archa-
norū perscrutator audire meruisti. Pre-
stet omnipotens deus p̄ dunstani merita
gloriosa vt quē sp̄ nobiscū corpaliter vi-
uētem habere nō licuit: liceat saltē ex cō-
sideratiōe p̄ciose vite sue suā vitā sempi
ternā agnoscere: agnoscēdo diligere ꝛ di
ligendo sempiterne vite glām a deo p̄ te
patrē piissimū obtinere. Nō eni sufficie
bat dunstano in secreto cubili sui sacras
excubias celebrare: castis orōnib⁹ inser-
uire nisi etiā nocturnis frigorib⁹ ecclām
scti augustini freq̄ntaret ꝛ isi ad vicinuz
virginis marie templū p̄dictā gloriā vi-
sur⁹ pcederet. Anno aūt dn̄i duodecim
min⁹ a millesimo aduentus anglorū in bri
tāniā quingētesimo sexagesimo tertio,
archiep̄at⁹ sui tricesīo tertio, etatis sue
septuagesimo: sctūs xp̄i cōfessor dūstan⁹
virtutib⁹ plenus ꝛ oper. b⁹ bonis migra
uit ad dominum. Cum eni instaret di-
es ascentionis dominice peractis vigili-
is remansit dūstan⁹ in oratione in eccle-
sia sol⁹: ꝛ ecce innumera cādidatorū mul
titudo coronas aureas in capitib⁹ gestā
tiū inestimabili fulgore micātiū p̄ eccle-
sie ianuā irrūpēs an̄ ip̄m cōglobata asti
tit vna voce salutās et dicēs. Salue dū
stane noster salue. Mandat tibi quē pie
desideras filius dei: quatinus si parat⁹
es venias ꝛ diem hanc ad cuius gaudiū
spiras nobiscū celebres. Ad qđ ille imp-
territus manens: sciscitat⁹ est qui essent.
Cherubin inquiunt et seraphin sum⁹: ꝛ
responde quid velis. Tunc ille. Hodie di
es solēnissimus est: ꝛ incūbit mihi pane
verbi dei plebē reficere: et ostendere illi
quō ad hoc gaudiū possit p̄uenire. Pro-
pter qđ et multi cōuenerūt nec debeo il-
los decipere: ꝛ ideo hodie venire nō pos-
sum. Qui dixerūt. Eya parat⁹ esto i die
sabbati presto sis hinc nobiscū romā ve-
nire: ꝛ corā summo pontifice sanctus, sā
ctus, sctūs eternaliter canere. Annuit il
le: et illi recedunt. Lecto igitur eo die ad
missam euangelio loquut⁹ est ad plebem
qualiter nūq̄ antea fuerat loquut⁹ ostē
dēs qua ratione filius dei carnē induerit
cur humani generis saluationē non nisi
moriendo compleuerit quemadmodū re
surgens a mortuis mortis principem su
perauerit: ꝛ famulātibus angelis celuz
ingressus sit. Deinde sanguinem christi
incōparabiliter omnibus creaturis do-
cuit esse prestantiorem: tantamq; fiduci
am in effussione sanguinis illi⁹ mūdum
habere posse: vt si vn⁹ aliquis toti⁹ mun
di pctā haberet: neq; de mltitudine neq;
de magnitudine criminū illi esset despe-
randū si mediatorem dei ꝛ hoim haberet
aduocatū. Et reuersus ad altare celebra
uit misteria. Ubi aūt ventū est ad b̄ndi-
ctionē sup populū iterū ab altari predica
tur⁹ regredit: ita vt nō hominē sed an-
gelū loq̄ putares. Iterū ad altare reuer-
titur ꝛ data benedictione iterū ad populū

redit stupentib⁹ cūctis: ⁊ mox vt ad loq̄n dum os aperuit tanta claritate vult⁹ ei⁹ resplenduit vt nemo in eū intendere pos set. Obitū suum illis instare p̄dixit/ pro mittēs se illis nunꝙ defuncturū. Et tūc ad mēsam dn̄i regressus est. Eadē die cū a mensa sumpto cibo surrexisset: ecclesiā petijt ⁊ designauit locū i quo sepeliri vo luit. Mox languor eū inuasit: sexta feria lecto decubuit omnesqꝫ aduētātes ad se quenda xp̄i vestigia incitauit. Sabbato eni cū horam suā expectaret subito cū le cto in quo iacebat vsqꝫ ad superiora leua tus est: ⁊ trabib⁹ obsistentib⁹ ad terrā le niter demissus. Iterumqꝫ vsqꝫ ad trabes cū lecto suo raptus est vt prius ⁊ iterū le niter demissus: hoc vsqꝫ tertio factū est. Uidētes hoc qui astabāt territi fugiētes ⁊ parietibus innixi: de lōge sursum aspi cientes exitū rei videre cupiebāt. Côuo cat oēs dunstanus qui fugā inierāt: tali ter eos demulcēs. Uidistis ait filij vidi stis charissimi quo me deus vocat quo in effabilis dei misericordia inuitat. Semi ta itineris mei pre oculis ostensa est vo bis: vt nullus vestrū de premio diffidat: qui vite mee diligens sectator extiterit. sursum est quod amplector sursum quo gradior. Estote ergo vite imitatores: si itineris mei cupitis esse sectatores. Noli te boni videri sed esse. Hoc eni maximū inter homines malū est: ꝙ oēs cupiūt bo ni videri et esse nolunt. Nulli volūt ma li videri: ⁊ nolunt nō esse mali. Pacē sem per sectamini. Predico etiā vobis anglo rum gētem dira ac diuturna mala ab ex teris gentibus esse passuram: sed in fine dierū miseratione dei super illā stillatu ram. Et extensis ad celū manib⁹: inter verba orationis videt illos qui se ad cele ste conuiuiū inuitauerant beatos ange los assistētes ⁊ celeste illi obsequiū p̄pa rātes. Quorū venerāda p̄sentia felix aia illi⁹ de hītaculo corꝑis egressa: ad cō tem plādā eterni regis claritatē cū illis p̄fe cta est. xiiij. kal. iunij. ⁊ in ecclesia salua toris cātuarie cū magno honore sepelit. Post eni ei⁹ obitum ita om̄ia in cōtrari um versa sūt: vt dūstani mortē oia defle re nec ei⁹ absentiam se ferre posse vide rentur. A summa quippe pace fit cōmu tatio ad intollerabile bellū: ab immēsa le ticia ad oim rerū indigētiā. Deniqꝫ aer ip̄e immutatus est: celū nō exaudiuit tel lurem nec tellus ea que seminabātur in ea. Hostilis incursio fedam vbiqꝫ faciem dereliquit: dū eorū irruptiōe vrbes diru erētur/ eccl̄ie spoliarētur / et sacerdotes domini de terra delerētur. Uir quidā ⁊ mulier longa cecitate percussi: iuxta se pulchrum sancti dunstani vigilijs ⁊ ora tionibus insistētes: ꝑfecte sanitati resti tui meruerūt. Presbiter quidā inter su os nobilis paralisis morbo ꝑcussus ad se pulchrum sancti dūstani delatus: sensit quandā manū per totū corpus suum du cētem ⁊ mēbra sua resolidātem. Sana tus eni grāde cōuiuium amicis suis pa rat ⁊ dū conuiue pro ei⁹ salute grās deo ⁊ beato dūstano referrent: ille tumēs ait Et si dunstanus nō esset: sanat⁹ fuissem Quo dicto statim pristina ifirmitate cor reptus et miserabiliter clamās post pau lulum spiritum emisit. Iuuenis quidā a natiuitate mut⁹ et claudus mox vt tū bam sancti dunstani tetigit: erectis pedi bus stetit et soluta lingua excelsa voce clamare cepit. Gloria in excelsis deo. al leluya. Et sic omnib⁹ diebus vite sue nō solum expedite verū etiam diserte om̄ia loquebatur. Puella quedā a natiuitate ceca ad tumbā sancti dūstani a m̄re sua adducta apertis oculis omnia clare vide bat: et pre gaudio exiliens dixit. Mater mi que sunt hec pulchra que video? Cui illa. Uides ne inquit chara mi? Que di xit. Pulcher homo quidam iussit me hec pulchra videre. Quidam eni teutonic⁹

noie clemēs quē sacerdos pro culpa volu ptatis ꝛ cōtumatie in interitū carnis sathane tradiderat: septēnio a demone possessus de loco ad locū instabili ferebatur motu. Hic ad tumbā sancti dunstani platus cū ad nocturnas vigilias responsorium (videre miraculum) inciperetur: saltū in sublime dedit ꝛ demoniū cum sanguine euomuit. Quidā seni ꝛ claudo pcepit dūstanus in somnis sanitatis gratia tumbā suam visitare. Quod cū fecisset ꝛ nihil salutis cōsecutus fuisset: desperatus ad sua redire cepit. Cui is q̄ dudum dormienti apparuerat vultu seuerus/veste decorus occurrit: sciscitās vnde veniret vel quo pgendo tenderet. Recuperāde inquit salutis gratia iussꝰ ad sanctū dei dunstanū perexi: sed nihil proficiens ad domū meā redire decreui. Et ego sum inquit dunstanus oim seruorū dei cōseruꝰ necessarijs quibusdā causis occupatus nō poteram his diebꝰ requiem corporis mei visitare: nec p̄sentiā meam filijs ibidē manētibus exhibere. Nā ecclesiā dei quidā aduersariꝰ exheredare temptauit: sed (me tutore) nihil efficere potuit. Nūc aūt cōfecto negotio ad locū requietiōis mee vado. Vide ergo vt illa die tecū inueniā: quatinus p te gratia mea meis ciuibꝰ ostēdā. Rediens ergo ꝛ sanꝰ effectꝰ: palā cūctis q̄ viderat et audierat enarrauit. Quodā eni tēpore in nocturna visione visus est dūstanꝰ a fratribus de ecclesia exire. Quē cū exeūtem retinere vellēt: nō possū inquit ibi manere pp̄ter spurcitias malorū morū et reorū in ecclesia sepultorū. Nec multo post ecclia saluatoris igni combusta est/parietes ceciderūt: nec quicq̄ ex oibus monasterij officinis incōbustū remāsit preter dormitoriū et refectoriū et modicā claustri partem. Lāfrancꝰ aūt archiepiscopus ecclīam scti saluatoris quā p̄fatū incēdiū inutilē fecerat simul et vetustas fūditꝰ destruere: et angustiorē construere cupiēs: celebrato triduano ieiunio iussit corpa sctōꝝ q̄ in orientali parte ipsius ecclesie humata erāt in occidētalē partē vbi beate marie memoria celebris habebat trāsferri. Interea duo milites archiepi corā feretro beati dūstani terre procūbūt: miam ꝛ indulgētiā p merita eiꝰ sibi ab abbate scti augustini de morte nepotis eius quē nup occiderāt dari postulātes. Denegat abbas: denegāt et frēs defuncti qui astabāt. Iungūt alij preces suas precibꝰ militum sed in vanū. Nec eni illos aut reuerētia sancti: aut supplicās multitudo flectere potuit ad miserendū. Pius aūt dūstanꝰ nō sic auditu difficilis surdā ab infantia mulierē ipa hora se requirentē exaudiuit et ei corā oibus auditū perfectū reddidit. Abbas aūt i sua ptinatia rigidꝰ nocte seq̄nti cū suis nepotibꝰ corā se quēdā reuerēdi habitꝰ sacerdotē irato vultu stare cōspexit: ꝛ quibusdā teterrimis hominibꝰ in medio camere in qua iacebāt mire magnitudinis cacabum supposito igne succedentibꝰ p̄cipere audiuit: quatinꝰ illos simul ligatos in candentē cacabū sine vlla miseratione cōburendos p̄cipitarent. Percunctantibus aūt quare tā crudeli pene subijci deberēt: respōdetur pp̄terea q̄ vos furoris igne succēsi: mortem vestri germani noluistis perdonare propter amorē ac reuerētiam scti dūstani. His dictis rapiuntur ad ignē ꝛ illi nimia anxietate cōstricti miserādas voces emittebāt: et se q̄ citius possent ad requiem scti vēturos eumq̧ super illa iniuria digna satisfactiōe honoraturos deuouēt si solūmō eos ab imminenti miseria sua gratia liberare dignaret. Ad hec tetri ministri nutu sacerdotis exterriti cum suis ignibus disparuerunt. Mane autem abbas idem scotlandus nomine ad sepulchrū sācti dunstani cum suis veniens nepotibus monachos ecclesie congregatos

sibi precibꝰ succurrere flebilis orat. Indulgetur reis militibꝰ mors defuncti q̃ homines pij p̃ris Dũstani effecti ad sua letantes redierũt. Monachꝰ quidã iuuenis eccl̃ie saluatoris in missa Lamfranci archiep̃i euãgeliũ legebat ⁊ cũ dicta oratione dñica patenã ex more pontifici offerret vidit corã se quosdã teterrimos ⁊ horribiles malignorũ spirituũ vultꝰ. Ad quorũ aspectũ nimio pauore perterritus Lamfrancũ inter manus sacra tenentẽ vtrisq; brachijs strictũ amplectitur horrido clamore vociferans ac dicẽs. Xp̃s vincit / xp̃s regnat / xp̃s imperat. Post missã adunatis in cap̃lo fratribꝰ ⁊ iuuene illo adducto Lamfrãco habito prius sermone oẽs pro fratre rogare monuit. Loris aũt astrictꝰ iuuenis ad tumbã s̃cti Dunstani omnino reluctãs ptrahitur in xp̃m ac s̃ctũ Dunstanũ blasphemias iactãs miserabili cruciatu torquebatur. Et cũ quidã ad eũ accederẽt grauia p̃ctã nondũ confessa detegebat: ⁊ illos sibi in penis ppetuis socios fore futuros gaudens ⁊ hilaris pronũciauit. Confessi aũt et absoluti cũ se ei presentarent illos ex trãsuerso intuẽs nec eos sicut prius recognoscẽs vnde venerint quo lauacro loti tam subitã purgationẽ meruerit q̃d ve cõtigerit q̃ suam societatẽ sic cito alterati amiserint spumãs ⁊ eiulãs mirabatur. Dicebat quoq; de quibusdã fratribus nephãda. Tũc noiauerunt quẽdam asserẽtes q̃m de illo nõ haberet quid diceret. At ille affirmare cepit q̃ ad presentiã suã nunq̃ auderet accedere. Tũc frater ille Lamfranco purã fecit cõfessionẽ ⁊ ingressus ante demoniacũ stetit. At ille in eũ toruo respiciens oculo ait cachinnans. Pro malo hoie quõ est nũc rebullitus et candidatꝰ q̃s te sic rebulliuit ⁊ dealbauit? Et nichil plus dicere voluit. Unde datur intelligi quia virtus cõfessionis ⁊ absolutionis aufert diabolo aut memoriam p̃cti de quo pura facta est ↄfessio: aut certe p̃tãtẽ hoiem accusãdi. Hoc eni misericorditer xp̃s fecit: monachos ad correctiorẽ vitã erudiẽs q̃ cessante disciplina in sec̃lari cõuersatione vltra quã debebãt iacere nõ timebãt. Cũ q; inter s̃ctos Dunstanũ et Elphegũ poneretur: demon q̃ eũ possidebat in vẽtre eiꝰ hac ⁊ illac discurrẽdo vagari cepit: vt putares illũ modo p os / modo p inferiores corporis ptes fugã parare ⁊ si q̃s manũ sup tumorẽ quẽ faciebat supponeret: statim in aliũ locũ exiliebat. Quidã vero gallica lingua q̃ sicut paruꝰ catus saliret dixit. Juuenis vero qui linguã illã non nouit subridẽs eadẽ lingua respondebat dicẽs. Non vt catulus sed vt catellus. Nec multo post meritis s̃cti Dunstani demone fugato liberatur ⁊ sensus ei redditur. De translatione aũt corporis s̃cti Dunstani de Cãtuaria ad Glostoniã sicut in monasterio Glastoniẽsi scriptũ inueni hic inserens opiniones varias peritioribus circa hoc discutiendas penitꝰ reliqui. Anno dñi. M.xij. regnante rege Edmondo cognomẽto yrensyde dani angliã intrantes oriẽtales partes anglie et totius cancie fines in suã redigebant potestatẽ ⁊ incole multi a patria eliminati multi crudelissima sũt morte perempti. Sic vsq; Londonias nõ gradui nec etati vel sexui parcẽtes homicidijs / rapinis incendijs diuina eque et humana exterminabant: ⁊ expulso a sede ppria Elphego archiep̃o / predia deuastãtur: possessiones diripiũtur / monachos cãtuarie trucidãt / eccl̃iam ⁊ oia incẽdio cõsumũt. Cõtigit hisdẽ t̃pibus prefatũ regẽ Edmondum Glastoniã aduenire ⁊ ibidẽ aliquãtulam trahens morã abbati ⁊ fratribus tante captiuitatis ex ordine retulit historiã ⁊ Cantuariẽsem ecclesiã incensam ⁊ habitatoribus ⁊ religione penitꝰ viduatam. Quibus auditis abbas cũ tota cõgregatione valde cõtristatꝰ inter cetera

eximii p̄ris sui dunstani virtutes p̄celsas recitabat: qui dū viueret amplis possessionib⁹: libertatibusq̄ magnificis: et regularib⁹ institutis glastoniā mirifice insigniuit. P̄cib⁹ eni vberrimis opem cōsiliūq̄ regis implorant: quatinus reliquias gloriosi viri ad loca transferre possent religiosa: vbi quōdā religionis lacte nutritus ad tantas virtutes excreuerat vt nō solū gregē glastonie: sed toti⁹ āglie p̄uincias sua doctrina illustrare posset. Quib⁹ auditis rex eoꝝ desiderijs pio occurrēs affectu qđ petierāt celeri effectui mancipari decreuit. Brithredus igitur abbas quatuor cōfratrib⁹ suis huius legatiōis officiū iniūxit: vt assumptis sociorū auxilijs cātuariam p̄perantes: ossa sancti dunstani glastonie trāsferrēt. Idē eni monachi beato dunstano in carne degenti capelle sue cōplētes officiū adherebāt: qui etiā corp⁹ ei⁹ aīa ad celos trāslata sepulture tradiderūt. Postea quoq̄ cū successore suo elphego archiep̄o vsq̄ ad eius martyriū cōmanebāt. Dicebantur aūt fratres illi sebrichtus: ethelbricht⁹: bursius: adelwordus. Cantuariā igitur aduenientes fratres locū sicut a rege didicerāt omni habitatore nudatū inueniūt. Aperiētes ergo sepulchrū ossa sancti dūstani tanto t̄pis p̄cessu carne resoluta reperiūt. Anulū vero digito sc̄ti cū terre traderetur impositū: quem iuuenili etate fecisse dicitur recognoscunt. Glastoniā igitur reliquias sc̄ti dunstani secū deferentes cū gaudio redierūt. Facta est aūt hec translatio anno dn̄i supradicto: post iterfectionē sancti elphegi martyris anno secūdo: & anno post dormitionē sancti dunstani vicesimoquarto. Per cui⁹ intercessiones & merita deus ibidē nō cessat opari magnalia: mortuis vitā: infirmis sanitatem crebrius restituēdo: brutis etiam plurimis in periculis subueniendo.

¶ De sc̄tā Eanswida v̄gine & abbatissa

Ethelbert⁹ rex cancie per sanctū augustinū ep̄m ad fidem cōuersus: genuit edbaldū et ethelburgā virginē quā pater suus ethelbertus: dedit edwino regi northanhūbrorū in vxorē: sicut inferius in vita eiusdē sancti regis clarius patet. Edbaldus vero ex emma regis francoꝝ filia genuit ermēredū & ercōbertum & filiā eanswidā. Que ab infantia pōpis secularibus renūciās: deo seruire studuit: preciosa queq̄ mundi calcauit: & ad vitā regni celestis tota virtute sc̄tām amplexata doctrinā iugi desiderio suspirauit: & sanctimonialis vite regulā subire deliberauit. Ad cuius obseruantie oportunitatē comodū elegit locū a vulgi frequētatione remotū folkstan noīatum: vbi & pater eius edbaldus in honore beati petri apostoli ecclesiam cōstruxit. Ibi ergo ex parte maris quo remotior dicitur esse ab ipsis ruriculis huiusmodi cōpetentē fundauit ecclesiā cū officinis sibi suisq̄ comitibus p̄fessioni ei⁹ necessarijs a pleno th̄i maris gurgite septē iugerū latitudīe: id est viginti octo particarū distantē. Que hodie nusq̄ apparet. Terra namq̄ a mari paulatī cōsumpta post longū seculum corruit et ripa maris cimiterium hausit. In qua castimoniā virginalē sub regulari habitu ducēs die nocteq̄ dei famulatui dedita ad beatū finē peruenire meruit pridie kal. septēbris. Cui⁹ reliquie ruina ipsius ecclesie imminēte in vicinā ecclesiā beati petri translate sunt. Cū eni ad annos nuptiarū p̄uenisset beata v̄go eanswida: pater eius iugi ammonitiōe crebris precib⁹ ad nuptias virginē inuitauit. Cui beata virgo spū sancto inspirata immobili mētis deuotione in hec verba respōdit. Genitor charissime si dilectionis constantiā interminabilē: fructum nuptiarū perpetuū: sponsum immortalem: letitiā sobolis infinitam virginita

ti mee ꝓperare sufficitis: cōsilio vr̄o gra
tulanter adquiescam. Sin autem: ami-
citiā odijs immixtā nuptias steriles fru
ctū in illis transitoꝛiū: maritū moꝛtalē:
lugubꝛē filioꝛū interitū: ⁊ in oībus virgi
nitatis coꝛruptionē studetis apponere:
potioꝛi adherere: etiā patris cōsiliū inti-
mabit: nisi patrē velit exuere. Maria nā
qꝫ optimā partē elegit que nō auferetur
ab ea Cum igitur in humanis iura moꝛ
tis vniuersa possideāt: spōsi celestis ⁊ im
moꝛtalis amplexus: scitio illi mee virgi-
nitatis floꝛē reseruo: quē cū amauero ca-
sta sum: cū tetigero mūda sum: cum acce
pero virgo sum. Ad huius spōsi talis ob-
sequiū oꝛatoꝛiū michi cōstrui deposco pa
ter. Motus igitur virginis pꝛecibꝰ: locū
oꝛonis sibi pater suus edbaldus constru
ere cepit. Qđ cū cōstrueretur: rex noꝛthā
hūbꝛoꝛū pꝛosapia nobilis: beatā virginē
in coniugē adoptauit. Pater vero puelle
filiā suā blādicijs conuenit et tā illustris
mariti cōsoꝛtium extollit. Cōtigit tūc ad
opus oꝛatoꝛij inter ceteras trabē addu-
ctā: reliquis triū pedū lōgitudine mino-
rē: qui sui bꝛeuitate operi inutilis habe-
batur. Adducto aūt rege noꝛthanhūbꝛo-
rū multis comitātibus talibꝰ patrē suū
affatur verbis. Regis huius nobilitas
me xp̄i ancillā: comitē sibi suspirat coniu
gē queritur. O q̄ stulta cōmutatio: q̄ de
testāda stulticia: q̄ intollerabile dāpnū:
si pꝛo celestibꝰ terrena: pꝛo eternis tran-
sitoꝛia suscipiā. Hūc tamē licet trāsitoꝛiū
licet terrenū coniugē accipiā: si in dei sui
potestate hoc lignū quātum opus est elō
gare oꝛādo sufficiat. Sin autē: intactam
me relinquat. Rex aūt cōditioni cōgratu
lās: leuiter in dei sui potestate hoc patra
re sperauit: sed nequaq̄ vllus deoꝛū suo-
rum hoc facere licet plurimū inuocatus
valuit. Accessit enī ⁊ capite ligni eleuato
pꝛeces coꝛā dijs suis pꝛolixiꝰ in vanum
effudit: ⁊ oībus intuentibus verecūdus

abcessit. Virgo igitur sancta mente con-
gaudēs celesti manifestatione ab illicito
cōiugio se liberatā exclamauit. Et acce-
dens ad lignū facta oꝛatione pars eiꝰ op
posita se sursum eleuans in tm̄ pꝛoducit
vt ceteris equalis aut maioꝛ longitudīe
videret: ⁊ que pꝛius ceteris nequaq̄ ad-
aptari poterat: tūc aptioꝛ operi habebat
Oꝛatoꝛiū eni suū rupibꝰ suspensum ma
ri superemīnēs aque dulcis suffragio ca
ruit. Et cū de longinquo ministroꝛū labo
re aqua deferretur: ministrantiū misera
ta laboꝛes liquoꝛisqꝫ penuriam: pertrexit
ad fontem: per spaciū miliarij vnīꝰ: aut
eo amplius in villa swectoñ noīe: baculo
pꝛecedente eius ductū quasi viue vocis
iussiōe ab infimis ad summa: per rupes
⁊ saxoꝛū vertigines: ad oꝛatoꝛiū suū per-
duxit: ⁊ hominibꝰ ⁊ iumētis poculi largi
tatē dare abundāter non cessauit. Sicqꝫ
pꝛecibꝰ virginis sctē: aqua contra sui na
turā ascendit: ⁊ qđ vehemētius est mira
dum: per aquā alienā riuus trāsiēs pꝛo-
sus quasi intacta et immixta perdurare
cernitur. Mira res. Virginis pꝛecibus
quā creatoꝛ suus iusserat a mūdi pꝛinci-
pio aqua descendere ancillā sequitur etiā
contra naturā: dn̄m oblita etiā in natu-
ra. Ancilla dn̄i iussit vt sequeretur: ⁊ hec
audiuit secuta iubentē. Contigit enim
agros suos multiplici auiū genere ⁊ fru
ctus eoꝛū absumi et sic laboꝛes hominum
denudari. Inter ceteras vero aues que
gante vocant plurimū agris nocere pꝛe
sumebāt. Virgo aūt xp̄i aues iussit con-
gregari ⁊ in nomīe dn̄i in domo quadam
includi. Et ecce aues que volare poterāt
per naturā: iussu virginis manus hoīm
quasi domostice sequūtur. Sub illius ve
ro noctis custodia noue carnis gaudētes
edulio: tres sibi ministri parare non me
tuebāt. Mane vero pietatis cōmota vis
ceribus famula xp̄i ad locum vbi incluse
erāt pꝛocessit ⁊ omnibꝰ euolandi liberta-

/

tē exhibuit. Que stati a carcere egresse: inauditū planctū circa domum volitantes ediderūt: alas reuerberant: questus ingeminātꝛ et neglecto recessu pꝛo modo querentium inusitant: ac si aliquid amisissent. Miratur dei famula querimoniam mirac ⁊ moꝛā. Causam a ministris inquirit: ⁊ omnes vnanimiter se excusāt Jussu tandē virginis sancte: factū confitētur licet inuiti. Jubet igitur ossa colligi ⁊ in eius pꝛesentiā collecta deferri. Allatis itaqꝫ ossibus cū pꝛeces deuotas ad dn̄m fudisset: quot volucrū ossa collegerāt: tot repēte volatilia pꝛodierūt: vt numerus deficientiū: in nullo sentiret detrimentū. Quibus in hūc modū reparatis: hoc illis adiūxit interdictū: ne territoꝛio suo insiderēt ineternū. Et factum est ita. Hec enī virgo sancta suis meritis mulierē cecitate percussam illumīauit demoniacū sēsui reddidit: ⁊ multos alios a diuersis moꝛbis salute recepta letari fecit Erant enim quatuoꝛ fratres: reb⁹ mūdi abundātes: qui decimas in cōtemptu ducebāt: nec eas dare volebant. Elapsis in tali erroꝛe annis multis: dixerūt tres fratres ad quartū. Frater si dudū deo iniuriantes oberrauim⁹ resipiscere tēpus est: vt ꝙ maligna deliquit pꝛesumptio: defleat penitētia: coꝛrigat satisfactio. Accedamus ad coꝛpus sctē eanswide et frugū nostrarū decimas deo ⁊ sancte virgini offeramus. Et cum ille non acquiesceret ecce inimicus in eum ingressus: eum insanire ⁊ huc illucqꝫ discurrere ⁊ discerpere seipsum fecit. Qui a fratribus vinculis astrictus ante altare sancte virginis adducitur: ⁊ sanitate recepta decias deo et sancte virgini deinceps subtrahere nō pꝛesumpsit. Vir quidam continuis pꝛessus doloꝛibus carnis ⁊ tabescens nulla tamen in carne vel carnis superficie lesionis vestigia apparebāt Huic astitit mulier speciosa nimis dicens. Vir bone cur animā tuā tantis doloꝛibus affligis: cur doloꝛibus doloꝛes accumulas? Perge apud folkstañ ad ecclesiam virginis eanswide cuius pꝛecibus noueris te pꝛistine saluti restituendū. Quo fctō: virgo quedā venerabilis sibi apparens pꝛimo doloꝛis loca lauit: post lintheo tersit: ⁊ carnē pꝛsus a doloꝛe purgauit. ¶ Narratio. Circa annū dn̄i sexcētesimum septuagesimū octauū cōsoꝛto graui pꝛelio inter reges mercioꝝ et noꝛthanhūbꝛoꝛū ethelredū ⁊ egfridum: miles quidam nomine yimma: inter cadauera occisoꝛum similis moꝛtuo iacens recepto spiritu reuixit et vulnera vt potuit alligauit. Inuentus aūt ab inimicis ⁊ captus ad quēdam comitē regis ethelredi adducitur: ⁊ interrogatus quis esset: rusticū ⁊ pauperem se esse fatetur. Quotiēs enī vinculis ferreis ligatus erat: totiēs vincula soluta reperta erant. Habebat enim germanum fratrē cui nomē erat tunna abbatē cenobij in ciuitate que hactenus ab eius nomine tumacester vocabatur: qui eum moꝛtuum credēs missas pꝛo ipso crebꝛo celebꝛabat. Quaꝝ celebꝛatione factū est vt nullus eum vincere posset quin continuo solueretur. Interrogatus a comite quare ligari nō posset: ait. Habeo inquit fratrē in pꝛouīcia mea ⁊ scio quia ille me interfectū putās pꝛo me missas crebꝛas facit: ⁊ si nunc in alia vita essem: ibi anima mea per intercessiones eius a penis solueretur Requisitus a comite intētius vnde esset pꝛomisit se nichil ei mali facturum: si simpliciter sibi quis fuisset pꝛoderet Quod dum ille faceret militē se regis fuisse manifestās respōdit Et ego inquit comes per singula tua respōsa cognoueram quia rusticus nō eras: et nūc dign⁹ es moꝛte: quia omnes fratres ⁊ cognati mei in illa sunt pugna occisi: nec te tamē occidam ne fidem mei pꝛomissi pꝛeuaricem. Vendidit ergo eum lōdonijs cuidā

fceso: sed nec ab illo nec cum illuc ducerẽt
vllatenus ligari potuit: cũ alia atqꝫ alia
vinculoꝝ genera hostes imponerẽt. Ter-
tia vero hora quãdo misse fieri solebant:
vincula eius soluta erant. Preciũ demũ
redemptionis sue persoluẽs ad fratrem
rediit: et cũcta que sibi euenerant narra-
uit. Multi enĩ hoc audiẽtes: accensi sunt
in fide ac deuotione pietatis ad orãdum
vel ad elemosinas faciendas: vel ad offe-
rendas deo victimas sacre oblatiõis pro
suorũ ereptione qui de hoc seculo migra-
uerant.

¶ De sancto Eata episcopo ⁊ confessore.

Anno ab incarnatione dñi se-
xcẽtesimo tricesimotertio in-
terfecto rege edwino rege
northãhumbrorum nobilissi-
mo: suscepit pro illo regnũ berniciorũ fi-
lius ethelfridi nomĩe eanfridus. Siqui-
dem tempore toto quo regnauit edwinꝰ
filii prefati regis ethelfridi qui ante illũ
regnauerat cũ magna nobiliũ iuuẽtute
apud scotos siue pictos exulabãt: vbi in
fide instructi baptizati sunt. Mortuo enĩ
rege edwino: regressus ab exilio eanfri-
dus ⁊ berniciorũ adepto regno: ad idola-
triã relicta quam susceperat fide se ꝯuer-
tit. Unde iusto dei iudicio a cedwalla re-
ge britonũ in breui peremptus est. Quo
mortuo: successit oswaldus frater eiꝰ qui
regnũ deirorũ ⁊ berniciorũ suo dominio
subiugauit. Qui statim aidanũ venera-
bilem episcopũ ad conuertẽdum populũ
sibi subiectũ acciuit: sedẽ episcopalẽ in li-
disfarnensi insula eidem statuit: ⁊ ecclesi-
as ac monasteria per loca edificare cura-
uit. Idem vero sanctus antistes aidanꝰ
duodecim pueros de natione anglorũ in
xp̃o erudiendos suscepit. Ex quibus exti-
tit eata puer bone indolis ac mãsueti ani-
mi valde. Doctoris enim sui monitis et
exemplis sedulus auditor: menteqꝫ totꝰ
inherens omniũ morũ honestate conspi-
cuus enituit. Acceptus itaqꝫ deo ⁊ homi-
nibus ⁊ monachus factus monasticam
vitã in vigiliis ieiuniis et ceteris actibꝰ
bõis die ⁊ nocte exequi operã dedit. Erat
namqꝫ vir patientie virtute precipuus:
castitate nitidus: affabilis ⁊ iocundꝰ om-
nibus ⁊ vt venerabilis beda de eo testat
pre omnibꝰ hoĩbus mãsuetudinis ⁊ sim-
plicitatis gratia decoratus. Effectus tã-
dem abbas mailrosensis id est meuros:
multo maioris hũilitatis et charitatis
exẽpla q̃ꝫ antea suis fratribus exhibens
nõ quasi magistrũ sed piũ patrem oẽs cõ-
fratres sui eum diligebãt. Potẽtibus et
diuitibus huius seculi in tantũ venera-
tus: vt ipsi etiã reges illum vt patrẽ cole-
rent: terras ⁊ possessiones ad cõstruenda
monasteria deuotis animis largirẽtur.
Pius autẽ pater ecclesias ⁊ monasteria
diligenti studio oportunis locis constru-
xit: discipulos sancte conuersationis stu-
diis operã dantes in ipsis aggregare cu-
rauit. Inter quos boisilus mailrosensis
cenobii prepositus: ⁊ cuthbertus postea
lindisfarnensis ep̃us viri vtriqꝫ mire san-
ctitatis nitore lucẽtes ⁊ spiritu prophe-
tico mirifice pollẽtes erant. Post cõflictũ
vero in monasterio hilde abbatisse de ob-
seruatiõe pasche habitũ: colmãnus ep̃s
genere scotus impetrauit a rege oswi vt
abbas venerabilis eata lindisfarnẽsi ec-
clesie abbatis iure preesset. Multũ nãqꝫ
sanctũ eatam scoti diligebãt: eo q̃d vnus
de duodecĩ pueris aidani ep̃i esset. Susci-
piens eata curã lindisfarnensis ecclesie:
beatũ cuthbertũ quem p̃positum mail-
rosensem post obitũ boisili fecerat: addu-
cens secũ in cenobio lindisfarnẽsi preposi-
tum ordinauit. Orta tandẽ inter regem
egfridũ ⁊ sanctũ wilfridũ ep̃m dissentiõe
illo ab ep̃atu expulso: bosa ĩ regno deiro-
rum apud eboracũ ⁊ eata abbas in prui-
cia berniciorũ apud hagustaldensem id
est extoldesham vbi mõ sunt canonici re-

gulares: seu apud lindisfarnēsem eccle si
am . id est holy eland epi substituti sunt.
Cōsecrati sunt eboraco a theodoro archi-
epo dorobernēsi. Post tres annos electio
nis sancti wilfridi trunwin⁹ ordinat epus
in puincia pictorū anglorū imperio tūc
subiecta: ⁊ tunbert⁹ ad hagustaldensem
ecclesiam: remanēte eata ad lindisfarnē-
sem. Sed post triēniū pro culpa cuiusdā
inobedientie depositus est tunbertus et
loco eius sanctus cuthbertus est electus
Sed qm plus lindisfarnensem q̄ hagu-
staldensem dilexit ecclesiā: eata ad hagu
staldensem in qua primo ordinatus fue-
rat regresso: cuthbertus lindisfarnēsi ec-
clesie pficitur ⁊ epus cōsecratur Eata cū
magno vniuersorū gaudio suscipitur: ex
ultantibus oībus ⁊ deo gratias agenti-
bus: q pastorē suum dilectissimū quē tri
stes perdiderāt dei prouidēte gratia ite-
rum recipere meruissent. Creber erat in
orationibus: opportunus et importunus
in exhortationib⁹: elemosinarū operib⁹
intentus: disciplinis ecclesiasticis dedit⁹
⁊ quecunq per spiritū sanctū agenda co
gnouit: sedulus ac deuotus administra-
re curauit. Cūq pius dñs labores eius
eterna mercede remunerare decreuisset
tactus est morbo interaneorū acerrimo
quem medici dissinteriā vocāt. Quo per
dies ingrauescēte velut aurū per ignem
examinatus: decocta omni peccatorū ru
bigine diem clausit extremū ⁊ regni cele
stis ianuā perpetuo victurus intrauit.
Sepultus est aūt iuxta sacrariū ecclesie
prefate hagustaldēsis ad plagā meridia
nā ⁊ parua capella lapidea supra tumu-
lum eius cōstructa est. De quo loco incer
tum habetur a quo translatus sit: ac in-
tra ecclesiā in scrinio condigno honore col
locatus. Verisimile attamē videtur illū
translatū fuisse ab alfredo presbitero du-
nelmēsis ecclesie qui venerabiles ei⁹ suc
cessores accam ⁊ alkmūdū de terra leua-
uit ac intra ecclesiā in feretris honorifice
collocauit. Anno dñi millesimo centesi-
mo tertiodecimo cum thomas eboracen
sis archieps ad hagustaldensem ecclesiā
venisset ⁊ reliquias sancti eate ad sedem
suam secū transferre canonicorū eboracē
sis ecclesie ductus consilio meditaretur
eiusdem ecclesie fratres tristes effecti: sā
ctū eatam nitentis precibus exorabant:
ne locum quem viuens excoluit ⁊ dilexit
suaq sepultura honorauit sua presentia
viduaret ac desereret. Eadem nocte qua
in crastino sanctas reliquias asportare
decreuisset intempeste noctis silentio ar
chiepo sompno depresso apparuit quidā
veneranda specie habituq pōtificali vir
gam pastoralē in manu gerens: et in eū
terribiliter aspiciens: sic ait. Quid est qd
facere disponis? Venisti me de loco quie-
tis mee ad alienā ecclesiā transferre: qd
tibi a dño iussum non est. Dico tibi quia
penas presumptiōis tue lues Et eleuās
baculū quē manu gerebat percussit eū bis
in humero ⁊ vehemēter cōminās dispa-
ruit Expergefact⁹ archieps ⁊ pre nimio
timore exclamans: omnes clericos suis
clamoribus turbatos excitauit rem ge-
stam retulit: ⁊ fratres illius ecclesie pro
sua presumptione deum exorare suppli-
citer implorauit. Asseruit eni voto se obli
gans q illā ecclesiam nullo suorū patro-
norū amplius spoliare presumeret. Sic
q per tres dies infirmitate depressus de
mū conualuit ⁊ infecto negotio ad suam
ecclesiam rediit.

¶ De sancta Ebba virgine ⁊ abbatissa.

Ancta virgo ebba ex regali
pgenie orta soror regis oswi
northanhūbrorū ⁊ egfridi re
gis amita extitit. Quorū tē-
porib⁹ velut mater regni et
decus tante nobilitatis enituit. Tradūt
enim historie ethelfridū filiū ethelrici fi-
lii yde regis berniciorū ex acca filia elle re

gis deirorũ septem suscitasse filios ⁊ vnã
filiã scilicet sanctam ebbam abbatissam
Alij vero ⁊ verius sicut superius in vita
sancti oswaldi habetur asserunt: eanlfri-
dum ⁊ oswaldũ ex acca regina progeni-
tos: oswi vero et ceteros ex cõcubinis fo-
re procreatos. In diebꝰ illis summa no-
biliũ ingenuitas habebatur: in qua xp̃i
seruitus probaretur: nec aliquã celsitu-
dinis gloriã se credebant attigisse: quos
humilitatẽ dominice crucis non cõstitit
induisse. Utraqꝫ tunc dñi familia virorũ
scilicet sacre multitudinis conuentus: ⁊
innumerabilis virginũ chorus sparsim
per angliam militabãt: ⁊ in vno loco sub
vnius patris siue matris regimĩe diuer
sis diuisi monasterijs degentes: contra
potestates tenebrarũ gladio spiritus ac-
cincti: prelia castitatis exercebant. Horũ
beata virgo ebba indefessis gressibus se
quens vestigia: regnũ mundi ⁊ omnem
ornatũ seculi cũ flore iuuentutis cõtem-
psit: propter amorẽ filij dei: quem mũdo
corde dilexit: et a sancto finano lindisfar-
nensi episcopo sancte cõuersationis vela
men accepit. Dominicã seruitutẽ nobili
tati pretulit: spiritualẽ paupertatem di-
uicijs: honoribus spontaneã abiectionẽ.
Claris siquidẽ orta natalibus: mundũ fi
de ⁊ formã moribus: et sexum virtutibꝰ
vicit. Petebatur autẽ a quodam scotorũ
tiranno rege eadano in vxorem. Quo de
mum ob sui contẽptum raptũ meditãte
⁊ amore simul ⁊ violentia eam persequẽ
te: traditur ad montẽ coludi. id est coldin
gham confugisse ⁊ ad preces eius a me-
ridie in altũ mare se erigẽs: subiecte val-
lis alueum transcurrẽs: hosti triduo cõ-
tinuis fluctibus obstitisse: et cooperante
domino munitionis presidiũ virgini pre
stitisse. Habet enĩ mons ille fontes duos
ad sue solitudinis ⁊ heremitice conuersa
tionis solatium. Unus enim ad radices
eius latice perpetuo madet alter in cacu
mine eiꝰ ad calores estiuos qñqꝫ arescit.
Horum haustu salubri meritis sancte eb
be: multi debiles ⁊ infirmi pristinã sani-
tatem consecuti sunt Ex his enim beata
virgo ebba ⁊ sue congregationis ciues:
potare cõsueuerunt. In huius vastita-
te deserti vtrum spiritu sancto preuenta
religionis cultũ prima instituerit an ab
antecessorꝝ studijs institutũ inuenerit in
certum est. Nichil aũt verius q̃ ꝙ ibi so-
brie iuste ⁊ pie conuersata sit: ⁊ beatũ ce-
lo spiritũ relicta terre sancti corporis gle
ba intulerit. Aliud aũt monasteriũ femi
narũ ex dono fratris sui oswi iuxta ripã
dorwentionis fluminis cõstruxit: eiqꝫ ex
nomine suo ebbecestre. id est castrũ ebbe
vocabulũ dedit. Quod quale quãtumqꝫ
in se olim fuerit dum staret: ex ruinis su-
is manifeste nũc docet. Mutato nãqꝫ vt
assolet statu temporũ interfectis habita
toribus suis a nephandis principibꝰ yn-
guar ⁊ hubba subuersum est: ⁊ in pluri-
mã nemorum vastitatẽ et animaliũ pas-
cua sicut hodie videtur commutatũ. In
coludi enĩ mõasterio virorum ⁊ virginũ
congregationi prefuit ⁊ contigua vtriqꝫ
habebãt ibidem habitacula: qui diuino
conducti federe cũ summa anime ⁊ spũs
iocunditate sub ea gaudebãt viuere: que
se admirabili discretionis gratia: ⁊ pue-
lis matrem exhortatiõis instantia: et vi
ris patrẽ animi cõstantia exhibuit. Hu
ius enĩ sctẽ ebbe virgo illa nobilis ethel-
dreda olim fuit discipula nũc heliensium
gloria tante magistre rudimentis se sub
didit. Beatus quoqꝫ pater cuthbertꝰ li-
cet consortia mulierũ velut pestem quã-
dam ab infantia vitauerit: ad huius col
loquia venire: ⁊ ad habitantiũ informa-
tionem aliquot dies manere consueuit.
Tandem vero instigante totius mali
incentore: habitacula que ad orationum
lectionũ et alia spiritualis vite exercitia
fuerant facta in cõmessationem confabu

lationū ꝛ aliarum illecebrarum mutata sunt cubilia. Virginū species viros allexit: ꝛ inquieta virorum cupido virgines attraxit: ꝛ quasi stelle de celo cadentes in ceno voluptatum inuoluti sunt. Hec aūt offensionū dei ebbam sanctā quasi omnino latebat iniuria. Anno aūt ab incarnatione domini sexcentesimo octuagesimo monasteriū virginū quod coludi vrbem cognominat̄.id est coldingham per culpam incurie flammis absumptū est. Qđ tamen a malitia inhabitantiū in eo ꝛ precipue illorū qui maiores esse videbant̄ cōtigisse oēs qui nouere facillime potuerunt aduertere. Non defuit tamē puniendis admonitio diuine pietatis qua correcti per ieiunia ꝛ fletus et preces irā a se instar niniuitarū iusti iudicis auertissent. Erat enim in eodem monasterio vir eximie sanctitatis nomine adamnanus genere scotus qui in adolescētia sceleris aliquid cōmiserat: qđ si sibi reconciliatio sacerdotis ꝛ penitētie non subuenisset remediū: eternis cruciatibus grauius a deo nouit puniendū. Quēdam ergo magne religionis presbiterū consuluit ꝛ scelus suum cum gemitu ostendēs dixit Adolescentior inquiens sum: veget⁹ corpore quicqđ michi imposueris libēter feram: dummodo in die dn̄i saluus fiam si totam noctē stando precibus cōtinuare: si integram septimanā abstinendo iubeas pertrāsire. Cui ille. Multū est: sed biduanum aut triduanū satis est obseruare ieiuniū. Hoc facito donec redeam ꝛ qđ deinceps agere debeas tūc plenius ostēdam. Abijt igitur sacerdos in hiberniā: vnde originē duxit: ꝛ eodem anno humanis reb⁹ excessit. Quo comperto: adamnanus quoadvixit die dn̄ica ꝛ quinta feria solum cibum sumpsit. Hoc insuper ex propria voluntate adijciēs: vt noctes integras obsecrationibus dn̄o cum multa deuotione sepe vigilando trāsegit. Et qđ causa diuini timoris semel ob reatū ceperat: iā diuini amoris causa delectat⁹ inposterum semper agebat. Et qđ ex necessitate emendande prauitatis euenerat: in voluntarie cōsuetudinis vsum conuertebat. Hic tandē monasterij edificia sublimiter erecta considerās: in lachrymas resolutus: tristiciam cordis vultu indice demōstrabat. Qđ intuens comes: quare fleret inquisiuit. Et ille. Cūcta inquit hec que cernis edificia in proximo est vt ignis absumens in cinerē cōuertat. Qđ cum frater ille sancte ebbe retulisset: aduocato adamnato vnde hec nosset inquirebat. Qui ait. Nuper nocturnis vigilijs et psalmis occupatus: astitit michi quidam vultus incogniti precipiens ne timerem: ꝛ quasi familiari me voce alloquens dixit. Bene facis inquit qui tēpore nocturne quietis nō sompno indulgere: sed vigilijs ꝛ orationibus maluisti insistere. Et ego Noui inq̄ multum michi esse necessarium vigilijs salutaribus insistere ꝛ pro meis erratibus sedulo dn̄m deprecari. Verum inquit ille dicis quia tibi ꝛ multis opus est peccata sua bonis operibus redimere: et cum cessatum est a laboribus rerū tēporalium tūc pro appetitu eternorum liberius laborare Hoc tamen paucissimi facere curant. Siquidem modo totū hoc monasterium ex ordine perlustrans singulorum casas ac lectos inspexi ꝛ neminem ex omnibus preter te erga sanitatem anime sue occupatum repperi. Sed omnes prorsus viri ꝛ femine aut sompno torpēt inerti: aut ad peccata vigilant. Nam ꝛ domūcule que ad orandum vel legendum facte erant: nunc in commessationum: potationum fabulationum et ceterarum sunt illecebrarum cubilia conuerse. Unde habitatoribus loci huius et loco grauis de celo vindicta flammis seuientibus preparata est. Cui abbatissa ait. Et quare non ci

tius hoc michi reuelare voluisti? Et ille
Timui propter reuerentiam tuam: ne
forte nimium turbareris: et tamen hāc
consolationem habes: ꝙ in diebus tuis
hec plaga a deo superuenire permissa
non est. Qua diuulgata visione: aliquā-
tulum loci incole paucis diebus timere:
et seipsos intermissis facinoribus casti-
gare ceperunt. Ecce enim propter vni-
us meritum vniuersitatis protelatur
exicium. Magnum nimirum illius san
cte matris fuit coram deo meritū: ad cu-
ius cōsolationē de loci sui desolatiōe per
seruum suum dn̄s dignatus est edocere
Trāslata demū ad celos virgine sancta:
ad pristinas sordes reuersos: prefate vl-
tiōis clades inuoluit. Hec ideo in hoc lo-
co inserere decreui: vt lectorē operū domi
ni admonerē: ꝙ terribilis est in consilijs
super filios hominū ne forte nos tempo-
re aliquo carnis illecebris seruiētes: mi-
nusqꝫ dei iudiciū formidātes: repentina
eius ira corripiat: ⁊ vel temporalibꝰ dā-
pnis iuste seuiens affligat: vel ad perpe
tuā perditionē districtius examinās tol-
lat Conuersus est exiñ in heremi solitu
dinē locus ille: ⁊ qui remanserāt corde so
luti per loca diuersa sunt metu cōpellen-
te dispersi. Et quod eis cōtigit ad ruinā:
multis ad castigationē profuit ⁊ medelā
Liquet itaqꝫ ꝙ vitāda sit bonarū etiam
cohabitatio mulierū. Perpendite quāta
seruis dei prelia malignus spūs earum
familiaritate intulerit: quot vrbes incē-
derit: quot monasteria subuerterit: quot
demū corda sublimia ⁊ ad celū per contē-
platione erecta: earū solo cōspectu ad ini
quitatis profundū inclinauerit Beatus
itaqꝫ cuthbertus in insula farnēsi tūc de
gens: intellecta confusione in domo dn̄i:
per feminas facta: creditur ⁊ si non legi-
tur celebre condidisse decretū lege perpe
tua seruis suis obseruandū: quo nō solū
eis sui corporis p̄sentia: cōsortia femina-
rum inhibuit: verū etiam introitus ea-
⁊ accessus ⁊ aspectꝰ abscidit. Sancta tā
dem virgo ebba virtutibus ⁊ operibꝰ bo
nis plena ante memoratū patrem sctm̄
cuthbertum quatuor ānis migrauit ad
dn̄m octauo kal'. septembris: anno domi
ni sexcentesimo octuagesimotertio: et in
monasterio suo cum magno honore cor-
pus eius terre commendatur. In vrbe
enim coludi a pastoribꝰ post multa tem-
porum curricula: sepulchrū eius reper-
tum est. Quod cum tangētes aperire tē-
ptarent: repentina cecitate percussi ⁊ in-
sanis motibus diutius agitati sunt. Lo
ci igitur incole illud in ecclesiā sancte ma
rie tulerunt: ⁊ ad meridianā altaris par
tem reuerēter deposuerūt. Erat autem
sepulchrū illud ligneum: quo a parte pe-
dū per quēdam fratrē cōfracto: immissa
manu lintheū ⁊ ossa tangens: subito me
brorū dolore correptus infra paucos di-
es ad extrema deducitur. Quo fratres
agnito: lapide illud vndiqꝫ cōcluserūt: ne
in futurū similia presumēs: indignatio-
nem sancte virginis et irā subire contin-
geret. Apparuit autē beata virgo cuidā
fratri precipiens: vt sine timore ossa sua
de tumulo leuarent: ⁊ in loco nouiter con
structo: cum omni honore trāsferrēt. Cō
fracto itaqꝫ sepulchro: ossa maxia ex par
te in cineres redacta colligentes: in loco
quo virgo sancta precepit honorifice col
locarunt. Quedā iuuencula fantastica:
demonum vexatione vnius oculi visum
auris vnius auditū: lingue penitus qui
decim diebus perdidit officiū. Hec in ora
torio sancte virginis pre tedio dormiens
columbam niueā super altare descende-
re ⁊ stare vidit. Euigilans autem: perfe-
te sanatā se sensit. Cum quedam mulie
er cecitate percussa ad oratoriū virginis
adducta fuisset: apparuit ei in sompnis
virgo quedam albis vestibus induta di-
cens. Graues ex cecitate molestias vsqꝫ

nunc perpessa es sed ad fontē meum descendens lauari ne differas: vt saneris. Quo facto: sanata cum gaudio recessit. Osse cuiusdam auce in guttur iuuenis infixo: ꝛ collo in tumorē verso: cum lotus de fonte virginis in oratorio preces fudisset: subito sanus effectus quo os illud deuenisset penitus ignorabat. Quidā contracto virgo sancta apparens in somnis membra debilia manibus suis tam fortiter attrectauit ac si membrum aliquod auelleret. Ubi pro nimio dolore clamans ꝛ euigilans sanatū se inuenit. Quēdam mulierem mutam et colli inflatione vexatam: virgo sancta apparens digitos suos immisit in os eius ꝛ tangēs linguā eius sanauit. Alteri surdo et muto auditum ꝛ loquelam reddidit: mulierem a demone vexatam liberauit: ꝛ alteram cecitate percussam lumē celi videre fecit. Uenerūt ad fontem coludi mulieres quedā: sicut e diuerso loco sic erāt ꝛ merito. Aliis quidem aquam in fonte non reperientibus: cetere vasa sua implere meruerūt. Et cum relique non credentes cum indignatione aquam ostendi peterent: inclinatis vasis vacua inuēta sunt. Et cum domi venissent omnia vasa sua aqua repleta viderunt. Quidam muto loquelā ꝛ mulieri cece lumen oculorū dedit: ydropicam in specie columbe apparens ꝛ crebro alarum verbere ventrē perlustrans sanauit: alteram ydropicam valitudini restituit: claudum erexit: ꝛ tres cecos illuminauit. Puella muta ꝛ cōtracta ad beatam margaretam reginam delata: gressum recepit. Cui beata regina apparens precepit: vt ad sanctam ebbam pergens: loquelam reciperet. Quo cum venisset: beata ebba sibi apparens: blanda manu oculos eius ꝛ faciem palpās atqꝫ per labia trahēs ait. Surge quia loquelam recepisti. Et sanata surgens benedixit deum. Iuuenis quidam multis annis mutus ꝛ mirabiliter inflatus ad tumbam sancte margarete regine de vētris inflatiōe medelam recepit: ꝛ ad oratoriū sancte ebbe venienti: beata virgo nimis speciosa ei apparens: digitū suum in os eius posuit ꝛ discessit. Euigilās ille cum sanatum se vidisset: apparuit ei iterum sancta ebba precipiens vt beatū thomā martyrem perigrinādo festinus adiret. Est autē mons coludi: siue monasteriū coludi antiquit[9] famosum loc[9] quidā in scotia a berewico versus boriam sex miliaribus distās: supra mare situs: ab incolis tēporibus nostris coldingham vocatur: et a monachis dunelmensis ecclesie inhabitatur.

De scā Edburga virgīe et abbatissa.

Post sancte mildrede consummationem virgo nobilis edburga orbatam matre familiam causa regiminis subintrauit: ne forte lupi rapaces: gregem dominicum crudeliter inuadētes: rabidis dentibus dilacerarent. Fuit enim beata virgo edburga beate mildrede proauia filia quidem ethelberti regis primi: quī christi fidem suscipere meruit: ex berta regina progenita. Ex hac enim religiosorum parentum prosapia virgo sancta edburga originem duxit. Nomen enim edburge ex corrupto et integro compositum: beata ciuitas interpretatur. Beata quippe ciuitas est in qua sibi domin[9] sedem habitationis preparans: armis sue potentie ab inimicorum impugnationibus defendit. Hec enim virgo sancta post sacri baptismatis susceptionem die nocteqꝫ laudes deo referebat: feruēti animo iugiter flagitando quatin[9] in superna ciuitate celestis hierusalē conscribi et ad thronum spōsi sui xp̄i spiritualiū premiorū circūamicta conduci mereret. In ecclesia eni cui neptis sua beata mildreda pfuit i oī scītate deo seruire studuit ꝛ sibi

in regimine successit. Solerti studio me
ditari cepit corpꝰ sancte mildrede virgi=
nis ad locũ transferre paratũ et patefctõ
tumulo integrũ virginis corpus ⁊ incõ=
taminatũ quasi ipã die fuisset sepultum
repperit. Tãta aũt redolebat odoris sua
uitas: ac si omniũ illic odoramẽtorũ aro=
mata succensa haberẽtur. Virgo autẽ
edburga quasi in mundi fluctibus naui
gans: sed tamen viriliter agens: cor suũ
diuinis studijs cõfortãs: sacris eloquiis
animũ oblectans: orationibꝰ animã de=
corans: elemosinis corpus purgans: an
gelos sibi in adiutoriũ inuitãs: de virtu=
te in virtutẽ proficiebat. Jamqꝫ mundi
huius delitias vigili mente caducas cõ=
spiciens: cuncta huius eui gaudia vt lu=
tum platearũ cõtempsit. Aurũ eñi et ar=
gentũ nisi forte ad ecclesiastica ornamen
ta vel cetera diuia officia redegisset sicut
stercꝰ reputabat: et que a solo deo est glo=
riam toto corde quesiuit. Magis eñi sol=
ui ⁊ esse cũ xp̃o desiderans: sententiã apo
stoli q̃diu in corpe sumꝰ peregrinamur
a domino: iugiter in corde reuoluit. Post
multorũ itaqꝫ annorũ curricula post va=
ria et innumera hostis antiqui deuicta
temptamenta: inuenta est sine macula:
quoniã post aurũ non abijt nec in thesau
ris pecunie sperauit. Justꝰ itaqꝫ remu=
nerator dominꝰ inuenit famulã suam di
gnis operibus inherentẽ ⁊ vocauit eam
ad superna polorũ gaudia dicens. Ueni
electa mea ⁊ ponam in te thronũ meum:
quoniã rex iusticie cõcupiuit speciem tu=
am. Oleum tui laboris in lãpade recõde
vt cũ bonorũ operũ luce venienti saluato
ri possis occurrere. Mox enim fine felici
beatã virginẽ mors preuenit tẽporalis:
qua carnem hactenus anime sue cohabi
tatricẽ idus deposuit decẽbris: spiritũqꝫ
deo cõmendauit. Juuenis quidã a nati
uitate mutus ad tumbã sctẽ virginis ve
niẽs: recepta loquela eloquẽs postea effi

citur ⁊ facundus. Sacerdos quidã mo
nasterij sctẽ edburge ꝓpter seculi prefec
tis sublimitatẽ locũ vel reliquias eiusdẽ
sacre virginis neglexit. Que cũ in visiõe
per virginẽ sctãm reprehẽsiões crebras
audisset: ⁊ in sua pertinacia perdurasset
nocte quadã apparuerunt cuidam fideli
duo nigerrimi viri eundẽ sacerdotẽ ante
ecclesie ostiũ: strictis vinculis religatũ te
nẽtes: ⁊ oculos illius vnguibus eruẽtes
multisqꝫ eum cruciatibꝰ torquẽtes: quo
usqꝫ virgo sancta a loco quietiõis surgẽs
ipm̃ de manibus impiorũ erueret dicẽs.
Dimittite miseri ministrũ meum. Era
enim die idẽ sacerdos oculorũ lumine pri
uatus vsqꝫ ad diem obitus sui digne deo
⁊ virgini sancte seruiebat. Archiepus
quidã dorobernensis cũ plures superua
cuas ⁊ inutiles terrarũ cartulas cõburi
iussisset: carta territoriũ sancte edburge
describẽs igni cũ ceteris forte iniecta: ce
teris vsqꝫ ad fauillas redactis combur
non potuit. Matrona diris cruciata lan
guoribꝰ tumbã sancte edburge adiẽs vi
gilijs et orationibꝰ insistebat. Et ecce in
nocte pasche vidit in sompno agnum dei
de superis descendentem: niue candidio
rem: omni venustate pulchriorẽ: supp pe
ctus eius leuiter consistere et se visitare.
Mane aũt facto cũ gloria in excelsis deo
caneretur: mulier eadẽ ꝑfecte sanatã se
sentiens: gratias deo reddidit. Cum sa
cerdos quidã a facie danorꝫ ad sepulchrũ
sancte virginis cõfugisset: barbarica au
steritate eũ rapientes diuersis tormẽtis
affligebant. Nec mora: diuina protinus
subsecuta est vindicta: ⁊ vẽtris intollera
bili resolutiõe vel sanguinis effusiõe mo
mento paruo multi interibant: quousqꝫ
prompta mente sacerdotẽ abire cõpelle
rent. Cum furti quidã argutus ablata
restituere moneretur: temerario ore tali
ꝓferre nõ metuit. Non me inquit dñs se
cretorum inspector: neqꝫ virgo beata ed=

burga cuius nūc locū aspicio ex hoc vnq̄ loco viuū transire permittat: si furti crimen michi imputatū cōmisi. Et ecce protinus intestinorū viscera per anum effudit: ꝛ vt voce petiuit: viuus a loco nō surrexit. Mulier quedā: annis multis infirmitatibꝰ decocta cū nocte quadā sopori membra dedisset apparuit ei quedam mulier pulcherrima dicēs. Surge et ad ecclesiam sancti gregorij cantuarie proficiscēs: lumen tuū ad quietē sancte edburge deferre cum deuotiōe propera: vt plena gaudere possis sanitate. Quo fctō: optatā salutem deo gratias agens ad sua reportauit. Cantuarie vero in cenobio sancti gregorij scriptuꝫ repperi: q anno dñi millesimo octuagesimoquinto ab archiepiscopo lamfrāco fuerūt de tumulis sanctarū mildrede ꝛ edburge in thaneto insula eleuate reliquie: ꝛ cū maximo honore cantuariā trāslate: ꝛ in ecclesia beati gregorij quam paulo ante ad pauperū solamen constructā ditauerat collocate. In monasterio tamen sancti augustini cantuarie scriniū sancte mildrede ostenditur: et aliter q̄ premittitur sicut in eiꝰ vita ibidem exaratū est: ꝛ supra legentibus perpendi potest habetur. Quorū in hac parte altercationē: peritis discutiendam relinquens: que in vtrisq; locis exarata videre merui: edificatiōis ꝛ notitie gratia litteris mandare decreui.

De sctā Editha virgine et abbatissa.

Beata virgo editha filia fuit edgari regis ꝛ wlstrudis regij ducis filie: quā rex insolubilibus votis regno sociare disposuerat: sed partu expli cito caste viuē q̄ illecebris deseruire maluit propter deum: habitūq; monialium de manu sancti ethelwoldi episcopi apd wiltoniā suscepit: ꝛ virtutibus ꝛ exēplis proficiēs: virginibus mater spiritualis effici meruit. Sācta vero editha sub materna cura relicta de cōsensu tandem regis in eodē monasterio habitum religionis suscepit: quā mater non auro ꝛ monilibus ac vario ornatu: sed litterarum ac vtutū decore ornare studuit. Inter multa autem sanctorū exempla que libris legebat: interq; p̄sentia sanctorū et maxie propinquorū religiosorū lumina: vicinꝰ accendebatur virginali palma sanctissime amice sue edithe edgari regis patris sui germane q̄ in mōasterio pollelworth prouincie warwici meritorū signis sicut ꝛ ipa wiltonie refulsit. Sororibus enim vartham christo se prebuit mariam. Singulis in ministrando inclinabatur et omnes hospites in christi viscera amplexans: sic abstinens ac si epularetur: sic epulās: vt fragilitas seruaretur terrenis fauoribus valedixit: languidis ac destitutis se impendit: et regis natis leprosos preposuit. Quanto quisq; apparuerat morbis deformior: tāto hec afferetur benignitate compatiētior: ꝛ famulatu suffusior. Oculus secorū: baculus debiliū: vestis ꝛ alimonia indi[illegible]ētium atq; omnium desolatorū extitit solatium. Cilicio asperrimo ad carnē vtebatur: nitidis vestibus superius decoratis. Unde cum beatus ethelwoldus videret illam cum ornatiore habitu aliquando procedentem: ait. O filia non his itur ad thalamum christi induuientis nec exteriori cultu delectatur spōsus celestis. Illa vero iterū cōscia habitatoris: taliter respōdit Crede michi o pater nequaq̄ deterior mens deo aspirāte sub hoc habitabit tegmine q̄ sub caprina melote. Habeo dominum meū qui nō vestem sed mentē attēdit. Sensit ergo vir dei in virgine gratie auctoritatē: nec ausus contristari supernum in illa presidē. Letatur magis dominū in sanctis suis oīa put vult operantem. Animaduertēs etiam nil differre in purpura aut in sacco si mens mun-

da versetur. Ubicūq; editha incedebat
crux xp̄i comes erat: crucē in fronte in pe
ctore in itinere in omni opere suo p̄tēde
bat. Quodā eni tempore epulas ex more
cum in disco efferret quas in sinu paupe
ris absconderet: occurrit a latere puer
elemosinā petēs. Cui cū illa cū solito cru-
cis signaculo porrexisset: ita mēdicus dis
paruit: vt nullus videret qui reciperet.
Cū enim quindeci esset annorū a patre
suo rege edgaro super tria monialiū mo
nasteria scilicet wintoñ: berkingū: ⁊ ter-
tiū abbatissa effecta est. A domo tamē in
qua deo seruire ceperat: auelli non pote-
rat: sed singulis locis spirituales m̄res:
tanꝙ efficatiores disposuit: malens ma-
tri subesse ꝙ alijs preesse matrē timere:
ꝙ alijs imperare. Mortuo āt patre suo
rege edgaro et succedēte filio suo edwar-
do adhuc infantulo: sompniauit v̄go san
cta oculū sibi decidisse dextrum. Qđ refe
rens sororibꝰ simulq; exponēs ait. Uide-
re inquit michi videor hācvisionē edwar
di fratris mei portēdere casum Nec mul
to post edwardꝰ dum fratrē suū ethelre-
duȝ videre desiderat: a filijs iniquitatis
sicut in vita eius claret occisus est. Cūq;
magnates virginē sc̄tām de monasterio
extrahere et in patris solio sicut plerisq;
nationibus femie principātur sublima-
re niterētur ⁊ instarēt: ⁊ deniq; vim face
re vellent: facilius saxa in plumbū cōuer
ti: ꝙ illa a ꝓposito suo ⁊ dei seruitio refle
cti valuerūt. Cū enim in honore sc̄ti dio
nisij ecclesiā fabricasset: et beatū dunsta-
nū ad eius dedicationē inuitasset idē pō-
tifex vidit p̄fatā virginē pollicē dextrū
frequēter protēdere ⁊ signū crucis fronti
imprimere Ex quo delectatus dunstanꝰ
apprehēsa manu eiꝰ dextra dixit. Nūꝙ
putrescat digitꝰ iste. Cōtinuo inter mis-
sarū solēpnia in lachrymas prorupit dū-
stanus: ⁊ inquisitꝰ a dyacono suo cur fle-
ret: suspirans ille imoq; trahēs a pecto-
re vocē dixit. Hec deo dilecta aīa hec side
rea gēma ad sc̄torū patriā rapietur ab il
luuione terrena ⁊ erūpnosa cohabitatio
ne nostra. Neq; eni sceleratus mundꝰ iā
dignus est tante lucis p̄sentia. Quadra
gesima enim tertia die ab hodierna occi
det nobis hec prelucida stella. Auferunt
ab ergastulo nr̄o sc̄torū luminaria ⁊ nos
sedemꝰ i tenebris ⁊ mortis vmbra. Nos
pigritātes senes dāpnat etas inmatu
ra: que nobis dormitātibꝰ intrat celi pa
latia. Appropinquāte hora qua de hoc
mundo trāsiret ad dn̄m: adest sc̄tūs dun
stanꝰ ⁊ exhortationibꝰ atq; orōnibꝰ ani
mā eius armās et egressam a corpore in
manus dei recōmendauit. Quedā inte
rim soror trepida currens de ecclesia san
cti dionisij vbi v̄go sancta obierat ad mo
nasteriū audit tanꝙ in choro multitudi
nē psallētiū. Cui herenti: occurrit quidā
speciosi vultꝰ ⁊ habitus gloriosi. Ne ap
propies inquit huc quia angeli sc̄ti godi
puellā: sic eni gratiosius appellabatur:
que patria voce bona cognoīatur: conue
nerūt vt ad eterna gaudia hinc secū aufe
rant: quatinus cum isto cōcentu exercitꝰ
celestis aulā introeat perpetue iocūdita
tis. Sicq; āno vicesimotertio etatis sue
sextodecimo kal'. octobris migrauit ad
xp̄m: circa annū dn̄i nongētesimū octua
gesimūquartū: ⁊ sepeliuit eā dunstanus
in ecclesia beati dionisij quā ip̄a fundaue
rat. Hūc locū presaga mēte sepe virgo no
tauerat: ⁊ hic locus requietionis mee est
dixerat: atq; hūc frequētans assiduo im
bre lachrymaꝝ irrigauerat. Zenodochiū
in atrio monasterij quo tresdecim paupe
res vsq; hodie reficiūtur instituit. Tri
cesimo obitus sui die apparuit virgo san
cta genitrici sue wlftrude: ita pulchra et
leta ac lumine sicut vestimēto amicta et
gloriosa narrat se regi suo bene acceptā
in gloria eterna. Et sathanas inquit me
coram dn̄o meo accusauit sed sanctorum

apostolorũ patrocinijs caput ei⁹ contriui et in cruce iesu mei deiectũ et conculcatum triũphaui. Tricisimo transit⁹ sui die nata est ex illustrissimis parẽtib⁹ paruula super qua ipa beata editha ante mortem rogitata vt de sacro fonte hũc partum cũ nasceret susciperet. Suscipiam inquit quomodo deo placuerit: sed illa ante nata est celo q̃ ista mundo. Illata itaq3 ad ecclesiam infantula cũ elphegus illam baptizaret et post cereũ ptenderet dixit. Accipe puella lampadem cu3 qua introeas ad nuptias dñi subito quasi sancta editha corã tenẽte susceptã infantulam palmulã porrexit: cereũq3 vltro suscepit ac tenuit. Intellexit repẽte sanctus elphegus eps hoc esse mirabile presagiũ diuine electionis ⁊ statim parẽtibus ei⁹ ait. Hanc infantulã soli deo desponsandã nutrite: et post ablactatione3 monasterio tradite. Hec eni puella brithgina vocata apd̃ wiltoniã abbatissa effecta in sancta conuersatione vitã finiuit. Elapsis post depositionẽ sancte edithe annis tresdecim apparuit dũstano archiepiscopo dicẽs. Reminiscẽs inq̇t dñs miserationũ suarum assumpsit me: placetq3 ineffabili bonitati sue vt clarificer in salutem fideliũ suorũ apud hoies: quam glorificauit apud angelicos cõciues i celis. Vade ergo wiltoniã et diuina mandata exequere et corp⁹ meũ de terra eleuare stude. Ne dubites nec vlla te fãtasia deludi existimes: hoc eni veritatis tibi dabitur signũ qđ sc3 preter officia mẽbrorũ quibus in puellari leuitate abusa sum. id est oculorũ/manuum/pedũ inuenies reliquum corporis mei sicut illibatum ita et incorruptũ: nã libidinis ⁊ crapule expers semper fui. Pollicẽ quoq3 dextre man⁹ quo mihi assidue sãcte crucis impresserã signum videbis nihilomin⁹ illesũ vt appareat benignitas dñi in parte seruata ⁊ paterna castigatione in parte assumpta. Dunstan⁹ itaq3 cũ apud sarum prope wiltoniã pernoctaret: per visum transfertur in ecclesiã wiltonie vsq3 ad tumulũ virginis sãcte ⁊ ecce videt angelica claritate sanctũ dionisiũ altari assistere et virginẽ editham luce et cãdore splendidã tali dilectũ patronum cõpellare deuotione. Scis pater de me q̇d dominice placuit gratie tu summi cõsilij interpres et diuine voluntatis legate huic aduene qua fide et auctoritate huc eum inuitaueri3 edissere. Sctũs dionisi⁹ ait. Animaduerte frater visionẽ quã nuper vidisti verã esse super hui⁹ dilecte dñi declaratione. Digna est a terrigenis venerari que inter celigenas meruit coronari Dignũ est honore hoc corpus hoc tẽplũ virginalis pudicitie in quo amator virginitatis regnauit dñs rex glorie. Nam eius placabilia apud xp̃m suffragia mortalibus sũt necessaria. Igitur tertio nonas nouẽbris corp⁹ sanctũ de terra leuatur: ⁊ oĩa vt premittitur inueniunt. Monachus quidã glastonie noie edulfus collectam temere in rugam a corpore sãcto tunicã cultello p̃scidit simulq3 sctm̃ corpus ferro pcussit. Nec mora sanguinis nuda ac si de viua vena elicita prorupit: vestesq3 ac pauimẽtũ respersit. Territ⁹ presomptor ferrũ cũ sacra rapina proijciens in faciem ruit culpã fletibus lauare curauit. Cũq3 a satisfactione surrexit iam nullus cruor apparuit. Et cu3 soror quedã de vitta sacri capitis partẽ abscindere tẽtaret: vitale caput se erexit ac presumptricem minaci indignatione absterruit. Clerici pictorum scrinio circũferẽtes sanctũ cõfessorẽ yrwium in cenobio sãcte virginis honorifice suscepti in altari beate edithe reliquias deposuerũt. Cũq3 clerici abscedere vellent tãto yrwius affixus est pondere vt ab altari nullo conamine leuari possent. Plorãt aduene eiulant vestes scindũt ⁊ crines euellũt. De

sperati tandē receptis duobus milib⁹ solidorum a Wlftrude abbatissa ad propria tristes redierunt. Cum eni rex camic⁹ in festo pentecostes apud Wiltoniam cōuiuās solēnes cachinnas in sanctā editham effunderet: nūq̄ se crediturū dixit filiam regis edgari sanctam fore cui⁹ pater libinini semp ac tirānidi deditus fuit. Cōtradixit ednot⁹ archiepūs tūc presēs ⁊ statim sepulchrū virginis aperuit: vbi defuncta virgo singulotenus se erigens in cōtumacem regē impetū facere visa est. Hoc ille metu turbatus humi quasi exanimis cecidit: et tandem respirās letus erubuit ⁊ sue presumptiōis ⁊ temeritatis veniam postulās sanctā virginē deinceps in magno honore habuit. Uñ semel orta in mari tēpestate beatā editham inuocauit: ⁊ serenitate reddita ad portum optatū applicuit. Aldredo eboracēsi archiepō i mari adriatico piclitante sanctā vginē inuocauit: et statim visibiliter appatēs ego sum inquit editha et subitam maris tranquillitatē reduxit. Cū quidā terrā sancte edite vsurpasset ⁊ morte superueniente impenitens correpť⁹ fuisset post aliquantulū tēporis spaciū q̄ mortuus fuerat surrexit dicēs. Succurrite amice subuenite omnes fideles dei: ecce sācte edithe indignatio intollerabilis ab omni plaga celi et terre hanc infelicē animam meam excludit suiq̄ iuris inuasorem nusq̄ subsistere permittit nec in hoc corpore durare nec viuere mihi nec mori concedit. Reddita autem terra: sine mora spiritum emisit. ¶ Narratio.

Circa annum dñi millesimum secūdū. imperator otho tertius vxorē habuit que cuidam desponsato se substituere ⁊ illicito concubito cōmiscere voluit: sed dum ipse stuprum recusaret: accusatus grauiter ab eadē apud imperatorem iussus est sine audientia decollari. Qui anteq̄ moreretur vxori sue cūcta referēs rogauit vt post mortē suā iuditio ferri cādentis ei⁹ purgaret innocentiam. Affuit dies q̄ cesar in proximo pupillis ⁊ viduis se asseruit iudicium facturum. Affuit ⁊ vidua caput mariti deportans: et querens qua morte dign⁹ esset q̄ aliquē iniuste pimisset. Rñdit cesar. Capitis priuatione. Et illa. Tu es vir ille qui ad instantiā vxoris tue maritū meū iniuste occidisti qđ ego iudicio ferri candentis mox cōprobabo. Quo facto: cesar in manus femine se dedit puniendum: instantia tñ pontificum impetratis a vidua inducijs in quib⁹ rex examinata causa vxorem propriam concremauit: ac pro tali redemptione quatuor castra in episcopatu brunensi vidue dedit.

¶ De sancto edmūdo Epõ et confessore.

Sanctus edmundus in abendonie villa in Westsaxonica plaga anglie originē duxit Cuius parentes cēsu quidē seculari mediocres: sꝫ morū diuitijs fuerūt ppotentes. Pater ei⁹ nomine edwardus cognomēto diues de cōsensu cōiugis sue in monasterio de euesham regularē vsq̄ ad obitū vitā i bonis operib⁹ perseuerās deduxit. Mater vero virtute nō inferior cogitationi feminee masculinū animū inserēs i seculo nō seculariter viuēs: cū animi mollicie carnis illecebras a se penit⁹ amputauit capam clausā deferēs: vestes reiecit quas pposito castitatis nō conuenire censuit. Uigilias monachorū abēdonie singulis fere noctib⁹ frequētare ꝯsueuit ⁊ cilicio induta loricā ferream desup addidit. Qui hui⁹ eni scti edmūdi carne florida virginitatis florē illibatū ppetuo de⁹ permāsurꝫ edocuit: q̄ eū supra morē coiter nascentiū felicib⁹ auspicijs ex sue mřis vtero segregauit. Egressus itaq̄ de cellula natiuitatis sue ita mūd⁹ ⁊ immunis ab oī corruptiōis hūane ꝯtagio extitit: velut si mor

inuolutus sindone mundissima nullam contraxisset maculam continēs de contēto. Jacebat puer a mane diei scti emūdi martyris quo prodijt in lucē vsqz ad vesperam velut exanimis vt astātes sepeliendum puerū mādassent: nisi consilium matris obstitisset. Uocatus est aūt puer edmundus eo ꝙ in die sancti edmūdi natus est: ac etiam qz mater eius dū ad feretrum prefati martiris grauida ꝑces funderet vite vel spiritus primitias in prole primit⁹ deprehēdit. Hoc eni nomē ex duobus integris cōpositū anglice et latine interpretatū sonat felicē et mundū. Dū igitur edmundus adolescens fact⁹ esset sensuum primitias deo dedicās ita ipos per spiritualis vite exercitia assuescebat in boni studiū vt preualēte postmodū cōsuetudine vitaret velut naturaliter oīe malū. Uñ velut i q̄busdā tabulis vacuis habitū scītatis ex frequenti bona actiōe acquisitum per quandam impressionem imaginatiuā studuit figurare ac sic innocentie fundamēto superedificauit ardua virtutū palatia vt cresceret in tēplū sanctū i dño edificatio ꝑ spm̄ inchoata. Erat qz talis vt nō solū prius faceret ꝙ doceret sed et prius faceret ꝙ audiret. Incorruptionē que proximū facit deo specialiter preelegit beate virgini marie se deuouit et ad matris cōsilium cilicio vsus per sextas ferias pane ⁊ aqua ieiunauit dieb⁹ festiuis ⁊ dominicis āñꝙ comederet psalterium ex integro dicere consueuit. Cū semel dolor capitis eum tam acriter arriperet ꝙ in studio proficere desperaret: ait ei mater sua fili vt arbitror inordinata tonsura doloris est causa quem pateris. Clericaliter deiñ attōsus doloris incomodo nequaꝙ est vexatus. Accidit eni vt cum in prato quodā oxonie vicino spaciendi causa seorsum iret apparuit puer speciosus sic inquiens. Salue dilecte mi Subiunxitqz miror valde ꝙ tibi sum ita incognitus presertim cum ad latus tuū in scolis quotidie ⁊ alibi comes indiuiduus existam. Respice igitur in faciem meam ⁊ quod ibi scriptum videris singulis noctibus fronti tue imprime. Erat autē scriptum Jhesus nazarenus rex iudeorum. Hoc quidem titulo edmundus contra mortem subitam et cōtra incursiōes hostiles iugiter se muniuit. Extūc duxit in consuetudinem omni hora diei et noctis aliqua passionis dominice insignia meditando recolere. Unde cuz semel noctem quandam ꝑpeditus absqz vlla passionis dominice recordatione transisset: ecce circa auroram apparuit antiqu⁹ hostis vtramqz manum eius alligans ne signare se posset. Sed edmundo in spiritu orante: auulsus hostis inter parietem et lectum cecidit. Quē per guttur stringēs adiurauit in ꝟtute passiōis ⁊ aspsiōis sāguinis xp̄i vt ei diceret i quo plus arceri posset. Et ille. per illud quod mō nominasti. Alia vice dum orationem quandaz beate marie et iohānis euangeliste dicere omisisset: apparuit ei in somnis beat⁹ iohannes cū ferula percutere ꝯminatus Instigante enim antiquo hoste filia hospite sue non solum signis et nutubus sed et verbis edmundum ad illicita prouocabat: nec destitit donec ad camerā viri dei veniens expoliata flagellaretur. Cūqz per puellam inimicus nihil proficeret ꝑ matronam quandam donaria afferētem quasi sub obsequij velamine conatus est edmundū supplantare. Sed ille sine mariti conscientia nihil recipere volens illā verecundia sic delusit. Quamuis enim non esset promotus factus tamē magist in artibus anteꝙ legeret missam audire horas canonicas dicere consueuit. Pecuniam a scolaribus acceptā puluere operiens in fenestra posuit dicens. Terra terre puluis pulueri merito debet commendari. Unde sepe a socijs ioco et a furibus

clanculo asportabatur. Cum arithme-
ticam legeret apparuit ei in somnis ma-
ter sua dudum mortua querens quid le-
geret que ve essent figure ille quibus in-
tendit. Respondit. talia sunt et talia. Il-
la vero depixit in manu sua dextera tres
circulos. patrem/filium/et spiritum san
ctum continentes. His inquit fili de cete
ro intēde figuris. Raro in ecclesia sedit
sed aut stans aut genua flectēs exorauit
Pilis quoq; capitis et barbe p̄ nimia ab-
stinentia defluentibus: labia ei⁹ fissa vi-
debantur velut humore egens hians ter
ra. Pridie quā celebrauit et ipso celebra-
tionis die carnes nō gustauit. Carni sue
solebat frequenter insultādo dicere. Eo
magis humiliaberis quo magis appetis
superbire. Electuaria et medicinalia nō
curabat: genua ex frequenti geniculatio
ne habebat callosa. Post primum somnū
quem potius sedēdo q̄ iacendo sumpsit:
de nocte surgēs synaxim dicebat vix post
hec somnum subiturus. Si quādo detra
ctionis verbum veniret in medium mu-
tato statim themate ad materiam transi
it saniorem. Uentilationibus causarum
interesse noluit/officinas suas nunq̄ vi-
sitauit/compotum de ministris non au-
diuit/plus semper expendebat q̄ habu-
it. A famulis suis carnis mundiciā adeo
exegit vt ex pacto prescripto quicunq; in
inmūdiciā incideret accepta mercede re
cederet. Decimas oblationes ac peccato
rum precia in pios solummodo vsus ex-
pendebat. In studio suo coram se imagi
nem beate marie habebat eburneā et in
circuitu misterium nostre redemptionis
habebat depictū. Sicq; de codice proce-
debat lectio ad ychonomiam oratio. Cō-
messtionis/dormitationis/et equitatiōis
tempora quibus studeo nequiuit intēde
re deperdita iudicauit. Tātum scriptu-
re sacre detulit honorem q̄ quotiens bi-
bliā apuit osculo honorauit Cōmissa sibi
crucis legatione procurationes cōcessas
non sumpsit proprijs stipēdijs cōtra mo
rem militauit. Cōtigit illo in studio dor
mitante candelam ardētem super bibli-
am suam cadere sed eo vigilante et suspi
rante nullam vsturam apparere. Eius ci
licia inueterata igni tradita comburi nō
potuerunt nec in cilicio eius aut ceteris
vestibus vix vnq̄ vermis reperiri potu-
it. Missis aliquando de cantuaria apud
satum nuncijs pro edmūdo in archiepi-
scopum promouendo: ait ad eos decan⁹.
Bene veneritis et male veneritis. Be-
ne quidam: q̄ ecclesie nostre honorē facti
tis sed male: quia thesaurū cum thesau-
rario nostro aufertis. Edmund⁹ vero ni-
si deum offendere timuisset electioni de
se facte nunq̄ consensisset. Hoc igitur ad
uertant ambiciosi honores captantes: p
phas nephasq; in vineā domini vltro se
ingerentes irrumpere volentes per lites
et iurgia per promissa et munera per cō
spirationes et confederationes per am-
fractus et dissimulationes in ouile domi
ni ascendentes. Promotus igitur edmū
dus i virtutū exercitijs creuit: calciamē
ta ppria detrahere sibi nō erubuit. Qui
cunq; obiter volenti cōfiteri de equo des
cendens libenter audiuit nulla aeris in-
temperie aut hospitij propīquitate retar
datus. Instar quoq; oliue que sibi cortu
cis amaritudinē retinet et ceteris liquo-
ris dulcedinē infūdit: sic ipse sibi durus
erat ceteris compatiens et benignus. Pe
ctus suum frequenter tutudit genua ter
ra collisit ita vt clerici in cellarijs sub ipso
vix dormire possent. Sexum quoq; femi
neum ob honorem beate virginis semp
honorauit nec tamē per hoc maculā vel
mētis incurrit immo cū a q̄dā suo famili
ari reprehēderetur q̄ cum quadam ma-
trona tam frequenter loqueretur: respō
disse fertur. Uides ne quam speciosa fu
it illa? Sepius mihi assedit: nunq̄ tamē

plus q̄ de muro illo temptatus extiti qn
etiam si oia que vnq̄ in hoc peccati gene
re cōmisi scripta essent in fronte mea nō
erubescerē. ¶ Cū iuuenis esset et cū quo
dam alio versus abēdoñ. pergeret vidit
campum auib⁹ fuligine nigrioribus coo
pertū: socium aūt stupor validus cū tre
more inuasit. Cui beatus edmundus sta
inquit a via semotus paululum & te cru
cis signaculo muni: ne timeas quia vide
bimus quid portēdat hec mōstruosa aui
um multitudo. Postmodū vero vidētib⁹
illis: aues ille corpus quod nigerrimum
nec hois nec vllius animalis effigie disti
ctum in aera deuexerunt et ita deuiū di
spatuit multitudo auiū subito velut vm
bra. Quo facto: conuersus edmūdus ad
socium dixit. Aues quas vidisti noueris
esse demones hois cuiusdaꝫ qui in villa
proxima nup obijt animā ad inferos de
portantes. Ipsam aīam latuale corp⁹ qđ
in aera detulerūt exprimit: qđ conditoris
ymaginē ad quā facta fuerat ipsa dū vi
ueret nequiter deformauit. Et ad villam
accedentes: cognouerūt quedā hora qua
edmundus predixerat ex hoc mundo mi
grasse. De consilio namq̄ cuiusdam sa
cerdotis perpetuam virginitatē iuuenis
nouit atq̄ in signū irrefragabilis fede
ris annulo suo beate marie imaginē sub
arrauit: et nouo more annulo digitū ipsi
us insigniuit vbi erat scriptum illud aue
angelicum. Ex tunc vero sicut ipe cōfes
sus est in obitu quotiens eiusdem virgi
nis presidium inuocauit ipsa in tempta
tione prouentum in persecutione solaciū
in tribulatione remedium in dolore gau
dium sibi celeriter impetrauit. Psalteri
um glosatum et duodecim prophetas et
decretales que habebat vendidit & preci
um scolarib⁹ egenis parisius erogauit
Quadam die disputatur⁹ de trinitate:
cathedram cōscendit et dū ibi discipulos
expectans questionem in animo reuolue
ret in somnū resolutus visionem talem
vidit. Columba desuper volauit ad se ce
leriter deferēs i ore suo corpus christi qđ
in ore ei⁹ posuit & ad superos rediit. Exp
gefactus vero velud humanū excedēs in
genium excellentissime disputauit ac de
beata trinitate luculenter disseruit. In
predicatione quoq̄ mira ei gratia inerat
et ignitum ei⁹ eloquiū animos auditorū
q̄tūcunq̄ frigidos efficaciter accēdebat.
Unde & Willelmus lōga spata comes sa
rum cū iam longo tpe minime confessus
esset ac de sumendo christi corpore iuxta
morem vniuersalis ecclesie non curaret
ad eius monita conuersus est. ¶ Cum au
tem populo predicaret crucem dominicā
manu ꝓpria tenebat assidue quā frequē
ter intuens solebat nūc amarissime flere
nunc honestissime subridere. Flebat quī
dem vt dicere consueuerat q2 cuꝫ plures
essent verbi dei auditores pauci tñ facto
res existerent cū tamē xp̄i passionē habe
rent pre oculis & exempla sanctorum eis
immunera nō deessent. Ridebat vero cū
crucem prospiceret oculo recolens benefi
cia que per eam prouenerant toti mūdo.
Hic pecuniam non dico tangere sed nec
videre censuit dignū nisi eaꝫ quā manu
propria pauperibus erogauit. Null⁹ ab
eius manus recessit vacuus sed accipie
bat quilibet prout sibi videbatur compe
tere nunc panem nunc bladum vel certe
legumina que parari fecerat pauperib⁹
vndiq̄ confluentib⁹ precipue famis tem
pore ministrabat. ¶ Cum autem tenens
crucē predicaret accessit iuuenis quidā
vt crucē ab eo susciperet. Quem mulier
quedā nolēs a ꝓposito retrahere per pal
lium arripuit et mox manus ipsius con
tracta dedit ei intelligere non esse licituꝫ
christi militē a tam pio proposito reuoca
re. Que statim flens et eiulās clamorem
emisit. Quod cum episcopus didicisset:
quesiuit a muliere an de manu sua vel

let crucē accipere. Que ait. Uolo. Et dux vir dei crucem eius humeris imponeret sanata est. ¶ Cum iuuenis qdam eo predicāte surrexisset vt crucē sumeret eius amasia ipsum tenuit et protinus cecitatem incurrit. Uir aūt dei pro ipsa orauit et statim visum recepit. ¶ Cū apd wigorniam multitudine maxima cōsluēte predicaret ecce subito nubes horrida cepit diffundi et pluuiam cum turbine cōminari. Conuertens aūt edmundus se contra nubem et extenta manu opposuit ei signum crucis dicens. Precipio tibi maligne spiritus cum hac cōmotione lōgius abscedere nec astantem populū quo minus verbum dei audiat audeas impedire. Quo dicto: statim recessit spiritus procellarum et nubes lucida eos obūbrans affuit. In circuitu vero eorū pluuia cum tempestate valida distillauit Sicqz pluries a predicationis loco pluuiā siue procellam prece fugauit. ¶ Cū vice quadam studeret ad lumē vigilijs grauatus somno oppressus est. Et ecce mus quidam crusibolum intrans dū huc atqz illuc discurreret lumen suffocauit. Et euigilans beatā virginē inclamauit & lumen in crusibilo celitus missum habuit. Ab omni munere semper manus suas excussit acceptoresqz munerū detestabatur precipue in potestate positos quos ad reddendā iusticiam dicebat gratuitos esse debere nō muneribus inuitatos. Unde et frequēter dicebat. Inter prendere et pendere non distat nisi vna littera tantū vnde patet qp valde proximus est suspendio qui munera libenter accipit nisi bono modo ea acceperit. Itaqz multi quidē ei placere cupientes offerebāt ei plura et preciosa sed ille respuebat vniuersa dicens. Nūc inimicus me per dona temptare vult cū diues sum et nullius egeo: qui dū pauper fui me decipere non potuit. Spero p dei misericordiā qp nunqp me decipiet p hanc viam. Per dona siquidem que nec data nec accepta sunt scdm deum corrupta est xpianitas hodie deficiētqz priusqp hec aduertāt christiani nisi se curare studuerit ab hac peste. Uolens enī athleta dei se totum pro salute animarū et libertatibus ecclesie more predecessorū exponere contradictiones multas a regni maioribus & a rege patiebatur ipsumqz cantuariense collegiū eidē obuiabat. Eius familiares aduersitates suas plangentes et iniurias compescuit et redarguit dicens. Sicut cum egrotanti filio poculū propinatur amarum dicit mater ad sanitatē bibe ita hec omnia que nobis offerunt aduersa ad salutem cupimus epotare. Inundationes maris quasi lac debemus sugere et cum precursore domini in deserto mundi comedere mel siluestre. In ipsos autem qui eum acrius insequebantur & in eum atrotiores fuerant summam exercebat misericordiam quotiens veniam postulabāt. Apertos psecutores suos ad pacis osculū et alias familiaritates admisit. Et cum sui dicerent hanc remissam animi sui mansuetudinē aliis contra ipsum insurgendi exemplum prebere. ait. Sinite. An nescitis quia dominus nostr mortem sibi inferentibus non restitit: sz pro eis suppliciter intercessit: Utiqz deo non homini seruanda est potentia vindicandi. Absit a me vt erga eos aut trabem aut festucam portem in oculo quantocūqz me videantur afficere detrimēto. Certe si oculos capitis mei eruerent velvtrūqz brachium truncarent nullatenus eos minus diligerem nec minus exhiberem diligentis animum siue vultum. Nolo mihi de alienis defectibus dispendiū propagare. Libentius namqz vt dicebat mihi ignem iret ardentissimum qp aliquod peccatum committeret ex certa scientia contra deum. ¶ Conuocato tandē prelatorum consilio inquisiuit quomodo eccle

siam iam ancillatã releuare posset. Decernitur statim regem cum ceteris rebellibus admonendos fore et si non corrigerentur ecclesiastice censure seueritas nõ dormiret. Paret vir sanctus his dictis regem adijt: ⁊ rex deliberandũ fore asseuerauit. Expectat vir patiens per temporũ curricula tandem soli regi deferẽs sentẽtiam in ceteros iuris ecclesiastici perturbatores promulgauit Et cũ nec hijs quidem compungerentur transgressores cedendum magis sensuit malicijs ꝙ inserere litigijs. Considerauit etiam ꝙ si totam seueritatem ecclesiasticam impẽderet in rebelles forsan legat⁹ pape tũc presens in irritum duceret regemqꝫ ad deteriora ꝓuocaret. Si vero presens existẽs eorum errata non corrigeret videret ea per quandã dissimulatiõis tolerantiam approbare. Ob hoc corpore ꝑelegit se ad tempus elõgare vt ipso facto cordis mõstraret amaritudinem ipsorum detestando malitiaꝫ. Quidã de clericis ei⁹ quartanis vexatus per aulam dum episcop⁹ discumberet perrexit. Et cum quesisset ab eo cur cum ceteris non pranderet: respondit. Domine diem meũ expecto hodie quo me solet febris molestare. Ad quẽ sanctus ait. Ego signum crucis sup morcellum murene que est in disco meo faciam et illũ in nomine trinitatis in tuo ore ponam quẽ si statim comedere volueris sanaberis. Ille cum gaudio morcellum recepit ad mensam cum socijs comedit ⁊ cum post hec febris molestia non vexauit Beatus thomas martyr insignis antequã de anglia exiret ei in visione apparuit et ad agendum viriliter quod incepit monitis roborauit. Quo viso: vir beat⁹ pedem martiris osculari nitebatur sed beatus thomas prohibuit subtrahens pedẽ suum. Quapropter flenti et ingementi ait sanctus thomas. Cur inqt fles? Quia indignitas mea ait non patitur pedes tuos sanctissimos osculari. Et ille. Pro hac inquit re nolo te flere vel gemere. Mari tandem transito põtiniacum predecessorum suorum asilum ingreditur ⁊ ingrauescente demum morbi molestia secessit apud sasiacum promittens pontiniacensibus ꝙ in festo sancti edmundi regis et martyris reuerteretur. Et factum est ita. Eadem quippe die ad pontiniacum corpus eius delatum est. Cuꝫ vero iam cerneret diem mortis imminere iussit auferri sibi eucharistiam extenditqꝫ dexteraꝫ ad ipsam ⁊ cum ingẽti fiducia dixit. Tu es domine in quem credidi quem ꝑdicaui quem veraciter docui quem dilexi: et tu mihi testis es ꝙ aliud ꝙ̃ te in terra positus non quesiui et sicut tu scis ꝙ nihil volo nisi quod tu vis domine ita fiat voluntas tua. Mirati sunt vniuersi qui aderant ipsum mẽte putantes excedere: presertim cum se sic haberet quasi presentẽ et in carne vidisset crucifixum. Post perceptionem itaqꝫ viatici tota die illa tam iocundus erat et hilaris ac si esset ab omni egritudine liber et immunis. Accepta deniqꝫ extrema vnctione cum esset morti proximus nullum tamen certum mortis indicium pretulit nõ gemitus edidit aut suspiria sed nec querulas voces dedit/ nec lecto decubuit: sed vel sedit vel caput super manum suam reclinauit quando voluit repausare. Inualescente tandem morbo preciosam resolutus est in mortẽ sextodecimo kalendas decembris. Anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo. Monachus quidam sacrista põtiniaci corpore sancti edmũdi in ecclesia insepulto adhuc existẽte videns multos accurrere deuotius aliquid si possẽt accipere alios ornamenta varia offerentes ad tactum tacitus cogitare cepit. Quid est quod tanta deuotione fidelium minime prouocaris vt aliquid de hoc sancto consequaris quod ad casus futuros pro.

futurum reponas? Et accedens temptauit annulum de manu episcopi euellere et aliū loco ipsius digito subrogare. Cūq; leuiter cōtrectādo nil proficeret omni quo potuit conatu institit vt annulum amoueret sed in cassum abscedens stupidus & confusus deliberansq; quid agēdum foret: rursus accedit ac deuote inclinans auribus episcopi demissa voce quasi viuentem cepit alloqui sic dicens. Pater sancte peccaui ꝙ a te licentiam nō petij et quod tuum est mihi temere vendicaui. Sed quia id ad honorem tuum facere disposui ignosce confitenti et petenti si placet postulatum concede. Et cū manum tangeret statim cum summa facilitate annulum non extractum sed prolapsum potius cum ingenti leticia tulit et inter sacra reposuit: ex cuius contactu multa infirmis beneficia vsq; hodie largiente domino conceduntur. Die vero quo sepultus fuit sanctus dei tria tantū facta fuere miracula: quia fortasse in quibus plura fierent non affuerūt. Post hec per octo dies cessantibus miraculis plurimum cōtristati monachi ex qua causa id posset accidere conferebāt. Et ecce frater quidam adueniens claram se vidisse visionem asseruit dicens. Vidi & ecce sanctus edmundus mihi apparuit vultum tamen hilarem non ostendit. Quem cū interrogarem cur opus bonum non perficeret ipse defossum se monstrans: ꝙ depressas manus non valeret ad celum dirigere respōdebat. Et adiecit. Quid possum facere sic grauatus? Ecce surgere/ ecce manus ad deum nequeo attollere: nec pro egrotis exorare. Sicq; remouerunt totam quam super eum coniecerāt terram. Quo facto virtutes subito redierūt et deū in sancto suo oēs glorificauerunt. Ad maiorem igitur sui meriti declarationem ceci vident/claudi ambulāt ydropici detumescunt/surdi audiūt/muti loquuntur/paralitici conualescunt/obsessi a demonibus liberantur/ incarcerati a vinculis soluuntur/epilentici curantur/membrorum officio priuati sani efficiuntur/ mortui resuscitantur / et bruta animalia ipsius beneficia experiuntur.

Miles quidam diues prope pontiniacū erat: sed leprosus. Qui cum multa expendisset in medicis et sibi nihil proficere videret: relictis illis hortabať eū vxor sua vt diuinum auxilium peteret ex quo humanum consilium iam diu probatū nil sibi posse valere conspexit. Monebatq; eum vt se beato edmundo voueret et eius reliquias visitaret. Qui vxoris acquiescens consilijs fecit sibi parari vehiculum in quo die crastina vsq; pontiniacum veheretur. In ipsa autem nocte cepit idem miles vlulare/fremere/et clamare: et nemo eum a sompno vsq; ad gallicantum poterat excitare. Et querenti vxori quid sibi contigerat: respōdit. Videbatur mihi esse in itinere versus sanctum edmundum et obuiam cuidam reuerendi vultus episcopo quem vnus clericus sequebatur. Et inquirenti a me episcopo quo pergerem: respondi. Vado ad sanctū edmundum vt ab eo consequi merear sanitatem. Et ille. Quid vel quantum velles pati vt salutem pristinā reciperes? Ego autem respondi ꝙ quicquid vellet mihi precipere vellem pati. Precepit ergo ipse clerico suo vt me excoriaret et pellem meam mihi subtraheret. Et factum est ita. Et ideo tota nocte non potui me tenere quin vlularem/fremerem/ et clamarē. Cui vxor sua ait. Ad bonum tuum excoriatus es: nam perfecte sanitati restitutus es. Crastina vero die profectus est miles et vxor sua cum magnis exenijs ad sepulchrum beati edmundi et ad tumbam eius militis pellem suspensam inuenerunt et gloriam deo et beato edmundo episcopo agentes ad ppria cum magno

gaudio redierunt. Anno autem domini millesimo ducentesimo quinquagesimo monachi pontiniacẽses sicut scriptũ repperi brachiũ sancti edmundi absciderunt: qua consideratione nescitur et deo offensa miracula cessarunt.

De sancto edmundo rege et martire.

Ex quidaz in saxonie regno. alkmund⁹ noīe ex vxore sua siwara: prolẽ non hñs ab angelo admonet in somnis vt romã peregrinãdo ꝓficisceret. Quo cũ peruenisset: matrona quedã sctã spiritu ꝓphetico plena cuz qua pnotare solebat cũ vice quadã ad eũ accessisset globus igneus in quatuor ptes se extendẽs ab ipsius regis pectore exire videbatur. Quo viso: regẽ a vero illuminãdũ vel stirpẽ diuinit⁹ insignitam de suo sanguine processurã predixit. Rediẽs autem rex: plem felicem genuit edmundũ. Illis eni dieb⁹ rex estanglorũ offa noīe liberis carẽs hierusalã ꝓficisci & heredẽ a xp̃o petere disposuit. Et trãsiens in saxoniã ad cognatũ suum regẽ alkmundũ honorifice suscipitur: duobusq3 regis alkmundi filijs edmundo et edwoldo sibi sedule ministrãtib⁹ etate iunior edmund⁹ specialius sibi inherens propensiori cura quasi patri ministrabat. Cuius obsequio et colloquio rex offa delectatus quendã anulum in recessu suo sibi porrigẽs dixit. Edmunde fili charissime accipe nr̃e mutue dilectionis munimentũ vt memineris me solerti tuo obsequio esse obnoxiuz super quo gratias tibi refero et mercedẽ paternam ex dei prouidentia in corde tibi reseruo. Et iuuenẽ amplexib⁹ et osculis mulcens annulum quendã ei tradẽs dixit. Intuere ait edmũde charissime cuiusmodi sit annulus iste vt si absens aliquid tibi per hunc intimauero filiali obsequio adimplere ne differas. Cũq3 rex offa ad brachium sãcti georgij peruenisset: morbo grauissimo detentus familiares iuramento astrinxit vt annulum edmundo iuueni presentantes eum in angliam secum adducerent et regem orientalium anglorum constituerent. Cũ autẽ collato iuueni annulo in borialem partem estanglorũ nomine hunstantoñ. applicuissent sanctus edmundus orationẽ fudit et mox fons de terra erumpẽs multis infirmitatibus sanitatem ministrauit. Sanctus igitur edmundus estãglorum rex ex antiquorum saxonum nobili prosapia oriundus: a primo sue etatis tẽpore cultor veracissim⁹ extitit fidei xp̃iane. Qui ab attauis regibus editus cũ bonis polleret moribus omniũ cõprouincialiuz vnanimi fauore nõ tm̃ eligit̃ ex gñis successiõe q̃tuz rapitur vt eis p̃esset sceptrigera potestate. Erat namq3 omnib⁹ affabilis et humilis et in subiectos benignus gradiens via regia nec declinabat ad dexteram extollendo se de meritis nec ad sinistram succumbendo vitijs humane fragilitatis. Erat namq3 egentib⁹ dapsilis/pupillis et viduis pater/spes ope destitutis ac refugium. Contigit enim duos duces hynguar et hubbam de dacie partibus cum magna nauium multitudine estangliam applicare. Qui oppida villasq3 voraci flamma comburentes nulli etati/ordini/aut sexui parcentes quoscunq3 reperire poterant aut gladio cedebant aut captiuos secum detinebant Festinabãt eni passim neci cũctos tradere: ne stipatus militum agmine ad defẽsionem suorum posset rex sibi resistere. Consueuit namq3 danorum et alemãnorum natio semper rapto viuere nunq̃ tamen indicta pugna palam contendit cuz hoste nisi preuenta insidijs. Misit itaq3 hynguar nũcios ad regem edmũdũ apd̃ heglisdoñ. commorautẽ qui et dixerunt.

faturum reponas? Et accedens tempta-
uit annulum de manu episcopi euellere
et aliū loco ipsius digito subrogare. Cū-
qꝫ leuiter cōtrectādo nil proficeret omni
quo potuit conatu institit vt annulum
amoueret sed in cassum abscedens stu-
pidus ꝛ confusus deliberansqꝫ quid agē
dum foret: rursus accedit ac deuote incli
nans auribus episcopi demissa voce qua
si viuentem cepit alloqui sic dicens. Pa-
ter sancte peccaui ꝙ a te licentiam nō pe
tij et quod tuum est mihi temere vendi-
caui. Sed quia id ad honorem tuum fa-
cere disposui ignosce confitenti et peten-
ti si placet postulatum concede. Et cū ma
num tangeret statim cum summa facili
tate annulum non extractum sed prola-
psuꝫ potius cum ingenti leticia tulit et
inter sacra reposuit: ex cuius contactu
multa infirmis beneficia vsqꝫ hodie lar-
giente domino conceduntur. Die vero
quo sepultus fuit sanctus dei tria tantuꝫ
facta fuere miracula: quia fortasse in qui
bus plura fierent non affuerūt. Post hec
per octo dies cessantibus miraculis plu
rimum cōtristati monachi ex qua causa
id posset accidere conferebāt. Et ecce fra
ter quidam adueniens claram se vidisse
visionem asseruit dicens. Uidi ꝛ ecce san
ctus edmundus mihi apparuit vultum
tamen hilarem non ostendit. Quem cuꝫ
interrogarem cur opus bonum non per
ficeret ipse defossum se monstrans: ꝙ de
pressas manus non valeret ad celum di-
rigere respōdebat. Et adiecit. Quid pos-
sum facere sic grauatus? Ecce surgere/
ecce manus ad deum nequeo attollere:
nec pro egrotis exorare. Sicqꝫ remoue-
runt totam quam super eum congecerāt
terram. Quo facto virtutes subito redi-
erūt et deū in sancto suo oēs glorificaue-
runt. Ad maiorem igitur sui meriti de-
clarationem ceci vident/claudi ambulāt
ydropici detumescunt/surdi audiūt/mu
ti loquuntur/paralitici conualescunt/ob
sessi a demonibus liberantur/ incarcera-
ti a vinculis soluuntur/epilentici curan
tur/membrorum officio priuati sani effi
ciuntur/ mortui resuscitantur / et bruta
animalia ipsius beneficia experiuntur.
Miles quidam diues prope pontiniacū
erat: sed leprosus. Qui cum multa expen
disset in medicis et sibi nihil proficere vi
deret: relictis illis hortabaꝛ cū vxor sua
vt diuinum auxilium peteret ex quo hu-
manum consilium iam diu probatū nil
sibi posse valere consperit. Monebatqꝫ
eum vt se beato edmundo voueret et ei⁹
reliquias visitaret. Qui vxoris acquies-
cens consilijs fecit sibi parari vehiculum
in quo die crastina vsqꝫ pontiniacum ve
heretur. In ipsa autem nocte cepit idem
miles vlulare/fremere/et clamare: et ne
mo eum a sompno vsqꝫ ad gallicantum
poterat excitare. Et querenti vxori quid
sibi contigerat: respōdit. Uidebatur mi-
hi esse in itinere versus sanctum edmun
dum et obuiam cuidam reuerendi vul-
tus episcopo quem vnus clericus seque-
batur. Et inquirenti a me episcopo quo
pergerem: respondi. Uado ad sanctuꝫ ed
mundum vt ab eo consequi merear sani
tatem. Et ille. Quid vel quantum velles
pati vt salutem pristinā reciperes? Ego
autem respondi ꝙ quicquid vellet mihi
precipere vellem pati. Precepit ergo ip-
se clerico suo vt me excoriaret et pellem
meam mihi subtraheret. Et factum est
ita. Et ideo tota nocte non potui me tene
re quin vlularem/fremerem/ et clamarē
Cui vxor sua ait. Ad bonum tuum exco-
riatus es: nam perfecte sanitati restitut⁹
es. Crastina vero die profectus est miles
et vxor sua cum magnis exenijs ad se-
pulchrum beati edmundi et ad tumbam
eius militis pellem suspensam inuene-
runt et gloriam deo et beato edmundo
episcopo agentes ad ppria cum magno

gaudio redierunt. Anno autem domini millesimo ducentesimo quinquagesimo monachi pontiniacẽses sicut scriptũ repperi brachiũ sancti edmundi absciderunt: qua consideratione nescitur et deo offensa miracula cessarunt.

¶De sancto edmundo rege et martire.

Ex quidaʒ in saxonie regno. alkmundꝰ noie ex vxore sua siwara: prolẽ non hñs ab angelo admonet in somnis vt romã peregrinãdo pficisceret. Quo cũ peruenisset: matrona quedã sctã spiritu pphetico plena cuʒ qua pnostare solebat cũ vice quadã ad eũ accessisset globus igneus in quatuor ptes se extendẽs ab ipsius regis pectore exire videbatur. Quo viso: regẽ a vero illuminãdũ vel stirpẽ diuinitꝰ insignitam de suo sanguine processurã predixit. Rediẽs autem rex: plem felicem genuit edmundũ. Illis eni diebꝰ rex estanglorum offa noie liberis carẽs hierusalã pficisci & heredẽ a xpo petere disposuit. Et trãsiens in saxoniã ad cognatũ suum regẽ alkmundũ honorifice suscipitur: duobusqʒ regis alkmundi filiis edmundo et edwoldo sibi sedule ministrãtibꝰ etate iunior edmundꝰ specialius sibi inherens propensiori cura quasi patri ministrabat. Cuius obsequio et colloquio rex offa delectatus quendã annulum in recessu suo sibi porrigẽs dixit. Edmunde fili charissime accipe nře mutue dilectionis munimentũ vt memineris me solerti tuo obsequio esse obnoxiuʒ super quo gratias tibi refero et mercedẽ paternam ex dei prouidentia in corde tibi reseruo. Et iuuenẽ amplexibꝰ et osculis mulcens annulum quendã ei tradẽs dixit. Intuere ait edmũde charissime cuiusmodi sit annulus iste vt si absens aliquid tibi per hunc intimauero filiali obsequio adimplere ne differas. Cũqʒ rex offa ad brachium sãcti georgij peruenisset: morbo grauissimo detentus familiares iuramento astrinxit vt annulum edmundo iuueni presentantes eum in angliam secum adducerent et regem orientalium anglorum constituerent. Cũ autẽ collato iuueni annulo in borialem partem estanglorũ nomine hunstantoñ. applicuissent sanctus edmundus orationẽ fudit et mox fons de terra erumpẽs multis infirmitatibus sanitatem ministrauit. Sanctus igitur edmundus estãglorum rex ex antiquorum saxonum nobili prosapia oriundus: a primo sue etatis tẽpore cultor veracissimꝰ extitit fidei xpiane. Qui ab attauis regibus editus cũ bonis polleret moribus omniũ cõprouincialiuʒ vnanimi fauore nõ tm̃ eligit̃ ex gñis successiõe ꝙtuʒ rapitur vt eis pesset sceptrigera potestate. Erat namqʒ omnibꝰ affabilis et humilis et in subiectos benignus gradiens via regia nec declinabat ad dexteram extollendo se de meritis nec ad sinistram succumbendo vitiis humane fragilitatis. Erat namqʒ egentibꝰ da psilis/pupillis et viduis pater/spes ope destitutis ac refugium. ¶Contigit enim duos duces hynguar et hubbam de dacie partibus cum magna nauium multitudine estangliam applicare. Qui oppida villasqʒ voraci flamma comburentes nulli etati/ordini/aut sexui parcentes quoscunqʒ reperire poterant aut gladio cedebant aut captiuos secum detinebant Festinabãt eni passim neci cũctos tradere: ne stipatus militum agmine ad defẽsionem suorum posset rex sibi resistere. Consueuit namqʒ danorum et alemãnorum natio semper rapto viuere nunꝙ tamen indicta pugna palam contendit cuʒ hoste nisi preuenta insidiis. Misit itaqʒ hynguar nũcios ad regem edmũdũ apud heglisdoñ. commorantẽ qui et dixerunt.

De sancto Edmundo rege ⁊ martire.

Terra mariqꝫ metuendus dominus no-
ster hynguar rex inuictissimus diuersas
terras sibi armis subiugando ad huius
prouincie optatum littus cuꝫ multis na-
uibus hiematurꝰ appulit atqꝫ icirco mā
dat vt relicto christianorum dogmate cū
eo antiquos thezauros et paternas diui
tias sub eo regnaturus diuidas. Cuius
si aspernaris potentiam innumeris le-
gionibus fultam vita indignus iudica-
beris et regno. Et quis es tu vt tante po-
tentie insolenter audeas contradicere?
Marine tempestatis procella nostris ser
uit remigijs nec ingēs mugitus celi: nec
crebri ictus fulminum vnq̄ nocuerunt
fauente gratia elementorum. Esto itaqꝫ
sub hoc imperatore maximo cui famulā
tur elementa pro sibi innata clementia:
quoniam nouit pijssimus parcere subie-
ctis et debellare superbos. Cumqꝫ epis-
copus quidam regi assistens ad consenti
endum pluribus hortaretur exēplis: res-
pondit. Ad id modo peruenimus qđ nun-
q̄ veriti sumus. Utinam incole oīes re-
gni mei me occumbente viuere possent.
Honestum enim est mihi pro patria mori
Hoc est autem quod desidero hoc qđ oīni
bus votis antepono. Ecce enim simula-
ta beniuolentia pretēdit callidus sui ma
chinationis muscipulam qua me irritire
deliberat maxime cum ꝓmittit quod no-
bis largitas diuina concessit. Uitā indul
get qua nec dum careo: regnū promittit
quod habeo opes conferre cupit quibus
non egeo. Et conuersos ad nuncios ait.
Madefacti cruore meorum supplicio di-
gni estis sed plane christi mei exemplum
secutus nolo putas maculare manꝰ qui
pro eius noīe libenter paratus sum vris
telis occūbere. Hec dn̄o vestro perferatis
addētes q̄ pro amore vite tp̄alis xp̄ianꝰ
rex edmūdus duci nō subdetur pagano
nisi prius effectus fuerit xp̄ianꝰ Hoc audi
to: iussu impijssimi hynguar sanctus ed-
mundus inermis capitur ⁊ vinculis ar-
ctioribus artatus constringitur ante du
cem sistitur et multis modis illudit: ⁊ tā
dem fustigatus ⁊ ad quandam arborem
ligatꝰ flagris durissimis diutissime ver
beratur nec vincitur semper xp̄m vocibꝰ
flebilibus inuocando. Aduersarij igitur
in furorem versi quasi ludendo ad signū
eum toto corpore sagittarū telis cōfodi-
unt ⁊ vulnera vulneribꝰ imprimebāt dū
iacula iaculis locū dabāt Sicqꝫ spiculoꝝ
aculeis circūfossus palpitās velut heri-
us aut spinis hirtus carduus similis fa
ctus est. Cumqꝫ nec sic hinguar eum sibi
assentire cōspiceret sed christum iugiter
inclamantem videret lictori protinꝰ man
dat vt amputet caput eiꝰ. Sicqꝫ duode
cimo kalendas decembris capite trunca-
tus cū palma martyrij rex et martyr mi-
grauit ad dominum. Caput autem san
cti regis dani secum afferentes et in syl
ua de heglesdon. inter dēsa veprium fru
tecta proiecerunt. Reddita tandem terre
aliquanta pace ceperunt christiani de la-
tibulis consurgere et caput in sylua dili-
genter inquirere. Cumqꝫ in sylua densis
sima caput sanctissimum lustrando per-
gerent et alternatim (vt moris est) inter
se clamarent: vbi es? ecce mirabile audi
tu caput martyris patria lingua respon-
debat dicens. Heer/heer/heer/ quod est
interpretatum Hic/hic/hic: nec vnquam
eadem repetendo clamare destitit quous
qꝫ omnes ad se perduxit. Palpitabat mor
tue lingue plectrum infra meatus fauci
um: manifestans illius magnalia qui ru
dente aselle humana compegit verba.
Immanis enim lupus caput inter bra-
chia complexus procumbebat: excubias
martyri impendens. Accipientes itaqꝫ
illud et corpori coaptantes honorifice se-
pelierunt. Cum autem postea corpꝰ hu-
ius sanctissimi Edmundi martyris trās
ferri deberet inuiolatū repertū est et in-

corruptũ ac caput corpori redintegratũ nihilq; omnino vulneris nihil apparuit cicatricis. Tantũ enim in eius collo ob signum martirij rubet vna tenuissima ruga in modũ fili coccinei sicut testari erat solita quedam deuota femina oswenna vocata que in eodem loco ieiunijs et orationibus vacans multos transegerat annos cui diuina reuelatione aut nimia deuotione mos inoleuit vt patifacto beati martiris sepulchro singulis annis in dominica cena attondendo prescindere capillos solebat et vngues. Que omnia diligenter colligens ꝙdiu vixit mira deuotione excolere non neglexit positaq; super altare eiusdem ecclesie post eius mortem debita adhuc reseruãtur deuotione et veneratione. Cum autem octo lattrones ecclesiam sancti martyris infringere et quecunq; asportare possent capere decreuissent: et cum diuersis instrumentis hoc attemptassent: martyr dei ita eos ligauit diuinitus vt nec pedem mouere nec arreptũ officiũ deserere possent. Mane autem inuenti et vincti episcopo theodredo sũt presentati. Qui impremeditatus sententiam dedit: et eos affigi patibulis iussit. Quamobrem postea in se reuersus grauiter indoluit et sibi penitentiam indicẽs diutius se grauibus lamẽtis dedit. Idẽ tandem episcopus corpus martyris ad locũ deuotiorẽ trãstulit ⁊ incorruptũ reperit tetigit lauit ⁊ optimis vestibus indutũ ligneo locello reposuit. Quidã iuuenis filius nobilis cuiusdam potentie sue auctoritate ductus integritatẽ martyris oĩno videre affectauit. Reseratoq; locello astitit aspexit ⁊ in eodem momẽto in amẽtiam versum in reprobũ sensum deus illũ tradidit: et ob scel⁹ ei⁹ a patre deiectus ⁊ ad summam inopiam perductus vitam finiuit vermibus consumptus. Rex quidam danorum noĩe swanus cum magna nauiũ multitudine: angliam intrãs nulli parcẽs etati/ sexui vel ordini: cede et incẽdio cunct vastabat ⁊ vbiq; predas agẽs ab incolis toti⁹ terre tributa exigebat ⁊ ad proprie dãnationis cumulũ ex vrbe sancti edmũdi martiris grande tributum petijt. Alioqn nisi solueretur vrbi incẽdiũ ciuibusq; exitium cõminatur. Insup et sctõ edmundo probrose detraxit. Audiẽtes hoc ciues et vehemẽter expauescentes ad sepulchrũ sancti edmũdi se prosternũt: cũ multis lachrimis ⁊ singultibus deuotis precibus opem martyris implorabãt. Erat eñi in eodem loco monachus quidã noĩe egelwinus sctõ martiri adeo deuot⁹ vt eius secretalis cubicularius merito ab oĩbus vocaret. Hic qñ sibi oportunum videbat sol⁹ ad martirẽ igrediẽs corp⁹ eius diligẽter abluebat: capillos capitis reuerẽter demulcendo planos pectine reddebat pilosq; pectinis violentia extractos in pixide ponens quasi viuenti in carne debitũ seruitium impendebat. Mutuis allocutionibus ore ad os quasi amicus amico non solum vtile responsum dare sanctus non distulit sed etiam variarũ oppressionum quas sibi referebat diã leuaminis ⁊ salubris ꝯsilij notificauit. Huic sub noctis silentio sopori dedito sctũs edmũd⁹ vultu merore confecto astitit dicẽs. Perge inquit ad regẽ danorum swanũ ⁊ ex parte mea nihil dubitãs p̄cipe vt a meorũ infestatione et tributi exactiõe ciuiũ desistat si diuinã imminẽtem effugere cupiat vltionem. Cum aũt monachus hec regi nũciasset more leonis frendẽs: nisi citi⁹ fugeret mortẽ iureiurando minabat. Imminente aũt vespera in medio cõmilitonum suorum apud villã de ganesburgh swanus pugione sancti edmũdi cõfoss⁹ est. Sicq; vociferans noctis crepusculo mortuus est tertio nonas februarij. Canutus vero filius swani hoc videns mitius deinceps cũ sancto edmũdo egit folla

tum terre sancti edmundi circūduxit im munitatē ab omni prestatione terre tribuit: basilicam super corp⁹ construxit/monachos instituit & predia multa donauit

¶ De cruce de holm. Sancta vero helena inuēta cruce sancta nouē ꝑticulas abscidit: propter nouem ordines angelorū: circa foramina cruore respsa vbi man⁹ & pedes clauabantur quas in vnā paruā crucem quasi duplicato transuerso mirabiliter cōposuit & in quandā capsam argento auro et gemmis compositā collocauit & filio suo constantino cōstantinopolim transmisit quā ad bella secū deferēs semp victoriam habuit. Mortuo constātino: de successione in successionē vsqꝫ ad baldewinū imperatorem deuenit. Mortuo tandem sacerdote illo qui missam coram ꝑfata cruce celebrare solebat: sacerdos quidā genere anglus noīe hugo in northfolchia ortus tūc ibidē existēs loco sacerdotis defuncti elect⁹ est anno domini millesimo ducētesimo vicesimo tertio Prefatus vero baldewinus crucē ad bella deferēs: semp victoriā reportauit. Et cū tandem ab aduersarijs suis occis⁹ fuisset: sacerdos prefatus crucem memoratam clam secū deferens in angliā reportauit. Apud cenobium de bromholm dictā crucem reliquit & oīa vite sue necessaria vsqꝫ ad obitum ibidē percipere ꝑ suo munere precioso meruit vna cū duobus filijs suis quos ante sacerdotij gradū ex vxore sua susceperat. Quorū alter in eodē postmodum cenobio monasticū ordinem intrauit alter in litteratura proficiēs electus factus extitit aduocatus. In prefato vero monasterio virtute crucis memorate cooperante domino trigintanouem mortuos vite reditos legi decē et nouem cecos illuminatos cum alijs nōnullis miraculis diuinitus ostensis.

¶ De sancto Edwardo rege et cōfessore.

Gloriosi ac deo dilecti. Regis edwardi vitā litteris traditu ri: ex verbis beatissimi petri apostolorū principis sumam⁹ exordiū qui cēturionis vocationē admirans ait. In veritate cōperi qꝛ non est ꝑsonarū acceptor deus: sed in omni gente qui timet deū et operatur iusticiā acceptus est illi. In omni eni gēte ordine gradu & dignitate nouit dn̄s qui sunt eius: & miseretur cui voluerit & miam prestat in quē sibi placuerit. Neqꝫ eni ex sui ipsius natura vel paupertas prestat: vel adimūt diuitie sanctitatē. Nec ꝑfectū obscuritas/nec reprobū claritas facit nec claudit libertas/nec reserat seruit⁹ paradisū Primus patriarcha abrahā & diues scribitur & perfectus: cui fides admirabilis et obedientia imitabilis in rerū omnium copia predicatur. Joseph dn̄s egipti constitutus a rege: vniuerso orbi prebuit castitatis exemplū. Sctūs iob qualis in diuitijs fuerit earꝫ probauit adēptio. Qui morb⁹ corporis/temptatio vxoris/amicorū exprobatio spectabili patientia reddidit clariorem. Rex dauid quo nemo ditior sed nemo sanctior/quo null⁹ sublimior sed humilior nullus: & inter thezauros innumeros sepelitur et inter dei amicos ceteris gratior cōputatur. Nemo proinde miretur si noster edwardus et rex dicatur et sanctus quem cernim⁹ et in diuitijs egenum et in delicijs sobriū in purpura humilem et sub corona aurea mundi cōtemptorē. Cum eni rex ethelredus ex filia comitis thorecti filium suscepisset edmundū: cognomēto ferreum latus ex regina aūt emma aluredū beat⁹ edwardus intra viscera materna conclusus ꝑfertur vtriqꝫ agente eo qui oīa operatur secundū consilium volūtatis sue: qui dominatur in regno hominum et cuicunqꝫ voluerit dat illud. Fit enim coram rege magn⁹ procerum et epōrū cōuent⁹: & q

iã future cladis iudicia seua p̄cesserāt agitur inter eos de regni statu tractat⁹. Alij vero edmūdū ob inuictissimū robur corporis estimant preferendū: alij ob virtutē normānorū aluredū promouendum tutius arbitrant̄. Sed futurorū omniū prescius priorís breuissimā vitā/alteri⁹ mortē immaturā prospiciens: in puerū necdū natū vniuersorū vota cōuertit vtero adhuc clauditur et in regē puer eligit̄ non nat⁹ natis prefertur et quē necdum terra susceperat: terre dn̄s designatur et leti proceres sacramētū fidelitatis illi iurant qui vtrū nasceretur ignorant. Paulo itaqꝫ post natiuitatē sancti edwardi irruentibus in angliam barbaris et maritimam insule portionē cede incendioqꝫ vastantib⁹: regina cū filijs in normanniam transposita est. Viuebat in auita domo inter pueros puer īmmunis tamen a vitijs quib⁹ etas illa solet implicari. Cast⁹ erat corpore/sermone rar⁹/simplex actu et pur⁹ affectu. Frequentare ecclesiā dulce habuit crebrius orationibus incumbere sacris missarū interesse solēnijs visitandis monasterijs operaꝫ dare et quos sanctiores sciebat sibi monachos in amicitiā copulare Seuiebat interim gladi⁹ hostilis in anglia cedib⁹ et rapinis oīa replebantur: vbiqꝫ luctus/clamor et desolatio. Incenduntur ecclesie/monasteria deuastantur: sacerdotes a suis sedib⁹ fugati in locis desertis cōmunē miseriā deplorantes delitescebant. Inter quos vir venerabilis brithwaldus wintoniensis eps̄ cenobiū glastoniense merens ac tristis igressus orationib⁹ vacabat ⁊ psalmis. Qui cū aliqn̄ p̄ regni plebisqꝫ liberatione preces lachrimasqꝫ profunderet quasi in hec verba prorūpens ait. Et tu dn̄e vsqꝫquo? Vsqꝫquo auertis faciē tuā obliuisceris inopie nostre et tribulatiōis nostre? Sctōs tuos occiderūt altaria destruxerūt et non est qui redimat neqꝫ qui saluū faciat. Scio dn̄e scio qꝛ omnia que fecisti nobis in vero iudicio fecisti. Sed nunquid ineternū proijciet deus: et non apponet vt cōplacitior sit adhuc? Erit ne dn̄e deus meus erit ne finis horū mirabiliū aut ineternū tuus in nos mucro deseuiet ⁊ percuties vsqꝫ ad internitionem? Inter preces tandē et lachrimas fatigātū sopor suauis excepit: videtqꝫ per somnium beatū petrum in eminentiori loco cōstitutum et ante eum preclari vultus in forma decenti regalib⁹ insignijs amictū edwardū. Quem cū proprijs manib⁹ apostolus consecrasset et vnxisset in regē monita salutis adiecit precipueqꝫ celibē vitam cōmendās quot esset annis regnaturus aperuit. Obstupefact⁹ presul tanti miraculi nouitate petit sibi a sācto huius visionis misterium reuelari. De statu insuper regni et de instantis periculi fine: apostolicū exegit oraculū. Tūc placido vultu intuitus intuentē se ait. Dn̄i inquit o presul est regnū: et ipse dominabitur in filijs hoīm. Ipse trāsfert regna ⁊ mutat imperia et p̄pter peccata populi regnare facit ypocritā. Peccatū peccauit populus tuus dn̄o et tradidit eos in manus gentiū et dominati sunt eorꝫ qui oderunt eos. Sed non obliuiscetur misereri deus nec continebit in ira sua mias suas. Erit eni cū dormieris cū patribus tuis visitabit dn̄s populū suum ⁊ faciet dn̄s redemptionē plebis sue. Eliget eniꝫ sibi virū secundū cor suū qui faciat omnes voluntates suas qui me opitulante regnum adeptus anglorū danico furori finē imponet. Erit eni acceptus deo gratus hoibus terribilis hostibus amabilis ciuib⁹ vtilis ecclesie laudabilemqꝫ vitaꝫ sancto fine concludet. Que omnia in beato edwardo cōpleta rei exit⁹ cōprobauit. Cū aūt eps̄ de posteritate edwardi quereret: respondit sanctus petrus. Regnū anglorū regnū dei est: post istuꝫ prouide

bit regem ad placitum suū. Stabat ad-
huc spiritus procelle et exaltati sunt flu
ctus eius eternisq; malis accessit ciuilis
discordia adeo vt quis cui mentis sue se-
creta cōmitteret nesciretur. Plena erat
proditorib⁹ insula nusq̄ tuta fides nus-
q̄ sine suspitione amor sermo sine simu-
latione. Tandē eousq; proditio ciuilis et
astutia processit hostilis vt defuncto re-
ge ethelredo magna pars insule legiti-
mis heredib⁹ abdicatis canuto q̄ regnū
inuaserat manus darent. Perēptoq; in
uictissimo rege edmūdo etiā filios ei⁹ ad
huc in cunis agentes barbaris mitterēt
occidendos. Alfredus demū edwardi fra
ter in angliam transuect⁹: inaudita cru-
delitate ab hostibus ciuibusq; perimit̄.
Tunc edwardus omni humano destitu
tus auxilio: exul patrie regni et honoris
viuebat. Impiorum insidias timebat ⁊
ne a suis proderet̄ vel ab hostib⁹ ad mor-
tem emeretur plurimū formidabat. In-
uenta autem consilio salutari: deo ꝓster
nitur talia prosequēdo. Ecce inquit dn̄e
non est mihi auxilium in me ⁊ necessarij
mei recesserunt a me. Amici mei et proxi
mi mei aduersū me appropinquauerūt
⁊ steterunt. Pater meus post multos la-
bores reb⁹ humanis excessit: fratres me
os crudelitas proditorū absorbuit nepo
tes in exilium acti sunt mater emuli no-
stri nuptijs tradita est. Ita solus relict⁹
sum et querunt aīam meā. Sed tibi dn̄e
derelictus sum pauper: pupillo tu eris
adiutor. Tu quondā edwinū morti expo
sitū mirabili modo et vite reseruasti ⁊ re
gno. Tu illud anglie decus sanctū Os-
waldū ex exule regem factū per signum
crucis reddidisti cūctis hostib⁹ fortiorē.
Si igitur fueris mecū et custodieris me
⁊ reduxeris me i regnū patris mei: eris
tu mihi semp in deum ⁊ beat⁹ petr⁹ apo
stolus in patronū. Cui⁹ sacratissimas re
liquias in vrbe roma te annuente / te re-
gente / te comitāte visitaturū me ꝓmitto
Exhinc eni factus fide robustior / spe ala
crior: expectans expectauit dn̄m. Canu
to aūt rege rebus humanis exempto fili
js ei⁹ immatura morte ꝑreptis angli da
nico iugo liberati edwardū in regem eli
gerunt et cū maximo honore consecrari
⁊ inungi fecerunt. Tūc sacerdotes sapi
entia ⁊ sāctitate fulgebāt / monasteria
religione pollebāt: agebat cler⁹ in officio
suo popul⁹ stabat in gradu suo. Videbat̄
etiā terra fecundior aer salubrior / maris
vnda pacatior. Reges eni et principes p
tanta rerū mutatione admiratione per
culsi cū tanto rege fedus inire amicitias
iungere pacē cōponere gauisi sunt. So
la tamen dacia adhuc spirans ⁊ hanelās
cede: anglorū interitum minabatur. In
hijs omnibus vir beatus in gloriam non
est elatus humanam sed hanc sibi viuen
di formam ꝓponens suis se domesticis
prebebat equalem / sacerdotibus humile
plebi gratū / compatientem miseris / et
largum egenis. Nulla apud eum perso
narum acceptio sed iudicabat in iusticia
pauperes ⁊ arguebat in equitate pro mā
suetis terre. Eratq; pater orphanorum
et iudex viduarum. Si quicq̄ petebatur
prebebat: si accipiebatur tacebat. Null⁹
vnq̄ eum vidit aut inflatum superbia /
aut ira efferatum: aut gula dehonestatū
Supra humanū enim modū pecunie cō
temptor nec in earum amissione tristior
nec in adeptione videbatur hilarior. Re
cūbente aliquādo gratia quiescēdi rege
in lectulo: camerarius accessit ad thecā
in qua aes regiū seruabat̄ ⁊ reposito in
tus quod volebat et illam claudere obli
tus foras egress⁹ est. Animaduertit hoc
quidam et accedens ad thecam pecuniā
non modicam in sinum recondit et abs
dit. Reuersus de vno rege inspectante fa
cinus iterauit. Quod cum tertio attem
ptasset cernens rex in spiritu thezauro

cum adesse custodē ait Importune agis
o homo si mihi credis tolle quod habes &
fuge quoniam si venerit hugolinus hoc
enim cubicularij nomen erat nec vnum
tibi nummū relinquet. Fugit ille et vix
pedes extulerat: & ecce minister regis re-
diens et thezaurum ablatum reperiens
timore et tremore concutitur angustiam
cordis et furorem mentis clamor & suspi
ria ꝓdiderūt. Surrexit rex & quasi nes-
ciēs quid acciderit: perturbationis hui⁹
causam inquirit. Quam cū didicisset ait
Tace forte ille qui cepit plus nobis indi
guit. Habeat sibi: nobis sufficit quod re-
mansit. Proceres enī terre de successio-
ne solliciti regem de vxore ducenda con-
ueniunt. Stupet rex thezauro metuens
suo qui in fictili vase recōditus: facile po
terat calore dissolui. Si obstinat⁹ resiste
ret: timebat ne ꝓpositi sui ꝑderetur dul
ce secretum. Si suadentib⁹ preberet as-
sensum: naufragium pudicitie formida-
ret. Tandem importune insistentib⁹ ce-
dere tutius ratus: huiusmodi verbis su-
am pudicitiam dn̄o commendabat. Ihe
su bone tua quondam misericordia tres
pueros iter flāmas caldaicas illesos ser-
uauit per te ioseph relicto pallio in mani
bus meretricis cū titulo castitatis eua-
sit: admirabilis susanne cōstātia tua vir
tute de impudicis presbiteris triumpha
uit: scē iudith castitas ab holoferne nec
ledi potuit nec temptari. Ecce ego seru⁹
et filius ancille tue qualiscūq; dilector tu
us & vnice matris tue succurre mihi do-
mine quatinus sic maritale suscipiā sa-
cramentū: vt pudicitie periculū non in-
curram. Rege igitur procerū volūtati cō
sensum prebente: godwini filiam duxit
in vxorem. Erat enim godwin⁹ vir ma-
gnarū opū sed hastucie singularis regū
regniq; proditor qui doct⁹ fallere & que-
libet dissimulare consuetus facile popu-
pulum ad cuiuslibet factiōis inclinabat
assensum. Sed sicut spina rosam: genu-
it godwinus editham. Hanc dilecto suo
preparauit xp̄s edwardo inspirās ei ab
ipsa infantia castitatis amorem odiū vi
ciorum virtutis affectū. Legere aut ope
rari manibus ocium fugiendo cōsueuit:
lasciuiam vitare / et colloquia iuuenum
declinare. Conuenientib⁹ igitur in vnū:
rex et regina de castitate seruanda pacis-
cuntur nec huic fidei aliū ꝙ deū testem
estimant adhibendum fit illa cōiunx mē
te non carne ille maritus mente non ope
re. Perseuerat inter eos sine actu coniu-
gali coniugalis affectus: et sine deflora-
tione virginitatis caste dilectiōis ample
xus. Diligitur ille sed non corrumpitur
diligitur illa nec tangitur: et quasi no-
ua quedam abysag regem calefacit amo
re: sed non dissoluit libidine / mulcet obse
quijs: sed desiderijs non emollit. Qua-
dam namq; die penthecostes cum rex di-
uinis misterijs interesset: hora eleuatio-
nis corporis christi subito rex vultu hila
rior et erectior oculis in risum modicum
seruata tamen regia grauitate dissolui-
tur. Mirari qui aderāt ceperunt nec sine
causa cum preter cōsuetudinem id ei ac-
cidisse sciebant. Peractis autem missarū
solempnijs causam risus instanter astā-
tes sibi exponi petunt. Ille vt erat mire
simplicitatis simpliciter querentib⁹ sim
pliciter omnia confitetur dicens. Conue
nit danis cum rege suo antiquū facinus
iterare: et quam nobis propitia diuini-
tas largita est infestare quietem. In per
cussione quidem nostra qua castigās ca-
stigauit nos dominus ignorantes dei iu
sticiam et suam extollentes virtutē dixe-
runt. Manus nostra excelsa: et nō domi
nus fecit hec omnia. Quia vero deus pa-
tribus nostris iratus dacorū nos tradi-
dit potestati suis id viribus tribuētes fa
cile hoc ipsū & nunc fieri posse arbitrabā
tur nesciētes quia qui percutit ipse & sa-

nat et qui mortificat ipse et viuificat: et qui ducit ad inferos ipse et reducit. Igitur rex dacie coacto in vnū exercitu hodierna die ventis pro voto flantibꝰ naues parari precepit. Iam naues velis ⁊ vela ventis fuerant committenda et rex iniquus ob nimiam superbiaꝫ quasi semetipsum non sustinens dū de scapha in nauem conscendere vellet: pede lapso inter vtramqꝫ in mare corruit. Et statim abyssus vallauit eum: et pelagus cooperuit caput eius. Sicqꝫ morte sua vtrumq̄ populum: danorum scꝫ et anglorum a peccato pariter et periculo liberauit. Et spero in domino meo et in dulcissima matre eius ꝙ temporibus meis nullū habebit conatus eorum effectū. Hec sunt que christo reuelante cognoui et vidi et risi et gauisus sum. Risum enim mihi fecit dñs: ⁊ quicūqꝫ audierit corridebit mihi. Notātur tempus et hora mittuntur nuncij in daciam et omnia que beatissimo regi celitꝰ nūciata fuerāt. vera ⁊ eadē hora accidisse repta sunt Succedentibꝰ itaqꝫ prosperis: rex voti sui nequaq̄ oblitus recogitans quanta sibi fecerit dominus qui ditauit egenū/sublimauit humilem/inglorium coronauit/parat reddere vota sua parat sumptꝰ parat donaria. Vocatis autem regni proceribus habuit cum eis de statu regni vel de sua peregrinatione sermonē: dicēs. Nō excidit nobis quomodo irruentibꝰ in hereditatem nostraꝫ barbaris: facti sumꝰ obprobriū vicinis nostris subsannatio et illusio hijs qui in circuitu nostro sunt. Alijs namqꝫ interfectis/alijs fugatis/alijs iugo ignominiose seruitutis oppressis/nihil fere honoris/nihil glorie: nr̄e generi reliquerunt. Tandē defuncto p̄re meo pereptis frībꝰ actis in exilium nepotibꝰ ⁊ cū hostibꝰ nostris in oībus fortuna faueret: mihi profecto nihil spei superesse videbatur. Ego vero cōtra spem i spem credēs: ⁊ dñi mei mie me totū dedēs peregrinationē meā ad sanctorū apostolorū limina voui ⁊ deinceps diuine me protectioni dispositioniqꝫ cōmisi. Ille aūt respexit in orationē meam et nō spreuit precē meam: ⁊ abstulit obprobrium meū et restituit me in regnum patris mei. Insup cumulatū diuitijs auxit gloria donis celestibꝰ illustrauit. Ipse sine sanguine rebelles subegit hostes subuertit: et oia nr̄a amabili quadam pace cōposuit. Absit vt tot ⁊ tātis eiꝰ beneficijs inueniamur ingrati quin potius de manu inimicorū nr̄oꝝ liberati seruiamꝰ illi in iusticia et veritate faciamusqꝫ quod ait propheta. Vouete et reddite dño deo vestro. Decernite ergo mecum quomodo me peregrināte regnum subsistat angloꝝ qua lege/qua pace/qua iusticia/quo iudice/oia disponantur: ꝙs castra/vrbes/priuata ⁊ publica negocia procuret. Erit aūt vnꝰ oim custos ⁊ protector deus ⁊ pacem quā dedit ip̄e seruabit nobiscū proficiscens et nobiscū remanens qui et vos custodiat et me reducat. Tūc oēs i cōmuni vociferātes ad regē se nō deserēdos/se nō exponēdos gladijs/patriā hostibꝰ non prodendā/nec ꝑ vno vt putabatur bono: tot admittēda pericula allegabant. Tūc rex eoꝝ vocibꝰ ⁊ precibꝰ se vrgeri sentiēs diu i aīo fluctuabat qꝛ ⁊ voto supersedere periculū ⁊ tantoꝝ precibꝰ fletibusqꝫ non cedere: inhūanuꝫ arbitrabat̄. Tandē peregrinationē differens expectabat donec apostolico fultꝰ cōsilio aut votū redimeret aut ipleret. Deinū pōtifex summꝰ cōsideratis p̄missis ⁊ diligēter discussis: regi epistolā subscripta cōtinentē trāsmisit. Leo ep̄s seruꝰ seruorū dei dilecto filio suo edwardo anglorū regi salutem ⁊ apostolicā bn̄dictionem. Quoniam voluntatē tuam laudabilem et deo gratam agnouimꝰ gratias agimꝰ ei per quem reges regnant et principes iusta decernunt. Sed qꝛ prope est

dñs in omni loco omnib⁹ inuocantibus eum in veritate et sancti apostoli cũ suo capite coniuncti unus spirit⁹ sunt: et pias preces equaliter audiunt et quia constat periclitari anglicam regionẽ ex tua dissessiõe qui freno iusticie seditiosos ei⁹ motus cohibes ex auctoritate dei et sanctorũ apostolorũ absoluim⁹ te a peccato illius voti p̄ quo dei offensã times et ab omnib⁹ negligentijs et iniquitatibus tuis ea potestate vsi qua dñs ĩ beato petro concessit nobis dicens. Quecumq̧ solueritis super terram: soluta erunt et in celis. Deinde precipimus tibi sub nomine sancte obedientie et penitentie vt expensas quas ad iter istud parauerass paupe ribus erroges / & cenobiũ monachorũ in honore sc̄ti petri apostolorũ p̄ncipis aut nouũ constituas aut vetustũ emendes & augeas & sufficientiam victualiũ fr̄ibus de tuis redditibus constituas quatinus dum illi assidue inibi deuз laudauerit et sanctis augeaꝛ gloria et tibi indulgẽtia. Cui loco quicq̃d contuleris vl' collatum est vl' cõferretur vt ratũ sit apostolica auctoritate precipim⁹ & vt sp̄ habitatio monachorũ sit & nulli laice persone nisi regi subdaꝛ et quecunq̧ preuilegia ibi ɔ̄stituere volueris ad honorẽ dei p̄tinentia: cõcedimus & robustissima auctoritate confirmam⁹ & in fine fractores eorũ eterna maledictione damnam⁹. Responsalib⁹ eni regis et litteris pontificis oraculum celeste concurrit. Erat eni in anglia vir quidam deo dilectus & hominibus q̃ spe cu subterraneo multis annis inclus⁹ suo cum erat meritorũ stipendijs iam vicin⁹ Huic petrus apostolus in visione noctis assistens ait. Rex inquit edwardus pro voto quo se cum adhuc exularet astrixerat pro regni etiã pace pauperũq̧ necessitate preceq̧ sollicitus romanam ecclesiã de omnibus credidit consulendam. Nouerit ergo se mea auctoritate ab hac obligatione solutum et de cenobio ad mei nominis honorem cõstruendo a summo pontifice suscepisse mandatum. Incunctanter itaq̧ litteris apostolicis fidem habeat / preceptis obediat / consilijs acquiescat. A me eni egressus est sermo quẽ sibi quondam patronũ elegit vir comitem gratie largitorem. Est autem mihi loc⁹ in occidentali parte londonie a me elect⁹ mihi dilectus quem quondam mihi p̄prijs manib⁹ consecraui mea nobilitaui presentia diuinis insuper miraculis illustraui. Thorneia nomen est loci qui quondã ob peccata populi barbarorum traditus potestati pauperrim⁹ ex diuite / humilis ex sublimi / ex nobili fact⁹ est contemptibilis. Hunc me rex precipiente inhabitaculum monachorum suscipiat reparandum / sublimandum edifitijs / possessionibus ampliandum. Non erit ibi aliud nisi domus dei et porta celi. Ibi erigẽda est scala per quam descendentes et ascendentes angeli preces et vota hominũ perferant et deferant gratiam. Inde ascendentibus reserabo ianuas paradisi vt ex officio q̃d meus mihi dñs ac saluator iniunxit et ligatos absoluam et absolutos suscipiam et quã eius delictum obcluserat iustificatis portaз patrie celestis aperiam. Tu autem omnia que a me audisti et didicisti litteris tradens regi mitte vt munere dei duplicato et de absolutione securior et precepti executione deuotior in mei autem dilectione & obsequio reperiatur propensior. His dictis: lux cũ loquẽte disparuit. Scripsit itaq̧ senex omnia audita et regi direxit. Eadẽ autẽ hora lecto pape rescripto: vbi senis apices recitantur. Tunc rex letus et alacris pecuniam quam ad peregrinationeз parauerat pauperibus distribuit et monasteriũ edificauit. Tempore quo rex ethelbertus qui regnauit in cancia predicante beato augustino fidei sacramẽta susce

perat nepos eius sebertus qui orientalibus anglis prefuit fidem eodē ep̄o euāgelizante suscepit. Hic londonijs que regni sui caput habebatur: intra muros ecclesiam beati pauli fabricauit et episcopali honore mellitum ep̄m instituēs honorauit. Extra muros vero in occidentali parte in honore beati petri monasteriū insigne fundauit et multis possessionibꝰ ditauit. Nocte autē dedicationē eiusdē ecclesio precedente piscatori cuidam thamensis fluuij q̄ eidem monasterio preterfluit vlteriori ripa in habitu peregrino beatꝰ petrꝰ apparēs ꝓmissa mercede trāsponi se ab eodē et petijt et promeruit: Egressus aūt de nauicula: ecclesiam piscatore cernente ingreditur. Et ecce subito lux celestis emicuit: miroqꝫ splēdore illustrans oīa noctem cōuertit in diem. Affuit cum apostolo multitudo ciuiū supernorum egredientium ⁊ ingredientiū melodiaqꝫ celestis īsonuit īdicibilis odoris fragrātia nares ꝑfūdebat. Peractis eni oībus que ad ecclesie dedicationē spectāt solēnijs redit ad piscatorē pisciū: piscator egregiꝰ hoīm. Quē dū diuini luminis fulgore ꝑterritū ⁊ alienatū pene sensibus reperisset blanda cōsolatiōe reddit hoiem sibi / animū rationi. Ingrediētes cimbā simł vterqꝫ piscator ait petrꝰ. Nūq̄d pulmentariū nō habes? Et ille. Incōsuete inq̄t lucis perfusiōe stupidꝰ ⁊ expectatione tui detentꝰ nihil cepi ꝫ promissam a te mercedē securus expectaui. Ad hec apl's ait. Laxa nūc retia in capturā. Paruit imperanti piscator et mox impleuit rethe piscium maxima multitudo. Omnes erāt eiusdem generis pisces preter vnum mire enormitatis esicium. Quibꝰ ad ripam extractis: dixit apostolus hunc qui pre ceteris precio et magnitudine precellit mellito ex mea parte piscē defer episcopo. Pro nautica vero mercede: cetera tibi tolle. Huius generis copia abundabis in vita tua et longo tēpore post te ꝓgenies tua tantū ne vltra piscari audeatis in celebritate dñica. Ego sum petrus qui loquor tecum qui cū meis conciuibus constructam in meo nomine basilicam dedicaui episcopalemqꝫ benedictionem mee sanctificationis auctoritate preueni. Dic ergo pontifici que vidisti et audisti tuoqꝫ sermoni signa parietibus impressa testimonium ꝑhibebūt. Supersedeat igitur dedicatione suppleat quod omisimus dominici corporis et sanguinis sacrosancta misteria populūqꝫ sermone erudiens. Notificet omnibꝰ hunc locum me crebro visitaturum. Hic me fidelium votis et precibus affuturū: sobrie vero pie et iuste in hoc seculo viuentibus celi ianuam reseraturum. Hijs dictis confestim ab oculis eius disparuit. Mane autē facto episcopo mellito ad dedicandam ecclesiam procedēti cum pisce piscator occurrit et oīa que sibi mandata fuerāt pandit. Stupet antistes reseratisqꝫ ecclesie valuis videt pauimentum vtriusqꝫ alphabeti inscripsione signatū: parietē bis senis ī locis sc̄tificatiōis oleo linitū: tot cereorū rliquias duodenis crucibus inherere ⁊ quasi recenti respersione adhuc cūcta madescere. Quo vidēs ep̄s vna cū populo deū benedicebat ⁊ illi gratias referebat. Dat fidē miraculo piscatoris illiꝰ tota successio que sicut a patre acceperat totius emolimenti quod ars illa deinceps ei conferret beato petro eiqꝫ seruientibus decimas offerebat. Vnꝰ tñ semel fraudem ausus inferre mox tā diu artis caruit beneficio donec confessꝰ reatum et ablatum restitueret et promitteret correctionem. Hec cum sanctus edwardus relatione ac scriptis veterū didicisset ad monasterium illud edifitijs / possessionibus / et dignitatibus altiꝰ extollendum exarsit animꝰ eius ⁊ pro priuilegijs illius loci ceterisqꝫ causis: nunci

os rome transmisit talem epistolam pa-
pe deferentes. Summo vniuersalis ec-
clesie patri nicolao edwardus gratia dei
anglorũ rex debitam & subiectionẽ & obe
dientiã. Glorificamus deum quia curã
habet sue electe ecclesie qñ in loco boni
predecessoris vos optimũ successorem cõ
stituit. Quapropter iustũ iudicam⁹ apd
vos velut ad solidã petram acuere & pro
bare omnes bonas actiones nostras & ve
stram notitiam atq̃ societatẽ in bono ha
bere quatinus eas donationes & preuile-
gia que optinuimus apud predecessores
vestrũ renouetis et augeatis nobis vide
licet vt quod ille iniunxerat nobis sub no
mine obedientie & penitentie proptẽ votũ
quod vouerã ire romam: & in remissionẽ
oim peccatorũ meorũ construere cenobiũ
monachorum in honore apostoli petri ra
tum faciatis et priuilegia possessionũ et
dignitatũ eiusdem loci confirmetis / re-
nouetis et decernatis. Ego quoq̃ p mo-
dulo meo augeo et confirmo donatiões
& ↄsuetudines pecuniarũ quas hz sãct⁹
petr⁹ i anglia & ipas pecunias collectas
cũ regalibus donis mitto vobis vt oretis
pro me et pro pace regni mei & continuã
ac solẽnem memoriam instituatis toti⁹
gentis anglie coram corporib⁹ apostolo-
rum sanctorũ. Rescripsit aũt ei papa in
hunc modum. Nicalaus episcop⁹ seru⁹
seruorũ dei gloriosissimo ac piissimo om
niq̃ honore dignissimo speciali quoq̃ fi-
lio nostro edwardo anglorũ regi visitati
onem omnimodã salutem mellifluã & be
nedictionem apostolicã. Oĩpotenti deo
referim⁹ grates qui vestram prudẽtissi-
mam excellentiam in oĩbus ornauit & de
corauit erga beatum petrum apostolorũ
pĩncipẽ & nobiscũ habere dilectionẽ & in
oĩbus aplicis consentire cẽsuris. Litte-
ras igitur vestre nobilitati trãsmittim⁹
& per eas societatẽ sctõrũ aplorũ & nostrã
vobis dam⁹ orãtes miam illi⁹ qui est do
min⁹ oim & rex super oĩa solus vt ipe vos
pticipẽ faciat ex oĩbus si qua sunt coram
deo bonis operibus nr̃is et fr̃es nos & so
cios in sua dilectiõe cõstituat in oĩ tẽpore
amplius ac nõ minorẽ partẽ obsequij nr̃i
vobis in suo regno recõsignet q̃ nobis-
met ipsis puenire optam⁹. Erim⁹ etiã
deinceps p vobis sine dubio orãtes assi-
due vt ipe de⁹ subijciat hostes et inimicos
qui cõtra vos voluerint insurgere & con-
firmet vos in paterno solio & propria he-
reditate ac beat⁹ petr⁹ sit vobis custos &
adiutor in oĩ tribulatiõe Renouam⁹ ergo
& cõfirmam⁹ & augem⁹ vobis priuilegia
vr̃a scz vt absolut⁹ sitis ab illo voto qd
timebatis & ab oĩbus alijs pctis & iniqui
tatib⁹ vr̃is auctoritate illi⁹ q̃ me licet in-
dignũ sue sctẽ preesse voluit ecclesie. Pre
terea illi loco quẽ sub noĩe sctẽ penitẽtie
cõstruendũ & meliorandũ suscepistis qñ
vt fertur primã antiquit⁹ cõsecrationẽ a
beato petro accepit cui⁹ licet indigni vi-
carij sum⁹ & qr regia antiquit⁹ sedes est
ex auctoritate dei & sctõrũ aplorũ atq̃ hu
ius romane sedis & nostra cõcedim⁹ per-
mittim⁹ & solidissime confirmam⁹ vt am
plius in perpetuũ regie cõstitutiõis loc⁹
sit atq̃ repositoriũ regaliũ insigniũ & ha
bitatio perpetua monachorũ qui nulli oĩ-
no persone nisi regi subdantur habeãtq̃
potestatẽ scdm regulam sancti benedicti
p successores eligere ex se ydoneos abba-
tes neq̃ introducatur p violentiã extra-
nea persona nisi quam cõcors congrega
tio esse preelegerit. Absoluimus etiã eũ
locũ ab omni seruitio & dominatiõe epi-
scopali vt nullus episcopus illuc introeat
ordinaturus aut precepturus aliquid nisi
ex petitione et consensu abbatis & mona
chorum & habeat idem locus liberũ pro-
cinctum id est ambitũ & cimiterium mor
tuorũ circa se absq̃ episcopali vł cuiusli
bet respectu vel exactione et omnia q̃ ad
libertatem et exaltationem illius loci ad

honorem dei pertinentia per nostrã auctoritatem accedere possunt hilari ⁊ prõptissima voluntate concedimꝰ. Possessiones autem quas antiqui reges seu quicunqꝫ alii homines vos quoqꝫ ⁊ vestri barones ad eundum locũ contulistis ⁊ cartas que ex eis facte sunt diuina ⁊ nostra auctoritate roboramus et ratas ac stabiles esse decernimus et in fractores earuꝫ vel inuasores aut diminutores aut dispsores venditores etiam eterna maledictione cũ iuda proditore dampnamus vt in beata non habeanc partem resurrectione sed a beato petro apostolo se iudicandos sciant quando sedebit cum suis coapostolis iudicãs duodecim tribus israel. Vobis vero et posteris vestris regibꝰ cõmittimus aduocationem ⁊ tuitionẽ eiusdem loci et oĩm totius anglie ecclesiaruꝫ vt vice nostra cum consilio episcoporum et abbatum constituatis vbiqꝫ que iusta sunt scientes pro hoc vos recepturos dignam mercedẽ ab eo cuius regnũ et imperiũ non delinet nec minuetur in seculum. Sanctus eñi edwardus tributũ illud grauissimũ quod tempore patris sui classi danice pendebatur et postmodum fisco regio inserebatur regia liberalitate remisit ⁊ ab hoc onere importabili imperpetuum angliam absoluit. Cũ enim collecta illa pecunia ante illũ delata esset diabolum super cumulum sedẽtem ⁊ ludẽtem vidit. ⁊ ne amplius exigeretur precepit. Cum in palatio iuxta ecclesiã beati petri rex aliquando moraretur superuenit quidam vir miserabilis hibernicꝰ genere pedis vtriusqꝫ priuatus officio. Nerui eñi in poplite cõtracti ad posteriores corporis partes crura retorserat/tali natibus inheserant/immersiqꝫ carnibꝰ pedum articuli: a lumbis eius et deorsuꝫ corpus omne peruerterãt. Porrectis ad terram manibus et scamnis suppositis repebat et factus sibimetipsi grauis trahebat se post se. Hic videns regis cubiculariũ: ait ad eum. Hugoline inquit non me respicies nec misereberis nec mouebit te mei tãta calamitas? Et ille: Quid me vis facere? Cui pauper. Sexies inquit apostolorum limina repens (vt cernis) visitaui: et sanitatem necdum promerui. Quam tamen mihi apostolorum princeps nõ negauit sed distulit socium in hoc miraculo habere volens edwardũ quem sibi nouit in omnibus esse deuotũ. Ab ipso enim apostolo in mandatis accepi regem adire vt me suo sacro subuectũ dorso ad ecclesiam eius que palatio vicina est perferat: recepturum si id fecerit membrorum meorũ integram sanitatem. Hec vbi nunciata sunt regi: gratias agit deo et citatus mox eger accessit. Rex vero vt spiritalis ille asinus fortis accubans in terminis supposuit humeros suos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus sordibꝰ pauper/squalidis manibus/brachijsqꝫ squamosis: regium illud pectus collũqꝫ complectitur. Interea ex assistentibus ridebant nonnulli: alij a paupere regem delusum iocabantur/alij iusti simplicitatem fatuitatem iudicabant. Cum itaqꝫ rex paululum processisset: subito nerui extenduntur/rigantur ossa/carnes marcide recalescunt/emergunt a carne articuli/pedes a natibus soluuntur. Distendit homo/crura poplite iam flexibili ⁊ sanie cum sanguine profluente: vestis regia ornatur potius ꝙ̃ fedatur. Jam tũc satis esse clamant omnes sanatum languidum onus ob sordes vlcerũ deponendum. Jlle vero memor precepti qđ susceperat si renarũ tantꝰ obturata aure pertrãsijt ingressusqꝫ ecclesiam ante sanctũ altare holocaustum qđ detulerat deo ac beato petro resignat incolumemqꝫ dimisit. Suscepto autẽ a rege itineris viatico: actꝰ gratias deo ⁊ sctõ petro romã

profect⁹ ē. In monasterio nanqȝ beati petri ante altare sancte trinitatis missarū solemnijs sanctus rex vice quadam cuȝ comite leofrico assistebat. Et ecce speciosus ille forma pre filijs hominū christus ihesus in ara consistens oculis vtriusqȝ corporalis aperuit sacraqȝ dextera super regē extensa signum sancte crucis eū benedicendo depinxit. At rex dimisso capite diuine maiestatis adorabat presentiam. Comes vero ꝙd in regis animo ageretur ignorans nolensqȝ regem tante visionis esse participem: cepit velle ad ipsum vsqȝ ꝑcedere. Verū rex quid in mēte comitis voluebatur intelligēs: sta inquit leofrice sta quod vides video et ego. Post missam vero dixit rex ad comitem. Per eius (quem vidimus) maiestatē mi leofrice te obtestor ne quoadusqȝ vixerimus sermo iste proferatur in publicum ne vel nos in pernitiem nostraȝ ob fauorem vulgi pulset elatio vel fidem derogēt dictis infidelium emulatio. Sub faucibus quippe quasi glandes mulieri cuidam succreuerant que totam faciem deformi tumore fedātes putrefactis sub cute humoribus sanguinem in saniem verterāt inde nati vermes: odorē teterrimū exhalabant. Jubetur tandem in somnis adire palatium et ex regis manib⁹ sperare remedium. Quibus si lota/ si tacta si signata foret: meritis ei⁹ reciperet sanitatem. Cū autem venisset ad regem et oraculū exposuisset ille nec sordes cauit/ nec fetorem exhorruit: sed loca tumentia manib⁹ contrectās et aqua lauans signū sancte crucis impressit. Et subito rupta cute cū sanie vermes ebulliūt: recedit tumor et dolor omnis abcessit. Cecus quidā docetur oraculo lumē amissum sctī regis meritis se adepturum si limpha qua manus ablueret ipe faciem perfudisset. Cūqȝ id cubiculario et ille regi retulisset obstupuit ille plurimū indignat⁹ illusuȝ fantasmatib⁹ hominem nihil tale de peccatore sperandū apostolice id esse uirtutis nec fidem somnijs adhibendū asseruit aqua manibus lauit et ad ecclesiā processit. Cubicularius autem ceco receptā in pelui aquam illam tradit cū qua oculos et faciem lauās: visum cōfestim percipere meruit. Ciuis quidam lincolniēsis cecitate percuss⁹ ad palatiū regis veniens aqua lotionis manuū ei⁹ faciē et oculos lauans: mox tenebris diurnis lux optata succedit. Quidā sec⁹ regem adire et visum ab eo percipere monitus cubiculario et ille regi rem pādit. Cui rex. Veniat inquit. Quis ego sum qui cōtrister et nō potius exultem: si meis manib⁹ licet indignis promissum beneficium homini illi pietas diuina contulerit. Vocat⁹ est autem vir et a rege tactus et signatus et inter manus eius ab oculis vtrisqȝ vbertiȝ sanguis effluxit pupillas serenauit et tumorem palpebrarū deposuit. Et dixit homo ille. Video te dn̄e mi rex et facies tua tanꝗ facies angeli stantis ad me. Alia aūt vice duo ceci cū vno monoculo aqua lotiōis manuū sancti perfusi visnm percipere meruerunt. Sedebat aliquando rex ad mensam et a latere ei⁹ comes godwin⁹. Hui⁹ duo filij adhuc pueri harald⁹ et tostius ludentes corā eis cū vn⁹ ex illis amari⁹ ꝙ expetebat ludi suauitas insurrexisset in alterum ludū vertūt in pugnam. Et ecce haraldus vehementi⁹ in fratrem irruens capillis ei⁹ vtramqȝ manum inserit prostratumqȝ nisi citius eriperetur virtute supior suffocasset. Tūc rex vers⁹ ad ducē ait. Nihil te aliud o godwine nisi simplicē in hijs vel ludū puerorū vl' pugnā cōtēplaris. Et ille Nihil aliud dn̄e mi. Tūc rex dixit. Lōge aliō mea mihi mens loquitur: et his quid futurum sit pueris per hoc mihi bellum reuelatur. Emersis quippe puerilibus annis cum in viruȝ vterqȝ profecerit tādē:

aduersus inuicem liuor vtrūqꝫ aduret: et primū circumuētione insidijsqꝫ priuatis quasi ludere videbūtur ad vltimum fortior infirmiorem proscribet/ rebellantem prosternet/ et prioris mortē post modicū sequens alterꝰ calamitas expiabit. que omnia sic completa: tota anglia teste probatur. Nam tostius ab haraldo fugatus cum paulo post in regnum successit edwardo haraldus vna cum rege norwegie tostius prosternitur et totus fere exercitus deletur. Eodem anno heraldꝰ ipse regno spoliatus anglorum aut misere occubuit aut vt quidam putant penitentie tantum seruatus euasit. Godwinꝰ enim cum in mensa regi assederet vnus ministrorū in obicem aliquem vno pede immoderatius impingens pene lapsum incurrit. Quem tamē alius recto gressu procedens iterum in statum suum nihil iniurie passum erexit. De hoc euētu pluribus inter se loquentibus et ꝙ pes pedi subuenerit gratulantibus: comes quasi ludendo intulit. Sic est frater fratrē adiuuans et alter alteri in necessitate subueniens. Et ait rex ad ducem. Hoc meus mihi fecisset: si godwinus hoc permisisset. Ad hanc vocē godwinꝰ expauit: ⁊ tristem preferens vultum ait. Scio enī rex scio adhuc de morte fratris tui tuus me accusat animus nec eis estimas discredēdum qui me vel eius vel tuum vocāt proditorem. Sed secretorum omnium conscius deꝰ iudicet sic et buccellā hāc quā manu teneo guttur meum faciat pertrāsire ⁊ me seruet illesum sicut nec tue proditionis reus: ne de fratris tui nece mihi conscius existo. Cumqꝫ vir beatꝰ buccellam manu benedicens signasset miser ille eam ori inferens vsqꝫ in medium gutturis protraxit temptat interius trahere nec valuit/ temptat emittere sed firmius hesit. Mox meatus quibꝰ ducebatur spiritus obcluditur: vertuntur oculi brachia rigescunt. Intuetur infeliciter morientem rex et vltionem in eum sentiens processisse diuinā astantes alloquitur dicens. Extrahite canem istum. Et factū est ita. Hic godwinus simplicitate regis abutens multa in regno contra iusticiā et deum faciebat. Cunctos fere regis cognatos et amicos quos de normānia adduxerat fraude sua dolo et circūuentione de patria perturbat. Credens sibi cūcta processura pro voto si rex amicis nudatus suis tantum consilijs vteretur. At rex cuncta dissimulans diuinis vacabat obsequijs vltionem dei sibi futuram multis predixit. Aliquando etiam ipse godwino idipsum non tacuit. In die namqꝫ dominice resurrectionis cum rex ad mēsam sederet arctiꝰ solito se collegit ad se: et ponens pre oculis deū omnia ista mūdana arbitrabatur vt stercora. Et ecce subito vultus eius plus solito serenebatur interiorqꝫ leticia labia soluebat in risum rursumqꝫ solita grauitate resumpta obscuriorem faciem preferebat. Mirabantur qui astabant: nemo tamen audebat eum interrogare quid accidisset. Mensis tandem sublatis sequutꝰ est ad thalamum regem dux haraldus: cum vno episcopo et abbate vno simulqꝫ regem super hoc sermone conueniunt. Tunc ille ait. Quantum enim se quisqꝫ vanis subtraxerit: tantum veris arctius adherebit. Ecce ego enim inter fecundos calices et pinguia fercula ac radiantis metalli splendorem: recordatus sum domini dei mei et effudi in me animam meam dilatatoqꝫ mentis sinu oculus interior spirituali perfusus lumine radios profecto vsqꝫ ad illam epheseorum ciuitatem mira celeritate porrexit: et vsqꝫ in montem celion progressus sanctorum quidem septem dormientium quiescentiū in spelunca proprietatem vultuum/ nec non membrorum quantitatem/ ac qualitatē

bestium expressione manifestissima contemplatus est. Hec dum interiorem risu significante leticiam corde luminoso conspicerem subito me cernente a latere dextro super quod multis quieuerāt annis in sinistrum se latus virtute diuina vertentes dirsi mortalibus omen hac laterū suorū matatione signarunt. Exhinc eniz surget gens contra gentem et regnū aduersus regnū: et erūt pestilētie et fames et terremotus magni per loca. His enim septuaginta annis tantū enim temp⁹ in sinistro latere repausabunt: visitabit enī dn̄s iniquitatē plebis sue tradens eos in manus gentium vt dominentur eis qui oderunt illos Inimici namqꝫ noīs christi insurgent in christianos / serui dominis rebellabunt / reges insidiabūtur regib⁹ / et principibus principes et in omnib⁹ finib⁹ terre vltor iniurie christi mucro deseuiet. Et exposuit eis rex vitam illorū & nomina et passionem et dormitionis modum. Quibus auditis inito consilio vt fidem posteris facerent ad explorandam sermonis veritatem dux militem / clericum pontifex / abbas monachum cū litteris regijs ad imperatorem constātinopolitanū direxerunt. Qui omnia vera reperientes: incolumes ad regem regressi sunt. Sanctus enim edward⁹ nulli petenti in nomine sancti iohannis euangeliste aliquid denegabat. Hūc enī post apostolorum principē arctius diligebat Unde contigit ꝙ quidam peregrinus absente camerario in nomine sancti iohannis euangeliste importune a rege elemosinā postularet. Cui rex preciosum annulum cum nil aliud in promptu haberet dedit Accidit post hec duos anglicos ad orādū saluatoris sepulchrum hierosolimā proficissi. Qui die quadam a publica strata declinantes: deuia queqꝫ sectati sunt et sole ruente nox obscura subducta est. Et cum nescirent quid agerent / quo se verterent: apparuit eis senex quidam venerand⁹ qui eos ad ciuitatē reduxit. Susceptis autem hospicio mensa paratur: lautissimeqꝫ refecti dāt membra quieti. Mane autem facto egressis illis de ciuitate: ait senex. Uiri fratres cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis quoniam prosperū iter faciet vobis deus et ego ob amorem regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum apostol⁹ christi iohannes qui regem vestrū ob meritum castitatis summa dilectiōe cōplector. Hūc enim annulum quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit: reportate denunciantes ei obitus sui instare diē quē infra sex menses visitās visitabo vt me cum sequatur agnū quocumqꝫ ierit. His dictis disparuit: et illi ad patriam prospere redeuntes que viderant & audierāt regi seriatim retulerunt. Cum autem rex infirmitate graui detineretur in mētis raptus excessum biduo fere iacebat exanimis. Tandem quasi de graui somno euigilans aperuit oculos et resedit et assumpta parabola ait. Cum adolescēs in normānia exularem: grata mihi semper extitit bonorum amicitia: et quicunqꝫ sacre religionis meliores videbantur hij mihi ceteris erāt familiariores. Inter quos monachos duos speciali quadā mihi deiunxerant charitate cōuersationis honestas / vite sanctitas / suauitas morū / verborum affabilitas. Hos frequentius visitabaz: ꝙ dulcia faucib⁹ meis eloquia eorum. Hos ante plurimos trāslatos ad celum vidi mihi paulo ante in sompnis assistere quid genti mee post obitum meum sit futurum ex dei mihi mandato referentes. Impletam dicunt anglorū nequitiam et iniquitas cōsummata: iram prouocat accelerat vindictam. Sacerdotes preuaricati sunt pactum domini polluto pectore & manib⁹ inquinatis sctā cō

trectant. Et hij non pastores sed merce-narij exponunt lupis oues non protegũt lac et lanã querũt non oues vt detrusos ad inferos mors et pastores depascat et oues. Sed ⁊ principes terre infideles so cij furũ predones patrie quibus nec deꝰ timori est nec lex honori quibus veritas oneri/ius contẽptui/crudelitas delecta-tioni. Itaqꝫ nec prelati iusticiã nec seruãt subditi disciplinã. Et ecce dñs gladiũ su-um vibrabit arcũ suũ tetendit ⁊ parauit illum. Ostẽdet deinceps populo huic irã et indignationẽ immissiones isuper per angelos malos quibꝰ traditi sunt: anno vno ⁊ die vno igne simł ⁊ gladio puniẽdi Ego vero ob intentatã mee gẽti calami-tatem: dolens atqꝫ suspirans dixi. O ce-lestiũ secretorũ conscij si cõuersi egerint penitentiam nũquid non ignoscet deꝰ et relinquet post se benedictionẽ? Peniten-tia certe prolataꝫ dei ore in niniuitis sus-pendit sententiam-que etiã imminentẽ impijssimo achab debitam distulit vltio-nem. Suadebo igitur genti mee vt peni teant de preteritis et caueant de futuris et forte miserebitur deus vt nõ inducat super eos malũ hoc grande sed qui puni re preparauit auersos recipiat in gratiã solita pietate cõuersos. Nequaq̄ inqui-ũt hoc erit qm̄ induratũ est cor populi hu ius et excecati oculi et aures aggrauate: vt nec audiant corripientẽ nec intelligãt cõmonentem nec terreantur minis nec beneficijs prouocentur. Hijs eorũ verbis dũ mihi maior accresceret sollicitudo: di xi. Num ita imperpetuũ irascetur deꝰ: et nõ apponet vt complacitior sit adhuc. Qñ ergo tot tristibus leta succedent aut tot aduersa qualis consolatio tẽperabit? Quale sperandũ est in hijs malis reme-dium vt sicut illinc terret ⁊ contristat fu tura correptio ita hinc aliquantulũ mul ceat diuine miserationis promissio? Ad hec sancti tale mihi problema proponũt.

Arbor quelibet viridis a sua trunco de-cisa ad triũ iugerũ spacium a radice pro pria separetur. Que cũ nulla hois manu cogente/nulla vrgente necessitate ad su um reuersa trũcũ in antiquã radicẽ sese receperit resumptoqꝫ succo rursum flo-ruerit et fructũ fecerit: tũc sperandũ est aliquod in hac tribulatione solaciũ et de ea quam predixímꝰ aduersitate remedi-um. Hec cũ dixissent: ipsi celo vobis ego redditus sum. Assidebant narrãti visio-nem regina/robertꝰ sacri palacij custos/ dux haraldus/stigandꝰ ⁊ qui ascẽdit cu-bile patris sui et maculauit stratum eiꝰ viuẽte adhuc archiepo roberto cathedrã cantuariensem inuadẽs. Ob hoc a sum-mo põtifice suspensus paulo post crepu-it et effusa sunt viscera eius. Hic ad vo-cem narrantis obduruit nec terret ora-culo nec fidem habuit prophetãti sed po-tius regem senio confectũ delirare sub-murmurãs ridere maluit q̄ lugere. Cete ri vero quibus mens sanior erat flebãt vbertim et suspirabant qui nihil secꝰ q̄ ipse dixerat aut a sacerdotibꝰ aut a prin cipibus fieri nõ ignorabant. Quidã eni premissam similitudinem dicũt regẽ pro impossibili statuisse illi maxime qui totã anglorũ nobilitatẽ sic deperisse lugebant vt ex ea gente nec rex nec eps nec abbas nec princeps quilibet vix in anglia cerne retur. Mihi sane alia mẽs est considerã-ti sanctissimũ virũ dunstanũ ⁊ ipsam ca lamitatẽ predixisse et consolationẽ nihi lominus promisisse. Potest prophetia sic nõ inconuenienter exponi. Arbor hec regnũ anglorũ significat decorũ gloria delicijs diuitijsqꝫ fecundũ excellẽtia regie digni tatis sublime. Radix ex qua totus honor iste processit regium semen fuit quod ab alfredo qui primus anglorum a summo pontifice vnctus ⁊ consecratus fuerat in regem recta successionis linea vsqꝫ ad sã ctum edwardum descendit. Abscisa est

arbor de trunco: qñ regnũ a genere rega
li diuisum ad aliud semẽ translatum est.
Ad spaciũ triũ iugerũ hec facta est sepa-
ratio: quia in trium tẽporibus regũ nul-
la fuit nouis cũ antiquo semine regali cõ
munio. Haraldus eni successit edwardo:
willelmus haraldo: willelmꝰ iunior prio
ri willelmo. Accessit ad radicẽ quãdo rex
hẽricus in quẽ totũ regni decus transfu-
sũ est nulla necessitate cogente: nulla spe
lucri vrgente: sed ex infuso ei amoris affe
ctu: ab neptẽ edwardi matildã duxit vxo
rem semen regnũ normãnorũ ⁊ anglorũ
coniũgens: ⁊ interueniẽte ope coniugali
de duobus vnũ faciens. Floruit sane ar-
bor qñ de vtroqꝫ semine imperatrix ma-
tilda processit. Tũc vero fructũ fecit: quã
do de ip̃a henricus exoriens: quasi lapis
angularis vtrũqꝫ populũ copulauit. Ha
bet nũc certe de genere angloꝝ anglia re
gem: habet de eadẽ gẽte ep̃os ⁊ abbates
principes et milites ex vtriusqꝫ seminis
cõiunctione ꝓcreatos. Si eni alicui hec
displicuerit expositio: aut ip̃e aliter expo
nat: aut aliud tẽpus quo hec explicantur
expectet. Sciens itaqꝫ rex quia appropi
quauit hora eiꝰ vt trãsiret de hoc mũdo:
suũ transitũ mox in circuitu ꝓpalari ius
sit: ne mortis sue cognitiõe dilata: oratio
nũ quoqꝫ suffragia differrẽtur. Sicqꝫ se-
nex ⁊ plenus dierũ ⁊ bonorũ opm migra
uit ad dñm. Obijt aũt anno dñi millesi-
mo sexagesimosexto: cũ regnasset vigiti
tribus annis mensibꝰ sex ⁊ diebus vigi-
tiseptẽ: pridie nonas ianuarij: cũ quo to-
ta pariter anglorũ felicitas ruit: perijt li
bertas: vigor oĩs interijt. Cõtractꝰ qui
dam ad sepulchrũ eius veniẽs: membro
rũ sanitatẽ deuotis lachrymis ⁊ precibꝰ
postulabat. Et ecce vis quedam occulta
subito neruos extẽdit: in naturalem sta-
tum crura pedesqꝫ retorquet euulsisqꝫ a
carne articulis sanguis profluit: paula-
timqꝫ succo resumpto: arida prius ossa:
pristinũ robur recipiũt. Sex eni ceci vnũ
monoculũ secuti ad sepulchrũ regis ꝓpe
rantes: cũ alter ab altero traheret̃ ⁊ vnꝰ
precedẽs oculus viris septẽ ducatũ p̃be-
ret: sctõ cũ lachrymis miseriã exponunt
opem flagitãt: cõtra diuturne caliginis
tediũ: sctissimi regis deposcũt auxilium.
Nec mora bti meritis ⁊ precibus visum
oculorũqꝫ claritatẽ percipere meruerũt.
Interea haraldus filiꝰ godwini regnũ
nec sibi iure debitũ: nec natura vsurpãs
malũ qđ anglis scđm regis scti oraculũ
dñs p̃parauerat trãsgressiõe pacti cum
duce willelmo ⁊ fidei lesione accelerauit.
Ut aũt attenuatis viribus faciliꝰ ab his
quos iniuste prouocauerat hostibꝰ vince
retur: suscitauit ei deꝰ a parte aquilonis
inimicos. s. haraldũ regẽ norwegie: ⁊ to-
stiũ fratrẽ suũ quẽ de ãglia expulerat ip̃e
⁊ tpe regis edwardi exulabat in flãdria.
Hi cũ magna classe per humbriã ad ebo-
racum ꝓperãtes cũ exercitũ northũbren
siũ prelio excepissent: potiti victoria: ma
gnã de obstãtibus stragẽ dederunt. His
haraldo nunciatis: exercitũ copiosum ex
oĩbus finibus anglie collegit. Apparuit
aũt tũc sanctus edwardꝰ cuidã alexi ab-
bati ramesie viro religioso dicẽs. Uade
et dic haraldo: vt hoĩes qui contra ius et
fas regni huius fines inuadũt aggredi-
atur secure. Ego eni ero dux et protector
exercitus qm̃ iusticie gentis huiꝰ: deesse
nõ possum. Per me enim reportabit vice
hac de hoste triũphũ. Et ne verbis tuis
fidem deroget: secretũ ei sui cordis osten-
de: vt cum ei que nullo concio mẽte volue
bat edixeris nõ hec tue adinuentioni sed
mee promissioni ascribat. Nocte quidem
preterita cũ dolore femoris torqueretur
licet eum nõ parũ vrgeret imminẽs mo-
lestia: siluit tamen: reputans apud se si
publicaret languorẽ quod a suis esset cõ-
temptui ⁊ hostibus irrisioni. Uerũ quia
nũc ab illa peste conualuit: de meo presu

mens auxilio: cõtra barbaros iustũ bellum suscipiat: et ab imminenti periculo suos eripiat. Quod cũ abbas haraldo reserasset: ex celesti promissione factus audacior: in valida manu pgrediens apud stamford brig hostibus occurrit. Concertoqꝫ prelio: dux vterqꝫ prosternitur. s. rex norwegie: et frater haraldi tostius et pene totus eorũ exercitus deletus est. Anno siquidem tricesimosexto post sancti edwardi obitũ cũ corpus eius de terra eleuaret: integrũ incorruptũ et flexibile cũ vestib⁹ recentibus repertũ est. Quod videns eps roffensis pilum vnũ deuotiõis desiderio accẽsus extrahere sibiqꝫ seruare conatur. Sed ille firmius herẽs: effectũ mentis epi et voluntatẽ defraudauit Mulier quedam in festo edwardi sancti operibus vacãs: paralisis morbo correpta: ad sepulchrũ sancti deducitur: et sanitatẽ pristinã se recepisse letatur. Tres viros febre quartana vexatos: visitato scti sarcophago quasi in momẽto curati sunt. ¶ Narratio et prophetia. Quidã vir dei in diebus illis predixit anglis: qđ ex scelerũ suorũ immanitate: quia nõ solũ cedi et proditioni insistebãt sed ebrietati et negligẽtie domus dei dediti erant: insperatũ eis a francia aductũrũ dominiũ quod et eorũ excellẽtiam deprimeret imperpetuũ: et honorẽ sine termino restitutiõis euentilaret. Predixit etiã ꝙ non solum ea gens sed etiam gẽs scotorũ quos angli vilissimas estimant ad emeritam confusionem anglis dominaretur. Predixit etiã nichilominus adeo varium seculũ aduenturũ: vt varietas que in mentibus hominũ latebit: et in actibus patebit multimoda vestium variatione designaretur. Illis dieb⁹ imperauit henricus secũdus: qui in pueritia sua a quodã clerico fistulã tulerat argẽteã: qua pueri ludẽtes aquam iaculãtur pactus ei epatum dare cum foret imperator. Adultus autẽ repetẽti pollicitum: impigre dedit Nõ multo post aspero morbo correptus decubuit: et morbo crescẽte: triduo exsensis et mutus iacuit Epi presentes triduano indicto ieiunio: pro vita eius dño supplicabãt. Conualescẽs accitũ epm quem pro fistula fecerat sententia cõcilij deposuit. Confessus est autẽ se toto illo triduo demones infestos sibi vidisse: flammã in se per fistulam iaculãtes: vt noster ignis respectu illius iocus putetur. Interim vero iuuenẽ semiustulatũ aduenta sse: ferentẽ calicẽ aureum immense magnitudinis aqua plenũ. Cuius visione et laticis aspgine: ardores illos euasit Hic erat beatus laurẽtius cuius ecclesiã reparauerat: et preter alia munera calice aureo decorarat. Eo tẽpore in cõfinio normannie et britãnie portentũ visum est: in vna vel potius duabus mulierib⁹ Duo erãt capita: et quatuor brachia: cetera gemina omnia vsqꝫ ad vmbilicũ: inferius singula oĩa. Ridebat: comedebat: loquebatur vna: flebat: esuriebat: tacebat altera. Ore gemino manducabãt: sed vno meatu egerebant. Una defuncta: superuixit altera: pene triennio mortuã portãs: donec et pondere molis: et fetore cadaueris defecit. Putatũ est a quibusdã et litteris traditum ꝙ he mulieres angliam et normanniã significarẽt: que diuise licet fuerint: tamen sub vno domino sunt vnite. He quicquid pecuniarũ auidis faucibus sorbuerãt: in vnam lasciuiã defluit: qui est vel principũ auaritia: vel circũpositarum gentiũ ferocia. Mortuam et pene exhaustam normanniã: ingẽs pecunijs sustentat anglia: donec et ipsa exactorũ vi tassis violentia succũbat.

¶ De sancto Edwardo rege et martyre.

Mortuo autẽ rege edgaro successit edwardus filius eius: et regnauit annis tribus cũ dimidio. Hũc dunstan⁹ epus

contra voluntatē optimatū & novercę regem coronavit. Nā quidā fratrem eius ethelredū de secūda vxore ꝓgenitū elegerunt. Quāobrem dūstanus eps cum oswaldo eboracēsi epo et quibusdā abbatibus & ducibus edwardū ex prima vxore elfleda genitū vt pater eius moriens iusserat: quibusdā murmurantibus nobilibus in regē consecrauit. Nouerca insup edwardi alfritha filiū suū ethelredū paruulum vix septennem promouere ad regnum conabatur: vt potius sub eius nomine regnare videretur. Factū est autē cū rex edward9 quindeci esset annorum in dorsetania ꝓuincia iuxta villam noīe warhā venationi cū multis nobilib9 intenderet: ad vidēdum fratrem suū ethelredū ad castrum nomine corph gressum suū dirigit. Et assumptis secū paucis: ceterisqꝫ vbiqꝫ dispersis: ad domū nouerce sue properauit. Quo audito: quasi de aduentu eius cōgratulās: obuiam ei procedit: blāde eum salutat: et ad suum hospitium inuitat. Qui cum renueret: et fratrem suū videre & alloqui se velle denunciaret: rursum illa ad alia se commenta transferens: iubet absqꝫ dilatiōe sibi potum propinari: vt dum potū degustaret opportunius qd cogitaret expleret. Unus interim animo audacior & scelere immanior: osculū pacis ei dedit: vt omnē suspitionem auferēs eum facilius suffocaret. Postqꝫ vero poculū a pincerna suscipiēs ori apponeret et qui osculum sibi intulerat ex aduerso insiliēs: cultello mox eius viscera transfixit. Qui graui inflictus vulnere cū paululū inde diuertisset: de equo cui insederat: subito in terrā corruens expirauit: quintodecimo kalēdas aprilis: anno gratie nōgentesimo octuagesimo primo. Erat aūt in eadem domo mulier quedam a natiuitate ceca quā memorata regina pietate & xpi amore alebat que dum sequēti nocte ibi cū corpore sacro sola pernoctasset: intempesta noctis hora: diuinitus lumē emissum domum repleuit: & oculorum suorū tenebras fugans: luminis claritatē reddidit. Regina ergo hoc cognito: in locis abditis & palustrib9 iussit corpus ne a quoqꝫ inueniretur detegi. Elapso autē post hec anno: columpna instar lucis desuper apparuit: que lucis sue radijs locum vndiqꝫ illustrauit. Incole igitur illius prouincie hoc sepius viso miraculo corpus sanctū assumentes: apud warhā sepulture tradiderūt. Fons aūt de loco vbi prius iacuit de terra erūpens: multis infirmis beneficia sanitatis cōferre solebat: propalatis vndiqꝫ demum miraculis: editha virgo sctā martyris soror cū matre sua wlftrude et epis ac multis alijs corpus de terra extractū ita ab omni corruptione inuenit illesum ac si eodē die fuisset sepultum. Et assumētes illud cum maximo honore in mōasterio virginū septonie transtulerūt. Pro hac autē sancti regis occisiōe ethelfritha regina (vt fertur) dure penitens: monasteria monialiū de wherewelk, & ambrisbury pro delicti expiatione construxit: et multis predijs et libertatibus donauit.

Apparuit autē sanctus edwardus cuidā viro religioso in sompnis dicēs. Surge & ad cenobium septonie velociter pergens abbatisse denuncia: quia in loco in quo nunc iaceo diutius esse nolo: & vt hoc fratri meo ethelredo regi absqꝫ dilatione annunciet admoneo. Quo facto: rex episcopis & maiorib9 ecclesie precepit: vt corpus fratris sui ad locum magis honorabilem transferre maturarēt. Quod cum facerēt: tāta ex eo odoris fragrātia emanare cepit: vt omnes in loco presentes in paradisi delitijs cōstitutos se fore estimarēt. Eleuatūqꝫ est corpus eius sanctum: et ad locum decentiorem translatum anno martyrij sui vicesimoprimo: et incarnatiōis dominice: āno millesimo primo.

¶ Narratio. Abbas quidā noīe nathanael fraude demōis accidiā passus de cella sua recedens: aliā sibi fabricauit. Ubi cū habitare cepisset: demō per noctē cum flagris sonitū magnū fecit. Quis es tu inquit vir dei qui talia in hospitio meo conaris? Ego sum ait qui te de priore cella fugaui: et vt nunc de hac te expellā veni. ¶ Tūc sctūs illusum se vidēs: ad habitaculū primū rediit: & triginta septem annis ipm limen dom⁹ nō exiuit. Et cū septem epōs eum visitātes nec vno quidē passu ꝓsequēdo cōduceret: diaconus illorū ait. Abba superbā rem admodum facis: qui sanctos epōs nō cōducis. Ego inquit domios meos epōs veneror: sed & his & vniuerso seculo mortuū me esse ꝓfiteor. Occultū aūt ꝓpositū meū nouit de⁹: ꝓpter qḋ eos nō prosequor. Fit iterū demō quasi patuul⁹ annorū decē minās asinū profunda nocte panes ferentē: & asinū in terram ruisse fingēs exclamauit. Abba nathanael miserere michi: ego sū puer monachi illi⁹ & panes ei porto: queso ne iacētem despicias ac ferarū morsib⁹ tradas. Et ait vir dei intra se. Necesse est me aut miam qḋ maximū est preceptū nō facere aut a proposito deuiare. Tandē oratione ad deū facta: rn̄dit. Audi infās. Credo in ipso cui seruio qui omni spiritui dn̄atur: quia si necessariū habueris auxiliū ipse tibi prestabit: nec feras aut quēq̄ aliū nocere patietur. Si vero res temptatio est iam nunc aspiciat dn̄s me⁹: nec ex ea me ledi permittat vlteri⁹. Demon itaq̄ victus & cōfusus: in venti turbinem est resolutus: & in sues agrestes discursibus & strepitu lasciuiens.

¶ De sancto Edwino rege et martyre.

Anno dn̄i quingētesimo sexagesimo elle pr̄ acce m̄ris sancti oswaldi cepit in prouincia northanhūbrorū regnare: et post idā regē primus regnū deiro℞ possidere. Hic sctm̄ edwinū regē et martyrem genuit et accā sororē eius. Porro elle iste rex erat de quo sctūs gregorius alludēs nomini dixit. Bene inquit elle vocat rex iste: quia in laudē creatoris oportet alle illis in partib⁹ decātari. Elle vero triginta annis regnās edwinū acce fratrē he redē moriens reliquit: ethelfridus cū sctī oswaldi pater licet sororem edwini regis deirorū vxorē habuit: tn̄ glorie cupid⁹ eū a regno expulit et aliq̄diu pro eo regnauit. Interfecto tādē vt infra claret ethelfrido rege: cū edwin⁹ regnaret: ethelburgam filiā regis cātuariorū sctī ethelberti: a fratre suo edbaldo missis nūciis petiit in vxorē. Cui respōsum est nō esse licitū xp̄ianā virginē pagano in coniugem dari ne fides & sacra celestis regis consortio ꝓphanarētur regis cui veri dei cult⁹ esset prorsus ignarus. Qḋ cū edwin⁹ audisset: ꝓmisit se nichil omnino contrariū xp̄iane fidei quā virgo colebat esse facturum: sed potius fidē cum oībus qui secū venirēt more xp̄iano seruaret. Sicq̄ paulinus a iusto dorobernēsi archiep̄o archipresul cōsecrat⁹ cū ethelburga regīe āno dn̄i sexcētesimo vicesimoquito ad regem edwinū aduenit. Anno aūt sequēti venit in prouinciā illā quidā sicarius vocabulo eumer⁹ missus a rege occidentaliū saxonū noīe quichelmo: sperās se regem edwinum regnū simul & vita priuaturū Qui habebat sicā vicipitē toxicatā: vt si ferri vuln⁹ minus ad mortē regis sufficeret: veneni peste iuuaretur. Peruenit āt ad regē primo die pasche iuxta amnē dorwētionē vbi tūc erat villa regalis intrauitq̄ quasi nunciū dn̄i sui referēs. Et cū simulatā legationem ore astuto voluēret: exurrexit repēte & euaginata sub veste sica impetū fecit in regē. Qḋ cū videret lilla minister regis amicissim⁹ nō habēs scutū ad manū quo regē a nece defenderet: mox interposuit corp⁹ suum ante

ictū pungentis. Sed tanta in hostis fer
rum infixit: vt per corpus militis occisi:
etiā regē vulneraret Qui cū mox vndiqꝫ
gladijs impeteretur in ipso tumultu eti
am aliū de militibus sica nephāda pere
mit. Eadem aūt nocte dn̄ici pasche pepe
rit regina filiam nomine eanfledā Cūqꝫ
idē rex presente paulino ep̄o gratias age
ret dijs suis pro nata sibi filia ecōtra ep̄us
gratias cepit agere dn̄o xp̄o regiqꝫ astru
ere ꝙ ipse precibus suis apud illum ob-
tinuerit: vt regina sospes et absqꝫ dolore
graui sobolē procrearet. Cuius verbis de-
lectatus rex promisit se abrenūciatis ido-
lis xp̄o seruiturū: si vitam sibi ⁊ victoriā
donaret: pugnanti aduersus regē a quo
homicida ille qui eum vulnerauerat mis
sus est: ⁊ in pignus implende promissio-
nis eandem filiam suam xp̄o consecran-
dam paulino ep̄o assignauit. Que bapti
zata est die sancto pēthecostes prima de
gēte northanhūbrorū cū duodecim alijs
de familia regis. Quo tēpore curatus a
vulnere sibi inflicto rex collecto exercitu:
venit aduersus regem occidentaliū saxo
num: ac bello inito vniuersos quos in ne
cem suam conspirasse didicerat: aut occi
dit: aut in deditionem recepit. Sicqꝫ vi-
ctor in patriā reuersus nō statim ⁊ incō-
sulte sacramenta fidei xp̄iane percipere
voluit: q̄uis nec idolis vltra seruiuit: ex
quo se xp̄o seruiturū esse promiserat. Ve
rum primo diligentius ab ipso paulino
ep̄o rationē fidei addiscere ⁊ cum suis pri
matibus quos sapientiores nouerat cu-
rauit conferre quid de his agendū arbi-
trarentur. Sed ⁊ ipse cum esset vir natu
ra sagacissimus: sepe diu solus residens
ore quidē tacito sed ī intimis cordis mul-
ta secū colloquens: quid sibi esset facien-
dū que religio seruāda tractabat. Quo
tp̄e exhortatorias ad fidem litteras a pa
pa bonifacio accepit quarum tenor talis
erat. Viro glorioso edwino regi anglorum
bonifacius ep̄us seruus seruorū dei. Li-
cet summe diuinitatis potētia humane
locutionis officijs explanari nō valeat:
quippe que sui magnitudine ita inuisibi
li atqꝫ inuestigabili eternitate cōsistit: vt
hec nulla ingenij sagacitas quāta sit cō-
prehendere: disserereqꝫ sufficiat: quia ta
mē eius humanitas ad insinuationem
sui reseratis cordis ianuis que de semet-
ipsa proferantur secreta humanis mēti-
bus inspiratiōe clemēter infundit: ad an
nunciandū vobis plenitudinē fidei xp̄ia
ne sacerdotalē curauimus sollicitudinē
prerogare: vt perinde xp̄i euāgelium qđ
saluator noster oībus precepit gentibus
predicari: vestris quoqꝫ sensibus inserē-
tes: salutis vr̄e remedia propinētur Su
perne igitur maiestatis clementia q̄ cun
cta solo verbo preceptionis sue cōdidit et
creauit: celū videlicet ⁊ terrā mare ⁊ oīa
que in eis sunt: dispositis ordinibus qui-
bus subsisterent: coeterni verbi sui consi
lio et sancti spiritus vnitate dispensans
hoīem ad imaginē et similitudinē suā ex
limo terre plasmatū cōstituit: eiqꝫ tantā
premij prerogatiuā indulsit vt eū cūctis
preponeret atqꝫ seruato termino prece-
ptionis eternitatis subsistentia premu-
niret. Hūc ergo deū patrem filium et spi-
ritum sctm̄: qđ est indiuidua trinitas ab
ortu solis vsqꝫ ad occasum humanum ge
nus quippe vt creatorē oīm atqꝫ factorū
suū salutifera cōfessione fidei veneratur
⁊ colit. Cui etiā summitates imperij re-
gūqꝫ potestates submisse sunt quia eius
dispositione oīm prelatio regnorū cōcedi
tur. Eius ergo bonitatis mīa totius cre
ature sue dilatandi subdi etiā in extremi
tate terre positarū gentiū corda frigida
sancti spiritus feruore: in sui quoqꝫ agni
tione mirabiliter est dignata succendere
Que etiam in gloriosi filij nr̄i edbaldi re
gis gentisqꝫ ei supposite illustratiōe cle-
mentia redēptoris fuerit operata plenius

ex vicinitate locorū vrām gloriā conuici-
mus cognouisse. Eius ergo mirabile do
num ⁊ in vobis certa spe celesti longani-
mitate cōferre cōfidimus: cū ꝓfecto glo-
riosam cōiugem vrām que vrī corporis
pars esse dinoscitur eternitatis premio
per sacri baptismatis regenerationē il-
luminatā agnouimꝰ. Unde presenti sti-
lo gloriosos vos adhortandos cum omni
affectu intime charitatis curauimꝰ qua-
tinus abhominatis idolis eorūq; cultu
spretisq; phanorū fatuitatibꝰ: ⁊ auguri-
orum deceptabilibus blādimētis: creda
tis in deū patrē omnipotentē eiusq; filiū
ihesum christū ⁊ spm̄ sanctū: vt credētes
a dyabolice captiuitatis nexibus sancte
et indiuidue trinitatis cooperāte poten-
tia absoluti eterne vite possitis esse parti
cipes. Quāta aūt reatitudinis culpa te-
neantur obstricti hi qui idolatriarū per-
niciosissimā superstitionē colētes ample
ctūtur eorū quos colunt exēpla perditio-
nis insinuāt. Unde de eis per psalmistā
dicitur. Oēs dii gentiū demonia: dn̄s autē
celos fecit. Et iterū. Oculos habēt ⁊ non
videbūt: aures habēt ⁊ nō audiēt: manꝰ
habēt ⁊ non palpabūt: pedes habēt ⁊ nō
ambulabunt. Similes ergo efficiuntur
his qui spem sue confidētie ponūt in eis.
Quomodo eni iuuandi quēlibet possunt
habere virtutē hi qui ex corruptibili ma
teria inferiorū etiam suppositorūq; tibi
manibus cōstruuntur: quibus videlicet
artificiū humanū accomodās eis inaīa-
tam membrorum similitudinē cōtulisti.
Qui nisi a te moti fuerint: ambulare nō
poterūt: sed tanq̄ lapis in vno loco posi-
ta ita cōstructi: nichil intelligentie habē-
tes: ipsaq; insensibilitate obruti nullam
neq; ledēdi neq; iuuādi facultatē adepti
sunt. Qua ergo mētis deceptiōe eos de-
os quibus vos ipsi imaginē corporis tra
didistis colētes sequimini: iudicio discre-
to reperire nō possumus. Unde oportet

vos suscepto signo scte crucis: per qd̄ hu-
manū genus redemptū est execrandam
dyabolice versutie supplātationē qui di-
uine pietatis operibus inuidꝰ emulusq;
cōsistit a cordibꝰ vrīs abiicere: iniectisq;
manibus hos quos eatenus materie cō
page vobis deos fabricastis: cōfringen-
dos dimmuendosq; sumopere ꝓcurate.
Ipsa eni eorū dissolutio corruptioq; que
nunq̄ viuentē spiritū habuit: nec sensibi
litatē a suis factoribus potuit quolibet
modo suscipere vobis patenter insinuet
qm̄ nichil erat quod eatenꝰ colebatis: dū
ꝓfecto meliores vos qui spiritū viuentē
a domino percepistis: eorū cōstructione
nichilominꝰ existatis: quippe quos deꝰ
omnipotēs ex primi hois quē plasmauit
cognatiōe: deductus per secula innume-
rabilibus ꝓpaginibus pululare consti-
tuit Accedite ergo ad agnitionē eius qui
vos creauit qui in vobis vite insufflauit
spiritū: qui pro vestra redēptione filium
suū vnigenitū misit: vt vos ab originali
peccato eriperet: et ereptos de potestate
nequitie dyabolice prauitatis celestibꝰ
p̄miis remuneraret Suscipite ergo ver
ba predicatorū ⁊ euangeliū dei qd̄ vobis
annunciāt: quatinus credentes sicut se-
pius dictū est in deū patrem omnipoten
tem: ⁊ in ihesum xp̄m filiū eius: et spiri-
tum sanctū: ⁊ inseperabilē trinitatē: fu-
gatis demoniorū sensibus: expulsaq; a
vobis sollicitatione venenosi et decepta-
bilis hostis per aquā ⁊ spm̄ sanctū rena-
ti: ei cui credideritis in splendore sempi-
terne glorie cohabitare eiꝰ opitulatione
ac munificētia valeatis. Preterea bene-
dictionē ꝓtectoris nrī beati petri apostο-
lorū principis vobis direximus. id est ca
missā cum ornatura in auro vna et lena
anciriana vna: qd̄ petimꝰ vt eo benigni-
tatis animo gl̄ia vrā suscipiat: quo a no-
bis noscitur destinatū. Ad coniugē quoq;
illiꝰ ethelburgā huiusmodi litteras idē

pontifex trãsmisit. Domine glorioſe filie ethelburge regine bonifacius epũs seru⁹ seruorũ dei. Redẽptoris nr̃i benignitas hũano generi quoq₃ p̃cioſi ſanguinis ſui effusione a vinculis dyabolice captiuitatis eripuit: multe ꝓuidentie quibus saluaretur ꝓpinauit remedia: quatin⁹ sui nominis agnitionẽ diuerso modo gentibus innotescẽs: creatorẽ suũ suscepto xp̃iane fidei agnosceret sacramẽto. Qđ equidem in vr̃e glorie sensib⁹ celesti collatum munere mistica regeneratiõis nr̃e purgatio patẽter innuit. Magno igitur largitatis dñice beneficio mẽs nr̃a gaudio exultauit: ꝙ scintillã ortodoxe religionis in nr̃i dignat⁹ est cõuersione succendere. Ex qua re nõ solum glorioſi cõiugis vr̃i: immo totius gentis supposite vobis intelligentiã in amore sui facilius inflãmaret. Didicim⁹ nãq₃ referẽtib⁹ his qui ad nos glorioſi filij nr̃i edbaldi regis laudabilem cõuersionẽ nũciãtes peruenerunt quod etiam vestra gloria christiane fidei suscepto mirabili sacramento: pijs et deo placitis iugiter operib⁹ enitescat: ab idolorũ etiã cultu se phanorũ auguriorũq₃ illecebris se diligenter abstineat: et ita in amore redẽptoris nr̃i imutilata deuotione persistens inuigilet: vt ad dilatãdam xp̃ianam fidem incessabiliter nõ desistat operã cõmodare. Cũq₃ glorioſo de coniuge vr̃o paterna charitas sollicite perquisisset cognouim⁹ ꝙ catenus abhominãdis idolis seruiẽs: ad suscipiendam vocẽ predicatorũ suã distulerit obedientiã exhibere. Qua ex re nõ modica nobis amaritudo cõgesta est ab eo ꝙ pars corporis vr̃i ab agnitione summe et indiuidue trinitatis remansit extranea. Unde paternis officijs vr̃e glorioſe xp̃ianitati nr̃am cõmonitionem non distulimus conferendam adhortantes quatin⁹ diuine inspirationis imbuta subsidijs: importune et oportune agendũ nõ differas vt et ipse saluatoris nr̃i dñi ihesu xp̃i cooperãte potẽtia xp̃ianorũ numero copuletur: vt perinde intemerato societatis federe iura teneas maritalis consortij. Scriptũ nãq₃ est. Erũt duo in carne vna. Quomõ ergo vnitas vobis cõiunctionis inesse dici poterit: si a vestre fidei splendore interpositis detestabilis erroris tẽbris ille remãserit alienus. Unde orationi cõtinue insistẽs: a longanimitate celestis clemẽtie illuminationis ipsius beneficia impetrare nõ desinas: vt videlicet quos copulatio carnalis affectus vnum quodãmodo corpus exhibuisse mõstratur: hos quoq₃ vnitas fidei etiã post huius vite trãsitũ in perpetua societate cõseruet. Insiste ergo glorioſa filia et summis conatib⁹ duritiã cordis ipsius religiosa diuinorũ p̃ceptorũ insinuatiõe mollire summopere matura: infundẽs sensib⁹ eius q̃tum sit preclarũ qđ credẽdo suscepisti misteriũ q̃tũue sit admirabile ꝙ renata premiũ consequi meruisti. Frigiditatẽ cordis ipi⁹ sancti spũs annũciatione succẽde: quatinus amoto torpore pernitiocissimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiã tuarũ adhortationũ frequẽtatione succẽdat: vt ꝑfecto sacre scripture testimoniũ per te expletũ indubitãter perclareat: saluabitur vir infidelis per mulierẽ fidelem. Ad hoc eni miam dñice pietatis cõsecuta es vt fructum fidei creditorũq₃ tibi beneficiorũ redẽptori tuo multiplicem resignares: quod equidẽ suffragante p̃sidio benignitatis ipsi⁹: vt explere valeas assiduis nõ desistimus precib⁹ postulare. His ergo premissis: paterne nobis dilectiõis exhibentes officia: hortamur vt vos repta portitoris occasiõe de his que per vos superna potẽtia mirabiliter in cõuersione cõiugis vr̃i submisseq₃ vobis gentis dignatus fuerit operari: prosperis q̃totius nuncijs reueletis quatinus sollicitudo nr̃a que de vr̃i vr̃orumq₃ oim aĩe sa

lute optabilia desideranter expectat: vo-
bis nūciantib⁹ reueletur: illustrationē qꝫ
diuine ꝓpitiatiōis in vobis diffusā opu-
lentius agnoscētes: hilari cōfessione lar-
gitori oīm bonorū deo ⁊ beato petro apo-
stolorū prīcipi vberes merito grās exsol-
uamus. Preterea benedictionē protecto-
ris nr̄i beati petri apostolorū prīcipis di-
reximus. id est speculū argenteū ⁊ pecti-
nem eboreū inauratū: qđ petimus vt eo
benignitatis animo gloria vestra susci-
piat: quo a nobis noscit destinatū. Cū
aūt videret paulin⁹ eps̄ difficulter posse
sublimitatem animi regalis ad humili-
tatem vie salutaris ⁊ suscipiendā fidem
inclinari: pro salute illius ac gētis anglo
rum diuinā pietatē exorauit: didicitqꝫ in
spiritu oraculū quōdam celitus regi ostē
sum. Erat aūt tale. Cū autē persequen
te illū ethelfrido qui sororē eius accā du-
xerat et ante eū regnauit per diuersa oc-
cultus loca vel regna multorū annorum
tēpore profugus vagaretur: tandē venit
ad redwaldū regem orientaliū anglorū:
obsecrans vt vitā suā a tanti persecuto-
ris insidijs tutando seruaret. Qui eum
suscipiens promisit se que petebat esse fa
cturū. At postq̄ ethelfrid⁹ in hac eū pro-
uincia apparuisse ⁊ apud regē habitare
cognouit: misit nūcios qui redwaldo pe-
cuniā multam pro nece eius offerrent: ⁊
bellū insuper illi si nō acquiesceret indi-
xit. Qui minis corrupt⁹ ⁊ munerib⁹ de-
precanti cessit: ⁊ edwinū occidere vel le-
gatarijs tradere promisit. Qđ vbi fidissi
mus quidā amicus illius aīaduerteret:
intrauit ad eū nocte et quid erga eū age-
re rex promisisset edocuit: ⁊ insuper adie
cit. Si ergo vis educā te ad talem locum
vbi secure habitare possis? Qui ait. Gra
tias ago beniuolētie tue: non tamen hoc
facere possum qđ suggeris: vt pactū qđ
cum rege inij ipse primus irritū faciam
cum ille michi nil mali fecerit: nil adhuc
inimicitiarū intulerit: quin potius si mo
riturus sum ille me magis q̄ ignobilior
quis morti tradat. Abeunte igitur ami-
co: remāsit edwinus solus: residēsqꝫ me-
st⁹ añ palatiū multis cepit cogitationū
estibus affici: quid ageret quoue pedem
verteret nescius. Cūqꝫ diu tacitus mul-
ta cogitaret: vidit subito intempeste no
ctis silentio appropinquātem sibi homi-
nē qui salutauit eū ⁊ interrogauit quare
illa hora ceteris quiescētib⁹ solus ip̄e me
stus in lapide peruigil sederet: ⁊ adiecit.
Scio inquit quis es et quare meres et q
ventura tibi in proximo mala formidas
Sed dicito michi quid mercedis dare ve
lis ei qui his te meroribus absoluat ⁊ red-
waldo suadeat vt nil mali tibi faciat: nec
tuis hostibus perimēdum tradat. Qui
cum se oīa qui posset tali pro mercede da-
turum esse respōderet: adiecit ille. Quid
si etiam regē te futurū extinctis hostib⁹
in veritate promittat: ita vt nō solū oēs
tuos ꝓgenitores sed ⁊ oēs qui ante te re-
ges in gente anglorum fuerāt potestate
transcēdas. Insuper ⁊ cōsiliū tibi tue sa-
lutis ac vite melius atqꝫ vtilius q̄ aliqͣs
de tuis parentib⁹ aut cognatis vnq̄ au
diuit ostēdere potuerit: num ei obtempe
rare ⁊ monita ei⁹ salutaria suscipere cō-
sentis. Nec distulit edwinus quin conti-
nuo polliceretur in oībus se secuturū do-
ctrinā illius qui se tot ac tātis calamita-
tibus ereptū ad regni apicem proueh-
ret. Quo accepto respōso: cōfestim is qui
loquebat cū eo imposuit dexteram suam
capiti eius dicēs. Cū hoc ergo tibi signū
aduenerit: memēto huius tēporis ac lo-
quele nr̄e: ⁊ ea que nūc promittis: adim-
plere ne differas. His dictis q̇ hec loque-
batur repēte disparuit. Et ecce venit ad
eum p̄fatus amicus illius dicēs: qꝛ mu-
tatum erat cor regis: nec sibi aliquid ma
li facere sed fidē potius pollicitā seruare
disposuit. Non multo post redwald⁹ re-

congregato exercitu ethelfridũ regẽ occi
dit in finibus gentis merciorũ ad orientalem
plagam amnis de idle: ⁊ edwinũ ad
regnũ prouexit. Cũ ergo predicãte ver-
bũ dei paulino rex credere differret ⁊ per
aliqđ tempus horis cõpetẽtibus solita-
rius sederet: ⁊ quid agendũ sibi esset que
religio sequẽda sedulus secũ reuolueret:
ingrediens ad eum quadã die vir dei im
posuit dexterã capiti eius ⁊ an hoc signũ
agnosceret requisiuit. Qui cum tremẽs
ad pedes eiꝰ procidere vellet: leuauit eũ
⁊ quasi familiari voce affatꝰ: ecce inquit
hostiũ manus euasisti: regnũ percepisti
memẽto vt tertium qđ promisisti facere
ne differas suscipiẽdo fidem eius ⁊ prece
pta seruãdo qui te a tpalibus malis eri-
piens ad regni honorẽ sublimauit. Et si
deinceps voluntati eius quã per me tibi
predicat obsecundare volueris a perpe-
tuis malorũ tormentis te liberãs eterni
secũ regni in celis faciet esse participem.
Quibus auditis rex suscipere quidẽ se fi
dem quã docebat ⁊ velle ⁊ debere respon
debat. Verũ adhuc cũ amicis suis princi
pibus ⁊ consiliarijs de hoc collaturũ esse
dicebat: vt si ⁊ illi eadem cũ eo sentire vel
lent: oẽs pariter credere possent. Annuẽ-
te paulino ⁊ habito cũ sapiẽtibus cõsilio
sciscitabatur singillatim ab oibꝰ qualis
sibi doctrina hec eatenꝰ inaudita ⁊ nouꝰ
diuinitatis qui predicabatur cultus vi-
deretur. Cui primus pontificũ ipsiꝰ coifi
cõtinuo respondit. Tu vide rex quale sit
hoc quod nobis modo predicatur: ego au
tem tibi verissime qđ certũ didici ꝓfiteor
quia nichil omnino virtutis habet: nichil
vtilitatis religio illa quã hucusq; tenui-
mus Nullus eni tuorũ studiosius q̃ ego
culture deorũ vrorũ se subdidit: et nichil-
ominus multi sunt qui ampliora a te be-
neficia q̃ ego ⁊ maiores percipiũt digni-
tates magisq; prosperãtur in oibus que
agenda vł acquirenda disponũt. Si aũt
dij aliquid valerent: me potiꝰ iuuare vel
lent qui illis impensius seruire curaui.
Unde restat vt si ea que nũc noua nobis
predicãtur meliora esse ⁊ fortiora habita
examinatiõe ꝑspexeris absq; vllo cuncta
mine suscipere illa festinemus. Cuiꝰ sua
sioni verbisq; prudẽtibus aliꝰ optimatũ
regis tribuens assensum cõtinuo subdi-
dit. Dñe rex vita hec hoim ad modicũ ap
parens elabitur: quid autẽ sequatur qđ
ue pcesserit prorsus ignoramus Unde si
hec noua doctrina certius aliquid attu-
lit: merito esse sequẽda videtur. His simi
lia ⁊ ceteri maiores natu ac regis cõsilia
rij diuinitus admoniti ꝓsequebãt. Adie
cit aũt coifi quia vellet ipm paulinũ dili-
gentius audire de deo quẽ pdicabat ver-
bũ facientẽ. Qđ cum iubẽte rege faceret
exclamauit auditis eiꝰ sermonibꝰ dicẽs
Jam olim intellexerã nichil esse qđ cole-
bamus: quia videlicet quãto studiosius
in eo cultu veritatẽ querebã tanto minꝰ
inueniebam. Nũc autẽ aperte ꝓfiteor q̃z
in hac predicatiõe veritas daret illa que
nobis vite salutis ⁊ beatitudinis eterne
dona valeat tribuere. Unde suggero rex
vt templa ⁊ altaria que sine fructu vtili-
tatis sacrauimus ocius anathemati et
igni contradamꝰ. Quid plura? Prebuit
palam assensum euãgelizante btõ pauli
no rex: ⁊ abrenũciata idolatria fidẽ se xpi
suscipere cõfessus est. Cũq; a prefato pon
tifice sacrorũ suorũ quereretur quis aras
⁊ phana idolorũ cũ septis quibꝰ erant cir
cũdata primus prophanare deberet: ille
respõdit. Ego. Quis eni ea que per stul-
titiã colui nũc ad exemplũ oim aptius q̃
ipse destruã: per sapientiã michi a deo ve
ro donatam? Statimq; abiecta supersti
tione vanitatis rogauit sibi regẽ arma
dare ⁊ equũ emissariũ: quẽ ascendens ad
idola destruenda veniret. Nõ eni licebat
pontificẽ sacrorũ vel arma ferre vel pre-
ter in equa equitare. Accinctus ergo gla

dio: accepit lanceā in manu et ascendens
emissariū regis pgebat ad idola. Quod
aspiciens vulgus: estimauit eū insanire
Cūqꝫ appropinquaret ad phanū: pphanauit
illud: et iniecta in eo lācea iussit socijs
destruere ac succēdere phanū cum oībus
septis suis. Ostēditur aūt locus ille quōdam
idolorū nō longe ab eboraco ad oriētem
iuxta amnem dorwentionē: vocabaturqꝫ
godmundingaham. Rex igit edwinus
cū cunctis gentis sue nobilib9 ac
plebe multa fidem xp̄i ⁊ lauacrum suscepit
anno regni sui vndecio et incarnationis
dn̄ice sexcentesimo vicesimoseptimo
ab aduētu anglorū in britanniā anno circiter
centesimo octogesimo. Baptizatus
est autē eboraco die scō pasche pridie id9
aprilis in ecclesia scī petri apostoli quam
ibidem de ligno vbi cathezizaretur ⁊ baptizaretur
citato ope cōstruxit in qua doctori
suo paulino sedem epatus donauit.
Mox post baptismū in eodem loco de lapide
ecclesiā fabricare cepit: in cuius medio
oratoriū prius factum includeretur.
Priusqꝫ tamen altitudo parietis esset cōsummata:
rex occisus opus illō successori
suo oswaldo perficiēdū reliquit. Baptizati
sunt etiā osfridus ⁊ edfridus filij regis
edwini qui ei exuli nati sunt: de quenburga
filia cearli regis merciorū. Baptizati
sunt et alij liberi eius de ethelburga
regina progeniti: ethelhun9 ⁊ wsefrea ⁊
filia etheldrita: ⁊ yffi filius osfridi. Tā
tum autē deuotiōis edwinus erga cultū
veritatis habuit: vt etiā regi orientaliū
anglorum eorpwaldo filio redwaldi persuaderet
relictis idolorū superstitionib9
fidē ⁊ sacramēta xp̄i sua prouincia suscipere.
Cui9 pater redwald9 iam dudum
in cancia sacramētis fidei imbutus fuerat
sed rediens domū ab vxore sua ⁊ quibusdam
peruersis doctorib9 seductus: a
sinceritate fidei deprauatus in eodē phano
altare habuit ad sacrificiū xp̄i ⁊ arulā
ad victimā demoniorū. Verū eorpwald9
nō multo postqꝫ fidē accepit: occisus est a
viro gentili noīe ricberto: cui successit frater
suus sighbertus vir per oīa xp̄ianissimus
sicut supra plene expressū est. Tā
ta aūt eo tpe pax in toto regno edwini fuisse
perhibetur vt si mulier cum paruulo
per totam prouinciā ambulare vellet: a
mari ad mare nullo se ledēte valeret. Tā
tum rex idem vtilitati sue gentis consuluit
vt plerisqꝫ in locis vbi fōtes lucidos
iuxta publicos viarū trānsitus cōspexit
ibi ob refrigeriū viantium erectis stipitibus
ereos cantos suspendi iuberet: neqꝫ
hos quisqꝫ: nisi ad vsum necessariū cōtingere
pre magnitudine timoris vel amoris
vellet. Illo tpe papa honorius audito
qꝫ gens northanhumbrorū ad fidē conuersa
esset: misit epo paulino palliū et regi
edwino litteras talis tenoris. Domino
excellētissimo ac precellentissimo filio
edwino regi anglorū: honorius eps seruus
seruorū dei salutē. Ita xp̄ianitatis
vestre integritas circa sui conditoris cultū:
fidei est ardore succensa: vt longe lateqꝫ
resplendeat ⁊ in omni mūdo annūciata
vr̄i operis multipliciter referat fructū.
Sic eni vos reges esse cognoscitis dūa
regem creatorē vr̄m orthodoxa pdicatione
edocti deū venerādo creditis: eiqꝫ secundū
qꝫ humana valet conditio mentis vr̄e
sincerā deuotionē exsoluitis. Quid ei deo
nr̄o aliud offerre valebim9 nisi vt i bonis
actibus persistētes ipm̄qꝫ auctorem humani
generis cōfitētes eū colere eiqꝫ vota
nr̄a reddere festinem9. Et ideo excellētissime
fili: paterna vos charitate qua cōuenit
exhortamur: vt hoc qō vos diuina
mīa ad suā grām vocare dignata est: sollicita
intentione ⁊ assiduis orōnibus seruare
omni modo festinetis: vt qui vos in
presenti seculo ex omni errore absolutos:
ad agnitionē sui nols est dignat9 perducere:
etiā celestis patrie vobis prepar[...]

mansionem Pꝛedicatoꝛis igitur vŕi dñi
mei apostolice memoꝛie gregoꝛij frequē-
ter lectiōe occupati: pꝛe oculis affectum
doctrine ipsius quod pꝛo vŕis aīabus li-
benter exercuit habetote quatinus eius
oꝛatio ⁊ regnū vŕm populūqꝫ augeat: et
vos oīpotenti deo irrepꝛehēsibiles repꝛe
sentet. Ea vero ꝙ a nobis pꝛo vŕis sacer-
dotibus oꝛdināda sperastis hoc pꝛo fidei
vŕe sinceritate que nobis multimoda re-
latiōe: per pꝛesentiū poꝛtitoꝛes laudabi-
liter insinuata est gratuito animo attri-
buere sine vlla dilatione pꝛeuidimus: et
duo pallia vtrisqꝫ metropolitanis. id est
honoꝛio et paulino direximꝰ: vt dū quis
eoꝝ de hoc seculo ad auctoꝛē suū fuerit ac
cersitus in loco ipsius ille qui supstes fue
rit: alterū epm ex hac nŕa auctoꝛitate de
beat subꝛogare. Qð quidē tā pꝛo vŕe cha
ritatis affectu: ꝙ pꝛo tantarū ꝓuinciarū
spacio: que inter nos et vos esse noscūtur
sumꝰ inuitate concedere: vt in oībus de-
uotioni vŕe nŕm cōcursum: etiā iuxta ve
stra desideria pꝛeberemꝰ. Incolumem
excellētiam vŕam gratia superna custo-
diat. Edwinus vero rex cū decē et septē
annis genti angloꝛū simul ⁊ bꝛitonū pꝛe
fuisset: e quibus sex xpi regno militauit:
rebellauit aduersus eū cedwalla rex bꝛi-
tonū: pꝛebēte illi auxiliū penda rege mer
cioꝛū: ⁊ concerto graui pꝛelio in cāpo qui
vocat hathfeld occisus est edwinꝰ quar-
to idus octobꝛis: āno dñi sexcētesimo tri-
cesimotertio cū esset annoꝛū quadꝛagita
⁊ octo: eiusqꝫ totus vel interemptus vel
dispersus est exercitus. Quo in tempo-
re maxima facta est strages in ecclesia ⁊
gente noꝛthanhūbꝛoꝛum. Nā penda cū
omni mercioꝛū gente idolis deditus xpi-
ani noīs ignarꝰ erat: cedwalla ꝙuis xpi-
anus esset: animo tamen ac moꝛibꝰ bar-
barus erat: et nec sexui muliebꝛi nec par
uuloꝛum pepercit etati: quin vniuersos
atrocitate ferina moꝛti per toꝛmēta con-
traderet: multo tēpoꝛe totas eoꝛū pꝛouī-
cias debachando peruagatꝰ totū genus
angloꝛū de finibus bꝛitānie erasurum se
esse deliberās. Sed nec religioni xpiane
qui apud eos exoꝛta erat: aliquid impen
debat honoꝛis: quippe cū vsqꝫ hodie mo-
ris sit bꝛitonū fidem religionēqꝫ angloꝛū
pꝛo nichilo habere. Allatū est autē caput
edwini regis ad ecclesiā beati petri apo-
stoli: quā vt diximus ipe cepit ⁊ successoꝛ
eius oswaldus ꝑfecit: positūqꝫ est in poꝛ-
ticu sc̄ti gregoꝛij pape.

De sancto Edwoldo confessoꝛe.

Iles xpi edwoldus sancti regis
et martyꝛis edmūdi perhibetur
fuisse germanus. Nec altiꝰ que
renda est in hoc seculo eius generositas:
quā tanti regis cōmendat: eadem regia
et germana sublimitas: nec vite ipsius
pꝛeclara sanctitas est dissimulanda quā
tam pꝛeciosi martyꝛis fraterna coꝛona il
lustrat Cū igitur esset beatus edmūdus
tam sc̄titate ꝙ pꝛosapia insignis: tam li-
beralitate ꝙ operibus illustris: tam be-
nignitate ꝙ potētia venerabilis: beatus
edwoldus deuotꝰ imitatoꝛ ⁊ coheres vir
tutū extitit fratris. In ipsa adolescentia
cepit que dei erant amare: sacras erudi-
tiones supernoꝛū gaudioꝛū sitienter au-
dire: sc̄tām ecclesiā colere: indigētibꝰ au-
xilij ⁊ largitatis manus poꝛrigere pau-
latim secularē pompā declinare delitias
suspectas habere: terrenā gloꝛiā exuere
⁊ tota mente xpo adherere velle. Regno
pꝛeposuit solitudinē ⁊ diuitijs seculi pau
pertatē. Feruētissimus miles xpi solitu-
dinē desiderās heremū suspirabat: ana-
choꝛita xpi esse flagrabat. Interfecto ei
a paganis fratre eius sancto edmūdo cū
vniuersi pꝛouincie maioꝛes illum ad re-
gni apicem eleuare niterētur: toto men-
tis affectu: ad dñm cōuersus flagitabat
vt consiliū eius dirigere dignaretur. Re-
uelatū est ei tandem diuinitus opoꝛtere

illū qui fons argēteus diceref querere lo-
cum: ibi tandem eū desideratā requiem
inuenturū: sed in quibus terris inuenien-
dus esset locus non est ei ostensum. A pa-
tria igitur latenter fugiens: res suas ad
celum iturus ante se premittere sollicitꝰ
erat ⁊ terras ecclesijs: cetera pauperibꝰ
erogabat. Cūqꝫ varias prouincias na-
uigio lustrasset qđ querebat inuenire nō
potuit. Reiectus tandem diuino nutu in
patriam ⁊ septoniā post multos labores
veniens: pastorē inuenit puerū qui asse-
ruit proximū adesse fontem quem quere-
bat argenteū. Quo cū peruenisset: bacu-
lum in deuexo montis cacumine affixit:
⁊ lignū olim a sua arbore precisum ⁊ ari-
dum virescere: frondere et folia produce-
re cepit: ⁊ vsqꝫ hodie spectabilis fraxinꝰ
ibidem persistit. Athleta igitur dn̄i in lo-
co diuinitus dato artā ⁊ humilē cellā ad
inhabitandum sibi cōstruxit. Quotiens
autem miles xp̄i in antiquū hostem in-
surrexerit: quibus armis infernales po-
testates debellauerit quibꝰ carnis mor-
tificationibꝰ in ieiunijs: vigilijs: oratio-
nibus: lachrymis et patientia se deo im-
molauerit: ipse testis est cui causam suā
reuelauit ⁊ credidit. Cuius merita tāto
sunt in supernis splendoribꝰ sanctorū cla-
riora: quāto sunt humane notitie ꝓpter
antiquorū negligētiam et tēpore danorū
librorum combustionē occultiora et inco-
gnita. Fertur ei virum dei edwoldum
pastorem prefatū habuisse ministrum ⁊
cōscium solum: qui sibi ter in septimana
panem ordeaceū ⁊ interdum lac attulit:
cui vir dei in stipēdium mercedis singu-
lis vicibus denariū argenteū dedit preci-
piens ne cuiꝙ eū proderet. Quocunqꝫ in-
quit die me prodideris: huius vr̄i mune-
ris extremus tibi vsus erit. Processu tā-
dem tēporis cum quibusdā de viro dei te-
tigisset: in crastino nummum ab eo acce-
pit ⁊ hoc ab eo prophetātis voce audiuit

Accipe munus vestrū ab hac die vltimū
quia sicut quondā predixi iam ex quo me
ꝓdidisti: extremū hoc tibi fecisti. Ad hec
ille cōfusus abcessit ⁊ sequēti die ꝙꝙ des-
peratus redit sed nec respōsum repperit
Iam eni miles xp̄i labores suos quarto
kalēdas septembris finierat: et suscepto
ab angelis spiritu corpus exanime iace-
bat. Quo viso: minister clamās ⁊ eiulās
proximos quosqꝫ aduocauit: ⁊ presbiter
accurrēs virū dei in sua cella tumulauit
Distat aūt fons ille a cernelij cenobio mi-
liaribꝰ quatuor versus occidentē. Clau-
dus quidā aqua fontis illius se lauās et
precibus insistens meritis sancti ed wol-
di curaf. Mulier a natiuitate ceca et ibi-
dem lota illuminaf Diuersi etiā ceci ocu-
lorū visui restituūtur: resiliunt cōtracti:
surdi ⁊ muti officijs reddūtur: leprosi di-
uersorūqꝫ morborū molestia pressi sanan-
tur. Colūpna lucis a tūba sancti vsqꝫ in
celum extēsa sepius cōspicitur: vnde am-
pla regio irradiatur. Procurāte igitur
almaro episcopo ⁊ decernēte sancto dun-
stano ossa sancti edwoldi de terra eleua-
ta cum ad episcopalem sedem schirebur-
nie ferri deberent: a loco illo moueri non
potuerunt. Episcopus igitur cum popu-
lo genua flectit: orationibus humiliter
instans et almarus comes qui tunc ade-
rat vt ad cernelium portaretur si ipse san-
ctus dignaretur cum ceteris deum exo-
rabat. Et ecce statim putares ipsum fe-
retrū vltro exilire ac etiā exportari velle.
Hic ergo beatus edwoldus pridie idus
augusti cum magno honore cernelium
deportatur et in ecclesia sancte marie
collocatur: qui et innumeris miraculo-
rum signis locum illustrare non desinit
Prefatus vero almarus mōasterium in
eodem loco fundauit: et multis possessio-
nibus adauxit Tempore canuti regis
cum a danis scriniū sancti edwoldi om-
nino spoliaretur: quatuor malefactores

subito percussi cecitate interierunt et reli qui amisso oculorum visu amentia et va- ria pena perierunt. Dicitur aut cerneli- um a cerno et eldeus quasi cernens deu ibi enim sctus augustinus vt in vita ei9 superius exprimitur deu sibi loquentem audire meruit. Potest etiam dici cerneli- um quasi cernens illum a quo omia/per quem omnia/in quo oia. Fons aut viu9 in loco in quo deus beato augustino ap- paruit indesinenter emanat: super quem satis ampla fundatur capella et sub alta ri arcuato fotis origo cosistit. Narratio.

In bononie partib9 duo quidam amici et compatres in conuiuio discubebant qui- bus allatus est gallus quem vnus illoru arrepto cultello (vt mos est) in frusta de- secuit tritucz piper cu liquamine super- fudit. Quo facto: alter ait. Profecto co- pater sic explicuisti gallum huc vt ipse pe trus etiam si velit redintegrare no possit Cui mox intulit alter. Plane no modo si beatus petrus sed et si ipse christ9 impera ret. Hic imperpetuu non resurget ad hac vocem repente gallus viu9 et plumis et coopertus exiliuit/alas percussit et ceci- nit/excussit plumas totucz liquamen su per eos qui conuescebatur aspersit. Illi- co sacrilegi blasphemi in aspersioe pipe- ris lepra percussi sunt que plaga lepre eti am in posteris eoru hereditaria perman- sit vscz ad obitu. Unde in famulatu sub- acti sunt bononiensis ecclesie q beati pe- tri vocabulo insignitur.

De sancto egberto monacho.

Anno autem incarnatiois do minice sexcentesimo sexage- simo quarto subita pestilen- tie lues depopulatis pri9 au- stralibus britanie plagis nor thanhubroru quocz prouinciam corripi- ens atcz acerba clade diutius longe late qz deseuiens magnam hominu multitu dinem strauit. Hec autem plaga hiberni am insulam pari clade premebat. Erant aut in hebernia eo tempore multi nobili um et mediocru de gente anglorum qui tpe finani et colmani episcoporum relicta pa tria vel diuine lectionis vel continentio ris vite gratia illuc secesserant. Quidaz monastice conuersationi mox se macipa bant alij magis circueudo per cellas ma gistroru lectioni operam dare gaudebat Quos omnes incole libentissime suscipi entes victum eis quotidianu sine precio libros quocz ad legendu et magisterium gratuitum prebere curabant. Erant aut iter illos duo iuuenes magne indolis de nobilibus anglorum ethelhun9 et egber tus qui cu essent in monasterio noie rath mael et omnes socij eorum vel mortalita te de seculo rapti: vel per alia essent loca dispersi correpti sunt ambo morbo eius- dem mortalitatis et grauissime afflicti. Egbertus enim cuz se estimaret moritu- rum egressus est tepore matutino de cu biculo suo et residens solus in loco opor- tuno cepit sedulus cogitare de actib9 su- is et copunctus memoria peccatoru suo- rum faciem lachrimis abluebat atcz inti mo ex corde deu pcabatur ne adhuc mo- ri deberet priuscz preteritas negligetias perfectius castigaret et in bonis operib9 se abundantius exerceret. Uouit etia qz adeo peregrinus viuere vellet vt nucq in insulam in qua natus est scz angliam re- diret. Et qz preter canonicam et quotidia nam psalmodiam si non valitudo corpo- ris obsisteret quotidie psalteriu totu de- cantaret et in omni septimana diem cuz nocte ieiunijs transiret. Cumqz finitis la chrimis/precibus/et votis domu rediret sodalem dormientem inuenit. Et cu pau latim in lecto quiesceret: expergefact9 so dalis respexit eum et ait. O frater egber te o quid fecisti? Sperabam quia parit ad

[vi]tam eternã intrarem⁹. Verũtamẽ sci-
to quia q̃ postulasti accipies. Didicerat
enim per visionem et quid ille petisset et
quia petita impetrasset. Ethelhuno vero
proxima nocte defuncto: egbert⁹ excussa
egritudinis molestia conualuit et multo
postea tempore in bonis actib⁹ perseue-
rans: anno dñi septigentesimo vicesimo
nono et etatis sue anno nonagesĩo octa-
uo kalẽdas maij ad regna celestia migra
uit. Duxit aũt vitam in magna humili-
tatis/mãsuetudinis/cõtinentie siplicita
tis et iustitie perfectiõe. Unde et gẽti sue
et illis in quibus exulabat nationib⁹ exẽ
plo viuendi et instantia docendi et aucto
ritate corripiendi et pietate largiendi de
hijs que a diuitibus acceperat multum
profuit. Addidit aũt votis que diximus
vt semper in quadragesima non plus q̃
semel in die reficeret non aliud q̃ panem
et lac tenuissimũ cũ mensura gustaret.
Quod quidem lac pridie nouum in fiala
ponere solebat et post noctem ablata sup
ficie crassiore cum modico pane residuũ
bibebat. Cuius modum cõtinentie qua-
draginta diebus ante natale et totidem
post pentecosten semper obseruare cura
bat. Circa annũ dñi sexcentesimũ nona
gesimũ venerabilis famulus xp̃i egber-
tus plurib⁹ prodesse proposuit: et verbũ
dei quenõ dum audierãt gentib⁹ euãge-
lizãdo cõmittere. Quarũ i germania plu
rimas nouerat eẽ natiões a quib⁹ ãgli
genus et originem duxisse noscuntur pa
ganicis adhuc ritib⁹ seruientes ad quas
venire circumnauigata anglia disposu-
it si quos forte ex illis ereptos sathane ad
christum transferre valeret. Cuius pro-
posito superna oracula simul et opera re
stiterunt. Electis enim socijs strenuissi
mis et ad predicandum verbum dei ydo
neis vtpote actione simul et eruditione
preclaris: preparatis necessarijs venit ad
eum quidam de fratribus dicens. Cũ ex-
pletis laudibus nocturnis in lecto mem-
bra posuissem et lenis mihi somnus obre
psisset apparuit mihi magister quondã
meus et nutritor boisilus preposit⁹ mail
rosensis interrogans me an eum cognos
cere possem. Cui ego respondi. Tu es em
boisilus. Et ille. Ad hoc inquit veniunt
responsum domini saluatoris egberto af
feram quod te tamen referente ad illum
venire oportet. Dic ergo illi quia iter qđ
proposuit implere non valet dei volunta
tis est vt ad columbe monasteria magis
docenda pergat. Audiens hec egbertus:
precepit ne cuiq̃ hoc referet ne forte visio
illusoria esset. Rursus venit ad eum idẽ
frater dicens quia famulus christi boisi
lus iterum apparens ei dixit. Quare tã
negligenter ac tepide dixisti qui tibi dicẽ
da precepi. Uade et dic illi velit nolit de
bet ad monasteria columbe venire: quia
aratra eorum non recte incedũt oportet
autem eum ad rectum hec tramitem re
uocare. Et denuo precepit fratri ne cuiq̃
hoc patefaceret et nihilominus iter dis
positum cum fratribus incipere tempta
uit. Cumq̃ nauigare prospero flante vẽ
to maturaret: facta est tam seua maris
procella vt perditis magna ex parte qui
erant in naui rebus tamen egberti et so
ciorum eius saluatis: tunc vir dei quasi
propheticum illud dicens. quia propter
me est tempestas hec remanere coact⁹ est.
Uidens autem quia ad predicandũ gẽ
tibus non est permissus retentus ob aliã
sancte ecclesie vtilitatem de qua oraculo
fuerat premonitus temptauit in op⁹ ver
bi dei mittere viros sanctos et industri
os duodecim: in quibus eximius Willi
brordus presbiter gradu et merito presul
gebat. Qui ope ducis francorum pipini
suffulti sicut inferius in vita sancti Wil
brordi declaratur magnũ populum deo
acquisierunt. Anno autem domini se
ptingentesimo sextodecimo monachi qui

insulam hij incolebant cum his que sibi
erant subdita monasterijs ad ritum pas-
ce ac tonsure canonicum domino procu-
rante producti sunt. Cum enim venisset
ad eos de hibernia deo amabilis pater eg
bertus: honorifice ab eis et multo cū gau
dio susceptꝰ est. Qui q̄m et doctor suauis-
simus et eorum que agenda docebat exe-
cutor erat deuotissimus libēter est audi-
tus ab vniuersis. Immutauit pijs ac se
dulis exhortationibus inueteratam illā
traditionem parentum eorum de quibꝰ
apostoli cum illum licet proferre sermo-
nem ꝙ emulationem dei habebant sꝫ nō
secundum scientiam catholico illos atqꝫ
apostolico more celebrationē pasce sub
figura corone ꝑpetis agere ꝑdocuit. Nō
mira diuine constat factum dispensatiōe
pietatis vt q̄m gens illa quā nouerat sci
entiam diuine cognitionis libenter ac si-
ne inuidia populis anglorum coīcare cu
rauit: ipsa postmodū per gentem anglo-
rum in eis que minus habuerat ad per-
fectam viuendi normā perueniret. Su-
sceperunt autem hienses manachi docē-
te egberto ritus viuendi catholicos post
annos circiter octoginta ex quo ad predi
candum genti anglorum aidanum mise
runt antistitem. Est autem insula illa hi
ensis in mari scotico a terra reliqua ma-
ris reumate separata vbi etiam corpus
sancti columbe qui et columkillus a co-
lumba et cella nominatur diem resurre-
ctionis magne requiescēs expectat. Mā
sit autem vir dei egbertus in prefata in-
sula annis tresdecim quam ipse velut no
ua quadam relucente gratia ecclesiasti-
ce societatis et pacis christo consecraue-
rat et anno domini septingentesimo vi-
cesimo nono: quo pasca domini octauo
kalendas maij celebrabatur cum missa-
rum solēnia in memoriam eiusdē domi-
nice resurrectionis celebrasset: eodē die
et ipse migrauit ad dominum ac gaudia
summe festiuitatis quod cum fratribus
quos ad vnitatis gratiam conuerterat:
inchoauit cum domino et apostolis cete-
risqꝫ celi ciuibus ꝯpleuit immo idipsum
celebrare sine fine nō desinit. Narratio.

Pullulante intra gallias longe ante il-
la tempora herisi arriana que inequales
credens esse personas sancte trinitatis:
dicebat filium minorem esse patre. Dis
errantes corrigens ostendit plano mira-
culo deū in tribus ꝑsonis vnius et equa-
lis esse substantie nec debere ab indignis
de diuinitate tractari. Nam basatensi
vrbe ab hunorum obsidione per diuinuꝫ
auxilium liberata cum episcopus ꝓ gra
tiarum actione missam populo celebra-
ret respitiens sursum vidit desuper alta
re quasi de camera tēpli cadere tres gut-
tas equalis magnitudinis cristallo clari
ores que in vnum coniuncte quasi vnam
gemmam pulcherrimā effecerunt. Quā
cum in medio crucis auree posuissēt alie
gemme ceciderunt. Seorsum vero posi-
ta infirmis dabat sanitatem adorantibꝰ
crucem deuotionem augebat quia mun-
dis clara immundis obscura videbatur.

De sancto Egbino monacho.

Egbinus in eni britānie parti-
bus natus et in domo patris
sui nobilissimus vsqꝫ ad quin
tumdecimum annum libera-
libus artibꝰ eruditꝰ est. Mor-
tuo autē patre eius: mater ad sancti sam
ꝑsonis monasterium confugit: qui eam
sacro velamine consecrans deo dicauit
et filium suum egbinum comaꝫ capitis
radens clericauit. Qui annis aliquot cū
eo manens eiqꝫ iugiter seruiens eo quo-
dam die celebrante audiuit verba domi-
ni in euangelio dicentis. Qui non renū-
ciauerit omnibus que possidet non po-
test meus esse discipulus. Hac voce com-

pulsus cuncta reliquit et sanctum simi-
lianum abbatem puenit ⁊ assumpto ha-
bitu monastico in tauraco monasterio iu
go dñi seruicem suaz inclinauit. In quo
monasterio habitabat sanctus Winwa-
loeo sacerdas et monachus cui iussu ab-
batis ecclesiam vno miliario distantē a
monasterio visitare ibiqꝫ hostias offerre
consuetudo fuit: ⁊ ad hoc secum egbinū
diaconum sociauit. Quadam igitur die
dum illuc irent inuenerunt leprosum in
messe iacentem totum vulneribus ple-
num flebili voce ab eis auxilium postu-
lantem. Qui requisitus de infirmitate
suspirans ait. Graues dolores querun-
tur in corpore meo sed vnus est dolor taz
nociuus vt si hunc diem sine auxilio trā
siero mortem proximā esse puto. Nares
enim mee plene stercoris concremantur
ab ardore infirmitatis. Tunc egbin⁹ eū
per latera arripiens a terra sursum ere-
xit et Winwaloe⁹ ad nares eius manuz
porrexit sed et pauper flebili voce clama
re cepit. Noli senior nares manibus ca-
pere quia dolor non permittit sed si dolo
rem meū leuiare volueris poteris si lin-
gue mollitie nares tangens pruriginem
intraxeris. Tunc ille se humilians quan
do putauit dolorē leuiari pauperi in ore
suo carnem excepit filij dei. Mox ergo vt
ad se traxit petra mirabilis in ei⁹ ore ce-
cidit. Beatus autem egbinus per latera
dñm tenes sursum asperit celum aper-
tum vidit: ⁊ in capite dñi quem tenebat
sctā crux apparuit angelosqꝫ in obuiam
dñi venire vidit et sacerdoti ait. Pat ip-
sum quē teneo manib⁹ dñm ihesum xp̄m
qui pro nobis seip̄m dedit esse credo. Cuz
aūt dñm tenere vellent manib⁹ eleuauit
se in nubibus dicens. Nō me erubuistis
serui mei in angustijs meis nec ego vos
erubescam in regno patris mei. Heredi-
tas vestra mecum est ⁊ his q̄ vestri me-
mores fuerint in orationibus suis salus
in regno meo. His dictis: euanuit ex ocu
lis eorum et cum magna voce receptus
est in celum. Vocem quidem audiebant
sed neminem videbant. Cumqꝫ stupefa-
cti laudassent dominū: Winwalocus eg-
bino dixit hoc tuis meritis accidit nobis
mi frater qui tante humilitatis es ⁊ obe
dientie vt quicquid humana lingua pre-
cipere potest: tu corde deuotissimo imple
as. Egbinus ait. Non est ita pater sed tu
qui quotidie carnem et sanguinem dñi
immolas ipsum meruisti videre in corpo
re suo quē assidue portas in animo. De
niqꝫ cum franci vastassent britanniam:
sanct⁹ egbinus hibernie partes petens
in silua que nectensis dicitur vt pauper
peregrinus tugurium fecit et ecclesiam
fabricauit i qua assidue domino militās
quadam die claudum ab eo petentem ele
mosinam in christi nomine sanauit. Que
dam etiam mulier ab eo pro sanitate fi-
lij sui paralitici postulauit. Cui ille. Nos
peccatores sum⁹: hoc miraculum in vsu
non habemus sed si vis sanari filium tu
um perduc eum ad sancte brigide sepul-
chrum. Et illa. Ibi inquit o pater eū por
tam sed quadem nocte expletis vigilijs
vocem mihi dicentem audiui. In necten
si silua morat̄ seru⁹ dei egbinus ad queꝫ
si filium tuum duxeris sanitatē suis me
ritis ei impetrabis. Viuit ergo dñs q̄a
te non recedam donec filium meum in-
columem ante me reducam. Tunc san-
ctus oratorium intrans in oratione ante
altare iacuit quousqꝫ adolescens i domo
m̄ris veniens dixit. Gratias tibi pr̄ ago
qui me in lecto egritudinis iacentem vi-
sitasti ⁊ tuis manibus erexisti tanteqꝫ in
firmitati sanitatem donasti. Tūc erigēs
se vir sanctus deum benedixit ⁊ adolesc̄
tuli vt nemini diceret eo q̄ non suis me-
ritis sed gratia dei sanat⁹ esset precepit.
Vixit autem in eodem loco sanctus dei
annis viginti opus dei operans et san-

tatem infirmātib⁹ donans. Tāte ibi fuit abstinentie vt hebdomada cib⁹ in eo non intraret nisi tantum quita feria panis et aqua. Uinum autem nō bibebat nisi qn communicabat. Cumqz iam esset octogita trium fere annorum acri dolore fatigatus fratribus qui in eadem insula morabantur conuocatis obitum suum predixit eosqz deo commendans spiritum reddidit quartodecimo kalendas nouēbris

¶ De sctō egwino episcopo ꝛ cōfessore.

Temporibus regum ethelredi atqz kenredi qui merciorum regimen obtinuerunt in territorio Wigorniensi extitit vir religios⁹ nomine egwin⁹ regali ex prosapia ortus qui in adolescentia positus postposita secularis fastus ambitione et bonorum temporalium iocunditate paupertatem voluntariam propt̄ deū appetiuit et ecclesiastico cultui diuinisqz officijs se omnino mancipauit. Per singulos itaqz ordinis ecclesiastici grad⁹ ad sacerdotium vsqz prouectus: mox totam vitam suam in cōtemplatione diuina cōuertit. Ubi vero Wigorniensis sedes pōtifice orbata est: clamat clerus / petit populus beatum virum pro sanctitatis merito ad episcopalem dignitatē sublimandum. Beatus autem egwinus multum reluctans et renitens consentiente cū clero et populo rege ethelredo immo rogante ꝛ plurimum cogente ad episcopatum vrbis prefate assumptus est. Et stati diuini verbi inclitus predicator effect⁹ bonis actibus omni conamine operam dedit tanto humilior quāto altiori sublimatus erat officio. Charus deo ꝛ hominib⁹ ipsiqz regi prudentia equitate et doctrina cōsilio omniqz probitate erat accept⁹. Pater orphanorum / sustentator viduarum et desolatorum erat consolator. Potēter eos redarguebat q̄ sane fidei resistebant et leniter suaui iugo christi colla subdentes demulcendo. Prauis erat sermo ei⁹ quasi stimulus et quasi clauus in altum defixus mansuetis quasi oleum apparebat. Populos nouiter conuersos et gētilitatis adhuc plurimum sapientes et errore antiquo i multis deceptos illicitisqz connubijs cōtra xp̄ianā sectā inuolutos a faucibus diaboli abstrahere cupiēs et ab errore et squalore vetuste gētilitatis conuertere desiderans de talibus ad eos sepe loquutus est de predictis sceleribus et erroribus atqz illicitis copulationib⁹ durissime eos increpans et amplius talia perpetrare interdicens deum ista dānare asseruit. Tremendi iudicij ꝛ sempiternorum tormentorum crebris verborum tonitruis retundens lapidea corda arguens obsecrans increpans in omni patientia et doctrina. Uerum quia insanabilibus morbis plerūqz officit medicina ab inuidis et inimicis fidei seua tēpestas psecutionis excitatur et seditiosa in sctū dñi grassatur et in vitā eius falsis figmētis armatur. Uulgus ergo ꝛ populus cuius vita et intentio procliua erat ad malum: videns se illicita non licere et assueta vitia nolens relinquere vnde proficere debuit: inde contra sanctum dei in irā et odium exarsit et eū ab episcopatu expulit. Permisit hoc etiam excitatus contra eum liuor regius De eo nēpe non solum apud regē accusatio sed etiā apd̄ romanum pontificē ab inimicis ꝑlata fuerat delatio. Tunc vir dei fide munit⁹ / diuina consolatione roborat⁹ / angelico consilio fretus cū se vidisset ad certamē vocari ꝓ saluta errantis populi ꝛ ānihilādis inimicorum figmētis ad apostolicā sedē ire disposuit. Quāuis enī vir dei corā hominib⁹ se immunē ab illatis sciret: tñ qz coram deo peccatis se obnoxium esse non

diffitebatur: et etiā pro peccatis populi sui pedes suos vinculis ferreis astrinxit que claue poterant ligari et reserari ipsamqꝫ clauem in fluuium abbona vocatum anglice Auen. proiecit et versus romam ire cepit. O virū cunctis mirabilē nec terroribus concussum nec blandimētis seductum nec laboribus victum qui inter corporis sui pressuras ⁊ abiectiōes nec mūdanas laudes captauit nec aspectus hominū recusauit. O fortissimū victorem laborū cōtemptorem exprobratio nium angelis et hominibus admirandū et tot populis et gentibus spectaculū factū. Sicqꝫ in conspectu populorū vinctis ferro pedibus romam ingreditur ⁊ in ecclesia petri apostolorū principis ad orationem prosternitur. Qua cū magna prolixitate cōpleta ad sacra misteria celebrāda solēniter preparat. Interim nāqꝫ famuli sui pro cibis emēdis ad fluuiū pergunt: ⁊ empto quodā pisce magno et exenterato ꝯpedū clauicula quibus sanct⁹ pedes astrinxerat in visceribus inuenit ferrumqꝫ quod anglica auena absorbuerat: romana tiberis exalat. Allata famulo dei clauicula voluntati dei se subijciens corā cunctis clauē accepit ⁊ vincula sua reserauit. Tanti miraculi nouitas in oēs erupit romā implet. Qui miserabilis et noxius putabatur: sanct⁹ ⁊ venerbilis commendatur. Quis illum videre nō certabat quis ab eo benedici non festinabatur. Ipse etiam reuerend⁹ papa cognito sancti egwini aduentu auditis laboribus ⁊ angustijs in itinere ab eo perpessis et qualiter oīpotens domin⁹ eū a nexibus absolueret: eū accerciri fecit ⁊ volentem sibi prosterni digna reuerētia detinuit: quē bñdicere debuerat ab eo bñdici et absolui petijt et sibi considere fecit. Ante illum missarū solēnia celebrare coegit ad eius singulare colloquium et cōsilium frequenter admissus gratiose audi tur. Controuersie sue ⁊ itineris causa tādem corā summo pontifice recitata discussa et omnimoda ventilatione ad votū diffinita cū apostolica benedictione et litteris ad sedem propriā regressus est. Auditis autem rex miraculis et virtutibus per sanctum virum patratis plurimum gratulatus in propria sua sede restituit eum et non solum pater spiritualis verū etiā circa filios ei⁹ cōpat fact⁹ carnalis et filios suos litteris ⁊ moribus informādos rex cōmendare curauit. Illis dieb⁹ locus erat in territorio Wigorniensi dumis et vepribus condensis incultus qui a modernis coueshammiū appellatur. Hunc beatus egwinus a rege merciorꝫ ethelredo expetijt ⁊ obtinuit. Super illā quoqꝫ siluam quatuor pastores gregum ad victualia seruorum dei nutrienda cōstituit ex quib⁹ vn⁹ eones nomine quadā die i interiora silue progressus est et ecce astabat in loco quodam virgo quedā cū alijs duabus virginibus preclarissima oēm mundanā pulchritudinem ⁊ ipsius solis fulgorem sui splendore et gloria deuincens librum in manibus tenens ⁊ cū sacris virginibus celestia cantica psallēs. Expauit vir ille tam corusca visione ebetatus nec ferens celestia conspicere tacitus ac tremens domum redijt que viderat sctō episcopo intimare curauit. Uir autem dei tacite rem considerans post ieiunia et preces quadam die cum tribus socijs ⁊ cum psalmis et orationibus deuotis nudus pedes ad locum designatū pergit: eminusqꝫ relictis socijs ipse interius processit diutiusqꝫ terre accubās cū gemitu ⁊ lachrimis implorabat respectū misericordie redemptoris. Surgente illo ab oratione: tres virgines nō minoris splendoris ⁊ glorie q̄ pri⁹ apparuere quarum que media erat precelsior ⁊ omni candore splendidior prefulgebat lilijs candidior rosis vernantior odore inestimabili

fragrantior: librum quoque manibus preferens et crucem auream luce radiantem Cumque cogitaret et hanc domini genetricē esse: virgo precellentissima quasi fauens tam pie estimationi adorantem pretensa (quam tenebat) cruce benedixit et cum tali valefactione disparuit. Gauisus ita que vir sanctus et gratias deo agens intellexit esse diuine voluntatis vt locus ipse dei cultoribus consecraretur et beate dei genitrici dedicaretur. Vouerat enim inter varias temptationū angustias si dominus prosperum faceret desiderium suum edificaturum domino templum. Locum ergo protinus mundauit opus inchoauit et ad finem perduxit. Scripsit quoque idem sanctus et palam omnibus fecit monasterii edificationem: tunc nomine homme vocatam sub his verbis. Ego egwinus wiccorum humilis episcopus volo manifestare omnibus fidelibus dei qualiter ego primum per spiritus sancti inspirationem istum locum elegi et monasterium edificaui in homine in honore omnipotentis dei et sancte marie perpetue virginis. Contigit quodam tempore non sine omnipotentis dispositiōe quod ego in laboribus multarum et magnarum visionum ductus fui. Qua de re arsit mihi in animo per spiritus sancti inspirationem quod ego vnum locum edificare deberem ad laudem et gloriam omnipotētis dei et sancte marie et omnium electorum christi et etiam mihi ad eternam retributionem antequam ab ista mutabili vita discederem. Cum igitur maxime florerem in diebus ethelredi regis merciorum cepi eum benigne deprecari vt mihi concedere dignaretur antiquuz cenobium quod fledanburch nuncupatur. Satis ille libēti animo quod poscebam cōcessit. Regnāte post illum rege kenredo: cōtulit deo et mihi tum pro amore dei tum pro affectione carnalis amicitie qua penitus mihi deuinctus erat octogintaquatuor mansas in ambitu loci illius qui et homme dicitur. Post modicum tempus aldelmus religiosus episcopus migrauit ad dominū quod ego per reuelationem agnoscens: conuocatis fratribus et clericis excessuz venerādi patris eis apperui et in meldunēsi monasterio cū honore sepeliui. Post hec vero cum kenredo rege merciorum et offa rege orientalium anglorum romam perrexi et de cenobio fundando ad vota cuncta peregi. Fertur enim quod dum in itinere illo per montuosa et arida iret loca die quadā fame/siti et lassitudine omnino addictus est et socii eius cum plurima populi turba. Rogatus igitur a sociis sanctus episcopus preces ad deum fudit et fons aque limpidissime ex harenis statim prosiluit acceptisque panibus et paucis cibariis que habebat per populos dispersit refectisque omnibus deum in sancto suo glorificabant. Detulit autem secum a roma vir dei priuilegium cuius talis erat tenor. Constantinus episcopus seruus seruorum dei brithwaldo britanniarum ecclesie primati salutem et apostolicam benedictionem. Venerabilē virum egwinum episcopum quem vis tua fraternitas ad apostolicam sedem misit: etiam nunc secundo manipulis iusticie refertum tibi remittimus monētes quatinus sic suos affectus adiuuando prosequaris sicuti illū a deo incepisse et in via dei cucurrisse cognouisti. Porro de visione illa immo aperta ostēsione qua se beata virgo maria ei manifestauit eque ita certum esse tenemus quemadmodū de viri bonitate non dubitamus. Denique vigilantiam tuam admonemus quatinus illis in partibus in quibus manifestatio habita fuisse refertur consilium totius anglie rogas episcopos sacrique ordinis religiosas personas illuc cōuenire facias optimatesque regni cum proceribus suis ad

esse precipias. Quibus in nomine domi-
ni congregatis denunciamus ꝙ duo re-
ges anglie kenredus et offa cum quibus
iam dictus episcopus ad limina aposto-
lorum venit in loco ostense visionis plu-
rima de suis bñficijs in presentia nostra
regia libertate donata et apostolica au-
ctoritate confirmitate contulerunt qua-
tinus ibidem congregatio monachorum
secundum regulam memorādi patris be
nedicti que minus in illis partibꝰ adhuc
habetur possit instaurari et indesinenter
christo famulari. Ipsas autem donatio-
nes et beneficia prefati regis in ipsorum
priuilegio nominatim determinauerunt
et a nobis corroborari fecerunt. Igit̃ fra
ter dilecte quoquo modo christus annun
cietur lucrum christi inquire / opus chri-
sti exerce promulgatisqꝫ in consilio vndi
qꝫ sententijs: tum a deo ostense visionis
tum apostolice auctoritatis tum regie li
bertatis et donationis tum tui ipsius cle
riqꝫ ⁊ populi assensus et fauoris cōstitue
ouile christo diuinitus ostensum / aposto
lica auctoritate fultū / regia libertate do-
natum cleri et populi benedictione san-
ctitum. Tibi autē et successoribꝰ tuis me
morato episcopo egwino assentiente cu-
ram animarū eiusdem ecclesie precipue
iniungimꝰ vt si quod absit aliquo diabo-
li impulsu quisqꝫ peruasor aut tyrannus
sacrum locum minuere aut impugnare
presumpserit tibi a deo concesse potesta-
tis sententia ⁊ anathematis percussꝰ ver
bere complere non audeat. Si ꝙ vero si
nistre partis inibi compertum fuerit ori
ri: auribus summi pontificis potius de-
feratur ꝙ̃ per alicuius occultam senten
tiam sanctus locus iniuste depravetur.
Ipsum ergo locum quem regia potestas
regie libertati donauit et nos auctorita-
te dei et sanctorum apostolorum et nostra
donamus vt nullus cuiuscunqꝫ ordinis
homo hoc qđ constituimꝰ deprauare aut
minuere presumat. Qui hoc destruxerit
aut male contaminauerit sit ille maledi
ctus qui vero seruauerit et adauxerit:
benedictionibus repleatur. Scripta est
hec epistola anno gratie septingētesimo
nono ⁊ consecrato loco per sanctum Wil
fridum episcopum idem Wilfridus ⁊ eg
winus coram omnibus sic loquuti sunt
Domine deus qui in celis habitas et om
nia creasti conserua illum qui locum istū
pacificabit et conseruabit. Nos etiā pre-
cipimus in dei omnipotentis ⁊ omnium
virtutum celestium nomine vt neqꝫ rex
neqꝫ princeps neqꝫ illius ordinis homo
locum istum sanctum diminuat: sed sit
vt optamus gregibus et dei pastoribus
murus bene dispositus in potestate pro-
prij abbatis secundum regulā dei ⁊ san
cti benedicti. Si autem aliquis quod ab
sit auaritie spiritu arreptus vertere vo-
lit iudicetur ante tribunal dei ⁊ nunꝙ̃ in
christi veniat memoriam: sed nomen eiꝰ
deleatur ineternum de libro viuentium:
et ligetur eternarum penarum nodis in
inferno nisi in hac vita penitens emēdet.
Huius ecclesie dedicatio facta est anno
gratie suptingentesimo quartodecimo.
Cepit deinde vir domini egwinꝰ omis-
sis regalium negotiorum curis ad con-
templationem vite statū se conferre vir-
tutibus et miraculis choruscare / curas
mundi postponere / dampna rerum tem-
poralium simplici animo tolerare sacris
lectionibus insistere / vigilia et abstinen
tia venerabile suum castigari corpus.
Erat enim episcopus iste egwinus con-
fessorum sanctissimus humilis in habi-
tu / in sermone iocundus / in predicatione
deuotus / verax in iuditio / in moribus ve
nerabilis / in orationibus peruigil / in le-
ctione assiduus / in affectu pius / multis
etiam miraculis fulgens. Nam inter la-
chrimas et singultus que nocte ac die in
desinēter omnipotēti deo fundebat sepe

angelorum visitationibus demulcebatur et alloquijs et aliorum sanctorū qui de hoc seculo excesserant continuis consolationibus refouebatur. Beatissimam vero mariam dei genitricem dñi nostri ihesu xp̄i toto affectu et spiritu toto corde et amore amplectabatur vt nunq̄ a memoria eius excideret nunq̄ in verbis ei⁹ deesset. Cui⁹ visitatione et cōsolatiōe dei seruus egwin⁹ sepe recreat⁹ oīa q̄ mūdi erāt amittebat et q̄ dei erāt idesinēt exercebat. Miseris cōdolebat/paupes recreabat/esurientes pascebat: et cetera pietatis opera indesinenter adimplebat. In diutinam tandem infirmitatem decidēs non cessabat die ac nocte a diuinis quidē laudibus necnō cantibus spiritualibus et quod per se minus poterat p alios cōpleri faciebat. Curā pauperū et peregrinorum ante omnia procurabat. Multis etiam infirmantibus cū inuocatione nominis sancte trinitatis sanitatem impendebat tactu manuum suarū dolores expellens et ab obsessis corporib⁹ demones effugans. Sanctus itaq; egwinus cum a primeuo iuuentutis flore semper vsus fuerit cilicio nunc in cinere iacens aspernimo ad carnem nudam indut⁹ erat trogulo ipsam infirmitatem et debilitatem carnis sue corporali maceratione et ieiunio deuincens. Cū enim beatus egwinus operibus charitatis totus afflueret maxime tñ p̄dicationi operā dedit. Erat namq; iuxta coueshamad octo miliaria castrum aluecestre regale tunc mansum cuius loci habitatores quanto rerū opulentia et temporalium abundantia affluebant tanto magis gule et luxurie dediti studentes auaritie et cupiditati misericordia dei se indignos efficiebant. Ad hunc locum accedēs beatus egwin⁹ predicauit illis regnū dei. Sed gēs absq; cōsilio et prudentia et ceruicis dure nec assueta vitia relinquere nec monitis illius volebat acquiescere. Et cum castrum illud veluti nemoribus vndiq; consitum conflandi ferrum locus esset aptissimus et fabris et ferri exclusoribus maxime repleretur gens incredula incudes ferreis malleis tanto strepitu continue percutiebat vt beati viri sermo non audiretur et a castro recedere cogitaretur. Beato igitur castrum exeunte pre cōcussione immo cōfusione malleorū et incudū adhuc tinniebāt ābe aures ei⁹ et leuatis oculis i celū flexis in terra genibus contra artem fabrilem castri illius dominum imprecat⁹ est. Et ecce subito castrū ipsum terra absorbuit ita q nouo super veteri qualiter cumq; reedificato vsq; in hodiernū diem in constructione nouarum domorum in fundamentis antiqua edificia reperiuntur. Nunq̄ enim postea in loco illo aliq̄s artē fabrilem recte exercuit: nec aliquis eam exercere volens ibi vigere potuit.

Cum autem ad extremum vite peruenisset conuocatis monachis et filijs quos deo genuerat dixit. Uixi fratres apd̄ vos nec pudet vixisse: feci eni; quod potui q̄uis omnino exiguum sit quod feci. Quid agere et a quibus vos oporteat declinare dixi: quibuscunq; modis dicendum esse existimaui. Ostensa igitur rectitudinis via: precor vt gradiamini nec vos decipiat presentis vmbra felicitatis: fugit enim et nunq̄ in eodem statu permanet. Ipse qui est via veritas et vita viam iniquitatum a vobis amoueat via iustificationum suarum vos instruat. Sicq; plenus virtutibus circa annum domini septingentesimum vicesimum. tertio kalendas Januarij migrauit ad dominum et in monasterio quod a fundamētis cōstruxerat sepultus est. Post cuius obitū multa deus miracula pro ipso operari dignatus est. Rustic⁹ quidā partem terre sancti egwini surripuit: et cum iudices sanxissent vt certo die veniret et terram

illam suam esse iurauit: puluerem de do
mo sua sumpsit et sotulares impleuit vt
tute iuuare posset quod supra terram su
am staret. Cumqz super reliquias sancti
egwini iuraturus manū porrigeret fer-
ro falcastro quod ī manu gestabat nescio
quo casu in cerebro percussus subito ad
terram mortuus ruit et vitam cum ter-
ra coram omnibus amisit. Cū ali⁹ qui-
dam terram sancti egwini inuadēs possi
deret iudicium sententia decernitur vt
manu propria super reliquias sancti pre
fati iurando terram acquireret. Erat enī
vir ille grandeuus ⁊ barba valde plira
barbatus. Assurgens ergo barbam ppri
am cōcludit palmo per istam inquit bar
bam mea est terra et ego eam possidebo
iure hereditario. Uix emissuz volauerat
verbum et ecce totam barbam coram cū
ctis lapsam ita proiecit ad terram ac si
apposita esset non naturaliter nata. Sic
qui alienam terram iniuste inuasit iure
cum ipsa terra barbam propriam perde
re meruit. Londoniensis episcopus elf
wardus cum in mari orta tēpestate ma-
xima naufragium pene pateretur inuo-
cato sancti egwini suffragio subito seda
tur tempestas et tranquillitate mari red
dita: ad portum optatum cū gaudio per-
uenit. Iuuenis quidā a natiuitate mu
tus pro salute recuperanda romam per-
gens tribus annis ibi mansit. Et ecce no
cte quadam albis vestibus quidam indu
tus sibi aparens dixit. Redi festinus ad
terram tuam et ad sepulchrum sancti eg
wini si volueris sanitatem consequeris.
Quo cū peruenisset solutis quidem vin-
culis lingue aperte loqnendo verba pro-
tulit. Ante normannorum aduentum
in angliam tanta miraculorum frequen
tia monasteriam sancti egwini illustra-
uit vt omni fere die sabbati aliqua infir-
mitate vel molestia detētus gratam per
sanctum egwinū medelam aliquis eger
reportare solebat. Monachus quidā co-
uentrensis nomine sperculfus solit⁹ erat
monasterium sancti egwini in sanctorū
festiuitatibus frequentare in orationi-
nibus pernoctare: Is cum in quodam fe
sto sancti egwini more solito in ecclesia
eiusdez sancti nocturnas vigilias in vi-
giliis et orationibus preoccuparet admi
rabilem visionem oculis corporeis vide
re meruit. Uidit enim primo lumina di-
uina virtute extincta et ecclesiam paula
tim superna luce illustratam et incredi
bili fulgore irradiatam. Cumqz ad hoc
spectaculum territus animum ⁊ oculos
conuertisset conspicit processionem maxi
mam sanctorum spirituum aduenienti
in qua quidam pueri luminum portato-
res cum candelabris procedebāt: dehinc
ephebi sequebantur. Post quos seniores
veneranda canicie nitentes secuti sunt.
Hii omnes albis stolis induti mirum spe
ctaculum prebuere. Post hos quidā pon
tificalibus indutus aduenit: quē dextra
leuaqz bini seniores deducebant. Accedē
tes ergo ad altare sancti egwini matu-
tinas cantare ceperūt. Mira res. Missa
incipitur ac mirabili dulcedine decātat.
Qua completa: sicut intrauerat totū il-
lud collegium seriatim procedēdo egres-
sum est. Cum idem monachus quadā no
cte in ecclesia dei genitricis ī eodē mona-
sterio in illi⁹ facto vigilās pnoctoret: ia-
nuis clausis cum inestimabili claritate ⁊
decore cōspicit sibi modo processionē veni
entē sctmqz egwinū gloriosam dei geni-
tricē virginē mariā deducentē. Peruení
entes igitur ante altare sctē marie vene
rand⁹ pontifex sctūs egwinus post ma-
tutinas honestissime decantatas missarū
solēnia exorsus est. Monachus vero qui
hec vidit stupefact⁹ intra se dixit. Quid
est hoc? Num sensum perdidi? Nonne
hic quidaz sunt quos diu ex hac luce sub
tractos intelligo? Et accedens secreto

ad quēdam que esset cui missa decantaretur inquirit. Et ille. Tace. Nū ignoras dn̄m nostrum sanctum egwinū beate dei genetrici et semper virgini marie sacrum misterium celebrantem. Itaqꝫ missa cōpleta duo epi reginam celi dextra leuaqꝫ assumentes eodē ordine quo intra uerāt cū processione regressi sunt.

De sācta elfleda virgine et abbatissa.

Regnāte nobilissimo anglorꝫ rege edgaro fuit vir quidaꝫ genere angl9 noīe ethelwold9 q̄ ex brithwina vxore sua progenie regali orta/ morib9 honesta/ facie formosa/ in municipio nomine clara: in dei timore viuens genuit filiam noīe elfledam. Anteq̄ enim parturiret vxor: ethelwoldus debilitate arreptus ad extrema perueniens obsecrauit vxorem vt pro aīe sue redēptione in quo degebant municipio dei genitrici marie romesiense monasterium fūdaret. Quo mortuo: vxor eius imperij nō oblita claram quam prescripsimus māsionem romesiensi ecclesie dedit. Cum aūt brithwina filiam pareret vidit per somnum quasi fulgoris magni radium sup caput ei9 insistere et magnam ibi morā velut solaris lampas facere. Nata itaqꝫ filia et elfleda vocata quanto annorum maturitate cresceba: tanto amplius omniū vitiorum carnalium ambitione carebat. Cūqꝫ genitrix eius maritali esset iterum cōiuncta connubio: sicut videri solet de orphanis elfleda qsiqꝫ necessarior ïdumētorꝫ oportunitate indigebat. Quo audito rex edgarus probitatis paterne non immemor: fecit elfledam in romeseie monasterio virginum collegio sociari vbi merwēna abbatissa deuota dei famula sanctitatis cōuersatione māsueta et in p̄ceptis officiis studiosa a rege p̄fato ꝯstituta fuerat magistra cuius discipline virginem elfledam tradidit imbuendam. Quā tanto diligebat amore vt die nocteqꝫ secum illam habens velut mater dilecta in omni sanctitate et virtutū exercitio educauit. Vna in ieiuniis et fame corpus castigabat altera ieiunando quicquid ex cibo corpori subtrahebat peregrinis et pauperibus occulte erogabat. Quadā eniꝫ nocte pulsatis campanis ad matutinas cum virgo sancta assūpta lucerna in manu ad legendum procederet extincta est sed tantus splēdor de digitis dextre manus illi9 ācille dei circumquaqꝫ refulsit vt circumstantibus lumen et ad legendū lucerne vicem ministraret. Inter sorores hoc viso miraculo cum in magna veneratione haberetur: illa honores velut stercora contempnens: quanto magis se sentit honoribus extolli tāto deuotior in ministrando et humilior obediendo persistere satagebat. Defuncta tandem abbatissa merwenna: in locum eius elwina subrogatur que ante altare in oratione procumbens audire vocem meruit celitus illapsam de danorum aduentu ad monasterium romeseie in futura vespera. Que assumptis reliquiis ceterisqꝫ rebus vna cum sororibus vsqꝫ wintoniam profugit. Veniens rex itaqꝫ danorū swanus ille seuissimus cum filio suo canuto ad partes illas cede et incendio cuncta vastauit. Mortua post tres annos abbatissa elwina: sancta virgo elfleda in abbatissam electa facta est simplex vt columba et omnium bonorum fructu fecūda christo ihesu dilecta qui eam ab infantia sibi famulam elegit. Quis enim referre potest quantas egenis distribuerit elemosinas: quantasqꝫ orationes deo fuderit quantasqꝫ pro peccatorum suorum et omnis ecclesie catholice remissione effuderit lachrimas et quanta illa bonis in omnibus etiam actibus iugiter instite-

rit curiositas: Fama siquidem virtutuꝫ
ipsius circūquaqꝫ per regionem diffusa
tandem ad aures regis peruenit ⁊ ad re
ginam vocata est. Que ꝑpe thalamum
vidit fontem aquā viuā scaturienteꝫ ad
hunc singulis noctib⁹ sicut alibi consue
rat ceteris quiescentibus secreta exijt et
nuda fontem intrans orationēs deo fu-
dit. Deinde reuersa mane inuenta est in
lecto similis dormienti tanq̄ ab ea nihil
aliud per noctem totam actū fuisset. No
cte autem quadam regina dum somnuꝫ
ceteris dormientibus capere non posset:
vidit virginē sanctam de thalamo solaꝫ
exire et ipsam impudicitie gratia exisse
estimans subsequit̄. Elfleda vero signo
crucis se muniens in fontē nuda ꝑsilijt
et regina viso forsitan aliquo signo ꝓ ni-
mio stupore mēte quasi alienata est: ⁊ re-
uersa ad thalamū suū cuꝫ magno vocis
strepitu prosternitur et velut exanimis
effecta et pallida in terra iacens. Cumqꝫ
virgini sancte qđ acciderat diuinit⁹ esset
reuelatum: in terram prostrata tam diu
orationem cū lachrimis fudit donec regi
na ꝑfecte sanata surrexit. Dicebat eniꝫ
assidue inter cetera verba orationis sue.
Dn̄e dirigatur oratio mea in conspectu
tuo: et ne statuas illi istud peccatū q2 ne-
scit quid fecit. Prepositus vn⁹ cui ꝓ ce-
teris cura monasterij fuerat collata col-
lectam oīm reddituū elflede abbatisse ser
uandam cōmisit quā ipsa pauperib⁹ sta
tim errogauit. Cum autem pecuniā me
moratā ab illa deposceret et super dilapi
datione bonorum ecclesie redargueret: il
la ad deum conuersa sic cepit. De⁹ q̄ cun
cta creasti ex nihilo et vniuersa a te crea
ta mirabiliter tuis mandatis obedire fe
cisti multiplica super nos misericordiaꝫ
tuam et ne deseras sperantes in te. Ego
semper ī te speraui nec fraudasti me a de
siderio meo. Et nūc fac in hac causa ne cō
fundar ego. Deus qui ꝑdita mirabiliter
restaurans restaura pecuniam ad hono-
rem nominis tui egenis errogatā. Tu
enim dixisti: qđ vni ex minimis meis fe-
cistis mihi fecistis. Finita oratione: locu
li prius vacui pecunia pleni inuēti sunt.
Fuit dom⁹ quedaꝫ iuxta romeseiam in
qua vicecomes negocia regia tractabat ⁊
lites q̄ abbatissam elfledā fictis adinuen
tionibus vexabat. Virgo autē sancta fu-
sa ad deum prece corā vicecomite ad oīa
obiecta ita respondebat vt omnes illius
sapientiam mirantes laudarent eā. Cuꝫ
autem annis multis in omni sanctitate
vitam deo placitam duxisset: in senectu
te bona quarto kalendas nouēbris cele-
stia terram relinquens concendit. Floru
it autem circa annū dn̄i nongētesimum
quinquagesimū nonum.

De sctō elphego archiepō et martire.

PRincipium nascendi splendi
dissimis natalibus trahens
elphegus magna prudentia
et summa humilitate vitam
instituit. Cuius animi ingenui atqꝫ vite
innocentiam parentes admirati litterali
eum scientia et xp̄iane eum religionis sa
pientia imbuendū tradiderunt. Qui to-
tum philosophie studium cōuertit ad di-
ligendum deum/ illum semper nosce/ illi
parere/ illius iugo mancipari desiderās
Tactus itaqꝫ maiestatis spiritu paterne
hereditatis negligēs maternū dolorem
cum ab ea vnice diligeretur obliuiscens
mundum deseruit et in monasterio noie
derhirst religionis habitū suscepit. Ubi
priuata desideria ac volūtates cepit abi-
gere cunctorum famulatui subiacere at-
qꝫ oīm se instrumentum facere deū infa-
tigabiliter diligere ieiunijs ⁊ vigilijs va
care. Quibuscūqꝫ potuit profuit quibus
autem non potuit prodesse: studuit non
obesse. Trāsactis autē in religione aliq̄

annis cũ videret tempus adolescẽtie pre
terire: artioris vite semitã arripere: sin
gulareq; cũ antiquo hoste certamẽ inire
contendit. Egressus itaq; de monasterio
peruenit ad locũ bathonia vocatum vbi
aqua calida de terra emergẽs balnearũ
vsum pro volũtate prestat. Ibi habita
culũ construens se inclusit ⁊ rigore incre
dibili corpus suum ieiunijs ⁊ abstinẽtia
afflixit. Confluebant ad eũ in breui nobi
les quiq; suarũ vulnera aiarum detegẽ
tes: ⁊ consiliũ salutis ab eo perquirẽtes.
Unde factũ est vt non parua monachorũ
turba infra tẽpus exiguũ ibidẽ cõgrega
ta esset. Culpabat eni non modicũ qui se
cularẽ habitũ mutarẽt: ⁊ vitã non muta
rent. In nõ inquit mendacij plenus tibi
videtur: qui quod nõ est: esse se ostendat:
cum aliud simulat in veste: aliud gestat
in corde. Sanctius est eni vestẽ non mu
tare: q̃ sub veste vitã negligere. Cũ autẽ
amplissima mansione perfectã sobrieta
tis legẽ discipulis indixisset: atq; carna
les appetitus refrenare docuisset: ipse in
angustã domũculã se reclusit: summas
tamen causas ⁊ negotia ad eũ fratres re
ferebãt. Pleriq; interea monachorum si
dei ⁊ pfessiõis immemores laxatis obe
dientie frenis medijs noctibus furtiuos
cibos edere: ebrietati operã dare: lasciui
re ⁊ prorsus que inhonesta sunt quãtum
latẽs audacia sinebat: operari ceperunt
in cuius sceleris capitalẽ ira dei deseuit
pariter ⁊ occidit. Nocte vero quadam el
phego more solito sacras excubias faciẽ
te: voces ⁊ strepitus infra monasterium
audiuit. Qui foras egressus: fratrẽ quẽ
dam misere afflictũ ⁊ iacẽtem vidit: sup
quẽ horridi aspectus ⁊ sordidissimi ami
ctus hoies stabãt: q̃ taureis eũ atq; igni
tis serpẽtibus flagellabãt. Euigilãte au
tẽ illo ⁊ pre doloris angustia diros vlula
tus emittẽte: tortores illi talia imprope
rando dixerunt. Nec tu obedisti deo: nec
nos tibi. Et hec dicẽtes: aiam de corpore
excusserũt. Qđ videns sctũs totus in la
chrymas resolutus: rediit ad cellã suam
Uidẽtes aũt fratres que gesta sunt erro
rẽ suã fatentur: ⁊ penitentiã agentes: vi
tam in melius cõmutarũt. Mortuo aũt
wintoniensi epo ethelwoldo: facta est nõ
modica cõtentio pro pontificis electione
inter monachos ⁊ clericos. Siquidẽ cle
rici eiusdẽ eccłie sceleratissimam vitam
agẽtes cõtra canonũ statuta per omnia
viuẽtes: cũ a prefato antistite sepius cor
repti: prauos mores corrigere nollẽt: im
mo que praue gesserãt pertinaci spiritu
defendere vellẽt: regali sanctiõe decretũ
fuit eos extrudi: ⁊ alios qui digniores es
sent eorũ vice fungi debere. Itaq; cleri
cis in exterminium datis: timẽtes dñm
monachi admittuntur. Ex quo factũ est
vt in electiõe epi: clerici clericũ: monachi
monachũ: vteriq; sue voluntatis fautorẽ
vellẽt. Qđ vidẽs sctũs dunstanꝰ ad ora
tionis refugiũ se cõtulit deũ cui futurorũ
scientia patet supplicãs quatinꝰ digna
retur ostẽdere: q̃s regẽde ecclesie dignus
foret. Cũq; preces deo deuote multiplica
ret: apparuit sibi andreas apłs tali ora
culo vsus. Quid inquit charissime cõtri
staris: quid tam lugubres questꝰ lachry
mãdo effundis: Surge ⁊ elphego abba
ti manũ impone et epm desolate ecclesie
constitue. Nec te aliquorũ potẽtia prohi
beat: qm non ab hoie sed a deo hec de illo
sententia pcessit. Ne aũt de me te sollici
tũ reddã: ego sum andreas filij dei apłs:
tueq; salutis diligẽtissimũ custodem me
esse noueris. Sicq; leuis factus dunsta
nus: elphegũ vt iussus fuerat in epm cõ
secrauit: ⁊ ad sedẽ suã cũ honore remisit.

Elphegus aũt ita se oim moribꝰ cõfor
mauit: vt et oibus charus esset: et nemo
qđ rarum est inter hoies eius glorie inui
deret. Sũme in oẽs extitit mie: in se im
pius apparebat ⁊ crudelis In hyemali

eni frigore et glacie cum somnus oēs nocte occuparet: ipse clam nudis pedib⁹ tunica sola indut⁹: de stratu surgere: foras exire: et vsqꝫ ad aurorā oṙonibus vacare cōsueuit. Cū ante prāsurus ad mēsam intraret: tā vacuus fere a mēsa surrexit ꝙ accessit. Unde corpus illius tanta attenuatū est macie: vt cum manus cum sacramēto tensas in altum porrigeret: per medias palmarū iūcturas claritas aeris perspici posset. Omni generi hoim suum sciuit cōtemperare sermonem et animū. Nullū parochianorū suorū publice mendicare permisit: nec alteri⁹ loci pauperē: vacuū abire permisit: immane horrendūqꝫ nephas reputans: si qđ natura cōmune cōstituit: hoc velit homo vsurpare propriū. Quapropter nec dñici corporis membrū esse qui pauperū indigētiis nollet subuenire: vigilanter disputabat Nā si patiente vno corporis membro cōpatiūtur cetera: manifestū est eiusdē corporis membrū nō esse: qđ patiēte alio cōpassiōis affectū nescit habere. Ubi vero illa defecerūt que ex iure ecclesie ministerio pauperū cōpetere potuissent thesauros ecclesie quos ipse multiplices parauerat: iubet distribui: docēs ex hoc ornatissima quecꝫ ecclesias possidere: vt tempore felicitatis sint honestati tpe vero necessitatis: sint vtilitati. Cū aūt dunstanus obitū sibi imminere cōspiceret: et ecclesiā dei per malorū successionē turbari metueret: sollicitis obsecrationibus aures diuine mie pulsat: quatin⁹ elphegū successorē habere posset. Cui stati exaudito qđ postulat promittitur: ꝗuis non statim qđ ꝓmissum fuerat adimpletur. Nō ea re dilatū fuisse arbitror vt et oīb⁹ manifestū fieret ꝗtū deus dunstanū diligeret: cui qđ viuēti tam benigne promiserat: hoc defuncto lōge post tā veraciter exhibebat: et elphegū illa tēpora inuenirent: que eū ad martyrij gloriā prouehere possent. Anno autē dñi millesimo sexto ab aduētu anglorū in britanniā quingētesimo septuagesimooctauo: elpheg⁹ anno etatis sue quīquagesimosecundo: archiepūs cantuariēsis effect⁹ est. Cūqꝫ iter versus romā pro pallio habēdo arriperet et qđdā opidū hospitandi grā intraret opidani hoiem incognitū videntes et auaritie cōsulentes domū irrūpunt: res suas diripiūt: et verberib⁹ ipm exire cōpellūt. Ille aūt suas iniurias leuiter ferens: via qua venit regreditur. Nec mora vorax flamma opidū cōsumere cepit. Cūqꝫ ignis vehementer excresceret: nec euadendi spes aliqua fuisset virū sanctū adeunt fatentur delictū et veniam petūt. Mox sctūs illis compatiēs: preces ad deum fudit et ignis molestia protinus extincta cessauit. Restitutis ergo epo rebus suis: acceptoqꝫ a papa pallio: domū ꝓspere regreditur. Pudicitie virtus tm̄ dñabatur in eo: vt nemo in audiētia illius obscenū verbū proferre: nec turpe fcm̄ auderet referre. Erat eni pauperū consolator: oppressorū reuelator: vnicū afflictis refugiū. Per idem quoqꝫ tēpus swan⁹ et turkillus danorū principes nōnullam terre anglorū maculā exigētib⁹ eorū peccatis intulerūt. Swano tamen terribiliter diuinitus occiso: turkillus maligne hereditatis principatū sortitus: multas anglie prouincias cede et incendio vastabat. Rex nāqꝫ ethelred⁹ imbellis quia imbecillis monachū potius quā militē actione pretendebat. Hoies vero regionis diuitijs corrupti voluptatib⁹ obligati: nec quicꝗ preter corpis et singulare et priuatum comodū honestum putabāt. Itaqꝫ quisqꝫ dum sibi et rebus suis timet: oēs tēperāt bello: nemo pro causa oim certamen experiri temptabat: cum ea de causa certandū esset: vt qđ quisqꝫ suū esse vellet: pro eo ꝗ splēdide pugnaret. In tanto igitur rerū discrimie elphegus hostes

abire solebat: ꝛ verbū vite eis ꝑdicabat: captiuos dato precio redimebat: ꝛ quos fames opprimebat: studiose alebat. Unde quātum a fideli populo colebat̃ et venerabatur tm̄ ab infideli contēpnebatur ꝛ deridebatur. Sed beatus ille malens cū dn̄o belzebub ꝙ cū pharisco rabbi vocari: nō destitit operi incepto operā dare fideles in fide cōfortare: infideles ad fidē vocare. Quēdam nāqꝫ edricū rex totius regni ꝑfectū statuerat hoiem humili quidem genere: sed cui ligua diuitias ac nobilitatē cōparauerat: callentem ingenio suauem eloquio: ꝛ qui oēs mortales tū inuidia atqꝫ perfidia: tū superbia et crudelitate superauerat. Hui⁹ igitur fratrē primo nobilitati cantuariorū in presentia regis gratuito maledicētem: deinde ea que vnicuiqꝫ ex hereditate ꝑuenissent violenta dn̄atione inuadentē: eadē nobilitas interfecit: edesqꝫ eius succēdit. Cuius frater a rege vltionē postulat: denegat rex postulata: iure fratrē ei⁹ peremptum ꝓnūciat. Prefectus itaqꝫ palatiū egreditur: iunctis secū decē milib⁹ virorum fratrem occisum vlcisci conat̃. Sed dum parū ꝓficeret: danorū auxilia petit nō ad cantuaricas solos debellādos: sed ad toti⁹ britannie fines inuadendos: regnūqꝫ post victoriā equa sorte diuidendū Sicqꝫ fedus ineunt: dextras dant ꝛ accipiunt: sacramēta exigūt ꝛ porrigūt: cantuariā vastare primo deliberāt. Qd̄ audiens elpheg⁹ ep̄s: cōuocato populo ait. Forti aīo estote: deum pre oculis habete: ꝑter eū qui corp⁹ ꝛ aīam in iehennā perdere potest: nichil formidate: humilitatē ꝛ patientiā habete. Xp̄s eni cum deus esset ꝛ oīa illi pater in manus dedisset: de inimicis vlcisci se noluit: sed gladiū malchi sanguine cruentū vagina recōdidit. Obsessa tandē a danis ciuitate per viginti dies: ꝛ quicq̄d ad vsum vite ciues parauerāt exhausto mittitur a pōtifice qui danis suggerat vt ab incepto desistāt populoqꝫ innocēti percant: caueantqꝫ ne diuine correptiōis flagello pro filiorū castigatione ad tēpus concesso: nimis insolenter abutantur. Sed dani mandata ꝑtermittētes: turres extruere: arietib⁹ murum ferire: igneas faces iacere cōstāter ceperūt. Et ecce vorax flāma per domos succēditur ac seuiente austro se dilatādo dispergitur. Tūc miseranda inter ciues facta est cunctatio: vtrū nā desertis murorum ꝓpugnaculis ad ꝓprias domos conuolarent an eis neglectis munitioni incūberent. Uicit cōmunē vtilitatem priuata affectio: filiorꝫ dulcis recordatio: tuende familie innata compassio. Currunt itaqꝫ ꝛ rapiūt de mediis flāmis cōiuges ꝛ charos liberos: hostili gladio statim feriendos. Et ecce effracta vrbe: exercitus ingredit̃: terribilis sonit⁹ ex clamore vocum ꝛ clāgore tubarū attollitur: adeo vt oīa ciuitatis fundamēta concuti viderent̃ Alij nāqꝫ ferro iugulati: alij flāmis consumpti: plures supra muros precipites dati: nōnulli per verenda suspensi deficiunt. Matrone dū thesauros quos nō habebāt cogūtur ꝓdere: capillis per oēs ciuitatis plateas distracte: ad vltimū flāmis iniecte sunt. Paruuli a matrū vberibus euulsi lanceis effodiūtur: aut supacto plaustro minutati conterūt̃ Sctūs aūt elphegus nō ferens tantā suorū depopulationē: dū turba monachorū in ecclesia circūceptus fuisset: repente de manibus tenētiū elapsus: de ecclesia euasit currensqꝫ ad locū cadaueribus plenū: inter cuneos hostiū se ingerēs exclamauit Parcite inquit parcite ꝛ si viros vos esse cognoscitis: innocentē etatē persequi cessate. Nō est ista victoria qua lactentium perimitur innocētia nec laudi ascribitur quicquid in simplices et mites bellando peragit̃. En me q̄ vere impietatis crimia libero semꝑ ore clamaui. En q̄ captiuos

⁊ multatos paui: vestiui: redemi In me
vr̃a potius ira deseuiat. Mox itaqꝫ capi-
tur ⁊ intercepto manibꝰ gutture: vox lo-
quentis pꝛepeditur. Vinculis palme in-
nectũtur gene vnguibus discecãtur: pu
gnis ⁊ calcibus latera tundũtur. Eccle-
siam igni cõburũt: ⁊ gregẽ dñi gladij in
oꝛe consumunt: epm̃qꝫ septẽ mẽsibus in
in arcto carcere custodiũt. Interea cepit
ira dei in homicidã populũ adeo deseui-
re vt paruo tẽpoꝛis interuallo duobꝰ co-
rum milibus per diros internoꝛũ crucia
tis pꝛostratis: cetera quoqꝫ multitudo si
militer percussa: simile exicium expecta
ret. Cõmoniti sunt aũt a fideli populo vt
de peccatis peniteãt: vt pontifici satisfa-
ciãt: sed illi differũt arbitrãtes hoc malũ
ex foꝛtuna eis accidisse. Pꝛeualuit inte-
rim clades sup oẽm carnem que põtifici
moꝛtẽ inferre nitebat̃. Et nũc denis nũc
vicenis terribili viscerũ doloꝛe captisqꝫ
absumptis: magnã foꝛmidinẽ viuẽtibꝰ
incussit. Citato igit̃ cõsilio: mox ad epm̃
currũt: et de ꝑpetrato facinoꝛe cũ lachꝛy-
mis veniã deploꝛãt: ⁊ de carcere eum ex-
trahẽtes ad publicos populi conspectus
cũ honoꝛe deducebãt. Et ait illis eps̃. Et
si vr̃a incessabilis crudelitas veniam nõ
ꝓmeretur: tamẽ quid nos facere deceat
exemplo dñi edocemur: qui cum suoꝛũ di
gnatus fuisset lauare pedes discipuloꝛũ
nõ illũ exclusit a quo se tradendũ esse pꝛe-
sciuit: immo ip̃m sanctissimo pane ciba-
uit: phariseoꝛũ ministros potẽtie sue ver
bo elisit: sed cõfestim eosdem erigendo sa
nauit. Et qđ magne bonitatis isigne est
quos quotidie mãdatis celestibꝰ ꝑtinaci
aĩo videt resistere: eos in celo sedens: ad-
huc patitur viuere: immo humanis re-
bus plusq̃ ceteris pꝛestare Quapꝛopter
qm̃ exẽploꝛum illius deuotꝰ cupio imita
toꝛ existere: oblitꝰ incẽdia ciuitatis inno-
centiũ cedis: oblitus inq̃ que in me acta
est p̃terite impietatis: sicut ip̃e patrẽ pꝛo
suis crucifixoꝛibꝰ: ita ego pꝛo meis toꝛto
ribus ip̃m interpellabo. Afferte ergo pa
nem statim vobis reddẽdũ salutarẽ qua
tinus ex hoc refecti ⁊ cupite salutis bene
ficiũ adepti: aut gr̃as saluatoꝛi reddatis
aut sceleratioꝛes blasphemi remanea-
tis. Et dato oĩbus pane a se bñdicto: oẽs
de exiciali liberauit clade. Cũqꝫ sanitati
redditi essent: pꝛĩcipes quatuoꝛ ep̃o mit-
tunt: ⁊ pꝛimo quidẽ pꝛo impenso bñficio
gr̃as agũt: deinde si vita ac libertate ve-
lit potiri: tria milia mercarũ persoluat.
Qđ cũ ille facere renuisset: eũ ligauerũt:
⁊ inauditis toꝛmẽtoꝛũ questionibus die
dñice resurrectionis affligentes in carce
rem retruserunt. Cũqꝫ in oĩbus his lau-
des deo ageret ecce apparuit ei spũs ma
lignus in specie angeli: mẽtiturqꝫ de su-
pernis sedibꝰ destinatũ: quatinꝰ illũ ad
cõmunem gẽtis salutẽ de squaloꝛe carce-
ris educat. Nec veretur ignaui militis
vocabulo notari: cũ neqꝫ petro humilioꝛ
nec paulo esset ⁊ robustioꝛ: quoꝛũ alterũ
spoꝛta cõtexit: alterũ vero carcerari stri-
doꝛe grauatũ angelꝰ absoluit. Xp̃s quo-
qꝫ vt lapidantiũ manꝰ effugeret de tem-
plo exiuit: ac fugiendi licentiã euãgelico
pꝛecepto suis mãdauit. His ille sermoni
bus veluti vnguẽtis delibutꝰ: carcerem
egredit̃ illũ sequẽs. Plurimis aũt aqua-
rũ alluuionibꝰ per obscuras noctis vm-
bꝛas trãsuadatis repẽte malignꝰ dispa-
ruit. Tũc sctũs pestiferi ductoꝛis machi
nas intelligẽs: ex imo pectoꝛis doloꝛem
attraxit: medijs se paludibꝰ iniectãs: cũ
maximo fletu saluatoꝛẽ imploꝛat dicẽs.
O vite datoꝛ: o stirpis ade vnice misera-
toꝛ: cur senẽ me tua gr̃a destituit: que in
floꝛida etate nunq̃ destituere consueuit.
Tam diu misericoꝛditer seruatum in ex
tremo vite pateris perire abiectũ. Quo
tiens te in huius vite naufragio saluato
rem inueni: experiar nũc queso cõsolato-
rem in hac demonis illusione: adiutoꝛ in

oportunitatibus in tribulatiōe. Carcer
a tergo: a fronte flumen: in girū tenebre
auctor earū iuxta: elphegus oībꝰ erum-
pnis inclusus. Tibi soli derelictꝰ est pau
per: pupillo tu eris adiutor. His ⁊ huius
modi diuinas aures implorare nō cessat
⁊ ecce apparuit ei iuuenis aureo splēdo-
re amictus diuini signaculi vexilla prefe
rēs dixit. Quo te ait tui distrahūt pedes
quo impetus fuge: quo ductoris inuidia
Siccine itur ad coronā fugiēdo certami-
nis luctā: aut quomō potest brauio pal-
me fulgescere qui currendi metas in sta-
dio noluit perficere. Cui cū retulisset sa-
cerdos nō se fugere: sed diuini nuncij im-
perio paruisse. Non hoc ait imperiū fuit
diuinitatis: sed dyabolice malignitatis
comentū: nec tam te ille de carcere educe
re ꝙ extra carcerem voluit seducere. Ur
get nāqꝫ illū preterite vite tue pia opera
tio ⁊ in tantis tribulationibꝰ presens ti-
bi semꝑ scti spūs cōsolatio cuius presen-
tia oībus constantiā donat: constātia vi-
ctoriā: victoria gloriā. Redi ergo ad locū
amisse corone celitus tibi deputatū scitu
rus ꝙ te die crastino pater honorabit in
celo: honore illo maximo vt in eternū sis
cum eius filio. Elphegus igit̄ ad locum
certaminis ab angelo reuocatus: letus
expectabat horā qua a deo perciperet co-
ronā. Sed cū ꝓpe fuisset vt carcerē intra
re debuisset: cōprehensus a carnificū tur
ba: plagis afficitur maximis: insuꝑ cere
bro capitis violato semiuiuus ergastulo
recluditur. Ubi accēso foco ⁊ quicqd feti-
dissimū fumū vel generaret vel genera-
tum nutriret per singulas diei horas in
iecto carceris ianuas claudūt. Transa-
cta igitur magna noctis parte: cepit do-
mus celestis grē ꝑticipiū suscipere: eter-
ne vite odoromēta spirare: hymnos mel
lifluis sctōrum vocibꝰ sonare. Quos bea
tus elphegus intuitꝰ cū magna cordis
letitia dunstanū quondā archiepm vul-
tu ⁊ veste gloriosum cōspicit assistentem
protensisqꝫ ad illū manibꝰ ita dicentem.
Ad te eterni regis inuictissime miles ad
te nro honorādū obsequio venimꝰ: missi
ab illo qui tibi et victoriā prestitit de ini-
mico ⁊ sempiternā coronā preparauit in
celo En quorū collegio post mortē carnis
imperpetuū frueris: ciues hierusalē ce-
lestis ac domestici dei: si ea q̄ desunt passi
onū xp̄i amore in carne tua patiēter sup-
pleueris. Uidimꝰ nāqꝫ multiplices ver-
bis labores: ecclesiarū incēdia: filiorum
necē tua cū vinculis obprobria ⁊ post im
pensa beneficia: duplicata tormēta. Nō
ergo reliquū est deitatis potētia vallatꝰ
libēs excipe: sciēs nō esse cōdignas passio
nes huiꝰ tpis ad superuenturā gloriam
que reuelabitur in te. Unꝰ nāqꝫ dies ad
supplicium: sed iugis ac sempiternꝰ erit
ad premiū. Inter hec laxātur vincula: ⁊
integre oīs corporis sanat̄ plaga. Elphe
gus psallēs cum psallētibus: exultās cū
exultātibꝰ incedit. Mane aūt facto: cum
armatorū manu nō ꝑua de carcere educi
tur: et suꝑ iumentū positus ad iudicium
pertrahitur. Dixerūt aūt ei. Solue au-
rum: aut mūdo hodie eris spectaculum.
Et ille. Aurū vobis diuine sapiētie ꝓpo-
no: vt relicta vanitate quā diligitis: ad
vnū viuū et verū deū studia cōuertatis.
Nō si cōsiliū dei per me vobis annuncia
tū obstinata mēte spreueritis: peiori ꝓfe
cto ꝙ sodoma morte peribitis: nec in hac
terra imperpetuū iudicabitis. Tūc dya
boli satellites in ipm ꝓsiliunt: auersis se
curibus deijciūt: lapidibꝰ eū obruentes.
Qui genua flectēs: hanc orationē deo fu
dit dicēs. Altissime patris vnigenite ihe
su xp̄e qui per vterū intacte virginis ve-
nisti in hunc mūdum peccatores saluos
facere: ⁊ me in pace suscipe: et istis mise-
rere. Et prolapsus in terrā iterūqꝫ resur
gens: denuo sic ait. Pastor bone: pastor
singularis filios ecclesie quos tibi mori-

ens cõmendo tuere. Accurrẽs aũt quidã quẽ ⁊ ipse de sacro fonte susceperat: securim capiti illius infixit. Qui stati in eterna patria requiescẽs: victorẽ spm̃ cũ triũpho tertiodecĩo kalẽdas maij dirigit ad celũ. Principes aũt danorũ cupiẽtes suũ facinꝰ et elphegi gloriã obscurare: corpꝰ illius flumie immergi statuunt: rati sceleris enormitatẽ: eo facilius cõtegi posse quo eiꝰ ab hoĩbꝰ memoriã tolleret̃. Sed qđ dani ad cõtumeliã: xp̃s elphego parauit ad gloriam. Protinꝰ nãqꝫ oĩs populi multitudo que illo docente errorẽ abiecerat: armata procedit malẽs cũ defuncto pariter occũbere: q̃ illud corpꝰ cuius ministerio sctĩficatiõis susceperat misteriũ aquarũ voragini tradere absorbendum Itaqꝫ corpus a diuerso populo seruatũ: nec mergebat̃ nec sepeliebat̃. Vespe aũt vtriusqꝫ partis senatores cõueniunt: vt tãte contẽtionis litẽ suis rationibꝰ determinẽt. Factũ est aũt oĩm assensu: vt in cõmune oẽs sctm̃ deposcãt: quatinꝰ si quid valeat apud deũ suũ: in hoc ambiguo potẽtie sue virtutẽ ostẽdat. Ecce inquiũt dani rãmꝰ de fraxino abscisus: succo ⁊ cortice oĩno nudatꝰ si hũc huiꝰ sanguie intinctũ: matutina lux virentẽ inuenerit: iustũ nos ⁊ sctm̃ occidisse cõstabit ⁊ quo illũ honore sepeliatis: penes vos erit. Sin aũt in pristina lignũ ariditate ꝑmãserit errasse vos in eiꝰ amore dicemꝰ: nostriqꝫ erit arbitrij: quid de cadauere facere velimus. Cũqꝫ oĩbꝰ cõditio grata et accepta fuisset: vt oĩbꝰ liquido constare posset: qđ post mortẽ elphegus viueret: cõtra ordinẽ nature: aridũ lignũ sub vnius noctis tp̃e cepit frõdere: ⁊ qđ sero dani telluri fixerũt: mane surgẽtes florere viderũt Nichil ergo cõtradictionis vlteriꝰ habẽtes dani certati in amplexus defuncti ruere crebra oscula figere: ceruices supponere lachrymas ⁊ eiulatꝰ emittere ceperunt. Sublatũ ergo corpꝰ humeris inimicoꝝ

ad arborẽ eius triũpho insignẽ defert̃: comitãtibus innumeris signorũ ꝓdigijs: potẽti virtute dei celitꝰ ostẽsis. Mox eni salꝰ languidis innouat̃: ceci illuminãt̃: surdi audiũt muti loquũt̃ claudi gressui restituũtur. Ibi ei orationis domo: sup illũ fabricata: pleriqꝫ danorũ magnates in eadẽ regenerati ad fidẽ xp̃i cõuertũt̃. Cũ aũt hec oĩa londoniẽses per ordinẽ audissent multa mediante pecunia corpus vsqꝫ lõdonias trãsferentes: honorifice sepelierũt. Anno aũt dñi millesimo duodecimo: aduesperascẽte sabbato paschalis ebdomade: sctũs elphegus cum martyrij corona: tertiodecĩo kalẽdas maij anno ep̃atus sui septimo: ⁊ natiuitatis sue quinquagesimonono migrauit ad dñm In eiꝰ nãqꝫ mortis autores intm̃ ira dei deseuit: vt quidã dux ꝓpria se manu interimeret: alius gutturi suo stilũ infigeret: presbiter pertinaciter crucem abscõdens: martyris gladio occideretur: aliꝰ eiusdem ordinis sandalia ep̃i temere portãs: a demone corã oĩ populo vexaretur. Et factũ est: vt tam vehemẽs cũctos danorũ prĩcipes formido inuasit: vt vix eos terra teneret: sed marinis se tẽpestatibꝰ dãtes: existimabant in pelago martyris irã effugere posse: quos ab eius ira tellꝰ tueri non posset. Sed mox vt in altũ maris educti fuissent: centũ sexagita naues aduersis ventorũ flatibꝰ acte: in ꝓfundũ maris submerse sunt. Iterũ vero sexaginta quiqꝫ ad ignotas regiones appulse: quasi qui insidiarũ gr̃a venissent: ab eisdẽ miserabiliter interfecti sunt Remãsit tamẽ in anglia pessimꝰ turkillus malorũ prĩceps: pauco tp̃e predo futurꝰ: sed ineternũ dãpnati spũs preda mãsurus. Nõ paruo tp̃e euoluto: venit prĩceps danorũ canutꝰ cũ multo nauigio in angliã dissidensqꝫ ab illo ꝓpter quasdã res male ac perfide actas quicqͥd residuũ nephãdi populi fuerat deleuit ip̃mqꝫ ducẽ cum

ser tm̄ nauibus in daciā fugauit. Qui cū ad terrā euacisset: suspectus danorū prīcipibus: ne intestina bella moliret: stati per cūcta regionis loca agitatus: in fine ab ignobili vulgo occisus: feris et auib⁹ piectus est. Post hec vero prīceps danorum canutus: cū videret populū suū: ab exercitu anglorū sine intermissiōe cedi & ꝑpter rerū difficultatē ad deditionē fere compelli: accersitis oībus qui ad se cōfugerāt sapiētioribus anglis: cōsuluit eos quid cause esset: ꝙ tot sibi aduersa contigissent. Qui oēs vno ore respōdentes: dixerūt. Prophetia est scti martyris elphegi: qui cū a patrib⁹ tuis fuisset circūuentus: ꝑdixit eis ꝙ in regno anglorū perpetuo nō essent radicaturi: sed peiori ꝙ̄ sodoma morte perituri. Nunc ergo si vis illū tuis tp̄ibus facere placabilē: hoc illi promitte: vt cū felix rerū fuerit successio: reliquias suas ad sedē suā cū honore trāsferri facias. Qđ cū firmiter ꝓmisisset: post modicū pacē obtinuit post pacē regni dimidiū: post dimidiū totū. Cūqꝫ ab omni bellorum tumultu: requies vndiqꝫ data fuisset: recordatus est rex: ꝙ beato elphego quodā ꝓmiserat: et directa legatione vocauit egelnothum archiepm̄. Qui corpus martyris decē annis sepultū: incorruptū & inuiolatū repperientes: cantuariam cū maximo honore deducūt: in sarcophago veneranter collocātes.

¶ De sctō Erkenwaldo epō & confessore.

Temporib⁹ antiquis quando regnū anglie iam deo propitio sub vnius regis gubernaculo salubriter vnitū fuerat in octo regū gubernacula sparsim diuisum ex nobili ꝓsapia albionū offe regis estanglie licet strenui tamē errorib⁹ paganicis obfuscati: duo luminaria ꝑclara nutu diuino ꝓcesserunt: videlicet erkenwald⁹ postea futurus abbas ceretesеie: deinde lōdoniēsis epūs: et ethelburga sanctimonialiū mōasterij de berkinga futura: postmodū abbatissa ducētes originē de illa parte anglie cui nomen lyndeseia in castro seu villa de stallyngeton olī nuncupato. Erkenwald⁹ igit deo inspirante xp̄iane religioni dedit⁹ fuit: tp̄e quo beatus augustin⁹ cū mellito & collegis ei⁹ in angliā destinat⁹ fuit a sctō gregorio āno grē quingentesimo nanagesimosexto ad verbū dei predicādū: et populū ad fidem catholicā cōuertendū. Sctē indolis puer erkenwaldus doctrine scti melliti ꝑsulis adhesit: fide moribus & doctrina feliciter instruēdus. Ethelburga vero soror eius deo disponēte vestigia fratris secuta est. quā oīm miserator de⁹ futuram sibi spōsam destinauerat. In ipsius vite primordijs ei grām cōtulit baptismalē: imposito sibi nomīe ethelburga vt tāꝙ̄ rosa de rampnis: fidelis de infidelib⁹ electa virgo ꝓcederet: odorē sctitatis posteris allatura cui⁹ bonis initijs inuidēs hostis antiquus: prēm eiusdē offam adhuc incredulū sed fidelē futurū: intm̄ furorē cōtra filiā cōcitauit: qđ de progenitore fact⁹ est ei seuissim⁹ persecutor. Mira res: in tanta patris seuitia cor puelle tam tenere in bono ꝓposito immobile ꝑseuerat: suāqꝫ sctitatē parētibus abscondens: sine scitu ipsorū & visu ad capellā in qua regenerationis lauachrū receperat secretius se cōtulit: ibi crebris suspirijs & afflictionib⁹ deū inuocās: ne suā castitatē carnali corruptela permitteret violari. Crescente autē etate eius puellari cum pater suus secūdum seculi cōsuetudinē eam tradere vellet copule maritali: ipsa penit⁹ renuens et tanꝙ̄ venenū detestās amplexus carnales: vtpote que a pueritia spōsum sibi elegerat dn̄m ihesum xp̄m. Quapropter frequētes patris instātias in hac re nō sustinens: patrē reliquit et patriam: vnius domicelle simplicis comitatu contenta: que pedū suorū vestigia sequeret.

Sctūs vero erkenwaldus se ⁊ dictā soro
rem suā a mundi vanitatibꝰ ⁊ illecebris
abstrahere votis oībus affectans: vt cir
ca diuinā cōtemplationē in sctā religiōe
mētem totaliter occuparet: ab aduentu
sancti patris augustini in angliā trigin
tatribꝰ annis effluxis sumptibꝰ suis de
bonis que iure hereditario sibi obuene-
rūt: postꝙ domū cerotesey̆e fundauerat
⁊ dotauerat pro seip̄o: fundauit domum
de berkinga in area quā infructuosā in-
uenit ⁊ eā redditibus amplioribꝰ dotari
procurauit per reges et principes terre.
Sicqȝ terrenā dignitatē ⁊ ampla patri-
monia sua in diuinā ⁊ ecclesiasticā here-
ditatē duxit trāsferenda: priusꝙ ad pon-
tificiū londoniensis ecclesie fuerat diuīa
dispositiōe vocatus et per sctm̄ theodorū
dorobernēsem archiep̄m cōsecratꝰ. Cū
igitur btā virgo ethelburga vt virgini-
tatē suā deo cōseruaret: ob paternā perse
cutionē: labores: vigilias: ⁊ ieiunia: va-
rias afflictiōes ⁊ defectus peregrinādo
sit perpessa ꝓpter amorē sponsi sui ihesu
xp̄i: duce spū sctō peruenerat ad berkin-
gum a deo destinatū et per fratrē suū er-
kēwaldum preordinatū: ipso sctō fabrice
domus pro sctīmonialibus ibidē: ⁊ dicta
sorore sua a deo seruitura intēdentibꝰ: cū
dicte domus artifices meremiū suū mē-
surarent: diuersis locis iuxta decentiam
operis coaptandū: inuēta est trabs vna
operi admodū necessaria ceteris breuior
⁊ ideo fabrice minus apta: sed vir totius
sctitatis erkenwaldus ⁊ soror sua deo de
uota ethelburga: aridā trabē inter ma-
nus arripiētes: ipsam in longū traxerūt
quousqȝ ceteris equaret̄ qđ quidē mira-
culū cōmuniter notū extitit ⁊ publice di-
uulgatū Ipsa vero domo perfecta: cum
virgo sepedicta ad statū regularē transi
re decreuisset quia tūc tp̄is non erat mo-
nasteriū sctīmonialiū in anglia: sctūs er
kenwaldus vnā dn̄am religiosam: mori
bus preclarā ⁊ in artibꝰ liberalibꝰ suffi-
cienter eruditā: noīe hildelitham: de par
tibꝰ trāsmarinis accersiuit: cui tradidit
sororē suā ethelburgā regularibꝰ obser-
uantijs ⁊ litterarū apicibꝰ imbuendam
At venerabilis puella bone indolis ⁊ in-
genij preclari: tāte magistre doctrinā fa-
ciliter concepit: ⁊ memorie firmiter com-
mēdauit: intm̄ qđ ipsius magistrā ⁊ oēs
cōdiscipulas in virtutibꝰ perfectius cito
trāscendit: ⁊ totius cōgregatiōis p̄fecta
est mater ⁊ abbatissa Quidā ciuis nobi
lis lōdonie habebat filiā multū quidē fa-
cie decorā ⁊ spectabilem: sed claudicabat
Parētes sui iudicauerūt salubriꝰ esse vt
ad collegia sctīmonialium dedicaret̄ ⁊ ec
clesiasticis disciplinis erudiret̄. Cū ergo
credita esset venerabili abbatisse alwine
berkingensis ecclesie: quotidianis orōni
bus frequētauit sepulchrū sctē ethelbur
ge virginis sororis beati erkēwaldi eius
dē loci fundatoris: ⁊ vt directo gressu po-
tiretur gemitu: lachrymis: poplitibꝰ fle
xis obnixe orauit: spōdens deo celibē ⁊ il
libatā omni tp̄e vitā. Et dū fidelis virgo
sepius peteret ⁊ crebrissime celi palatium
humili prece pulsaret efficaciā sui deside
rij cōsecuta est. Nā sponsa xp̄i ethelbur-
ga nocturno tp̄e visa est se taliter alloqui
Filia depone dolorē: qm̄ tua sanitas iam
approximat. Tātum memor esto vt fra-
trem meū erkenwaldum crebro ad inter
cessionē tuam inuoces: quia suis opitulā
tibus meritis sospes redderis. Talē vi-
sionē cū ipsa diluculo sororibꝰ suis expla-
nasset: exhortationibꝰ omniū: ieiunijs ⁊
orōnibꝰ plus solito inuigilabat. Nō mul
to igitur tp̄e lapso dum sctīmoniales ma
tutinales laudes cōcinerent: circa tum-
bam btē ꝟginis ethelburge tā dulcis so-
por irrepsit oculis ipsiꝰ claudicātis ancil
le xp̄i: vt nequaꝙ reniti posset: sed dū i lo-
co dormitasset opaco: nō lōge a sepulchro
ecce sctūs pōtifex erkenwaldus in vultu

angelico illi apparuit: & paterne consola
tus eã manũ eius apprehẽdit dicẽs. In
noĩe dñi nr̃i ihesu xp̃i surge: & sicut petr⁹
& iohãnes claudũ erexerũt: sic & tu eriga
ris. Quo dicto: statim euigilans & exur-
gens cõclamauit dicẽs Sctissime pater
erkẽwalde: miserere miserere. Interim
vero dũ ad integritatẽ restauret̃ tantus
fragor a circũstantibus auditus est: ac si
arida sepes cõstringeret̃. Ut autẽ sctimo-
niales rei euentũ seriatim didicerũt vna
nimi voce dñm in sctis suis gloriosum de
uote laudauerunt. ¶Confessor dñi glorio
sus btũs erkenwaldus londoñ eps̃ ante
trãsitum sui: multorũ miraculorũ testio
nio placuit deo. Hic eñi appropinquante
iam vite sue termino: cũ ad predicãdum
populo ꝓpter debilitatẽ corporis in feretro
caballario duarũ rotarũ duceret̃: cõtigit
vt vna rotarũ in casu caderet: altera sola
in curru remanẽte. Nesciẽtes igit̃ qui cũ
sctõ erãt hui⁹ rei euentũ: sed cursu solito
per viã suã ãbulantes tandẽ qd̃ dictu est
mirabile currũ vehiculariũ viderũt con
tra consuetudinẽ sup vnã tm̃ rotã gradi-
entẽ: mirãtur oẽs dei virtutẽ: viri sctita-
tem in sctõ miraculo apte cognoscentes.
Post trãsitũ vero ipsius ad celestia: mul
ti febricitãtes aliiqʒ morbidi: ei⁹ feretrũ
tangẽtes vel osculãtes integre sanabãt̃:
sed & absentib⁹ infirmis per hastulas iñ
abscisas et ad eos delatas: repẽtina sal⁹
sepius aduenit. Erat aũt illo tpe apud
berkingũ sanctarũ monasteriũ feiaꝝ qd̃
ad honorẽ dei sctẽqʒ marie preparauerat
p̃fatus vir sctũs: vt in dicto loco causa de
uotiõis moraret̃. Placuit altissimo dile-
ctũ suũ ab hac valle miserie ad sedem sue
glorie feliciter inuitare. Sctũs itaqʒ er-
kenwald⁹ spũs scti grã repletus: suis ad
se vocatis: diẽ obit⁹ sui veraciter p̃dixit:
atqʒ ad vltimũ vite sue terminũ oẽs cir
cũstantes ṽbo vite salutaris: alacriter
cõfortabat. Egrediẽte vero illa sctã aĩa a
corpe & ad celos manib⁹ angelicis depor
tata: tãta remãsit odoris suauitas: vt to
tã domũ in qua corp⁹ iacuit mirabili dul
cedine impleret & oim corda ad dei laudẽ
et scti sui deuotionẽ excitaret. Post hec
igit̃ audito bti viri trãsitu: venerũt apud
berkingũ cler⁹ & popul⁹ de lõdonia vt cũ
honore maximo corp⁹ sui põtificis sepul-
ture debite cõmendarẽt. Ponẽtes aũt ta
lentũ illud preciosum in feretro ad hoc re
uerenter p̃parato cũ sacrosctis reliquiis
versus lõdonias ꝓcesserũt. Sed cum ad
aquã quãdam q̃ ylesfordia noiat̃ cũ sacro
corpe peruenissent dictã aquã sic miracu
lose extra locũ ꝓpriũ inueniũt excreuisse
vt ipsis trãsire volẽtib⁹ via solita nõ pa
teret. Deponẽtes igit̃ corp⁹ sctm̃ in loco
prius noiato: q̃d facere aut quo ire debe-
bãt: sibi mõstrari diuinit⁹ deuotis p̃cib⁹
postulabãt. Igit̃ ad exhortationẽ cuius-
dam religiosi viri diuinit⁹ inspirati sctã
apud deũ a fidelib⁹ orõne deuota ecce dei
potẽtia statim deuotis hoib⁹ est ostensa.
Subito eĩ aquã illã magnã in duas par
tes diuisam ꝓspiciũt: & sicco pede per me
diũ fluminis cũ sacro corpe perrexerunt.
¶Trãsacto itaqʒ flumie cerei qui iuxta cor
pus pri⁹ fuerũt extincti: absqʒ omĩ huma-
no studio celit⁹ fuerũt accẽsi: vt vno eodẽ
qʒ tpe ipa elemẽta scilʒ ignis & aqua testi
moniũ redderẽt sctitatis. Et corp⁹ bti põ
tificis dũ quasi adhuc viueret oib⁹ virtu
tib⁹ & gratiis spũalib⁹ fuit plenũ: ideo in
ei⁹ morte quotquot feretrũ quo iacuit te-
tigerũt: per dei miaʒ sanabãt̃ a quacũqʒ
detinebãt̃ infirmitate. Fuit ãt in ciuita
te londoniẽsi ecclia in honore bti pauli cõ
secrata: in qua qʒ cathedralis erat: cler⁹
et ppl̃s corp⁹ scti põtificis sepulture tra-
diderunt. Iacuit quoqʒ annis multis in
terra sub theca lignea prope altare dñicũ
corp⁹ illd̃ reuerẽdũ: quodã pallio pui p̃cii
indecẽter p̃paratũ: sed qʒ vir sctũs duplici
honore i celo & in t̃ra dign⁹ erat nõ p̃misit

dn̄s seruum suū fidelē in loco humili diu
tius in abscōdito latitare. Accidit quoq̄
tpe mauricij londoniēsis epi ante festum
scti iohannis baptiste vt in eadē ciuitate
subito ad vindictā malorum hoim maxi
mū oriretur incendiū. In porta nāq̄ oc-
cidētali circa horā noctis mediam copio-
sus ignis accensus est: cuius flāma ex oi
parte diffusa iusto dei iudicio vsq̄ ad por
tam orientalē totam cōbussit ciuitatem.
Excitati āt ciues ⁊ ad tam horribile spe-
ctaculū cōturbati: vix cū vita fugere po-
tuerunt male perquisitas diuitias flam
me relinquētes. Interea siquidē crescen
te incendio ecclesia beati pauli comburi-
tur: ⁊ oia que in ea erāt igne consumunt
Et ecce iā nō erat ppl'i cōsolatio: sed oim
iam dolor ⁊ gemitus eo qd̄ sanctas eccle-
sie sue reliquias oi spe gratie postposita
se credebant perdidisse. Cū eni ecclesia in
flammata tota caderet ⁊ plumbū lique-
factū ex omni parte discurreret ⁊ tn̄ huiꝰ
scti feretrū integrū inter hec oia dei gra-
tia permaneret: tanta subito in populo
oritur letitia: vt dolor prehabitꝰ obliuio-
ni traderetur in tanti nouitate miraculi
quo deꝰ mirabilis in sctis p̄dicatur. Con
currente aūt populo ⁊ de tanto facto mi-
raculo vehemēter cōfortato: recognoscūt
p̄dicta que facta fuerāt ,pter suā emen-
dationē meritis sui pōtificis taliter eue-
nisse. Sciebāt quippe ciues londoniēses
qd̄ extūc dei vindicta iuste cōtra ipsos su
erat suscitata: eo qd̄ erga pastorē suū ac
mediatorē apud deū velut ingratitudis
filij se habebāt. Uoluit igit̄ bonus deus
hoc vno eodēq̄ miraculo sctm̄ suū quē ca
put britānie appellabant extollere: ⁊ im
prudentiū hoim ignorātiā inposterū pre
munire Post dies aūt aliquos mitigata
iam flāma in furore dn̄i excitata: intrāt
ecclesiā ciues prout poterāt: de cōbustis
reliquijs aliquid forte residuū requiren-
tes. Ipsis nāq̄ oibus iam dictā ecclesiā
ingressis ecce simul assunt duo pōtifices
londoniensis scilicet ⁊ wyntoniēsis cū sa-
cerdotibꝰ ⁊ clericis ⁊ alijs diuersorū ordi
num ministris: vt certitudo ipsorū testi-
monio ,pbaretur. Hi aūt oēs ad tumulū
sancti erkenwaldi accedētes quod valde
erat mirabile: omnia salua ⁊ integra in-
uenerūt: ⁊ quod plumbeus liquor ⁊ viui
carbones vim virtutis sue perdiderunt
Preter hec etiam trabes quedā magna
igne inflāmata super palliolū memora-
tum quo illud reuerendū sepulchrū tege
batur diu iacuisse inuenitur. O q̄ mira-
bile ad videndum: oia in circuitu in cine-
res sunt redacta: nec quicq̄ fuit quod cō-
buri potuit qd̄ ignis non cōsumpsit ⁊ ta
men nec filū pallij sepulchro superpositi
naturā suā perdidit: aut colorē mutauit
Currūt igitur hincinde populi inaudita
spectacula admirantes: ⁊ ad ,ppetuā scti
huius laudē deo gr̄as referētes. Parra-
ta sunt hec lōdonie sub mauricio tūc epo
londoniēsi: imperāte primo rege normā-
norū willelmo: anno gr̄e millesimo octo-
gesimoseptimo mense iunij die septimo.
In huius igit̄ nouitate miraculi sepedi
ctus eps̄ aliā ecclesiā a fundamētis inci
pit opus videlicet vt multis videbatur
incōsūmabile: verū si cōsummari posset
honor ⁊ decus londonie Peractis deniq̄
criptis: sanctissimi corpꝰ erkenwaldi ibi
dē collocari precepit. Mauricio itaq̄ viā
vniuerse carnis ingresso ricardꝰ primus
vir venerādus curā suscepit regiminis:
vir inq̄ prudens et strenuus: nobilitate
⁊ moralitate conspicuus. Iste siquidem
incepte muros ecclesie mirabiliter auxit
necnō ⁊ plateas circa eandem ecclesiam
permaximas que ante domibꝰ laicorum
obcesse fuerant: proprio sumptu acquisi-
uit: ⁊ i circuitu muro fortissimo pene cin-
xit: alijsq̄ iam plurimis beneficijs lōdo-
niensem ecclesiam ampliauit. Demū di
uino ,pcurante cōsilio dura per quinquā

nium & eo amplius infirmitate concuti-
tur. Sicq3 hoie mūdano demum relicto
perpetua pace quieuit Uacuā quoq3 per
vnū annū cathedrā. Gilbertus qui vni-
uersalis dictus est: ab antisiodora ciuita
te gallie vocatus: feliciter ascēdit. Hic nē
pe litteris & sapiā nec non auctoritate et
frugalitate media cumulatus ante epa
tum: veteris hois imperfecti gibbū pla-
nauerat: explanatūq3 opus tecto super-
posito ad liquidū cōposuerat. Que vero
vel quāta episcopi onere suscepto ecclesie
sue contulerit cuiusue integritatis exti-
terit non est huius opis enarrare. Pro-
pter immensa sancti erkenwaldi merita
circūquaq3 diuulgata: per crebra mira-
culorū insignia que facere dignabat dei
prouidētia pro salute fideliū ad laudē sui
scti imponebatur quibusdā anglorū mo
nasterijs qd fama miraculorū attoniti:
corpus scti noctu furari voluerūt. Unde
intempeste noctis silentio non pauci ho-
mines valuas criptarū in quib9 idē san-
ctus cōdebatur cōfregerūt et ianuas al-
taris vsq3 veniētes ausu temerario pro-
pe frangere presumpserunt. Quorū stre
pitu euigilās quidā tūc pueritiā exuēs:
qui solus cū duobus clericis locum custo
dum occupans in ecclesia pernoctabat:
clamoribus suis totam illā multitudinē
ita dementauit: vt diuino percussi iudi-
cio ad vocē tantilli hois cursu concito per
portā qua venerant repedarēt. His igit
tumultuationib9 ad ecclesie superioris
aditū cōclamātes & tintinabuli pulsati-
one auxiliū cōuocantes illos quidē cōpre
hēdere nequiuerūt: sed pro tāta aiaduer
sione vsq3 ad mane ibidem excubias cele
brarūt. Facto autē mane: octo presbiteri
tam venerabilis thesauri custodes dele-
gati fuerunt donec tertia die in tutiori lo
co interim peracto scti reliquie clauderēt
Quib9 igit rite peractis: cū crucibus & ce-
reis sacerdotib9 etiā ad tā venerabile ob
sequiū pstolātibus cū pcessiōe & letanijs
ad tumulū veniētes erkē waldi pōtificis
cuius loculo ligneo subleuato repertum
fuit corpus sacratissimū isdē sigillorum
munitionib9 quib9 iā pridem fuerat pre
munitū. Tandē diuia prouidētia tant9
factus est cōcursus populorū: vt toto ni-
su reluctātib9 qui pre forib9 aderāt ipas
fores ferris postibusq3 excuterent: nec a
suo desiderio defraudati: tam ineffabile
sacramentū pspexerunt. His itaq3 ge-
stis: sancta decreuit deuotio fidelium cor
pus gloriosi pōtificis digna cum reuerē-
tia ad locū honorabiliorē esse transferen-
dum. Statuto aūt die quo dicta solēpni-
tas debeat celebrari: conuenerūt pontifi
ces & clerici ad tam magnificū misteriū
peragendū specialiter euocati. Cumq3 ci-
sta plumbea in qua prius iacuerat cum
sacro corpore ad locū eidem de nouo para
tum portaretur: inuentū est per ignoran
tiam artificis: quod vas illud cum corpo
re in longitudine et latitudine sepulchro
iam parato maius esset. Et ecce cum om
nes qui aderāt pro tāta negligētia mul-
tum essent contristati: subito dei potētia
maior in lapide fit apertura: ita quod du
ricies lapidis sacrosanctis reliquijs lo-
cum daret Quod affirmabāt qui aderāt
sorori sue sāctissime ethelburge olim eue
nisse. Translatū est itaq3 sanctissimi cor-
pus erkenwaldi & cum tanta pietate re-
positum: anno ab incarnatione domini
millesimo centesimo quadragesimo mē-
sis nouembris die quartodecimo. In cu
ius translatione preter illud qd supra de
scribitur: alia multa que ppter quorūdā
tediū obmittūtur miracula claruerūt al
terū i oim oculis in quodā canonico ipsi9
ecclesie presente fortiter tunc febricitāte:
alterum in quodā puero absente & iā per
dimidium annum & eo amplius vsq3 ad
mortē egrotāte presenti subuenitur scti
presētia absenti vero: pulueris de ligno

in quo sanctus iacuerat aspersura. Qui
dā vero deo deuotꝰ collectū puluerē stati
vt cum aqua infirmo tradidit: ipse infir-
mitatē omnino euasit. Adiūgebatur eti
am qđ thuris in eodem ligneo locello a se
reperti tenuis fumigatio nares infirmā
tis impleuerat: quasi thimiamate com-
pellēte morbum vniuersum depellebat.
Post hec vero vt ipsiꝰ trāslatio deo gra
ta ⁊ hoībꝰ: venerabilis appareret: addi-
dit saluatoris clemētia nouū qđdā mira-
culū demōstrare. Accidit quodā anno in
festo translatiōis ipsius in ciuitate lōdo-
niensi ignē maximū ⁊ horribilem subito
suscitari: q̄ vndiqꝫ diffusus magnā par-
tem ipsius ciuitatis combussit. Approxi
māte aūt flamma ad ecclesiā sancti pau
li: viderūt sensibiliter multi ciuiū quem-
dā pontificalibus indutū: ⁊ vexillum in
manu tenentē super dictā ecclesiā stantē
et eā ex omni parte ab omni periculo po-
tenter defendētē. Hic est itaqꝫ fratres di-
lectissimi pastor noster singularis ac pa-
tronꝰ specialis beatus erkenwaldꝰ ep̄s
cuius preter hec que dicta sunt virtutes
⁊ merita nulliꝰ iam lingua sufficit enar-
rare. Eo tēpore quo ipsius sancti presu
lis prefati corpus adhuc in cripta in sar-
cophago seruabatur: testudo eiusdē cri-
pte pingenda fuit. Interea reuoluto an-
ni circulo: solēpnitas ipsiꝰ sancti patris
erkēwaldi illuxit. Nullus ibi missam il-
la die celebrauit: altare discoopertū fuit:
propter instrumenta erecta pictoris offi-
cio idonea. Innumerabilis multitudo
vtriusqꝫ sexus cōuenit ad oratoriū orare
volentes ⁊ oblationes ac luminaria ferē
tes: sed introitus eis non patuit. Pictor
eni ianuā serrauit: vt ipsam arcuatā te-
studinē coloribus verniculare t. Dū aūt
diligētius colores ꝯtraheret: repente de
stitutus est viribus: ⁊ repētino dolore ar
reptus: veluti exanimatꝰ corruit. Cum
diu sic cruciaretur: ecce supradictus an-
tistes infula pontificali exornatꝰ venit ⁊
baculo pastorali grauiter eū flagellauit
recapitulās negligentiā ipsius videlicet
qđ illa die pertinaciter opatꝰ est: ⁊ qđ po
pulum exclusit. Hāc visionē ⁊ castigatio
nem pluribꝰ innotuit: postq̄ de infirmi-
tate illa cōualuit. Cū quedā mulier ad
feretrū argenteū parandū in quo sancti
erkenwaldi corpus poneretur: vt aliqđ
offerret ibidē mente deuota pergere pre-
optasset: a viro suo acrius increpata: qđ
ꝓposuerat implere nō potuit. Sequēti
nocte infelix ille graui renū passione cor-
ripitur: ⁊ tam acriter dira humorū colle
ctione per nō paucos dies vexat̄: vt me-
dicorū iudicio in desperationē verterct̄.
Verū quia dicit paulus: sanabit̄ vir infi
delis per mulierē fidelē ecce intempeste
noctis silentio mulieri in sompnis sctūs
erkenwaldus apparuit: ⁊ certa reuela-
tione perdocuit: quatinꝰ sine aliqua pro-
crastinatione virū suū propēsius anima
ret: vt ad ipsius māsoleū se ferri precipe-
ret. Itaqꝫ mane fctō: vxoris monitu hu-
meris famulorum vir ille sustētatus ad
bti pauli basilicā humilis ⁊ deuotus ad-
ducitur: vbi auxiliāte sepedicto pōtifice
languoris sui sanitate percepta: sui com
pos efficitur: ⁊ qui alienis adiutus vene
rat: pedibꝰ ꝓprijs ad ꝓpria reuertitur.
Quidā argētariꝰ noīe eustachiꝰ cū limi
na domꝰ in qua scti erkēwaldi feretrū fa
bricaret̄ sepiꝰ attriuisset: vbi erat sepul
chrum ligneū argēto ⁊ auro tegendū: in
quo scti erkenwaldi mēbra conderet̄: sta
tim crescēte insania: cepit miser sup me
morato ligneo locello nō tm̄ quedā inho-
nesta proferre: verū etiā ausu temerario
fabrica lignea subleuata ad modū sancti
corpis quiescētis interiꝰ latitare ac dice
re. Ego sum erkenwaldꝰ michi munera
deferte: a me auxiliū postulate: michi ar
genteū feretrū p̄parate Cū hec ilĺic rau
co gutture pstrepuisset: graui īfirmitam

correptus a circūstantib⁹ foras eijcitur & ad locum suum lachrimabiliter deduct⁹ infra paucos dies expirauit. Nimirū beati erkenwaldi miracula ei⁹ deniqȝ sanctitatem obstinaciter spreuerat: vnde secreti iudicij rimatorem ad percutiendū animauerat. Artifex quidam in vrbe sancti pontificis alijs feriantibus ipse opus exercere solitum conatus est: falcem enim arripuit festinus ascendit pellemqȝ radendi opera dedita cepit. Cōtigit interea cōciues illos transire ad templū dei ob honorem sancti erkenwaldi festinātes quo patronum suum in celo cū deo regnantē interpellarent ne i causa extremi examinis illis deesset qui eius memoriā eiusqȝ gloriam dulciter recolerent. Ut autē pellificem postpositis diuinis operibus humanis intendere presumpserat: quidam illorum pereunti fratri condoluerūt: quidam vero tanq̄ sacrilego insultauerunt Nec fuerunt qui fraterno affectu ab illicito ausu transgressorem reuocare temptauerēt. Horum autē monitionib⁹ diutissime protractis: permansit in opere cepto morte dignus. Parū sibi fuit: vt amicos salubriter exhortātes negligeret. Accidit etiam vt pro ammonitione subsannationem & derisionem aliam et aliā proximis ingereret. Cū igit cōtumelijs pretereuntibus ingerendis operā daret: ferramentū quo pellem scalpebat imperuidus extraxit oculumqȝ proprium perforauit. Sic igitur luit homo iniqu⁹ instructionem piam: quā frustra perfecerat illi populus amicus. Captiu⁹ quidam iussu regio cōpeditus ire festinauit ad ecclesiam eo die quo festiuitas sancti Erkenwaldi celebratur et ingressus in hūc modum est exorsus. Deus quem nemo petit inanū nisi vanus natiuitatē meā euacua De⁹ illuminator mentium me tua pietate illumina: vt mihi quid expediat orare possum tibiqȝ placita postulare ac impetrare. Cum in hunc modū custodes quererēt illū: nūciatū est illis hoiem quē qrebāt ad solēpne gaudiū festiuitatis sancti erkenwaldi peruenisse nec latitare voluisse: sȝ in cōspectu fideliū altari assistere/ oculis ac manib⁹ in altū leuatis ad dn̄m intētius orare. Tunc custodes nūc repto captiuo letati nūc vero ipsius euasiōe cōmoti ad templū dei cursum instituerunt & suū commendatū nō sine pena reducere ꝓposuerūt. Intrātib⁹ aūt custodib⁹ & hoiem arripere destinātib⁹ fragore maximo rupta sunt vincula: captiuiqȝ orātis cū ammiratiōe cūctoꝝ qui astabāt dissoluta sunt crura. Ut vero rumor miraculi puenit ad ep̄m: v̄ba de miraculo fecit ad pplm̄ et quē sctūs erkenwald⁹ dignatus est absoluere prohibuit arctius ne p̄dicto hoi p custodes iniuriaretur. Quāta vero tūc sequuta est populi exultatio q̄taqȝ i deū & ei⁹ dilectū erkenwaldū prodita est laudatio: nulli⁹ eloquiū edere nullū ingeniū valet excogitare. Gloriosi vero pontificis solēpnitate iā appropiquāte iuxta morē eccl'ie denūciatū est in vniuersis in territorio de gētib⁹: vt secularib⁹ studijs intermissis i die qua sctissimi p̄ris ad paradisū transit⁹ insigniuit ad eccl'iam xp̄i cōuenirent suisqȝ precib⁹ ac tāti patroni erkēwaldi meritis: tā corporis q̄ aīe necessaria obtinere laborarent. Et ecce quidam miser graui fasce onust⁹ occurrit obuius cuidā eccl'ie ministro: & iuxta monasterij parietē exonerat⁹ cepit resistere vacās quid q̄sqȝ loqueretur. Minister vero prefatus verbis ammonitiōis pie ad ipsum loq̄ cepit. Quis es tu hō miserande q̄ dei mia & scti erkēwaldi plus alijs hoibus indigens: & ad orandū deū dilectūqȝ ipsius erkēwaldū alijs festiuitatib⁹ tu solus nō attendis? Qui ꝓterue respondit. Uult me erkēwald⁹ pascere si ei⁹ gratia q̄stū meū incipiā omittere: ridiculū esset si ego deserto officio victū a v̄ro patrono

expectarē. Ite igit ꝛ vr̄as ferias ꝛ restras q; cantilenas cū erkēwaldo vr̄o sine inui dia vobis habete: ꝛ op⁹ viroꝝ foꝛtiū igna ui nobis relinq̄te. Sic ip̄e quasi esset fu gat⁹: pꝛofecto sub oī celeritate onere sub leuato qd̄ cōtra sepulchꝛū sc̄ti erkēwaldi extra monasteriū deposuerat: sic est aus⁹ sic in viā amēs est pꝛogress⁹: q̄ ad caput sepulchꝛi cuiusdā moꝛtui pedē offendens in pꝛopꝛiū caput est pꝛolapsus et suimet ruina cōquassat⁹ et extinct⁹. Cognouit itaq; ppl's hoīem infelicē per inobedien tiam ꝛ verboꝛū petulantiū summi iudi cis sententia moꝛtē meruisse: atq; incur risse subitaneā dū se suaq; sic amaret: vt coꝛrectionē irridēs in sc̄tōs dei contume liam grauem diuulgaret. Quedā vene rabilis mulier benedicta noīe ad sc̄ti fere trū dieb⁹ singulis veniā postulabat: ꝛ qd̄ natura subtraxerat obtinere erkēwaldi pꝛecibus flagitabat. Siquidē duo pessi ma simul ei a natiuitate contigerant: vt pꝛeter manū aridā quā gestabat ac si ad huc m̄ris vtero foueretur: pugni cōcreta cōgeries ꝛ digitoꝝ pollici suppositoꝝ in tegralis cōglutinatio man⁹ obseruatio nem penitus denegaret. Pꝛeterea ytali cam se asserebat oꝛtā apud marcilliacu; in ꝑuintia lugdunensi et pꝛo sanitate re cipiēda fere extremas hoīm natiōes vbi religio xp̄iana peruenerat pede lasso lu strauerat. O q̄ ineffabilis secretoꝛu; dei ꝑfunditas quā vniuersus mūd⁹ cū suis reliquijs abdicauit diuina pꝛouidētia re seruat erkēwaldo: vt mirabilioꝛē in sc̄tis suis deū bꝛitannia recognoscat. O beate Erkēwalde apostoloꝛū pꝛincipes petrus ꝛ paul⁹ tibi deferūt alumpnā suam tibi mittūt vt gl'iosioꝛ appareas et londonia te melius venerer et colat. Quid plura: Quada; die dū supꝛamemoꝛata mulier vt religiōis est nō sub hoīm obtutib⁹ sed in ecc'lie angulis occultata aures summi pulsaret artificis: absconditoꝛū cognitoꝛ deus meritis erkēwaldi exigētib⁹ manu miserationis manū alleuat depꝛecantis. Cū vero pꝛolixius illa pꝛopensioꝛi cruta ad sc̄ti tumulū flagitante: nerui qui ex ni mia strictione sui extoꝛres aīalis viuaci tatis extiterant digitis ad oꝛdinē reuoca tis: ad cursum naturalē subito redeunt: et vsui cōpetēs succ⁹ viuific⁹ et venarū poꝛoꝛūq; repletio naturalis membꝛū re stituūt. Man⁹ arida humectetur ꝛ neruo sa soliditas denodatur. Naturalis vigoꝛ miraculo depellit vitiū ꝛ putrefacta ma nus vsuale sentit officiū. Erkēwaldi pꝛe cib⁹ admiratur digitoꝛū discretio: quod pꝛegnātis natura dimiserat in gremio. Reddit erkenwald⁹ oblita iura nature: dū hūanū mēbꝛū restituit creature. Tē poꝛe stephani regis angloꝝ erat quidam iuuenis noīe Willelm⁹ qui de gallijs ex ercende negotiationis causa fines lōdo niarū intrauerat: et in pꝛesentia sanctissi mi coꝛpoꝛis erkēwaldi die solempnitatis sue inter populos assistebat. Cōpleta ita q; pꝛocessione inter ceteros supꝛa memo ratus hō repedauit ad sibi delegata hos pitia: et dū inter conuiuantes socios mo dius et quasi nulli tunc secund⁹ discum beret: subito tam atroci et pessima infir mitate cōcutitur vt catalēpticū hoīem iu dicares: ꝛ magis moꝛtem q̄ periculū imi tares. Ex ipsa disparatione signū domi ni nostri ihesu xp̄i ante infirmū apponit. Sacerdos (vt fideliū mos est) magis ad exequias q̄ ad infirmi visitationē indu citur et oībus rite peractis: iam tedio fes si qui aderant magis eius moꝛtem q̄ tā pessime cruciari pꝛopensius inhiabant. Nec adhuc ex circūstātib⁹ ciuib⁹ erat ali quis qui erkenwaldi potentiam imploꝛa ret: silent siquidem erkēwaldi vicini: vbi transmarin⁹ nō siluit. Obliuiscuntur ci ues: quod de galloꝛum gente genitus re cognouit. Pꝛofecto quidam ex infirmi sodalibus pedes repente pꝛosilit: quod

ante de vtutibꝰ mirãdi antistitis audie
rat non surdus auditor attollit: vt egro⸗
tus se totũ reddat/totũ moueat/totũ pre
cibus sancti pontificis se conferat: nutu
diuino laudando consulit. Currit citꝰ ce⸗
cis oculis ceci oculos tangit: et festinus
equo ante sanctissimũ corpꝰ adueniens
super hastam que eminebat eosdem ocu
los diligenter apposuit. Res mirãda vir
boni consilij cera tangit squalentes ocu⸗
los: ⁊ illuminator noster preciosissimꝰ er
kenwaldus sublata vmbra lumẽ reddit
oculorũ. Et egrotꝰ qui antea mamacꝰ vi⸗
debatur: iam naturaliter in oĩbus mem⸗
bris vsualem cursum recuperauerat. De
hoĩem de perditione aĩe et corporis erkẽ⸗
waldi precibus absolutũ. Scissitantibꝰ
qui aderant quomodo se haberet: tale di⸗
citur dedisse responsum. Ego per beatuꝫ
erkenwaldũ qui mortuus feraꝫ iam vi
uo: qui lumine puatꝰ extiteram iam vi
deo et certe venerabiles ipsiꝰ digitos sen
siorbatis luminibꝰ dignãter appositos.
Et hoc nobis signũ. Crucem illam huc af
ferte: qua allata arrepta acu que crucem
et crucis baculũ consuebat extraxit: ⁊ ite
rum cunctis videntibꝰ primo acu fora⸗
men impleuit. Hijsdem temporibꝰ qui⸗
dam iuuenis languidꝰ et atroci infirmi⸗
tate correptꝰ: postꝙ ad modũ ante sepul
chrum sepedicti presulis iacuit sanitate
recuperata coram omnibus exclamauit
Gratias tibi refero erkenwalde qui infir
mꝰ huc veni: ⁊ mõ tua opitulãte clemẽtia
sanus et incolumis quo voluero possum
exire. Nec hoc pretermittendũ est qđ die⸗
bus illis quedam matrona filiam propri
am vtriusqꝫ sideris lumine destitutã: ad
sepulchrũ preciosissimi corporis in mul⸗
torũ presentia secũ lachrimabiliter addu
xit ⁊ statim oratione cõpleta subitã illu⸗
minationẽ puella cũctis mirantibus eui
denter obtinuit. Per idem tempꝰ egro⸗
tantiũ multitudo copiosa ante sancti tũ⸗
bam sanitatis remedia poscebat: inter
quos quidam venerabilis clericus cuius
dam magni nominis notarius: spe sani
tatis recipiende omnibus qui eum noue
rant mirantibus se medium interiecit.
Nam cum medicꝰ esset et minime se per
se vel per alios curare potuisset odore mi
raculorum sancti pontificis refertur: tã
dem prouentione fidei roboratus medici
ne celesti totum se destinauit dei quoqꝫ
misericordiam prestolatur: vigilijs ieiu⸗
niis et orationibus et ante corpꝰ sanctissi
mum deũ lachrimabiliter deprecatur vt
et suorum facinorũ veniam languoris et
remedia cõsequi mereatur. Quid plura?
Die tertia post horam vespertinã appa⸗
ruit subito supra memoratũ languidum
erken waldi precibus adiutũ: immo pri⸗
stine sanitati restitutũ: ⁊ huius precon a
in omni presentia resonãtem. Sciat hoc
vniuersus clerus et populus me añ pau
cas horas letali infirmitate pregrauãte
ita mei impotem extitisse vt non solũ ma
nuum officia perdidissem: verũ omnium
membrorũ adminiculis caruissem. Mo⸗
do sancti nostri meritis interuenientibꝰ
sanitate recuperata ita validus existo vt
non solum manducare vel bibere seu ce⸗
teros naturales corporis sensus possim
exercere: verum etiam incredibili dei vir
tute viribus proprijs equum ascendere ⁊
quo placuerit valeã equitare. Puer qui
dam etatis tenere lubrico et coetaneoruꝫ
ludo se ductus: et tam didascoli sui cõmi⸗
nationis ꝙ proprie lectiõis est oblitꝰ. Se
quẽti aũt die cũ reddendi tempꝰ instaret
formido que ꝑ oculis ex ignorãtia lectio⸗
nis puerili memorie occupãret: quid fa⸗
ceret nihil tutũ inuenit qui nec lectioneꝫ
redderet neqꝫ ire magistri remedium re⸗
perire valeat. Post multas igitur cordis
anxietates incidit in animum pueri: vt
fuga penam alicuius precibus euitaret
cõcito surrexit aufugit ⁊ ad ecclĩaꝫ i qua

sancti erkenwaldi requiescit corpꝰ perue
nit. Pretaxatus quippe magister more so
lito scolas ingrediens puerũq; nõ inue
niens: vt eũ fugisse presensit modo deue
nit ad locũ quo puer asi sepulchrum iace
cebat suppliciter orans ad sanctũ. Inte
rim magistro de animaduersione facien
da affirmato placuit puerũ reddentẽ au
dire: quatinus ex iusta ratione quotiens
eum deficientem in lectione deprehende
ret: totiẽs ei verbera igeminaret. O nũc
infelicem puerum nisi citius habeat libe
ratorem clementissimũ erkenwaldũ. Ac
miro modo cũ sancta multa liberationis
genera suppeterent: preelegit modũ qui
pueri studio et magistri proposito pluri
mum congruebat. Precibus itaq; et me
ritis preclari doctoris erkenwaldi affuit
puero sapientia que aperit os mutũ: et
linguas infantium facit disertas: affuit
inꝙ ac diuinitus eum edocuit quod a nul
lo ante magistrorũ audiuit. Cũ enim pu
er lectionem sine libro proferre cogeretur
non solum quod magister eius tradide
rat absq; obstaculo atq; diminiculo red
didit: verũetiã illud qđ preceptor eiꝰ tra
diturus fuerat obstupescente magistro:
memoriter diuq; recitauit. Tunc vero di
dascolꝰ tãdẽ ad cor reuersꝰ irã remisit ve
niamq; fuge puero concessit atq; seipm
qđ sctõ puerũ subduxit neq; honorem tã
to patrono dignum exhibuit grauiter cõ
dempnauit. Erat quidã de trãsmarinis
partibꝰ aduena balduinꝰ noie ⁊ pluribꝰ
notꝰ londoñ. qui intollerabiliter igne fe
briũ anxiatus est. Quesiuit vbiq; refri
geriũ medele sȝ inuenire nõ valuit. Qua
dã igitur die dũ ministri ecclie doctoris
gentiũ festiuitatẽ ⁊ honorẽ dei ⁊ scti erkẽ
waldi tã deuote ꝯcinerẽt: cõtinue suppli
cauit vt ad tumulũ ipsiꝰ deduceret: spe
rãs sicut cõtigit sospitatẽ sibi eẽ per eiꝰ
merita reddendã. Dũ ergo allatꝰ esset se
cus introitũ chori admodũ lassꝰ et lãgui
dus resedit et obdormiuit. Vidit igitur
sopitus assistere sibi virũ elegantem cuȝ
baculo pastorali vestibꝰ niue candidiori
bus ac sacerdotalibꝰ indutũ ⁊ infula mi
tratũ: quemadmodũ episcopi missam ce
lebraturi vestiuntur. Qui perscrutatus
est quid haberet vel cur aduenisset. Res
põdit eger. Dñe febriũ molesta passio me
fatigat et iugiter torquet et vt remediuȝ
consequerer ad portũ salutis ⁊ ad sepul
chrũ sancti cuiꝰ hodierna solennitas agi
tur cõfugi. Dicit ei sctũs. Fiat tibi sicut
vis: et sicut credidisti. Deinde vero i mo
dum crucis ante et retro dextrorsum ⁊ si
nistrorsum caput illius molliter ac suaui
ter cõprimens discessit: signo sancte cru
cis fronti eius impresso. Ipse aũt febrici
tans iam sanus sopore adhuc fluctuans
exclamauit. Dñe dñe miserere mei: et al
leuia dolorem meum. Et expergefactus
leuita euangelium incipiẽte proprijs vi
ribus surrexit et oblationẽ obtulit ꝓstra
tus in terram gratias egit: et post missã
sospes domũ rediit. Audiens vero conso
dalis ipsiꝰ eodẽ morbo grauatꝰ: eadẽ ho
ra baiulatus inter manus suorum ad se
pulchrum beati viri peruenit: et opitulã
te ipso eodem modo sanatus est. Quec
la ex ciuibꝰ lõdoñ. multis diebus langue
bat febre fatigata nec vllo genere meden
di potuit restaurari: sed dominus clemẽ
tissimus huius remedium ei conferre di
gnatus est. Nam dilectus suus erkẽwal
dus noctu illi visus est astitisse: et in hũc
modũ sibi sermocinari. Diu excocta es i
fornace huiꝰ temptationis non ꝙ aliquo
criminali peccato vitam tuam commacu
laueris: sed in futuro iuuenilem petulã
tiam virga correctionis studeas edoma
re moresq; maturos imitari. Crastina
enim die accelera sepulchrum meum vi
sitare: ibiq; oratura dominum nostrum
ihesum christũ ab hac debilitatis cathe
na liberaberis. Illa quidẽ tremebũda cũ

uellet nomen eius percunctari: sed nimi
us pauor ipsi ignem reddidit. Hoc seruus/
dei sentiens: subiecit erkenwaldus nun
cupor habēs sepulchrum in dextero late
re altaris sctē fidis virginis et martiris.
Quo cū perueneris credēs firmiter: sana eris
Cum hoc somniū nimiorem gestā pater
et mater mane ipsa narrante didicissent
nimis hilares effecti deumqȝ laudantes
in eadem hora filiā suam inter brachia
fulcientes adduxerunt et vt sanctus pre
sul docuerat iuxta mansoleū ipsius eam
collocauerunt. Cumqȝ in puncto momē
ti esset in somnū soluta statim totiꝰ dolo
ris egritudo euacuata est; et ipsa reddita
toto corpore incolumis. Filia cuiusdaȝ
deo deuoti de partibus lincolñ. elegan
tis forme debilitatis verbere flagellata
est: et tandem officium auditus omnino
amisit. Parentes ipsius graui meroris
fulmine percussi medicos conduxerunt:
vt sospitati redderetur. Sed medicorum
ars et subtilitas ibi efficatiam inuenire
non potuit: statuerunt autem opem diui
nam experire ad eam ad limina sanctorum
circūducere vt multiplicatis intercesso
ribus curaretur. Quo facto: cū nusquam sa
lutem corporis recuperare posset: ad vl
timū deducta est ante tumbā patroni no
stri venerabilis erkēwaldi presulis. Ibi
sopita: cū expergesceretur patefactis au
ribus et sanie guttatim cōfluente: redin
tegrata est pristine sanitati ad laudē do
mini nostri ihesu xpi: cui est honor et gloria
in secula seculorum amen. Mulieris cu
iusdā manui adheserat forfex ita vt ma
nu clausa et digitis palme concretis: al
tera virgarū comprehensa teneretur/ al
tera super digitos exterius tenderetur/
arcu forficis super indicem existente: af
flicta sic fuerat per triennium. Ammoni
ta tandem in somnis londonias profecta
est: debilitatis sue remedium susceptura
Ieiuniis igitur vigiliis et orationibus
instanti in somnis sibi apparuit vir quis
dam in habitu et gestu pontificali: consu
lens vt ecclesiam beati pauli intraret an
te tecam sancti pontificis erkēwaldi di
uine potentie clementiam in sua curatio
ne expertura: Credidit mulier surrexit:
et dū mane ecclesiam peteret: ante predi
cti pontificis mansoleum prostrata mise
rationis diuine expectabat auxiliū. Dū
vero processionis misteria agerent sur
rexerat iam ab oratione: et stans ante sā
cti pontificis erkenwaldi tecam visa ora
re erectis manibꝰ et oculis. Interea mlt
is intuentibꝰ aperta est manus: digitis
eminus a palma separatis. Ferrū a car
ne paulatim separabatur et virgularuȝ
altera ꝓcul ab altera reducta cecidit for
fex a manu eiꝰ ante altare: paulatim po
stea plene curatur ad laudem dñi nostri
ihesu xpi cui est honor et gloria in secula
seculorum amen.

¶ De sancta Ermenilda regina.

Ancta eni ermenilda ercon
berti regis cācie sancteqȝ sex
burge filia ad omnem pieta
tem compassionē et omnium
necessitudinum subuētioneȝ
materna viscera ante omnia induebat.
Eadem in omnes benignitas in xpo cha
ritas eadem iugiter ad celestia regna et
desideria aiositas erat. Tradita est autē
a parentibus wlfero regi merciorum in
vxorem: et illa mediatrice regnū mercio
rum et cantuariorū quasi vnicū effectuȝ
est. Interfecto penda rege pagano cum
triginta ducibꝰ suis a rege oswio sancti
oswaldi germano wulferus eius filius
suscepto baptismate regnare cepit cuiꝰ
vxor ermenilda a parentibus informata
sua dulcedine blandifluis hortamentis/
moribus ac beneficiis indomita mulcēs
pectora ad suaue christi iugum rudes po

pulos et indoctos excitabat: et peruersos et rebelles potenter reprimebat. Nec requieuit inuicta donec ydola et ritus demoniacos extirparet ecclesijs ac sacerdotibus regnum impleret populū ad sacra oratoria ad diuina officia ad omnia pietatis opera assuefaceret. Rex vero sanctis ipsius desiderijs ac petitionibus animo volenti obediens eius monitis sebltro inclinabat. Non solum enī ipsius vota regia potestate adiuuare studuit: verū etiam eius prouocatus exemplis multa faciebat nephanda simulachra execrādo a finibus suis exterminauit. Hanc xp̄i famulam mirabatur venerando eiusqꝫ infsecularia flumina fixam celo intentionē emulabatur. Nata est autē sancte ermenilde proles vnica sancta Werburga ac post decē et septem annos regni sui Wlfero rege mortuo ipsa cū filia sua deo dilecta monasteriū elyense sub matre sua sexburga intrauit ac habitum religiōis suscipiens omnem spem et amorem seculi propter christum reliquit vigilijs abstinentijs precibus et lamentis corpus castigando omnibus se inferiorem exhibuit: et tandem bonis operibus idus februarij vitam finiuit. Vir quidam saxonic⁹ ferro vinctus inter missarum solēnia ad ipsius tumulum orabat et lecto euangelio ipsum ferrū de brachio tanta vi diuinit⁹ excussum est vt super altare in conspectu omnium eminus euolaret. Cum magister quidā pueros sermonib⁹ correptos verberibus plectere temptaret et illi disciplinam vitantes ad sepulchrum sancte ermenilde clamantes et pro sua liberatione orantes confugerent insequut⁹ magister eos rapit et vsqꝫ ad satietatem animi verberat cum tali insultatione flētes increpans. An putastis sanctam ermenildam vestrarū culparum semper habere patronam? Nocte sequenti sancta eidem apparens pedes et manus fortius q̄ cōpedibus strinxit. contractusqꝫ est subito vt nullo mō mouere se posset. Mane aūt vocatis ad se pueris veniam suppliciter efflagitat et vt pro se intercedant lachrimabiliter implorat. Delat⁹ post hec ad tūbam sancte: saluti pristine restituitur.

De seruo dei Esterwino abbate.

Colfridus autem famul⁹ xp̄i et abbas monasterij scti pauli apostoli quod est in gyrwin. super tinā fluuiū versus austrum constructi esterwinum presbiterū de monasterio beati petri eligens abbatem eidem monasterio regendi iure prefecit vt quem non poterat solus laborem socia dilectissimi cōmilitonis virtute leuius ferret. Erat autē monasterium sancti petri super ripam Wire fluminis ad boream constructum. Suscepit igitur vir domini esterwin⁹ curā monasterij regendi: anno dn̄i sexcentesimo octogesimotertio nono videlicet ex q̄ fundatū est anno. Permansit aūt in eodē qꝫ ad obitum suū annis quatuor vir nobilis sed insigne nobilitatis non ad iactātie materiem vt quidam despectūqꝫ aliorum sed ad maiorem vt dei decet seruum animi nobilitatem conuertens. Patruelis quippe erat abbatis sui benedicti cognomine biscop: sed amborum tanta mētis ingenuitas talis mūdane ingenuitatis fuit pro nihilo cōtemptus vt neqꝫ iste monasterium ingressus aliquem sibi pre ceteris ob intuitū consanguinitatis aut nobilitatis honorem querendum neqꝫ ille putaret offerendū: sed equali cum fratribus lance boni propositi iuuenis gloriebatur se regularem per omnia seruare disciplinam. Cum enim fuisset minister egfridi regis depositis armis et assūpta militia spirituali tm̄ mansit humilis fratribusqꝫ alijs similis vt ventilare cum

cis triturare: oues vaccasqȝ mulgere in pistrino/in orto/in coquina/in cūctis monasterij operib⁹ iocundus exerceri gauderet. Abbatis autem regimine assumpto eodem animo quo prius manebat ad omnes mitis/affabilis/et benignus omnibus et cū oportunum videret: peccantes coercuit. Et cum operātes fratres reperiret vel arando vel ventilabrum manu concutiendo vel aliquid tale gerēdo: se eis in opere coniungere solebat. Erat enim et viribus fortis lingua suauis anima hilaris beneficio larg⁹ et aspectu honestus. Eodem quo fratres cibo eadem vescebatur in domo cōmuni dormiebat in loco. Cum autē dies obitus ei⁹ appropinquaret: accitis ad se fratrib⁹ pacis osculum eis dedit salutarib⁹ monitis eos instruxit et nonis martij seculum reliqt Nam per cuncta grassante pestilētia cum multa fratrū caterua ad dn̄m migrauit.

De sancto ethelberto rege ⁊ cōfessore.

Ethelbertus aūt rex deo amabilis tertius erat regū cancie sed primus regni celorū ascēsor. Quicqd anglorū apostolus augustin⁹ discipuliqȝ sui euangelici in vinea et messe dn̄i profecerunt salua puentrice xp̄i gratia huic debetur. Quantū enim in humanis rebus est nisi ille concessisset nisi diuinos operarios adiuuisset: nullus cultus null⁹ fructus vere salutis anglorum terre prouenisset. Suscepit in legatis suis xp̄m adhuc incredulus laudauit eterne felicitatis nuncium cui diffidebat collegit anxios aduenas i vrbe sua dorobernia quos nesciebat dedit ibi cū vite necessarijs mā sionem temporalem deinde perennē hijs quorū sectā non admittebat. Nō illos vt ignoto habitu ⁊ moribus abhorruit non vt alienos repulit non vt humiles cōtempsit non vt suorum numinū ac paternarum legum damnatores damnauit: sed animi clementia predicātibus fauit ⁊ vt ad suam fidem quos possent cōuerterēt: patienter tulit clementer annuit. Tam benignus erga xp̄ianos in natiua gentilitate fuit ꝙ tandem induta xp̄ianitate Quod enim augustinus cū consortibus humiliter euangelizabat: iste sublimiter confirmabat. Quod ille apostolice plantauit: iste regifice propagauit. Rex enim exhortatione ac promissiōe beatitudinis eterne magis ꝙ̄ suo terrore satagebat: sicut diuino documento didicerat voluntarios non coactitios deo acquirere. Reges quoqȝ subiectos vel consortes ad cultum xp̄i tota benignitate excitabat credētes vt fratres cognatos ⁊ cōciues regni eterni mire amplectabatur vbiqȝ xp̄s colebatur ⁊ ecclesijs passim constructis: phana et delubra aut destruuntur aut in ecclesias consecrant. Quanto hunc cōgratulationis affectu pro suscepta fide sanctus gregorius fouit quā mellifluis epistolarum instrumentis ac si celestib⁹ osculis ad omnem pietatem attraxit ad omnem virtutem accendit ad ineffabile dilatādi xp̄i regni premium proposito constantini augusti exemplo incitauit: Cōstruxit per augustinum dn̄i saluatoris ecclesiā: ac etiā extra vrbis muros in honore apostolorū petri ⁊ pauli insigne monasteriū vbi et rex et pontifex cum omnib⁹ successoribus suis perpetualiter requiescerēt In londonia in honore beati pauli apostoli ecclesiam construens illi episcopum prouexit. Roffensis similiter presulatus cum ecclesia sancti andree apostoli ab ipso fundatus sufficienter dicatur. Eliensis quoqȝ monasterii ipse fundator in antiquis cartis legit̄ ꝙꝙ beata virgo etheldreda post longam desolationem suū ibi primatum mereat̄. Hec et aliā inclita vl pontificalia vel monasterialia quantum

liberalissim⁹ rex et superni regni cultor amantissimus cū ceteris minoribus oratorijs sublimauerit: re ipsa hodie elucescit. Monasteriū apostolorū regijs possessionib⁹ ampliauit ornatu vario decorauit regia liberalitate et apostolica auctoritate priuilegijs multiplicib⁹ honorando. Ad hoc enim monasteriū sanctus dūstan⁹ crebris noctib⁹ orādi gratia veniēs visionē supnorū ciuiū vidit et hymnis celestibus interesse meruit. Qui sepius dixisse fertur qꝫ vbicunqꝫ in ecclesia vel cimiterio pedē quis verteret super aliquē sanctorum calcaret adeo loca corporib⁹ sanctorū plena esse asseruit. Ethelbertus eni rex cū vsqꝫ ad hūbrie fluuiū sub discione sua possideret sic se pauperē xpi exhibuit tanqꝫ nihil haberet. Gloriosum erat videre late imperantē egenis seruire reges terrentem sacerdotes dei metuere populis presidētē clericis obedire pusillos et infimos ecclesie venerari. In cōpescendis vitijs virtutibus extollendis mandatis dei explendis cunctisqꝫ pietatis operibus quantū enituerit: ille ethereus liber tanto clarius expressit quāto in hijs segnius mundus obmutuit. Migrauit aūt ad dnm sexto kal. Marcij. anno regni sui quinquagesimo sexto aduentus beati augustini ad se ac suscepte xpianitatis vicesimoprimo: et anno domini sexcentesimo sextodecimo. Qui (vt bede verba ponamus) inter cetera bona q̄ genti sue consulendo conferebat etiā decreta illi iudiciorū iuxta exempla romanorꝫ cū consilio sapientium constituit que cōscripta anglorꝫ sermone obseruabant ab ea. In quibus primitus posuit qualiter id emendare deberet qui aliquid rex vel ecclesie vel episcopi vel reliquorū ordinū furtim auferret volens scꝫ tuitionē eis quorum doctrinam susceperat prestare. Eius autē sanctitatis testis est antiquitas veterumqꝫ sanctorū fauens auctoritas qꝫ scꝫ antiquitus a primordio ipsius inter sāctos celebrata sit solēnitas. Cū quodam tpe ei⁹ festiuitas negligeretur nec portic⁹ sua solito ornatu nec lumine vestiretur sacerdos quidā eadē nocte deuotionis grātia ibidē excubās vidit puerum quēdam de tumba sancti regis procedere cū tanta claritate: vt portic⁹ tota resplendere videretur faculam lucidissimam in manu gestabat facies benigna et niuea cū oculis siderijs illi erat aurea cesaries humeros velabat et contemplatorem suum stupidū et trepidū sic affat. Nec lucē inquit mihi in hac vna mea nocte ministrare curastis nec a deo dignum existimastis? At ego perenni illustratus splendore nequaqꝫ vestro indigeo lumine. Hec increpando dicens tūbam suam eodem contemplatore vigilante et euidentissime intuente subijt. In misterio visionis hui⁹ potest videri formā pueri significare ei⁹ post baptismū in xpo simplicitatem atqꝫ euangelicam peruuli innocētiam in nuditate: inornate sue porticus iniuriam in pretensa lampade fratrū to darguisse negligentiam et incredule ccitatis culpam.

De sancto ethelberto rege et martire.

Loriosus orientalium anglorum rex ethelbertus secūdū dignitatem seculi claris extitit natalibus oriundus et antiquorum regū nobilitate conspicu⁹ morum honestate preclarus patre quidem ethelredo matre vero leoueromia nat⁹. Et cū intelligibiles processisset ad annos traditur indolis puer sacris litteris erudiend⁹. Cūqꝫ in disciplina lrarꝫ pfecisset non voluptatū illecebris animū implicare curauit sed orationibus et elemosinis ceterisqꝫ operibus bonis tota solicitudine insudauit. Coetaneis eius ad ludos exercitatis: ipse in ecclesia conuersari gaude

bat. Demū adolescens factus et patre orbatus ad regni solium sublimatur. Prouidus eni erat in consilio iustus et misericors semper in iuditio et mansuetus in verbo. Parcere nouit subiectis et debellare superbos. Matrem suā diligebat vt dominā et quecunqz matri placebant: nō displicebant sibi. Monetur demū ab omnib⁹ regni sui nobilib⁹ immo ad vniuersis cogitur vt virginē ducat de qua herede m proprio suscitare possit in regno. Acquieuit rex humilis huiusmodi consilio et spe successiōis hereditarie cor docile ad sponsam capiēdam incēdit. Laudat quidam consul cuiusdam egeonis filiam nomine seledridā in australibus partib⁹ diuitijs opulentam: cui defuncto patre regnū remanserat regi consilium datur vt ei in coniugiū copuletur vt de duobus regnis vnū fieri posset. Repudiatur hoc cōsilium abnegatqz rex patrē virginis nequaqꝫ fuisse degenerē veruntamē ad omnem fraudē et dolū eum semper extitisse procliuē. Patri inquit meo graues tetendit insidias: fraudesqz nō distulit moliri diuersas. Displicet ergo mihi ignobile in eodem genere sortiri contuberniū: qđ hactenus a fide et veritate extitisse dinoscitur alienum. Ignobile iccirco vocari debet q: fundamētū nullius stabilitatis habet. Tandem habito cōsilio versus offam regem merciorū ad petendā in vxorem filiam ei⁹ ire disposuit sed i ipso profectionis exordio antiqꝫ equū ascenderet mirabile signū stupentib⁹ cūctis innotuit. Sub ipso namqz ascēdēte terra mota est imminens periculū mortis pfigurās tota diei claritas subtracta subito dispa ruit: et quasi quedā colūpna nebulis hinc inde oppositis obducta sub nube erupit que aliqꝫdiu quadā tenui flamma eis vestigia lucis ministrauit. Que columpna diu visa: a nube demū suscepta est. Deinde visus est nigrescere sol et horridas tenebras tetre noctis ingerere. Cūqz multi stupefacti mirarentur ethelbert⁹ cōsolatus est eos dicēs. Nolite turbari licet radijs occultatis nobis sol lucez negauerit diei nulla mesticie grauitate afficiantur animi vestri. Cumqz alter alterū vix videre posset: faciam⁹ inqt rex qđ nobis expedit mentes nostras et corpora humiliemus deo: et dn̄m rogem⁹ in terram prostrati vt tenebras ammoueat et cordis et corporis nobisqz lucem sue claritatis infundat. Prostratis in terrā cunctis: et dei famulo ethelberto diutius orante splendor diei repente illuxit et sol suos radios patefecit. Veniēs ergo rex in regnū merciorū cū membra sopori dedisset visionē vidit quam suis postea retulit dicēs. Videbatur inquit mihi cōsules ac tribunos regni mei in regno meo prope me assistere vbi multis sermonibus cū meis habitis: ruit a summo culmine totum fastigium regie domus mee cornuaqz thalami mei euulsa ceciderunt. Mat mea hec presens contēplabatur et eiulans lachrimabatur. Lachrime vero eius cadētes erāt quasi gutte sanguinis decurrentis in terram. Deinde aspiciebam arborē pulcherrimam in domicilio meo crescere proceram valde frondib⁹ et folijs mirabiliter expansam et decoram nulli⁹ arboris similitudini in pulchritudine comparandam Ad cuius radices quidā vltro insistebāt qui hanc toto conamine sue feritatis incidebant. Ex qua succisione quidā torrēs sanguis effluxit: qui ꝯtra orientē magno impetu cursum suū extendere festinauit In contemplatione vero eiusdem visionis eximie columpnū lucis ab austro sole splendidiorem videbam exurgere et mirantibus qui aderant et stupentib⁹ vniuersis ad celum vsqz flammiuomis radiis sequentib⁹ ascendere. Ego aūt erā singularis auis in terra totaqz extremitas alarum mearum erat aurea. Estimabā

qꝫ me arborem illā leuiter posse circūple-
cti si fortitudini mee vel potentie aliqua
occasio pateretur circūplectendi. Demū
pennarū remige temperato celeri volatu
superiora columpne lucis ascendo. Cum
aūt in supremo culmine illius ꝯsedissem
et claris luminaribꝰ que summꝰ ille oīm
princeps deꝰ in firmamento collocauit to
to oculor̄ aspectu sedulus contemplarer
audiui voces in sublime celestis armonie
miscere concētus: cuius nectarea delecta
tus suauitate siue ad dulcedinē melodie
magis magisqꝫ intentus sompno solutꝰ
sum. Cū aūt aliqui interpretarent̄ eū in
potentia et gloria regibꝰ preteritis potē
tiorem ⁊ excellentiorem futurū: rex ait.
Fides vtiqꝫ reuelatiōis aliud habebit ex
perimētū et maioris interpretationis lō-
ge altiorem pertiget ad actū. Facilis for-
tasse nobis hodie ad tyrannū patebit in-
gressus verū ignoratur libertas reuertē
di. Sententiā que super me prefinita est
a deo animo hilari et spontaneo patiēter
expecto. Nobis aūt videtur casus ille do
mus a summo fastigio corruentis: deso-
lationem regni significare post necē eius
Cornua vero thalami cadēdo ad terrā cō
fracta: fortitudo est principatꝰ eorū per
mortē principis sui conculcata ab inimi-
cis et in nihilum redacta. Sanguinolen
te lachrime matris dolores cordis sunt ⁊
passiones quos pro amissione filij sui si-
ne intermissione perferebat. Arbor proce
ra et longa regis personam designat cu
ius summitas frondibꝰ et foliis conden
sa ⁊ in latū expansa: latitudinem sancta
rum portendit virtutū per quā sanctorū
vita adornatur. Qui arborē succidebant
occisores beati martiris erāt. Torrēs sā-
guinis de succisa arbore: sanguis marti-
ris innocenter effusus creditur esse q̄ ad
orientem cursum suum direxit qn̄ inno-
centia mortis eius ad deū in celo vt vindi
ctam acciperet clamauit. Colūpna lucis
que vsqꝫ in celū tendebātur: claritas bo-
norū operū ipsius exprimitur. Quod se
esse autem videbat pulchritudine singu-
larem: cuiꝰ ale in extremitate erant au-
ree significat spiritū eiꝰ geminis alis vir
tutū dilectione: videlicet dei et proximi
circūdatum/splendentem fulgore ⁊ luce
bonorū operū: quibꝰ in summo culmine
lucide columpne subleuari et pertingere
posset ad gloriosam visionē eterne maie
statis dei. Audiuit etiam voces in celo ce
lestis glorie ad gaudia eū felicitatis eter
ne inuitantes. Mane aūt facto: cū ad cu-
riam regis offe appropinquaret: alftrida
virgo stans in excelso solio regē cum pul
cherrimo apparatu venientē considerās
admirata pulchritudinē gauisa est con-
templari militiā. Et cū multū regis ap-
paratū/pulchritudinem/et nobilitatem
cōmendaret: et eū patri laude et gloria pre
ferret mater eiꝰ inuidie stimulis agitata
statim in animo deliberauit regē ethel-
bertū morti tradere et regnū orientalis
anglie tāti regis interitu viduare. Et sta
tim ad regem offam intrās procidit se in
terram ante conspectū eius et suspirans
et ingemiscēs ait. Acquiesce princeps in-
signis consiliis meis et ne tradas regnū
tuū gentibus alienis que super populū
tuum constituent prelium et contra fili-
os tuos suscitabūt bellū. Heredes tui la-
queis eorum capientur et captiui in ma
xima miseria interficientur. Ad patres
tuos cum appositus fueris si aduenam
nobis dominari permiseris absqꝫ liberis
erunt vxores ⁊ vidue et viri morte peri-
bunt. Ecce adest ethelbertus rex petitu-
rus filiam tuam superbā per te facturꝰ
gentē tuam fiet rex idē semper ditior tu
vero ad omnia explēda pauperior ille for-
tior offa impotentior/ille superior tu in-
ferior. Et qr prouecta est etas tua et in se
nium versa: illum aūt iuuentutis gloria
quasi leonem sciunt esse magnanimū vu

ic duces tui et consules tui familiarit ob
sequentur. Fac ergo vt ei⁹ gloria fiat in
ignominiam et superbia hominis verta
tur in ruinā. Morte turpissima precipe
vt moriatur ⁊ de medio obprobriū nostre
gentis auferatur. Audisti mi rex que ti
bi necessaria sunt tu autē preuide que no
bis ⁊ populo tuo profutura sint. His au
ditis: conuocatis magnatib⁹ suis ait of
fa rex. Num inquit mea detrimenta et
dampna non consideratis? Nonne vide
tis gentes aduenas regis adolescētis in
sipienter huc aduenisse et iam super nos
exercere dominiū firmo animo decreuis
se? Quid hucusq; fortes fuistis et liberi?
Siccine nationibus alienis tolerabitis
esse subiecti? Ne patiamini hāc nobis in
ferri iniuriam qui vult vindicatur⁹ om̄e
genus vestrū accedat meq; larga manu
infinitas pecunias errogāte premia me
ritis cōdigna que ad sua secū reportet ac
cipiat. Incautū eū per manū apprehen
dat et in tricliniū meū vt amicum indu
cat. Ingressusq; cū fuerit domicilium
mortis ex abrupto patietur supplitium.
Prosilit statim e medio Winebert⁹ auari
tie stimulis agitatus assum inquit rex fa
ctur⁹ quod precipis ⁊ accepturus q̄d pro
mittis quoniā neminē poteris reperire
quem ad hoc exequendū negotiū melius
poteris accersire. Nam in domo p̄ris ei⁹
duodecim annis educatus et nutrit⁹ fui
et post mortem eius in ethelberti obseq̄o
aliq̄diu insudaui. Nemo ei vnq; famili
arior/nemo amicitior fuit. Et accepta a
rege pecunia ad regem ethelbertū perre
xit et illi obuians vultu hilari dixit. Op
time aduenisti princeps desiderabilis q̄c
quid petiturus accessisti gratanter obti
nebis. Hec loquitur dn̄s meus et pollice
tur. In accubitu suo regem offam inue
niens cū resederis coram eo quelibet po
stulata cū amore percipies. Minuit enim
sanguinem nec audet diei admittere cla
ritatem. Introibimus proinde ambo pa
riter ad aspectum eius. Sit procul a no
bis queq; frequentia militaris. Et acce
dens ad regem osculum ei dedit. Rex aūt
eius consilio credēs cū illo ingredit᷑ post
eos ianua obstruitur. Cūq; ad ostiū tha
lami accederēt: depone inquit p̄ditor que
so ethelberte rex baltheū ⁊ gladiū ⁊ quo
q; loco reconde: q̄m ad tyrannū nemo ar
matus intrare valet nisi vt prouocet᷑ ad
iram affectet. Et facto velociter prodito
ris consilio et ethelberto in thalamū itro
ducto ligari precipitur et ante conspectū
offe sine mora presentatur. Ducib⁹ vero
et militibus non admissis ostia recludū
tur: stat rex ethelbertus quasi agn⁹ man
suetus ad victimam veram habēs in hu
militate patientiam. Cōmendat dn̄o deo
aīam suam ⁊ palam ait. Non est in homi
ne via eius multa ei ex inspirato possunt
accidere que sibi accidentia nequaq; fre
quenter solet estimare. Heri securus erā
et liber nunc miserabiliter cathenis vin
culatus sum. Tenebre que me tanta ca
ligine inuoluerūt hanc mihi mortis horā
deo terminante prodiderūt. Sol dū suos
radios retraxit huius vite lucē mihi sub
tractā esse signauit. Sperabā petitionis
mee bonū prestolari euentū et ecce in cō
pedibus diris meipm̄ considero crudeli
ter astrictum. Tanq; latro aut predator
expecto sententiam dampnationis mee.
Dū hec et huiusmodi intersereret tyran
nus non ferens diutius eū viuere: quid
ministri inquit mei expectatis cur opus
desideratū non acceleratis? Irruite velo
citer in eum et perficite imperium meū.
Quo audito: sanctus martyr intimo cor
dis affectu cū magna deuotiōe orauit ad
dn̄m et se ante iusticiam ei⁹ peccatorē ēē
et reum cognouit. Tunc accurrens Wi
nebertus cū maximo impetu in sanctuz
dei irruit et gladio caput eius amputa
uit. xiij. kal. Junij. Quod videns filia re

gis offe: procidit se in terrā dicens. Grati
as ago tibi dn̄e ihesu christe qꝛ seruū tuū
ethelbertū carnis hodie ergastulo glorio
sa morte eductū participem fieri voluisti
celestiū gaudiorū. Et statim ad eos q̇ ad-
uentū dn̄i sui foris prestolabantur excla-
mauit voce magna dicēs. Quid hic foris
expectatis viri fortes: quid expectātes de
sideratis? Reuertamini ad terrā natiui-
tatis vestre: et ea que de rege eorū facta
sunt orientalibꝰ anglis nunciare prope-
rate. Amputato enim capite: dignū corā
deo compleuit martirium. Quod illi au
dientes cū mortem dn̄i sui vlcisci non va
lerent cū magno eiulatu ⁊ plāctu ad pro
pria reuertūtur. Tunc virgo alftrida spi
ritu sancto repleta ingemuit: pleraqꝫ ma
tri sue futura predixit q̄ sibi postmodum
contigisse manifestum fuit. Triennio in-
quit post hunc diem non viuet filiꝰ tuus
nec stabilietur regnū illius. Tu autē ipa
plus q̄ mensibus tribus in cōfessione dei
nō viues ⁊ linguā tuā a demonio vexata
corrodes / morte pessima morieris / ruet
iuuentus filij tui nec diu viuet egfridus
post mortē ethelberti. Vouit enim virgo
illa votū deo dicens. Non accedāt inquit
vlterius proci corrū pendā petituri virgi
nitatem meā: qm̄ dn̄o et regi angelorum
sacrandā et conseruandā cōmendabo eā
Ipsum spōsum ⁊ ducē habere volo: cuiꝰ
omnis multitudo celestis militie deserui
re congaudet imperio. Croulaudie palu
des xp̄o disponente videbo ibiqꝫ solitari
am vitam emulari incipiam ⁊ cōuentus
hominū euitare discam. Precepit autem
rex offa corpus truncū efferri cū capite ⁊
in ripa fluminis quod luggo dr̄ ignobili
sepulture tradi. Dum aūt ministri corpꝰ
sanctū ad tumulandū deferrent adeo le-
ue factum est eis pondus ac si res illa to-
ta celestis esset. Quidam vero sanctū ca-
put separatim gentantes vt maiori foret
ludibrio ante alios precurrētes in terra

volutabant. Eadē aūt nocte magna glo-
ria dni sup gloriosū beati martyris ethel
berti sepulchrū appuit et luminis immē
si claritas effulsit. Videbatur adeo flam
ma immensa vt tota regio igne putare-
tur accensa. Nam colūpna lucis sole splē
didior ab eius sepulchro vsqꝫ in celū ten-
debatur: quam velut flamme omnia de-
uorantis in girum scintille ⁊ radij corus-
cantes sequebantur. Que regi offe rela-
ta: eum grauiter terruerunt et vt penite
ret ad viam humilitatis reduxerūt. Qui
decimam omnium rerum suarum eccle
sie dei tribuit: agros etiam et rura ⁊ que
cunqꝫ possedit decimauit. Tertia post il-
lius martiriū nocte apparuit cuidā sim
plici viro quiescēti in stratu suo cum ma-
gna luce in habitu claro et vt velocit sur
geret imperauit. Surge inquit brithfri-
de surge et perge ad sepulchrum meum
et corpus meum iuxta monasterium pro
pe Waye fluuium constructum recondē:
ego sum orientalium anglorum rex ethel
bertus et vt hoc verbum facias: precepit
tibi deus. Expergefactꝰ a sompno vir il-
le oculos aperuit: et illustratā celesti cla-
ritate totam domum prospexit. Cumqꝫ
brachia vt sanctum comprehenderet ex-
tendere vellet: cum splendore claritatis
martyr abcedens non comparuit. Exur-
gēs vir ille ⁊ assumpto secum vicino suo
nomine egmundo corpus de terra eleua
tum locum ⁊ albis vestibus indutum in
curru posuerunt. Et occurrēs cecus qui
dam oculorum lumen sancti regis meri-
tis gratias agens impetrauit. Sepeli-
erunt autem corpus sanctum in loco qui
antiquitus ferulega dicebatur id est sal-
tus filicis nunc vero a prouincialibꝰ here
fordia nominatur. Eadem tēpestate per
plura annorum spacia vnaquaqꝫ nocte
super sāctum sepulchrū lux de celo emis-
sa radiabat: que quidē in colūpna ignea
gloriosum eius martyrium reuelabat.

Wilfridus demū rex: precepit cuidā epo suo locum sanctū adire et martyrē cū deuotiōe adorare Quo facto: magnalia dei que audiuit: sanitates infirmorū: curationes languorū quas oculis prospexit: innocētis regis interitū quē didicit principi suo nūciare curauit. Wilfridus igit rex ad eundē locum pecunias infinitas delegauit: ⁊ ecclesiā miro ope lapideo ad laudē et honorē beati martyris a fundamentis cōstruxit: primusq̄ oim regum eidē loco epm substituit: ⁊ terrarū possessionibus atq̄ regalibus ornamētis decorauit. ¶ Narratio. Nō multū post hec tempora instante die dedicatiōis ecclesie beati dionisij iuxta parisi⁹ res digna cōtigit memoratu. Leprosus quidam vigiliarū gratia secretū locū i ecclesia cūctis nesciētibus elegit. In ipso aūt noctis cōticinio tm̄ iubar totā illā ecclesiā illustrauit: vt multorū cereorū splendor illi iubari cederet: vtpote quā sol diuin⁹ illustrasset. Insompnē ducebat leprosus noctem illam ⁊ pre claritate ineffabili obstupuit quid lumen sequeretur expectauit. Et ecce dn̄s ihesus cū beatis apostolis petro ⁊ paulo: ⁊ sctis martyribus dionisio: rustico ⁊ eleutherio affuit Uidebat nāq̄ vigilibus oculis dn̄m ihesum niueis vestib⁹ indutū precedentē: ⁊ signa sue dedicationis luculenter parietib⁹ imprimentem ⁊ officiū epale seriatim cōplentem. Completo dedicatiōis officio: ad leprosum saluator accessit ⁊ dixit. Intrepidus audi ⁊ foris expectātibus vris epis que vidisti ⁊ que tibi mandauero aperi. Ne sollicitētur de cetero pro dedicatiōis ecclesie officio: qm̄ ⁊ nos ei manū cōsecratiōis adhibuimus: ⁊ prout vidisti totū cōsecrationis officiū expleuimus. Et ille. Quis inquit domie dictis meis fidē dare potest? Ego enim oim hoim miserrimus ⁊ abiectio plebis factus: apud hoies testādi locum nō habeo: qm̄ elephantina peste deformiter laboro. Et accessit ei saluator et leui tactu faciei eius manum admouit: eiusq̄ caput circūtegit: ⁊ ablata cū ipsis horribilibus pustulis cute: ipaq̄ cesarie leprosum sanitati restituit: ⁊ ipsam quā capiti eius carneā tunicā dextra erat: lapidi qui proximus erat deposuit: eamq̄ sicut erat effigiatim cū ipsis vlcerib⁹ manere fecit: vt ipsam faciem excoriatā verā faciem putares: ⁊ de leprosa effigie nichil dubitares. Et adiecit dn̄s. Uade si tibi non credent: istis visis discredere nō valēt. His dictis: tota illa beata visio ab oculis ei⁹ disparuit. Mane aūt facto adduct⁹ ad regē ait. Uere dedicationē isti⁹ ecclesie a dn̄o deo factā hac in nocte vidi ⁊ audiui: ⁊ ita demū sospitati reddit⁹ sum Et extendēs digitum: hic est inquit fenestra per quā dn̄s aulā hanc introiuit Si michi nō creditis saltē venite ⁊ ip̄is operib⁹ credite. Et adduxit eos ad lapidē nobilibus eximijs insignē. Quibus visis: lineamēta membrorū capitis aurium ⁊ palpebrarū: oris et nariū ita in suis manebāt locis imarcida vt omni ambiguitate depulsa etiā increduli nō dubitarēt Albugines et impetigines elephantine percussionis: sic in illa pelle dinoscebant vt vlcerose cicatrices humore intercutaneo sudare viderētur. Parietes quoq̄ diuinis insigniti manib⁹ rei geste testimoniū perhibebāt. Reposite sunt ille eximie inter reliquias: et quia nomen hominis illius ignorabāt: sanctū peregrinū eum vocabant. Acta sunt hec tempore regis dagoberti.

De sctā Ethelburga virgīe ⁊ abbatissa.

Ancta ethelburga in prouincia lindeseie in villa de staligtosi originē duxit: cui⁹ pater nomine offa nondū in xp̄o renatus per filiā suā ad fidem xp̄i cōuerti meruit. Hec enī virgo sancta a primeua etate carnis delicias et seculi

blādimenta abhoꝛrēs: nō leuitati non io
co dedita fuit. Cuꝰ studio hostis antiquꝰ
inuidēs patrem eius offam adhuc incre
dulū contra illā incitauit in furoꝛē: vt de
patre seuissimꝰ fieret persecutoꝛ. Puella
vero sancta capellā in qua baptizata fue
rat secretius sepe intrans crebꝛis suspi-
rijs ⁊ afflictionibꝰ deū inuocare studuit:
vt suā castitatē carnali coꝛruptela viola
ri nō permitteret. Uia quā pedes virgi-
nis venerāde in tam sctō pꝛoposito eūdo
⁊ redeundo calcarūt nūꝗ̄ marcescens in
coloꝛe viridi vt fertur semper perseuerat
Crescēte aūt etate cū pater copule carna
li eam tradere vellet: penitꝰ renuit: vt po
te que a pueritia spōsum ihesum xpm si-
bi ex coꝛde elegerat. Et parentū nō susti-
nens molestias vnius ancille comitatu
cōtenta patriā relinquere cogitauit. Ar-
repto autē itinere: ancilla tam graui siti
subito est afflicta: ꝙ nisi citius adiutoꝛiū
adesset: moꝛtē sibi vicinā non dubitaret.
Hoc grauiter ferens ethelburga: flexis
genibꝰ oīm creatoꝛē exoꝛauit quatinꝰ si-
ti ancille sue subueniret. Nec moꝛa: fons
de terra erūpens sitim ancille extinxit et
vsqꝫ hodie manare nō desinit. Cōtigit
illas tpe messis in domo mediocri hospi-
cio recipi: ⁊ post refectionē hospita cū sua
familia ad agrū pergens: assignato vni
cuiqꝫ opere laboꝛem virgini sctē assigna
uit: genibꝰ in terrā flexis ⁊ oꝛatione fusa
dei cooperāte grā sine manuū adiutoꝛio
laboꝛis impositi expletionē impetrauit.
Erkēwaldꝰ vero germanꝰ suus postea
londoniensis epūs de patrimonio suo am-
plissimo duo construxit monasteria vnū
sibi in loco qui dicit certeseia: vbi ipse pa-
ter monachoꝛū cōuersatiōe sctissima exti
tit insignis. Alterū vero monasteriū mo
nialiū cōstruxit apud berkingū: cui soꝛo-
rem suā virginē deo deuotā pfecit ethel-
burgā. In ope enī inuenta est trabs vna
operi admodū necessaria ceteris bꝛeuioꝛ
⁊ ideo fabꝛice minꝰ apta. Sctūs ergo er
kenwaldus ⁊ soꝛoꝛ eius aridā trabem in
ter manus suas arripiētes quousqꝫ cete
ris equaretur ipam in longū traxerunt.
Cōstructo itaqꝫ apud berkingū mona-
sterio cū sctā ethelburga habitū mona-
chalē suscipe decreuisset cū in anglia nul
lum monialiū mōasteriū fundatū erat:
sctūs erkenwaldꝰ regularibꝰ disciplinis
eruditā virginē noīe hildelithā de parti-
bus trāsmarinis accersiuit: cui tradidit
soꝛoꝛē suā ethelburgā moꝛibꝰ imbuendā
Que in bꝛeui oēs soꝛoꝛes sctitate ⁊ moꝛi-
bus trāscendēs: cōgregatis multis soꝛo
ribus abbatissa ⁊ mater oīm effecta est.
Carnē subiecit spūi: ieiunijs: vigilijs et
oꝛonibus die nocteqꝫ deo seruire studuit
oīa terrena velut caduca ⁊ friuola iudica
uit: sclm contēpsit: soꝛoꝛibus incessanter
pdicauit: ⁊ oēm vanitatē mūdi abhoꝛre
re docuit. Sūmus tandē arbiter vibꝛās
gladiū tendēs arcū: tenēs falcē acutā ex-
aminabat quos ad se colligeret. Ecce tē-
pestas moꝛtalitatis late vastās omia: ⁊
terrena dispēdia celi faciens lucra: sacer-
dotes ⁊ ministros mōasterij beate ethel-
burge passim abstulit a mundo: ⁊ terroꝛ
maximꝰ totū collegiū concussit. Quātis
tūc hoꝛtamētis virgo sctā soꝛoꝛes instru
xit: vt fide nō ficta oꝛnarēt lāpades suas
⁊ tota vigilantia oꝛonum oīmqꝫ opm bo
noꝛū in occursum dn̄i parate essent. Dul
ce enī sane habebat post matutinas lau-
des ⁊ vigilias nō ad lectulos sed ad sepul
chꝛa soꝛoꝛū ⁊ fratrū choꝛos ducere: et de-
functoꝛū aīas oꝛonibus deo cōmendare.
Hac illis deuotiōe quadā nocte ibidē mo
re solito psallētibꝰ ecce repente admirabi
lis claritas super eā celitus effusa: moꝛe
ingētis linthei late oēs operuit: et tanto
eas stupoꝛe pculit vt canticū qd̄ canebāt
tremefacte intermitterēt. Ipe aūt splen
doꝛ emisse lucis in cuiꝰ cōpatione sol me-
ridianꝰ videri posset obscurus: nō multo

post de loco illo eleuat⁹: in meridianā monasterij partē secessit et aliq̄diu loca illa operiens: cūctis videntib⁹ ad celi se alta subduxit: vt nulli esset dubium quin ipsa lux que aīas famularū xp̄i esset ductura in celis: etiā corporib⁹ earū locum in quo diē resurrectiōis essent expectature monstraret. Cuius radius lucis tantus erat vt frater quidā senior in oratorio positus vidit radios lucis per rimas ostiorū ꝛ fenestrarū oēm diurni luminis supare fulgorem. Quādam virginem monasterij sui pestis seua percussit et medio noctis tpe ardētibus cādelis ministri seruabāt moribundā. Cūq̄ȝ illa maiori luce quam mortalis aspect⁹ caperet cōfortata esset: ꝛ zelo illius visiōis accensa crebro clamore orauit vt istā mortalem lucernā velut inutilem extinguerēt. At illis qui nil preter lucē materialē vidētes: dictis puelle nō credētibus: illa subiūxit. Nūquid obsecro nō aspicitis quāt⁹ splēdor hic effulgeat. Tanta eni clāritate hāc domum video chorusc are: vt hec vr̄a candela videatur penitus deficere. Referebat eni quēdā dei famulū qui eodē anno obierat sibi apparuisse atq̄ȝ illucescente diluculo suū trāsitum ad supernā lucem sibi nūciasse Et factū est ita. Erat aūt in eius monasterio virgo quedā nomine tortgitha ardētissima virtutum emulatrix per multos annos dn̄o seruiēs in timore ꝛ humilitate: iunioribus studuit prodesse tam documento q̄ȝ exēplo: exhortando obsecrando ꝛ corripiendo. Hec tandē per nouē annos velut aurum in fornace egritudinis decocta: vt virtus in infirmitate perficeretur: ꝛ sanitatis offensas vel negligentias morbi medicina expiaret ꝛ tribulatio extollentiā reprimeret ꝛ patientia coronā augeret. Hec eni quodā noctis crepusculo egressa de cubiculo vidit subito humani corporis formā omni solis iubare splendidiorē a dormitorio sororū in arduā efferri. Lucebat ipso nitore siderea via ꝛ late chorus cātibus radijs clarū dabat intuenti spectaculū. Interea apparuerunt corde omni luce clariores in celū tendentes quibus eadē gloriosa species trahebatur. Nec multo post beata ethelburga ad celestia regna migrās premōstrate imaginis ōn̄dit spectacula sui trāsitus dedisse indicia. Virgo autē sancta ad extrema perueniēs plangentes sorores ꝛ eiulantes consolata est dicens. Nolite flere filie mee dilectissime sed potius mecū gaudete ꝛ gratias deo agite: ꝛ vocantē nos ad suā misericordiā tota deuotione sequamur ꝛ toto corde. Fratres nostri ꝛ sorores abiere immo nos precessere ploremus potius nos illis q̄ȝ illos nobis abesse q̄ ad beata secula migrauere: vosq̄ȝ mecum felicius optetis ire ad illa gaudia q̄ȝ me vobiscū detineri in hac erūpna Preueniamus faciē dn̄i in confessione et iugiter ardentib⁹ supernorū desideriorū lampadib⁹ simus parate venienti occurrere. Talia q̄ȝ plurima suggerēdo virgo sancta erectis ad celū manib⁹ animam creatori suo reddidit. Prefata vero tortgitha triennio sancte ethelburge superuixit: ꝛ prefatus languor illā ita exhausit vt consumptis carnib⁹ ossa pelli adherere vel resolui viderentur. Et ecce adest ei sancta ethelburga de superna habitatione splendida inuitās anelantē ad sua cōuiuia. Que cū magna mentis iubilatione gratias agens deo: spiritū emisit.

Regnāte ethelredo rege danorū exercitus angliā intrās cede ꝛ incendio omnia consumēdo ad depopulādū mōasterium ethelburge venit. Approximātes aūt sacro loco: prospiciunt immanem lupū pre foribus ecclesie vice ianitoris excubantē. Qui velut cōtra tot pecudes subito insiluit immaniq̄ȝ rictu ac dētib⁹ infrendēs: ꝑcul oēs absterruit: nec rebellare ausos fugā iire coegit Querūt tutiores adit⁹ ꝫ

ab alio ostio acrius vrsus ꝓpugnator ex turbat. Tertiū post hec ingressum temptantibus resistit leo vastissimꝰ arcetq̄ lōge rugitu ⁊ impetu efferatus. Per bestias tandē a bestiali feritate correpti et intelligētes se diuinitꝰ extrudi: sanctos loci orāt se cum pace admitti. Et cum illi ingrederētur pacis cultoribꝰ fere ingressum prebuerūt: ⁊ oblatis donis copiosis ⁊ iterū egressis: bestie nusq̄ cōparuerūt. Alio tpe cum turba paganorꝫ in monasteriū sctē virginis irruere niterētur quidā scalam ascendēs protinus de alto cecidit ⁊ fractis mēbris velut cadauer exanime iacuit. Hoc socij vidētes ad sepulchrū sancte virginis defunctū deferūt: et sibi veniā ⁊ mortuo vitā flebiliter implorāt. Nec mora resuscitato mortuo: abdicata idolatria baptismū ⁊ fidē susceperūt xp̄i. Inundātes iterū dani ⁊ vt fluuius sine obice effusi ⁊ omnia se armis cepisse rati ecclesiā sancte ethelburge ⁊ tumbā cōfringere aggrediūtur. Et ecce continuo diuina percussi indignatiōe: alij rabie alij cecitate reliqui diuersis cladibus sunt percussi. Hoc terrore compūcti: fusis precibꝰ meritis sancte virginis optatā sanitatē ⁊ temeritatis sue veniā consecuti: leti recesserūt. Mulieres tres cecitate percusse ad monasteriū sancte virginis accedētes meritis eius salutē sibi dari implorabant. Quarum vna per sanctā ethelburgam: altera per sanctā hildelitham: tertia per sanctā wlfhildā: erumpēte ex oculis cruore amissam oculorū lucē recipere meruerūt. Quellā contractā sanauit: cecum illuminauit: presbiterū normannū qui librū missalē quē virgo wlfruna conscripserat: furtiue ab ecclesia auferēs cū in mari quasi naufragium pateretur ad cor rediens satisfactionē promisit ⁊ fusis ad virginē sctām precibꝰ ad portū optatum peruenit. Uiri duo ferreis nexibꝰ astricti: confractis iuxta tumbam virginis sancte circulis ferreis et vsq̄ in mediū templi visibiliter excussis: leti ad suū deū laudātes redierūt. Abbatissa quedam loci eiusdē annis octo graui vexata languore dum quodā vespere sermocinaretur de libro vite sctē ethelburge de quo beda se memorat excepisse que indidit historie sue: nocte sequente vidit se ad tūbā sancte virginis ethelburge sedere a dextris et wlfrunā virginē a sinistris. Deinde apparuit ipsa tumba aperta ⁊ gloriosa virgo adiacere visa est cādidissimo lintheo obuoluta: ⁊ in capite eius aureū diadema. Et ait wlfruna. Accipe a pedibus huius sub dependente lintheo litteras quas inueneris ⁊ lege. Paruit illa ⁊ sigillū sustulit litteris ita inscriptum Regnat ethelburga cū xp̄o. Et soluto sigillo huiusmodi seriem aureis litteris totam inscriptā respexit. In tribulatione in angustijs: in necessitatibus: in multa patientia: in lōganimitate: in ieiunijs: in vigilijs: in charitate: ī castitate: per arma iusticie a dextris ⁊ a sinistris: et libenter gloriabor in infirmitatibꝰ meis: vt inhabitet in me virtꝰ christi. Cūq̄ talia ⁊ plura virtutū instrumēta perlegisset wlfruna ita subintulit. He sunt virtutes quibus beata ethelburga ad hanc glorie excellentiam qua nunc preminet ascendit. Quasi diceret. Quesisti eius vitam: ista est: imitare cum patiētia. Obijt autem virgo sctā ethelburga quinto idus octobris: circa annū dn̄i sexcētesimū septuagesimūsextū. Mulier quedā offerēs sancte ethelburge firmaculū argenteū mortua ad iudicium rapitur: et cūcta tā mala ꝙ bona excepto firmaculo statere apponūtur. Et cum videret bona sua satis pauca: multū timuit: ⁊ superueniens sctā ethelburga firmaculū in statera posuit: et velut arena maris malis oībus q̄ illa commiserat grauius apparebat. Quidam in extremis laborans ad iudiciū ra

pitur: et penis adiudicatus meritis sancte ethelburge vite restituitur.

¶ De sancta Etheldreda virgine.

Beata virgo etheldreda orientaliũ regis anglorũ anne filia extitit. Nati sunt aũt anne regi adulph⁹ et sctũs iurminus: et filie quatuor: videlicet sexburga: ethelburga: etheldreda et witburga. Uxor autem anne hereswida filia fuit herici nepotis regis edwini northãhumbrorũ. Etheldreda vero cum nubiles attigisset annos: australiũ girviorũ principi tonberto inuita traditur in vxorẽ. Sũt autẽ girwij oẽs australes angli i magna palude habitãtes in qua est insula de hely. Cõtigit beatã etheldredã noctis quieto tpe thalami cubiculum introire: quã se celeriter subsecuturũ princeps nũciauit. Quo audito: virgo sctã supra q̃ dici potest cepit cõtristari et mesta esse: a desiderio propositi sui fraudari timens. Et cũ preces et lachrymas ad deũ pro sua castitate seruãda deuota fudisset princeps cõcitus aduenit et in camerã introsperit. Et ecce dom⁹ illa quasi igne inflãmata intrisecus tota reluxit. Quo viso: terrore nimio correptus: pedẽ pre stupore retraxit: atq; ad eã clamãdo recessit dicens. Noli bona mulier noli estimare me tibi vlterius velle illudere: dñs deus protector tuus est et adiutor fortis. Non multo postea defuncto tõberto: traditur iterũ a parẽtibus northãhumbrorũ regi egfrido: cuius cõsortio duodecim annis vsa nõ vt coniunx sed vt dña: nõ solum timore dñi ductus verũ etiã sctitate ei⁹ allectus: venerata est ab eo ac dilecta. Petierat tamen rex prefatus btm̃ pontificẽ wilfridũ carnali titillatione sepe tactus: multa donaria adijciens: si ad thorũ maritalẽ eam posset inflectere. Sciebat enĩ virginẽ plus oĩbus presulẽ in deo diligere: ac ipm̃ nõ minus paterno affectu deo dilectã refouere. Uir tamẽ sctũs voluntati regie quasi assentiens regine dissuasit futura p̃mia pro castitate custodita ei renuncians. Assensu tandẽ regis vix impetrato: monasteriũ intrãs regina sub abbatissa ebba egfridi spõsi sui amita in loco quẽ coludi modo coldinghã vocãt: per wilfridũ epm habitũ sctimonialiũ suscepit. Post annũ vero cõuersionis sue constructo in regione elge monasterio: abbatissa effecta est. In primitiua enĩ anglorum ecclesia in honore semp ṽginis marie monasteriũ ibi fuerat fundatum per btm̃ augustinũ anglorũ apl̃m: cui⁹ opis rex ethelbertus fundator primus ministros deo seruientes ibidẽ instituit: quos pende regis merciorũ exercit⁹ patriã deuastans inde postea fugauit et locũ in solitudinẽ redegit quẽ vt premittitur virgo sctã reparauit. Cũ autẽ in monasterio ebbe deo seruiret: rex egfridus diuorciũ non ferens: de virginis abcessu plurimũ contristatus suorũ suggestione et instictu illã de monasterio eripere conabat. Quo audito: virgo sancta pudicitiã suã deo commendãs: cũ duabus ancillis collem eminentẽ ascendit. Deus aũt qui vẽtis imperat et mari: prece virginis sctẽ: mare suũ alueũ egredi et locũ in quẽ virgines ascẽderãt circuire fecit: et sine cibo et potu virgines in oratione psistentes occultauit. Quo viso: rex redijt et presumptiõis sue penituit. Cũq; virgines monasterij in rupis vertice degentes: sitis ariditate, ppter penuriã aque sepius laborarẽt: admonitiõe ebbe abbatisse ṽgo sctã etheldreda fusa intentius ad deũ oratione: fons aque dulcis iuxta eã cõfestim erupit et vestigia pedũ illius ascẽdentis et descendẽtis in latere mõtis tanq̃ in calida cera vsq; in hodiernũ diẽ ostẽsa sunt. Etheldreda tandẽ assumptis duabus virginib⁹ versus hely iter arripuit et trãsito humbrie flumine cũ, ppter estũ solis

in loco quodã lassata quiesceret ⁊ parum
sompni cepisset: euigilãs inuenit baculũ
itineris sui: quẽ ad caput suũ fixerat viri
di amictũ cortice fronduisse ac folia pdu-
xisse. Creuit ergo lignũ illud ⁊ fctã est fra
xinus magna ⁊ vocatur locus ille ethel-
dredestowe qd sonat repausatio etheldre
de: ⁊ ecclesia in honore virginis scẽ ibi fa
bricata est. Venit ergo ad possessionẽ suã
sibi a tonberto spõso suo collatã noĩe elge
qd interpretatur el deus: ge terra. id est ter
ra dei: modo vero hely vocatur scilicet di
gna dei dom⁹: ⁊ edificato ibi monasterio
sorores multas deo seruientes cõgrega-
uit: anno dñi sexcẽtesimo septuagesimo-
tertio. Ex quo eni monasterium petijt: li
neis nõ est vsa: semel tñ in die cibũ sum-
psit: vigilijs ⁊ orationib⁹ ita assidua exti
tit: vt a tempore nocturnarum vigiliarum
vsq; ad ortũ diei precib⁹ intenta in eccle-
sia perseueraret. Predixit quoq; obitus
multorũ de suo monasterio trãseuntium
ex hoc mũdo. Finẽ insuper suũ ⁊ qua fini
tura erat spũ prophetico pestem predixit.
Pressa demum quodam maxille tumore
ac colli dolore: delectata fertur plurimũ
hoc infirmitatis genere: solita suis dice-
re cũ virtute tolerantie. Pondus lãguo-
ris portãs merito in collo afficior me: re-
miniscor in eo gestasse moniliũ pondera:
qd vltra q̃ debuit etas iuuenilis facere
consueuit. Laudetur ergo pietas deita-
tis superne: si sic absoluar a reatu leuita
tis superuacue: dũ pro auro et margari-
tis nunc michi promineat de collo rubor
ardorq; tumoris. Hac itaq; ingruẽte mor
bi molestia: medicus peritus accersitur
qui fiducia artis sue fisus tumorem illũ
pungens incidit sub maxilla: vt purulẽ
tus humor efflueret tãti tumoris. Cũq;
leui⁹ per biduũ se habere videretur: ter-
tia die prioribus aggrauata dolorib⁹ fe-
lici cõmertio dolorẽ oẽm ⁊ mortem cõmu
tans: cõpletis in abbatisse officio septem
annis nono kal. iulij ad dñm migrauit:
⁊ in locello ligneo sepeliri meruit. Cum
aũt sexdecim annis in terra sepulta iace
ret crebrescẽtibus circa tumulũ eius mi
raculis: ⁊ corpus de terra leuari et ad lo-
cũ decentiorem trãsferri deberet: famuli
aptũ lapidẽ quesituri nauiculã ascẽden-
tes: ad vrbem grantcestre desolatã ex in-
sperato deuenerũt: et prope vrbis murũ
sarcophagũ mire pulchritudinis ⁊ mar
moris albi reperientes assumpto secum
lapide: gaudẽtes reuersi sunt. Statuto
translationis corporis scẽ virginis die:
apertoq; locello: sine omni corruptela vel
diminutiõe aliqua cũ vestibus quib⁹ se-
pulta fuerat: ita incorrupta et illesa et in
tegra est reperta: ac dormienti simillima
ac si eadẽ die fuisset sepulta. Tumor aũt
colli eius sola cicatrice incissure remanẽ-
te sanus reperitur. Locus aũt ille sive ex
nobiũ a copia anguillarũ que in eisdẽ pa
ludibus sepissime capiũtur ab incolis el
ge vocabatur: sed a modernis mutato no-
mine hely modo nũcupatur. Anno aũt
dñi nongẽtesimo septuagesimo: ⁊ ex quo
sctã etheldreda in loco illo monasteriũ fa
bricauit ducentesimo nonagesimoseptio
⁊ a deuastatiõe per iniquitatis filios yn-
guar ⁊ hubba ⁊ loci desolatiõe facta: an-
no centesimo: ethelwoldus eps de cõsen-
su ⁊ auxilio regis edgari locũ reparauit
⁊ expulsis clericis insolenter viuẽtibus:
monachos introduxit. Erat ei inter ho
stes prefatos nephãdus quidã cui⁹ feda
cruenta manus crebros torquet in ict⁹.
Ictibus ⁊ crebris tumbã ferit ipsa bipe
nis. Efficit et tandẽ crebro feriendo fora-
men: qd vsq; hodie cũctis intuẽtibus ap
paret. Quo facto: nulla celestis indigna
tiõis fuit dilatio: sed mox cũ intollerabili
dolore: vtroq; priuatus est lumine: ⁊ spi
ritum miserabiliter maligno cui seruie-
rat emisit. Ethelwoldus aũt eps britth
nodũ prepositũ suũ primũ abbatẽ loco il-

li ordinauit Multas terras tam per se a rege emptas ab ipso rege gratis datas deo et scte virgini cõtulit: et tandem a rege emit quicqd in insula obtinuit et monasterio scto dedit. Cũ presbiter quidam ante monachorum institutionẽ loci regimẽ possidẽs: incorruptionis virginis scte fidẽ credulã nõ adhiberet: cum quatuor sociis ad tumulũ accedit. Est aũt in ipso tũbe lapide foramẽ a sinistro latere a perfido pagano vt premittitur factum vbi sacerdos surculos maratri quo pauimenti superficies compta fuerat arripiẽs intromisit: vginea mẽbra attrectat. Et cãdelã accendens virgule cuidã fixit: et per foramen intromisit: sed oculorũ acie caligata: nulla presumptori intrĩsecus aspiciẽdi datur facultas. Interea super mũdissimas deo dilecte virginis vestes candela decidit: arsit sed ardẽs nil lesit. Nec his saciat⁹ infelix virgã arripit: in extremitate acuit et findit virgã vt prius immittẽs vestib⁹ infigit: et manũ in girum voluẽs foras vestes extrahit. Socii aũt manus apponẽtes vestẽ nõ dimittũt: donec particula a sacerdote fuerat abscisa. Et ecce cõfestim de manibus eorũ vestis ablata: introrsum quasi inuisibiliter est retracta. His ita gestis sequitur mox pestis acerba que illicitã sacerdotis cõiugẽ cũ filiis prostrauit: ac totã eius progeniem diffusa funditus cũ sacerdote extirpauit Nec sic vibrat⁹ ferire cessauit celestis gladius quin duos eiusdẽ facti conscios vna die perimeret. Tertius vero litteris imbutus: ita mente prorsus alienatus est: vt nichil oĩm que didicerat memoria retinens: lunaticus misere vitam finiuit. Quartus vero paralisi percussus: meritis tandẽ sancte virginis saluti redditur Quidã britstan⁹ noĩe vsuris et multis malis irretitus: infirmitate detent⁹ grauissima: sub habitu mõastico residuum vite sue in monasterio sctẽ virginis si cõualesceret deo seruire pmisit. Cunqz bona sua illi monasterio cõtulisset: ministri regis ne habitũ indueret ex parte regia prohibẽt: asserẽtes eum furem esse pecuniã regis in latrocinio habere et celare: et vt penã euaderet: habitũ querere. Ad iudiciũ traditur: accusatur et negans cõuiciis afficitur ligatis pedib⁹ et manibus: londoniis ducit et in carcere vinculis ferreis cõstrictus nõ modico tpe coartatur: sctãm etheldredã et sctm̃ benedictũ continuis gemitibus suspiriis et lachrymis die nocteqz inuocabat. Tandẽ cum magno lumine apparuerũt ei sctũs benedictus et sancta etheldreda cũ sorore sua sexburga Cui sancta etheldreda ait Quid nos inquit britstane totiens lachrymis pulsas tantis clamorib⁹ cõmoues. Ego sum inquit etheldreda quã tu totiens inuocasti. Hic autẽ sctũs benedictus cuius auxiliũ popocisti. Tunc cõuersa ad benedictũ: eya inqt dñe bñdicte fac qd iussum est a dño. At ille appropinquãs digitum in anulo ferreo posuit: et vincula homine nichil sentiente extraxit de manuqz quasi indignãdo cõpedes proiiciẽs: trabẽ solarii tã fortiter percussit: vt de sonitu custodes excitati: vinctos fugisse timerent lucernã accenderẽt sed carcerẽ intrantes hoiem illũ solũ esse solutũ reperiẽtes: stupore magno replẽtur. Cũqz cũcta ab illo hoie audita regie matildi seriatim retulissent: iussu eius liber dimittitur: et vinculis i ecclesia sctẽ virginis in rei memoriam suspẽsis: sub habitu monastico vir ille vitã finiuit. Vice comes quidã dapiferum habebat noĩe geruasium: cui pro nequicia sua totius vicecomitatus negocia cõmiserat. Qui hoĩbus sancte etheldrede valde infestus tanq̃ speciale bellũ contra eam suscepit: et oẽm eius possessionem q̃tum potuit impugnauit. Cui sancta virgo cũ sororibus apparẽs voce terribili increpauit eũ dicens. Tunc es ille

qui hoīes meos totiens vexasti ⁊ ecclesiā
meā inq̄etasti? Habebis pro mercede vt
alij per te discant familiā xp̄i iniuste non
grauare. Et cū baculo quem manu tene
bat: loco cordis tanq̄ eum pfossurus per
cussit: sororesq3 eius sctē baculorū stimu-
lis eum pupugerūt. Illo vero fortiter ex
clamāte: dn̄a miserere dn̄a miserere: fa-
muli accurrentes causam strepitꝰ inqui
runt. Et ille. Nōne inquit vidistis sctām
etheldredā cū sororibus suis cum baculi
sui aculeo me trāsfigentē? Et his dictis
oculos terribilit̄ voluēs expirauit. Mo-
nachus quidā heliensis religione ac pie-
tate p̄ditus: vidit nocte quadā se raptū
ante tribunal maiestatis dei cui astabat
regia quedā claritate siderea sed gemēs
⁊ anxia pro suis famulis et filijs miseri-
cordiā dei implorabat. Eminus eni quā-
dā cōspicit personā arcū in manu haben
tem cū sagitta extēsum: missa a dn̄o ver-
sus ecclesiā ad percutiendū. Motus tan
dem prece virginis dilecte miserator do-
minus quē ad vlciscendū miserat reuoca
ri iussit. Euigilās turbatur valde: ⁊ per
tractans secū ad disperdendū non nisi ad
hely flagellū intellexit esse transmissum.
Eodē tp̄e plures de mōasterio de presen-
ti vita rapti erāt: ⁊ reliqua pars langui-
da morti iacebat Altera nocte vidit de tu
mulis sctārū sctimoniali habitu quasdā
surgere: iter quas que pulchrior videba-
tur lectos egrotantiū adijt: caput manu
suauiter tetigit cuiusq3: ⁊ ad illū qui hec
vidit accedēs dixit. Me quā cernis ethel
dredam huiꝰ loci sum aduocata ⁊ pro ve-
stris apud deū excessibꝰ interuentrix assi
dua: quā inter choros beatorū maiestatē
dei exorare vidisti: et nunc huc progressa
sum in hac mortis clade eis salutem fer-
re parata. Et factū est vt oēs languētes
sanitate recepta grās agerēt deo. Qui-
dam noīe picotus genere normānꝰ comi
tatū cantabrigie occupās terras sctē vir
ginis in comitatu ip̄o iuasit ⁊ tenuit. Cō
monitus a quibusdā ne libertatē virgi-
nis sctē minueret ⁊ falcem in alienā mes
sem non mitteret: respondit Que est illa
etheldreda de qua dicitis? Nescio illam ⁊
terras nō dimittam. Nec mora: a nullo
prorsus hoīe quo deuenit vel qualiter in-
terierit sciri potuit.

De sanctis Ethelredo ⁊ Ethelbricto martyribus.

Edbaldꝰ rex cancie filiꝰ ethel-
berti per sanctū augustinum
ad fidē cōuersi ex vxore sua fi-
lia regis francorū noīe emma
genuit duos filios ermenredū ⁊ ercōber
tum: ac vnicā filiā noīe enstrithā que in
monasterio de folkstan qđ ipsa cōstruxe-
rat sepulta est. Mortuo aūt edbaldo: suc-
cessit filius eiꝰ ercōbertus qui sororē san-
cte etheldrede sexburgā noīe duxit in vxo
rem: ex qua genuit filiū noīe egbertū: du
asq3 virgines sctās erkengodam ⁊ erme
nildā. Ermenredus vero frater ercōber-
ti ex oslana vxore sua: sctōs ethelredū et
ethelbrictū: quatuorq3 filias dompneuā
ermenburgā atq3 ermengitham procrea-
uit. Tradita est autē dōpneua merwal-
do filio pende regis merciorū in vxorem:
qui genuit ex ea sctās milburgā: mildre
dam ⁊ milgitham: sctūq3 puerū merefi
num qui dū adhuc pueriles gereret an-
nos ex hac luce ad deū migrauit. Ethel
redus siquidē et ethelbrictus post morti
parentū suorū adhuc puerili etate consti
tuti: regi egberto filio ercomberti ad edu
candū cōmendati sunt: sed execrandꝰ ho-
stis oīs equitatis inimicus iniquū quē-
dam noīe thūnir: cōtra infantulos: liuo-
re inuidie stimulauit: cui p̄curationem
regni egbertus impartiuit. Cumq3 eisdē
seuissimꝰ satelles: beatos germanos san
ctitate industria ac virtute indies pficē-
re cōspiceret: verens q̄ si vita potirētur
longiori acceptiores illo regi haberētur
furore insanie acriter contra eos exarsit:

atque sedulo apud regem illos clanculo criminari accusareque solebat: simulque veneno so affirmans ore: quoniam si forte hac presenti luce diu fruerentur profecto ipsum natosque suos terreno suo priuarent regno: interpellareque regem cepit: precibus fraudulentis: ut ipsos interimere eum sineret occulte. Rex autem eo quod affinitatis ac sanguinis propinquitatis causa eos non modicum diligeret: nec petitioni sue: nec voluntati deo detestabili nullo modo conscientia scelus abhorrente noluit consentire. Sed pessimus ille a cepto desistere proposito liuore agitante non valens: assidue regem crebris implorans flagitationibus blandimento false adulationis ut suo annueret affectui insestabat. Tandem vero cum rex simulata voce se nolle prorsus scire respondit. Nouit ille crudelis carnifex quid ageret. Confestim ut atra obtexit nebula noctem caligine: felices illos iuuenes in loco qui estrige dicitur crüenta interemit nece: ac clam sub regia non destitit sepelire. Et ecce instar flagrantis facis emicuit super sanctos prolixe immenseque lucis radius qui per summum regie aule culmen usque ad celum protendere visus est. Post gallicinium vero rex a sopore euigilans surrexit: reseratoque ostio foras egressus: vidit cominus iubar ipsius chorusci fulgoris radiasse. Stupet nec mirum ingentique pauore concutitur. Imperat mox accersiri ad se celerime impijssimum satellitem thunir: quem minaci vultu sciscitabatur indignando quidnam de suis adolescentibus et propinquis actum foret. Quo tandem cuncta confitente: rex iram diuine indignationis pro consensu tante iniquitatis ad modum pertimescens: concito cogi imperat consilium episcoporum et presente archiepiscopo theodoro inquirit quid sibi optimum esset agendum. Timeo inquit et valde pertimesco ne iustam et debitam domini iram pro tante iniquitatis consensu incurram. Nec enim de consensu necis eorum me excusare valeo. Et cuncta que de radio viderat referens: de consensu cunctorum pro domina dompneua martyrum sorore quantotius mittere non tardauit. Veniente itaque illa ante presentiam regis: benigno voluntatis affectu concessit ei efficaciam mentis sue pro merorris afflictione quo afflicta erat pro germanorum suorum deletione. Elegit itaque secundum deum dispositionem pro eorum precio terram quadraginta aratrorum in loco qui appellatur tenet. Cumque amne transito ad locum peruenisset: ait rex. Quanti ruris partem pro nece fratrum tuorum affectas habere? Illa respondit. Non amplius expeto quam cerua mea suo cursu lustrare vult in eundo asserens sic diuinitus sibi esse insinuatum: ut tantum ad usum sumere deberet proprium quantum prepeti cursu cerua giraret. Agilis quippe cerua celerem ante illos agebat motum: cursu directo cuius vestigia cuncti sequentes donec ad locum qui thunreslan dicitur deueniret. Cuius loci vocabulum a maligno illo thunir sumpsit exordium. Nam ille in loco illo regi appropians fraudulenta mente adulanter illum taliter est affatus. Gloriose rex quam diu animalis huius bruti gressum sequi non desinis? Et si hec indocta fera omnem hanc circuire terram discurrendo satagit: num tu totam huic immoderate femine largiri molia ris? Vix verba compleuit: et ecce a tergo frendentis equi cecidit: et fractis ceruicibus expirauit: ibique sepultus est: super quem maximus lapidum exstructus est aceruus qui ab incolis usque hodie thunirslan vocitatur. Quam grata enim deo eorum extitit conuersatio cum post interemptionem impiam mundo eosdem tam micanti declarauit radio ut undique notum foret quantus in eis flagraret amor diuine equitatis quos iniusta ferijt ultio cruenti tortoris. Tempore autem regis ethelredi filij edgari ossa eorum apud monasterium de ramesia translata usque in hodiernum diem requiescunt. Dum vero in priori monumento martyris sancti quiescerent: crebris eos miraculis dominus decorare dignatus est. Inter

q̄ latro quidā ouē cuiusdā pauperis rapiēs per cimiteriū vbi martyres quiescebant transitū fecit. Et ecce cōtinuo humi prostratus ouem in manib⁹ gestās vitalem spiritū amisit. Insequente aūt viro cui furtum fuerat illatū recipit propriū: dimittit reū vltione sctōrum innocentiū morte subitanea preuentū. Facta est aūt eorū trāslatio de loco wakering dicto ad cenobiū ramesieie sextodecio kal. nouembris

De sctō Ethelwoldo epō et confessore.

Rāt eni parētes scti ethelwoldi ex ingenua xpianorū ꝓpagine oriūdi wētane ciuitatis vrbani: tpe seniores edwardi regis anglorū florentes in mādatis fideliter incedebāt. Felix eius genitrix cū eū in vtero cōceptū gereret intempesta nocte sompniū vidit. Uisum nāqꝫ sibi est se pre forib⁹ domus sue sedere ⁊ obtutibus suis adesse qddam sublime vexillū cui⁹ summitas celū tangere videbat. Qd se inclinādo honeste ad terrā fimbriarū suarum velamine circūdedit impregnatā. Rursum ꝓcera altitudine erectū ⁊ inflexibile stabilitate robustū: ipm vnde inclinabatur repetijt celū. Expgefacta autē mulier rursus sopore deprimit: ⁊ ecce repēte vidit ex ore suo ꝓsilire ⁊ auolare quasi aureā mire magnitudinis aquilā que volādo cūcta wentane ciuitatis edificia auratis pennarū remigijs obumbrauit ⁊ in alta celorū se eleuādo disparuit. Accidit eni quadā solempni die cū more solito nutrix illius ad ecclesiā pergere ⁊ orationi incūbere decreuisset: tam validā inundantis pluuie tempestatē erūpere: vt extra loci limen vbi puerū tenebat: pedē mouere nō posset. Que dū merens amarissime fleret: caput humiliter oipotentē dnm rogatura declinauit. Et ecce nullā molestiā tēpestatis sentiēs: subito inuenta est cū infantulo sedens in ecclesia quā adire disponebat: ⁊ qꝫ nulla ratiōe credere potuisset vt fieret: factū vehemēter expauit. Cū aūt creuisset puer tradit⁹ est sacris litteris imbuendus. Erat enim natura agilis atqꝫ acutus ingenio: ita vt quicqd didicerat tenaci memorie cōmendaret. Cū aūt adoleuisset et famam eius ethelstanus rex audisset: eū festinātẽr acciri precepit ⁊ secum manere fecit. Demū iubente rege ad gradū sacerdotij promotus est. Cōtigit ei tunc elphegū epm ordinasse simul dunstanū: ethelwoldū et quēdam vocabulo ethelstanū. Completa aūt missarū solēpnitate ait eps. Hodie corā deo trib⁹ viris manus imposui: quorum duo ad epalem pertingēt apicē: tertius aūt per lubrica voluptatū blādimēta miserabili fine tabescet. Tūc ethelstanus interrogauit sctm antistitē propinquum suū dicens. Nū ego ero pontifex? Cui ille. Nō erit tibi pars in ordine illo: neqꝫ in hac veste diu permāsurus es. Et factū est ita: nā post modicū ad lubrica seculi lapsus est. Ethelwoldus tandē glastoniā adijt ⁊ sub abbate dunstano habitū monasticū suscepit: vigilijs ⁊ orōnib⁹ insistēs ⁊ abstinētia seipm edomās: semper ad ardua virtutū anelabat. Qui cū ab oībus amaretur: ⁊ ab abbate decan⁹ monasterij cōstitueretur: nullū elatiōis periculū incurrit: sed tante subiectis prebuit humilitatis exemplū: vt quotidiano manuū ope ortū excolēdo laboraret: ⁊ fratrib⁹ ad prandiū poma ac diuersi generis legumina prepararet. Audiens aūt rex edredus sctitatem hui⁹ viri instinctu matris sue edgine tradidit ei quēdā locum abendonia noīe quo modicū antiquitus habebatur monasteriū: sed tunc neglectū ac destitutum. Cōtulit ei rex ad reparationē domorū de thesauro suo: ac mater eius largius solatia munerū ei direxit. Factus autē abbas loci illi⁹ monachos cōgregauit ⁊ in magna vite sctitate illos rexit. Uenit ergo rex quadā die

ad monasteriũ ⁊ mẽsus est oia fundamẽ
ta monasterij ꝓpria manu rogauitq; eũ
abbas vt cum suis secũ prandere digna
retur. Annuit rex ⁊ iussit abbas habun-
de propinari oibus idromellũ. Hauserũt
ergo ministri tota die ⁊ vix liquor ipse ad
mensurã palme inebriatis oibus immi
nutus est. In eiꝰ nãq; cõgregatiõe erat
frater quidã elstanus noie simplex ⁊ ma
gne obedientie vir: quẽ abbas iussit pre-
uidere cibaria artificũ monasterij. Qui
quotidie carnes coxit ⁊ operarijs sedulꝰ
ministrauit focũ accendẽs ⁊ aquã appor-
tãs. Accidit aũt vt abbas quadã die il-
lũ fratrem iuxta caldariã feruentẽ stan-
tem aspiceret: ⁊ videret oia vasa munda
ac pauimentũ scopatũ hilari vultu dixit
ad eum. O mi frater elstane hãc obedien
tiã michi furatus es quam me ignorãte
exerces. Sed si talis miles es xp̃i: qualẽ
te ostendis: mitte manũ tuã in bullientẽ
aquã ⁊ vnũ frustum de imis michi impi
ger attrahe. Qui statim sine mora mit-
tens manũ suam ad imũ lebetis abstra-
xit frustũ feruidũ aque nõ sentiens calo-
rem. Hic postmodum abbas effectus ad
gradũ ep̃alẽ wiltonie ꝓmoueri meruit.
Erat nãq; ethelwoldus ecclesiarũ ac di-
uersorum operũ edificator eximius. Te-
tendit ergo ei cõmunis aduersarius soli
tas sue malignitatis insidias vt eum si
vllo modo posset extingueret. Nã quadã
die dum vir dei in structura laboraret in
gens postis sup eum cecidit et in quãdã
foueã deiecit: oẽs pene costas ex vno eiꝰ
latere confregit: ⁊ nisi fouea illum susce-
pisset: totus cõquassatus extitisset. Vir-
tute dei ab hac molestia cito conualuit.
Iubẽte tandẽ rege edgaro: vir dei ethel
woldus a sancto dunstano ep̃s wintoniẽ
sis cõsecratur. Erãt aũt in veteri tũc mo
nasterio canonici nephãdis moribus im
plicati: elatiõe insolẽtia atq; luxuria pre
uenti adeo vt nõnulli eorũ dedignarent
missas suo ordine celebrare: repudiãtes
vxores quas illicite duxerãt ⁊ alias acci
piẽtes gule ⁊ ebrietati iugiter vacabãt.
Quod minime ferẽs ep̃s accepta a rege
edgaro licentia expulit eos ⁊ monachos
de abendonia introduxit quibꝰ ipse ab-
bas ⁊ ep̃s fuit. Misit autẽ rex ministros
suos clericis precipiẽs vt cõfestim loco re
nunciarẽt aut habitũ monasticũ suscipe
rent. Qui nimio pauore cõterriti et vitã
execrãtes monasticam intrãtibꝰ mona-
chis illico exierũt: sed tamẽ postmodũ il-
lorũ tres habitũ induerũt. Nã vsq; tunc
in gente anglorũ non erant monachi nisi
in glastonia et abendonia. Clerici tunc
predicti liuore ⁊ inuidia ducti venenum
fortissimũ ep̃o propinarũt: ⁊ statim facie
ĩ pallorẽ mutata: viscera illiꝰ ingrassan-
te veneno cruciãtur. Surrexit a mẽsa et
posuit se super lectũ dicens in corde suo.
Vbi est modo fides tua: vbi sunt cogita-
tiones sensus tui. Nõne verba xp̃i vera
sunt quibus in euãgelio pollicetur dicẽs
Et si mortiferum quid biberint credẽtes
non eis nocebit. Nõne ipse qui hec loqui-
tur presens est diuinitate licet absens sit
corpore: Ipse ꝓculdubio hoc virus in te
euacuare potest. His dictis: oẽm letiferũ
haustũ quẽ biberat fides sua ꝓtinus ex-
tinxit: ⁊ hilari vultu fugato dolore surre
xit. Annuente aũt rege edgaro canoni-
cos de nouo monasterio nũc hida vocato
expellens: monachos cũ abbate introdu
xit. Ordinauit aũt illis abbatẽ ethelga-
rum qui postea australiũ saxonũ ep̃s fa-
ctus: post sctm̃ dunstanũ in archiep̃atũ
successit. Apud wintoniã quoq; mona-
sterium monialiũ in honore beate virgi-
nis construxit. Locũ quẽdam modo hely
vocatũ fisco regio redactũ dato nõ modi-
co precio emit: monachos ibidem ordina
uit brithnotũ prepositũ suum abbatem
instituit: ⁊ locũ edificijs reparauit Emit
quoq; a rege locum modeshamstede: mo

do burgh vocatũ: basilicãqꝫ cõgruis edificiis ornatã in honore beati petri consecrauit: mõachos cõgregauit: eadulphũ eis abbatẽ instituit: qui post sctm̃ oswaldũ eboracensi ecclesie in cathedrali in honore residebat. Tertiũ nichilomin⁹ locũ precio acquisiuit qui propter spincta circũquaqꝫ succrescentia thorneia vocabat et monachos ibidẽ statuit et godmannũ abbatẽ eis prefecit. Sicqꝫ factũ est cõsentiente rege vt partim dunstani cõsilio et actione: partim ethelwoldi sedula cooperatiõe monasteria monachorũ ⁊ monialiũ vbiqꝫ ingẽte anglorũ construerentur Circuiuit vir dei singula mõasteria mores instituens: obediẽtes vt in bono proficerent verbis admonẽdo ⁊ stultos ⁊ obstinatos vt a malo discederẽt verberib⁹ corrigendo. Erat nãqꝫ terribilis vt leo discolis ⁊ peruersis humilib⁹ ⁊ obedientibus se quasi agnũ mitissimum exhibebat: ita serpentine prudentie tẽperãs seueritatẽ: vt columbine simplicitatis nõ amitteret lenitatẽ. Quẽ si quando zelus rectitudinis cogeret vt iura disciplie subiectis imponeret: furor ipse non de crudelitate sed de amore processit: et intus paterna pietate dilexit quos foris quasi insequens castigauit. Pater erat et pastor monachorum: peruigil sanctimonialiũ protector ⁊ virginũ: viduarũ consolator: peregrinorũ susceptor: defensor ecclesiarum: corrector errãtium: recreator pauperum: pupillorũ et orphanorũ adiutor. Accidit enim vt acerba fames vniuersam britanniam vehemẽter premeret: ⁊ inopie magnitudo plerosqꝫ dira clade extingueret. Uir aũt dñi omnem pecuniã quã habebat in vsus pauperũ expendit Cũqꝫ pecunia deficeret: tolli iussit ornamenta queqꝫ ⁊ argentea vasa perpluria de thesauris ecclesie confringi iussit et in pecunias redegit intimo cordis suspirio protestans se equanimiter ferre nõ posse muta metalla integra perdurare: hominem vero ad imaginem dei creatum precioso sanguine xp̃i redemptum mendicitate et inedia perire. Sustentauit itaqꝫ innumerabilẽ multitudinẽ egenorũ: qui periculum famis euadere cupientes ad eum vndiqꝫ confugerãt: in plateis omni solatio destitutos resocillãdo subleuauit singulis necessaria ministrãs donec misericordia dei de celo in terrã prospiciens et humano generi solita pietate subueniens: malum inopie temperaret. Uerũ quia dominus (sicut scriptura dicit) quẽ diligit corripit ⁊ omnẽ filium quem recipit flagellat: vir dei frequenter infirmabatur in viscerib⁹ morborũ tumores in cruribus sustinebat noctes plerumqꝫ insompnes pre dolore ducens: ⁊ in die licet pallidus tamen quasi sanus et nil molestie sentiret ambulãs: memor apostolice consolatiõis qua dicitur: quia virtus in infirmitate perficitur. Et rursum. Quãdo infirmor tũc fortior sum ⁊ potens. Et iterum. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me virt⁹ xp̃i Et q̃uis acri pulsaretur molestia: minime tamen esu carniũ vsus est: nisi semel cogente maxima infirmitate iussu dunstani archiepiscopi: ⁊ iterum in infirmitate qua obijt. Contigit aliquando clericum sancti episcopi cui sanctuz crisma fuerat designatum: minus olei q̃ necessitas exposcebat accepisse ⁊ hoc parũ quod acceperat in ip̃o itinere perdidisse. Cum autem episcopus pueros cõfirmare vellet: ⁊ clericus ampullã non haberet: turbatus ⁊ anxius repetit iter quo venerat huc illucqꝫ diligenter circũspiciens inuenit ampullã in via iacentem oleo plenã: cuius nec medietas pauloante fuerat repleta. Qua assumpta: cũ timore et gaudio reuersus est. Cum monachus quidam furti reatũ perpetrasset: ethelwoldus ep̃s mandauit: vt qui rem abstulerat

rat ꝙ totius redderet cũ sua benedictiõe:
aut i tali loco proiiceret vbi inueniri pos
set. Quod cũ induratus frater facere ne
gligeret intrauit eps capitulũ et ait. No
luit sacrilegus pecuniã quã furatus est
reddere cũ benedictione reddat eam mo
do cũ dei omnipotentis maledictiõe & sit
ipse ligatus non solum in anima sed etiã
in corpore nostra auctoritate. Et ecce mo
nachus ille sedẽs inuisibiliter ligabatur
brachiis sibi inuicem adherentib⁹ sub cu
culla. Omnia reliqua membra mobilia et
ad vsum habebat apta. Tandẽ exiẽs post
episcopum confessus est ei se fuisse reum
nihil tamen de ligatione indicauit. Cui
episcopus blando sermone respõdit. Mo
do saltem bene fecisti licet sero confitẽdo
peccatũ tuũ habeto nunc nostrã benedi
ctionem. Et statim soluta sunt brachia il
lius episcopo nesciẽte. Cũ eni magno co
namine veterem renouaret ecclesiam et
fratres frequẽter laborarent cõtigit quẽ
dam fratrẽ a summo culmine vsq ad ter
ram cadere. Qui mox vt terrã attigit in
columis surgens stetit nil mali de tanta
ruina passus. Cũ nocte quadam lectio
ni operam daret cõtigit eũ ob nimiam vi
gilãtiam obdormisse et candelam arden
tem super librũ decidisse. Cõsumpta vo
candela et expergefacto episcopo liber il
lesus repertus est. Cũ aũt sanctus dũsta
nus esset abbas glastonie vidit in somnis
quandã mire celsitudinis arborem q̃ ra
mos suos expandere visa est ad orientem
& occidentẽ/septẽtrionem/et meridiẽ su
per vniuersam britannie regionẽ. Cui⁹
arboris rami innumeris erant maiorib⁹
et minoribus cucullis onusti. Ipsa vero
arbor in summo cacumine gestabat vnã
pregrandem cucullam que manicarũ ve
lamento supereminens protegebat cete
ras & ingenti proceritate supergrediens
vniuersas ipsum contingebat celũ. Vir
autem domini dunstanus vehemenẽ at
tonitus interrogabat hec sibi demonstrã
tem canis angelicis decoratũ dicẽs Que
so venerande senior que est hec robusta &
sublimis arbor cuius rami lõge lateq ex
pansi tam innumerabiles cucullas susti
nent. Cui ille. Arbor hec quam vides ab
ba dunstane situm designat huius insu
le magna autem cuculla que huius arbo
ris summitate erigitur ipsa est monachi
tui ethelwaldi qui in hoc monasterio de
uote christo famulatur. Relique vero cu
culle quibus hii rami videntur onusti mul
titudinem designant monachorũ qui ei⁹
eruditione sunt instruẽdi & vndiq in hac
regione ad dei seruitium ꝯgregãdi eius
q ducatu peruenturi sunt ad gloriam re
gni celorũ et ad societatem cũ christo re
gnãtium spirituũ beatorũ. Ipse namq
ethelwoldus sompniũ quod ipse viderat
quibusdam monachis suis referebat di
cens. Putabam me stare iuxta littus ma
ris vbi mihi videbatur adesse quedã ma
xima nauis in qua multitudo copiosa pi
scium & maxime anguillarũ conclusa te
nebatur ab imo vsq ad summum. Cũq
mecũ tacitus cogitarem quid sibi vellet
hec visio repente audiui vocem dicentem
mihi. ethelwolde ethelwolde hoc tibi mã
datum celitus a deo missũ est: excita hos
pisces quib⁹ hec nauis impleta est & ora
tionib⁹ tuis effice vt sit homines sicut an
tea fuerunt. Cuius iussioni mox ego ob
temperans steti pro eis ad orationẽ & la
chrimarum ymbre perfusus ingemiscẽs
dixi. Domine ihesu christe cui nihil est i
possibile respice propitius ad animas dia
bolica fraude deceptas que a sẽsu huma
ne rationis alienate sunt et more bestia
li i lubrico hui⁹ seculi ceno mirabiliter in
uoluuntur ne queso bone ihesu permit
tas vt de eis triumphans glorietur hũa
ni generis inimicus sed per tui sancti no
minis omnipotentiam resuscitentur ad
vitam vt sompnum eterne mortis euadẽ

tes te verum et vnicum mundi saluato-
rem agnoscãt et deinceps semper ad trã
quillum salutis tue portum confugien-
tes ab omnibus mundi perturbationi-
bus immunes existant et sub tua guber-
natione securi permaneant. ¶Tuũ est eni3
christe mortuos viuificare et ymaginem
tuam quam creasti in decorem suum pri
stinum reformare qui venisti in hũc mũ-
dum peccatores saluos facere ⁊ dira mor
tis supplicia passus in cruce fundere di-
gnatus es sanguinem tuum preciosum
pro salute omnium nostrum. Cum hec et
hiis similia cõpuncto corde et spiritu hu
militatis effunderem ecce quos antea pi
sces videram subito homines effectos et
a morte resuscitatos vidi et perrexerunt
festinanter ad terram copiosa hominum
multitudo quorum multos agnoui inter
quos vnus retrorsum cadens iterũ in an
guillam versus est ille videlicet ethelsta
nus qui mecum quondam presbiter fue-
rat ordinatus quem deinceps nullo mo-
do excitare nec vt homo fieret poterã effi
cere. Reliqui omnes leuauerunt vocẽ in
celum manibus plaudẽtes ⁊ gratias deo
referentes quia per ineffabilem eius cle-
mentiam et per mee peruitatis interuen
tum meruerunt a morte ad vitam reuo-
cari et humane rationi quam amiserant
restitui. Ego autem gaudens in domino
et ꝯgratulãs illis euigilaui et hanc visio
nem vobis o filioli mei iccirco refero vt ⁊
vos cũ bonorum operũ fructu in sancto
proposito perseueretis quo per gratiam
dei positis in eorum numero cõputari ꝙ
mihi licet indigno cõmissi sunt. Hic san-
ctus episcopus kalẽdis augusti anno do-
mini nongẽtesimo octuagesimo quarto
episcopatus sui vicesimoquarto regnan
te ethelredo rege migrauit ad dominum
cuius corpus subita immutatiõe fuit re-
nouatum lacteo cãdore perfusum roseo-
q3 rubore venustatũ ita vt quodammodo
septennis pueri vultum pretendere vi-
deretur et apud Wintoniã in veteri mo-
nasterio in cripta ad australem plagam
sancti altaris sicut olim sibi celitus ostẽ
sum fuerat cum magno honore sepelit.
Anno duodecimo post obitum eius qui-
dam ceco apparuit precipiens vt Winto-
niam pergeret et ad eius tumbam visũ
reciperet. Iccirco inquit te visito et ꝙ ti-
bi ventura sunt prenuncio vt per tue sa-
lutis signum manifestetur quia me opor
tet leuari de tumulo ĩ quo nũc iaceo. Qui
cum locum tumuli se nescire diceret: san
ctus ait. Cum illuc veneris monachũ ac
cersiri faceas nomine Wlstanum hic cu3
verba tua audierit mox te ad meum per-
ducet tumulum et ibi recipies lumẽ ocu-
lorum tuorum. Qui cum omnia vt iussũ
fuerat perfecisset sanitatem integrã re-
portando ad propria remeauit. ¶Transla-
tum est corpus quarto idus decembris ⁊
in choro ecclesie collocatũ vbi meritis eius
multa miracula vsq3 in hodiernum diem
operari dignatus est deus. Puer quidã
peruulus in infantia lumine oculorũ pri
uatus cum ad sancti sepulchrum perdu-
ctus esset: mox caligo sue cecitatis abces-
sit: et oculos pueri veniens splendor lu-
cis apparuit. Quẽdam furem pro mul-
tiplici reatu sanctus elphegus episcopus
flagellis cesum mitti iussit in cippũ acrio
ribus supplitijs cruciãdum. Cumq3 diu
sic in penis iacuisset: quadam nocte appa
ruit ei sanctus ethelwoldus dicens. Mi-
ser cur tanto tempore sic in trunco iaces
extensus? Et ille. Dignas domine susti-
neo penas quia frequẽter in furtis depre
hensus ab eis non cessaui sed mala que fe
ci iterum atq3 iterum repetiui. Cui san-
ctus ait. Cessa vel modo a furtis ⁊ sis so
lutus a nexu compedis huius. Qui illico
surgens et exiens procidit se ad pedes sã
cti elphegi episcopi narrauitq3 ei rem ge
stam per ordinem et ille pro honore tanti

patris sinit eū abire indēpnem. Hic vt i cronicis inuenitur inter profusa cōuiuia que tunc in anglia a danorū aduentu exhibebantur: pane et aqua vtebatur vir p omnia beate marie et sancto cuthberto deuotus cuius sedem post obitū eius nūq̄ potuit aliquis impune dormitando premere quin tetris ymaginibus territus resiliret increpantib⁹ illis cur sedem episcopi indign⁹ vsurparet. Dū semel quedam simultas anxia inter ipsum et godwinū comitem esset suborta nec pacifica ri possent iratus episcopus recedendo dixit. Per dominā meam mariam male sibi erit. Nec ab illa hora quieuit godwin⁹ a viscerum tortura donec benedictionem ab episcopo perciperet. Ad dunelmū tādem profectus est vbi quod magne videbatur audatie reuulso sepulchri opercu lo cū sancto cuthberto quasi cum amico loquebat̄ mun⁹ amoris deposuit et abijt.

¶ De sancto Felice episcopo et cōfessore.

Historiographus gētis anglorum beda venerabilis sacerdos mētionē memoria dignā de sancto felice epo facit. Indecens quippe esset vt tā sancti viri opinionē sub silentio transire debuisset. Fuit enī admodū doctus: et que docuit bonis operibus assidue execut⁹ est Cū omni dulcedinis suauitate que docebat proferre solebat. vt eo leui⁹ iugo x̄pi suos auditores posset subiugare. Erat ei ortus et educat⁹ atq̄ apicis pōtificalis in fula sublimat⁹ i burgūdie partib⁹ et dn̄o ducente ad anglie partes tempore honorii pape honorijq̄ archiep̄i cantuarie peruenit. Cū enī in terra sua nulli⁹ cōmotus turbine plurima mūdi pompa circūuallatus eēt hec oīa mundana cū propria patria diuino fragrans amore postponens dereliquit. Nā vulgante fama cognouit plurimā gentis anglorū partē adhuc paganismo subditā nimio iccirco desiderio hāc adire anelabat vt i ea aliquē iusticie fructum acquirere posset. Mari eni prospere transcurso: ad honorij archiep̄i presentiam incolumis peruenit. Cūq̄ eū cū omī charitatis officio excepisset et multa sibi inuicem que dei sunt conferrēt: felix tandem secreta sui propositi et affectū voluntatis sue denudauit. Quo cognito pro tanti viri desiderio ac sponsione qua se perseuerare in predicatione promisit: magno gaudio replet⁹ est. Adijt ergo quasi audacissim⁹ preliator campū certaminis de hoste inuisibili triumphaturus et mitis vt agnus lupine genti se immersit lupine inq̄: quia necdum agnino vellere circūamicta totamq̄ in breui prouinciā orientalium anglorum ad fidem cōuertit Regno itaq̄ orientaliū anglorū post erpwaldū successorem redwaldi frater eius sigbertus prefuit homo bonus ac religiosus. Qui dudū in gallia dū inimicitias redwaldi fugiens exularet: lauachrū baptismi percepit et sic patriam redijt. Ubi vero potitus est regno mox ea que in gallia bene disposita viderat imitari cupiēs instituit scolam in qua pueri litteris erudirentur iuuante sancto Felice episcopo quā de cancia acceperat. Uerū dū adhuc sigbert⁹ regni insulas teneret crebro sācti felicis monitu in tātum celestis regni amator factus est vt relicto regno monasterium quod sibi fecerat accepta tonsura christo militaturus intraret. De martirio vero eiusdem regis i vita sancti fursei habetur. Accepit autem sanctus felix sedem episcopatus in ciuitate dōmok et cū decem et septem annis eidem p̄uincie prefuisset: octauo idus marcij plenus bonis operibus in pace quieuit et in eodem loco sepeliri meruit. Euoluto autē aliquo tempore sanctissimum eius corp⁹ magno cum honore ad regiā eximiamq̄

villam de seham transfertur & in ecclesia quam viuens lapidea structura dño construxerat reconditur. Non minima namq; cōgregatio monachorum sub abbate regulariter degentium tunc ibi floruit q̄ postea a nephando duce ynguar prouintiam illam vastante trucidantur. Tempore q̄q; canuti regis abbas rameseie ethelstanus ossa sancti felicis cum magno honore ad ecclesiam suam transtulit vbi vsq; in hodiernū diē xp̄o donāte requiescit.

¶ Narratio. Iohānes presbiter damascenus grecis literis eruditus infra septē annos omnem liberaliū artium scientiā apprehendit et monasticum habitum assumens missas de sancta maria frequenter celebrare consueuit. Orationes/ antiphonas/ respōsoria/ et prosas fecit quas in eius festis ad ipsius laudē decantabat. Traditos ei nobilium filios erudiendos literis instruxit et ad dei timorem & amorem in omni morū honestate diligēter informauit. Egressus demū cum scolarib⁹ vrbis muros spaciandi gratia a sarazenis capitur et in persidem ductus cuiusdam nobilis filiū literis et morib⁹ instruendū suscepit et infra paucos annos ita informatum reddidit vt inter magistrū et discipulum nulla differentia inueniri potuit. Audita tandem fama iohānis imperator theodosius missa legatiōe sub pena capitis dño suo mandat vt ei q̄totius mitteretur. Uenienti ergo iohanni cōstātinopolim dedit imperator monasteriu3 in quo deo seruiret & ipse sepius veniens de statu regni et salute anime sue cum eo tractaret. Iuuenis autem ille in perside relictus nequitie spiritu agitatus epistolam dictauit et scriptam constantinopolim furtiue mittēs in loco vbi a ministris imperatoris inueniri potuit iactari fecit eratq; talis. Dilectis amicis qui sunt in persida damascenus iohannes monachorum minimus salutem. Noueritis imperatorem robur exercitus ad diuersa bella in nationes extremas misisse vrbemq; regiam et finitimas hominibus vacuas remansisse. Quoniam ergo sapientes estis secum congredi poteritis & victoriā vobis paratam absq; mora vtiliter obtinere. Inuenta igitur a ministris epistola & coram imperatore perlecta traditio ab omnibus exclamatur forma littere: et mod⁹ scribendi respicitur et iohannis esse imperatori nunciatur. Trahitur ergo cum iniuria multa ad imperatorem & popul⁹ ipsum non sacerdotem sed proditorē non monachum sed apostatam proclamās et furibundus vix ab eius oculis eruendis continebat. Tunc imperator facto silentio suspirans ait. O nequissime iohānes beneficijs meis ingrate malum mihi pro bono reddidisti sarrabaita pessime quantum est in te patriā perdidisti mihiq; ac meis libertatem auferens in captiuitatē nos retrusisti. Ostensa autem ei epistola respondit ita. Uere domine formam scribendi ac dictandi genus meum hic esse cognosco sed testis est mihi deus q̄ eam omnino non feci. Cumq; omnes eum veritatem occultare velle dicerent et absq; dilatione eum morte puniri exclamarent iudices pari assensu dicunt ipsum quia specialis imperatoris amicus fuerat nō debere occidi sed manus que tantum facinus perpetrauerat abscidi. Quo facto iohannes gratias deo egit et abscisa manu ad detestationem sceleris et monachorū obprobrium suspensa est in monasterio eius. Iahannes mox ante imaginem beate marie mancus adueniens discooperto vulnere et extento brachio cum ea pie rixabatur dicens. Eccine domina nostrorū premia sunt meritorum ecce tuorum beatitudo seruorum. Esto domina mea digne pro meritis peccatorem flagellare voluisti sed vt quid instrumentū officij tui permisisti penitus abscidi. Hec quippe ma

nus hymnorum laudis tue cantica sepius scribendo parabat et deo patri sacratissimum corpus et sanguinem filii tui in honore tuo ad peccatorū salutē offerebat Et ecce tandem regina virginū affuit cū ingenti lumine et hilari facie ait. Quid agis puer meus fidelissime? Heu inquit ille domina q̄d me interrogas? Quinimmo interrogo ego te. Ecce ad meum immo ad tuum dedecus in ecclesia pendet: abscisa clientuli tui manus. Et illa. Conforare fili in domino manū tibi restaurare potest qui totum hominem plasmauit ex nihilo. Et eo vidente manum ab ecclesia delatam brachio in momento restituit. Tunc ille gratias agens manū fratribus ostendit et missam beate marie celebrauit. Quo audito imperator pedes ad eum venit et ore manum deosculās si suum dictandi genus et formam scribendi quisquā haberet inquirit. Quod ille quidem eidem retulit. Quesitus calumniator capitur et peccatum confitens suspēdio iudicatur. Sed iohanne interueniente mors in exilium conuertebatur.

¶ De sctō Fiacrio heremita et cōfessore.

Sanctus fiacrius cōfessor vir vita mirabilis ī hibernie ptibus nobilissimus extitit natalibus oriundus sed a ppinquorum cura solutus ⁊ seculi tumultu expeditus solitariam cupiēs vitam ducere: parentes patriamq; reliquit et domino ducēte in francie partes aduenit. Eo tempore quo sctūs pharo relicta seculi militia meldorum pontificiū possidebat cum sanctus fiacrius cum sociis suis hospitalitatis gratia expetiit. Quem piissimus pharo libenter suscepit et vt mentis illius affectum indagare valeret q̄diu vellet secum manere concessit Cuius vultum simplicem et religiosum intuens ait. Obsecro charissime vt mihi originem tuam patriamq; et archanum tue mentis affectum quo tendis ⁊ quo nomine vocaris innotescas. Si deinde consilium tibi congruum prebere queo teste deo libenter donabo. Cui sanctus fiacrius respondit. Reuerētissime pater hibernia scotorum insula mihi meisq; genitoribus originem dedit et quia solitariam vitam ducere concupisco patriam parētesq; fugiens dereliqui locum quemlibet congruum heremitis expetā sed nomine fiacrius vocor. Nunc ergo tuam almificam paternitatē supplicit̄ efflagito quatin⁹ si locum quempiam nemorosum in hiis partib⁹ inesse noueris quo sacris orationibus insistere queam mihi indulgere non differas. Hiis auditis beatus pharo gaudens effectus ait ad eū. Habeo vtiq; nō procul hinc nemus quoddam in iure proprio quod incole brodilum vocant ad exercendam vitam solitariam vt credo satis ydoneū. Quod si cōtemplari desideras illuc vsq; pergamus. Quo ostenso ait episcopus. Frater charissime locus iste iure hereditario ad me spectat ⁊ si ad habitandum in hoc loco tibi placuerit tātu ex eo quantū tibi necesse fuerit deuotus offero et alachriter concedo. Quo dicto beatus fiacrius mox ad eius vestigia proruens et obortis lachrimis decollato sibi beneficio gratias referens ait. Beatissime pater solo ītuitu locus iste nimiū me delectat. Satis enim est et ab oī prorsus hominum frequentia remotus. Digressis ab inuicem sanctis vir dei fiacrius auulso nemore monasterium in honore beate marie construxit et de die in diē virtutibus accrescens et sibi auster⁹ effectus se christi seruitio arctius subdebat: et quod famelico corpori quotidie subtraxit peregrinis ⁊ pauperibus misericorditer errogabat. Si quisq; lacertorum robore priuati aut elingues effecti sine nec

uorum ariditate ꝯtracti aut maligni spiritus infestatiōe vexati vel etiā totꝰ corporis incomoditate detenti ad eū veniebant vel deferebantur sola manus ipsiꝰ īpositione dei suffragio incolumitati pristine reddebantur. Fragrabat igitur vndiqꝫ opinio illius sancta et multi ad eum veniebant et vt haberet vnde necessitatibus aduenientium subueniret et de laboribus manuum suarū inopiam pauperꝝ reuelaret visum est ei ꝙ amplior et spaciosior locus foret vtilis et necessariꝰ ad hortum faciendum ad plantandū olera ⁊ aliarum herbarum diuersarū genera. Et ꝗuis beatus pharo prius ei tantū sui nemoris concessisset quantū suis necessitatibus cōueniret tamen locū ampliare et hortum facere sine licentia pontificis humilis heremita non presumpsit. Accessit igitur ad episcopum et rogauit eū vt circa domum suam liceret ei tantum nemoris auellere ꝙ ibidem hortū facere posset Cui episcopus tātum terre concessit quātum in giro circa domū suam propria manu fodiendo in vna die fossato circundare posset. Tunc sanctꝰ inclinato capite gratias agens et ad locum suū rediens facta oratione baculum suum per terram trahebat et tactu baculi terra dehiscens patebat et nemus hinc inde corruebat. Mulier interea quedam aduenit que viso terre hiatu rei nouitate stupefacta hoc episcopo nunciare festinando celeriter properauit heremitā asserēs eē maleficū nō dei cultorem sed magū et incantatorem. Reuersa igitur mulier sancto viro conuitia contumelias atqꝫ blasphemias irrogare presumpsit et eum auctoritate episcopi: ab incepto opere cessare ꝑcepit ipmqꝫ episcopū aduenire nunciauit. Uir ergo sanctus ab incepto opere cessans iratꝰ ⁊ tristis super petrā resedit. Et ecce petra durissima diuino nutu mollita vt sessiōi scti viri esset habilior sub ipso cōcauū eidem prestitit locum. Eadē eni petra in eiusdē sancti monasterio conseruat͛ et locus sessionis eius demōstratur cuius tactu debiles et infirmi restituti sunt sanitati. Uidens ergo episcopus lapidem cōtra naturam cauatū ⁊ tactu baculi terram patuisse ⁊ nemus hinc inde corruisse fossataqꝫ profunda subito facta fuisse heremitā deinceps feruentius dilexit et ei familiariꝰ adhesit. Ad irā siquidem a muliere ꝓuocatꝰ uir dei orauit vt deꝰ vlcionū dn̄s iniuriam suam ita vindicaret ꝙ om̄is mulier monasteriū eiꝰ ingrediens sui corporis infirmitatē incurreret. Quedā post hec mulier diues et nobilis cupiens videre quid accideret mulieri que in monasteriū ꝑfatū intraret in illud ancillā suā manibꝰ impulit ⁊ dn̄a illa oculū amisit ⁊ ancilla illesa permansit. Mulier altera pedem in monasterio posuit vnū qui statim pes intumuit ⁊ tumor ascendēs tibiā genu ⁊ crus occupauit. Beatus igitur sacrius signis et virtutibus in vita sua claruit et ad eiꝰ tumulum mēbra languētiū modo sanitati quolibet morbo fuerit grauata restituuntur. Transijt aūt ad gaudia celestia quintodecimo kal͛. septēbris et floruit circa annū domini sexcētesimū vicesimūsecundū.

Ⓒ De seruo dei Finano epo et confessore

Reuerentissimus pontifex finanus qui ⁊ Wallico nomine Winninus appellatur: patre capreo matre vero lassaraa radeorum gēte ⁊ nobili prosapia de nudia oriundus fuit. Quem beatus patricius hiberniensium episcopꝰ venerandū insignemqꝫ epm futurū esse predixit Cū eni cena magna qua parētes eiꝰ totam familiā suam per tres noctes satis habūde procurauerāt vinū deficeret de pueri scitate scdm beati patricij vaticiniū confidētes tria vasa debili ceruisia

plena per manū eiusdem infantis signā-tes in colorem et saporem optimi vini cō-uersa sunt. Adueniente post hec colmā-no antistite ad erudiēdū docilis puer tra-ditur cū quo in omni obedientia et humi-litate aliquot omnis instructus est factus est aliquādo dū beatus antistes manum suam ad sanctū puerū iam legente qua-dam de causa percutiendū cum flagello sursum extēderet angelus domini ipsam in aere suspensam retinuit. Quo facto fi-nanus in terra prostratus ait. Pater mi cur me nō cedis? Et ille fili hoc volo face-re: sed tamen diuinitus impeditus sum. Ergo si vis flagellari ad alium magistrū ire te oportet. Ego enī ab hac hora nunꝙ̄ te corripiam. Et misit eū ad venerabilem senem coelanū noendrumensem abbatē ꝛ vt corporis illius ac aīe curā haberet di-ligenter cōmendauit. At ille faciem iuue-nis intuens statim dixit. Iste meus nun-ꝙ̄ erit discipulus vere enim in celo et in terris honore et merito longe me precel-lit. Nam episcopꝰ erit sapientia clarꝰ et religione ac sanctitate conspicuꝰ. Hoc au-dito finanus prophetico spiritu tactꝰ ait Nec mora videbitis huc venire quem se-quar ꝛ sub quo erudiar qui mihi in omni-bꝰ necessitatibꝰ succurrat. Et ecce naues quibꝰ sctissimus pontifex nomine nēnio cū suis inerat de britānia venientes por-tum insule coram monasterio tenuerunt Quibus cum gaudio ꝛ honore susceptis prefati patres iuuenē finanū venerabili epō cū omni diligentia commēdarūt. Cū eodē repatriantem nauigauit ꝛ in eiꝰ sede que magnū vocabatur monasteriū regu-las et institutiōes monastice vite alquot annis probꝰ monachus didicit atqꝫ in sā-ctarū scripturarū paginis nō parū profi-ciens insudauit et per inuocationem no-minis christi multa miracula fecit Quē-dam hoiem genere grecū pro immanissi-mis sceleribus suis multis annis vexa-tum quem legio demonū dum per qua-cunqꝫ mūdi partes sanitatē querēs ibat infeliciter sequebatur ab omni corporis et anime lāguore sua pce liberauit. Re-gis britannie filiā ipm carnali amore ni-mis diligentē ꝛ quadā die ad illicitū actū impudēter alicientē ꝛ iusto dei iuditio co-ram pr̄e et pplo post peruū interuallum ob hoc defunctā parentū ꝛ astantiū gemi-tibꝰ cōpassus ad vitā castā ꝛ sanctā reuo-cauit. Uas aque cuiusdā hois inuidia ve-neno infectum confidens in dn̄o bibit et nullum oīno nocumentū postea inde sen-sit. In monachorū itaqꝫ regulis ꝛ in sā-cte scripture paginis non mediocriter in-structꝰ apostolicā petere sedem decreuit vt quicquid scientie salutaris forte mīnꝰ haberet illic ad plenū haurire posset. Ibi enī annis septē studiosus indagator per-manens ad sacerdocij gradū ascēdit Cū enī populo romano in ecclesia quadā ver-bum dn̄i predicaret quorundā clericorū inuidia ne a populo vox illius audiretur organa et tubas ceteraqꝫ musice modula-tionis instrumēta simul sonare fecit. Hec tn̄ oīa altitudine mirabili virtute diui-na vox sua superans cōmendātur et deꝰ in sancto suo glorificat. Quos post hec numerose mltitudinis populos ydola co-lentes predicatione simul ꝛ miraculis ad fidem xp̄i iuxta italiā conuertit ꝛ quorū-dam pedes ipsorū in eum irruentiū terre herere fecit. Cumqꝫ rex eorū lignū ad cru-cifigendum virū dei terre infigi iussisset eidem ligno altera eius manus adhesit/ altera suo lateri iuncta fuit. Oēs tn̄ pe-nitentes et ad fidē cōuersos illico soluit. Duo insuper leones de silua pxima vi-ro sctō precedēte veniētes ipmqꝫ catulos eorū in sinu portantē quasi vacce vitulos corā oī populo sequebātur p ciuitatē. Si enī hoc faceret deo suo se credituros spo-sponderūt. Insuper et virū quēdā ab eis occisum vite restituit. Hijs itaqꝫ pera-

ctis: famulus dei cũ sanctorũ reliquijs al
tarique marmoreo ac tribus rotundis la-
pidibus angelorum ministerio sibi traditis
quibus vite sue spacio legendo/scribẽdo
et orando vice lucernarũ nocturnis fun-
gebatur horis repatriare festinauit. Ac-
cepto post hec presulatus officio quantis
in hibernia miraculis effulserit hominũ
vere nemo nouit. In ecclesia q̃ cella mõ-
tis vocatur quandam monialem a morte
suscitauit ministrũ cuiusdã episcopi sub
mersum ad vitam reuocauit et episcopũ
nomine nathũ a mortuis reuocauit q̃ sa
lutari viatico de manu finani suscepto:
in pace quieuit. Filium cuiusdã vidue
triduo defunctum et resuscitatum bapti
zauit. Iniquitatis filium qui discipulum
eius hasta vulnerauit excomunicans di-
xit. Carnem tuã volucres celi comedent
et ossa vndique dispersa terra non suscipi-
et animaque infelix ad inferna sine fine de
scendet. Modico post hec elapso tempore
illum dei inimicũ ventus ab austro flãs
in profundam vallem mari proximã de-
trusit vbi lignea sude trãsfossus pẽdens
interijt. Filium dameni regis seruum
dei dum corpus domini consecraret ni-
mis inequitantem ac ne sanctum opus fi
eret irreuerenter prohibentem: per eius
orationem ad dominum extensis mani-
bus profusam malleus ingens de celo in
caput eius iam descendens prout meru-
it interemit. Duas quoque matronas no-
biles et steriles cõcipere et parere sua pre
ce effecit. Regem diarmesium pro quo-
dam amico suo supplicaturus accessit.
Cumque rex ostia opidi obserari iussisset:
illico diuinitus aperta sunt. Quo audito
rex ascensu curru hominem dei deuitare
nolens confracto curru cecidit et cecita-
te percussus virum sanctum ad se addu-
ci iussit. Quod ille renuens dixit. Si me
is acquieuerit petitionibus a deo q̃d vult
impetrabit. Tunc nuncius regi agit. Ue
re rex negocium pro quo me miseras in
tuo iuditio ponit. Illo acquiescente vir
dei aquam benedictam qua aspergeretur et
zonam suam qua cingeretur ad eum ius
sit deferri. Qui aqua cõspersus et cingu
lo cinctus: ad pristinam redijt sanitatem
Tuatalus quoque dicti regis p̄decessor
butiri elemosinam quam studiosus diui-
narum scripturarũ tam noctibus q̃ die-
bus lector ad opus lucernarum ab eo pe
tierat negauit. Tunc finanus futurorum
prescius aliquod propheticum materna
lingua de eo verbum protulit quod illum
non longo post tẽpore precinebat esse mo
riturum. Quo ille audito penitentia du-
ctus flexis genibus veniam petijt et ait.
Domine indica mihi qua morte moriar.
Et ille. Unus inquit de ministris tuis in
terficiet te. Uir autem ille in oculis suis
sapiens atque superba inflatione nimis tu
mens ausus est yronice famulum dei ad-
huc interrogare dicens. Quantum spaci
um est inter nos et dei regnum. Et ille.
Non inquit nimis longum. Habitatores
enim illius: vocem viri humilis audiunt
Quo audito adhuc in sua persistens su-
perbia ait. Ubi est infernus: in celo vel in
terra vel sub terra aut quante latitudi-
nis et profunditatis est lõgum ve est spa
cium inter nos et illum. Cui doctor egre-
gius aliquantulum dei zelo commotus
respondit. Infernum ego nõ mensuraui
tu vero pedibus tuis mensurabis. Uia
autem que ducit ad illum q̃ sit longa et
breuis ex hoc perpenditur q̃ priusq̃ hu-
ius diei aduenerit finis tu i eo eris. Que
prophetia repentina morte ipsius ante
vesperam est completa.

Hec pauca de maximis magni huius san
ctissimique pontificis virtutibus ad edifi-
cationem legentium deflorare decreui:
qui post obseruationem mandatorum dei
omnipotentis post angelorum presenti-
am ad se cõsolandum sibique cõsulendum

crebro venientium aliasqꝫ diuinas reuelationes ꝙplurimas infirmitate correptus totius anni circulo in doloris decubuit lecto. Imminente vero dissolutiõis eius hora sacramẽta dñica corporis ⁊ sãguinis xp̄i sumpsit et spiritum in manꝰ creatoris sui emisit quarto idus septembris. Sepultum est autem corpus eiꝰ scotia apud cunighã in loco qui ab eis Wallico nomine kilwinin appellatur.

¶De sancto Foillano ep̄o et martyre.

Eatus foillanus in hibernia ex regali prosapia ortus nobilitatem generis generositate mentis eximie nobilitauit. Ab ipsis eniꝫ pueritie annis diuinis se iugiter mancipauit obsequijs Per incrementa aũt etatis ac probitatis adultus dum vite presentis peregit incolatum seip̄m in omnibus exemplũ bonorum operum prebuit. Hic enĩ cũ patriarcha abraham audita domini sui voce exi de terra et de cognatione tua imitator fidei et operis libenter paruit. Reliquit igitur cognationẽ et patriam vt filius abrahe terram repromissionis terram inꝗ̄ viuentiũ hereditauit. Cuius quasi firmissimũ pignus tenuit dũ honore pontificali sublimatus cũ beato petro apostolo ligãdi soluendiqꝫ gratiam sortitus est. Temporibꝰ enim regis francoꝝ sigiberti cum grimoaldꝰ esset maior domꝰ regie ⁊ herkenaldus quasi patricius post excessũ fratris sui fursei qui olim secundum reuelationẽ angelicã in frãciã veniẽs cũ preclaris fulgeret virtutibꝰ a predicto erkenaldo cũ magno susceptus ⁊ habitus etiam sepultus fuerat honore socio seniore fratre eoꝝ vltano et ipse peregrinatiõis gratia franciã adiit. Cũqꝫ plurima euãgelizando peragrasset loca tandẽ ducẽte dño nobilissime tunc temporis matrone ituberge eiusqꝫ filie geretrudis sanctissime sancta adepti sunt contubernia. Beatus itaqꝫ presul foillanus sancte gertrudis contubernalis effectus fidei feruorem et charitatis dulcedinẽ illius iugiter inserebat mentibus. Sancta aũt virgo agnita tam eius ꝙ̄ fratris sui vltani sanctitate per manus eorum deo obtulit partem hereditatis sue villam scilicet quam fossas vocant vt monasterium construerẽt ad perpetuum peregrinoꝝ hospitiũ. Edificato autem monasterio: vltanus rector sedit in eo foillanus vero beate virginis se reddidit officio. Quod cũ plurimo peregisset tempore deuotasqꝫ fideliũ mẽtes ad virtutũ culmen erigere et ad perfectionis studuit fastigia concitare. Cum autẽ fratrem suum vltanũ necnon fratres in cenobio degentes visitare decreuisset celebratis missarum solempnijs virgini geretrudi valedicens et fratribus ⁊ sanctimonialibꝰ eorumqꝫ se commẽdans precibus corporis sui sepulturam quadã animi perspicacitate attentius cõmendabat Et assumptis secum tribꝰ fratribꝰ dum vie nescius per quendam saltũ iret: adest quidam minister diaboli qui falsam hospitij simulãs hũanitatẽ illis necẽ parat. Neqꝫ enĩ latere poterat virũ spiritu sancto plenũ dolosum satellitis sathane machinamentum. Vñ ad oĩa aduersa animum habens paratũ more solito in spiritualibꝰ canticis pernox quibus nocte ac die deo soli vacans nõ cessabat euentum rei imperterritus expectabat se ac socios diuine pietati cõmendans. Post matutinarũ ergo expletionem cũ vir sanctꝰ videret cõmilitones suos pauentes confortãs eos dixit. Nolite q̄so fratres mei turbari nolite mortis formidine concuti oportet quidẽ hec fieri oportet nos stare ante tribunal xp̄i. Memẽtote filij charissimi verborũ dñi: nolite inq̄t timere eos qui occidunt corpꝰ animã aũt nõ possunt occide-

re. Quod si appropiquauit tempꝰ ⁊ ideo
nunc dn̄s suo iusto iuditio licet nobis oc
culto nos in manus tradidit iniquoꝝ lau
dantes eū in quo nō est iniquitas qꝛ iustꝰ
est in omnibus vijs suis eorū verbis qui
pro testamento ipsius in mortem sua tra
diderunt corpora humiles atqꝫ intrepidi
dicamus. Moriamur ⁊ nos in simplicite
nostra et testes erunt super nos celum et
terra qđ iniuste perditis nos. Nā nos ser
ui inutiles cur mortis viam ingredi per
timescamus sine qua ad verā vitam neqͣt
fieri transitus cū deum ⁊ dominū nostrū
ipsam subisse veraciter credamꝰ? Quin
potius ipsū benedicētes iuxta illud apo
stoli sedule mente voluamꝰ quia nō sunt
condigne passiones huius tēporis ad fu-
turam gloriam que reuelabitur in nobis
Cumqꝫ sanctos fratres dominicis ꝟbis
consolatus fuisset prefatus diaboli satel
les non iam hospes sed hostis non multo
stipatus milite sed multo demone plenꝰ
ep̄m sanctū cū socijs decollauit: ⁊ abdita
siluarū petentes in vilissimo loco sancto
rum corpora relinquūt et vestes ⁊ equos
sanctorū in longinquis partibꝰ vendide
runt. Migrauit autē ad dn̄m martir dei
foillanus pridie kal̄. nouēbris. Admi-
rans aūt virgo geretrudis tantā viri dei
moram ad cenobiū quo vir sanctus ten-
derat nuncios mittit cui vir dei vltanus
sc̄ti ep̄i frater talia verba remisit Tua in
quit virgo prudentissima perspicax vide
rit industria quid portēdat signū nō abs-
qꝫ certi causa presagij mihi taliter osten
sum. Assistēti siquidē mihi in orationū in
stātia affore visa est colūba super niuē cā
dida sꝫ fuluido roseoqꝫ sanguie alas per-
fusa ac leuiuolatu scādēs supera. Quid
ista significent tua beata virgo prospici-
at solertia: nā de chari fratris mei presen
tia nulla aliorsum patēt inditia. Hec au-
diēs illa statim vbiqꝫ nūcios dirigit nulli
us certitudinis responsa ferentes. At illa
triduano omniū fratrū ⁊ sc̄timonialium
indicto ieiunio pre omnibꝰ magis se af-
fligit inedia prece instat assidua quatinꝰ
de doctore et instructore suo a deo sibi cer
ta darentur inditia. Et ecce post vigilia-
rū solempnia astitit ei angelꝰ a deo mis-
sus dicens. Virgo geretrudis deo deuota
vidit quem pie colis lachrimas tuas ora
tiones tuas suscepit: fidelis domini ser-
uus foillanꝰ super quo sollicita es quem
tue salutis necessarium et augende gra-
tie voluit fore ministrū peractum fideli
commissum sibi officiū peregit felici mar
tirio temporalis vite stadiū ⁊ permeruit
vite perhennis brauiū. Egrediens ergo
diligenter attende signū tibi per me ostē
sum et in loco vbi signū videris corpꝰ ser
ui dei inuenies. Egressa confestim virgi
ne maximi splendoris ostensa est illi coro
na super sanctorū corpora a terra ad celū
vsqꝫ porrecta. Inuentis igitur in loco il
lo corporibus septuagesimo octauo post
martyriū illorum die qui est septimusde
cimus dies kalēdaꝝ februarij quo ⁊ bea-
tus furseus frater eius huius vite fecit fi
nem. Accidit eo tempore grimoaldum
qui erat maior domus regie et didonē pi-
ctauēsem ep̄m illis partibꝰ imorari. Cū-
qꝫ orādi grā sc̄tōꝝ frequentarēt limina il
lo die quo beati foillani sociorūqꝫ eiꝰ cor-
pora sepeliēda eēnt delata p̄fatꝰ ep̄s post
vigiliarū officia cū sopori membra dedis-
set talia per visum accepit monita vt q̄-
totius occurreret ad helie ꝓphete corpis
obsequia. Qui ꝯsurgēs audiuit voces psal
lentiū deūqꝫ collaudantiū. Percūctatus
aūt qđ hoc esset: cōpit eos viroꝝ dei obse-
quijs inseruire sicqꝫ intellexit qđ sibi im-
peratū sit de corpore helie prophete. Se-
pultū est aūt corpꝰ eiꝰ cū maximo hono-
re in monasterio qđ frater eiꝰ vltanꝰ edi-
ficauit super fluuium qui veruenna dici
tur ⁊ ex exitu loci fossas nūcupatur. Vbi
usqꝫ hodie ad declarādū sancti martiris

meritū per orationis eius interuentū exaudiuntur preces humiliū et perficiunt desideria fideliter poscentium.

¶De sancto Fremundo rege et martire.

Temporibus regū antiquorū fuit in anglia quidā rex noīe offa qui a primeua etate cum vxore sua botilda paganicis detent⁹ ritib⁹ viuēs prolis inter se consolationē vsq ad decrepitā etatem habere non poterant. Eadē vero tempestate in eadem prouintia quidam noīe algatus ex coniuge sua thoua filiū pcreauit qui tertia die natiuitatis sue cōtra nature modū dei voluntate id agēte loquelam edidit et de prefato rege offa prophetare cepit. Asseruit enī ꝙ in vltimo senectutis tēpore ex vxore sua filiū a deo electum procrearet qui et patrem suum incredulitatis errore detentū vna cū matre ꝛ maxima gētis sue multitudine ad fidei veritatem veriq saluatoris agnitionem conuerteret. In infātia aūt sua leprosos mundaret/cecos illuminaret ꝛ eandē patriam ab hostiū irruptione simul et strage liberaret. In cuius ortu super domuꝫ in qua nasceretur arcū celi nouem dieb⁹ et totidem noctibus ad sanctitatis ei⁹ indicium iugiter cōstare predixit: ꝛ ꝙ Fremundus vocaretur insuper insinuauit. Quo dicto in scē trinitatis nomine idem puer baptismū petijt et baptizatus stati spiritū emisit. Cōcepit tandē regina et sicut etiam in sumpnis sibi preostēsum fuerat promissum a deo fremūdū sine magno dolore peperit. Super domum autē in qua nat⁹ est puer lucis colūpna apparens illius notitiam ꝛ scītitatis laudē circūquaq diffūdebat. Cū enim ad intelligibiles etatis annos peruenisset cū pluribus alijs predictis signis prouocat⁹ ab epo heswi baptismi gratiaꝫ suscepit. De virtute in virtutē quotidie excrescēs leprosos mūdauit et varie infirmitatis incomodo depressos inuocato christi nomine curauit parentes suos gētilitatis errore vsq tunc detentos tantorū prodigiorꝫ magnitudine allectos ad xp̄i fidem cū infinita nobiliū et plebis multitudine conuertit. Parentes vero eius etatis grauitate pressi ꝛ corporū infirmitate inualidi post acceptam xp̄i gratiaꝫ regi celesti militare volentes filium suum fremūdum iusticie cultorem/pacis ꝛ concordie amatorem: licet plurimū renitētem ad regni regimen promouerunt. Necessitate igit compulsus non sue sed parentū voluntati satisfaciēs regni gubernaculo anno integro et dimidio suscepit/paupes fouit/patis gratiam auxit et rebellium proteruiam potenter depressit. Deitatis tandē amore preuentus: hui⁹ honoris culmen quasi nihilū et inane ducens ne curis terrenis deditus salutis eterne detrimentū incurreret parentib⁹ suis et regni incolis inscijs cū duob⁹ clericis scꝫ burghardo qui eius vitam conscripsit et vsq ad vite finem cum eo mansit ꝛ edebrido clā fugiens heremi loca quesiuit. Et cum in littore maris nauem modicam et neglectam sine omni nauali instrumento repperisset: in dei clementia confisus illā intrans intrepidus non ventis sed dei auxilio se commisit et quo eam man⁹ dei impelleret ire precepit. Quinto itaq nauigationis die sine omni remigio cum duobus socijs ad loca in quibus ante eum nemo propter demonum ibideꝫ habitantiū infestationē viuere potuit incolumis peruenit. Hec insula mari vndiq circumfusa ꝑpter altitudinē ei⁹ nimiam vno tātum in loco aditum prebet. Hec alonge eā cernentibus instabilis et vaga creditur: dū nunc hac nunc quasi alia parte nauigantibus esse conspicitur et ideo plesage appellatur. Hec situ paruula nemoris alti-

tudine circumquaqꝫ decorata pratorum
viriditate venusta fontis ad haustū habi
lis amenitate irrigatur. Hunc locū a deo
sibi donatum rebus omnibus mundi ac
delicijs preposuit/thezaurorū copijs plꝰ
dilexit. Septem vero annis ab hominuz
sequestratus consortio ibi viuens: sylue-
strium pomorū fructu radicibusqꝫ q̄bus-
dam necnon auiū ouis que ibi habunda-
bant ad victum quotidianum vsus fuit.
Uestimenta autem sua per septem anno
rum curricula ita deus incorrupta cōser
uauit vt ipsorum decorem vsu assiduo di
minui non permisit nec vetustate in ali-
quo lacerari. Tugurium paruulū sibi cō
struxit et cellulam in honore sancte marie
in qua diebus et noctibus orationi incū-
bēs seipsuz sacrificiū deo offerret cū suis
socijs velocit̄ edificauit. Diaboꝰ eni san-
cti fremundi sanctitatem non ferens nec
coronatur nisi qui legitime certauerit eiꝰ
patiētiam sepius aggressus omnimodis
temptationibus eum a statu rectitudi-
nis deijcere conatur pre oculis cordis glo
riam terrene dignitatis pro christi amo-
re spretam sepius obijciens et quantū si-
bi suisqꝫ sub iuuenili flore proficere pos-
set cordi immittens: innumeris tempta-
tionibus eum decipere satagebat. Chri-
sti tamen miles qui cordis statum in sub
lime erectum habens que mundi sunt ꝓ
christi amore contempserat retro respice
re et contempta iterum amplecti dedig-
natur. Et qui solum celestia feruenti desi
derio penitus transitoria calcando cōcu-
piuit: diaboli temptationibꝰ fatigari nō
superari potuit. Illis enim diebus paga
norum exercitus ex transmarinis parti-
bus adueniens angliam cum habitatori
bus suis cede et incendio consumens ido
latrie illorum subijci nolētes diuersis pe
nis precipue afflixit afflictos crudeli mor
te dampnauit non ordini/sexui/dignita
ti parcens nec etati. Horum exercitui yn-
guar et hubba crudelitate nimia duces
effecti regiones anglie occcidendo perlu-
strantes sanctum edmūdum suis legibꝰ
subijci nolentem post plurima penarum
genera fera morte occiderunt. Huiusmo
di enim fama vbiqꝫ diuulgata ad aures
offe regis perueniēs et legem dei religio-
nisqꝫ cultum inhumana hostium ferita-
te deperire expauescēs accepto a suis cō-
silio vigintiduos legatos nobiles filium
suuz Fremundū per mare per terras vn
diqꝫ q̄situros mittit fidei christiane cul-
tum hostium depopulatione citius peri-
turum mandat: nisi ipse pro christo pu-
gnaturus adueniens fidei hostes expu-
gnet fidelibus auxilium ferat et cultores
christi potenter defendat. Peragrata tā-
dem tota anglia ad maris insulas exq-
rendas nuncij regis perlustrare moliti
sunt. Ascensis itaqꝫ nauibus quo cū que
rerent quo pergerent ignorantes diuino
nutu magis q̄ humano ad insulam qua
vir dei cū suis degebat ex inspirato per-
ueniunt et eum per loca varia et nemo-
rum occulta querentes eius celle tādem
approximant et more solito orationi va-
cantem reperientes habitu considerato
et vultu ipsius annotato eum recognos-
cunt. Genibus igitur eius prouoluti pa
tris et amicorum necessitatem/hostium
aduentum/christianorumqꝫ necem pa-
lam annunciant/parentum interitum/
fidei religionem ab hostibus deperire co-
ram eo deplorant. Quibus auditis mi-
les christi qui seculo renunciauerat quo
modo ad seculi certamen redeat? Quo-
modo christi tirones pro christi amore pe
rire conspiceat? Quomodo suorum inte-
ritum vindicare presumat? Quomodo
mala sibi vel suis inferentibus mala bo-
nus ipse rependat: cum nisi mala sibi in-
ferentibus bona rependat bonus esse nō
valeat? Si profecto ad virum hunc bea-
tissimū solum hostes ferocissimi xpiane

fidei peruenissent mortem pro xpo citius
pertulisset q resistēdo quoquo modo de-
uitasset. Sic igitur hinc inde discussa sē-
tentia de re sibi ambigua dubitās elegit
dei voluntatē orationib⁹ exquirere quam
et proprio arbitrio pro incertis quasi cer
ta presumere. Orationib⁹ ergo solitis in
cumbens et ex corde non suā sed dei volū
tatem exquirens quid nā ei in hoc nego-
tio agendum sit efflagitat. Nocturna au
tem visione angelus ei apparēs precepit
vt contra fidei hostes fidei munitus infi-
delium rabiem se illis obijciendo non de
clinaret et fide non ficta victoriā a deo cui
nihil impossibile est speraret. Addidit eti
am angelus vt quot socios secū ad bellū
adduceret: tot hostes milia cū eo pugna-
tura putarent: fide igitur munitus pro-
grediēs cum ad patriam suam festinus
venisset: patrem eius cum exercitu chri-
stiano iam ab hostibus prostratū reppe-
rit. Nunciato igitur fremundi aduentu
ynguar et hubba timore magno resoluti
nuncios ei mittunt vt si cū eis pacem ha
bere voluerit et fidei xpiane renunciaue
rit eum in amicitie gratiam susciperent.
et totius anglie principatū idolatrie legi-
b⁹ subditū traderēt i potestatē ei⁹. Audi
ēs autē vir dei nūciorum verba promissa
derisit regnū spreuit dei legibus se nolle
contraire respondit. Dixit enī non p ter-
reno regno in pugnam se procedere velle
sed contra dei hostes vt eos puniret dimi
care. Utroqȝ igitur exercitu ad pugnam
parato quot socios vir dei secum adduxit
tot milia ipsum habuisse paganorum ex-
ercitu videbatur. Fide ergo magis q ar
mis fremundus securus hostes aggredi
tur et cum duobus socijs suis et alijs vi
ris viginti duobus qui eum quesituri ad
uenerant quadraginta hostiū milia chri-
sti virtute prosternit. Neqȝ enim de ter-
ra sed de celo victoria datur. Fremund⁹
igitur armis continuo exutus orationi:
incumbens super hijs que acciderant di-
uine pietati gratiarū actiones ac laudes
immensas exoluebat. Sed quid tutum
apud homines esse potest? Ecce quidam
nomine oswi qui dux exercitus regis of
fe quondam fuerat et ad idolatrie cultum
fide relicta confugerat: et pro regni regi-
mine sibi promisso si fidē christi negaret:
cum eisdem hostibus pacē fecit. Timens
autem ne vir dei victoria potitus in eum
vindictā faceret et sceptra regni sibi pro-
missi ab eo potēs auferret: latenter acces-
sit et crudeli ictu gladij caput eius ampu
tauit. Cūqȝ lictor ille caput martiris am
putasset sanguinis gutte decidentes su-
per eum totum corpus eius quasi ardo-
re ignis intollerabili protin⁹ accenderūt
Hoc ille percussus incomodo et tanto ob-
stupefact⁹ miraculo ad martiris pedes
prostratus lamentatiōis verba et singul
tus cum fletu maximo proferens et rea-
tum agnoscēs mīam implorauit eumqȝ
sanctum nominans et christi martirē pe
nis obsessus appellat. Nec mora abscisū
caput respondens: hac eū voce absoluit.
Apostolus christi cui a domino absoluti-
onis collata est potestas: te a reatu mor-
tis mee absoluat et ab huiuscemodi pe-
nis eripiat et me in eius cōfessione puni-
tum ad vite celestis gaudia introducat.
Passus est autem circa annū domini octī
gentesimum sexagesimum sextum quin
to idus maij. Martir autem christi post
mortem in christo cui omnia viuunt vi-
uus existens: et se post mortem in christo
viuere docens quasi viuus se erigēs ma-
nibus caput de terra extulit et cum mul-
tis hec miracula obstupescentibus et de
um laudādo prosequētibus ad locū quē-
dam inter vvintoniam et harebutebury
caput manibus ferens perrexit et ibi se-
dens aquam qua corp⁹ eius et caput ab-
lueretur a deo precibus petens impetra
uit. Nam fons in eodem loco perenni flu

ens decursu excreuit et martiris meritū
celeriter declarauit. Hausta igitur aqua
vulnera lauit deū cui omnia viuūt ado-
rauit et ad orientem se vertens in terra
mortuus procubuit. Prefatus aūt oswi
cum ceteris qui aduenerāt hijs visis mi
raculis corpus eius et caput suscipiunt:
in loculo quoqꝫ plumbeo illud ponentes
in loco qui offecherche appellatur intra
domus regie septum cum hymnis et lau
dibus sepulture tradunt. Elapsis autē
post obitum eiꝰ annis sexagita sex: tres
puelle diuersis corporū incomodis a pri-
ma natiuitate laborabant: quarū elfleda
muta/tota manu contracta/ brightena
auditus beneficio carebat. Hijs angelus
in visione apparuit precipiens vt sanita
tis gratia obtinente ad locū qui offecher
che appellatur properarent et qꝛ locū pre
fatum se ignorare assererent: quandā lu
cis columpnam a martiris sepulchro vs-
qꝫ ad celum tendentem sequi precepit. Il
lis igitur columpnam lucis vsqꝫ ad mar
tiris sepulchrum cū gaudio sequentibus
corpꝰ sanctum in locello plumbeo consi-
gnatum inuenientes iussu angeli domi-
ni in loco quodam inter charewel et bra-
demere bitumine circundato: vbi inuicē
hij coniunguntur fluuij plumbeo locello
in priori loco relicto inuento diuinitꝰ la-
pide niueo mirabiliter īsculpto martiris
corpus decenter collocarunt. In loco ve
ro quo sepulchrum cum corpore sctō hu-
mandum esse decreuerant virgam de sa
lice excisam ibidem plantantes ad sepe-
liendū ibidem martirē in crastino reuer-
sure. Appropinquante iā vespere ad pro-
ximā villam quiescendi gratia perrexe-
runt. Redeuntes mane ad locum vbi cor
pus sanctum reliquerāt: neqꝫ sepulchrū
nec corpus in eo locatum inuenire potue
runt: sed virgam quam sero defixerant
in immense magnitudinis salicē sub vni
us noctis spacio excreuisse admirantes
viderunt. Deus enim a quibꝰ voluit sui
martiris corporis in eodem loco sepeliri
fecit. Quia vero quid de martire factum
fuerat scire non poterāt dolore nimio af-
flicte lachrimosis suspirijs dei misericor-
diam implorabant: vt ipse cui omnia se-
creta patent quid de suo martire illis ig-
norantibus factum fuerat illis innotes-
cere dignaretur. Reuelatum est illis no-
cte sequenti quia martiris corpꝰ erat hu
matum nec amplius nosce quererēt: qꝛ
eas latere vellet. De christi ergo mirabi-
libus admirantes ad propria sanitati re
stitute cum gaudio regresse sunt. Omni
vero tempore quo corpus sanctum ibid-
humatum latuit ad sepulture locum her
bis virentibus redemitum et floribꝰ va-
rijs insignitum nullum aīal accedere po
tuit nec auis aliqua super arbōrem illā
sub qua sepultus fuerat (licet defessa) de
scendebat. Cum autem herba illa decisa
in fenum foret desiccata: animaliū mor-
bis frequenter profuit et ab egrotantibꝰ
depasta: eorū incomoda cito curauit. Et
factum est vt locus ipse ab incolis causā
q̇dē ignorātibꝰ sꝫ vtilitatē cernētibꝰ reue
rētia quadā honoraret̄ ⁊ eidē sctitatis ali
cuiꝰ gratia ineē crederet̄. Accidit eni vt
quidam nomine aelbertus oratiōis gra-
tia hierosolimam proficiscēs ante sepul-
chrum domini vigilijs et ieiunijs multo
tempore vitam duxit cui nocte quadam
vox celestis insonuit precipiens vt ad pa
triam rediret et locum quendā super flu
uium chareWelle situm vbi quinqꝫ sacer
dotes mansionem acceperāt solicitꝰ que
reret et in prato non longe posito sub ar-
bore salicis thezaurum preciosissimum
sub terra defossum inueniret. Cum vero
secunda nocte eandem admonitionē au-
disset: tertia eidem nocte angelus visibi-
liter apparens minas intulit ⁊ pro incre
dulitate sua eū taliter increpauit. Qua-
re inquit iussionem dei secundo tibi exhi

vitam non implesti nec voci mee hacten⁹ credere voluisti. Perge velox ad patriã tuam locum prefatum sollicitus querẽs et arborem salicis magne inuenies: sub cuius radice sepulchrum thezauro preci oso intus decoratũ effodies in quo corp⁹ sancti fremundi martiris pro christo innocenter occisi reperies: sub eiusdemq3 martiris sepulchro scrophã iuenies vnã cum tredecim fetibus nec tamen ingressum eorum vel exitũ videbis. Quia vero iussionis mee et admonitionis incredulus hactenus extitisti nec voluntati diui ne obedisti: ob incredulitatis tue meritũ hanc inobedientie tue penam recipies et per corporis penalem sententiam angeli co iterũ oraculo non contraire: talib⁹ ad monitus disces. Ad eum igitur quasi ira tus accessit brachij dexteri iuncturam a scapula diuellens distraxit & ipsam ei⁹ de xteram ad dorsi spinam distorsit nec ante corporis salutem eũ recuperare q̃ ipsius martiris corporis inueniret cuius meritis curaret veritatis nũcijs asseuerauit. Omnis inq̃t qui ad dei laudẽ huius mar tiris sancti se precibus cõmendauerit et sibi deuot⁹ extiterit: laboris sui et deuoti onis premia sancti adiutus meritis consequetur. Talib⁹ itaq3 admonitus oracu lis & corporis dolore cõstrictus romã pro ficiscens cuncta que acciderãt summo põ tifici per ordinẽ patefecit. Qui hita matura super relatis deliberatione talit ei rñdit. Redi inq̃t ad patriam tuã & que ti bi ostẽsa sunt diligent inuestigare nec dif feras et lr̃is nr̃is episcopo loci presẽtatis vt martiris corp⁹ de terra eleuet et quousq3 ad limina apostolorum petri & pauli ac cedat in proximo monasterio illud cũ hono re reponat denuncies. Arrepto aũt itine re cũ difficultate locũ quinq3 sacerdotũ memoratũ inueniẽs & vna cũ illis vt va luit effodiẽs viso martiris sepulchro ad deũ et ei⁹ sctm̃ preces fudit et brachij sanitatẽ perfecte cõsequi meruit. Ceci quoq3 claudi aridi et muti varijsq3 languori bus detenti ad locũ illum festinantes: sa lutis beneficium leti reportarunt. Cũq3 sepulchri locũ alti⁹ effodissent: scrophã vnam cũ tredecim fetib⁹ prosilientẽ mirantes prospiciũt sed eorũ ingressum vel exitũ nõ inueniũt. Sacerdotes itaq3 duo cũ aelberto ad episcopũ dorcestrẽsem bi rinũ pergentes: qd factũ fuerat pandũt & lr̃as papales humiliter presentãt. Eps igitur cũ suis ad locũ accedẽs aperto sepulchro corpus gloriosi fremundi decen ter pannis inuolutũ cũctis admirantib⁹ ostendit et in eodem sepulchro cũ corpore ipsius vitam et passionẽ anglicis apicibus annotatã inuenit. Facto aũt tridu ano ieiunio et assumpto cũ magna deuotione sctissimo corpore ad vicinũ monaste riũ iuxta apostolicũ mãdatũ illud deferre decreuerunt. Cumq3 ad locũ quendã qui redic vocabat͛ puenissent sctm̃ marti ris corp⁹ a loco illo nullo mõ mouere potuerunt. Eps ergo cõtinuis precib⁹ domi ni volũtatẽ in tãto articulo implorare nõ cessans hũc locũ martirẽ sctm̃ elegisse an gelo nunciante cognouit. Cõstructa aũt ibidẽ capella aelberto prefato & q̃nq3 sacerdotib⁹ memoratis sctm̃ corp⁹ custodi endũ eps commendauit & romã proficis cens mirabilia dei gl'iose in sctõ martire demonstrata summo põtifice insinuauit Suscept⁹ vero lr̃is apl'icis birin⁹ eps pa triã rediẽs cõuocatis episcopis abbatib⁹ nobilib⁹ innũerosq3 cetu plebis in loculo laminis argenteis q̃ fideliũ deuotiõe oblate fuerãt decẽti ope ɔposito sctm̃ corp⁹ cũ hymnis & laudib⁹ de sepulchro veteri eleuatũ. v. kal. aprilis choruscãtib⁹ vndi q3 miraculis collocauit & ex cemẽto & lapide postea super eũ oratoriũ fabricauit. Dieb⁹ eni nr̃is i poratu canonicorũ regu lariũ de dunstaple sctm̃ eius corp⁹ requi escens in magno honore habetur.

¶ De sancta Frideswida virgine.

FRideswida virgo sancta
didani subreguli ⁊ safri-
de vxoris sue filia extitit:
qui in vrbe oxonia morā-
tes filiā suā omī moꝝ ho-
nestate educari fecerunt.
Trāsacta aūt infantia super terrā nudā
sompno victa recūbebat: illā assidue pro
strata genibꝰ petebat qn̄ orationes domi
no fundebat. Viliū olerū pulmēto modi-
coqꝫ pane ordeaco famis expugnauit pro
teruiam et aqua sitim extinguebat. Pa-
rentū demū assensu habitū monialiū sus
cepit cuiꝰ exemplo duodecim nobilibꝰ or
te natalibus puelle relictis omnibꝰ secu
te sunt dn̄m. Ex regis itaqꝫ munificētia
cenobiū construxit: ieiunijs ⁊ orationibꝰ
instabat cōtinuis cētiesqꝫ per diem centi
esqꝫ per noctem flexis genibꝰ deū exora-
uit. Sed quis preualet esse bonꝰ cui non
inuideat qui singulariter est malignus?
Dēs nāqꝫ conatur deijcere qui primū ho
minē a paradisi gaudijs potuit propelle
re. Corporeis oculis eius corporalē speci
em exhibuit elatusqꝫ in antique vesanie
sue presumptionē qua se altissimo fore si
milem promittebat xp̄m se esse mentitur
magnaqꝫ demonū ꝯstipatus caterua an
gelorū lucis spēm mētientium hijs virgi
nem aggredit̄ verbis. Veni dilecta mea
veni quia tempꝰ est vt percipias immar
cessibilem eterne glorie coronam quā pro
meruisti. Veni ⁊ ad pedū meoꝝ prouolu
ta vestigia quē diu desiderasti adora. Ap
parere quippe tibi ad hoc volui vt me ad
quem tanta auiditate suspiras in hac eti-
am vita mortali conspiceres ⁊ me adora
to ad perpetue vite comodum absqꝫ cor-
poris incomodo ingredi preualeres. Cui
virgo sancta edocta spiritu ait. Quid mi
serrime quod non habes: nec habere pre
superbia vales alijs ꝑmittere presumis.
Quid tibi cū vita immortali qui viuens
mortuus es et manens semper in interi-
tum virgis? Sed et ego infelix et miserri
ma peccatrix interitus tui particeps fu-
issem nisi me redēptoris mei christi quem
tu te esse mentiris misericordia peruenis
set. Ipse enim spes mea a iuuētute mea
Hec humillima virginis verba superbus
ille non sustinens spiritus euanuit. ⁊ ae-
rē vlulatu horribili fetoreqꝫ pestifero im-
pleuit. Beata vero virgo in oratione per
seuerās equo erat animo ⁊ intrepida per
mansit. Nec enim sic antiquus hostis li
cet victus et cōfusus abcesserit ab impu
gnationis sue arte quieuit. Regem nam-
qꝫ algarum virginis amore impudico ta
ctum inflammat. Hic enim rex suggestio
num inimici stimulis furibundus conci-
tatus nuncios accelerare precepit qui fri
deswidam adducant: ⁊ nolentem equebt
volentem properare compellāt. Nec mo
ra nuncijs ad virginem venientibus vo-
luntatemqꝫ regis declarantibus respon
dit. Si me inquit hominis contubernio
disposuissem sociare nequaq̄ regis alga
ri postulationi contradicerem. Nunc qꝫ
regi immortali christo desponsata sum:
nephandum sane arbitror vt eo contem-
pto assensum mortali prebeam pitura cū
ipso. Et illi. Hec enim te versutia iuuare
non poterit quoniam si acquiescere ac ob
temperare regis voluntati nolueris: ad
lupanar tracta multas sustinebis iniuri
as inuita lenonibus ludibrium facta et
ignominiose corrupta doceberis sani ca-
pitis non esse huiusmodi regiam cōtem-
pnere dignitatem. Ad hec virgo. Nulis
reuera pollutionum cōtagijs cōtamina-
ri potest corpus nisi ex consensu mentis.
Hijs auditis cum vim inferre illamqꝫ ra
pere pararent: sancta frideswida ad de-
um protectorem suum confugiēs preces
cum lachrimis in excelsum porrexit. Et
ecce subito nuncij amisso lumine ab iniu
rijs illius desistere compelluntur vel in-

uiri. Concurrunt vndiqꝫ de ciuitate stu-
pent vniuersi pauentqꝫ ac pedibus virgi
nis pro excecatorum cõpassione prouolu
ti vt eius precibus lumen reciperẽt sup-
pliciter postularunt. Cum autẽ virgo pro
eis preces ad deum fudisset ⁊ luminis be
neficium recepissent humiliter ad pedes
eius corruerunt veniam flagitantes. Et
post hec ad domum redeuntes que gesta
sunt regi ex ordine nunciarunt. Quibus
ille. Nequaq̄ inquit incãtationes eiꝰ fal-
sa ue dogmata aut ars magica a meis eã
eripient manibus. Sed qm̄ me contem-
pnere ausa est postq̄ illa vt libuerit abu-
sus fuero lenonũ tradetur polluenda lu
dibrio. Hec dixit: ⁊ furore agitatus ad vr
bem qua virgo manebat ꝓgreditur. Et
ecce sancte fridesvvide orationi more soli
to incũbenti nocte illa angelus apparu-
it dicens. Ignoras o virgo quia rex Al-
garus cras pre foribus vrbis istius ade-
rit libidini sue satisfacturus si detur pos
sibilitas irrumpendi pudicitiã integrita
tis tue? Ne timeas inquit dominus iesus
christus iocũdum quod in tua virginita
te habitaculũ ꝑparasti custodiet illusus-
qꝫ rex et spe frustratus redibit ac penas
cecitatis perpetue soluet. Tu autem pro
pera et semitam q̄ ducit ad fluuiũ thami
sie ingredere: reperturа eni es scapham
a deo paratam et in ipsa ducem itineris
nautam. Sancta vero gratias deo agẽs
duas sorores secum assumẽs concita ad
fluuiũ peruenit et nauiculam inuentam
ingressa a iuuene albi habitu splendido
vultuqꝫ venustissimo sub vnius hore spa
cio decem miliaria transferuntur: et sub
villa nomine bentona exponũtur. Expo-
site vero nec nauem nec itineris ducẽ vs
piam conspexerunt. Nemoris profundi-
tatem intrantes virgines porcorũ tuta-
men contra aeris intemperiem constru-
ctum ab edera succrescente et omni par-
te contectum ingrediuntur. Algarus in-
terea rex oxoniam veniens minis preci-
bus ac premijs conabatur ab incolis di-
noscere quo nam fridesvvida diuertisset.
Cumqꝫ se nescire ciues cum iuramento
assererent iratus rex in ciuitatis subuer
sionem cõiurauit. Cum vero porte aqui-
lonari appropiquaret cecitatis plaga cõ
festim diuinitus percussus est. Expauit
itaqꝫ stultus repentinã in se diuine pote
statis vltionẽ nec a malignitatis sue desi
stens obstinatione cor pharaonis ad pro-
pria reportauit. Ob cuius equidem tirã
ni supplitium innatus est horror regibꝰ
anglie vt nec vnus vrbem oxonie vt fer-
tur presumat intrare. Sancta autẽ fri-
desvvida tribus fere annis solitudine illa
in magna abstinentia vigilijs et assidu-
is precibus deo vacabat. Puellam quan
dam ab hoste antiquo cecitate percussam
aqua lotionis manuum eius oculis lini-
tam illuminauit. Tandem oxoniam re-
diens ne sororibꝰ in cenobio dimissis one
rosa esset in loco quodam iuxta vrbẽ mul
tis arboribus consito nomine thornbiry
oratoriũ edificiaqꝫ construxit fontẽqꝫ vs-
qꝫ hodie iugiter manantem precibꝰ ⁊ me
ritis impetrauit. Cũ iuuenis quidam
diei dominice non deferens ligna incide-
ret: manus eius illico adherens manu-
brio adeo incenditur vt pre doloris into-
lerantia terribiliter exclamaret. Nec eni
manum laxare valuit nec digitos a ma-
nubrio soluere fridesvvide tandem addu
citur et eius precibus liberatur. Quen-
dam piscatorem a demone arreptũ: fusa
ad deũ prece sanitati pristine virgo deo
deuota restituit. Cum quadam vice vr
bem oxonie intraret tota illico in obuiã
ruit ciuitas et ecce inter vtriusqꝫ sexus
turbam adest iuuenis lepra immanissi-
ma et pustulis toto deformatus corpore
vt de forma hominis nihil fere inesse vi-
deretur ꝑter exteriora liniamenta. Sic
enim vlcera sic tumores sic iniquus co-

lor cuncta obduxerant ut monstrum potius putaretur quam homo. Cũ autem iste ad sanctam virginem appropinquaret quã ta potuit voce horribiliter rauca emisit sonum satis confusum verba tamen exprimentem sic dicens. Adiuro te virgo fridesvvido per deum omnipotentem ut des mihi osculũ in nomine ihesu christi filii eius unigeniti. At illa charitatis igne accensa illico accessit et signo crucis prius impresso osculum leproso dedit. Ore enim virginis os leprosi tangitur et continuo toto corpore mundatur. Cutis aspera ad squamarum modum soluitur: et velut exuuie colubrine deponuntur et statim caro eius sicut caro pueri peruuli efficitur. Instante tandem tempore dissolutionis sue: ecce angelus domini eidem oranti astitit dicens. Quarto decimo kalendas nouembris finis tibi fridesvvida agonis a deo decernitur et merces sempiterna preparatur. Et hec dicens discessit et fridesvvidã febris grauissima corripuit. Unde et viribus corporis cepit destitui et intentis ad superna luminibus aspexit indevenientes ad se virgines quas in veneratione maxima semper habebat katherinã scilicet atque ceciliam: quibus et ait. Modo veniam mee domine modo veniam et valedicens astantibus migrauit ad dominũ. Lux enim celitus emissa domum subito illustrãs ita totam repleuit urbem odore inestimabiliter suauissimo quatinus non dubitaretur unigenitum affuisse patris luminum cuius nomẽ unguentum effusum uniuersum impleuit orbem. Anteꝗ iuri normannorum deus angliam subdidisset abendoniensi abbati ecclesia sancte fridesvvide cum possessionibus suis a rege quodam donata fuit et expulsis canonicis per ãnos aliquot monachorum dispositioni res addicta subiacuit donec mutata tandem voluntate regis cuiusdam canonicis cũcta restituta sunt. Auxilio vero et assensu Willelmi vicecomitis patroni ecclesie sãcte virginis eleuata sunt de terra sctissime virginis ossa et i scrinio honorifice collocata. Propter peccata vero inhabitantiũ primo per danos postea voraci flamma cenobiũ sancte virginis fridesvvide extitit consumptum. Clericus quidem ornamenta ecclesie sancte fridesvvide auferens coram iudice accusatur et cum se purgare innocentiam suam offerret placuit cũctis eum missam primo audire et postea purgationem facere. Cum vinctus coram scte virginis tumba usque ad euangeliũ misse staret intrepidus: subito saltus mirabiles in altum dare cepit dicens. Confiteor domina confiteor dña et continuo cadens exanimis videbatur. Assumpto tandem spiritu circũstantibus ait. Nunquit non videtis dominam istam virginem sanctam qualiter me duobus manipulis virgarũ manibus suis non solum verberauit immo crudeliter ut hoc furtũ confiterer cogit: Celare itaque non possum confiteor sacrilegium. Et exutis vestibus scapularum cutis et totius dorsi ventris et pectoris ac lateris utriusque p interualla discissa ipsos accusatores ad misericordiam mouit. Floruit autem sancta fridesvvida circa annũ domini septingentesimũ quinquagesimum et quartodecimo kalendas nouembris seculum reliquit.

De sancto Furseo abbate et confessore.

Uir fuit vite venerabilis furseus nomine ex hibernia natus nobilis quidẽ genere sed nobilior fide seculi dignitate inter suos clarus sed diuina gratia ubique precipuus. Erat eni forma decorus/corpore castus/mente deuotus/affabilis colloquio/amabilis aspectu/et bonorũ operũ ac grã plenus: ab infantia sa

tris lrīs ꝛ monasticis disciplinis erudit⁹ Et dum infirm⁹ quadam die vespertina lem exorsus esset psalmodiā orationi intentus non longe a domo tenebris subito circūdatus stetit: et quasi iam mortu⁹ ad proximā domū deportatur. Tūc quatuor manus ad se desuper extensas ꝯspexit que tenentes illum per brachia niueis pennis subuolabant ꝛ illū ex vtraqꝫ parte sustinebant. Manus quippe sub pennis erāt et quasi per caliginem angelica corpora cernebat. Tertiū quoqꝫ angeluꝫ armatum scuto candido et gladio fulgoris niuei se precedere conspexit. Hij tres pari fulgore splēdentes mire suauitatis dulcedinē alarū sonitu illi anime inferebant. Canebant aūt vno incipiente ibūt sancti de virtute in virtutem: videbitur deus deorū in syon. Erat enim in carmine eleuatio ꝛ i finē positio. Audiebat quoqꝫ aliud quasi ignotum canticū multorū milium angelorū ꝛ vix pauca potuit intelligere exierunt obuiam xpō. Tūc vn⁹ ex supernis agminibus precedenti armato iussit ad corpus reducere animam ꝛ suam secū differre debere solicitudinem. Et tunc cantabant illum dimidiū versiculū videbitur de⁹ deorū in syon. Cui⁹ carminis suauitate letificata anima qualit̄ in corp⁹ intrauit intelligere nō potuit. Media vero nocte tertie ferie in extremis lāguens audiuit horribiles magne multitudinis voces clamantes et ipsum exire compellentes. Apertis autē oculis solos tres predictos vidit angelos: duos vtroqꝫ latere positos tertium vero armatum ad caput suū stantē eorūqꝫ cantica cū omni suauitate audiuit Illis eum leuātib⁹ vlulat⁹ ꝛ clamores demonū audiuit ac p mediū eor̄ transiēs vn⁹ illorū dixit. Anteedamus ꝛ aū faciē eius bella moueam⁹ Tūc vidit nigrā nubē ad sinistrā partem ꝛ aū faciem illius bellicā aciē cōstitutam et demones ignitas sagittas cōtra eos iactabāt ſꝫ angeli eas scuto extinguebant Erāt aūt corpora demonū plena deformitate ꝛ nigredine collo extēto macie squalentia et oī horrore plena et capita tumētia. Dū vero volabāt vel pugnabāt nullam corpis formā nisi horribilē et volaticam vmbrā videre poterat. Facies eoruꝫ propt̄ tenebrarū horrorē nunꝙ videre potuit. Tūc angelus precedēs aduersarijs dixit. Nolite tardare iter nostrum: qꝛ hic hō nō est particeps perditionis vr̄e. Contradicēte aduersario ꝛ blasphemāte iniustum esse deū hoī peccatori consentiētem nihil dāpnatiōis habere cū scriptum sit. Nō solū qui faciūt sed etiam qui cōsentiunt facientib⁹ digni sunt morte. Pugnāte vero angelo existimabat vir sctūs clamorē pugne et vociferantiū demoniorū in omnē terrā audiri. Et demones dixerūt. Ociosos sermones sepe protulit: ꝛ iō illesus vita beata perfrui non debet. Angelus ait. Nisi principalia vitia cōtra eū protuleritis: ꝑpter minima nō ꝑibit. Et demon. Si nō remiseritis hoīb⁹ pctā eor̄ nec pater vr̄ celestis dimittet vobis peccata vr̄a. Angelus ait. Ubi se vindicauit vl̄ cui iniuriā fecit? Et demō. Nō est scriptū si nō vidicetis ſꝫ si nō remiseritis de cordibus vr̄is. Et ait angelus. Judicemur ante dnm̄. Uictus inimicus: iterū venena restaurat dicēs. Si iust⁹ est deus: hō iste in regnū celorū nō intrabit. Scriptū est eni. Nisi cōuersi fueritis ꝛ efficiamini sicut puuli nō intrabitis in regnū celorū Hoc vbū minime impleuit. Angel⁹ excusans dixit. Indulgentiā in corde habuit: ſꝫ cōsuetudine hūana cōtinuit. Et demō Sicut accepit malū ex consuetudine ita accipiat vindictā a superno iudice. Judicemur inquit angel⁹ aū dn̄m. Preliante angelo et cōtritis aduersarijs dixit angel⁹ Respice mūdū. Et vidit vallē tenebrosam sub se in imo positā ꝛ quatuor ignes in aere incendi aliquib⁹ spacijs a se distā

tes. Et ait angelꝰ. Hij sūt quatuor ignes
qui mundū succēdūt. Primꝰ est mēdatii
cū hoc qđ abrenūciare diabolo ⁊ oibꝰ pō⸗
pis eius in baptismo oēs ꝓmiserūt ⁊ mi
nime implent. Scđus cupiditatis cū mū
di diuitias amori celestiū preponūt. Ter
tius est dissentionis: cū aios proximorū
in supuacuis rebꝰ ⁊ sine causa offendere
nō formidāt. Quartꝰ impietatis: cū infe
riores expoliare et eis fraudē facere ⁊ op
primere potentes ꝓ nihilo ducūt. Unus⸗
quisqꝫ ignis incēdit aliū: qꝛ per auemēta
malorū peccata ex culpis crescūt. Et cū
ignes isti quasi in vnū glomerari viderē
tur expauit furseus ⁊ clamauit. Dñe ig⸗
nis mihi appropinquat. Cui angelꝰ. Qđ
nō incēdisti nō ardebit in te. Licet enī ter
ribilis ⁊ grādis est: tñ scđm merita ope⸗
rum singulos examinat. Sicut corpꝰ ar⸗
det ꝑ illicitā voluptatē ita ⁊ aīa ardebit ꝑ
debitā penā. Tūc angelꝰ ꝓcedēs diuisit
ignē flāme in duos muros vtroqꝫ latere
⁊ ab igne defendebāt eū. Tūc vnꝰ demo
nū qui in igne volabat dixit. Seruꝰ qui
scit voluntatē dñi sui ⁊ nō facit plagis va
pulabit multis. Angelꝰ ait. Quid enī iste
de volūtate dñi sui nō impleuit? Et demō
Scriptū est. Dona iniquorū reprobat al⸗
tissimꝰ. Cui angelꝰ. Credidit enī ꝙ vnus
quisqꝫ eorū penitentiā egisset. Et ille. Ali
debuit probare penitentie perseuerantiā
⁊ sic fructum suscipere. Munera enī exce
cāt oculos sapientiū ⁊ puertūt verba iu⸗
storū. Angelꝰ ait. iudicemur añ dñm. Di
abolꝰ succūbēs in blasphemias cōtra au⸗
ctorē erupit dicens. Usqꝫ nūc existimaba
mus deū esse veracē qꝛ oē delictū qđ non
purgatur sup terrā de celo eē vindicādū
ꝓmisit ysaia propheta clamāte. Quod si
volueritis ⁊ audieritis me bona terre co
medetis. Qđ si nolueritis ⁊ me ad iracū
diam ꝓuocaueritis gladius meus deuo⸗
rabit vos. Hic hō nō purgauit delicta sua
in terra nec vindictam hic recipit vbi est
ergo iusticia dei? Angelus dixit. Nolite
blasphemare: dū nescitis occulta dei iudi
cia. Et ille. Quid erit hic occultū? Angelꝰ
ait. Quā diu speratur penitētia comitat
hoiem diuina misericordia. Et ille. Sed
nullus tñ hic locꝰ est penitētie. Angelus
dixit. Profunditatē misteriorū dei igno⸗
ratis. Fortasse etenī hic erit. Et demon.
Discedamꝰ ergo dū iudicandi ratio non
est. Et superueniens alius demon dixit.
Adhuc restat illi angusta porta per quā
non nisi pauci intrant ibi illum superare
possumꝰ. Diliges proximū tuū sicut te⸗
ipsum. Et angelꝰ. Uir iste in ꝓximos su⸗
os operatus est bona. Et ille. Nō sufficit
bona operari nisi etiā proximū suū sicut
semetipsum dilexerit. Angelꝰ ait. Fructꝰ
dilectionis est bona operari: qꝛ deus red⸗
dit vnicuiqꝫ scđm opera sua. Et demon.
Sed qꝛ verbū dei de dilectione nō imple
uit dampnandꝰ erit. Si enī deus iniquꝰ
non est ⁊ si mendatiū ⁊ verbi illius trans⸗
gressio displicet vir iste penarū exps non
erit. Promisit enī seculo abrenūciare et
ecōtrario seculū dilexit cōtra apostoli pre
ceptū dicētis. Nolite diligere mundū ne⸗
qꝫ ea que in mundo sunt. Et angelꝰ. Nō
sibi soli ea que sunt seculi sed oibus indi⸗
gētibus dispensanda dilexit. Demon au
Quocūqꝫ modo diligatur cōtra preceptū
diuinū est et cōtra sponsionē xp̄ianitatis
in baptismo. Uictus aduersarius ad cal
lidas cōuertitur accusatiōes dicēs. Scri
ptum est. Nisi annunciaueris iniquo ini
quitatē suam sanguinē eiꝰ de manu tua
requirā. Hic non annūciauit digne peccā
tibꝰ penitentiā. Et angelus. Quādo au⸗
ditores despiciūt verbū lingua doctoris lo
qui prepeditur dū videt ꝙ audita predica
tio despiciatur. Et ille. Ille tamē vsqꝫ ad
passionē annūciare debuit nec consenti⸗
re nec tacere. Tandem deuictis aduersa⸗
riis immensa claritate vir sanctus circū
fulsus: respitiens sursū vidit agmina an

gelorū ⁊ sctorū immensa claritate fulgē
tia qui aduolantes quasi alis choruscati
one eximia circumfulsis circūdantes eū
omnem formidinem ignis ⁊ demonū ter
rores procul abigebant. Et audiuit quasi
quatuor choros angelorum cantantium
atqꝫ dicētium. Sanctus / sctūs / sanctꝰ
dn̄s deus sabaoth. Et ait angelꝰ ad eum
Ubi supernꝰ cōuentus est ibi ⁊ nos sumꝰ
Tūc mens fursei oēm laborem ac tribula
tionē obliuiscens immēsa leticia repletꝰ
dixit. Magnū est gaudium hec carmina
dulcisona auscultare. Et angelꝰ. Hoc au
ditu nos pro ministerio dispēsatiōis hūa-
ne sepe priuamur et qđ nos annūciando
laboramꝰ dissipāt demonia hūana corrū
pēdo corda. In hoc celesti regno nulla vn
ꝙ tristitia nisi de hoim perditiōe fieri po
test. Tūc vidit duos sctōs epōs illius pro
uintie in qua hec vidit dudum ad celestia
translatos beanū scꝫ et meldanū angeli
ca forma radiantes ad se venire qui cū eo
familiarit loquētes vt ad seculuꝫ rediret
preciperūt. Et cū eū tristicia repletū ꝓpt
suū reditū ⁊ dolore nō modico cōspicerēt
dixerūt: qđ times? Unꝰ diei iter est quo
laboraturꝰ es. Predicās ergo omnibus
annūcia: qꝛ in proximo est vindicta. Int
rogāte aūt furseo de mūdi fine: responde
runt finē creature iam tunc non esse ꝙ-
uis in proximo sit: sed famis ⁊ mortalita
tis plagis eē vexandū hūanū genꝰ. Et ꝙ
uis hoibus diuina monita cōtempnētibꝰ
supni iudicis ira iā imminet maxime tū
sup doctores ecclie ⁊ pncipes furor illiꝰ
exardescit qꝛ ꝑ quatuor res maxie aie fi-
deliū depereūt. Per huiꝰ mūdi illecebro
sa vitia per suggestionē diaboli per pre-
latorꝫ negligentiam per iniquorū princi
pum exempla praua siue doctorꝫ. Docto
res namqꝫ ecclie et rectores: viri dimidij
opis sunt qꝛ per omnipotētis dei miseri-
cordiā alij largitatis grām sūt adepti: sꝫ
carnis incōtinētia sunt lubrici. Alij vero
corpore quidē castitate pollēt: sed estibus
auaritie anelant. Alij gratiā habēt leni-
tatis: sed rācore animi sūt pusillanimes
Alij aūt non recordando iniurias suas ci
to ignoscunt: sed minus cor caute custo-
diendo citiusqꝫ irascēdo rixas prouocāt.
Quod ergo deus singulis largiendo do-
nauit quasi ꝓprio labore acquisitis glo-
riantur. Uitia vero que eos impugnant
et deuincunt: corde vigili et operū bono-
rū instantia vincere negligunt. Nōnulli
vero omissis spiritalibꝰ quibꝰ impugnā
tur vitijs corpꝰ abstinentia affligunt no-
cturnasqꝫ illusiones vel leuia queqꝫ qua
si grauia existimātes delicta: supbiā ve-
ro que angelos de celo eiecit ꝓ nihilo re-
putant auaritiā que hoiem primū de pa-
radiso expulit non execrantur. Inuidiā
per quā abel occiditur falsum testimoni-
um per qđ saluator dampnatꝰ est non cō
siderant. A cibis quos deꝰ cū gratiarum
actiōe sumēdos creauit abstinētes: super
biā / auaritiā / inuidiā et cetera vitia qua
si licita sumūt. Quo vō leuiora i iuditio
dei existūt: grauius iudicāt grauia qua-
si leuiora reputātes. Nō satis est corpus
affligere si animꝰ a malitia et neqtia nō
curat. Doctores ecclie ⁊ rectores vlmuꝫ
pro vite et alnū pro oliua nō plantēt hoc
est plus terrenū et infructuosū laborē di
ligāt ꝙ charitatē que oim radix et culmē
bonorū operū non ignoratur. Contra do
ctores iratꝰ est dn̄s qui libros diuinos ne
gligētes curas huius mundi cū omi affe-
ctione agunt. Rex eni ⁊ sacerdos ⁊ vnus-
quisqꝫ non quod scriptū est sed qđ rectū
sibi videtur hoc facit. Tu autem inqui-
unt fidelis esto dispensator nihil tibi pre
ter victū ⁊ vestimētum vendicans. Qui
enim sic libenter dampnū sicut datū sus-
ceperit: os mutorū aperire poterit. Esto
nihil mendicans: nulli negans. Deo odi-
bile est aliena appetere: ⁊ ꝓpria retinere
Pauperi enim et vinctis cōuenit petere:

habentibus autem indigentibus dispen
sare. Elemosine vero nullo rogante pau-
peribus erogāde sunt bona quoqꝫ ī oēs
hoīes operanda sunt. Nullam curā huiꝰ
seculi suscipias pura mentis indulgen-
tia bona pro malis semper repēdas. Nul
lum boni operis sacrificium sic deo acce-
ptū probatur: sicut ꝯtra oēs iniurias mā
suetudo cordis per quā aduersa et dāpna
quasi lucra et prospera spe future remu-
neratiōis in dn̄o letus suscipit. Illis aūt
in celo receptis: furseo cū tribꝰ angelis so
lo maximꝰ appropinquabat ignis sed an
gelus sicut ante mediū scindēs ⁊ diuidēs
ignē virū vnū ex igne prosilientē demo-
nes super humerū fursei et maxillā eius
proiiciūt. Cognouit enī virū ꝙ ei vestimē
tū propriū moriēs cōtulerat. Humero ve-
ro ⁊ maxilla fursei a veste cōbustis: ab ig
ne vnde exiuit ab angelo proiicitur. Tūc
demō viro sctō ait. Noli repellere qđ aū
suscepisti: qꝛ sicut eiꝰ bona suscepisti sic
de penis eius particeps eē debes. Cui an
gelus. Nō propter auaritiā sꝫ ꝓpter ani
mā illius liberandam suscepit. Cūqꝫ ces-
sasset ignis ait angelus. Quod accēdisti
hoc arsit in te. Si enī huiꝰ viri in pecca-
tis suis mortui vestē non suscepisses nec
pene illius in corpore tuo ardere possent
Multis enī exhortationibꝰ instructꝰ cor-
pus suū quasi ignotū cadauer cōsiderās
⁊ abhorrēs nolle eidē appropinquare rñ
dit. Precepto tū angeli qualiter corpꝰ suū
intrauit scire nō potuit. Et exurgēs ac cir
cūstantes aspiciens magnitudinē huma
ne stultitie ingemuit arduū et difficilem
transitum admirās et remuneratiōis di
uine magnitudinē. Deinde enī signū in-
cendij quod in anima sola pertulit visibi
liter in humero et in maxilla semper por
tauit. Elapso vnius anni circulo vniꝰ di-
ei iter sibi iniunctum fuisse recolens mo-
lestia corporali correptus vidit angelum
domini vnius diei iter sibi exponentem:
ac duodecim annos in opere predicatiōis
ipsum cōpleturum predicentem. Demū
in angliam cū paucis fratribꝰ aduenïēs
a rege orientalium saxonū sigiberto ho-
norifice susceptus est. Cōpletis autē duo
decim annis infirmatꝰ predicationi insi-
stere angelo sibi apparente monet. Nul-
lum vite finem ab angelo audiuit sed in
tulit. Vigilate et orate: quia nescitis diē
neqꝫ horam. Quod intelligens vir dei: in
loco knoberesburgh vocato a rege sigiber
to sibi collato monasteriū cōstruxit quod
postmodum anna eiusdem prouintie rex
edifitijs et possessionibus non modicum
auxit. Et cum in tenui veste sederet ⁊ vi
siones suas timentibus deum narrare
contingeret: ⁊ in media hieme semper su
dauit pre timore. Curam monasterij fra
tri suo foillano tandem commisit et cum
altero fratre suo vltano annum integrū
quotidianis viuēs laboribus in heremo
peregit. Turbatam deinde incursiōe gē-
tium videns prouintiā galliam nauiga-
uit et ope Erkenwaldi patritij latiniacū
monasteriū cōstruxit: et septimo decimo
kalendas februarii in pace quieuit et in
villa que perona dicitur sepeliri meruit.
Post quatuor vero obitꝰ sui annos a sctis
ep̄is eligio et ansberto corpꝰ eius imma-
culatū sine vlla putredine cū honore trās
fertur. Floruit aūt circa annū dn̄i sexcē-
tesimū tricesimū sextum. ¶ Narratio.
Tempore illo sigibertus prefatus ini-
micitias redwaldi regis in galliam fugi
endo declinans fidem christi suscepit. Pa
triam autem reuersus regnoqꝫ potitus
scolam in qua pueri erudiri possent iuuā
te sancto felice episcopo quē de cancia ac
ceperat instituit. Celestis tandem regni
amator effectus regni negotiis cognato
suo egrico cōmendatis in monasterio a
sancto furseo sibi cōstructo habitum mo-
nochalē suscepit. Contegit postea regem
merciorū pēdā cū suo exercitu aduersus

orientales anglos in bellũ ꝓcedere. Qui dum se inferiores hostibus ad preliandũ conspicerent: rogauerunt sigibertum ad confortandos milites secũ venire ad bellum. Contradicente illo: inuitũ monasterio eruentes in certamen secum ducunt: sperãtes militum animos minꝰ trepidare minus presente tanto duce fugã meditari posse. Ipse vero professionis sue nõ immemor: non nisi virgam in manu hñs occisus est vna cum rege egrico et cunctꝰ eorum exercitus a paganis cesus est vel dispersus anno domini sexcentesimo qñquagesimo secũdo. Successit autem anna sancte ethelrede virginis pater. Cũ autem illis diebus sanctus eligius quẽdam sacerdotem nimis infamem frequẽter corriperet ꝛ ad confessionẽ modis omnibus inuitaret: et ille semper crimẽ suum detegeret sanctus eligius excomunicauit eum et vt quousqꝫ peniteret nullo modo celebrare presumeret ꝑcepit. Presbiter vero negligens ꝛ episcopi sententiam peruipendens cum post aliquot dies celebraturꝰ altari assisteret: ad terrã corruens expirauit. Illis etiam diebꝰ sanctus quintinus quendam falsum testẽ in sompnis redarguit apprehendẽsqꝫ nasũ eius falsatorem vocauit. Cum autem expergefactus faciem lauans vxori visionẽ referret: extensa manu nasum suum tetigit et statim in vase de manibus eius cecidit. Ob superbie tamen fastum aureũ sibi nasuꝫ fabricare cathenulisqꝫ aureis aptare conatur. Quem iterũ idem sctũs per visum admonuit dicens. Nonne tibi naturalem abstuli nasum vt te omnibus falsum testimonium dixisse mõstrarem: et nunc ob superbiam ausus es aureum apponere: Vade ꝛ ꝗtotius illum proijce ette falsum testimonium pertulisse cunctis innotescere stude. Et factum est ita.

De sancto Gilda abbate et confessore.

Rex quidam albanie nomine can viginti quatuor filios ex regina sua genuit quorꝫ vnꝰ nomine gildas bone indolis puer litterarum studio traditus et in liberalibus artibus eleganť imbutus transito mari in gallia per septennium eruditionis gratia morã traxit et cum magna diuersorum voluminũ mole britanniam redijt. Cuius audita fama scolares plurimi in sciẽtijs diuersis erudiendi ad ipsum vndiqꝫ confluebant nec poterat inueniri in terra illa in virtutibꝰ sibi similis. Vel vt heremita ieiunabat in orationibus assiduus erat cilicio asperrimo ad carnem vtens. Quicquid a diuitibus sibi datum fuit egenis et pauperibꝰ statim errogabat. Carnes omino nõ gustauit: herbas cum pane ordeocco cinere mixto in cibum sumpsit et aquam modicã de fonte bibit. Tãta in facie eiꝰ macies propter iugem abstinentiam apparebat: vt quasi febricitãs aspiciẽtibꝰ appareret. Aquã fluuialẽ nocte media intrãs deo laudes psoluebat ꝛ oratoriũ post hec repetẽs flexis genibꝰ vsqꝫ ad diẽ orationibus vacabat. Vestitꝰ solũmõ veste vna supra petrã iacẽs sõpnũ modicũ sumpsit Celestia premia i desiderio erãt ei ꝑcipiebat discipulis spnere admonebat despicere q̃ trãseũt in hoc mũdo. Cũ aũt i epidane regiõe ꝑdicare incipet: vox eiꝰ diuinitꝰ ipedita ꝛ retẽta fuit. Admirãte ergo plebe ꝑcepit sctũs astãtes exire vt cognosceret si ꝑ aliquẽ illorꝫ ipedimẽtũ fieret ꝑdicatiõis sue. Cũqꝫ egressis oibꝰ vbũ facere pplo neqret: si aliqs i eccłia lateť eẽt q̃siuit. Cui nõnita mr̃ scti dauid pregnãs rñdit. Ego turbã vitare volẽs: hic iuxta parietẽ lateo. Qua iussu eiꝰ egressa pplo intrãti vt voluit predicare cepit et finito sermone rẽ gestã patefecit. Mulier inqt sctã filiũ pitura sctissimũ ꝛ a deo electũ in eccłia mansit vñ predicare nõ potui diui

na potestate sermonẽ retinẽte. Tãta gratia puer ille p̄cdit⁹ erit: vt nullus ei tẽporibus nostris cõparari possit. Transiens gildas in hiberniam populũ multuz ad fidem conuertit. Occiso aũt ab arthuro howelo fratre suo: in britanniam rediit & confluentibus ad eũ propter sctitatẽ suã p̄cipib⁹ & clero regi veniã hũilit petenti osculũ dedit & inimico indulgẽs benedixit. Romã sctũs gildas post hec adiit & vt in vita sãcti cadoci exprimitur: nolam pape alexãdro obtulit. Scripsit eñi quatuor euangelistarũ librũ in multa veneratione ab incolis habitũ: quẽ aperire non audent ad videndũ & nisi volumẽ in primis fuerit appositum: pacẽ inter inimicos & concordiam nõ reputãt reformatã. Habitauit demũ vir dei i insula quadam fluuij sabrine & fũdata ibi eccl'ia in rupe quadã orando noctes ducebat insõpnes. Cũq3 aquã dulcẽ preter guttas pluuiales super saxa retentas non haberet: fontẽ ineternũ manentẽ suis precib⁹ de rupe produxit. Afflict⁹ nimiũ tandẽ a piratis & famulis suis cũ spolijs omnibus in exilium actis relicta isula glastoniam venit: et ab abbate honorifice susceptus fratres et plebẽ instruxit historiã de regibus britannie breuiter descripsit. Nõ lõge a glastonia super fluuiũ edificata ecclesia vitam heremiticã cilitio indut⁹ duxit: ad quẽ de longinq̃s britannie partibus viri scti sapientiã eius & doctrinam audituri accedebãt. Post aliquantũ tẽporis spaciũ decidit in egritudinẽ et sciens imminere diem depositiõis sue: conuocauit abbatem glastonie rogans eũ vt finito cursu presentis vite deferri faceret corpus suum ad monasteriũ ibidẽ sepeliẽdũ. Annuit abbas. Et migrante sctõ quarto kalendas Februarij multi viderũt splendorem angelicũ circa corp⁹ odoriferum. Post completã cõmẽdationem lachrimabilem defertur sanctũ corp⁹ a fratrib⁹ ad monasteriũ: & cũ planctu magno & honore dignissimo sepelitur in medio vetuste ecclesie pauimento. Anno dñi quingẽtesimo duodecimo. ¶ Narratio.

Illis dieb⁹ regina altrogodis sctũ caralefum propter abstinentiã eius & sctitatẽ videre et edificationũ verba ab ipo audire affectans missis ad eũ nũcijs omnia scti illius in cuius parte resedit si precib⁹ eius annuens ad eã veniret se ei daturã promisit. Uir aũt dei respõdit. Dicite domine vestre si quid preualeo pro ea exorabo. Certũ tñ habeat q̃ diu vixero faciem mulieris nõ videbo: neq3 hoc cenobiũ q̃d precipiente dño construxi gressus mulieris calcabit. Non eñi decet nos qui despicencemur familia nr̃m mulierib⁹ vendere aspectũ aut pro capescenda terra hũani generis inimico animam nr̃am prostituere. Ideoq3 animũ suũ ab hac intẽtione submoueat et partem sui fisci cui voluerit tradat.

¶ De sancto Gilberto confessore.

Sanct⁹ eñi gilbert⁹ in loco sẽpinghã ab incolis vocato nobili prosapia ort⁹ pater eius iocelinus miles strenuis gẽte normann⁹ mater natione anglica fuit. Cui prius q̃ nasceretur visum est in sompnis q̃ quasi descendentẽ a supernis lunã suscepisset in sinũ. Nat⁹ aũt puer sctũs in domo patris sui adeo abiectus mansit q̃ nec famuli dom⁹ cũ eo cibum sumere dignarẽtur. Corporali eñi scemate incomposit⁹ et incultus erat litteris tamẽ tradit⁹ et parũ proficiens patriam deseruit et liberalib⁹ in gallia studijs dedit⁹ magistri nomẽ et gradũ habere meruit. In angliam demũ rediens pueros et puellas instruxit qui primi erant in quibus ordo sempinghamensis initiũ sumpsit quos adhuc secularis et ipse nõ solum scolasticis rudimentis: sed et mo-

ralibꝰ ⁊ monasticis instituit disciplinis.
Silere in ecclia simul quasi i dormitorio
dormire: nõ nisi locis statutis loqui: ⁊ le⸗
gere eos informauit. Ab incũte eni etate
aĩas deo lucrifacere ⁊ quibuscunq̃ pote⸗
rat verbo ⁊ ope proficere ⁊ exẽplo satage
bat. Preciosis ⁊ nitidis: scdm nataliũ di
gnitatẽ vtens indumẽtis iusticie ⁊ veri⸗
tatis erat amator oĩm sibi fauorẽ et gra⸗
tiã cõpauit. Eius deniq̃ cõuersatiõe lau
dabili delectatꝰ pater ad ecclias de sem⸗
pinghã ⁊ tirigtoñ. eũ multũ renitentem
pñtauit Assumptꝰ itaq̃ ad regimẽ aĩaꝝ
vna cũ suo capellano in domo cuiusdã pa
rochiani sui hospitatꝰ cũ forma filie hos⸗
pitis q̃ ei sedulo mĩstrauit: occulta vtriq̃
surriperet cõtagio visum est gilberto in
somnis ꝙ manũ suã in sinũ predicte pu
elle inieciss et nec inde eã extrahere posset
Uir igit̃ castissimꝰ vehemẽter expaues⸗
cẽs: a loco illo velociter se trãstulit. Hec ci
ꝟgo postmodũ de septem primis erat: in
quibꝰ vir sctũs ordinẽ inchoauit. Quidã
parochianꝰ suꝰ cũ de decimis frugũ sua⸗
rũ fraudẽ fecisset cõpulit gilbertꝰ rusticũ
illũ ex grangia bladũ eijcere: ⁊ per singu
las gerbas corã se numerare: et decimã
partẽ in aceruũ cõgerẽs in media platea
accẽso rogo in detestationẽ tãti criminis et
terrorẽ aliorũ consumi fecit. Quicq̃d eni
pter stipẽdia vite necessaria habuit: pau
pibꝰ et egenis erogare curauit. Gradũ
sacerdotij tandẽ adeptꝰ elemosine largi⸗
tioni indulgẽs paupes elegit quorũ pau
ptas timore dei piter ⁊ amore esset hone⸗
sta. Septẽ ꝟgies a strepitu mũdi ⁊ hoim
aspectu inclusit p̃cepta vite dãs eis ⁊ dis
cipline: mõasterij necessaria edificia con⸗
struxit: fenestrã vnã patentẽ p quã neces
saria inmitti possẽt statuẽdo. Crescẽte de⸗
mũ nũero frm et sororũ cisterciũ ad papã
eugeniũ adijt: mõachos ordis illiꝰ vt po⸗
te regule arctioris suo opi icepto p̃ficere
decreuit. Dñs ãt papa ⁊ cistersiẽses ab⸗
bates ordis sui monachos alioꝝ religiõi
⁊ p̃serti monialiũ p̃esse nõ licere dixerũt.
Data est aũt ⁊ iniũcta btõ gilberto a pa⸗
pa eugenio custodia gregis sui ⁊ beatis
malachie hiberniẽsi archiepõ et bernar⸗
do clareuallẽsi abbati in illo itinere adeo
familiaris effectꝰ est vt ipõ solo p̃ñte per
orõnẽ coꝝ cuidã egroto fert̃ sanitas colla
ta. Insignia etiã amoris baculũ scil; tã
p̃sulis ꝙ abbatis i q̃bꝰ ꝟtutes sctẽ sũt ac
cepit: ⁊ orariũ cũ mãipulo in monumẽtũ
sui abbas dedit ei. Regressus ãt in ãgliã
viros discretos q̃ tã viris ꝙ mulieribus
viã salutis pãderẽt ⁊ pastorale officiũ ex
hiberẽt instituit. Habitacula clericorũ a
domibꝰ monialiũ ꝓcul statuit vt canõici
lõgiꝰ ab illis remoti nullũ ad eas hẽrent
accessũ nisi pro admistrãdo aliquo diuio
sacramẽto sub multoꝝ testionio. Uideri
ãt detecta facie oĩno moniales ꝓhibuit.
Quicq̃d ãt intꝰ siue extra fieri siue signi⸗
ficari oportet: duo senes ꝓbati extrisecꝰ
⁊ due sorores mature iteriꝰ deputãt̃ per
quos frm audiẽtes ⁊ mutuo nõ videntes
q̃cq̃d necessariũ est nũciat̃. Monialibꝰ re
gulã bti bñdicti clericis ꝟo regulã scti au
gustini ꝓposuit: ⁊ ea q̃ minꝰ in regulis il
lis inuenit a multis mõasterijs statuta
excerpsit ⁊ collegit pape eugenio misit et
cõfirmata recepit. Pret paupũ ⁊ ifirmo⸗
rũ leprosoꝝ viduarũ ⁊ orphanoꝝ zenodo
chia q̃ cõstruxit ecclias cõuẽtuales tres⸗
deci magno labore ⁊ idustria i vita sua cõ
stituit: i q̃bꝰ duoꝝ miliũ ⁊ ducẽtoꝝ nũeꝝ
i obitu suo reliq̃t. Oĩm ecclias equaliter
dilexit: ⁊ circa oĩm negocia eque sollicitꝰ
fuit. Maiores culpas eiꝰ examini reser⸗
uari statuit minora ceteris discutiẽda re
liq̃t Libros multos scripsit ꝟba eiꝰ nichil
aliud ꝙ sapiam ⁊ sciẽtiã sonuerũt moni⸗
alẽ igne libidis succẽsã: aspa castigatiõe
sanauit ⁊ frem ire stimulis agitatũ: leui
baculi sui ictu in maximam mãsuetudi⸗
nẽ cõuertit. Equitatura eiꝰ simplex ⁊ co⸗

mitatꝰ honestus: alijs largus: satis sibi
parcus apparuit. A carnibꝰ omi tpe nisi
i maxio láguore abstinuit: ab esu ⁊ pisciū
ꝑ quadragesimā ⁊ aduētū se tēꝑauit: ole
ra ⁊ legumia et huiusmodi vilia libentiꝰ
sumpsit Primā pisciū partē deo: reliquā
fere totā cómensalibꝰ cómunicauit Erat
enī vas positū in mensa corā ipo qđ discū
dñi ihesu appellare cósueuit: in quo nó so
lū ciborū reliquie: sed ⁊ partes ꝑcipue ad
opꝰ pauperū reposite erāt. Sepe ad mē-
saȝ sedēs lachrymas fudit: vasis ligneis
et testeis ⁊ coclearibus tm̄ corneis vtēs:
oēm mūdi vanitatē exclusit: ⁊ metallorū
supfluitatē. Post mēsam lectiōi orōni sa-
creqȝ meditationi indulsit ⁊ toto anni cir
culo equalibꝰ vtēs indumētis nec plura
in hieme nec pautiora in estate quesiuit.
Rogerū quēdam ex filio prēm ⁊ ex disci-
pulo magistrū sibi prefecit: ⁊ obedientiā
illi faciēs: habitū canonicū suscepit. Cū
aūt sctūs thomas exul i gallia moraretᷣ:
a ministris regijs multā trans mare pe
cuniā cótra preceptū regis sctō epo misisse
se notatᷣ. Coactiqȝ sunt tā ipse ꝙ oēs ceno
biorū suorū prepositi et ꝓcuratores corā
iudicibꝰ regis assistere: ꝓpterqȝ eius san
ctitatē oblatū est ei vt prestito sacramēto
fidē faceret falsum esse qđ suggestū erat.
Jlle vero quia id in iniuriā ecclesie redū-
daret: renuit: malēs subire exiliū ꝙ tale
ꝑstare iuramētū. Suspēsa itaqȝ diu sen-
tētia cū iudices illū condēpnare timerēt:
superuenientibus litteris regis cū suis ad
monasteriū suū redire ꝑmittitᷣ. Vexato
aliqñ sctō viro valida febre accessit quidā
ad eum cópatiēs illi. Cui sctūs. Nūquid
ait sensisti quāta est febriū anxietas? Et
ille. Nō. Cūqȝ quesisset sctūs an febres il
las vice sua vt ipse liberaretᷣ vellet susci-
pere ⁊ ille annuisset mane sequēti corripi
tur febre hō ille patre sctō oīno liberato.
Quidā scti patris pedules in pedibꝰ ge
stās: a podagra qua detinebatᷣ oīno libe-
ratᷣ: ⁊ alter febricitās ex cipho scti potan-
do curatur Cum aūt flāma ignis inua
lescēs hospitio scti gilberti appropinqua
ret: ⁊ ille residēs in fenestra oraret ⁊ psal
leret: mox alterā partē domus flāma de-
pascens eiꝰ presentiā quasi abhorrēs illā
vbi resedit partē trāsuolauit: ⁊ viciniora
loca circūquaqȝ arripiens: alia hospitis
edificia intacta reliquit. Anno aūt dñi
millesimo cētesimo octuagesimonono et
vite sue cētesimosexto sctūs dei seruꝰ gil-
bertus opibꝰ bonis ⁊ exēplis plenꝰ cele-
stia penetrans pridie nonas februarij in
monasterio sempighamie ab eo fundato
cū honore sepelitᷣ. Canonizatꝰ est aūt ⁊ in
sctōrum cathalogo ascriptꝰ a papa inno
cētio: āno dñi millesimo ducētesimoscdo:
⁊ eodē anno tertio idus octobris corpus
eiꝰ de terra trāslatū in scrinio reponitur
In nocte vero diē obitꝰ sui precedēte vi-
derūt multi globū igneū immēsuȝ ⁊ qua
si cādelas multas simul accensas tertio
de celo descēdere ⁊ rursum ascēdere supra
tectū basilice cōtra sepulchrū eiꝰ: ⁊ tertio
quasi culmē ecclesie penetrare ⁊ introca-
dere videbatᷣ. Die vero quo sclm̄ reliquit
circiter viros religiosos septingentos: ⁊
sorores religiosas mille quingentas deo
famulātes reliquit.

De Godrico seruo dei ⁊ heremita.

Pater scti godrici dictꝰ est ail-
wardꝰ: mr̄ vero edwenna di
uitijs tenues: sed iusticia et
virtutibꝰ abūdātes. Qui de
northfolcia nati i villa de walpol diutissi
me cóuersati sunt: recti ⁊ innocētes ⁊ co
rā deo simpliciter ambulātes. Hi cū sobo
lem nō haberēt: deuotis ꝑcibꝰ orabāt: vt
ꝓlem ad dei cultū idoneā gñarent. Cócę
pit igitᷣ mulier ⁊ peꝑit filiū noīe godricū:
qđ interꝑtatᷣ bonū regnū siue dei regnū.
Post aliquot deiñ ānos nati sunt eis filiꝰ
willelmꝰ ⁊ soror eiꝰ burwēna. Puerili-
bus ānis in simplicitate trāsactis: mor-

catoꝛ efficit: et pꝛimo circa villas et rura
mercibꝰ minoꝛis pꝛecij exercet et post ci-
uitates ⁊ nũdinas: lucri gr̃a frequẽtare
cepit. Est locꝰ in maritimis wellestrem
dictꝰ ville que spaldinga vocat pene cõti
guus vbi refluxꝰ maris plerũq per qua
tuoꝛ miliaria siccas reliquit arenas: ibi
die quadã solꝰ deãbulãs godꝛicꝰ: tres del
phines inuenit in sicco: duos viuẽtes re-
liquit intactos de moꝛtuo sibi ptẽ secuit:
⁊ oneratꝰ discessit. Nec moꝛa: rediẽs flu-
ctus maris cõsequit festinantẽ: et pꝛimo
pedes ⁊ tibias madefacit: deiñ coꝛpꝰ val
lauit abissus ⁊ caput operuit. Ille foꝛtis
in fide vsq ad littꝰ sub aquis onustꝰ ince
dit: parẽtibꝰ pisce tradito cũcta retexuit:
⁊ ad enarrandũ dei gloꝛiã eos inuitauit.
In lindeseia per quatuoꝛ ãnos minoꝛa
mercimonia pedes exercuit ⁊ inde pꝛius
ad sctm̃ andꝛeã in scotiã deiñ ꝓfectus est
romã. Reuersus negociatoꝛibꝰ adiũctꝰ:
bꝛitãniã flãdꝛiã daciã nauigio aggressꝰ
diuicias cõgregauit: nauis dimidiũ ⁊ al
teriꝰ quarta pte acquisiuit ⁊ gubernatoꝛ
nauis pꝛo sua peritia fieri meruit. Erat
eñ aĩo strenuꝰ: viribꝰ integer ⁊ robustus
statura modicꝰ: humeros hñs latos: pe-
ctꝰ amplũ: faciẽ ꝓductã: oculos glaucos
⁊ clarissime radiantes: hirsuta supcilia:
frontẽ latã nares patulas ⁊ ꝓductas na
sum decẽter ĩ extremo recuruũ: mẽtũ an
gustũ: barbã copiosã ⁊ aliquãtulũ lõgã:
os erat decẽs: labia tumẽtia moderate:
capillatura capitis ⁊ barbe ĩ iuuẽtute ni
gra in senectute p caniciẽ cãdidã: collũ hẽ
bat breue sed grossũ tibias modice quãti
tatis: plãtas pedũ icuruas: genua ꝓpt
frequẽtes geniculatiões callosa et dura.
Sepiꝰ sctm̃ andꝛeã ĩ scotia inuisere ⁊ vo
ta soluẽ cõsueuit In negociando sexdecĩ
ãnos expleuit ⁊ hierosolimã ꝓficiscẽs: se
pulchꝛũ dñi visitauit Nec multo ad sctm̃
egidiũ ⁊ iñ romã ꝓfectꝰ est. Rediẽs vo pa
ri deuotiõe tactꝰ cũ mr̃e lõdoniã vẽit vbi
mr̃ vestigia nudans romã cũ filio nudis
pedibꝰ visitauit. Godꝛicꝰ humiliter obse
quẽs genitrici eã suppoꝛtauit humeris:
quotiens difficultas itineris exigebat.
Mulier eni magni decoꝛis ex ĩpꝛouiso cũ
romã peterẽt ad eos accessit ⁊ illis comes
fieri suppliciter flagitauit: ⁊ ĩ obseq̃is eoꝛũ
diligẽs ⁊ deuota pmãsit. Nã pedes eoꝛũ
lauit ⁊ oscula pedibꝰ impssit nec ab illis q̃
vl' vñ esset ĩterrogata fuit. Cũ vo redeũ-
tes lõdonijs appꝛopiquarẽt hec vba ꝓtu
lit. Ecce totiꝰ itineris pícula p dei gram
euasistis ⁊ vr̃e fines pr̃ie iã tenetis tẽpꝰ
est vt ego illuc vñ sũ digressa regrediar.
Uos deũ bñdicite q̃ sperãtes in se nõ dese
rit: insup qđ aplos rome postulastis effi-
ciet. Post hec discessit nec vnq̃ postea vñ
venisset vel quo iuisset inotuit: nec aliq̃s
de comitatu eã videre potuit. Oĩa post
hec q̃ acq̃sierat vẽdidit ⁊ paupibꝰ erroga
uit: ⁊ apũ carleolũ veniẽs paup et cũctis
incognitꝰ moꝛã fecit. Psalmos ita diligẽ
ter didicit q ĩ breui psalteriũ totũ memo
riter tenuit Sẽtiẽs ãt esse detrimẽtũ aĩe
honoꝛẽ illũ quẽ ei multi ibi deferebant sil
uã solꝰ expetijt ⁊ siluestribꝰ herbis ⁊ fru
ctibꝰ vitã duxit. Sedes ei certa nõ erat:
sed vbicũq nox eũ occupabat in orõnibꝰ
q̃ntũ pmittebat humana fragilitas pno-
ctabat. Serpẽtes ⁊ fere accedentes ipm
diutiꝰ ĩtuebãt ⁊ mox cũ oĩ mãsuetudine
recedebãt. Uix decimã stadij ptrãsijt ptẽ
quin vel genu flexo ⁊ manibꝰ eleuatis vl'
humi ꝓstratꝰ oꝛaret. Tãdẽ solitariũ quẽ
dã ꝓgressus ĩuenit: cui senex ĩgresso ĩ spe
lũcã suã ait. Bñ uenias fr̃ godꝛice. Et ille
Et tu bñ viuas pr̃ ailrice cũ sibi essẽt ĩui-
cẽ ãtea pꝛoꝛsus ignoti. Et ĩ mutuos ruẽ-
tes ãplexꝰ: p̃ gaudio lachꝛymãt. Ad hoc
es inq̃t senex missus a deo: vt monita sa-
lutis edoceas ⁊ coꝛpꝰ hoc senile sepelias.
Nullus eis erat minister aut socius: sed
ipsi certatim inuicem ministrabãt. Cũ
autem senex egrotaret godꝛicus assidue

ei ministrauit: egrotanti assedit: ⁊ intra
se dixit. Uolo per dei grãm: in isto cuiusmodi sit trãsitus hoīs vitã finientis agnoscere. Et addidit. O spūs qui ad similitudinē dei creatꝰ es: ⁊ adhuc corpus hoc vegetas: adiuro te per deū omnipotentē vt me nesciēte: de hoc corpusculo nō recedas. Et vidit vincula corpis cūcta dissolui: ⁊ spm̄ a corpis nexibꝰ liberari. De cuius forma vel specie interrogatus ita rñdit. Hic substãtia: nulli homini est perceptibilis. Hãc aūt vidi velut in similitudine vēti vrentis ⁊ feruidi: forma quasi sperica ⁊ rotūda: que instar vitri lucidissimi tota resplēduit: ⁊ illã vndiqꝫ incōparabilis cãdor obduxit. Modum vero qualitatis ipsius: nemo poterit explicare. Attamen certus eram cuiꝰ esset anima ⁊ inde dubitare nō potui. Sepultus est vir ille sctūs in cimiterio dunelmensi. Post hec godricus hesitans quid de ipso diuine sit placitū volūtati: cū super hoc deū attentius exoraret: vox de celo lapsa insonuit dicens. Expedit tibi adire hierosolimã ⁊ reuerti. Et cōuertēs orōnē ad sctm̄ cuthbertū ait. Nūc adesto sctissime xp̄i confessor cuthberte ⁊ quid facere debeã dignãter ostende. Nec mora: vox iterata insonuit. Uade hierosolimã cū dño crucifigi: et reuersus quere locū in siluis circa dunelmū finkale nominatū. Et mox ad dextrã vidit virū vultu venerabilē pontificalibꝰ indutū dicentē. Ego sum cuthbertus tibi futurus adiutor in oībꝰ ⁊ patronus: cōsummato huius itineris labore: sub mea ꝓtectione apud finkale dño militabis. Hec dixit: ⁊ statim disparuit. In illa peregrinatiōe victꝰ erat ei panis ordeaceus siccus: ⁊ modicus aque potus qñ violenta famis angustia cōpellebat. Panes quos emit recētes ī pera ferebat intactos: donec diuturnitate essent tpis indurati. Uestimēta nō mutauit nec abluit: anteq̄ ad loca sctã ꝓuenit: calciamēta nec emendauit interī nec detraxit. Unde a lapillulis ⁊ arenis que subintrauerãt: pedū nō modicos in itinere sustinuit cruciatꝰ iter tñ socijs equale quotidie fecit. A via sepe diuertebat ⁊ genibꝰ flexis vel ꝓstratus orabat. Ad iordanē veniēs ciliciū lauit: vestes tūc primo exuit: ⁊ calciamenta detraxit. Ex arenis et lapillis pelle pedū cōsumpta: caro cruētata: ossibꝰ vix herebat: ⁊ extūc calciamenta pedibus suis nō admisit. Rediēs in angliã cū magna demū difficultate ad finkale venit: vbi lupꝰ immēse magnitudinis seuiens ei occurrit tãq̄ in virū dei vellet irruere vel viuū absorbere. Cui signū crucis opposuit dicēs. Adiuro te in noīe sanctissime trinitatis ne michi molestiã facias ⁊ si mee seruitutis obsequium dño sit acceptū festinãter abcedas. Fera statim illiꝰ pedibꝰ se ꝓstrauit: et accepta licētia mãsuete discessit illū sepe respiciēs. Edificata vero iuxta ripã Weri fluminis domūcula: solꝰ manere cepit godricꝰ: hoīs faciē raro cōspiciēs: nec verba cū aduenientibus miscebat: sed tacebat. Nimia et terribilis erat in loco illo serpentiū multitudo: viro tñ sctō se mites ⁊ palpabiles ⁊ ipsius iussionibꝰ obediētes exhibebãt. Ipsius casulã in hieme intrabãt: ⁊ viro dei ex vna parte ad ignē sedēte: grex illorū in pte altera discūbebat: et vno latere calefacto: reliquū applicabat. Inter illos erãt duo ceteris mole p̄stãtes: ⁊ viro dei familiariꝰ adherētes: q̄ se godrico ad focū sedēte inter ipiꝰ tibias sene extēdebãt ⁊ calefcti voluebãt in speras. Uisū est tãdē godrico: q̄ suas cogitatiōes ab orōne qñqꝫ distraherent: post plures annos ait illis. Nolo vt me vlteriꝰ ab orãdi ꝓposito diuellatis. Et iussit eis ne suã domū amplꝰ introirēt. Mox oēs abcedētes: vltra case limē intrare nō p̄sumebãt. Manēs ibi diu godricꝰ ignotꝰ: nichil plusq̄ vultꝰ hoīꝫ ⁊ colloq̄a formidabat ne p̄ fauorē aut

multiloquiū caderet in pctm̄. Cū aliquo-
rum ergo presentiret aduentū: ad nemo
ris interiora cōfugiēs delitebat. Aliquot
annis cibū nō sumpsit humanū: sed frō-
dibus ⁊ folijs atq; radicibus: vitā inopē
sustentabat. Cum tandē esset cognitus:
quidā illi cibaria deferebāt: quorū dona
respuens: fugiebat ab eis. Quidam mu
nuscula proiecerūt ⁊ recedentes ibidē co
fugiēte reliquerūt. Que postmodū repe-
riens: eleuata in celū voce cū lachrymis
dn̄o cōmendabat dicens. Suscipe ihesu
bone tuorū fideliū dona: et repende ipsis
pietatis affectū. Et deferēs ea in collem
flexo poplite dicebat. Om̄ps et misericors
deus qui pullis coruorū te inuocātibus:
⁊ iumētis das escā ipsorū confer ista illis
aīantibus quibꝰ ea noueris expedire et
deponēs ea quid inde fieret deinceps nō
curauit. Mulier quedā attulit ei panes
caseū ⁊ butirū: ⁊ ille eā cōtristari nolens
munera suscepit. Postq̄ illa discessit: mu
nera ferens in manibꝰ ascendit in collē:
⁊ cum genuflexo mulierē ⁊ munera dn̄o
cōmendasset: surgēs nichil de illis pror-
sus inuenit. Unde gauisus: intellexit q̄
sacrificiū illud deo fuisset acceptū. Sic ei
postmodū sepius cōtingebat: ⁊ crebrescē
te eius fama: vtriusq; sexus hoīes ei do-
naria presentabant: ⁊ ille ea statim pau-
peribus erogabat: vl' dn̄o cōmendabat
nec in suos vsus aliquid assumere vole-
bat. Tādem vt victū sibi proprio labore
perquireret terrā fodere cepit ⁊ serere: et
ortū facere copiosum. Rustici hoc viden-
tes: ꝓpter pascue diminutionē indigna-
ti: quas poterāt ei molestias inferebant
Circa festū sctī iohānis cum seges surge
ret in aristas immiserūt in eā rustici ar-
mentorū copiā: a quibꝰ adeo depasta est:
vt nulla species fructuū remaneret. Ui-
rum insuper dei sepius deridebant: ⁊ fre
quenter ei cōuicia ingerebāt. Ipse vero
nec respōdit cōuitijs: nec iniurias mole-
ste sustinuit. Succedēte autūpno: tanta
messe repletus est ager ille depastus: vt
fructificasse tripliciter videretur. Hoc ru
stici vidētes: sibi vel terre sue ampliꝰ no-
cere nō presumebāt. Cū a spiritu forni-
catiōis graues ꝑferret insultus: lachry-
mis ac ieiunijs insistebat: ⁊ nō solum bi-
duo vel triduo verū plerūq; per sex dies
abstinebat a cibo. Uigilijs inseruiebat
assiduis: ⁊ dum luna luceret ab oratione
surgens opera manuū durissima exerce
bat. Nō si libidinis aculeus nō cessaret:
corpus nudū vepribus immittebat ⁊ spi
nis: vt voluptatē verteret in dolorē. Post
fortia luxurie temptamēta per variarū
species ferarū conatus est eū terrere dia
bolus: sed ille fortis in fide oīa contēpne-
bat. Ut incendia carnis extingueret: cili
cio corpus edomabat asperrimo: ⁊ loricā
nudo corpe induebat: per annos fere quī
quaginta. Hec preter duriciei pōderisq;
molestias in estiuo sudore pediculos pro
creauit: quorū multitudinē hirsuta desu
per cilicij villositas nutriebat. Tres enī
loricas ex tp̄is diuturnitate consumpsit
cilicia vero infinita detriuit. Construxit
tandē modicam casam de lignis infor mi
bus ⁊ virgulis et capellā beate marie il-
lam appellauit: ⁊ domū ab occidēte ma-
iorē in qua molē erexit: et in illa grana in
farinā cōminuit quā in panes hoc modo
cōposuit. Ramos ⁊ radices herbarū in ci
neres redegit: quos taliter cū farina per
miscuit: vt tertiā partem cineres obtine
rēt: ⁊ panes inde coxit: quos delitias no-
minauit. Panes illos per sex menses ob
durari ꝑmisit: vt nimia quādoq; siccita-
te ⁊ duricie horridi prorsus ⁊ insipidi red
derētur. Erant aūt ex ordeo facti vel aue
na: quia tūc frumentū gustare noluit: q̄
si mucidi ꝓpter diuturnitatē essent tp̄is
non curabat. Siluestres herbas lapide
vel ligno cōtritas in aqua sine sale deco-
xit: ⁊ post quatuor vel sex septimanas in

pilas paruas rotundas composuit: ⁊ in
eadem aqua fetente dimisit: donec eas lo
co leguminis famis inedia cogēte come-
deret. Hāc cocturā seruabat: quousq; eā
natis isti vermiculis abhorrebat. In cu-
biculo lapidē latū habuit pro mensa vbi
nichil qd̄ mortis legibꝰ subiacet comede-
bat ⁊ quasi cum altero loqueret̄ seipsum
multotiens obiurgabat dicēs. O venter
exactor pessie cur michi tot vite irrogas
detrimenta: ⁊ tot nequicie suggeris blā-
dimenta? Dū tibi cōsentio: me seduco: in
satiabilis ⁊ auarus ꝗto plus accipis tā-
to plus appetis: et michi semper ingra-
tus nō nisi causa doloris ⁊ penitētie meo
repēdis obsequio. Raro se reficiebat in
die sed potius tota die orans vel terram
fodiens ⁊ laborās cibos nocte sumebat.
Potus illi fuit gustus aque permodicꝰ:
⁊ nisi magna sitis ariditate compulsus:
hūc non sumebat. Nūq̄ iacebat in lecto:
sed in humo nuda strato desup cilicio fa-
tigatus labore decubuit: lapide illo capi
ti supposito: qui mēsa ipsius erat. Som
pnū nō admisit: nisi qui surripiebat inui
to: ⁊ tūc parieti acliuis aut lapidi vel pro
curuꝰ accubuit. Luna vero lucēte assum
pta securi foras egrediēs opibus insiste-
bat: ⁊ sompni torpore excusso: regrediēs
orōnibus vacabat. Orōnibus plerumq;
tota die ⁊ nocte: curuatis genibus incū-
bebat: ociū summe vitabat: orationi vel
meditationi semper intētus. Hieme ge-
lu ⁊ niue rigente: nudo corpore flumē in-
gressus tota nocte dn̄o viuā seipm̄ hosti-
am immolabat. Nō si aqua esset desup
cōgelata: excissa tamen glacie tota nocte
vel dimidia: in illa perdurabat. Hoc eni
opus ꝓpter pluuiarū aut niuiū abundā
ciam nō omisit. Multotiens qn̄ per men
sem frigoris durabat asperitas omni no
cte se mersit in aquis: et ibi vsq; ad rutu-
lantem stetit aurorā. Qn̄ corpus totum
pre nimietate frigoris diriguit: ⁊ ipse dē
tibus collisis infrēduit: tūc dicebat. Ista
videtur horrida: sed multomagis horri-
dus est inferni cruciatus. Cū aūt staret
in aquis: apparuit ei diabolus ore igni-
uomus asininis dētibꝰ oculis quasi vnꝰ
cubiti: aduncis pedibus: ⁊ membrorum
vniuersitate distortus. Cūq; in eum pa-
raret irruere: vir dei signū crucis oppo-
suit dicens Dn̄s michi adiutor est: ⁊ ego
despiciā inimicos meos. Et sic pestifer il
le confusus abcessit: ⁊ vestimēta que vir
dei in ripa reliquerat: asportauit. Quod
godricꝰ aduertēs: ipm̄ clamore cōpescuit
Ille vero timens: in loco suo cūcta repo-
suit ⁊ effugit. Residente ad focum viro
dei: subito quasi manus emissa tam for-
titer eū collaphizando percussit: ꝙ pene
corruit pronus in terrā. Vir autē dei ait.
Deo gratias qui michi talē tribuit exa-
ctorem: qui nūq̄ patitur ociari. Mox ora
toriū ingressus morā ibi fecit: donec ma-
lignū discessisse cognouit. Cū vero sic eū
tēptator superare non posset: ipm̄ vehe-
mēti libidinis igne succēdit. Hoc ille per-
sentiens: vigilijs longioribus ⁊ ieiunijs
corpꝰ edomuit: ita vt quatuor noctes cō-
tinuas duceret insompnes: ⁊ per integrā
septimanā: cibū oīno nō sumeret. Corpꝰ
etiā vepribꝰ ingerens adeo cruentauit:
vt sanguinolenta eiꝰ vestigia apparerēt
⁊ huiusmodi tēptationes per aliquot an
nos cū graui difficultate sustinuit: ⁊ vix
post quadraginta annos: illud incendiū
prorsus extinctū fuit: dolium quoq; in ca
pella beate marie: terre solus infodit: et
aqua impleuit: vbi vsq; ad mentū: hora
tēptationis se immersit: ⁊ feruorē frigo-
re superauit. Die quadā cū hora vesper
tina psalmos decantaret diabolus foris
illudens ei cantare cepit ⁊ dixit. O rusti-
ce tam bene noui ego psallere sicut et tu.
Cū semel curuatis genibus oraret: in-
gressus oratoriū inimicus conabatur eū
a proposito impedire. Ipse vero nō terri

tus illũ adeo contempsit: quod versus eum nec oculos deflectebat. Indignatus igitur piridem que hostias continebat proiecit in eum. Et cũ adhuc immotus eum non respiceret: cornu cum vino iactauit: et super eum quicquid cõtinebat effudit. Similiter et vrceolũ cum aqua et oia que super trabẽ illam stabant singillatim iecit in eum. Cũque vir dei ab orone non surgeret: lignũ in quo crux infixa erat: cũ omnibus que cõtinebat adiecit. Et cum vir dei: nec sic posset cõmoueri: et tota nocte illa malignus in eũ seuiens nil proficeret tandẽ confusus abcedẽs: tm̃ fetorẽ ibi reliquit: quod vix posset ab hoie sustineri. Integra tamẽ fuerunt omnia que proiecerat et imago crucifixi penitus illesa. Uir dei quia laicus erat illa contingere non presumpsit: sed vocato priore dunelmẽsi rogero: illi cũcta narrauit: et per eũ omnia suis restituta sunt locis. Nocte sequenti cũ prior ille dormiret: astitit ei diabolus dicens. Tu rusticũ delirãtem godricũ nec ego vtar fantasijs atque prestigijs docui: sti: et tuis cõtra me monitis animasti: accipe pro tuo labore mercedẽ. Hec dicẽs et discedens: nimio illũ fetore cõpleuit: quẽ tolerare vix potuit. Estiuo tpe venientes fere siluestres virgulta godrici tenera sepius discerpebãt: et accedens ad ceruum arbusculas corrodẽtẽ ne recederet imperauit. Fera subsistẽs et tremẽs: sancti pedibus prouoluta: quasi transgressionis veniã flagitauit. Ille cingulũ soluit et collo fere circũposuit et ad orti sepẽ producens abire precepit. Post hec ferarum grex copiosus adueniẽs teneras orti frõdes consumere cõfringere diuellere sata gebat. Ille progressus turbam de loco ire prohibuit: et vnã illarũ virga ter in latere percussit: et per ortũ eam deduxit: dampna que ab illis fuerat passus ostendẽs: et mox eleuata manu et voce sic dixit. In noie ihesu nazareni cito recedite: nec ante messem huc accedere presumatis. Illis mox egredictibus: vir dei infirmiores blanda manu: trans orti septa deposuit. Nec vlterius fera siluestris arbores eius lesit: nec limitẽ prefixũ preterijt. Cũ fratribus godricus ista narraret: obiurgabat hoies obstinatos qui dei precepta cõtempnũt: quando quidẽ animalia bruta seruorũ dei verba reuerenter excipiunt. Horrida hieme semper nudis pedibus incedebat: vnde videres eius pedes vlcis patere vulneribus vt digitus facile posset immergi: et multiplices cicatricũ rimulas sanie profluentes et vsque ad ossa discissas. Feras manus venantiũ fugientes intra suã domum admisit: et illis recedẽtibus ad solita mox loca dimisit. Decantãs psalmos godricus vidit crucifixum et crucem in sua capella pariter cõmoueri: et post modicũ de ore crucifixi vidit exire puerulũ: per mẽbra paulati. Qui ad imaginem btẽ virginis stantẽ in eadem trabe descendit: et gremio ipsius insedit. Illa manus contra venientẽ extendit: et amplexũ per tres fere horas brachijs cõfouit. Puerulus deinde eodẽ modo quo venerat: in os crucifixi reuersus est: nõ gradiens vel pedes mouens: sed leuiter spaciũ aeris inane pertrãsiens. Quãdiu in gremio matris puer sedit: vt viuens in corpore se mouebat. Ad cuius aduentũ pariter et discessum: tota sacre virginis imago ita cõtremuit vt videret statim de trabe casura. In humana specie diabolus sepẽ quãdam veterẽ viri dei diripere manibus et dissipare presumpsit. Quod ille cõspiciens: dextere leui protentione ipm cõpescuit. Ille mox in effigiẽ pauperis se mutãs: sctĩ viri miam flagitauit: sed eo iubente statim nichil moratus effugit. Solebat fraudes et insidias demonũ videre: quibus hoibus illudũt: et quomõ sub nocturna quiete plurimos inquietẽt frequẽter exponere. Godrico orante in cel-

la: aqua weri fluminis intumescēs: oēs domos ipsius operuit: ⁊ accurrētes vicini: virū dei quasi mortuum deplorabāt. Post paucos dies aqua detumuit: et domus illesa prorsus apparuit. Cōuenientes amici: querebant a godrico: qualiter in hoc periculo illesus permāsit. Quibꝰ ille ait: ꝙ de hac inundatiōe penitꝰ nichil sciuit: sed hoc spacio tpis orōnibus se vacasse dixit. Ita sicca erāt omnia vt intra domū: nec vnius gutte vestigiū appareret. Cum fatigatus a labore pausaret: vir quidā ignotus assistens: cum diutiꝰ cum esset intuitus: ita dixit. Nūquid sic antiqui patres: quorꝫ te imitatorē esse cōfidis in deserto ieiuni ⁊ pallidi laborabāt Ecce a mane vsqꝫ ad meridiē: vix quinqꝫ pedū terre spaciū effodisti: cū debeas animi deuotionē erga deū demōstrare opis quātitate. Ad quem vir dei subridēs ait. Tu ergo boni operis exemplū primꝰ operator ostēde. Putabat enī qđ esset vir bonus ad eiꝰ eruditionē missus a deo. Tradens itaqꝫ illi fossoriū ait. Solite pensionis reddende hora me ad oratoriū redire cōpellit: reuersus audiā te: ⁊ qđ recte docueris libēter excipiā. Ille fossorū festināter arripiens: terrā fortiter euertere cepit. Rediens godricus: plus operis inuenit expletū: ꝙ ipse octo diebꝰ efficere consueuit. Tūc ait ille. Sic ⁊ tu debuisti patrū exempla magnis sudoribꝰ emulari. Hoc vidēs vir sctūs inhorruit: quia ipm nō esse verū hoīem intellexit. Erat quidē totus niger ⁊ hispidus: ⁊ statura procerus: ⁊ pro tanto fodiendi ope: nullū penitus signū sudoris aut laboris apparuit. Godricꝰ ad cellā regreditur: ⁊ assumpto in sinū libello rediēs ait. Dic michi quis tu sis: ⁊ adquid huc veneris? Et ille. Nōne vides qđ homo sum tui similis? Si homo es inquit godricus: dic an credas in patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū ⁊ matrē dn̄i mei mecum adora. Et ille Ne sis de mea credulitate solicitus: nec ista inquisitio ad te spectat. Et accedēs ad eum godricꝰ extracto libello saluatoris ⁊ btē marie et scti iohānis imagines cōtinēte: ad os illius festināter opposuit. Ecce inquit si credis in deū: has deuotus imagines osculare. Ille vero vltra non sustinens quasi sputū protulit in libellum: ⁊ subsannādo disparuit. Terrā aūt quā effoderat: septē annis dimisit godricus incultā sed aqua benedicta sepe cōspersit: ⁊ post septenniū excoluit. Godrico foris in labore operis constituto: tintinnabilū per se diuinitus pulsabat: quotiens ipsemet de hora pretereunte nō meminit. Et audito sono: ad oratoriū ꝓperabat: ⁊ cū horā agere incepisset: desijt mox nola pulsari. Hoc miraculū a multis sepius est auditū: vnde rogauit deū: vt sonus ille decetero a nemie preterꝙ ab ipso solo audiretur. Et factū est ita. Cū fluuius weri subita inundatiōe intumescens: officinis godrici ruine periculū minabatur: ille egressus ad alueū fluminis: dextera virgā pretendit ⁊ ait In noīe ihesu xp̄i cui seruio tibi aqua precipio: vt versus officinas meas vltra solitos fines excedere nō presumas quin potius in rupem ex parte altera prominentem quātum poteris erigaris. Mox fluuius montis instar excreuit: eleuatꝰ pene ad mediū collis aduersi. Unde magnam lapidū multitudinē transtulit in torrentem: de quibus postmodū fabricata est ecclesia scti iohānis baptiste. Werus iterū excrescēs godrici edificijs ꝓpinquabat. Ipse aūt obuiā processit intrepidus ⁊ tres passus a casa sua dimetiens: ⁊ crucem de virga erexit dicēs. In nomine illiꝰ qui pro nobis est passus in cruce: impero vobis aque ne hūc terminū trāscēdatis. Stabāt aūt fluctus ad modum parietis eleuati: prefixū limitē transgredi nō audētes. Et cum pōtes domos: arbores illo die seuiens vnda cōuelleret ab

godrici habitaculum pertinētia omnino nō lesit. Sicut aūt crucem ferens orti sui fines ipse lustrauerat: sic nutu dei aqua substitit nec trāsiuit. Scotorū rex dauid exercitū in angliā ducens: regionē rapinis et incēdijs deuastauit. Uenientes igitur quidā irruunt in ecclesiam godrici cūcta diripiūt: oblatas cū vino comedūt et bibunt: et virū dei grauissime cesum: capillis virga intorta decollare ꝓponūt. Cūqꝫ mortē paratus expectās: ceruicē libēter extenderet: quidā potēs ne perimeretur de manibꝰ eorū eū eripuit. Dicebant enī ei. Ubi est thesaurus tuus? Ille aūt eis nō respondit: sed cōuersus ad crucem ait Dn̄e ihesu tu scis quia non est michi thesaurus in terra: nisi tu deus et dn̄s meꝰ. Unde indignati eum amplius verberabāt. Unus autē eorū citra tertiū miliare recedēdo in insaniā versus: linguā suam ꝓprijs dentibꝰ comedit: et in lacū se precipitauit. Alius furens in weri flumine se demersit et perijt: nec aliquis qui scō iniurias intulerat: ad castrū nouū viuus peruenit: sed diuersi casibus interiere diuersis. A latronibus frequēter godricus iniurias vincula: verberaqꝫ sustinuit patienter: et illis recedētibus si quid forte remanserat currēs post eos obsecrabat: vt etiā illud auferrent. Respiciēs godricꝰ ad altare beate marie vidit duas virgines ad duo cornua altaris stantes. Erat autē illis species pulcherrima: et vestes niueo candore splendētes: et ipse diu se inuicē contēplantes. Godricus admirans et stupefactus intremuit: et mox tanto repletus est gaudio: vt pene sibi videretur a terreni pondere corporis liberatus: et tacens sepius in eas oculos cōuertebat. Stāte vna stabat et altera: gradiēte vna gradiebatur altera. Ad godricū deniqꝫ accesserūt: et stātes aliq̈ꝺiu tacuerūt. Tūc illa que a dextris erat: eū taliter est affata. Nūquid me godrice cognoscis? Et ille Dn̄a hoc nemo potest: nisi cui tu volueris reuelare. Bene inquit illa dixisti: quia mater xp̄i sum: et per me ipsiꝰ gratiā obtinebis. Ista est aplorū apostola maria magdalena. Nos tibi patrocinabimur: et solatiū in omni tribulatione prestabimus. Ille pedibꝰ virginis aduolutus: tibi me inquit dn̄a mea committo vt me perpetuo custodire digneris. Tūc vtraqꝫ manus: super caput illius apposuit et cesariē cōplanantes domū odore dulcisluo repleuerūt. Post hec dei genitrix canticū corā illo quasi corā puero discēte cecinit et ipm cantare docuit. Ipse vero post eam frequēter cecinit et memorie firmiter cōmendauit. Erat aūt rithmice in anglico cōpositū: qđ hoc modo in latinū transferri potest. Sctā maria virgo mater ihesu xp̄i nazareni admitte protege adiuua tuum godricū: suscipe adduc cito tecum in dei regnū. Precepit vt quotiēs tēptatiōi succūbere formidaret: hoc se cantico solaretur. Quando inquit sic me inuocabis: meū senties instanter auxiliū. Et signū crucis capiti eius impressit et altera idē fecit: et ipso cernēte in alta cōscēdunt: odorem incomparabilē reliquentes. Uestes earū tāte subtilitatis erāt: q̄ hoīs tactū sustinere nō possent. Erāt enim sicut pellicula que intra oui testā cōtinetur. Habebat aūt godricus vnicā vaccā cui et dixit. Precipio ī noīe dn̄i vt sine ductore ad pascua vadas et hora mulgendi redeas ad me vbicunqꝫ me poteris inuenire. Ex illo die ac si ratione vteretur imperanti paruit. Et si hora mulgendi godricus in oratorio esset foris stās mugitibꝰ ipm ad uocabat. Uenerunt ad godricū cognati eius iusti sed pauperes: inter quos erat mater ipsius et frater eius willelmus et soror burwenna virgo incorrupta. Fecit aūt sorori sue cellam in loco ab oratorio distāte: in qua cilicio induta et multis afflictionibus macerata: ad fratris oratoriū

vt missas audiret vẽit: ⁊ quãdo frater ad
horã signũ pulsabat: illa genibꝰ curuata
ꝓcubuit: ⁊ orõnis pẽsum deuota persol-
uit. Defuncta tandẽ matre graui mero
re cõficitur ⁊ ad illiꝰ expiationẽ p̃cibus ⁊
lachrymis instanter insistit. Post longũ
vero tẽpus nocte quadã suo more descen
dit in fluuiũ ibiq; demersus vsq; collũ cõ
suetas orões celebrauit. Ascendẽs tan-
dem de aqua ⁊ in oratorio p̃ces fundens:
vidit subito quasi duos hoies ad gradꝰ
altaris stantes quorũ alter dixit ad eum
Nunquid me godrice cognoscis? Et ille.
Nequaq̃ dñe mi. Ego sum inquit iohan
nes baptista cui pro tui matris aĩa pre-
ces totiens obtulisti Ecce aĩa tue matris
quã hac nocte dño iubẽte de penis eripui
⁊ huc grã tue cõsolatiõis adduxi: que me
cũ deinceps perhenni gloria perfruetur.
Tũc ipse diligẽter oculos intẽdit in eam:
⁊ spm̃ sue matris esse cognouit. Illi sta-
tim abcedũt ⁊ godricus multa iocũdita-
te repletus: grates ⁊ laudes pro tali visi
one deuotissime deo ꝑsoluit. Vir dei sole
bat diuinitꝰ remotissima tãq̃ ꝓxima cõ-
tẽplari. Unde ⁊ q̃nq; dicebat. Pauloan-
te fui hierosolimis ⁊ ibi edificia dirui cõ-
speri: que olim viderã sublimius fabrica
ri. Figurã indicabat: ⁊ sitũ diuersarũ re-
gionũ: vrbiũ ⁊ locorũ. Aliq̃n naues in pe
lago periclitãtes vidit: referẽs quomõ se
tunc habebãt vela nauis et remi. Portꝰ
illis mortiferos noiabat: predicens vbi
essent postea submergẽdi. Q̃nq; sermo-
nẽ sibi colloquẽtiũ interrũpebat dicens.
Oremꝰ fratres quia nauis periclitatur
in mari ⁊ facta orõne dicebat. Modo ap-
plicuit ⁊ pericula tẽpestatis euasit. Di-
xit eni qḋ adeo perspicue videbat cordis
aspectu nauigãtes in mari: sicut oculis
corporis gradientes in terra. Per decen
niũ vero ante ipsius obitũ vidit oĩa que
fiebãt per decẽ miliaria circa ipm̃. Mul-
totiens aũt oĩa que in mũdo erãt solitus
est videre. Accesserũt ad eũ vir quidam
⁊ vxor eius: obsecrãtes vt super eos mia
moueat̃ ⁊ mox ꝓiiciunt saccũ in quo filie
sue corpus mortuũ erat: ⁊ pedibꝰ eiꝰ pro
uoluti: cũ lachrymis sui miseriã infortu-
nij ꝓtestãtes. At ille nichil respõdẽs pro-
cessit in agrum. Illi vero discedẽtes reli
querũt corpꝰ in oratorio ⁊ dicebãt. Habe-
at sibi cadauer ⁊ infodiat vel puellam vi
te restituat quia posset eã suscitare si vel-
let. Godricus in vespe rediẽs corpus inue
nit: ⁊ ad deũ tota cordis intẽtione conuer-
sus precibꝰ suspirijs ⁊ gemitibus humi
lis ⁊ deuotꝰ exorat vt qui vita est oim nõ
peccatorũ ipsiꝰ sed mĩe sue cõsideret quã-
titatẽ. Puella tandẽ vite restituta parẽ-
tes accitos iurare coegit q̃ secretũ ipsius
eo viuente nõ proderẽt. Preceptores si-
bi elegit priores dunelmi: quorũ imperio
se subiugauit: vnde nec loqui voluit ali-
cui nisi de mandato prioris: frustra illuc
veniens laborabat: quicũq; signũ a prio
re nõ ferebat. Quatuor diebꝰ in ebdoma
da cõtinebat se prorsus a colloquijs vide
licet die dñica: feria secũda tertia ⁊ sexta:
sed dñica semꝑ orõnibꝰ erat intẽtus. Et
q̃n aliqua festiuitas erat: silentiũ obser-
uabat. A prima quoq; aduẽtꝰ dñica vsq;
ad quintũ natalis diẽ: similiter a septua
gesima vsq; post pascha ⁊ in festo penthe
costes a colloquijs abstinebat. Cũ esset
post meridiẽ in agro vidit speciẽ hois ve-
nientẽ ad se: nõ per terram gressu sed per
aerem leui motu. Videbatur autẽ quasi
vestibꝰ cãdidissimis cooperta: ⁊ cũ acces-
sisset ad virũ dei: salutauit eũ dicẽs. Spi
ritus sctũs tecum sit. Cui mox ille r̃ndit.
Amen amen dico tibi. Et cũ neuter plu-
ra diceret: cognouit in spũ q̃ esset anima
sibi familiaris olim matrone pro qua de
um intẽtis precibꝰ exorabat. At illa per-
trãsiens disparuit et intellexit vir dei eã
esse a cruciatibꝰ liberatã ⁊ ingressus ora
toriũ: grãs egit deo. Cũ soror ipsius vni

uerse carnis viā esset ingressa: plurimū
cōtristabatur ꝑpter absolutionē ipsius:
orones ⁊ lachrymas impendere nō cessa
uit. Beatā quoqꝫ virginē mariam atten
tius exorabat vt illi⁹ anime propicia sub
ueniret. Quadā ergo nocte dormiens vi
dit precedēte btā virgine duos viros al
bis amictos oratoriū sctē marie igressos
qui spm̄ sue sororis ferētes: eā super alta
ris crepidinē statuerūt. Et cū super hac
visione gauderet godricus: illa consistēs
imedio altaris hec dulci melodia verbis
angelicis cātare cepit. Xp̄s ⁊ sctā maria
me deduxerūt ad vitā ne in hac terra nu
do pede calcarē. Tūc duo viri siue angeli
voce sua cantantes: respōderūt. Kyriel.
Xpeel. Kyriel. Qui libellos tenebāt aper
tos quasi de pellib⁹ rubricatis ⁊ canētes
manus plaudēdo iactabāt ⁊ librorum fo
lia dispergebāt. Cūqꝫ sic diutissime ceci
nissent: recedētes in aera conscenderūt.
Uir dei iocundatus xp̄i miam collauda
uit ꝙ aīa sororis absoluta esset a penis in
telligens. Frater godrici vite secularis
nauigās in vvero flumine tēpestatis vio
lētia submersus interijt. Godricus ergo
graui dolore afflictus per aliquot annos
velut incōsolabiles penitētie luctus sibi
indixit: ⁊ tanꝙ ei peccata fratris incūbe
rent: durissimis cruciatibus se macera
uit: loricā recentiorē et ciliciū asperius in
duit: orones multiplicauit: vigilias pro
telauit: ⁊ solito vehemētius totū corpus
edomuit. Igitur miseratiōe diuina: no
cte quadā cum oraret astitit ei subito fra
ter eius veste candidus: vultu decorus:
eiusdē forme ⁊ stature cuius fuerat ante
mortē dicēs. Eya frater mi godrice serue
dei hacten⁹ multa mala sustinui: sed nūc
precibus tuis adiutus in hierusalē san
cta ciuitate consisto: ⁊ eterna bona possi
deo vbi ⁊ tu solutus a corpore intermina
bili gaudio pfrueris. Agnosce quia ego
ipse sum qui mortu⁹ fui ⁊ modo vita fru

or eterna. Et his dictis disparuit. Ille
multū huiusmodi cōsolatiōe letat⁹: gra
tias diuine reddidit pietati. Cū lepus
culū olera sua depascētem inueniret: fu
gientē in noīe ihesu xp̄i stare precepit. Et
accedens cepit ipsius latera cū flagellis
cedere: cesumqꝫ duxit ad exitū et fascicu
lum de olerib⁹ alligans dorso eius: dixit
ad eum. Precipio tibi et vniuerso generi
tuo: ne huc amplius accedere presuma
tis. Et fctm̄ est ita. Rogero priore dunel
mensi a seculo migrāte: cuidā ciui super
eius transitu dolenti ait godricus. Reue
ra fili dies quatuor transierūt ex quo ne
minem prorsus vidi: scio tn̄ quādo vir il
le discessit. Obijt eni in crepusculo die nu
diustertiana: ⁊ migrauit ad gaudia lu
cis eterne: viditqꝫ miser godric⁹ et agno
uit eadē hora spm̄ emigrantem ⁊ certus
est eū esse perpetua quiete donatū. Edi
ficata quadā capella per amicos eius po
stulauit frequenter a dn̄o vt indicaret in
cuius eā vellet scti noīe dedicari. Igitur
die quadā astitit ei spūs quidā pclarissi
mus et vndiqꝫ luminosus qui taliter est
locut⁹. Serue dei godrice ne timeas ego
sum iohānes baptista cui tui vite custo
dia est a dn̄o delegata. Ideo securus in
omni tribulatiōe me inuoca: ⁊ mei semp
habeto memoriā: quia tibi ero prompt⁹
adiutor ⁊ hoc edificiū meo nomini conse
crabis. His dictis discessit: sed cuius esset
speciei a godrico perpendi pre nimio splē
dore nō potuit. Dicebat aūt se cū beato
iohāne sepius fuisse locutū ⁊ ita fixā post
hoc habuit illi⁹ in mente memoriā vt om
nes actos suos ei cōmitteret nullūqꝫ san
ctorū sine ipso inuocaret. Frequēs godri
cus cū hospite vidit moueri crucē sup al
tare hospitēqꝫ cōmonuit: vt hoc aspice
ret attencius ⁊ oraret. Uidēt igitur cru
cem ⁊ crucifixum eleuari de ligno cui sta
bat infixa ⁊ descēdere super altare. Post
in lapideo coram altari se deposuit paui

mento ⁊ inde ad gradus inferiores descē
dit: ibiqꝫ per vnā fere horam ꝓcubuit et
imago quasi viueret: palpitās moueba
tur. Deinde eodē ordine quo venerat sub
leuatur: ⁊ in ligni foramē infigitur. Vo
cato igit̄ epo: godricꝰ euentū rei exposuit
cui mox ille rn̄dit. Arbitror hoc stupende
nouitatis miraculū: esse tibi propinque
mortis indiciū. Cui vir dei nō meam in
quit mortē sed tuā esse vicinam nouitas
ista portēdit: quia huiꝰ anni terminū nō
videbis. Quod respōsum licet epo nō pla
cuerit: rei tamē exitus cōprobauit. Dū
iterū solus oraret vidit de crucifixi eiusdē
latere: mēbratim puerulū ꝓcedentē pri
mo caput ⁊ post humeros et sic per ordi
nem cetera cōsequēter exire. Qui primo
sedit sup altare postea descēdit ⁊ per ora
toriū ambulauit. Erat aūt rubicūdus ⁊
candidus ⁊ vestibꝰ niuei candoris indu
tus. Trāsiens autē per godricū: dexterā
erexit et cū crucis signo bn̄dixit. Postea
reuersus ad crucē: vt exierat introiuit.
Tūc vir dei gaudio repletus cepit grās
agere saluatori. Quidā forma peregri
nus ⁊ habitu pulsauit ad ianuā dicēs se
esse heremitā in proximo manentē et ve
nisse ad colloquiū viri dei. Intromissus
aūt ante limen ecclesie ꝓsternitur geni
bus curuatis: quē godricus aqua prius
aspersū bn̄dicta eleuās introduxit. Tūc
simul in or̄one ꝓcumbūt: ⁊ postmodum
pariter erigūtur ⁊ residētes: verbis se in
uicem spiritualibꝰ cōsolātur. Erat autē
vir ille ꝓcerus ⁊ hispidus capillo nigro:
veste villosa quasi caracalla. Corpis ve
ro supficies iterior apparebat nuda pre
ter illā partē quā caracalla velabat: ⁊ di
xit. Fama tue sctitatis audita: iam dudū
te videre desideraui: sed hactenus nego
tiis fui prepeditus nūc vero clemēter ex
audi. Ego paup nimis in northūbria cel
lā constituo: sed fere nullū habeo adiuto
rem: vnde rogo vt meā in aliquo releua
re velis inopiā. Vir dei pietate cōmotꝰ:
ad altare cōscendit: ⁊ inuentū ibi panē et
denariū dedit illi dicēs. Accipe hoc parū
qd̄ habeo: quia si plꝰ haberē plus tibi cō
ferrem. Qd̄ ille suscipiens cū lachrymis
ait. Obsecro dn̄e mi vt vlcerosum corpꝰ
meū tangere ne dedigneris. Spero eni
inde michi leuamē aliqd̄ affuturū: et tu
poteris ea que pro deo ꝑtuli dura sentire.
Vir dei cōpassus manū adhibuit corpus
qꝫ palpauit: qd̄ erat simile corpi anseris
deplumati: ⁊ qn̄ manū imprimebat: ca
ro illa quasi cōtactum fugiēs recedebat.
Unde vir sctūs inhorruit manūqꝫ redu
xit. Tūc ille sic ait. Tantis doloribꝰ inde
sinenter affligor qd̄ pre molestia vix sub
sisto ⁊ tu similiter faceres: si verus here
mita esses. Continuis ieiuniorū atqꝫ vi
giliarū laboribus crucior pericula nocte
dieqꝫ sustineo. Sepe ichēnalibus penis
corpus immergo ⁊ aliquādo super celos
euolās: angelos in cōspectu diuine maie
statis aspicio. Nūq̄ cibis me reficio nūq̄
dormio vel quiesco. Intelligēs vir dei qs
esset p̄cepit in noīe dn̄i vt cito discederet.
Qui cum donis que acceperat mox aufu
git: et ibi fetorē nimiū dereliquit. Godri
cus ex tactu illius tāta sustinuit tempta
tionis incēdia vt obscenis delectationibꝰ
virtus pene victa succūberet: sed or̄oni
bus inuigilās scutū diuine ꝓtectiōis ac
cepit. Sepe vero cū lachrymis cōquestꝰ
est ꝙ ei munera dedisset: ⁊ ideo penitētiā
grauē egit. Hoc aūt vehementius mira
batur ꝙ aspersus aqua benedicta nō fu
git immo postea cū ipso orauit ⁊ genufle
xit ⁊ ecclesiā introiuit. In quadā vir dei
incidit corpis egritudinē vt pustule que
dam saniose totā corporis superficiem oc
cuparent. Intra carnis molliciem mor
dacis cuiusdā doloris angustia per artꝰ
singulos fere itollerabiliter discurrebat
exterius vero per hiatus vlcerū ardens
⁊ putrida sanies ꝑfluebat: nec tamen vo

lebat aliquid mitigatiōis apponere sed dicebat. Si deus in me punit mala que feci: iustū est vt etiā ego puniā qđ deliqui. Aduocans ergo ministrū iussit hiat⁹ vlcerū sale cōspergi et torta straminis confricari: nec prius eum cessare permisit q̄ tota superficies cutis maderet sanguie cruentata. Sic autē ministro q̄nq̧ lassato ipse puocabat eum vt viribus reparatis: fortior ad hoc op⁹ insurgeret. Qđ si minister forte mitius ageret: ipse tortā arripiens manu sibimet non parcebat. Huiusmodi cruciatus longo tēpore sustinuit: donec per dei miam tota vis illi⁹ doloris abcessit. Quidā abbas ab eo discedens petijt sibi aliquid dari qđ posset ad ipsius habere memoriā. Qui nichil aliđ habēs panem auenaciū dedit ei. Ille vero panem gratanter accipiēs ⁊ quindeci egris distribuens dixit. In nomine dñi ihesu xpi ⁊ serui eius godrici portionē huius panis accipite: vt virtutem ipsi⁹ in vobis possitis agnoscere. Qui oēs pane illo sanitatē consecuti sunt. Uillicus epi dunelmensis ethelwoldus: diffamatus est apud eum q̄ dissipasset bona illi⁹. Hic duello sibi scelus impositū purgaturus godrici se precib⁹ commendauit. Die crastino duellū ingressus occiditur cū tamē ab illo crimine innocens extitisset. Eadē hora vir dei tintinnabulū pulsauit: ⁊ ministros adesse p̄cepit quibus ⁊ dixit. Orate pro anima ethelwoldi quia nūc victus occubuit Audiui inquit subitos demonū tumultus ⁊ vidi ethelwoldū spiritū exalantē. Facta est aūt altercatio malorum bonorūq̧ spirituū in quorū partem anima deberet accedere. Attollēs oculos in sublime: cōspexi quasi sacerdotē cādidis coopertū: ante tribunal xpi cōsistere qui defuncti animā dño commēdabat. Igitur angelis dei preualentibus maligni spiritus effugerūt: ⁊ nūc illius animam purgatorius ignis ad tēpus exurit: pro alijs quidē peccatis: quia reus non erat facinoris quod ei fuit impositū sed per inuidiā duct⁹ est ad ignominiose mortis infamiā. Quidam specie peregrinus adueniēs dixit ei. Godrice michi ⁊ consimilibus deberes elemosinas de laboribus tuis dare sicut faciebāt olim sanctissimi heremite qui alios reficiebāt et ipsi ieiunia obseruabāt. Nos inquit ille pauperibus libēter pro facultate succurrim⁹. Alter vero stomachatus adiunxit. Immo falsus es heremita ⁊ rusticus: qui stercorarius deberes vocari potius q̄ godric⁹ quia te sctm̄ fingis ⁊ mundū: cum sis detestabilis ⁊ immūdus. Adhec vir dei subridens ait. Adiuro te spiritus maledicte vt citius hinc recedas: nec me seruū xpi vlteri⁹ molestare presumas. Mox in auras tenues spiritus ille blasphem⁹ euanuit. Cū solus sederet in cella malign⁹ temptator affuit in forma speciocissime mulieris et iuxta ipm lateraliter sedens ait O godrice cur mulieres deuitas ⁊ abhorres cum tu de muliere sis natus Tu facis te sanctum cum sis ipocrita: ⁊ heremitā cū tua vita sit turpis. Ille vero ad eam cōuersus ait. Nullius bone mulieris vito consortium: immo tales charissimas habeo ⁊ sepi⁹ eis loquor: malis aūt cōmunicare nolo. Te igit̄ adiuro per nomen domini ihesu xpi: vt si aliud es q̄ simulas q̄ totius hinc recedas. His dictis illa disparuit. Dum in obscuro ecclesie loco quādoq̧ solus oraret: tāta lux illum circūdabat vt in eam aspectum defigere nō posset. Unde sicut secretius fratrib⁹ ipse narrauit: quotiēs hoc signum deus ostendit: tunc se postulata efficaciter impetrasse cognouit. Cum poma colligeret in autumpno: quidā procerus ⁊ circa humeros plus q̄ homo distentus lustrabat sepem: habēs exterius operimētum quasi de cortice viridi: ab humeris vsq̧ ad renes dissutum; interi⁹ autem velut

corii bouis hirsutū. Qui vociferans: he
remita inq̄t da michi de pomis. Ille pri-
us tacuit: sed cū importunus instaret cō
uersus ad eum: frustra ait laboras: nisi
pro charitate rogaueris. Tunc imperfe
cta verbi prolatiōe: pro charitat pro cha-
ritat rogo dixit ⁊ postulo. Ad hec sanctus
poma proferēs pro charitate ait accipe ⁊
deo gratias age. Ille oblata respuit: et
cepit recedere lento gressu cum fetore: po
steriora sua ostendēs: ⁊ verēda nimis lō-
ga ⁊ horrida post se trahens. Ex hoc tur-
pi aspectu ita vir sanctꝰ inhorruit vt oēs
sui corporis pilos tanq̄ setas porcorum
exurgere ⁊ rigere sentiret. Quanto autē
ille tēptator longius discedebat: tātoma
gis ⁊ fetor ⁊ turpitudo crescebat. Nocte
quadā astitit ei quidā in sompnis dicēs.
Godrice cras poteris hic thesaurū gran
dem fodiēs inuenire: qui hucusq̄ ceteris
occultatus nūc tuis est meritis reuelatꝰ
Uir sctūs tēpore aliquāto hanc visionē
in animo sepe voluebat: estimās bonum
esse hunc thesaurū pauperibus erroga-
ri. Die igitur quadā ibi fodiens: cū ad in
teriora venisset: vidit de terra procedere
quasi pueros quosdā nigros tonsis capi
tibus et semicubitales vt pigmeos: qui
cachinnātes iactabāt in eū pillulas fu-
migātes multūq̄ fetentes. Ipse illusio-
nes fantasticas cognoscens: pecunia in-
quit thesauri vestri sit in perditione vo-
biscum ⁊ terrā quā effoderat reiecit in fo
ueam. Ab illo die nunq̄ auri vel argenti
quippiā sibi voluit obseruare. Quidam
vir sterilem habens vxorem: profectꝰ est
ad virū dei: et cū lachrymis causam sue
tristicie exposuit. Qui compatiēs lachry
manti: hoc ait anno: tibi pariet vxor tua
filium: quem vocabis nomīe meo godri-
cum. Ille gaudens abiit: ⁊ eodem anno
filiū de vxore suscepit ⁊ godricum sicut ei
iussum fuerat appellauit. Qui post bre-
ue tempus cepit infirmari ⁊ ad extrema
perduci. Tunc parētes contristati ad vi-
rum dei corpus detulerunt: cum lachry-
mis auxilium eius postulātes. Cur plo-
ratis inquit ille: Ne putetis puerum de
functum: ponite illum super altare ⁊ me
cum flexis genibus deum pro salute eiꝰ
exorate. Oratione completa: puer viuēs
⁊ ridens inuenitur. Sedente viro dei so
lo affuit mulier sup omnes filias homi-
num speciosa: delicata nimis et tenera.
Que sedens propius ⁊ eum blande respi
ciens: illo silente diutius taliter est exor-
sa Ecce mi godrice postq̄ cepi dulcem tui
nominis habere notitiam iuuenes diui-
tesq̄ contempnens: tuos amplexus pre
ceteris concupiui. Nec potero quiescere:
donec amoris mei desideriū fuerit te con
sentiente completū. Tunc ille si talis di-
xit esses qualis appares nūq̄ spretis ma
gnatibus complexum godrici senis ⁊ ru
stici quesisses Quapropter adiuro te per
nomen dñi ihesu xp̄i vt cito fugiens mi-
chi vlterius non illudas: et te patenter
ostendas. Mox illa deformis effecta: reli
cto ibi fetore disparuit. Godricus tandē
ita etate confectus vt alieno erigeretur
auxilio graues demonum perferebat in
sultus. Aliquando se inimicus vertebat
in vrsum: quandoq̄ in coruum: aut aqui
lam: simiam: arietem et similia. Quidā
capita super trabes domus attollūt: qui
dam ad celū colla protendunt: quidā vno
pede incedūt. Quādoq̄ saccus videbat
stramine repletus: oīno membra nō ha-
bēs. Qñq̄ cōtra virū dei puluerē disper
gebāt: ⁊ qñq̄ lapides parieti celle exteri
us allidebāt. Frequēter in vespere mali
gnorū spirituū infinita multitudo cellā
eiꝰ introibat: ⁊ erant nigerrimi et statu-
ra permodici. Quidā cachinnos in eum
mouebāt: quidā stridente sibilo seuiebāt
quidā cum telis ardētibus appetebant.
Dicebat autē vir sanctus nichil eis esse
molestius q̄ q̄ aspectū auertebat ab eis

nec aliquo modo melius eorũ vesaniã declinari: ꝙ si clausis oculorũ palpebris cõtempnantur. Qñ eni aspiciũtur: de facili ad malũ anime sensus inflectitur. Dixit enĩ vir dei se munitũ signo crucis non magis illorũ fremitus ꝙ factum circa se motũ aeris formidare. Cum vir sanct⁹ iaceret in lecto: dyabol⁹ astitit et clamãs ardentẽ frameã vibrauit in eum. Ex ore ipsius ignis exibat quasi ex ore fornacis et duorũ cubitorum mensurã oculorũ latitudo vincebat. Ecce inquit o godrice ego demonũ princeps qui te per mediũ sectur⁹ adueni: meis hucusqꝫ satellitib⁹ illusisti sed modo michi nõ illudes. Seruus dei qui exacto iam quiquennio nõ nisi aliena sustentatiõe surrexerat: repente solus cõtra eum pugnaturus exurgit. Erat aũt toto nudus corpore: et signo crucis armatus magna voce sic ait. O princeps fune ste nunquid in me furis inaniter? Defensorem habeo dñm ihesum xp̃m qui tuus est triũphator et iudex sub tali protectore tua tormẽta nõ timeo. Clamores eorum poterãt foris audiri: vnde quidam minister accurrẽs: hec tremebũdus aspexit. A prima diei hora vsqꝫ ad nonã perdurauit hoc singulare certamẽ. Ter illũ dyabolus est aggressus et totiens a xp̃i milite superatus. Multa quidẽ fuerũt verba pugnantiũ et clamosa grauisqꝫ cõflictus donec malign⁹ hostis cõfusus abcessit. Cũ vero interrogaretur quare digitus suus auricularis sic in palmã erat recuruatus: subridẽs ita rñdit. Hoc signo sanctus xp̃i cõfessor hieronim⁹ me cognoscet in die iudicij pro cuius doctrina talẽ profero lesionẽ. Ex diutina cõsuetudine portandi psalteriũ: ita incuruatus erat digitus eius. Quadã festiuitate paschali media nocte altissima voce cantare cepit et mane a quodã fratre interrogatus sic ait. Vidi angelos ad sepulchrũ dñi descẽdentes et ibi dulcissimis modulationib⁹ iubilãts Inter quos btũs nicola⁹ affuit qui me cum illis cãtare cõmonuit: dicẽs qđ vox hoim bone volũtatis bene vocib⁹ cõsonaret angelorũ. Et addidit. Heu michi quia incolatus meus nimiũ prolongatur et mors desiderata differtur O pie ihesu ꝙdiu depressus ista corruptionis mole seiũgar a te. Iterũ cuidam monacho multa gallice loquebatur asserẽs se nũꝙ illius lingue habuisse sciẽtiã sed spiritus sctũs inquit hoc tp̃e tradidit ap̃lis notitiã oĩm linguarũ atqꝫ sermonũ. Interrogatus de aiatum exitu de hoc mũdo: ita rñdit. Sctã aĩa leuiter exit a corpore velut faba: quãdo matura est de siliqua sponte ꝓcedit. Sed peccatrix aĩa velut immatura multis flagris ad exitũ perurgetur. Egressa vero ad aeris fastigium sine mora cõscendit ibi morã facit aliquãdo quid deus de ipsa fieri velit expectans Est aũt ibi quasi porta quedam ferrea et angusta: hincinde bonorũ spiritusi et malorũ custodijs circũcincta. Per hanc aĩe iustorũ leui trãsitu permeãt: iniuste vero coangustantur et grauiter cruciãtur: et ad inferiora miserabiliter deprimũtur. Hodie inquit conspexi aiam iusti liberã transuolare per eã: et ideo cũ angelis illã deferẽtibus cepi pre gaudio decãtare. Monachus dñica die celebrans ei missam audiuit sonitũ veluti cãpanarũ adeo dulcẽ vt ab officio aliquãtulũ tardaretur. Veniens aũt de longinquo sonus paulatim accedebat: vt tãdẽ foris iuxta parietẽ auditus postmodicũ inde pertrãsijt. Interim godric⁹ manibus eleuatis voce clamosa prorupit in lachrymas. Expletis misterijs monacho querẽti qđ hoc esset ait. Sonũ illũ audiui et te audiuisse cõgratulor. Cuiusdã viri deo dilecti spũs ptrãsiuit. Cui⁹ exeq̃as comitabaꝛ son⁹ ille ꝑdulcis. Veĩt quidẽ de regiõe lõgiqua et existimo ꝙ i hac vita sacerdotis officio fũgebaꝛ. Idẽ mõach⁹ iterũ reuersus q̃si

uit de quo sanctorum missam vellet audire. Qui hodie dixit de scta trinitate missam audiuit: et cõionem de cãditati cuiusdam viri manu percepi qui de celo dẽscẽdit: et iterũ ascẽdit in celũ et similiter vt tu soles misteria celebrauit: vt pctã cõfiterer admonuit et estimo de peccatis meis nichil meã tũc fugisse memoriã. Sic aũt absolut⁹ ab illo: reuerẽter eucharistiã de manu ipsius accepi Officio celebrato: manibus eleuatis in celũ sublatus est: et hunc locũ suaui odore cõpleuit. Laudas ne fili vt post hec modo a te disciplinã cõionẽqz percipiã: Ille aũt rñdit: q hoc facere nõ auderet: et quisnã sctõrũ ille fuisset quesiuit. Dixit hunc petrũ fuisse apostolũ qui celi portã claudit et reserat: et missũ se esse a dño ihesu xpo asseruit vt ipm a peccatis absolueret. Tu missam inquit in honore btẽ marie celebrato: vt eius interuẽtu filiũ ipsius mereamur habere propiciũ. Uir quidã cuius vxor tres peperit abortiuos venit ad virũ dei et modũ sue calamitatis exposuit. Cui zonã tradidit dicẽs. Hoc cingulo precingatur vxor tua partus tpe et penitẽtiam de peccatis agite: quia pro delictis patrũ huiusmodi vindicta venire solet in prolem. Uir iussa cõpleuit et deinceps partus vitales ab vxore suscepit. Iturus ad virũ dei mõach⁹ quidã equũ habere nõ valẽs: aio conturbatus fuit. Nocte sequẽti cum dormiret astitit ei quidã veste iuuenis succinctus baculum in manu tenens: qui dicebat q godricus illũ ad eũ venire precepit. At ille euigilãs iterũ dormire cepit et ille iterũ astitit: et sic ait. Godricus mãdat vt mane facto missam celebraturus aduenias Nec pter equũ sis sollicitus: quoniam ad ostiũ claustri necessaria pparata inuenies Mane vt dixerat cũcta inueniẽs ad virũ dei venit. Qui clausis oculis fratrẽ ex noĩe vocauit: dicẽs q illa nocte bis propter ipm nũcium misisset: media nocte et ante auroram: et h abitũ iuuenis et verba ex ordine descripsit et subiunxit. Reuera pter me clemẽtia dei voluit ista contingere. Postq locũ illũ inhabitare cepit: tribus tantũ vicibus fines illius exiuit. Frater quidã westmonasterij venit ad virũ dei: a quo interrogat⁹ si notus esset ei thomas nouus cãtuariẽsis eps. Qui sic esse respõdit: et cõsequẽter adiũxit. Nũquid et tu illum dñe cognouisti: Oculis ait corporeis eũ non aspexi: et tamen ipm adeo bene cognosco vt inter multos positum nullo docente monstrarẽ. Quedam illi secreta mandabo si meus ad hoc nuncius esse volueris. Quo libẽter annuẽte ait. Obsecro vt ipsum ex parte godrici salutes et moneas vt in proposito suo firmiter perseueret: quia deo gratũ est qd proponit efficere. Attamen multa patietur aduersa et nouiter in exiliũ compelletur. Peregrinabitur vero inter alienos vsqz ad terminũ penitentie constitutum: et postea reuertetur in ãgliam ad sedem suã: potẽtior atqz sublimior q inde recesserit. Ipse quidem et scotorũ rex malcolin⁹ inter magnates qui sunt ab alpibus vsqz ad fines regni scotorum deo sunt magis accepti: sed rex premij sui denarium cito percipiet Hec dices ei et absolutionẽ ipsi⁹ de peccatis meis scriptam michi perquires. Reuersus in patriã monachus et iniũcta diligenter exequẽs: interrogauit archiepm vtrũ nouisset godricum. Optime inquit noui illũ et scio quia prophetico spiritu solet multis ventura predicere In crastino archieps ei litteras cum absolutione direxit: et eius se orõib⁹ attentius commẽdauit. Post hec infra mẽsem archieps in exiliũ pulsus est. Elapsis aliquot annis: venit idẽ frater ad virũ dei et inter cetera sic de archiepo loq cepit. Domine cantuariensis archiepiscopus diu iam in exilio moram fecit: nec est spes aliqua q amplius in angliam redeat cum

tot illi videam⁹ imminere cōtraria. Mo dico inquit godricus tēpore patietur exiliū: & spacio penitētie tūc peracto reuertetur honorabilior ꝗ̄ discessit. Monachus quidā cistersiēsis peccati cuiusdā grauioris mole depressus perniciosa nimis peccandi cōsuetudine tenebatur. Multotiēs eni cōpūctus & lachrymās ad cōfessionis remediū veniebat: sed iterū quasi canis ad vomitū redijt ad peccatū: & ita qd̄ vno tpe mundabat altero maculabat. Hic ad virū dei veniēs dixit. Dñe quidā notus michi grauissima tēptatiōis molestia fatigatur laqueis dyaboli miserabiliter irretitus: post penitētiā et confessionē sepe relabitur in qd̄dā grāde peccatū: & cū lachrymis postulauit vt eū tuis orōnibus cōmendarē. Ad hec sctūs cū silenter orasset: ita r̄ndit. Quādiu frater huiusmodi perpetrabis: qñ a tam detestabili operatione cessabis? Cessa iam cessa: te magis & magis tanti peccati vinculo innodare. Ille cōfusus: alius est inquit dñe de quo loquor. Immo tu ait vir sctūs hoc fecisti quia sic & sic agens hactenus in tali decedore volutaris et modū sue cōsuetudinis ei diligēter exposuit. Tūc ille ꝓcidēs ipsius miam flagitauit. Quē vir dei erigēs et benedicēs spero inquit qd̄ deus te ī hoc peccatū ampli⁹ cadere non permittet: tu operibus penitētie deuot⁹ insiste. Frater ille deinceps a potestate diaboli liberat⁹ in abbatem postea promot⁹ est. A parte aquilonari ecclie prodierūt quasi tres viri de pariete: qui velut orātes corā altari genua flectebāt: pectoraq̄ tundebāt: & cōuersi aliqñ ad sctm̄ dei tanꝗ̄ venerātes illū: genib⁹ curuatis capita inclinabāt. Cum sic diutius agētes aduerterēt illū nō esse deceptū excrescētes in altū super trabes capita efferebāt: & iussi a viro dei in auras euanuerūt. Miles quidam causam habēs corā iusticiarijs decidendam pro terra sibi violēter ablata: & mittens godrico negociū suū eius orōnibus cōmendabat. Cūq̄ redisset domū eadem nocte secreto p̄cepit vxori sue vt duos solidos mitteret viro dei. Quos illa suscipiens viro nesciēte retinuit: et suis vsibus reseruauit. Causa militis per biennium nō terminata: misit ad eū godricus ꝙ duos solidos ꝓmisit sctō iohanni quos vxor eius accepit & adhuc non trāsmisit. Ego inquit si venissent illos pauperibus errogassem & causa ipsius que adhuc pro ista trāsgressione suspēditur finē sortita esset idoneū. Qui mirantes pecuniā reddiderūt: & statim ad militis voluntatē lis per cōcordiam est sopita. Morbo correptus acerrimo per superficiē corporis liuidus tumor extenderat: et interius dolor edacissimus quasi vermiū interiora pascentiū discurrebat. Et nocte quadā cum iaceret velut exanimis: cepit elata voce diu cūctis admirātibus iubilare et tanꝗ̄ sanitati restitut⁹ apparuit hilarior. A monacho vero interrogatus cur cecinisset: ait. Dulcia fili fuerūt que vidi & ideo me a cantu cohibere nō potui. Tanta michi lux per fenestrā illuxit & tantus odor dulcedinis cū hac luce me perfudit vt michi pristinā recuperasse videar sospitatē. Audiui quidē Kyriel. ꝑpet. a supnis ciuib⁹ decātari: & ideo eadem verba cōsequēter ego cātaui. Miles quidā strenuus cum socijs militib⁹ in scotiā ꝓficiscēs apud tynemuthā hospitatus est. Ubi de nocte vidit in sompnis xp̄m veniētem in nubib⁹ crucifixū & recentia vulnerum stigmata preferentem. Et ecce vir statura modic⁹ & canicie venerand⁹ ascēdit ad eum. Primo ad pedes: post ad genua: deide ad succinctoriū: et tūc eum crucifixus benigne respiciens salue ait godrice noster amice qd̄ mō postulas consequeris. Postea diu aspectu blādo: vultu sereno: sermone iocundo adinuicē sunt locuti. Miles ꝗ hec videbat dei clementiā inuocabat: & acces

sit ad eum quidā circūstantiū dicēs. Si feceris ea que audieris a godꝛico: salutē cōsequeris optatā: qm̄ ⁊ ip̄e tui meminit apud deū. Interea vidit crucifixum in se oculos cōuertentē: et manus in sublime ꝓtendens dn̄e inquit ihesu xp̄e miserere mei: tm̄q3 clamoꝛē edidit ꝙ socios expergefecit. Et excitatus et quesitus cur clamauerit: cuncta seriatim retulit: ⁊ quis esset ille godꝛicus inquirit: ⁊ ad eum perrexit. Quē videns: ipsum esse quē in sompnis viderat exclamauit. Tūc vir sctūs ego inquit fui quē vidisti cum dn̄o loquētem ⁊ pꝛo tuo crimine depꝛecantē. Tu vero faciē eius in cōfessione pꝛeueni vt mea possis intercessione iuuari. Ille accedēs ad sacerdotē ꝙ antea pꝛe confusione celauerat: cōpunctus aperuit et viro dei absolutus assedit. Qui de lineo panno crucē fecit et ait. In noīe ihesu xp̄i hoc signū crucis accipies: quoniā ipse ad hāc peregrinationē te vocauit qui tibi crucifixus apparuit. Et factū est ita. Apparuerūt ei tres viri de celo descendētes quoꝛū ille qui stabat a sinistris ita est locut⁹ ad medium Dn̄e hic noster godꝛicus ꝙdiu hoc modo cruciabitur ⁊ a nr̄o collegio disiungetur. Adhuc ait ille est in eo aliquid expiandū necdū venit hoꝛa eius vt trāseat ex hoc mundo. Et vultu placido eū respexerunt: ⁊ verba que hoīs lingua explicare nō potest ab eis audiuit. Medius illorum fuit dn̄s ihesus a dextris celi clauicularius a sinistris iohannes baptista. Tūc flere vehemēter incepit: adeo vt singultus atq3 suspiria loquēdi adimerent facultatē. Die quadā raptus in extasim ab hoꝛa diei pꝛima vsq3 ad nonā palmas in celū tenebat erectas: lachꝛymisq3 fluētibus inuocabat dei pijssimā genitricem quasi pꝛesentialiter assistētē. Sepe psallebat: frequēter oꝛabat: semperq3 ploꝛabat: canticū plerūq3 dulcissimū decantabat. Et adiecit. Sancta maria miserere succurre: auxiliare: ⁊ pꝛotege ⁊ de hoc ergastulo erutū ad te perducito ⁊ tecum in perhenni gloꝛia collocato. Nō me vlteri⁹ in pꝛesenti miseria derelinquas quia tibi coherebo: nec te aliter abire permittā. Post hec quasi cū aliquo secreto diuti⁹ est locut⁹. Deinde vocatis fratrib⁹ quibusdam ait. Grauis est michi coꝛpoꝛalis pugna milicie: multoq3 meli⁹ dissolui ⁊ esse cum xp̄o. Nā senio pꝛegrauat⁹ cōsuetas ōones nequeo ꝑsoluere nec sp̄ūalibus et iocundis meditationib⁹ aīm diu tenere suspēsum. Cū beata inquit virgine sum locutus que mecū sedens de patria celesti multa narrauit. Pꝛomisit etiā ꝙ me nō desereret sed habitaculū vite perhennis michi opoꝛtuno tp̄e ꝑpararet. Alia vice vidit celos apertos et beatoꝛū spirituū choꝛos summā trinitatē laudantes: ⁊ pꝛo salute humani generis exoꝛantes. Uidit etiā patrem oīm creatoꝛē ⁊ filium oīm redēptoꝛē: ⁊ spiritū oīm cōsolatoꝛem adesse pꝛesentes: vnde pꝛe nimia iocūditate vocē ⁊ linguam cohibere nō potuit. Post hec tundēs pectus cum lachꝛymis ait. Miserere dn̄e miserere: ꝙdiu in ista calamitate relictus a tāta gloꝛia separaboꝛ. Tanta quidē fuit vehemētia cōpunctiōis illi⁹: vt vltra effari nō posset. Monachus quidā a sctō thoma archiep̄o ad godꝛicū missus dixit. Quare dn̄e dissensio regis ⁊ dn̄i cātuariensis tot ānis nulla cōpositiōe sopitur. Quia vterq3 illoꝛū inquit godꝛicus in huius honoꝛis collatione peccauit: diuina seueritas vtrūq3 flagellādo castigat. Elicit vero deus plerumq3 de malis bona ⁊ que malo sunt inchoata pꝛincipio bono fine cōcludit. Dic inquit archiep̄o ne nimis moleste ferat si ad tēpus durioꝛa sustineat: nā tanto erit coꝛona gloꝛiosioꝛ: ꝙto pena fuerit pꝛolixioꝛ. Infra sex nempe mēses verbotenꝰ reconsiliabitur sed godꝛicus tūc non erit in vita ⁊ infra nonū mensem ablatis om

nibus restitutis ad sedē propriā remeabit. Ibi finē totius negotij sortiet ad honorē dei: & salutē sui cōsolationēq multorum. Hec aūt verba nouissima & eorū archanū archiepūs bene perpendet. Dixit aūt monacho qui missas ei celebrare consueuit. Ego fili spūs angelicos sepe vidi & cū illis verba cōserui & ab illis frequenter auxiliū: consilium: solaciūq percepi. Sed eorū tam crebrā visitationē post inquietationem hui⁹ infirmitatis amisi: quia cogente molestia compellor & vana pfari: & de tēporalib⁹ meditari. Dixitq eorū speciē non posse hois intelligētia cōprehendi se nuper eorū interfuisse colloquio sibi cuiq aperire secreta q̄ dixerant nō licere. Altera die subito excelsa voce dulciq modulatiōe cātauit et hec verba sepius iterauit: welcome symund. Verba quidē plura nō protulit: sed quotiens ea repetijt: totiens cātandi modulos permutauit. Moderata demum voce subridens ait. welcome symund. Sūt aūt diutissime collocuti: et tandē godric⁹ oculos in celum tanq aliquid aspiciens erexit & postmodū an aliquis presens esset inquisiuit. Et accedētes ad eū aliqui ipm vultu solito sereniorē esse cōspexerunt. Et dixit: filij symonē petrū celi clauicularium a longe vidi venientē: & cecini ad eius aduentū. Iuxta me sedit et mecum loquēs multa michi retulit secreta que mēs humana nō capit: nec humanis possunt sermonib⁹ explicari. Ipm abeūtem primo ad alias regiones deinde celū penetrare conspexi. Clericus quidā beato godrico valde deuotus accessit ad eū et ad pedes eius residens multis sermonibus cepit persuadere q vtile foret: actuū ipsius noticiā ad posteros peruenire. Nouissime adiecit: q libēter si annueret vitā ipsius eo docente cōscriberet. Ille cōticuit: et in clericū oculos cōuertens: post silentiū tādem ait Ita quidē facturus eris verum hoc nequaq in p̄senti tpe cōsequeris. Clerico vero curiosius insistente: vt que scribere posset ediceret: sic vir dei rn̄dit. Vitam godrici talē esse cognoscas. Godric⁹ primo rusticus pinguis: fornicator: immundus: fenerator: falsarius: deceptor: periurus: adulator discurrens: petulās & gulosus. Modo pulex mortuus: canis fetidus: vilis vermiculus: nō heremita sed ypocrita: nō solitarius sed mente diffusus: deuorator elemosinarum: fastidiosus deliciarū: cupidus & negligens: ociosus & stertens: ambiciosus et prodigus: & qui nō esset dignus alijs seruire: quotidie sibi ministrātes verberat & obiurgat Hec & his peiora scribere poteris de godrico. His dictis velut indignat⁹ obticuit & clericus cū confusione discessit. Interiectis aliquot annis: vir dei illius clerici misertus: vltro cepit exponere que volebat. Librū quē scripserat profecturus arripuit: & tenēs cū manu ad sancti genua pvolutus dixit. Obsecro pater vt ad dei honorē & fideliū vtilitatē: hūc libellū bn̄dicere: & deo cōmendare digneris. Tunc ad illū cōuersus ait. Sterili quisnam liber est iste: Et ille. De gestis cuiusdā religiosi hois: qui multa pro deo ptulit i hac vita: ipm vera narratiōe cōposui Cumq libellū aliquātulum cōtrectasset: tenens eum inter manus erectas: et oculos eleuans in celū ait. Pater oīps & tu mi domine ihesu xp̄e: & tu scte spūs oim consolator: et tu pijssima dei genitrix et virgo perpetua: & tu scte iohannes baptista cū oibus sctis obsecro vt benedicere dignemini hūc libellū: quatinus vobis fiat acceptus: & posteris profuturus. Et signo crucis illū cōsecrans bn̄dixit: & deosculatum clerico tradidit dicēs. Adiuro te fili per nomē ihesu xp̄i: et per dilectionē qua michi cōiungeris: vt nemini me viuente hoc detegas: nec scriptum istud ostēdas. Scio eni te pter hunc librum aspera et

amara esse passurū ab emulis tu vero ne moucaris: q̄a veritas liberabit te. ¶ Cū annos sexagita in heremo peregisset: tā tus faciem ipsius ⁊ membra tumor obse dit: vt vix forme priori similis appareret Dolorē nimiū interiꝰ sentiebat tanq̄ ver mes viui circūquaqꝫ discurrerent et me dullitus cūcta consumerent. Agebat au tem gr̄as deo q̄ eū sic a peccatis munda re dignaret̄ et ait. Vermes isti recte cor pus comedūt in hac vita: vt vermis ille perpetuus aīam non laceret in iehenna Per annos fere octo in lecto languidꝰ de cubuit nec vnq̄ nisi aliene manus auxi lio exurgebat. Interea venerūt duo za buli deferētes lectulū ⁊ dicentes. Huc ve nimus vt te ad inferos deportemꝰ: quia senex delirus es ⁊ de sapiente factus insi piens. Ille crucis signaculo se muniuit: ⁊ orās demones ꝓtinus effugauit. Po stea folliculi ipsiꝰ intumuerūt instar mu liebriū mamillarū: ⁊ ex eis fere omni die quasi venenosus humor exprimebatur manibus ministrorū. Ibi enī velut apo stema diruptū fistule patētis vlcus effe cerat vnde liquor iugiter emanabat: nec ante ipsius obitū sanari potuit. Hostis interim antiquus videns post quietem sompni illum tepidius agentem lecti hu mentia declinātem ⁊ sicca querentē: sub ito pepulit improuisum de lectō ⁊ scamno caput illiꝰ allisit. Ostēdit aūt gibbum in capite ad quātitatē oui colūbe: ⁊ hec ver ba subiūxit. Ita celeriter me preuenit q̄ me non potui premunire signo crucis: ⁊ ait. En godrice rusticane de quo per me os satellites hactenus triumphare non valui nūc a me occideris: dum lecti mol lia queris et sicca. Quid ergo nobis tuti superest: cum tantas cōtra nos vires ha beat inimicus? Perpēdamus q̄ pericu losum sit delitias adhibere corpori ⁊ mol licie delectari: cū deus non possit in terra suauiter viuentiū inueniri. Ingraue scente aūt morbo lucis aurora dixit mini stro. Cito excita fratres illos vt migran tem spm̄ veniāt cōmendare. Illi festinā ter occurrunt ip̄m in cilicio cineribus su periecto deponūt ⁊ induūt stamina ⁊ cu culla quia iam dudū fuerat monachꝰ du nelmensis. Obijt aūt duodecimo kalen das iunij anno dn̄i millesimo centesimo septuagesimo ⁊ transijt ad claritatem so lis eterni perpetue iocunditatis gaudiū possessurus. Nobilibꝰ de sancto corpore quascūqꝫ reliquias exigentibꝰ coacti fra tres vnguiū excremēta de pedibus preci derūt. Dum minꝰ caute hoc quidā face ret: carnis particulā secuit: ⁊ statim san guis effluxit ⁊ manū secātis madefecit. In omni nemore circūiacēte frondes et folia rore melleo sunt compluta et sapore optimum per duos menses integros ser uauerunt. Hora qua migrauit a seculo audiuit puella quedā que oues minabat ad pascua dulcissimas in aere cātilenas de finkale ad celestia cōscendētes. Post obitū vero viri dei infra paucos ānos du centa vigintiocto miracula pro viro dei godrico dominus operari dignatus est: que breuitatis gratia omittere decreui. Scolares dunelmi admirantes loque bantur in scola de sanctis thoma ⁊ godri co adinuicē in hūc modū. Ecce q̄ breui tē pore beatus thomas tā excellentē gloriā promeruit: ⁊ sctūs heremita godricus q̄ tot annorū deo militans tot ⁊ tanta susti nuit: nichil v̄tutis ostēdit. Nocte sequē te sctūs godricus dormiēti magistro sco larium astitit ita dicēs. Heri multa dixi stis in scola de me sctōqꝫ collega meo tho ma: qm̄ pro ipso magna fiunt miracula: pro me nulla. Reuera cū ip̄e fuerit archi ep̄s et multarū custos aīarū pro quibus etiam libenter occubuit: decet vt multis opem cōferat ⁊ salutem. Godrico aūt qui fuit aīe tm̄ sue prepositus sufficit esse cū deo: vt quemadmodū vixit ignotus: ita

net post obitū fiat notus. Et tamē sctūs thomas ꝛ beatus cuthbertꝰ ꝛ ego venie mus in finkale: vt indigentibus et infirmis auxiliū cōferamꝰ. Post hec dicta dis paruit ꝛ magister ille discipulis suis visionē in crastino propalauit.

¶ De sancto Grimbaldo abbate.

Sanctū grimbaldū monachū litteratura et cātu peritū de partibꝰ gallie acciuit rex alfredus westsaxonū ꝛ cōstructo apud wintoniā nouo monasterio eū abbatē cōstituit. Qui cōgregata monachorum caterua abbas ꝛ doctor eorꝫ venerabilis effectꝰ litteris ꝛ moribꝰ discipulos instruxit. Elemosinis deditus: orōnibꝰ deuotus: vigilijs assiduꝰ ꝛ oibꝰ bonis exēplis plenus in senectute bona octauo idus iulij terras reliquit et pro opibus deo placitis pmia in celo recepit. Apud wintoniā in mōasterio ab euētu hida vocato: corpꝰ eius in magna veneratione habet. Floruit aūt circa annū dñi octingētesimū octuagesimūoctauū.

¶ De sancto Gudwalo epo et confessore.

Sanctus gudwalus britānie finibus ortus ex nobili psapia eius tempus natiuitatis erat quo se mucro furoris dñi a terra illa suspendit: ꝙ eo vsqꝫ gladio fame et peste afflixit. Gudwalus in infantia lrīs imbuedꝰ traditur: ꝛ cū adoleuisset ad sacerdotij gradū pmouetur ꝛ tandē ad epatū assumit. Hic eni que in mūdo sunt abhorrēs: quicqd sibi mūdane ambitiōis arrisit: ad gloriā dei cōuertit. Vidēs ergo se ex pastorali cura ac si cathenis quibusdā sclo innecti: ab his absolui et exonerari studuit. Unde electo a se idoneo successori ecclesiā commendās: qdam sue diocesis monasteriū expetijt. Cōtigit eni vt mare monasterio primū e medio sinꝰ sui rupē vastam prominētem instar habitabilis insule ostentaret: quā marmoree soliditati innitentē mare quasi in giro cōcludebat et nullo inter se compugnātium fluctuū turbie quassabat. Uir aūt dei vno tm̄ comite cōtentus illuc properans: angustā sibi in petra mansionē excidit: ꝛ cū aque penuria laboraret: fusis cum lachrymis ad deū pcibus baculo rupē percussit ꝛ statim stillā limpidissimam desudare vidit In illo eni loco a fratribꝰ exciso: centum octogintaocto fratres cōgregauit. Et qa locus ille tante multitudini nimis angustus esset: cū mare die quadā ex more in sinum recederet ꝛ refflueret et vastā arenarū superficiē ꝑprio recessu detegeret: vir dei illuc accessit ꝛ pastorali virga arenā tangens: cū magna fiducia dixit. In nomie iheſu xpi accipe interdictū quo tibi idē dñs termini huius interdicit trāsgressum. Ipsius auctoritate legem tibi describo: quā testamēti vice ratā statuo: vt fluctus tui intumescētes in te resulcāt ꝛ in te remanēdo penitus dispereāt. Dixit ꝛ mox elementum maris imperio paruit diuino Uideres indomabile pelagꝰ mitigari: potestatē arcere: impetus retinere: tumores deponere: statutū sibi terminū trāsgredi nō presumens. Cum ei discipulos suos ad quēdam locū misisset et maxima pluuia de celo caderet: meritis sancti gudwali via per quam incedebant ab omni pluuiarū gutta immunis fuit. Quidam artifex de pina templi cadens ad mortē precipitatus: pauimenti saxis irremediabiliter cōtritus ꝛ cōquassatus est. Orāte aūt pro eo viro sctō: anima in corporis sui domiciliū regreditur: ꝛ homo viuens in statū pristinū fauente deo restituitur. Mulier quedā filiū habens a natiuitate mutū venit ad virum dei ꝛ dixit Homo dei scio quia quecūqꝫ poposceris a deo dabit tibi deus. Filio igit muto tacētis lingue queso vincula dissolue: vt creatorē oīm quem corde cōfitetur: cōmuni etiā sermōis vsu bn̄dicens bene

retur. Tunc vir sctũs ait. Omnia quecũqȝ voluit dñs fecit in celo et in terra in mari et in oib⁹ abissis: ipm fideliter roga ipsi vota sponde preces funde: solus eni potens est filiũ tuũ saluare: et lingue eius retinacula laxare Ad preces tandẽ mulieris extensa manu: digitũ in ore pueri posuit et plectrũ lingue tetigit dicẽs. Repleti sunt omnes spiritu sancto et ceperũt loqui. Et statim mutus natus loquelam recepit. Contigit vnã ex ouiculis ab ipsis pene lupi faucib⁹ ereptã ante pedes sancti viri extinctã a pastore deponi: quã fusa prius ad deũ humili prece baculo tetigit: et ad vitã restituit Et ad dñm rursus cõuersus ait. Jube domine cruentũ gregis nři inuasorem adesse: vt et in ipso qđ tue gratie est operemur. Quo dicto: lupus placito cane blandior recẽti adhuc preda cruentus adest: quasi cõscius cõmissi vtõ viro satisfaciẽs: et eius pedibus in terrã se prosternẽs. Cui sctũs. Recede inquit cruenta bestia recede: nulla deinceps lesiõe oues nřas inquietare p̃sumas. Que ad imperiũ sancti cũ mansuetudine illico recessit. Videns vir dei lupũ in cãpestrib⁹ tam ambulandi q̃ etiam currẽdi inualidum eius incomodo cõpassus leuata in altũ voce clamauit. Siluatice simpliciũ gregum insidians innocentie: quid sinistri cõtigit: quid asperi accidit vt naturalis a te recederet celeritas: et non naturatarditas succederet. Ad quẽ sermonẽ accessit ad sanctũ et ceruicẽ supplex reflexit: et vngulã pedis perforati ostendẽs: nutu quo poterat quasi preces fundebat. Sãctus aũt extensa pastorali virga qua ouẽ mortuã suscitauit: claudũ bestie pedem leui attactu contingens: ait ad dñm. Homines et iumẽta sanabis domine. Et statim san⁹ factus est. Cui et ait. Nulli vnq̃ creature ledas: sed oĩbus diebus tuis fenũ quasi bos carpas: feno inq̃ vtere: siliquis saturare: et seruata natura innocentie ad soluendũ cõmune mortis debitum tende. Et factum est ita. Cũ pauperes elemosinã ab eo peterẽt: et nichil qđ porrigeret eis haberet: equum quẽdam dedit illis. Et facto mane: cõquerẽtibus operatoribus de equo pauperibus dato: et oculos leuãtibus equus apparet in campestribus depascens: quẽ eundẽ effigiabat simillima membrorũ et totius molis habitudo. Et cum vere alius esset essentia: idẽ ipse tamen videbatur in specie. Quẽ statim accipiẽtes operi imponunt. Apparuit autẽ ei angelus dñi iocundo aspectu de celis elapsus dicẽs. Athleta dei inclite gaudiũ dñi tibi semper accrescat: et pax eius tecũ permaneat. Esto paratus quia post modicũ diuina vocatione hinc trãsiturus regi tuo cum palma victorie eris occursurus. Diuqȝ cũ eo moratus ille superni regis nuncius: soli deo notam suauitatẽ eructauit mellificã. Alia vice apparuit ei angelus dñi dicens. Ego sum inquit michael archãgelus legatione dñi mei funct⁹ ex ipsius imperio: que tibi in proximo sunt ventura innotesco. Ecce horã transit⁹ tui prenuncio quia ab hinc solari orbita decies in se reuoluta de carnis ergastulo letus exiliẽs: et mundi huius carcerem liber euades. Occursurus igit regi tuo inestimabili leticia procedes qui te nřo subuectũ auxilio cũ gloria suscipiet et ciuem aulicũ sibi in regno suo conscribet. Adhuc eo loquẽte petrus clauiger regni dei: paulus quoqȝ apostolus eidem viro sancto gloriose apparentes immortalitatis desiderio fatigatum blande demulcent. Obijt aũt sctũs gudwalus octauo idus iunij et cũ corpus ei⁹ in plaustro ad sepeliendũ poneretur: boues immobiles irriguere nec pedem mouere poterãt vllo impulsu. Inito igitur consilio diffinitũ est vt due indomite vacce plaustro iungerentur et vbicunqȝ eas dei gratia impelleret gressus liberos ha

berent. Quo facto: a pꝛioꝛi itinere suspẽdentes gressus suos erga locũ insule nomine plecit recto tramite faciem dirigebant: vbi honoꝛifice sepultus est. Peractis demũ annoꝛũ multoꝛũ curriculis ob infestationẽ barbaroꝝ ꝛ paganoꝛum gens bꝛitannica magna ex parte hinc et inde dispersa relictis sedibus per oꝛbem diffusa est. Hinc fratres assumpto coꝛpore sancto mare transeũtes franciã adeũt ꝛ apud clarũ montem in monasterio blãdinio locũ perpetue reliquiarũ sanctarũ quietis eligunt. Anno autẽ dñi millesimo quadꝛagesimotertio in festo scti gudwali cũ coꝛpus eius in pꝛocessione deferretur imago crucifixi que in medio ecclesie exaltata erat cum ingenti fragoꝛe fixura clauoꝛũ cedente: manibusqꝫ sublatis a cruce: toto ad oꝛientẽ cõuerso coꝛpore quasi in obsequiũ sancti gudwali visa est tertio humiliter se iclinare. Post annos vero inde quadꝛagitaunum in festo eiusdem sancti hoc idem ꝛ oꝛdine eodem accidit. Cum autẽ siccitas magna esset in regiõe illa: ꝛ plebis pꝛocessio cũ sancto coꝛpoꝛe per campos diffusa dñi clementiã exoꝛaret: subito quasi sacrũ loculũ tricoloꝛi pulchꝛitudĩe coꝛona resplẽduit: in cuius medio signũ crucis intermicãs apparuit: quod oculos intuentiũ pariter et animos admiratiõe suspendit: faculaqꝫ quasi ignea de celo lapsa est. Et cuꝫ ad ecclesiam coꝛpus sanctũ deferrent: ꝛ cimiteriũ lustrarent: signũ vsqꝫ ad ostiũ ecclesie secutum est et pluuias statim largissime celũ dedit. ¶ Uincentius in speculo.

Legitur in vita henrici imperatoꝛis ꝙ cũ ipse ꝛ radegundis vxoꝛ eius virgines insimul permanerẽt: dyabolo instigante de quodã milite vxoꝛẽ suspectã habẽs super candẽtes vomeres quindecim nudis pedibus incedere eã fecit. Qua ascẽdente dixit. Sicut me ab hẽrico ꝛ oĩbus intactã nouisti: ita xp̄e me adiuua. Cui vox dixit. Uirgo maria te virginẽ liberabit. Cũ igitur cesar obisset multitudo maxia demonũ ante cellã cuiusdã heremite trãsibat. Qui aperta fenestra interrogauit vltimũ quinã essent ꝛ quo pergerẽt. Legio inquit demonũ sumus qui ad moꝛtẽ cesaris pꝛoperamus: si foꝛte aliquid pꝛopꝛiũ in eo reperire possimus. Adiuratus autem vt ad se redeat: reuersus dixit. Nichil pꝛofecimus quia dũ falsa vxoꝛis suspitio ꝛ alia bona ꝛ mala in statera fuissẽt posita: adustus ille laurẽtius ollã aureã immensi ponderis attulit: et dum superasse videbamur illa iactata pars illa statere plurimũ ponderauit. Tũc ego iratꝰ vnam aurem olle pꝛerupi. Ollã calicem vocabat quẽ dictus cesar ecclesie eiustensi in honoꝛe sancti laurẽtij fecerat cui pꝛopter magnitudinẽ due aures inerãt. Repertũqꝫ est ꝛ imperatoꝛẽ tũc obisse: ꝛ vnã aurem calicis fractã esse.

¶ De sancto Gundleo rege ꝛ confessoꝛe.

Sanctus eni gũdleus filiꝰ regis australiũ bꝛitonũ extitit ꝛ post moꝛtem patris regno in septẽ partes diuiso sex eiꝰ fratres poꝛtiones suas acceperunt: ꝛ ipsi quasi senioꝛi in oĩbus parebant. Gundleus vero ex vxoꝛe sua gualadusa filiũ suũ noĩe cadocum genuit virum sanctũ ꝛ deo placẽtem. Cum eni nocte quadã dum in thalamo sopirent: vox angelica illos alloquitur dicẽs. Rex celestis rectoꝛ terrestriũ huc me misit: vt conuertemini ex toto coꝛde vro ad suũ ministeriũ. Uos inuocat ꝛ inuitat: vos elegit ꝛ redemit ascendens in patibulũ. Ostendam vobis rectũ tramitẽ quẽ tenere debetis ad hereditatẽ dei: erigite mẽtes vestras: ꝛ pꝛo caducis ne cõtempnatis animas. Circa ripam fluminis est quidam mõticulus: ꝛ vbi stare videbitur bos cãdidus: ibi erit locꝰ habitatiõis tue. Mane aũt surgens regale palaciũ deseruit ꝛ

regno cadoco filio suo cōmendato: ad mō
ticulū sibi ab angelo nunciatū peruenit.
Et inuento boue candido: ecclesiā cōstru-
xit: ⁊ ibi in magna abstinentia ⁊ vite scti
monia viuere cepit. Utebat' aūt cilicio ⁊
pane ordeaceo ⁊ cinere in tertia parte ad
mixto: aquāq; potare cōsueuit. Nocte ve
ro media surgens in aquam frigidam se
immersit: ⁊ nichil de alieno sumens: pro
prio labore vitā duxit. Sanctus autē ca
docus filius suus abbas nancarbanen-
sis effectus: ipsum sepe visitans cōforta
bat: asserens nō inchoantibus coronam
esse promissam: sed perseuerātibꝰ in bo-
num. Gundleus aūt pro ariditate mon-
ticuli orationes ad deum fundens: ⁊ ari-
dam terram baculi cuspide tāgēs: fon-
tem in eodem loco perlucidū ⁊ iugiter de
currentem manare fecit. Appropinquā-
te tandem termino vite sue: misit ad du-
briciū laudanensem epm ⁊ filiū suum ca
docū vt eum visitare dignarentur. Qui
cum eum confortassent: ⁊ eius animā sa
cra cōmunione munissent: migrauit ad
dn̄m quarto kal. aprilis. Et sepulto ho-
norifice corpore eius: crebra visitatio an-
gelica circa locū sepulture eius visa est:
⁊ egroti eius suffragiū implorantes: ab
omni languore curati deū in scō suo glo-
rificabāt. Griffinus autē rex venedocie
a finibus britannie per regem willelmū
seniorē expulsus ⁊ timens insidias ad or-
chades nauigauit insulas: ⁊ congrega-
tis vigintiquatuor nauibꝰ rediens: pre-
das multas egit. Cuius serui ecclesiam
scti gundlei infringētes: quicq̄d in ea pre
ciosum repertū fuit rapuerunt. Et dum
ad orchades insulas redire vellent: vide
bant virū terribilē die et nocte equitantē
⁊ persequētem illos. Et q̄nto remiges di-
ligentius naues regebāt: tanto ampliꝰ
maris vnde retrudebāt per trāsuersum
Una queq; prora ruebat in alterā: ⁊ tota
classis preter naues duas exigentibꝰ de-
meritis submersa est. Rex autē griffinꝰ
rapine conscius non erat: sed cum suis so
ciis piratarū aduētum expectauit in lit-
tore. Qui postea regi willelmo pacifica-
tus mirabilia que viderat cūctis enarra
nit. Tēpore enim sancti edwardi regis
haraldus comes wallensibꝰ offensus: cū
exercitu veniēs vbiq; combussit ⁊ vasta-
uit: nulli parcens: totū rapuit quod inue
nit. Quidā enim ecclesiam sancti gūdlei
sera fracta intrantes: omnia reperta ra-
puerunt. Cunq; casei rapti inciderētur:
intrīsecus sanguinei apparuerūt. Stu-
pefactus ergo exercitus: omnia que ra-
puerat vna cum oblationibꝰ multis re-
stituit. Fur quidā nocte quadā ecclesiā
sancti gundlei intrans: calicē ⁊ vestes sa
cras auferens ad sua redire cepit. In iti
nere aūt videbat mare sibi obuiū fluctu-
ans ⁊ supereminēs contra vultū suum.
Intm̄ tandē reuertebatur ex visa mari-
na occupatiōe: donec remearet ad limia
ecclesie. Et intrās in ecclesiā: vsq; mane
ibi permāsit. Et comprehēsus: per epm
laudanēsem a morte temporali liberat'.
¶ Narratio. Eo tpe sanctus antidius
in tertia feria post dn̄icā palmarū cū no-
ctem orōnibus peruigilē ducēs ⁊ cimite
ria circuiens pontem quēdam transiret
vidit agmen demonū gesta sua principi
suo referentiū: ⁊ inter eos ethiopē in ma
nu scādalum preferentē ad iudiciū: q̄d ro
manū presulē per septē annos impugna
uerat: ⁊ tandē ad lapsum traxerat. Qui
vocās ad se ethiopē ⁊ in virtute dei ⁊ scte
crucis super eum ascendens: precepit vt
eum rome sub manu dn̄i eadem veloci
tate qua venerat: saluum ⁊ incolumē de
ferret. Itaq; demoni suppositus illū ver
siculū iterās. Deus in adiutoriū meū in
tende ⁊ cetera. eo vectāte romam perue-
nit: hora celebrandi officii feria quinta.
Et demone pre foribus expectante pape
rem retulit: negantē per scandalū ad pe-

nitentiam mouit. Et missa vice eius celebrata et parte crismatis a se cõsecrati assumpta demone reducẽte sabbato sancto hora celebrandi officij ad ecclesiam suam rediit. Hic sanctus episcop⁹ postea a Wãdalis martirizatus fuit. Hec vincentius

¶ De sancto guthlaco confessore.

Diebus autem regis merciorum ethelredi nobilis quidã noĩe penWald⁹ ex regali pgenie ortus ex vxore sua noĩe tecta sctm̃ guthlacũ seruuz dei progenuit Ea eni hora qua eũ domin⁹ vocauit et segregauit de vtero matris sue: celesti pronostico designatus est: manus enim quasi hominis rubri nitoris celitus missa et ad ostium domus extensa ineffabili fulgore choruscare visa ẽ. Que signaculo crucis hostiũ muniẽs felici pfigurauit auspicio qd ille ad ortũ pcederet q̃ finali perseuerantia xpi crucem in suo corpore circumferret. Hoim siquidem multitudo miraculi nouitate stupefacta accurrens tam inaudite visionis prodigiũ magnum diuine dispensationis fore misterium asserebat. Cumq3 stupore magno secundũ varios animi motus opinionib⁹ ambiguis fluctuarent: vna obstetricum de domo egrediens infantẽ iam natũ proclamat. Nato itaq3 puero et baptizato: guthlacus vocatur qd sonat belli donum siue bonũ donum iuxta ydiama anglorũ. Ideo donatus est parentibus suis vt cõtra oppressores eorũ bella gereret ac de illorum victoria triumphales titulos reportaret: vel quia iuxta datum optimuz donumq3 perfectũ descendens a patre luminum cõtra spirituales neqtias bella gessit et fortiter eos vicit. Erat eni puer facie serenus et oĩbus gratus et acceptus vt corda hominũ solo aspectu sibi cõciliaret in gratiã et fauorẽ. Cũ eni vicesimũ quartũ annũ attigisset et sui generis inimicos inualuisse cõspiceret cepit ad militares actus estuare decoratusq3 singulo militari: et adiũctis sibi copiis militaribus cepit in hostiles populos immaniter deseuire vrbes impugnare castella subuertere ac de bellicis actibus inestimabilis fame titulos obtinere. In ipsa tamen crudelitate armorum hostib⁹ suis misericors erat eisq3 de rapinis et predis tertiã partem refundebat. Ad memoriam tãdẽ diuino instinctu reducebat exitus dampnabiles regũ magnorumq3 principum de quorũ stirpe descenderat et q pompa glorie secularis fum⁹ est et vapor ad modicum apparẽs. Sciebat q breues sunt dies hominis finis vero dubius/exit⁹ horribilis/iudex terribilis/pena sine fine. Vocatis autem cõmilitonib⁹ suis ait. Hactenus inqt amici mei charissimi vanitatib⁹ huius seculi militaui: amodo saluatori meo militare decreui. Eligite vobis ducem cui⁹ signa sequamini: ego eni3 sequar dominice crucis signũ. Et cum nullis precibus a proposito resilire vellet abiectis armis suis repẽdosi. venit vbi erat monasteriũ insigne et accepto clericalis tonsure caractere monasticis disciplinis se mancipauit: et nihil omnino bibit quod ebrietatis occasio eẽ potuit. Psalmos autem et hymnos didicit atq3 in sciẽtia sanctorũ infra biennium mira facilitate profecit. Erat eni vultu iocund⁹/humilis in gestu et in incessu/in operib⁹ timoratus/fide firm⁹/spe lõganimis/charitate profusus/mansuetus et mitis consilio prouidus: et circũspectus in verbis. Est eni in britannia spaciose magnitudinis palus que a grõte flumine incipiẽs diuersis nemorib⁹ stagnis insulis et carectis variisq3 fluuialiũ viarũ flexuosis amfractibus distincta ab austro ptenditur: et in aquilone circa maris confinia tractu longissimo limitatur. Illuc ergo accepta a fratrib⁹

licentia beniens cognouit ab incolis insu
lam esse noīe croulande vbi aliqui quan-
doqȝ inhabitare temptauerant: sed eos
mõstra herimi ⁊ laruales forme demonū
territos effugabant. Scapha piscatoria
in insulam vect⁹ terram horroris ⁊ vaste
solitudinis ingreditur in die sancti bar-
tholomei apostoli de cuius meritis speci
aliter confidens solus habitare cepit cuȝ
duobus iuuenib⁹ quos secū adduxit. Et
edificato modico tuguriolo pellibus solū
crudis et rudibus ꝓ indumētis vtebatur
Pane ordeaceo et aqua luculenta post so
lis semper occasum cū maxima modera-
tione parcimonie vescebatur. Inuidens
igitur humani generis inimic⁹ humilita
ti viri dei adeo vehementē spiritū tēpta-
tionis immisit vt eum in desperationis
foueam deuoluisset: nisi ipm dn̄s per bea
ti bartholomei merita mīe oculo respexis
set. Animo itaqȝ cõsternat⁹ ⁊ supra q̄ cre
di possit turbat⁹: fugere ⁊ desertū desere
re disponebat. Sed beatus apostolus dei
bartholomeus visibiliter ei apparēs di-
xit. Confortare inquit fili ⁊ esto robustus
manū tuā misisti ad fortia: non decet tan
ti propositi professorem modico temptati
onis turbine subuerti Viriliter ergo age
⁊ confortetur cor tuū ⁊ sustine dominum
qui ⁊ si temptari permittat: faciet tibi cū
tēptatione ꝓuentū. Impulsus euersus
es vt caderes sed oraui pro te vt non defi-
ciat fides tua et adiutus es. Etenim dn̄s
supposuit manū suā. Vult dominus tē-
ptari quem diligit: ideo visitat eum di-
luculo et subito probat illum. Operatur
equidem temptatio probationem proba-
tio vero spem spes autem non confundit
Beatus vir qui confidit in domino et erit
dominus fiducia eius ⁊ brachium ipsius
in tempore tribulationis. Exhibe te fili si
cut dei ministrum in multa patiētia. Si
habundat pro christo tribulatio tua: ha-
bundabit et per ipsum cõsolatio tua. No
li ergo de infirmitate tua timere spiritus
dei est qui adiuuat infirmitatem tuam.
Si exurgat aduersus te preliuȝ si castra
demonum iacta in eo cogitatum tuū con
fide in eo ipse enī est salus populi sui: ip-
se erit tibi turris fortitudinis a facie ini-
mici. His dictis et similib⁹ apostolus ab
oculis eius disparuit. Ille vero conforta
tus in domino ab illo die spiritus despe-
rationis nunq̄ eum in aliquo te[mp]tare
presumpsit. Die quadam duo filij tene-
brarum transfigurantes se in angelos lu
cis ei multa persuasionis instantia cepe-
runt consulere vt continue per hebdoma
dam ieiunaret et sic gradum summe per
fectionis attingeret. Biduana enim ieiu
nia ⁊ triduana reprobantes proponebāt
ei ieiunium moysi et helye atqȝ importa-
biles abstinētias venerabilium patrum
qui olim conuersabātur in sithi. Erat eni
diabolice persuasionis intentio vt ille ꝓ-
sus a comestione cessaret: sibiqȝ mortis
exitium diuturnitate ieiunij prouocaret
Si enim ieiunium regulam modestie et
discretionis excedit: subito languet cor-
pus / deficit spiritus / aufertur orationi
affectus / operatione effectus / caligat cõ-
templationis oculus. Et intelligēs guth
lacus diabolice temptationis astutiam:
inuocata christi virtute psallebat. Exur-
gat deus et dissipentur inimici eius: et
fugiant qui oderunt eum a facie eius. Il
lis ergo flebili vlulatu et mestuosis plā-
ctibus aerem implentibus: guthlac⁹ om
nia deinceps diaboli temptamenta con-
tempsit eiusqȝ suggestiones omnes con-
culcauit. Elapsis deinde paucis dieb⁹
noctis intempeste silentio irruit in homi
nem dei guthlacum īfinita demonū mul
titudo: a terra vsqȝ ad celum totum aeris
elementum implebat̄ prestigiosis et lar-
ualibus demonum formis. Rapiūt eum
monstruosi diabolorum spiritus / extra
cellam ducunt / membra eius aligant /

ipsumqꝫ paludibus cenosis ⁊ profundis
immergunt. Illum iterū asportātes per
asperrima loca trahunt et per inextrica-
biles vepriū densitates. Cumqꝫ pars no-
ctis adhuc maxima superesset instāt ver-
beribus et tormentis vt insulam festinā-
ter deserat: mortis supplitiū eidem terri-
biliter intentantes si a loco dominationis
sue tempestiue non recedat. Ille autē mi-
nas eorum peruipendens christum inuo-
cans cum psalmista dicebat. Prouidebā
dominum in conspectu meo semper: qm̄
a dextris est mihi ne commouear. Viden-
tes autem spiritus maligni ꝙ nihil pro-
ficerent aduersus constantiam eius assy-
mentes eum flagellis ferreis et horrēdis
glarum stridoribus ipsum torquēt ⁊ cru-
ciant eundem deniqꝫ subiectū ad nubes
in septentrionali plaga celi constituunt
Et cepit tota celi facies nube caliginosa
ingressere inumerabiles turbe maligno-
rum spirituum confluūt captum rapiūt
et ad fauces inferni miserabiliter affligē-
do perducūt. Sanctus vero gutglacꝰ sen-
tiens fetorem gehēnalē et estuātes ignis
sulphurei globos omnia que passus fue-
rat respectu illius angustie leuia reputa-
bat. Hinc inde gurgites igneos inde tor-
rentes grandine glaciali teterrimos celū
et terram occupare conspiciees: videt
non sine dolore et gemitu inter sulphure-
os vapores ignium interuoragines fauil-
larum inauditos hominum cruciatꝰ: et
ineffabilium facies tormētorum. Demo-
nes vero hijs qui cruciabantur horribili-
ter insultantes: quasi de viro dei pro suo
libitu triumphassent superbe et procaci-
ter intonabant. Ecce nobis traditꝰ es ad
cruciatus eternos ecce in hijs doloribus
sine fine torqueberis quia sedes nostras
inuadere presumpsisti. Ille autem pati-
enter cuncta tolerans dicebat. Dn̄e deus
meus in te speraui saluū me fac ex omni-
bus persequentibus me ⁊ libera me. Cū-
qꝫ eū in tormenta detradere sperarēt: ac-
cessit beatꝰ bartholomeus apostolꝰ et cū
eo lumen mirabiliter fulgens cuius splē-
dorem cū demones sustinere nō possent:
fugam arripiunt et ab oculis eius euane-
scunt. Quibꝰ iussu apostoli reuocatis: di-
stricte iniungit vt eū sine omni corporis
molestia referant ad locū vnde rapuerāt
eum. Quod cum suauissime per aera fa-
cerent et sine molestia auditus est chorꝰ
psallentium in excelso. Ibunt sancti de
virtute in virtutem videbitur deus deo-
rum in syon. Hostibus triumphatis in lo-
co habitationis sue repositus ex ipsa ve-
xatione factus est humilior/feruētior/ so-
licitior/fortior/et cautior. Dū circa ma-
tutinas laudes solicitus vice quadā excu-
baret respexit a sinistra duos demones si-
bi ceteris notiores. Qui cum miserabili-
ter flerent et ille causā fletus inquireret:
responderunt. Quia preuales cōtra nos
in omnibus teqꝫ attrectare aut tangere
non audemꝰ factoqꝫ signo crucis euanue-
runt ab oculis suis. Quadam nocte viro
dei contemplationi ⁊ orationibus vacan-
te vndiqꝫ turbarum strepitus et clamor
quasi exercitꝰ irruētis auditur. Illis enī
diebus britones anglorū gentē hostili cru-
delitate vastabant et cellam vir dei egre-
diens et aures erigens audit quasi popu-
lum innumerabilē lingua britānica quā
olim iuuenis in exilio didicerat loquentē
Demū certatim irruunt populi et habi-
taculo eius ignē subijciūt illum rapiunt
acutis hastarū spiculis in aera leuant ei-
qꝫ nunc igne nunc ferro mortem intem-
ptant. Ipse vero demonū has esse illusio-
nes intelligens dixit. Exurgat deꝰ ⁊ dissi-
pentur inimici eius. Et ex quo versum il-
lum attigit sicut deficit fumus deficiant
sicut fluit cera a facie ignis tota illa hor-
renda multitudo cū suis illusionibꝰ qua-
si fumus euanuit. Erat quidam clericꝰ
nomine bertelinus qui sub doctrina bea-

ti guthlaci diuinis mancipatus obsequi-
is deo in spiritualibꝰ exercitijs militabat
Uidens ergo spiritus nequitie ꝙ virum
dei nulla posset temptatione subuertere
in iam dictū clericū tantū cupiditatis ar-
dorem immisit: vt dn̄m ac magistrū suū
ferro cogitaret appetere vt secretius illo
interempto labores illius introiret ipsi-
usqꝫ habitationem quasi iure successorio
possideret. Pius tamen christi famulus
quicquid moliebatur aduersus eū iniqui
tas spiritu sancto reuelāte cognouit. Et
clericum ad se vocās conceptū animi sui
seriatim manifesta reuelatione depinxit
quando et vbi: quare et qualiter facinus
illud exequi decreuisset expressit. Ille au
tem deprehensum se sentiens penitentia
ductus pedibꝰ viri dei humiliter se pro-
uoluit veniam petijt et obtinuit. Qui po
stea beato guthlaco fidelis valde fuit ⁊ se
cum vsqꝫ ad finē vite sue permansit ⁊ eū
sepulture tradere meruit. Nocte quadā
cū vigilijs et orationibꝰ deuotius insiste
ret tota insula tremuit infinita demonū-
multitudo assumptis brutorū aialiū for-
mis locū intrauit et intrando circūquaqꝫ
concussit. Ingrediebantur domū innu-
mere facies bestiarū leo rugiēs taurus
mugiens vrsus frendens aper gruniens
lupꝰ vlulans equus hinniēs aries balās
asinus rudiens coluber sibilans vnum-
quodqꝫ animal iuxta nature sue faculta
tem dentibus siue pedibus aut cornibus
minas et terrores intentans. Uir aūt dei
signo crucis se muniens dixit. Cur me in
quit tēptas sathana? Dn̄s mihi adiutor
est et ego despiciam inimicos meos. Hec-
cine est similitudo altissimi quā tibi olim
vsurpare ausus es in delicijs paradisi?
Qui tūc formam dei et similitudinem in
superbia presumebas nunc viliter ⁊ dā-
pnabiliter ī effigiem brutorꝝ atqꝫ immū-
dorū animalium te transformas. Paupe
res xp̄i dampno tuo persequeris qꝛ quā-
to grauius supra dorsum eorū fabricane
ris: tanto vberiores glorie coronas eis in
tuam perniciem fabricabis. In quācun-
qꝫ enī speciem te transformas certꝰ sum:
qꝛ neqꝫ mors neqꝫ gladius neqꝫ vita me-
qꝫ angeli neqꝫ potestates neqꝫ principat
neqꝫ creatura aliqua poterit me separa-
re a charitate dei. Hijs dictis tota illa fan-
tasia disparuit. Ad ipsius enim vocatio
nem hirūdines et cetere aues heremi pis-
ces etiam stagni gratanter accesserunt ⁊
siluestria heremi mansuescāt. In primo
aduentu hirundinū quasi prehabita blā
da salutatione ab eis certa nidificatiōis
loca singulis assignauit. Ille vero eiꝰ sca
pulis familiariter insidentes quodā gra
tulationis applausu viri māsuedinem fa
tebant. Quesiuit aūt ab eo vir quidā vn
de esset tanta illarū auium confidentia ⁊
secura cohabitatio circa ipsum. Qui ait.
Qui toto corde fugit consortia hominum
non solū ei fere et volucres sed omnia ce
dunt ei ad solatiū ⁊ insuper nunꝗ̄ ei blā
da deerit consolatio angelorꝝ. Quidam
noīe ethelbaldꝰ de genere merciorꝝ gene
rositate spectabilis cū inualesceret con-
tra eū rex cōredꝰ eumqꝫ prorsus a regni
sui finibus exturbaret omni humano so-
latio destitutus virū dei gutlacū frequē-
tius visitauit sperans eiꝰ meritis a deo
sue infelicitatis obtinere solatium. Angu
stias autem eius ꝓ cōpassiones affectum
nō solū sibi cōmunes sed ⁊ ꝓprias guth-
lacus faciebat. Accidit enī vt ethelbaldꝰ
cū venerabili viro Wilfrido nauigio veni
ret in insulam. Quibus de scapha exeun
tibus Wilfridus duas manicas ī scapha
dimisit. Beatus autem guthlacus dum
in oratorio contemplationi vacaret spiri
tu sancto docente cognouit a coruis illas
manicas asportari. Quod cum viris illis
indicasset vident coruum in vastigio cu-
iusdam domus vnam de manicis teneu-
tem pedibus rostroqꝫ vellentem. Precipi

ente viro dei dimissa manica coruus citi
us auolauit. Qua recepta guthlac⁹ alte
ram sine dilatiōe restitui pollicet̄. Nec
mora tribus viris aduētantib⁹ sanctus
guthlacus occurrit: qui manicā ei obtule
runt inuentam quam accipiens Wilfri-
do non parum admirāti tradidit. In ori
entalium anglorum finibus iuuenis quidā
intantum a demone possessus vexabat:
vt lignis ⁊ lapidibus ferroqꝫ hoīes appe
teret: sua etiam membra vnguibus ⁊ dē-
tibus laniaret: et tres homines eū ligare
temptantes interficeret. Quē postq̄ ad
multa sanctorū loca amici casso labore li-
gatum circūduxissent et tandem ad guth
lacum detulissent triduū in ieiunio ⁊ ora
tione continuans et aqua infirmū asper-
gens omnē maligni spiritus potestatem
exsufflauit et parentib⁹ sanum ⁊ incolu-
mem assignauit. Nobilis quidam illius
exulis ethelbaldi comes a demone vexat⁹
et ad virū dei adductus cū cingulo guth-
laci accinctus fuisset: maligni spirit⁹ to-
ta protinus cessauit vexatio. Cum ab-
bas quidam virum dei visitare propone
ret duo sui clerici licentiam acceperūt ab
eo simulantes quedam negotia se habe-
re quib⁹ eos necessario presentialit̄ opor
teret interesse. Uenientes ergo ad domū
cuiusdam vidue: crapule/ebrietati/⁊ im
pudicitie dampnabiliter indulsere. Guth
lacus vero turpitudinem clericorum spi-
ritu sancto reuelāte et verba et opera co-
rum cepit ita indicare abbati ac si iuxta
clericos constitutus fuisset. Reuersus ab
bas ad monasteriū cepit vidue nomē cle-
ricis exprimere et locū ⁊ tempus ⁊ verba
et opera et omnium actuū circūstantias
seriatim intimare. Quod illi audientes:
tanq̄ confusi veniam humiliter postula
bant. De quodam monasterio duo fra-
tres ad visitandum virum dei: et verba
salutis audiendum venientes detulerūt
secum duo flascula potu plena sꝫ in itine-
re in sabulo reponentes cespitibus abscō
derunt vt in reditu laboris solatium inde
habere possent. Cumqꝫ illis celestis verbi
pabulum ministrasset: guthlacus (qua-
dam materia id offerente) subridendo di
xit. Quare inq̄t filioli mei non attulistis
vobiscum illa duo flascula q̄ glebis ope-
ruistis et sabulo infodistis? Quo audito:
stupefacti et confusi culpam confitentes
veniam petunt. Omnes enim morbo la-
borantes maligno spiritu vexati necessi
tatis angustia vel peccati sarcina graua
ti ad virum dei venientes de tribulatiōe
solatium/in ambiguis consilium/de do-
lore gaudium/de peccato remediū repor
tarunt. Quidam comes prefati ethelbal
di spina pedem transforatum habens: a
planta pedis vsqꝫ ad lumbos tanto tumo
re turgescere cepit vt de vita ipsius om-
nes eius angustiam videntes desperare
possent. Et exuens guthlacus cilicium in
quo solebat orare ipsum circūdedit dicto
qꝫ citius spina de pede prosiliens tumor in
momento subsedit ⁊ doloris angustia cō
quieuit. Quidam episcopus noīe hedda
cum esset in itinere videndi guthlacū cle
ricis eius austeritatem vite viri dei ⁊ hu
militatem commendantibus: Wilfridus
quidam in proximo se sciturū dixit si ta-
lis esset qualem eū fama predicaret. Ego
inquit diu conuersatus sum apud scotos
vbi vidi pseudo anachoritas simulatorie
sanctitatis speciem pretendentes: alios
etiam noui sancte religionis verissimos
professores. Usu ergo et experiētia sciam
discernere ex quo guthlacum videro si in
veritate ambulat: si talis est operib⁹ qua
lem eū fama commendat. Cū ergo episco
pus ad virum dei venisset ⁊ se mutuo sa
lutassent multaqꝫ de sacro eloquio contu
lissent: respitiens guthlacus clericum il-
lum dixit. Frater inquit Wilfride q̄d tibi
nunc videtur de homine isto: quē te hodie
iudicare heri promisisti. Ille rubore con

fusus et admiratione in terram humili-
ter se prostrauit: veniam petiit ⁊ accepit
Episcopus vero guthlacũ ad sacerdotij
gradum promouit: ⁊ quod a conuersiõis
sue initio pro aliquo mortaliũ facere non
consensit inuitus et coactus cum episco-
po in mensa discubuit. Erat in diebꝰ il
lis quedam virgo nomine edburga filia
regis adulphi monialiũ xp̃i venerabilis
abbatissa que plumbeũ sarcophagũ lin-
theumq; delicatũ interius inuolutũ de-
uote beato guthlaco trãsmisit supplicãs
humiliter ⁊ obnixe vt se in die obitus sui
permitteret sepeliri. Illud etiã addidit
et affectuosa supplicatione rogauit qua-
tinus quis ei eẽt in illa solitudine succes-
surus eidem predicere dignaretur. Tan
dem vir obsecrationem suscipiẽs sancte vir
gini significauit illum adhuc esse genti-
lem qui ei succederet et in proximo bapti
zandũ. Et factum est ita. Nam vir quidã
nomine Cissa post beati guthlaci exitũ fi
dem christi suscepit ⁊ eidẽ succedere me-
ruit. Uidens tandem guthlacꝰ ethelbal
dum diuturnitate exilij fatigatũ et pror-
sus animo consternatũ: cepit eum saluta
ribus monitis a lapsu desperationis eri-
gere dicens. Noli inquit fili charissime de
christi bonitate diffidere si dñs tibi ad tẽ-
pus abstulit substãtiam temporalẽ totũ
hoc tibi cedere faciet ad salutem. Celestis
equidẽ medicꝰ nõ semper dulces sꝫ ama
ras porrigit potiones. Si te corripuit do
minus sustine patienter. Uiriliter age ⁊ cõ
fortetur cor tuũ: bonus est dñs sperãtibꝰ
in se. Scias q2 oraui pro te ⁊ in proximo
faciet dñs de persequentibꝰ te iudiciũ nõ
in arcu nec in gladio sed in dei virtute nõ
in sudoribꝰ bellicis sꝫ in lachrimis et ora-
tionibꝰ meis quas tibi cõpatiẽdo ĩ oculis
altissimi effudi tui regni soliũ ⁊ gloriam
obtinebis. Morientur in proximo qui te perse
quuntur ⁊ superbia eorũ qui te oderũt ad nihi-
lum deueniet tãq̃ aqua decurrẽs. Tu ve
ro cũ tibi benefecerit deꝰ noli esse ingratꝰ
Appropinquãte die obitus sui vocato
bertelino de quo mẽtionẽ añ fecimꝰ dixit
Ad laborũ meorum fili stipendia vado bo
nũ est mihi dissolui et esse cũ xp̃o. Et post
multa verba iniunxit ei vt sororẽ suã pa-
gani affectuosius salutaret. Et adiecit.
Rogabis inquit illam vt corpus meũ se-
peliat. Ideo enĩ vitaui aspectũ eiꝰ in hac
vita vt in eterna nos inuicem videamus
Et ait ad eũ discipulus eiꝰ. Adiuro te in-
quit pater per miam christi vt mihi aper
tiꝰ reuelare digneris quid sit qđ a prima
cohabitatione quã tecũ habui singulis di
ebus mane et vespere te cũ alio loquentẽ
mutuosq; sermones audiui ⁊ cũ quo ver
ba faceres ignoraui. Instat inquit ille fi-
li charissime nouissimꝰ mihi dies nec mẽ-
tiri expedit qui a prima conuersiõe mea
omne mendatiũ declinaui. Scias autẽ
ex quo ad hanc heremũ me contuli semp
mane et vespere angelum mee cõsolatio-
nis habui qui labores et tẽptationes me-
as celesti solatio releuabat. Predicebat
futura/demonstrabat absentia et archa-
na celestia que nec licet nec expedit mihi
loqui celitus indicabat. Hec aũt fili sub si
lentio claude: nec attẽptes ea cuiq; mor-
taliũ nisi sorori mee pege et egberto ana
chorite vllo vnq̃ tẽpore reuelare. Cũ hec
⁊ alia mlta dixissꝫ tãta de ore ipsiꝰ odoris
suauitas exalauit ac si aliq̃s flores roseos
sparsisset aut balsamũ effudissꝫ. A media
quoq; nocte vsq; ad aurorã totã domũ cã
dor lucis inestimabilis circũfulsit. Orien
te vero luce dicit ad discipulũ suũ berthe-
linũ. Tp̃s est inq̃t fili vt ad xp̃m trãseam
Et extẽsis ad celũ oculis ⁊ manibꝰ tertio
idꝰ aprilis obdormiuit in dño. Uidit au-
tem frater ille berthelinꝰ quasi turrim ig
neam a terra vsq; ad celũ erectam cuius
tãta claritas erat q̃ in comparatione illi
us solaris splendor luce illa inferior pal-
lescebat. Ueniens ergo ad insulam pega

soror viri dei sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam aromatũ suauitate incomparabiliter redolentẽ. Depultoq; sancto guthlaco in eius oratorio ad propria remeauit. Tricesimo quarto vite sue anno militie vt premittitur se dedit: et octo annis in illa ferocitate & vanitate permansit: et quindecim annis in solitudine vitam deo placentẽ duxit. Vlapso vero post obitũ eius anni circulo cũ soror eius vna cum religiosis presbiteris corpus sanctũ decentius collocare vellet totũ corpus integrum et incorruptũ dormienti magis q̃ mortuo similius inuenitur. Brachia enim et digiti ita flecti & duci poterant ac si humores spiritu mediãte per venas excurrerent neruiq; nihil in morte beati viri de sue viuacitatis efficatia perdidissent. Omnia autem vestimenta quibus erat inuolutus omnino intemerata pristino candore splendebant et corpus eius super terrã in tumulo cum magna exultatione & gaudio locatũ est. Audito vero obitu viri dei ethelbaldus exul nimio dolore correptus cum multis lachrimis venit ad sepulchrum sancti viri dicens. O mi pater ego infelix exul quo ibo quid faciam quo me vertã? Nũc primo me miserũ & exulẽ recognosco. Non deseras pater guthlace hunc desertũ hũc exulẽ abiectũ filiũ doloris vagũ et profugũ expositũ periculis et tormentis. Hiis et multis alijs cũ planctu et gemitu dictis elapsa magna noctis parte vidit oratorium circũfusi luminis splendore mirabiliter irradiatũ beatũq; guthlacũ celesti fulgore splendentem & hec verba sibi dicentem. Fili charissime dñs te respexit cõfide & cõfortare: q2 infra bienniũ labores tui finẽ habebũt & recuperabis in honore & gloria regnũ tuũ. Et dũ sctũs lõgitudinẽ dierũ viteq; finalẽ metã & alia q̃ ventura erãt quasi ad oculũ declararet: & ille signũ quereret addidit sctũs. Signũ hoc & indiciũ tibi sit: q2 die crastina añ horã tertiã habitatores hui⁹ loci citra spem eorum vberi alimentorũ consolatiõe gaudebũt. Nõ cũ ethelbald⁹ impletũ videret spiritũ prius vacillantẽ in spe et fiducia stabiliuit. Nec mora de⁹ persecutorẽ eius de medio abstulit exterminauit inimicos eius et ante bienniũ plenitudinẽ regie potestatis obtinuit. Cepit eni locus vbi sepultus est guthlac⁹ innumeris choruscare miraculis. Omnes eni in fide xp̃i & sancti confessoris reuerẽtia de suis necessitatibus remedia petentes: sui voti efficatiam cõsequuti sũt. Concessit aũt rex ethelbaldus sicut viuenti guthlaco pmiserat absolutam/liberam et quietã illius insule sancto dei et eius successoribus mansionem. Adiecitq; regia munificẽtia vt iure perpetuo et inconcussa possessione obtinerent quinq; miliaria regionis illi⁹ ad orientem id est vsq; ad fossam que vocat asendic et tria ad occidentẽ quinq; vero ad meridiem et quinq; ad aquilonẽ. Hec aũt omnia ab omni exactione et consuetudine seculari prorsus exemit: plenãq; in oĩbus libertatẽ sigillo regali in eporũ & procerũ presentia cõfirmauit. Et q2 loc⁹ palustris insolid⁹ erat nec molẽ edificationis lapidee sustinere posset: igẽtes palos ex q̃rcubus maximis fieri pcepit terreq; infigi. Terrã quoq; solidã iussit nouẽ miliarib⁹ per aquã afferri et sic vsus ligneo fundamẽto ecclesiam incepit et cõuentũ monachorũ instituit: locũq; magnificãs beneficijs edefitijs ornamẽtis vsq; ad diẽ obit⁹ sui ab illi⁹ cenobij veneratione defensiõe & pmotiõe non cessauit. Sctũs eni guthlacus tã irremisso famulatu deo seruiuit vt nunq̃ in illi⁹ corde nisi pietas nihil in illius aio nisi charitas vt nũq̃ in illi⁹ ore nisi xp̃s/nisi pax nisi mia/nisi indulgentia permansit. Nemo vnq̃ illũ vidit iratũ/nemo superbũ/nemo merentẽ sed vn⁹ idẽq; sp permanẽs letitiã in vultu/grati

am in ore/suauitatẽ in mente/prudentiã
in pectore/humilitatẽ in corde pferebat.
Potestatẽ aũt magnã super immundos
spiritus a deo accepit: adeo vt eos edifi-
tia construere cogeret ꝛ quedã spm̃ in ol-
la sua bulliente includeret. Quadã aũt
die apparuerũt ei humano habitu demo
nes duo dicentes. Nos experti sum⁹ te et
fidei tue valitudinẽ cõperimus perseue-
rãtiamqꝫ patientie tue inuincibilẽ probã
tes variarũ artiũ aduersus te arma susce
pim⁹ ppterea tibi insultare vltra desiste
re cogimur et nõ solum ppositi tui vias
disrũpere volum⁹ sed te antiquorꝫ here-
mitarũ ꝯuersatiões erudiem⁹. Moyses
enĩ et helyas et ipse saluator primo omni
um ad ieiunij fastigia cõcẽderũt. Sed et
famosi illi monachi hñitantes egyptũ hu-
mane ifirmitatis vitia abstinẽtie framea
interimebãt. Et iccirco si tu vis ante cõ-
missa crimina abluere imminẽtia vitare
carnẽ tuam abstinẽtie flagellis afflige et
animi tui insolẽtiã ieiunijs frãge. Quã-
to enĩ in hoc seculo frãgeris tãto iperpe-
tuũ solidaberis: ꝛ quãto in presenti affli-
geris tãto in futuro gaudebis. Nã cũ ie-
iunio prostrat⁹ iacueris tunc excelsus co-
ram deo eleuaris. Jeiuniũ ergo nõ bidui
aut tridui sed septenarũ dierũ valida ca-
stigatio ieiuniũ est. Sicut enĩ sex diebus
de⁹ mũdi plasma formauit: septimo reqe-
uit ita etiam hominẽ decet sex dieb⁹ per
ieiuniũ spiritu reformari: et septimo die
ꝯmedẽdo carni requiẽ dare. Hijs auditis
beat⁹ guthlacus exurgẽs psallebat. Cõ-
uertanꝭ inimici mei retrorsum. Quo di-
cto hostis velut fumus vacuas in auras
euanuit. Tũc assũpta ordeacei panis pti
cula victũ suũ q̃tidianũ vesci cepit. Mali
gni vo spirit⁹ contemptos se videntes la
chrimoso clamore ꝛ flebili vlulatu diuer
sis singultib⁹ plangẽtes aerẽ questib⁹ im
pleuerũt. Floruit aũt circa annũ dñi se
ptingẽtesimũ sextum. ❡ Narratio.

Legitur enĩ in quodam libro de miracu
lis sanctorꝫ ꝙ quidam magister festũ san
cti bartholomei in omni anno solempni
ter celebrabat. Cui predicanti diabol⁹ in
specie cuiusdam puelle admodũ speciose
apparuit. Qui iniectis in eam oculis ad
prandiũ inuitauit. Qui dũ in mensa con
sisterent et illa in amorẽ suũ eum allicere
niteretur: beat⁹ bartholomeus in specie
peregrini pre forib⁹ affuit ꝛ vt amore san
cti bartholomei introduceretꝭ obnixi⁹ fla
gitauit. Cui cũ panis mitteretur ille hũc
accipere recusauit. Rogauit tñ magistrũ
per nunciũ vt sibi diceret quid magis in
hoĩe propriũ esse putaret. Nõ cũ ille risi-
bile diceret puella respõdit. Immo pecca
tũ cum quo hõ cõcipitur nascitur atqꝫ vi
uit. Cui bartholome⁹ rñdit ꝙ ille bene in
tulit sed mulier pfundi⁹ indagauit. Se
cũdo peregrin⁹ magistro misit vt sibi di-
ceret quis loc⁹ vnius pedis esset vbi de⁹
maiora miracula ostẽdisset. Cui cũ ille di
ceret: loc⁹ crucis i quo de⁹ mirabilia ope
ratus est. Illa ait. Immo caput hois in
quo minor mund⁹ existit. Utrorũqꝫ senti
tiam apls approbauit. Tertio quesiuit:
q̃ta distãtia eẽt a summo celo vsqꝫ ad pro
fundũ inferni. Cui cũ magister se nesci-
re diceret illa ait. Modo video ꝙ precipi
tor: sed ego hoc noui qꝛ de altero ad alterꝫ
decidi. Et cũ magno eiulatu se in abissũ
precipitauit. Et cũ quererent peregrinũ
minime inuenerũt. Episcopus quidam
religiosam agẽs vitam beatũ andreã su-
pra ceteros sanctos in veneratione habe-
bat ita ꝙ in cũctis suis operib⁹ hunc sem
per titulum preponebat Ad honorem dei
ꝛ beati andree. Inuidẽs igitur sancto vi-
ro hostis antiquus ad eũ decipiendũ tota
calliditate se cõtulit. seqꝫ in formam mu
lieris pulcherrime transformauit. Uenit
ergo ad palatium episcopi asserens se vel
le confiteri eidem. Mãdat episcopus vt
suo penitẽtiario confiteatꝭ: cui plenitudi

nem tradiderat potestatis. Renūciat illa
ꝙ nulli hominū nisi sibi secreta sue cōsci-
entie reuelaret. Sicqꝫ dict⁹ episcop⁹ eā
ad se venire ꝑcepit. Cui illa. Obsecro do-
mine miserere mei. Ego enī in annis pu-
ellaribus vt cernitis constituta et a pue-
ricia delicate nutrita necnon et regia stir
pe progenita huc in peregrino habitu so
la veni. Nam pater meus rex vtiqꝫ valde
potens cuidam magno principi me vole-
bat in coniugiū sociare: cui respōdi ꝙ om
nem thorū abhominarer maritalem quia
virginitatem meam xpo imperpetuū de
dicaui et ideo nunꝙ possem in carnalē co
pulam consentire. Deniqꝫ sic arctata ꝙ
oportebat me eius voluntati obedire aut
certe diuersa subire supplicia latēter fu-
gam inii: magis eligens exulare ꝙ spon-
so meo fidem infringere. Audiens vero
vestre sctitatis preconiū sub alas vestre
protectionis cōfugi: sperās me apud vos
locum reperire quietis vbi possim cōtem
plationis carpere secreta silentia presen-
tisqꝫ vite vitare naufragia et perturbati
ones mundi fugere perstrepentis. Admi
rans in ea episcopus nobilitatē generis
pulchritudinem corporis tam immēsum
feruorem ⁊ tāte eloquētie venustatē pla
cida et benigna voce respondit. Esto secu
ra filia ne formides quia ille ob cui⁹ amo
rem te et tuos ⁊ tua tam viriliter cōtem-
psisti: tibi ob hoc et in presenti cumulum
gratie et in futuro plenitudinē glorie lar
gietur. Sed ⁊ ego seruus eius me ⁊ mea
tibi offero eligas vbi tibi placuerit man-
sionem. Volo aūt vt hodie mecū prande-
re debeas. Noli inquit pater noli de hac
re me rogare: ne forte ex hoc aliqua mali
suspicio proueniret ⁊ nitor fame vestre de-
nigrationē aliquam pateretur. Cui epis-
copus. Plures erimus et non soli et ideo
nullum male suspicionis scrupulū in ali
quo poterit generari. Venietes itaqꝫ eps
⁊ illa ad mensam ex opposito consederūt
ceteris residentib⁹ hinc et inde. Intēdit
in eam crebro episcopus eiusqꝫ faciē non
desinit intueri et pulchritudinem admi-
rari. Sicqꝫ dū oculus figitur anim⁹ sau
ciatur: et dū faciem eius minus caute in
tuetur antiquus hostis cor eius graui ia
culo vulnerauit. Perpendit enī hoc ipse
diabolus et pulchritudinē suā cepit ma-
gis ac magis augere. Iamqꝫ eps proxi-
mus erat cōsensui vt eam de illicito ope-
re attemptaret qsi possibilitas se offerret
Tunc subito quidam peregrin⁹ ad ostiū
crebris ictibus et magnis clamoribus af
fuit sibi postulans aperiri Cūqꝫ sibi ape
rire nollent et ille clamoribus et ictibus
nimis eis fieret importunus interrogat
eps mulierem si ingressum illi⁹ peregri-
ni hois acceptaret. Cui illa dixit. Propo-
natur sibi aliqua qstio satis grauis: quā
si enodare sciuerit admittatur. Si autē
nescierit tanꝙ inscius et īdignus ab epi
presentia repellatur. Fauēt omnes eius
sententie et ait eps. Quis nostrū tā suffi-
ciens est ꝙ vos o domina q ceteros ⁊ elo-
quentia preceditis ⁊ sapientia nobis om
nibus rutilatis: Vos igitur hanc propo-
nite questionem. Tunc illa dixit. Inter-
roget quod est maius miraculum quod
deus vnꝙ in parua re fecit. Interrogat⁹
de hoc peregrinus per nūcium dixit: Di-
uersitas et excellentia facierū. Inter tot
enī homines qui fuerūt ab initio mūdi et
vsqꝫ ad finē futuri sunt duo reperiri non
possunt quorū facies per oīa similes es-
sent. In ipsa quoqꝫ tam minima facie de
us omnes sensus corporis collocauit. Au
dientes aūt omnes respōsionem admira-
ti sunt. Proponatur inquit illa sibi secun
da questio grauior in qua meli⁹ possum⁹
eius sapientiam experiri. Queratur ab
eo vbi terra sit altior omni celo. Percun-
ctatus de hoc peregrinus: respondit in ce
lo empireo vbi residet corpus xpi. Corp⁹
enī christi qd est altius oīni celo: est de no-

stra carne formatum. Porro caro nostra substantia est quedam terrea. Cum igitur corpus christi super omnes celos sit et de nostra carne originē duxit caro autem nostra de terra sit condita: cōstat ꝙ ubi corpus christi residet ibi proculdubio terra altior celo manet. Cūqꝫ omnes responsiones eius mirabiliter approbantes sapiētiam eius magnifice laudarent: illa dixit Fiat illi tertia questio grauissima ⁊ occulta et ad soluendū difficilis et obscura: ut sic eius sapientia tertio comprobetur et dignus sit ut ad mensam episcopi merito admittatur. Queratur igitur ab eo quātum spacium sit a terra usqꝫ in celum. Requisitus de hoc peregrin⁹ dixit. Uade ad eū qui te misit ad me et de hoc eum diligētius percunctare. Ipse enim melius me hoc nouit et iō tibi de hoc meli⁹ respondebit nam ipse illud spacium mēsurauerit quando de celo in abissum cecidit Ego autem de celo nunꝙ cecidi ⁊ ideo illud spacium nunꝙ taliter mensuraui. Non est enī mulier sed diabolus qui se posuit in similitudinem mulieris. Audiens hoc nūci⁹ vehementer expauit: et ea que audierat coram oībus recitauit. Mirantib⁹ itaqꝫ omnibus et stupentib⁹ antiqu⁹ hostis de medio eorū euanuit. Episcopus autē ad se rediēs: amare redarguit seipsum et de perpetrata culpa veniam lamentabiliter precabatur. Misit itaqꝫ nunciū ut peregrinus introduceret͂ sed nequaꝙ ampli⁹ inuenitur. Tūc ꝯuocato populo ordinem rei geste eis epūs exposuit p̄cepitqꝫ ut omnes ieiunijs et orationibus insisterent si forte dominus alicui reuelare dignaret͂ quis nam ille peregrinus fuerit qui eū a tāto periculo liberauit. Reuelatū est illa nocte epō ꝙ beatus andreas fuerit qui ꝓ liberatiōe ipsi⁹ episcopi se posuerit in habitu peregrini. Cepit ergo epūs in deuotionem beati andree magis crescere ac eū exinde in reuerentia plus habere.

Incipit p̄fatio ī vitā sctē helene regine

Solent diuersi diuersa sentire de hac sctissima muliere eiusqꝫ origine ac vite cursu unusquisqꝫ enī ut apostolus ait in sensu suo habūdat. Unde ⁊ aliqui ipsam stabulariam asserūt ac infima stirpe progenitam hoc idē sentit ambrosius sic inquiens intra cetera bona stabularia quam xp̄s de stercore leuauit ad regnū. Ego vero illā nequaꝙ existimem fuisse stabulariā nisi forsan tropologice loquendo illius imitator eēt stabularij: cui in euāgelio Samaritan⁹ ille ac olim dn̄s vulneratū illum qui inter hierusalē ⁊ iericho incidit in latrones fidelius tradidit custodiendum atqꝫ curandū: talem nāqꝫ se fuisse stabulariam indigentibus sedule ministrando sequēs ad plenū nos docebit historia. Illam insuper et opinionem qua multi eam clā patriam fugisse affirmant ac raptam apud romam ab imperatore aut aliqua talia somnijs silia mihi (ut rear) minus placent: cuꝫ talis opinio non tam ipsius tā sctē femine denigraret famam ꝙ ipsum quoqꝫ nobilissimū constantinū spurium ac extra sponsalia genitum comprobaret cū tamē ip̄m iure hereditario culmen ascendisse imperatoriū neminem lateat Sed ipsis forsan qui ista scripserunt, talia placuerunt qꝛ potiora ⁊ veriora inuenire minime potuerūt. Nos vero antiquas reuoluentes historias ea que conuenientiora sunt magisqꝫ autētica (resecatis sup̄fluis) potestati obediendo in mediū ut postea patebit salua meliore fide, p̄ferre curauim⁹.

De sancta Helena regina.

Helena sctissima femina xp̄iane religionis basis firmissima ex marito īperatrix ex p̄re regia cloelis regis britānie vnica fuit filia. Gens quippe britannica longo tempore innumeris excepi

bus implicata ac idolis seruiens surdis & mutis tartaree potestati subdita paulo ante hec tempora: Ad veram tandē xpiane fidei religionē tēpore lucij regis deo operante peruenit. Is siquidem luci⁹ ex patre Coillo optime indolis puer in iuuenili etate senilē animo caniciē moribus preferebat. Qui cū defuncto patre regni diademate insignitus fuisset exitū suum preferri volens principio a spiritu sancto edoctus epistolas Eleutherio pape humiliter direxit petens vt ab eo fidem xpianā recipere mereretur. Beatus ergo pontifex ille cōperta eius maxima deuotiōe duos religiosissimos viros fugaciū videlicet & damianū ad illū misit qui mox verbi dei incarnatione dulcius predicantes: ipsum sacro baptismate abluerunt et ad christum conuerterūt. Nec mora concurrentes vndiq̄ totius nationis populi regis exemplum insequuntur: eodemq̄ salutari lauachro mūdati celesti regno restituuntur: destructisq̄ vndiq̄ templis demoniorū et eorum loco ecclesijs vbiq̄ erectis ditissimeq̄ dotatis i toto regno fides vigebat catholica. Ipso deniq̄ rege lucio in fide catholica feliciter defuncto tñ sine sobole q̄ sibi succederet illico post ei⁹ mortem dissidium ortū est inter britones multis deniq̄ vi regnū illud inuadentibus: vnus tādem Asclepiodotus noīe dux cornubie romanū quendam allectū nomine qui tunc regni sub romanis gubernator fuit prelio vicit & regni diadema sibi imposuit. In quē scʒ asclepiodotū prefat⁹ cloel pater sancte helene et dux colcestrie fortius insurgens conserto prelio ipm peremit regniq̄ diademate sese insigniuit Cuius tamen temporib⁹ vt multū extincta est in regno britannie fides catholica A tēpore nāq̄ predicti lucij qui prim⁹ fuerat inter britones rex xpian[illegible] regnū britannicū vsq̄ ad prefatū asclepiodotū romanis qui gentiles erant & pagani p maiori parte fuerat subiectū porro ipo asclepiodoto (vt diximus) a cloele perempto: cū eiusmodi victoria senatui romano nūciata fuisset gauisus est valde propter ipsius asclepiodoti mortem qui in vita sua romanam semper turbauerat potestatē Recolentes quoq̄ dāpnū qd de amisso regno habuerant legauerūt illuc constancium senatorem qui hispaniā ipsis subdiderat virū vtiq̄ sapientem & audacē et q̄ pre ceteris rem publicā augere laborauerat porro cloel britonū rex & helene pater cū ipsius aduentū cōperisset timuit ei prelia ingerere propter ei⁹ maximā preliādi famam multiplicesq̄ victorias vt igitur intra insulam cōstancius applicuit direxit cloel legatos suos ad illum petiuitq̄ pacē et subiectionē promisit eo pacto vt regnum britannie possideret: nihilq̄ aliud preter solitum tributū romane dignitati solueret hoc itaq̄ nūciato acquieuit constancius pacemq̄ receptis obsidibus confirmauerunt deinde paulo post grauissima infirmitas occupauit cloelē ipsumq̄ inter dies octo morte affecit. Quo defuncto insigniuit se cōstanci⁹ regni diademate duxitq̄ filiam cloelis ipsam de qua loquimur sctām helenam cui⁹ singularis pulchritudo prouinciales puellas facile superabat: nec vspiam reperiebatur altera que in musicis instrumentis suis in liberalibus artibus illa doctior haberetur Caruerat eni pater altera sobole q̄ regni solio potiretur vnde & eā ita laborauerat docere & morib⁹ atq̄ virtutibus exercere vt post patris obitū regnū facilius regere et tractare valeret. In fide insuper catholica et si aliqualiter instructa atq̄ edocta non tamē inq̄ptum reperire potuim⁹ adhuc sacri baptismatis vnda extitit perfusa: sed tamen representabat in sua conuersatiōe gloriosa sacri baptismatis misteria erat nāq̄ humilis & pudica prudēs et pacifica cunctis eam considerantibus

amabilis ⁊ gratiosa ac bonis operibꝰ ple
nissima. Cum igitur illaȝ in thori societa
tem accepisset constancius generauit ex
ea filiū quē appellauit constantinū ⁊ ali-
os sex filios filiamq̄ȝ noīe constanciā. Ip
se vero constancius cū regno britānie ali
q̄diu potiretur: romā reuersus ꝓpt̄ su-
am maximā nobilitatem et prudentiam
vna cū galerio imperator creatus est: par
titi sunt etenim inter se imperiū: vnde et
galerius illiricū cū tota asia obtinuit con
stancius vero galliam/ britanniā et totā
hispaniam gubernādas accepit: qui pau
lopost britāniā rediens post annos vnde-
cim apud eboracū morti subiacuit et re-
gnum filio constantino reliq̄t. Qui vt ho
noris solio potitus est cepit infra paucos
annos probitatem maximā habere / leo-
ninam ferocitatem in aduersarios / colū-
binam simplicitatē in amicos ostendere
iusticiā inter populos exercere / latronū
rapacitatem compescere / tyrannoꝝ seui
tiam conculcare / ac pacem vbiq̄ȝ renoua-
re studebat et confirmare. Helena quoq̄ȝ
sanctissima mater eius et ipsa cum filio
regnū strenuissime et prudentissime gu-
bernans bonis operibus iugiter insiste-
bat ⁊ post obitū constancij a lege viri solu
ta vsq̄ȝ ad mortem omnē amplectēs san-
ctimoniam in sancta viduitate permane
bat. Eo deniq̄ȝ tempestate dū ipsa cum fi
lio constanstino adhuc in britannia age-
ret Maxenciꝰ quidam tyrannꝰ romanuȝ
imperium sibi vsurpabat ⁊ constantinū
hūc magnū ac nobilissimū virū (licet post
patris obitum ꝓpter eius maximā prob
tatem vno oīm consensu imperatoreȝ ele
ctum) imperio priuare satagebat: ac inte
rim nobilissimos viros exheredans pessi
ma tyrannide rempublicaȝ opprimebat.
Ad cuius postea compescendā seuitiā et
exterminandā tyrannidē constantinꝰ ab
omnibus importunis clamoribꝰ romam
aduocatꝰ est. Qui mox reipublice ꝯsulēs
eorumq̄ȝ necessitatibꝰ: cupiensq̄ȝ iure si-
bi relictum recuperare imperiū cū maxi
mo ac fortissimo britannorū exercitu vna
cū matre helena et sorore cōstancia romā
properauit (superatoq̄ȝ maxentio tyran
no) illam sibi subiugauit ⁊ sic postmodū
infra breue totius mundi monarchiā ob
tinuit. Interea hec mater eius helena sā
ctissima mulier cum suis nepotibꝰ ꝯstan
tini filijs apud bizantiā ciuitatem: q̄ po-
stea costantinopolim appellabatur aliq̄
diu cōmorata est vbi ab impijs iudeis cir
cūuenta xp̄ianam quā prius vel modice
induerat fidē pene totam amiserat et iu-
daice perfidie fortiꝰ adherebat. Ad ip̄ius
tn̄ secte iudaice finalē (deo disponente)
destructionē nō ad eiꝰ incremētū ⁊ exalta
tionē. Cōstantinꝰ vero adhuc erroribus
gentiliū iplicatꝰ dū ecclesie xp̄iane atrox
persequutor fuisset et plurimas sctōꝝ
martirū strages dedisset: ac populū innu
merabilem per omnes prouincias varijs
penarum generibꝰ interfici fecisset vltio
nem sentiens diuinam: elephātie morbo
percussus est. Cui cū vniuersa medicorū
et magorū agmina subuenire non possēt
capitolij pontifices hoc dederunt consiliū
vt quedam piscina sanguine infantiū re-
pleretur et in illo calido sanguine Augu-
stus lauaretur et sic sanitatis beneficī
um consequeretur. Quod quidem faciꝰ
cū abhorruisset in ipsa nocte apparuerūt
sibi apostoli xp̄i petrus ⁊ paulꝰ eiq̄ȝ q̄ sa
nitatē a deo ꝓpter suam pietatem sacra
baptismatis vnda a siluestro papa perfu
sus consequuturus esset intimarūt. Bea
tum igitur siluestrū aduocās qui in spe
lunca latitabat visionē eidem exposuit:
et ab eo in fide christi sapienter instructꝰ
sacrū baptisma suscepit. Hec vero vt san
cta helena mater eiꝰ in bithinia existens
audiuit: per litteras filium laudauit q̄
abrenūciasset simulachris idolorum: sed
dure increpauit q̄ relicto iudeoꝝ deo cru

cifixū hoīem sicut deū coluit. Rn̄dit autē augustus xp̄m verū esse deū ⁊ dei filium Sed tamen vt oīs ex vtraq; parte tolleretur ābiguitas: mandauit matri vt iudeoꝛum magistros secū adduceret: ⁊ ip̄e quoq; xp̄ianoꝛū doctoꝛes ꝓferret: sicq; ex disputatione mutua vera fides appareret. Adduxit igitur secū sancta helena romā centū quadꝛagintaunū doctissimos iudeoꝛū: inter quos duodeci erāt singulares qui sapiētia et eloquentia pꝛe ceteris rutilabāt. Cū ergo btūs siluester cū clericis suis ⁊ pꝛedicti iudei ad disputādū coram imꝑatoꝛe et imperatrice matre eiꝰ sctā helena cōuenissent: at longo tp̄e inuicem altercati fuissent: tandēq; (diuia mediante gratia) tum apertis scripturarū assertionibꝰ: tum insolitis ⁊ stupēdis signis ⁊ pꝛodigijs in cōspectu oīm: iudei a beato siluestro superati essent credidit regina et deū collaudās (qui suos ⁊ si errare tamen perire nō sinit) tā ip̄a ꝙ omnes iudei iudicesq; et ceteri oēs conuersi sunt ad fidem. Beatissima vero helena imperatrix: xp̄m plenius induere cupiēs: sitiensq; atq; anhelans ad verā xp̄iane religionis sctimoniā: a btō siluestro baptismū humillime postulauit: ⁊ cum maxima coꝛdis deuotiōe ac reuerētia ab eius manibus accepit. Exinde vero oꝛthodoxe fidei foꝛtissima ꝓtectrix filio suo cōstātino in oībus que ad fidem pertinebant xp̄ianam foꝛtius adhesit: eūq; ad dei culturā ampliandā ⁊ xp̄ianā religionē augmentandā mirabiliter animauit Unde ⁊ ip̄e nobilissimꝰ cōstātinus tā sancte matris eiꝰ suasu: multas ac honoꝛificētissimas basilicas fecit ditissimeq; donis innumerabilibꝰ dotauit. Interea vero beatissima imperatrix helena incōparabilis femina fide: religione ac magnificētia singularis a spū sctō edocta diuinisq; admonita visionibus hierosolimā petijt: et ibi locū vbi sacrosctm̄ coꝛpus xp̄i crucis patibulo affixum pepēderat: ⁊ vbi crux xp̄i latuerat ab incolis perquisiuit Quibus locū se scire denegātibꝰ iussit eos omnes igne cremari. At illi timētes tradiderūt regine iudeū quēdam iudā noīe: qui ⁊ legem ⁊ locū vbi crux xp̄i latuerat optime nouit: cui regia moꝛtē aut vitā ꝓposuit: nisi ei crucem dn̄icā demonstrauerit. Cū igitur fame et inedia fouea inclusus per septem dies cruciatus esset extrahi se petijt ⁊ crucē dn̄icam indicaturū pꝛomisit. Ideo vero iudei se tā difficiles reddebāt ad locū ostendendū: quia nouerūt ꝙ mox vbi lignū dn̄i contigisset reuelari euacuaretur lex: ⁊ gens iudeoꝛū decetero nūq̄ regnaret. Unde ⁊ quod timuerūt accidit eis. Poꝛro pꝛedictus iudas cū ad locū venisset vbi crux abscōdebatur: ⁊ ibidē pꝛolixius oꝛasset locus subito cōmouebatur ⁊ fumus aromatū exiuit miri odoꝛis ita vt iudas miratus xp̄m confiteret̄. Erat autē in eodē loco pꝛout in ecclesiastica hystoꝛia traditur tēplum veneris quod ibi adꝛianꝰ imꝑatoꝛ construxerat: vt si quis in ipso loco xp̄m adoꝛare vellet: venerem adoꝛare videretur: ob hoc igitur locꝰ pene obliuioni datus est. Unde et sctissima regia templū funditus fecit destrui ⁊ locum arari. Posthec pꝛefatus iudas cum socijs viriliter fodere cepit ⁊ viginti passus fodiens tres cruces inuenit quas regine detulit: sed cum xp̄i crucem ab illis duabus que latronū fuerāt nescirent discernere: ⁊ circa hoꝛā nonā quidā moꝛtuꝰ in feretro poꝛtaret̄ iudas feretrū tenuit: ⁊ pꝛima ac secūda cruce appositus: moꝛtuus minime se mouit. Mox vero vt apposuit tertiā: pꝛotinus ille qui defunctꝰ erat redijt ad vitā: plura insuper miracula per illā crucem ipsa die fiebant vnde ⁊ hāc crucem dn̄i fuisse aperte intellexerūt quā tamē postea per titulū quē pylatus ipsi cruci superposuerat plenius cognouerunt. Per hoc quoq; melius ꝙ dyabo-

lus hoc ipo tēpoꝛe terribiles emittēs vo-
ces cūctis audientibꝰ de iuda cōquereba
tur eidē quoqꝫ toꝛmenta ⁊ persecutiones
plurimas minabatur. Regina vero bea
tissima crucē dn̄icā cuiꝰ bꝛachijs totius
secli pependit pꝛeciū: dulcius amplectēs
cū ingenti deuotiōe ac lachꝛymarū effu-
sione venerabať ⁊ adoꝛauit: atqꝫ de diui
nissimo celestiqꝫ thesauro leta effecta ac
iocundissima ipam crucem maxia cū ve-
neratione diuisit et partē filio cōstantino
misit partē vero thecis aureis inclusam
hierosolimis reliquit. Post hec vero cum
etiā clauos dn̄i habere plurimum deside
raret: pꝛefatū iudam quē post inuentio-
nē scte crucis quiriacū noīatum: hieroso-
limoꝛū epm oꝛdinauit: vt ad locū perge-
ret ⁊ clauos dn̄i perquireret: instantius
rogauit. Qui cū ad locū venisset ⁊ oꝛatio
nē fudisset: cōtinuo claui velut aurum in
terra fulgens apparuerūt: quos eps re-
gine detulit: illaqꝫ eos reuerenter adoꝛa
uit: quoꝛū postea vnū in galea: alterū in
freno imperatoꝛis cōposuit: vt sic arma-
tus securus ad bella pcederet: terciū ve-
ro sibi pꝛo thesauro pciocissimo reserua-
uit. Ex hoc igiť tpe regina venerabilis:
quāto magis pꝛius in veteri testamento
iudaice perfidie insistebat: tanto magis
postmodū in nouo testamēto ⁊ xp̄i euāge
lijs studiosius estuabat ⁊ que a pueritia
fulsit quasi stella matutia inter nebulas
gloꝛie: extūc quasi luna plena atqꝫ perfe-
cta in diebus suis eluxit: ⁊ misteriū noīs
sui (helena enī grece luna dicitur latine)
pꝛeclaris moꝛibꝰ mundo declarauit: cu-
ius vtiqꝫ sctitas immēsa cūctis innotuit
ac pie cōuersatiōis ⁊ deuotionis pꝛestitit
exemplū. Nā ⁊ oīa loca sctā que tā in par
tibus hierosolomitanis ꝙ in alijs parti-
bus saluatoꝛ noster xp̄s ihesus sua deita
te ⁊ humanitate ac potentia consecrauit
que ⁊ pꝛius ex suggestiōe impioꝛū iudeo
rū ipsa sctā helena pꝛophanata habuit ⁊
odiosa: eadē postmodū ad laudē dei ⁊ con
fusionē iudeoꝛū humiliter visitauit ⁊ de-
uotissime adoꝛauit ditauit et ampliauit
nō solum aūt hoc sed ⁊ super singula loca
pulcherrimas ecclesias ditissimaqꝫ mo-
nasteria siue collegia fundauit: et in his
patriarchas archiep̄os ep̄os abbates et
pꝛesbiteros ac dei ministros istituit ⁊ oꝛ-
dinauit: quibus ⁊ pꝛedia possessiones ac
decimas abūdantissime errogauit. Un-
de ⁊ postꝙ (vt diximus) reuelatione diui
na: salutifere crucis vexillū ac clauos do
mini meruit inuenire extūc super eundē
locū in monte caluarie vbi ⁊ sepulchꝛum
est xp̄i: pulcherrimā ecclesiā cōstruxit di-
tissimeqꝫ dotauit. Super illū etiā locum
vbi angeli pastoꝛibꝰ apparētes natiuita
tem xp̄i annunciauerūt: ⁊ gloꝛia in excel
sis deo cantauerūt sctā helena foꝛmosissi
mā ac duplicē ecclesiā cōstruxit: quā glo-
ria in excelsis vocauit: ditissimūqꝫ colle-
giū canonicoꝛū ibi fundauit. Aliā quoqꝫ
mire pulchꝛitudinis ecclesiā fecit in ciui-
tate nazareth: in loco vbi domus btē ma
rie erat sita: in qua ⁊ archiep̄m atqꝫ cano
nicos multosqꝫ p̄sbiteros oꝛdinauit Aliā
insuper ⁊ eiusdē pulchꝛitudinis in mon-
te thaboꝛ vbi ⁊ foꝛtissimū mōasteriū fun
dauit et in modū castri turribꝰ ac muris
ac pꝛopugnaculis vndiqꝫ firmauit: cuiꝰ
abbas oꝛdinis scti benedicti infula: anu-
lo: baculo pastoꝛali: ac bulla plūbea vte-
batur. Alia quoqꝫ plura monasteria sin-
gula in locis singlis edificabat de quibꝰ
oībus longū esset enarratio: poꝛro (vt de
pluribus vel pauca edisserā) hec sacratis
sima imperatrix helena postꝙ montem
caluarie vt su pꝛadictū est ⁊ alia sancta lo
ca deuote vis tasset: veniēs bethleem ad
speluncā et tuguriū in quo deus fuit ho-
mo natꝰ: in qua scilicet speluncā post na
tiuitatē dn̄i v sqꝫ ad illud tempus (diuia
pꝛouidētia) iu dei ex inuidia nullū intra-
re permiserūt (nā ⁊ ipm locū pꝛo loco ma

ledicto habuerunt ⁊ prophanato) in ipm diuersoriū beata helena deuote intrans inuenit ibi sacrū presepe in quod ihesus infantulus iacens in feno ante asinum ⁊ bouē fuit positus ⁊ in ipso presepio: pannos quib⁹ ipse ihesus ibidē extitit inuolutus: fenum insuper in quo iacebat ⁊ camisiā beatissime virginis marie genitricis dei: quā in presepio oblita ipsa dimiserat: qn̄ cum infantulo ihesu de spelunca fugit metu iudeorū ⁊ recessit. Que oīa btissima helena deuotissime adorās cuncta excepto presepio in suo recessu secū cū ingenti gaudio constantinopolim trāstulit ⁊ ibidē in ecclesia sctē sophie reuerēter collocauit. Immediate tamē post inuentionē istarū reliquiarū super eundē locū vbi xp̄s homo natus est: in quo etiā tres reges munera dn̄o obtulerūt: qui et iudeis (vt supra dictū est) tā fuit odiosus: ipa venerabilis helena nobilissimam ⁊ pulcherrimā extruxit ecclesiā: ope musaico ⁊ marmoribus ⁊ auro diuersimode ditissime ⁊ regaliter ornatā et inmodū castri ꝓpugnaculis factā: in qua etiā ecclesia: archiep̄m ⁊ canonicos presbiteros ac alios dei ministros honorifice instituit: qui ⁊ ex preuilegio speciali in festiuitatibus oēs horas canonicas cū gloria i excelsis incipiebāt: ꝙ plurimas etiā alias prerogatiuas habebant: de quib⁹ per singula lōgum esset narrare. Impijssimi quidē iudei cū tanta bona ab imperatrice in eorum opprobriū facta cernerēt: ipsam inter se ex inuidia stabulariā vocauerūt eo ꝙ supra stabulū ⁊ tam vilem locū eis admodū exosum tā nobilē ecclesiam edificauit. Cū itaqz venerabilis helena imperatrix diuino igne succēsa tāta ad laudem dei perpetrasset: ⁊ in ipsis partib⁹ innumerabiles fere ecclesias ⁊ mōasteria erexisset ⁊ in eis sedes ep̄ales deuotissime instituisset ac oīa loca ad dei laudē ⁊ honorē satis perfecte ⁊ laudabiliter perfecisset tādem reliquit etiā hoc iudiciū animi religiosi regina venerabilis: nam virgines quas hierosolimis reperit deo sacratas tanta deuotione curasse dicit̄ vt dignum crederet si famulorū vteret̄ officijs. Nāqz ipsa manib⁹ suis (habitu famule succincta) eis cibum apposuit: poculū porrexit: aquā manib⁹ immo ⁊ pedib⁹ infudit ⁊ orbis regia mater imperatoris famularū xp̄i se famulā deputauit. Interea filius eius cōstātinus pietate fretus: sarmatas: gothos: aliasqz barbaras nationes nō tam armis ꝙ diuina virtute edomuit. Et ꝙto magis se religiosum ⁊ humilē deo reddiderat: tāto amplius ei de⁹ vniuersa subdebat ⁊ non solū meritis ac religione sue pie matris helene regine: sed ⁊ intercessione sctōrū se deo fieri cōmedabilem gestiebat. Sctā igitur (vt diximus) imperatrix cum oīa que hierosolimis agere cōstituerat consummasset ad votū: tandē infinitis ⁊ impreciabilib⁹ ditata reliquiarū thesauris. Ad filiū suum constantinopolim ꝓperauit: profecta tamen anteꝙ cōstantinopolim venerat ad terras ⁊ prouincias circa indiā cū maxio ac nobili comitatu se transtulit in quib⁹ oīa tēpla ⁊ aras idolorū prout potuit destruxit ⁊ pro his in laudē ⁊ honorē dei ecclesias et monasteria sumptuosissime ac deuotissime fundauit et cultū diuinū in cunctis partib⁹ illis per oīa reparauit ⁊ ampliauit: fidēqz xp̄ianam pene elapsam exaltauit ⁊ glorificauit. Insuper et triū sanctorū regū corpa: iaspar videlicet melchior ⁊ balthasar: a principib⁹ ⁊ prelatis terrarū illarū nō tam studiose ꝙ miraculose impetrauit: quibus ⁊ aliorū varijs suffulta reliquijs gaudēs cōstantinopolim redijt ad filiū: paulopost ad celestis regni trāsitura palaciū. Que postmodū aliquot diebus elapsis: valefaciens filio (quippe que obitus sui fuit conscia) ac limina deuotius visitans apostolorū: par

tem quoqꝫ crucis xp̄i cū maxima venera
tione secū detulit ⁊ in basilica scē crucis
quā filius eius rogatu edificauerat col-
locauit: quibus gestis qd̄ reliquū tēpus
superuixit: ibidē sanctissime exegit: sem-
per quoad vixit orthodoxe fidei acerrima
ꝓtectrix fuit ⁊ q̄ maxime pauperū et or-
phanorū curā gessit quos vtiqꝫ tanta pro
sequebatur humanitate ac charitate vt
vere oim mater vocari mereret. Beatis-
sima igitur regina helena rome cōstitu-
ta iam ⁊ annis ⁊ meritis matura ad in-
star illi⁹ sanctissime anne euāgelice filie
phanuel a tēplo minime recedebat sed ie
iunijs ⁊ oronib⁹ instabat die ac nocte cu
piebat eni dissolui ⁊ esse cū xp̄o: ipm̄qꝫ vi-
dere regem regū in decore suo. Nec est il-
la felix virago frustrata desiderio suo: dis
persis nāqꝫ suis in pauperes xp̄i thesau
ris: dominicisqꝫ munita sacramētis: ere
cta oculorū acie vidit celos apertos ⁊ ihe
sum stantē cū angelorū multitudine: cru
cemqꝫ illius fulgore ineffabili choruscā-
re. Qua sacra visione ad celestia ardēti⁹
inuitata: inualescente morbo tādem (re-
gni tēporalis amministratione prescisa:
cui petēte filio atqꝫ senatu: flagitātibus
quoqꝫ populis se pluribus iā annis viri
liter ac strenue immiscuerat) felix et in-
ter reginas predicabilis ⁊ victoriosa nec
absimilis illius scē prophetisse delbore:
que populū israel tā strenuiter iudicauit
⁊ gubernauit: via lauicana decimoquin
to kalendas septēbris dulcius migrauit
ad xp̄m: cuius sacrū corpus a summo pō
tifice lachrymātibus populis condigne
traditur sepulture cui postea filius eius
constantinus mauseolum erigēs in por-
phyretico sepulchro corpus eius (vt dicit
cōstantinopoli translatū) honorificētius
collocauit: nūc tamē venecias in ecclesia
pulcherrima eius noie dedicata: huma-
tū iacet: innumeris hucusqꝫ clarens mi-
raculis. Anima vero ipsius in celum per
angelos est deducta: diuine visionis glo-
ria cum beatis spiritib⁹ perhēniter frui-
tura. Que ⁊ pro nobis miseris preces di
gnetur effundere: quatinus eius sacris
meritis: presenti iordanis incolatu felici
cursu transmisso: mereamur celestia pe-
netrare. Amen.

De sancto henrico heremita.

Ex preclaro danorū genere hē-
ricus heremita originē duxit
Est eni coket insula quedā in
orientali northumbrie plaga
per sexdecim stadia infra occeanū posita
a fluuio coket non lōge decurrente nomē
trahens que magno antiquitus mona-
chorū collegio pollebat. Cū autē ad ānos
adolescentie perueniēs amicorū ductus
consilio: vxorē ducere ⁊ matrimonio con-
sentire moneretur: nuptiarū imminēte
die cōiugalis copula a dn̄o per visum ei
interdicitur: castū immaculatūqꝫ ab hoc
seculo se custodire atqꝫ ad insulā in āglia
noie coket: diuinitus sibi paratā seruitu
rus deo cūctis diebus vite sue ꝓficisci iu
betur. Qui statim relictis oibus paren-
tibus suis ⁊ amicis: ⁊ que in mūdo habe
re videbatur: apud tynemutham vigin
ti miliarib⁹ a prefata distantē insula na-
uigio applicās: impetrato prioris asse-
su insulā adijt: ⁊ edificata parua edicula
in magna vite abstinentia deo seruire ce
pit. Aliquib⁹ annis per singulos dies pa
nem exiguū ⁊ aquā gustans ter demū in
septimana cibū sumpsit: ⁊ tribus os ad
loquēdum reserauit Per quatuor eni an
te obitū suū annos ordeū molari lapide
in farinā redactum: aqua cōspersum: in
massas rotūdas formauit sole desiccauit
⁊ esuriem suā tēperare cōsueuit. Cum
eni peregrinatiōis gr̄a dunelmū ꝓficisces
cimbā qua vere flumē trāsire posset pa-
ratā nō inueniret: fusa ad deū prece: na-
uicula resoluto quo ligabatur funiculo:
ab altera ripe parte: ad littus in quo sta

debat applicuit: quã cũ socio quodam intrans: sine remige cõfestim trãsductus est. Instigãte toti⁹ mali incẽtore maxia cõtra eum sue carnis tẽptatio adeo inualescebat: vt mori mallet q̃ sic laboriose cõtra stimulos carnis reluctari. Monach⁹ insuper insule curã habẽs: verba aspera cõtumelias ꝛ obprobria quotidie sibi inferre nõ cessabat. Immẽsam tamẽ eius humilitatẽ: sctitatem ac deuotionẽ cõtinuã tandẽ admirãs: pedib⁹ eius ꝓstrat⁹ precibus ac lachrymis veniã suppliciter implorauit. Qui cum magna cordis leticia: eũ a terra eleuãs: quicq̃d in eũ cõmiserat alacriter indulsit: ꝛ quasi vnanimes effecti spũali dilectiõe extũc cõiũcti sunt. Inter hec enĩ legati a parẽtib⁹ ꝛ amicis ad eũ missi rogauerunt eũ: quatin⁹ terrã natiuitatis sue parẽtes amicos ꝛ patriã illico visitare dignaret. Quib⁹ ille nulla tenus acquiescens pro vita eterna ꝛ xpo patriã tpalem cognatos cũ mundo penitus se reliquisse asserebat. Illi autẽ dicebant loca solitaria nõnulla ac deserta in terra sua magis apta: que volũtati eius exposita: aduentũ eius expectabãt. Ille enĩ naturali amore terre sue illectus nũcijs fauorabiles aures inclinans ꝛ monitis fere acquiescẽs: in crastinũ tamen qd deo placeret se facturũ ꝓmisit. In nocte vero sequẽti multa in aĩo reuoluẽs: et q̃d sibi vtilius foret ignorãs: ad crucẽ in ei⁹ oratorio erectã conuersus: cũ lachrymis orare cepit dicens. Dñe ihesu xpe fili dei viui qui primi hoĩs ruinam gloriosi sanguinis tui ꝑcio reparãs a supcelestibus ad terrã descẽdere dignatus es: et carnẽ sumens de virgine: hostiã pro redẽptiõe gñis humani obtulisti: te adoro te inuoco quatin⁹ michi pctõri ꝛ misero pietatis ꝛ miseratiõis tue nõ desit suffragium: ꝛ qd bonitati tue fuerit acceptũ: temeritatimee spũs tuus aspirare digneẽ. Hec et alia illo cũ gemitu ꝛ lachrymis ꝓsequente: crucis imago ĩ voces resoluta humanas: rñdit dicens. Dilecte mi: iam pridẽ in terra natiuitatis tue cum decor mulieris ꝛ nobilitas tuã mentẽ alliceret: misericorditer a nuptijs reuocaui: celeste desideriũ cordi tuo inserui. Ab illa enĩ die ad beatitudinẽ vite ꝑdestinatus es eterne: ꝛ in libro vite nomen tuũ scriptũ nõ delebitur in seculũ. Uiriliter age ꝛ confortetẽ cor tuũ: in his que cepisti perseuera: ꝛ loci hui⁹ solitudinẽ vsq ad finẽ vite tue nullatenus derelinquas. Cũ enĩ hec ꝓferret imago: tãq̃ loquẽtis hoĩs labia moueri videbãtur. Uir autẽ dei cũ lachrymis et grãrum actione solo ꝓstratus: iterato cepit inuocare dicẽs. Dñe ihesu xpe salus ꝛ redẽptio mea: spes vnica mea iube etiam vt nec volẽs ab hac insula discedam. Nec mora vigiliarũ ꝛ oronum instantia fatigat⁹ cũ sopori mẽbra daret: cõfestim quasi gladij horrore percussus: vix inchoatũ somnũ interrũpere coact⁹ est. Manibus vero ad genu iniectis: grauissima egritudinis molestia ibi se tactũ aduertit q̃ de die in diẽ inualescẽs in vlcus maximũ excreuit: et sanies quotidie inde nõ modica emanauit: interius demũ cõputrescens fetorem intollerabilẽ exalabat. Proprio tamẽ labore viuẽs ꝛ quotidiano operi insistẽs agellũ suũ excoluit terram nõ sine baculo sustẽtatus aperiẽs. Cũq opis instãtia fatigatus aliquãtulũ respirare vellet a labore: lapidi insidẽs: genu morbidũ cõtra solẽ exponebat. Tunc putredinis sublatentis gñatio praua: vermiũ videlicet copia cõtra solis ardorẽ ad exteriora scaturire cepit Et cum in terrã ꝓrepentes caderẽt: recolligens eos dixit Redite redite ꝛ immundã nature vre originẽ que vos hereditabit cõsumite. Dedit aũt dñs agriculture sue in terra sterili fructus incredibilis incremẽtũ: et q̃to acri⁹ ꝛ miserabilius vis egritudinis inualitudinẽ corpis purgebat: hilaris ta-

mē ꝛ in oī tribulatiōis angustia deo gratias agēs semper permanebat Uir eni iste nō solum pñtia ꝛ ꝓpe posita: sed etiam futura ꝛ absentia diuinit⁹ edoct⁹: videre ꝛ predicere cōsueuit. Cōtigit enim vt monachus insule custos oratoriū ei⁹ ingressus: corā altari eū amarissime lachrymantē reperiret. Cūq; causā tāti fletus inquireret: ait. German⁹ ꝛ vtrinus me⁹ malignātiū seuitia in solo patrio interemptus est: indultūq; est michi a dño vt pro eius aīa michi liceat penitere. Idcirco per te dilecte mi dñe religiosis ꝛ laicis interit⁹ fratris mei innotescat: vt elemosinarū ꝛ orationū suffragijs adiut⁹ a pena ꝛ pctī laqueis absoluat. Cū enim die quadā naues mercib⁹ onustas veloci trāsire cursu cōspiceret: in proximo illis naufragiū imminere astātibus ꝓdixit. Nūqd aspicitis inquit monstrū illud qđ nauigātes insequit? Illi vero mulieris effigiē post naues supra mare eminentē se videre fatētur. Ista inquit in proximo mare concutiens tēpestatē maximā excitās: naues quas aspicitis paucis euadētibus submerget. Nec mora vēti subito cōcitātur fit fragor vndarū: tēpestas valida inualescit: cui⁹ impetu naues sabulo ꝛ scopulis illise ꝛ penitus confracte: cū his que gestabant per littora dissipātur. Cōtulit ei quidā manitergiū vnū ꝛ elapsis aliquot dieb⁹ iterū venit ad eū. Cui ꝛ ait. Nū adhuc inquit sedasti iram cōiugis tue que tibi pro munusculo michi collato molesta fuit? Ecce mun⁹ ipm habeat sibi dummō tibi inposterū quieta fiet. Multos a remotis partib⁹ ad ipm accedētes abdita sua ꝛ occulta eis obijciens: tāq̄ oculis corporeis euidēter ꝓspexisset: acriter arguere cōsueuit Monachū quēdam de tynemuthā visitatiōis grā ad illū accedētem: arguere cepit dicēs. Caue tibi frater vt circunspectius ꝛ magis sobrie tecū agas Uide ne grauetur cor tuū in crapula ꝛ ebrietate: ꝛ deū tuū offēdas sicut nup temulētus offendisti. Designauitq; ei locū ꝛ noctis horā qñ crapulatus a potu turpiter se gessit. Cū eni doloris ingrauescente molestia egrotaret: solus in edicula sua nulli⁹ requisito adiutorio diei algorē ꝛ noctis prolixe fastidiū trāsigebat. Et cū mortis hora appropinquaret armoniā mire dulcedinis vocū te deū laudamus alternātiū vir quidā in aere audiuit: donec hymni series penit⁹ compleretur. Interim monachus sonitu tintinnabuli audito accurrens funiculū eū tenentē ꝛ super lapidē residentē inuenit: ꝛ candelā quā ipse expers ignis ante mortem diuinitus accēderat: ardentē vidit. Cūq; mortuus deprehēderet exuto quo induebat cilicio ꝛ corpe a vermib⁹ et sordē aqua mundato: subito instar niuis resplenduit: nec cicatricis vestigiū nec pristine egritudinis in carnis superficie deprehendi potuit. Tāte venustatis ꝛ splēdoris erat facies ei⁹ vt quasi alterata nō posset agnosci: ꝛ dormiēti magis q̄ mortuo multo similior apparebat Monachi eni de tynemutha cū ad sepeliendum corpus eius cōgregati: ad monasteriū suū trāsferre tēptarēt: parochiani vicini tm amittere thesaurū formidātes: cōgregata multorū copia vim deferētib⁹ inferre ꝛ in sua ecclesia seruū dei sepelire inito cōsilio nitebātur. Et ecce mare spaciosum nebulā subito euaporās: vmbras palpabiles ꝛ tenebras inducēs: cōgregatū populum per inuia quo nesciebāt oberrare coegit. Cūq; in quadā ecclesia cū corpore serui dei excubias celebrarēt: apparens vir dei in sompnis: vt in aurora cū corpe festinatā ꝓpter populū superuenientē arriperēt fugā: cuidā admonuit. Quo facto cum magno honore nō lōge a corpore sancti oswini regis ꝛ martyris versus meridiem in latere parietis arcuato sepelit. Cōtigit eni adhuc viuente seruo dei sa-

cerdotē quedam infirmitate maxima de pressum: quasi ad extremū vite spiritū deduci. Cūq3 velut exanimis decūberet: vidit vir dei malignorū spūum cateruam aspectu horribilē: ad rapiēdā sacerdotis aīam paratā: totā domū in qua languidus iacebat circūuolantē. Et exurgēs a cella sua: cōcito gradu ad domū infirmi pperauit. Aspiciensq3 cuneos spūum: interrogauit eos cur sic pessimi cōuenissēt Illi vero nimis improbe rñdentes dixerūt. Ut aīam hui⁹ qui hacten⁹ opa mortis cōpleuit: nobiscū illico ad infernū rapiamus. Tūc seruus dei illis in virtute scē trinitatis precepit: vt opa sua iehenne digna sibi seriatim exponere maturarent. Qui horride conclamantes: multa facinora ꝛ innumerabilia delicta eum accusantes in mediū protulerūt. Uir autē dei op⁹ quoddā virtutis qđ infirm⁹ qñq3 egerat obijciēs: que demones improperauerāt in statera iussit pōderari: bonūq3 illud exiguū oībus obiectis malis in immēsum plus in statera pōderauit De mones aūt perturbati nimis ꝛ per merita serui dei quasi cōfusi: velut musce per aera euanuerūt. Egrotus vero cito conualescens: miraculū vbiq3 propalauit et vitā suā in melius reformans: in timore dñi spiritū emisit Quibusdā in mari nauigātib⁹ ꝛ aeris ingruente intēperie equoris vnda ita cōmota est: vt oībus mortē potius ꝙ vitā minaret. Inter quos quidā viro dei henrico quondā familiaris ꝛ valde dilectus: deuotis clamorib⁹ cepit eum inuocare dicens. O dñe mi famule xp̄i in cuius ministerio totiens desudaui in tanto mortis periculo michi subuenire ne differas. Et ecce mox assistens ei in hec verba prorumpens dixit. Reuera tu michi adherēs quondā placuisti familiariter obsequēdo: impetraui ergo ab eo q̄ vētis imperat ꝛ mari: tuā ꝛ qui tecū sūt salutē. Sedatoq3 mari: ad portū optatū prospere peruenerūt. Correptus est vir quidā ab eo quia quadragesimali tpe debitum subtrahēs vxori: ab ea se cōtinere velle disposuit: et secretū qđ nulli indicauerat vir dei veniēti patefecit dicēs. Mthorū vxoris tue minus discrete cōtempnis in loco cōtemptibili ꝛ sordido teipm cito reperies. Nocte vero quadā expergefactus vir ille: repperit se nudū in stabulo fetido infra equorū pedes reclinatū Quē postea seruus dei corripuit quia a thoro cōiugis sue sine spūalis cōsilio patris abstinere presumpsit Dicebat enim nō a dño sed immūdo spū suggerente temeritatis hui⁹ presūptionem sibi nequiter accidisse: ꝛ ideo talis potestas spiritibus immundis sup se data fuit: vt eū ad loca immūda sic dormitantē transportarent. Obijt aūt seruus dei henricus anno dñi millesimo cētesimo vicesimo septimodecio kalēdas februarij. ¶ Narratio Illis dieb⁹ quidā religiosus a terra sancta rediēs in quadā maris insula virum scm̄ inclusum inuenit: cū quo colloquiū habēs talia audiuit. Sūt inquit vicina nobis loca que grauissima flāmarū euomūt incendia vbi pro meritorū qualitate diuersa anime patiuntur tormēta: ad quorū semper exaggerāda supplicia innumerabiles deputātur demōes: qui intollerabiles eorum penas quotidie renouant: ꝛ ad rediuiua eos supplicia indesinēter instaurāt. Quos frequēter querulis lamētationib⁹ eiulātes audiui ꝙ orationib⁹ ꝛ elemosinis quorūdā frequēter aīe dampnādorū de manib⁹ eorū eriperētur ꝛ maximā de cluniacensi cetu et eorū abbate odilone querimoniā faciūt quia per eos sui iuris vernaculos sepe perdūt Quāobrem per nomen dei te obtestor vt sctis fratrib⁹ illis denūcies: vt orōnibus ꝛ elemosinis sedulo insistant: ꝛ de manibus inimicorū aīas supplicijs vexatas educāt. Quib⁹ seriatim intellectis: idem

abbas in monasterijs suis oibus post fe stũ oim sctõ2um in psalmis & elemosinis & missarũ solẽpnijs oim in xpo quiescẽtiũ memoriã instituit. ¶ Narratio.

Cõtigit aliquãdo sctm hugonẽ abbatẽ eucharistiã p2ebuisse cuidã lep2oso com munioni oim co2paliter subtracto. Qui tumẽtibus labijs et vlceroso o2e co2pus dñi iniuriose mastieãs po2ciunculã impo2tuna screatione reiecit: nausea ac spuma ho2ribili sequẽte. Miles xpi goderãnus qui aderat sacramẽta dñi sui idigne agitari considerãs: qđ diligebat sceleri obsequio collegit. Et ecce vir magnanimus manus vtrasq3 supponẽs sacramẽtis viuificis vomitũ nauseãtis egri in o2e suo p2oiecit: letalibus coleris coherẽtib9 fideliter abso2bẽs. Qua in re magister pius stupefactus & herens discipuli perfectione attonitus: laurẽtij craticulã tolerabilio2ẽ fuisse indubitãter asseruit. Hic deniq3 goderãn9 ad epatũ sanctonicũ assumptus: quo altius cõscendit eo latius virtutib9 refulsit. ¶ De sanctis Hewaldo nigro & albo marty2ibus.

Cum aũt willeb2o2dus pater venerabilis cũ socijs suis de anglia ad frisiã veniens multos ad fidem cõuertisset: ho2 secuti exẽpla duo p2esbiteri de natiõe anglo2ũ qui in hibernia multo tpe p2o eterna patria exulauerãt: venerũt ad p2ouinciã antiquo2ũ saxonũ: si fo2te aliquos ibidẽ pdicando xpo acquirere possent. Erãt aũt vnius ambo sicut deuotiõis: sic etiã vocabuli: nã vterq3 illo2ũ appellabat hewaldus: ea tamẽ distinctiõe vt p2o diuersa capillo2ũ specie: vn9 niger hewald9 alter albus diceret. Quo2ũ vterq3 pietate religionis imbutus: sed niger hewald9 magis sacrarũ litterarũ erat scientia institutus. Qui veniẽtes in p2ouinciã illã intrauerãt hospitiũ cuiusdam villici: petierũtq3 ab eo vt trãsmitterẽtur ad satrapam qui super eũ erat: eo qđ haberẽt aliquid legatiõis & cause vtilis qđ ad illum deferre deberẽt. Nõ eni habuerũt regem idẽ antiqui saxones sed satrapas plurimos sue gẽti p2epositos q̃ ingruẽte belli articulo mittũt equaliter so2tes & quẽcũq3 so2s ostẽderit: hũc tpe belli ducẽ oẽs sequũtur huic obtẽperãt. Peracto aũt bello rursum equalis potẽtie oẽs satrape fiunt. Suscepit ergo eos villicus: & pmittens se mittere eos ad satrapã qui super se erat vt petebãt aliquot dieb9 secũ retinuit. Qui cũ cogniti essent a barbaris q2 alteri9 essent religiõis: nã & psalmis semper atq3 orõnibus vacabãt & quotidie sacrificiũ deo victime salutaris offerebant habẽtes secũ vascula sacra & tabulã altaris vice dedicatã suspecti sunt habiti: q2 si puenirẽt ad satrapã et loquerẽt cũ illo: auerterẽt illũ a dijs suis: & ad nouã xpiane fidei religionẽ trãsferrẽt: sicq3 paulatĩ oẽs eo2ũ puincia veterẽ cogeretur in nouam mutare culturã. Itaq3 subito rapuerũt eos & interemerũt albũ quidem hewaldũ veloci occisione gladij: nigrũ autẽ hewaldũ lõgo supplicio2ũ cruciatu & ho2renda mẽb2o2ũ oim discerptiõe: & eos occisos in reno p2oiecerunt. Quod cũ satrapa ille quẽ videre volebãt audisset: irat9 est valde: quod ad se venire volẽtes peregrini nõ permitterẽtur. Et mittens occidit vicaneos illos oẽs: vicũq3 incendio cõsumpsit. Passi sunt aũt p2efati sacerdotes & famuli xpi quinto nonas octob2is: nec marty2io illo2ũ celestia miracula defuerũt. Nã cum perempta eo2ũ co2po2a amni vt dixim9 a paganis iniecta essent contigit vt hec cõtra impetũ fluuij decurrentis per quad2agita fere milia passuũ ad ea vsq3 loca vbi illo2ũ erãt socij transferrẽtur. Sed et radi9 lucis pmaxim9 atq3 ad celũ vsq3 altus omi nocte sup2a locũ illũ fulgebat etiã paganis q̃ eos occiderãt intuẽtibus. Sed et vn9 ex eis in visione

nocturna apparuit cuidã de socijs cui nomen erat tilmon qui de milite factus fuerat monachus: indicãs q eo loco eorum posset corpa inuenire: vbi lucẽ de celo terris radiasse cõspiceret. Sicq inuenta eorum corpora iuxta honorẽ martyrib9 cõdignũ recõdita sunt: et dies passionis vel inuẽtionis eorũ congrua illis in locis veneratione celebratur. Deniq gloriosissimus dux francorũ pipinus vbi hec cõpit misit et ad se adducta eorũ corpa condidit cum multa gloria in ecclia colonie ciuitatis iuxta renũ. Fert aũt q in loco quo occisi sunt fons ebullierit q̃ in eodẽ loco vsq hodie copiosa fluenti sui dona perfundit.

¶ De sancta Hilda virgine et abbatissa.

Religiosa xpi famula hilda abbatissa monasterij qd dicitur strenes halch post multa que fecit in terris opera celestia ad percipiẽda pmia vite celestis de terris ablata ãno dñi sexcẽtesimo octogesimo quito decimo kalẽdas decẽbris cũ esset annorũ sexagintasex. Quibus equa portiõe diuisis trigintatres primo in seculari habitu nobilissime cõuersata cõpleuit: et totidẽ sequẽtes nobili9 in monastica vita dño cõsecrauit. Nã et nobilis natu erat scilicet filia nepotis edwini regis vocabulo herericei: cũ quo etiã rege ad pdicationẽ paulini epi primi northanhũbrorũ fidẽ et sacramenta xpi suscepit Que cũ relicto habitu seculari deo seruire decreuisset: secessit ad prouinciã oriẽtaliũ anglorũ: erat nãq propiqua regis illius: desiderãs exinde si quo mõ posset derelicta patria et oibus quecũq habuerat galliã puenire: atq in monasterio cale peregrinã pro dño vitã ducere: quo facilius perpetuã in celis patriã posset promereri. Nam et in eodẽ monasterio soror ipsi9 hereswida: mater aldwlfi regis orientaliũ anglorũ regularib9 subdita disciplinis ipo tpe coronã expectabat eternã.

Cuius emulata exemplũ et ipsa pposito peregrinãdi per annũ totũ in prouincia pfata retẽta est. Deiñ ab aidano epo ad patriã reuocata accepit locũ vnius familie ad septentrionalẽ plagã weri fluminis vbi anno vno monasticã cũ perpaucis socijs vitã agebat. Post hec facta est abbatissa in monasterio qd vocat hertheia: id est insula cerui: qd videlicet monasteriũ factũ erat nonmulto ante a religiosa xpi famula bega q̃ primã feminarũ fertur in puincia northãhũbrorũ ppositũ vestẽq sctimonialis habit9 cõsecrãte aidano epo suscepisse. Prelata igit regimie mõasterij illius famula xpi hilda: mox hoc regulari vita per oĩa prout a doctis viris discere poterat: ordinare curabat. Nam et eps aidan9 et quicq nouerãt eã religiosi pro insita ei sapia et amore diuini famulat9 sedulo eã visitare: obnixe amare: diligẽter erudire solebãt. Cũ ergo aliquot annos huic mõasterio regularis vite institutioni multũ intenta preesset: cõtigit eã suscipe cõstruendũ siue ordinandũ monasteriũ in loco qui vocat streneshalch: qd opus sibi iniunctũ nõ segniter impleuit. Nã eisdẽ quib9 prius mõasteriũ etiã hoc disciplinis vite regularis instituit: et multã ibi iusticie pietatis et castimonie ceterarũq virtutũ: sed maxime pacis et charitatis custodiam docuit: ita vt in exemplũ primitiue ecclesie null9 ibi diues: nullus esset egens sed oibus oia essent cõmunia cũ nichil cuiusq esse propriũ videretur. Tãte aũt prudẽtie ipsa erat: vt nõ solũ mediocres quiq i necessitatib9 suis sed etiã reges ac pricipes nonnũq ab ea consiliũ quererẽt et inuenirẽt. Tantũ lectioni diuinarũ scripturarũ suos vacare subditos: tantũ operib9 iusticie se exercere faciebat: vt facillime viderentur ibidẽ qui ecclesiasticũ gradũ apte subirent plurimi posse reperiri. Quiq vero ex ei9 monasterio epi electi sunt: scilicet bosa: acca

ostforus: iohannes ⁊ wilfridꝰ singularis meriti oēs ⁊ scītitatis viri. Nō solū enim btā hilda quā oēs qui nouerāt ob insigne pietatis ⁊ gr̄e meritū matrē vocare consueuerāt: in suo mōasterio vite exēplum p̄ntibꝰ extitit: sed etiā pluribꝰ lōgius manētibꝰ ad quos industrie ac virtutis eiꝰ rumor peruenit: occasionē salutis et correctionis ministrauit. Oportebat nāqꝫ impleri sompniū qđ mater eiꝰ breguswida in infantia eius vidit. Que cū vir eiꝰ herericus exularet sub rege britonū cerdico vbi ⁊ veneno perijt: vidit in sompnū ꝙ quasi subito sublatū cū quesierit cum omni diligentia nullūqꝫ eius vspiā vestigiū apparuerit Uerū cū solertissime illū quereret: vidit quasi se repperire sub veste sua monile preciosum. Qđ dum attētius cōsideraret: tāti fulgore luminis refulgere videbat̄ vt oēs britānie fines illius gr̄a splendoris impleret. Qđ nimirū sompniū veraciter in filia eius de qua loquimur expletū est: cuiꝰ vita nō sibi solūmodo sed multis bn̄ viuere volentibꝰ exempla operū lucis p̄buit. Cū aūt mōasteriū apud streneshalch: id est whiteby cōstruere īcipet: tāta ibidē multitudo serpentū ꝓpter densitatē veprīū ⁊ solitudinem heremi fert̄ fuisse: vt vix quisꝙ illis diebꝰ in prefato loco ob virulenta serpentū impedimēta posset habitare. Horum terrore virgines sctē plurimū cōsternate extra cellas egredi nō audebant: nec ad quotidiani victꝰ subsidia aquā haurire. Btā igit̄ hilda se in terrā ꝓstrauit ad orōnem dicēs. Jhesu xp̄e fili dei viui qui discipulis tuis dixisti quicūqꝫ dixerit mōti tollere ⁊ mittere in mare ⁊ non hesitauerit in corde suo fiet ei: peto te per oīpotentiā diuine maiestatis tue vt si acceptaueris nos tibi in hoc loco seruire exosam infestationē serpentū hinc digneris amouere iubeasqꝫ eos maritimis rupibꝰ perpetuo inherere. Nec cuiꝙ illorū vltra sit fas queꝙ ledere nec in perniciem cuiusꝙ hoīm vel bestiarū virus infundere: sed quicunqꝫ eos ammodo viderit vel manibus attrectauerit: non serpētum doleat astuciā: sed lapidū innocentiā perpēdat obtineat serpēs rigorē lapidis: sed lapis nesciat maliciā serpētis. Sit itaqꝫ effigies in lapide: sed venenū sit in serpēte. Cōuerte ergo queso serpētes qui huiꝰ loci cōfinia incolūt: in solidissimā lapidū naturā: quatinꝰ illorū deinceps nō metuētes insolentiā: cū pace ⁊ trāquillitate tibi soli dn̄o liberis mētibus seruiamꝰ: qui es sup̱ oīa bn̄dictus deus in secula seculorū Cūqꝫ oēs r̄n̄dissent amen: circūquaqꝫ serpētes ex rimulis terre confluere: ⁊ apud littora maris certatim serpere ⁊ sine mora per deuexa mōtis sese precipitare oēs astātes viderūt: vbi mox velut lapides diriguerūt. Ex illa vero die in prouincia illa nemo se vnꝙ hac clade lesum sensit. In cauernis saxorū vbi serpētes corruerūt lapides inueniūtur in quibꝰ ita proprie exprimūtur eorū figure vt nil penitus cōformitati serpētis ꝙtū ad expressā spēm desit vel nature. Lapillos quasi ad imaginē serpētinā expressos inspicis sed nulla arte humani ingenij sic posse isculpi facile aduertis: lapis manibꝰ palpat̄ sed nichil nisi serpēs cogitatur. Quidā ex famulis btē hilde q̄ custos erat agrorū subito aduenit ⁊ voce querulosa vn̄ molestabatur palā exposuit: videlicet ꝙ sata fratrū ⁊ sororū a multitudīe auiū cōsumpta ⁊ pedibꝰ cōculcata in nichilū fere redigerent̄. Cui virgo sctā r̄n̄dit. Si nolueris vt asseris hāc tibi crebro suscitēt molestiā ⁊ nobis tantā ingerant iniuriā: vade protinꝰ et eas pariter sub custodia includēdo coherce: nec eas donec multetur presumptio vspiā euolare ꝑmittas. Ille aūt ab ea se irrideri putabat: ⁊ nō sincerū corde a virginis p̄ntia recedēs: dixit. Nū enī in ventū verba effundis ⁊ qđ imposs

bile est & nature nõ admittit ratio michi iniũgis. Uadã eni secundũ verbũ tuũ: & si potero qđ precipis faciã: sed ꝙ inefficacia sint q̃ michi iniunxeris in reditu meo vtiqꝫ experigeris. Ad agros igit pergẽs aues velut arenã innumerabiles q̃ sata cõsumpserãt inuenit. Quas vt vidit: in hanc vocẽ ꝓculdubio prorupit. Ite ait & scđm iussionẽ dñe mee: infra ei⁹ includamini septa: qꝛ hoc est qđ vobis debeo facere ex obedientia. Nec mora statim quo iubebãtur ire ceperũt: & seipsas nemine cogente: sed p̃fato famulo sequente intra septa incluserũt. Quo facto custos agrorum aĩo vehemẽter cõsternatus: rei ordinẽ sctẽ hilde enarrauit. Que statim accedẽs auibus oĩbus libertatẽ auolãdi quo vellẽt cõcessit. Sed cũ oĩs turba volucrũ per licentiã sctẽ virginis abisset: repente vna que relinqui videbat mortua inuenta est. Cui cũ btã hilda p̃ciperet vt sine dilatiõe surgeret: & coalites suos absqꝫ mora apprehẽderet: illico auis mortua reuixit: & imperãtis sermonẽ agili volatu cõpleuit. In ei⁹ monasterio fuit frater qui dã diuia grã specialiter insignis qui carmia religiõi & pietati apta facere solebat ita vt quicq̃d ex diuinis litteris per interpretes disceret: hoc ipse post pusillũ verbis poeticis maxima suauitate et cõpunctione cõpositis in anglorũ lingua ꝓferret. Cuius carminib⁹ multorũ sepe animi ad contẽptũ seculi & ad appetitũ sunt vite celestis accẽsi. Alij eni post illũ in gẽte anglorũ religiosa poemata facere temptabãt: sed nullus ei equiparari potuit. Nõ ei ab hoĩbus neqꝫ per hoĩem institutus canẽdi artẽ didicit sed diuinit⁹ adiutus gratis canẽdi donu accepit. Unde nichil vnqꝫ friuoli et superuacui poematis facere potuit: sed ea tantũmõ q̃ ad religiõne ptinẽt religiosam ei⁹ linguã decebãt In seculari siquidem habitu vsqꝫ ad tpa puectioris etatis cõstitutus: nichil carminũ aliqñ didicerat. Uñ cũ in quodã cõuiuio letitie causa decretum esset: vt oẽs per ordinẽ cãtare deberẽt: cũ sibi citharã appropinquare cerneret: surrexit & egrediẽs mẽbra sopori dedit. Et ecce astitit ei quidã per somnũ & eũ salutãs ac suo noĩe appellãs: cedmon inquit cãta michi aliq̃d. Nescio inquit cãtare: & ideo de conuiuio recessi. Rursum ille q̃ cũ eo loquebatur ait. Attamẽ cantare habes. Quid inquit cantare debeo? Et ille. Canta inquit principiũ creaturarũ. Quo accepto rñso statim ip̃e cepit cãtare in laudẽ dei conditoris versus quos nũqꝫ audierat: quorũ iste est sensus. Nũc laudare debem⁹ auctorẽ regni celestis: potentiã creatoris: & consiliũ illi⁹: facta p̃ris glorie: quomodo ille cũ sit eternus de⁹ oĩm miraculorũ auctor extitit qui primo filijs hoĩm celũ pro culmie tecti: de hinc terrã custos hnmani gñis omps creauit. Hic est sensus non aũt & ordo ip̃e verborũ que dormiens ille canebat. Neqꝫ eni possunt carmia q̃uis optime cõposita ex alia in aliã linguã ad verbũ sine detrimẽto sui decoris ac dignitatis transferri. Exurgẽs aũt a sompno cũcta que dormiẽs cãtauerat memoriter retinuit & plura verba deo digni carmis adiũxit. Perduct⁹ autẽ ad sctãm hildam cũ doctores quidã exposuissent illi quẽdã sacre scripture sermonẽ: optimo carmĩe qđ iubebat cõpositũ reddidit. Mox ergo abbatissa amplexa grãm dei in viro secularẽ illũ habitũ relinquere et monasticum suscipe ꝓpositũ docuit. Ille vero que de sacra scriptura audiẽdo discere poterat: quasi mundũ aĩal secũ ruminãdo in carmẽ dulcissimũ cõuertebat: suauiusqꝫ resonãdo doctores suos vicissim auditores sui faciebat Canebat aũt de creatiõe mũdi & origine humani gñis & tota genesis historia de egressu israel de egypto et ingressu in terrã repromissiõis de alijs plurimis sacre scripture historijs de incar-

natione dñi: passione: resurrectiõe: ⁊ ascẽ
sione: de spũs scti aduẽtu ⁊ apostolorũ do
ctrina. De terrore futuri iudicij ⁊ horro
re pene iehẽne: ac dulcedie regni celestis
multa carmia faciebat. In quibꝰ hoies
ab amore scelerum abstrahere: ⁊ ad dile
ctionẽ ⁊ solertiã bone actiõis excitare cu
rabat. Erat ei vir multũ religiosus ⁊ hu
milis: et aduersus illos qui praue agere
solebãt zelo magni feruoris accensus Et
factũ est vt qui simplici ac pura mẽte trã
quillaq3 deuotiõe dño seruierat: etiã trã
quilla morte mundũ relinquens ad eius
visionẽ venerat: illaq3 lingua que tot sa
lutaria verba in laudẽ cõditoris cõposue
rat: vltima quoq3 verba in laudẽ ipsius
sese et spm suũ in manus eiꝰ cõmendãdo
clauderet. Qui etiã presciꝰ sui obitꝰ ex
titisse ferebat. Cũ eni sctã hilda multis
annis prefato mõasterio pfuisset placuit
dño sctãm eiꝰ aiam lõga infirmitate car
nis examinari: vt iuxta exemplũ aposto
li virtus eiꝰ in infirmitate pficeret. Per
sex igit cõtinuos annos eadẽ molestia la
borare nõ cessabat. In quo toto tpe nũq̃
ipsa vel cõditori suo grãs agere: vel com
missum sibi gregẽ ⁊ publice et priuatim
docere pretermittebat. Nã suo pdocta ex
emplo monebat oẽs et in salute accepta
corpis dño obtemperãter seruiendũ: ⁊ in
aduersis rerũ siue infirmitatibꝰ mẽbro
rũ fideliter dño agẽdas grãs esse. Septi
mo igitur sue infirmitatis anno cõuerso
ad interna dolore: ad diem vltimũ perue
nit. Hora autẽ exitus eius a corpe in alio
lõgius posito monasterio quedã sctimo
nialis femina audiuit subito in aere no
tũ cãpane sonũ quo ad orones excitari so
lebãt: cũ que eaꝝ de hoc seculo fuisset euo
cata: aptisq3 vt sibi videbat oculis aspe
xit detecto domus culmine fusam desu
per lucẽ oĩa repleuisse: viditq3 aiam pfa
te dei famule in ipsa luce comitãtibus ac
ducẽtibꝰ angelis ad celũ ferri. Et statim
exurgẽs nimio terrore perterrita ad ab
batissam currit: que pfuit monasterio eo
dem anno a sctã hilda constructo noie ha
conos: ⁊ tresdecim milaribus a monaste
rio hilde distabat: nũcians beatã hildã il
larũ oim matrẽ iam a seculo migrasse: ⁊
se aspectante cũ luce immensa ducibꝰ an
gelis ad eterna gaudia ascendisse. Vene
rũt aũt diluculo fratres a loco vbi defun
cta erat eius obitũ nũciãtes. Eadẽ etiã
nocte cuidã virgini obitus illius in visio
ne apparuit que aiam eiꝰ cũ angelis ad
celũ eleuatã conspexit. Obijt aũt quinto
decimo kalendas decẽbris.

De sctã Hildelitha virgĩe ⁊ abbatissa.

Berkinga monasteriũ multo
rũ sctorũ dinoscit esse sacra
riũ. Plerũq3 eni sup hũc locũ
quodã familiari respectu ce
lũ videt apertũ: et claritati
quã aĩe possidẽt in celis effundere quodã
mõ ostẽditur corpibꝰ glorificãdis Ad ma
gnã igit gloriã hoc spectat btẽ mrĩs hil
delithe: q sola inter tot celestes velut pre
ciosissima gẽma excipit sola inter sua si
dera velut clarissima premõstratur: sola
post beatã ethelburgã sctitatis titulo so
lẽpnizatur. Ut aũt preteream posterita
tis merita: tpe quo btũs edmũdus mar
tyriũ pro xpo passus est: tota sctãꝝ virgi
nũ congregatio cũ sua mrẽ in hac sctã ec
clesia a paganis est cõcremata O q̃ reco
lẽda pietas vbi mater illa diuine familie
decurrẽte plũbo ardẽtis mõasterij vtras
q3 manus ad celũ eleuãs ⁊ cũ lachrymis
oẽs confortans dixit. Sustinete filie dile
ctissime transitoriũ istũ ignẽ: quo ad ppe
tuũ currimꝰ brauiũ. Iã nobis celũ rese
rat iã palma martyrij ⁊ sempiterna glo
ria momẽtaneo dolore mercat. Iste eni
virginales martyres cũ supioribꝰ virgi
nibꝰ velut plebs siderea vna cõmemora
tiõe sine certa lugubratiõe ⁊ noie recolũt
Btã ẜo hildelitha a gloriosis gloriosissia

pretenditur. Hec eni virgo sancta nō so-
lum a dūstano/ethelwoldo ⁊ elphego di
gna veneratione est celebrata: verū etiā
a nr̄is sanctis antiq̄s sctitas eiꝰ est pre
dicata. Et si nobis ob culpā incurie vel
ob premiū fidei ipsius miracula vel scri-
pturarū indicia defecerūt illi proculdu-
bio clamantibꝰ virtutibꝰ hanc nouerūt
qui primitus añ combustionē sacroꝝ vo
luminū per totā insulam ꝑ danos factā
i lucernā oīm eam extulerūt diemqꝫ suū
sctissimū esse sanxerūt. Huiꝰ itaqꝫ virgi
nis gloriose instantiā ⁊ vigilem curā su
pra gregē sibi cōmissum breuiter tāgit.
Beda venerabilis cōfisus decetero ꝙ de
scriptꝰ liber vite sancte ethelburge de q̄
hec et alia preclara exceperat ad testimo
niū sanctitatis eiꝰ sufficeret. Adeo diui-
na charitate erat plena ⁊ oīm virtutum
doctrix ⁊ formula in vigilijs/abstinētijs
benignitate/clementia/ceterarūqꝫ virtu
tum summa: ita aīabus ⁊ corporibꝰ pro-
uidit necessaria vt corā deo ⁊ hoībꝰ ince-
deret sine querela. Cetera vero vita vel
merita beate hildelithe latent vestra tē-
pora quibꝰ credimꝰ non defuisse miracu
lorū testimonia ꝙꝙ magis in fide que ꝑ
dilectionē operat̄ ꝙ̄ in miraculis sancti-
tas sit ꝯprobanda. Oīa tamē eiꝰ sacra
gesta celo credimꝰ eē descripta tanto ibi
clariora quanto hic obscuriora cuius vi-
ta cū xp̄o abscondita clarior tandē appa-
rebit cū ipso in gloria. Successit eni bea
te ethelburge in officiū abbatisse et vsqꝫ
ad vltimā senectutē eidē monasterio stre
nuissime ⁊ i obseruātia discipline regu-
laris ⁊ in earū que ad cōmunes vsus pti
nent rerū ꝓuidētia prefuit ⁊ exhortatio-
ne materna ⁊ cōuersatione angelica oēs
ad celestia trahens. Tres eni femine ce
ce ad patrocinia triū sanctarū virginū si
mul ꝯuenientes singule ad singulas sunt
illuminate. Una videlicet ad sāctā ethel
burgā/altera ad sctām hildelitā/tertia
ad sctām Wlfildam. ¶ Narratio.

Sācto eni pachomio apparuit diabolꝰ
in specie mulieris pulcherrime. Quā ille
cernens ⁊ phantasma esse agnoscēs ora-
bat multū vt euanesceret. Cui illa propi
us astans ait. Quid superflue laboras?
potestatē accepi a dn̄o tēptare quos vo-
lo. Ad quam ille. Quid vis esse? Et illa.
Ego sum virtus diaboli ⁊ caligine volu
ptatis mortifere mortales inuoluo: sꝫ tu
is vel tibi ꝓpter xp̄m qui humanatꝰ est
appropinquare nō possum. Sed nunq̄d
ita semꝑ erit? Veniet tēpꝰ post obitū tu-
um: q̄n ꝓut libuerit debachabor int̄ eos
quos nunc orationibꝰ tuis munis. San
ctus ait. Et quis sit si meliores tūc erunt
qui illos corroborent? Nā tu prescire nil
omnino preuales quod est solius dei. Et
illa. Plurima tamē ex precedētibꝰ cogno
sco. Omnis eni rei principiū tēdit ad au
gmentū prius: deinde ad detrimentum
vergit sic et in hac nostra professione vt
conuicio fiet. Nā inter initia sua signis
⁊ virtutibꝰ roborata succreuit. Cū autē
senescere ceperit aut tēporis diuturnitate
lacescens aut negligentia corporis defi
ciens ab incrementis proprijs minuetur
Post hec pachomius instanter orabat vt
sibi dominus reuelaret qui statꝰ mona-
chorum post se futurus sit. Qui per visi
onem sibi factam edoctꝰ est ꝙ monaste-
ria quidem multipliciter dilatarentur ⁊
nonnulli pie ⁊ continenter viuerent: plu
rimi vero negligerent suamqꝫ salutem
perderent maxime vero per negligentiā
prelatorum quibus primatū tenentibus
ambitiosa lite quis eorum presit conten
derent. Et reprobabuntur boni ꝓpositi ⁊
mali eligētur. Et tunc oīa pene q̄ diui-
nis regulis subnixa sunt: humanis com
mutabuntur illecebris. Tunc pachomi-
us exclamans ad dominum ait. Heu me
quia frustra laboraui. Si enim tam per
uersi erunt qui futuri sunt prepositi eoꝝ

subditi quales erūt. Tūc apparuit ei mi
rabili fulgore quedam ymago spineam
portans coronam dicens ei. Confortare
pachomi quia posteritas tua vsqꝫ in finē
non deficiet ⁊ qui inter eos pie ⁊ continē
ter vixerit: amen dico requiem sortietur
¶ Narratio. Eo tempore secundū be
dam sebba rex orientaliū saxonū vir mul
tum deo deuotus floruit. Erat enim reli
giosis actibus, crebris precibus pijs ele
mosinarum fructibus plurimum inten
tus vitam priuatam et monasticam cun
ctis regni diuitijs ⁊ honoribus preferēs
quā et olim si non obstinatꝰ cōiugis ani
mus diuortiū negaret relicto regno sub
isset. Cum autem triginta annis placitis
deo operibus regnasset infirmitate cor
reptus vix impetrato vxoris cōsensu ab
episcopo londoniensi habitum religiōis
suscepit ⁊ summam pecunie maximam
pauperibus errogandam episcopo attu
lit nihil omnino sibi reseruans. Qui cū
diem mortis sibi imminere sentiret acci
to ad se episcopo consolatoriā quam vide
rat narrauit ei visionem. Vidit enim si
bi assistere tres viros claro indutos ha
bitu: quorum vnus dixit ꝙ anima eius
sine vllo dolore cum magno lucis splen
dore tertio die esset egressura de corpore
Die vero post hec tertia quasi leuiter ob
dormiens sine vllo sensu doloris emisit
spiritum. Et parato sarcophago inuene
runt corpus mensura palmi longius eē
illo. Cumqꝫ quid inde agerent hesitando
quasi attoniti starent: subito astāte epis
copo et filio regis eiusdē et turba homi
num multa: inuentum est sarcophagū
illud congrue longitudinis vt a parte ca
pitis ceruical interponi posset et a parte
pedum mensura quatuor digitorum cor
pus excederet. Sepultus est autem in ec
clesia sancti pauli apostoli.

¶ De sctō Honorio archiepo ⁊ cōfessore.

Beato archiepo iusto ad cele
stia translato sanctus hono
rius pro illo est in presulatū
electus qui erat vnꝰ ex disci
pulis bti pape gregorij vir
magne reuerētie ⁊ in rebꝰ ecclesiasticis
sublimiter instructus. Qui ordinandus
venit ad paulinū ⁊ occurrēte sibi illo i li
decolnio dorobernensis ecclesie consecra
tus est antistes. Cui etiam papa honorꝰ
misit pallium ⁊ litteras in quibus decre
uit vt cū dorobernensis vel eboracensis
antistes de hac vita transierit: is qui su
perest consors eiusdem gradꝰ habeat po
testatem alterum ordinandi loco eiꝰ qui
transierat sacerdotē: ne sit necesse ad ro
manam vsqꝫ ciuitatem per tam prolixa
terrarum et maris spacia pro ordinādo
archiepo sp fatigari. Inter plurima in
quit memoratꝰ papa que redemptoris no
stri mīa suis famulis dignat bonorū mu
nera ꝑrogare illud etiā clementer colla
ta sue pietatis munificētia tribuit quoti
ens ꝑ fraternos affectꝰ vnanimē dilecti
onē quadā cōtemplatione alteriꝰ aspecti
bus repꝓsentat, ꝓ quibꝰ maiestati eiꝰ gra
tias indesinent exoluimꝰ eūqꝫ votis sup
plicibꝰ exoramꝰ vt vrām dilectionē i pre
dicatiōe euāgelij elaborantē ⁊ fructificā
tē sectātēqꝫ magrī ⁊ capitis sui scti gre
gorij regulā ꝑpetiā stabilitate cōfirmet ⁊
ad augmentū ecclesie sue potiora per su
os suscitet incremēta vt fide ⁊ opere inti
more dei ⁊ charitate vrā acquisitio decel
sorumqꝫ vestroꝝ q̄ per dn̄i gregorij exor
diū pullulat cōualescēdo ampliꝰ extēdat
¶ Tali itaqꝫ huiꝰ scti pape fauore ac te
stimonio liquide patet hunc beatū hono
rium gregoriane institutionis discipulū
hoc est apostolice vite ⁊ ꝑfectiōis dignū
fuisse emulū. Nec illud etiā parue glorie
ꝑconiū est ꝙ ꝑ sctm̄ felicē a se ordinatū
orientaliū āgloꝝ ꝑsulē illā quoqꝫ ad xp̄m
cōuertit gētē. Beato xp̄o felice mortuo ho

co eius ordinauit thomam diaconū eius de prouincia girwiorū. Hiis temporib⁹ turbatis rebus northāhumbrorꝫ peremptо rege edwino beat⁹ paulinus assumpta secum ethelburga regina rediijt cantiam nauigio atqꝫ a beato honorio honorifice suscept⁹ est. Rex vero edbald⁹ sorori sue ethelburge dedit villam limming noīatā in qua ipsa monasteriū cōstruxit et a beato honorio velamine consecrata: mater plurimarū virginum ꝛ viduaruꝫ facta est. Que post vite sue obitū sepulta est ibi idibus decembris. Paulinū vero epm roffensem cōstituit qui ibidē finē vite dedit. Sic igitur dux strenuus ac peruigil dñice milicie aliis velut in acie diuina cadentibus alios subrogare certabat ne scꝫ seue hosti locus irrumpēdi pateret ne leo rugiēs ꝛ querēs quē deuoret gregem domini sine defensore inuentuꝫ vastaret. Non solum altiorib⁹ verū etiā inferiorib⁹ custodiis ecclesiarum fidelis et prudens dispensator dñi prospiciebat ꝫ omnia vt oīm solicit⁹ procurabat. Ordinabat parochias ꝛ cetera clericorꝫ officia docens omnes vt in omnib⁹ se exhiberent sicut dei ministros ꝛ plebem dei taꝫ suauitate et patientia erudirēt ꝙ doctrina tam pie conuersationis exemplo illustrarent ꝙ exhortatione paterna quatinus ꝛ christiani adhuc rudes in fide ꝛ gētes adhuc incredule diuini amoris attraherentur dulcedine ꝙ terroris austeritate. Sic eni deus sanctū honoriū fide purissima/cōuersatione amabili/signis et virtutibus multis in terris ditauit: vt tanꝙ lucerna ardens ꝛ lucēs huic regno effulserit vt errores multos hereticorꝫ euacuauerit vt innumerabiles paganorum ad deum cōuerterit: miserias multas hominū orando/consolando releuauerit: ꝛ tota vita ei⁹ quasi speculum cernere cupientib⁹ resplēduerit. Sibi parcus et xpi pauperibus larg⁹ seruiēs domino in spiritu humilitatis ꝛ officio totius charitatis certabat inter illos annumerari quos beatificat sentētia xpi. Beati inquit pauperes spiritu qm̄ ipsorū est regnū celorꝫ. Studebat sibi et omnibus vigilare orando/psallendo/excitādo: oēs secū in occursum dñi preparare. Sicqꝫ de huius mundi ergastulo ad patriā claritatis eterne transiuit pridie kal. octobris. anno dñi sexcentesimo quinquagesimo tertio ꝛ in monasterio apostolorum petri et pauli cum patrib⁹ suis sepelit.

Elapsis post hec multis annis cum ei⁹ reliquie de terra eleuarent: hora qua ei⁹ cripta cū effodiēte sarculo aperta est: tā ingens odoris suauissimi fragrancia illico erupit vt quicunqꝫ tūc scō illi officio presentes aderant odore illo respersi cū magna cordis deuotione laudes deo proclamarent. Derogabat quidā emulus huic sancto preferens illi quēdam secularis opulentie episcopū qui ecclesiam dei multis opibus et ornatib⁹ extruxerat cū iustū tale aliqd vtilitatis in vita sua fecisse nullum vestigiū sit. Qd̄ vbi ei⁹ loci por nūciatū egre ferret nocte subsequuta cuidā seniori quidā venerabilis in visu astitit ita preclare lucēs sicut sol dicēs Quare ille talis hesterno die scm̄ dominū honoriū abusiua lacerare voluit detractione in pōtificis laudati prelatiōe: Cur hiis relatis prior ex sacro euāgelio non respōdit qꝛ oibus largitionib⁹ diuitum copiosis plus due minute valuerūt euāgelice paupcule apud iudicē iustum Huic igit dat intelligi hui⁹ paupertas quāto preciosior fuerit diuitiis seculi apud dominū nō auri probatorē sed fidei. Hic trāsitoriā hui⁹ mūdi pompā respuens ꝛ celestis regni gloriā sp desiderās nūc cum dño regnans dñm nobis propitiū in hoc eē seculo sp exorat Anno grē millesimo cētesimo octuagesimo primo apd rothā scdm vincētiū monachi de ecclesia beate

marie a quodā burgēse pecunia accepta mutuo eidē noīe pignoris cortinas ecclesie tradiderunt. Instante vero postea festiuitate sancte marie ne ecclesia destitueretur suo ornatu rogabāt monachi burgensem vt cortinas ei⁹ cōcederet restituendas statim post festū. Qui rñdit ꝙ ille cortine circa lectū vxoris in puerperio decubātis tendebant nec inde possent aliquaten⁹ amoueri Transacta igit festiuitate nocte prima beata virgo vxori sue apparens ait. Vir tu⁹ peccatū grande cōmisit nec impietatis sue excessus relinq̄ poterit impunit⁹. Tertia itaq̄ die morietur fili⁹ tuus ⁊ vir tu⁹ die octauo penas iuxta merita perceptur⁹. Tu aūt proficiscere ad ecclesiam meā apud bethleem ⁊ cōspectis ibi trib⁹ sepulchris tibi medium eliges. Interim vero oī feria quarta circa horā nonā deficiet in te spirit⁹ tu⁹ ⁊ decurret ab ore tuo ⁊ narib⁹ sanguis ⁊ vsq̄ ad nonā sabbati velut mortua permanebis ⁊ tūc tibi spirit⁹ tuus restituet Hijs dictis beata virgo disparuit ⁊ mulier viro suo sompnium enarrauit. Qui fidem nō adhibēs vna cū filio vt predicit debitū mortis persoluit. Mulier aūt sūmo pōtifici cūcta per ordinē confessa est: qui in hijs certior fieri volēs duodeci matronis eam cōmendauit precipiēs vt cū illa deficiēte spū obdormiret plātis eius ferrū infigerēt ⁊ de sanguine ab ore ⁊ narib⁹ fluēte aliquas vestes intigerēt. Quibus vt iussū fuerat cōpletis nec in pforatione plātarꝫ est mota nec infectio vestimenti a sanguine in sabbato reuerso spiritu ei⁹ poterat apparere.

De puero Hugone a iudeis crucifixo.

Anno aūt dñi millesimo ducētesimo q̄nquagesio q̄nto circa festū apłoꝝ petri et pauli iudei lincolnie puerū vnū furati sūt noīe hugonē octo annorū etatē habentē. Et cū ipm in quodā cōclaui secretissimo lacte ⁊ alijs puerilibus alimētis nutrirēt miserūt ad oēs fere anglie ciuitates in quibus iudei degebant ⁊ cōuocarūt de vnaquaq̄ ciuitate aliquos iudeorū vt in ɔtumeliā et obprobriū ihesu xp̄i interessēt sacrificio suo lincolnie. Habebāt eni vt dicebāt quēdam puerū absconditū ad crucifigēdū. Et cōgregatis multis lincolnie constituerunt vnū iudeū pro iudice tāꝙ pro pilato cuius iudicio ⁊ oim fauore affect⁹ est puer diuersis tormentis. Verberat⁹ est vsq̄ ad cruorē ⁊ liuorē/spinis coronatus/sputis ⁊ cachinnis lacessit⁹/⁊ a singulis pūctus cultellis/potat⁹ felle/derisus pbris ⁊ blasphemijs: ⁊ crebro ab eisdem frēdētib⁹ suis dētib⁹ ihs pseudo pp̄ha vocat Et postꝙ diuersimode illuserāt ei: crucifixerūt ⁊ lācea ad cor pupugerūt. Et cū expirasset puer deposuerunt corpus de cruce ⁊ nescitur qua ratione euiscerarūt corpusculū. Dicitur aūt ꝙ ad artes magicas exercēdas. Mater aūt pueri filiū absentem per aliquot dies diligēter quesiuit dictūq̄ est ei a vicinis ꝙ vltimo viderūt puerū quem quesiuit ludētem cū pueris iudeorꝫ sibi coetaneis ⁊ domū cuiusdam iudei intratem. Intrauit igitur mulier subito domū illam et vidit corp⁹ pueri in quēdam puteū precipitatū. Et caute cōuocatis ciuitatis balliuis: inuētum est corpus ⁊ extractum. Mater aūt pueri querula ⁊ clamosa voce omnes ciues immo omnes conueniētes ad lachrimas ⁊ suspiria prouocauit. Erat aūt ibidem nobilis nomine quidam iohannes: vir quidam circūspectus ⁊ eleganter litteratus qui ait Audiuim⁹ ꝙ quandoq̄ iudei in obprobrium ihesu christi dñi nostri crucifixi talia non sunt veriti attemptare et capto vno iudeo in cuius domū intrauit puer ipse hugo ludens et alijs ideo suspectior: ait illi Miser nescis quia

te festinꝰ manet interritus: totũ aurũ anglie non sufficeret ad ereptionem vel redemptionem tuam? Verũtamẽ dicam tibi licet indigno qualit̃ poteris vitã tuam saluare et mẽbra ne mutileris. Vtrumqꝫ tibi saluabo si quecunqꝫ in hoc casu perpetrata sine falsitate aut fraude mihi pãdas. Judeꝰ igit̃ ille noĩe copinꝰ sic credẽs viã inuenisse euadendi: respondit dicens Dñe iohannes si dictis facta compẽses: pandã tibi mirabilia. Et animauit eũ et incitauit ad hoc eiusdẽ ioãnis industria. Et ait iudeus. Vera sunt que dicũt xp̃iani: iudei fere quolibet anno vnũ puerum in iniuriã ⁊ contumeliam ihesu crucifigũt: sed non quolibet anno comperit̃ naꝫ occulte hoc faciũt et locis abditis ⁊ secretis. Hunc aũt puerũ quẽ hugonẽ vocant imisericorditer nostri iudei crucifixerũt: ⁊ cũ obiisset et mortuũ abscondere vellẽt in terra obrui non potuit: nec abscondi. Perutile eni reputabatur corpꝰ insontis augurio ad hoc enim euiscerabat̃. Et cũ mane putabatur absconditũ edidit illud terra ⁊ euomuit: ⁊ supra terrã inhumatum apparuit. Quo viso iudei multũ abhorrẽtes cũ illud in puteũ piecissent (deo volente) nec tũc occultari potuit. Nã mater pueri improba omnia perscrutando: corpꝰ inuentũ balliuis intimauit. Judeo itaqꝫ p̃cepto prefati iohãnis vinculis mãcipato canonici ecclesie lincolniensis corpusculum sibi tradi petierũt et tanꝙ preciosi martiris venerabile corpꝰ et sanctũ honorifice terre tradiderũt. Judei vero decem diebꝰ puerum inn[illegible]a habitaculã clausum tenuerant: v[illegible] diebꝰ lacte pastus atrocia perfidoru[m] tormenta fortius tollerare posset. Increp[au]it aũt rex iohannẽ prefatũ ꝙ tam flagitioso [illegible]m quam dare nõ poterat pollicebatur. Cũqꝫ iudeus videret se nullo modo mortem euadere posse ait. Imminet mihi mors mea nec potest mihi dñs iohannes peritũ ro suffragari. Nũc oĩbus vobis veritatẽ pandã. Morti huiꝰ pueri de qua calũpniantur iudei consentiebant oẽs fere iudei totius anglie et cuiuslibet fere ciuitatis quidam electi ad pueri illius immolationem quasi ad paschale sacrificiũ cõuocabant̃. Et cũ hoc et alia deliramenta palaꝫ enarrasset: ad caudã equi ligatꝰ ad patibulum trahitur et aereis cacodemonibꝰ in corpore et anima presentatur. Alij vero iudei huius facinoris participes quat vigniti ⁊ vndecim lõdonias ducti carcerali custodie tradebãtur. Facta demũ ꝑ iusticiarios regis inquisitione diligenti: decem ⁊ octo de nobilioribꝰ iudeis vrbis lincolnie pueri martirio consentientibꝰ: equis ad patibulum sunt tracti et postea suspẽsi ceteris i arcta custodia reseruatis

De sancto Hugone ep̃o et confessore.

Sctũs hugo genetricis solatio cũ necdũ etatis metas excessisset orbatꝰ collegioqꝫ regularium clericoꝝ vna cũ genitore sociatur ac fere octennis erat cũ militie spiritualis tyrocinia subiret. Boni quippe parentis pro eo inuigilante solertia prius docetur militare deo ꝙ addisceret viuere mundo. Sic demuꝫ infantile corpus flagella pedagogi attrectant: sic discipline motus in eo pueriles coercent vt ⁊ virtutibus vitia preteriret et tota vita eiꝰ esset vnũ ⁊ iuge martiriũ De seip̃o aliquibus referre solebat. Ego mundi huius gaudia nunꝙ attigi/ iocos nunꝙ didici/ nunꝙ sciui. In grãnopolitano territorio in quodam cenobio canonicꝰ regularis factꝰ ecclesiasticis litteris imbutus est. A ludendi iocandiqꝫ vanitate mentẽ suspendẽs honestis exercitijs se immiscuit. Coeuis suis frequẽter ludẽtibus sibi talia paterne dulcedinis instillabant hortamenta Solebat eni sibi dicere

pater suus. Non te inquit dulcissime fili alliciat stolida leuitas socioꝝ. Sine illos sorti tue istorũ studia minus conueniũt. Addebatqꝫ. Hugonette hugonette ego te xp̃o nutrio: iocari non est tuũ. Uigebat ei ingenij acumine magno quo velociꝰ que qꝫ vellet addisceret. Hugone aũt adulto pater eiꝰ qui in eodem cenobio sub regulari disciplina vixit: crebris cepit vrgeri incomodis quem filius suus ꝙ diu vixit ducebat: portabat vestibus ꝛ calciamentis tegebat lectũ ei sternebat ꝛ in oĩbꝰ sedule ministrabat. zelo tandẽ arctioris religionis ductus: ordinẽ cartusiensem ingressꝰ est. Ibi enĩ stimulo carnis sue grauissime temptatus carnem suã vigilijs ꝛ mira abstinentia domabat. Promotꝰ tandem ad ordinẽ sacerdotij: qñãtũ creuit ordine tantum profecit sancta deuotione. In altaris enĩ officio ita versabatur ac si visibilem manibꝰ contrectaret dñm saluatorem. Domabat enim corporis membra vigilijs ieiunijs flagellis ꝛ iuxta morem ordinis vsu cilicij et potu aque cum arido pane. Tanta demũ carnis tẽptatio cum procurator domꝰ factus fuisset: subito exorta est vt mallet iehennalibus interim tradi penis ꝙ tantis vrgeri flammis. Tam ingens pugna tam forte certamen fuit ꝙ diuine nõ dubitet virtutis fuisse ꝙ non cessisset sed viriliter resistendo triumphũ reportaret. Uiro dei tandẽ prostrato nec superato/non victo sed fatigato tenuis obrepsit sopor et ecce vidit virũ qui illum susceperat ad ordinem illũ nomine basilium vultu angelico radiantez sibi astare et dicere. Quid inq̃t est fili charissime? Cur ita iaces ꝓnus ĩ terra? Surge ꝛ velle tuũ fiducialiter loquere. Et cũ temptationẽ suam ei reserasset mox patefactis nouacula quã manu tenebat visceribus eius quasi strumã igneam: inde visus est exsecuisse et longius extra cellã proiecisse. Expergefactus vero in corde ꝛ in carne se repperit immutatũ. Cuidã familiari suo querẽti vtrũ aliquem postea senserit in carne sua motũ reuera inquit ꝙ aliquem senserim nõ nego sed simplicissimum ꝛ quẽ non minꝰ contempnere ꝙ cõprimere esset facillimũ. Cum autẽ fama viri dei ad aures regis henrici anglie peruenisset misit nuncios cartusiam vt eum priorem Withamie in episcopatu bathoniensi constitueret. Qui statim fratribꝰ ait. In medio vestre sanctitatis tã diu conuersatus: monitis et exẽplis vr̃is adiutus nunq̃ per vnũ diem animã meã custodire sciui: vnde miror quomodo ad regendas alioꝝ animas mitti longiꝰ debuissem qualiter instituere nouã domuz sufficerem qui antiquoꝝ instituta seruare nequiui. Puerilia sunt ista que audio ꝛ nec deliberationis tante spacio aliquatenus digna. Tandem vero licet multuz renitens: prior Withamie factꝰ est. Factum est autem vt deficeret sumptus ad edificia construenda: et mittens hugo semel atqꝫ iterũ fratres ad regẽ et nihil preter promissiones ꝛ verba reportarẽt assũpta quodã fratre nomine gerardo ad curiam ꝑfectus est. Quos rex benigue excipiens blanda locutus/ bona pollicitꝰ causam dilationis excusans/celerius omnia perficienda promittens: sumptꝰ tamen non contulit nec quando esset collaturus certius intimauit. Tunc frater gerardus regem durius cepit arguere inter cetera dicens. Totũ vobis regnũ vestrũ: domine rex quietum [illegible] do ꝛ ad nostrã potiꝰ cartu[illegible]iensem here[illegible]um vobis valefaciẽs mox [illegible]edibo. Plus [illegible] vos gratiam nobis exhibere si vestro[illegible]nos vel pane sustentetis cũ [illegible] non egemꝰ? Uerũ meliꝰ nobis [illegible] ad saxa nostrã cõfugere alpium ꝙ ad talem hominẽ habere conflictũ qui totũ quod pro sua suggeritur salute tan ꝙ perditum arbitratur. Habeat igitur citius amissurus: et cui nescit ingrato re

lictur⁹. Opes quas tm̄ amat: nec christ⁹ hijs dignatur nec quisꝙ bonus xp̄ianus participari. Hec et satis duriora gerardo prosequente tanto vice regis hugo suffu sus est rubore vt tot⁹ inhorresceret et vix confusionem cordis sui toleraret. Mone bat fratrem modesti⁹ effari talib⁹ parce re aut penit⁹ silere. Uerū vt erat ꝯsciētie puriori iā dictis alia atꝙ alia quib⁹ prin cipem corrigeret aut erudiret supaddit. Interea vero rex nec vultum mutauit/ nec verbū edidit: immo tacitus et tranql lus dicentem sustinuit quousꝙ vniuersa que mente conceperat ore parturiret. Ha bito post hec aliqȝ diu silentio priore vul tum pre confusione deprimente rex con uersus ad hugonē ait. Nunquid tu abire disponis ꝛ cedere nobis regnum nostrū: Et cōplexus eū cū iuramēto ait. Per sa lutem anime mee dū vixero tu a meo re gno non discedes. Tecū enim partiar cō silia salutariā tecū ꝛ studia aīe mee neces saria. Et mittens confestim sumpt⁹: op⁹ cū summa instantia compleri iussit. Cō tigit enī regē henricū cum magna classe sua orta tempestate in mari pene naufra gari. A prima enī vigilia noctis mare in tumescens seuientib⁹ ventis naues nūc astris inserere nunc immergere abisso la borabat. Rex tandē hijs malis pressis: in hec verba prorupit. O inquit si vigilaret nunc cartusiensis hugo meus si secretis intenderet modo precibus: si cū fratrib⁹ suis diuinis interesset officijs nō ita in lō gum mei obliuisceretur deus. Tunc alti us ingemiscēs ait. Deus omnipotēs cui seruit prior Withamie in veritate illi⁹ in teruentu ac meritis nobis in tanta ꝓ pec catis nostris angustia iuste deprehensis clementer miserere. Ferunt quidam eū vouisse ꝙ si ad portum incolumis perue niret eum ad pontificalē gradū promoue ret. Nec mora pelagi fragor/ ventorꝫ tur bo subsedit et euanuit/ cadunt fluct⁹/ re dit aura lenior/ fretum fundit⁹ cōplana tur/ naues optato potiūtur littore refert vniuersi gratiarū actiōes diuine clemē tie. Uir autem dei constructis edificijs temp⁹ omne quod sompni sola necessitas sibi vēdicasset orationi aut lectioni medi tationi vel spirituali collatiōi indulgebat vel exhortationi. Nunꝙ lectul⁹ cū tenuit vigilantem mox vt membra stratū exce pissent ꝛ ipsa sopor pariter excipiebat qn̄ excitaretur a sompno cōfestim vel ad ora tionem surgebat vel sub momēto rursus in soporem soluebatur. Contigit enī vt cū rege quodā tempore familiari⁹ agens de penuria librorꝫ interseceret mentionē a quo admonit⁹ vt conscribendis libris in sisteret membranas sibi deesse respondit. Et quantum inquit rex tibi vis conferri ad supplēdū hūc defectū: Una inqt mar ca argēti diu sufficiet. Rex vo ad hec sub ridēs ait. O ꝙ inmoderate grauas nos iussitꝙ frater qui cū eo erat decē marcas munerari. Promisitꝙ bibliam ei se trās missurū et sub multe recompensationis pollicitatione bibliā pulcherrimā a prio re sancti Swituni petijt et impetratā hu goni transmisit. Cumꝙ postea monach⁹ quidā Wintonie illuc aduenisset ꝛ ab illo bibliā dom⁹ sue fuisse didicisset: ait. Ita ne dn̄s rex ecclesiam vestrā fraudauit li bro vestro: Crede mihi frater restituetur vobis bibliotheca vestra sed et fratribus vestris deuote supplicamus quatin⁹ no bis defectū codicis sui eos sustinuisse ig norantib⁹ humiliter dignentur indulge re. Si vo librū recipere nō acqescis ego ei restituo qui hūc nobis destinauit. Tā dem monachus cū difficultate vix librum recipiens ad domū suam redijt. Walte ro tandem lincolniensi episcopo in archi episcopum rothomagēsem electo de con sensu regis in episcopū lincolniēsem ele ctus cū magna instātia ꝛ difficultate vix consensit. Cum enī ei fuisset electio nun

ciata respondit ꝙ pontificalis officij non
susciperet dignitatē nisi prioris cartusie
preuenisset assensus. Qui cū fuisset obtē
tus non sine graui labore solēpnium nū-
ciorū et nunciatus ei fuisset: dixit ꝙ ad re
gimen ecclesie lincolniensis nō accederet
nisi prius ei de canonicorū vnanimi et li-
bera voluntate constaret. Decanꝰ igitur
lincolnie cū maioribꝰ capituli sui accessit
ad locū cui preerat vir sanctus: qui inter
prima colloquia sic eorū sibi gratiā cōpa-
rauit ꝙ eū prēm ac pastorē habere deuo-
tionis affectu feruenter optabant: et tūc
primo consensit. Prima nocte qua in epi-
scopatu suo dormiēs quieuit audiuit vo
cem dicentem sibi. Egressus es in salutē
populi tui: in salutē cū christo tuo. Pro-
cessu vero temporis summū regis foresta
riū contra libertatem ecclesie debachātē
districte cōuenit et excōmunicauit. Quo
audito: rex vehementer contra eū motus
est. Vacante interim quadam prebēda ro
gauit eū rex: vt ad instantiā suam cuidā
clerico suo eam conferre curaret. Qui lit
teris perlectis ait. Non aulicis sed potiꝰ
ecclesiasticis ecclesiastica oportet benefi-
cia conferri personis. Habet dn̄s rex vn-
de recompēset in temporalibꝰ pro tempo
ralibus sibi militantiū laborem. Quibꝰ
auditis: nimis offensus rex ipsum proti-
nus accersiuit ⁊ i nemore quodā residēs:
magnatibꝰ in modū corone considentibꝰ
precepit vt nullus accedenti episcopo as-
surgeret nullus aduenientem salutaret.
Nec mora: adest ille salutat regem ⁊ con
sedētes: sed nullus eum resalutat. Quo
viso accessit episcopꝰ propius manuqꝫ le
uiter scapulis cuiusdam magni ducis q̄
regi assidebat imposita locū sibi iuxta re-
gem fecit. Facto aūt aliquantulū silentio
rex tandem vultū erigens demissum da-
ri a quodam assistentiū acū sibi precepit
cum filo. Quo facto suere cepit manu ꝓ-
pria lesum pāniculoqꝫ inuolutū leue sue
digitum. Hoc videns episcopꝰ et sui cau-
sa silentiū factum esse cognoscēs conuer
sus ad regem hijs verbis totā cordis eiꝰ
erectionem tumidā elisit dicēs. Q̄ similis
es mō cognatis tuis de phalesia. Hoc qui
dem telo blando et leui sed mirū in modū
penetrabili et preacuto: rex precordialit̄
traiectus cōserit digitos/soluit̄ in cachin
nū ore supino in terram deponens seruis-
cem/risibusqꝫ diutius frena laxabat. Mi
rabant̄ assidētes supra modū ⁊ stupebāt
sub tali articulo īproperiū tale tāto prin-
cipi ab hoīe tali fuisse intortum. Et admi
rans rex viri confidētiā palam dixit. Nū
inquit intelligitis cuiusmodi contumelis
am nobis barbarꝰ iste intulerit? Ego vo-
bis dictum illius explanabo. Constat ge
nitricē proaui nr̄i Willelmi conquestoris
de stirpe mediocri traxisse originem ac de
phalesia oriundā. Municipium hoc arte
pelliparia celebrius excolitur. Quia vero
me suere digitum meū derisor iste cōspe-
xit iccirco cognatis meis phalesiensibus
similem esse improperauit. Cūqꝫ rex mo-
deste eū arguisset de forestarij excōmuni
catione ⁊ clerici ad prebendā nō accepta-
tione: ⁊ ille rationabiliter ad oīa respon-
disset placatꝰ rex orationibꝰ sancti epis-
copi se recōmendauit et speciali beniuolē
tia eū de reliquo deuote amplexatus est.
Singulis aūt annis semel aut bis apud
Witham venire consueuit: vbi more alio
rum in cella solitaria manebat que semꝑ
ei absqꝫ habitatore vacua seruabat̄ i qua
meditabat̄ ⁊ orabat reficiebat̄ cibo ⁊ som
pnū capiebat. Inde ad publicū quādoqꝫ
progrediens celestibꝰ quodammodo radi
is ex cōsortio sermonis dn̄i cornutā gere-
re videbatur faciem. Cū aūt quodā die
sabbati apud bukkedene maneriū suum
missam celebraret inter manꝰ eius hostia
eleuata in verū corpꝰ christi a quodā cle-
rico iohanne noīe conuersa videt̄. Appa-
ruit enī in forma infātis paruuli diuino

quodam nitoꝛe atq; cādoꝛe super estima tionem hoīs nimiū decoꝛi: finita missa ac cessit ad epm secrete dicēs. Dñe in crasti no post festū oīm sctōꝝ cū psalteriū i eccle sia quadā decātarē vox quedā subito au ribus meis elapsa est dicens. Surge in quit fili et episcopo lincolniensi ex parte dei ꝙtotius intimare stude quatin⁹ can tuariensem moneat diligenter archipꝛe sulem vt pariter secum vigilanti⁹ inten dat ad coꝛrigendū statū cleri et ecclesiaꝝ. Nimis enim offenditur diuina maiestas per ea que indesinēter fiunt a rectoꝛibus ecclesiarū ꝛ ministris earū. Sacerdotes enim ꝛ alioꝛum graduū persone omni vi tioꝝū genere maxime luxurie soꝛdib⁹ fe dati: sacramentū indigne ꝛ irreuerenter tractantes quantū in se est polluere non verentur. Ecclesie ad regendū indignis traduntur personis: ꝛ moꝛe pꝛedioꝛū ad firmam relinquunť turpisq; lucri gratia sub animo cēsu locantur ad questū: de cu ra aiaꝝ et refocillatione pauperū nullus est sermo. Hec ꝛ hijs similia tam minoꝛū ꝙ maioꝛū pꝛecoꝛdijs dñantur. Hinc grā dis furoꝛ et ira dei tam populo imminet: ꝙ vniuersis pariter habitatoꝛibus terre hui⁹. Cūq; hec secundo audisset ꝛ ad do mū reuersus lecto se dedisset tertio eadē replicari audiuit. Cui statim respondit. Et quomodo verbis meis qui etate et ra tione infirmus sum fidē habere poterit? Tūc is qui loquebatur ait. Fidem verbis tuis habebit cū ea que super altare coꝛā ipso celebꝛante perspexeris intimabis. Cum eni hodie misse vestre interessem in manib⁹ vestris coꝛp⁹ domini nostri ihesu xpi sub specie infantis peruuli bis supꝛa calicē a vobis eleuatū indignis licet ocu lis euidenter cōspexi. Hec cleric⁹ ille flu entibus per genas lachꝛimis ꝓsequebať Uir aūt domini vbertim inter hec flebat ꝛ extergens oculos clerici: osculat⁹ est eū dicens. Nulli omino que vidisti reuelare pꝛesumas. Pꝛeterea diligenti⁹ eum hoꝛ tari studuit vt religionis habitū suscipi ens deo seruire tota mēte maturaret. As serebat non esse conueniens vt qui talia vidisset ꝛ audisset in seculi vanitate ver sari deberet. Qui monitis ei⁹ acquiescēs ꝛ monasticū habitū suscipiens in magna vite sanctitate et abstinentia deo iugiter seruiuit. Cū enim rex anglie richardus contra regem francie in reb⁹ bellicis oc cupatus fuisset et diffinitū esset: vt pꝛela ti/ comites/ et barones trecentos milites in expensis suis per annū regi exhiberēt asseruit constanter vir dei lincolniensem ecclesiam ad seruitium militare dño regi exhibendum solum in terra anglie teneri extra regnū vō nil tale ab ea deberi. Id ipsum vero satisbiriensis eps dixit. Qđ cū ab archiepo huberto anglie custode re gi relatum esset: rex in ira ꝛ in furoꝛe ma gno oīa que episcopi erāt ꝙtoti⁹ iussit confiscari saresbiriensem vero pꝛoscribi. In res vero viri dei nemo ꝓsumpsit ma nus extendere dū et offensam ei⁹ metuūt ꝛ anathema illius quasi capitale suppliti um refoꝛmidant. Ad regē tandē accedēs ꝛ eum missam audientē inueniēs saluta uit eum. Ipse vero verbū non respōdit ei Sed cū illum parūper toꝛuis fuisset ocu lus intuitus faciē ab eo auertit. Cui eps constanter ait. Da mihi osculum dñe rex Qui magis auertit aspectū ab eo vultū q; ꝛ caput i partē aliam declinauit. Tūc eps circa pect⁹ vestē illi⁹ foꝛtiť ꝯstrigens iterū dixit. Osculum mihi debes q; de lō ginquo ad te venio. Tunc rex ait. Nō me ruisti vt osculer te. Qui foꝛti⁹ cōcutiens eū p capā quā stricta tenebat manu confi dēter dixit. Immo merui. Et adiecit. Os culare me. Tunc ille admirat⁹ fiduciam cōstātie paululumq; subꝛidēs osculat⁹ est eū. Aderant enim ibi duo archiepisco pi et epi quinq; quos ipse directe pertrā siuit ꝙuis ei locū parassent ac serus coꝛ

nu altaris gressum figens demissis i terram luminibꝰ diuinorū tantūmodo celebrationi animū intendebat. Quem interea rex non parū curioso ⁊ pene continuo aspectu considerabat. Et cū pacis osculū sacerdos cuidam dedisset archiep̄o qui regi pacem oblaturꝰ esset: rex ei vsqꝫ ad gradus obuius processit sumptūqꝫ pacis accepte signū cū humili reuerentia ep̄o lincolniēsi per oris sui osculū porrexit. Itaqꝫ princeps illustrissimus veneratiōis obsequiū qd̄ sibi archiep̄s deferre parabat: ip̄e potiꝰ episcopo sancto exhibere studuit. Cum vero post missam pauca sed fortia ꝙ in illum nihil deliquisset euidēti ratione ostendisset: retorsit rex crimen offense in archiep̄m qui sibi de eo sinistra sepe suggesserat. Placato itaqꝫ rege apprehēsa manu eius a sede sua ipsum eleuans: pertraxit seorsum vsqꝫ ad altare sicqꝫ eū secretius alloquutꝰ est. Noster inq̄t parochianus es dn̄e rex nobisqꝫ incūbit ꝑ aīa tua quam dn̄s cruore suo redemit in tremendo iudicio respondere. Volo igitᷣ mihi dicas qualiter se habeat status interior anime tue vt auxilium prout superna aspirauerit gratia possim adhibere. Cui cū rex conscientiā suam sibi bonā esse fere in omni nisi ꝙ odio laboraret hostium quos infestos nequiter pateretur respondisset: ep̄s ait. Si per omnia deo placueris facile tibi iimicos pacatos efficiet aut subiiciet expugnatos. Verū tibi cauendū est vt auctori tuo in aliquo nequaꝗ̄ iniuriosus existas aut in proximos quicꝗ̄ iniquū cōmittas. De tevero ꝙ mestꝰ loquor iam publicꝰ rumor est ꝙ nec maritali thoro fidem seruas nec ecclesiarꝫ preuilegia in preficiendis maxime rectoribꝰ earum illibata custodis: quꝫ pecunie interuētu quosdam ad regimen animarū promouere soles. Quod proculdubio si verum est pax tibi a dn̄o concedi nō potest. Sicqꝫ regem de variis diligenter admonuit ⁊ instruxit: de aliis quidem se penitꝰ excusātem de aliis opem intercessiōis sue sedulo flagitantē cū benedictiōe dimisit. Rex quoqꝫ postea cū suis de viro dei loquēs et virtutē animi eius multa laude attollēs dixit Si enim tales qualis iste est passim essent ⁊ ceteri episcopi nullus contra eos regum aut pricipū attollere presumeret ceruicem. Vix ep̄o in angliā reuerso idē rex contra regem francorū impetu facto captis mltis optimatibꝰ illiꝰ ip̄m i fugā egit. Huius aūt triumphi seriē mox sancto viro significans vt pro eo sicut ceperat orare dignaretur suppliciter exorat. Nomina quoqꝫ ⁊ numerū fortium quos ceperat litteratorie expressit. Hāc aūt victoriam meritis sancti viri celitꝰ regi cōcessum multi indubitanter ascripserunt. Cū aūt per quandā villam sanctꝰ episcopus transitum faceret inuenit demoniacū mirabiliter oculos in girū rotantē: os nunc in hanc nunc in illam partem miserabili rictu contorquentē nunc linguā in immēsum ab ore protendebat nunc dētibus stridebat hiatu faucīū immanissimo patulum gutturis meatū ac si quoddā ingens baratrum ⁊ intuentibꝰ horridū demonstrabat. Facto aūt super eū scē crucis signo dictoqꝫ in principio euāgelio iohānis aspersa super eum aqua benedicta perfecte vir ille liberatus inposterū vitā in melius studuit emendare. Vir scūs domos leprosorū per quas transitum faciebat ingredi consueuit quā humilitatē Willelmus cancellarius lincolniensis videns experiri voluit vtrū propter excellētiam huius operis elatio tangeret animū viri iusti et dixit. Martinꝰ leprosum osculando sanauit: vos leprosos quos osculamini non sanatis. Cui ep̄s ait. Osculum martini leprosum sanauit: osculum vero leprosi aīam meam sanat. Erat autem mulier quedam spiritū vt videbatur habens phitonicū que indicauit passim fur

ta a quibuscunque admissa & occulta queque detegebat maleficia. Si vero a quonis corripiebatur importuna lingue volubilitate arguente quasi stupidum reddebat & elinguem. Sicque omnes verbositatis affluentia opprimebat ut nullus eam euincere aut ei silentium valeret imponere. Ad quam cum accessisset sanctus episcopus quasi cum indignatione obiurgans habitantem in ea demonem dixit. Age inquit o infelix quid nosti diuinare nobis: Preferens autem clausum pugnum extremitatem stole sue in eo tenuit implicitam dicens. Dic si quidem nosti quod habeat inclusum manus ista. Et statim velut exanimis corruit ad pedes eius muliercula paulo ante procax & ceruicosa. Aufugerat enim agitator internus qui male vexauerat eam. Et cum debilis aliquandiu iacuisset inquisiuit qualiter diuinationis peritiam accepisset. Que respondit Nescio diuinare sed misericordiam iugiter imploro. Cumque imposita manu capiti eius pro ea breuiter orasset: precepit ei de omnibus peccatis penitentiario puram facere confessionem & data benedictione dimisit eam. Intimauit autem exoniensis episcopus sancto hugoni quod demon quidam in specie iuuenis abuti consueuerat quadam infelici muliercula in sua deocesi constituta que tam sibi quam aliis deuote confessa ieiuniis & variis carnis afflictionibus membra sua fere usque ad internitionem perdomabat sed nihil contra improbum amatorem prorsus conferebat. Cui sanctus ait. Si enim iste contra peccatum contritione cordis confessione oris & corporis afflictione deletum erigitur nil aliud superesse video nisi ut oretur pro ea instantius apud clementiam redemptoris. Quod cum exoniensis cum innumeris se fecisse diceret sanctum virum pro ea suppliciter exorare flagitabat. Cui ille. Hoc enim non ego tantum sed quisque fidelium deuotissime facere debet. Post hec digressis ab inuicem episcopis & non multo post occurrentibus inquisiuit sanctus qualiter res se haberet circa ouiculam gregis sui quam pestifer ille lupus immaniter laniarat. Cui ille non solum exeptionem sed ordinem satis mirabilem exposuit in hunc modum. Adiuta inquit orationibus vestris dudum illa euasit probrosum iugum seruitutis. Cum enim die quadam incestus ille demon incredibili eam vexasset libidine & pene exanimem reddidisset abcedens euanuit et illa dolori et merori addicta sola remansit. Et ecce quidam in specie iuuenis ad eam ingrediens causam tante mesticie inquisiuit. Qua nil respondente: ille ait. Scio vereque noui quia nequam ille afflixit te: sed nec mirum. Est enim peruersus admodum et malignus. Uerum si consiliis meis acquiescere volueris nunquam decetero ad te accessum habere poterit. Ad hec illa plurimum exhilarata respondit. Nihil est inquit sub celo quod non libens facerem dummodo ab eius accessu saluari possem. Mecum ergo ait ille fedus amoris inire ne dubites quecunque optaueris tibi prestabo nihil tuis exigam votis contrarium: nihil non delectabile seu amabile tibi inferam. Quod cum illa fideliter sponderet herbam quandam non procul a domo sua crescentem monstrauit ei dicens Tolle herbam istam et in sinu tuo recondе ac circumcirca in domo tua sperge. Dum autem hoc feceris in promissis me veridicum tunc probabis. Quod cum illa fecisset venit demon et astans prope fenestram qua intrare solebat & introspiciens dixit ad illam Quid nam est istud horridum & putridum quod in hac ede sparsisti: Proiice quantocius longe a te & a domo tua inuisum gramen quod tibi applicuisti. Illa vero dissimulante: nunc minis nunc blandiciis ut herbam eiceret quam se horrere diceret instantius exorabat Et cum se conteptum videret minax et furibundus recessit. Nec multo post affuit

alter dicens. Vera ne esse didicisti que tibi loquut⁹ sum? Nūc ergo dū tecū secretius loquar: amoue herbā illā et post discessum meū resumes: qr illa conseruaberis ab insidiis hostis tui. Ad hec illa. Venies inquit si velis ad me: sed herbā istā vita comite nūq̄ reijciā a me. Quid plura? Post p̄ces post minas post blanditias circūuentū a muliere se videns in auras inanes demū euanuit. Mulier vero in fide et deuotione ac bona conuersatiōe melius q̄ herba illa armata: i dei timore vitam postea duxit honestā et quietam. Vocatur aūt herba illa grece ypichon: latine vero herba perforata siue scti iohannis dicta est. Venenū enim specialiť consumere dr: siue bibita siue alio mō sumpta. Valet etiam morsui animalis venenosi si trita et aq̄s tēpata patiēti detur in potū. Cū aūt sctūs hugo febribus grauissimis vexareť suis ait. Cernim⁹ enim manifeste q̄ in breui flebilis sit futurus stat⁹ eccľie āglicane. Mori igiť nobis melius est q̄ viuere et videre imminētia gētis huius mala et sctōrū. Nā pculdubio in posteris henrici regis implere necesse est qd̄ scriptura dicit. Spuria vitulamina nō dabūt radices altas et ab iiquo thoro semē exterminabiť. Sed et rex modernus francorū sanctū genitorē suū ludiwicum vlcisceť in sobole preuaricatiōis que thorū imaculatū repudiauit eiusq̄ emulo anglorū regi ipudica adhesit: Quāobrem gallic⁹ ille philipp⁹ regiam anglorū ita delebit stirpē quemadmodū bos herbā solet vsq̄ ad radices carpe. Nā a gallis tres ipsi nati abrasi sunt: reges videlicet duo et vn⁹ dux. Quart⁹ qui supestcurtā hēbit pacē ab eis. Facta nāq̄ ab oibus pctis suis pura cōfessiōe cū eucharistia ad ip̄m deferreť obuiā nudis plantis cilicio tunica et cuculla vestit⁹ pcessit a lecto et genua flectēs suppliciterq̄ adorāş diuti⁹ orauit. Refect⁹ aūt vite eterne dapibus gratias egit deo et addidit. Ne vero fisc⁹ solito rapiat vniuersa q̄ habere video: indigentib⁹ errogāda do et lego dño nostro ihesu xpo. Cū aūt archiep̄s eum visitans surgeret vt si quē forte verbo vel facto lesisset veniā petere meminisset et qr suos sepe aios acerbe puocasset et spiritualis pater et primas eius habereť cordis penitudo venieq̄ necessaria videretur postulatio: ita rn̄dit. Dant dum conscientie nr̄e abdita queq̄ reuoluo quia vos sepe ad iras prouocauerim euidenť inuenio: q̄ tamē inde penitendū mihi sit nō perpēdo: sed qr sepi⁹ et instātius hoc ip̄sum nō egerim mihi dolendū scio. Sed et crebrius solito si diuti⁹ vita ducenda restaret: idip̄m me facturū sub oculis cuncta inspicientis dei firmissime propono. Memini nāq̄ qr ea q̄ tacere nō debuissem a vobis si dicerenť equanimiter a nobis si audireť sepe ignauiť suppssi: sicq̄ nostram poti⁹ q̄ patris qui in celis est offensam declinaui. Dixit aūt vir iste inter cetera. Odio inquit seu amore sine spe vľ timore p̄sone aut rei cuiuscūq̄ nunq̄ a veritate iudicij me scienť exorbitasse memini si iudicando deuiaui aut cto: hoc proprie ignorantie aut certe assūdētū crimē fuit. Anno aūt dñi millesimo ducētesimo sexto in octauis beati martini sctūs hugo plen⁹ bonis opib⁹ migrauit ad dñm. Et cū de londoniis ad lincolniam corp⁹ sctm̄ deferreť in manib⁹ portorū cerei quatuor iugiť ardebant quos nec vētorū spiramina nec ymbriū stillicidia nullaten⁹ extinguere valebāt. Cum aūt apud bikeleswade deuenirent et in eccľia p nocte illā sctm̄ corp⁹ ponere vellēt in introitu eccľie turba cōprimēte brachiū hoīs cuiusdā cōfractū est. Qui ad domū delat⁹ et demū in soporē tenuem resolutus vidit ep̄m brachiū suū manib⁹ cōtrectantem et post paululū data benedictione ab ipso recedentē. Euigilans aūt

vit ille brachiū omnino sanatū inuenit.
Apud stanford. quoqꝫ vir quidā vite in
nocentis bonisqꝫ studijs deditus arte su
toria sibi et familie sue victū querēs: hic
capite sub feretro immerso oculis ac ma
nib⁹ in celū erectis in hūc modū orare ce
pit. Gratias tibi ago pater misericordia
rum ꝛ deus totius cōsolationis qꝛ miser
tus es mei ꝛ cōsolatus es me ꝛ qđ in hoc
mundo super oīa cōcupiui corpori san
ctissimo serui tui corp⁹ meū tot peccatis
obnoxium quiuissem adiūgere ꝛ ei qui fi
deliter tibi seruiuit meruissem approxi
mare Deprecor igit͛ te omīps de⁹ vt i hac
nocte aīam meā cū aīa istius scti i requie
perenni vbi eā esse nō dubito iubeas collo
cari. Nec mora ad domū redijt ꝯfessionē
ꝯ testamentū fecit: eucharistiā recepit et
mox spm̄ in pace emisit. Cū aūt in eccle
sia lincolniensi corp⁹ sanctū poneretur:
mulier quedā multis annis cecitate per
cussa oculoꝝ lumē tacto ei⁹ corpore sacro
ꝑfecte cōsequuta est. Dū eniꝫ matrona
quedā iuxtā sctm̄ corp⁹ insisteret: fur qui
dā bursam ei⁹ solidos aliquos ꝯtinētem
repēte incidēs cecitate percussus est. Et
cū huc atqꝫ illuc tanq̄ ebri⁹ abire tēpta
ret nec valeret delictū suū palam cōfitēs
ꝛ loculū matrone restituēs lumē oculoꝝ
amissum recepit.

De sancto Iltuto abbate ꝛ confessore

Sanct⁹ eni iltutus fili⁹ fuit nobi
lissimi militis nomīe bicani ma
ter eius rieniguilida filia regis
britannie minoris extitit. Hic enim a pa
rentib⁹ litteris cōmendatus et ad iuue
nilem etatem veniens militie animū de
dit. Tante enim erat memorie vt audi
tus magistri sententiam vna vice corde
tenus omni tempore retineret. Audiēs
autē arthuri regis cōsobrini sui magni
ficentiam illum visitare decreuit ꝛ ab ip
so cū honore receptus est. Tandem ad re
gem morganensiū veniens curiaꝫ eius
sub ipso rexit secundus a rege fact⁹. Con
tigit die quadā cū duceret familiā rega
lem venando per territoriū sancti cadoci
illa quiescens misit ad abbatem cadocū
cū rigidis verbis vt sibi prandiū dirige
ret sin autē in cibum tolleret. Cūqꝫ sctūs
dei quod sufficeret remisisset: familia dis
cūbens voluit prandere sed apposita ca
ruit cōmestione. Nā pro illicita petitiōe
ꝛ sacrilega offensione tellus iniquā tur
bam deglutiuit. Iltutus vero militum
princeps qꝛ inique petitioni cōsentire no
luit viuus euasit: ꝛ nec in loco in quo fue
rat familia pastū expectando affuit: sed
procul abierat accipitrē tenēs. Et vidēs
quid socijs actū erat timuit ad sanctū ca
docū accelerans ꝛ genu flexo cōsiliū emē
dandi ab illo postulauit quod deliq̄t. Il
le vero cōsiliū dedit illi secularē habitum
deserere ꝛ in toto vite sue spacio propter
eternā retributionē summo creatori ser
uite. Ille vero verbis scti assensum pre
bens: cum sopori mēbra dedisset vidit an
gelum domini q̄ inter cetera ei dixit sic.
Miles olim fuisti a regionibus honora
tus: sed nunc regi regū precipio vt serui
as ampliusqꝫ transitoria nō diliges. Nā
insidiator adest qui te conatur illudere:
te dampnare desiderās toto posse. Te vi
det: tu non vides eum corporali lumine:
nisi caueas ꝛ te protegas destruere te po
terit. Hic leone seuerior/volatili velocior
veneficus inuisibilis rapit ꝛ retrahit ra
ptaqꝫ reddere respuit/punit punibulis.
Die eni crastina cum surrexeris ad silue
strem vallem versus occidentalē plagaꝫ
vbi mansionē habebis gressus tuos di
rige. Quo mane facto: ꝛ mansione apta
inuenta dubricium lādauēsem episcopū
adijt qui tonsis capillis eius coronā bn̄
dixit et ad locū suum eū remisit. Cōstru
cta itaqꝫ ecclesia: iltutus vigilauit ieiu
nando assidue ꝛ orabat sine intermissiōe
laborabat proprijs manibus: in alienis

laboribus non confidens. Nocte media aquam frigidā intrauit ⁊ inde ad ecclesiam pergēs et genua flectēs summo conditori preces fundebat. Cum aūt rex illius prouincie die quadā venationi insisteret: canesqꝫ suos post ceruum vnū instigaret: ille exagitatus fugam petijt cubiculum scti Iltuti introiuit et humano quasi more ab illo querēdo refugiū: ante pedes sancti fatigatꝰ procubuit. Canes vero expectantes stupefacti: a latratibꝰ expectabant. Et admirans rex latratus silentiū: venit et canes mitigatos et ceruum domesticū inuenit. Iratꝰ rex quia seruus dei sine licentia sua ibi habitare presumpserat: ceruū petijt Iltutꝰ tamē reddere noluit. Rex tādem humilitatē viri dei ꝯsiderās ⁊ miraculum nō intrauit ad eū: sed ceruū sibi diuinitus datū libēter eidem concessit. Cūqꝫ regem esurientem ad prandiū iltutus inuitasset ministrum ad stagnū misit: qui piscem mire magnitudinis rethe captū corā rege apposuit: sed qꝛ sal appositū mense nō erat gustare noluit. Iltutus vero panē et sal illa hora nō habēs orauit dicēs. Effector oīm creaturarum atqꝫ donator potest efficere si gustaueris dn̄e rex: vt in gustato pisce habeas qđ habere affectas. Hoc audito rex comedēs diuersorū ciborū sapores in vna specie habuit ⁊ gustata aq̄ ab iltuto sibi propinata: diuersos liquores in illius haustu sentiebat. Tūc tradidit rex iltuto iussu angeli sibi apparētis totū illum locum ad construendum inibi monasteriū. Confluebant ad sanctum iltutū discipuli plurimi: int̄ quos fuerūt sampson/paulinus/gildas ⁊ dauid. Cōstituit enim quinquaginta fratres: q̄ cōtinuam animarū memoriam haberent Affligebatur enī crebra equoris inundatione ⁊ fluuiali appropinquāte alluuiōe vnde fusa ad deū prece ꝓcepto angeli domini mane surgens venit ad mare cum baculo et cepit mare fugere velut eēt animatum sensibile. Quando vero littꝰ siccatū apparuit cū baculo pupugit: et fons limpidissimꝰ de terra erupit: ⁊ licet prope pontum sit: aquā tamē claram et dulcem semper emittit: nec est reuersum mare ad solitum vsqꝫ in diē hodiernū. Autūnali tempore inceperūt volucres messem sancti iltuti decerpere et fere vacuatis spicis deserere. Hoc cōperto: discipulis suis alternatim singulis diebꝰ segetē custodire precepit. Sampson vero vnus discipulorū cū teneret vicem suam ⁊ incolumē intactamqꝫ segetē seruare non posset diuinū cōsilium et auxilium querit: ⁊ datū est illi diuinitꝰ agitare volucres sine volatu. Temptabāt enī volare nec poterant compellitqꝫ aues illas ante se abire quasi domestica quadrupedia spontanea voluntate. Coacti ad ostiū venerunt ⁊ ostio apto sine mora intrauerunt. Quo die crastina cognito: iltutus libertatem volandi quo vellent eis concessit ⁊ ne amplius segetem suam tāgere presumerent iterū dixit. Hoc diuulgato miraculo: missis legatis in dolensem episcopū eligitur et cū a dubricio landauensi ep̄o diaconatum reciperet: apparuit pontifici ⁊ iltuto abbati columba niue candidior super caput iuuenis in ordinatione sua sedens Cūqꝫ multis annis sedē dolensem in minori britannia sampson rexisset: post finē vite sue posito in sarcophago corpore eiꝰ subito ventus validus commouit ⁊ leuauit illud ad mare et transito mari ad ostium iltuti venit: et ille in loco honorabili cū hymnis ⁊ canticis illđ collocauit. Coniunx enim quondam beati iltuti casta viuens quotidie hora nona in pane ordeaceo et aqua soluebat ieiunium: que vice quadam visitare volens iltutum vidit illum operosum fossorem pro assidua fossura lutulentum per faciem macies quoqꝫ attenuauerat faciem eius. Inquisiuit

ab eo suaue colloquiū audiēti inquisitio displicuit: inquisitusq̧ nullū respōsum reddidit: noluit videre illam nec videri. Et cū propt̄ visitationē incongruā visū oculorū amisisset: rogatus tn̄ iltut⁹ diuinum implorauit auxiliū quo pristinū recuperare posset visum: ⁊ exaudit⁹ est mulierq̧ ad locū suum rediit. Prepositus cuiusdam regis cuius vita oībus erat abhominabilis abbatem iltutū frequenter offendebat et clerū suum multa iniuste direpta a dn̄o suo rege exigi fingebat illo tamē nescio et sine ei⁹ precepto. Omnibus irascebatur ⁊ oēs mala imprecādo illum oderāt. Omnipotēs igit̄ dominus fecit illum quasi ceram mollitā ⁊ liquefactā ardore igneo liquescere: nec vsq̄ in mundo comparuit. Quo audito: offensus rex furore nimio sanctū iltutū interficere ⁊ clerū destruere cogitauit. Vir igitur dei locum dans ire prexit ad quendam fluuiū et in spelūca secreta p annū latitauit: omi nocte super frigidā petraz iacens. Hora autē nona singulis diebus mittitur illi celitus panis vn⁹ ordeaceus et vna particula piscis vicinoq̧ de fonte aquam hauriēs sitim extinxit. Vbiq̧ in siluis/saltibus/⁊ latebris inquisitus: deo protegente inueniri non potuit. Legatus interim quidam gilde historiographi illuc trāsiens cimbalū eneuz a gilda cōpositum ⁊ sctō pōtifici dauid trāsmissum deferebat ⁊ ecce sine humano motu cimbalū clare sonare cepit. Quo audito: iltutus exiens pulchritudinē illius ⁊ sonum admirās quo deferretur didicit. Cū aūt sctūs dauid cimbalū in manibus teneret ⁊ nullum sonū redderet inquisiuit si a quoq̄ in via probatū vel tactū fuisset. Et audito qd̄ factum fuerat ait. Scio q̄ magister nr̄ iltutus illud affectans petere noluit: sciens illd̄ mitti ad me. Reuertere ergo ad speluncā et cimbalū ex parte mea magistro meo cōferre stude. Quibus auditis venerunt monachi ⁊ abbatē iltutū cū gaudio ad monasteriū reduxerunt. Prepositus regis in arcendis pascuis pecorꝝ et armentorū aduersari sepe ⁊ offendere sanctū dei ⁊ fratres nō timuit: pecora quandoq̧ per triduū claudens exire nō permisit. Iltutus aūt deū iugiter exorauit vt ad cor rediens correptus ab iniquitate cōuerteretur. Cūq̧ vitam emendare cōtempneret: tellus os suum aperiens deglutiuit eū. Quo audito rex offensus sctm̄ iltutū aut interficere aut de sua domo penitus expellere volēs: armatus de castro egressus ad portā monasterii venit Et dū ad homicidiū perpetrādum paratus staret terra absorbuit eum. Aggrauat⁹ demum iltut⁹ a multitudine confluentiū et in orationib⁹ suis īpeditus tribus annis in spelunca quadam mansit omni die hora nona celestē pastū ab angelo sibi delatū sumēs. Nocte quadam duo latrones gregem porcorū viri sancti furati sunt ⁊ cū estimarent rectaz tenere viam: per totam noctem vagātes in aurora ad monasterii portam inuenti sunt. Et cū idem facinus nocte scd̄a presumpsissent ⁊ sicut pri⁹ in aurora redissent: rex celestis in lapides duos vsq̧ hodie in miraculi testimoniū ostēsos corpora eorꝝ transmutauit. Volēs iltut⁹ visitare eccl̄iam q̄ est in mōte tūba fr̄ib⁹ precepit vt totū monasterii frumētū excussum in granariis poneretur. Post peregrinationē rediēs cū videret multos inedia afflictos dn̄m suppliciť exorauit: ⁊ ecce allatū est diuinitus frumentū vsq̧ ad portū in minori britānia optatū: vbi se tota patria virtute dei pauit ⁊ ad seminandum sufficit. Trāsito post hec mari ad monasteriū suū venit: ⁊ cū finis vite appropinquaret ad minorē britanniam regressus apud ciuitatē dolēsem clar⁹ miraculis ⁊ signis atq̧ pdigiis celebris terre corp⁹ spm̄ quidē deo cōmendauit octa

uo idus nouembris. Anglorũ rex edgarus bachanti furore cõmot⁹ cõmouit exercitum suũ propter morganensiũ inobedientiam atq; illuc adducens: violando sanctorũ territoria & ipa tẽpla nullã villam a depopulatiõe immunẽ reliq̃t. In hac itaq; inuasione ablata fuit nola sancti iltuti ab ecclia sua & ad angliã a quodam predone perlata. Remeãte eni exercitu ligata est nola circa collum equi cuiusdam qui in monte quodã cum ceteris exercitus equis herbã carpebat. In meridie vero dũ rex in tentorio quiesceret visum est regi q̃ quidã terribilis miles suum pect⁹ lancea perforasset & grauiter rex excitat⁹ suspirãs qđ viderat enarrauit: imperauitq; exercitũ deo et sctõ iltuto raptam reddere predã. Emendationẽ delicti promisit et in honorẽ eiusdem sancti ecclesiam edificari iussit & seruitorib⁹ loci territoriũ totũ cõcessit. Hec tñ pmissio regis & voluntas aie sue tm̃ proficere videbat: nã post malũ incolis ppetratũ nono die ab hac luce migrauit. Prefatus interea equus nolam deferẽs nullo compellente cũ toto armẽto eq̃stri nole dulcedinẽ sequente sabrinã trãsiuit et vsq; ad iltuti ecclesie ianuam puenit. Ibi eni nola illico super saxũ cecidit: & ex casu vni⁹ partis fracturã vsq; hodie i miraculi memoriam apparentẽ ondit. Et cũ singuli fratrũ singulos equos accepissẽt & de valoris inequalitate discordia orta fuisset: die crastina viderũt equos oẽs equales & nullũ alium in valore precellẽtem.

¶ De sancto Indracto & socijs ei⁹ martiribus.

Ostq̃ vero beat⁹ patricius populum hiberniensem ad fidẽ xpi i signis & pdigijs cõuertisset britanniã mari transito adueniens apud glastoniã in senectute bona vitã felicit cõsummauit. Hibernienses eni q2 de roma sctus patrici⁹ missus eis fuerat apls: vrbẽ glastoniam orationis ac deuotiõis gra peregrini crebro visitare solebãt. Erat eni in hibernia regis cuiusdã fili⁹ noie Indractus lrarũ studijs imbut⁹ / virtutib⁹ insignitus & oim morũ honestate corã deo & hominib⁹ conspicu⁹: & vt gaudia possidere mereretur celestia / regales delicias & mũdi blãdimẽta cũ suis cõcupiscẽtijs penitus calcare & omi affectu fugere deliberauit. Assumptis ergo secũ nouẽ cõsortib⁹ cũ sorore sua noie Dominica peregrinatiõis gra versus romã iter arripuit. Cũq; prospero nauigio in britanniã ad portũ noie tamerũta appulsi fuissent per longũ ibi temp⁹ in dei seruitio vitã arctissimã ducẽtes: oratoriũ in q̃ oratiõibus iugit vacarẽt cõstruxerũt. Indract⁹ vero baculũ peregrinatiõis sue ibidẽ in terrã fixit et sine mora radices / frondes & folia: in cõspectu oim perduxit & in maximã quercũ & vmbrosam pcessu tpis excreuit. Fecit quoq; stagnũ qđdã puulũ de quo pisces iuxta numerũ certũ quotidie sũpsit: & nec plures nec pauciores: s3 absq; nũeri diminutiõe pisces in stagno sp inuenit. Accidit eni vt vn⁹ sociorũ suorum tẽptatiõi diabolice acquiescẽs piscẽ vnũ quadã die furari presumeret & offenso dño quousq; pisces oẽs defecissent: vn⁹ quotidie de nũero diminut⁹ ẽ. Quo viso vir dei indract⁹ obstupuit & morã suã in loco illo deo vlteri⁹ non placere timẽs: vnanimi frm cõsensu sorori sue valefecit & romã cũ socijs celerit pperauit. Rediẽs aũt in britanniã versus glastoniam ad sctm̃ patriciũ ire & preces deo fũdere disposuit. Illis eni diebus Yne rex Westsaxonũ i villa noie pedret curiã suã tenuit: cui⁹ ministri i villulis p circuitũ dispsi erãt. Int quos erat quidã iniquitatis fili⁹ noie hona indractũ virũ dei & socios a glastonia discedentes explorãs pe

ras eorum pecuniā repletas crudelis lictor
existimabat. Cūq̄ ne, procul e glastonia
serui dei recedētes in lectis apud Shap-
wike quiescerent ministri sathane pre-
fatus cū suis cōplicib⁹ domū in qua inno-
cētes dormiebāt violent ingressi: extra-
ctis gladijs illos iugulare nō timebant.
Assūptis corporib⁹ sctīs i profunda quadā
fouea ne reperiri possēt illa abscōderūt.
Rex aūt pene nocte quadam nimio vētris
dolore vexat⁹ (vt noxias deleret ac forte
mitigaret angustias) camerā exiuit ⁊ re-
spiciēs in celū: vidit colūpnā quasi ignis
pspicuā a loco i quo corpora sctā abscōdi-
ta erāt in celū tendētes cui⁹ splēdor suos
oculos quocūq̄ eos verterēt seq̄bat̄. Cūq̄
p tres noctes eandē visionē pseuerasset: q̄-
busdā secū assūptis venit ad locū ⁊ inuē-
tis martirū corporib⁹ cū magno honore
apud glastoniā ea sepeliri fecit. Judractū
vero ad sinistrū cornu altaris ex opposi-
to feretri bti patricij ⁊ socios suos p pauī-
mēti circuitū posuit. Interfectores aūt
innocētū cū ceteris ibidē astātes a demo-
nib⁹ arrepti tā imaniter sunt cruciati q̄
carnes proprias adhuc viui lacerabāt: cū
magnis clamorib⁹ post modicū miserabi-
liter vitā finiētes. Mulier quedā ydolis
ab infantia seruiēs nullis predicatiōib⁹
ad viā vite cōuerti valēs: cū columpnā
a rege visam sup sctōꝝ corpa vidisset: ad
corpa sctōꝝ appropinquare nō audēs cū
cōfessis sacerdoti peccatis suis baptismi
gratiā ꝯsequuta fuisset: ad locū sctoꝝ cū
magna deuotiōe pperabat. Et vbi quod
viderat palā cūctis narrans: octoginta
vtriusq̄ sex⁹ fidē xp̄i suscipe fecit. Rex
eni Westsaxonū filiū habens incurabili
morbo percussū: quē scoꝝ ad sanctoꝝ sepul-
chra adduci precepisset pristine mox sani-
tati restituit. Diues quidā sanctorū se-
pulchra visitare assuet⁹: vice quadā vxo-
rem cū paruulo filio vix loqui valēte no-
mine guchlaco ad tumbā scti indracti ve-
nit. Et cū vigilijs fessi dormire cepissent
apparuit īfātulo vir exurgēs a leua par-
te altaris pulcher ⁊ decor⁹ clericali tōsu-
ra decorat⁹ ⁊ porrigēs librū infātulo ait.
Uis inquit in hoc legere fili mi? Illo ve-
ro se velle cōsedēte: ꝯfestī eū docuit. Pu-
er autē expergefact⁹ a sompno: rē matri
vt viderat referebat. Cūq̄ clerici puero
codicē porrigerent ipse statim legebat: ⁊
sine lingue titubatione que legerat ex-
ponebat.

Narratio.

Quodam monacho in ciuitate cū puel-
la iuuēcula: ⁊ petente elemosinā quidā
illos vidētes scādalizati nūciauerūt sctō
iohāni elemosinario q̄ ille monastice vi-
te mulierē habens derogaret. Tūc sctūs
volens prohibere peccatū iussit mulierē
flagellari/monachū vero verberari ⁊ in
carcerem retrudi. Quo facto apparuit ei
per visum nocte monach⁹ ostēdens ei dor-
sum suū ex flagellis putrifactū et dixit.
Ita tibi placet dn̄e patriarcha? Certe in
hac vice vt homo errasti. Et hec dicēs re-
cessit. Mane aūt vir sctūs memor visio-
nis misit pro monacho qui erat in carce-
re ⁊ fecit eū expoliari coram se vt dorsum
ei⁹ videret si ita esset vt in sompnis vide-
rat. Quo facto: dei voluntate solut⁹ est
amictus quo erat indut⁹ ⁊ cecidit ⁊ om-
nes viderunt eū esse eunuchū. Tunc vir
sctūs ait ignorantē se peccasse in deū ⁊ in
eum mouēs tamē nō ita oportere mona-
chum circūducere mulierē ad scandaluz
videntiū. Ille vero humiliter rationem
reddebat dicens. Nuper cū essē gaze exe-
unte me de vrbe hec mulier occurrit di-
cens se esse hebream ⁊ velle fieri xp̄ianā:
contestās etiam me verbis horribilibus
vt eam perire non dimitterem. Timens
ergo iudicium dei suscepi eam ⁊ baptiza-
ui ⁊ girabā cū ea simplici corde: modicū
exposcens sumptum quo introducerem
eam in monasteriū. Tunc sanct⁹ narra-
ta visione protulit centū numismata

daturus ei. Ille autē nihil accipere volens ait. Monachus si fidem habet: hoꝛ non indiget: ꝛ si his eget fidē non habet Hoc maxime omnibus qui audierunt fidem fecit ꝙ seruus dei esset.

¶ De sancto Johāne de beuerlaco episcopo et confessoꝛe.

Beatissimus enī iohannes archiepiscopus eboꝛacēsis intra angloꝛū confinia natus ꝛ educatus cū adhuc puerili pubesceret euo: theodoꝛo cātuariensi archiepiscopo instruend⁹ committitur. Qui illum omī pꝛobitatis moꝛe instruxit: atqꝫ sanctarū pꝛudētiā scripturarū edocuit. Cūqꝫ iam bene imbut⁹ diuersoꝛū libꝛoꝛū esset litteris rura passī regionis peragrauit plurima verbū dei plebi seminans. Postꝙ enī episcopus eata venerabilis cursum humane vite cōpleuit deo disponente ꝛ alfrido rege annuente pꝛesulatus suscepit honoꝛē idem iohannes in loco qui hegstoldishā vocatur tina fluuio a parte australi subt⁹ decurrente. Multos autem diaconatus oꝛdine et pꝛesbiterij sāctificauit honoꝛe de quoꝛum collegio sanct⁹ beda extitit: qui multa apostolice fidei cultoꝛib⁹ scripsit vtilia. De sancto enim iohāne plura virtutum miracula qui eum familiarit̄ nouerunt dicere solent ꝛ maxime vir reuerentissimus berthunus diaconus quondam eius: sed postea abbas monasterij quod vocatur deirwode. id est silua deiroꝛum modo vero beuerlacus appellat̄: de quibus aliqua memoꝛie tradere vtile duxi. Est autē locus quidam vno miliario et dimidio ab hagustaldēsi ecclesia interfluente tine amne separatus habens oꝛatoꝛium sancti Michaelis: in quo vir dei sepius et maxime in quadꝛagesima manere cum paucis oꝛationi ac lectioni vacans operam dare cōsueuerat. Cum autem incipiente quadꝛagesima ibidem mansurus aduenireet iussit suis querere pauperem aliquem maioꝛi infirmitate vel inopia grauatū: cui illis diebus elemosinam facere posset: sic enim sp facere solebat. Qui adduxerunt ei adolescentē quēdam mutum a natiuitate: sed ꝛ scabiem et furfures habentem in capite vt nil capilloꝛū nasci valeret. Quo ingresso appꝛehendit eū et signum sancte crucis lingue eius impꝛimens loquelam perfecte restituit ei: medicoqꝫ capitis eius curam commisit. Et adiuuante benedictione ac pce antistis nata est cū sanitate cutis venusta species capilloꝛum. Factusqꝫ est iuuenis limpidus vultu ꝛ loquela pꝛōpt⁹ capillis pulcherrime crispis: qui ante fuerat defoꝛmis/pauper/ꝛ mutus ¶ Cum autem monialis quedā in monasterio vetadim cui tunc hereburga abbatissa pꝛefuit in pꝛouincia eboꝛacensi postto fleubotomata esset in bꝛachio tacta est infirmitate doloꝛis repentini. Quo mox excrescente: adeo bꝛachium in tumoꝛem versum est vt vix duabus manibus complecti posset: ꝛ iam quasi moꝛitura videretur. Cum autem episcopus hoꝛam minutionis cognouisset ait. Multum insipienter et indocte fecistis in luna quarta fleubotomando. Memini enim theodoꝛum archiepiscopū dicere ꝙ piculosa satis sit illi⁹ tempoꝛis fleubotomia: quando et lumen lune ꝛ reuma occeani incremento est. Et benedixit eam episcop⁹ et statim doloꝛ recessit ꝛ tumoꝛ: et valitudini virgo restituta est. ¶ Cum enim reuerentissimus Wilfridus episcopus post lōgum exiliū in episcopatū esset hagustaldensis ecclesie receptus et sanctus iohānes defuncto bosa viro multe sanctitatis et humilitatis episcopus pꝛo eo eboꝛaci esset substitutus ad consecrandam ecclesiam rogatus aduenieus: misit de aqua

illa benedicta vxori cuiusdã comitis in-
firmitate grauissima quasi ad mortẽ lã-
guenti: precipiens vt de illa gustaret et
vbicũqꝫ dolorẽ inesse sentiret de ipa aqua
eam lauaret. Quo facto: sana surrexit.
et vires se recepisse sentiens leta episco-
po poculum obtulit. Rogatus a quodã
comite vt visitare dignaretur filium su-
um infirmum ⁊ benedicere intrauit ⁊ vi
dit eum mestis omnib⁹ iam morti proxi-
mum positumqꝫ loculũ iuxta eum i quo
sepeliendus poni deberet ⁊ benedixit eũ
Sedente post hec ad mensam episcopo:
misit puer ad dñm suum rogans sibi vi-
num mitti quia sitiuit. Gauisus ille qꝛ bi
bere posset: misit ei calicem vini ab epis-
copo benedictum. Quem vt bibit conti-
nuo surrexit et induens se intrauit et sa-
lutauit episcopũ dicens: qꝛ ipse quoqꝫ de
lectaretur manducare cũ eo ⁊ bibere. Re
sidebat/ vescebatur/ bibebat ⁊ letabatur
quasi vnus ex eis. Famulus eni xp̄i he
rebaldus in clero sancti episcopi aliquã-
do conuersat⁹: postea vero abbas mona-
sterij qđ est iuxta ostiũ tine fluminis effe
ctus miraculum i seipsum factũ in hũc
modum narrauit. Cũ eni in primo ado-
lescẽtie tempore in clero illius degerem
sed animum perfecte a iuuenilibus ille-
cebris non cohiberem: cõtigit die quadã
nos iter agentes cu illo deuenisse in viã
planam et amplam aptãqꝫ cursui equorꝫ
Ceperuntqꝫ iuuenes maxime laici postu
lare episcopũ vt cursu maiore equos su-
os inuicez probare liceret. Cum magna
demum instantia illis acquiescẽs facite
inquit si vultis: ita tamen vt herebald⁹
omnino se abstineat. Porro ego diligen-
tius obsecrãs vt et mihi certandi cũ illis
daretur copia: nequaq̄ impetrare potui
lasciuo tamen superatus animo animo
ludentib⁹ me miscui: ⁊ simul cursu equi
concendere cepi. Quod dũ agerem: audi
ui illum post tergum mihi cũ gemitu di-
centem. O q̄ magnũ ve facis mihi sic eq̄-
tando. Et ego audiẽs: nihilomin⁹ ceptis
vetitis ꝑseueraui. Nec mora dũ feruẽs
equus quoddã itineris concauũ magno
impetu transiliret lapsus decidi: et mox
velut mortuus sensum penit⁹ motumqꝫ
omnẽ perdidi atqꝫ fracto pollice capitis
quoqꝫ iunctura soluebatur. Vomebam
aũt sanguinẽ eo q̄ interanea essent ruen
do conuulsa. Episcopus aũt de casu meo
et interitu dolẽs capiti meo manũ posu-
it et signo crucis me signauit. Cũqꝫ fusa
oratione me sedentem ⁊ loqui valentem
videret: diuino instinctu admonitus in-
terrogauit me an me esse baptizatũ abs-
qꝫ scrupulo nossem. Cui cũ nomen pres-
biteri a quo me baptizatum nouerã dixi
si ab illo inquit sacerdote baptizatus es
non es perfecte baptizatus. Noui namqꝫ
eũ quia cum esset presbiter ordinat⁹ nul
latenus propter ingenij tarditatẽ potuit
catezizandi vel baptizandi ministerium
discere propter quod ab huiusmodi pre-
sumptione ministerij quod regulariter
implere nequibat omnino cessare prece-
pi. Quo dicto: eadẽ hora me cathezizare
ipse curauit. Factumqꝫ est vt exsufflan-
te illo in faciem meam confestim me me-
lius habere sentirem. Vocauit aũt medi
cum et dissolutã mihi emigranei iũctu-
ram componere atqꝫ alligare iussit. ⁊ ac-
cepta eius benedictione conualui: et nec
multo post baptismi gratiam consequu-
tus sum. Sancto enim episcopo presen-
te vas vino plenum ad terram de mani
bus incaute tenentis cecidit et medium
crepuit: vinum tamẽ quod intus erat il
lesum permansit. Iuuenẽ quẽdam mor
tuũ int̄ alios sacro crismate liniuit et de
morte ad vitã restituit. Demoniũ simili-
ter a quodã expulit: ⁊ infirmos vbicũqꝫ
reptos sanos suis precib⁹ ⁊ benedictione
effecit ⁊ quotq̄t vestimentũ cũ fide tãge-
re poterant celerem sanitatem infirmita

sio sue se suscepisse gaudebat. Cũ iam autẽ in vtraqꝫ sede hagustaldẽsi videlicet et eboracensi annis triginta trib⁹ cũ pro senectutis grauitate min⁹ episcopatui administrãdo sufficeret: ordinato in episcopatu eboracensi cũ toti⁹ populi electione Wilfrido presbitero suo: ipse in monasterio suo in silua deirorũ siue beuerlaco consilio abbatis bruthuni in omni sanctitate permanẽs vsqꝫ ad obitũ suũ: nonas maij migrauit ad dñm. Sepult⁹ est aũt in porticu sancti petri eiusdẽ monasterij: et hoc anno dñi septingentesimo vicesimo primo. In porticu scti michaelis eboracensis dũ adhuc supstes oratiõi vacaret spirit⁹ sctũs: columbe specie radiũ solis candore vincens ante eum super altare resedit. Cũqꝫ multi in ecclesia stantes hanc lucẽ stupefacti cernerẽt: diacon⁹ noie sigga ad ostium portic⁹ currendo festinans: vidit episcopũ in oratione stantem et porticũ sancti spirit⁹ fulgore intus inflammari velut igne. Moxqꝫ facies eius scti spũs ardore percussa est: et cutis in rugam maxime retracta. Qñ sanctus episcop⁹ diuinitus agnoscẽs accito ad se diacono faciem ei⁹ manu palpãdo saluti reddidit: precipiẽs ne hãc visionem patefaceret ꝙ dũ in hac vita morta li supstites esset. Post obitũ suũ multa p ipso miracula ostẽdere vsqꝫ in hodiernũ diẽ dignat⁹ est dñs inẽ que pueros duos cecitate a natiuitate pressos illũinauit/ contractas mulieres binas gressib⁹ restituit. Mulier quedã sup feretrũ scti iohannis crimẽ piurij cõmittẽs amẽs efficit. Iosori tãdẽ reddita videbat sibi ꝙ btã virgo maria cũ quodã epo põtificalib⁹ induto eidẽ assistebat et os suũ quodã pãno tergẽs sctõ iohãni dixit. Johẽs remitte huic mulieri ꝙ temere p te iurare nõ timuit. Qui rñdit Ad pceptũ tuũ dñia dimitto Et mox funiculus quo manus mulieris erãt ligate in terrã subito rupt⁹ cecidit: et mulier expgefacta sanatã se sẽtiẽs gratias deo egit. Anno autẽ dñi millesimo tricentesimo duodecio de tũba scti iohis oleũ emanare vsqꝫ in horã diei sequẽtis tertiam nõ cessauit et multos egros inde linitos meritis viri scti saluz recipere fecit. Infestãtib⁹ regẽ ethelstanũ scotis in manu valido: cõgregato exercitu beuerlacũ adiens aũt tumbã scti iohis prolix⁹ orabat Et surgens corã clericis ecclesie nobilibusqꝫ multis ita cũ magna humilitate affat. O scte iohes cõfessor glose qui tot virtutib⁹ et signis mirãdis i terra pfulges te suppliciter deprecor et exoro quatin⁹ in hoc necessitatis articulo mihi subuenire digneris vt p merita et intercessionem tuam inimicorũ meorũ infestatiõnẽ te patrocinãte supare valeã. Et extrahẽs cultellum suũ de vagina: posuit illũ sup altare dicẽs. Ecce vadiũ meũ corã te pono qđ vita comite in reditu meo recipiẽs ecclesiã tuã munerib⁹ honorificabo et redditib⁹ augebo: si mediãte tuo auxilio supernatis hostib⁹ victor rediero. Fecit autẽ rex qđ vouerat bexillũ de eadẽ eccłia sibi pferri et audito ei⁹ aduẽtu: scoti angliã deserũt et vltra mare scoticũ se trãsferẽtes ei⁹ aduẽtũ expectãt. Regi aũt fixis supra ripã fluminis tẽtorijs: apparuit i visu quidã põtificalib⁹ indut⁹ sic dicẽs. Ethelstane rex festina mane flumẽ trãsire: ego sum iohẽs eps noli timere: ecce victoria i manu tua est quã tibi nũciare veni. Mane ita trãsita aqua et cõserto graui plio multis scotorũ i ore gladij occisis rex let⁹ effectus grãs egit deo. Et rex vero qui rex scotorũ incõpuls⁹ cõtra eũ surrexerat cõgregato exercitu cõtra inimicos pcedẽs deum rogauit vt pce scti iohis aliqđ signũ ostendẽs osñderet quo psentes et futuri cognoscere possent/ scotos de iure anglis debere subiugari. Vñ rex cũ gladio suo percussit scopulũ quedã iuxta dunbar castrũ et vsqꝫ hodie ad mẽsurã vlne ex ictu causa

Rex itaqȝ adepto de inimicis triūpho re-
diens pacē sctō iohāni ob oībus tenendā
instituit: quā infringere nulla ratiōe vl-
lo tpe liceat. Unū miliare ad hāc pacē te-
nendā metam statuēs assignauit: et qui
hāc pacē in aliquo vel erga aliquē viola-
re presumeret: octo libras ecclesie scti io-
hannis persolueret. Qui infra tres cru-
ces lapideas ad introitū beuerlaci ab eo
dem rege erectas pacē violaret: viginti-
quatuor libras psolueret Qui vero infra
cimiteriū pacē ecclesie infrigeret: septua
gita duas libras psoluere artaretur pro
satisfactione. Et qui in psentia reliquiaꝝ
nephas tale ausus fuerit cōmittere: soli-
us dei miseratiōi ac iudicio cōmittēdus
sit: et iudicādus sicut enormis lāguor im-
mēsa curatiōe indigens. ¶ Narratio.

Illis dieb⁹ cedwalla rex occidentaliū sa
xonū cū genti sue duobus annis strenue
pfuisset: relicto imperio propter dñm re-
gnūqȝ ppetuū romā venit: hoc sibi glorie
singularis desiderās adipisci: vt ad limi
na apostolorū fonte baptismatis ablue-
retur: in quo solo didicerat generi huma
no vite celestis patere ingressum: simul
etiā sperās quia mox baptizatus carne
solutus ad eterna gaudia iā mūdus trā-
siret. Et factus est ita. Nā a sergio papa
baptizatus die sabbati pasche: anno dñi
sexcētesimo octogesimonono: in albis ad
huc positus languore corripitur et duode
cimo kalēdas maij a carne solutus: bea-
torū regno in celis sociatur. Cui etiā tpe
baptismatis papa memoratus petri no
men imposuit: vt beatissimo aploꝝ prin
cipi: ad cuius sacratissimū corpus a fini-
bus terre pio ductus amore venerat: eti
am nois ipsius consortio iungeret. Se-
pultus est aūt in ecclesia scti petri aposto
li anno etatis sue tricesimo. Iubēte pon-
tifice epitaphiū in ei⁹ monumēto in quo
memoria deuotionis ipsius fixa per se-
cula maneret: hoc modo scriptū est.

¶ Culmē opes sobolem pollētia regna tri
umphos
Exuuias pceres menia castra lares.
Queqȝ patrū virtus et q̄ congesserat ipse
Cedval armipotens liquit amore dei.
Ut petrū sedēqȝ petri rex cerneret hospes
Cui⁹ fōte meras sumeret alm⁹ aquas
Splendificūqȝ iubar radianti carperet
hausto
Ex quo viuificus fulgor vbiqȝ fluit.
Percipiens alacer rediuiue premia vite
Barbaricā rabiē nomen et inde suum.
Cōuersus cōuerti ouans petrūqȝ vocari
Sergius antistes iussit vt ipse pater.
Fonte renascentis quē xpi gr̄a purgans
Protinus ablatum vexit in arce poli.
Mira fides regis clemētia maxia xpi
Cuius cōsiliū nullus adire potest.
Sospes ei veniēs supmo ex orbe britānī
Per varias gētes per freta perqȝ vias.
Urbē romuleā vidit templūqȝ verendū
Aspexit petri mistica dona gerens.
Cādid⁹ inter oues xpi sociabilis ibit
Corpe nā tumulū mente supna tenet.
Cōmutasse magis septrorum insignia
credas
Quē regnū xpi promeruisse vides.

¶ Cedwalle aūt successit in regno yne rex
de stirpe regia: qui cū triginta septē an-
nis regnasset: relicto imperio ad limina
beatorū apostolorū pōtificante gregorio
profectus est: cupiēs in vicinia sanctorū
locorū ad tēpus peregrinari i terris quo
familiarius a sanctis recipi mereret in
celis. Illis enim diebus plures de gēte
anglorū nobiles: ignobiles: laici: clerici:
viri ac femine certatim romā: aīe sue sa-
lutis gratia vel instructiōis causa profi-
cisci cōsueuerūt. Nō magne virtutis ac
meriti tēpestate illa estimabatur.

De sctō Iohāne de brydlyngton cōfesso.

SAcratissime recordatiōis iohan-
nes prior brydlyngtoniēsis: cui⁹
votiua celebritas mirifici splēdo

tis radijs vniuersalem peroꝛnat ecclesiã
militarẽ: veluti colũpna inflexibilis in fi
dei base firmiter radicata cũctoꝛũ moꝛta
liũ caducã flexibilitatem cõsolidat ⁊ sup
poꝛtat gratiosi solaminis interuẽtu. Hic
floꝛide iuuẽtutis exoꝛta primoꝛdia peroꝛ
nãs virtutibꝰ: excussis abditis vitioꝛũ:
viã aggressus timoꝛis deifici alteriꝰ to
bie imitabilia amplexans vestigia spei
⁊ charitatis fructibus maturescẽs: sacri
flaminis insigniter celebꝛatur sacrariũ
singulare. Crescẽte itaq; tpis interuallo
a pijssimis parẽtibꝰ enutritus: studijsq;
imbutus liberalibꝰ: in bꝛeui coeuos pꝛe
currens veloci cursu bꝛauiũ adeptus est
dialetice peroptate. Nõ solũ vero in am
plexu scientiarũ applaudens immo cele
stibus intellectualiter suspirãs auidius
dum oxonijs ꝑsisteret studiosus: omissis
frequẽter altercationibꝰ sophismatũ in
quisitiuis: templũ sui spũs supꝛemo pꝛin
cipi dedicauit: in dei ⁊ ꝓximi feruoꝛe fer
uido deuote suspensus: vt quidẽ veridico
rum cõstudentium relationibus audiui
mus: in etate iuuenili deo coꝛdialiter de
ditus: cõtra illatas sibi iniurias: minas
⁊ oppꝛobꝛia: mitis: pacificus ⁊ quietus.
Leuitates ⁊ insolẽtias continue declina
uit: magis militare cupiens oĩm creato
ri: q̃ friuolis ⁊ vanis occupatiõibꝰ tem
pus suũ expẽdere vitiose. Tãta virtutũ
pꝛoximitate ꝑcipue enutritꝰ: feliciter na
tus: feliciusq; educatꝰ in comitatu eboꝛa
censi iuxta maritima loca occeani cõmo
ditatibus pꝛeuilegiata ⁊ nõ multũ distã
tia a pꝛefati monasterij situatiõe: cõple
to biennio in oxonia: festinãtius repeda
uit ad pꝛopꝛia: vbi magis supfusa vncti
one gratie: q̃ magistrali infoꝛmatione:
scientiã perquisiuit. Inde senectã indu
ens in ip̃a sua iuuẽtute quod etati matu
rioꝛi defuit supplementũ cõtulit cõuersa
tio virtualis. Sicq; pꝛopter sciẽtie matu
ritatẽ ⁊ moꝛũ laudabilitatẽ: quidam opi
nione mũdana famosus: diuitijs abun
danter pꝛeditus: ip̃m sup filios suos ma
gistrũ disposuit ⁊ alumnũ: nõ solũ ad ru
dimentũ subditoꝛũ: immo etiã ad exclu
sionẽ vitioꝛũ. Cõsiderãs igitur tenellam
lilij substantiã: spinis pũgentibus facili
ter perfoꝛari timẽs exasperatos aculeos
lasciuie tẽpoꝛalis vicesimo etatis sue an
no: religiose vite visitatus incẽdio pallio
virtutũ peroꝛnatꝰ in xp̄i sempiterno ser
uitio ꝓposuit militare. Intuẽs igit̃ quo
tidianis nutibus oculoꝛum inter mũda
les diutinas lites ⁊ discoꝛdias seminari:
memoꝛialiq; pꝛospiciẽs certitudine abel
⁊ cayn ab vnico patre genitos: colũbam
⁊ coꝛuũ in archa insimul cõmoꝛãtes: ysa
ac ⁊ esau simul ludẽtes: a radice fontali
ꝓpaginis humane virtuosos ⁊ vitiosos
inuicẽ cõmisceri pꝛesentisq; vite milita
ris blãdimẽta noxia cõsiderãs ⁊ trãsito
ria: mũdiales curas despiciẽs: monaste
riũ intrauit bꝛydlyngtoniensi. Ubi cum
gaudio gratãter receptus: velut angeꝰ
celitus emissus habitũ suscipiẽs regula
rẽ: in moꝛũ pꝛobitate splendidus enituit
⁊ velut sacri flaminis caloꝛibꝰ incalescẽs
nobiliter viguit in obseruãtia regulari.
Iuxta eteñ tenoꝛẽ tube dñice decẽ totꝰ
coꝛdis totius ⁊ aĩe viscerosis viribꝰ am
plexatus mente suspirãs ad celica: oĩa
postposuit sc̃li ruinosa vndiq; diuisa gra
tia perlustratus. Erat enĩ humilis: obe
diens: charitate resplendẽs: mundũ con
tempnẽs: abstinẽtia rigidꝰ iusticia indu
tus: cõtinentia perspicuus: vigilijs fre
quẽtatus: oꝛationibus strenuus: spũ fer
uidus: verbis ꝓuidus et maturus: spei
firmitate gaudẽs: ⁊ dño sine intermissio
ne deseruiens: a vanis ludis abstinuit.
Uano solatio repletis alijs vtpote tali
ter exercitatis: ipse aut̃ oꝛonibꝰ: aut stu
dio frequẽtius insudabat: minimas reli
gionis obseruãtias nullo mõ transiliẽs:
quas in vltimo spiramine: suis fratribꝰ

cōmendabat attentius obseruari. Tāte etiā humilitatis firmamēto fundat⁹ est: vt diuini seruitij cōsonam simphoniā cū omni cordis intētione psolueris: cuiuscū ꝗ alterius curā totis animi conatib⁹ et exercitijs studiose perimpleret. Quē nominis sui signaculo tāta vicinalis grē signauit affinitas ꝙ mundialiū curialem incessum humilitatis stipite radicatus penitus recusauit. Uirtualis igiť dignitatis dextera presignitus pretētoris elemosinarij ⁊ supprioris curas ordinabiliter dispēsauit Ab alijs quidē officijs: quibus fluxus seculares tempestuose influebāt ipm ad tempus celestis dispēsationis manus septrigera pseruauit: ne per labiles lapsorū labores: nouitas mentis virtutū pgenie perornata: false dilectionis degeneraret in tenebras. Sicqꝫ protector promptissim⁹ noe preseruās de diluuio: loth de celesti incēdio: isaac de iminente gladio: ioseph de calūpnia mulieris et custodia carceris: moysen ab egyptijs: raab de excidio ciuitatis: ionā a periculo submersionis: susannā a testibus falsis: danielē a leonib⁹: tres pueros ab ignib⁹: tam regularē viuēdi formulam a potestate seuientis seculi feliciter pseruauit. Interea accrescente tante bonitatis fama volatili per regionis spacia amplior a cōtigit mōasterij prepositū in manus cōfratrū prior at⁹ officiū resignare. Cūqꝫ validus oīm mutuusqꝫ consensus per voces singulas scti spiraminis insufflatione in ipm cōflueret: tam catholicū dei athletā dignū reputarūt ⁊ debita electiōis forma elegerūt tāti oneris supportare laborē. Qui prout fuerit spū humillimus taliter respōsum exarauit. Quid pigmeā insufficiētiam proponitis erigere in structurā edificij militātis ecclesie. Quid cecitatis abisso submersum existimatis hostiles excubias oculariter preuidere. Quid canem mortuū non potentem latrare putatis luporꝫ isidiosas cautelas cōstringere. Nūquid debite circumspectionis oculis preuidetis: ꝙ i defectu tintorie defensionis vineam dñi fraudulenti vulpes demoliūtur ⁊ destruūt. Igitur mortifera clade ignorantie inuolut⁹ ꝗꝗ colūpne ligatus diuersisqꝫ supplitijs lacerat⁹ prefati officij nō acceptarē excubias. Quib⁹ excusationis titulis i medium diuulgatis in alium publicata est stabilitas electionis. Quē infra breuem annorū reuolutionē portione mortali clade percussum pestilētie: mors hūane conditionis deuastatrix vital dispositionem cōpescuit cōsummare. Uolēs igiť increate sapientie puidentia salutaris lucernā tanti luminis fulgorib⁹ vndiqꝫ plustratam virtutū vernantia mundare maculas tenebrarū et lucis sue radios oculis expādere mortalib⁹: scda vice libera confratrū singulorū voluntate in gradū pristinū solēpniter est elect⁹ dño singula dispensante. Qui ponderis intollerabilē cōsiderans grauitatē egre ad tps sustulit spūs estuationē. Tādē diuini solatij hauriens perfusam dulcedinē superna informat⁹ gratia cōcipiēs maiorē etatis maturitatē et prouidiorē discretionis deliberationē: cōsiderāsqꝫ quāto laboriosior instantis peregrinationis incessus est tanto p gratiā esset nobilior triumph⁹ tirannidis infernalis oneris iugū suspendēs in humeris cōfidens in clementia saluatoris. Confirmatus in gradu prioratus qualiter in agendis se gesserit nostra modicitas sufficienter nō euoluit: namqꝫ famem reficit/ nuditatē vestit/ frig⁹ tēpat/ dolorem solať/ fletus siccat/ oppressos liberat/ carceres reserat/ gr̄am cōciliat/ federa ppetuat/ sopit lites/ differt plia/ auget idutias egris salutē dat seruis libertatē/ menia dilatat/ vsurpato pallio clemētie crudelitatē spoliat cūctas dephendit neqtias ficte virtutis clamide coopec

tas deruta renouat struit edificia agros fecundas ⁊ horrea. Imitanter cepit feruēti⁹ quieti cōtemplationis auscultare cū cōuentu ꝑuigil horis nocturnis parit ⁊ diurnis diuinis oraculis isistēs tā studiose vt auditis cāpanis ad seruitiū tali voce lamentabili dedit⁹ negotijs secli sepius aures ꝯtrā astātiū occupauit. Nunc aspirat spūs alias ꝓpedit⁹ ceteris cū comitib⁹ ecclesiā frequētare. Sic rachelis amplexib⁹ cōgaudēs cō feruore ꝙ lye diligentiā nō spreuit ꝑimplere Hoc igitur ꝓclarissimū magnifice resplendētie sid⁹ ꝑspicuū adueniente hora qua solaris claritatis lāpas splendiflua aurore nubilosas tenebras excutiēs aureos radios visui sensitiuo terrestriū solit⁹ est expādere Oī frigidissimo tp̄e glaciali accēs⁹ feruido incēdio principis siderei dū missarū solēpnia cōtinue persolueret mēte exardescēs estu amoris inexplicabili aliqua exuit vestimēta gelātis frigoris ꝓpter inter ne affectiōis dulcorē feruidū nō sentiēns asprimū circūuentū. Ad cui⁹ lucidissimā cōfirmationē maximis frigorib⁹ terre faciem ꝓoccupātib⁹ de sui capitis culmine fum⁹ exalauit permaxim⁹ ac si aqua suppositis faculis intēti⁹ ebuliret. O incōminabilis ꝟtutis deuotio. O grā largiflua cōditoris irrigans distillātes guttulas amoris. O aiarū vniuersaꝝ ꝓstolata medela q̄s vnꝙ audiuit talia presentis tp̄is vitali labēte curriculo dū principalis plustrator etheree māsiōis tā flagrātis pectoris solatiosū hospitiū sibi thalamū dedicauit. En feruor intīa purēs declinās steriles in pctis: qui fontali sapīa cuncta ꝓspiciēs proprie essentie ꝑpetuali speculo huius cordis ortū deliciosum plātulis ꝟtutū delicatis ꝯplātauit lūie suo ꝓprio fecūdauit ⁊ int̄ cet⁹ angelicos post laborem ꝑpetualit̄ quietauit. Tanto igit̄ sc̄ti spūs fulgore vehement̄ fuerat īflāmat⁹ ꝙ mēte rapt⁹ in ethera corp⁹ velut exanime in mirifico raptu appetēs naturalit̄ ex sua grauitate ad terrā descēdere absq3 aliorū supportamie vix posset subsistere obliuiosam incurrens viuacis aīe conditionē. Nec a mētib⁹ mortaliū subsequētem veritatē stilus incult⁹ cōgrue potuit absentare. Quadā die tāte deuotiōis festiuali ferculo saciat⁹ in capella sua celebrare missā ꝓposuit ꝓprio capellano sibi assistente cū alio seculari ꝓmissis vero secretis orationib⁹ ⁊ meditatiōibus in silētio cōfestim sacerdotalia induit vestimēta. Cūq3 anelo pectore celestis patrie contēplaret̄ dulcedinē oīa ad officiū epistolare ordinarie ꝑimpleuit. Secreti⁹ igitur ꝓposuit capellano vt ipō solo secū remanēte secularē excluderet de capella. Quo facto adeo accēsus fuerat in amore diuino post lamētabilia suspiria vt ꝓpter singularē singultū magis lachrime prorūperēt ꝙ verba in publicū personarēt eaten⁹ ꝙ ꝓpter adurētis dilectiōis ardorē inflammatiuū velut alter euāgelista iohannes in sinu xp̄i deuote recūbens tāto ꝓfundit̄ ibre lachrimaꝝ ꝙ verborū int̄ suspiria lachrimosa nō valēs fuit exprimere. Sed hoc nō virtuti sed infirmitati tēptauit ascribere nolēs capellanū assistentē saltiua vane glorie ipsi⁹ debitā deuotionē patulis aurib⁹ iactāt̄ seculariū ꝓsentare. Unde vere mirabile in tali dignitate sūmissionē tā hūilem in tāta virtute frontē vera ꝑuitate sūmissū hoiem vidē tāto meritorū grege cōpositū vt vnita coītate congaudeāt sublimitas hūiliata ⁊ hūilitas sublimata. ꝟe hūilis i ꝯtumelijs diligēs ingratos bn̄ficijs opprimēs/ vanas laudes adulantiū odiens/ honores fugiens ministrans cū minoribus cum maturioribus socialis. Circa curam gregis sibi commissi vigilanter intendens cōtra temptamina aduersarij suos subditos viriliter animauit exhortationibus et exemplis bonis. Ad onus profecto acceptum

pigritantes cōpescuit religiose gradien
tes diligens cū fauore. Subditos diligē
ter edocuit a domibꝰ officialibꝰ mulierꝝ
excludere consortia ne mēte vacātes libi
dini morosa cōtinuatiōe a beatorꝝ colle-
gio fierent alieni. In refectorio prandiū
percepit nisi notabilis causa hospitū pre
pediret noctibꝰ iacens in dormitorio ma
tutinis insistens vigilāter timens si ali-
ter tempus expendissent cū lāpade va-
cua celorꝝ sacra nō gustaret ꝯuiuia. egro
tātes solicite visitauit: eis tpe cōgruo ne
cessaria subministrās. Int hospites sola
tiosus ⁊ sapiens mature circūspectiōis
oculis cibaria distribuēs inter fercula de
liciosa solo pane se reficere sepissime con
sueuit. In quo facto spargibilis iactātie
fumū nō affectās voluit cibaria scinde-
re que priuate ponēs in vasculo noluit ī
stomachū recipere: vero amore spūs car
nē maceratiōe castigās. Erat nāqꝫ ī ver-
bis fructuosus nō friuola audiēs sꝫ vti-
lia scripture sacre feruidus degustator.
Consuetudinē conseruās cōpletis matu
tinis reliquā noctis portionē studio deuo
tionis ducere peruigilem deo soli mēta-
liter cōscius assidue perscrutās actꝰ quo
tidianos eiulatu flebili. Sic meditando
⁊ ꝯtemplando vsqꝫ ad tps celebrationis
misse in aurora nobiliter occapatꝰ. Pre-
armatꝰ contra vitia grās oim conditori
insigniter ministrauit. Tante deuotio-
nis igne preaccēsus virtutū culmīe sub-
limatus orationibꝰ solertissime occupa-
tus/benignitate repletus: vixit circūfu-
so solatio perpetui iubili etheree regiōis
Cuius modestā patientiā maximis tem
ptationibus cōprobatā consequens expe
riētie aduersantia certissime declarabit.
Unicus de fratribꝰ in eodē monasterio
vitam professus regularem indignatio-
nis stimulis superfluose exagitatꝰ ⁊ cō-
motus enormiē in aula vbi prefata mā-
suetudinis colūba cum circūstātibus cō-
municauit familiaribꝰ protectus ascen-
dit presumptiōis clipeo ⁊ inflatiuo infla
tionis spiritu plurima distorquens cōui-
cia benignitatis beatificū patronū cōmi
nationibꝰ ⁊ querulosis clamoribꝰ ad ira-
cundiam ꝓuocare nitebaꝛ. Qui simpli-
citate vt fuerat repletꝰ columbina fellia
offensiue iracūdie pocula prouocare de-
clinans: cūctis circūstantibꝰ īfestināter
attonitis minimo sermonis titulo nō re-
spondit. Unus vero cū scō familiarius
in agendis preelectꝰ properanter subse-
quentia prorupit in verba. Cur tam gra
uia tamqꝫ patimini onerosa dū solo ver-
bo vinculi obediētialis hunc ad claustri
gradum confestim potuistis remittere.
En sententias defensoriis propugnacu-
lis palliatas vndiqꝫ circūuoluit. En de
fouea hericii occulciorilqꝫ malicie latibu
lo inocētiā ꝓsternēs ꝑflati tumoris sibu
lus emanauit? Cur dehonestati honoris
irreuerentiā nō percipitis? Cur tāte ma
licie sobolem non expugnatis? Cui veri-
dicum exemplar patientie ad instar bea
tissimi iob spiritualis sigilli ymagine de
fensorie consignatus responsum regula
re tale dedit. Cum inquit ignee tede ex-
estuantes domorū tecta transcendūt: flā
migeris alis altiora aeris penetrantibꝰ:
nunqͥt mature deliberationi foret impu-
tandum tanti caloris vehementie cōbu-
stialia superaddere plurima? Num qui
ignem copiosum accenderet domū cōsu
mendo cōbureret? Iste ad presens estuo
sissimo ire incendio palliato fronte incā-
duit: et si tali adustioni ignee superadde
rē faculas verborum comminātium ve-
hementius accensus in semitam rectitu
dinis non esset charitatiue reducendus.
Sed subtractis tam immensi caloris ia
culis ad tempora reformationis delibe-
ratorie veniemꝰ. Et his modificatis im
motus recedēs dauid spiritualem cytha-
ram consonantiam sacre scripture infla

nie ſaulis temperantiam manibus acce
ptauit. In qua ſufficientia armonie deli
ramenta veſane inuidie exheredare didi
cerat. Quis queſo tam dilate benignita-
tis conſtantiam nõ miretur: dū comple-
xionis colerice ſcintillis eidem vitio na-
turaliter diſpoſitus nature iura tranſcē
dens perfuſiõe gratie ſideree naturalis
diſpoſitionis errorē eliminãs rumoſum
imitabilem xp̄i ſectatorem ſe fideliſſime
comprobauit. Igitur ſcripturarū ama-
tor ardentiſſimus probatiſſimorū docto
rū eccleſie libros ſtudioſe perlegit ⁊ per-
legendo retinendos memorie cõmenda-
uit. Sic diſpenſauit temporalia q̄ cõnu
bij ſpiritualis cum xp̄o vincula non diſ-
ſoluit. Ocioſitatē cuiuſcū𝔮ꝫ vitij nutri-
cem diligenter excutiens pro inſtãtis vi
te reuolutione aut marthe labori vel ma
rie gauiſo merori cõtemplabiliter deſu-
dauit. Accedente tempore vnꝰ de ꝯfra-
tribus a quodam mercatore pro nõ modi
ca ſumma pecunie capam emit ſumptu
oſam. Qui poſtea venerabili cõqueſtus
eſt priori q̄ mercator ille votiua firmita
te diſſoluta intollerabilem ſibi offerebat
iniuriam Cuiꝰ ſuſpendendã ſuperbiam
⁊ elationē piſſimus paſtor elimarē diſpo
nens cõſiderans intime ſicut rubigo fer-
rum deuaſtat / tinea veſtem dilaniat / fel
lactis dulcedinē infeſtat / venenū melli-
cum dulcorem amaricat: ſic ſuperbia re-
ligioſam humilitatem expugnat vt ſu-
pradictus religioſus a tã ſumptuoſi ap
paratꝰ nouitate deſiſteret: manu corpo-
ri proprio iniecta talem ex premiſſis in-
tulit concluſionem laudabilē. Nimis in-
quit valoris eſt capa precij ſex ſolidoruꝫ
ad inuoluendum tante putredinis cada
uerū viliſſimum volens in hoc exempli-
ficare vt ſpreto pallio ſuperbie ſubiectꝰ
in patre informaretur humilitate vireſ-
cere. Quidam etiam ſibi ſugeſſerant in-
ſtantius q̄ ꝓpter prelatie penulas eme-

ret precioſas quibus mundi decorē orna
tius indueret. Quibꝰ pater humillimū
intulit reſponſum: pellicule inquit agno
rum noſtri corporis molem ſufficienť cli
peant a frigore nolens eorū perſuaſiõi-
bus vacuis retorqueri qui ſecularis põ-
pe vitio triumphato in ſui contēptu per
ſeuerans vires percepit adulterãtis ſu-
perbie damnatiuas. Hic igitur amãtiſſi-
mas diuine legis ſententias exeſtuãs vi
tas patrum prouidiſſimorū perlegēs ex-
cubanter in illū ſcripture titulū ocularē
porrexit aſpectū quo cauteloſus ille ſer-
pens antiquus tortuoſa tirannide quen-
dam ſolitarium viſitauit viſuali effigie.
Quorū verborū tenorē venerabilis me-
morie Willelmus Sleghtholm. tunc tē-
poris capellanus mõ vero ſctitatis emi-
nentia choruſcis miraculis idem mona-
ſteriū condecorat et exuberãter adornat
diſcretius intuens huius queſtionis mo
dulum patri ſanctiſſimo propalauit. In
terioris hois anxiꝰ intellcu admiror non
modicū quare anguis ipſo tortuoſus ſi-
cut antiquitus videbatur nõ videtur ab
hominibus tēporibus in modernis. Cu-
ius queſtionis ambiguū paternalis pru
dentia concito reſoluebat. Antiquorū in
quit patrū corda non vana ſophiſtica𝔮ꝫ
gloria perluſtrata immo gr̄a celica diui-
nitus irradiata frauduloſas inimici ma
chinatiões īſidioſe cognoſcētes velut pu
giles īuictiſſimi ferociť expugnarūt mor-
tales excubias īimici iõ difficillia tētatio
nis ꝑlia ipis offerēdo ſilitudie ꝓdigiali
extraneatiſ𝔮ꝫ icurſibꝰ ipſos cõminatorie
tētauit i pctis imergē. Sꝫ q2 ipiꝰ placi-
tie tpibꝰ icurſiuis paratiꝰ obedimꝰ iõ ſe
cretaꝝ tētationū iaclis excitatos faciūt
ſubito ſubcūbere abſ𝔮ꝫ facie mõſtruoſa
Floruit igiť flos iſte ꝯnãtie flagrans in
diuo iubilo odore ſuauiſſio: catenꝰ q̄ ꝓ-
ter celeſtis guſtꝰ dilatatã ãpliationē ad
releuamē iſtiꝰ hois ãglie ꝑfectiores dei

nibus terre maturarūt audire sapientiā
salomonis. Estimantes felici se statu re-
migare si tā dulcescentis dei famuli elo-
quio potirentur. Inter quos quibusdā
cōquirentibus cur statū perfectioris re-
ligionis affectuose non appeteret cuius
obseruantijs inhiaret intimo cum sudo
re. Quibus prouid⁹ pater respondit. In
omi religione cūcti superne patrie inces-
sabilia gaudia possumus contemplari et
virtutib⁹ increscere sed fateor me p̄sen-
tis regule essentialia non debite perim-
plisse. Igitur insolētie operā redderem
si laxatis habenis incedens minima non
obseruans strictiorib⁹ ligamētis me con
necterem ad altiora perimplēda. Inter
taz salutaria monita requisit⁹ que regu
larū esset constantius adimplenda cōfes-
sim intulit voce consultatoria. Euāgeli
um inquit iohānis oēs regulas reforma
tione saluberrima antecellit vt dn̄a. O
virum memoriter commēdandū int̄ tot
procellose vite dispēdia vicissitudie amo
ris sublimatū super astra cōsiderantem
quicqd presenti cursu ꝑcipim⁹ in nihilū
deueniet tanq̄ aqua decurrēs ꝛ sicut som
nia transitoria peruolitabūt oia. Precla
ra euāgeliste carmina sibi pro viuēdi for
mula exemplariter coaptauit. Sicuti et
inter quatuor aurigas curr⁹ euangelici
iohannes aquilari volatu p̄ ceteris sub-
tiliora trinitatis misteria pēnis contem-
plationis fiducialitur propalauit: sic no-
stris in temporib⁹ alter euāgelic⁹ iohan-
nes celestiū misteriorū singularis secre-
tarius supeminēti ꝯtemplatiōis volatu
terrestria recusās se celestib⁹ coaptauit
Ad cui⁹ probabilē ꝯfirmationē veritatis
subsequētis pariformitas elucessit. Nā
q̄ cū diuersa maneria monasterio ꝑtinē
tia visitaret officio purgēte diuertit ad
quādā reclusam in comitatu richemun-
die vt int̄ tot imergētes occupatiōes coi-
catiōe delectabili aiam interi⁹ inflāma-
ret. Eadē v̄o reclusa nocte p̄cedēte visiōe
imarcessibili cōfortata huic p̄ri glorioso
eādē cōsolatorie exponebat. Prosperi in-
quit in nocte vmbrate caliginis dū luna
ris glob⁹ nr̄i hemisperij ascensum lōge
dissimulauit. Et ecce aq̄la mirifici deco-
ris alis expāsis humilit̄ domū istā circū
uolauit in cui⁹ rostri acucie breue pēdu-
lum efficacit̄ extēdit cui⁹ scripture fecū
ditas nr̄m talit̄ illuminauit intellectum
Ih̄s est amor me⁹ cui⁹ visionis ꝓbatissi
mā reuelationē huic sc̄tissimo p̄ri veraci
ter applicauit ꝛ eū hāc eē aquilā ꝓ meri
torū excellētia maturi⁹ affirmauit cui⁹ in
tētiōis stabilitas ab amore mūdi i amo-
rē dei stabilit̄ emigrauit. Cui sc̄tūs intē-
tiōis nr̄e fuerat i accessu vt v̄bis interlo
quutorijs sūmo p̄ncipi placerem⁹ sed iā
nouit experior p tot v̄ba iania vtilitatis
vestigia auscultator vitiorū nr̄arū mētiū
inania sibi nitit̄ preparare festinant igi
tur recessit quē recessū ipatiēt̄ reclusa ac
ceptās pluries est ꝯq̄sta q̄ int̄ mortaliū
ꝯditiōes vix talē repperit q̄ ꝓpt̄ inproui
dā laudationē ꝯcito recessu repijt reme-
diationē. Intrepid⁹ inq̄ rector aiarū ꝛ
moderator inuict⁹ ꝯtra monasterij terri
biles oppssores clipeū exposuit fortitudi
nis. Vñ v̄e vocis enūciatiōe q̄dā funeree
lamētatiōis ad tp̄s fili⁹ excellētissimi du
cis lācastrie ministrator ꝛ seuissim⁹ exa
ctor dn̄m suū velut alter assuerū ip̄e ista
tuat⁹ aman in sui reat⁹ augmentū i rui
nā innocētis mardochei scelerose ꝓuoca
uit ꝛ ex ꝑte dn̄i spū inflat⁹ ceruicoso tāte
benignitati ꝯminatiōes q̄ꝑximas decla
ratorie expssauit i monasterij irrecupa-
bilē lesionē. Cui sc̄tūs ꝯstātia armat⁹ ire
stimulo nō ꝯfract⁹ decoris diui ꝯsonātia
charitatia loricat⁹ tātā est⁹ tēperās vehe
mētiā singla dubitabilia copiose relaxa-
uit et demū p̄misso fortitudis clipeo sta-
bilit̄ ꝯmunit⁹ i hec v̄ba finalit̄ declinauit
Vide iq̄t ne ꝓ sēsuali affectiōe qua dn̄m

familiariꝰ amplexaris propter venena-
tū moꝛsuꝫ ꝗ bona nr̄a quotidie dilanias
⁊ affligis scelerosi finis in inferno patia
ris angustiaꝫ. Quibꝰ plenarie ꝯsūmatis
recedēs solamē inperceptibilis luminis
exoptauit Cūqꝫ auroꝛa noctis obscurita
tē delebat ⁊ reulato vultu moꝛtalibꝰ ocu
lis lucis radios ministraret ꝗ pꝛimitꝰ vul-
tu supcilioso eleuate elatiōis luciferꝝ fue
rat imitatꝰ/mane lauatꝰ effluētis latice
ꝯtritiōis degustat mel dulciflue deuotio
nis firmitate pꝛomittēs infringibili ī po
sterū eidē monasterio fieri se ꝑpetualem
amicū Quē sctūs supna gratia accēsum
ꝯsiderās federe amicitie benigniꝰ saluta
tū in agēdis amatoꝛē reperijt ꝑpetuū et
fidelē. Sic itime ꝯsolatiōis diui spirami
nis imutāt aīas ꝑuersoꝝ/ipas virtuoso
rū vinculās ī amoꝛe ꝗ pꝛimoꝛdialit̄ in ra
mis malitie suos instabiles cogitatꝰ sus-
pēdebāt liuido cū feruoꝛe. Tāte grē ruti-
lātia iohēs volās vt aq̄la ꝯcēdit ad syde-
ra ꝑpetue claritatis cuiꝰ accēsam deuoti
onē cōicāte vita plurima ꝯstant miracu-
la quoꝝ aliqua in p̄siti duximꝰ inserēda.

Cōtigit ō poꝛdinatiua manu cūcta ꝓspe
re gubernātis sctissimo p̄re vigilāter cō
templāte pꝛioꝛatꝰ excubias quinqꝫ mari
narios marine tēpestatis voꝛagine naui
gātes cōtra fluctuū discrimina militare ꝗ
placide quietis poꝛtū ignoꝛātes oīmodā
diutine desꝑarūt. Tādē v̄bis eiulatoꝛijs
deflētes peccamia aīeqꝫ mēoꝛatiue redu
cētes gesta lucidissīa ꝑoptāde suppoꝛtati
onis sctī videlꝫ iohīs adhuc ī coꝛꝑe supꝛa
coꝛpꝰ notabilit̄ triūphātis ipius iuuami
na icessabilr̄ inuocarūt. Et dū excellētē fi
duciā ī tāte stabilitatis āchoꝛā posuissēt
ꝗdam eidē patri sāctissimo ꝑ oīa simil-
limus in lineatione coꝛpoꝛea eis visuali-
ter apparuit in habitu regulari. Et ma-
lum nauis manu stabiliēs gratiosa ī op-
tato littoꝛe nauē felicit̄ collocauit. Quin
qꝫ siquidem viri pꝛo liberali refugio con-
solati deliberato desiderio supꝛadctō mo
nasterio remotis īpedimētis ouāt̄ decur
runt supꝛadcti p̄ris clementiā retētiꝰ vi-
sitare. Cūqꝫ veloci passu ecclīam ingra-
derent̄ sctō patri obuiam ꝓcesserūt ipm
qꝫ cognoscētes ꝑ silitudinē in mari pꝛeui
sam quē visu coꝛpoꝛeo nunꝗ̄ pꝛimitꝰ co
gnouissent ꝓ tam gratiosa liberatiōe in
tā pestifera crudelitate fluctuū pedibus
pꝛouoluti singula oꝛdinate recitātes si-
bi gratias deuotissimas retulerūt. San
ctus tn̄ iohēs ipsos īgeniose pacificauit
admonēs ipsos deo debitas grās exolue
re nihilqꝫ sibi ascribere volēs inanis glo-
rie velamēto labilit̄ resplendere. Igitur
tāte eminētie virtute pꝛeclarū felici sta-
tu celestium cōgaudemꝰ celebꝛare cū in
huius miraculi pꝛiuilegio speciali qua-
dam germanitate gratie cōnecti videat̄
cū sctō nicholao sanctissimo ꝯfessoꝛe qui
ambo ꝑlucide lucerne in mundo degen-
tes cōcoꝛditer bestiales motꝰ coꝛpoꝛis ef-
fugarūt ⁊ eiusdē miraculi fama fluctus
maris expugnarunt nauigantes libera-
uerūt: ⁊ cū petro in mari siccis pedibus
ambularūt. Affectuoso igitur modulo ip
sius exoꝛemꝰ suffragia quatinꝰ tāte bo-
nitatis iuuamine expurgati a fermento
veteris nequitie loti in natatoꝛio penitē
tiali siloe siccis pedibꝰ bonaꝝ affectionū
deuia declinātes trāsgressa coꝛrigentes
vere gloꝛie in celestibus post laboꝛē sola
tio perfruamur. Famā adhuc celebꝛem
huius luminaris inextinguibilis volens
dominus effloꝛare per secula: eandē no-
bilitauit miraculoꝛū illustrium recoꝛda
tione perpetua. Nā cum quidam famu-
lus cū patre beatissimo colloq̄a ꝯfoueret
idē benignissimꝰ pater de vxoꝛis ⁊ filia-
rum valitura familiariter perquisiuit.
Cuiꝰ verbis famulus r̄ndit. Vxoꝛ quidē
cōualescit nimiaqꝫ senectute pꝛeuēta fi
liarum est solatio destituta a qua partus
fecunditatem vlterius visere nō cōfido,

Ad hec sanctus. Reuertere ⁊ uxor et tuū
hospitiū riuulus indeficiētis grē ⁊ qua-
liter uxor se habuerit mihi denūciare nō
formides proximo in accessu. Post breui
orem tēporalis reuolutionis circulū ux-
or materno fructu grauidata duas in lu
cem filias educauit. Quarū alteri post
ptū laboriosū excrescēs gibbositas defor
mitatis radicibꝰ faciē horribilit̄ occupa-
uit. Contigit aūt in reuersione ad mona
steriū eundē famulum cū prefate sancti-
tatis patrono familiare adire colloquiū
a quo prout superius de uxoris perquisi
uit ⁊ cōualescentia filiarū. Cui famulus
respondit. Utinā sanctissime pr̄ alteram
filiarum quā uxor educauit terre sinꝰ ab
oculari aspectu absconderet: qr̄ tante in-
comoditatis anxietate gibbosa deforma
tur in facie ꝙ cunctorꝫ uisui irrecupera
biliter phorrescit. Cui sctūs ait. Ab ori-
ginalis infirmitatis macula baptisma-
li regeneratione depuratā horroris titu
lo non denigres sed cito domū rediēs im
ponas digitum in pricipali uertice mor-
bi sicut nūc digitū tuo fronti impono ut-
qꝫ sanitatē percipiat cōtinuo suffragio-
rum preconio celorꝝ ianuas propulsabo
Qui sanctissimo patri ualefaciens stati
receptus in propria consultationi sancte
iussionis obediens digitū ad morbū ap-
posuit ter continuo tante horribilitatis
macula difformis infra breuis hore spa
cium faciem reddens letiorē euanuit et
discessit Parentes uero prefulgida deuo
tionis facula luminati pro filie sanitate
pristina pium pastorē liberalissimis lau
dibus curarunt extollere. Quos sctūs in
crepanter redarguens cōpescuit ⁊ ipsos
perenni cōncetēs silentio diligentiꝰ com
monuit ne tāte gratie laudē mortalis ui
te periodo alicuiꝰ auditui insererēt pub
licari sed pro collate sanitatis miraculo
lingue ligamēta soluētes oīm plasmato-
ri melos placentie ne cessarent cōcinere.

Quis diuini amoris haustu fōtali refri-
geratū hunc sctissimū confessorē ppetuo
helisei cōmertio in celicis nō cōformet q̄
giezi famulū suū emisit cū baculo ad su-
scitandū mortis iaculo fulminatū cuius
tamē in absentia uigor funeralis non re
cessit: hic nr̄ graciosus heliseus familia-
ri internūcio absqꝫ presentia corporali fi
liā reddidit sospitati famuli mēorati. Ali
as uero dū feruentis deuotionis fascicu
lo calefactꝰ sctōrꝝ collegio mentalit̄ inha
bitaret mulierē febricitantē cōsolari per
uenit quā benedictiōis habundātia ple-
narie reficiēs grauitatis infirme declina
uit supplitia ⁊ mulier dn̄m in sctis suis
benedixit ppter exoptate salutis solatiū
Inuehendus est calamꝰ mentes audiē-
tium promptiꝰ informare quō prefatus
ueridicus palmes in horto paradisi cum
angelis cōplantatꝰ: granorū penuriam
in uita multipliciter effugauit. Acceden
te itaqꝫ tempore quo granorū multipli-
citas recedere ⁊ parcitas eorundē cōsue
tudinaliter inolereret ad locū i quo grana
annualia ab imbribꝰ defensorie seruabā
tur personaliter maturauit. Dumqꝫ fru
menti modicū repperisset aceruum q̄ mo
nasterij sumptibꝰ non posset satisfacere
aduocato suffragio instillantis supernē
dixit stipendiarijs. Istius grani portiōi
uigilantiꝰ custodite cui deꝰ largiflua ma
nu munificentie augmentationem infū
dat itaqꝫ spicarū loculos interioris gra
ni multiplicationem in presenti renoua-
re dignet̄. Collataqꝫ bn̄dictiōe paterna
marthe querelā actiuā in maria uacāte
terminauit. Cōsiderataqꝫ debita eiusdē
mēsuratiōe sub modio nō latuit placidis
sime eiusdē ꝯuersatiōis miraculosa cōte
statio dū frumētū bn̄dictiōis adipe inpi-
guatū suscepit decies incremētū. Postea
cōformis miracli testatō sacrosctm̄ ma-
gnificat ꝯfessorē cū puū ordei cumulū ali
as i mēsuratiōe ꝯsilr̄ augmētauit. Ex

hijs igitur et alijs ꝗ̄plurimis affirmati
onibꝰ nostre fidei sedenti super cherubin
laudes debitas persoluamꝰ ⁊ ex interio-
ribus cordis medullis sibi offeramus li
bamina collaudatiōis: qui tantoꝝ mira-
culorū perlustratione mirifica vitali la-
bilitate nr̄m sctm̄ decorauit nosq̃ in an-
gularibus mundi tenebris desolatos ex
uberanti cōsolatione visitauit. Huiꝰ in-
ꝙ̄ miraculi gratificatio hunc xp̄i vestigi
alem imitatorē cōformit̄ manifestat: dū
vero assertionis iudicio xp̄s paucos pa-
nes miraculose augmētauit ad saturati
onem quinq̃ miliū hominū. Huius viri
sctitas inaudita gratia multiplicauit et
in rei familiaris vtilitatē beatiꝰ prepara
uit. Cuius manifesta probatione dedu-
ctiue elici poterit ꝙ cū xp̄o ardentiꝰ ama
to stabiliter adunit̄ in amore celestis lā-
padis chorusgatione perpetualiter cōfor
tatus. O spiritualis fortitudinis plāta-
tor egregie qui in prelationis honore et
experimentali solicitudine angustias la
boriosas p xp̄o tolerasti: nos miseros ocu
lo impassibili prospiciens lepra vitioruꝫ
pluries maculatos tuis sctis subsidijs ef-
ficias nociua disperdere / vtilia ꝯplanta-
re: vt qui gratiam tanti nois cōtempla-
mur viteriꝰ nō distinguamur mole gra
uaminis peccatoꝝ. O gaudiū salutis ete
ne ecclesiam ꝯfortās nationis anglicane
que nouella ples expectata salute inter
anxios ploratos mesticie laudū preconia
nō cessat concinere dū illustrata miracu
la nostre europe extremitates exornant /
preoccupāt ⁊ letificāt vniuersas. O pri-
mulam virenti folio gratie circūtectam
ꝗ̄ viricestētis miserie mūdialis caduca so
lamina spernere consueuit: quē celestis
agricola ī horto paradisi delectabilis de
centius cōplantauit cuius odorabilis re
dolentia restaurat gradꝰ rectissimos sos
pitatis eiꝰ benignitatē pijssimis suffragi
is exoremus quatinus post deserta exilij
presentis vestigia nostrasq̃ aīas perdu
cat ad abrahe solatia sempit̄na. Ingru
ente poptato tempore quo corruptionis
carnee preliū immineret aīaq̃ gratiosa
pro ipetiali victoria nubes ethereas pe-
netraret: hunc oriēs ex alto visitās mor
bi pestilentialis signo euidenti in latere
ad celoꝝ consortiū inuitauit. Exinde fra
tribꝰ aduocatis in camerā vbi pastor sā
ctissimꝰ mortis angustiā expectauit ince
pit increscēte passione egritudinis ī pau
cis eisdem consulere videlicet vt humili
tatis / vnitatis / ⁊ obedientie integra vin
cula conseruarent. Charitatis ac concor
dantie nitore fulgentes vnanimes cōti
nuarent in consilijs preuidēdis. Statu
ta regularia ac minimas obseruantias
deuotius custodirent ⁊ superueniēte luctu
sui interitus repentini tranquillitatis ⁊
confidentie cōfratrem eligerent in pasto
rem qui mutuo dilectionis et charitatis
eloquio presentem gregē confortaret di-
rigeret ⁊ ꝯseruaret fundatꝰ itaq̃ in euā
gelio ꝙ xp̄s reguli hospitiū noluit intra-
re ne videretur diuitias honorare ꝯside-
ransq̃ diuitis epulonis cruciatus in in-
ferno ⁊ solatia lazari ī sinu abrahe quies
centis amorem diuitiarū detestabilit̄ re-
probauit ⁊ earū cōtemptū in prelatia cō
stitutus subditis exemplauit verbis con
nectens subsequentibꝰ. Auri affluentiā
nr̄a bursa non continet ⁊ supremo condi
tore gubernante cuiq̃ hoim in aliquo nō
indebitamur. Cognoscimꝰ veracit̄ ꝙ cō-
placenter cunctorū aspectus non preue
nimus sed qualiter rexerimꝰ post recessū
fidele percipietis iuditiū ⁊ qualitercūq̃
latratus inimicitie nostros actus repro
barūt horū rubiginosum eloquiū signa
euidentie expugnabunt. Hijs familiarit̄
prosequutis in medio nabso indutus ad
carnem silicio ingrauescēte egritudinis
morsu vipereo accelerant̄ affectauit
dissolui et esse cū xp̄o. Postea quidā mo-

dicus in continenti cameram ingrediēs vbi prefatus pastor tēpora mortis expectauit voce consolatoria taliter erumpebat. Pater benignissime q̄uis ignauescentis morbi ferocitatem nō potestis in sospitatē ꝯmutare capiatis tamē antitodum spiritū ad tp̄s reficere. Cui sanct⁹. Si omnino debemus medicinam recipere parati sumus humili⁹ obedire intime recolens tenorē regule taliter imperātis fiat sine murmure de consilio medicine ꝗ sequitur. Faciat qđ faciendū est pro salute. Recepto itaq̧ cōtra infirmitatis violentiam confortatiuo antitodo experimētaliter percepit oēs spūs interiores paulatim reuiuiscere. Egressis assistētibus post pusillum istorū sermonū cōmendabili snia cepit alloqui capellanū. Modo percipio quomodo a cordis thalamo medicina collata egritudinis molestiam effugauit. Et confestim incūbentis horam resolutionis sibi paternaliter nūciauit. Hec igitur gēma radijs ꝑpetue gratie plustrata tribus diebus continuis vsq̧ ad horam superne limitationis frequentatis angelorū choris ac visionib⁹ consolatorijs meruit cōfortari adeo vt propter assistentium venerationē spirituū celestiū oculis clare cognitionis ac manib⁹ benigne affectionis cōtemplās ad supera pileum super caput sepissime deposuit ac i diuine laudis iubilo polaris celsitudinis consortia salutauit. Tāta vtiq̧ virtutū vernantia purpurat⁹ decem ꝛ septem annis officium priorat⁹ floride gubernauit ꝗ sexto idus octobris sue expectationis tēporalis i hoc deserto anno sexagesimo adueniēte hora primit⁹ capellano diuulgata morte coartante perpetui luminis felicitatē ingreditur in seraphico contubernio perpetualiter cōgaudere. In firmamēto igitur propugnātis ecclesie velut stella relucēs perpetue claritatis varios fulgoris radios exemplariter emittebat. Nā fulgore innocentie ver⁹ abel resplenduit qñ dñs eum premians in celestib⁹ ad abel respexit ꝛ ad munera ei⁹. Erat eni enok munditie quando subtractis vitijs pari passu virtutū cū deo ambulauit: quem tulit diuina magnificentia in paradisi redolētia perpetue stabiliri. Hunc noe spes verissima superius eleuauit quando iuxta mandatū dñicū archā cordis lignis virtutū fabricauit: qua a diluuijs infernalis fluctibus perpetuis gratuito liberatur. Hic abraham per repromissionē eterne felicitatis duos filios enutriuit. Idem monasteriū perlustrātes imitatorijs eiusdem patroni vestigiis per miraculorū choruscationē. En iacob laboris qui moram faciens ꝓ rachele lye laboriosam attiuitatem non despexit iob ꝛ tobias patientie qñ cōtra aduersantes inimicorū machinationes nō peccauit labijs suis pro obprobrij ꝯminatione. Etiam dauid humilitatis. Salomō sapientia qñ dñs sibi contulit cor sapiēs super oēs suos ꝓdecessores. Ezechias penitentia qñ pro minimis peccatis maximā penitentiā sustulit fletu lamētabili lachrimarū. Susannā in castitate dū luxum refrenās corporeū perpetualiter ad diuinam placentiā ocularem conuertit aspectum. Johannes baptista in abstinentia dū inter prandia delicata voluptatē appetitus ꝯpescuit ꝛ restrixit modicis et minime delicatis cōtentatus ad corporis nutrimentū. Igitur in nocte presentis exilij tam preclari luminis stellam prefulgide choruscantem deprecemur vt sicut ipse in eternali fruitiōis iocunditate cū sanctis patrib⁹ letetur i patria nr̄e flexibilitatis aciem contra olifernis tyrānidē faciat in pace victoriā adipisci quatinus excluso sensualitatis vmbraculo i lucis habitaculo post hui⁹ exilij terminū commaneam⁹. Huius igitur sanctissimi patroni a viscerib⁹ dedicatis soluto spū

benignitatis eiꝰ pijssimo interuētu ꝓut consequentis processus materia euidentius affirmabit insignia virtutū inexplicabilia ⁊ egritudinum molestie relaxate auferuntur gratiose. De pluribꝰ namq; obsessis corporibꝰ effugat demonia. Paralisis morbo infirmatos restaurat sanitati. Claudos restituti gressus beneficio ꝯdecorat/cecitatis tenebras exilio relegauit/oculos visus claritate pornās/mortuos plurimos post triduū vita triūphāte victorie roborauit/proprijs suffragijs facies leprosa conspersione maculatas laudabiliter expurgauit/oīaq; morbo⁊ genera poscentiū deuotione preambula liberaliter effugauit. Et si singula q̄ cunctipotentis brachiū pro suo sancto in vita ⁊ post cōsummationē peregrinatiōis firmiter perimpleuit scribere curaremus: fatescentis lassitudinis genitrix morosa dilatatio vr̄os intellectus nimia ponderositate declarationis in dispendiū prouocaret. Pauca tñ consequēter miracula presentialiter conscribentur in quibꝰ ipsi qui sctā deuotione nitūtur feruescere aliqua ad morū edificationē potuerit exemplari: plurima vero alia que dominus in sctō patrono operatꝰ est ⁊ incessāter continuat operari qui cognoscere affectarūt ī eodē monasterio libros reperient quibꝰ innumera beneficio⁊ gr̄a conscribuntur. O immēsurabilis infinitas celice maiestatis qui tui gratissimi confessoris in hospitio cordiali altare redolētis sacrificij tue placentie perornasti eiꝰ crescentibus meritis ⁊ interuentionibꝰ mirificis confer solamen languidis/offer leuamē miseris quatinꝰ labiliū vitiorum excessibus emūdati a tartareis cruciatibꝰ perpetim liberemur. Dēsq; tuū monasteriū benigne visitantes confouere virtuose digneris ⁊ a vitijs preseruare ac cuiuscunq; periculi imminentē aduersitatem ab eisdem mox procul remoueas quatinꝰ te deuote amplexantes tecum in celestibus perenniter vniantur. Tam prouidꝰ igitur confessor magnificus seuissia mortis morsura a seculo relegatus limina cōcendit perpetue hereditatis in celestibꝰ. Anno dn̄i. M.CCC.lxxix. eodem imperatorie cuncta regēte qui cum patre et sancto flamine regnat i maiestate per seculorū secula. Amen.

¶ Sequitur extractio de libro antiquitatis glastoñ. de sancto Joseph ab armathia accepta de libro quodā per theodosium imperatorem inuento in pretorio piti in hierusalem.

[C]Rucifixo dn̄o ⁊ cōpletis omnibꝰ que de eo fuerāt ꝓphetata accessit ioseph ab armathia ille nobilis decurio ad pilatū vt euāgelica prodit historia et petiit corpꝰ ihesu et acceptū inuoluit sindone et posuit in monumento in q̄ nondum quisq̄ positus fuerat. Audiētes autem iudei q̄ ioseph corpꝰ xp̄i sepelierat: querebant apprehendere eū cū nichodemo necnō ⁊ alijs qui aduocati eiꝰ fuerāt coram pilato. Omibꝰ aūt se occultātibꝰ hij duo memorati ioseph videlicet ⁊ nicodemus ostendūt se illis dicentes Quare contristati estis aduersū nos q; sepeliuimus corpus ihesu non bn̄ egistis aduersus iustū neq; recogitastis quanta beneficia erga vos operatꝰ est s; crucifixistis cum ⁊ lancea vulnerastis. Audientes iudei sermones istos apprehēderūt ioseph ⁊ incluserunt eū in cubiculo vbi nō erat fenestra et signauerūt ostium annas et caiphas ⁊ custodes posuerunt qui custodirent eum: nichodemū vero liberū dimiserunt q; ipse solus ioseph corpꝰ ihesu petiit ac principalis intētor fuit sepulture eius. Post hec congregatis oībus per dies

em sabbati cū sacerdotib⁹ ⁊ leuitis cogitauerūt qua morte occiderēt ioseph. Et iusserunt principes anne ⁊ caiphe vt representarēt ioseph. Et aperientes signa ostij nō inuenerūt eum. Missis aūt vndiq₃ exploratorib⁹ inuēt⁹ est i ciuitate sua in armathia. Hec audientes pricipes sacerdotū et oīs popul⁹ iudeor₃ gauisi sūt q₃ inuent⁹ est. Et facientes congregationem magnā scripserūt ad ioseph dicētes Pax tecū ⁊ oībus qui tecū sunt. Scim⁹ q₃ peccauim⁹ in deū ⁊ te: dignare igitur venire ad patres tuos ⁊ filios q₃ admirati sum⁹ nimis de assumtiōe tua. Scim⁹ enim q₃ malignū cōsiliū cogitauim⁹ aduersu₃ te: ⁊ dn̄s liberauit te de maligno cōsilio nostro. Pax tibi dn̄e ioseph honorabilis ab oī plebe. Et elegerūt septe₃ viros amicos ioseph dicētes eis. Dū peruenerítis ad ioseph: salutate eū in pace. Et ita facientes viri illi: dederūt ei libellum epistole. Cū enim legisset epistolam dixit Benedict⁹ dn̄s de⁹ me⁹ qui liberasti israel vt non effunderet sanguinē meū. Benedict⁹ deus q̄ protexisti me sub alis tuis. Et osculat⁹ est ioseph viros suscipiēs in domū suā. Alia vero die ascendēs asinum cū illis venit hierusulē. Quod cum audissent iudei occurrerūt ei obuiā dicētes. Pax in introitu pr̄. Quib⁹ respōdit. Pax vobis oībus sit. Et osculati sunt eū oēs. Et suscepit eū nichodem⁹ i domū suam fecitq₃ ei conuiuiū. Alia aūt die cōuenientib⁹ in vnū iudeis dixerunt ad ioseph annas et caiphas. Da cōfessionem deo israel et manifesta nobis oīa que interrogat⁹ fueris. Q₃ igit cōtestati sum⁹ de eo q₃ sepelisti corp⁹ ihesu ⁊ inclusim⁹ te i cubiculo prope diem sabbati postera die querentes te non inuenim⁹ ⁊ admirati sum⁹ nimio pauore vsq₃ nūc cum te suscepim⁹ ⁊ corā deo manifesta nobis q̄d de te actū sit. Respondens aūt ioseph dixit. Qn̄ me reclusistis in diem parasceue ad vesperū dū starem ad orationē die sabbati media nocte suspensa est domus in qua erā a quatuor angelis. Et vidi ihesū sicut fulgorē lucis ⁊ pre timore cecidi in terram: ⁊ tenēs manū meā eleuauit me de terra/perfudit me ⁊ extergens facie₃ meam osculat⁹ est me et dixit mihi. Noli timere ioseph respice i me ⁊ vide quia ego sū. Et resperi ⁊ dixi. Raboni helias. Et dixit mihi nō sū helias: s₃ ih̄squē tu sepelisti. Et dixi ad eū. Ostende mihi monumētū vbi posui te: ⁊ tenēs manū meā deduxit me i locū vbi sepeliui eū: ⁊ ostēdit mihi sindonē ⁊ faciale in q̄ caput ei⁹ inuolui. Tunc agnoui q₃ ihesus est. Et adoraui et dixi. Benedictus qui venit in nomine dn̄i. Et tenēs manū meam duxit me in armathiam in domū meā. Et dixit mihi. Pax tibi vsq₃ ad quadragesimū diem non exeas de domo tua. Ego aūt vadam ad discipulos meos. Et his dictis disparuit. Post hec fidei feruore animat⁹ nobilis ioseph ab armathia bti philippi apostoli disciplinatui se trādidit: atq₃ ei⁹ salubri disciplina assuēter refert⁹ ab ipso cū filio suo iosefe baptizat⁹ est. Postea vero a beato iohanne apostolo dū ipe predicationi efesor₃ insudaret beate perpetueq₃ virginis marie parūr⁹ delegatus est eiusdemq₃ gloriose virginis assumptioni cū btō philippo ceterisq₃ discipulis interfuit Atq₃ ea que de dn̄o ac de ei⁹ genitrice audierat ⁊ viderat constanter per diuersas regiones predicauit. Multosq₃ conuertens ⁊ baptizās tandē q̄nto decimo post beate virginis assumptionē anno cū memorato filio suo iosefe quem dn̄s ihesus pri⁹ in ciuitate sarath i ep̄m cōsecrauit ad sanctū philippū apostolu₃ in gallias venit. Dispersis eni post ascēsionē dn̄i, discipulis per diuersa regna orbis terrarū vt testat fretulfus libro suo secundo capitulo quarto regum frācor₃ predicandi gratia adiens philosophus:

plures ad fidē xp̄i cōuertit ⁊ baptizauit
Volēs igitur beat⁹ apostolus verbū dei
dilatari: duodecim ex discipulis suis ad
euāgelizandū vite verbū in britanniam
misit qb⁹ charissimū amicū suū ioseph
p̄dictū qui sepeliuit dn̄m vna cū filio suo
iosefe prefecit. Venerūt aūt cū eis vt le
git in libro qui sctm̄ graal appellat̄ sexcē
ti et ampli⁹ tam viri q̄ femine qui oēs
votū vouerūt q ab vxorib⁹ proprijs ab-
stinerent quousq terrā sibi delegatā in-
gressi fuissent. Quod tn̄ preuaricati sūt
omnes preter centū quinquaginta q̄ iu-
bente dn̄o mare super camisiam ipsius
iosefes transeuntes in nocte dn̄ice resur
rectionis applicuerūt in mane. Alijs au-
tem penitentibus ⁊ iosefe pro eis orante
missa est nauis a dn̄o quā rex salomō ar-
tificiose suo tēpore fabricauerat vsq ad
xp̄i tēpora duraturā: in qua die eadē ad
suos socios puenerūt cū quodā duce me-
dorū noīe naciano quē ioseph pri⁹ bapti-
zauit in ciuitate saram cū rege eiusdem
ciuitatis cui nomen mordrai⁹. Cui dn̄s
postea in visu apparens: man⁹ et pedes
perforatos cū latere lanciato ostēdit. Cui
rex quasi multum cōpatiens dixit. O do
mine deus meus q̄s tibi talia inferre pre
sumpsit? Et dn̄s. Hec mihi inquit fecit p
fid⁹ rex nortwallie qui seruū meū ioseph
nomē meū in partib⁹ suis predicantē cū
socijs suis carceri mancipauit inhūani-
tus negans eis victui necessaria. Tu er-
go gladio tuo accinct⁹ ad partes illas pro
perare ne differas vt vindictā facias de
tyranno et seruos meos soluas a vincu-
lis. Rex aūt euigilans et de visione exul-
tans in dn̄o disposita domo sua et regno
iter cū exercitu suo arripuit: ⁊ deo ducē-
te ad locum perueniēs regi prefato man
dauit quatin⁹ seruos dei liberos abire
permitteret. Ille vero mandato ei⁹ nul-
latenus acquiescens: ei cū indignatione
mādauit quatin⁹ absq mora de tra sua
exiret. Quo audito rex mordraius venit
cōtra eū cū suo exercitu ⁊ duce naciano
supramemorato qui ipsum in bello iusta
vltione peremit. Tunc rex mordrai⁹ ac-
cedens ad carcerē ioseph cū socijs suis
in magno gaudio eduxit narrās ei visio
nem ostensam a dn̄o super liberatiōe eo
rum. Tunc vniuersi gaudio magno re-
pleti immensas gratiarū actiones domi
no persoluebant. Post hec ioseph cum
filio suo iosefe ac decē alijs socijs pagrā-
tes britāniā regnāte tūc in eadē rege ar
uirago: āno ab īcarnatiōe dn̄i sexagesio
tertio fidem xp̄i fiducialiter predicabant
Rex aūt barbar⁹ cū sua gente tam noua
audiens et inconsueta nec paternas vo-
lens in meli⁹ cōmutare traditiones / pre
dicationi eorū renuebat. Quia tn̄ de lon
ge venerant visa vite eorū modestia quā
dam insulam siluis / rubis / atq paludi-
bus circundatā ab incolis ynswytryn. id
est insula vitrea nuncupatā in lateribus
sue regionis ad habitandum cōcessit: vn̄
quidam metric⁹. Intrat anallonīā duo-
dena caterua virorū. Flos armathie io-
seph est primus eorū Josephes ex ioseph
genitus patrē comitat̄. Hijs alijsq decē
ius glastonie propriat̄. Predicti igitur
sancti in eodem deserto conuersantes post
pusillum tp̄is per archangelū gabrielē
in visione admoniti sunt ecclesiam i ho-
nore sancte dei genitricis ⁊ perpetue vir
ginis Marie in loco ei⁹ celit⁹ demonstra
to cōstruere. Qui diuinis admonitioni-
bus obedientes capellā quandā p circui
tum virgis torquatis muros perficientes
consummauerunt anno post passionem
dn̄i tricesimo primo: ab assumptiōe bē
virginis gloriose quinto decimo: eodem
aūt anno quo ad sctm̄ philippū apostolū
in gallias venerant ⁊ ab eo in britanniā
missi sunt: ex deformi quidem scemate
dei multipliciter adornatā v̄tute. Et cū
hec in hac regiōe prima fuerit eccl̄ia

plior ea dignitate insigniuit: ipm in honore sue matris principaliter dedicando Duodecim igitur sancti predicti in eodem loco deo et beate virgini deuota exhibētes obsequia vigiliis/ieiuniis/& orationibus vacātes: eiusdē virginis dei genitricis auxilio in necessitatib9 suis refocillabantur. Quorū cōperta vite sanctimonia alij duo reges licet pagani mari9 aruiragi regis filius et coillus marij filius vnicuiqz eorum vnā hidam terre cōcesserunt ac pariter cōfirmauerūt: vbi & adhuc duodecim hide per eos nomē sortiuntur. Effluentib9 nāqz paucis annorum curriculis scti méorati carnis ergastulo sūt educti: inter quos et ioseph sepult9 est & positus in linea bifurcata iuxta oratorium predictū. Cepit igitur idem locus esse ferarum latibulū qui prius fuerat habitatio sanctorū: donec placuit beate virgini suum oratoriū redire ad memoriā fidelium. Hec scriptura reperit in gestis regis arturi. Ioseph ab armathia nobilem decurionem cū filio suo iosephes dicto & aliis plurib9 in maiorem britanniā que nunc anglia dicta est venisse & ibidē vitā finiuisse testatur liber de gestis inclitii regis arturi in inquisitiones cuiusdā militis illustris dicti lancelot de lac facta p socios rotunde tabule videlicet vbi quidā heremita exponit Walwano misteriū cuiusdam fontis saporē & colorē crebro mutantis. &c. Hec scriptura inuenit in libro melkini q fuit afi merlinū. Insula aualonis auida funeris. &c. milia dormiētiū accepit. Inter quos ioseph de marmore ab armathia noie cepit somnū perpetuum. Et iacet in linea bifurcata iuxta meridianū angulum oratorij cratib9 prepa ratis superpotentē adorandā virginem spulatis locū habitantib9 tredecim. Habet enī secum ioseph i sarcofago duo fassula alba & argētea cruore pphete ihu & sudore perimpleta. Cū reperietur ei9 sarcofagum integrū illibatū in futuris videbitur & erit apertū toti orbi terrarū Ex tūc nec aqua nec ros celi insulam nobilissimā habitantibus poterit deficere. Per multum tempus ante diem iudicialem in iosaphat erunt aperta hec & viuētibus declarata. Hucusqz melkinus.

De sancto ythamaro Epo & cōfessore.

Pauca de miraculis beati ythamari venerabilis epi que vel ipsi vidim9: vel ab aliis fida relatiōe accepimus litteris mandare curauim9: vt in notitiam veniens per deuotionē animarū saluti proficiat qd exterioribus signis de beati viri meritis pietas superna declarat Sane de temporalis vite ei9 serie nihil nobis veterum diligētia tradidit excepto eo quod venerabilis psbiter beda in historia sua anglorum breue sanctitatis eius immo sufficiens breuiter testimonium reddidit his verbis. In ecclesia inquit roffensi beatus paulin9 moriēs pallium quod a romano papa susceperat reliquit. In cuius locū honorius archiepiscopus ordinauit ythamarū oriundū quidem de gente cantuariorū: sed vita & eruditione suis antecessorib9 equandū. Uerum ad intimanda hui9 sancti merita qd multis verbis opus est quando & crebra virtutū operatio fidem dictis cōsulat: etiam fama diuulgante nomen eius dulcifluum fidelis circumquaqz populus mira deuotione concelebrat. Tēpore enim venerabilis gūdulphi epi innouata roffensi ecclesia: beat9 ythamar9 de loco vbi prius sepultus fuerat in excelsam quandam testudinem ad aquilonē transpositus est. Erat autem in ecclesia illa monachus quidam vir senex et eximie sanctitatis cecitate percuss9 ad tūbam sancti

ythamari cũ lachrimis ⁊ gemitu preces
fundens exauditus est. Nã nocte in som
pnis vir habitu candido et splẽdore vul-
tus eximio ei astitit dicens se ad clamorẽ
eius euocatũ vt sibi mederetur adesse: ⁊
oculos manu tangẽs ꝑfecte sanitati re-
stituit. Quo audito: eps̃ sancti ythamari
reliquias in presbiteriũ referri et in loco
decentiori thecaꝫ inestimabilis thezauri
vbi cunctis esset accessibilis locari prece
pit. Quo in loco fideliter postulantibus
prestante deo multarũ facta sunt ⁊ osten
sa signa virtutũ. Egrotabat mulier que-
dam in ciuitate ⁊ erat lãguor fortissimꝰ
ita vt vix in ea anhelitus remaneret. Et
cũ beatũ ythamarũ inuocaret apparuit
ei sopore dicẽs. Uade inquit ad locũ vbi
requiesco vt salutem ibi cõsequaris. Cui
cũ respondisse pre infirmitate se id face-
re nõ posse: iterũ ac tertio eisdẽ est vbis
admonita. Qđ cũ fecisset: sanitatis mu-
neri donata deũ in sctõ suo glorificauit.
Maritus eiusdem mulieris post hec de-
cidit in languorem ⁊ cum ad beatũ ytha
marũ preces fudisset quadã nocte in ex-
tasim raptus putabat se pre foribꝰ splen
didissimi habitaculi assistere q̃ sacerdo-
talis habitus et ordinis multitudo cõue-
nerat. De quorũ concessu vir clarꝰ assur
gens venit ad eũ ictuqꝫ leui virentis vir
ge pectꝰ sibi tetigit ⁊ ait. Quid est ꝙ lã-
guore deprimeris? Uade de cetero et sa-
nus esto. Tũc expgefactꝰ vir: saluti red-
ditum se sentiebat. A quodã presbitero
infirmo inuocatꝰ sctũs edmarus per vi-
sum apparuit manuqꝫ protẽsa quasi me
dici functus officio eum tetigit ⁊ ait. Ui
de hanc nemini visionẽ dixeris: donec ad
locum memorie mee peruenias. Nec vi-
sio illa inanis fuit quã salus velox secu-
ta est. Episcopꝰ roffensis iohẽs per san
ctum ythamarũ ab acerrimo oculorũ do
lore curatꝰ de priore theca preciosas san
cti ythamari reliquias in nouã ⁊ decẽtio
rem per manꝰ religiosoꝝ fratrũ quarto
Idus iunij cũ hympnis et leticia trãstu-
lit ipsoqꝫ die annua eius solẽpnitas tum
aliorũ tũ huius specialiter occasione mi
raculi festiue decreta est celebrari. Plu
rimi vero febrium ardore vexati vel ocu
lis afflicti ⁊ varijs infirmitatibꝰ laborã
tes meritis scti ythamari sanitatis bñfi-
cio potiuntur. Quidam frater valida in
firmitate pressus cũ sanctũ ythamarum
deuotis precibus inuacasset: in sompnis
vidit virũ ignota facie ad ipsum introire
virgã manu habentẽ eãqꝫ per spacia do
mus huc illucqꝫ circũferendo multitudi
nẽ demonũ diuersis formis minaci vul-
tu ⁊ truci aspectu infirmũ cõtuentẽ per-
turbauit. Sicqꝫ liberatus ab hora illa le
uius habere cepit. Sed denuo rediẽs in
festa illa mltitudo irruit domꝰ spacia cõ
pleuit rictu et aspectu terribili horrendũ
impetum faciẽtes inuocato scti ythama
ri noĩe: non eodem vultu quo priꝰ sed põ
tificalem habitu personam pretendẽs al-
bis indutus ⁊ nitenti desuper pallio op-
tus. Oculi nitore eximij facies cãdida et
q̃cquid intuebat̃ infirmꝰ gratie iestima-
bilis erat. Ad cuiꝰ presentiã mox spiritꝰ
immũdi timidi ꝓfugiũt. At ille post eos
baculum vibrans habitaculũ intrinsecꝰ
tertio circuit ⁊ ab omni demonũ spurci-
tia purgans disparuit. Nec multo post
tertia vice terribilis demonũ multitudo
infirmũ infestans aduenit: ⁊ ecce quidaꝫ
cuiꝰ nec vultũ nec habitũ videre nec dis-
cernere poterat crucẽ baiulans: oĩes in
fugam actos tumultuoso impetu preci-
pitanter exire coegit A die illa infirmus
plenã sanitatem adeptꝰ ab illusoribꝰ nil
incomodi vltra perpessus est. Puer qui
dam debilitate incurrẽs mutꝰ et surdus
effectꝰ ad tumbã sancti ythamari dedu-
ctus perfecte saluti redditus est. Quidã
valida egritudine vexatꝰ inuocato san-
cto ythamaro in excessu mentis vidit se

ium precipientē sibi vt pergeret ad ecclesiā beati andree apostoli vbi ei et sedes honoris et quietis locus a deo prouisus est. Quo cū peruenisset vidit personas quatuor decoris eximii sctōs videlicet petrū et andream/paulinū et ythamarū: quorū vn⁹ pontificaliter infulat⁹ an̄ altare venit quasi pro salutis sue imperatione flexis genib⁹ supplicauit. Tunc expergefactus et sanitati redditus deo grās referebat.

Narratio.

Circa annū dn̄i sexcentesimum vicesimum sctūs paulus leonensis eps̄ cū venisset ad domū sororis sue deo deuote super littus maris britānici sitam rogatus ab ea precē ad deum fudit quatin⁹ statuto fluctus maris coerceretur alueo et terra optata aliquo sibi ampliaret̄ spacio. Cūqz subito mare vndas trahere et terra sicca apparere cepisset ab oratione pariter surgūt et ad ripā accedunt. Tūc paul⁹ sorori impat vt in manib⁹ lapillos ad maris marginē deferat et iuxta illā per spaciorū interualla dimittat. Mille nāqz passibus vel amplius per ei⁹ orationē terra aqs exhausta fuit. Orōne vō sup ripā itecū cōpleta paulus ad mare cōuersus ait Lapilli quos ī finibus tuis posui sint in signū int̄ me et te: vt de vno nūq̄ eos trāsgredi nec hec nostra territoria igredi presumas. Cui⁹ sermonis imperiū vsqz hodie cōseruat horridū maris elementū. Illis domū regressis: viderūt subito lapillos diuina virtute columpnas lapideas mire magnitudinis factos: et via quā eo die per medias illas columpnas incedētes tenuerūt adhuc a baritonib⁹ semita pauli vocitatur.

Narratio.

Circa annū dn̄i nongētesimū quinquagesimū floruit in anglia venerabilis albinus qui et aliquin⁹ scīa clarus qui mare transijt/franciā adijt quā sua doctrīa totā illustrauit orōnes missales cōposuit feria pma de trinitate/scda de sapia/tertia de spū sctō/quarta de charitate/quinta de apostolis/sexta de cruce/sabbato de sctā maria celebrare instituit. Hic sciētia et ingenio clarus morū honestate cōspicuus: studiū quod a grecis rome olim translatū fuerat parisius aduexit. Cui etiam rex carolus ɔmisit monasteriū sctī martini turonensis abbatis iure regēdū Nā monachi ibidē nimis in lasciuiā confluxerāt sericis vestibus induti. Vn̄ vno monacho aspiciēte: duo angeli dormitorium illorū ingressi oēs monachos excepto illo solo qui angelos videbat extinxerunt. Hic etiam albinus vt ait vincētius in suo speculo et etiā helynaud⁹ in sua historia a regibus anglis pro pace missus ad carolum apud eū resedit. Cui⁹ precipue magisterio ipse rex omes artes didicit liberales. Hic oīm anglorū post bedam et adelmū doctissimus fuit et pluribus libris ingenij miraculū fecit. Eminēt enim libri sui de sancta trinitate ad ipsum regem scripti. In quorū libro tertio de quo respōsoria et antiphone de trinitate videtur esse scripta loquitur ita. Adesto deus vn⁹ omnipotēs pr̄ et filius et spūs sctūs doce fidē/excita spem/infunde charitatē velle mihi adiacet sed hoc nō a me sz a te mundū et terras relinquere et celū petere. Sed ibecilla pluuia est velle sine subsidio tuo. Da fidei pennas vt volē sursū ad te: habeam fidē in te/per te/de te. Confiteor te vnū in substātia: trinitatē in personis confiteor. Te semp idem esse: viuere et intelligere cōfiteor: genitor genit⁹ regenerās o beata trinitas fons flumē/irrigatio o beata trinitas. Inuisibilis visibiliter/visibilis inuisibilit̄/visibilis visibiliter o beata trinitas. A quo/per quē in quo oīa: o beata trinitas. Vita viuens vita a viuente/viuificator viuētiū: a beata trinitas. Non a se non ab alio non ab vtroqz: o beata trinitas. Verax pr̄/veritas filius/veritatis spūs sctūs/o beata trinitas

tas. Deus supꝛa quē nihil/ extra quē nihil/ sine quo nihil. Deus sub quo totū/ in ꝙ totū/ cū quo totū. Te inuocamꝰ/ te adoramus/ te laudamꝰ exaudi: exaudi/ exaudi. Spes nostra salus nr̄a. Honoꝛ noster libera nos/ salua nos/ iustifica nos: o beata trinitas. O beata ⁊ bn̄dicta ⁊ gloꝛiosa trinitas. O vera summa sempiterna vnitas miserere/ miserere/ miserere nobis. Tibi laus/ tibi gloꝛia/ tibi gratiaꝝ actio in secula sempiterna o bt̄a trinitas. Iussu quoqꝫ regis caroli diuinā coꝛrexit histoꝛiā. Hic etiā successit sctō adꝛiano abbati monasterij scti augustini cantuarie.

De sctō Yuone Epō ⁊ confessoꝛe.

Ciuitate frianeos qua referūt sctm̄ yuonē ⁊ fratrem eius athanathum esse natū regnauit pater eoꝛū noīe yomos ⁊ regina ysitalia mater eoꝛum Athanatꝰ aūt in nemoꝛe quodā heremiticam duxit vitam per cuius merita dn̄s hactenus miracula multa operari dignatus est. Sctūs quoqꝫ yuo in qua ciuitate natꝰ est epūs fieri meruit ⁊ nō multo post in ciuitate asitanea ad archiepiscopatuꝫ assumptus peruigil super gregē sibi cōmissum deo deuote obsecūdās permanebat donec pꝛopter pctā populi tanta fames inualuit vt mater filiā et filiū pater multiqꝫ p̄lati subditū sibi populū comederēt. Religiosi pꝛoinde viri duodecī terram pꝛopꝛiam relinquētes regiōes multas peregrinādo transmeare elegerunt. Qui cum romā peruenissēt: cōsilio pape ab inuicem separatim dispositiōe dei sanctus yuo cū sithio nepote ⁊ inthio cognato suo alijsqꝫ quibusdaꝫ bꝛitanniā intrauit. Sanctus vero athanatꝰ ad heremū in qua pꝛius degebet rediens ⁊ vitā finiens in quodā excelso monte coꝛpꝰ adhuc eius incoꝛruptū permanēs monachoꝛuꝫ collegio honoꝛat̄ ⁊ vnoquoqꝫ mēse a monachis vngues manuū eius inciduntur capilli tondentur ⁊ ab oībus per totā grecie regionē honoꝛatur ⁊ colitur. Doctoꝛ apostolicꝰ ⁊ veri solis nūcius yuo p̄sul inclitus in persida oꝛtꝰ finibꝰ occiduis bꝛitannie a dn̄o est destinatꝰ. Cūqꝫ terram pꝛopꝛiam ꝓpter deū peregrinādo reliqsset multisqꝫ terrarū spacijs decursis galliam cū suis intrasset a rege ⁊ populo honoꝛifice susceptus: nec vlla gratia terrena ꝙuis assiduis pꝛecibus rogatus ab ipsis retineri poterat sed bꝛitanniā ingrediens in villa quadam tribꝰ miliaribus ab huntingdonia noīe slepe vsqꝫ ad finē vite sue in uigilijs/ ieiunijs/ et oꝛationibus deo iugiter seruiēs plenꝰ bonis operibus vitam finiuit. Elapsis vero nonnullis annis rusticꝰ quidam vomere terram aperire temptās in sarcophagū impegit ⁊ spe lucri attractus boues arantes reuocat et toto visu locū purgat. Et conuocatis aratoꝛibꝰ circūquaqꝫ positis inuētoqꝫ sepulchꝛo ⁊ aperto epm̄ pontificalibus indutū conspiciunt. Accercito autē monacho ville pꝛeposito noīe elnothꝰ coꝛpus decēter lotū ad ecclesiam deferūt et iuxta altare cū magna veneratione collocant. Sequente vero nocte apparuit idē epūs cuidā fabꝛo ezi vocato statura pꝛocerus/ facie candidꝰ/ specie niuidus/ oculorū acie flammeus dicēs. Quē inquit modo ī tali loco miramini repertū: ip̄e sum yuo epūs qui hic cum beatis socijs hactenus latui tumulatꝰ. Denūcia ergo abbati ramescie ednotho quatinus me cū eisdem socijs meis suo cenobio trāsferre festinet. Cumqꝫ pauper visa referre foꝛmidaret apparuit ei iterū epūs atqꝫ tertio negligentē acriter redarguēs ⁊ signū querentē ep̄ali virga pulsauit dicens. Hoc signuꝫ habebis quo nequaꝙ̄ carebis nisi iussa nunciaueris. Euigilās vero in lo-

co in quo percussus fuerat ac si ferro con
fossus fuisset dolorē tantū passus est. Cū
aūt visa abbati retulisset sanitati restitu
tus est. Prepositus itaqꝫ predictꝰ crede
re renuit: et rusticū velut fatuū repellēs
dixit. En viles cineres cuiuslibet sutoris
trāsferri et colere debemus pro sctis? Ea
dem autē nocte apparuit ei sctūs episco⸗
pus dicēs. Surge inquit surge ꝙ totius:
naz ego ille quē tu sutorem subsannasti
ocreas tibi durabiles parauit: hiis indue
ris / hiis domū in memoriam mei equita
bis. Ocreas strictissime eiꝰ informat cru
ribus vt sedere viderentur facetiꝰ. Sic
itaqꝫ cōcussus euigilat: et artissimꝰ dolor
tibias eius constringens standi progredien
diqꝫ facultatē denegabat ⁊ quindecī an⸗
nis in cōpedibus sancti pris debilis per⸗
mansit. Septimo vero die añ obitū eius
apparuit ei sctūs yuo splendido vultu ⁊
habitu dicens. Jam tēpus instat vt ver
bera quibꝰ te corripui in remediū transe
ant sospitatis ⁊ pro longa nocte incomo⸗
ditatis letissimū diē possideas eterne feli
citatis. Septimo ad hinc die paratꝰ esto
veniam te suscipere ad lucē de carnis hoc
ergastulo. Et factū est ita. Factā est trās⸗
latio sancti yuonis anno dñi millesio pri⸗
mo: octauo kalendas maij. diesqꝫ transla
tionis eius quarto idꝰ iunij ꝯsecrata per
petuo indicitur celebrāda. Venerat aūt
ad britanniam circa annum dñi sexcente
simū. Est autem slepe villa antiquitꝰ sic
dicta vbi corpꝰ sanctissimi confessoris re
pertum fuisse dinoscitur a rameseie mo⸗
nasterio octo distans miliaribus a burgo
huntingdome tribꝰ superfluuiū noie on⸗
se sita: modo vero villa sancti yuonis est
nuncupata. Abbas quoqꝫ ednothus in
loco inuentionis sancti episcopi ecclesiā
construxit. Ipsius quoqꝫ tumbe media
pars infra parietem ⁊ media extra protē
se est quatinus aduenientibus tam obse
rata ianua ꝙ aperta aque gratia nō dees

set que iugiter in eodem loco abundans
meritis huiꝰ sancti multis beneficia cō⸗
fert sanitatū. Quo leprosi eadem aqua
perfusi perfecte sanantur ⁊ ceci tres ocu
lorū luci restituuntur. Adolescēs de ve
netia cōsulatis dignitatis diabolico in⸗
stinctu sororem grauidam interfecit ⁊ pe
nitentia ductum ferreis nexibus eps al⸗
ligat: a scapulis ad renes ferro constrigit
ventrem ⁊ brachia ferro accingit. Sicqꝫ
vinctꝰ mundi peruagatur climata: sctōr
poscendo suffragia ⁊ apud sanctum dio⸗
nisium tandem deueniens: vinculū vnū
sancti prece rumpitur mareqꝫ transiens
⁊ ad tumbam sancti yuonis perueniens
cum magnificat in vesperis cantaretur
et versus iste. Et misericordia eiꝰ a pro⸗
genie in progenies diceret inuisibili vir
tute corripitur totus a terra leuatur ter⸗
reqꝫ citius deponitur: rumpūtur ferrea li
gamina et vincula longius sunt excussa
Alij quoqꝫ quatuor ferro per epos i pe⸗
nitentia astricti ad tumbaz scti yuonis a
vinculis sunt absoluti. Mulierem ꝑpter
cecitatis plagā a viro derelictā visu red⸗
dito cōfortauit. Adolescentem miracula
sancti episcopi deridentem sanctoqꝫ de⸗
trahentem: curuatis genibus ⁊ rigidis
vsqꝫ ad mortem ad ambulandum reddi⸗
dit ineptum. Monacho famulos suos in
eius festo operibus seruilibꝰ insistere co
genti sanctoqꝫ conuicia inferēti apparu⸗
it dicens. Tu nunquid me nosti? Ille ve
ro tremens respondit. Nō. Ego sum in⸗
quit yuo quem nuper te nescire dixisti et
festum meū colere volentes prohibuisti:
⁊ dedit ei zonaz dicens. Ista zona precin
gere ⁊ mei noticiam hoc signo amodo te⸗
ne. Et precingens eum abijt. Expergefa
ctus quasi ferreo vinculo artissime se cir⸗
cūligatum sentit. Interius vitalium in⸗
scisione torquebatur: exterius carne i pu
tredinem defluente venenosa tabe et in⸗
flatione vexabatur. Tādem quod in san⸗

ctum cōmiserat lachrimabiliter confite-
tur: tumbāqꝫ eius deuote visitans: sani-
tatem reportauit. Cū monachus quidā
normam abhorrens aufugere conatꝰ es-
set spiritus neqꝫ eum inuasit ⁊ circa me
diam noctem cū iam meliꝰ habere cepis-
set duos ad se tetros hoīes venire cōspe-
xit qui dicunt ei. Quia de loco isto fugere
voluisti te nobiscū ad inferni claustra ra
pientes deducemus. Quo audito: conci-
tus surgit ⁊ kyrieleyson clamādo ad mo
nasterium confugit in domū infirmorū
deducitur: ⁊ apparēte sibi sancto yuone
⁊ signum crucis super ipm̄ faciente sanꝰ
effectꝰ est. Ex tūba sancti yuonis aqua
perspicua visu delectabilis gustu suauis
sumentibus salubris scaturiens erūpit
surdis auditū / cecis visum / desperatis
⁊ in extremis agentibus conferens sani-
tatem. Puer quidā a dn̄is suis merca-
toribus vicem coquine sibi deputatā offi
ciose adimplens aquam de tūba scti hau
riens olle imposuit et ignē copiosum ac-
cendit: carnes tamen discūbentibus ap-
posite crude et sanguine plene sunt rep-
te. Res vt erat aperitur: aqua in olla om-
nino frigida inuenitur. Aqua enim tū
be sancti yuonis semper in eodem statu
permanens nescit occasum: nec aliquan
do patitur eclipsim. Et si quādoqꝫ in quā
titate magna auidius sumatur sumenti
nunqꝫ malum inducit nec bibentis vtrꝫ
inflat. Mulier quedam intātum iuri dia
boli fuit mancipata vt idem malignꝰ cū
ea in specie leporis frequentissime coiret
ita qꝫ in ipso coitu infelix illa quod dictū
horrendū est fluxū seminis per os ad ma
iorem sui confusionem euomeret. Cōfes-
sa est tandem cū lachrimis priori loci de-
licta sua ⁊ ab eo vasculum cum aqua sā-
cti yuonis accipiēs ⁊ de dei misericordia
confidens videt demonē in solita forma
astantem: sed nullatenus accedere presu
mentem comminantem tamē ⁊ increpā-
tem quia contra se murum aqueum eri-
gere voluisset. Mulier vero de potestate
diaboli erepta nihilqꝫ confusionis prete-
rite experta: incolumis ⁊ gaudēs ad pro
pria remeauit. Mulier quedā a natiuita
te ceca sanctorū per angliam circūquaqꝫ
terens limina a beato thoma martire re-
diens: scti yuonis petitura suffragia vil-
le eiusdem ꝓpe sithe appropinquās mō-
ticulo fessa residens parūper dormire ce-
pit. Cui duo preclari viri in habitu ponti
ficali (vnus itinere quo venerat veniēs:
alter via qua itura erat) astantes: duos
oculos valde lucentes vt ei videbatur in
manibꝰ gestabant. Quorū vnꝰ vnū quē
tenebat oculū alter alterū capiti suo ada
ptabant. Expergefacta mulier oculos se
percepisse ac visum gauisa est. Quod au
tem hoc miraculū btō martiri thome san
ctoqꝫ yuoni sit asscribendū nulli venit in
dubium. Viri tres morbo ydropico infla-
ti: aqua sancti huiꝰ hausta sedato tumo-
re sanitatem reportarūt. ¶ Narratio.
Quidā peregrinꝰ a sancto leonardo re-
diens in aluernia captꝰ est: ⁊ querētī cur
innocentem in carcere reclusissent rn̄de-
runt qꝫ nisi se copiose redimeret nō exiret
Sequenti nocte dn̄o castelli sctūs leonar
dus apparuit ⁊ vt peregrinū suū illū in-
nocentem abire permitteret imperauit.
Sed ille mane euigilās ⁊ visionem qua
si somnnū peruipēdēs altera nocte simi-
liter sompniauit: verūtamen hoīem rela
xare non curauit. Tertia nocte beatꝰ leo-
nardus peregrinū arripiēs extra opidū
deduxit: ⁊ statim turris cū media parte
castelli corruens oppressis plurimis solū
principem ad sui confusionē fractis cru-
ribus reseruauit. ¶ Narratio.
Quidā frater sedebat in heremo ⁊ sedu-
cebatur a demonibꝰ ꝑ annos plurimos:
ipse vero existimabat qꝫ angeli sūt. Egre
diebat aūt pater eiꝰ scd̄m carnē ꝑ tēpus:
⁊ visitabat eū. Una aūt dierū tulit bipē-

nem secum dicens: q2 reuertens auferaz mihi pauca ligna. Et preueniẽs vn9 demon dixit ad filiũ eius. Ecce diabolus venit ad te in similitudinẽ patris tui habẽs bipennẽ i sporta sua vt impugnet te. Cum ergo preueniẽs tolle illam bipennẽ ab ipso & repugna illi. Igitur pater ei9 reuenit secundũ cõsuetudinẽ: & accipiẽs filius ipsius bipennẽ ab ipso percussit eum & occidit. Et continuo adhesit ei spiritus malignus et suffocabat eum.

De sancto ywio confessore.

Sanctus enim ywius preclare stirpis britonũ religiosis parentibus brano ne videlicet patre egidaq3 genitrice ortus: et lindiffarnensi prouincia nutritus est. Qui ab infantia lrãrũ rudimẽtis traditus inspirante spiritus sctĩ gratia coetaneos suos litterarũ sciẽtia trãsgrediens a magnis doctorib9 venerabat. Nihil puerile dicto vel facto exercebat: sed crescente simul cũ etate religione diuis obtẽperãs mãdatis: nõ solũ sup hijs que feliciter verũ de nõ prospere sibi aduentantibus gratulabat. Cũ autem iam in iuuenili vernaret flore: a suis vt pote tãti heres patrimonij arma capre crebro hortatus: terreno celeste preferẽs premium: quosdam sacri ordinis parentib9 inscijs cõcendit gradus. Paulo vero maturior vtroq3 parẽte orbat9 a sctĩssimo lindiffarnẽsi epõ cuthberto cui9 erat discipul9 istruct9 diaconatũ suscepit. Freqũs illi i monasterio nũc orõni insistẽdo/ nũc de dñi mensa spũalem cibũ sumẽda erat cura. Dũ vo nihil de crastino solicit9 erat quicqd ad manũ habere poterat prout cuiusq3 necitas exigebat quotidie paupib9 erogãs alimoniã/in se delinquẽtib9 veniã/algentibus indumentũ/mestis solatiũ prebẽs: caducis eterna/terrenis mercabatur celestia. Celebrante aũt quadã die solempni pfato psule sctõq3 ywio diaconi vicem peragente ecce quidã vi febri um oppress9: infirmos gressus baculo regẽs post ppli freqntiã oblaturus accessit. Cui9 calamitati beat9 cõpatiẽs diacon9 apprehensa manu primũ altari graduz scandẽti: qui tante obsistebat imbecillitati prebuit fulcimẽtũ. Mox mirũ in modũ ad precipue simplicitatis viri tactũ egritudo cpuis vehemẽs accessit: pristine robur virtutis ad singula mẽbroꝝ officia se adeptũ letatur. Et psternẽs se vir sanct9 nõ meis frater sed presulis inquit sctĩ cuius manũ osculari desiderabas: meritis itercedẽtib9 supna pietas in te opata est. Nec multo post dũ idem vir beat9 epulis sobrie sũptis quadã die domi sederet: cõtigit vt paup quidã diutina infirmitate vexat9 ita vt decocta carne rugosa tm̃ cutis nuda ptegeret ossa ad ianuã accederet: cui9 cõdolẽs miserie ab eo qđ accipere vellet humilit scissitat9 est. Cũq3 a paupe id responsũ accipet nullo delector nullo tecũ fruar cibo: potu tm̃ q̃ mei torret interiora cõpesce flammã: festin9 ciceram afferẽs egeno dedit. Quo hausto humeros curuatos paup erigit: & sospitati redditus gratias deo egit. Sctũs autez ywius timẽs ne sibi humani noceret aura fauoris patriã oĩno suam fugiẽdo relinquere disposuit & signo crucis se muniẽs ad portũ quẽdam iter direxit. Appropinquante aũt eo septima die stationi nauiũ quesierũt ab eo naute quo tẽderet. Cũq3 respõsum quo dñs eũ vocare dignaretur se pergere eis dedisset: adiunxit. Si q̃ vestrum ad presens transfretare desiderãt: precor vt in noĩe dñi cursus comitẽ & laboris participẽ me recipiant. Cui dixerũt. Nisi nostrũ ventus impediret cursum iã diu minorẽ applicuissem9 britanniã: & si illuc tẽdere cupis quousq3 ad votũ afflan.iij.

nerit aura: tibi necessaria ministrabim⁹ Quo audito vir sctūs bndicēs dn̄m vultu leticiā prodens ait. Descendam⁹ ergo fratres ⁊ que necessaria sunt preparem⁹ Et cū subito vētus desiderat⁹ fieret ⁊ nauigare inciperent orta tēpestate grauissima naute desperātes palmas ad celū tēdere ⁊ auxiliū a deo postulare ceperunt. Excitatus tandē vir dei p̄uius qui sopori corpus fessum recreauit/ preces ad deum fudit ⁊ tota maris cōmotio confestim conqeuit. Paralitic⁹ quidā nisi aliena manu cibū cape nō valēs suis sacris precibus sanitatē recipere meruit. Interea vero dei famulus vigilijs ieiunijsq₃ assiduis corp⁹ affligens: humilitatis ⁊ operum virtutis et totius honestatis oībus exēplum se prebuit: ⁊ pridie Nonas octobris in minori britānia feliciter ad gaudia ineternuȝ mansura migrauit. Apud Wiltoniam dieb⁹ nostris corpus ei⁹ sanctum quiescens in magna veneratiōe habetur.

De sctō Iustinano martire ⁊ monacho.

Sanctus enim iustinan⁹ ex nobilissima britannie minoris prosapia originem duxit qui a pueritia studijs litterarum traditus ⁊ mirabili scientia inter clarissimos gentis sue doctores claruit. Suscepto enim sacerdotij gradu diuinū officiū fideliter exequebatur: ⁊ tale tādem diuinū oraculū audire meruit. Egredere de terra tua ⁊ de cognatione tua ⁊ de domo patris tui. Quod vir sanctus intelligens adiūctis sibi quibusdam socijs nauem coreis contextā et viminibus conscendit deum iugiter exorans vt ad terram eum adduceret ī qua vitam solitariam ducere posset. Et tādeȝ ad terram nomine cormet applicuit: vbi per aliquod tempus moram faciēs ceperunt iam multi eius exemplo mundū relinquere ⁊ ad sancti viri magisterium festinare. Sed ī breui sicut primo a deo ei mandatū fuerat vt de terra et de cognatione sua egrederetur: similiter scd̄o ei dictum fuit vt illam relinqueret mansionē Tunc nauiculam ingressus mari ⁊ venti se cōmittens venit ad insulam que tūc insula lemeneia vocabatur. In qua vir deo deuotus honorius regis thesriauci filius relictis que in mundo sunt deo totū se exhibebat. Receptus itaq₃ hospitio benigne tanto pietatis excreuit ardore: vt locum suum ⁊ mansionē sancto viro traderet vt lucrandis xp̄o aīabus absq₃ vllo inuigilaret incomodo. Videns itaq₃ beatus Iustinanus locum viris religiosis aptum ⁊ ab oī seculari strepitu remotuȝ petitioni tue inquit assentirē si soror tua cum sua pedissequa cubiculum habeat a nobis remotū. Quod quibusdam incredulis vertebatur in derisum. Sed cum facundia ⁊ venustas sancte predicatiōis ⁊ fulgor tante claritatis beato viro complaceret: pater inquit sancte vt tua dulci ⁊ honesta perfruas societate sororem meam in aliam regionem transmittā. Soror itaq₃ beati honorij sumpta sanctorū virorum benedictione ⁊ licentia in lōginquas regiones abcessit. Ibiq₃ cū ad euȝ plurimi conuenirent illuminati verbo fidei cū salute aīarum redibant. Cū autē fama tanti viri ad beatum dauid peruenir et: nouitate ⁊ aduentu tanti viri exhilaratus per nuncios eum euocans vt ad se venire dignaretur supplicitē exorabat. Ille vero accelerans a beato dauid honorifice suscipitur: placuitq₃ tam beato dauid q̄p sancto iustinano societate ⁊ orationibus hinc inde fulsiri ⁊ suscepit cū sanctus dauid in confessorem ⁊ vite sue post deum custodem. Et mansiunculas quas elegebat tam in insula q̄p extra insulam ei et fratribus ad ipsum confluentibus concessit. Quadam aūt die cū in insula orationi et lectioni operam daret naui

gantes quoqꝫ in lembo quodam aduene- runt: ⁊ festinantes ad ipm dixerūt. Ecce quē amas infirmaſ: mādans vt ad ipm postposita oīni mora acceleres. Ille autē audita cari sibi i xpo infirmitate ad lembum ꝑperauit ⁊ psalmos psallere icepit Cū autem remigando ad maris medietatem venisset: tūc demū eos facie eleuata cōspexit defozmiozes ꝙ hoīes quos videre cōsueuerat ⁊ clare illos malignos spiritus esse intellexit. Tūc septuagesimū nonū psalmum manibꝰ oculisqꝫ in celū eleuatis scilicet Deus in adiutoziū incepit. Et cum scdm eiusdem psalmi versiculum confundātur ⁊ reuerantſ qui querunt aīam meam decantaret: tanꝙ corui nigri volātes euanuerūt Sicqꝫ dei fretꝰ adiutozio in petra quadā ab infimo maris diuinitus eleuata ad terrā euectꝰ est. Sctm̄ vero dauid quem maligni spiritꝰ infirmū asserebant: sanū ⁊ incolumē inuenit. Uidens igitur hūani generis hostis a viro sancto se uictum: et ꝙ nec crebris assultibꝰs attemptatū superare nec malignis suggestiōibꝰ a diuino seruitio ipm̄ valuerit segregare alias artis sue dolose machinationes cōfinxit: virusqꝫ suū in viri sancti seruos tres infudit. Furore deinde serui correpti: nō solum magistri sui monita salutaria contēpnentes qbus ipsos ad laborem exercendū hortabatſ: ne vitā ducerēt ociosam: verū in ipsum irruentes ad terrā prosternūt ⁊ caput eiꝰ crudeliter amputare nō fozmidant. Loco vero quo sanctum caput super terram cecidit fons irriguꝰ aque limpidissime de rupe protinus scaturiens emanauit. Cuiꝰ aqua ab egrotantibꝰ hausta salutem corporum confert vniuersis. Quidam nomine ionas in lacteo potu dato sibi veneno ventrem mirabiliter in tumozem cōuersum habuit ⁊ sumpta aqua illa ranā viuam statim euomuit: et totꝰ tumoz vētris euanuit. Illi vero iniquitatis filii post scelus iniquitatis commissum se lepra percussos ⁊ diuinam in se conuersā euidenter vltionē perceperūt. Progressi inde cum gemitu et planctu ad quēdam scopulum pariter deuenerūt: qui vsqꝫ in hodiernum diem scopulus leprosozū nūcupatur. Ibi postmodū ipsi lugubres et corpora sua grauibus supplitiis torquentes ⁊ mutuis verberibus flagellātes: in dolore pariter et erumpna ꝙdiu vixerāt vitam in maxima penitētia concluserūt ⁊ delictozum veniam meriti sancti iustiniani consequi meruerunt. Magnis enim maiora succedunt miracula. Nā corpus beati martiris capite truncatū illico surgens et caput inter brachia sumēs ad litus maris descēdit ⁊ supra mare ambulans ad portū a nōie suo vocatū trāsmeauit et in loco quo nūc ecclesia i honoze ipsius dedicata consistet cadens in terrā iacuit ⁊ ibidem sepeliri meruit. In eadem autem ecclesia qua corpus martiris sancti qͥescit saluatoz noster miracula multa ostendere dignatus est. Infirmi enim illuc accedentes a quacūqꝫ detenti infirmitate incolumes ⁊ sani gratias deo referētes ad sua redeunt. Sanctus vero episcopus dauid passionē dilecti sui et omnem rei euentum non ignorās diuina reuelatione admonitus cum fratribus suis corpus sanctum ad ecclesiam meneuensem cum hymnis et canticis detulit et in sarcophago nouo honorifice collocauit.

De sctō Iusto archiepo et confessore.

Ordinatus vir dn̄i Agustinꝰ in apostolatū anglie ⁊ Ethelberto rege conuerso misit romam Laurentium presbiterum ⁊ petrū monachum: qui beato pontifici gregozio regem et gentē anglozū fidem xpi suscepisse referrent: ⁊ multā quidē esse messem sed oparios pau

cos. Destinātur igitur cū legatis eximij
virtutū viri mellitus/iustus/paulinus/
& rufinianus. Beatus vero augustinus
ordinauit episcopos: mellitū lōdonie/ iu
stum roffensi ecclesie. Nam londonie rex
ethelbertꝰ vbi sabertus nepos suꝰ sub eo
regnabat ecclesiam beati pauli: rophi ve
ro ecclesiam beati andree apostoli condi-
dit et epīs dona multa obtulit & territo-
ria ac possessiones adiecit. Uerū mortuo
ethelberto & saberto edbalbꝰ ethelberti fi
lius et tres saberti filij a paterna pietate
apostatantes ydolatrie cū suis populis
dedere manus. Expulsus a lōdonia mel
litus: venit canciam ad beatum laurenti
um et iustum. Placuit in cōmune vt po
tius ardentem sodomā fugerent q̃ nec si
bi nec rebellibꝰ proficerent saluti. ¶ Xp̄i
itaq̃ exules mellitum & iustū ꝓ iusticia
persecutionem passos beatus laurentiꝰ
sequuturꝰ i ecclesia principis apostolorū
sede beati petri apostoli edoctus oues cō
missas non relinquere regi edbaldo vt in
eius vita exprimitur plagas suas osten-
tat. Territus igitur rex ydola prophanat
xp̄o se mancipat & mellitum & iustū ad se
des suas reuocat. Mortuo aūt Lauren-
tio mellitus successit: cui post quinquen-
nium siderea via laurentio ꝓsequuto iu
stus subrogat̄. Qui priori ecclesie sue rof
fensi romanū ꝓ se consecrauit epm̄. Hu-
ic enim iusto bonifacius papa palliū dire
xit cū lr̄is commēdatitijs in quibus eum
hortatur qualiter se inter suos habere de
buerit. Suscepto autē pallio ordinauit
sctm̄ consortem suum paulinū genti nor-
thanhūbrorū epm̄. Quem ordinatū mi-
sit cum ethelburga virgine sorore regis
edbaldi ad regem edwinū vt in vita eius
dem sancti edwini superius liquet. Iu-
stus itaq̃ studebat totis nisibꝰ magnifi-
care dn̄m i sctis suis mirabilem qui post
tenebras lucē de timore fiduciā/ de tribu
latione illis leticiam cōfert. Prece incre-
patione/promissione glorie/ terrore iehē-
ne/visceribus charitatis parturiens fili
os adoptionis innumerabiles ad xp̄m cō
uertit. Hijs vero quos de apostasia redu
xerat amabilit̄ dicebat. Filioli mei quos
iterum parturio donec formet̄ xp̄s in vo
bis. Non parue sanctitatis testimonium
estimandum est q̄ sanctus papa bonifa-
cius beatum iustū apostolicis litteris cō
mendat eiusq̃ meritis ac celorū premijs
gentium conuersionem ascribat cuius
tenor talis est. Dilectissimo fratri iusto
bonifacius. Quā deuote q̄pq̃ etiā vigilā
ter pro xp̄i euangelio elaborauerit vestra
fraternitas: nō solum epistole a vobis di
recte tenor: immo indulta desuper operi
vestro perfectio indicauit. Nec eni omni
potens deus aut sui nōis sacramentum
aut vestri laboris fructū deseruit: dū ipse
predicatoribꝰ euangelij fideliter repromi
sit: ecce ego vobiscū sum om̄ibus diebus
vsq̃ ad consummationē mundi. Qđ spe
cialiter iniuncto vobis ministerio eiꝰ cle
mentia demonstrauit: aperiens corda gē
tium ad suscipiendū predicationis vestre
singulare misteriū. Magno eni p̄mio ve
stigiorū vestrorū delectabilē cursum bo-
nitatis sue suffragijs illustrauit: dū cre-
ditorū vobis talentorū fidelissime nego-
ciationis officijs vberem fructū impēdis
& quod signare possetis multiplicatis ge
nerationibꝰ p̄parauit. Hocq̃ etiā illa vo-
bis recompensatione collatū est: qua in-
iuncto ministerio iugiter persistētes lau
dabili patientia redemptionē gentis illi-
us expectatis & vestris vt proficerēt me-
ritis eorum est saluatio propinata dicen
te dn̄o qui perseuerauerit vsq̃ in finem:
hic saluus erit. Saluati ergo estis spe pa
tientie et tolerantie virtute vt infideliū
corda naturali ac supsticioso morbo pur-
gata sui consequerentur misericordiam
saluatoris. Susceptis nāq̃ apicibꝰ filij
vr̄i edbaldi regis repimꝰ q̄ta sacri elo-

eruditione eius animum advere conuer sionis et indubitate fidei credulitatē fra ternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementie celestis certam assumētes fiduciam nō solū suppositaꝝ eigentiū plenissimā salutem: immo quoqꝫ vicinarū vestre predicationis ministe rio credim⁹ subsequēdam quatin⁹ sicut scriptū est cōsummati operis vobis mer ces a retributore oim bonorū dn̄o tribua tur ꝛ vere per omnē terrā exisse sonū eo rū: ꝛ in fines orbis t̄re v̄ba eoꝝ vniuersa lis gentiū confessio suscepto xp̄iane fidei sacramēto protestet̄. Palliū preterea p̄ latorē presentiū fraternitati tue benigni tatis studiis inuitati direxim⁹ qđ videli cet tm̄ in sacrosc̄tis celebrandis misteriis vtendi licētia impartimur. Cōcedentes etiā tibi ordinationes ep̄oꝝ exigēte opor tunitate: dn̄i preueniente mia celebrare: ita vt xp̄i euangeliū plurimorū annūcia tione in oibus gentibus que necdū ꝯuer se sunt dilatetur. Studebat ergo tua fra ternitas hoc qđ sedis apostolice humani tate percepit: intemerata mentis sinceri tate seruare: intendēs cui⁹ rei similitudi ne tam p̄cipue indumentū humeris tuis baiulandū susceperis: taleqꝫ te dn̄i iplo rata clemētia exhibēdum stude vt indul ti muneris premia non cū reatitudine sꝫ cū comodis aiarū ante tribunal summi et venturi iudicis representes. De⁹ te inco lumez custodiat dilectissime frater. Ex his eni pape testimoniis magnifice pen sandū est quāti meriti quāteqꝫ sanctita tis hunc beatū iustum estimauerit q̄ taꝫ deuote tamqꝫ vigilāter pro xp̄i euāgelio elaborauerit q̄ pro iusticia exiliū passus sit ꝛ regem persecutorē ad fidem sua eru ditione perduxerit. Sicqꝫ bonis opib⁹ et miraculis ꝛ virtutib⁹ plen⁹: quarto idus nouēbris ad celestia regna sublatus est: ꝛ corp⁹ eius in monasterio apostolorum petri ꝛ pauli honorifice sepulture tradi tur. Sed inter hec si q̄s querat signa qui bus hui⁹ sancti declarent̄ merita: audi at irrefragabilia beati gregorij testimo nia ad sc̄tm̄ patriarcham eulogiū scripta Tantis inquit miraculis vel ip̄e augu stinus vel hij qui cum eo missi sunt in gē te anglorū chorusçant vt apostoloꝝ vir tutes in signis que exhibent imitari vide antur. Nec illud decet silentio dissimula re qđ in ipsius sicut ꝛ ceterorū patrū trā slatione aperto ei⁹ sarcophago mira oēs astantes rēpleti sunt fragrantie suauita te. Uerūtamē vbi est apostolica vita: nil produnt merita ꝛ si desinit apostolica si gna. Hui⁹ beatissimi sancti vitā/ iusticiā equitatem/ ꝛ mansnetudinē totis virib⁹ imitemur: praua et illicita opera vitem⁹ vt suis meritis ois peccati macula a no bis eradicata percipere cū eo mereamur eterne vite premia.

De sc̄tā Juthwara virgine ꝛ martire

Uirgo sancta Juthwara no bilibus natalib⁹ orta ab ip̄a primeua etate sancti spirit⁹ gratia p̄fusa operib⁹ bonis indesinēter deo seruire stu duit. Hec in paterna domo post obitū ma tris innocēter viuens cūctis se amabileꝫ exhibuit et virtutes virtutib⁹ cū proces su etatis auxit: peregrinis domū patris sui frequentantib⁹ cum omi deuotionis hilaritate obsequiū impendit. Erat ei fr̄ noīe bana ꝛ sorores tres eadwara sancta sancta wilgitha/ ꝛ sc̄tā sidewlla mentis eadem probitate deuote ꝛ virtutū operi bus dedite. Defuncta vero matre Juth ware pater eius alterā genere satis nobi lem vxorez duxit: sed felle amaritudinis instinctu diaboli mentē infectam haben tem. Que corde venenoso dolos versare commenta fingere infidelitatis insidias parare cepit. Erat eni bana vir fortis vi ribus et totius nequitie executor assidu

us. Juthwara virgo in sanctorum nataliciis sumptis secum sociis interesse diuinis curauit noctes peruigiles ducens. Studebat preterea ieiuniis/orationibus et elemosinis vacare: vt talibus obsequiis dedita illecebras carnis vinces subiugaret. Mortuo tandem patre eius pallor virgini ob vigilias crebras/ieiunia solicitudinesque indies augentur. Malignus igitur totius mali incentor nouercam virginis incitauit: venenu quo eam perderet inspirans. Que suppresso nequitie dolo et materno affectu simulato virginem sctam dulcibus alloquiis aggreditur: atque causas palloris inquirens. Juthwara nihil mali suspicata paterne necis detrimentum conqueritur/honores huius seculi no multum a se diligi: causas sui palloris pectoris dolores asserit. Hiis auditis: nouerca medicaminis solatiu se quesituram mentitur duas particulas recentis casei adhuc stillantis sumens super vtramque mamillam eunti ad ecclesiam ponere suasit: vt medicina tali ab omni pectoris languore liberare posset. Cu monitis eius virgo simplex circuuenta esset vanam preuignum nouerca adiit: sororem eius pregnantem concepto fetu mentitur atque in argumentum fidei interula puelle a pectore eius extrahere suadet: dicens eam profluete de mamillis lacte madidam fore. Qui iuuenili leuitate deceptus sororem de ecclesia egredientem coram omni populo arripiens de quo grauida esset inquisiuit. Cumque illa staret attonita et se grauidam negaret interulam eius vt doctus fuerat extraxit. Quam madidam inueniens impetu furoris inconsulte agitatus gladium extraxit et innocentis caput virginis amputauit. Nec mora virgo sancta caput proprium suis manibus accipies de terra leuauit: et in ecclesiam vnde exierat mirantibus cunctis in offenso gradu portauit. Ad combrobanda dilecte martiris sue sanctitatem benignus deus fontem continuo de terra erupere fecit: vbi innocenter amputatum cecidit: et super fontem arbor quedam diuinitus crescere cepit. Elapsis post hec annis multis contigit arborem illam nimio ventorum flatu super domu proximam cadere ramorumque eius densitate ingrediendi facultatem omnibus denegare. Cumque dominus domus eam ramis priuare niteretur: statim diuinitus erecta iuuenem secum in altum tulit qui herens in ramo quem abscindere ceperat: vicinos ad auxilium clamoribus inuitauit. Qui confestim accurrentes et gratias deo agentes sancte Juthware meritis hoc puenisse asserebant. Cum mulier quedam filium toto corpore debilem peperisset per visum admonita sancte virginis sepulchrum adiit et filium sanitati restitutu gaudes recepit. Miles quidam claudus et baculis duobus sustentatus ad sepulchrum sancte virginis deuote accessit et gressibus reparatis cum salute gratias deo agens ad sua rediit.

De scto Kebio Epo et confessore.

Sanctus enim Kebius de gente cornubiensium extitit oriundus pater eius salomo nomine princeps milicie fuit. Cum enim sanctus Kebius septem esset annorum litteris traditus: viginti annis in regione sua liberalibus disciplinis deditus fuit. Transito autem mari apud hillarium pictanensem episcopum per quinquaginta annos manes cecos illuminauit/leprosos mundauit/paraliticos/mutos/et demoniacos sanauit. Et gradu episcopali ab hillario accepto: admonitus est ab angelo in suam patriam remeare. Quo cum peruenisset: rogatus est vt ipse veniret regnum cor-

nubie susceptusꝰ: potestatē tamē seculi pꝛesentis omnino accipere renuit. Uenit aūt post hec cū decē discipulis suis ꝛ descendit in pꝛatū regis ethelici tentoꝛiū suum illuc tendens. Et misit rex videre qui essent illi. qui in pꝛatū suum descēderet pꝛesumpserunt. Et reuersus nuncius dixit. Monachi sunt. Et confesti surrexit rex cum omni familia sua monachos eijcere de terra sua. Et pꝛotinꝰ cecidit de equo suo in via et moꝛtuus est equꝰ eius ꝛ cecꝰ factus est rex et familia eiꝰ tota. Pꝛostrauit aūt se rex in faciem suā ꝛ dedit coꝛpꝰ et animā suam deo ꝛ sctō kebio seruo eiꝰ Et statim per oꝛationē viri dei oīes sanati sunt: ꝛ equus eius vite redditus est. Rex aūt dedit viro dei duas ecclesias ꝛ bñdicto rege venit meneuiā ꝛ inde trāsfretans in hiberniā in quadā insula constructa ecclesia annis quatuoꝛ māsit. Cōsobꝛinus aūt eiꝰ noīe kengarꝰ senex erat cui vir dei vaccā cū vitulo emit qꝛ cibum alium ꝑpter senectutē māducare nō poterat. Factū est autem vt vitulꝰ vacce illius pergeret in messem diuitis cuiusdā ꝛ venientes serui eius vitulū ad arboꝛez alligarunt. Et cū sctūs misisset vt solueretur et pꝛeces eius deriderēt: oꝛauit dominū vt vitulus ad matrē rediret. Et exaudiuit dñs depꝛecationē eius ꝛ mirabiliter vitulū ad matrē suam cū arboꝛe illa cui alligabat ꝛ cum radicibꝰ suis dimisit. Et apparens angelꝰ sctō kebio dixit. Uade de hac insula ad oꝛientalem plagā Cui sctūs. Deleat deꝰ diuitē illum de insula hac. Et angelus. Sic erit. Et veniens sctūs ad australem plagā regiōis et edificato oꝛatoꝛio quadꝛaginta diebꝰ ibi mansit. Et audiens diues qꝛ maneret ibi misit ad eum. Perge inquit ad aliū locū mea est adhuc ista terra. Tunc sctūs tribus diebus ieiunauit vt deus oñderet ei quid inde ageret. Cui angelꝰ ait. Perge ad oꝛientem. Et veniēs ad oꝛientalē plagam: septem diebꝰ ibidem māsit. Quod audiens diues ille venit ad virū dei ꝛ dixit. Perge ad alium locū. Tunc sctūs ait Depꝛecoꝛ deum oīpotentē vt ofidat mihi quid faciam. Cui angelus. Perge ad dextram. Quo cū venisset venit adhuc diues ꝛ dixit. Kebi perge trans mare. Tūc sctūs iratus dixit. Deleatur nomē tuum ab hac insula. Tūc sanctus kebius iussit discipulis suis vt iscisis lignis lembū fabꝛicarēt. Quo facto venit diues ille ꝛ ait Intrate in lembū sine coꝛio si serui dei estis. Et sanctus ait. Mirabilis deꝰ i sanctis suis deus israel ipe dabit virtutez ꝛ foꝛtitudinē plebi sue bñdictus deꝰ. Ponite inquit discipulis lembum supꝛa mare Quo facto ingressus est cum discipulis lembū coꝛio carentē et confestim tempestas valida venit i mare ꝛ timuerūt valde discipuli eius et foꝛtiter sanctꝰ kebiꝰ deum rogare cepit. Cuius pꝛece diuisit deus scopulum quendā in duas partes: ꝛ pꝛosiliuit lembus sursum int̄ duos scopulos ꝛ demū monie insule applicuerūt Tūc sanctus kebius baculo suo ꝑcussit rupem ꝛ confestim aqua largissime emanare cepit. Et misit discipulum suū noīe caffo vt ignem afferret. Qui cū a quodā fabꝛo ignem afferret. Qui cū a quodā fabꝛe ignē peteret/renuit ipse dare nisi i sinu suo poꝛtare vellet. Et posito igne in sinu eius reuersus est ad magistrū suū sine lesione vestis sue ignem poꝛtās. Pervexit rex venedocie die quadam ad mōtana venandi gratia ꝛ vidēs capꝛeā molossum suū instigauit vt occuparet eā. Que ad sancti kebij casulam refugij gratia velociter cucurrit rege eam sequēte. Et ait rex. Dimitte illam. Cui ille. Nō dimittā nisi dederis ei vite refugiū. Si non dimiseris inquit rex de terra mea te eijciam. Uir dei ait. Nō est in tua potestate vt eijcias me de terra ista sꝫ in potestate dei est Sed tamen dimittā tibi illam si immola

ueris deo omnipotēti ⁊ mihi totā terraȝ
quam circuierit ante molosum tuū. Quō
cum annuisset rex sequutꝰ est molosus il
lam per territorij circuitū et reuersa est
ad casulam sctī dei iterū. Ortꝰ est postea
cōflictus inter regem ⁊ virū dei sed ei re-
sistere non poterat. Cōtulit ergo viro dei
castellū suum deo et sancto kebio in ppe-
tuum. Uir tandem dei in senectute bona
operibus bonis plenus: sexto idus nouē
bris migrauit ad dominum.

¶ De sancta Keyna virgine.

Beata eni keyna virgo de re-
gali prosapia in occidentali
parte maioris britannie oriū
da extitit. Cuiꝰ pater rex bre
ghenocēsium noīe braghanꝰ
erat. Fuerūt aūt regi illi filij duodeci ⁊ fi
lie totidem: oēs deo placētes ⁊ vite san
cte. Primogenitꝰ eiꝰ erat sctūs canochꝰ:
primogenita filia gladꝰ / mater sancti ca-
doci scda melari mater patris sctī dauid
meuenensis archiepi. Ceteris vero pro-
pter ꝓlixitatē omissis: ad beatā keynā sti
lum cōuertimus. Anteq̄ enim nasceret
mr̄ eius in visione vidit sinū suū mirra ⁊
balsamo plenū et mamillas suas celesti
lumine radiantes: vidit ⁊ niueā se ꝓ pro
le peperisse columbā. Cū vero enixā filiā
mater diligēter educaret: mira quedā spi
ritualis grē venustas in facie virgīs ap-
parebat: ita vt qn̄qȝ sicut nix / qn̄qȝ sicut
solaris claritas refulgeret. Cūqȝ ad an-
nos nubiles peruenisset: et mlti nobiles eā
in coniugiū affectarent: virgo sancta vi-
rilem copulam oīno recusans: virginita-
tem suam voto perpetuo dn̄o cōsecrauit
Ob hoc enim que prius keyna vocabatur
postea britānice keyn wiri id est keyn vir
go dicta est. Proposuit tandē patriā dese
rere ⁊ locū desertū vbi contēplationi va
caret querere: et arrepto itinere vltra sa-
brinam veniens repertis quibusdam lo
cis siluestribus a rege illius ꝓuincie so-
litudinem illaȝ in qua deo seruire posset
expetijt: cui quod petijt hilariter se cōces
surum respondit: nisi quia locus ille tan
ta serpentiū multitudine repleret: q̄ taȝ
hominibus q̄ iumentis ⁊ feris inhabita
bilis extitisset. Uirgo vero constanter re
spondit se cōfidere in adiutorio altissimi
⁊ in eius nomine se velle ⁊ posse omnem
illam virulentem multitudinem effuga
re. Cōcesso igitur virgini loco ad solitas
preces se prostrauit ⁊ omnia illa mox ge
nimina viperarū mortificata in lapiduȝ
duritiem commutauit. Lapides eni vsqȝ
hodie imaginem serpentinam exprimūt
per cāpos ⁊ vicos quasi arte lathomi scul
perentur. Elapsis autem multis annis
cum fama sancte virginis vbiqȝ diuulga
ta esset: ⁊ visitatis multis oratoria mul-
ta construxisset sanctus cadocus mōtem
sancti michaelis peregrinationis gratia
visitans sanctam keynam matertерā su-
am ibidē repperit et magno repletꝰ gau-
dio cum illam ad terram propriam redu
cere vellet: a populo terre permissus nō
est. Admonitiōe demū angelica virgo sā
cta ad patriā suam rediēs in quodā mon
ticulo ad radices cuiusdam mōtis magni
habitationem sibi faciens fusa ad deum
prece fontem de terra produxit qui mltis
infirmitatibꝰ meritis virginis sctē salu-
tem prebuit. Cū autem spiritu sancto
reuelante dies cōsummationis eiꝰ appro
pinquaret: vidit in visione noctis colum
pnam quasi igneam vsqȝ ad lectuli eius
pauimentū descendere: in nudo enim pa
uimento ramusculis arborū superiectis
dormire solebat. Et angeli duo sibi appa
rebant: quorum alter reuerēter ad illam
accedens cilicium quo induebatur leui-
ter exuit: et casula byssina vna cum tuni
ca coccinea cum clamide quoqȝ auro con
texta decenter illam ornās dixit. Parata

esto & veni nobiscū: vt introducamus te in regnū patris tui. Que cū pre gaudio flens angelos sequi vellet: euigilās sensit corpus suū febrib⁹ aggrauari & finē suū iminere accitoqȝ scō cadoco ait. Locus iste ē quē p̄ ceteris diligo hic erit memoria mea: locū hūc sepi⁹ in spū si licuerit visitabo: licebit autē quia dn̄s hūc michi locū iure hereditario possidēdū cō cessit. Futurū est aūt q̄ locus iste inhabitabit a gēte peccatrice: qm̄ ego violenter ab hijs sedibus extirpabo iacebitqȝ tumulus me⁹ multis dieb⁹ incognit⁹. Donec veniāt alij. quos ego p̄cib⁹ meis huc adducā ptegā & defendam: et in hoc loco benedicetur nomen dn̄i in eternū. Et cū aīa a corpe egredi festinaret. vidit ante se angelicū exercitū int̄ celi palatiū sine metu & piculo aīam illi⁹ cū gaudio suscipere paratū. Qđ cū astātib⁹ indicasset: scā illa aīa corpe soluta est: octauo idus octobris. Que cū egrederet̄ a corpe: subrisit scā facies ipius. roseū induēs colorem: tātaqȝ suauitatis fragrātia ex corpore virgineo pcedebat. q̄ oēs qui aderant: secū ipsa putarent in paradisi gloria collocatos. Sepeliuit autē eam sanctus cadocus in oratorio suo. vbi in scā cōuersatione multis annis vitā artissimam & deo placentem duxit.

¶ De sancto kynedo confessore.

Est eni terra quedā que antiquitus letania nunc aūt minor britānia nuncupatur: in qua priceps qdā ex regali pgenie ort⁹ noīe dihocus filiā habuit pulcherrimā quā sepe ītuēs & illicito amore illectus flāmeis cupidinis telis acriter vrebatur. Instigante tandē demone eā cognouit & in primo accessu pregnātem reddidit. Illis dieb⁹ arthurus totā britanniā regens cū curiā suā in natali dn̄i in puincia noīe Goyr teneret. principes sibi subiectos ad prefatū locū conuenire precepit: inter quos et princeps letanie regali iussui obediens iter arripuit & filiam pregnātē secum adduxit. Cōpleto aūt tempore vt filia eius pareret. quasi vno miliario a palatio regis arthuri in tentorijs affixis filiū enixa est. Crus eni pueri suo femori proprio adherebat. nec illud aliquo modo erigere poterat. hoc significans. quod sicut crus quod sub fere est femori adherebat. sic filia que sub patre erat. patri suo carnaliter fuerat supposita. Cunabulo igit̄ quodā ex vimine cōtorto cirpis agrestib⁹ suppositis iussu pricipis ministri puerū iposuerūt. & vas illud puero supposito in torrētē piecerūt a sacerdote tamē quodā anteq̄ in flumē piceret̄ baptismi grām infantulus cōsecutus est. Fluuius aūt tanq̄ eius nutrix ad maiorē fluuiū eū detulit nunc lothur nūcupatū et maior fluuius suo rapido gurgite vsqȝ ad mare puerū velociter detulit. Nec mora tā subito motu in se fretū estuabat q̄ yma abissi partibus superiorib⁹ pmiscebat: validaqȝ tēpestas subito exorta est. & cunabulū sup vndar̄ apices indissolutū et inuolubilit̄ vehebat̄ Dū igit̄ puer iuxta littora in vndis agitaret̄: ad insulā q̄ britānice henisweryn latine insula turbe vocabat̄ appropiquabat. Et ecce subito aues marine q̄ plurime puerū circūuolebāt & vnguib⁹ et rostris puerū ab vndis rapuerūt: et i aera eleuātes eū vndiqȝ sup & subt⁹ eū tāgere cōgaudebāt. Diu huc et illuc volitantes sup rupē puerū statuerunt. cateruatim circūstantes: stratū quodā ex multiplici plumarū serie ꝯposuerūt serpētes & vermes a loco expellētes. vētos & grādines & niues vmbra alarū suarū remouebāt. Dū vero puulus i lecto suo sic iaceret. anteq̄ nouem dies ptrāsisset. angl's dn̄i ad eū descendit & nolam quādā eneam secū afferēs: illā iuxta os paruuli apposuit. Qui cum esuriret: sicut infans ad vbera

matris se vertit: ita ad dictā cāpanā fa-
ciē suā torq̄bat. Ista autē cāpanula ma-
millā eneam ad modū ꝑticule muliebris
mamille quātā infantes lactētes in ore
suo submergūt habebat. Quā in ore suo
puerulus assumens tanq̄ mamillā sue
mr̄is sugebat q̄ dulcissimū puerilis ali-
mēti saporē oīni lacte muliebri ⁊ mellis
fauis desiderabiliorē infantis ori redde-
bat: ⁊ vt manna antiquitus patribꝰ oē
condimētū saporis prebebat. Cambrice
enī vsq₃ in hodiernū diem cloth tethauc
appellatur: quod mamillata campana
interpretaꝛ. Sordes vero quas puer na-
turaliter in secessū emittit ille nequaq̄
faciebat Subtilissimo enī cibo vescebaꝛ
qui fecem non habebat. Talem nāq₃ in
lectulo vitam ducebat quousq₃ comple-
tū erat tempus in quo naturaliter am-
bulare posset. Panni in quibus inuolu-
tus erat velut cortex circa arborem cre-
scens in circuitu pueri iuxta quantitatē
eius ⁊ mensurā crementum recipiebant
nec aliquo senio panniculi affecti erant.
Hiis siquidē peractis contigit ꝙ quidē
villanus iuxta maritima māsionē hñs
⁊ liberis carēs dū die quadā iuxta littus
maris ambularet vidit alonge diuersa
volatilia ad quēdā locū glomeratim cō-
uenire. Quo cū ꝑuenisset infantē gratū
nimis ibidē inuenit et eū ab auibus au-
ferens in vlnis suis ad vxorē suā detulit
dicēs. O mulier licet nobis fortuna huc-
usq₃ multum aduersa extiterit que diu-
turna sterilitate amisimus: huiꝰ infan-
tis inuenti solatio nobis restaurata sūt.
Tu lectū more ꝑiclitātiū ingredere ⁊ te di
cemus istū peperisse. Quo facto multorū
subito pēnatorū agmīa ad tectū ruricole
p̄fati vociferādo ꝯcurrebāt: ⁊ ī duas tur
mas se diuidētia vna pars lares īuadit
⁊ tegmē quo tegebatur rostris auidis ⁊
curuis vnguibꝰ in ťrā ꝓstrauit alťa ꝑs
in pecora illiꝰ agrestia impetū faciebat:
⁊ ad littora maris p̄cipitāter agitabat.
Tūc vir et mulier stupefacti deliberato
cōsilio puerū vbi inuētus fuerat ad insu
lam prefatā detulerunt. Cūq₃ infans in
cubili ex variis plumis constructo esset
repositus statim tegmē a volatilibꝰ pro
stratū suꝑ lares in suo situ repositū erat
et pecudes ad mare agitate ad pascua
sua ⁊ loca a q̇bꝰ erepte fuerāt iā redierāt
Cum autē beatus kynedus in maturio
rem creuisset etatem singulis diebꝰ bis
in die cerua siluestris grāde vber ⁊ lacte
tumens differens ad locū in quo cāpanu
la locata erat ⁊ suꝑ illā sursum euersam
astans illam sese lactādo implebat: et si
q̇d residuū lactis in vbere relinqueretur
in cōcauitate petrarū illud dimittebat.
Peracto autē puerilis etatis cursu cum
ad iuuenilē statū deuenisset molliora ci-
baria iā recusans asꝑioribus cibari me-
ditaꝛ ⁊ cū anglo multociens collocutus
quo victu corpus suū recrearet didicit ⁊
doctrinā accepit ꝙ quanto magis essent
asꝑiora tanto deo magis placita. Qñq₃
ergo herbis vescebatur agrestibꝰ: qñq₃
ex fructibꝰ quibuscūq₃ inuentis. Annis
autem decem et octo in insula illa vitam
heremiticam ducens: ab angelo litteris
instructus est. Quibus cōpletis: angl's
dñi dixit ad eū. O diuine scripture ꝑscru
tator veritatis cōstans ⁊ imobilis ama-
tor quia tibi sufficit gratia dei te hāc se-
dem dñs deus tuꝰ derelinq̄re disposuit:
et aliā quā tibi monstrabo te adere opor
tet. Cui sanctus. Licet huius soli tanq̄
natalis dulcedine reuocor ad morādum
ad quēcunq₃ locū me dirigas iter arripe
paratus ⁊ presto sum. Cui angl's. Locꝰ
est denso arundinū tegmine circūseptus
quasi miliario vno distās diuino officio
futurus ydoneus. Rūpe igitur morā et
iter aripe diligenter deus tecū est enim.
Carpēs igiť sctūs viā in calore diei cum
fatigatus se reclinasset subito fontis pu-

tissimi riuus erũpẽs de t̃ra arida ema-
nauit de quo ille bibẽs opus inceptũ exe
cutus est. Cũq; iterũ fessus in terrã se ꝓ
iecisset hum⁹ se apiens fontẽ clarissimũ
dedit ⁊ anteꝙ̃ ad locũ ab angelo designa
tũ deuenisset in locis vbi lassatus mẽbꝛa
quiete fouebat: fontes viginti quatuoꝛ
tellus in planiciẽ decurrẽtes eduxit. Cõ
struxit enĩ cellã de viminibus quã ⁊ arũ
dine operuit: ⁊ in edificato ibidẽ oꝛatoꝛio
angloꝝ sepissime milicia ipm̃ ꝯfoꝛtãs cõ
ueniebat. Quidã laicus accessit ad eũ
vt ei seruiẽdo vita heremitica fungeret̃
Quo benigne admisso multis annis cũ
sctõ vixit. Latrones nouẽ in ꝓuinciam
illã veniẽtes fame ⁊ siti afflicti dixerunt
intra se. Est hic non lõge sctũs q̃dẽ q̃ oẽs
diligit ⁊ instruit: ⁊ tã foꝛtes ꝙ̃ debiles re
ficit egenos ⁊ vagos inuitat etiã male-
factoꝛib⁹ mitis est. Accedam⁹ igit̃ ad eũ
vt suffraget̃ iopie nr̃e. Quo cũ ꝑuenisset
in hospitiũ placide recepti sunt. Accidit
enĩ vt famulus viri sctĩ lãceas latronũ
foꝛas dimissas intuẽs ⁊ pulchꝛitudinẽ
admirãs vnã arriperet et in loco secreto
occultaret. Egrediẽtib⁹ latronibus illis
quesiuit q̃dã a famulo viri dei si hastã su-
am vidisset. Ille vero iuramẽto asseruit
se nichil cognouisse. Quo audito vir dei
seruũ suũ vocauit dicẽs. Amice isti alie-
nigene nõ ad nos declinauerũt vt res su
as amitterẽt. Cui ille. Clocula nr̃a ma-
millata hic apponat̃ ⁊ sup eã iurabo me
rẽ istã nõ peregisse nec aliq̃d inde cogno-
uisse. Et cũ iurasset ⁊ cloculã illã manu
tetigisset cõfestim sensũ amittẽs natura
lem hoꝛribili furoꝛe ⁊ mẽtis insania huc
⁊ illuc voluebat̃. Et statim egrediẽs ⁊ ad
mare ꝑueniẽs vndas non abhoꝛruit sed
sup mare ambulauit. Quo ꝑtrãsito: per
mõtes ⁊ valles fruticosaq; loca currebat
⁊ versus meneuiã vbi sctũs dauid sedẽ
hẽbat pergẽs victu ferino vescebat̃ her-
bas ⁊ radices comedẽdo septẽ annis mo-
ram fecit cui⁹ pili velut in bꝛuto coꝛpus
vsq; ad plãtas tegebant. Peractis vero
septẽ annis in mentẽ sãcti kynedi incidit
de seruo suo ⁊ paterna pietate cõmotus
in hãc oꝛonem ꝓrupit. Deus pie ⁊ mise-
ricoꝛs cui ꝓpriũ est misereri reuoca ipe-
tũ furoꝛis tui ⁊ seruũ meũ ad pꝛistinũ sui
sensus statũ digneris reducere si vixerit
Sin aũt miseratiõis tue abundãtia aĩe
sue indulgeas. Finita vero oꝛone ecce fa
mulus su⁹ nutu dei reuocatus ad pꝛimã
redijt: ⁊ sicut pꝛi⁹ mari trãsito oꝛatoꝛiũ
sctĩ ingrediẽs ⁊ extrinsecus pilosus: ser-
uum dei sic allocutus est. Serue dei cui
seruire maius est ꝙ̃ p totũ mũdũ regna-
re licet indignũ me recipe i tuum diuini
furoꝛis aspitas in me cessauit: et q̃ meri-
to abstulit gr̃e sue fauoꝛe michi benign⁹
cõcessit. Cui sctũs. Que de⁹ dimittit ne-
mo iputare tenet̃ ⁊ q2 deo satisfecisti mi-
chi placuisti. Bene ergo veneris et noli
ampli⁹ peccare ⁊ deũ tuũ criminis esse vl-
toꝛẽ ⁊ indulgẽtie largitoꝛẽ cognosce. Ibi
vero post hec diu moꝛatus sãctissime vi-
xit ad nulla mala tolerãda rudis. Qui-
dã pꝛinceps noĩe moꝛgãtius terrã q̃ nũc
glamoꝛgantia dr̃ et terras affines vsq;
fluuiũ waiam suo habebat dñio: ⁊ facta
dissentiõe motus est quidã exercitus ad
partes illas vbi sctũs manebat captaq;
pꝛeda toti⁹ patrie reuersus est. Missus
igit̃ famulus viri sctĩ cloccã mamillatã
in manu sua gerens a p̃da aliq̃d repetijt
Illi aũt eũ icrepãdo deridebãt et minas
ꝙ̃ plurimas inferebant. Fracta aũt lite
maxima ꝓ diuisione p̃de exercitus mu-
tuo letaliter se vulnerabat nec ipi⁹ dure
pugne furoꝝ cessauit quousq; oẽs letho
traditi sũt. Quo viso famulus scti pꝛedã
ad ꝓpꝛia loca vnde exierat cõpellebat: ⁊
paupes iniuste spoliati cũ gaudio sua re
ceperũt. Audiẽs aũt pꝛinceps moꝛgã-
tie q̃d deus meritis scti viri mutua cede
inimicos suos sic deleri permisisset venit

ad eū ⁊ grās ei agēs rogauit vt q̇cq̇d vel
let ab eo peteret ⁊ sine dilatiōe optineret
Qui cū se nichil habere velle diceret cū
magna tandē difficultate vix petijt: vt i
refugiū pauperū paululū tre ei daret.
Cui princeps. Ascēde mecū in montem.
Quo cū ꝑuenissent dixit. Quātū vis ex
circūspectis ꝓuincijs tibi facito ꝓpriū
Et ille. Nō nimiū est non petā vel qđ he-
redes tui vel seq̄ntes debeāt auferre Est
fluuius q̇dā hinc nō lōge decurrēs sit il-
le terminꝰ possessionis mee. Et factū est
ita. Sctūs aūt dauid thelians ⁊ pt̄nus
ad cōsolationē frm̄ iter agētes ad virum
dei ꝑuenerūt. Qui in coꝝ exultās aduē-
tu benigne illos suscepit: ⁊ tanq̄ reuerē-
dis patribꝰ bn̄ficia hospitalitatis mini-
strauit. Btūs aūt dauid vniuersalē syno
dū futurā edixerat: ⁊ sctm̄ kynedū illuc
humilr̄ inuitare curauit. Qui ait. Ego
merito mēbra hn̄s curuata societatē ha
bere indignus tātis viris indignior sū
associari ⁊ insuꝑ ad iter aggrediēdū po-
testas deficit naturalis. Sāctus dauid
ait. Oremus ihm̄ xp̄m vt mēbra tua ad
iter nobiscū ꝑagendū erigere dignet̄. Et
fusa orōne ad dn̄m crus a femore resolui
tur, ꝓut naturalis dispositio meliꝰ se ha-
bere debebat. Cūq3 ad viā carpēdā pari
parit̄ incederēt: seruꝰ dei kynedus fusa
in secretis cordis sui ad deū p̄ce crus suū
sicut prius femori adhesit. Tūc sctūs da
uid ep̄s dixit. Cur nr̄am despicis societa
tem cū nos tuo gaudeamꝰ cōsortio? Cur
nos relinq̇s pr̄ pie in tua absentia sollici
tos cū tua presentia curarū nr̄arū posse-
mus onus releuare. Et cū mutuā dedis-
sent salutationē abierūt ep̄i ⁊ ille ad locū
suū redijt. Multa alia de ꝯfessore isto glo
so in vno solo loco wallie scripta vidi q̄ ve-
tustate quasi deleta legi non poterant.
Terras vero relinquens in celo premia
ꝑcepturus migrauit kalendis augusti.

De sctō Kenelmo Rege ⁊ martyre.

Ex merciorum kenulphus
anno dn̄i octingētesimo no-
nodecio regni sui vicesimo
quarto mūdū relinquēs ke-
nelmū heredem reliquit cui
due erāt sorores quēdreda ⁊ burgenilda.
Hūc eni kenelmū etate paruulū s3 aio ac
pietate magnificū i regē elegerat amor
ppl̄i sui: sed quēdreda seuo liuore ⁊ regnā
di ambitiōe stimulata insidiabatur illi.
Quē cū veneno extinguere posset nō eiꝰ
nutriciū ⁊ ꝓcuratorē noīe ascheberctū in-
gētibꝰ premijs ⁊ spe cōsortis iperij i fra-
ternū iugulum armare nō timuit. Tali
mō inuicē cōsiliati parauerunt sagittas
suas vt sagittarēt i obscuro rectū corde.
Ea tēpestate vidit kenelmus ꝑ sompniū
visionē quā nutrici sue wlwenne referēs
dixit. Visū ē michi o mr̄ karissima q̄ an
cubiculū meū arbor altissima vsq3 ad si-
dera stabat me v̄o videbā stare in eiꝰ ar-
duo v̄tice vnde late poterā oīa cōspicere.
Erat aūt pulcherrima ⁊ late effusis ra-
mis sp̄osa ab imo ad sūmū oībꝰ floribꝰ re
fertissima. Videbā quoq3 innūeris lumi-
ribꝰ totā ardere michi v̄o tres ptes huiꝰ
tre ꝓna curuari deuotiōe. Cūq3 de tāta
specula mirarer visionē q̇dā meoꝝ sub-
ter irruētes succiderūt arborē ⁊ illa ingē
ti ruina cecidit. Ego v̄o ꝓtinꝰ efficiebar
auicula cādida ⁊ libero volatu ethera pe
netraui. Vix elocutꝰ fuerat visionē cū nu
trix pectꝰ tundēs talē erupit i vocē. Heu
me inq̇t fili mi dulcissime heu lactatio et
nutrimētum meū suaue: ergo ne insidie
tuoꝝ ergo ne maligna ꝯsilia sororis ⁊ nu
tricij tui p̄ualebūt aduersū te? Heu q̄ ti-
meo arborē illā succisā indolis tue presi-
gnare iacturā verūtamē in auicula qua
penetrabas ethera intelligit̄ ascensure
tue aīe gl̄ia. Ascheberctꝰ tādē habita oc-
casiōe sceleris maturādi kenelmū abdu
cit in siluā gr̄a venādi quasi oblectandū
amore studij pat̄ni. Cūq3 silue appropin-

marc̄t tenellus septē annoꝝ puer sōpno ꝑgrauatus equo delabit̄: ibiqꝫ recubās securus maloꝝ totus sopoꝛat̄. ¶Tūc credulissimꝰ nutriciꝰ foueā parat in quā eū citiꝰ obꝛuat. Puer tandē expgiscēs ꝓphetica fert̄ voce dixisse. Frustra hanc michi molitꝰ es speluncā: nō eni hic vt cogitas sed remotioꝛi loco vbi deꝰ ꝓuidit occūbā. Unde tibi certū dabit hec virga signū si modo plātata frondeat ⁊ virgā quā manu gessit t̄re affixit. Hec eo dicēte stastim radicata virga cepit frondescere: et vsqꝫ hodie ingēs ibi fraxinꝰ ostensa in mēoꝛia bti kenelmi celebꝛis habet̄. ¶Tunc seuissimus artifex lōgius puerū abducit i vallē ꝓfundā in ipa silua clento vocatā. Cōqꝫ tyꝛānus iniq̄tatis filiꝰ diuersa loca secreta curiosus q̄reret sic eū increpare videbat̄ martyꝛ ex voce dn̄ica Qđ facis fac citius. Ibi igit̄ sub arboꝛe spinea caput kenelmi septēnis abscidit̄ qđ ipe ꝓtinus extensis palmulis excepisse memoꝛatur Asserit̄ etiā ꝙ iā decollādus. ¶Te deū laudamꝰ te dn̄m ꝯfitemur incepit atqꝫ i illo versu: te martyꝝ cādidatꝰ laudat exercitus iugulatꝰ occubuerit sextodecimo kalēdas augusti. Illico aūt impius ꝑsecutoꝛ cesū innocētē terra obꝛuit ⁊ ad domū festinꝰ rediit. Deniqꝫ q̄ celo teste martyriū ꝑtulit: celo teste reuelatꝰ et declaratꝰ fuit. Nā fulgida lucis colūpna de celo super locū effusa sepius ostēsa est. Quē eni ab hūana noticia abscidere vitebatur inhumanitas beluina illū hoībus ꝓdebat pecualis diligētia. Cādida nāqꝫ bos vidue cuiusdā pascuis relictis publicis ab alto mōte ad infimū sepulti monumētū decurrit insepabilis ibi adhesit mira oblectatiōe diuinitus attracta et illecta vt nulliꝰ inde instātia auelli posset. Quotiens vero ad domū reducta extitit totū armentū duplo lactis copia supabat tā salubꝛi circa sctām glebā pascebat̄ herba ⁊ gr̄a. Miroqꝫ modo qđ vespi detonsū erat mane abūdātiꝰ inueniebat. Hinc aūt locus idē vacce vallis appellari cōsueuit.

Empto quēdꝛeda per fratricidiū regno potita tali edicto oēs terruit vt si q̄s kenelmū req̄reret vel indicaret: vel ēt de eo v̄bis tractaret sine dilatiōe capitis plexus pena patiens lueret. Uerū ꝑfulgida lucerna q̄ obfuscabat̄ i anglia clariꝰ emicuit in arce mūdi roma. Nā cū leo papa iunioꝛ missarū solēnia celebꝛaret: ecce columba sup niuē candida palā apparuit niueā mēbꝛanā aureis l̄ris anglice inscriptā rostro ferēs sup altare bti petri deposuit ⁊ abcessit. Papa vero cū tremoꝛe respiciēs nouā cedulā ignotis v̄bis ac l̄ris editā ppl̄is diuersaꝝ nationū demōstrauit int̄ quos erāt anglici sacrā ep̄lam legētes talē interpꝛetationē cōtinentē. In clēto vacce valle iacet kenelmus regius natus sub spina capite truncatus. ¶Tūc papa postposito feminearū minarū terroꝛe mittit cū anglis fidelibꝰ ligatos cardinales cū litteris ⁊ potestate ap̄lica ad archiep̄m doꝛobernie wilfridū ceterosqꝫ pontifices angloꝝ quatinus de indigno latibulo in eccl̄iam martyꝛē transferrēt kenelmū. Cum aūt coꝛpus eius de terra esset eleuatū: fons viuus inde emersit q̄ in riuū effluens multis inde gustantibꝰ salutē impēdit. Coꝛpe eni de silua delato maxima turba cecoꝝ surdoꝝ claudoꝛū ⁊ varijs moꝛbis detētoꝝ curata est. Altercantibꝰ autē pꝛo coꝛpe glouerniēsibus et wigoꝛniensibꝰ cōplacuit tādē parti vtriqꝫ vt ppl̄s qui in crepusculo sequētis diei pꝛioꝛ euigilasset: sctm̄ kenelmū quasi diuinitus datū sibi auferret. Glouernienses itaqꝫ vigilantioꝛes cū sacra gleba iā q̄ndecim miliaribꝰ euasere anteq̄ alij a sōpno excitati ⁊ ruboꝛe ac ira succensi tota celeritate post eos seq̄rētur. Quos vbi eminus fugiētes aspexerūt iuocato sancti kenelmi suffragio ꝑ angustā semitā euadentes inter frutecta se pꝛotegebāt.

Cūq3 nō ꝑcul a monasterio winchecumbensi labore sitiq3 grauissima cū corpore sctō fessi sederēt opē scti kenelmi hūili deuotiōe implorabāt. Nec mora fons viu⁹ et vsq3 in hodiernū iugiter manens sub quadā petra erūpens sitim potantiū ex eo extinxit. Stabat tūc quēdrēda in solario quodā ⁊ multitudinē respiciēs cū triumpho fraterne glie venientē ira ⁊ indignatiōe cepit tabescere. Accepto autem psaltio quodā prestigio nō cantare ꝓ illo studuit sed incātare ꝯtra illū centesimū octauū psalmū quatin⁹ a fine ad caput ab vltimo versu ad primū ꝑuertendo cū fraterne felicitati efficeret ꝑniciosū. Veruntamen in ipam redūdauit deo volēte maledictū suū. Cum eni a fine ascēdēdo hūc versū volueret ore venefico hoc op⁹ eoꝝ qui detrahūt mihi apud dnm continuo sibi vtriq3 oculi suis sedib⁹ extirpati sup ipsā quā legebat paginā ceciderunt Adhuc aūt ipm psalteriū argēto paratū huius correptiōis cruore maculatū prebet iudiciū. Ipsa vero infelix post paululū interijt quā ferunt nec in ecclia nec in cāpo sepultā posse teneri: sed quēdam infantē lucidissimū appentē cuidā iussisse in quodā ꝓfundo loco semoto eā proijci.

Tēpore regis canuti quidā danus partē ruris scti kenelmi auferre tēptauit iudicaturq3 vt diues ille cū viginti quatuor sup corpus scti kenelmi ius suū sacramento ꝓbaret. Cūq3 hoc facere se ingereret subito dei virtute repulsus retrogradus abscessit: ⁊ quasi vasto ictu obrutus supinus cōcidit. Sicq3 terra sancto adiudicata aduersari⁹ domū deductus q̄ terrā alienā inique auferre tēptauit oia possessa cū scelo iure amisit. Matrona q̄dā festū scti kenelmi obseruare contēpsit: et in prandio sedēs indigna q̄dam verba in sctm̄ intorsit nec quicq̄ operis intermitti imperauit. Pro kenelmo inquit nescio quo fructū diei nō perdemus. Vix verbū emisit ⁊ ecce vtriq3 oculi excussi in terrā ceciderunt ⁊ boues ad vehicula ducti ligna ⁊ iuga excutientes ita dispsi sunt vt deinceps inueniri non possent. Cecus q̄dā a natiuitate sepulchrū scti visitans cōtemplat̄ puerū speciosissimū sibi assistere duo sidera prefulgida manu gestātem ⁊ eo oculoꝝ sedib⁹ sibi imprimētem Nec mora ad se reuersus reseratis oclis vidit clare: mirabat̄ ignotas reꝝ spēs/ mūdi amplitudinē/lucis nitorē/⁊ cetera q̄ in mūdo sunt. Quidā a natiuitate mutus vidit sctm̄ kenelmū cū cereo flagrāte sibi aduenire atq3 ita ardētē in os sibi patulū impingere: sicq3 exiliens loq̄bat̄ recte ⁊ q̄ prius tm̄ poterat audire iā valebat ꝓferre. Alium quoq3 mutū curauit linguāq3 habilē ad loquēdū reddidit quēdam ferro accinctū liberauit cōtractum gressibus restituit cecū illuminauit contractū talos natib⁹ habentē ipressos manusq3 retortas vt digiti retrorsum inhererēt brachijs romā ꝓficiscētem et vt ad sctm̄ kenelmū redeat admonitus mēbra gressui apta reddidit. Videbat eni puerū speciosissimū de altari descendere aureaq3 virga quā manu gestabat ipsum tāgere ⁊ vt surgeret imperare. Quo facto altare conscendit et scrinium suū subito intrauit.

¶ De sancto kentegrino epō ⁊ cōfessore.

Ex q̄dā in septētrionali britannie plaga paganicis implicatus erroribus filiā ex vxore sua genuit speciosam que sepi⁹ audita seruoꝝ dei predicatiōe ad ꝯgnitionē veritatis ydoloꝝ cultu penitus abdicato meruit ꝑuenire. Et licet baptismi grām nondū cōsecuta viā tm̄ mādatoꝝ dei mēte deuota ⁊ hūili custodire satagebat: orōnibus crebris ⁊ elemosinis dedita quantū ad metū pris pagani licebat ecclesiastice discipline et opib⁹ bōis sedula insistebat. Marie vir-

ginis integritatē fecundā venerando admirās ꝛ diligēs presumptuosa audacia et quadā temeritate feminea in cōceptu et partu illi assimulari et eā imitari desiderās assiduis precib⁹ regē celoꝝ ꝛ dn̄m sup hoc depcari sepius cepit. Elapso demū tpis spacio inuenta est illa in vtero habens ꝛ magnificās deū desideriū suū adimpletū esse simplr credebat. Qḋ eni in ea natū est de cōplexu humano suscepit: sed ipa multotiēs asseruit ꝛ iuramēto cōstrixit ꝙ a quo / vel qn̄ / aut quomodo ꝯcepit in conscientia non habebat. Populus eni diocesis scti kentegerni stultus ꝛ insipiens ip̄m de virgine cōceptū ꝛ natū adhuc astruere nō verek. Sed quis aut quomō sator terram arauerit seu seuerit tū dn̄o dāte benignitatē tra fructū optimū ꝓtulerit absurdū sane diutius indagare arbitramur. Cū aūt rex a filia minis ꝛ blanditijs q̄s eā grauidasset inquireret oīs virilis ꝯsortij se exptē iureiurādo ꝓtestak. Offensus itaqꝫ rex legē a maiorib⁹ suis ꝓuulgatā preuaricari se nolle constanter affirmabat. Erat eni lex a diebus antiq̄s in gēte illa seruata: vt puella in domo patna fornicata ꝛ grauida in uēta de montis supcilio p̄cipitarek ꝛ corruptor illi⁹ capite plecterek. Statuik igitur puella iussu regis in mōtis fastigio dunpelder ab incolis vocato vt dorsū precipitata mēbratim dirūperek. Illa vero grauiter ingemiscēs ꝛ i celū suspitiēs redēptoris miam ꝛ auxiliū manib⁹ in celū erectis cū multis lachrimis implorabat. Cū ergo de mōte p̄cipitata caderet: nō ē collisa nec lesa: ſꝫ placito lapsu ꝛ suaui ad terrā descēdit. Pagani eni magicis xp̄ianoꝝ artib⁹ hoc ascribētes rege ꝯsentiēte in nauicula parua de corio facta sine oī remigio ꝑ aliquot miliaria fortune ꝛ mari puellā solā ꝛ omni hūano auxilio destitutā exponebāt. Protegente tn̄ illo q̄ vētis impat et mari multo veloci⁹ ad portum aliū nauicula ꝑcurrebat ꝙ a quouis velifico cursu aut multoꝝ remigantiū ꝓpellerek annisu. Egressa autē de naui puella i loco collenros dicto angustie partus apph̄ēderūt eā: ꝛ sine obstetricis cuiusqꝫ solatio pepit. In eadē hora sāct⁹ seruan⁹ post matutinas orōni intēt⁹ audiuit angelicos cetus melliflua p̄conia ꝛ laudes deo i aere resonare. Mane v̄o accedēs ad locū ꝛ visa mr̄e cū filio pr̄ia lingua dixit. Mochohe Mochohe qḋ latīe dr̄ chare mi chare mi. Et subiūxit Bn̄dict⁹ q̄ venisti i noīe dn̄i. Suscepit ergo eos et enutriuit ac baptizauit: vocauitqꝫ matrē taneu et pueꝝ kientieru qḋ interpretak capitalis dn̄s. Profecit ergo puer bone indolis i disciplinis lraꝝ: ꝛ i exercitijs sctārū v̄tutū ꝛ pre cūctis ꝯsortib⁹ suis in oclis scti seruani dilect⁹ fuit illūqꝫ munghu qḋ latīe dr̄ charissim⁹ amic⁹ ex ꝯsuetudine appellauit. Quo noīe vsqꝫ in hodiernū diē vulgus eū vocare ꝛ in necessitatib⁹ suis inuocare crebr⁹ cōsueuit. Uidētes condiscipuli sācti primū ꝙ a pr̄e spiritali plus oīb⁹ amarek oderāt eū nec q̄cq̄ ei pacifice poterāt loqui Insidiabank / cōuiciabātur / inuidebāt ꝛ detrahebāt illi. Quādā auiculā ob ruborē corpusculi rubiscā vocatā de manu scti seruani alimoniā accipere scapulis ei⁹ et capiti seu gremio insidere orāti vel legēti assistere alarū plausu ꝛ vocis sue sono affectū illi ostēdere solitam inter se mutuo tractantes caput a corpore auellunt ꝛ extinguunt kentegerno absenti crimē imponere nō verentes. Puer autē volucrē in manib⁹ suscipiens et caput corpi applicās fusa ad deū prece signaculum crucis impressit ꝛ auis vite reddita seni de ecclesia reuertēti more solito applaudens obuiā prosiliuit. Statuit autē sanctus seruanus vt vnusq̄sqꝫ pueroꝝ per septimane circulū ne aliqua negligētia ob defectū luminis diuino obsequio in noctibus eueniret ignē diligen

ter dū dormitū irent subcineraret. Accidit qdā nocte solēpni dū kentegrinꝰ puer vice sua ignē custodiret cōdiscipli sui inuidia excecati totū ignē īfra monasterij septa clāculo extinguerēt. Vigiliarū tpe kentegernus ignē monasterij extinctū reperiēs ramū cuiusdā coruli viridis arripiēs in noīe sctē trinitatis data benedictiōe insufflauit ⁊ confestim igne celitus emisso ramus ingētē flāmam ꝓduxit: et absqꝫ sui detrimēto ardere cepit. Accēsis aūt candelis: lumē in ramo ampliꝰ visū nō est. Cocus scti seruani inualescēte infirmitatis molestia: vitalē spm̄ exhalās iuxta morē sepelit. Sequēti vero die instigatiōe ac pce oīm disciploꝝ ac emulorū primū scti senex seruanꝰ p sctm̄ ⁊ terribile nomē dn̄i kentegrinū adiurās in virtute sctē obediētie impauit: vt in resuscitatiōe sui seruisi qd posset saltē attēptaret. Adolescēs vo adiurationē exhorrēs de tumulo humū ꝓijci iussit ⁊ ꝓstratus cū lachrimis mīaꝫ dn̄i implorauit dicēs Dn̄e iesu xp̄e vita ⁊ resurrectio mortuorū q mortificas ⁊ viuificas deducis ad iferos ⁊ reducis cui vita ⁊ mors famulantur: qui suscitasti lazarū quatriduanū resuscita hūc mortuū: vt glificetur nomen sctm̄ tuū sup oīa in scl'a bn̄dictū. Nec mora: qui sepultus fuerat a mortuis resurgēs reproborum supplicia ⁊ iustoꝝ gaudia q vidit postmodū enarrauit multosqꝫ de malo ad bonū cōuertit: et bonos vt in melius ꝓficerēt: suis verbis cōfirmauit. Asserebat se rebꝰ humanis indicibili dolore exēptū: ⁊ ante tribunal tremendi iudicis adductū: ibiqꝫ vidisse plures accepta sententia in tartara pcipitari: alios ad loca purgatoria destinari: quosdā ad celestia gaudia cū magna exultatiōe eleuari. Cūqꝫ sententiā suā tremulus expectaret se esse illū ꝓ quo dilectꝰ dn̄i kentegrinus oraret audiuit: ⁊ a quodā lucido viro ad corpus reduci vite ⁊ sospitati pristine restitui iubet: atqꝫ vt correctiōi vite deinceps inuigilaret ab eodē ductore suo sedulo cōmouet. Idē eni cocus hītū religionis assumēs: ⁊ de virtute in virtutem ꝓficiens septēnio supuixit in cuiꝰ tūbe opculo qualr resuscitatꝰ fuerat a sancto kentegerno litteris exaratur. Scta itaqꝫ kentegrini cōuersatio q multis ꝓficiendi prebebat exēplū emulis eiꝰ maioris odij erat seminariū. Intelligēs ergo vir dei eoꝝ inuidiā simul ⁊ timēs ppli fauorē ⁊ honorē loco cedere deliberauit reuelatūqꝫ est ei ꝓpositum suū in oclis dn̄i gratū fore ⁊ acceptū. Igit clā recedēs ad mallenā fluuiū venit: q ex maris reumate influente alueū suū excedēs oēm transeundi spem penitus ademit. Dn̄s aūt q mare rubrū diuisit ⁊ populū israel siccis pedibꝰ p mediū eiꝰ quōdā eduxit ipe mallenā fluuiū seruo suo diuisit: erātqꝫ quasi muri a dextris ⁊ a sinistris eius. Dein de brachiolū marinū p pōtem trāsiens: repentino impetu aquas alueū implere ⁊ trāsitū cuilibet negare vidit. Locꝰ aūt ille in posterū intrāsmeabilis fuit: ⁊ pōs aquis maris deinceps cōtectꝰ nulli vlterius trāseūdi prebuit facultatē. Mallena etiā fluuius cursū suū relinquens in ledonis fluuij alueū deinceps se retorsit: sicqꝫ duo fluuij vsqꝫ tūc diuisi a die illa cōmixti sunt. Et ecce sctūs seruanus seniles artus baculo regente fugiētem secutus supra ripā stetit et eiulādo clamans dixit. Heu me fili kmc lumen ocloꝝ meorū baculus senectutis mee: quare me deseris cur me derelinqs. Recogita qso quomodo ex materno ꝓfusū vtero te suscepi/ nutriui/ docui/ vsqꝫ in hāc horā educaui noli derelinqre canos meos. Sctūs vero in lachrimas resolutꝰ dixit. Vides pater diuinū esse qd agitur nec cōsilium altissimi immutare aut voluntati non obtemptare valemus. Rogo inquit seruanus: vt sicut ante fecisti pce tua salū diuidas:

denudes solū: vt solus ptrāsiēs per siccū
pueniā ad te. Efficiar eni tibi de pre filiꝰ
de doctore discipulus: ꝛ vsqꝫ ad finē vite
comes idiuiduꝰ. Sctūs tūc multo fletu
madefactus ait. Regredere q̄so pr̄ mi: et
discipl'os tuos doctrina ꝛ exēplo instrue:
et disciplina corrige. Retributor oīm bo-
norū retribuat tibi ꝓ vniuersis bn̄ficijs
que michi exhibuisti. Bonū eni certamē
certasti cursūqꝫ iā cōsūmasti. Ego eni p-
gā quo me misit ille q̇ me segregauit ex
vtero mr̄is mee Et sic mutua data bn̄di
ctiōe abinuicē discesserūt. Sctūs aūt ser
uanꝰ in senectute bona cito migrauit ad
dn̄m. Procedēs inde vir dei in loco noīe
glasghu in multa abstinētia vixit donec
rex ꝛ clerus regiōis cābrensis cū ceteris
xp̄ianis licet paucis ip̄m pl'imū reniten
te in pastorē ꝛ ep̄m eligerēt. Accito autē
de hibernia vno ep̄o more britonū et sco-
torū in ep̄m ip̄m cōsecrari fecerūt. Mos
eni in britānia inoleuerat in cōsecratiōe
pontificū tm̄mō capita corꝝ sacri crisma-
tis infusione pungere: cū inuocatiōe scti
spūs ꝛ bn̄dictione ꝛ manꝰ ipositiōe. In-
sulā eni quasi extra orbē positi emergen-
tibꝰ paganorꝝ infestatiōibꝰ canonū erāt
ignari: eccl'iastica ideo cēsura ipis ꝯdescē
dēs excusationē illorꝝ admittit i hac pte.
Sctūs aūt kentegernꝰ huiꝰ ritus errori
sicut infra dicet̄ pleniꝰ satisfecit. Cathe-
dralē sedē in vrbe glasgnensi cōstituit: et
magnā cōgregationē scd̄m formā primi
tiue eccl'ie viuentē ibidē ordinauit. Extē
debat̄ aūt diocesis sua scd̄m limites cam
brēsis regni a muro scꝫ illo famoso ad ar-
cendū hostes a britonibꝰ a mari ad ma-
re quōdam cōstructo vsqꝫ ad flumē fordē
seid est ad mare scoticum. Anno etatis
sue vicesimo q̇nto ꝯsecratus est ep̄s: ꝛ oi
tēpore vite sue post triduū ꝛ multociens
quatriduanū cibū sumpsit panē scꝫ ꝛ lac
vel caseū aut butirū. A carnibus ꝛ vino
et omni qd̄ inebriare pōt oīno abstinuit.

Si vero in itinere aut cum rege esset a
consueto rigore abstinēdo se tēperabat.
Postmodū tn̄ ad sua regressus: quasi ge
nere crimē illud in se vindicās abstinen-
tiā ampliabat. Utebat̄ ad carnē asperri-
mo cilicio: deinde melote ex pellibꝰ capri-
nis cōfecto ꝛ cuculla stricta supͣ quā alba
cādida cōtectꝰ stolā iugit̄ gestabat ꝛ pa-
storalē virgā non spericā ꝛ auratā ac gē-
matā: ſꝫ de simplici ligno tm̄ reflexā hn̄s
in manu librū manualē sempͣ paratꝰ ad
ministeriū suū cū necessitas aut ratio de
poscebat. Iacebat aūt in saxo instar mo
numēti cauato hn̄s capiti lapidē et ꝓie-
ctis aliquātis cineribus ꝛ cilicio substra-
to potiꝰ sopnū hauriēdo quā carpēdo se a
sopore excutiebat. Sicqꝫ hausto modice
q̇etis sopore nudū i aq̇s frigidis se imer-
gēs totū psalteriū decātabat. Hāc eni cō
suetudinē nisi itinera aut egritudines ꝓ
hiberēt corpales: nec grādo nix aut plu-
uia aliquatenꝰ defraudare poterāt: ſꝫ et
tunc aliquo spūali exercitio opꝰ illd̄ redi-
mebat. Sopitꝰ eni erat i corpe suo stimu
lus carnis oīs: vn̄ ꝛ vice qdā discipl'is su
is simpl'r asseruit nō ampliꝰ ad speciosis-
sime puelle visū vel tactū q̄ȝ ad durissimi
lapidis se stimulatū. In iudicando autē
aut corripiēdo nō psonā sed causā attēde
bat. Ois eiꝰ substātia pauperū erarium
sēpͣ fuit. Multociēs dū sacra diuina tra-
ctaret colūba niuea rostrū quasi aureū
hn̄s capiti eiꝰ insidere ꝯsueuit. Crebro ēt
dū sacris astaret misterijs nubes lucida
obūbrauit caput eiꝰ. Aliquotiēs nō ipse
stare videbat̄: ſꝫ colūpna ignea cuiꝰ ful-
gore ituētiū ituitꝰ obtunsi sūt. Dū vice
quadā sacra misteria celebraret nebula
q̄dā odorifera totā eccl'iaꝫ ipleuit ieffabi-
li suauitate oēs pfudit ꝛ varijs icomodis
laborātes pfecte sanitati restituit. Omi
q̄dragesima a ꝯspectu hoīm sepatꝰ deser
ta loca petebat solas radices herbarū in
cibū sumēs: aliq̇tiēs vo totū illd̄ tp̄s dn̄o

virtutē tribuēte absq̨ terrā sibi sustēta- culo trāsigebat. In cena tū dñi multitu dinis pauperū ꝛ lepꝛosoꝝ pedes cum la- chꝛimis lauās ꝛ tergēs ac crebꝛis osclis demulcēs eis postmodū in mēsa diligen ter ministrabat. In die parasceues pla- gis virgarū ꝛ nuditate et crebꝛis genu- flectionibꝰ diē cū nocte ɔtinuauit. Sab- bato autē sctō ꝛ vsq̨ ad hoꝛā resurrectio- nis dñice tpe diuini officij excepto in quo dam sepulchꝛo se flagellando latitabat. Nondū renatos in sua diocesi ad fidem ɔuertit apostatas ꝛ hereticos sua doctri na sana ad sctē m̄ris ecclie gremiū reuo- cauit demonū simulachꝛa vbiq̨ subuer- tit nōnullas ecclias cōstruxit perochias certis limitibꝰ distinxit et vbiq̨ lucrum aīarū querēdo ꝓficiscēs nō equo nectꝰ: ꝟ moꝛe aploꝝ pedes ire volebat. Ne autē panē suū ociosus ɔmederet manibꝰ suis in agricultura laboꝛare cōsueuit. Et cū boues semel sibi deessent ceruos de saltu in noīe dñi ad se venire ꝛ loco boū terram arare p̄cepit. Qui statim obtēperātes ꝛ māsueti effecti terrā arare ad pascua ire ꝛ ad opus ɔsuetū redire solebāt. Tādem in vnū de ceruis laboꝛe fatigatū lupꝰ ir- ruēs suffocauit et voꝛacē ingluuiā ex eiꝰ cadauere saturauit. Quo audito sāctus kentegrinꝰ manū cōtra siluā extēdēs di- xit. In noīe sctē trinitatis p̄cipio vt lupꝰ q̄ michi dāpnū ītulit satisfacturꝰ sine mo ra accedat. Et ecce lupus de silua ꝓsiliēs cū vlulatu coꝛruit ante pedes eius. Cui sctūs. Surge inq̄t ꝛ in noīe ihū xpi pꝛeci pio tibi: vt loco cerui quem deuoꝛasti ara tro applicatus ares ex integro qđ restat arādū. Lupꝰ itaq̨ v̄bis scti obediēs ꝛ cer uo copulatꝰ: nouē iugera oꝛādo explens libere abire ꝑmittit̄. Et cū multi conue- nissent ad spectaculū sctūs apiēs os suū dixit. Viri f̄res qđ ad mirami aspiciētes v̄bū hoc? Credite mihi aliq̄ hō iobediēs suo ɔditoꝛi existeret: nō solū aīalia ꝟ etiā

elemēta obtēperabāt illi. Nūc v̄o ob ipiꝰ p̄uaricatiōēs oībꝰ i aduersa v̄sis: leo lace- rare: lupꝰ deuoꝛare: serpēs sāciare: aqua submergē: ignis ɔburere: aer coꝛrūpere t̄ra sepe ferrea effecta fame subꝛuere cō- sueuit. Et ad cumulū ɔsueti mali: hō nō solū hoiem: ꝟ ip̄e hō i seipso peccādo ɔtra seip̄m spōte deseuit. Sꝫ qm̄ pleriq̨ scti i v̄a inocētia: ꝛ pura obediētia i sctitate di lectiōe fide ꝛ iusticia coꝛā dño ꝑfecti iuēti sūt: quasi ātiquū ius ꝛ naturale dñiū a dño recuperāt dū bestijs ꝛ elemētis mo- bis ꝛ moꝛtibꝰ impare solēt. Et cū totā an nonā paupibꝰ errogasset assūpta arena vice semis in terram sparsit ꝛ messis tpe triticū optimū terra ꝓducēs oēs hoc au- diētes deū in sctis eiꝰ laudare ꝛ bñdicere fecit. Dū eni victualia ꝑ f̄ribꝰ vice qua dā nō hēret regē cābꝛēsem noīe markum adijt penuriā suoꝝ insinuās vt suā ino- piā illiꝰ abūdātia iuxta apli monita sub ueniēdo suppleret humilr̄ petijt. Ille ve ro oꝛe blasphemo yꝛonice dixit ad eū. Ia cta curā tuā in dño ꝛ ipse te enutriet: qm̄ nichil deest timētibꝰ deū sicut cetos amo uere ɔsueuisti. Tu vero cū timeas deū: ꝛ mādata eiꝰ obseruas oībꝰ bonis et victu etiā necessario indiges? Ego aūt q̄ nec re gnū dei q̄ro nec iusticiā eiꝰ: oīa michi ꝓ spera ꝛ rerū affluētia (vt cernis) accidūt. Inanis ē ergo fides tua ꝛ falsa p̄dicatio tua ɔpꝛobat̄. At vir sctūs sacre scripture testionio ꝛ rōnū assertiōibꝰ ꝛ exēplis mul tos iustos ꝛ sctōs egestate ꝛ siti i hoc sclo affligi repꝛobos rerū affluētia honoꝝ fa stigijs sepe sublimari asserebat: paupes v̄o diuitibꝰ p̄onos foꝛe quoꝝ bñficijs su stētāt̄ diuitesq̨ paupū p̄ocinio sic̄ vitꝰ vlmi sustētac̄lo idigere euident̄ edocuit. Tādē rex v̄ba eiꝰ nō ferēs sic r̄ndit Sici fidens in deo tuo absq̨ hūano suffragio oīa blada q̄ cernis i hoꝛreis ɔtēta ad mā sionē tuā trāsferre potis: libēter ānuo ɔ postulatiōibꝰ tuis de cetero deuotꝰ obtēpe

rabo. Sctūs aūt dei eleuatis i celū ocl'is ꝛ manib⁹ orōnē cū lacrimis fudit ad dñz Et ecce eadē hoꝛa fluuius clud subt⁹ decurrēs subito intumescere ripas trāscēdere cepit: ꝛ hoꝛrea regis itegra cū farre vsqꝫ ad locū vbi sctūs manere solebat nomine mellingdenoꝛ secū trarit. Ita illesa ab aq̄s oīa iueta sūt: vt nec arista humecta appebat. Instigāte regē in odiū scti amico ei⁹ noīe catheu cōtumelijs ꝛ cōuitijs furoꝛe cōmot⁹ vice quadā ipz affecit: ꝛ calce pcussū ad t̄rā ꝓstrauit. A circūstātib⁹ sctūs leuat⁹ oēm iiuriā patiēt' tolerabat Catheu vo mali hui⁹ itētoꝛ cachinās equū ascēdit: ꝛ ast iānuā de equo coꝛruēs fracta ceruice expirauit. Regis pedes tumoꝛ inuasit tumoꝛi doloꝛ successit: moꝛsqꝫ doloꝛē subsequit'. Insurrexerūt cōtra sctm̄ filij belial de cognatiōe regis moꝛtem ꝯspirātes i moꝛtē eius. Diuina igit' reuelatiōe admonit⁹ vsus meneuiā vbi sctūs dauid virtutib⁹ floꝛuit iter aggredit: iurta caerleū multos ad fidē ꝯuertit ꝛ ecclīaꝫ ꝯstruxit: ꝛ cū sctō dauid aliquātisp moꝛā trahēs a rege t̄re illi⁹ cathwallam locū ad ꝯstruēdū monasteriū accepit Edificato aūt apud elgu cenobio: sedem epalē ibidē cōstituit. Subꝛegulū quēdā illi minas inferētē ꝛ de loco illo expellere cū iniuria nitētē: ꝛ cecitate a deo pcussuz p̄ce ad deū fusa sanauit: ꝛ adiutoꝛē ꝛ ꝓtectoꝛē iposterū hēre meruit. Cōgregati sūt aūt i monasterio illo nomīe centū et sexaginta q̄nqꝫ f̄res sub regulari disciplina: in magna abstinētia deo seruientes. Trecētos enī illitteratos agriculture et pecoꝝ custodie extra monasteriū deputauit alios trecētos opib⁹ infra monasteriū exercēdis ꝛ cibarijs ꝑparandis assignauit ꝛ trecētos sexaginta q̄nqꝫ l'ratos diuinis officijs iugit' celebꝛādis intitulauit. Nec facile quēq̄ illoꝛuꝫ egredi: sed tāq̄ in sctūario dñi assidue cōmoꝛari instituit. Diuisit eni ꝑ turmas et cōuētus collegiū: ꝛ vno ꝯuētu seruiciū dei i ecclīa terminātē alter ꝯtinuo intrās illō inchoaret quo ꝯsūmato ali⁹ sine moꝛa itroiret. Sicqꝫ turma vna exeūte ꝛ alt'a ingrediente orō sine int'missione ab ecclīa illa ad deū fiebat: ꝛ bn̄dicendo dñm in oī tpe sēp laus dei i oꝛe illoꝝ resonabat. Erat int' illos q̄dā noīe asaph gn̄e et spē clarus ab ipo pubertatis floꝛe virtutib⁹ ꝛ miraculis fulgens: q̄ vitā magr̄i in oī sctitate et abstinētia iugit' seq̄ satagebat. Et cū fāct⁹ kentegrin⁹ moꝛe solito psaltiū nudus ꝑsoluisset i aq̄s: nimio frigoꝛis rigoꝛe coꝛrept⁹ iussit puero asaph ignē quo calefieri posset sibi afferre. Qui festinās ad clibanū ꝛ nō hn̄s in quo pꝛunas deferret viuos carbones i gremio suscepit: nulloqꝫ adustiōis signo i veste appente coꝛā sctō ꝓiecit. Quē vir dei iposterū carum hn̄s: curā monasterij illi delegauit et i epatu successoꝛē suū istituit. Seruo dei quodā die ꝓlixius orōni intēto: facies ei⁹ quasi ignea apparēs stupoꝛe ꝛ extasi circūstātes repleuit. Intuebant' ei faciē ei⁹ tāq̄ vultū angl'i stātis int' illos. Cōpleta orōne grauissimis lamētis se dedit. Et cū discipuli causā tristicie hūilit' ab eo peterēt paulisp i silētio residēs tādē ait. Nouertis filij kmi sctm̄ dauid dec⁹ bꝛitānie pt'ez pꝛie carnis carcerē mō egressū regna celestia penetrasse. Credite michi qꝛ nō solū angl'oꝝ multitudo in gaudiū dñi sui illū introduxit: ꝫ ꝛ dn̄s n̄r ih̄s xp̄s ei obuiā ꝓcedēs ad poꝛtas ꝑadisi gl'ia ꝛ honore coꝛonauit eū me vidente. Scitote etiā q̄ bꝛitānia tāto lūie oꝛbata tāti ꝑsoni lugebit absentiā: q̄ gladio dñi ꝓpt' maliciā inhitātiū semieuaginato sup illā: ne penit⁹ vsqꝫ ad internitionē extract⁹ pertuteret semetipm̄ opponebat. Tradēs tradet dn̄s bꝛitanniā exteris nationib⁹ deū ignoꝛantibus: sed ꝛ a paganis ab indigenis euacuabitur insula christiane legis religio vsqꝫ ad ꝑfinitū tp̄s dissipabi-

tur in ea:-sed ī pꝛistinū statū imo melioꝛē
miserāte deo iterū repabit. Uir aūt dei
septies romā adiēs: sācto gregoꝛio spāli
angloꝝ aplo/totā vitā suā/electionem ꝛ
consecrationē ꝛ omnes casus q̇ ei accide
rāt seriatim enodauit. Sctūs vō papa
illū virū dei ꝛ spūs scti grā plenū itelligēs
cōsecrationē ei⁹ quā a deo nouerat pꝛoue
nisse cōfirmauit: ipoqꝫ multotiens petē-
te et vix impetrāte que deerant cōsecra-
tioni eius supplēs: in opus ministerij a
spū sctō illi iniūcti destinauit. Occurrit
autē viro dei clericus quidā peregrinus
et eloquēs req̇situsqꝫ q̇s esset. ꝛ vnde ve-
nisset: p̄dicatoꝛē veritatis. ꝛ viā dei ī ve-
ritate docentē se esse rn̄dit. Quē spū sctō
reuelāte. pelagiana heresi irretitū agno
scens: cum a via iniquitatis eū auertere
non posset: vtriusqꝫ hois interitū vicinū
illi foꝛe denūcians a sua diocesi iussit euꝫ
expelli. Qui fluuiū quēdā trāsire tēptās
aquis suffocatus ad tartara descendit.
In cambꝛensi regno oībus kentegrini
īimicis diuersis cladib⁹ ꝛ vario moꝛboꝝ
gn̄e consumptis regionis incole viā dn̄i
relinquētes ꝛ tanq̄ canes ad vomitū re
uersi: ad ydolatrie ritū ꝓlapsi sunt. Celū
igit/terra/mare/ꝛ oīa que ī eis sunt sub
traxerūt eis obsequiū et cōsuetū adiuto-
riuꝫ: famesqꝫ sup trā multo tpe p̄ualuit.
Suscitauit tandem dn̄s regē noīe rede-
rech a discipulis scti patricij in hibernia
baptizatū: q̇ in toto coꝛde querēs dn̄m fi-
dem xp̄i reparare ī regnū studebat. Di-
rexit cū litteris ad sctm̄ kentegrinū nun
cios obsecrās ꝑ nomē dn̄i et obtestās ne
pastoꝛ oues diu desolatas ꝛ sine custodia
destitutas vlterius deserēdo sui subtra-
hat curā. Indignū eē asserēs: vt spōsus
spōsā/pastoꝛ ouile/p̄sul eccl'iaꝫ suā dere-
linquat: ꝓ cui⁹ amoꝛe aīaꝫ ponere dꝫ ne
mercēnari⁹ fiat. Denūciauit ꝛ defūctos
esse: q̇ q̄rebāt aīaꝫ eius. Admonitiōe igit
āgl'ica sctm̄ asaph successoꝛē suū ꝯstituit

ꝛ cū sexcētis sexaginta frīb⁹ terrā cābꝛi-
sem repetē cepit. Cui rex cū ingēti multi
tudine obuiam pꝛocessit: laudans deū.
Quos cū sctūs bn̄dixisset: ait. Quicūqꝫ
saluti hoim inuidēt: ꝛ v̄bo dei aduersant
in v̄tute dn̄i nr̄i iesu xp̄i ꝓtinus discedāt:
ne credituris aliqđ īpedimētū ingerāt.
Quo dicto: sub nimia celeritate ingens
laruarū multitudo statura ꝛ visu hoꝛri-
bilis a cetu illo exiens oībus vidētibus
aufugit: ex quoꝝ visione timoꝛ magnus
et tremoꝛ oēs appꝛehendit. Confoꝛtans
eos sctūs ꝛ coꝛroboꝛans in quales credi-
derant denudauit: ꝛ ad credendū deo vi-
uenti coꝛda oīm astantiū excitauit. Eui-
denti namqꝫ ratione ostēdit ydola muta
figmēta hoim vana ꝛ igni potius q̄ nu-
mini deputāda. Elemēta etiā q̇b⁹ inesse
credebāt numina: creaturas esse docuit
ex cōditoꝛis expositiōe: ad vsū hoim ꝛ mi
nisterium ac adiutoꝛium esse plasmata.
Woden v̄o quē pꝛincipalē deū crediderūt
ꝛ p̄cipue angli de quo oꝛiginem duxerāt
cui ꝛ quartā feriā cōsecrauerant: hoiem
fuisse moꝛtalē asseruit ꝛ regem saxonū a
quo plures natiōes gen⁹ duxerāt huius
inq̇t coꝛpe ī puluerē resoluto: aīa ī iferno
sepulta etn̄ū sustinet igneꝫ. Cūqꝫ multa
ad fidē ꝑtinētia in planicie campi noīe
holdelin plebi pꝛedicasset: terra in qua se
dit in oculis oīm creuit in mōticulū altū
ꝛ manet ibi vsqꝫ in diem hodiernū. Oēs
enī hec mirabilia vidētes ī fide instructi
baptismū susceperūt. Cōuersis ad dn̄m
cābꝛie hitatoꝛib⁹: celū dedit pluuiā ꝛ tra
pꝛius sterilis pꝛotulit fructū suū. Rex
itaqꝫ redereth dn̄ium ꝛ pꝛincipatuꝫ sup
vniuersū regnū obtulit kentigrino: illiu
qꝫ regē se p̄rie rectoꝛē sub ip̄o noīari volu
it: sicut constantinū sācto siluestro fecisse
cognouit. Sicqꝫ nois sui interp̄tatio im
pletur nanken caput tieru albanice dn̄s
latine interpꝛetatur. Regina noīe lan
gueth diu sterilis p̄ce famuli dei ꝯcepit

ꝗ filiū peperit: quē in memoriā scti patrici sctūs baptizans vocauit cōstantinum qui pſt succedens oēs predecessores suos diuitijs ac sctitate precessit. Pictorū patriā que modo galwedia dr: ab ydolatria ꝛ prauitate heretica doctria sua purgauit/ albaniā ꝯuertit/ ecclesias construxit/ ꝛ monasteria multa fundauit. Misit ex discipulis suis ad orchades norwegiā ꝛ yslandiam luce fidei imbuendas. Ubicunqꝫ fere pergebat vel predicabat: cecis visum/ surdis auditū/ claudis gressū mutis loquelam/ furiosis sensum reddebat: demonia eijciebat/ paraliticos erigebat/ leprosos mundabat/ ꝛ oēs languores curabat. Multociens ex tactu vestimentorum suoꝝ ꝛ crebro ex particulis cibi ꝛ potus ei⁹ sumptis multi egroti sanitatē cōsequuti sunt. Aliquotiens etiā ex vmbra corporis ei⁹ velut alter petrus infirmi curari meruerūt. Nūq̄ vel pluuia/ niue/ vel grandine vestimenta ei⁹ maduerunt Nā dum aeris inclementia ingruēte imber inundās difflueret ꝛ spiritus procelle in circuitu eius deseuiret: imobilis qñqꝫ stans/ qñqꝫ gradiēs a cuiusdā stille iniuria illesus sp extitit ꝛ intactus. Idipsum etiam turba discipuloꝝ suorum in ei⁹ p̄sentia suis meritis sepissime est experta. Cōtigit reginā pulchritudine cuiusdam militis illectā adulteriū commisisse et preciosum quendā anulum ob immensum amorem sibi a rege commendatum eidem militi contulisse. Qui anulū digito imprudentius imposuit: ꝛ rex per secretariū suū hoc aduertēs ꝛ irā dissimulans accito milite venatū perrexit. Discopulatis canib⁹ ꝛ socijs p loca diuersa dispersis: rex solus cū milite iuxta ripā fluminis clijd: i feruore diei soporis ac quietis gratia iter direxit. Fatigatus aūt miles ꝛ nihil mali suspicat⁹ extēso brachio dormire cepit. Conspecto itaqꝫ in digito ei⁹ anulo: rex turbat⁹ vix man⁹ a gladio ꝛ ab effusione sanguinis eius continens anulum de digito suauit extraxit in flumen proiecit ꝛ excitato milite ad suos redijt. Cūqꝫ vultu minaci minas et improperia inferens anulū a regina expeteret: ꝛ illa secrete militi nuanū mittēs in medium proferre non posset triduanis inducijs a nobilib⁹ vix impetratis carceri mācipatur. Regina aūt lachrimosis precib⁹ rem gestā sancto Kentigerno p nūciū exposuit ꝛ ab illo vnico propitiatore suo salutem ꝛ auxiliū postulauit. Sctūs autē pontifex ante aduentū nūcij totū agnoscens: nūcio cū hamo ad ripam fluminis clijd festinare precepit et piscē primo extractū. s. pisciū qui ꝛ salmo dr ad se reportare. Quo facto ꝛ exenterato: anulum in ventre piscis repertum regine trāsmisit ꝛ illa regi cū exultatione obtulit. Contristat⁹ rex pro illatis regine iniurijs ꝛ veniam flexis genib⁹ petens grauissimā vltionem in delatores se illaturum iurauit Cui regina. Absit inq̄t dñe mihi vt mei causa quitq̄ mali quisquā patiatur: sed tibi ex toto corde indulgeo si omnē rancorem animi tui sicut ego accusatori meo remittas. Cūctis ergo regine clementiā admirantib⁹ vocato kentegerno illa reatū cōfessa vitam suam de reliquo emēdare curauit. Rex quidā hibernie audita regis rederet liberalitate ꝛ munificentia ioculatorem in arte sua peritū mittens tēptare voluit: si fame late diffuse veritas responderet. Cūqꝫ peracta quadam solēpnitate munera speciosa ei rex cōferret ꝛ ille accipe renuēs talia i fra sua se satis habere posse assereret: req̄sit⁹ qd vellet accipere: ait. His vis inq̄t vt bñ remuneratus recedā: def mihi disc⁹ moris recētib⁹ plen⁹. Et timens rex ne honori ei⁹ ꝛ fame derogaretur si ioculator irremuneratus abiret cūcta retulit epo sancto. Et q̄cū hiemis tps eēt ad deum p̄ces vir dei fudit: ꝛ dumū moris recētib⁹ plenū ostendit. Et

tollens discum & moris implēs ioculatori dedit. Quo viso miraculo: post paucos dies relicta arte sua melioris vite viā ingrediēs diuino se mācipauit obsequio.

Sctūs colūba q ab anglis colūkillus vocatur in illo cenobio qd in insula hij construxerat virtutibꝰ clarꝰ: scti viri famā audiēs ad illū venire/visitare/videre/et familiaritatē eiꝰ habere cupiebat. Et cū multa discipulorū turba de monasterio egressꝰ cū loco appropinquaret vbi sctūs epūs manebat in tres turmas oēs discipulos diuisit: sicr & pontifex suis tripharie distinctis cū cāticis spiritalibꝰ illis obuiam processit. In prima turma erāt iuniores/in scda prouectiores/in tertia senes decora canicie vērabiles & canebāt dicētes. In viis dñi magna est gloria dñi & via iustorū recta facta est: et iter sctōrū pparatū est. Ex parte scti colūbe canebāt Ibūt sctī de virtute in virtutē: videbitur deꝰ deorū in syon: cū alleluia. Et ait columba discipulis suis. Video colūpnā igneā in modū corone auree in tertio choro super epm sctm descēdentē & lumē claritatis celestis sup eū. Et appropiquātes adinuicē scti in āplexꝰ mutuos & oscula sancta ruūt. Venerūt cū sctō colūba quidā filij belial ad furta et pctā assueti de grege scti pōtificis pastore iiuriis affecto arietē rapiētes: caput eiꝰ auferūt: aries vo ꝯcito gradu ad gregē currēs corruit & caput in lapidē mutatū manibꝰ tenētis firmit adhesit. Cōfusi ergo iniqtatis filij añ pedes scti kētegerni pstrati: veniā cū lachrimis postulabāt. Qui benigne eos redarguens ne vlteriꝰ fraudē/furtū/vel sacrilegiū ꝯmitterēt admonuit: a reatu absoluit: & corpꝰ arietis illis tradēs ad sua remisit. Caput tñ in saxū ꝯuersum in miraculi testioniū vsqȝ hodie i eodē loco custodit. In signū quoqȝ mutue dilectiōis alt sctōrū alteriꝰ baculū suscepit: & baculus quē sctūs colūba cōtulit epō apud ripun in eccl'ia scti Wulferi multo tpe i magna reuerētia habitꝰ est. Cū crucē quādam mire magnitudinis lapideā in cimiterio glascuensi multi viri erigere nō valerent: fusa ad deū scti prece angelꝰ in nocte de celo descēdens crucē illā erexit bñdixit/sanctificauit/et recessit. Ibi eni virtute diuina sanitatē pfectā multi postea meritis kentegerni cōsequi meruerunt.

Aliā crucē i locis illis de sola arena maris erexit: quā nulla aeris inclemētia vllo dissoluere valet: vbi varijs languoribus grauati furiosiqȝ demonijs vexati sanantur. Fabricauit aūt molendinū super fluuiū gladū que nullā annonā furatā molere ꝓsumit: neqȝ molā neqȝ eius rotā post horā nonā subbati donec celebret dominica dies rotare aliqs potest. Vir dei nimia tandē senectute cōfectꝰ cū neruorum ꝯpago pene emarcens dissoluta fuisset quodā subligari lineo per mediū capitis et de sub mēto circūducto mentū et maxillas sustētauit: vt ad proferendum que vellet expeditior redderet. Demū cōuocatis discipulis suis de obseruatione sctē religionis/mutue charitatis/pacis/hospitalitatis/& lectiōis: ac orōnis instātia hortabat eos. De sctōrū patrum decretis sctēqȝ romane eccl'ie institutis firmit custodiendis: fortia dedit ac derelicit precepta. Quidā aūt qui illū arctius dilexerūt cū lachrimis pstrati dixerūt. Scimꝰ pr & dñe qȝ cupis dissolui & esse cū christo sed nři quesumus miserere quos in christo parturisti. Quicqd hūana fragilitate deliquimꝰ sp in conspectu tuo confitētes: ad arbitriū discretionis tue emendare curauimꝰ. Pete ergo a dño dari nobis posse ex hac valle lachrimarū ad gaudiū dñi tui tecū cōmigrandi. Credimꝰ enim qȝ quicquid petieris a deo dabit tibi dñs. Indecens autē nobis videtur vt pōtifex sine clero/pastor absqȝ aliq de grege suo/pater absqȝ filijs itret ad gaudia domini

sui. Sctūs eni pietate commotus collecto flatu vt valuit dixit. Voluntas domini de omnib⁹ nobis fiat: et sicut meli⁹ nouit et ei placuerit de nobis oībus dispo nat. Et ecce angelus dñi cū ineffabili fulgore et claritate apparens circūfulsit eū et dixit. Kentegerne electe et dilecte dei exulta et letare qm̄ exaudita est oratio tua et preparationē cordis tui audiuit auris diuina. Fiet enī tibi super discipulis tuis sicut vis. Cras egrediemini de corpore mortis hui⁹ ad vitam indeficientē: et dñs erit vobiscū et vos eritis cū eo imperpetuum. Et qz tota vita tua in hoc mundo iuge fuit martirium: placuit dño vt miti orem ceteris hoībus habeas vite finem Fac tibi icrastinū calidū parari lauacrū in quo ingrediens absqz angustia graui in manus dei reddes in pace spiritū tuū Post te etiaz fratres illi lauacrū ingressi et mortis vinculis absoluti in splendorib⁹ sctōrz celestia regna tecū penetrabūt. Recedente angelo: miri odoris fragrātia locum et oēs habitantes in eo inestimabilit respersit. In parato igit lauacro vir dei ingressus eleuatis oculis et manib⁹ in celum quasi in placidū resolut⁹ sompnum inclinato capite tradidit spiritū. Eleuato aūt a discipulis de lauacro corpore sācto singuli fratrū anteq̄ aqua frigesceret in lauacrū immersi: ad ethereas mansiōes cū patre sancto ɔmigrarunt. Sctūs itaqz kētegrin⁹ cū eēt cētū octogītaqnqz annorū: anno episcopat⁹ sui centesimo sexagesimo signis preclar⁹ et prodigijs idibus Januarij migrauit ad dñm: ad cuius tumulū in glascuensi ecclesia cecis visus/ surdis audit⁹/ claudis gressus/ mutis loquela/ leprosis mūdicia/ paraliticis mēbrorz ualitudo/ furiosis sensus restitu unt. Impij sacrilegi/ periuri/ et pacis ecclesie sue violatores et sancti loci inquinatores condigna pena plectunt. Quidam de glasgu vaccā nocte quadā furtiue abducens/ vacca viua et ad pedes eius ligata diuino vultu extinctus reperit. Multi quoqz carnalis flagitij perpetrato contagio: pollutis gressib⁹ locū sctm̄ temerare non verētes: qñqz repētina morte mulctati sepe mēbris mutilati aut incurabili morbo puniti sunt. ¶ Narratio.

Circa infantiā scti kentegrini ad quēdā solitariū venit bresbiter cuiusdā basilice vt cōsecraret ei oblationem ad coicandū. Veniens autē quidā ad illum solitariū: presbiterū grauiter accusauit. Qui cum iterum venisset ad eū: scandalizatus solitarius nō apuit ei. Et ecce vox facta est ad solitariū dicens. Tulerūt sibi hoies iudiciū meū. Et velut in excessu mentis factus: vidit quasi puteū aureum et situlā auream et funem aureā et aquā bonā valde. Videbat aūt et quendā leprosum haurientem et refundentē in vase. Et cupiebat bibere et nō bibebat: qz leprosus erat ille q̄ hauriebat. Et ecce iterū vox ad euz dicens. Cur nō bibis ex aqua hac: quam causam habet qui implet: Implet enī solummō et effundit i vase. In se aūt reuersus solitarius et virtutē visionis considerans vocauit presbiterū et fecit euz sicut pri⁹ sctificare sibi oblationē. ¶ Natrō.

Erat quidā abbas et hortolan⁹ qui omnem laborē suū expendit in elemosinā: et tm̄ sibi retinebat quantū ad victū ipsius sufficeret. Postea vero sathanas immisit in corde eius dicēs. Collige tibi aliquantam pecuniā vt cū senueris aut egrotaueris op⁹ habeas ad expensas. Et collegit et laganā nummis impleuit. Cōtigit aūt eū infirmari et putrefieri pedē eius et expēdit quod collectū fuerat in medicos: et nihil ei pdesse potuit. Postea venit quidam de medicis expertis et dixit ei. Nisi incideris pedem tuū: totū corp⁹ tuū putrefiet et mortem vicinā inducet. Illa autem nocte rediens in semetipm̄ et penitētiam agens de hijs que gessit ingemuit et

fleuit dicens. Memor esto dñe operũ meo rum prior que faciebã cũ labore in horto ex quo pauperib⁹ ministrabã. Et cũ hoc dixisset astitit angelus dñi ꝛ dixit ei Ubi sunt nũmi quos collegisti: et vbi est spes vana ꝛ cogitatio de qua tractasti? Ille re spõdit. Peccaui dñe ignosce mihi: ꝛ amo do vlterius hoc non faciam. Tũc angel⁹ tetigit pedẽ ei⁹ ꝛ statim sanatus est.

¶ Narratio. Uenit abbas ysaac in con gregationem fratrũ ꝛ vidit quẽdã ex fra tribus culpabilem ꝛ adiudicauit eũ. Cũ aũt exisset ad heremũ venit angelus dñi ꝛ stetit ante ostiũ celle ei⁹ dicens. Non te dimitto intrare. Illo aũt causã querente ait angelus. De⁹ me misit vt dicerẽ tibi vbi iubes vt mittam illum fratrẽ culpa bilem quẽ adiudicasti? Et statim abbas penitentiam egit dicens. Peccaui ignos ce mihi. Et dixit angelus. Surge ignos cet tibi de⁹ ꝛ custodi de cetero ne adiudi ces ꝙꝙ priusꝙ deus adiudicet eũ.

De sctõ kiliano cũ socijs suis martirib⁹.

Beatus kilian⁹ genere scotor nobilibus ortus parẽtibus: diuine tamẽ gratie fact⁹ est nobilitate clarissim⁹. Qui a pueritia liberalibus studijs tradit⁹ simul cũ lrarũ incremẽtis diligẽ ter viam cepit indagare veritatis. Tan dem preueniente se gratia dei spretis hu manarũ lrarũ studijs cibusqꝫ huius mũ di illecebris mõasteriũ petijt/abnegauit seipm sibi Tulitqꝫ crucẽ suam sequutus est xpm. In mõasterio igit posit⁹ quãte obediẽtie/quante fuit vigiliarũ ꝛ orõnũ instantie vite terminus declarauit. Quã uis eni martirii palmã per gratiã magis ꝙ per meritũ constat: bonis tñ adimplet operibus. Uidẽtes igitur monasterij fra tres in virtutũ profectibus beati viri per seuerantiã: primo cũ p ecclesiasticos gra dus officium precibus ascendere: deinde eiusdem monasterij regiminis curaz su mere coegerunt. Ille aũt sciens perfecti onem charitatis sine proximi dilectione perfecte stare non posse passus est in pro prijs se aliquãtulũ minorari vt fratrum prodesse posset vtilitati imitatus a posto lorũ consiliũ. Uerũtamẽ cũ fama sctĩ viri longe lateqꝫ crebresceret: metuens ipse ne popularis fauor maculã sibi infigeret: cepit meditari qualit notos ꝛ ppinquos relinqueret peteretqꝫ longe positas tras vbi obscurus fama ꝛ vilis genere posset haberi: quo liberius diuinis cultib⁹ vaca ret. Deliberatione itaqꝫ recedẽdi peracta collectis socijs in quor mentib⁹ idez fer uor dilectionis ardebat: ad vicinã scotie britanniã peruenit qua nõ longa nauiga tione preteriens galliam attigit qua per meata in prouinciã germanie deuenit: q ab incolis terre ipsius orientalis francia vocitatur. Ibiqꝫ i opido qđ Wirtzburch eor lingua dicitur: latina vero lingua in terpretatur castellum vbicũ aliquo tem pore sub silentio stetisset romam profect⁹ est: ꝛ officio pdicandi a papa recepto eps ordinatus redijt: socijs eius Columbano scilꝫ in italia: et Gallo in almania rema nentib⁹. Iterum ergo Wirtzburch igres sus cepit xpm predicare ipsumqꝫ ducem Gosbertũ ydane sacra colentem ipsamqꝫ totam orientalem franciam conuertens baptizauit. Erat autẽ duci vxor noie Gei lana quondã fratri suo maritata. Quod audiens kilianus tale. s. coniugium ne si dei iniciate res illa pturbaret quoqꝫ mo do patiebatur. Sed postea duce i fide ro boratum secrete super huiusmodi alloqꝫ tur. Dux aũt tale negociũ differens ꝯtra hostes tetẽdit. Quo absente mulier futu ri dissidij non ignara kilianũ cũ socijs su is in cella sua nocte fecit necari occulte: ibiqꝫ in eodem loco cum vestib⁹ ac libris ne aliqđ eor vestigiũ appareret fecit se

pelliri: immo etiam ne occisi vnq̄ reuela-
rentur stabulum equorū stratis plantis
ibidem super corpora sanctorū constitu-
it. Mulier aūt quedā noīe burgunda deo
deuota iuxta cellam eiꝰ habens oratoriū
qualiter res esset gesta cognoscēs: sꝫ pro-
dere timens tādem in fine vite sue oīa di-
xit. Duce aūt reuerso ⁊ viros sctōs q̄rē-
te: vxor eiꝰ causa peregrinationis solite
iamdudū eos abijsse est mentita. Postea
carnifices qui sanctos necauerāt furore
arrepti coram oībus clamauerūt. Kilia-
ne kiliane cur nos nō incendis? Sic sctō
suo ꝓpalato expirauerūt. Hec longe post
ipsa Geilana a demōio arrepta clamauit
Juste torqueor: q2 viris sanctis tortores
adhibui: ⁊ hijs dictis crudeliter interiit.
Post multū vero temporis presbiter qui
dam noīe Attalongus audiens scolores ī
spū sancto dicentes Kilianus signa mul
ta fecit: de loco in quo indigne iacet tolli
debet. Attalongus aūt quid scolares di-
cerent non attendit: ⁊ ob hoc nocte proxi
ma visu amisso dn̄m sibi dicentē audiuit
Nisi credideris non videbis. Ille vero di
ligenter querēs ⁊ rei ordinem percipiēs
ad corpora sanctorū recurrit: ibiq3 lumē
reperiens aduocato Bonifacio mogonti
no archiepō: corpora sanctorum reuela-
uit ⁊ visum recepit.

¶ De sctis Kyneswida regia ⁊ abbatis-
sa/ ⁊ de Kyneburga ⁊ tibba virginibus.

Rex merciorū paganissimus
noīe pēda liberos quiq3 xp̄ia
nissimos genuit: quorū tres
scꝫ peada/ Wulferꝰ/ ⁊ ethel-
redus successiue regnantes:
multa strenue ⁊ laudabilit̄ egerūt. Due
aūt pēde regis filie kynesburga ⁊ kynes-
wida vocate sunt. Kyneburga vō rega-
les nuptias viduali celibatu deo sacra-
uit: kyneswida virginalem triūphū xp̄i
thalamis ītulit. Primo eni memorabilis
regina immortalis dn̄i amore rapta tem-
porali regi suo ⁊ regno abrenūciare estu-
abat: ac libera ceruice iugū xp̄i ferre iam
mortales indignata amplexꝰ que deo ad
herebat que mente in celis nupserat et-
niq3 regni dote anelabat. Acq̄sito demū
regis consensu: melius spū q̄ antea car-
ne coniuncti sunt. Nam alter in fratrem
altera in sororem transijt. Confluūt ad
eum ducum et principū nate vt dominā
venerantes pauperes vt collegā ample-
ctabantur ⁊ totam multitudo filiarū eā
vt matrem habebat. Que spreta liberorū
carnalium propagine multiplicius fecū-
data est in spirituali sobole. At Kineswi-
da adhuc immatura etate lactea nondū
sacrum velamē attigerat sed quasi ad ia
nuam diuini cubiculi astans vitam soro
ris ⁊ sanctimoniam ante habitū religio-
nis induerat ⁊ qualis futura esset: ante re
ligionis ingressum monstrabat. Ipa ve-
ro regina totius sanctitatis speculū qui-
bus viscerib9 sibi creditas aīas xp̄o pepe
rit charitatis sinu fouerit q̄ peruigil ob-
seruatrix et doctrix fuerit mandatorum
dei ⁊ sancti propositi quibus inter oīa
lachrimis implorauerit illa solēpnia con
centꝰ superni lingua enodare nō sufficit
Miseratrix erat egenorū/ pia mr̄ afflicto
rum/ incitatrix ad elemosinas ⁊ mīe opa
regū germanorū. Cetera enim vite eius
virtutibꝰ ⁊ miraculis gloriosa in illa da-
norū depopulatione fuerunt igne deleta
vel scriptorū negligentia nr̄a latent secu
la q̄ tota in illo celesti libro descripta sunt
in memoria eterna. Post diuturnum igi-
tur huius vite agonē ⁊ longā dn̄ice fami
lie dispensationē in magna vite sanctita
te ad stadij coronā peruenit. Est aūt in
oriētali regionis plaga nō procul ab am-
ne noīe ven: locꝰ vetūs dormundescastre
vbi monasterio edificato sctā Kynebur-
ga mūdo ɔtēpto multis congregatis vir-
ginibus abbatissa effecta est a quo locus

ille nomē trahens kyneburge castrū vocabat. Processu tādem tēporis pacē ⁊ charitatem xpi sororib⁹ relinquens int luctuosa filiarū cātica morte soluta int angelorum choros migrauit ad dnm. Translatabero ad celum sctā kyneburga ossa rex orientaliū saxonū kyneswidā affectauit in vxorem ⁊ minis ⁊ promissionib⁹ fratrū suorū coacta gloriosam virginē mariam suspirijs et oratione iugiter implorat et quomodo hanc cathenā excutiat: consilium salutare ab ea efflagitat. Adest tandē in extasi rapte virgo maria immēso splēdore circūfusa dicēs. Tuis inqt āgorib⁹ cōpassa et lachrimis gra cōsolatiōis tue veni ad te. Salutis cōsilium suadeo seruande virginitatis consilium do. Nihil tibi salubrius ꝙ in qua nata es puritate permanere nihil sublimi⁹ ꝙ filium meū sponsum habere: nihil beati⁹ ꝙ hic corruptionis mala nescire et in celo coronā incorruptionis possidere. Ad hec virgo sancta respōdēs ait. Dēs iquit amici mei aduersum me appropinquauerūt ⁊ steterūt ⁊ vim fecerūt qui qnerūt aiam meā. Sz tu dña libera corp⁹ meum a perditione / de lacu miserie / ⁊ de luto: vt nō infigar libera aiam meā de laqueo venantiū vt nō capiar. Talia cū singultibus et suspirijs cū eiulādo profunderet: iterū glosa vgo maria ei dixit. Noli ait timere noli merere: ego filium meū interpellabo pro te: et ipse citius adiuuabit te. Quo dctō ab oculis ei⁹ euanuit. Hinc virgo kyneswida fide armata ad regē offā nuncios misit: rescindit fed⁹ / pactū abdicat / obsecrat obtestatur / interdicit: per tremēdū nomē dñi ne ei vltra vim inferat / ne eā xpo auferat vt cōtra celi dnm pugnet: et ne virginitatis amatores angelos ɔturbet: sed se deo suo cui se deuouerit illibata libertate seruire pmittat. Quo audito deo auctore cōprobat rex tale consilium remandat virgini ratū esse votū suum. Sic ergo expedita virgo xpi omī vigilātia deo seruire ⁊ mētem suā in omni mūditia custodire curauit. Rex tandē ossa vū oculis suis sanctitas prelucet virginis inuicta: diuitias a tenera puella repudiatas erubuscere cepit subiectū se vanitati dolens ⁊ se seruū regni sui reputans relictis oībus secutus est dnm ⁊ romā peregre proficiscēs in monachum cōsecrat⁹ est. Kyneswida vero vigilijs ⁊ orationib⁹ ac bonis operibus vsqz ad mortem iugiter deo seruiēs de corporis tādem ergastulo educta veni enti sponso inter angelicos cōcent⁹ occurrit cum gloria: et in monasterio sororis sue est sepulta. Anno aūt dñi millesio qnto reliquie sctārū kyneburge et kyneswide ⁊ tibbe ad monasterium de burgo sancti petri cū magno honore sunt trāslate. Erat aūt beata tibba sctārū virginū predictarum consanguinea q multis annis in magna sctitate solitarie viuēs deo spiritum commēdauit. Que cuidā sancto viro apparens inter cetera dixit. Ego ex superna festiuitate nra descendi diem trāsmigrationis mee tibi nūciare veni. Ista eni nox ⁊ dies beate virginis lucie est: in qua aiam meā dño ihesu xpo libaui. Festiuitas vero sctārū kyneswide / kineburge ⁊ tibbe in mōasterio burgi sancti petri pridie nonas Marcij festiue recolitur a q quidē monasterio locus siue cenobiuz in quo virgines prefate vitā in magna sanctitate duxerunt vix miliarib⁹ duob⁹ separatur ⁊ mō ab incolis castre noiatur.

De sctō Lāfranco archiepō ⁊ ɔfessore.

Lamfrancus venerabilis cātuariensis archieps ex nobili ciuium gñe papie oriundus ⁊ i prima eua etate patre orbatus cum ei succedere deberet relicta ciuitate amore discendi ad studia litterarū perexit omniqz scientia seculari perfecte

imbutus redijt. Deinde alpes transiens ꝛ in normãniã veniẽs ꝛ cõsiderãs ꝙ mortalium captare aurã vanitas est: statuit vt relictis omĩbus xp̄m sequeretur locũ ꝗ adire disponebat vbi litterati non eẽnt qui eum honori ac reuerentie haberent. Et transiens per siluum incidit in latrones qui cuncta que habebat tollẽtes ligatis a tergo manibus ꝛ caputio cape ante oculos admoto adducentes eũ de via inter condensa frutecta dimiserunt. Talibus angustijs cõprehensus nesciens quid ageret suum infortuniũ lamentabatur ꝛ in se tãdem reuersus dixit. Dñe deus tantũ tempus in discendo expendi ꝛ corp⁹ animumqꜫ in studijs litterarũ attriui: ꝛ adhuc quomodo te debeam orare atqꜫ laudis officia persoluere non didici. Libera me domine de hac tribulatiõe ꝛ ego te auxiliante sic vitam corrigere et instituere curabo vt tibi seruire valeã et sciã. Surgente aurora audiuit viatores iter carpẽtes ꝛ cepit vociferãde ab eis auxilium petere. Qui accedentes ꝛ eum soluentes reduxerunt ad viam. Et cũ petisset ab eis vt vilius et pauperius illius regionis cenobium sibi demonstrarent responderũt Vilius et abiectius monasteriũ nullum scim⁹ ꝙ istud quod ĩ proximo edificat q̄dam homo dei. Et ostẽdẽtes ei viam discesserunt. Cũ aũt beccũ veniret forte tũc abbas extruende fornaci occupatus ipsemet operabatur manib⁹ suis ꝛ accedens ad eum dixit. Deus te saluet. Et abbas Deus te benedicat. Et addidit. Es ne lõbardus? Et ille. Sum. Et iterũ abbas. Quid vis? Monachus aũt ait fieri volo. Tunc abbas ostendit ei regulã. Qua perlecta respondit omnia deo se iuuante libenter custodire. Hec audiens abbas cõcessit et quod petebat. At ille procidẽs in faciem osculabatur pedes eius. Abbas ei herlwinus gaudio repletus est non modico quia credebat preces suas a deo eẽ exauditas. Nã quia sumptuum congerendorum necessitas illum extra claustrum demorari cogebat nec erat qui presidere ꝛ religionem intus seruare posset deũ iugiter exorauerat vt sibi auxiliũ sufficiẽs ad omnia que agenda forent cõcedere dignaretur. Sicqꜫ in maxima humilitate ꝛ obedientia lamfrancus per triennium deo seruiuit. Nec eni lectionem in ecclesia legere volebat: nisi prius eam cantor audisset. Quadam die dũ ad mensam legeret dixit quoddã inter legendum sicut dicere debuit quod non placuit presidẽti ꝛ aliter dicere iussit. Velut si dixisset docere media producta vt ea et iste eandem media correpta emendasset docere qđ nõ est. Nõ eni prior ille litterat⁹ erat. At vir sapiens sciens magis xp̄o obedire debere ꝙ donato: dimisit quod bene pronunciauerat: et dixit ꝙ non recte iubebat. Nã producere breuẽ vel longã corripere sillabã non capitale nouerit crimen: verum iubenti ex parte dei non parere culpã nõ leuem esse sciebat. Quidã nobilis vir dedit beccensi ecclesie terram ad quã miss⁹ est lamfranc⁹ vt eã seruaret ꝛ instauraret. Dũ enim de loco illo ad monasteriũ regrederetur detulit catũ in panno inuolutũ post se ligatũ ad cellã. Et dũ iter faceret quidam adiunxit se illi. Cumqꜫ simul pergerent soci⁹ viator audiuit vocẽ cati ꝛ cepit mirari ꝛ circũspicere vbi eẽt catus cuius audierat vocem. Tandẽ aduertit magistrũ lamfrancũ illum post se ligatum ferre ꝛ ait illi. Dñe quid portatis? Respõdit. Mures ꝛ rati valde nobis sunt infesti ꝛ iccirco nũc affero catũ ad cõprimendũ furorẽ illoꝝ. Verũ fratres qui iam adunati erant in loco illo non multũ litterati nec religione instructi habebãtur. Et cernẽs lamfranc⁹ fratrũ inertiã morũ prauitatem et ordinis transgressionem conijciens etiam aliquos sibi inuidere qui sibi metuebant eum preficiẽdũ

foꝛe tedebat eū conuersatiōis inhoneste:
ꝛ inhiabat ardenter ad solitarie vite dul-
cedinem. Simulata igitur stomachi īfir-
mitate hoꝛtolanū rogauit vt ei quotidie
afferret radices quoꝛūdā carduoꝛū quas
sibi asserebat afferre solutionis remediū
Hoc aūt faciebat vt coꝛpus suū assueface
ret tali edulio quali in vere disponebat in
heremo. Cū ergo iam animū ꝛ coꝛpꝰ pre-
pararet ad fugaꝫ herlewino abbati nihil
de hoc suspicanti dū in lecto q̄esceret pu-
er qui nuper obierat in veste candida ap-
paruit nepos suus. Cuiꝰ aspectu in nul-
lo turbatus sic eū affatur. Quomō te ha-
bes fili? Et ille. Ego me ait pater bene ha
beo: qꝛ per dei miam et tuam intercessio-
nem ob omī toꝛmento liberatꝰ sum. Sꝫ
deꝰ misit me ad te vt dicā tibi quia si nō
tibi pꝛospexeris lamfrancū ad pꝛoximuꝫ
non habebis. Solitariam vitā desiderat
ꝛ de monasterio egredi deliberat: qm̄ mo
res ꝛ fratrū vita non sibi placent. Vide
ergo quid tibi facias quia tibi nō expedit
vt te deserat. Hijs dictis puer disparuit.
Mane aūt lamfrancum acciuit ꝛ secum
sedere fecit. Coꝛ eni eius intimo doloꝛe cō
cutitur/ vox intra fauces pꝛimit/ lachꝛi-
me erūpentes doloꝛes coꝛdis aperiūt. Lā
francꝰ hoc videns in terrā pꝛosternit: cur
abbas sic ploꝛet aperiri sibi supplicit pre
catur. Tūc abbas ait. Heu mihi cui tale
dampnū minatur deus. Ve mihi qui me
um consilium perdidi: meum adiutoꝛiū
amisi. Multociens cū gemitibus deū ro-
gaui vt virū talem mihi pꝛestaret cuius
consilio et auxilio locum istum emenda-
rem ꝛ que eēnt deo placita monachoꝛum
vsibꝰ instaurarē. Et qm̄ frater lamfrāce
huc te deus adduxit: pꝛeces meas exaudi
tas credidi: nūc autē nescio qua de causa
hinc discedere me relicto satagis ꝛ ad de
serta pgere cupis. Lamfrancꝰ intelligēs
voluntatem suam detectam ꝛ pꝛopositū
coꝛdis sui quod occultū putabat euiden-
ter pꝛopalatum abbatis pedibꝰ illico ad-
uoluitur: ꝛ qualiter sibi innotuissent ta-
lia sciscitatur. Quō cū abbas per oꝛdinem
explicasset lamfrancꝰ nunq̄ ab eo se dis-
cessurū pꝛomisit. Tūc abbas ipsum pꝛio-
rem cōstituit ꝛ interioꝛē monasterii ei cu
ram commisit. ¶Ex cronicis.

Lamfrancꝰ ex omibus noꝛmannie mo-
nasterijs pauptate loci ꝛ religione captꝰ
beccū pꝛeelegit: vbi etiā ipm̄ helwinū ab
batē ad coquēdos panes succinctū ꝛ ma-
nus fimo fedatas cōspexit. Piget eni po
stea monachatꝰ homo qui nesciret agre-
sti ope victū querere: publicas scolas de
dialetica pfessꝰ est: vt sic egestatē loci sco
lariū liberalitate temperaret. Gloꝛia lau
dis cōflauit apud impꝛobos viro inuidi-
am intm̄ vt a vicinis capellanis dux noꝛ
mannie Willelmus turbatꝰ: edicerct lā-
francū pꝛo sua impoꝛtunitate noꝛmānia
repellēdū. Nā herfastꝰ quidā ducis Wil-
lelmi capellanꝰ añ aduentū lamfrāci pꝛo-
babilis scie estimatus ad gimnasiū lam-
frāci cū magna socioꝛū ꝛ equoꝛū pōpa p-
uenerat. Tūc lamfrancꝰ ex pꝛima homi-
nis collocutione intelligēs q̄ pꝛope nihil
sciret: abbecedꝛiaū illi apposuit expedie-
duꝫ ferotiā hoīs italica peritia sic eludēs
Quo ille irritatus p ducem Willelmū sic
effecit vt lamfrancꝰ omī noꝛmānia sub-
moueret. Nec motꝰ animi sui hac vindi-
cta Willelmꝰ sedare volens villam quā-
dam eiusdē monasterij voꝛaci flāma con
sumi iussit. Sicq̄ lamfrāco discedēte q̄
melioꝛ nō habebatur tripes quarto pede
inutili equus illi tribuitur ꝛ famulꝰ vnꝰ
Cum aūt duci obuiaret equo per singu-
los passus caput ad terrā submittēte du
cem salutat. Dux pꝛimo vultū auertit s;
diuina agente clementia mox miserando
respexit et nutu beniuolentie aditum lo
quendi concessit. Tunc beatus lamfran-
cus ait dicens. Tuo iussu pꝛouincia tua
discedo pedes hoc inutili occupatus qua

drupede vt iussioni tue parere queam da mihi equum meliorē. Cui dux subridendo ait. Quis ab offenso iudice infecto illati criminis negocio munera exposcit. Tandem cum breuiter innocentiā suā exposuisset in gratiā ducis receptus est et ad oscula admissus. Cum multo eni augmēto restituenda promittuntur que dux nuper vastari iusserat. Huius aūt offensionis causam fuisse aiunt quidam ꝙ lāfrãcus ꝯtradicebat nuptias filie comitis flādrie quā ipse dux sibi copulauerat matrimonio: qꝫ proxima carnis consanguinitate iungebantur: vnde tota neustria fuerat interdicta. Quapropter lamfrācus iterū papā adijt: iam eni antea romā petierat causa cuiusdam clerici nōie berēgarij: qui de sacramētis altaris aliter ꝙ ecclesia tenet dogmatizabat. Dicebat eniꝫ panem ⁊ vinū post cōsecrationē sacramētum tantū: non autem verū corpꝰ christi ⁊ sanguinē. Ipse enim lamfranco quasi familiari suo litteras miserat errore ipō respersas. Qui eni illas legerunt lamfrācum talia sentire opinati sunt ⁊ sociū erroris diffamauerunt. Sed lamfrancus romā veniens praui rumoris a se maculam abstersit fidem suam exposuit et magis auctoritatibꝰ ꝙ argumentis probauit. Hic enim berengarius contra catholicam fidem ⁊ sacrā synodum postea scriptum edidit. Cui lamfrancus respōdens sub nōie epistole libellū elegantem cōposuit catholica veritate subnixum ⁊ sctōrum patrū vndiqꝫ auctoritatibus corroboratū. Ostendit etiam pape quia sentētia cōtra ducem ⁊ eius vxorem lata illos tm̄ grauabat qui eos nec cōiunxerāt nec seperare poterant. Nam dux puellā quā acceperat nullo pacto dimittere volebat Hec audiens papa dispensatione habita coniugium concessit: ea tamen conditione vt duo monasteria construeret in quibus religiose viuētes die nocteqꝫ deo seruirent ⁊ pro salute eiꝰ supplicarent. Sicqꝫ dux monasteriū cadomense monachorum ⁊ vxor eius monacharū construxerit De priore quoqꝫ beccensi lamfrancꝰ abbas cadomēsis factus est. ⁊ regnāte postmodum i anglia duce Willelmo ad archiepiscopatū cantuariensem pmotus est. Quā inuite eni ad archiepiscopatū ascēdit patet in quadam epistola quā ad alexandrum papam misit in qua post salutationem sic ait. Cū de beccensi cōgregatione in qua habitum religionis assūpsi: a principe normannorū Willelmo abstractus cadomensi preessē cenobio ⁊ postea dictus princeps rex anglorū factus multis varijsqꝫ modis archiepiscopū me laboraret efficere: cassatis tamē laboribus suis a me nullo modo potuit impetrare: quoadusqꝫ legati tui in normanniam venerunt epōs/abbates/ eiusdemqꝫ patrie nobiles in vnū cōuenire fecerunt: atqꝫ in eorum presentia vt cantuariensem ecclesiam regendā susciperem ex apostolice sedis auctoritate preceperunt. Aduersus hos imbecillitas mearū viriū morūqꝫ indignitas prolata in medium nihil profuit: excusatio incognite lingue gentiumqꝫ barbararū nullū apud eos locū inuenire preualuit. Quid plura? Assensuꝫ prebui veni/suscepi: in qua tot molestias/tot tedia/tantumqꝫ ab oīni fere bono defectuꝫ mentis quotidie sustineo: tot in diuersis personis perturbationes/tribulationes dampna/obduratiōes/cupiditates spurcitias: tantūqꝫ sctē ecclesie casum incessāter/audio/video/sentio vt tedeat me vite mee: doleāqꝫ plurimū me vsqꝫ ad hec tempora peruenisse. Mala siquidem sūt que in presenti cernuntur: multo vero deteriora ex istorum cōsideratione in futuro conuiciuntur. Et ne diu celsitudinem vestrā multis magnisqꝫ negotijs occupatam prolixe orationis ambitu protrahā: rogo quatinus propter deū et animā ve-

stram sicut uestra cui contradici fas non fuit: auctoritate me alligastis sic quoqꝫ alligatū abrupto huius necessitatis uinculo absoluatis uitamqꝫ cenobialem quā p̄ omnibus rebus diligo repetendi licentiā concedatis. Nec in hui⁹ rei sperni debeo petitione quā tam pie/tam necessarie/tā iustis ex causis concedi mihi a uobis deposco. Quod si fortasse considerata aliorum utilitate secus agendum mihiqꝫ id denegandū esse decernitis: ualde uobis timendum atqꝫ cauendū est: ne unde uos mercedem habere apud deū existimatis inde qđ a uestris actib⁹ semper procul sit peccati periculum incurratis. Nullus est ei a me aut per me in hac terra animarū profectus aut si ullus existit tam paruus est ut detrimentis meis cōparari non possit. His uerbis aduerti potest q̄ inuit⁹ pastoralem curam suscepit: ⁊ q̄ libenter dimisisset eam si concedere papa uoluisset. Summus enim antistes fact⁹ ⁊ in ecclesiis trāsmarinis uices apostolicas gerēs submittebat se suo quondā abbati ut alius quiuis monachus scđus ubiqꝫ ab eo nisi ad missarum solempnia residendo ⁊ manū illius cuꝫ ab eo aliquid accipiebat nisi raptim ille auertisset osculando. Est auteꝫ beccense monasterium inter duos mōtes situm super ripam fluuij qui beccus dicitur a quo ⁊ nomen accepit. Cum aūt lamfranc⁹ ueniret ad descensum mōtis qui ipsi cenobio eminet fertur anulū de digito extraxisse nec postea q̄diu becci moratus est nisi ad missarū solempnia resumpsisse. Ad abbatis iā senio incuruati osculum accedens tam magn⁹ antistes ad pedes ei⁹ aduolui conatus est. Uerum illo ecōtra idip̄m conāte longo utrorumqꝫ luctamine dū alterū sustentat neuter expleuit qđ satagebat. Ad mensam enī dextrorsum ⁊ sinistrorsum frēs cū archiep̄o sedere ac cōi calice et scutella una cū eo coguntur sumere cibū. In ecclesia cathedram ep̄alem sibi preparari noluit sꝫ in prioris sedem intrauit: dicēs se adhuc esse priorem ⁊ nondū dimisisse prioratū. Lamfranc⁹ itaqꝫ totam intentionē suā ad mores hominū corrigēdos ad componendū ecclesie statum conuertit: a fundamentis ecclesiam cantuariensem reedificauit de cadomoqꝫ quadros lapides trāsuehi faciebat domosqꝫ ad inhabitandum sibi construxit prope ecclesiam ⁊ oīa edifitia muro alto et magno cinxit ac ecclesiam ornamentis preciosis ditauit: terras ablatas ecclesie reuocauit ⁊ uiginti qnqꝫ manēria restituit xenodochia duo ad pauperū sustentationem extra ciuitatē edificauit. In maneriis suis instituit prebendas dandas per annū pauperibus. Odo baiocensis ep̄s frat̄ Willelmi regis erat comes cancie eo tempore quo lamfranc⁹ ad archiep̄atū uenit. Hic multis grauaminibus atterebat homines illius prouincie ⁊ cātuariensis ecclesie: cui lamfrācus in faciem restitit ⁊ hoīes a malis consuetudinib⁹ quas odo illis īponere uoluit liberauit. Anno aūt dn̄i millesimo septuagesimo in angliam lamfrancus intrauit ⁊ quarto kal̄. septēbris in archiepiscopū a suis suffraganeis consecrat⁹ est. Ipso quoqꝫ anno thomas eboracēsis elect⁹ cātuariam ex prisca cōsuetudine sacrādus aduenit: a quo cū lamfranc⁹ scriptam de obedientia sua cū adiectiōe iurisiurādi p̄fessionē exposceret: rn̄dit thomas se id nūq̄ facturū nisi pri⁹ de hac re auctoritates legeret nisi testes hui⁹ antiq̄tatis assertores cerneret quib⁹ id iuste ⁊ rationabiliter sine ecclesie sue p̄iudicio facere deberet. Hoc aūt ignorātia magis q̄ spirit⁹ elati pertinatia agebat. Nou⁹ eni homo ⁊ anglice cōsuetudinis penit⁹ exp̄s u̇bis adulatorū plus equo et bono fidē adhibebat. Lamfranc⁹ eni qđ postulauit euidētib⁹ rationib⁹ ondit: sꝫ ille oia aspernat⁹ nō sacrat⁹ abcessit. Qđ rex audiēs grauit

accepit estimãs lamfrancũ iniusta petere ⁊ scientia magis lr̃arũ q̃ ratione ⁊ veritate cõfidere. Sed lamfranc⁹ redditis regi ad oia ratiõib⁹ ei⁹ animũ mitigauit Ideo regio edicto thomas compulsus rediscriptam de obedientia professionem fecit ⁊ legit in qua se in oibus que ad xp̃ianc religionis honestatem ptinet obtẽperaturũ absolute promisit ⁊ sic sacrat⁹ abcessit. Post hec lamfranc⁹ cãtuariensis ⁊ thomas eboracensis romã iuerunt vt pallia a dño papa susciperent. Recepit autẽ lamfranc⁹ duo pallia: vnũ honoris ⁊ alterum amoris. Tantã itaq; gratiã lãfrancus promeruit vt ambob⁹ itineris sui socijs thomã scilicet eborracensem ⁊ remigium dorcestrẽsem baculis et anulis merito priuatos: officio restitueret. Prim⁹ nã q; presbiteri fuerat fili⁹: scdus cũ eẽt monachus fiscanensis Willelmo duci angliam tẽdenti in multis opitulat⁹ ep̃atum si dux vinceret pactus est. ¶ Ex cronicis

Circa annũ dñi millesimũ centesimum quintũdecimũ thurstin⁹ archieps eboracensis cũ obedientiam radulpho cantuariensi archiep̃o facere renueret: statuunt remis ad consiliũ cõcurrere pro terminatione cause vbi papa primo promisit regi henrico ⁊ cantuariensi radulpho nihil cõtra dignitatẽ cantuariensis ecclesie statuere: immo tale preuilegiũ videbatur concedere. Quecũq; autentica ⁊ a predecessoribus nostris concessa habet ecclesia vestra ea nullatenus imminuim⁹ sed incõcussa volumus obseruari. Recedentibus vero nũcijs regis thurstinũ consecrauit palliũ ei tradens. Et licet rex indignatus terrã suam thurstino prohiberet apostolicis tñ lr̃is perterritus est: in quib⁹ comprehensum fuerat: vt aut thurstinũ admitteret aut ipse rex anathemati subiacet ⁊ cantuariensis officij dignitas suspẽderetur. Quãobrem rex thurstinũ coact⁹ admisit. Cum quadã solempnitate rex Willelm⁹ diademate ⁊ indumentis regalib⁹ ornat⁹ sederet ad mensam et lãfrãc⁹ iuxta eum quidã scurra vidẽs regẽ auro ⁊ gemmis radiantem exclamauit adulatiõis voce et dixit. Ecce deũ video: ecce deum video. Lamfranc⁹ aũt conuersus ad regẽ ait. Nolite talia pati imponere nobis: nõ sunt hec hois sed dei. Iubete illũ acriter verberari ne vnq̃ audeat talia iterare. Et factũ est ita. Nouerat prudentissimus vir qd̃ tertius herodes ideo ab angelo percussus interijt: q; adulatorũ verba que quasi deo sibi acclamabãt nõ respuit sed suscepit. Lamfranc⁹ ecclesiam roffensem instaurauit ⁊ possessionib⁹ ditauit: monasteriũ sancti albani restituit in pristinũ statũ i quo posuit abbatẽ paulum cadomensem monachũ. Lamfrancus eni ita fuit liberalis vt diceretur nullum tã largũ de italia lombardũ egressũ fuisse. In vilitate habit⁹ parcimoniã tenuit: pauperib⁹ ita erat dapsilis q̃ngentas libras singulis annis in elemosinam errogasse dicat. Interea cũ lamfrancus ab ancelmo abbate visitaret ⁊ inuicẽ de diuersis plura zferrent: cõquest⁹ est eps q hoies illius patrie colerẽt qnosdã sanctos quos ille non affectaret ⁊ maxie ait. quendã elphegũ archiep̃m quẽ non soluz inter sctõs sed et inter martires numerare contendũt cũ constet illum non p chri sti fide sed q; ab inimicis a quib⁹ captus tenebatur se redimere noluerit interemtum fuisse. Ad hec anselm⁹ r̃ndit. Certuz est inquit q; is qui ne leuiter peccãdo deum offendat mori non dubitat multo magis mori non dubitaret priusq̃ aliq̃ graui peccato deum exacerbaret. Et reuera grauius est xp̃m negare q̃ aliquem pro sua redemptione hoies suos ablatione pecunie ipsorũ ad modicũ grauare. Sz qd̃ minus est elphegus facere noluit: multo igitur min⁹ xp̃m negaret si vesana plebs ad hoc eum mortem intemptando cou-

stringeret. Unde datur intelligi quanta vis iusticie pectꝰ eius possederit qñ vitã suã maluit dare ꝙ̃ spreta charitate ꝑximos suos scãdalizare. Nec immerito vt tear inter martires cõputatur qui ꝓ iustitia mortẽ sponte suscepisse predicatur Nã et beatus iohannes baptista quẽ dei ecclesia precipuum martirẽ credit ⁊ vene ratur nõ qꝛ xp̃m negare sed qꝛ pro defensione legis diuine veritatẽ noluit tacere ad votũ saltatricis capite plexus est. Et quid distat pro iusticia mori vel mori pro veritate? Constat testante sacro eloquio: quia veritas et iusticia xp̄s est. Ipse enim dicit. Ego sum veritas. Et apostolꝰ. xp̄s factꝰ est nobis a deo sapientia ⁊ iusticia Qui ergo pro veritate ⁊ iusticia moritur pro xp̄o moritur: qui autem pro xp̄o moritur ecclesia teste martyr habetur. Beatus vero elphegꝰ eque pro iusticia vt sanctus iohannes pro veritate passus est.

Cur ergo plus de vnius ꝙ̃ de alterĩꝰ vero sctõqꝫ martirio quisꝙ̃ ambigat cũ par causa in mortis perpessione vtrumqꝫ detineat. Audiens hoc lamfrancꝰ rationem gratenter approbauit ⁊ sanctũ elphegum deinceps veneratꝰ est. Postea relatum est ipsi lamfraco ꝙ abbas anselmus vna nocte post matutinas veniẽs ad lectum suum inuenit in eo anulũ aureum quem prius xp̄i cruce signauit: ne forte illusio demonis esset ⁊ accepit eum. Quod cum audisset archiepiscopus reuerẽter sibi respondit. Certissime scias illũ post me futurum archiepm̃ ⁊ sicut predixit ita euenit. Fuit enĩ lamfrancꝰ alacritate iocũdus/humilitate submissus/ĩ elemosinis largꝰ/fide catholicꝰ/xp̄iane religiõis reparator/pauperũ sustentator/pupillorũ protector/viduarũ ꝯsolator: ⁊ anno ep̃atus sui decimo nono: quinto kal. iunii diem clausit extremũ ⁊ ĩ eccl'ia quã ip̃e edificabat cũ honore sepultꝰ est. Hic lãfrancus reuocauit viriliter possessiones ecclesie sue alienatas: nã et ꝑualebat in eo anime viuacitas ⁊ beati dunstani in eum fauor diffusus. Nã quotienscũqꝫ in talibꝰ cunctabũdus differret sententiã aderat dunstanus sibi soporato: aduersariorum detegens versutias ⁊ euadendi ostendẽs semitas. Quinetiã aliqñ egrotantẽ lamfrancũ luctamẽ qd̃ secum dunstanꝰ iniisse videbatur eripuit discrimini ⁊ restituit valitudini. Lamfrancꝰ etiã in confessionibus audiendis tam pius ⁊ affabilis extitit vt manus sibi confitentium peracta confessione oscularetur deuote dicẽs Manus iste hodie me beatũ fecerunt.

Tẽpore quoqꝫ eius monachi cantuarienses sicut oẽs fere tunc temporis in anglia secularibus similes: nisi ꝙ pudicitiam non facile perderent venari/aucupari/⁊ potibus indulgere consueuerũt: vt illos magis consules ꝙ̃ monachos pro famulorũ frequentia putares. Horũ insolẽtiam lamfrancꝰ aliq̃ꝰdiu tolerauit. Sciebat enim peritus animarũ magister consuetudinẽ a natura esse secundã ⁊ repentina morũ conuersione teneriores exacerbari animos: quapropter per interualla blande nonnulla submouens cote virtutum rudes ad bonũ exacuebat mẽtes ita vt abdicatis adulterinis fecibꝰ vltronei geniales virtutum adoptarent successus Hic nullũ a se vnq̃ tristem dimisit: sed si quẽꝙ̃ subnubilum videret causam impiger querebat ⁊ medelam adhibebat. Roffense monasteriũ de quaternario clericorum numero vsqꝫ ad quinquaginta monachos necessariorũ suffitientiã affluenter ministrando instaurauit. Tres eiꝰ discipuli aliquando inter se dixerũt. Experiamur reuolutione foliorũ quis nr̃m futurus sit abbas/quis ep̃s. Et inuenit gundulphꝰ: fidelis seruꝰ et prudẽs ⁊ cetera: Walterꝰ inuenit serue bone ⁊ fidelis. ⁊c. Tertiũ vero sociũ nescio quid durum inuentum turbauit sed ⁊ si audiui libenter

oblitus sum qꝛ ingenue mentis est alie-
nis non insultare malis. Qđ cū lamfrā-
cus audisset: indubitāter ꝓnūciauit gū-
dulphū fore epm/walterū abbatē tertiū
ad lubrica seculi deuoluēdum. Et factuȝ
est ita. Nā gūdulphus factus est eps rof
fensis: walterus abbas euesħamie ter-
tius in vanū obijt. Fatebatur enī lam-
frācus se deū rogasse: vt aut febre vt dis-
senteria moreretur eo qđ memoriam nō
turbēt nec loquelā impediāt. Erat enim
doctrina et sapiētia famosissimus cuius
inditiū erat ꝙ dñs papa alexander ei ro-
mā venienti dignāter assurgeret ꝓte-
stans se nō illius archiepiscopio: sed ma
gisterio lrārū honoreȝ deferre. Quapro-
pter petijt papa: vt cū ipse fecisset qđ eēt
honoris lamfrācus faceret qđ esset iusti-
tie videlicet vt se ꝓsterneret vestigijs vi-
carij btī petri. ¶ Ex cronicis. Illis die-
bus comites herfordie et estanglie cōiu-
rauerūt contra regem willelmū anglie:
et comitē northūbrie wallenū ad consen-
tiendū eis subdole circūuenerūt. Qui lā
francū adijt et penitentia accepta regeȝ
petijt factioneȝ denudauit mīe regis vl-
tro se dedit. Unde ⁊ rex quosdā exiliauit
quosdā ꝓfugauit comitē wallenū post in
carceratione apđ wintoniā impie decol-
lari fecit ⁊ apud croulād tumulatur. De
quo testatus est lamfrācus qđ vere hūa-
na cōtagia defleuit: ⁊ felicē se fore dixit si
post mortē illius frueretur requie. Sex-
todecimo vero post decollationem illius
anno cū corpus eiꝰ a capitulo ad ecclīam
transferri deberet oīno integrū et caput
corpori coniunctū reptū est filū tñ rubeū
quasi ꝓ decollatiōis signo in collo habuit
Crebrescentibꝰ circa corpus eiꝰ miracu-
lis qdā monachus natiōe normānus de
tractoria verba cōtra virū dei ꝓferens ⁊
ab abbate sup hoc correptꝰ ꝑtinatia sua
persistēs subita egritudine ꝑcussus post
dies paucos interijt. Sequenti nocte cū

idē abbas de hijs et alijs in lecto tracta-
ret sōpno oppressus vidit sctm̄ bartholo-
meū apłm ⁊ guthlacū cōfessorē albis sa-
cerdotalibus indutos ad comitis tumu-
lū assistētes. Et erigēs apłs caput comi-
tis corpori redintegratū dixit. Acepha-
lus nō est cui sctūs guthlacus qui ad pe-
des stabat rñdit. Comes hic fuit aposto-
lus aūt inceptum versuȝ ꝑfecit dicēs. At
modo rex est. Hic ꝑ annū wintonie incar-
ceratus cōmissa sua defleuit psalterium
quotidie dixit: et ad deū tota mēte se con-
uertit ⁊ pridie kal. Junii capitalem sen-
tentiā subijt. In cuiꝰ decollatione ꝯtigit
ꝙ cū flexis genibꝰ oculis ac manibus in
celū intētis orōnē dñicā incepisset: sed ni-
mietate fletus ac singultus vocē eius in
terrūpent ipsam cōplere nō posset post ca
pitis amputationē cūctis audiētibꝰ cla-
ra ⁊ articulata voce eandē ꝯpleuit dicēs.
Sed libera nos a malo amen. Cuiꝰ vxor
inditha q̄ eū apđ regē accusauerat peni-
tentia tandē ducta pānū sericū sup eiꝰ tu
mulū obtulit: sed ꝟtute diuina velut vē-
ti vehemētis impulsu idem pannus lon
gius proiectus est. ¶ Narratio.

Illis etiā diebus regnāte in anglia wil
lelmo cōquestore vir erat in anglia prin-
ceps anglicus imo anglis in seruitutem
redactis obprobriū erat vocari angliCꝰ.
Deus enī ad exterminiū anglorꝝ pctis eo-
rū exigētibꝰ per ordinauerat pplm fero-
cē ⁊ quadā seuitie singularis ꝑrogatiua
preminētē quorꝝ natura est cū hostes de-
presserint ipsi se deprimant ⁊ sua in pau-
periē redigant. In anglia igitur iniusta
thelonia ⁊ pessime cōsuetudines illis die
bus pullularunt principes oēs auri ⁊ ar
gēti cupiditate cecati adeo erant vt quā-
to magis de recto loquebātur maior fie-
bat iniuria. Qui iusticiarij vocabanł ca
put erāt oēs iniustitie. Uice comites ⁊ pre
positi quorꝝ erat offitiū iusticia ⁊ iuditiū
furibꝰ et raptoribꝰ atrotiores erāt ⁊ oībꝰ

seuissimis seueriores. Rex ipse willelm⁹ cū ad firmā terras suas quāto carnis po terat dedisset: alij magis offerēti ꝛ dein de alij semp negligēs pactū ꝛ ad maiora studens dabat nec erat cura quāta iniu ria pauperibus a prepositis fieret.

¶ De sctō laurētio Archiepō ꝛ ɔfessore.

ssumpto ad celestia deo dile cto prē augustino anglorum apl̄o suscepit epatū famul⁹ xp̄i laurēti⁹ quē ipē iccirco ad huc viuēs ordiauerat ne se de fūcto stat⁹ eccl̄ie tā rudis ad horā pastore destitut⁹ vacillare incipet. In quo ꝛ exē plū seq̄bat̄ btī petri apl̄i q̄ fundata rome xp̄i eccl̄ia clementē sibi adiutorē euange lizādi simul ꝛ successorē ɔsecrasse phibet̄. Nō tn̄ exēplū nulli in posterū dꝫ esse pre sumendū. Btūs vero laurenti⁹ archiepi gradu potit⁹ fundamēta eccl̄ie q̄ nobilit̄ iactata vidit augmētare: ꝛ pie opatiōis exēplis ꝓuehere curauit. Nō solū noue q̄ de anglis erat collecta eccl̄ie curam gere bat: ꝫ ꝛ veterū britānie incolarū necnō ꝛ scotorꝫ ppl̄is pastoralē solicitudinē ipēde bat. Britones etiā ꝛ scoti diē pasce nō suo tpe obseruabāt: ꝫ a quartadecima luna vsqꝫ ad vicesimā pasce diē obseruādā pu tabāt. Quib⁹ cū coepis suis laurēti⁹ ex hortatoriā ad eos scripsit ep̄laꝫ obsecrās eos ꝛ cōtestās vnitatē pacis et catholice obseruationis cū ea q̄ toto orbe effusa est eccl̄ia xp̄i tenere. Anno aūt dn̄i sexcētesi mo sextodecimo mortuo rege ethelberto ꝛ a btō laurētio sepulto successit ei fili⁹ su us edbald⁹ q̄ magna tenellis ibi adhuc eccl̄ie cremētis detrimēto fuit. Siquidē nō solū fidē xp̄i recipe voluit: ꝫ et adulterio pollut⁹ vxorē pr̄is habuit. Hoc ei vtrūqꝫ scelus occasionē dedit ad priorē vomituꝫ reuertēdi: hijs qui sub impio sui parētis vel fauore vl̄ timore regio fidē suscipant. Nec supne flagella districtiōis pfido re gi castigādo et corrigēdo defuere: nā cre bra mētis vesania ꝛ spūs imūdi inuasiōe premebat̄. Auxit aūt ꝑturbatiōis ꝓcellā mors saberti regis orietalium saxonū qui tres filios suos q̄ pagani ꝑdurauerāt he redes reliq̄t. Ceperūt mox ydolatrie quā viuēte prē aliquātulū intermisisse videbā tur palaꝫ seruire subiectisqꝫ ppl̄is ydola colēdi liberā dare licētiā. Conuenire itaqꝫ canciam epi mellit⁹ et iustus cū laurētio tractaturi: q̄d in hijs esset agēdū. Decre tūqꝫ est cōi consilio: qꝛ sancti⁹ esset vt oēs patriā redeūtes libera ibi mēte dn̄o de seruirēt q̄ int̄ rebelles fidei barbaros si ne fructu residerēt. Recesserūt igit̄ melli tus ꝛ iustus ad ptes gallie rerū ibi finē expectare disponētes. Quos laurēti⁹ bri tāniā relictur⁹ seq̄ volēs iussit ipa nocte i eccl̄ia aplorꝫ petri ꝛ pauli sibi stratū pa rari. In quo cū post multas preces ac la chrimas ad deū ꝓ statu eccl̄ie fusas ad q̄ escēdū mēbra ponēs obdormisset appuit ei btūs apl̄s petr⁹ ꝛ multo illū secrete no ctis tpe flagellis arctiorib⁹ afficiēs scisci tabat̄ apl̄ica districtiōe quare gregē quē sibi ipē crediderat relinq̄ret vel cui pasto rū oues xp̄i i medio luporꝫ positas fugi ens ipē dimitteret. An mei inq̄t oblit⁹ es exēpli q̄ ꝓ paruulis xp̄i q̄s mihi cōmēda uit vincula / vbera / carceres / afflictiōes / ipam postremo mortē: mortē aūt crucis ab infidelib⁹ ꝛ iimicis xp̄i ipē cū xp̄o coro nādus ꝑtuli. Hijs btī petri flagellis ꝛ ex hortatiōib⁹ animat⁹ laurēti⁹ mane facto venit ad regē ꝛ reiecto vestimēto quātis esset verberib⁹ lacerat⁹ ondit. Qui mul tū mirat⁹ ꝛ inq̄rēs q̄s tāto viro tales au sus esset plagas infligere vt audiuit: q̄ sue cā salutis eps ab apl̄o xp̄i tāta cēt tor mēta plagasqꝫ ppessus mir̄ū extimuit ꝛ anathematizato oī ydolatrie cultu ꝛ ab dicato cōnubio nō legitimo suscepit fidē xp̄i ꝛ baptizat⁹ eccl̄ie reb⁹ quātū valuit i oīb⁹ cōsulere ac fauere curauit. Reuoca uit aūt de gallia mellitū et iustū eosqꝫ ad

suas ecclias redire pcepit Diuinis prece
ptis se mancipare studuit & in monaste-
rio bti petri i honore scte marie cõstruxit
ecclesiã et regia largitate dotauit. Per-
gẽs btũs laurẽti⁹ in scotiã venit in quan
dam regionẽ vbi trãsitũ sibi & socijs suis
maris brachiũ negabat. Cũq3 resideret i
primo colle nauẽ expectãs q̃ hodie collis
laurẽtij vocat visu3 tãdẽ nautã obsecrat
vt transmittat. Sed hõ a diuina & huma
na pietate alien⁹ pces supplicis dũ refu-
tat superna indignatiõe nõ solũ hiat⁹ ma
ris 3 celestis flãma mox ipiũ cũ sua naui
deuorauit. Quod videns vir dei plenus
fide & spũ sctõ mare tãq̃ campũ ingredi-
tur & nudosos mõtes ac si solidos pedib⁹
calcãs i aliud lit⁹ siccis pedib⁹ trãsducit
Jndico quodã euãgeliũ pdicãs cũ nullũ
q̃ eũ reciperet iueniret cũ exprobatione ex-
puls⁹ sub quadã sepe nocte illa requieuit
& splẽdor solaris de celis effus⁹ testẽ dñi
circũfulsit & noctẽ illã sibi in diẽ cõuertit
Jllũ vero malignũ plebis vicũ qui nun-
tiũ salutis exterminauit: iactũ de supis
fulmẽ cũ oib⁹ suis subito cõflagrauit et i
ppetuã solitudinẽ totũ locũ ipm vt sodo-
mã pessundedit. Predicãte viro dei vbi
q3 in scotiã verbũ dei & fama ei⁹ late dif-
fusa: sctũs kenan⁹ hibernie archieps ad
eũ venit vir tãte sctitatis vt tres mortu-
os suscitasse dicebat. Qui audiẽs beatũ
laurẽtiũ de pasce obseruatiõe alijsq3 ap-
postolicis istitutiõib⁹ disputãtẽ dedit ma
nus vitati & suã gentẽ in posterũ corrige
re satagebat. Regress⁹ tandẽ sctũs dei
iuenit cuiusdã hospitis sui filiũ defũctũ
pñemq3 & mrẽm luctuosos valde qui voce
magna clamãtes dixerũt. O scte lauren-
ti resuscita filiũ nrm vt fidel⁹ credam⁹
in illũ quẽ pdicas ihm xpm. Qui fctã oro
ne surge puero dixit: statiq3 ille surrexit.
Qui testabatur obnixe se a tetrimis spi-
ritib⁹ ad flãmea tartara raptũ: 3 orante
sctã laurẽtio a lucifluis angelis vi ad cor
p⁹ reductũ. Quo cũ prẽ & mrẽ et tota do-
mo & cognatiõe baptizato vir sctũs regio
nẽ penetrãs signa & documẽta salutaria
vbiq3 ostẽdit & iuxta quandã vrbẽ in locis
arentib⁹ fontẽ aque produxit qui hacte-
nus idefiẽti vbertate manare nõ desinit.
Jn villa quadã noie fordũna ecclam in
honorẽ ipius post ei⁹ obitũ icole cõdiderũt
q̃ tanto sctimonie cãdet priuilegio vt nulla
vnq̃ feminarũ hãc itrare possit. Deo au
tem amabilis regia scotie sctã margare-
ta pia religione cũ cereis alijsq3 sacris ob
latioib⁹ cepit hãc velle itrare. Cui ad por
tam atrij occurrẽtes canonici istant orãt
ne trãsgrediat legẽ sacrosctĩ istituti & of-
fensam incurrat ibi psidẽtis patroni. At
illa respõdens se poti⁹ sacrũ locũ honore
& exaltare velle vrget ppositũ. Vix atri-
um attigerat cũ subito diris toti⁹ corpis
stimulata cruciatib⁹ exclamare cepit. Ci
to inquit me huic auferte: ecce iã morior
Orantib⁹ p ea clericis regina salute re-
cepta ecclĩam cruce argẽtea & calice pre-
cipuo alijsq3 donis exornat & sctm laurẽ-
tiũ iugi veneratione iuocat quẽ adire cor
pore nequibat Anno aũt dñi sexcentesi
mo decimo nono sctũs laurẽti⁹ tertio no
nas februarij relinquẽs hoc seculũ iuxta
sctm augustinũ sepult⁹ est. Aduena sa-
xonic⁹ innatis tergo calcaneis post innu
mera sctõrũ quesita patrocinia venit in
angliã & apud Westmonasteriũ diuinu3
accepit oraculũ salutẽ sibi querendã apd
sctm augustinũ anglorũ aplm. Quo cu3
post triduũ orõnib⁹ insistisset: tres ange-
lice claritatis psperit viros supno splẽdo
re radiantes quorũ medi⁹ statura pcer⁹
cesariem habebat celesti niue dealbata3
aspect⁹ ei⁹ dulcis & amabilis vltra mor-
talẽ nitorẽ sua lumina exhibebat. Crucis
vero signũ qd i dextra ferebat ieffabili splẽ
dore rutilabat. Qui a dextris ei⁹ erat me
diocrẽ staturã pferebat: sinister aũt laia-
lis xacheũ pferebat statura. Dim vero in

dumẽta sup humanũ itellectũ erãt glosa
Appropinquãtibꝰ illis egro: qui i medio
coꝝ erat dixit. Ite ⁊ salutis natiuis ner-
uoꝝ nexibꝰ eũ in statũ suuz erigite. Pro
tinꝰ dexter a capite sinister a pedibꝰ iuo
luta mẽbra extricauit. Cũ aũt eger excla
maret: sanitate recepta singulos sctõs tu
mulos suos itrare ꝯspicatur. Sctũs aũt
augustinꝰ erat i medio a dextris sanctus
laurẽtiꝰ ⁊ a sinistris sctũs mellitꝰ eps.

De sctõ Lethardo Epo et confessore.

Ignꝰ deo ãtistes lethar
dꝰ pcursor ⁊ ianitor bẽ
turi augustini i anglia
apparuit. Preuenit il-
lum vt lucifer solẽ para
uit ei viã igressũ ⁊ locũ
vt ille pararet dño. Prodigꝰ igẽtis aĩe nõ
timuit ferinã gẽtiliũ/barbariẽ seculi pri
cipibꝰ terribilẽ. Ipe dei famule regie ber
te dũ ethelberto regi adhuc gẽtili xpiana
a paterno regno frãcoꝝ mitteret dux/co
mes/doctor/seruator ac totiꝰ pietatis in
stigator a mõstruosis ritibꝰ munimentũ
ab ydolatria sacrariũ a diaboli venabulis
obstaculũ in omi aduersitate pris erat so
latiũ. Que etiã i eodẽ sctõ pre ac rege iaz
xpo sacrato cõsepeliri meruit. Nec illam
arbitramur illaudabilẽ nec pietate i deũ
carentẽ: sz religiõe/elemosinis/ceterisqz
moribꝰ benignꝰ pollentẽ q̃ ⁊ xpianis regi
bus ac populis nata tñ habuit instituto
rem. Int ꝓphanos xpi tulit obprobriuz
in ecclia ridiculũ/in dei sui cultu ludibri
um. In ãtiq̃ssima scti psulis martini ec-
clesia sub vrbe sita btõ põtifice lethardo
psidẽte frequẽtabat: regia missaꝝ ⁊ oro-
nũ sacra cũ suoꝝ comitũ familia xpiana
Sctissimꝰ vero lethardꝰ quis digne esti-
met quãta miracula ꝑ tot merita exhibu-
erit in vita cuiꝰ tãta crebrescũt nris tẽpo
ribꝰ post tot sui obitꝰ secula de quibꝰ iiu
ria est memorie nõ ꝯmẽdare aliqua. Pu
ella quedã a natiuitate ceca ad ipsius tu
mulũ accedẽs meritis sancti lethardi fu
gatis oculoꝝ tenebris visum recepit. Cõ
tractꝰ quidã solutis calcaneis ⁊ extensis
tibijs mox pedes erexit ⁊ ambulare cepit
Abbas abendonie anulũ regine egithe
casu fortuito perdẽs vbiqz illũ querẽs in
uenire non potuit. Cũ lachrimis demuz
⁊ pcibꝰ lethardi clemẽtiã exposcit ⁊ illico
anulꝰ vbi orabat reluxit. Matrona que-
dã parere nõ valẽs angustijs partꝰ pene
exaiata i ardui mortis superciliũ vt sibi i
spiritu visum fuit rapit et tetris demo-
nuz tenebris trita ab imanissis tortoribꝰ
eã rapientibꝰ cũ diris supplicijs torquet
Iãqz ꝑ arctũ foramẽ rote illã extrudẽ at-
qz detrahẽ ⁊ i sulphureos sui baratri abis
sos pcipitare conant. Cui i tãto timore ⁊
tremore iugit saluatorẽ iclamãti iestima
bilis claritatis sidꝰ eminꝰ apparuit quod
q̃to ꝓpinquiꝰ tãto clariꝰ radios suos ef
fudit. Et ecce i medio illiꝰ chorusce lucis
btũs lethardꝰ emicuit: qui põtificali au-
ctoritate ꝑditiõis ministros extminãs di
xit. Discedite dãpnati spũs i tartara ve-
stra q̇d vobis cũ dei famula q̇ illã capta-
tis: Falso inq̇ũt noĩe nõ fidei executione
xpianã vẽdicamꝰ i nra iura nra est pedis
sequa nra hereditabit tormẽta. Interdico
inq̇t eps vobis oẽm i ea potestatẽ ociꝰ dis
cedite ab illa i vre ꝑditiõis ergastula. Ad
eiꝰ eni iperiũ relicta captiua oẽs demonũ
mine oia machinamẽta fũditꝰ exinanita
euanuerũt. Mulier vo resũpto spũ de bti
lethardi vultu ⁊ patrocinio letificata: ꝓ-
lem enixa est. Paraliticꝰ quidã cũ ad tũ
bã eiꝰ lachrimis cũ opẽ iplorarẽt sopori de
presso astitit piꝰ pr q̇d velit: quid eũ tã im
portune efflagitet q̃rẽs Debilis se sanita
tẽ petẽ rñdit. Et ille. Qñ inq̇t debitas pe
nas luitis: tũc supplices venitis vbi desi
derata obtinueritis imẽores ⁊ igrati diui
nis bñficijs cito erga vtitis. Ad hec illo ob
nixiꝰ insistẽte ⁊ emẽdatiõem pollicẽtẽ mi
sericors pr subintulit. Una tibia sanatꝰ

liberaberis cū altera abibis quatin⁹ ps sana te admoueat gratiarū bonitatis diuine infirma redarguat igrate negligentie. Et cū tāto desiderio requiras sospitatem ablatā: discas nō paruipēdere collatā. Surrexit ergo semisanus vno crure erect⁹ alio relict⁹. Erat eni a renib⁹ ⁊ infra añ curationē sctī tot⁹ paralitic⁹. In pcessione annuali rogationū vel letania cum solet efferri scrinio aureo vti lethardi corp⁹ opiferū in bñdictionē ⁊ pventuum agrorꝫ ac plebiū. Cū aliqñ a duobus fřibus corp⁹ ei⁹ sctm̄ p cāpos veheretur quedā mulier insanie capta feretrū cum impetu tangens pleno intellectu ⁊ ratione formatur.

Narratio.

Sctūs eni pharao meldensis epūs añ susceptū antistitis gradū vxorē suā sacro velamie cōsecrari fecit. Quē hostis antiqu⁹ vice quadā in tantū tēptatiōib⁹ sue carnis illicitis allexit vt vxoris sue recordatus amore simul ⁊ pulchritudine ad hoc usqꝫ pducit: vt eā ad se venire mandaret pmo scdo ac tertio ⁊ illa hoc agere distulisset et animū antistitis quodāmō tēptatū ab ea intellexisset: argumētosum excogitauit cōsiliū quō pontificē a proposito abstrahere posset ⁊ suā castitatē cōseruaret. Eteni ornatū abiiciens vestiū cesariem capitis totōdit ⁊ cilicio iduta se cōtēplandā epō presentauit. Cūqꝫ in eā intenderet exhorruit vehement facin⁹ se deliberasse aio illicitū ⁊ sagacis femine prudētiā miratus est.

De sctō Machuto Epō ⁊ ɔfessoē.

Sanct⁹ eni antistes Macutus i britānia maiori generosis parentib⁹ ort⁹ ē. Mr̄ vero ei⁹ noie deruel: soror hamōis patris sctī sampsonis extitit ⁊ pater ei⁹ noie Vvent optime cōuersationis vir in sexagesimo sexto etatis sue anno virū dei machutū genuit. Nutriri fecit euꝫ in valle q̄ dr̄ nantcarvvan in qua nobile monasteriū sitū erat in quo brendan⁹ cōfessor xp̄i ⁊ abbas virtutib⁹ floruit vbi etiā mr̄ sctī macuti nocte vigilie pasce ad vigilandū veniēs filiū eadē nocte pepit. quē brēdan⁹ baptizās i filiū spūalē accepit ⁊ quousqꝫ loq̄ et itelligere posset enutriuit In eadē aūt nocte qua nat⁹ est sctūs macut⁹ triginta tres sex⁹ masculini cū eo nati sunt: ex matrib⁹ illis grauidis: q̄ i vno comitatu equitātes cū matre ei⁹ ambulabant ⁊ cū eo nutriti sunt. Non eni puerili more leuitatib⁹ indulsit sꝫ magis i grauitate fundat⁹ velut esuriens fauce auida cibū diuie sapientie hauriebat. Dūqꝫ magis ac magis lrīs sacris eēt instruct⁹ virtutē validissimā feruere in se testabatur. Et cū alij discipuli rigorē frigoris in se habentes igemiscerēt validissimū calorem se pati dicebat. Et cū in hieme cōdiscipuli ei⁹ pre nimio frigore dētib⁹ stridebāt: ipse palliū a se expulit vt pene omib⁹ horis illi putarēt caput ei⁹ lauari dū semper viderēt guttas puulas de fronte a facie ei⁹ effluere. Et q: vallis illa caruan in qua nutrit⁹ est macutus pxima est mari ɔtigit eū cū discipřis suis ludēdi cā ad littus maris exire. Alijs tandē añ mūdationē maris relicto ludo ad lectiōes recurrētib⁹ sōpno eū retinēte i medio littoris super fascē alge solus remāsit. Et ecce quātū mare crescebat: tm̄ littus sup qđ puer sctūs dormiēs iacebat nutu dei exaltari videbat. Sctūs itaqꝫ puer sonitu fluct⁹ maris a sompno excuss⁹ circa se aspiciēs secūqꝫ mirās ⁊ mřta reuoluēs dixit. Dñe deus omīps q̄ nō derelinq̄s sperantes i te vbi posiust sum ego? Cūqꝫ brēdan⁹ quare macutus nō redisset a pueris solicit⁹ quereret et illi eū dormientē in littore dēmisisse respondissent: vir dei magno merore affectus illū p littus cū pueris inuanū diu querēs redijt et officiū mortuorū p aīa pueri cū magno merore pegit. Nec

moꝛa nūcij a parentibꝰ macuti directi ad
ianuā pulsantes macutū sanumꝫ incolu
mem sicut ei traditꝰ fuerāt cū minis a bꝛē
dano postulabāt. Uir dei r̄ndit. Jam nō
solū magnitudo doloꝛis occupat me: sed
⁊ vr̄a legatione tedet me vite mee. Sed
vos queso ite ⁊ nunciate illis ꝙ filiꝰ eoꝝ
cū pr̄e in celis viuit ineternū. Oꝛante au
tem bꝛēdano ad deū cū lachꝛimis astitit
angelus dn̄i dicēs. Bꝛēdane serue dei no
li timere qꝛ deus oīpotens qui seruos su
os in tribulationibꝰ consolatur: puerum
macutū int̄ fluctꝰ maris ꝯseruauit ⁊ vbi
insula nunq̄ꝫ fuit ꝓpter eiꝰ amoꝛē vnam
nouiter exaltauit que nisi nauigio ineter
num a nullo audiri poterit. Pergens igi
tur vir dei mane ad littꝰ puerū in superi
oꝛi insule loco odas deo canentē asperit:
cui ⁊ dixit. Ueni electe dei ⁊ da osculū no
bis qꝛ ita ego hodie accipio ꝯspectū tuuꝫ
quasi lazarū quarto die de monumēto re
surgētē viderē. Jlle vō hūiliter r̄ndens
dixit. Nolite mihi molestiam inferre sed
saltem vna die in loco vbi mia dei me sal
uauit: relinquite me ⁊ psalteriū meū mi
hi remittite. Et si alio modo nō potestis
mittite illud in mare ⁊ deus qui saluauit
me inter vndas maris si placet illi me sal
tem vna die hic astare mittet illud aquis
intactum ad me. Tūc bꝛendano psalteri
um tenente ⁊ in mare mittente: fascis al
ge super quā ille doꝛmierat occurrit ⁊ su
per se psalteriū admisit ⁊ ad locū vbi san
ctus machutus deū oꝛabat: aqua illesuꝫ
pertulit. Tūc omnes fratres hoc miracu
lū aspicientes ꝓstrati in terrā spacio tri
um hoꝛarum laudes dn̄o in ꝯmune fude
runt. Crastina die nauiculā bꝛendanus
misit ⁊ puerū ad terrā atqꝫ monasteriuꝫ
reduci fecit. Cū aūt puerū incolumē bꝛē
danꝰ ꝑentibꝰ ꝯmēdasset macutꝰ quasi ira
cūdia motꝰ atqꝫ oīa transacta reuoluens
ait. O magr̄ nōne cū alijs fratribꝰ euāge
lium p̄dicares audiui te dicētē: nolite pa
trē vocare vobis super terrā vnꝰ est pater
vester in celis. Huiusmodi verbis cum
magr̄m fr̄es parētesq̄ꝫ admoneret admi
rati sunt valde. Tūc ꝑentes filiū suū fle
tu ⁊ lachꝛimis se madētes cū brēdano re
liquerūt. Sctūs eni macutꝰ quotidie oꝛo
nis grā ad illā insulā in nauicula exibat.
Bꝛēdanꝰ itaqꝫ grām dei i macuto cōside
rās rogauit vt gradū p̄sbiteratꝰ acciperet
Tūc ille idignū hoc gradu se eē hūilit cō
fitēs ⁊ i iuuenili adhuc etate eē ꝯtestans
dixit. Magr̄ noli mihi molestꝰ eē qꝛ nō sū
dignꝰ hoc officiū qđ dicis suscipere. Cui bꝛē
danꝰ. Noli dubitare qꝛ iuuenilis etas ali
cui nō nocet: si fuerit mēte ꝑfectꝰ nec seni
lis etas alicui pꝛoficit si fuerit mēte coꝛ
ruptꝰ. Acq̄escēte magr̄i rationibꝰ macu
to ex hoꝛa qua ep̄s manū suā super caput
eius leuaē cepit alba colūba super scapu
lam eiꝰ dextera vsqꝫ ad hoꝛā qua officiuꝫ
ꝯpleret̄ ab astātibꝰ visa est: ⁊ officio ꝯple
to i spē ignis cū magna claritate euanu
it. Erat ei macutꝰ abstinētia assiduꝰ / so
bꝛiꝰ / vigilijs deditꝰ / p̄dicatione istātissi
mus. Jnt̄ hec aūt icidit i mēte bꝛēdani in
sulā quandā maris noie ymmā q̄rē. Pa
rata aūt naue cū macuto ⁊ pluribꝰ fr̄ibꝰ
ꝑ mare nauigare cepit. Septio tandē na
uigatiōis anno ad quādā isulā venerūt:
i qua sepulchꝛū quoddā longissimū erat
Tūc sctūs bꝛēdanꝰ ait. O sctē macute pe
te a dn̄o deo tuo vt resuscitet̄ hō q̄ i hoc bu
sto positus est. Cui ille. Nō ego sꝫ filius
dei cui seruio qui dū coꝛꝑalit̄ i mūdo esset
lazarū de monumēto quadꝛiduanū iā fe
tentē suscitauit ip̄e mō in celo sp̄ualit̄ se
dens hūc de sepulchꝛo isto resuscitet. Et
cū hoc dixisset: ecce totꝰ tumulꝰ ꝯmotꝰ est
⁊ quasi hō q̄n de sōpno surgit sic aīa eius
in eū intrāte viuꝰ surrexit. Jllis aūt inter
rogātibꝰ vbi fuisset aut sub qua lege vi
xisset: in pena se fuisse gentiliterqꝫ vixisse
idicauit: Querentibꝰ nomē eius: sibi no
mē mildu eē dixit Et cū hoc dixisset sācto

macuto ait. Ora ꝓ me pastoꝛ bone qꝛ cre
do per tuū me aduētū saluari. Baptiza
me/redime me: ꝛ miserere mei. Tūc ma-
cut⁹ baptizato eo dixit Nosti isulā pmmā
quā lōgo iā tp̄e q̄siuim⁹: Ambulās iquit
bix vna vice vidi sȝ vēt⁹ validissim⁹ atqȝ
tēpestuosum mare me ab illa sepauerunt
Tūc oēs rogāt illū vt iret cū illis ad eam
Ille anchoꝛā in manu tenēs ꝑ ꝓfundum
maris nauē pꝛeuenit Illocqȝ nō valēte il
lam inuenire vento validissimo irruente
maxima quedā coꝛda anchoꝛe alligata in
manu ei⁹ fracta est. Uenerūt ergo iterū
cū illo ad locū vbi inuenerūt eū ꝛ moꝛtu-
um in suo tumulo reposuerūt. Cū autē
in illo itinere cuidā insule appꝛopinquā-
tes pene siti deficerent iussu bꝛēdani ma-
cut⁹ assumpto vase per semitā paruulaȝ
ꝑgens fontē repperit. Et cū semel ꝛ iteꝝ
aquā oꝛi poꝛrectā ꝑ amaritudineȝ gusta
re nō valeret bn̄dicto fonte aquā suauissi
mā hausit ꝛ i vase secū attulit. Qua a frī
bus gustata ꝛ omnibus quasi cibo et po-
tu refectis nullā omino diminutionē lim
pha illa allata sustinuit. Die vero pasche
cū macutus i quadā modica insula missā
celebꝛaret cmōot⁹ est loc⁹ ꝛ oīes treme-
facti vna voce dixerūt. O bꝛendane ecce
oīes ꝑim⁹. Tunc ille ait. O scē macute
ecce diabolus se trāsfigurauit vt multos
i interitū ducat. Et ille. O magr̄ nōne ali
is me audiente ꝑdicasti: qđ quondā ione
pꝛophete nolenti ad niniuen ꝑgere domi
no volēte: cetus vitale sepulchꝛū pꝛebuit
Ecce simili mō nobis in auxiliū hic a deo
ꝑparatus ē. Tūc oībus ꝑcepto eius i na-
uē intrātibus missā ꝯpleuit ꝛ ad nauē pre
xit: sicqȝ ꝓspere nauigātes ad monasteri
um suum regressi sunt. Post hec vō bꝛē
dano pentibusqȝ valefaciens cū triginta
tribus discipl'is q̄ secū educati fuerāt ad
mare pꝛexit. Et ecce nauis parata i litto-
re stabat cum omnibus necessarijs suis ꝛ
velū extensum in ea nullusqȝ in illa pꝛe-
ter deū qui oīa seruis suis ꝓuidebat. tūc
illi deū laudātes cū gaudio nauē itrabāt
Et cū nauigare incipent gubernatoꝛ na-
uis interogat illos quib⁹ ex causis patri-
am parētesqȝ relinquerent aut in quā re-
gionē ire vellent. Machut⁹ ait. Patriaȝ
relinquim⁹ vt vitā eternā deo seruientes
cape valeam⁹. Parētes dimisim⁹ vt ec-
clesiā mrēm i terris ꝛ deū prēm nobis in
uenire mereamur in celis. Patriā bꝛito-
nū expetere cupim⁹ si deus ꝓsperū naui
giū nobis seruis suis largiri dignet: De-
mū ꝑuenerūt ad insulā que septēber vo-
catur vbi sacerdos quidā fideliter deo ser
uiens noīe festinus cū scola plurima ha-
bitabat. Illi vero qui i isula erāt vna vo
ce clamabant. Nolite illa parte venire qꝛ
serpēs maxim⁹ añ vos est. Cūqȝ cogita-
rēt in aliam partē nauē vertere guberna
toꝛ ait. Nō legistis quod xp̄s in euāgelio
Dedi vobis ptātē calcādi sup serpētes et
scoꝛpiones ꝛ sup oēm virtutē iimici: No
lite timere. Dū ergo exirēt stati vt sonuȝ
eoꝝ audiuit serpēs obuiā eis exiuit ꝛ per
totā insulā audit⁹ est sibil⁹ ei⁹. Tres nā-
qȝ pueros detestabilis illa bestia deuoꝛa
rat. Tūc macut⁹ signo crucis munitus
serpenti obuiam vadit ꝛ extendēs bacu-
lum quem manu tenebat super collū dꝛa
conis dixit. Uade inimice hoīm nec vltra
ad hanc insulā reuertaris: nec alicui chꝛi
stiano amodo nocere pꝛesumas. Nec mo
ra serpens ad mare tremēs exiuit caput
in terram incliuauit et mare intrās nusq̄
ꝗ̄ comparuit. Uir autem dei speluncam
dꝛachonis ingrediens cuspidem baculi
sui in illam posuit ꝛ fons limpidissimus
emanare cepit.

Pergens autem ad ciuitatem nomine
aleth que lōgo iam tempoꝛe fuerat deser
ta: tam in ipsa ciuitate ꝙ̄ per insulas et
loca vicina: monasteria in quibus multe
congregationes monachoꝛum deo serui
re noscuntur ꝯstruxit ꝛ discipulos nō solū

a conspectu mulieꝝ: sed etiā a colloquio viroꝝ separare volēs per illa distribuit. Ipse vō cū suo discipulo riuano in quadā speluca iuxta ciuitatē heremitice viuens p̄ter panē ⁊ aquā oleraqꝫ sale ꝯdita cibū nullū sūpsit. Diuo ab aspectu hoīz segregatꝰ lectū nō habuit veste qua ī die vsꝰ ē: etiā ⁊ ī nocte ꝯtētꝰ erat et cilicio asprimo suā sꝑ carnē domabat mutūqꝫ crucis signaculo loqui fecit. Crebrescēte ꝑ ꝓuiciā fama eiꝰ princeps britānie minoris noīe iudicail cū sacerdotū ꝯsēsu ad epatū a lethis eū eligē discernēs illū ad se accersiri iussit. Cūqꝫ palatiū itraret: ecce hō demoniū hñs dētibꝰ stridebat nec ꝓrsus demone linguā eius occupāte loq̇ poterat. Tūc macutus os eiꝰ tetigit: ⁊ stati loqui cepit. Cū aūt macutus turonis sacrādus adiret: hora qua epī manus suas sꝑ caput eius posuerūt: colūba sꝑ collū eius cū caput ad bn̄dictionē iclinaret appꝑuit: ⁊ cōpleta cōsecratiōe oībus vidētibus in celū auolauit. Rediēs aūt macutus ad ciuitatē suā ꝑ annos fere quadraginta virtutibus ⁊ signis claruit ⁊ post hec ad insulā noīe carō cū discipl̄o suo riuano veniens aliquot āuis vixit. Post morte aūt p̄fati iudicail p̄nceps ipius noīe rewallus cū filios eius interfici iussisset vnus eoꝝ fugiēs ad cellā macuti veit. Quē princeps iniquus ꝑseq̄ns nocte pueꝝ iussit expelli ⁊ occidi. Quo cognito macutꝰ currēs post ipiū ⁊ eiulās vt parceret inocēti puēo clamare cepit. Sꝫ ille audita voce pōtificis anteq̄ ad se accederet interficere iussit inocentē. Et flēs macutꝰ ⁊ eiulās iprecatꝰ est dicēs. Nullꝰ dn̄e ex semine eiꝰ ineternū super sedē eius sedeat supplicit rogo. Die post hec tertia ipius ille officiū ligue oculorūqꝫ amittēs morte turpissia vitā finiuit. Vir dei int vigilias ꝯtinuus ieiūijs se macerauit: equitās ī itinere sꝑ de deo aliquid aut v̄bo ꝯtulit aut psalmis itendit. Inter horas v̄o diurnas aut legēdo aut scribēdo aut opāndo creatori suo seruiuit. Nullū erat tp̄s quo nō aut alijs prodesset aut sibi lucrū faceret. Quodā tpe cū ad ecclesiam sedis sue orōnis gratia ꝓcederet facto signo crucis clausa ostia subito ei aperta sunt. Et adductū ad se paraliticū sanauit: fugato demone energuminū curauit. Cecū quēdam mutū/surdum/ ⁊ claudū sibi oblatū reddidit sanū. Clericꝰ quidā ad eū veniens ad gradum presbiteratus promoueri petijt. Quē interrogās sctūs si castus esset ⁊ corpꝰ suū intactū a mulieribus conseruaret ille ab hijs se immaculatū eē ac toto corde hactenꝰ xp̄o famulari testabat. Cui ille locū ⁊ tp̄s et mulierē cū qua peccauerit exposuit. Tunc ille cōfusus ad scti pedes corruēs cū lachrimis pctā cōfitetur. Cū aūt defunctū quēdam resuscitasset ⁊ eo post hec missam celebrāte lecto euāgelio vinū defuit ⁊ calix inueniri non potuit. Tunc facta prius oratione sctūs vinū de aqua ⁊ calicem de petra quadā oībꝰ stupentibꝰ fecit ⁊ missam inchoatā cū debita reuerētia cōpleuit. In ciuitate alethis contractū sanauit mulieri mute loquelā reddidit ⁊ leprosum mūdauit. Vir quidā diues propinquā suā in vxorem ducens a viro dei increpatus insidias pontifici tetendit ⁊ morti tradere deliberauit. Residens aūt cū multis in mensa pontificē blasphemare ⁊ multis iniurijs derogare cepit. Et eleuās manum sic inq̇t eū percuterem si eum hic haberē. Hoc dicto manꝰ eius exaruit nec eam ad se retrahere potuit. Eo ad virū dei allato lꝫ a multis rogatꝰ pro eo orare noluit nec cū eo cōicare donec illicitū ꝯiugiū relinq̇ret. Tūc ille incestū se relicturū ⁊ quicq̇d vir sctūs ei p̄ciperet adimpleturū sub testificatione pollicet. Epūs aūt mia motus dedit ei penitentiam ⁊ reclusū in magna afflictiōe tenuit. Pro eo quoqꝫ vna cum fratribus quotidie letaniā faciens ⁊ pauperibꝰ elemosinas multas largiens a vi

culo pcti eũ absoluit & sanitati restituit. Assũptis sctũs macut⁹ secũ septem di- scipulis orõnis gratia romã pfect⁹ cũ ca ptiuos vł puéos venales de t̃ris lõginqs illuc delatos videret dato pcio redimebat & ifideles istructos baptizabat. Rediẽs vc ro p mare cũ nauis orta tẽpestate pene sb mergeret oẽs ad virũ dei clamabãt vt p eis dñm deprecaret exorãtes. Sctõ vero de dñi mia fiduciã eos habere & nihil dif- fidere admonẽte apparuit sctũs petrus aplš & blãde alloqns ait ad eũ. Serue dei macute noli timẽ qz dñs tecũ est. Mox ad vbũ ei⁹ sedata tẽpestate & trãqllitate red dita sani & hilares ad t̃rã puenerũt. Ve niẽs vo ad portã ciuitatis alethis cecũ et claudũ elemosinã postulãtes vidit quib⁹ & ait. Argentũ & aurũ nõ est mihi qd aũt habeo. i. charitatis officiũ & pietatẽ orõis ad deũ: hoc vobis pstare nõ differo. Et fa cta sup eos orõne optatã sanitatẽ recepe rũt. Cũ aũt alethis ecclĩam quadragin ta annis rexisset & quorũdã sceleratorũ hoiz grauit iiurias ferret: maledctõ & ex- coicato pplo qui p suas eũ illuserãt pra- uitates cũ quibusdã discipulis ad insulã i aquitãnia agenis vocatã & iñ ad leonti um epm pgens puerũ submersum resus citauit & mulieri cece lumẽ oclor pce sua restituit. Accesserũt ad eũ sacerdotes a rege & senioribus de britãnia missi rogã- tes vt ad illos qs excoicans male dixerat venirẽ dignaret quatin⁹ cui⁹ maledictio- nẽ p sua pfidia acceperant: eius bñdictio- nẽ recipe mererent. Nã t̃ra illor p septẽ niũ ifructuosa manẽte: icole siti & fame p ariditate ɔsũpti erãt. Tũc vir dei mia mo tus cũ urbis pagũ ingrederet pluuia per grãdis de celo cecidit & bñdctõ pplo & ter ra fecũditati reddita ad leõtiũ epm igres sum maturauit. Et cũ centũ triũ eẽt ãno cũ plenus oĩ sctitate septimo decio kał de cẽbris celestia cõcendit. Eius corp⁹ leon- tius epš extra muros sanctonice ciuita- tis in loco qui dr perdina honorifice sepe liuit & sup ei⁹ tumulũ ecclĩam fabricauit In eius eni obitu audita est vox a mltis in aere dicens. Macute macute dilectissi me meus veni qz loquut⁹ tibi in sempiter na gloria parat⁹ est: i quo cũ oĩbus sãctis regnabis ineternũ. Miserũt autẽ ciues alethis ad regem noie filbertũ nũcios di cẽtes. Depcamur dñe vt nos nõ despici- as sz vł ex aliq parte corporis scti macuti nr̃i votis ciuiũ vror satisfacẽ digneris. Quib⁹ rex ait. Si deo placet qd petitis: ipe tribuat vt inueniatis. Sin autẽ sicut venistis ita & reuertamini. Sctõ aũt sup hac re triduano ieiunio cũ quatuor cleri- ci corp⁹ sctm̃ eleuaẽ vłlẽt caput vni⁹ i ma nu remãsit & dextera man⁹ i manu alteri us reliqua corpis ps nłlo mõ moueri po- tuit nec quicq̃ ab eo separari. Statimqz nũcij cũ capite & dextera manu leti ad pa triã suã redeũtes i locis cõgruis reliqas allatas cũ honore reponũt. Rustic⁹ qui dã a vidua quadã cibũ petijt cui & illa ait Sctũs macut⁹ scit qz nihil pter panẽ ha beo. Ille dixit. Siue pl⁹ sit siue min⁹ ego accipiã. Et illa. Et quid putas tũc sanct⁹ macut⁹ faciet: Ille transmarin⁹ est inqt mõ i hac regione nõ est. Et fracta quadã archa: panẽ secũ tulit & abijt. Mulier au- tem eiulãte & sctm̃ macutũ cũ lachrimis iuocãte: panis manui rustici ita adhesit vt nulla arte separari potuit. Cumqz re- diens mulieri satisfecisset ad sanctũ ma- cutum pro illo mulier preces fudit & sta- tim a vinculo quo erat ligatus liberatuz se sensit. Uxor potentis cuiusdã ad quã dam villam sancti macuti veniens quẽ- dam famulorum suorũ ad querendũ her bam pro equis misit. Cui cum vir quidã modicũ quid dare vellet & ille magis se vi extorquere diceret ait. Et quid faciet tũc sanctus macut⁹: Et ille. Uade in hortuz tuum et fac illi pulmentũ. Et fracta sera quantũ herbe voluit secum tulit. Et ecce

equꝰ se mouere nō valēs i terrā cecidit et
ossibus oībꝰ fractis perijt ⁊ sessor fracto
collo expirauit Quo audito dn̄a p̄fata vi
rū illū q̄ sctm̄ dn̄i iuocauerat vt die crasti
na suspōderet̄ in ꝯpedes poni iussit. Me
dia nocte apparuit ei sctūs macutꝰ ⁊ ab-
soluit eū dicēs. Uade noli timere. Deīde
venit ad lectū illiꝰ dn̄e ⁊ tetigit eā baculo
suo ⁊ sine tp̄is intuallo defūcta est. Uir
q̄dā vsq ad mortē lāguēs dū ad oratoriū
scti macuti deportatꝰ q̄escere vellet vidit
quēdā virū nigerrimū sibi appropinqua
re p̄re cuiꝰ timore ꝓmisit se sctō macuto
semꝑ seruiturū si eū a ptāte huiꝰ libera-
ret. Dū hec cogitaret inimicꝰ ille accessit
⁊ tenēs gladiū igneū mēbrati diuisit eū
singula mēbra parieti appēdēs nouissi-
me caput eiꝰ cū torto malleo cōtriuit. Et
ecce subito sctūs macutꝰ aduenīēs diabo
lū expulit mēbra oīa redintegrauit ⁊ ho-
minē sanitati restituit. Die quadā sāctꝰ
macutꝰ cū suis discipl'is in agrū cā putā
di vineā p̄gēs capam i quodā vinee loco
deposuit. Peracto aūt labore cū vellet ca
pā reinduere inuētū est i ea cuiusdā aui-
cule ouū. Quo cognito vir dei ꝓhibuit i-
dumētū de loco āmoueri donec suos aui-
cula pullos excluderet. Interim vero nl'la
aeris itēperies vel pluuia ipm̄ sacri pre
sulis vestimentū contaminauit.

¶ De sctō Maglorio Epō ⁊ cōfessore.

Sanctus maglorꝰ quasi magna
gl'ia merito tali refulget nomie
q̄d acq̄siuit in ope. Hic in maiori
britānia oriūdus gn̄e spectabilis scti sā-
psonis cōsors extitit. Qui etiā decedens
eū in ep̄atu dolēti sibi cōstituit successorē
Ubi cū spectabilibꝰ documētis simul et
exēplis enitesceret angelus ei in sōpnis
apparuit eūq admonuit vt pōtificatus
culmine relicto ad remotioris loci latibu
la p̄gēs solatariā vitā duceret vt mona-
chorꝫ gregē pascēs laudes dn̄i licētiꝰ cele
braret. Qui expgefactꝰ gr̄as egit deo: et
mādatū dn̄i ipleuit ⁊ miraculis multis
effulsit. Quidā comes leprosus famā eiꝰ
audiēs ⁊ ad eū veniēs plenā sanitatē ab
eo recepit. Huiꝰ terrarū magnitudo tri-
plici ꝯtinebat̄ diuisiōe quarū vnā nō inte
grā s; dimidiā btō maglorio ꝯtulit i mu-
nere. Has aūt diuisiōes copiosa multitu
do auiū q̄ mire magnitudinis ⁊ pulchre
erāt freq̄ntabāt captura q̄q piscīū abū-
dabat. Cōtigit ergo cū beatꝰ maglorius
portionē suā penetrasset: vt oīs auiū ⁊ pi
sciū ꝯgeries q̄ alt'i meditati comitis īne-
rat: fuga iiret ⁊ scti partē expeteret. Qd
vxor comitis grauit̄ ferēs ei suasit vt illā
vendicaret sibi ⁊ alterā maglorio daret.
Cuiꝰ ille suggestionē nequā mox suscipi-
ens q̄d nō debuit expleuit facta q̄ nepha-
rie cōmutatiōis ꝯtrouersia: subito aues
⁊ pisces ab illa pte comes auare sctō viro
surripuerat recesserūt: ⁊ mox ad dn̄z suū
magloriū reuersi sūt. Tūc comes apd̄ se
pnia ductꝰ vtrāq partē sctō maglorio cō
cessit: ⁊ tūc auiū ⁊ pisciū agmina vtrāq
partē sicut an̄ repleuerūt. Cūq v'go eēt
hic sctūs ab vtō mr̄is sue: panē ordeaceū
⁊ viliora legumia ēt parce sumebat. iiij.
⁊. vj. fē. ab oī pabulo abstinebat corpꝰ eiꝰ
cilicio iugit̄ tegebat̄ vestimentis asp̄oris
mediocribus vtebat̄ vinū ⁊ ciceram nō bi-
bēs. Excubias noctis cū fr̄es sopori se da
rent clā ab eis seq̄stratꝰ sup alueū maris
puigil ducebat. Deniq in vigilia pasce
dū i eccl'ia pnoctaret: angl's dn̄i chorusꝰ
astitit obitūq suū imiere: ⁊ dignā merce
dē certaminis eū pcipe dixit. Cūq ille he
sitaret ne diabolꝰ forte in angl'm lucis se
trāsformasset orōnē diutissime ꝓtelauit
⁊ angl's de visione eū certū reddere cupi-
ens: tertio eūdē sermonē repetijt. De ma
nu tādē ipsius angl'i maticū visibilit' acce
pit: et ab illo die nisi cā ineuitabilis exti-
tisset: vsq ad diē vocatiōis sue versiculū
hūc i ore sp̄ repetijt. Unā petij a dn̄o. ⁊c.
⁊ nono kal. nouēbris ad xp̄m migrauit.

Sctūs basilius quadā die exiēs de ciui-
tate dixit discipl'is suis. Filij seq̄mini me
vt videatis mecū gl'iaȝ dei ꝛ admiremur
de discipl'is magr̄m. Cognouit hoc vtu-
te spūs sctī p̄sbit' anastasius q̄ hēbat vxo
rē quadraginta annis in virginitate co-
habitātē: ꝛ ip̄e quotidie ī pane ꝛ aqua ie-
iunabat p̄ter sabbatū ꝛ diē dn̄icū q̄ dixit
mulieri sorori sue. Ego vado agricolari
tu surge ꝛ adorna domū: ꝛ circa horā no-
nā vade obuiā scō basilio ep̄o q̄ vēit diuer
tere in domū pctōꝝ. Q̄ð cū illa cū timore
ꝛ veneratiōe fecisset sctūs pr̄ adueniens
ait. Quō habes dn̄a theogenia. Que ex
pauēs in vocatiōe nōis sui dixit. Bn̄ sctē
dei. Et ille. Vbi est dn̄s anastasi⁹ fr̄ tu⁹.
Que ait. Dn̄e vir me⁹ est: ꝛ abijt agrico
lari. Et supueniēs iterim anastasi⁹ oscu-
latus est sctī pedes dicēs. Vn̄ mihi vt ve-
niat sctūs dei ad me. Cūq; abissent in ec-
cl'iam iussu ep̄i pbr̄ ad suū ministeriū ste
tit. Et dū ministraret vidit basili⁹ tpe ele
uatiōis corpis xp̄i spūm sctm̄ descēdētē in
spe ignis ꝛ circūdantē p̄sbiterū ꝛ altare.
Post missaȝ dixit ep̄s sacerdoti. Enarra
mihi q̄ est vita tua. Qui ait. Ego pctōr sū
subdit⁹ tributis publicis h̄ns iuga boū
duo: vnū ad ministrationē pegrinoꝝ/al
terū ad administrationē vectigaliū: ꝛ est
coācilla mea mulier ista q̄ ministrat pau
perib⁹ ꝛ mihi. Et ait sctūs. Voca eā soro-
rē tuā sicut ꝛ est ꝛ enarra mihi virtutes
tuas. Et ille. Nō habeo quicquā boni: et
alienus sū ab oī virtute. Tūc duxit eum
ep̄s ad vnā de cellulis domus et dixit ei.
Api mihi ostiū. Qui cū nollet aperire di-
cēs necessaria domus ī cella illa esse: ep̄s
apuit illud sermone ꝛ inueniēs ibi lepro-
sum plurib⁹ corpis mēbris dessuxū dixit
Et voluisti occultare thesaurū tuū illuȝ.
Qui r̄ndit. Vere furiosus est ꝛ iiuriosus
ideo timui ne forte laberet' in sermonem
Cui ep̄s. Bn̄ in illū certasti ꝫ sine me no-
cte hac ministrare ei: vt ego mercedē ac-
cipiā. Tūc reliq̄rūt sctm̄ dei in cellula cū
leproso ꝛ ostiuȝ clauserunt. Qui tota no-
cte sup faciēs orationē sanauit eū: ꝛ edu-
cens reuersus est in ciuitatem.

¶ De sctō Malachia ep̄o ꝛ cōfessore.

Anctus malachias cui⁹ vi-
tā scripsit sctūs bernardus
clareuallensis abbas de hi-
bernia ortus est de pp'lo bar
baro: ibi educatus: ibi l'ras
edoct⁹ est. Ceterū de natali barbarie ni-
hil traxit nō magis quā de sale marino
pisces maris. Parētes tn̄ illi fuerūt ge-
nere ꝛ potētia magni: iuxta nomen ma-
gnoꝝ q̄ sunt in t'ra. Erat eni hō in ciuita-
te archinachana sāctus ꝛ austere admo-
dū vite q̄ cellā h̄ns iuxta eccl'iam seruie-
bat deo ī ieiunijs ꝛ orōnib⁹ et obsecratio-
nib⁹ die ac nocte. Ad hūc se cōtulit mala-
chias ab eo vite formā acceptur⁹ seditq;
ꝛ ip̄e solitari⁹: ꝫ intra paucos dies habu
it imitatores multos exemplo sui puoca
tos. Tādē ordinat⁹ est sacerdos anno eta
tis sue vicesimo q̄nto. Cui etiā ep̄s vices
suas cōmisit seminare semē sctm̄ in gēte
nō sctā: ꝛ dare rudi pp'lo ꝛ sine lege viuē-
ti legē vite ꝛ discipline. Cepit aūt ille offi
ciū sibi iniunctū cuȝ omī alacritate sicut
erat spū feruēs adiplere barbaros ritus
extirpare/eccl'iasticos plātare. Quicq̄d ī
cōpositū/idecoꝝ/distortūq; obuiū habu-
it nō pcebat ocl'is ei⁹ velut grādo grossos
e ficub⁹ ꝛ sicut puluerē vēt⁹ a facie t're sic
corā facie sua huiusmodi vitebat' totū p
virib⁹ exturbare ac delē de pp'lo suo. Ho-
ras canonicas iuxta morē vniuersalis ec
cl'ie icolas illi⁹ p̄uicie ꝛ ēt fr̄es ī suo ceno-
bio cātare fecit cū necdū in ciuitate seu in
ep̄atu vniuerso cātare vellēt. Deīde vsū
ꝯfessiōis sacr̄m ꝯfirmatiōis ꝯtractū ꝯiu-
gioꝝ que oīa aut ignorabāt aut neglige-
bāt malachias denuo instituit. Et cū eēt
illi studiū ꝛ zel⁹ maxim⁹ circa cultū diui-
noꝝ ꝛ venerationē sacramētorū ne forte

de hijs aliq̄d ꝯstitueret vel doceret secus
quā ritus haberet vniuersalis ecclie cuꝫ
adijt epm q̄ ipm pleniꝰ de oibꝰ īformaret
Hic erat senex plenus dierū et virtutū et
sapientia dei erat in illo. Natiōe q̄dā hi-
bernicus: ſꝫ in anglia cōuersatus fuerat
in habitu monastico wintonsēsi cenobio
de quo ad epatū lismorensem assūptꝰ est.
Ibi tāta ei desuꝑ collata est gr̄a: vt nō so-
luꝫ vita et doctrina sed ⁊ signis clareret.
Nā puerū lunaticū in cōfirmatiōe sacra
vnctione sanauit surdo auditū restituit.
Ad hunc cū venisset malachias benigne
ab eo susceptꝰ aliquot annis cū ea mā sit.
Accidit enī inter regē australis numi-
die ⁊ germanū eiꝰ orta simultate ⁊ fratre
facto superiori rex pulsus regno ad epm
malcū cōfugit ⁊ dans locū ire necessitatē
in virtutē ꝯuertit priuatā eligēs ducere
vitā. Cūq̧ eps regē suscipere debito ho-
nore pararet abnuit ille se malle inquiēs
tanq̄ vnū ex illis esse pauꝑibꝰ fr̄ibꝰ q̄ illi
adhererēt regiū fastū deponere et cōmu-
ni pauꝑtate fore contētū expectare potiꝰ
dn̄i volūtatē q̄ per vim recipe regnū nec
velle ꝓ suo honore terreno sanguinē hūa
nō effundere q̄ cōtra se clamet ad deū de
terra. Quo audito eps exultat ⁊ deuotio
nū admiratus voto satisfecit. Tradit re-
gi domꝰ pauꝑcula ad inhabitandū ⁊ pa-
nis cū sale et aqua ꝑ manū malachie ad
victū. Per singlas noctes rex lachrimis
suis stratū suū rigauit: sed ⁊ quotidiano
aque frigide balneo male calenteꝫ extin-
guebat in carne libidinē ⁊ orādo dicebat.
Uide humilitatē meā ⁊ laborē meū: et di
mitte vniuersa delicta mea. Et exaudita
est orō eiꝰ secus q̄ intēderet ipe. Suscita
uit enī deus spm̄ vicini regis qui vidēs q̄
facta sunt repletus est zelo ⁊ miserās re-
gni desolationē ⁊ regis deiectionē descē-
dit ad cellā pauꝑis suadet reditū: sed nō
ꝑsuadet. Instat tn̄ spōdet opē ⁊ accedēte
mādato epi ⁊ malachie cōsilio vix rex tā-
deꝫ acq̄escit. Sicq̧ multa facilitate pul-
sis ꝑdonibꝰ reducit in sua cū exultatione
suorū regnoq̧ restituit suo. Mortua so-
rore viri dei nō pretereūdā de ea vidit vi-
sionē. Huiꝰ siquidē sctūs carnalē exhorru
erat vitā: et tāto zelo vt se deuouerit non
visurū eā in carne viuentē. At illa carne
soluta solutū est votū ⁊ cepit videre i spū
quā in carne voluit. Quadā nocte audi-
uit ꝑ sōpnū vocē sibi dicentē sororē eiꝰ sta-
re foras in atrio: ⁊ ecce per totos triginta
dies nō gustasse. Qui euigilās cito intel
lexit cuiꝰ esse inedia marceret ⁊ diligēter
discusso dierū numero quē audierat ipm
esse repperit ex quo ꝓ eo panē ⁊ vinū non
obtulisset. Tūc ille q̄ sororis aīam nō odit
sed pctīn preces ad deuꝫ ꝓ ipsa fudit. Nō
multo post visa est illi peruenisse ad limē
eccle necdū tn̄ posse itrare apparere etiā
in veste pulchra. Cūq̧ ille in orōne ꝑseue
raret vidit eā scdo in veste subcādida ad
missā q̄dē intrare eccliam sed altare ꝯtin
gere nō permitti. Tertio tādē visa est ag
gregari cetui cādidatorū ⁊ ī veste cādida.
Uir diues ⁊ potēs qui locū bencorū ⁊ pos-
sessiones eiꝰ tenebat inspiratꝰ a deo cōfe-
stim in manus malachie sua oīa dedit et
se quoq̧ et is aduūculus eius. Hic locus
bencor nobilissimū ante extiterat mona-
steriū sub primo pr̄e cōgello multa milia
monachorū generans multorū monaste-
riorū caput. Nō solū in ꝑfatas sed in exte-
ras etiā regiōes quasi inundatiōe facta
illa se sctōrū agmina effuderūt. E q̄bꝰ ad
gallicanas ꝑtes sctūs colūbanus ascen-
dēs luxoniense monasteriū cōstruxit sa-
ctus ibi ingētē magnā. Aiunt tā magnū
fuisse illud monasteriuꝫ vt succedētibus
sibi inuicē choris cōtinuarētur solēpnia
diuinorū ita vt nec momētum q̄dē diei ac
noctis vacaret a laudibꝰ. Hoc nāq̧ a pi-
ratis destructū fuerat monasteriū et nō-
genti monachi iterfecti sunt. Erat q̄ppe
ingēs illius loci possessio: sed malachias

solo content⁹ loco scto ōnes possessiones
ꝛ terras alteri cessit ꝛ monasteriū edifica
uit. Quo in loco quidā infirmabat: cui
assistens diabolus apte loquēs suggere-
bat ne vnq̄ crederet monachis malachie
sed si intraret ad se cultello eū occideret.
Quo cognito illi qui ministrabāt ipo in-
firmo pcedētes verbū malachie detulerūt
At ille solita arma orationis arripiēs in-
pauid⁹ hostē agressus ꝛ infirmitatem fu
gat ꝛ demoniū. Vacabat tūc epalis se-
des quedā ꝛ iā diu vacauerat malachia
nolente assentire quem elegerā. Persistē
tib⁹ tamē illis tādē cessit accedēte ad vim
faciendā mādato magri sui necnō ꝛ me-
tropolitani ꝛ tricesio etatis sue anno con
secrat⁹ est eps cōnereth. Cūq cepisset p
officio suo agere tūc itellexit hō dei se nō
ad hoīes sed ad bestias destinatū. Nūq̄
adhuc tales expert⁹ fuerat in quātacūq
barbarie nusq̄ repererat tā pteruos ad
mores sic ferales ad ritus: sic ad fidē im-
peritos ad leges barbaros ceruicosos ad
disciplinā inpuros ad vitā: xpiani noīe/
re pagani. Nō decimas dare/ nō primiti-
as/ nō legitima inire coniugia/ nō facere
cōfessiones/ penitentias nec q̄ peteret nec
qui daret penit⁹ inuenit. Sed nec in eccle
siis aut pdicantis vox aut cātātis audie
batur. Quid faceret athleta dni aut cedē
dum turpit aut periculose certandū. Sꝫ
qui se pastorē ꝛ nō mercenariū agnosce-
bat: elegit stare q̄ fugere parat⁹ aiam su
am dare p oībus suis. Et q̄q̄ omes lupi ꝛ
oues nulle stetit in medio tn̄ luporū: pa-
stor intrepid⁹ ꝛ cepit mouere coiter/ secre
to arguere/ flere per singulos nūc aspere
nūc leuiter put cuiq expedire videbat.
In quib⁹ cū min⁹ p hoc pfecisset: cor cō-
tritū ꝛ humiliatū offerebat pro eis noctes
totas peruigiles duxit man⁹ in oratione
extendens. Et cū venire ad ecclīam nol-
lent per vicos et plateas occurrebat anc-
lans quē xpo acquireret. Sed ꝛ foris ru-
ra nihilominus ꝛ opida sepius percurre
bat cū scto illo comitatu discipulorū suo-
rum qui nunq deerāt lateri eius. Ibat
ꝛ errogabat vl' igratis celestis tritici mē
suram. Nec vehebat equo sed pedes ibat
se in hoc virū apostolicū probās. Blasphe
matus obsecrabat iniuriat⁹ scutū patiē-
tie opponebat ꝛ vincebat in bono malum
Cessauit tandē duritia/ quieuit barbari-
es: recipiuntur vbiq ecclesiastice consue
tudines contrarie reiiciunt/ reedificant
basilice/ ordinatur cler⁹: in illis sacramē
torū solēpnia rite celebrātur/ cōfessiones
fiūt ad ecclīaꝫ ꝯueniunt plebes postremo
sic mutata sunt in meli⁹ oia vt hodie illi
genti ꝯueniat qd dns per prophetā dixit
Qui añ nō popul⁹ meus nūc popul⁹ me
us. Contigit post annos aliquot destrui
ciuitatē a rege aquilonaris partis hiber-
nie ꝛ malachias necessitate cōpulsus cū
turba discipulorū suorū exiit numero cē
tū viginti fratrū ꝛ monasteriū ybracense
cōstruxit. Ibi occurrit ei cormarc⁹ rex q̄
olim regno pulsus sub cura malachie de
mia dei consolationē accepit se ꝛ sua oia
exponēs ei. Et aialia multa ad vsus frm
aurūq ꝛ argentū ad sumpt⁹ edifitiorū
regia liberalitate contulit sedulus ꝛ offi
ciosus intrans cū eis ꝛ exiens habita qui
dem rex sed aio discipul⁹ malachie. Ibi
vero vir dei in ordine vicis sue coquine
ministerio inseruiebat ꝛ fratrib⁹ cū recū
berent ministrabat ꝛ in ecclīa int succedē
tes sibi inuicē fratres ad cantandū vel le
gendū nō se preteriri patiebatur strenue
implens officiū loco suo tanq̄ vn⁹ ex illis
sctē pauptatis nō solū participē sꝫ ꝛ prin
cipem exhibebat. Contigit aūt archiepm
celsum infirmari ꝛ cognouit qꝛ moreret
ꝛ fecit quasi testamētū vt malachias sibi
succederet eo q̄ null⁹ dignior videretur.
Hoc presentibus indixit/ hoc absentibus
mādauit ꝛ sancti patricii auctoritate pce
pit. Verū mos pessimus inoleuerat quo-

rūdam diabolica ambitione potenť sedeꝫ
sctām hereditaria successione occupātiū
Nec enim ep̄ari patiebanť nisi qui essent
de tribu ⁊ familia sua. Octo enī iā extite
rāt ante celsum viri vxorati ⁊ absqꝫ ordi
nibꝰ litterati tamē. Jnde tota illa ꝑ vni⸗
uersam hiberniam dissolutio ecclesiasti⸗
ce discipline cēsure eneruatio/religionis
euacuatio inde illa vbiqꝫ ꝓ mansuetudi
ne xp̄iane seua introducta barbaries im
mo paganissius quidam inductꝰ est sub
noīe xp̄iano. Nā qđ inauditū est ab ipso
xp̄ianitatis enitio sine ordine siue ratiōe
mutabanť ⁊ multiplicabātur ep̄i pro libi
tu metropolitani ita vt vnꝰ ep̄atꝰ vno nō
esset cōtentꝰ ep̄o sed singule pene ecclesie
singulos haberēt ep̄os. Pro hijs ergo ve
hementť dolēs celsus curauit successorem
habere malachiam: eo ꝙ ꝑ ip̄m cōfideret
posse explantari male radicatā successio⸗
nem qui charus esset oībꝰ ⁊ quē oēs emu
larenť ⁊ dn̄s erat cū eo. Nec frustratꝰ est
a spe sua: nā illo mortuo substitutꝰ ē ma
lachias: nō tamē mox neqꝫ id facile. Ecce
enī de semine neq̄ꝙ q̇ occupet locū mauri⸗
cius noīe qui per quinquenniū fretꝰ potē
tia seculari incubauit ecc̄lie nō ep̄s sꝫ ty⸗
rannꝰ. Egrotāte aūt celso apparuit ma
lachie longe posito mulier proceri ⁊ reue
rendi vultꝰ. Percunctanti qui nam esset
rn̄sum est eē vxorē celsi que ei tradēs vir
gam pastoralē quā manu tenebat dispa
ruit. Paucis decursis diebꝰ celsus mori⸗
ēs misit baculū suū malachie tāq̄ꝙ sibi suc
cessuro. Quē vt vidit ip̄m eē quē viderat
intellexit. Huius precipue recordatio vi
sionis terruit malachiā ne si q̄đ diu satis
dissimulasset vltra renueret diuine resiste
re voluntati videretur. Verūtamē ciui⸗
tatē non intrauit q̄ꝙ diu ille incubatos vi⸗
xit: ne hac occasione cōtingeret mori quē
q̄ꝙ ex hijs quibꝰ vitā magis ministraturꝰ
veniebat. Jllo igiť celeri morte rapto de
medio rursus nigellus quidā imo v̄ie ni⸗
gerrimus sedem preripuit quem mauri⸗
ciꝰ dū viueret sibi heredem statuit. Erat
enī ex dāpnata progenie mauricij. Rex ēi
⁊ ep̄i ⁊ fideles terre nihilominꝰ conuene
runt vt malachiam introducerēt. Et ecce
consiliū malignantiū ex aduerso quidaꝫ
de filijs belial promptꝰ ad maliciam po⸗
tens in iniquitate sciens locū vbi pariter
cōuenire decreuissēt multis aggregatis
sibi latenter vicinū occupauit collē emi⸗
nentem e regione: vt̄ illis tractātibꝰ/isti
repentino impetu suꝑ incautos irruerēt
⁊ innocentes interficerent. Cōdixerāt eni
regem cū ep̄o trucidare vt nō esset q̇ san⸗
guinē iustū vindicaret. Res innotuit ma
lachie ⁊ intrans ecclesium eleuatis ma⸗
nibus orauit ad deū. Et ecce nubes ⁊ cali
go sed ⁊ tenebrosa aqua ī nubibus aeris
diem vertunt in noctem fulgura quoqꝫ ⁊
tonitrua ⁊ horribilis sp̄ūs procellarū diē
vltimū minabantur vicināqꝫ elementa
ītemptāt oīa mortē. Oratio enī malachie
cōcusserat elementa ⁊ solos rempestas in
cerfecit qui querebant aīam eiꝰ solos tur
bo tenebrosus inuoluit q̇ opera tenebra⸗
rum parauerant. Jp̄e deniqꝫ qui p̄nceps
extiterat tanti mali fulmine percussꝰ in⸗
terijt cū alijs tribꝰ quoꝝ sequenti die in⸗
uenta sunt corpora semiusta ⁊ putrida ar
borum ramis herentia vbi sp̄ūs malignꝰ
eleuans allisisset. Alij quoqꝫ tres semiui⸗
ui inuenti sunt ceteris omnibus circum⸗
quaqꝫ dispersis. Anno etatis sue tricesi
mo octauo pauꝑ malachias archimacam
totius hibernie metropolitanus itrauit.
Rege vero ceterisqꝫ qui introduxerāt eū
ad propria remeantibus ip̄e remanet in
manu dei ⁊ remanent illi foris pugne in⸗
tus timores. Nam ecce viperea soboles
frendens et vociferās se exheredari tota
se intus et foris suscitat aduersus dn̄m ⁊
aduersus xp̄m eiꝰ. Porro nigellus vidēs
sibi fugam imminere tulit secū insignia
quedam sedis illius textū scꝫ euangelio⸗

rum qui fuit beati patricij baculũq3 au-
ro textũ & gemmis ꝓciosissimis adorna-
tum quem noĩant baculũ ihesu eo ꝙ ipe
dñs vt fert opinio cũ suis manib⁹ tenue-
rit atq3 formauerit: & hic summe dignita
tis & venerationis in gẽte illa est. Ibat
hõ gerouag⁹ & alt' sathanas circuibat terrã
& pambulabat eã: insignia sacra circum
ferens que vbiq3 ostendens venerabatur
seduxitq3 multos oĩbus suadens se epm
esse debere. Uirtute tandẽ diuina via ei⁹
vir dei sepiuit vt malign⁹ ille coactus sit
reddere insignia & in oĩni subiectione de
reliquo requiescere. Quidã gratiã hñs
principum et regis eo ꝙ adulator esset et
garrulus & potens in lingua hic fauebat
per oĩa aduersariis malachie: presenti
resistebat in facie absenti detrahebat in
facie/absenti detrahebat irreuerenter oc
currẽs ei in omni loco: sed cito digna lin
gue procacis mercede donatus est. Intu
muit & cõputruit lingua maledicta ver-
mibus ex ea scatentib⁹ & deffluentib⁹ quos
per septem fere dies incessanter vomens
cum illis tandem miseram vitam expu-
it. Loquente aliqñ malachia & populũ
exhortante mulier quedã infelix ausa est
irrũpere sermonẽ clamorib⁹ improbis nõ
deferens sacerdoti & spm̃ qui loquebatur
Erat aũt de progenie impia & spm̃ habẽs
in narib⁹ blasphemias ꝯtumeliasq3 euo
mebat in sctm̃ dicens ypocritam & inua-
sorem aliene hereditatis: sed et caluiciei
ipsius improperans Et ecce versa est illa
i insaniã dño vĩdicante & crebris vocib⁹
clamitans se a malachia suffocari morte
horrenda blasphemie peccatũ luit. Ma-
lachias tandẽ constituit pro se gelasiũ ar
chiepm virũ vtiq3 epatu dignũ & ad suã
parochiaz redijt. Cũ aũt romã venisset
malachias: innocẽti⁹ papa eũ honorifice
suscipiens mitrã de capite suo imposuit
capiti ei⁹ sed & stolã cũ manipulo dedit il
li et salutatũ in osculo pacis dimisit euz.
Et veniẽs clareuallis ad sctm̃ bernardũ
abbatẽ & alta suspiria trahens ꝙ non li-
ceret sibi pro suo desiderio remanere hos
inquit interim pro me oro vt retineatis:
qui a vobis discant qđ nos postmodũ do-
ceant. Erũt enĩ vobis in semen & in semi
ne isto bñdicẽt gẽtes: & ille q̃ a dieb⁹ anti-
quis monachi quidẽ nomen audierunt:
monachũ non viderunt Et dimissis ibidẽ
quatuor clericis profect⁹ est. Qui proba-
ti et digni inuenti monachi facti sunt.
Uenit aũt malachias i scotiã & henricũ
filiũ regis dauid vsq3 ad mortẽ infirmita
te depressum aqua b'ndicta aspersit dicẽs
Confide fili non morieris hac vice. Et die
sequenti ab omni languore conualuit: et
sanitatem recepit. Orante aũt viro dei:
solutũ est vinculũ lingue puelle mute et
loquebatur recte. Oblatã sibi mulierem
freneticam & funibus vinctam corã omni
populo crucis signo curauit. Mulier quo-
dã in scotia cũ in cimiterio a viro dei bñ-
dicto orationis grã pernoctaret hõ barba
rus illam solam reperiẽs libidine accen-
sus in illaz irruit. Tremefacta mulier &
aduertens illũ diabolico spiritu plenum
heu tu inquit miser quid agis? Cõsidera
vbi es reuera hec sctã defer deo et mala-
chie seruo ei⁹ & tibi ipsi parce. Cũq3 furi-
is agitatus iniquus non desisteret: ecce
venenatũ & tumidũ animal qđ bufonem
vocant visum est reptans exire deinter
femora mulieris. Tremefact⁹ homo resi
lit & confusus statim abcessit. A die pri
mo conuersionis viri dei vsq3 ad extremũ
vite sue sine proprio vixit non seruos nõ
ancillas/non villas/nec quicꝙ reddituũ
ecclasticorũ seculariũ ne vel in ipo habu
it epatũ nec domũ propriã. Erat enĩ pene
incessant' circuiẽs parochias oẽs euãge-
lio seruiẽs & de euãgelio viuẽs sicut con-
stituit ei dñs. Mẽse epali nihil prsus con-
stitutũ vl' assignatũ erat vñ eps viueret.
Cũ exiret ad predicãdũ cũ peditib⁹ pedes

ꝛ ipse ibat eps ꝛ legat⁹. Forma apostoli⸗ca hec ꝛ inde magis mira i malachia quo in aliis nimis rara. Ceteri pꝛelati dñant in clero iste dū eēt liber ex oib⁹ oim se ser uū fecit. Illi autem non euangelizantes manducant aut euāgelizant vt mandu⸗cent: malachias imitās paulū māducat vt euāgelizet. Illi fastū ꝛ questū estimāt pietatē: malachias hereditate vēdicat si⸗bi opus ꝛ onus. Illi cū accipiāt decimas ꝛ pꝛimitias ꝛ oblationes thelonia ꝛ tribu ta ꝛ alios redditus infinitos: soliciti sūt nihilomin⁹ qđ māducēt ꝛ qđ bibāt ma la chias nihil hoꝝ habēs multos tñ locuple tat de pꝛomptuario fidei. Illis nec cupidi⸗tatis nec solicitudinis vllus est finis: ma lachias nihil cupiens de crastino tñ cogi taē nō nouit. Illi a paupib⁹ exigūt quod diuitib⁹ dēt: iste solicitat diuites ꝑ pau⸗perib⁹ sustētādis. Illi marsupia vacuāt subditoꝝ: iste pꝛo petis eoꝝ altaria cumu lat votis hostiisq̧ pacificis. Illi alta pa⸗latia erigūt/turres ꝛ menia ad celos le⸗uāt: malachias nō habēs vbi caput recli⸗net op⁹ euāgeliste facit. Illi equos ascen dūt cū turba hoim gratis māducātiū pa nē ꝛ nō suū: malachias sept⁹ sctoꝝ fratrū collegio: pedes circuit poꝛtās panes āge loꝛū q̄bus esuriētes aias faciet. Illi ple⸗bes nec agnoscūt: iste erudit. Illi poten⸗tes ꝛ tyꝛānos honoꝛāt: iste punit. Puel⸗lam mutā parentes in media platea trā seunti viro obtulerūt cū multa supplica tiōe rogātes vt ei subuenire dignet. Qui fusa ad deū ꝓce tetigit digito linguā eius ꝛ sputū mittēs in os loquentem dimisit. Aliq̄s de nobilib⁹ infēsus regi recōcilia t⁹ est ꝑ manū malachie. Factū tñ securū ꝛ sibi nō cauētē rex captū in vincula tru⸗sit. Requirit eū malachias a rege cū ma⸗gna turba discipuloꝝ suoꝝ. Et cū negas set rex ait vir dei. Inique inquit agis cō tra deū ꝛ cōtra me ꝛ cōtra teipm pactum ꝓuaricās. Credidit se hō fidei mee si con tingat eū moꝛi ego perdidi eū ego re⁹ san guinis eius sum. Noueris me donec libe retur nō gustaturū aliq̄d: sed neq̧ istos. Sic loquut⁹ intrat ecclīam et anxiis ge⸗mitib⁹ deū interpellat vt iniuste detentū de manu pꝛeuaricatoꝛis ꝛ iniqui eripere dignetur: ꝛ ea die cū nocte sequēte in ieiu nio ꝛ oꝛōne perseuerarunt. Quo audito: vnde emoliri debuerat: inde coꝛ regis in⸗duratum est ꝛ fugā iniit. Cui insequens malachias dixit. Eris cecus ꝛ nō videbis vt melius videas ꝛ intelligas q̄ durum est tibi ɔtra stimulū calcitrare. Sicq̧ hu miliat⁹ rex quicq̄d vir dei sibi iniunxit se dule cōplens sanitati reddit. Mulierem quādam mutā data benedictiōe dñicam dicere oꝛonem iubet. Illa dixit ꝛ popul⁹ dñm benedixit. Cuiusdā viri nobilis vx oꝛ cū infirmaret ad moꝛtē: rogatus mala chias vt descenderet pꝛiusq̄ moꝛeret in⸗firmā oleo vnctur⁹ descēdit ꝛ intrauit ad eā. Quo viso exultat illa spe salutis ani⸗mata. Et cū pararet eā vngere visum est oībus differēdū potius vsq̧ mane. Et cū recessit eps subito clamoꝛ fact⁹ est ꝛ plā ct⁹ eo q̄ moꝛtua est. Audito tumultu ma lachias accurrit ꝛ ɔternat⁹ ē aīo sibi im putans q̄ fraudata grā sacramenti obie rit. Et stans super eā tota nocte in gemi⸗tu suo ꝛ fletu laboꝛabat. Mane aūt muli er aperiēs oculos suos se erexit ꝛ episco⸗pū salutauit. Fuit enī eadē mulier spiri tu iracundie et furoꝛis in tātū repleta: vt nō solum vicini ꝛ cognati fugerent ɔloq⸗tiū eius sed et filii ipsius vix sustinerent habitare cum ea. Clamoꝛ fuit ꝛ rancoꝛ ꝛ tempestas valida vbicunq̧ erat. Dolētes filii traxerunt eam ad episcopum lachꝛi⸗mabilem cum fletu queremoniam depo⸗nentes. Uir autem sanctus fecit eā pec⸗cata sua confiteri ꝛ iniungens penitenti am oꝛauit super eam vt deus omnipotēs daret ei spiritum mansuetudinis ꝛ in no mine domini ihesu xp̄i ne vltra irascatur

iubet. Sequitur tanta mansuetudo ꝛ tā ta patiētia vt que oēs exasperare solebat nullis exasperari dampnis / cōtumelijs afflictionibus valeret. Ego aūt istud superiori miraculo censeo preferendū quia ibi exterior quidē hic vero interior reuiperat homo. Uir quidā secundū mundū honorabilis secundū deū timorat⁹ venit ad sanctum dei ꝛ cōquest⁹ est ei super sterilitate anime sue supplicās vt sibi a deo gratiā impetraret lachrimarꝫ. Et subridens malachias eo ꝙ gratū haberet i homine seculari desideriū spirituale: suam maxillā maxille illius quasi blandiendo coniungēs ait. Fiat tibi sicut petisti. Tātos exinde ꝛ pene cōtinuos exitus aqua cū deduxerūt oculi eius vt illud scriptuē ei posse aptari videretur / fons hortorum puteus aquarū viuentium. Cū aūt sanctus dei sacramēta offerret: intuitus diaconum ingemuit ꝛ peracto officio percūctatus de conscientia sua confessus est: ꝛ non negauit illusum se per sompnū nocte ipsa. Cui penitentiam iniungens ait Nō debueras hodie ministrasse sed verecunde te subtrahere sacris ꝛ deferre tantis diuinis ministerijs vt hac humilitate purgatus dignius exinde ministrares.

Alia enim vice sacrificante illo ꝛ orante hora sacrificij diacono visa est colūba intrare per fenestrā in claritate magna basilicaqꝫ cū episcopo refulget. Colūba vero aliq̄diu circūuolās tādē residet super crucem ante faciem sacerdotis. Post missam diaconus a malachia conuētus sub periculo vite iubetur nullatenus secretū prodere quoad viueret ipse. Aliquando cū in ardinaca esset cum quodā episcopo suo de nocte surgens cepit memorias sanctorū qui in cimiterio sancti patricij multi sunt orando lustrare. Et ecce vnū de altaribus subito ardere conspiciunt. Et intelligens vir dei signum esse magni meriti illorū quorū sub altari corpora quiescerent currens et se medijs flāmis immergens expansis brachijs aram amplexat. Quid ibi fecerit quidue senserit nemo ꝙ sciat: sed quod amplius solito celesti igne succensus ex illo igne exierit: fratrū q̄ cuꝫ eo erant tunc neminem esse qui nesciat. Arrepto tandē itinere vt mare trāsiret: vnus fratrum flebili voce et vultu ait. Heu tu abisꝫ in quanta me quotidiana vexatione deseris nō ignoras nec fers opem misertus mei? Cui misertus episcopus impresso pectori ei⁹ signo crucis: certus inquit estote eiusmodi nil passurꝫ donec redeā. Erat enim epilenticus ꝛ cadebat frequenter ꝛ ex illa die perfecte sanitati redditus gratias deo egit: In ipso nauis ascensu accedunt duo qui familiari⁹ ei adherebant petentes aliq̄d ab eo. Quibus ille concessit. Et illi. Volumus inquiunt nobis promitti te in hiberniā incolumem reuerti. Tunc ille de promisso penituit: tristis tamen annuit ꝛ nauem ascendit. Cum iā fere mediū iter equoreū peregisset subito contrarius vētus nauē repellit ꝛ in terrā hibernie reducit. Descendēs de naui in quadā ecclesia pnoctauit: ꝛ diuine consilio prouidentie letus gratias egit. Et nauem intrans in scotiā prospere applicans per angliam transijt ꝛ tādem apud claram vallem deuenit. Qui a fratribus suscептus est tāꝗ verus ab occidente veniens visitās nōs oriens ex alto. Die aūt beati luce euangeliste missa in conuentu deuote celebrata febre correptus lecto decubuit. Et ecce fratres omnes soliciti erant circa frequens ministerium medicamenta perquirere / fomenta adhibere / sepius ad gustandum urgere. Ad quos ille. Sine causa inquit hec: sed charitate vestri facio quicquid iniungitis. Oportet hoc anno malachiam exire de corpore. Scio eni cui credidi ꝛ certus sum non fraudabor reliquo desiderij mei qui partem iam teneo qui me sua miseri

cordia perduxit ad locū quā petij qui que q̄ȝ volui non negauit. Deniq̄ȝ inungitur ⁊ sumpto viatico ad lectū reuertitur: Ia cebat enim in solario nec sustinuit q̄ conuentus ad se ascenderet sed ip̄e ad eos descendit et tamen mortem in ianuis eē dixit. Obijt aūt quarto nonas nouembris anno dn̄i millesimo centesimo quadragesimo octauo: etatis sue quinquagesimo quarto.

¶ De sancta Margareta regina scotie.

Mortuo edmūdo rege strenuissimo qui ab anglis propt̄ insuperabilem ei⁹ fortitudineȝ ferrei lateris cognomē acceperat: canut⁹ rex anglie conquestor filios ei⁹ edmundum ⁊ edwardū propter socialem cū patre eorū initā cōfederationem pre pudore ferire non valēs: ad regem sueuorū feriendos transmisit q̄ pietate motus eos vlterius ad regem hūgariorum salomonem vite reseruandos misit. Edmundū vero sine liberis decedēte: edwardus frater eius agatham imperatoris filiam duxit ex qua sāctā margaretam postea scotie reginam progenuit. Que cum in primeua adhuc floreret etate vitam sobrietatis ducere ac deū super omnia diligere cepit. In diuinarū lectionum studio se occupare: ⁊ i his animū delectabiliter exercere. Suorum tandē magis q̄ sua voluntate immo dei ordinatione regi scotorū malcolino in coniugiū copulatur Sed quāuis ea que mundi sunt agere compelleretur mundi tamē rebus ex desiderio inherere contempsit. Plus ei delectabatur bono opere q̄ diuitiaꝝ possessione Omnia que decebant prudentis regine imperio agebantur eius consilio regni iura disponebantur illi⁹ industria religio diuina augebatur. Nihil illius fide firmius / vultu constantius / patientia tolerabilius / consilio grauius / sententia iustius colloquio iocundius. In loco vbi nuptie eius fuerant celebrate in honore sancte trinitatis nobilē ecclesiam cōstruxit quam varijs ornamentis preciosis decorauit: inter que ex solido et puro auro ⁊ argēto vasa nō pauca fuisse noscūt̄ crucē q̄q̄ȝ ɔtulit quā auro ⁊ īclucētib⁹ gēmis vestiri fecerat ⁊ i alijs q̄busq̄ȝ ecclesijs deuotionis sue signa reliquit. ¶ Tanta ei inerat cū iocunditate seueritas cū seueritate iocunditas vt omnes in ei⁹ obsequio illam timendo diligerent ⁊ diligendo timerent ⁊ non solū in eius presentia nihil execrandum facere sed nec turpe verbū q̄sq̄ ausus fuerat proferre. Liberos suos cū omni diligentia nutriri ⁊ honestis moribus institui fecit ⁊ corā se sepi⁹ deductos fidem xp̄i docuit ⁊ vt ipsum semper timerent diligenter admonuit. ¶ Timete iquit o filij dn̄m: quoniā non erit inopia timētibus eum. Et si dilexeritis illum presentis vite prosperitatē ⁊ cū sanctis suis etnam reddet felicitatem. Hec matris desideria / hec crebra admonitio / hec pro sua sobole q̄tidie fuerat cū lachrimis oratio: vt suum creatorem agnoscerent: agnoscēdo colerent: colendo in omnib⁹ diligerēt: ⁊ diligendo ad celestis regni gloriam peruenirent. Nemo illa ingenio profundior nemo eloquio erat clarior. Regem ipsum ad iusticie / misericordie elemosinaꝝ aliarumq̄ȝ opera virtutum accendit ⁊ cooperante deo obtēperatissimū effecit. Vidēs autem rex in corde regine xp̄m veraciter habitare: illā quoquo modo offendere formidans: votis eius et consilijs in om̄ib⁹ obedire studuit. Que respuit ipsa: ⁊ ille respuere ⁊ que amauerat amore illius amare solebat: ⁊ librum in quo regina orauit: manibus contrectare ⁊ osculo venerari delectatus est Rege cum magno comitatu procedente familiares eius quosq̄ȝ tanta censura cohercuit vt null⁹ q̄cq̄ rapere: nec rusticos aut pauperes quolibet opprimere vel ledere auderet. Tanto

namqȝ sancta regina facilius pōpā oēm mundi contempsit/peccatorum maculā euasit:quanto tremens ⁊ pauens districtum iuditii diem ante mentis oculos sibi indesinenter presentabat. Crebro igitur confessorem suum rogabat vt quicqd in eius verbo vel facto reprehendenduȝ cognosceret:id reprehendens secreto illi indicare non dubitaret. Quod dū rarius ⁊ tepidius ꝙ illa vellet faceret:importunam se illi ingessit: dormientem ⁊ velut sue salutis negligentem illum arguebat Corripiat inquit me iustus in mia ⁊ increpet me:oleum autem id est adulatio pctōris non inpinguat caput meū. Reprehensionem sui quam alius deputari poterat ad obprobriū ipsa ad virtutis appetebat profectū. Malū cū videret admonuit vt bonus fieret:bonum vt melior existeret. Cum enim contra vniuersalis ecclesie sanctam consuetudinem multa in gente scotorum illicita fieri conspexisset crebra consilia statuit vt ad veritatis viam errantes christo donāte reduceret. In quo conflictu rex ipse adiutor ei precipuus residebat:quodcunqȝ in hac causa illa iussisset:dicere paratissim⁹ ⁊ facē. Qui quoniam perfecte anglorū linguam eque vt propriam nouerat vigilantissimus i hoc consilio vtriusqȝ partis interpres extiterat. Igitur regina prefatione premissa vt qui cū catholica ecclesia i vna fide vni deo seruirent:ab eadē ecclesia nouis quibusdam ⁊ peregrinis institutionib⁹ discrepare non deberent. Primo proposuit eos quadragesimale ieiunium non legitime obseruare quia hoc non cum sancta ecclesia a feria quarta in capite ieiunij sed sequenti septimana feria secunda cōsueuerant inchoare. Econtra illi. Ieiunium inquiunt quod agimus euangelica auctoritate que christi narrat ieiunium obseruamus per sex hebdomadas. Et illa. Lōge ait in hoc ab euāgelio discordatis. Legitur ibi enim dnm quadraginta dieb⁹ ieiunasse qđ manifestum est vos non facere Naȝ cū per sex hebdomadas sex dnici dies a ieiunio abstrahūtur triginta tātum et sex dies ad ieiunandū remanere noscuntur. Nō ergo euangelica autoritate quadraginta sed triginta ⁊ sex dieruȝ cōstat nos obseruare ieiuniū. Restat itaqȝ vt quatuor diebus an̄ quadragesime initiū ieiunare nobiscū incipiatis si dnico exemplo quadraginta dierū nūero abstinentiā obseruare volueritis. Alioquin contra ipsius dni auctoritatē ⁊ toti⁹ sctē ecclesie vos soli repugnabitis traditionem. Hac illi ratiōe veritatis conuicti deinceps secunduȝ morē vniuersalis eccl'ie sua ieiunia inchoare ceperūt Aliud proposuit regia ⁊ iussit vt ostēderet qua ratione die sancto pasche secūdū morē sancte ⁊ apostolice ecclesie sacramenta corporis ⁊ sanguinis xpi sumē negligerēt. Respōdēt illi. Apl's inquiunt de hijs loquēs ait: Qui mādu cat ⁊ bibit indigne iuditiū sibi māducat ⁊ bibit. Vn̄ qz nos pctōres cognoscim⁹ ne iuditiū nobis māducem⁹ et bibam⁹ ad illud misteriū accedere formidam⁹. Quib⁹ regina: Quid igit̄ inquit. Oēs qui pctōres sunt sacroscm̄ misteriū nō gustabunt. Nemo ergo illud sumē debet quia nemo sine sorde pcti nec infans cui⁹ est vni⁹ diei vita sup terram. Si aūt nemo illud pcipe debet cur dn̄o dicente clamat euāgeliū nisi māducaueritis carnē filij hois ⁊ biberitis ei⁹ sanguinē non habebitis vitā in vobis: Sed plane sententiā quā de aplo pfertis scdm patrū intellectū:aliter necē est intelligatis. Nō eī oēs pctōres salutis sacramēta indigne sumere deputat Cū enī dixisset iuditiū sibi māducat ⁊ bibit:addidit. Nō diiudicans corp⁹ dni hoc est nō separans illud in fide ab escis corporalibus iuditiū sibi mā ducat ⁊ bibit. Sȝ ⁊ ille q̄ absqȝ confessiōe ⁊ penitentia cū suorū inqnamēto scelerū

ad sacra misteria accedere presumpserit ille inquā iuditiū sibi manducat et bibit. At nos qui multis ante dieb9 facta pctō-rum confessione penitentia castigamur/ ieiuuijs attenuamur elemosinis et lachri mis a peccatorū sordibus abluimur: in die resurrectionis dñice ad eius mensā in catholica fide ascendentes carnē et san-guinem agni immaculati ihesu xpi nō ad iudiciū sed ad peccatorū sumim9 remissi onem et ad salutarē percipiende beatitu-dinis eterne preparationē. Hijs ab ea per ceptis respondere nil potuerunt atqz ag nita deinceps ecclesie instituta in miste-rij salutaris perceptione obseruarunt.

Preterea in aliquibus locis scotorū qui dam fuerant qui contra toti9 ecclesie cō-suetudinem missas celebrare cōsueue-runt. Quod regina zelo dei accēsa ita de-struere atqz ānihilare studuit: vt deiceps qui tale quid presumeret nemo i tota sco-torum gente appareret. Solebāt quoqz neglecta dominicorū dierū reuerentia si cut et alijs diebus ita in illis laborib9 in sistere. Quod non licere: ratione pariter et auctoritate ostendebat. Dominicū in-quit diem pp̄ter dñicam que in eo facta est resurrectionē in venerationē habem9 vt in eo seruilia opera iam non faciamus in quo nos a seruitute diaboli redēptos nouim9. Hoc et beat9 papa gregorius af-firmat dicēs. Dñico die a laborē terreno ces sandū est atqz omnimō orationib9 insistē dū vt si quid negligentie p sex dies agit: p diem resurrectionis dñice precib9 expi etur. Idē quoqz pr gregori9 quēdā pp̄ter op9 terrenū qd die dñica fecerat districta increpatiōe feriēs eos quorū hoc cōsilijs egerat duob9 mensib9 excōicatos esse de-creuit. Hiis rationib9 regine cōtraire non volentes ita diē dñicū deinceps obserua bant vt nec qcq̄ in eo operari auderēt. Illi cita etiā nouercarū cōiugia: similit et vxo rem fratris defuncti fratrem superstitē ducere que ibi antea fiebant nimis osten dit execranda et a fidelib9 velut ipsā mor tem deuitanda Multa quoqz alia contra morem ecclesie inoleuerant que in eodē consilio dampnans de regni finib9 extir-pauit. Cū enim de salute aīe confessori suo et de perennis vite loqueret dulcedie verba oīnis gratie plena proferebat tan-tumqz inter loquendū cōpungebatur vt tota in lachrimas resoluenda putaretur. In ecclesia nemo illa silendo q̄etior orā-do nemo aderat intentior. Nihil vnq̄ in domo dei seculare loq̄ nihil terrenū age-re: sed tm̄ consueuerat orare orans lachri mas fundere. Per nimiā vero abstinen-tiam grauissime infirmitatis molestiā icurrebat. Quid enī illius pectore clemē tius: quid erga egenos benignius: Non solum sua sed etiā seipam si liceret pau-perib9 libenter impendisset: oīnibus suis pauperib9 erat ipa pauperior. Illi enim non habētes habere cupiebant: illa vero que habebat dispergebat. Cū aūt in pub licū procederet miserorū/orphanorū/vi-duarū greges quasi ad matrem pijssimā confluxerūt: quorū nulli ab ea sine cōso-latione abcesserūt Interdū quicq̄d erat re gis pp̄riū egenis errogādū tulit quā rex pietatis rapinā omnino acceptā semp et gratā habuit et se nescire simulauit. Nō solum egenis indigenis verū etiā de oīni bus pene nationib9 suam munificentiā exhibebat innumerabiles captiuos dato precio libertati restituit quos de gēte an-glorū violentia hostilis scotorū in seruos redegerat. Occultos exploratores p pro uincias misit vt qui duriori premerētur seruitute et inhumane tractarentur ei9 li-beralitate redimi possent. Heremitas et se patis cellis vbiqz inclusos xpo seruiētes venerari/diligere/suo aduētu et alloquio crebrius visitare consueuit et illorū preci b9 se cōmēdauit et q̄cq̄d petebāt deuota iple uit. Cū pncipio noctis paululū q̄euisset

ecclesiam ingressa matutinas de trinita-
te deinde de sancta cruce postmodū de sā
cta maria sola cōpleuit. Hijs finitis offici
um mortuorū incepit ⁊ post psalteriū in-
choauit ⁊ ad finē perduxit. Dū presbiteri
hora cōgrua horas canonicas celebrarēt
ipa psalteriū vel inceptū finiuit: vel vno
finito alterū incepit. Finitis enim horis
in cameram rediēs sex pauperū pedes la
uit ⁊ pecuniā illis dari iussit: ⁊ tūc parū
se quieti ac sopori dedit. Mane factō surgēs
regina infantulos nouē orphanos oī au-
xilio destitutos prima diei hora ad se itro
ductos cibis mollioribꝰ flexis genibꝰ re-
fecit ⁊ cibos in ora eorū immisit. Int̄ hec
trecentos pauperes in aulam consuetu-
do ēat itroduci a clausis ostijs rex ex vna
regina ex altera parte xp̄o in paupibꝰ ser
uierunt: ⁊ cibos specialit̄ p̄paratos obtu
lerunt. Quo facto regina ecclesiam itra-
uit ⁊ prolixis precibus et lachrimarū ge-
mitibus seipam deo sacrificiū imolauit:
⁊ añ maiorē missā qnqꝫ vel sex priuatim
missas audiuit. Añ refectionē vigitiqua-
tuor paupes humiliter ministrando refe
cit. Comedebat eni vt tm̄ vitā seruaret:
nō vt delectatiōi acqesceret. Refectio eiꝰ
tenuis ⁊ sobria incitabat esuriē magis q̄
restringebat: gustare cibū videbat̄ nō su
mere. Quadragita ante pascha ⁊ natale
dñi diebꝰ incredibili abstinētia se afflixit
Propter nimiū igitur ieiunij rigorē acer
rimū vsqꝫ ad finē vite sue passa est. stoma
chi dolorē infirmitas tamē corporis vir-
tutē operis debilitare nō potuit. In sacra
lectiōe erat studēs/ orōnibus persistens/
elemosinis indeficiens in oībꝰ prorsꝰ que
dei erāt se vigilant̄ exercens. Liber qui
dā euāgeliorū gēmis et auro ornatꝰ i quo
studere ⁊ legere solebat: custodis negligē
tia in aquā cecidit et p diē ⁊ noctē sine ali-
qua lesione ⁊ molestia vel dāpna permā-
sit. Uocato demū cōfessore suo turgoto:
scdo priore dunelmie vitam suam repli-
care cepit: ⁊ ad singula verba lachrimarū
fluuios effudit. Tāta inter eiꝰ v̄ba erat
cōpunctio ⁊ fletꝰ p̄fusio vt nihil procul-
dubio essꝫ qd a xp̄o tūc ipetrare nō posset
Cūqꝫ de necessarijs sermonē finisset: ita
loq cepit. Uale inq̄t ego post hec i hac vi-
ta diu nō subsistā: tu v̄o post me puo tē-
pore viues. Duo sunt q̄ a te postulo vnū
vt q̄diu vixeris aīe mee in missis ⁊ orati-
onibꝰ tuis memineris. Aliud vt filiorū
meorū ac filiarū mearū curā habeas amo
rem impēdas/ deū precipue timere doce-
as ⁊ cū in culmē terrene dignitatis quēli
bet eis exaltari videris illiꝰ maxie pater
simul et magister accedas admonendo ⁊
cū res exegerit arguendo ne p̄pter mūdi
prosperitatē eterne vite felicitatē negli-
gat. Per dimidium post hec annum in-
grauescente morbi molestia raro de lectō
surgere valuit: et quarto ante abitum su
um die cū rex malcolinus in expeditione
esset tristior solito effecta est ⁊ assidentibꝰ
ait. Forte hodie tantum mali regnū sco-
torum accidit quantum multis retro tē-
poribus non prouenit. Post aliquot dies
nunciorū relatiōe eodem die quo regina
dixerat regē cum filio edwardo fuisse oc
cisum cognouerunt Quē ipsa quasi futu
rorū prescia multū p̄hibuerat ne quoq̄
tunc cum exercitu progrederetur. Quar
to post mortem regis die paulisp leuiga
ta infirmitate missas auditura oratoriū
intrauit ⁊ exitum suum dñici corporis ⁊
sanguinis viatico premuniuit. Et confe-
stim prioribus aggrauata doloribꝰ lecto
prostrata: ad exitum crescēte molestia ve
hemētius vrgetur. Crucem scotie nigrā
quam semper in magna veneratione ha-
buit amplecti/ deosculari/ oculos faciem
qꝫ illa signare crebrius curauit. Rediens
interea de exercitu filius suus edgarus
cubiculū regine intrauit quem illa de pa
tre ⁊ fratre interrogat: sed ille quod ve-
rum erat dicere noluit: ne audita morte

illorum: continuo et ipsa mori contingeret. Respondit eos bene valere. At illa grauiter suspirans: scio inquit fili scio et adiurauit eum vt veritatem rei non celaret. Ille vero coact9 sicut erant gesta exposuit Quib9 auditis nō peccauit labijs suis neqꝫ stultum quod contra deum locuta est sed man9 ad celum eleuans in laudem et gratiarum actionem prorupit dicens. Laudes et gratias tibi omnipotens de9 refero: qui me tantas in meo exitu angustias tolerare hasqꝫ tolerantem ab aliquibus peccati maculis (vt spero) mundare voluisti. Sentiens aūt regina mortem adesse hanc orationem dicere cepit Dn̄e ihesu xp̄e qui ex voluntate patris cooperante spū sancto per mortem tuam mundum viuificasti libera me. Cū diceret libera me: liberata a vinculis corporis aīa ad vere libertatis quē semper dilexerat auctorem xp̄m migrauit: felicitatis eorum particeps effecta: quorum virtutis sequuta est exempla. Faciem aūt ei9 que tota in morte palluerat: ita post mortem rubor cum candore permixtus perfudit: vt non mortua sed viuens aut dormiens credi potuisset. Obijt enim quarto idus Junij et in ecclesia sancte trinitatis quam ipsa construxerat contra altare sepelitur ¶ Cū aūt dauid filius scte margarete in curia regis anglie henrici primi moraretur nocte quadam a sorore sua matilde regina que matris vestigia puro corde sequebat: vocat9 ad thalamum ei9 accessit. Et ecce dom9 plena leprosis et regina in medio stans deposito pallio litheo se precixit: et posita in pelui aqua pedes eorum lauare, extergere extersos vtrisqꝫ manib9 constringere et deuotissime osculari cepit. Cui ille. Quid agis inquit dn̄a mea? Certe si rex sciret ista nunquam os tuum leprosorum pedum tabe pollutum dignabit tangere labijs suis. Cui illa subridens ait. Pedes regis eterni quis nesciat labijs regis morituri esse preferendos. Ego certe iccirco vocaui te frater charissime vt meo exemplo talia operari discas Sumpta proinde pelui: fac quod me facere intueris. Ipse vero culpa sua subridens: ad socios remeauit.

¶ De sancta maxentia virgine et martire

Beata maxentia nobili stirpe progenita patre videlz quōdam rege scotorum noīe marcolano fide nobiliori fuit et quod in baptismi lauacro promisit moribus adimplere curauit. Erudienda namqꝫ litteris nō solum prouisione parentum sed superna dispositiōe tradita sctōqꝫ spiritu inflāmata virginitatis honorem seruare cum studio conabat. Cui9 famam mirāqꝫ corporis pulchritudinem audiens princeps quidam noīe maxenti9 gentilis ac barbar9 in amorem illi9 exarsit et a patre vt sibi desponsaretur expetijt. Ut aūt patern9 assensus sibi innotuit ad ecclesiam statim confugiens virginitatis propositum quod mente firmauerat: deuotione tota dn̄o commendauit: et nocturna tandem captiuans silentia comitātibus eam duob9 duntaxat sui secreti conscijs sene videlicet barbencio noīe rosebeaqꝫ pedissequa qui ad ei9 obsequium fuerant deputati totam transcurrit insulam et mare gallicum transiens locum aptum in quo moraretur quesiuit. Cūqꝫ tandem ad ysaram fluuium in pago beluacensi peruenisset et ipm vt fert diuina virtute absqꝫ nauigio transmeasset illic virgo sancta post tanta terrarum marisqꝫ spacia tanquam passer de laqueo venantium erepta in loco qui pont9 dr̄ cum suis deo seruire cepit et incognitam se ibidem latere credidit. Illi9 tn̄ stimulis qui cuncta perlustrans tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret: instigat9 p̄fat9 maxenti9 congregata satellitum turba port9 marinos adeo perlustrauit donec eam transisse cognouit. Et qꝫ lux in tenebris celari nō poterat: deduct9 demum ad locum qui virgini p̄bebat hospitium facile quod querebat inuenit. Quam aggressus blandis vti cepit alloquijs si quo modo posset ei9 propositum infirmare et consensum illius multas sibi promittens diuitias inclinaret.

Sed cū illa tam blandientē q̄ diuitias promittentem eque respueret cōtēpni se videns maxentius & pre ira iam seipsū non capiens aduersus dei famulos cōcitatus mori elegit nisi protinus vindicet. Iniecta itaq; manu pestifera vginis crines arripuit flexaq; ceruice gladium vibrans caput a corpore separauit. ¶Trucidantur deinde ferro eius barbencius atq; rosebia reddentes terre corpa celis animas inferebant. Recedente aūt ministro sathane corpus sacre virginis prout a fidelibus qui hoc a suis patribus relatu fideli acceperunt a terra consurgens caput proprium in manib⁹ sumpsit & a loco martirij ad eū in quo nunc dei volūtate quiescit pendulis brachijs deportauit Illic sane postmodū edificata est basilica in qua meritis ei⁹ multa miracula legūtur ostensa. Nam et ceci ibidem sunt illuminati/leprosi mundati demones ab obsessis corporibus effugati mortui resuscitati. Hunc etiā locum carolus qui tūc tēporis regnabat multū legitur dilexisse: magnisq; muneribus honerasse.

¶De sctō Mellito Archiepō & confessore

Cum aūt sancus augustinus regem ethelbertū ad fidem cōuertisset misit romā laurentiū et petrum qui beato pontifici gregorio gentē anglorū fidem xp̄i suscepisse & se epm̄ esse factū referrent. Cui suggerenti multam quidē sibi esse messē sed operarios paucos: misit idem gregori⁹ papa cum prefatis legatarijs plures cooperatores ac verbi dei ministros in quib⁹ primi & precipui erāt mellitus/iustus/paulinus/rufinianus et per eos que ad cultū ecclesie erāt necessaria sanctorū etiā apostolorū ac martirū reliquias necnō & codices plurimos. ¶Tātum enī pro gēte anglorum sollicit⁹ erat beatus gregorius vt beato mellito iā lōgius profecto scriberet quatin⁹ reuerentissimo augustino nūciaret qualiter idola destruerent fana i ecclias mutarētur/altaria construerentur sacrificia vel conuiuia in dei laude & noīe agerentur. Anno autem dn̄i sexcentesimo quarto vtūs augustin⁹ ordinauit duos epōs mellitū et iustū: mellitū ad predicandū prouincie orientalium saxonum: qui thamense fluuio dirimuntur a cancia et ipsi orientali mari contigui. Quorū metropolis lōdonia ciuitas est super ripā prefati fluminis posita in qua gente tunc tēporis sabert⁹ nepos ethelberti regis ex sorore ricula sb̄ eiusdem ethelberti potestate positus regnabat. Ubi vero et hec prouincia cū ipo rege verbum veritatis predicante beato melllito accepit fecit rex ethelbertus i ciuitate londonie ecclesiam scti pauli apli: in qua locū sedis episcopalis & ipe sanct⁹ mellitus & successores haberēt. Beatum vero iustū in ipa cancia in ciuitate roftēsi epm ordinatur in qua rex ethelbert⁹ bti andree apostoli ecclīam fecit. Quam vero dilect⁹ deo & supernis ciuib⁹ mellitus extiterit: etiā in inclita ecclia que sub vrbe londonia ab occidēte sua attollit fastigia & ab ipa plaga Westmōasteriūm est appellata diuinitus clarescit cui⁹ dedicationis officiū suo honori decretū p se beatissimus apostolorum princeps petr⁹ p ipso mellito expleuit sicut supra i vita sācti edwardi legentibus expresse declaratur. Beatus autem mellit⁹ eps in prouicia orientaliū saxonū cepit instant euāgeliū predicare/exhortari/docere & baptizare omnes qui in christo regenerari vellēt scd̄m istituta apostolica ecclie ministros deputauit & in puritate vite seruire deo edocuit. Beatus aūt regibus ethelberto & saberto ad celū trāslatis successoēs filij intermissam ydolatriam restaurare ele-

gerunt ⁊ a suo parente degenerantes do
lis ⁊ insidijs sanctū epm mellitū suis fi-
nibus exterminare aggressi sunt. Nam
cum viderent pontificē diuina misteria ī
ecclesia celebrare ⁊ eucharistiā pplo dar̄
dicebant ad eū. Quare non et nobis por-
rigis panem nitidū quē patri nostro sa-
ba: sic nāqꝫ eum appellare consueuerant
dabas et populo adhuc dare nō desistis?
Quibꝰ sanctꝰ respondit. Si vultis ablui
fonte illo salutari quo pater vester ablutꝰ
ē. Potestis etiā panis scti cui ille pticipa
bat: eē participes. Si aūt lauachrū vite
cōtempnitis / nullatenꝰ panē vite pcipere
valetis. Et illi. Nolumꝰ inquiunt fontē
illum intrare: qꝛ nec opꝰ illo nos habere
nouimꝰ sed tn̄ pane illo refici volumus.
Cū ergo btūs mellitꝰ infestis sibi regibꝰ
nidolatris crebra ammonitione resistēt:
dicēs nullū posse diuinis sacramētis par
ticipare nisi sacro fonte ablutum ad vlti
mū furore cōmoti expulerūt eū ac de suo
regno cū suis abire iusserūt. Discesserūt
itaqꝫ mellitus et iustus ad partes gallie
ibi rerū finē expectare disponētes. Non
multo post tpe filij saberti egressi contra
gentē ge Wissor in preliuꝫ omēs pariter
cū sua militia corruerunt. Intereunt re-
ges pastores eicientes intereunt gentes
doctoribꝰ īsidiātes. Dei itaqꝫ mia rex ed
baldus bti petri apli aīaduersione p bea
tum laurentiū sicut in vita eiꝰ supra in-
seritur: baptizatꝰ ⁊ rebus ecclesie in oībꝰ
consulēs misit ad galliū ⁊ reuocauit mel
litum et iustū eosqꝫ ad suas ecclesias re-
dire precepit. Qui post annū ex quo abie
runt reuersi sunt. Iustus aūt ad ciuita-
tem roffensem cui prefuerat redijt: melli
tum vero londonienses recipere voluerūt:
ydolatris magis pōtificibꝰ seruire gau-
dentes. Verū btō laurentio ad celeste re-
gnum assumpto / mellitꝰ sedem dorober-
nēsis eccl'ie suscepit / ⁊ apud sctm̄ augu.
consecrauit ecclesiā in honore sctē dei ge-

nitricis marie quā in monasterio princi-
pis apostolorū rex edbaldꝰ cōdidit. Que
ꝙ grata beate virgini marie extiterit sua
supnorūqꝫ ciuiū laudisona frequentia si-
gnorūqꝫ euidentia sepius claruit. Erat
aūt btūs mellitus corporis quidē īfirmi-
tate. i. podagra grauatꝰ sed mētis gressi-
bus sanꝰ: alacriter terrena queqꝫ transili
ens ad celestia sp amanda / petēda / ⁊ que-
renda peruolās carnis origine nobilis sꝫ
culmine mētis nobilior. Deniqꝫ ad vnū
virtutū eiꝰ vnde cetera intelligi possūt
testimoniū referā. Tēpore quodā ciuitas
dorobernensis p culpā incurie igni corre
pta crebrescentibus flammis cōsumi ce
pit. Cūqꝫ pars ciuitatis non minia eēt va
stata: iussit se eps obuiā seuiētibꝰ igneū
globis efferri. Et cū manꝰ ad deū orando
leuasset ventus qui a meridie flans vrbis
incendia sparserat cōtra meridiē reflexꝰ
a lesione se retraxit ⁊ mox funditus qui-
escendo flāmis pariter sopitis atqꝫ extin
ctis compescuit. Postꝙ aūt quinqꝫ an-
nis ecclesiam rexerat dorobernensem ad
celos octauo kal. maij migrauit ān̄o sex-
cētesimo vicesimo quarto sepultusqꝫ est
cū fratribus suis ī monasterio petri apli
Iuuus quedā honeste vite erga sctm̄ au
gustinū sociosqꝫ eius deuotissima frequē
ter adesse / orare luminaria accendere op
toriū sanctorū corporū pura ⁊ nitida ser-
uare solebat. Quadā aūt die cuꝫ fessa ab
oratione dormire inciperet: cereus ardēs
corā sctō aug. negligent̄ extinctus nido-
rem dabat hausta luce fumabat. Et ecce
videt in visu beatū mellitū de monumen
to surgentē ⁊ cū magna indignatione in
crepantē illā ⁊ dicentem. Vn̄ tibi hec au-
dacia vt hic dormias ⁊ patronū nr̄m au-
gustinū: nosqꝫ eiꝰ collegas sine lucis ho-
nore relinquas? Et extenta dextra in gen
tem dormienti alapam incussit. Ad ictuꝫ
vero inflictū euigilans vidit apertis ocu-
lis sctm̄ a se rediuntem ⁊ tūbā suam in-

trantem. Adeo enĩ rubebant signa digito
cum ⁊ palme ferientis ac si recenti sãgui
ne distincta essent. Mulier quedã poda-
grica et ciragrica infirmitate astricta pe
dibus pꝛodire/ de lectulo surgere/ manꝰ
ad os leuare non valens: fusa ad beatum
mellitũ pꝛece moꝛibunda ad vitã subito
rediit oẽm doloꝛẽ exuit salutẽ induit ⁊ ad
sua gratias agens letanter rediit. Miles
quidam graui moꝛbo detentus vidit mel
litum pontificalibꝰ indutum sibi astare:
ac dicere. Te inquit iam sospitem ab hoc
lecto egritudinis iubet surgere cui data
est gratia curationis tue. Ad hanc vocez
miles sanus effectus quis sibi succurrere
dignatus sit inquisiuit. Et ille. Ego ait
sum mellitus qui beato augustino in põ
tificatu successi tertius. Iuuenis quidã
cantuarie simplex et neminem ledens et
de possessione sua pauperibus distribu-
ens beatum mellitum in magna venera
tione habebat. Coactus demũ ab amicis
vxoꝛem ducere per totam noctem curis ⁊
questubus animũ effecit cur hec vincula
induerat: qui liber erat ⁊ sine domini sui
et patroni melliti consilio hoc fecerit. In
tactã aũt virginem dimittẽs mane ante
sanctũ mellitum multis pꝛecibus et sus-
piriis salutare exigit responsum. Sopo
rato tandem sanctus astitit mellitus hoꝛ
tatur/ imperat vt sponsam suam debita
dote reddita/ parentibꝰ intactã restituat
⁊ ipse castitatis viam vsq; in finem tene-
re studeat. Euigilans autez iuuenis: qđ
iussum fuerat ꝙ̃ toti9 implere festinauit:
Post centum enim lustra translato coꝛ-
poꝛe sancti augustini et socioꝛum eiꝰ: qui
dam miles cuiꝰ oculum carbũculus pos-
sederat inter densos cuneos bꝛachiũ pꝛo
tendit extremã partem vectis: quo beati
melliti feretrũ poꝛtabatur summis digi-
tis contigit ipsumq; tactum quasi colliriũ
⁊ optimũ vnguentũ moꝛbido oculo ifri-
cuit ⁊ statim sanies pestifera defluxit et
oẽm doloꝛẽ subita salus: vt lux tenebꝛas
effugauit. Post missarũ vero celebꝛatio-
nẽ adiũgũt augustio digni sacerdotes p̃-
oꝛ laurẽtiꝰ a dextris sc̃tus mellitꝰ a sini-
stris. De sc̃tõ Mellone epõ ⁊ cõfessoꝛe.

Tempoꝛe valeriani imperatoꝛis
mello quidã de maioꝛi bꝛitannia
oꝛiũdꝰ romã venit vt patrie sue
tributũ solueret ⁊ ĩpatoꝛi seruiret. Ibiq;
sicut mos erat cuz sociis suis ad tẽplum
martis ductus est vt sacrificaret. Et au-
diẽs stephanũ papã paucis xp̃ianis euã-
geliũ xp̃i pꝛedicantẽ v̾ba eiꝰ attẽdit ⁊ cre
didit: baptismũ ab eo petiit ⁊ accepit. Et
instructus ab eo quicqđ habebat vẽdidit
arma etiã cũ quibꝰ militabat paup̱ibus
errogauit. Quem pꝛefatus papa sibi ad
herentẽ per oĩes eccl̃ie gradꝰ vsq; ad sa-
cerdotiũ ꝓmouit. Cũq; ieiuniis ⁊ vigiliis
instaret quadã die missã eo celebꝛãte vide
rũt ip̃e ⁊ papa angelum dei stantẽ ad de-
xterã altaris. Qui peracta missa dedit ei
virgã pastoꝛalẽ quã manu tenebat dicẽs
Accipe virgã sub qua reges pplm rotho
magẽsis ciuitatis in neustrie finibꝰ. Ti-
bi enĩ illic pꝛeparatꝰ est a deo locꝰ: ⁊ licet
laboꝛ incognite vite tibi sit onerosus: ne-
quaq̃ tñ tibi timendũ: q̃m sub vmbꝛa ala
rũ suarũ ꝓteget te dñs ih̃s xp̃s. Tũc ac-
cepta bñdictiõe a papa iter arripuit ⁊ cũ
venisset antisiodoꝛ̃ virgã tenens quã ab
angelo acceparat quẽdã bipẽni vulneratũ
cuiꝰ pes in duas partes diuisus erat oꝛa
tione facta illico sanauit. Rothomagũ tã
dẽ veniens ⁊ ministeriũ suum fideliť im-
plens m̃ltis virtutibꝰ ⁊ miraculis clarꝰ:
in pace quieuit.

De sc̃tõ Meloꝛo martire.

Dũ i exoꝛdio xp̃iane fidei ap̃lica do
ctrina p orbẽ terrarũ in oĩbꝰ gẽti-
bꝰ diffũderet̃ ꝯuersa est bꝛitãnie
gẽtilitas ad fidem ⁊ multi dño credẽtes ⁊
ap̃lica p̃cepta seq̃ntes variis virtutũ mi
raculis fulserũt de q̃ꝝ nũero beatũ melo

tum fidenter credimꝰ extitisse. Fuit enim beatus melorꝰ de nobili britāniorū genere cuius pater melianꝰ ducatū cornubie tenuit. Cuiꝰ tempore per septenniū pluuia super terrā nō cecidit. Instigante tādem maligno spū septimo anno ducatꝰ sui dū cōsiliū primatū ad vtilitatē patrie prouidendā fuisset congregatū in ipo cōsilio rinoldꝰ veniens melianū fratrē suū occidit: ⁊ pro illo regnare cepit. Habebat aūt melianꝰ paruulū quendā filiū annorum septē noīe melor quē post p̄ris necē patruus eiꝰ occidere querebat: timēs ne si puer superstes esset et ad virilem etatē perueniret ei ducatū auferret. Rinoldꝰ igitur quid faceret deliberās puerū ī cornubiam secum adduxit vbi consiliū ep̄orum et aliorū multorū fuerat congregatum. Et cū puerū occidere vellet oīm prece factum est vt nō occideretur sed tantū manus dextra cū sinistro pede trūcaret̄. Et factū est ita. Facta est aūt post hec beato meloro manus argentea ⁊ pes aeneus ⁊ pius ⁊ innocens de die in diē virtutibꝰ crescens: nutritus est in quodā monasterio cornubie: et diuinas scripturas vsqꝫ ad quartumdecimum annum legebat.

Quodam enim estiuali tempore abbas illius loci mices colligēs puero quasi domino suo presentauit qui cepit eas colligere argentea manu: mirūqꝫ in modum manus illa argentea quasi reflexus carneos habere ⁊ manū extendere ⁊ recludere cepit quasi natiuā ossibus/neruis/venis/sanguine atqꝫ pelle. Quadā vice puer sanctus accepta petra ⁊ proiiciēs quasi stadio dimidio eam aduolare fecit: que supra terram durissimam quasi super ceram mollem infra est. Cumqꝫ veniēs ad locū illam de durissimo cilice extraxisset: egresse sunt aque largissime ⁊ vsqꝫ in hodiernū diem fons viuus a loco illo ebulire visus est. Cum autem patruus eiꝰ nutritori suo cerialtano munera mlta ⁊ possessiones si alumpnū suū occideret p̄misisset facto iniquitatis cōmercio vt cerialtanus caput innocentis abscinderet: ⁊ abscisum rinoldo deferret ⁊ mercedem promissam reciperet. Decollato itaqꝫ puero filius cerialtani assentiēte p̄re caput martiris deferens per murum castri iusto iudice deo annuente de muro cecidit ⁊ fractis ceruicibꝰ expirauit. Ueniens autem nutrix martiris ad domū in qua corpꝰ iacebat et angelos dei: et lucernas diuino splendore lucentes vidit. Cerialtanꝰ vere caput assumens et fugiens cum prenimia siti pene deficeret: sibi ipsi loquēs dixit. Ue mihi oīm hominū miserrimo ⁊ oī pena ⁊ cruciatu digno: quid faciam quia sitis ariditate afflictus deficiens morior. Cūqꝫ hec multotiēs replicaret: caput pueri in verba humana prorumpēs tali voce eum affatur. Cerialtane baculū quem manu gestas in terrā impiger fige ⁊ fontem aque subito de terra oriri videbis: ex quo copiose refectus imminens sitis periculum euades. Cum aūt baculū in terram fixisset in pulcherrimā arborem versus radicitus terre adhesit/ramos ⁊ folia produxit: ⁊ de radice eius fons indeficiens emanare cepit ⁊ cerialtanus potu recreatus/caput ad rinoldum detulit. Qui cum gaudio magno illud recipiens dixit Surge et montis verticem ascende: et quecunqꝫ adiacētia videre poteris libēs possidenda dabo tibi. Ille vero montem ascendens ⁊ circūquaqꝫ se videre credēs vtroqꝫ lumine orbatus est: ⁊ subita morte preuentus interiit: ⁊ liquefacta est caro eius sicut cera a facie ignis. Sepulto autem corpore sancto in loco martirii sui die sequenti supra terre faciem inuentum est. Cūqꝫ sepulto in locis tribꝰ variis corpore idē casus accidisset inito cōsilio sup plaustrū sub q̄ duo tauri indomiti positi sunt: corpꝰ sctm̄ imponūt ⁊ vbicūqꝫ virtꝰ diuina eū dirigē vellet: absqꝫ ductore di

miserūt. Et ecce tauri mãsueti subito ef-
fecti vsqz ad quendã locū corpus trahen-
tes substiterūt & cū turbe displiceret: vt
ibi quiesceret: manus/brachia/et hume-
ros rotis vt eas voluerant supponētes:
ita fixum diuinitus & immobile plaustrū
viderūt vt nulla arte nullo ingenio nulla
prorsus hoim virtute moueri posset. Cū
qz sepius attemptãtes nihil proficerent:
gratias agentes deo corp⁹ sanctū cū ho-
nore in eodē loco sepelierunt: vbi opē ei⁹
cū fide implorantes optatū remediū gau
dentes cōsequi solebant. Delato in pre-
sentia rinolde capite martiris: tirann⁹ ca
put sacrū tetigit & tertia die infelici mor
te occubuit. Sepulto itaqz ab epis & cleri
cis capite cū sacro corpore post multorū
ãnorū curricula predicatores alienigene
scriniū cū reliquijs sancti melori circum
quaqz deferentes pagratis terrarū tracti
bus iniūctū sibi officiū exercētes ambris-
buriam tandē deuenerūt: & super altare
reliquias sctãs posuerūt. Expleto predi-
cationis officio cū reliquias secū auferre
vellent & ab altari nullo ingenio moueri
possēt: ac velut adamas altari adhererēt
dolore & angustia afflicti accepta ab abba
tissa mlta pecunia recesserūt. Quidã ini
quitatis filij nocte eccliam de ambrisbu-
ry intrãtes scriniū scti melori secū aufe-
runt & laminis auri & argenti abrasis ca-
psam cū reliquijs in quodã specu proijci
ūt. Sacerdos aūt quidã diluculo surgēs
vidit radiosam lucis colūpnã de celo sup
specū descendētem & accedēs ad locū scri
niū inuenit & ad eccliam detulit. Sanct⁹
melor⁹ sacriste nocte quadã apparuit di-
cens. Godrice surge velociter ecce testu-
do ecclie hiatib⁹ cōquassata patulis vici-
nã parat maturare ruinã. Cūqz iterū al-
tera nocte idē repetisset: tertia nocte ap-
parēs dixit. Godrice cito surge imagines
& altaris ornamēta tecū assumēs ꝓcitt⁹
extras quia periculū mortis tuis procul-
dubio in ianuis nauigat. Et cū egressus
fuisset tota post eū testudo ↄcidit arce pla
niciē subiecte obuoluēs. Terreas autem
reliquēs celestia cū corona martirij pene-
trauit kal. octobris. Narratio.

Circa annū dñi octingentesimū octua-
gesimū octauū visionis caroli cesaris ta
lis tenor erat secūdū vincētiū. Narrō.

Ego carol⁹ imperator dei dono rex germa
norū & patricius romanorū atqz impera
tor francorū sacra nocte diei dñice post ce
lebratū nocturnarū horarū diuinū offici
um dū ad repausandū pergēs sompnū
vellē capere venit vox ad me terribiliter
dicēs. Carole exiet a te modo spūs tu⁹ in
hora nō modica. Statimqz rapt⁹ fui i spi
ritu & q̄ me sustulit ẽat cãdidissim⁹ tenēs
in manu sua glomicellū lineū carissimū
iubar luminis emittētē dissoluitqz illum
& dixit ad me. Accipe filū glomicelli micã
tis & liga & noda firmit in pollice manus
tue dextre qz per illū duceris i laberin-
theas infernorū penas. Hoc dctō: precessit
me velocit & distorquēs filū lucifluū du-
xit me in profūdissimas valles igneasqz
q̄ erãt plene puteis ardētibus pice & sul-
phure/plūbo/cera/& adipe. Ibi iueni pō
tifices patris mei & auūculorū meorum.
Quos cū pauēs iterrogarē cur tã grauia
paterēt tormēta: rñderūt. Fuim⁹ epi pa
tris tui et auūculorū tuorū & dū debuim⁹
illos et populū eorū de pace & cōcordia ad
monere seminauim⁹ discordias & fuim⁹
incentores malorū: ideo nūc incēdimur i
istis tartareis supplicijs & nos & alij ho-
micidiorū & rapinarū amatores. Huc eti
am tui epi et satellites veniãt qui similia
nūc facere amãt. Et dum hec tremebūd⁹
auscultarē: ecce nigerrimi demones ad
uolantes cum vncis igneis volebant ap
prehendere filum i manu mea sed reuer-
berantibus radijs illius illud attingere
nō valebant. Deiñ post tergū meū currē
tes voluerūt me adūcare & i ipos puteos

sulphureos precipitare: sed ductor meus qui portabat glomicellum iactauit sup spatulas meas filum ⁊ duplicauit ⁊ traxit me post se fortiter. Sicq; ascendimꝰ super mōtes igneos altissimos de quibꝰ oriebantur paludes ⁊ flumina feruentia ⁊ oīa metallorū genera bullientia: vbi innumeras aīas repperi hoīm et pricipū pr̄is mei ⁊ fratrū meorū ⁊ p̄cipitatas alias vsq; ad mentū/alias vsq; ad vmbilicū ⁊ clamauerūt ad me eiulādo. Dū viximꝰ amauimꝰ tecū ⁊ cū patre tuo ⁊ cū frībus ⁊ auūculis tuis facere prelia ⁊ homicidia ⁊ rapias ꝓ cupiditate terrene: ideo ī ista bulliētia flumina ⁊ metallorꝫ diuersa genera torquemur. Et cū ad hec timidꝰ attēderē: audiui retro me aīas clamare. Potentes potēter tormēta patientur. Et respexi ⁊ vidi super ripas fluminis bullientis fornaces piceas ⁊ sulphureas plenas magnis draconibꝰ et scorpionibꝰ ⁊ serpētibus diuersi generis vbi etiā vidi aliq̄s pr̄is mei principes ⁊ fratrū ⁊ auūculorū meorꝫ dicētes mihi. Heu nobis carole: vides q̄ grauia habemꝰ tormēta ꝓpter nostrā maliciā ⁊ superbiā ⁊ mala consilia q̄ nostris regibus et tibi dedimꝰ ꝓpter cupiditatē. Cūq; dolēdo cōgemiscerē ad me drachones apertis faucibꝰ plenis igne/sulphure/⁊ pice: volētes me iglutire accēserūt: sed ductor meus triplicauit sup me filū: a cuiꝰ radijs claritatis superati sūt ora earū ignea: ⁊ pertraxit me validius ⁊ descēdimꝰ in vnā vallē q̄ erat ex vna parte tenebrosa ⁊ ardēs velut clibanꝰ ignis ex altera vero parte tā amenissima ⁊ splēdidissima vt nulla ratione dicere queam. Verti me contra tenebrosam et flāmiuomā partē ⁊ vidi ibi aliquos reges de meo genere in magnis suplicijs. Et tūc nimis angustiatus putaui me stati in illis supplicijs demergendum a gigantibꝰ nigerrimis qui ipsam valem conflammabāt: generibus ignium diuersis. Et valde tremens fili illuminante oculos meos: vidi e latere vallis paulisper albescere fumū: ibiq; duos fontes fluere: vnus erat nimium calidus/alter vero clarus ⁊ tepidus ⁊ erant ibi dolia duo. Cumq; illuc irem: filo regente gressus meos vidi in alio dolio patrē meum ludouicum vsq; ad femora stare. Et dum essem nimis dolore angustiatus dixit. Dn̄e fili mi carole noli timere scio quia reuertetur rursus spiritꝰ tuus ad corpus tuum: et permisit te deus huc venire vt videres propter que peccata ego et omnes quos vidisti talia tolleramus supplicia. Uno eni die sum in isto feruētis dolij balneo: ⁊ alio die transmutor: in isto alio suauissio aque dolio: ⁊ hoc fit precibꝰ sancti petri ⁊ sancti remigij: quorum patrocinijs hactenus genus nostrum regale regnauit. Sed si mihi subuenerint cito tui ⁊ mei episcopi abbatesq; omnis ordo ecclesiasticus missis et orationibus et psalmis/vigilijs et elemosinis: de isto aque bulliētis doleo cito liberabor. Nam frater meus lotharius et eius filius ludouicus sancti petri sanctiq; remigij precibus de penis istis iam exempti: in paradisi gaudium translati sunt. Et dixit mihi. Carole respice sinistrorsū. Et respexi et vidi duo dolia bullientia altissima. Ista inquit tibi sunt preparata: nisi te emendaueris penitētiamq; egeris de tuis nephandis delictis. Tunc cepi grauiter horrere. Cernens autem ductor meus me in tanto pauore: dixit ad me. Sequere me. Et cum graderemur ad dexteram luculentissime vallis contemplatus sum in ingenti claritate sedere cum gloriosis regibus lotharium auunculum meum super lapidem topaziū mire magnitudinis coronatum diademate precioso: ⁊ iuxta eum ludowicum filium eius similiter coronatū. Vidensq; me blāda voce dixit. Carole successor meꝰ veni ad me scio quia per penalem locū venisti vbi est

pater tuus frater meus vterinꝰ sed ꝑ mi-
sericordiã dei cito de penis illis liberabit
sicut et nos liberati sumus meritis sãcti
petri ⁊ scti remigij cui deꝰ magnũ aposto
latũ dedit super reges et gentes francoꝝ
Qui nisi quisquilijs propaginis nr̃e suf-
fragatus fuerit: iam desinet genialogia
nr̃a imperare et regnare. Unũ scio quoni-
am tolletur citiꝰ potestas imperij de ma-
nu tua ⁊ postea paruissimo viues tẽpore
Tunc conuersus contra me ludouicus fi
lius eiꝰ dixit mihi. Imperiũ quod hacte-
nus tenuisti iure hereditario debet susci
pere ludouicus filius filie mee. Et hoc di
cto visus est mihi affore in presentiarum
ludouicũ infantulũ. Tũc intuẽs eũ locha
rius dixit mihi. Redde illi potestatẽ impe
rij ꝑ filũ glomicelli quod in manu tenes.
Disnodãs ergo filũ de pollice dextre mee
donabã illi monarchiã oẽm imperij ꝑ filũ
glomicelli. Et statim ipse glomicellus ful-
gidus sicut iubar solis coadunatꝰ est to-
tus in manu eius. Et reuersus est spiri-
tus meus in corpus meũ valde fessus et
ꝯtritus. Post hãc visionẽ vix duobꝰ an-
nis regnãs ab optimatibꝰ regni repudi-
atur ⁊ ita derelinquitur vt vix cũ eo ali-
qs remaneret. Sũptis tñ mediocres per
modicũ tp̃s quo vixit maguntinꝰ ep̃s ei-
dem ministrauit.

¶ De sancta Milburga virgine.

Rex eni inclitꝰ ethelbertꝰ sctis-
sime virginis milburge tri-
tauꝰ fuit: quẽ ꝓthodoctor an
gloꝝ augustinꝰ ad fidẽ xp̃i cõ
uertit. Cui successit edbaldꝰ
fidei cultor ⁊ eccliarũ nobilis cõstructor
q̃ ex regina sua emma regis frãcoꝝ filia
genuit erinẽredũ ⁊ ercõbertũ ⁊ eãswidã
ṽginẽ sctãm. Ercõbertꝰ aũt p̃ri succedẽs
sctãm sexburgã anne regis filiã ⁊ sancte
etheldrede germanã duxit in vxorẽ genu
it ex ea egbrihtũ ⁊ lothartũ reges erkẽgo
dã ⁊ ermenildã reginas. Egbrihtus p̃ri
successit cuius soror erkengoda peregre
profecta trans mare religiõis amore: ibi
dẽ defuncta est. Ermenilda regi mercio-
rũ Wlfero nupsit que sctãm Werburgã
genuit. Ermẽredꝰ genuit ethelredum et
ethelbrictũ ex coniuge oslaua: qui postea
martirizati sũt. Quatuor quoqꝫ filias ge
nuit dõpneuã / ermẽburgã / ermẽgitham
etheldrithã: quarũ dõpneua regi merwal
do tradita est. Cõregnabãt aũt ipse natu
tertius ⁊ frater eius Wlferꝰ natu scd̃us.
Fr̃es eni erãt filij pẽde regis cui mortuo
successerũt quasi diarche regni q̃bꝰ erãt
duo germani fr̃es peada ⁊ ethelredꝰ. Pe
ada mediterraneis anglis prefuit. Ethel-
redꝰ vero successor fuit fr̃is sui Wulferi
regis. Quorũ sorores kineburga ⁊ kines-
wida i brigensi monasterio floruerũt cũ
beata tibba ꝯsanguinea sua. Merwaldꝰ
vero ex dõpneua predicta genuit milbur
gã virginẽ / mildredam atqꝫ mildgitham
Erat eni merwaldꝰ rex merciorũ paga-
nismo deditꝰ q̃n sctũs presbiter edfridus
doctrina clarꝰ a northãhũbria velut cele
sti oraculo p̄monitus ad conuertendũ eũ
venit. Accepit eni oraculũ diuinũ vt i ter
ram merciorũ ad locũ rede swode vocatũ
ꝑgeret ⁊ regẽ et gentẽ eius conuerteret.
Cũqꝫ ad locũ appropinquaret: post solis
occasum tecto carẽs sub diuo permansit.
Et ecce adest leo quidã immanis iubis ꝑ
colla crispantibꝰ: cui vir sctũs intrepidꝰ
de pane sua porrexit ⁊ ille porrectũ nõ vt
leo sed mãsuetior agno suscepit ⁊ ad pe-
des viri dei se ꝓuoluẽs gustauit. In cra-
stino ad locũ vbi rex manebat veniens a
quodã regis milite ad hospitandũ huma
niter susceptꝰ est. Sequenti autẽ nocte
rex somniũ vidit qd̃ mane suis ostensũ
verã somnij interpretationẽ nullꝰ ei in-
dicare potuit. Regi tandem miles memo
ratus de suscepto eius hospite suggessit
dicens. Domine mi rex iubeat excellẽtia

vKa sibi virū quendā presentari quē mecū nocte translacta sub tecto recepi cuius mores a nostris videnĩ alieni qui nisi fallor/cultor fidei xp̄iane est. Qui fortassis si dn̄i mei regis sompniū audierit nō falsus vt arbitror interpres eiꝰ erit. Rex ait Accerciatur inquit ocius talis hospes tuus. Quo accercito rex sompniū suum ita edicere cepit. Nox preterita dū me sompno datum in stratu teneret videbat mihi videre duos canes teterrimos ⁊ immanes me ad iugulandū arripere e regione vero personā quandā venerabili facie tōsa ꝑ aures in coronā cesarie mihi p̄sidio adesse ⁊ de canū dentibus aurea cū claue quā in manu tenebat me potenĩ eruere: quo fit vt hinc terreat me tāta canū immanitas ⁊ eoꝝ in me grassabūda rapacitas inde foueat tā festina ab eis ereptio ⁊ iocunda ereptoris mei visio. Sed quia nescio quid portēti habeat tā bestia tetra tā insolens et effera/quid auspicij tam grata persona ereptrix mea ⁊ clauigera mēs mea redditur solicita. Edfridꝰ quidē ad hec ait. Rex gratulare tue visioni: famulatur enim tue perpetue saluti. Quid ergo portendat canū in te grassātiū ⁊ te iugulare molientium tam horrēda species q̄d auspicetur clauigere ꝑsone liberatricis tue tam iocūda facies rex accipe ⁊ intellige. Ceterum canes ⁊ immanes sunt fuliginosi plutonis satellites/vite et salutis tue mortiferi hostes quorū tu faucibꝰ in predam et deuoratione daberis vbi deuoratus semper deuorandus eris vt sic vsq̄ moriens ⁊ nunq̄ mortē finiens perpetuis terroribus/sulphureis fetoribꝰ/dentium stridoribus/igniū ardoribus penis immanibus ⁊ intollerabilibus cū ipsis in tartari medio crucieris: nisi funditꝰ paganismū abnegaueris ⁊ ex toto corde te conuerteris ad xp̄m dei viui filiū. Reuerendꝰ clauiger cuius potētia liberabaris sicut tibi videtur de beluis tam efferis et voracibus ianitor est ⁊ princeps regni celestis ⁊ in terra xp̄i saluatoris mundi vicarius. Clauis enī aurea celestis est potētia qua quicq̄d ipse ligat ligatur: quicq̄d liberat liberatur. Cui tu domū edificabis in regno tuo ad agendas laudes ⁊ gratias die nocteq; regi superno in quē tu corde credens quē ore cōfitens cuius quoq; baptismi vestem induens cū vite gentilis demoniacos abdicaueris ritꝰ ⁊ ydolatrie prophanos adiurauerīs cultꝰ vt superni regni sedibus merearis fieri idoneꝰ. Cuius regni frequens ⁊ beata leticia: defectus et mortis est nescia cuius tu felix et perennis heres eris cū de canū dentibus liberatꝰ fueris per susceptionē sctē fidei beati petri liberatoris tui qui confessione xp̄i filij dei viui claues meruit ⁊ principatum paradisi. Hijs ⁊ multimodis fidei rudimentis edfridꝰ regi xp̄m preconaĩ xp̄o regem conformari preconando conatur. Quibus diligēter auditis ait rex. Quicq̄d tua me xp̄iana docuerit eruditio mea paratur suscipe deuota subiectio: quatinus euadere queam tā horribilis bestie laniatus et rictus. Statim rex cinere cōspersus cilicio induitur dolet gemit ⁊ totus in penitentiam cōpūgitur/sancti pedibus aduoluitur paganismū detestatur ⁊ cultū xp̄i profitens baptizatur. Iā vero lustra bis sena sexiesq; vicena peregerat cursus dominice incarnationis quādo merwaldꝰ rex merciorū a sancto presbitero edfrido baptismū et fidei gratiā suscepit hoc est anno gratie sexcētesimo sexagesimo. Ecce rex hactenus vt leo prefiguratus leone superius memorato iā non ferox vt leo sed mitior agno erroris sui de luco se reū fatendo prodijt ⁊ veritatis fidem vite panē ab eius conuiua ⁊ vite doctore suscepit. H undata aūt in honore scti petri ecclesia rebus ⁊ possessionibus opulenter ditatur ⁊ beatꝰ edfridꝰ illi preficitur. Tandē merwaldꝰ ⁊ dōpneua

mutuo consensu in castitate vite fine de-
derunt. Dōpneua aūt in thaneto insula
fundato in honore beate marie monaste-
rio virgines congregauit ⁊ illis exemplū
totius sanctitatis prebens prefuit cui fi-
lia sua mildreda cū septuaginta virgini-
bus vice matris feliciter successit. Bea-
ta igitur milburga sicut suis progenito
ribus piis melwaldo ⁊ dōpneue mercio-
rum dn̄is lux primogenita extitit sic ī re-
gno parentū deo sacratis virginibus vi-
duisq; dux primiceria vite celestis p̄fulsit
Constructo eni in loco qui Wimnicas an
tiquitus dicebatur monasterio mō dicto
Wenloke virginib⁹ congregatis prefuit
ipsa mater ⁊ vite regularis magistra. Ab
ineunte eni etate omi studio deo seruire
curauit: ⁊ ornat⁹ eius preter ꝙ erat intrī
sec⁹ de exteriori nō curauit. Appetitores
virginalis pudicitie repellebat nulli⁹ ni-
si xp̄i solius amorē admittēs cui soli voto
ardenti adherebat. Vilescebat ei vita mū
dialis/sponsus mortalis/proles carnalis
⁊ cenobij discipula pro xp̄o subdita efficit
Cū eni vice quadā extra monasterium:
in quadam villa noīe stokes moraretur:
filius regis cuiusdā eam per violentiam
rapere ⁊ ī coniugiū sibi copulare affecta
bat. Et collecta militū manu cū moliret
sibi predā facere de virgīe ostēsa celit⁹ fa
mule xp̄i iuuenis nequitia fuga statī cū
familia p̄parat. Interea vir ille temera-
rius ad lo.ū veniens et virginē nō inue-
niens lupo rapidior agnā xp̄i fugientem
insequtur. Erat ibi amnis quidā noīe cors/
bado meabilis et alueo mediocris quem
virgo cū suis fugiens leuiter transiuit:
⁊ persequutor iniquus transire nō potu-
it. Nā aqua subito intumescēs: omnē trā
seuntib⁹ semitā denegabat. Cōfusus igi
tur iuuenis et attonitus amplius virgi-
ni talia inferre nō presumpsit. Cū autē
aue indomite in eodē loco de stokes vir-
ginis sancte agros occupantes depasce-
rent ⁊ passim depopularēt dāpno sancte
virgini nunciato nō turbatur. Potens ei
meritis ⁊ virtutib⁹ auibus illis impat vt
in agris eius earū nulla remaneat nec in
posterū de genere illarū agris suis dam
pnū aliquod inferre presumat. Virginis
itaq; imperio volucres hac lege coercen-
tur vt satis eius vlteri⁹ non nocētes iu s-
sis eius obediant ⁊ agris valefaciāt. Si
gulis annis hoc miraculū renouāt dum
quasi iussionis memores preceptū trans
gredi metuunt: ⁊ agros vitantes a satis
abstinent. Aut eni famelice sic ad pascua
descendunt secus agros aut volatu fati-
gate quasi respirādo sic pparū eis īsidēt.
vt ipaste inde citius recedant. Cū autē
nocte quadā diutius solito orationib⁹ et
comtemplationi vacasset fatigata sopori
mēbra dedit ⁊ orto sole percussa solis ra-
dio de sompno subito expergefacta reddi
tur attonita. Cūq; maturi⁹ solito attoni
ta procederet de capite suo sacrū velamē
quasi nescia proiecit. Nec mora solis ra-
dius diuino nutu anteꝙ̄ terram tāgeret
illud suscepit ⁊ donec ad se reuersa esset:
pendulum in aere corā ipsa mansit: ⁊ ce-
leste miraculum cognoscens celitus se vi
sitatam intellexit: deo gratias iū libauit:
benedixit/⁊ magnificauit. Vidua cū fi-
lio suo mortuo venit ad virginem san-
ctam ⁊ solam in oratorio eam inueniens
ad pedes eius cū gemitu cecidit ⁊ vt vite
restitueretur filius eius sua intercessiōe
iugiter implorauit. Cui virgo ait. Non
es inquit sane mentis quid a me fieri de-
poscis? Vade et sepeli mortuū tuū: teq;
morti futurā prepara post filiū tuū. Ad
hoc eni vt moriatur omis homo nascitur
Non a te inquit vidua recedā nisi prolē
meam restituas mihi viuā. Videns eni vir
go sancta mulieris fidē cū iuxta defuncti
corp⁹ in oratione se prosterneret tant⁹ ig
nis protinus super eam de celo venit: vt
inde tota conperiri atq; conburi videbatur

Quod cū soror quedā vidisset exclamauit dicens. Dn̄a mi surge velociter et de incēdio exire festina totā te igne coopertā grandi video. Quo dicto tota spēs ignea ab oculis eius euanuit: et surgente ab orōne virgine vidue filius a morte resuscitatus matri redditur. Decursis in omī sctitate et puritate duodecim lustris ingrauescēte corporis molestia et febribus fatigata: conuocatis sororibus ait. Uos inquit hactenus dilectissime sorores sicut aīe mee viscera dilexi: et sicut mr̄ filijs pia solicitudīe prefui. Jam vero diuina pietate cursu peregrinationis mee terminante: et supne vocationis gratia me ad brauiū misericorditer inuitante carnis vniuerse viā ingredior. Deo et beate marie vos relinquo. Et multis salutaribus monitis et exhortationibus illas instruens: septimo kal. Julij migrauit ad christum et in monasterio suo cum honore sepelitur.

¶ De sctā Mildreda virgīe et abbatissa.

Virgo sancta mildreda ex nobili prosapia orta est: cuius tritauus extitit ethelbertus cantuariorum rex per augustinū anglorum apl'm conuersus Cui successit edbaldus filius suus qui qualiter cū plebe ad ydolatriā rediit et postea resipuit: in vita scti laurencij superius vide. Hic edbaldus ermēredū et ercōbertam et sctām eanswidā genuit Ermēredus rex genuit ethelredū et ethelbrictū et filias quattuor: dōpneuā/ermēbirgā/ermenburgā et ermēgitham. Dōpneua genuit sanctā milburgā/mildredā/milgitham/et mereſin puerorū sanctū. Interfectis eni sanctis martiribus ethelberto et ethelbricto: rex cancie egbertus accersita martirū sorore dōpneua in thaneto insula locū ad construendū monasteriū concessit pro germanorū memoria et sua indulgentia sicut in vita martirū clare eluceſſit. Hinc eni dōpneua filiam suā mildredā sacris studijs imbuendā vltra mare mittit. In seculari enim habitu ad monasteriū virginum noīe calum destinata et liberis tradita in breui tempore cūctas virgines humilitate et virtutibus superabat. Erat aūt eiusdem abbatisse propinquus iuuenis spectabilis nobilitatis magne: quē totius mali incentor in amorē virginis accēdit: abbatissaque acrior insurgit precibus blanditijs puellam occupās ad nuptias concitauit. Uirgo vero super firmā petram contra omnes impetus tēptationū fundata cūcta respuēs dixit Quō doctrix castimonie et dux virginū ad corruptionē allicis: mater me huc ad scolas direxit nō ad nuptias: pudicitie hic documentū quesiui non maritū ad virtutū instructionē veni non ad matrimoniū. Quo audito abbatissa insequitur supplicijs/cedibus/verberibus/et precibus vt voluntati sue acquiescat. Et cum nullis blanditijs nec verberibus consentire vellet: abbatissa furore succensa in caminū vasto incendio preparatū et inflammatū virginē impulit et ore fornacis obstructo omīs vapor intrinsecus constringitur: nullus tamē omnino ardor/nullus estus eam tetigit: sicut nulla libido mentem eius maculauit. Post triū vero horarū spaciū cū sancta uirgo non solum carnibus sed ipsis etiam ossibus cōsūpta crederetur: abbatissa ad fornacē veniens audiuit virginē dn̄o clara voce psallentem Igne me examinasti dn̄e et non est inuenta iniquitas in me. Patefacta aūt fornace: egressa est virgo splēdidissima cūctos in admirationē et quasi in extasim cōuertens. Fideles hec audientes virginē sanctam venerantur: et aduersarijs confusi etiam inuiti obsequuntur. Abbatissa cui vnde resipiscere debuerat et pficiendo penitere: acriore armata furore virginalem palmā magis quam propriam tirannidē eru

bescere cepit. Et post aliquot dies humilem dei ancillam solum inueniens in eaz irruit/inuadit/impetit & insertis vtrisqz manibus in virginis cesariem in terram allidit/pedib⁹ illā calcat/calcib⁹ terit/tū dit pugnis/lacerat vnguib⁹/discerpit crines & extirpat. Mildreda crines auulsos arripiens in loco secreto recōdit: & castitatis periculū formidans intimo spiritu dominū rogat quatin⁹ eam a tantis dyaboli laqueis eripiat natali solo intactā reddat vel in paradisum aīam suā recipiat. Psalteriū interī scribit & crines quos absconderat in libello collocās p fidū nunciū matri trāsmittit verbis lachrimosis expostulās quatin⁹ ipsam inter sathane venabula periclitantē ab angustijs eripiat. Tūc mater sua missis nauib⁹ cū legatis pro filia misit: abbatissa tñ pro illatis virgini iniurijs fame sue iacturā timēs nulla prece instigata illam dimittere voluit. Mildreda vero statuta nocte egreditur & ab egiptiaca seruitute liberata redēptori gratias referebat. Cūqz quorundam vestimentorū ecclie necnō clauis cōfictionis dñice que multo precio cōparauerat subita fuga cogente oblita fuisset: fusa ad deū pce redijt desideratū thezaurum cepit & secū attulit. Deprehensa diluculo virginis fuga oīs virginū chor⁹ in planctū conuertitur & persecutrix pulsatis cāpanis oēs aduocat epi auxiliū efflagitat & cū eo validā manū ad rapiendā virginē mittit. Uirgo interī sctā cū suis nauē paratā intrās maris ɔtracti reuma solūmodo expectabat. Aspiciētes interim naute armatos psequentes appropinquare mortis formidine cōcussi quid facerent ignorabāt. Nulla resistēdi fiducia/nulla erat fuge via/hostes appropinquabant/refugiū maris abcesserat/siccū littus nauē alligabat. Cūqz virgo sancta eleuatis ad celū manib⁹ preces deuotas pro sua liberatione deo fudisset: litt⁹ oīne mare subito occupās: naues eleuat & militares cuneos longius perturbat. Delusa itaqz persequētiū malicia mildreda de manib⁹ impiorū erepta ad portū insule q̄ ipplesfec vocatur applicuit. Ibi enī quadratū saxum magnū diuinitus preparatum inuenit & cū mildrede dscēdentis de naui vestigia excepisset ita ea quasi recēti niue aut luto infixa subito ostendit: vt oēs eius comites miraculū hoc videntes in admirationē et stuporē cōuerterent Nō solum eternaliter durat hoc signum virginea planta formatū: verū varijs lāguorib⁹ afflicti lapidē radunt: et potato puluere sanitatē consequuntur. Lapis ille sicut a nōnullis probatur a loco illo remotus & ablatus: iterū post modicū i sua sede reperitur. Miro modo quasi ramus arboris trahentib⁹ sedit: dimissus īo velut naturaliter resilit in suum locū. Hijs populi accensi virtutib⁹ oratoriū i memoriam virginis sancte construentes sacra porticu saxū illud collocarunt. Accersito tandē theodoro archiepo cū septuaginta virginibus habitū religionis suscepit et de consensu mris eius theodor⁹ eam abbatissam consecrauit. Uirgo aūt sctā virtutis via progredi nō tam sororib⁹ imperat q̄ monstrat/exemplis prouocat/& oībus hūilior apparebat. Ministra eē malebat q̄ magistra/pdesse q̄ preesse famulatu q̄ precepto charitatis obsequiū docere/diligi potius q̄ timeri satagebat/iugi abstinentia & vigilijs/orationib⁹ assiduis deo seruire studebat. Cū aūt nocte quadā ardente lumine orationib⁹ vacaret: inimicus generis humani candelam eius exsufflans penit⁹ extinxit. Cuius insidijs angelus dñi adueniens obstitit: hostem longius excussit & lumē legenti restituit. Uict⁹ ergo malignus in suam perniciem alias molitur insidias occupare/virginē aggreditur dormientē quā vigilantez superare nō poterat. Munita ta-

mē armis fidei ⁊ ſignaculo crucis ſigna
ta quieſcebat: ⁊ angelꝰ dñi adueniēs dor-
mienti aſſedit ⁊ ſplendētibꝰ cōplexā alis
obtexit. Exterritꝰ hoc aſpectu inimicus:
pauore coactꝰ retrorſum ruit ⁊ cū horrē-
do eiulatu procul aufugit. Hec eni per ſo
porē dilecta deo aīa cōtemplans: hoſtem
ruina ſua tabeſcentē vidit. Cū eni nocte
quadā orationi cū lachrimarū profluuio
intenta eſſet apparuit ei ſpūs ſanctꝰ i ſpe
cie colūbe ⁊ in capite eiꝰ ſedere cepit alis
applaudens totū caput velut corona que
dam aſtringebat diu perſiſtens ⁊ ample
xans caput eius vt pre ſplendore per vnā
fere horā videri non poſſet. Appropin-
quante die obitus ſui vocatis ſororibus
ſuis inter cetera dixit. Pacem ⁊ ſctimoni
am inter vos habete chariſſime: charita-
tem dei et proximi ſeruate/ inuicē onera
portate/ inuicē obedite: ⁊ deꝰ pacis ac dile
ctionis maneat ſemꝑ cū oībꝰ vobis. Hiis
⁊ huiuſmodi peroratis hortatibus tertio
Jdus iulij migrauit ad dñm ⁊ in mona-
ſterio a matre ſua cōſtructo ⁊ cui preerat
ipſa cū magno honore ſepulta eſt. Huic i
regimine ſucceſſit ſancta virgo edburga
qui cū ſanctā mildredā ad locū decentio-
rem tranſferre vellet congregato clero et
aperto ſarcophago virginē cū veſtibus
mundiſſimis integrā ⁊ incorruptā inue
niunt: vt dormiēti ſimilior ꝙ̄ mortuo ap
pareret. Pirate tādem danoꝝ in inſulā
irrūpentes plebē cedunt/ laniant/ oīa va-
ſtant/ ⁊ virgines sctās cū ſuo monaſterio
vorari flamma cōburūt ⁊ ſic de monaſte-
rio illo famoſo eccłia plebeia facta ē. An
no aūt dñi milleſimo ſeptimo regnante
rege canuto elfſtanꝰ abbas ſcti auguſti-
ni cū corpꝰ ſancte virginis ad monaſteri-
um ſuū tranſferre cogitaret nocte quadā
apparuit ei quidā vultu ⁊ habitu lucidiſ
ſimo dicens. Scias me optatū tibi nunci
um adeſſe et de precioſi corporis ſctē mil-
drede tranſlatione deſideriū ⁊ votū tuū
conſequeris ⁊ adimpletū videbis. Sic ēi
placitū ⁊ ſecretū eſt grē dei dilecte ſpōſe
ſue honori multorūq̄ȝ ſaluti proſpicienti
Aſſūpto aūt corpore ſancto in puluerē re-
ſoluto ad eccleſiam ſuā detulit ⁊ in fere-
tro precioſo cū honore illud collocauit.
Regnāte edwardo ſancto cōfeſſore em
ma mater eiꝰ accuſata regē norreganorū
ad inuadendū angliam cōcitaſſe thezau-
rūq̄ȝ infinitā illi miſiſſe vniuerſa eiꝰ ſub-
ſtātia regi proſcripta wintonie moraba
tur: oīm aſpectꝰ ⁊ colloq̄a fugiebat. Qua
dam aūt nocte mentē anguſtijs feſſam et
ſopore depreſſam: quelle puedā ſacro ve-
lamine decorata cōſolata eſt dicēs. Qua-
re inquit merore conſumeris pro rebꝰ pe
rituris cur te perdis? Dm nihil ſint ter-
rene diuitie pereūdo te docuerūt que a te
cū amatoribꝰ ſuis defecerūt: proinde bo-
nū eſt ſperare in dño ꝙ̄ in principibus et
thezauris pecunie. Audi tamen conſiliū
meū ⁊ beate mildrede auxiliū miſſis mu
neribus implora cuius ſuffulta ſuffragi-
is honori et dignitati reſtituta: oēs perſe
quutores tuos īdulgentiā ſupplicit a te
flagitare videbis. Ego ſum inq̄t mildre-
da xp̄i famula cuiꝰ opeȝ te expoſcere ſua
deo: ecce interuentu meo diuina tibi pre-
ſto ſunt ſolatia. Cūq̄ȝ regina vt iuſſuȝ fu
erat oīa deuote compleſſet rex maternaȝ
iniuriam egre ferens in priſtinā dignita
tem eā reuocat ⁊ veniā ſupplex petit. In
feſto ſancte mildrede quidā cāpanas pul
ſantiū ante altare ſancte virginis ſedēs
dormire cepit. Et ecce virgo ſancta ineſti
mabili decore fulgida de tūba procedens
ſibiq̄ȝ minaciter accedēs elata palma ala
pam ei dedit: docens eū oratoriū non dor
mitoriū ibi eſſe. Jlle a ſompno exiliēs ſi-
cut prius dormiens viderat prodeunteȝ
ita prorſus vigilans redeuntē vidit tum
bamq̄ȝ ſubeuntem. Cum eccłia priſtine
requietionis ſue reparari deberet ⁊ de ſū
ptu ſolicitarentur multi: vir quidā diues

vidit in sompnis totū thaneti populum collectū inuicem de sumptu conferre ⁊ ecce astitit in medio puella quedā decora nimis dicens. Audite amatores seculi ⁊ corruptibiliū facultatum custodes ac serui. Vos graue fertis succurrere edificio domus dei in perituris confiditis in bonis permansuris non speratis sed que retinetis peribunt: que erogatis eternalit multiplicata manebunt. Ecce ego plus omibus vobis huic structure proficiam plus mea valebit inopia ꝙ omis habundātia vr̄a. Quibus a multis auditis operis cōsummationi sedule insistebant. Et cū lignū trabale in quo laquearia tecti fugerent trib⁹ pedibus inuentū esset breui⁹ pariete cui superponeret: ꝯtristatus artifex beate mildrede auxiliū suppliciter inuocauit. Mane aūt facto iuxta mensuram operi aptā tribus pedib⁹ producti⁹ reperitur. Senior quidā de beata mildreda ꝙ in ecclesia sancti gregorij cantuarie vbi canonici sunt regulares teneretur et corp⁹ ei⁹ ibidē coleret errās vidit in sompnis i natali eiusdē v̄ginis āgelū dn̄i sibi dicentē. Surge iam surge ⁊ ad nuptias sancte virginis mildrede ꝑcede. Quo tertio audito ille respōdit. Vbi q̄so ait dn̄e eam esse credemus? Apud sanctū augustinū inquit angel⁹. Et ille. An non poti⁹ est inq̄t apud scti gregorij eccl̄iā vt nos arbitramur? Nequaꝙ id credas ait ille. Ibi eni nunꝙ fuit ver⁊ indubitant scias ꝙ apud sanctum augustinū est. Et ecce subito videt aulam in qua q̄escebat splēdore nimio choruscare celi aperti sunt: ⁊ inestimabili luce effusa: angelos atq; supernorū agmina cū immēsa claritate descendere ⁊ beatā mildredā regio diademate prefulgidā gēmis et omni ornatu glorie decoratam summo oīm tripudio ⁊ cōcentu vsq; i ecclesiā sancti augustini tūbamq; suam descendere clare prospexit. Inueni enim scriptū in cenobio scti gregorij cantuarie ꝙ anno dn̄i millesio octuagesimoquinto lamfranc⁹ archiep̄s corpora sanctar⁊ virginū mildrede ⁊ edburge in thaneto isula sepulta de terra leuauit ⁊ in ecclesia beati gregorij cantuarie quā ad pauperū solamē paulo ante de rebus eccl̄ie cui presidebat ditauerat: cum magno honore trāsferēs collocauit. Ibi reuera scriniū satis preciosum aduētantibus ostenditur sed et altercationē inter monachos et canonicos pro corpore sācte mildrede nondū tempore nostro sedata⁊ peritioribus discutiendā relinquo qui q̄d in vtroq; loco scriptū repperi ad futurorum noticiam venire volui.

De sctā Modwēna v̄gine ⁊ abbatissa.

Irgo quedā fuit in hibernia noie modwēna decora facie nobilis parentele: sed multo nobilior morib⁹ ⁊ sanctitate Erat ei filia naugthei regis mater ei⁹ choman appellata est. Hec eni virgo a puellari etate virginitatem suā deo cōmendauit. Contigit eni⁊ eo tēpore sctm̄ patricium in hiberniam aduenisse: ad predicandū gētib⁹ illis fidem xp̄i que partim paganicis erroribus iuolute partim fidem nondū plene intelligebāt. Venit igitur modwenna ad eū cum ceteris fidelibus auditura verbū dei. Quem cū egregie de virginitate seruanda de p̄miis iustor⁊ ⁊ penis malorū disserentem audisset amoris diuini vehemēti desiderio succensa vestigijs episcopi prostrata habitū monialium cū lachrimis deuote postulauit: asserens se velle virginitatē eligere in qua valeret xp̄o dn̄o vsq; ad obitum suum militare. At ille gratiā dei i ipsa manentē intelligens gauisus est ⁊ velans eā ancillā dn̄o immaculatā cōsecrauit et virginē nobilē noīe atheam ipsius cognatā eidē ꝯmēdauit. Cepit igit mod

Wenna literis sacris intēdere/vanitates seculi contēpnere monita sancti patricij assidua meditatione revoluere cor quoqꝫ suum ⁊ actus suos omī custodia obseruare/orationi cū lachrimis et suspirijs frequenter incumbere/corpus ieiunijs attenuare/vigilijs affligere tota aīa tota virtute deū diligere/amori xp̄i nihil preponere/terrena om̄ia vt caduca pura mēte calcare/ad brauiū celestis regni totis nisibus anelare/penas inferni horrore nimio expauescere/ad premia vite eterne infatigabi desiderio suspirare. In tm̄ enī in ea cōualuit superna gratia vt frat eiꝰ ronanus exemplū eius imitatus seculuꝫ om̄e relinqueret ⁊ in xp̄i miliciā sibi associatus postea religiosus ep̄us factus est. Pater quoqꝫ a criminibꝰ se compescuit ⁊ mater per annos quindecim summe religioni dedita: finē vite sue in sctā cōuersatione cōsummauit. Post hec virgo christi parentibꝰ orbata ad altiora trāscendere concupiscens audita fama cuiusdā sācti ep̄i noīe hibar qui in isulis occeani cū discipulis suis vitam artissimā ducebat ad eū q̄tocius cū paucis properauit. Et considerans laborē manuū eius abstinētie rigorē affabilitatis iocūditatē vite meritū virtutūqꝫ miracula ab eo benigne instructa regreditur. Cōstructo in quodā monte cenobio a thea et ronano frē suo habitauit: solis crudis sepe sustētata radicibꝰ/orōnibus assiduis vacabat/nemini onerosa existens/nullius elemosinam petens/de operibꝰ manuū suarū sibi suisqꝫ victū querēs/virilem animū in sexu femineo preferebat. Proscidebat terram ligone/propria manu semen iactabat rastris illud operiēs ⁊ sarculo agrū purgās Cōfluebāt ad eā matrone nobiles regine quoqꝫ ⁊ virgines verbū dei ab ea audiētes. Et adiuncte sunt ei virgines octo inter quas fuerūt sancta brigida et orbila. Cū hijs erat et vna vidua habens infātulum noīe luger: quē cernēs bone indolis adoptauit eum in filium ⁊ summo studio enutriens fide ⁊ moribꝰ reddidit eruditū Iste luger die quadā vaccā cū vitulo custodiuit: quē veniens lupus subito rapuit ⁊ corā oculis suis deuorauit. Qđ cū domine sue nunciasset: illa ait. Accipe baculum meū fili mi et vade ad eū et dic ei vt veniat ad me. Qui lupū adhuc cū vitulo inueniens tetigit eū baculo dicens. Dn̄a mea precepit vt venias ad eam. Qui statim consurgēs in modū domestici canis sequebatur eū ⁊ prostratꝰ ante pedes virginis omni feritate deposita quasi culpe conscius et penitēs veniā postulauit. Ad quē illa ait. Quare deuorasti vitulū nr̄ꝫ: Ecce precipio tibi in noīe ihesu xp̄i vt ad vaccā cuius vitulū deuorasti pergas ⁊ illam a bestijs custodias ducēs ad pascua ⁊ reducens de siluestribꝰ viue: quicq̄ domesticū non comedas: nec amplius cuiq̄ homini dāpnum facias. Lupus mandatis eiꝰ obediens contra naturam domesticus factus custodiebat cū diligentia vaccam sicut pastor: ⁊ illa lingebat eū ⁊ amabat quasi vitulum suū. Ex illo lupi ppagati vsqꝫ in presentē diē per tria miliaria ecclie pecora custodiunt. Sunt enī minores ceterisꝫ albas in frontibus notas habent nulla domestica ledentes: sed de siluestribus victum queritātes. Hijs ⁊ alijs miracnlis luger confortatus ⁊ sacerdos effectus tandem ad episcopatū sublimatus multos ab infidelitate reuocans ī vera fide et sanctis operibus confirmauit. Cū autem latrones duas vaccas sancte virginis rapientes fluuiū quēdam transire vellēt inuenerūt aquas ita feruidas vt eorū vestigia calorem fluminis nullo modo tolerare possēt. Stupefacti fures post magnos labores cū se a monasterio elongare putarent diluculo prope ecclesiam virginis se videntes ad pedes eiꝰ prostrati culpam confitentes veniā ꝯsequu

ti sunt. Erant aūt in monasterio virgi-
nis sancte centū quinquaginta virgines
cōgregate oēs opere manuū victū ⁊ vesti
tum sibi querentes: in magna sanctitate
vitam suam transigebant. Uirgo tandeʒ
sancta preficiens illis orbilam in abbatis
samꝫ matrē ad aliū locū transire dispo
nebat. Ad quā illa ait. Quomodo possuʒ
obtemperare iussis tuis o dn̄a cū sum iu-
uencula ⁊ timeā etati mee ne si forte abs-
qꝫ te remansero iuuenes ꝓpter decorem
corporis et speciem capillorū conētur me
furari deo ⁊ abstrahere a proposito sctita
tis? Parce mihi dn̄a parce ne dereliquas
me. Cui illa respondit. Confortare filia ⁊
age viriliter et fiduciam habe qm̄ deꝰ ad
iuuabit te. Et vt cognoscas ꝙ ipse te elege
rit ⁊ iuxta preceptū eiꝰ fecerim oia hec iā
videbis in te mirabilia eiꝰ. Tūc assumēs
zonā propriam circumcinxit de ea orbilā
⁊ signum crucis super illam faciēs insuf
flauit ei statimqꝫ factū est caput eiꝰ albū
decora canicie ⁊ facies eius mutata i alia
effigie quasi esset seuere etatis ⁊ venera
bilis senectutis. Et dixit ad illā. Ecce mu
tato corpore mutaberis etiā et noīe ⁊ vo-
caberis seruila ꝓ orbila vt cognoscas qꝛ
dn̄s nō te ad dn̄andū ꝑfecerat sꝫ ad seruiē
dū. Uidēs aūt orbila qꝫ seruila circa se tā
ta fieri mirabilia i aliquo hesitare nec cō-
tradicere audens cūcta sibi imperata de-
uote suscipiens cunctis affabilis oīibꝰ
proficiens ⁊ bona exempla ostendens vs-
qꝫ ad vltimā senectutem virtutibus or-
nata iniūctū sibi officiū deuote consum-
mauit. Assumptis aūt quadragita vir
ginibus in mōte quodā cenobiū constru-
xit: ⁊ a cellis que construebantur in cliuo
montis cellisclinū appellauit. In illo ei
loco sancte virgines crudas herbas arbo
rum cortices/herbarū radices comeden
tes in magna abstinētia assiduis oratio-
nibus ⁊ vigiliis humili spiritu deo serui
ebant. Subulcus quidam regis vbiqꝫ ꝑ
solitudinē greges suos querens et nō in-
ueniens tedio affectꝰ auxiliū virginis de
sperans implorauit. Cui illa ait. Uade se
cure ⁊ oīa que perdidisti a feris intacta
reperies a deo custodita. Pergēs ille ⁊ cū
cta vt dixerat reperiens elegit porcū op-
timū ⁊ in frustra discerptū acturꝰ grati-
as detulit ad virginem. Que hoc recipe-
re noluit sed dixit nō licere sororibꝰ edere
de huiusmodi cibo qꝛ seculares mores ꝓ
amore diuino deseruerant ⁊ alios mores
habētes in cibis et potibꝰ ⁊ in cūctis cete
ris rebus festinare ad altiora cupiebant.
Cūqꝫ ille ꝓ occisione porci ⁊ qꝛ virgo mu
nus suuꝫ nō acceptauerat tristaretur fe-
cit eū vocari ad se singula mēbra porci or
dinatim per propria loca cōposuit: ⁊ fctā
orōne atqꝫ signo crucis edito viro desola
to miranda virtute animal mortuū viuū
restituit et ait. Accipe porcuʒ tuum ⁊ esto
fidelis vsqꝫ ad mortē sperans in dn̄o ⁊ fa-
ciens bonitatē ⁊ amodo familiare ei fidu-
cialius ꝗ potest facere mirabilia magna
solus. Misit aūt sanctus patricius octo
presbiteros ad visitandū et consolanduʒ
sanctā modwēnā vt reuersi quid ageret
qualiterqꝫ se haberet sibi denunciarent.
Qui per solitudinē pergentes a quinqua
ginta latronibus raptis oīibꝰ que secū
portabant crudeli morte perempti sunt.
Erat aūt glunelach princeps eoꝝ qui per
loca siluarū vagantes latrocinia exerce-
bant/multa scelera perpetrabāt/nullam
hominū pietatem habebant: sed quotiēs-
cūqꝫ reperire poterant deprędatis eorum
omnibꝰ absqꝫ nulla miseratione eos tru
cidabant. Qō cū modwenna cognouisset
martirio quidē eoꝝ congaudebat: eoqꝫ
mortis compendio ad gaudia trāsierant
eterna sed cōpatiebatur corporibꝰ inse-
pultis qui bestiis deuoranda proiecta ma
nebant maiorē super oīa habēs doloreʒ
super sceleratis hominibus qui tormēta
sibi preparata nec credebant nec metue-

bant. Orauit aūt intenta prece ad domi-
nū quatin⁹ a predonib⁹ pacē acquirere ⁊
corpora martirū illesa sepelire posset. Et
ecce astitit ei angelus dñi dicēs. Uade cū
sororib⁹ tuis sanctorū corpora querē ha-
bēs fiduciā ⁊ nihil hesitans qz dñs adiu
uabit te. Assūptis aūt secū quadraginta
nouē virginibus venit ad locū vbi corpo
ra mortua iacebāt. Et ecce glunelach la-
tro cū suis quadraginta nouē illis occur-
rens vesano amore capt⁹ ad rapiendum
eas properabat. Qđ videns modwenna
sorores trepidantes nihil hesitans cōso-
lata est dicēs. Nolite expauescere sed ora
te dñm puro corde ⁊ iam videbitis mira
bilia eius. Cūqz illi appropinquarēt ⁊ ni-
hil amplius restaret nisi vt quisqz suam
raperet: ecce sopor dñi statī irruit super
eos ⁊ corruentes proni in terram obdor-
mierunt ⁊ a prima hora diei quinte ferie
vsqz ad nonā septime nec se mouētes nec
respirantes quasi penitus mortui iacue-
runt. Apparuit aūt angelus dñi magna
claritate resplendens: et ait modwenne.
Constans esto et age fiducialiter ⁊ veni-
te mecū tu ⁊ glunelach assumā eni vos ⁊
ostendā vobis archana dei ⁊ horrenda et
desideranda. Ad hāc vocē ambo rapti de
corpore sequuti sunt angelū dei. Qui de-
monstrauit eis penas iferni ⁊ horribiles
cruciat⁹: deinde quasi sedes amenas at-
qz florigeras in paradiso ⁊ scđm merito-
rum qualitatem mansiones diuersas spe
ciosas valde et delectabiles. Cūqz vidisset
glunelach iter ceteras vnā speciosissimā
⁊ ceteras decore et pulchritudine precellē
tem ⁊ inenarrabiliter ei placuisset: roga-
uit modwennā vt interrogaret cui⁹ esset
illa mansio. Et ait illa ad angelum. Dñe
mi cuius est mansio hec? Angelus respō-
dit. Ista mansio preparata est cuidā reli-
gioso pontifici chevin noīe qui septem an
nos viuens satis districte iam transegit
in heremo et tale habitaculū eternaliter
meruit possidere in celo. His visis ad cor
pus vterqz regreditur ⁊ modwenna cete
ros adhuc dormiētes excitauit dicēs. In
noīe sancte trinitatis surgite. Tūc oēs
expergefacti sederūt super faciem terre:
tanqͥ obliti vbi essent aut vnde venissent
nondū eni attoniti se valebant conside ra
re. Tūc glunelach ad se reuers⁹ ad pedes
sancte virginis prostratus corruit ⁊ veni
am ac miam humiliter postulauit dicēs:
Dña mea sanctissima consule seruo tuo
auxiliare misero fac me participē dei tui
ne incurram penas inferni quas vidi im
petra mihi apud ipsum quatinus talem
in celo merear habere māsionem qualis
tibi monstrata est esse cuidam chevin pō
tifici in paradiso. Cui illa. Si potes cre-
dere oīa possibilia sunt credenti. Ille ve-
ro cū lachrimis dixit. Credā dña quecun
qz docueris ⁊ faciam quecūqz preceperis
Uidens aūt hoc alphin filius sororis glu
nelach et ad se reuersus pedibus virgis
prostratus dixit. Dña mea sicut video
auunculum meū iuxta consiliū tuū age-
re ita ego paratus sum tibi per oīa absqz
contradictione fidelit obedire. Ceteri eni
arti magice cūcta ascribentes pauore et
territi ad longinquas regiones discesse-
runt nec vlteri⁹ in partibus illis cuiqͣ no
cere presumpserunt. Modwenna vo cor
pora sanctorū i monasterio suo sepeliuit
⁊ glunelach et alphī instructos in fide ba
ptizare fecit ⁊ literis imbuēdos tradidit
Qui i timore dei pficientes ⁊ epi facti di-
es suos in sancta conuersatione feliciter
consummarūt. His ita gestis hostis an
tiquus oīb⁹ bonis inuidens non cessat
machinari dolos quibus decipere valeat
xpianos. Hic accessit ad chenin episcopū
similitudinē assumens clerici: et velut ci
ꝯpatiens atqz querimoniam faciēs mise-
rationē de illo se habere simulans aures
eius extrinsec⁹ verbis fictis deliniēs cor
illius temptans intrinsecus ⁊ veneno ini

quitatis inficiendo corrūpens ait illi qua si dolēs pro eo. Quid hic agis cheuin pō- tifex ꝛ fortissime heremita: Cur pdis iu- uentutem tuā in hac vastissima solitudi- ne: Quid profecerunt tibi septem āni q̄s iam transegisti: districte viuēs in ista he remo in quibus macerasti corp⁹ tuū ieiu niis/animam afflixisti vigiliis/ cor tuū cruciasti ianiter gemitibus atq̄ suspiri- is: Quid valuerunt tibi vrtice et malue ꝛ olera que in cibū accepisti: crude herbe/ fruct⁹ siluarū/arborū cortices et radices. Ubi sunt lectiones tue in quib⁹ frequen ter pnoctabas/cōpunctiones intime ora tiones assidue. Ubi sunt labores manuū quib⁹ diu frustra desudasti vbi suffusio- nes lachrimarū vbi desideria eternorū: Ecce oīa abstulit tibi modwēna ꝛ pro- misit glunelach latroni pessimo pactū fir mum cū eo faciens se daturam ei locū tu- um ꝛ mansionem quā tua merita prepa- rauerāt tibi in celo. Aut si estimas me fal sa dicere mitte mecū quoscūq̄ placuerit ad ei⁹ monasterium ꝛ ibi glunelach ꝛ al- phin literas discentes ꝛ cum virginib⁹ co habitantes poterunt absq̄ dubio reperi- re. Uide ergo q̄ incassum laborasti cū isti duo latrones pessimi pcedant te in regno dei. Recogita itaq̄ de te miser ꝛ tandē ali quādo respice miserans temetipm: quia multo melius fuerat saltē temporalē ha- bere leticiā quam semper i angustiis exi stentem amittere vtraq̄ simul ꝛ transi- toriam ꝛ eternam. His auditis epm gra uis temptatio inuasit et mittens ad mo- nasteriū ꝛ vera oīa cognoscens iracun dia magna cōmotus ꝛ seipm capere non valens diabolico exagitat⁹ furore vitam preteritā ꝛ labores obliuiscens de pio cru delis/tirann⁹ de presule/de defensore de- sertor efficitur: sumit arma socios iniqui tatis agregat vltionem desiderās. Mod- wennā enī cū suis oīb⁹ furtim incēde- re ꝛ monasteriū eius q̄citius poterit ra- dicitus extirpare proponit. Et ecce ange lus dñi apparuit modwēne oranti dicēs Surge velociter et festina ꝛ sta in occur sum cheuin: q̄ diabolus temptat eū ꝛ ve nit perdere te pro glunelach ꝛ alphin ꝛ ec clesiam tuam delere. Sed vade q̄ domi- nus tecum est qui docebit te qualiter teip sam ab illo custodias ꝛ ipm ab inimico q̄ eum fefellit eripias. Assūptis aūt secū ali quibus uirginibus perrexit ad locū quē- dam ꝛ prospiciens a longe epm venientē cū clericis satellitibus similiter arma fe- rentibus prostrata in terram deū cum la chrimis exorauit. Surgenti aūt a terra apparuit diabolus: cū iam eps accessisset propinquius ꝛ conspexit velut ethiopem nigrū puerulū ad sinistrū pedem illi⁹ pē dētem/ad sinistrā ei⁹ aurem mala susur- rātem ꝛ in corde eius iniqua cōsilia semi nantē. Tunc illa cōstant signū crucis in fronte faciēs perrexit obuiā illi ꝛ cū ma- gna fiducia dixit. In noīe dñi nr̄i ihu xpi sta ibi cheuin et expecta paulisp: esto qui etus ꝛ ne mouearis aduersum me donec loquar tecū ꝛ audias sermonē dñi de ore meo. Ad hanc vocē stupefacti oēs ꝛ vehe mēter exterriti manifesta dei virtute at- toniti ꝯstiterūt. Loquuta est aūt ad epm modwenna dicēs. Eya frater quare tā su bito pmisisti sathanā sine obstaculo itro ire ad cor tuū ꝛ malas cogitationes itro ducere vt relinquere te faceret sacrā soli tudinē heremi ꝛ habitaculū sctm̄ tuum: Cur tā improuid⁹ emulat⁹ es glunelach ꝛ alphin emulatione diabolica: ꝛ putasti deū esse aut impotentē aut iniustū quasi qui vel nolit vel nequeat cōpensare meri ta singulorum ꝛ retribuere vnicuiq̄ se- cundū opa sua: Cur tam facile sufflāte vē to excuss⁹ es a facie terre tanq̄ puluis le- uissim⁹ ꝛ nullam prorsus soliditatem cō stantie repetire in te potuit temptatoris fallacis inimica persuasio: Nōne magis ꝯgaudere te oportuerat: quia fratres tui

mortui fuerant et reuixerunt: perierant ⁊ inuenti sunt. Nūquid nō xp̄s pro impiis mortuus est: quia morte sua iustificat impiū et saluat. Quare ergo doluisti tā stolide ab errore gentiliū impios conuersos ad fidē qui mēbra xp̄i effecti per dei gratiam a vinculo eterne dampnationis liberati sūt. Nūquid nō charitas que sua sunt non querit: sed potius que sunt alterius ⁊ ob hoc etiā si necesse fuisset te cedere de loco proprio propter fratrem: dubitare debueras/merita tua perdere quasi xp̄s tibi non valeret si vellet multo meliora p̄parare. Signa itaq; cor tuū frater ⁊ agens penitentiam resipisce: ⁊ de⁹ oīm qui te adhuc seruauit ne opere perpetrares malum: ipse sua pietate iamnūc tibi aperiat oculos vt videas ⁊ caueas inimicum qui te decepit sua fallatia huc attraxit: ⁊ te summo studio a sancto proposito conatur euellere vt postmoduz valeat de tua societate in sua dampnatione gaudere. Hec cum illa dixisset reuelauit dn̄s oculos ⁊ intellectū cheuin ep̄i ⁊ ꝯspexit manifeste diabolum in specie ethiopis ⁊ quasi nigrū puerulū herentē ad sinistrū pedē suum. Quē attendens vehemēter abhorruit ⁊ modwennā vt illum precibus suis a se expelleret supplicit cū lachrimis postulauit. Quod cū illa fecisset protin⁹ arma proiiciunt ⁊ ad terrā se corā virgine prosternunt/pectora percutiūt: supplici prece oēs veniam postulantes. Tūc illa gaudens ⁊ gratias agens duxit eos ad monasteriū suū. Et volēs confirmare episcopū ne amplius temptationi inimici cederet sed cōfidentior perseueraret accipiens baculū suū duxit eū ad radicem montis ꝑpe monasteriū vbi erat fons frigid⁹ in quo ipa in hyeme solita fuerat noctib⁹ vsq; ad scapulas dimersa totū ex integro psalteriū frequenti⁹ decantare. Quē baculo signū crucis imprimens corā ep̄o tetigit ⁊ dixit. In noīe dn̄i nr̄i ihesu xp̄i sequere me vt annūcietur laus dei in celo ⁊ in terra. Et traxit post se baculū suuz iter aquis ostendēs vsq; ad superciliū mōtis. Aque vero cōtra naturā in superiora enitentes baculum sequebantur. Erat autē in collis cacumine rupis cauata quasi ab angelis preparata: in quam aque baculo preeunte se infuderūt. Que cōtinuo introducte moderate efficiunt calide veluti fuissent humano studio ad balneū preparate. In hoc balneo fecit modwenna p spm̄ edocta intrare ep̄m dicens ad eū. Sicut in hoc balneo lauaris extrinsec⁹ a sordib⁹ corporis: sic te deus omnipotēs emūdet intrinsecus a maculis cordis. Quo facto cheuin ep̄s cū sodalib⁹ suis accepta a virgine licentia reuersi sunt in solitudinem castigati/emēdati: ⁊ mirabilib⁹ magnis que viderant confirmati omnib⁹ diebus vite sue exempla ac merita sancte virginis cōtemplātes anachoritice vite ⁊ sctis operib⁹ iugiter insudarūt. Ipse vero ep̄s modwennā sepe recogitans semetipsum coram oculis suis despiciēs vitam suam preteritā quasi parū adhuc profecisset vilipendēs ⁊ mala que fecerat plangēs ad meliora proficere ⁊ culmen virtutū ascēdere summo desiderio affectabat. Et vsq; ad obitū vitā ducēs perfectissimā xp̄o vero deo incessanter placere studuit: ⁊ triūphato diabolo dies suos in bono fine ⁊ sūma deuotione cōpleuit. Balneū vero illō ⁊ aque calide in petra durissima vsq; hodie perseuerāt: ⁊ se balneantes inuocato noīe dn̄i meritis sctē virginis corporis ⁊ aīe sanitatē reportāt. Sctā enī virgo xp̄i plurima ī hibernia cōstruxit monasteria vnde quidā maligni inuidia tabescentes ei⁹ opera deridebant. Et arripiētes pauperculam quādam mulierē et saxū grande super dorsum ei⁹ imponētes iurare coegerunt vt illō ex parte sua virgini modwenne loco muneris transportaret. Quo facto lapis durissim⁹ cōfestim corā oībus

in massam salis cōmutatur vt qđ fecerāt impij ad ludibriū illud deꝰ oīpotēs ad laudem nois sui ⁊ virginis gloriā in miraculum conuertit. Accidit eni vt dū animalia monasterij pascerent in agro: lupi de nemoribus exeuntes cū impetu vitulū raperent de armentis ⁊ abstractū ad siluas deportarēt. Quo cognito placido vultu ac sereno virgo sctā respondit. Potēs est deus noster etiam nūc vitulum nostrū eruere de dentibꝰ lupoꝝ qui quondā in lacu danielem eripuit de ore leonum. Expectate modo inquit vsqꝫ cras ⁊ dñs eū nobis fortasse intactū restituet vt cū videri mus potentiam eiꝰ in minimis maiorē in illo habere fiduciā erudiamur in magnis. Et ecce die crastina lupi qui vitulū rapuerant redeūtes de siluis ipm cūctis videntibꝰ ad agrū reduxerūt ⁊ velut bene custoditū ad pascua ⁊ illesum restituerunt. Cū soror quedam virginis sancte cuidam ancille dei victualia deferēs a latronibꝰ spoliata rediret: modwēna dixit Noli timere: latrones cibos pauperū nō comedent: sed cuncta nobis post diē tertium deo ꝓpitio integre conseruata restituent. Et ecce fures tribus diebꝰ dei percussi iuditio per deuia oberrātes vbi erāt penitus ignorabāt. Reatū tandem suum agnoscentes: genibꝰ ad terrā inclinatis exclamabāt. Modwēna ancilla xpi si vera sunt que de te audiuimꝰ succurre i periculo cōstitutis ⁊ redde nobis oculos nostros vt ad te gradientes per preces tuas a dño veniā cōsequamur. Et cōfestim ablato ab oculis eoꝝ velamine regionem cognouerūt ⁊ cū cibarijs ad sanctā virginē ꝑgentes ⁊ reatū ꝯfitētes veniā lachrimabiliē ꝓstrati implorabāt. Quos illa benigne audiēs ⁊ ꝯfortās refectos cibo carnali ⁊ spūali cū bñdictiōe ad ꝓpria dimisit. Aluredꝰ filiꝰ adulphi regis Westsaxonū ꝙ maximā egritudinē a multis diebus cōtraxerat de qua nullꝰ eū medicus sanare poterat: audita huius virginis fama cum magno comitatu mare transijt: virgini sctē infirmitatis molestiā exposuit: ⁊ vt preces ad deū pro ipo fūderet suppliciter exorauit. Illa vero fidē eius considerans pro salute sua deū rogauit ⁊ sanitati restituit: ⁊ nec multo post muto loquelam reddidit. Ablatis per quendā tirannū armentis virginis sctē: elegit secū luge virginē/ brigidā ⁊ atheam. Que cū venissent ad littꝰ maris ⁊ ibi naues paratas nō inuenissēt: cōfidēs in dño ancilla xpi sororibꝰ ait. Oremꝰ inquit dominū vt nobis ancillis suis auxiliū adaperiat transfretandi. Cūqꝫ prostrate flexis genibus preces ad deū fudissent: angelus dñi descendit de celo ⁊ partē terre in circuitu illarū circūcinxit atqꝫ signauit ⁊ quasi insulam paruā cōstituens ac marinis aqs vndiqꝫ circūfluens virtute admirabili a terris ceteris separauit: eandēqꝫ insulā stupenda fortitudine de loco ꝓprio leuauit ⁊ velut in naui dilectas i deo virgines per immēsos fluctꝰ secure in ea transfretantes de hibernia vsqꝫ in britanniā trāsportauit. Eandē aūt insulā de fluctibus eductā apud castrū daganno noie: iuxta littꝰ maris angelus firmauit que vsqꝫ in presentē diē ibi consistit ⁊ semꝑ aquis circūdatur aut fluuialibꝰ aut marinis. In illa eni insula virgo sctā ecclīam construxit ⁊ usqꝫ ad reditum suum brigidam et luge socias suas ibi manere fecit. Et assūpta athea virgine ad patrem alurcdi quē sanauerat pergens: honorifice suscepta est. Et commendauit ei rex athulphus sororem suam virginem editham nomine christo consecrandam quatinꝰ sub eiꝰ disciplina i habitu sanctimoniali pia deuotione deo seruire posset. Tradidit illi rex terram quantā ipsa voluit et vbi elegit. Cūqꝫ virgo sctā duo cōstruxit monasteria: vnum apud polleswortħ. in ardena vbi atheam cū sorore regis manere fecit/

De sctā Modwēna virgine ⁊ abbatissa.

alterū apud strenesħalen in quo ipa orationibꝰ vacans aliquantis diebꝰ solitaria mansit. Illis itaqꝫ diebꝰ editha soror regis vocauit ositham virginē: ⁊ dixit ei. Vade ad dñam nrām ⁊ defer ei volumen istud in quo valeat legere ⁊ fortasse aliqͩd sctē ꝯtemplatiōis inuenire. Que accepto libro proficiscēs ad pōtem quēdam ligneum ⁊ fluctuū cōmotiōnē ex obliquo ⁊ improuise aspiciēs timore perterrita repente deorsum corruit ⁊ tribꝰ diebus ac noctibus in profundo fluminis cū volumine oībus ignorantibus permansit. Apparuit aūt angelus dñi modwenne in cella sua oranti dicens. Vade cū festinatione ad fluuium aliquid ibi necessarium operatura. Que cū peruenisset ad fluuiū inuenit ibi editham virginem puellam ositham queritantem. Quam modwēna velut expauentem considerās ait illi. Quid est soror: recte ne sunt oīa? Illa respondit. Ecce inquit tres dies sunt domina ex quo transmisi ositham ad te ⁊ veni querere quare non regrederetur ad me. Nunquid non apud te est? Et illa. Vere inquit non vidi eam nec venit ad me. Et interrogati pastores qui prope erant si puellam aliquam vidisset responderunt. Audiuimus tercius puellam pontem ascendere vidimus: sed quo abijt aut quo deuenit nimirum curam agentes de pecoribꝰ ⁊ ad alia intenti penitus ignoramus. Quo audito sancta modwenna ait ad editham. Deprecemur soror charissima dominum vt meritis omnium sanctorū suorum restituat nobis in hac hora puellam perditam vt videamus et cognoscamus eius mirabilem potentiam ⁊ collaudemꝰ imperpetuum mīam suam. Cum igitur ad terrā inclinate diu cum lachrimis ambe orassent modwēna ab orōne surgēs clara voce tribus vicibus exclamauit. Ositha/ositha/ositha in sctē noīe ⁊ indiuidue trinitatis veni foras et de hoc flumine in quo submersa es per virtutē potestatis ipsius vite restituta: sana et incolumis emergas. Necdū plene verba finierat: ⁊ ecce puella de fluuio cū volumine illeso prodijt: et trina vice sermone absoluto respōdit. Ecce ego/ecce ego/ecce ego dña mea. Quaꝫ abbatissa cū maxima exultatione suscipiens ⁊ grās immensas deo agēs edithe virgini viuentē reddidit ⁊ retento secū volumine ad cellam propriam remeauit. Demissis tādem in anglia athea ⁊ luge virgine vt monasterijs preessent assumpta secum brigida in hiberniam transfretauit ⁊ monasteriū cellisclinij: vt pmititur vastatū de bonis a rege athulpho sibi collatis in statū pristinum restaurauit. Cū aūt quoddam monasteriū visitaret ⁊ non haberēt virgines quid ei ad potū darent nisi aquā ⁊ desiderarēt sibi aliquid meliꝰ pro benedictione addere: inito cōsilio vasa laticibꝰ plena ante sctām virginem deferentes vt illa benediceret postularunt. Quo facto aquas in vinū iocundissimuꝫ transmutauit. Facta in hibernia siccitate magna cum sorores penuriaꝫ aque paterentur cisternam quādam prece sua repleuit aqua que toto siccitatis tpe oībus indigentibꝰ abundauit. Cū ad quoddā monasteriū cū sororibꝰ trāsire vellet reperit fluuiū qui nec pueros trāseūtes impendere solebat vltra modū preter solitū intumescentē vt etiā equites trāsire non possent. Stupefactis in tanto pdigio sororibus ait virgo sctā. Quid est hoc filie: qd voluit nobis dñs in signo hoc demonstrare? Vere dico vobis aliqua culpa i nobis est pter quā deus impedit iter nrm Inqͥramꝰ ⁊ pscrutemur ꝯsciētias nrās si qͩd pctī agnoscimꝰ abscōditū in corde nro Hec cū dixisset pcidit se vna ad pedes eiꝰ dicēs. Dña mea ꝯfiteor tibi corā dño peccatū meū. Dū egrederemur de monasterio vidi cepas ⁊ allia q̄ cōcupiui ⁊ inde sumēs mihi aliqua ꝯtra obedientiā exporta

ut. Jube q̄d tibi placuerit & iniūge qualē volueris penitentiā: sufferre ei presto suz quātālibet afflictionē illatā. Cui illa benigne respōdit. Vade et repone vbi cepisti ea & redi post hoc ad nos. Quod cū fecisset riuulus detumescens in alueū redit: viamq3 liberā trāseuntibus virtus cōfessionis mira celeritate reparauit. In monasterio brigide discipule modwēne q̄ cenobio cōstructo multarū virginū mater effecta fuerat: duodecim erāt sorores q̄ ceteris quiescentibus flāte borea nimio frigore attrite i orōnibus deuotis peruigilabāt. Quarū afflictionē & vestiū penuriā modwēna ꝯsiderās ad deū p̄ces cū lachrimis fudit: & facto mane misse sunt a dn̄o duodecim vestes in stratis virginū ita singulis cōuenientes quasi humano studio fuissent mēsurate. Quas dū ille admirātes suscipe recusarēt nescientes vn̄ allate fuissent: preceptō tn̄ virginis sctē illas idue re coacte sunt. Venit enī modwēna ad domū cuiusdā deneth noīe: qui maxima cura paupibus ac peregrinis hospitio suscipere & necessaria ministrare solebat qui vitulum vnicū suum occidit & cōuiuium sctē virgini p̄parauit. Sed cū parū seruisie in vase quodā haberet & ad preces eius modwēna bn̄dictiōe sup vasculum posuisset oībus haurire volētibus non decreuit sed ad oēm sufficientiā sine defectiōe abūdauit. Vitulus quoq3 occisus & comestus meritis sctē virginis miro p̄digio in crastino cū matre sua reptus est. Cōtigit ei die post hec tertia bar regem cū suo exercitu iuxta domū deneth trāsitū facere: q̄ de benedictione virginis sctē & meritis cōfidens accessit audacter ad regē & ip̄m cū oībus suis ad prandiū inuitauit. Valebant autē adhuc predictū vasculum & cibi qui remanserāt de mensa virginis et oībus sufficiebant. Res mira & vehemēter stupenda. Modicus cibus manducabatur sed augmētabat: potus de vase assū ptus potabatur sed non consumebatur & quanto magis hauriebatur tanq̄ si semper nasceretur in vasculo iugiter redundabat. Sicq3 rex cū suo exercitu biduo recreati deū in virgine sua sctā glorificantes & grās agentes leti & alacres iter suū ingressi sunt. Virgines cuiusdā monasterii quodā t̄pe tanta victualiū iopia coangustate sunt vt vsq3 ad mortē pene deficere cogerentur. Quo audito modwenna illuc proficiscens oīa vasa monasterii pusilla & magna cōgregari fecit & oratorium intrans per diem & noctē peruigil obsecratiōes suas ad deū cōtinuauit. In crastio aūt sequētis diei oīa vasa electo tritico repleta inuenta sunt. Multis itaq3 signis in hibernia declaratis ad regem scotie noīe conagal cognatū suū profecta multas ecclesias & monasteria cōstruxit inter que apud striuelin vnā et apud edēburgh in montis cacumine in honore sancti michaelis alterā edificauit ecclesiam & i galwedia tres noīatas a fundamētis fecit ecc̄ias. In istis enī locis cilicio vtēs corpe nudo ad durissimos lapides frigore/siti/inedia/vigiliis & afflictionibus cruciabatur. In quodā fonte iuxta monasterium quod cōstruxerat lonfrotin vocatū sororibus nocte soporatis dimersa i aquis vsq3 ad pectus totū psalteriū decātauit/cōsolationes angelorū freq̄ntes habebat: qui ei apparebāt sicut amicus cū amico colloquētes cū ea & instruētes. Cū enim nocte quadā cōtra solitum sensisset nō affuisse sibi ex more dulcem presentiā spirituum beatorū contristata cogitare cepit aliquā sitie dubiō existere causam quare in illa nocte visitationē cōsuetā nō vidisset. Crastina autem die dixit sororibus suis. Conserue mee ac filie dilectissime in nocte hac precedenti nō habuimus sanctos hospites adiutores nostros: qui antea secū siti fuerant orōnes nostras ferre libenter ad dn̄m easq3 an̄ ꝯspectū throni altissimi

cū exultatione presentare. Uidebā ei no-
cte ista tanꝙ per extasim preces nostras
tpe vigiliarū vix posse attingere vsqꝫ ad
culmē tectoꝝ nroꝝ. Unde ꝑfecto cōperi
esse aliquid offense in nobis: ꝓpter quod
scti angeli quibus om̄e peccatū displicet
nō sine culpa nr̄a voluerūt se absentare a
nobis. Interrogemꝰ ergo cōscientias no
stras: ⁊ si quid latet absconditū peniten-
tia ⁊ ꝯfessiōe purgemꝰ vt possimꝰ ad nos
reducere beatos spūs dei. Cū hec dixisset
surrexit soror quedā ⁊ ad pedes sctē mod
wēne cū lachrimis ꝓstrata ait. Corā deo
⁊ sctis eiꝰ cōfiteor tibi dn̄a mea culpā me
am. Cū enī ego peccatrix misera de vita
veteri hesterna die pniam ꝓmittēdo huc
cōfugi: sotulares meos quos donauerat
mihi vir illicite copolatꝰ in sclo neqꝫ red
didi neqꝫ confessa sum: sed in proprietatē
retinui: quos etiā nocte ista dū frigꝰ pa-
terer pedibꝰ meis iponere nō timui. Ego
enī sum que peccaui: ego sum q̄ mea cul-
pa sctōs angelos a vr̄o cōtubernio seque-
straui. Cui abbatissa rn̄dit. Absoluat te
⁊ misereatur tui filia dei filiꝰ deꝰ omp̄s:
qui pro pctōribꝰ mori dignatus est. His
dictis sotulares in fluuiū proijci iussit: ⁊
die sequenti dixit. Gr̄as agere debemus
oipotēti deo q̄ ⁊ nocte ista respexit nos mi
sertꝰ nr̄i ⁊ reiecta offense materia remi-
sit nobis beatos spūs vt prius q̄ sursum
p̄sentēt opa nr̄a ⁊ orationes ad thronū oi-
potētis dei ⁊ suffragent infirmitati nr̄e:
⁊ impetrēt veniā nroꝝ excessuū ⁊ oim de
lictoꝝ. Tribꝰ enī vicibꝰ nudis pedibus
i cilicio cū lazara virgine romā ꝓfecta est
sctā dei. Hoc ei iter fecit velut in peccato-
rū pniam ⁊ quasi vellet nullū de suis ex-
cessibꝰ ipunitū relinquere ⁊ q̄ cupet cor-
pꝰ suū diuersis gn̄ibꝰ cruciatuū vsqꝫ ꝙ ca
stigare. Rediēs aūt de roma in angliā ve
nit ad locū q̄ vocat scaleclif vbi iuxta mō
tē vidit in fluuio trenta modicā insulam
in qua oratorio in honore scti andree con
structo septem annis anachoritice vixit.
Unde ⁊ vsqꝫ hodie andreseia. i. andree in
sula nūcupat. In loco qui nūc bredonia
d̄r habitauit illo in tpe religiosus quidā
heremita qui audita huiꝰ virginis fama
frequenter venit ad eam et deferebat ei
vitas sanctorū in quibus se reficiebant.
Quadam vero die dū oblitus fuisset secū
tollere librum: cepit illa mesta esse ⁊ con-
queri dicens illi. Quare librum more so-
lito nō attulisti pater? Et ille. Sic modo
dn̄a contigit mecum enim afferre oblitꝰ
sum. Misit itaqꝫ duas virgines cum na-
uicula que festinanter librum reportare
possent. Cūqꝫ ad locū qui lega dicitur na
uigassent: orta tēpestate carina ꝓtinꝰ in-
clinata vtrasqꝫ virgines subtus se clau-
sas in fundo aque cooperuit. Cumqꝫ diu
aduentum virginū expectassēt ambo pa
riter orationi se dederunt obsecrātes di-
uinam clementiam quatinus illis ostēde
re dignaretur quid de puellis actum sit.
Surgentes tandē ab oratione aspiciunt
miro modo viam patentē ⁊ siccam in me
dio fluminis ⁊ cōfestim ingrediuntur per
siccū fundū viā mirabilem ⁊ aridā ⁊ erāt
aque stupendo modo diuise in partibꝰ du
abus ⁊ vtriqꝫ velut quidā muri a dextris
⁊ a sinistris. Cūqꝫ venissent ad locū i quo
fuerat p̄cipitata nauicula heremita ma-
nus apposuit: sed velut palis confixa na
uis immobilis ꝑmansit. Et cū virgo san
cta manꝰ apposuit ita leuit nauiculā ele
uauit ac si penitus om̄i pondere caruisset
Inuentis aūt virginibus viuis et sanis
nauiculam pariter ingrediuntur ⁊ vndi-
qꝫ recurrētes aque illam sustulerūt et ad
cellam virginis deduxerunt. Erat autē
puella quedam gentilis que audiens fa-
mam virginis sancte cupiebat eam vide
re ⁊ ab ea in fide christi illūinari. Veniēs
autem ad eam cum in fide edocta fuisset
graui infirmitate detenta in lectum deci-
dit et nondum suscepto baptismate vitā

finiuit. Quãobrem cõtristata modwen-
na fusa ad deũ pce illã vite restituit. Que
baptizata habitũ religionis assumpsit: et
in sancta conuersatione vitã consumma-
uit. Quidã puerulus fidẽ xpi suscipiẽs
cũ ab infantia fuisset egressus nomẽ dñi
cũ despectu et irrisione mirabili blasphe-
mauit. Hunc cũ parentes duriꝰ increpas-
sent & induratũ ad sanctam virginẽ detu
lissent: illa ab errore eũ reuocare studuit.
& tãdẽ deuote pro eo ad deũ exorauit. Sz
dñs eam exaudire noluit: qꝛ postmodum
super eodẽ eam amplius honorificare de
creuit. Postq̃ enim miserandꝰ puer cõtẽ
pta virgine despectis parentibꝰ furiosus
euasit: suffocãte eũ diabolo iprouisa mor
te preceptꝰ est. Quẽ cũ parentes ad sctã &
exanimem detulissent pro eo orans viuẽ
tem reddidit: & a spũ blasphemie deiceps
integre liberauit. Cõfluente ad virginẽ
sanctam propter sanitatũ beneficia & mira-
culorꝝ gloriã de diuersis regionibꝰ popu
lo ppter hoim frequẽtiam tedio affecta:
athea & lazara in eodem loco dimissis se
in hiberniam transire & in breui vitã finĩ
re predixit. Et addidit. Ubicũq finis vite
mee acciderit: meũ hic sepeliendũ corpus
culum mihi dñs demonstrauit. Trans-
iens igitur in hiberniã cũ centũ triginta
esset annorꝝ infirmitate depressa vocatis
sororibꝰ suis inter cetera dixit. Pectẽ me-
um ligneũ ligonẽ et sarculũ ceteraq vtẽ
silia mea in quibus operata sum cellicli-
nij monasterio concedo. Reliquie vero mee
cũ baculo meo disponente deo in terrã ali
am deferentur. His dictis apparentibꝰ
ei apostolis beatis petro et paulo: tertio
nonas iulij septimo a natali eorũdẽ apo-
stolorꝝ die feliciter ad celos migrauit.
Tertia vero die postq̃ defuncta est que
dam virgo post completoriũ vidit sanctã &
modwennã in loco vbi orare solebat qua
si viuentem et manus in orõne ad celum
extẽdẽtẽ. Quã dũ tremefacta cõspiceret
cecidit prona ad pedes eius et ait. Domi
na mater qd me iubes facere? Cui illa.
Uade die crastina & dic sororibꝰ meis Hec
mandat vobis mr̃ vr̃a. Nolite filie puta-
re me mortuã viuo eni vere cũ dño ihesu
xpo et audiui ex vobis aliquas loquẽtes
ad inuicẽ in incõpetentibꝰ horis nec tenẽ
tes sanctũ silentiũ sicut oportuit. An exci
dit vobis qd ait propheta cultus iustitie
silentium? adhuc corpꝰ meũ inter vos in
humatũ iacet & vos tam cito obliuiscimi
ni doctrine dei & regularis obseruantie:
cuiꝰ terminos nõ vobis expedit aliquate
nus transgrediendo preterire. Nolite fi-
liole contẽpnere minima: ne forte paulatĩ
per minimorꝝ negligentiã offendẽtes de-
cidatis quod absit etiã in maiora. Tu au
tẽ vade & prepara iter tuũ qm post septẽ
dies venies ad me. Et factũ est ita. Cuz
aũt corpꝰ sctm̃ ad tumulũ deferret facta
est contentio magna de habendo corpore
eiꝰ inter hiberniẽses scotos et anglos ibi cõ
gregatos sed tandẽ colũkillum epm̃ adie
runt & eiꝰ rectũ iuditiũ petierũt. Qui post
multas partiũ altercatiões dixit Eligite
ex vobis oibus octo robustos hoies qui fe
retrũ cũ baculo in humeris portẽt & quo
cũq dñs voluerit feretrũ deducãt. Quo
facto miro modo diuina voluntate cõpul
si versi ad angliã recto itinere scdm̃ corpꝰ
deferre cepũt. Tũc sctũs eps virtute dei
cognita anglicis corpꝰ sanctũ concessit: vñ &
ad angliã delatũ apud andresetã honori-
fice sepultũ est. Postq̃ aũt monasteriũ
de burton super trentã fũdatũ est: reliq̃e
sctẽ virginis illuc trãslate sunt. Quidã &
de nobilibꝰ anglorꝝ tirãnꝰ & crudelis res
& fras pfati monasterij violẽter inuasit por
tas monasterij cõfregit & cũctis direptis
domos combussit & abijt. Nec mora: vniuer
si cũ duce suo a demõibꝰ arrepti iusto dei
iudicio suffocati sunt. Cũ eni vorax flã-
ma villã inuaderet feretrũ sctẽ virgĩs mo
nachi extra eccliam deportarũt: & statim

ignis cessās atq̧ resiliēs oīno extinct⁹ est

Quidā vicecomes in captiuitate posit⁹ et in archa supposito ingēti lapide reclus⁹ ac cōpedit⁹ iuocata sctā virgine modwēna statim deiecta petra diruptis vinculis cōfractoq̧ ergastulo liberat⁹ est.

De sctō Neoto Abbate et confessore.

Ex quidā fuit occidentalium anglorū ac cācie nomine edulphus egregie magis liberalitati studēs q̄ mūdane seruiens cupiditati. Multa eni de facultatib⁹ eccl'is atq̧ paupib⁹ erogabat cūctis eccl'iam obpugnātib⁹ scutū defensiōis libē opponebat. Dn̄s autē cū sit excelsus humilia respiciens et alta a lōge cognoscens ei⁹ opera respexit eiq̧ filium dedit noīe neotū. Hic itaq̧ neot⁹ regali p̄sapia ort⁹ trāsactis infātie annis literis ac morib⁹ traditur informand⁹. Nō ei a studijs virtutū diuinisq̧ disciplinis carnis delectatio nō petulātia vel mētis elatio nō pōpe secularis reuocabat ambitio. Nitorē et gloriā vestiū preciosarū oēmq̧ luxum penitus abhorrebat. Cū eni militares tetigisset annos seculari militie implicari noluit sed potius eligens temporaliter eligens abiect⁹ esse in domo dei sui quā in regio gloriari palatio in glastoniēsi cenobio monachus sub dunstano abbate effectus est. Ad tante religiōis in breui fastigiū ascendit q̄ nihil ei virtutis et gratie deesse crederetur. Ieiuniorū eni et parcimonie obseruatione vigilijs et oratiōibus spiritum roborabat et carnis superbiam edomabat. Sitientib⁹ verbi dei pocula propinabat ab obsessis corporib⁹ demones fugabat: lāguidis debilibusq̧ medelam salutis cōferebat. Cateruatim turbe ad eū confluebant: alij corporalem alij spūalem curationē flagitantes. Erat aūt virtutibus et moribus clarus/lingua facund⁹/verbo discretus scientia laudabilis/doctrina mirabilis/consilio vtilis: et oībus fact⁹ amabilis aspectu angelic⁹ s; corporis breuitate alter zache⁹. Scabello namq̧ ferreo supposito missas celebrauit. Hact⁹ aūt sacrista cū quidā potens instanter ad ostiū pulsaret festinanter accessit vt pulsanti celeriter aperiret nec tamen ad serā in sublimi positā p̄ statuē breuitate poterat attingere. Et ecce sera diuina virtute demissa vsq̧ ad succinctorium deposita est. Sicq̧ intrare volenti aperuit glorificās deū qui aperit et nemo claudit: claudit et nemo aperit qui in suis operibus semp ab oībus et vbiq̧ glorificandus. Populi tandē frequentiaȝ ac fauorē declinare affectans diuino p̄mo genitus oraculo intra cornubia ꝯfinia remota solitudinis loca quesiuit vnius clientis noīe barij quē sui fecerat secreti cōscium comitatu cōtentus. Qui eū nec in vita nec in morte fidelis semper perseuerans nō deseruit et ip̄o ducente quo p̄monēte ad locū sibi a deo preparatū deuenit Distat eni herem⁹ illa a scti petroci i cornubia monasterio miliarib⁹ fere deceȝ et tracto ab ip̄o viro dei noīe ab incolis loc⁹ ille neocstoke appellatur. Erat aūt locus ille nemorosus fluuijs perspicuus et mari affinis. Transactis autem in loco illo in magna vite perfectione septem annis romam profectus a papa martino honorifice suscipitur: vtroq̧ alterius recreato solamine postulata cum benedictione assequutus domum redijt: et constructo monasterio monachos congregauit et frequenti angelorum visitatione consolari meruit. Erat profecto in illo loco fons irriguus in quo vir dei tres pisciculos inueniens: tangere non presumpsit donec reuelatione diuina quid de eis agendum foret agnosceret. Accepit namq̧ ab angelo vir ille beatus diuinitus responsum et admonitionem vt singulis diebus: vel quotiens expediens foret vnum tm̄ pisciculum accipiens reliquos vero duos sem

per conseruaret intactos. Cūq3 vno sub-
lato semp̄ duo illibati permansissēt i cra-
stino diuina virtute pisciulor̄ nūer⁹ repe
riebatur p̄fat⁹. Accidit eni vt vir dei
molestia corporis detentus vix aliquo ve
sceretur edulio: famulus proinde ei⁹ bar
rius cōdolens et compatiens duos de fō-
te auferens pisciculos: vnū assatū/alter
elixum dn̄o suo in disco obtulit rogās eū
& excitans vt inde comederet. Cumq3 vir
dei vnde pisces allati fuissent requisisset
barrius simplex et innocens qd̄ simplicit̄
fuerat factum recognoscens ostēdit. Ideo
inquit pater duos de fonte pisculos sustu
li et diuerso modo tibi in edulium prepa
raui: vt si forte vno vesci non poteris ab
altero saltem reficiaris. Tunc sanct⁹ di-
xit. Quare hoc fecisti? Quare victū vobis
diuinitus collatū temere auferens cōtra
nutū dei atq3 sententiam agere presum-
psisti? Et piscib⁹ imperio eius in fōte re
positis pronus solo incūbēs ab orone ne-
quaq̄ surrexit donec ei nūciatū fuisset pis
culos more solito in fonte nature viuētes
Tunc eni denuo iussit afferri & paratum
in esum sibi apponi. Et cū ex eo modicū
gustasset illico sanus effectus conualuit.
Cum viri sc̄ti boues furto sublati essēt
& p tali penuria fratres ad agros egres-
si laboribus insisterent: ecce cerui q̄plu-
res de nemore gregatim aduenientes ad
eos māsuetissimi applaudendo propera
bant. Quo viso: neot⁹ colla eor̄ iugo sub
mitti et aratris apponi iussit: & longo tē-
pore boum vices inuiso more suppleue-
runt. Fures aūt hoc audientes ablata re
stituūt & veniam humiliter implorātes de
cetero eius consilio adherentes vitā emē
darunt. Afferunt eni nonnulli ceruos il-
los et oēs de stirpe eorum prodeuntes:
in huius rei memoriā vsq3 hodie albedi-
nem circa loca vbi lora tetigerunt appa-
rentem pretēdere. Hoc eni nec asserere cō
tendo nec de dei potentia diffidens abne-
gare presumo. Factū est autē vt idē dn̄i
seruus more solito staret in fonte in quo
solitus erat totū ex integro psalteriū per-
soluere: cerua quedā per nemorū deuia
canes insequentes fugiens: imoderatis
ad eum saltibus accelerabat supra fontē
secus pedes viri dei corruens tā diu pro
strata iacuit donec liberā ide abire iussit.
Sed & canes quasi morsus vel ictus affli
cti vulnere: retro passim oēs fugā dede
re. Venator vero hoc vidēs in terrā pro-
stratus sanctū adorauit neotum & nouū
hoiem indut⁹ sacrū ab eo habitū suscepit
& in ecclesia sancti petroci vice reliquiar̄
cornu eius repositum est. Venit aliquā
do ad virū dei fr̄ suus alfred⁹ rex Westsa-
xonū corpore humiliatus: & mente bene-
dictionē ei⁹ expostulans quē benedicens
edocuit & erudiuit eū scientia viam pru-
dentie ostendens illi/prauos eius redar-
guens actus: iussit in melius conuerti et
tanto securius quāto propinqui⁹ de san
guine eius tract⁹. Alio quoq3 tempore:
regem eundē de tirannidis improbitate:
de superba regiminis austeritate acriter
sanct⁹ increpauit neotus. Apponebat ei
sanctū dauid quem ad regendū de posste
tantes dn̄s acceperat: regē mansuetum
& oibus humilitatis exemplar humilita-
te electum et approbatū asserebat: & sau-
lem superbia reprobatum qui cū paruu-
lus esset in oculis suis caput constitutus
fuerat i tribubus israel. Quid gloriaris
inquit in malicia qui potens es in iniqui
tate. Eleuatus es ad modicū et non subsi
stes: & sicut sūmitates spicarū cōtereres
Ubi est gloriatio tua? Et si nondū exclu-
sa est aliqn̄ tamen excludetur. Ipso eni
regiminis principatu cui⁹ inani gloriatī
one teipm̄ excedēdo superbis in proximo
priuaberis. Irrūpentib⁹ quippe intra re
gionē istam barbaris atq3 dei permissio-
ne triumphantibus vix solus euadēs va
gus et profug⁹ eris super terrā sicq3 pau

per ⁊ egenus aliq̄diu latitabis timēs ne
oīs qui inuenerit te occidat te. Cū aūt hu
iuſmodi infortunij cognoueris effectum
confortare ⁊ eſto robuſtꝰ viriliter age et
confortetur cor tuū. In oībꝰ mīe dei me-
mor eris: qꝛ cū iratus fuerit mīe recorda
bitur. Noueris enī me deuotis apud deū
interceſſionibꝰ obtinuiſſe vt ſuppreſſa qū
qꝫ tante aduerſitatis importunitate pri-
ſtine iterū proſperitatis iocūditate ⁊ ple-
na gaudebis regiminis reſtitutione ſi tū
agere peruerſe quieueris ⁊ digna penitu
eris ſatiſfactione. Nūc igitur ꝙ̄ totiꝰ ro-
mā legatos dirigens martinū papā ma-
gnis ampliare muneribꝰ ne tardes ſup-
pliciter rogans vt anglicā ſcolā in eadē
vrbe ſitam libertati nō deneget applicare
vt per hoc bn̄ficiū gratius tibi preſtetur
inter incomoda ſubſidiū. Ego v̄o poſt mo
dicū viam vniuerſe carnis ingrediar ⁊ q̄
tibi predico futura credē ne differas. Miſ
ſis itaqꝫ romam nūcijs qđ petebat impe-
trauit. Miſitqꝫ ei papa cū multis ſctōꝝ
reliquijs crucis ſancte non modicā porti-
onē. Sctūs tādē dn̄i confeſſor angelis in
ſublime plaudentibꝰ debitā humano ge
neri reſolutꝰ in mortē: celo gaudēter ſuſ-
ceptꝰ eſt pridie kalendas auguſti: Tantā
enim tanq̄ delectabilem longe lateqꝫ to-
tam aeris temperiem odoris reddidit fra
grantia vt aduenientes ac remoti ſe ſubi
to faterentur / renouari dulcedine ⁊ egro
ti quiqꝫ ſanari. Terra quippe ſepulturē
illius cū pia veneratione languentibus
tradita: multis medicinaliter noſcit͛ pro-
fuiſſe. Guſtata quippe pro quolibet inua
litudinis genere tam hoīes q̄ iumēta con
ualeſcere faciebat. Cū aūt ſcd̄m prophe
tiaꝫ viri dei anglia barbaris irrūpentibꝰ
vexaretur alfreduſqꝫ rex vt in geſtis eiꝰ
clarius eluceſſit vagus profugꝰ: ⁊ humi-
liatus factꝰ fuiſſet noctis profūditate cū
idem rex totius expers quietis curis val
laretur mordacibus: affuit ꝯfeſſor dei ſan
ctus neotus vultus et habitꝰ nitore locū
irradians. Ille vero erectis in ſanctū lu-
minibus et immobiliter defixis vt quis
eſſet certius agnoſceret talibꝰ ab eo ſciſſi
tatus eſt alloquijs. Quid rex īquit tot de
primeris anguſtijs? An ignoras q̄m cogi
tationes hoīm nate ſunt: ⁊ qui ſperant in
dn̄o mutabunt fortitudinē aſſumāt pen-
nas vt aquile volabunt: ⁊ non deficient.
Cur vnū oblitus neceſſariū tot et tantis
perturbationibꝰ mente exagitaris? Se-
curus eſto: qꝛ ſi bona egiſti bona procul-
dubio recipies: ſi vero mala iam iudiciꝫ
pertuliſti. Neqꝫ enī iudicabit dn̄s bis in
idipſm: Pone igitur modū triſticie ac de
cetero deſiderata perfruere iocunditate.
Ad hoc enī me miſit dn̄s de ſuperna ſan-
ctorū quiete vt tua iam terminetur miſe
ria: ſi tamē iuſte viuendo meis conſilijs
acquieſcas. Si igitur cōtinētie pacis / pie
tatis / ⁊ innocentie ſectator fueris ac exē-
plo ante te regnantiū patrū totius emu-
lator iuſticie: in ſolio regali poſt modicū
reſtitueris. Et ne viſionē hanc illuſoriaꝫ
arbitreris: ego ſum ille neotꝰ dei cultor ⁊
amicꝰ q̄ tuis exiētibꝰ culpis hos īfortunij
caſus tibi futuros preciū ſemꝑ tamē tui
memor incomodi nūq̄ pro te deū interpel
lare quieui. Deꝰ aūt in modico quaſi de-
reliquit te vt in miſerationibꝰ ſuis aſſu-
mat te. Nō ſolū de tirannica rabie victo
rioſus triumphabis: ſed ⁊ ipſm tirannuꝫ
xp̄ianū effectū xp̄o aſſignabis ⁊ vniuerſa
eius arma in quibus confidebat auferēs
ſpolia eius vt placet diſtribues. Septi-
ma itaqꝫ poſt dn̄icā reſurrectionē hebdo-
mada cōgregato contra eos exercitu: me
preuio gaudebis et protectore donec om-
nia que polliceor feliciter cōplaceantur.
Hijs dictis ſanctus iterū receptꝰ in gloria
diſparuit. Cū aūt alfredꝰ rex cū guttrun
rege danorū ſe paret ad ꝑliū: ecce ī nocte
neotus angelica ſpē niuea caucie veſtibꝰ
fulgidis et odoriferis regi alfredo viſibi-

liter apparuit arma secū belligera defe-rens. Rex q̄ppe solicitus ac deuot⁹ sancti p̄missum aduentū ac presidiū desiderabat cui & ait. Surgēs tolle moras ad palmā p̄parat⁹ victorie sicut eni in angustiis p̄monitor sic in itinere nihilomin⁹ tu⁹ ero ductor. Nūc igitur vt viri fortes & ad bella doctissimi cras egredimini & dominus erit vobiscū. Dn̄s eni fortis & potēs dn̄s potēs in prelio qui dat salutē regib⁹ per me famulū suum optato vos triumpho ditabit cū salute. Ego an̄ vos ibo et gloriosos ac sup̄bos humiliabo & in cōspectu meo inimici vt̄i cadēt gladio. Cōmisso itaq̄ prelio rex alfred⁹ sctm̄ neotū inimicos conterentem & ineptos reddentez vidit & agnouit & breui sermone cōuers⁹ ad suos in hec verba prorupit. Cōmilitones inq̄t mei bellatores incliti nōne videtis eū qui nr̄os hostes ꝯuerterit? Si nosse desideratis ipse est proculdubio neot⁹ xp̄i miles inuictissim⁹ p̄ quē hodie presto est in manibus nr̄is palma victorie. Deuicto itaq̄ rege danico & in loco quodā cū suis obsesso cū trigita primatib⁹ suis ac aliis quasi innūeris feritate deposita alfredū regē mansuet⁹ audiuit & in fide xp̄i instruct⁹ baptisma suscepit et cū suis ad propria rediit. Rex aūt alfred⁹ in solio de nuo regali sublimat⁹ sectando iusticiā a culpa ieiunauit: & reliquū vite sue tēp⁹ sctissimis venustauit cōmertiis pie regēs sub rege piissimo a q̄ pie regebat̄. O q̄ pia recordatio / q̄ attollenda laudatio / q̄ pium est scti neoti preconiū? Per eū rex in meli⁹ corrigitur / in regnū restituitur / tirānica rabies in mansuetudinē conuertitur / cultus demonū euacuatur / grex catholic⁹ augmentatur. Venerabilis quedam matrona noīe lewina euoluesberi q̄ nūc villa scti neoti dicitur dn̄a: vbi quondam eiusdē scti corporis glebā siue reliq̄as discipulus ei⁹ barri⁹ diuinitus admonit⁹ detulerat ad monasteriū croulādie: cui frater suus osktell⁹ prefuit barbarorum metuens hostilitatē amore fraterno cōpulsa reliquias sancti neoti adduxit sicut scriptū ī eodem monasterio palā ostēditur. Unde postea dubitantibus de hoc quibusdam fratrib⁹ abbas magna cum deuotione accensis cereis loculum cū timore frangens inuenit testam capitis / ossa de collo / de scapulis: de thorace: & nonnulla ossa tibiarū & coxarum. Has eni secum dn̄a prefata attulit in priori loco ossibus quibusdam cum cineribus dimissis. Translata enī fuerunt ossa illa ab abbate henrico et iuxta altare in honore eius constructum collocata. Anno domini millesimo ducentesimo tertiodecimo.

De sancto Niniano Epō et confessore.

Ancti Niniani cōfessoris sacra conuersationis primordia & sācitatis insignia dignitatē officii & fructum ministerii finem optimum & laboris premium: venerabilis beda in anglorum historia paucissimis commendans verbis: ita de eo scribit. Anno ab incarnatione domini quingentesimo sexagesimoquinto venit de hibernia presbiter & abbas hitu & vita monachi insignis noīe columba britanniam p̄dicatur⁹ v̄bū dei p̄uinciis septētrionaliū pictor̄ q̄ arduis atq̄ horrētib⁹ mōtiū iugis ab australib⁹ eor̄ sūt regiōib⁹ seq̄strati. Nā ipi australes picti q̄ int̄ eos dē mōtes hn̄t sedes mu̅lto an̄ tpe relicto errore idolatrie fidē v̄itatis accep̄āt p̄dicāte eis niniano epō reuerētissio & sctissio viro de natiōe britonū q̄ erat rome regulariī fidē & misteria v̄itatis edoct⁹. Cui⁹ sedē epat⁹ scti martini epi noīe & eccl̄iaz insignem vbi ipse etiā corpore vna cū pluribus sctis requiescit fecit qui vulgo vocatur ad candidā casam eo q̄ ibi eccl̄iam de lapide insolito britonū more fecerit. Uerx q̄d beda breui⁹ scripsit laci⁹: deo auctore

pꝛosequi placet. In bꝛitannia maioꝛi re⸗
gali ex pꝛosapia beat⁹ ninian⁹ extitit oꝛi
undus in eavt putatur regione que in oc
ciduis ipsius insule partibus vbi occea⸗
nus quasi bꝛachiū poꝛrigens ꝛ ex vtraqꝫ
parte quasi duos angulos faciēs scotoꝛuꝫ
nūcꝫ angloꝛū diuidit cōstituta vsqꝫ ad no
uissima angloꝝ tpa pꝛopꝛiū habuisse re⸗
gem nō solū histoꝛiarū fide sed ꝛ quoꝛun
dam quoqꝫ memoꝛia cōpꝛobatur. Pater
ei⁹ rex fuit religiōe xp̄ianus ꝛ vere felix:
qui talem ꝓlem habere meruit. Cū eniꝫ
ninianus annos pueriles trāsegisset mi⸗
ra illi circa eccl'ias deuotio erat: mira cir
ca socios dilectio. In cibo sobꝛius/parc⁹
in verbis/in lectione assidu⁹/grauis mo
ribus/ioci abstinens: ꝛ spūi sꝑ carnē sub
ijciens. Tandē scti spūs instinctu aiatus
spꝛetis diuitijs oībusqꝫ calcatis affectiōi⸗
bus peregrinationē nobilis adolescēs ar
ripuit. Trāsiēs vero mare ꝛ ꝑ gallicanas
alpes ingressus italiā ꝓspero itinere ro⸗
mā vsqꝫ peruenit. Accedēs aūt ad sūmuꝫ
pontificē cū ei itineris sui causam expo⸗
suisset amplexat⁹ ei⁹ deuotionē pontifex
loco eū filij summa cū deuotione suscepit
doctoꝛisqꝫ v̄itatis fidei disciplinis ac sa⸗
nis scripture sensib⁹ tradidit imbuendū
Adolescēs itaqꝫ tota deinde auiditate in
hians verbo dei instar apis argumētose
ex diuersis doctoꝝ sentētijs quasi ex mul
ti gn̄is floꝛib⁹ sapientie sibi fauos cōposu
it atqꝫ in alueolo sui pectoꝛis recōdēs ad
interioꝛis hoīs sui refectiōem: alioꝛumqꝫ
multoꝛū cōsolationē rumināδos ꝓferen⸗
dosqꝫ seruauit. Interea dū castus coꝛpo
re aioqꝫ pꝛudens/in cōsilijs pꝛouidus/in
omi actu verboqꝫ circūspect⁹ ab omibus
pꝛedicaretur: accidit vt ad ipsi⁹ sūmi pō⸗
tificis grām familiaritatēqꝫ cōscenderet
Plurib⁹ igitur annis in vꝛbe laudabilit̄
conuersatus ꝛ in sacris scripturis suffici
enter eruditus ad virtutum summa pꝛo
uehitur: ꝛ pennis charitatis subuectus
ad celestia cōtemplāda sustollitur. Audi⸗
ens deīn pōtifex roman⁹ quosdā in occi⸗
duis bꝛitannie partib⁹ necdū fidem chꝛi⸗
sti suscepisse ad ep̄at⁹ gradū ninianū cō⸗
secrauit ꝛ pꝛemisse genti data benedictio
ne apl'm destinauit. Rediēs aūt vir dei
ab vꝛbe actus desiderio vidēdi sctm̄ mar⸗
tinū ep̄m: ad ciuitatem turonensem iter
diuertit. Quē sctūs martin⁹ honoꝛifice
suscipiens eū a deo sanctificatū ꝛ multo
rum saluti pꝛofutuꝝ deo reuelāte cogno
uit. Licenciat⁹ demū ab eo ninianus cū
ad locū legationis sue venisset magn⁹ po
puloꝛum fit concursus/ingens cunctis
leticia/mira deuotio laus quoqꝫ vbiqꝫ re
sonat xp̄i: qm̄ sicut ꝓphetam eū habebāt.
Cepit mox male plātata euellere/male
collecta dispergē male edificata destrue⸗
re. Purgatis ab oī erroꝛe fideliū mentib⁹
oīa que fidelibus agenda verbo docuit
opibus ꝛ exemplo mōstrauit ꝛ multis mi
raculis cōfirmauit. Elegit aūt sibi sedē
in loco qui nūc Witerna dꝛ in littoꝛe ma⸗
ris ipō pelago claudit̄ a parte tm̄ aquilo⸗
nari via ingredi volentib⁹ aperitur. Ibi
de lapide eccl'iam cōstruxit anteqꝫ nullaꝫ
in bꝛitānia de lapide dicūt esse cōstructaꝫ
Et qm̄ iam sctm̄ martinū quē miro semꝑ
venerabat̄ affectu a fris ad celos migrasse
se didicerat ipam eccl'iam in eius honoꝛe
dedicauit. Fuit in eadem regione rex
quidā: nā tota insula diuersis regib⁹ diui
sa subiacuit tudwaldus noīe diues ꝛ ela
tus monita viri dei contempnēs ꝛ doctri
ne ei⁹ et moꝛibus derogans in facie resi⸗
stebat. Quodam autem die cum plus so⸗
lito molestus esset viro dei non vltro pas⸗
sus iudex celestis serui sui iniuriam mul
tam: intolerabili moꝛbo superbum per⸗
cussit in capite ꝛ elatos illos oculos ceci⸗
tatis repentina iuasit ꝛ qui lucem impu⸗
gnauit veritatis lucem merito amisit car
nis. Sanioꝛi tandem ductus consilio ad
virum dei sanctissimum misit obsecrans

vt imitator dñice benignitatis retribue-runt ei bona pro malis & dilectionem pro odio. Uir aūt dei primo increpando regē corripit: deinde ipm tangēs oculis signū crucis impressit. Nec mora fugit dolor ce-citas fugatur: & rex virū sctm deinceps honorans: quicqd ab eo postea petijt sine mora iplere curauit Puella quedā in ob-sequium cuiusdā nobilis dñe tradita pul-chra facie & venusto aspectu erat i quam cū iniecisset oculos iuuenis ipudic⁹ amo-re corripitur ceco. Subditur tandem pre-ce vel precio aliene libidine misera muli-er & tumescente vtero crimen proditur & mox risus in luctum/gaudiū in dolorem voluptas mutatur in penā. Compulsa a maioribus reum prodere se minus ream credidit: si ab aliquo magni nominis vi-ro deceptā se diceret vel oppressam/pres-bitero cui curā parochie pontifex cōmise-rat crimē imponit. Scandalizantur boni mali letantur/ridet vulg⁹/sacer ordo ab impijs blasphematur/presbiter cui⁹ lesa fuerat fama tristat. Nato eni puero pon-tifex clerū et ppl'm ad ecclesiam conuoca-uit & procax mulier omi pudore postposi-to prorūpens: sui corruptorē ac decepto-rem sacerdotem corā omi plebe vocifera-re nō timuit & in faciem ei⁹ puer proiecit Sctūs vero ninianus puerū sibi presēta-ri iussit nō nisi paucos dies habentē cui & ait. Heus inquit o puer in noie ihesu xpi si presbiter iste te genuit corā plebe edic-to. Nec mora ex infantili corpore vox cla-ra insonuit mendacem conuicit & innocē-tem sacerdotē absoluit. Et extendens de-xteram propriumqz patrē in populo desi-gnans: hic est inquit pater meus ipse me genuit: ipse crimen quod sacerdoti impo-nitur zmisit. Innocens qppe ab hoc pia-culo presbiter tu⁹ est o episcope: nihil mi-hi & illi nisi cōmunis nature consortium Sonat mox in oim ore gratiarū actio et vox laudis: populus exultat intelligens quia per sctm ninianū visitauit dñs ple-bem suam. Interea sctūs ninianus au-strales pictos quibus adhuc error genti-lis inherens idola venerari ac colere com-pellebat aggrediēs euāgelij veritatē se-quentibus signis predicabat. Ceci vidēt/claudi ambulāt leprosi mūdantur. Sur-di audiūt mortui resurgūt oppssi a demo-nibus liberantur. Sicqz fides suscipitur error abdicat/destructis tēplis eccl'ie eri-guntur/currūt ad salutis lauachrū diui-tes & pauperes grās deo agūt in insulis que procul sunt habitantes. Ordinauit presbiteros episcopos consecrauit: & totā terram per certas parochias diuisit ¶ Cō-firmatis in fide omibus cū ad ecclesiam su-am esset regressus refectoriū die quadaz cum fratribus intrauit & vidēs nihil ole-rum vel herbarū mensis impositū vocat fratrem cui fuerat horti cura cōmissa: et defectus causam inquirenti ille ait. Uere pater quicqd porrorū vel huiusmodi sup-erat terre mādaui nec aliqd adhuc aptū esui hortus produxit. Uade inquit sctūs & qcquid inuenerit man⁹ tua tolle & affer ad me. Cūqz iussu epi frater hortū intras-set videt porros aliaqz herbaruz genera nō solum creuisse sed etiā semen produ-xisse. Et grās agēs deo quātū sufficere vi-debatur carpēs ante pontificē mense ap-posuit. ¶ Cū fures aialia ei⁹ abducere ni-terentur taur⁹ quidā quasi in furorē ver-sus illos inuasit & principē illorū prostra-uit & ventrē cornibus perforans animam cū visceribus excussit. Deinde terram vn-gulis fodiens mirabili impetu saxū qd in-uenerat pede pcussit & in tāti miraculi te-stimoniū quasi in molli cera i lapide pes mergitur relinquens in petra vestigium & ob vestigiū vsqz hodie loco nomē. Ma-ne vero sctūs eps mortuum inueniēs a la-chrimis & precib⁹ nō cessauit donec homi-nē viuū & sanū reddidit. ¶ Cogitante me hui⁹ sancti niniani/dunstani/aliorūqz cō

fessoꝝ xp̄i mansuetudinē/pietatē/ꝛ conuersationē:pudet miserie nr̄e/pudet fragilis generatiōis ignauie. Quis rogo nostrū etiā domi ꝗ domesticos ociosa potiꝰ ꝙ̄ vtilia/carnalia ꝙ̄ spūalia i mediū mutua cōfabulatione ꝛ collatione nō pꝛoferret:⸗Oꝛa que ad laudādū deū ad sacra misteria celebꝛāda grā diuina sacrauit quotidie detractionibꝰ verbisq; secularibus polluunt ꝛ dū psalmos aliasq; oꝛationes fastidiunt per hoim opera vana ꝛ turpia tota die discurrūt. Nōne sicut coꝛpꝰ ita ꝛ aīa tota die in motu est/lingua i ocio:⸗Rumoꝛes ꝛ moꝛes hominū impioꝛum in oꝛe versantiū risu ꝛ fabulis grauitas religiosa dissoluitur:negotia regū/epōꝝ officia ministeria clericoꝝ/pꝛincipū altercationes/vita oīm ꝛ moꝛes discutiuntur. Pꝛeter ipm iudiciū nr̄m oīa iudicamus: et quod magis dolendū est inuicem moꝛdemus ꝛ comedimus. Non sic beati confessoꝛes non sic:quoꝛum quieti turba nō obfuit nec meditationē ipediuit iter nec lassitudine tepuit oꝛatio. Ubicunq; enim incedebant aut oꝛatione aut contemplatione seu operibus bonis ad celestia animuꝫ erigebant. Ninianus enim quotiens ab itinere diuertens requiei coꝛpoꝛis indulgebat:pꝛoducto libello legere aut meditationi insistere gratum habebat. Tantam illi gratiam virtus diuina contulit vt etiam sub diuo recūbens ꝛ legens inter densissimas pluuias nihil vnꝗ̄ humoꝛis cui intendebat codici attigisset. Sed vicinis locis aqua circūquaq; irruente madentibus solus cum libello suo ita sub vndis: quasi sub tecti culmine resideret. Contigit aliquando ninianū cū fratre suo sancto plebeia noīe iter agere qui a via quiescendi gratia diuertentes apertis psalterijs sacra lectiōe animos recreabāt. Mox aeris serenitas atris obducta nubibus aquas quas haustu naturali cōceperat de superioꝛibus ad inferioꝛa transmisit. Ceter vero aer instar camere circa chꝛisti famulos arcuatus quasi paries aliquis vndis defluentibus impenitrabilis persistebat. Uerum inter psallendum beatus ninianus oculos a libello detoꝛsit:tactꝰ modicum cogitatiōe illicita etiam desiderio quodam demonis suggestione titillabat. Moxq; ipsum codicem eius ymber inuadens pꝛodijt quod latebat. Tunc frater eius quid agebatur intelligens cum ipsum leuiter coꝛripuisset i se reuersus episcopus erubuit se inutili cogitatiōe fuisse pꝛeuentum eodemq; momēto tempoꝛis ꝛ cogitationem deposuit et ymbꝛem suspendit. Plures interea tā nobiles ꝙ̄ mediocres filios suos viro sancto sacris literis tradunt imbuēdos quos scientia erudiebat/moꝛibus infoꝛmabat/salubꝛi disciplina vitia coercens sobꝛie/pie/et iuste viuere insinuans. Deliquit aliquando vnus ex discipulis sancti viri: et timens disciplinam baculum scti viri cui solebat inniti secum aspoꝛtare non timuit. Et intrās paruulā nauiculā vētis irruentibꝰ quasi subito longius in mari deductꝰ ꝗd ageret/quo verteret ignoꝛans in se reuersus reatū ꝯfitet/veniā postulat/niniani sctis meritis diuinū sibi adesse auxilium pcat. In vno foꝛaminū baculū epi fixit ꝛ mox ad baculi tactū ventꝰ ab oꝛiēte exurgēs nauiculam leui pulsu poꝛtabat. Beatus ꝓ velo ventū excipiebat pꝛo gubernaculo nauem regebat. Et ascendēs adolescens in terrā scti baculū in littoꝛe fixit:rogās deū vt in testimonium tāti miraculi missis radicibus humoꝛeq; cōtra naturā recepto ramos frondesq; ꝓduceret. Nec moꝛa lignum aridum poꝛrectis radicibꝰ ꝛ nouo se coꝛtice vestiens frondes ramosq; pꝛoduxit: ꝛ in arboꝛem non modicam crescens virtutem niniani etiam nūc cūctis cernentibus patefacit. Adijcit insup miraculo miraculū:nā ad radicē arboꝛis fons limpidus erūpens riuulū ductu lon

giori emisit infirmis ob scti merita utilez & salubrem. Hijs atq; huiusmodi miraculis beat⁹ ninian⁹ mirabiliter fulgens ac summis virtutib⁹ pollens ad diem vocationis sue felici cursu peruenit. Sicq; vita perfect⁹/ etate matur⁹ sextodecimo kal. octobris celestia feliciter concendit: sepultusq; est in ecclia beati martini quā ipse a fundamētis cōstruxerat. Quidam de plebe de uxore propria nat⁹ est filius miserabilis utriusq; parētis dolor plebis admiratio/intuentiū horror: quē ɔtra naturā natura formauerat oībus membris in cōtrariū versis. Retrouersis nāq; pedum articulis tali alteri⁹ pminebāt/dorsum vultui coherebat/pectus vicinabat occipiti/curuatis brachijs/manus cubitis insidebāt. Jacebat illa effigies cui data fuerant mēbra sine usu/ vita sine fructu: cui artub⁹ ceteris dissolutis sola supererat lingua. Deferētes eū parētes ad tūbam scti niniani dixerūt. Certe nos fessi & fatigati tristicia affecti & tedio victi tue istum pietati exponim⁹. Nimirū si mun⁹ est debet offerentib⁹ gra: si onus tu utiq; fortior ad sustinendū cui potior virt⁹ est ad subueniendū. Hic igitur aut moriat/aut viuat/aut sanet/aut pereat. Hec vel similia cū lachrimis psequuti relicto ibidem egroto discedūt. Et ecce intēpeste noctis silentio vidit miser aduentantē ad se virū celesti luce choruscū pontificalib⁹ insignijs prefulgentē. Qui tāgens ei caput iubet sanū cōsurgere et deo saluatori suo gras agere. Quo abcedente de graui sompno euigilans paup mēbra singula ad loca naturalia facili motu retorquet. Recuperato vero mēbrorū officio tpis processu attonsus in clericū & ad sacerdotiū pmotus in scti niniani obsequijs vitā finiuit. Duo leprosi ad fontem scti niniani accedētes aqua se abluūt & caro corū mūda tāsicut caro paruuli restituta est.

De scto Odone archiepo & confessore.

Venerabilis xpi confessor odo nobilibus sed paganis parētibus oriundus sicut rosa de spinis floruit vel quasi preciosa de vilibus vasculis aromata processit. Nam ex impia illa danorum multitudine fertur genus habuisse: que olim sceleratissimū predonem hynguar comitata nauali manu in regnum anglorum est aduecta. Hos ille natiuitates principes sortitus & eorū accuratissima educatione ad iuueniles annos translat⁹ festinabat christianorum cōuenticula indesinenter adire: diuinos qui ab eis dicebātur sermones magna animi oblectatiōe audire. Domum enim reuertens que audierat parentum auribus sedulo infūdebat. Super quibus bonorū studiorū primordijs pater impius impie irritat⁹ prohibebat ne omnino christū nominaret: ne paternas institutiones christiane religionis veneratione imutaret. Verū ille prohibentis imperiū penitus despiciens magis ac magis ecclesie limina non desijt terere: diuini verbi intento animo semina percipere & que perceperat absq; pauore domi nunciare. Hinc iterum pater supra humanum modū exasperatus grauissima illum correptione affligit iusq; hereditatis quod ad illū venire debebat subtraxit. Tunc puer exultans in domino q̄ talem pro eius nomine proscriptionem subiret in terra propter quam ascribendum se esse confideret in celo. Dimissis parentibus parentumq; diuitijs nudus & omni mundano decore priuatus aufugit: aditoq; duce quodam nomine ethelelmo qui in domo regis edwini & xpianissimus et inter ceteros optimates prestantissimus erat: postulabat illius se potentia & auctoritate a parētū suorū furore defendi. Qui bona adolescentis indole gaudens nec dignū aliquaten⁹ esse iudicans ut tale dec⁹ paganicis ritib⁹ sub patris iperio deser

uiret: paterno illum affectu suscepit defē
siōe muniuit ⁊ auxiliis necessariis fouit. Deinde greca ⁊ latina lingua magistris edocēdū tradidit quarū linguarū pleris
qꝫ tūc tēporis in gente anglorꝝ vsus erat a discipulis theodori archiepi diffus⁹. Factus est aūt in vtraqꝫ lingua valde perit⁹ ita vt posset poemata fingere ⁊ omino q̄c quid vellet diserto sermone ꝓferre. Post hec baptizatus admonitionē dñi sui vsqꝫ ad subdiaconatū ꝑductus est: in quo gradu per aliq̄t annos ita sctitate vite ⁊ predicationis sinceritate pollebat vt quicūqꝫ illum agnosceret spūs scti templū esse non dubitaret. Dñi sui tādē suasu ad sacerdotii gradū prouect⁹ est. Ex quo tēpoē tam ipe dux q̄ ceteri pene oēs regalis palatii principes in summa eū veneratione habere ceperūt: secreta male acte vite ei aperire ⁊ de hiis emendādis eius cōsilio libenter credere. Suggessit interea dux regi habere se desideriū proficiscendi romam ⁊ sctis apostolis ibi supplicādi. Cūqꝫ licenciatus a rege iter arriperet cōtigit illum ifirmitate grauissima detineri odonem ad se venire facit: oratqꝫ vt ꝑ sui liberatione dño preces effundat referēs se indubitanter credere q̄ nihil ei diuina pietas denegaret quē a puero in magna gratia acceptū haberet. Tūc odo terre ꝓcūbit deoqꝫ cū lachrimis preces fūdit: ⁊ surgens ab oratione calicē vini benedixit domino porrexit quē cū bibisset: redditā sibi oīmodā medelam ꝑsensit. Facta vo peregrinatione ad domū cū gaudio reuersus est. Audiens autē rex que in via per beatū odonem gesta fuerāt q̄uis ipe malus bonos tñ in regno suo habere se gloriāns cum electione totius ecclesie constituit illum sedis que nunc saresberi noīatur epm. Excurso deniqꝫ breui temporis spacio mortuo cantuariensi archiepo ab omibus episcopis odo electus est. Quia eniꝫ regem prauorū esse morū sciebant nec ei⁹ peruersitati vlla contradictione obuiare audebant sperabāt ideo odonē robustius pre ceteris acturū/ superbū regem humiliaturū/ regia stupra dampnaturū: q̄ et sctitate erat laudabilis/ sapiētia admirabilis/ ⁊ ꝯstātia singularis. Electus itaqꝫ ad archiepatū cantuariensem dixit. Nouerit tota britannia me nullo vnq̄ pacto cōsensurum vt in clericali habitu constitutus ecclesie cātuarie presideā cui null⁹ antea qui monachus non fuerat scit presidisse. Missis igit a rege nūciis apud floriacēse mōasteriū abbas cū nōnullis frib⁹ ꝑspe angliā igredit: ⁊ odoni habitū religiōis sctē tradito cū honoē regredit. Mox nāqꝫ suscepto pallio cōtra seuissimū regē seuer⁹ isurgit mulieres adulteras quas plures habebat a liminib⁹ sctē ecclie seqstrauit. Sed cū nec sic q̄dē illas a stupro prohibere potuisset cōprehensas iussit in facie cādēti ferro turpari: sicqꝫ de regno anglorꝝ expelli. Deinde dulcib⁹ siml verbis ac terrorib⁹ regem admonuit vt a tāta se impietate cōpescat: ne dei irati vindictā supra se citius expiatur: ideo q̄ i altiori gradu ruina sit grauior et infirmato capite membra sana esse nequeāt. Itaqꝫ propter sancti huius constantiam boni cognomen accepit eo q̄ a tramite veritatis nec timore nec gratia deflecti posset. Eo tempore quidā de clero cantuariensis ecclesie asseuerare conabantur panē ⁊ vinum que in altari ponuntur post consecrationem in priori substantia permanere et figuram tantummodo esse corporis et sanguinis xp̄i: non verum xp̄i corpus et sanguinem. Quorū ille enormem perfidiam destruere cupiens dū quadam die in cōspectu populi missam celebraret: fusis ad deum lachrimis dei clementiam postulauit: vt ad expellendos hominum errores diuinorū misteriorum declararet proprietatē. Cumqꝫ ad confractionem ventum fuisset cōfestim inter manus pontifi

cis fragmenta corporis xpi sanguine ma nare reperit. Stās itaq3 pontifex et pre gaudio vberes lachrimas fundens innuit astantibus ministris vt illi propius ac cedant q nuper in fide titubauerant. Qui in tantarum rerum consideratione paue facti exclamauerut O inter hoies felicissimu cui hodie filius dei semetipm in carne dignatus est reuelare. Exora psul sanctissime vt in pristinā formā sanguis presens cōmutetur ne nos ppter infidelitatis errorem diuina vltio sequatur. Orauit ergo et respiciens ad aram vbi dimiserat sanguinem reppetit vinū. Cū autē ecclesiam suā cui preerat reparare vellet deprecatus est dnz vt quousq3 opus inceptum ɔsummatū fuisset nulla infusio imbriū aut vis ventorū infra parietes ecclie descenderet que clericos a diuino ope prohibere posset: factūq3 est vt in trib9 continuis annis quib9 eccl'ia edificaret nō tm infra ambitum eccl'ie sed nec itra muros totius ciuitatis pluuia aliqn descēderet. Cum aūt rex edwin9 libidini dedit9 post officiū ecclesiasticū vna cū epis et magnatibus iam pransus die quadā sederet subito exiliens relictis oibus in secretiorem camerā se cōtulit: duar feminar illic eū operientium stupri ardore succensus infandū consortiū expetijt. Que res considentiū mētes magni pudoris merore deiecit. Habito aūt inter eos colloquio miss9 est abbas dunstanus regē ab illicitis amplexibus abstrahere et ad regiam sedē inter principes reuocare. Et factum est ita. Eapropter turbatus rex dunstanū spoliatū exilio dāpnat. Jcciroo eni odo vbi eū nec admonitionibus suis se velle corrigere videt: vnā de dictis mulierib9 qua rex frequenti9 abutebatur missis militibus a curia regis in qua manebat violent ab duxit et eam in facie deturpatā ac candēti ferro denotatam in hiberniā exilio detrusit. Erat enim sanctus odo oim iniquitatū inflexibilis aduersarius: nō huc alicui9 gaudij secularis illecebre non hominū mine/ nō cuiuslibet dampni perpessio poterat a rectitudine deterrere. Rege tandem edwino pro suis criminib9 eliminato: edgarus frater eius super totā angliam rex consecratur. Cum aūt dūstanum in epm Wigorniensem cōsecrare deberet hoiem qui ad Wicciorum pontificatum promouendus aduenerat in pontificem cantuariorū scti spūs operatiōe promouit. Super quo a circūstantib9 cur sic ageret inquisitus: scio inquit filij scio qd operetur in me deus. Et hunc quidē Wigorniensis prouincia me viuente pastorē habebit: sed tota britannia me defuncto eodem rectore gaudebit nec eni lege sancti spūs donū stringi potest. Sctūs tandem odo in senectute bona virtutibus et opib9 bonis plenus: relicto seculo celestia penetrauit quarto nonas Julij Post cuius trāsitū obtinuit locū summi sacerdotij elfsinus Wētan9 eps data pecunia pncipib9 q primi erāt in domo regis edgari Nā et ante odonē magna ad rapiendum sacerdotiū cupidine agebatur sed proborū constantia epor a pposito decidit. Cū vero die aduent9 sui cātuariam solēpni processione susceptus fuisset accessit ad sepulchrū scti odonis stāsq3 sup illud ita deficto exprobrae nō timuit. Jnepte senex ecce tu mortu9 es et sub tellure putridus iaces: te viuēte summ9 anglorū pōtifex esse nō potui te obeūte fact9 sum qd olim esse cōcupiui et inde male ac decrepite senex nllas gras habeas: qz si vltra viuere potuisses mihi habitū honorē concedē noluisses. Et baculo tūbum sancti percutiens stulto furore accensus īn recessit. Eadem nocte apparuit sctūs odo custodi ecclesie saluatoris vultū lacteū habēs vestimentū vero rosei coloris ita dicens. Surge et dic elfsino epo. Hec mandat tibi seruus xpi odo. Non sum mortuus sed viuo

regi meo omnipotenti deo atqz vt hoc certissime experiaris: noueris qz sicut tu me viuente ad archiepatum peruenire non potuisti ita per me nūc in celesti regno viuentem inuasum honorē in pximo pdes Et qm hesterno die me verbis exprobrasti baculo tuo sepulchrū meum percussisti: predico tibi qz mare transfretabis/alpes ascendes sed pallium non obtinebis. Cūqz illi ter sic apparuisset et ille cuncta epo retulisset: ille que audierat paruipēdens verba inepte dicebat esse ꝯminationis. Demū vt in vita sancti dūstani habetur inter alpes niuib⁹ conclusus misere vitam finiuit. ¶ Narratio

Circa annū dñi octingētesimū quartūdecimū cū ludouic⁹ pius imperator quēdam fredericū ad traiectensem pmouisset sedem: rex ipse primo ordinatiōis die ad dexteram epi sedit in prandio monuit qz presulem inter cetera vt recentis pfessionis memor antecessorū suorū cōstantiam sequens sine acceptione personaruz vera proponeret ac cōtemptorib⁹ penaz infligeret. Cui eps. Recte mecū agis dñe rex qui pfessiōis mee teneritudinē sanctis aias hortatibus sed ne grauet queso maiestas tua soluere qd anim⁹ me⁹ diu volutauit vtrū piscem hic appositū honest⁹ sit a capite an a cauda aggredi. Rex aūt prepropter⁹ ꝛ qtū se inuiscasset nesci us a capite inquit. Et ille. Sic dñe anguste te decet vt fides xpiana te primo de tuis erratib⁹ cōpescat: ne subditi audeant spernere qd te viderit tolerasse. Renūcia igit incesto mrimonio qd cū illa inditha cōtraxisti. Qd quidē dictū rex lz mest⁹ tolerauit. Sermo in latū volās aures ecclesiasticoꝝ in tm exulcerauit vt cōsilio sup hoc acto rex ipe soluto cōnubio seipm deponeret ꝛ in ergastulo cōtraderet: femia in monasterio detrusa. Mediāte postremo epo pfato aplice sedis pietate decretū est vt in dicta pnia legitimo decetero vtere⁊ cōnubio. Impatore remissa libēt iniuria: mulier p duos satellites episcopuz prefatum sacerdotalibus indutum post missam celebratam occidi fecit.

¶ De sancto Odulpho confessore.

Tempore ludouici pijssimi augusti erat vir quidā venerabilis ex nobili prosapia francorū oriūd⁹ noie bodgis de quo filius deo accept⁹ nomine odulphus procreat⁹ est. Qui ablactatus sacre eruditionis tradiꝭ studijs ꝛ sctis ac deo deuotis doctorib⁹ cōmendaꝭ erudiendus. Creuit eni sapientia ꝛ etate ac sctitate puer venerabilis ꝛ relictis propinquis ꝛ amicis apud traiectum opidū a sctō epo frederico cū magno honore suscipitur ꝛ cū ipo diu manēs in vigilijs per uigil/in ieiunijs potens/in oronib⁹ sedulus/in sacra lectiōe extitit studiosus. Cōtigit eni vt frisones viri feroces ad tanti erroris dementiā deuenirēt: vt dict⁹ eps nec per se nec p archidiaconos ad viā veritatis reuocare eos posset. Vñ traiectū literas direxit ꝛ sctm dei famulum deuote poposcit vt sine mora ad ipm festinaret. Ad quē cū venisset cepunt per ecclias verbū dei pplo pdicare donec hoies velut lupi rapaces salutari dogmate i māsuetas ꝯuerterēt oues. Sctūs igiꝭ odulph⁹ rogatu epi ibi manēs: pplo vite vbū pdicare nō cessabat. Nil terrenū i hac vita curabat vt deposito carnis onere pmia eterna accipe i celis mereret. Spū vo pphetico plen⁹ vētura qsi iā facta cerneret pdixit. Senectute demū grauatus ꝛ baculi sui oblit⁹ ad ecclam die quadā prexit ꝛ istin ctu iimici cella ei⁹ cū oi supellectili sua in flāmaꝭ Quo audito fusa cū lachrimis ad deū prece incēdiū ꝯtinuo mansuescit nec vltra pualuit: cellā solūmō quā iuaserat cōbussit baculo illeso. Eundē post obituz ei⁹ baculū sup sepulchrū ei⁹ frēs fixerūt

qui in loco ubi fixus fuerat usqȝ ad tēpora beati radbodi epi perdurauit. Febre tādē correpť in oī sctitate presentē vitā deserēs celestia penitrauit pridie Id' iunij et tāta illic miri odoris aspsa ē fragrātia ut oēs qui illic aderāt inestimabili suauitate replerent. Accidit eni tpe canuti regis anglorū & dacorū q quidā viri ossa sācti odulphi auferētes mira audacia lōdonias transtulerūt. Ea tēpestate allward' eps londoniēsis eccliaȝ eueshamēsem regebat qui cū intellexisset reliqas scti odulphi londonijs aduectas cētū libras vendētibus dedit sicqȝ iestimabilē tezaurū gloriose acqsiuit & cū magno honore ad eueshamēsem eccliam aduexit. Tpe frederici epi tractēsis beatū odulphum altari assistere cōtigit & ecce iuxta altare astitit ei angel' dñi talia sctō viro annūciās. Festina inqt vir dei veloci' missā finire & sicut astas sacerdotalib' vestimētis indut' sctm calicē manib' tenēs ad mare cōcito gradu ppera illicqȝ nauē inuenies que te traiectū recto tramite deducet. Nisi ei festinās illuc citius veneris traiectensis pōtifex more solito missam solēniter celebrabit. Qđ si ausu temerario facere presumpserit diuino iuditio pter pctm qđ nocte cōmisit diabolo tradit' miserabilit in infernū sepeliend' suffocabitur. Hec angelo dicēte genuīsqȝ pcti seriati innote scē te: sctūs odulph' mox sicut iussū fuerat calicē manib' ferēs sacerdotalibusqȝ vestimētis indut' ad mare nemini quicqȝ dicēs cōcito properabat & nauē ascēdēs sine aliquo remorum aut nauis gubernaculo ad traiectense littus appulsus est: iuenitqȝ epm cū nimia pompa ad missarum solēnia se preparantē. Uidens aūt eps beatum odulphū sacerdotalibus indutū calicemqȝ manibus tenentē prope assisteret: admirans ait. Quid tu inquit bone odulphe tam inspatus & tam inopinato modo paratus tam festinus hac die aduenisti? Et ille. Necessitate quadā pmaxima coact' dñe pr̄ vraȝ sctitatē tali mō expetij Uocāsqȝ epm seorsum visionē angelicā oēm qȝ rei veritatē sibi ex ordine pandit: quoniam in eadē sctissima nocte paschali cuȝ quadā sanctimoniali ppria videlȝ sorore peccasset. Qđ audiens eps & vltra q̄ estimari possit dei iudiciū expauescēs iussit vtm odulphū missam solēniter celebrare Postea aūt condignam penitentiā a sancto odulpho sibi iniunctam explens epatum reliquit decem annis exilium pass': omibusqȝ suis icognitus beato odulpho cura pastorali commissa. Elapsis vero decem annis prefatus pontifex fredericus sancti spiritus operante gratia apicē pōtificatus & tanti ordinis admirandā sanctitatem vt crebra ipsius testantur miracula obtinere meruit.

De sancta Ositha virgine et martire.

Beata ositha virgo et martyr ex nobilissimis anglorū natalib' originē duxit. Erat aūt filia frithewaldi regis et Wilburge filie regis pēde merciorum. Traditur aūt virgo ositha bonis informāda morib' sctē modwenne abbatisse que iuxta siluam que arderna dicitur duo construxerat monasteria vnū in loco qui polles woxe h dicitur/aliud in mansione que streueshal nūcupatur. Horū alterū sibi elegit orationibus intēta: reliquū concessit beate edithe sorori regis alfridi ob sanctitatis meritum sibi familiariter dilecte que in congregatione sanctarum virginum mater et custos effecta est. Huic aliquamdiu herebat adolescentula dei ancilla Ositha a sancta modwenna abbatissa commendata. Cum itaqȝ hiberno tempore contingeret beatam editham cū iusdam codicis inspectioni vacare disposuit sctē modwēne comunicarē ea q̄ lectiōi

vtilia in eo aduerterat. Uade inqt ositha ⁊ defer volumẽ istud ad dñam et matrē nostram modwennã in eo forte aliqđ sancte cõtemplationis et edificatiõis exẽplũ poterit inueniri. Que accepto libro cum ad quẽdam pontem ligneũ peruenisset: vi ventorũ in pontis fastigio impulsa de orsum lapsa corruit ⁊ ĩpetu fluminis rapta in momẽto absorpta est. Elapsis aũt tribus diebus angelus dñi modwẽne in cella oranti apparens dixit. Uade cũ festinatione ad fluuiũ aliquid ibi necessariũ operatura. Que cũ peruenisset ad fluuiũ inuenit ibi editham virginem puellã osttham queritantem. Quam abbatissa velut expauentem cõsiderãs ait. Quid ẽ soror: Recta ne sunt omia: Illa respondit. Ecce inqt tres dies sunt dña ex quo trãsmisi osithã ad te ⁊ veni querere quare nõ regrederetur ad me. Nunqđ nõ apud te est: Et illa. Uere inquit non vidi eam nec venit ad me. Et interrogati pastores si puellam vidissent dixerunt. Nudiustercius puellam pontem ascendere vidimus: sed quo abiit aut quo deuenit nimirũ curaꝫ agentes de pecoribus ⁊ ad alia intenti penitus ignoramus. Quo audito sctã modwenna ait ad edithã. Deprecemur soror charissima dñm vt meritis oĩm sanctorũ suorum restituat nobis in hac hora puellam perditã vt videamus ⁊ cognoscam⁹ eius mirabilem potẽtiam et collaudem⁹ ĩperpetuum misericordiam suam. Cum igitur ad terram inclinate diu cum lachrimis ambe orassent modwẽna ab oratione surgens clara voce tribus vicibus exclamauit. Ositha/ositha/ositha in noĩe sancte et indiuidue trinitatis veni foras: et de hoc flumine in quo submersa es p virtutẽ potestatis ipsius vite restituta sana et incolumis emergas. Necdũ plene verba finierat virgo sancta: et ecce puella de fluuio cum volumine illeso prodiit: ⁊ trina vice sermone absoluto respondit. Ecce ego/ecce ego/ecce ego dña mea. Quam sancta modwenna cum magna exultatione suscipiens et gratias imẽsas deo agẽs edithe illam reddidit ⁊ retento secum volumine ad cellam remeauit. Locus aũt ille ab euentu nomẽ sortit⁹ ab incolis nunpole appellatur. Uerũptamen monialis tũc non extitit licet nigro pallio illã tunc amictam fuisse credatur. Post transitũ vero sancte modwẽne beata ositha ad parentes reducta virtute et moribus quotidie ꝓficiebat: Cumqꝫ nubilis temporis processu esse conspiceretur: rex quidã orientalium saxonum sigherus noĩe parentes puelle sollicitãs virginẽ sibi petiit dari in coniugem. Que cũ a parentibus cõmoneretur assensum prebere eorũ blanditiis fauere recusans aĩo et actu virginitatis sibi placere puritatem insinuauit. Renitens tamen et inuita dicto regi nuptiis regali apparatu instructis despõsata traditur. Affect⁹ vero et desideria sua sponso suo celesti commẽdans cum orationis instãtia preces deo deuote fũdebat: vt a virili cõcubitu eam immaculatã cõseruaret. Cumqꝫ multorum dierũ euolutione regis desiderium laudabili fallatia ⁊ mktaꝝ occasionũ oportunitate viri sui desideria reprimeret eo ardenti⁹ quo de virginis voto min⁹ instruct⁹ erat ad cubiculi secretioris locum rex virginẽ iussit introduci vt diutius affectato concubitu vteretur. Affuit interea nutu diuino nũcius dño suo rumoris solatia insinuans: ceruum habitu corporis ⁊ forma spectabilem pre foribus atrii regalis discurrere. Sicqꝫ rex intactam deserens reginaꝫ adiunctis sibi venatorib⁹ ad ceruum persequendũ perniciter aduolauit. Regina vero quasi a naufragio erepta: liberatori suo xp̄o gratiarũ actiones referebat. Missitqꝫ festinanter lr̃as oriẽtaliũ anglorum ep̃is: ecce videlꝫ ⁊ bede wino viris religiosis mẽtis sue desideria exprimẽtes. Que

festino gressu ad eã accedentes religiõis habitũ tradiderunt: ⁊ velo sibi imposito monialem consecrarunt. Rediens vo rex post aliquot dies a venatione ad visitãdã reginã alacriter properabat. Cũqꝫ eã habitu sctõ indutam ⁊ voto diuino cõstrigi aduerteret merore ⁊ mesticia concuss9 est Nolens tñ amorem in odium cõmutare reginã proposito suo insistere sustinuit licet inuitus. Cõstructis edificijs religioni cõpetentibus dedit ei rex in possessionem villam chichẽsem. Regina vero cũ associatis sibi virginibus sacris vite austerioris propositũ aggreditur/ morũ disciplina/ silentij rigore/ ⁊ cõtinentie cẽsura singulas ĩformãs verbo ⁊ exemplo ad amorem celestium ⁊ mundi contemptũ indesinenter accendebat. Cũqꝫ in dei famulatu aliqͣdiu desudasset humani generis inimicus ⁊ virtutũ exterminator diabol9 beate osithe conuersationi inuidit ⁊ quã proficere de die in diem cõsperit a via sctitatis aduertẽ studuit. Satellites itaqꝫ suos ad euersionẽ sacre virginis destinauit ⁊ de finibus dacie filios perditionis fidei ⁊ pietatis ignaros ad depopulandã oriẽtalium anglorũ plagã excitauit. Hui9 gẽtis barbare cõsuetudo fuit piratica exercere/ xpianorũ cede delectari/ rapinis inhiare/ ociũ inane estimabãt quotiẽs a sceleribus ⁊ operib9 impietatis man9 continerent. Anno igitur dñi sexcẽtesimo quinquagesimotertio mense octobris gentilium caterua a dacorũ partib9 nauib9 aduecta apud orientales saxones in villa q̃ dr chiche appulsa ẽ. Qui de nauib9 egressi rapina et incendijs christianos seuiendo aggressi sunt. Ille vero qui inter sceleratos primus erat cũ conditionem beate osithe requisisset intellecto qđ xpiana esset precibus et muneribus ad ydolatriaꝫ cepit eam inclinare subiciens minas nisi deorũ venerationi quos colebat consentiret verberũ ⁊ vulnerum crudelitatẽ cõminando eã sibi inclinare parabat. Virgo tamen beata blanditias respuẽs ad minarũ asperitatem imperterrita suppliciorum sibi iminẽtium dispendia non timebat. Unde princeps eius constantiam attendens ⁊ deorũ suorũ iniuriã non ferẽs: capitali sentẽtia in illam promulgata ad decollandũ caput humiliare cõpulit. Sicqꝫ capite amputato mox virgo erigitur: ⁊ caput in terram collapsum manib9 arripiens recto gressu firmis vestigijs progrediens vsqꝫ ad ecclíam aplorũ petri ⁊ pauli a loco passiõis quasi per tria stadia distantem angelico ductu peruenit. Cũqꝫ ad ostiũ ecclie subsisteret obseratũ manibus cruentatis quasi vt sibi aperiretur: ostiũ pulsans sanguinis vestigia in eo reliquit ⁊ ibidem ad terram cecidit. In loco aũt vbi gloriosa virgo capitalem subiit sententiam fons lucidus erupit varijs morborum generibus sanitatem prebẽs

Audito aũt virginis sãcte martirio: pater eius frethewald9 rex ⁊ Wilburga vxor eius precipuo desiderio estuabãt vt vl truncati corporis pignore penes eos deposito consolati doloris iacturam redimerent. Cũqꝫ corpus sancte virginis ad eos allatum esset in ecclesia de aylesbiry cum magno honore in locello plumbeo collocarunt. Peractis autẽ multis post hec in eodem loco meritis sancte virginis miraculis: cuidam fabro ĩ visu apparuit dicens. Surge ⁊ vade ad ecclesiam ailesbirie ⁊ tollens loculum illum plumbeum: in quo sunt ossa mea ⁊ equo caute imponens ad ecclesiam chiehensem deferre nõ differas. Et ne de labore tanto diffidas: eum iter aggressus fueris in vie labore ⁊ sarcine sudore releuatrix ero ⁊ adiutrix. Post trinam vero apparitionẽ nocte quadam nactus oportunitatẽ ecclíam ingressus excubantes sopore grauatos inuenit loculum plumbeum de terra euulsum: equo imposuit ⁊ abijt. Mane facto euigi

lantes custodes excitatis cõuicanijs platearum diuerticula ⁊ callium secreta cõpendiã rimant̃. si forte quem perseq̃bant̃ ꝯprehendere possẽt. Cũq̃ faber ille hoim cateruã appropinquare cõspiceret: fusa ad deum ⁊ ad virginem sctãm prece persequentes eum mẽtis alienatione oculorumq̃ stupore mirabili percussi ad ꝓpria vacui redierunt. Faber vero cũ reliquijs sctẽ virginis cũ ad eccl'iam chichẽsem peruenisset: mauricius londoniensis eps̃ in scrinio precioso reliquias sctãs cũ honoꝛ̃ collocauit ⁊ roffensis eps̃ ibidẽ presens a graui qua detinebatur infirmitate curari meruit. Cum quidã naute q̃dã frustũ marmoris de porticu ecclesie sctẽ osithe clam secum auferrẽt: nauicula in qua frustũ erat positũ velut terre fixa immobilis erat donec reatu cognito frustum illud ad eccl'iam de qua erat ablatum attulissent. Clericus quidã voto simplici in monasterio sctẽ osithe virginis habitum religionis suscipere spospondit propositumq̃ arridente fortuna differens ad extrema vite morbi grauat⁹ molestia deducitur. Cui sctã apparens ositha ait. Quid est ꝙ tam solicite me inuocas? Nunquid meministi quid tibi fecerim quarto anno iam elapso? Cũ egrotares morti vicinus cũ satisfacerem huic prouincie imminente mortalitate ⁊ ipetraui a dño meo ihesu xp̃o vt visitaret populũ meũ tunc dominum pro te rogaui ⁊ ab infirmitate tua liberatus vite conuersionem promisisti: ⁊ ex tunc de malo in pei⁹ victitasti. Qua igitur fronte luchris ⁊ nugis curialiũ deditus me inuocare presumis? Cũq̃ emẽdationẽ vite cũ lachrimis spospondisset: illa vultu hilariore illum intuẽs ait. Misereor tui si tui ipse misertus deo seruire vel sero volueris. Eius vero tactu sanatus habitum religionis suscepit ⁊ deuote deo seruiens in priorem sancti bartholomei londonijs electus est. Mulierem cõtractam erexit/iuueni muto et surdo loq̃lam et auditum reddidit: et multis alijs opem eius in sua infirmitate implorantibus salute recepta subuenit. Puella quedam officio brachij ita priuata vt lateri inseperabiliter adhereret cum meritis sctẽ osithe sanata perfecte fuisset votũ continentie commisit processu tamen temporis cum quodã iuuene matrimonium cõtraxit. Cui sancta ositha apparẽs cur temerario ausu vota que distinxerũt labia sua rupisset spurissimum cõiugiũ improperando redarguit ⁊ ꝯpedum vinculo inuisibili pedes eius arctius cõstringebat: vt pedẽ pedi subiectũ diuellere non valẽs officio pedũ prorsus destituta vltionis diuine flagellam sentiebat. Meritis tandẽ sctẽ osithe sospitati reddita correctiori vite de reliquo studuit adherere. Mulier q̃dam pedum officio multis annis destituta cũ a custodib⁹ ecclesie sancti edmundi tanꝙ̃ obprobrium hoim ⁊ plebis abiectio proijceretur: quidã vultus venerandi in visu ei apparens dixit. Mulier q̃d hic moraris? Frustra hic expectas quod petis: Surge alias tibi querenda est salus quã efflagitas. Et illa. Quis es dñe? Ego inquit sum seruus dei edmundus vade ad eccl'iam sctẽ osithe vt sanitatem perfectã consequi merearis. Quo cuꝫ peruenisset dolore mẽbrorũ q̇escente sanata surrexit.

De sancta Osmanna virgine.

Beata virgo osmanna clara stirpe ac regali hiberniensiũ progenita mandatis domini a pueritia tacito corde credebat ⁊ quasi aurũ electũ ꝓbata suis parentib⁹ cum essent gentiles eaꝫ cogentibus ne xp̃icolis crederet: obiurgãter obstabat dicens. Cur insana gens vestris mutis idolis nil obesse nec auxiliari valentibus me dei cultricem caput incli

nare cōpellitis legesq3 prophanas exerce re iubetis? Nō audientes parētes ei⁹ stupebant atq3 alter ad alterū dicebat Quid dicem⁹ de illa iam fidei nr̄e penit⁹ obstāte? Cū aūt tandē viderēt beatam virginē a via veritatis nolle separari eā cuidam nobili i matrimoniū dare volebāt vt gaudio vacaret ⁊ xp̄ianos odio haberet. Nō illa intelligēs parentes ⁊ patriā dereliqt ⁊ assūpta secū ancillla nōie aclitenis trāsita mari in siluā iuxta ligerim fluuiū ab hoim habitatione remotam domūculam ex folijs ⁊ frondib⁹ fecit: ⁊ radices herbarum ⁊ folia in cibū sumpsit/ vestes ex iuncis ⁊ lōgiorib⁹ herbis sibi fecit. Post hec vero dū quidam venator pontificis cum multitudine canū aprū insectaret aper ille ad beati osmanni habitaculū pueniēs ante pedes ei⁹ quasi miam petēs se pstrauit. Quē cū venator adueniēs cultello occidere vellet: nulla gladij acies cutem ei⁹ penetrare potuit. Quo viso ad ep̄m pergens se magica arte a virgine delusū fuisse asserens: cuncta que viderat studuit enarrare. Pergente illic ep̄o cū turba mlta inuenta est ab eis virgo sctā orans ad dn̄m prona. Cūq3 illam oīa prestigia ⁊ ydolorū culturā detestari et conuicia gēti increduli inferre viderent ep̄s sic eam alloquitur. Credo te virgo apprime dei baptismo obedire atq3 xp̄icolis ⁊ prophetis indesinenter credere. Quod statim vt illa audiuit dixit: nihil in mundo se magis q̄ baptismū affectare. Tūc gauisus ep̄s de responsione illius ait. Dei templū Osmanna deo ⁊ eius angelis atq3 archangelis omnibusq3 deum diligentibus amica eris lauachrum suscipiens regenerationis. Cūq3 cathecumina fieret virgo sancta: vir quidam cecus lumē oculorum recepit. Tradidit autem ei episcopus quendam agricolam qui edificaret sibi ortum vnde virgo haberet ad vescēdum. Quod videns diabolus agricole quodam mane apparuit dicens. Homo quid queris aut cui seruis quid vtilitatis de tua dn̄a cōsequeris? Si mihi volueris obedire tibi aurum et agentum ⁊ quicq̄d desiderat anima tua dabo. Et ille. Si inquit hec vera esse scirem tibi obedirem et crederē. His dictis: accedens temptator osculatus est agricolam precando vt alterum alteri fidem daret sibiq3 consulens vt frequenter sue domine conuicia inferēdo eam ad iracundiam prouocaret. Cum igitur recessissent se inuicem osculando dicentes sequenti die iuxta fontem inde nō longe decurrentem se visuros ⁊ iterum mutuo loquuturos: mox agricola reuersus domū maligno spiritu vexatus cepit amittere visum. Cumq3 sacram virginem per domum oberrans videre non posset clamare cepit ⁊ dicere. Domina mea ab homine iniquo illusus sum ⁊ ante conspectum tuum grauiter me peccasse confiteor. Cui illa miserta ait. Renuncia drachoni pessimo mundum circueunti ⁊ quem deuoret perquirenti vt dominus ihesus christus misereatur tui. Qui respondit. Uirgo beata tuis meritis et orationibus credo me liberandum ab iniquo. Tunc illa ad deū preces fundens illum perfecte sanitati restituit. Mute cuidam loquelum reddidit ⁊ varijs infirmitatib⁹ suis meritis medelam adhibuit. Filius regis hispanie nomine eclotomus: ea que necessaria erant pauperib⁹ errogabat xp̄mq3 a pueritia ⁊ oēs xp̄icolas diligebat. Quod vidēs mater eius affronisia que erat pagana dixit ad eum. Si amplius christum colueris: añ diē crastinā morte morieris. Qui hec audiēs mot⁹ pre ira matri sue maledictionē p maledictiōe intulit: ⁊ ptinus ob hoc loquelā simul ⁊ visum pdidit. Mr̄ vero p dolore filij adeo mentē consternata est vt in insaniam verteretur. Quidam interi sacerdos nōie remigi⁹ de partib⁹ in qb⁹ sctā osmāna degebat veniēs dixit ad illos

Si facere nō docerem velletis vobis pro desse posset. Cui rex ait. Si vxori mee et filio possis conferre salutem mee telluris epm vel certe participē medietatis regni mei te constituā. Cui sacerdos. Si ad sanctam osmannā virginem cum vxore et filio accedere velis ipsa mediante restituta vtriqz pstina sanitate gaudebis. Rege itaqz cum vxore et filio et multo comitatu ad locum virginis properante et eam salutante virgo sancta dixit. Quid queritis? Cū qz illi dixissent q nihil aliud q̄ salutē eorum quos torqueri videbat quererent: cōfestim hoc dicto restituta est sanitas tā regine q̄ filio. Hijs autem et multis alijs chorusćans miraculis btā virgo osmanna tandem feliciter migrauit ad xpm q̄nto Id9 septembris. ¶ Narratio.

Vir dni entices vt ait vincentius decurso vite sue stadio circūstantib9 fratribus emisit spiritū. Et cū ab eius discipulis ex equle pararentur viu9 resedit dicēs. Deo gras. Sciatis quia in hijs quadragita annis vnū tantum diem non memini me cibum sumpsisse nisi prius fleuissem. Hodie aūt sublato merore consolatus est me deus et inter choros angelorum tribuit mihi requietionis locum. Et hec dicens i pace requieuit. Quadā nocte cum pastores equorū odonis abbatis cluniacensis obdormissēt et frater quidā peruigil in oratione persisteret: fur affuit raptūqz equū ascendit et fugit. Predictus vero fr malluit equum perdere q̄ silentium rūpere. Facto aūt mane viderūt emin9 furē vno in loco affixum super equū sedere. Quem apprehendentes pastores vinctum patri odoni miserunt qui ei quinqz solidos argenteos dari precepit dicens iniustū esse eū absqz digna mercede dimittere eo q p totius noctis spaciū multū sustinuisset laborem.

¶ De sctō Osmundo Epo et confessore.

¶ In cōmemoratiō scti osmūdi Lectio .i.

Ommemorantib9 nobis sedula deuotionis merita beatissimi cōfessoris osmūdi libeat tāte sctitatis normā ex ordine cōtemplari vt parit domino annuēte collibeat mores ac vitā ipsius pro nostris virib9 imitari. Proponimus igit tibi primū o nobilissima idoles iuuenū i osmūdi nri auspicijs ducēte adolescētie tue felix ac expeditū itinerarium. Audi ergo cū eo libent precepta pcm: vaca scolis/fuge petulantiā: itaqz audacter semp tn sub timore dni induere fortitudinem tuam. Cūqz in virū odoleueris tecqz sors collegio forsā militari ascripserit habes hūc magrm militū patronū iuste bellantium: sub quo disces militare non esse pctm dū ipsius more deo religionē/principi fidelitatem/ptie custodiā prona mēte reddideris. ¶ Lectio secunda.

Accepim9 iam tanti patris exēplo istructionē rei militaris deinceps quid virum dei deceat audiam9. An iudicē aut assessorem cōstituit te popul9 tuus. Ergo quasi vnus ex eis non te attollas/ nō superbias/nō minorem cōcutias. Ita magnū iudicaturus vt paruū nollis acceptor eē personarū. Porro iste sctūs iā et nataliū iure regio sanguine/seculari sqz pollicie prerogatiua principis latere quotidie honorari promeruit: a plebeis tn questib9 pupillorū ac viduarū lachrimosis aurem pietatis non auertit. ¶ Lectio tertia.

Quid sacerdotiū ei9 repetim9/ quid elemosinas/q̄d eccliarum clericorūqz dotes: q̄d oīm prsus abiectionē tpalium cōmēdam9 ista mire sctitatis sue inditia sunt. Quare in summa recensentes toti9 vite seriem tāti confessoris plane recognoscim9 q ei tpe duxit eū dns per vias rectas deditqz illi scientiam sctitatis qua regnū dei dignissime mereretur. Tādem vbi i vinea dni operator assidu9 mltiplicatis talētis

fidelissimꝰ seruus probatus est iussus in
trare in gaudiū dñi sui tradidit celo aīaꝫ
terre corpus miraculis gloriosum oīs hu
mani languoris indeficientē ac expeditis
simā medicinam. Prestāte eo quē cōstan
ter cōfessus est dño ihesu xp̄o: q̄ cū patre &
spū sctō viuit rex & sacerdos ieternū amē.
¶ Sequūtur alie lectiōes de eiusdē. (L.j.
Preuenimꝰ dudū noua solēnitate
dies natalitios saluatiōis btīssimi
presulis osmūdi festiuū celebrādo natalē
iāqꝫ illucescēte nobis trāslationis sue ve
nerāda celebritate quasi nouā eiꝰ in mū
dū natiuitatē cū pleno cleri ac plebis iubi
lo solēniter renouamꝰ. Hodie nāqꝫ deuo
ta mater sarisburiensis ecclesia dulcissi
mum alumnū quē intra sua viscera plu
rimo annoꝝ defluxu ab humano aspectu
recondidit: hodie glorioso eius corpore in
sublime trāslato desideratā diu gentibꝰ
palam profudit in lucem. Et quem quon
dam vt granū mortificatū cadēs in terrā
suscepit deinceps multiplici miraculoꝝ
fructu grauidata: hodierna tandē die ap
to vtero edidit sctōrūqꝫ cōfessorū collegio
apl̄ica pridē auctoritate asscriptū sub ve
neratione cōgrua demonstrauit. ℞. Pre
sulis edmundi celebremus festa iocundi:
qui pius prudēs humilis sobriusqꝫ pudi
cus. Expletis curis iteauit gaudia lucis.
℣. Auxit per merita sibi tradita q̄nqꝫ talē
ta. Expletis. &c. ¶ Lectio secunda.
In sacre trāslatiōis festiuitate assistimꝰ
ꝯtū nouiter mūdo exortum sanctū reue
rentes natiuitatis vocabulū vsurpamꝰ.
Sed quorsuꝫ forsan obijcitur spectat hec
rerū cōfusio. Quid sibi vult in rebus va
rijs tam patens abusio noīm: Rursum si
stupendū videbatur principi iudeoꝝ ho
minē nasci cum sit senex: qua fiducia du
camur credere ex vtero natum ac demuꝫ
fonte renatum post mortem renasci. Ue
rum si in hac re proprietates discurrere
docuerimus propaginis naturalis facile
transumentium licentia persuasum rei
arbitramur iam misteriū apud nos agi
diu expectate natiuitatis. Aggrediamur
igitur diligēter euiscerare perabolā istā
interimqꝫ quoniam presenti die prolatis
almi viri reliquijs ad gloriosum in q̄ pau
sat scriniū quasi ad tripudia noui partꝰ
ꝯcurrimꝰ: delectet queso delectet profeste
minus sedulo intermiscere organa diui
ne laudis. ℞. Ecce sacerdotē cuiꝰ pruden
tia sanctum Suffulsit: tēplum xp̄i stabi
liuit & edem. ℣. In vita placuit dño ple
bem bene rexit. Suffulsit. ¶ Lectio.iij.
Ut ergo a primordio cuiusuis generati
onis initium sumamus oportet vt postq̄
intellexerimus matrem huius fecūdi ger
minis ecclīam sanctam in cuius visceri
bus deuotissimuꝰ presul requieuit huma
tus deum quoqꝫ qui solus secundum apo
stolum administrat semen tā egregij re
pullulaminis patrem credamus. Cuius
immensa bonitas vbi de spiritu beatissi
mi patris nouo inter superos collato tūc
celum ditauit: volens et in terris de mor
tificato grano fruuctum facere exijt semi
nare semen suum spargēs in terra bona
hoc semen magne vbertatis corpus vide
licet sanctissimi viri miraculis copiosuꝫ.
De quo semine prophetam non immeri
to loquutum fuisse putandū est: cum vi
rum metuētem dominum in psalmis de
scripsit. Beatus vir inquit qui timet do
minum: in mandatis eiꝰ volet nimis. Po
tens in terra erit semen eius. Potēs vti
qꝫ erat hoc semen: dum intra oculta sub
terranee matricis receptacula voluebat
Potens inq̄ ad demones abijciendos: po
tens ad morbos depellendos/ potēs q̄deꝫ
suo suffragio ac nostris q̄tislibet meritis
gratiā dei abundare facere in nobis. ℞.
O presul noster tecum decet gratulemur
qui mundo moriens non desinis esse sa
cerdos Celesti vita frueris per secula cun
cta. ℣. Iam cernis christum patris a de

xtris residentē. Celesti. Gloria. Celesti. &c. ¶ In secundo nocturno. ā. Vir effectus .psperē neustriā regebat tādē partes anglie potēs defēdebat all'a all'a. ps. Cū inuo. ā. Utrobiq; regia iura dilatauit ac in pace solida cūcta reformauit. ps. Uba mea. ā. Sed et dom⁹ dñi maxim⁹ zelator pluris beneficij larg⁹ est fundator. ps. Dñe dñs noster. V. Justū deduxit. ¶ Lec. iiij.

Vir plenius deuotissime cetera tā mire propagatiōis secreta pandam⁹. Hacten⁹ didicisti q; sctā cesarisburgi eccl'ia pclari pōtificis osmundi corpore tanq; virili semine fecundata est. Verū q2 iuxta institu ta nature non mox suscepto semine: sed multo progressu fet⁹ cōualescit in perfectū ita meritum bti viri successiuis miraculorum signis cepit indies fideliū mētibus magis innotescere. At sicut materia illā seminaria frequēti sui altercatiōe certis labentibus dierū curriculis: nunc lactea, post sanguinea: demū in modū masse carnea ac postremo apte figuratiōis liniamēta: vt spūs vitalis eā informet suscipere indicatur: pari ordine sustinuit dominus paulatim crescere sctm̄ suum: ac eo nondū de corde terre leuato quotidiana pene nouitate signorū accurrentis populi multitudine vterum matris in quo tanto tempore repausauit vberius grauidari constituit. R. Proposito plebi magna virtute petenti Sacra manus domini subueniebat ei all'a all'a. V. Ut dauid ē vnctus vt aaron est ipse sacerdos. Sacra manus. &c. ¶ Lectio. v.

Jam intellecta fecunditate matris supest vt superiorem ordinē nature nro proposito adaptemus. Tūc eni sctā sariburiarū eccl'ia lacteo tm̄ coagulo foueri visa est: qsi btā dei genitrix cui⁹ candida virginitas lactei dulcoris similitudinē h3: sola ipsius ecclesie patrona cōstituta est: s3 vbi etiā p merita sacerdotis sui cui quōdā incūbebat immolādo carnē et sanguinē xpi pctā populi expiare nō cessauit altissim⁹ cōferre languidis bñficia sanitatis: extūc post dignā venerationem rutilantissime dei mris cepit etiā atq; etiā corpus gloriosi pontificis ab inūera plebe deuotis affectibus visitari. Jta quidem effectū est: vt beata virgo cui⁹ inestimabilis candor ab humanis nequit cōprehendi obtutib⁹ peculiarē populi deuotionem ad relictā i terris massam carneā serui sui osmundi pro rependio nō indigno trāstulerit. R. Jn regū quondā cōspectu magnificatus Nunc immortali gaudet cepisse corona. V. Deseruire deo malens q; regna tenere Nunc immortali. ¶ Lectio. vi.

Cū tādem continuata frequentia signorum ei⁹ magnitudinis molē excreuit: vt talisq; diutina scti tanta virtus diutius celari nō posset cepit super hijs semel iterum atq; iterū sedes ap'lica cōsultari. S3 tot heu annis totq; precedentiū tēporib⁹ tum ignauia tū negligētia multorū: qui sollicitandū missi sunt ad negociū eā et si plane satis instructū pro infecto dimissū est vt a capite denuo sepe resumere informareq; processum obliuio tpm mediorū cōpulerit. Deniq; postq; ex integro recentius superioris vite: ac miraculorū testimonijs auctaq; indies fama pontificis: nihil materie seu forme qd tante rei pondus exigebat: deesse videbat nouissimis diebus istis anno videlicet quadringētesimo quinquagesimosexto sup mille felicis recordationis calixtus papa terti⁹ pridie nonas decembris: decretū future canonizationis legitime pmulgauit. Quo quidem die: prouidentia diuina magis q; fortuitu id accidisse arbitremur: vt is dies q osmūdū deposito carnis onere incolam fecit in celis: idem iteruolutis plurimorū annorū curriculis: prim⁹ cū iudicāte eccl'ia iudicaret p sctō venerādū in terris. R. Confessor christi felix feliciter audi nos tibi deuotos laudiq; tue famu-

lantes. Ad impetrādā veniā pro crimine nostro. Quesumus vt nobis celitus obtineas. ℣. O pr̄ osmūde clarum decus vrbis ꝛ orbis: seruorū gemit⁹ tristes tu suscipe clemens. Ad. Gl'ia. Quesum⁹.

¶ In tertia nocturna. ān. Comes factus sagie cū successit patri cūcta dat eccl'ie bona sue matri. ps̄. Dn̄e qs hi. ān. Postremo dorsetie nact⁹ comitatū spreto mūdo trahitur ad presulatū. ps̄. Dn̄e in vir. ā. Iā celestem obtinens pastor p̄laturā seruis tuis impetres vitam permāsurā. ps̄. Dn̄i est t̄ra. ℣. Iust⁹ vt palma. Lec. vij.

Statutis ergo p̄rimis ex tūc kalēdis ianuarij p termino tā sc̄ti operis p̄ficiēdi. Prefat⁹ roman⁹ pōtifex quē antea grandeua senectus ac decrepita imbecillitas incuruabat mirū in modū istā te p̄fixe celebritatis die speciali vt pie creditur osmūdi patroni repēte cōualuit: ita vt stupentib⁹ cūctis q̄ cōtinuā ei⁹ inualitudinem expertā habuere diuina officia ceteraq; tāta necessaria mēte roborat⁹ et corpore propria in persona solenniter executus sit. Uerum quid multis ista stringerimus: sufficiat in ei⁹ laudem vel id presertim ceteror̄ pace sc̄torum audacter p̄fiteri nō facile repertū pro quo de⁹ tot cētenarijs annis tanq̄ indesinent curā populi operatus sit. ℟. Ān deū magnas virtutes operatus est osmundus sc̄tus: cui⁹ doctrina salubris. Cūctas ecclesias illustrat in orbe fideles. ℣. Mundum cōtempsit iam celica regna subintrat. Cunctas ecclesias illustrat. ꝛc. ¶ Lec. viij.

Interea sc̄tō sepefata sarisburiēsis ecclesia tāq̄ grauidissima parens vicinā partui plurib⁹ pūctionib⁹ et p̄ssuris affecta itemq; cupide videndi sancti: plebis pōdere fatigata: anteceptū hodierne festiuitatis officiū illō hierimianū p̄pheticū iugit igeminādo clamauit: vētrē meū doleo vētrē meū doleo: ac si aperti⁹ voce queribūda dixisset. Satis ne mihi soli ē plusq̄ trecentis annis anxiam ꝛ dolorosaz hoc op⁹ geniture mee nobile onus eiā intra viscera continuisse. Uidete ceteras sponsas regni q̄ expedite pignora sua sedere videte inq̄ eas videte ꝛ me. Ego eax aliquas generādo preueni: sed ab eis pariendo preuenta sum. Quod sane intelligēs nobilis vir richard⁹ de bellocāpo: qui eiusdē tūc ecclesie magno fungebat̄ sacerdotio: adiūctis sibi decano ac fratrib⁹ paratissimis eiusdem eni loci canonicis more vigilantissime obstetricis: nō tam prudēter obseruauit q̄ accelerauit tp̄a partus. Quorū impensis deuotione ac industria elaboratum est: q̄ intra eundem annū facte canonizationis: decimoseptimoq; kalēdas sextilis translatio ei⁹ solenniter cōpleta est Cui siquidem festiuitati copiose itererāt primas totius prouintie presules ac principes regni cum inferioris plebis multitudine admiranda. ℟. Infirmos curat ceco s ac debilitatos mēbris consolidat p̄tim genus om̄e doloris. Donat ei dn̄s vt remouere queat. ℣. In febris an pestis an sit pressura parentis. Do. ¶ Lec. ix.

Iste est dies ergo fratres dilectissimi expectate leticie dies exultationis/ termin⁹ meroris principium consolationis nostre Hodie namq; apertis visceribus t̄ra protulit cōfessorem hodie osmundū tāq; mūdo iterum exortum gaudemus/ hodie capsam reliquiarum ei⁹ quasi cunabula noui na scētis deuotis gressib⁹ frequentam⁹ ad postremum: vt tuam venerande pōtifex sanctitatem familiari⁹ alloqueremur peccātib⁹ iā nobis quo sermone hodierne celebritatis tue officium aptius cōcludamus nihil vtilius decretū occurrit: vt oīpotentiā dei i vita tua laudabili ac miraculorū gestis admirandā colendāq; deuotis preconiis attollam⁹. Eius nāq; gratia ex fragili vmbratiliq; mundana pompa ad electum sacerdotium vocatus es: eius virtute sanctis profuisti operib⁹ ei⁹

potentia clarissimis post mortem signis effulseras. Eya ergo iā mane sacerdos: agnosce hanc prerogatiuam virtutis tue: vt ceteris more plorantis rachelis desinētibus aliquando ꝯsolari filios suos: tu nū ꝙ expetita suffragia precantibꝰ impartiri cessaueris: esto ergo amodo supplex q̄sumus ꝑ populo ⁊ pro ciuitate ista interuentor assiduus pacem obtineas/ lāguores cures/ nephandi reatus maculas tergas: quatenus tandem tecū in beatā trāslati requiem huiꝰ temporaliter celebrare trāslationis tue fructū i eterni patris conuiuio suauiter degustemus. Tu autē dñe. ℟. Miles ⁊ alme pater. ¶ Sequunt̄ alie lectiones quarum sequēs est prima.

Postꝙ trāscurso presentis vite stadio gloriosus sarisburiensis ecclesie antistes osmundus ad superne patrie brauium deuotissime aspirasset mox ostēsi per eius suffragia innūeris miraculorum signis haud diu latebat hoies in terris ꝙti cū oipotens faciebat in celis. Nā si de omnium morborum genere cui ꝑua luit: si de furiosis et mente alienatis: qui ꝙplurimi ab eo curati erant si de claudis et cecis: si deniq̄ de vnda submersis ⁊ aliis variis infortuniis vita functis ad locū sepulture illius pristine incolumitati restitutis per singula diceremns facilꝰ nos tempus ꝙ copia finiret. Habentes igitur multa ⁊ multo equidem plura ꝙ huiꝰ celebritatis officium dicenda patitur pauca de hiis mirabilibus que dñs fecit ⁊ ostēdit nobis ecclesiasticum morē debite exequentes fidelium auribus in mediū proferamus. ¶ Lectio scda.

Erat in veteri burgo mulier quedā agatha nomine: que dum fouendi diligenter infantili sui pro maternali officio curam haberet: subito arescētibus mammis: nihil in eis lactis inuenit. Et qm̄ mulier cuile nimie paupertatis onere presse cōducēdi nutricis/ aut cuiuslibet cōparandi nutrimenti facultas non affuit: liquore tantum ceruisie (vt ipsius patrie potꝰ est) septem diebꝰ puerū suū cogebat̄ alere. Uidens tandē inutili pastu puerū suū deficere ac de salute ipiꝰ desperare memor meritorꝝ presulis osmūdi audacter ad ipsiꝰ sepulchrū cōfugit: illicq̄ diuinū auxiliū hac voce querula flebiliter iplorauit. Domine deꝰ qui formasti puerū i vtero meo ⁊ dedisti ei vt hanc lucē videret: ob amorē osmundi pontificis da mihi oportunum illi auxilium ne pereat. Adiūcta illico oōne dñica vix ea cōpleta mirū in modū a deo turgentia vbera sua lacteq̄ copiosa redundabant. vt tam felicem se mr̄em cōgaudens deo ac btō confessori gr̄as agēs domum voti compos cum gaudio remearet. ¶ Lec. iii.

Jordanꝰ clericꝰ tā egra ꝙ deformiori molestia multo tp̄e affectꝰ est: vt labiis illius ad vnā fere aurem cōtractis ⁊ loquēdi officium et edendi masticādiq̄ necessitatē maxima quidem ex parte perdiderat. Hic aūt cū nulla medicorum arte sibi poterat subueniri: demū ad sepulchū bti viri orationibꝰ insistēs quodā osse putrido qđ nouo ⁊ inuiso more alteri maxille superexcrescere videbat̄ in eodem loco protinꝰ liberatus est. Quo facto ois decor ⁊ habitudo faciei restituitur recti sermonis modulꝰ dat̄ edēdi istrumēta libē largiunt̄. ¶ Alia. l.

Languidꝰ quidā qui inueterata paralisis diutissime incuruabat: aliqñ ex lōginquo ad cesarisburgū more vage mēdicitatis aduectꝰ: coactus est vrgendi inedia post breue dimisso hospicio/ ad portā languidorum se transferre illic cū ceteris victui suo necessaria mēdicatū. Huiꝰ quem diximus languidi: mēbrorꝝ tantꝰ stupor vitā oēm et sensum ademit: ꝙ ad ignē applicata neq̄ vim ardoris: nec ferro confixa cruoris exitum/ aut cruciatū aliquem sentiebant. Cuiꝰ deniq̄ notorie imbecillitatem aliq̄ ipius vrbis incole pietate lan

dabili cõpatientes: locũ ĩ quo elemosinas petiturꝰ de more ꝯcedũt/ne canibꝰ aut ceteris bestijs nõ valenti se defendere nosceretur: quadam clausura ex virgulis facta sepe vallare fecerũt. ¶Lectio.ij.

Vir iste post biennalẽ prope ibidẽ expectationẽ clara voce ꝓtestatꝰ apparuisse sibi in visione osmundũ epm iussa ip̃ius pluribus patefecit pro recupanda sanitate ad tumbã ip̃e debere se deferri. Et licet aliq̃ primũ tanq̃ pro vano sompno hoiez deriderent: postea cũ resequuta operibꝰ tñ credere cõpellebantur. Impetrato igitur tandẽ vt cuiusdã viri vehiculo iniectus abhinc manibꝰ et brachijs hominuz vt qui suorũ actuũ destitutus officio stare aut pergere nõ posset: donec ad sepulchrum beati viri perueniretur sustentatꝰ est: Innixꝰ ergo lapidi ⁊ fiduciã habẽs in dño sequentem noctẽ tũ vigilijs tũ orationibꝰ ibidẽ deuote transegit. Mane autẽ facto surgit eger: non tñ eger sed plenissime redditus sanitati: qui ad monumentũ in momento per se mirabiliter erectꝰ: ac cõsequenter de loco in laudem dei multis ꝯcomitãtibus ad altare procedẽs ip̃m deum in sui curatione mirabilit̃ predicat in factis suis. ¶Lecti.iij.

Fuit ĩ eadẽ vrbe femina q̃dã alicia noĩe q̃ cecitatis infortunio per trienniũ laborabat: hec cũ multa loca sctõꝝ deuotis gressibus visitasset semper in eodem statu pmanens qualis exiuit talis reuersa est. Volens ergo ostendere deꝰ mulierẽ ip̃ãm intus habere quod foris quesiuit: fecit venire in mentem suaz ad tũbam osmundi prodesse soluere vota. Quod cũ fecisset: mox ibi optatũ visuz miraculose suscepit

¶Dñica infra octauam. Lectio prima.

Henricꝰ primũ sarisburiensis decanus: postea baiocensis eps quẽdaz in domo sua seruitorẽ habuit ruptura intestinoꝝ: q̃ ad bursã viriliũ descenderunt pgrauatũ miserabilit̃. Tãta fuit in hoĩe huiꝰ casus molestia: vt preter inepti loci gibbolitatem ob quã incedere nõ posset: etiã tenuis pellicule/que põderosa viscera cõtinebat ruptionem indies formidabat. Quid plura? vis egritudinis pluribus nota est: sed ip̃a curandi via noua et inaudita est. ¶Lec.ij.

Veniẽte hoie ĩ templũ dñi ad monumẽtũ gloriosi cõfessoris decubãte post vigilias vnꝰ noctis reuersis intestinis locũ suum ois ab eo euanuit egritudo Mira res ascẽdẽte ad te dñe orone viri: meritis bti osmũdi ascẽdũt et viscera ois fractura et eruptio solidat̃. Ascẽdit ĩquit ad te oratio sua et descẽdit sup eũ mia tua. ¶Lec.iij.

Vt aũt maiora repetẽdo de moribus ad mortẽ/de morte ad vitã sermonem vertamus ex ore infantiuz ⁊ lactentiũ q̇ aquis demersi meritis osmũdi: multi nũero restituti sunt celebritatis nr̃e laudem duximꝰ cumalãdã. Dũ adhuc corpꝰ memorati põtificis in veteri castro pausaret: puella puula p fontẽ quẽdã ibi soliuaga trãsitũ faciẽs ĩ ip̃m casualit̃ labebat̃. ¶L.iiij.

Deniq3 ꝯpta re ip̃a ex abysso leuata: nõ tã frigida q̃ scdm legẽ vere mortis rigida exanimis p astantiũ iuditiũ reputata est Cuiꝰ q̇dẽ re signũ videbat̃ q̃m calidis postea indumẽtis circũuoluta est atq3 ad ignem varijs attrectationibus ab hora nona vsq3 ad vesperã sepe versa in eadẽ habitudine permansit et nõ erat in ea: neq3 vox neq3 sensus. Cũq3 iam tũc multi de exequijs tantũmodo cogitarent: parẽtes tamẽ ⁊ nutrix eiusdẽ sobolis quoꝝ incurie tã miserandꝰ casus ascribi videret̃: postq̃ oia extrema inutiliter tẽtassent: tandẽ btissimo cõfessori cũ multis deprecationibus lachrimas ingeminãt. ¶Lec.v.

Mirũ in modũ cũ noctu media matutina primũ sonuit officiũ eccl'ie cathedralis ad ingentẽ ꝯsolationẽ astãtiũ ꝓles ip̃a se aliquãtulũ mouẽ videbat̃. Sz heu mox in priorẽ mortẽ (an extasi dicã nescio) re-

soluta tã perseuerandi parentibꝰ causaʒ
dedit: ꝙ fuit gaudium illud breue. ℟. vi.
Illucescẽte igit̃ aurora deferũt ad eccle-
siam exanime prorsus vt visuʒ est eis cor-
pꝰ ipsoqꝫ interea ad sepulchrũ beatissimi
presulis collocato supra petram ad pre-
cum instãtias illico se conuertũt. Et ecce
mox puerula oculos aperiens alacri frõ-
te manũ erga nutricem porrigẽs palam
oĩbus subridere visa est. Ex ꝗ die pau-
latim integre cõualescens vixit felicit̃ an
nis multis. Quis ergo nisi incredulꝰ ma
ximũ non miretur miraculum: Ad gelidi
marmoris tactũ aĩam potius redire ꝙ ig
nis naturalis calore: Sed hoc totũ nõ ali
as recredimꝰ esse factũ: nisi vt manifestẽ
tur opera dei volentis mirificare sanctũ
suum.

¶ Qñ festũ sctĩ osmũdi sab. ꝯti. tũc in do.
sequenti legant̃ iste. vi. lc. vt supra in tri
bus ⁊ fiant medie lc. de sctõ kenelmo re-
ge ⁊ martire. Et qñ dñica a festo vacaue-
rit: tũc legãtur lectiones sex vt supra cũ
expositione euãgelij. Homo ꝗdã peregre
vel euãg. Uigilate qꝛ nescitis: ⁊ legãt̃ al-
ternis vicibꝰ. ¶ Sexta die lectio. i.

Cũ ex augusto augusti cesarisbur-
go ad spaciũ amenitatis cãpũ sa-
risburiensis ecclia cũ suis ministris sicut
deo placuit translata est: corpꝰ gloriosi cõ
fessoris osmundi quod superiori loco cen
tuʒ ac viginti annis miraculis choruscũ
requieuit tanꝙ precipuus ipsorum the-
zaurus non poterat post terga relinqui.
Ad cuius deniqꝫ monumentum nouum
videns indies eo frequentiora miracula
quo natura loci ad consuetiora in paruu
lis presertim vt sint ĩcauti disponebat in
fortunia. Nam cũ vetus illud castellũ su
per edita ⁊ montana fundamenta promi
neret cõstitutum: hec ꝓfecto nouella ciui
tas in loco demissiori ⁊ aquoso variis tor
rentibus ac fluuijs vicatim distincto no-
torie sita videt̃. Et quo proculdubio sepe-

nũero accidit vt paruulis etas dubijs ex
posita casibus vim ibi aquarũ exundan-
tium etiã ad multoꝝ (vt visum est) inte-
ritum miserabilit̃ experirent̃. Sed si in-
telligas quotiens hoc ĩfortunio lapsis vir
tus huius sctĩ ad vitam resuscitauit fate
beris plane nõ esse antelectũ id aliũ sancto
rum totiens ꝯtigisse ¶ Lec. ij.

Puer quidã apud nouã sarisburiã i vi-
co cui nomen est interminabilis flumen
mersus: cũ ex aquis leuabatur inuentꝰ
est sine vllo signo vite. Hic ad tumbã bti
osmundi (ita enĩ ab incolis appellari con
suetum est) circiter horã sextam post me-
ridiem adductus: orantibꝰ interim ami-
cis vsqꝫ post noctis mediũ exanimis iace
re visus est. Inter primaʒ aũt horã extũc
⁊ secundã exaudita est oĩo deprecantiuʒ
ipo ibidem puero vite pristine restituto.
Alius quoqꝫ puerulꝰ duorũ etatis anno
rum in quodam alto et rotundo puteo iu
xta mansionem patris sui profundi aq̇s
absorptus binas aut circiter horas vnde
libet inquisitus: tandẽ ibi inuentꝰ mortu
us extractus est: pro cuius obtinenda vi-
ta deo ⁊ beatissimo presuli emissis votis:
demum post duas alias horas reuixit pu
er ac cuidã eũ baiulanti in vlnis hec ver
ba loquebatur. Thomas eamꝰ. Ibi ergo
cõsequenter ab amicis deo ac beato viro
gratus actus cõualuit: ⁊ creuit puer bñ-
dicens deũ ĩ sctis suis ¶ Lectio. iii.

Hanc gratiaʒ resuscitationis paruulo-
rum tot vicibus ad declaranda confesso-
ris sui merita dominꝰ ostẽdebat acsi quẽ-
libet euentum singularit̃ exponeremꝰ vi
deretur profecto ex pluralitate casuũ res
eadem pluries refricata. Contenti ergo
exemplis gratia ipsius paucis: audacter
etiam profitemur eadem vite beneficia
adultis plurimis casus et status suos po
stea confitentibus diuini munere: ac san-
ctissimi viri merito fuisse collata. Quo-
rum nempe alij cum telis perforati / alij

hostili ferro transfixi/alii malleis metallicis ad cerebꝝ̄ percussi. Alij rapido fluminis cursu submersi/alij febribus acutis ac ceteris infirmitatibus exanimes effecti profusis per amicos ad sctm̄ orationibus atqꝫ votis vite ac incolumitati desideratissime restituti sunt.

¶Septima die in solennitate sctē marie magdalene.ix.lectiōes.ꝛ mēo. de sctō osmūdo:cū āis.iij.primi nocturni. Si dies dnic⁹ ifra octauā euenerit fiāt.iij.prime lc.de do.videlꝫ lc.suprascripte: ꝛ iñ legātur bine ꝛ bine:ꝛ sic de illis.vi.lectoibus fiāt.iij. Et tres medie lc. de sctō qui cōtigerit i illa dñica sic per totā octa.iiij. die excepta:q̄ sola a festo vacat. Tres vltime lectiōes de expositiōe euāgelij. vt supra.

¶In octaua trāslationis scti edmundi.

Cum sedulo mente capti (Lec.j. ad sepulchꝝ bti viri restitui meruerunt. Johānes quidā itolerabili furore laborans ad capellam beate virginis vbi sctm̄ corpus iacebat: tpe celebrate misse de ipsa eadem virgine cathenis ꝛ vinculis ferreis manibus colligatis ab amicis deductus est. Coactus igitur dū alij orassent se intra concauitatem tumuli inclinare stupendo euentu cum agn⁹ dei deo patri pro peccatoribus immolatur: vincula de brachijs sponte cadunt: et ille seipsum erigit mente sanus. Ceterum cū alias vxor cuiusdam pre nimio dolore dentium mētis quasi exitium passa in eodē loco cum marito suo ad orationem esset cōstituta subito dens morbidus ab ore illi⁹ exilijt ꝛ ipsa continuo omni dolore efficitur liberata. R̄. sicut in die. ¶Lec.ij.

Nocte quadam cū thomas clericus sanus vt sibi videbatur et incolumis se sopori dedisset subito euigilans sensit alteram tibiam contractis neruis ad posteriora curuatam nec in rectam posse reflecti. Ex ipsa ergo parte de certo baculo se sustentans triduanis tādem orationib⁹ ob spem salutis sue monumentum venerandi presulis visitauit. Nocte vero diei tertie visus est osmundus sibi in somnis apparere: apprehensoqꝫ illius pede crura ꝛ poplices neruorum restrictione dissoluta: ad pristinum modum fortiter reclinare. Mane autem facto cernens se clericus plenissime restitutum abiecto baculo: erecto gressu procedit ad ecclesiam deo ꝛ liberatori suo gratias agens. Alius insuper clericus thomas nomine adeo tertiana febre diu infirmatus atqꝫ exinanitus est vt per vnam horam mortuus aut mortuo similis penitus videretur repente in magnum clamorem prorumpēs beatum osmundum trina recitatione noīs inuocauit: interrogatus quid sibi visum esset. Osmundus enīꝫ inquit cum cuspide baculi sui oīa ea que anhelitum meum impediebant amouit ꝛ me vite et sanitati restituit. ¶Lec.iij.

Agnes quedam adolescentula noue orbis cum forte apud domuꝫ parentum in edito constituta festinabunde descendē nitebatur in quoddam superacutum veru illic autem ipzudēter erectum ignara ruit ac de sub vmbilico per totum medium corporis ad scapulas vsqꝫ letaliter perforata transfigitur. Cuius deniqꝫ mr̄ tam miserandum plangens euentum: extracto ferro voluit filiam consolari: sed non erat in ea cuiusq̄ iudicio sensus aut vita Jamqꝫ horrendi casus immanitate oēm humanam artem ꝛ ingenium excedente omnes qui astabant diuinū beate virginis ac bti osmundi patrocinium prouoluti in terram deuote ac suppliciter inuocabant. Et facto reuera breui iteruallo puella reuixit: ꝛ intra paucissimos dies itegerrimam sanitatem accepit. Que āmodo cupiens hanc nouā sibi concessam vitam securiore conuersatione transigere: postq̄ ad sepulchꝝ̄ beati presulis sua et parentum vota pro tanto miraculo psol

uisset mundo renuncians apud ambrosij burgum in monasterio monialium septimo prope ab eadem vrbe miliario sacruz est induta velamen.

¶ De sctō Oswaldo archiepō ꝛ ꝯfessore.

Sctūs ei oswald⁹ archiepꝰs nobilissima ꝓgenie ort⁹ elegāti forma enituit. Hic puer fact⁹ pueriles ieptias deuitare ꝛ ad sctitatis opera semetipm iformare cepit. Frater eni patris sui erat sanct⁹ odo cantuariēsis archiepꝰs discretiōe sublimis / moribus grauis / iustitie cultor / et omi actione sua circūspectus. Huic enim nepos suus oswald⁹ doctrinis imbuēd⁹: ꝛ bonis exemplis ꝛ moribus instruend⁹ a parentibus cōmendatur. Seculari demum scientia ꝛ scriptura sacra ad plenū informatus a sctō odone apud Wintoniam canonicus effectus cū ceteri spreta institutione ordinis sui desideria cordis sequerentur institutionē vite canonicoruz indefessus exequebatur. Decanus itaqꝫ i breui factus maculatam senū vitam emēdare ꝛ pueriles eor sensus studio discipline celestis euacuaē adhuc iuuenis ipse curauit. Illi vero magis antiqua praue cōsuetudinis itinera tenere volentes: nullo pacto illum in talibus se audituros affirmabant. Quo itellecto spreta seculari pōpa necnon diuitijs floriacum vbi corpus scti benedicti requiescit pergere decreuit. Missis eni a sancto odone cōmendatitijs literis ꝛ donis plurimis iuuenē dicto cōmēdauit ꝛ facto. Idē vo sctūs odo in iuuētute ꝯstitut⁹ mari transito habitū monasticū apd eūdē floriacū susceperat. Suscepto itaqꝫ habitu sacro q̄ ab alijs doceri venerat talē se exhibuit vt satis i eo q̄ docerent qd imitarēt haberēt. Erat eni sompno parc⁹ cibo sobri⁹ / i loquēdo discretus in orone assiduus. Quā patiēs / hūilis / benign⁹ / mansuet⁹ extiterit ꝛ beniuol⁹: ex sincera charitate qua supra estimationē humanā enituit perpēdi pōt. Secretum ab abbate in ecclia accepit locū i quo deo familiari⁹ adhereret. Illic ei orationi meditationi / cōtemplationi vite ꝑhennis ab aliorū inquietudine remot⁹ operā daē solitus magnū hūani gñis hosti fomitez liuoris ꝛ odij ministrabat. vñ nocte quadā dū contemplationi ꝛ oroni vacaret: affuit spiritus malignus et sonos horrificos edens vt cepto desisteret et segnius aut nullatenus talia attemptaret hoiem dei terrere moliebatur. At ille fidei scuto protect⁹ nō magis ad fremitū leonis vel sibilum serpentis q̄ ad balatū ouis exterrit⁹ est: harū ꝛ aliarum bestiarū ei improbus ille voces ingessit: sed imperterritus cūcta cū suo auctore derisit. Quod demon aduertens disparuit: sed in angelum lucis euestigio transfiguratus eidem sctō apparuit. Sꝫ vir dei signo crucis se muniuit: sciens exinde anglum lucis nō irritandū: angelum aūt tenebrarū emin⁹ esse fugandū. Et factū est ita. Nā malign⁹ ille temptator viso crucis signaculo: velut fum⁹ ab oculis ei⁹ euanuit. Audita tādem sancta conuersatione nepotis sui oswaldi immensas omipotēti deo gratias egit sctūs odo ꝛ missis diuersis mūerib⁹: abbati ꝛ monachis ꝓ suo nepote grās retoluit. Indicauit etiā illis se ipsius presentia magnopere velle potiri: tum qꝛ senio fessus mortē sibi propinquā sciebat tū qꝛ regulari cōuersatione sue gētis viros: p eū istituere disponebat. Quo audito graui merore deiecti: nō audētes tamē voluntati antistitis obuiare: parent ꝛ debito cū honore ad nutum presulis dirigunt. Ast q̄ tamen cantuariam venire potuit: sanctus odo debitū carnis humane exoluit. Presidebat illis diebus dorcestrensi ecclesie quidā osketillus noie: qui audito nepotis sui oswaldi aduētu benigne suscepit illumꝫ sincere dilexit ꝛ sui secreti ꝯsci

um fecit. Assumpto tandē ad archiep̄atū eboracensem oskettillo scūs dunstanꝰ oswaldū regi edgaro ꝯmendatū familiarē effecit ⁊ iussu regis Wigorniensi eccl̄ie p̄fecit. Cōgregauit aūt oswaldꝰ duodeci monachos ī villa noīe Westbyri quos frequenter visitare monita salutis et̄ne ministrare ⁊ cōsolari: ⁊ ieiunijs/vigilijs/et orōnibus solebat operā dare. Accidit ei vt ailwinꝰ comes diuturno ac laborioso cruciatu podagre pedū suoꝝ multis laboraret annis. Et cū piscatoꝝ quidā nomine Wlget cū nauicula sua aquā ramiesmere nūcupatā piscādi grā ad vsum dn̄i sui comitis ingressꝰ esset: ⁊ diu frustra laborās nimio tedio fatigatꝰ tādē obdormire cepit. Cui sctūs bn̄dictus apparens dixit. Aurora cū surrexerit tuū eijce tragū et multitudini copiose voti ꝯpos obuiabis piscium. Captoꝝ quoqꝫ pisciū maiorē habet.i.luciuꝫ vocatū ailwino dn̄o tuo mea ex parte offerens dices ei vt meā donationē benigne suscipiēs pie m̄ri mīe marie ⁊ mihi omībusqꝫ sacris virginibꝰ monasteriū in hac insula monachorū sine dilatiōe studeat fabricare. Scruteturqꝫ quo mō nocte in īsula aīalia sua incūbūt ⁊ vbi taurū surgentē dextro pede viderit terrā pcutere ibi arā erigere festinet. Utqꝫ certius hijs meis credat mādatis hūc tuū tibi exteriorem incuruo digitū quē ⁊ ipse mox a nexu podagre solutꝰ tibi erigat reparandū. Euigilans aūt copiosam pisciū multitudinē conclusit maiorēqꝫ dn̄o suo ex parte sancti obtulit que viderat ⁊ audierat replicans vt digitū suum incuruatum erigat obnixe rogauit. Tunc ailwinus digitū viri manui herētē erexit: ⁊ ad insulam vt potuit properauit. Cūqꝫ in insulam ingressus a suo morbo perfecte curatus fuisset: taurꝰ de medio aīaliū exurgens terrā pede percutiendo locū altaris cōstruendi diuinitꝰ significauit. Comes ergo deum laudans confestim truncatis lignis capellam ibi cōstruxit. Nō multo vero post comite ailwino amplas possessiones concedēte: sctūs oswaldꝰ infra q̄nquenniū edificauit īsigne ibidē monasterium ⁊ anno dn̄i nōgentesimo septuagesimoquarto solēniter dedicauit ednothū monachū suum abbatem cōstituit. Per idem tempꝰ auctoritate iohānis pape dūstanus archiep̄s coacto gn̄ali consilio statuit ⁊ decreto firmauit: vt canonici om̄es presbiteri/diaconi/subdiaconi/aut caste viuerent/aut eccl̄ias quas tenebāt dimitterēt. Habebat aūt regē edgarū in hoc negocio fidelem adiutorem et firmū defensorem. Huiꝰ eni decreti executio oswaldo Wigorniensi ep̄o et ethelwoldo Wintoniensi episcopo commissa est. Beatus ergo oswaldꝰ septem monasteria in sua dyocesi eiectis clericis insolenter viuētibus cōstruxit ⁊ monachos introduxit ⁊ abbates eis p̄fecit. Interea abbas persorēsis quē instituerat noīe fuldbertus morigeratus ⁊ feruēs religiōis monastice zelator: sꝫ in subditos qđ valde in eo reprehendebat nimie ⁊ indiscrete seueritatis fuit. Is ad extrema perductꝰ ⁊ huic vite sublatꝰ ⁊ in feretro locatus recepto spū trepidantibꝰ cūctis erexit se dicēs a btō benedicto in visionem dei se perductum fuisse ⁊ deū sua pctā meritis dilectoris sui oswaldi indulsisse atqꝫ ad intimandā sctitatem eius se reuixisse asseruit. Quo dicto cōticuit ⁊ accepto viatico dn̄ici corporis dimidiū dieꝫ supuixit ⁊ vitā obitu iterato finiuit. In alijs ei anglie partibus insignes eccl̄ias ob p̄fixā causam clericis euacuauit ⁊ eas viris monastice institutiōis sublimauit: quoꝝ hec noīa sūt. Eccl̄ia sctī albani/sctē etheldre virginis in hely: et ea que apud beamfledā cōstituta honorabilis habebatur. Instituit eni in eccl̄ia sctī albani elfricum abbatem qui ad archiep̄atū cantuariensem postea sublimatꝰ fuit ī eccl̄ia eliensi brithnotū abbatem beamfletēsi eccle

sie godmannū ɔstituit abbatē. Monasteria q̄ edificauerat circuire verbo simul et opere que salutis erāt paterno quodam affectu ministrare curauit. Posuit quoqz in monasterio rameseie abbo floriacēsem monachū morū sctitate preclarū / lr̄arum scientia excellēter instructū q̄ monachos doceret / scolas regeret & i disciplina regulari et scientia literali prodesset. Dunstani insuper hortatu passionē bti edmundi regis & martiris idē abbo laudabilit̄ scripsit. Postea floriacū regress⁹ & abbas effectus a monachis suis occidit̄. Cū aūt monasteriū in Wigornia infra ipsam sedem epālem cōstruere cepisset in quo cuz monachis cōuersaret̄ : nō longe ab opere ipso quidā lapis quadrus iacebat ad operis fabricam omīno necessari⁹. Quē cum artifices leuare velent quasi radicit⁹ terre inhesit: & nullo conatu moueri potuit. Stupor ingēs oēs occupat / mādatur de negocio pr̄i oswaldo. Qui veniēs & multitudinem magnā circa lapidem casso labore suadētē aspiciens mirat⁹ est. Et attonitus stans desiqz silentio deprecās aspexit in lapide illo ethiopem quēdam sedere & obscenis motib⁹ laborantes subsannādo deridere. Et statim ɔtra demonem signū crucis intorsit & territū illum fuga sibi consulere cōpulit. At lapis quē octogiti viri ante mouere nequibāt a paucis hoībus facillime leuat⁹ in opere collocat̄. Perfecta itaqz ecclia in honore beate marie : et congregatis ibidem quibusdam monachis cleri in sede episcopali nōnulli spreto seculo monasticū habitū susceper̄t & ab ecclia beati petri ad eccliam btē marie : a clericis ad monachos epālis sedes trāslata est. Mortuo eboracēsi archiepō cogentibus rege edgaro & sctō dunstano oīmqz clericorꝝ assensu ad archiepātū assumptus est. Et ne monachi quos instituerat aliqua vltra ꝙ ferre valerēt tēptatione concuterentur si pastorali cura destituti non haberent quo inniterētur: auctoritate sancti dūstani epātus Wigorniensis curā vna cū archiepātu solicite rexit. Cū aūt mōachi rameseie epō oswaldo in ripa stante : aquā nauigio transire vellent nauis nimis onerata mergi cepit Turbati monachi & mori metuentes opē scti pontificis implorabant. Quod vidēs sctūs signū crucis edidit & nauis ab aquarum ꝓfunditate emergēs quasi nihil oneris ferret ad ripam ꝓspero lapsu euecta est. Cū eni nunciaretur ei quēdam monachum eliensem ab opere ecclie precipitatum subita morte occubuisse vehementi merore turbatur. Nouerat enim illuz non vsqzꝙ vitā duxisse felicem. Cōuocatis aūt rameseie monachis rei euentū retulit & vt pro aīa defuncti dn̄m studiosi⁹ orarent admonuit. Vigilijs igitur vacāt psalmis et lachrimis & ad ianuam misericordie redemptoris pulsant. Et ecce nocte quadā epō orationib⁹ insistenti idē defunctus visibiliter apparuit: & percūctatus quis esset : illum se esse pro quo deuz rogauerat respōdit. At ille suspirās qualiter inquit frater tibi fuit vel qualit̄ nūc est: Hactenus ait valde male: nūc aūt valde bene. Tuis quippe meritis & precibus a penis quibus cruciabar per angelū suum me die hesterna eripuit dn̄s. Quod & tibi insinuando veni grās agere & q̄m gratiosus pro hoc & alijs iure debeas deo existere merito insinuare. Quo dicto nō cōparuit. Diocesim suam oportunis tēporibus peragrans quicq̄d elicere poterat in moribus suorum oculos summi dei offendere / paterna castigatiōe corripere atqz corrigere satagebat. Hec agentē ɔtigit vice quadā venisse ripum vbi beat⁹ quōdam Wilfridus nobili constructo monasterio meruit sepeliri. Locus tn̄ ille a barbaris olim magna ex parte dirutus latibulis tunc ferarꝝ fuit accomod⁹. Illic eñi peruigil in orationibus noctu persistens

diuina reuelatione didicit ipo loco sctoꝝ corpora condita esse q̄ inuestigãs cũ nominibus singuloꝝ proculdubio inueniret. Facto aũt mane cũ terram foderent sctõrum corpora cũ tabula hec continente reperta sunt. Hic requiescit sctũs Wilfrid⁹ antistes eboracensis et reuerẽdi abbates tilbertus/botwinus/albertus/sigredus atq̄ Wildenus. Reliquias aũt repertas interim loco apto collocauit. Postmoduȝ vero corpus scti Wilfridi in feretro decẽter aptato cũ reuerentia condidit vtpote quẽ magno Wilfrido illi⁹ loci fundatori cõsanguinitate iunctũ nouerat. Corpus namq̄ maioris Wilfridi a sctõ odone cãtuariensi archiepo dudũ cantuarie trãslatum fuerat. Locatis itaq̄ in feretro reliquiis Wigorniã cuȝ magno honore trãsmisit. Uir quidã potẽs valida febre correptus per nuncium viro dei se infirmari insinuauit. At ille bñdicens paneȝ eiq̄ trãsmittens vt cũ fide sanitatis ꝯsequende comederet iussit. Qd cũ fecisset perfecte saluti se restitutũ sensit. Sedens aũt ad mẽsam episcop⁹ ꝛ panẽ benedicẽs ꝛ cõsidentib⁹ distribuens forte micas decidẽtes sorex superueniens auido morsu colligere cepit et stati suffocat⁹ periit: ꝛ qd in ore vorauerat nullaten⁹ euomere quibat Et ne sue laudi quiuis hoc ascriberet exanimem bestiã a cõspectu intuentium abiici vir sctũs iussit. Monachus quidam post balneũ in loco vbi epũs frequenti⁹ sedere ꝯsueuerat somnũ capere cepit. Et ecce astant illi plures spiritus teterrimi: ꝛ ab eo districta examinatione perquirũt cur in loco tanti pontificis quiescere non timeret: ipm inuadũt/torquẽt/laniant/hac ꝛ illac trahunt: ab imo sursum rapiẽtes/de sursum ad ima deiiciẽtes horrido tandem clamore vociferans: quid sibi cõtigerat oĩbus palam enarrauit. Singulis diebus: preter alios quos quotidie innumeros alebat duodecim pauperum pedes abluere deosculãdo crine ꝛ lintheo tergere manibus aquã fundere/denarios prebere/cibũ ꝛ potum apposita mensa ministrare/in pascha vestib⁹ nouis indutos per aliquot dies in curia sua secũ habere cõsueuit. Nulla eũ infirmitas corporis ab istis retardabat: sed quo se corpore sentiebat debiliorẽ eo sibi ad seruiendum eis vim validiorem ingessit. Die quadaȝ cũ suis oratoriũ egressus ꝛ sub aere stans acies oculorum celo intẽtissime fixit: xpȝ ad quem anelabat pio corde ꝛ ore intentius orans. Nec erecta lumina vt fit cito deflexit: sed quasi aliquid noui ac delectabile contemplaretur vbi ea fixerat diutissime fixa tenebat. Scissitat⁹ aũt quid vidisset ait. Considero quo tendo ꝛ cras vobis et me tacente res ipsa notabit. Sal⁹ enim eterna pro qua hucusq̄ laboraui in terra instat nec ante transibit crastina dies q̄ me in eam dñs meus sicut pollicit⁹ est introducat. Et regressus in oratoriuȝ conuocatis fratribus hortatur eos impẽdere sibi ministeriũ sacre vnctionis cum viatico dñici corporis. Nocte sequenti lãguoris sui oblitus eccłiam intrans officium expleuit ꝛ residuũ noctis spacium diuinis laudibus expendit. Mane autẽ solito more lintheo precinctus pedes pauperum lauit ꝛ osculans eos et tergens quindecim psalmis quos inter ipm ministerium psallere solebat decantatis subiũxit. Gloria prĩ ꝛ filio ꝛ spũi sctõ. Et cũ paupes solitas gratias assurgentes exoluissent: ipse dicendo spũi sctõ/añ pauperũ pedes i man⁹ xpi spiritũ emisit. Cũq̄ ad eccłiam quã construxerat deferret corpus ei⁹ niuea columba de celo descendens expãsis alis lento volatu protegere corp⁹ antistitis visa est. Igneam quoq̄ spherã instar scuti de celo lapsam super feretrũ intuebant. Deposito autem coram altari corpore sctõ: visio q̄ apparuit quasi locũ designans sepulture: in australem ecclesie

plagam prope altare diuertit ⁊ ab oculis
intuentiū euanuit. Ailwinꝰ ꝺo comes
post obitum scti viri nimia cordis angu-
stia ⁊ dolore pressus vniuerse carnis viā
ingrediens rameseie cenobio sepultꝰ est.
Cū aūt sctūs oswaldus in iuuētute sua
in cenobio floriacensi vitam monasticaz
in oīni duceret sanctitate: iuxta locū in q̄
orare solebat erat cripta quedā pre forībꝰ
cuiꝰ duodecim paupes cōuersantes quo-
tidianū victū a monasterio percipiebant
de quibus viro dei sacras hostias offeren
tibus vnus ministrare consueuit. Quadā eni
die dū sanctꝰ post euangelium oculis in
celum erectis orōnē premitteret vidit mi
nister eiꝰ reuerendi vultus personā can-
didissimum panē sed quātitate modicuz
inter manus quas vsq ad caput suū por
rectas habebat digno cū honore tenentez
Et licet nimio timore perterritus obstu-
puisset sustinuit tamē: nec subitam arri-
pere fugam voluit. Verū cū eundem pa-
nem scđm sacerdotis in missa processum
paulatiz crescē ac insolite magnitudinis
crescēdo fieri conspexit: vltra residere nō
ausus extra ostiū fuga lapsus est. Remā-
sit itaq presbiter solus: ⁊ qui videbat in
dextra stās angelus eius. Minister vero
per vices ostio caput ingerebat ⁊ quid cir
ca altare gereret trepidꝰ explorabat. Cū
q dei seruus per oīa secula seculorū et
⁊ alia diceret / nec vllatenus respondē au
deret: audiuit angelum ad singula respō
dentem ⁊ obsequiū ei deferentē. Peracta
aūt missa minister introspiciens ⁊ angelū
nō videns trepidꝰ ad virum dei accessit ⁊
causam fuge sue ei exposuit scissitans ab
eo vtrū ⁊ ipē angelum vidisset. Et ille. be
ne inquit vidi ⁊ que dicis audiui: sed bn̄-
dictū sit nomē dei oīpotentis: q licet a
te sim relictus in sacro tamē dei misterio
nō sum ab eo desertus. Interdixit eniz ei
modis quibus potuit ne dum viueret cui
q̄ rem illam innotesceret. Obijt autem
sctūs oswaldus anno gratie nōgētesimo
nonagesimosecundo ⁊ epātus sui tricesi
mo pridie kal. Marcij. Post obitū ꝺo eiꝰ
anno duodecimo aldulfus eboracēsis ar-
chiepūs reuelatione diuina admonitꝰ Wi
gorniam vbi sctūs oswaldꝰ sepulturam
elegerat properans ossa scti antistitis de
terra leuauit ⁊ in scrinio cū maximo ho-
nore collocauit. Aqua vero cū qua ossa la
uata sunt cecis visum / surdis auditum /
claudis gressum / ⁊ quibuscūq debilibus
sanitatem restituit. Vestimēta eni oīa in
tegra et illibata in sepulchro odore sua-
uissimo fragrantia reperta sunt. Mona
chus quidā rameseie cancri vlcere in ma
xilla ita percussus erat vt cōsumpta cute
⁊ carne nuda mādibula: nudi dentes cuz
ginginis apparerent. Hic in festo sancti
oswaldi de cipho in quo idem sanctus bi-
bere selebat cum magna deuotione ⁊ fide
bibens assumpto potu: vas vacuum ta-
bescenti maxille statim apposuit et stri-
ctius iūxit Et amoto post modicum a ma
xilla vasculo ita totius morbi sanies at-
q putredo vasi adhesit vt redintegrata
a languore maxilla nullum preteriti ma
li inditium deprehendi posset in illa. In
testimonium autem tanti miraculi ⁊ vir
tutis dei maxilla illa paulo semper rubi-
cundior erat altera. Quidam mutus ab
infantia in quadam sancti oswali festiui
tate vidit quendam sibi ignotū reueren-
di vultus hominem decora canicie fulgi-
dum sacerdotali veste amictum baculuz
manu gestantē quasi a loco sepulchri san
cti episcopi ad se properantem. Cui corā
se trāseūti dū caput hūilit inclinaret: ipē
leuato baculo cum in collo percussit ⁊ dis
paruit. Ad quem ictum ille territus illi-
co magna coagulati sanguinis massa ex
ore illius in terram cadēte clamare cepit.
Succurrite queso succurrite ⁊ ne sangui
ne meo ecclesia domini violetur hinc me
festinanter eijcite. Eductus extra ecclīaz

vbertim sanguinē emisit ꝛ modū sue curationis circūstātes edocuit. Uoraci flāma vrbem Wigornie vice quadā ꝯflagrāte mox vt ad feretrū sancti flāma accessit ignis elanguit: nec vlteriꝰ aliquid assumpturꝰ in se defecit. Stabat enī pauperis cuiusdam domꝰ arundine texta a sui medio integra et sana: altera eius medietate quasi ad perpendiculū a summo vsqꝫ i terrā conflagrata. Alio in tempore memorata ardente vrbe cū monachi feretrū sancti ad villā deferrent occurrit quidā q̄ nuper domū pulchram edificauerat ꝛ exclamans dixit. O sancte pater ꝛ pastor oswalde ecce domū meā voracibꝰ flammis obnoxiam tibi dono ꝛ iure perpetuo possidendā sub tuo dominio pono: tu eā si placet a presenti periculo liberare digneris Introducto itaqꝫ in domū illam feretro: ꝛ domo vicina igne penitꝰ ꝯsumpta aula pˀtioswaldo cōmendata nec ab igne ꝯtingi potuit nec vllum vestigiū ignis in ea resedit. Seua pestilentia Wigorniensē prouinciā vice quadā depopulans viros ac mulieres: iuuenes ꝛ paruulos interitu repentino inuoluit. Ambulātes quandoqꝫ aut stantes subito cadebant ꝛ ipenitentes inconfessi expirabāt. Monachi vero cum feretro sancti antistitis per circuitum vrbis letanias cantātes ꝓ salute populi deuote supplicabāt. Et ecce confestiꝫ pestilentia tota non solum wigorniā penitus reliqt sed ꝛ villas circūiacētes de qbꝰ icole opē scti iplorātes aduenerāt. Narrō Ammoniꝰ monachus in epm postulatꝰ ꝛ a multitudine ciuium captꝰ dicebat acquiescere se omino non posse vt vel exiret de solitudine. Cūqꝫ videret se non posse euadere, ferro sinistrā aurem radicitꝰ cū ctis videntibꝰ secuit dicens. Uel nūc probate me non posse qđ cupitis implere: qꝛ nullꝰ aure precisa debet ordinari. Ad hoc episcopꝰ dorotheꝰ rn̄dit. A iudeis lex ista seruat. Ego aūt si dederitis mihi aliquē etiā naribus truncatū sed moribus ꝓbū non eū dubito facere epm. Cū ergo vim inferre temptarent iratꝰ respōdit. Si me vltra coegeritis etiā linguam meā ꝑpter quā mihi molesti estis abscidam. Tūc dimiserunt eū. De isto dixit beatus euagrius se neminem vidisse qui sic passiōes corporeas superauit. Itaqꝫ cū quedam delectatio carnalis corpusculum eius sine vlla intermissione vexaret: cādenti ferro propria membra laniabat: vt ex omni parte semper vlceribus plenus esset.

¶De sancto Oswaldo Rege et martire.

Anno aūt ab incarnatione domini quingentesimo quadragesimo septio ab aduētu anglorū in britanniā nonagesio octauo: ida primus rex ex anglis cepit regnare in northanhūbrorꝫ prouincia a quo primitus oīs eiusdē ꝓuīcie regalis prosapia originem duxit. Uenerat enī idem Ida cū patre suo comite nomine eoppa cū quadraginta nauibꝰ ad flāburgh iuxta scarburgh indeqꝫ progrediens boriales plagas occupās ibidē regnare cepit ꝛ duodecim annis regnum rexit Genuit aūt Ida sex liberos scilicet adda ethelric, theoderic, ethric theoderi osmer ꝛ ex cōcubina alios sex scilicet ogg, alricum, eccam, oswaldum, scor et steotheri. Mortuo Ida elle in regno deirorum successit: adda vero filius ide tantum regnū berniciorum suscepit. Elle tamen iste de semine Ide non descendit: sed tamen ex Woden de quo Ida et ipse elle originem traxit. Regnum enim deirorum a flumine humbrie vsqꝫ ad tynam fluuium quōdam se extendit. Regnum vero berniciorum a flumine tyne vsqꝫ ad mare scoticu quod scotorum linga Forth nominatur: porrigebatur. Quicqđ enī inter tynam et Tesam fluuios extitit sola herimi vas

titudo tunc tempoꝛis fuit ⁊ iccirco nulliꝰ
ditioni seruiuit: eo ꝙ sola indomitoꝛū: et
siluestriū animaliū spelunca ⁊ habitatio
fuit. Idda regnauit in bernicia octo an-
nis post quē glappa/hussa fridwik/theo-
dericus/ethelricus viginti sex annis suc
cessiue regnauerūt. Quibꝰ octauus ethel
fridꝰ viginti quatuoꝛ annis ī bernicia re
gnum tenēs successit. Hic actam filiā elle
regis deiroꝛū in vxoꝛem ducēs septem fi
lios genuit: scȝ eanfridum/oswalduȝ/os-
winum/oslacū/osmūdū/osaphū/offam.
Quoꝝ eanfridꝰ et oswaldꝰ de regis elle
filia fuerūt: ceteri vero de cōcubinis nati
sunt. De successione elle regis in vita san
ctoꝛū regū oswini ⁊ edwini īfra videri po
test. Occiso tādē ab edwino ethelfrido re
ge filij eiꝰ cū acta matre fugam ineūtes
in scotia toto tempoꝛe regis edwini ipoꝝ
patrui latuerūt. Ibi eni oswaldus bone
indolis adolescens pie matris sue doctri-
nam suscipiens et fidem baptismi gratiā
pꝛomeruit. Peregrinationis sue tempoē
scotoꝛū linguā perfecte addiscēs veteris
vite conuersationi perfecte renūciauit.
Interfecto tādem rege edwino suscepit
regnū deiroꝛū filius elfrici patrui eiꝰ no
mine osricus regnū vero bernicioꝝ susce
pit eanfridꝰ filius ethelfridi regis frater
oswaldi et fidem xp̄i abijcientes ydoloꝛū
cultui se subdiderūt. Nec moꝛa: vtrumqȝ
rex bꝛitonū cedwalla iusto dei iuditio in-
teremit. Quibꝰ ita deletis superueniēte
cū paruo exercitu fratre eāfridi oswaldo
xp̄i fide munito cedwalla cum suis copijs
immensis quibus nihil resistere posse ia-
ctabat interfectus est in loco q̇ devesburn
.i. riuus deuisi vocatur. Locꝰ aūt ille vs-
qȝ hodie in magna veneratione habetur
vbi venturus ad pugnam oswaldꝰ signū
sctē crucis erexit ac flexis genibus dn̄m
depꝛecatus est vt in tāta rerū necessitate
suis cultoꝛibꝰ auxilio celesti succurreret.
Cum enim crux lignea facta fuisset ⁊ ere
cta ait oswaldus. Flectamꝰ oīes genua
⁊ deū oīpotentem viuū ac verū depꝛe-
cemur vt nos ab hoste supbo ⁊ feroce sua
miseratione defendat. Scit eni ipse ꝙ pꝛo
salute gentis nr̄e iusta bella suscepimus.
Cumqȝ deū deuota mente exoꝛasset inci-
piente diluculo in hostem pꝛogressi iuxta
meritum sue fidei victoꝛia sūt potiti. In
cuius loco oꝛonis inumere virtutes sani
tatū noscunt̄ esse patrate ad inditium et
memoꝛiā fidei regis. Nā et multi de ipso
ligno sacrosctē crucis hastulas excisas in
aquam mittētes: languentibꝰ hominibꝰ
aut pecudibus in potū dederūt siue asp-
serūt ⁊ mox sanitatē receperūt. Vocatur
aūt locus ille heuenfeld. id est celestis cā-
pus: ⁊ est iuxta murū illum famosum ad
aquilonem quo romani quōdam ad arcē-
dos barbaroꝛū impetꝰ totā a mari ad ma
re pꝛecinxere bꝛitāniā. Ibi eni postmodū
ecclia ɔstructa est: ⁊ ab ecclia hagustaldē
si nō multū distare noscitur. Nec ante tē-
poꝛa illa vlla ecclia vllū altare in tota ber
nicioꝛū gente fuit pꝛiusꝙ rex oswaldꝰ in
illa pugna crucē erigeret. Monachꝰ q̇dā
hagustaldēsis dū incautius foꝛte noctu i
glacie incideret repente coꝛruens bꝛachi
um cōtriuit et grauissima molestia fati-
gari cepit. De veteri musco quo superfi-
cies ligni erat oblita cepit ⁊ iuxta se in le
ctū posuit ac medio noctis tpe cū euigila
ret: ita sanū bꝛachium manūqȝ repperit.
ac si nihil vnꝙ tanti laboꝛis habuisset.
Sctūs itaqȝ oswaldus nepos edwini re-
gis ⁊ martiris ex soꝛoꝛe regno potitꝰ peti
uit ⁊ obtinuit a gente scotoꝛū inter quos
tpe exilij sui baptizatus fuerat virū san-
ctum aidanū epm ad instruēdā gentem
quā regebat. Erat aūt vir ille sūme mā-
suetudis ⁊ pietatis ac moderaminis hn̄s
zelū dei ꝙuis non plene scd̄m scientiam.
Nā diem pasche moꝛe sue gētis a quarta
decia luna vsqȝ ad vicesimā obseruabat.
qđ ⁊ septētrionalis scotoꝝ ꝓuincia et oīs

natio pictorũ illo tp̄e faciebat. Cui rex oswaldus dedit locũ sedis ep̄alis vbi ip̄e petebat in insula lindisfarnēsi: qui scꝫ locꝰ accedente ac recedente reumate bis quotidie instar insule maris circũuoluit̃ vndis: bis renudato littore contiguꝰ t̃re redditur atq; eiꝰ admonitionibus humiliter ac libenter in oībus auscultans eccl̃ias in suo regno edificare ⁊ dilatare diligenter curauit. Miro aũt spectaculo sepe contigit vt euangelizante antistite qui anglorum linguā perfecte nō nouerat: ip̄e rex anglice populo interpretaretur ac ducibus ⁊ ministris suis. Tunc ꝯfluebāt quotidie de gente scotorũ ad predicanduꝫ anglis monachi de monasterio aidani quod erat in insula hij famosissimũ que quideꝫ insula hij ad ius pertinebat anglorũ non magno ab ea freto discreta sed donatiōe pictorũ iam dudũ monachis scotorũ tradita eo q illis predicantibꝰ fidem christi perceperũt. Construebant̃ ergo ecclesie per loca confluebant ad audiendũ verbũ populi gaudētes donabātur mũere regio possessiones ⁊ territoria ad construenda monasteria. Oswaldꝰ igit̃ exemplo ⁊ verbo aidani instructꝰ non solum spem celestis regni sed etiam terreni regni amplitudinem plus q̃ aliquis predecessorꝝ suorum consequutꝰ est. Quippe preter illud berniciorũ atq; deirorꝝ ꝓuintias q̄ catenꝰ dissidebāt in vnā redegit ꝯpagē. Oēs nationes britannie q̄ in quatuor liguis scilꝫ britonũ/pictorũ/scotorũ/⁊ anglorũ: tunc diuidebant̃ in dictione sua accepit. Nullum fidelem publice pauperem esse ꝑmisit qui pauperum quorũ nouit media vel ꝓdijs vl̃ donis copiosis sustētare curauit. Igit̃ cũ ita dei gr̃a sibi subditis operam dilectiōis impēderet dei dispensatione cōtigit vt flagellis nuꝑ credentiũ fidē exꝑiendo ꝯprobare vellet. Immissa igit̃ circũquaq; ꝑ angliā graui peste plurimi stragꝫ seuissime ꝑeuntes: regna celestia ꝯcenderũt. Cũ itaq; rex sc̄tūs ꝑplo sibi subdito diuine aīaduersionis iudiciũ imminere conspiceret cũ lachrimis ⁊ querulis vocibꝰ ac gemitibꝰ hoc dei flagellũ suis maxime pc̄tis ascribere cepit dicēs. Ego sum inq̄t dn̄e qui peccaui ego inique egi: isti q̄ oues sunt quid fecerũt? In me dn̄e ⁊ ī domo mea gladiꝰ vltionis tue conuertatur si tamen mea vel meorũ hoc iniquitas cōmeret̃. Cũ igit̃ precibꝰ ⁊ lachrimis diutius insisteret subito dei voluntate eadem peste correptꝰ est. Placuit enī pietati diuine vt vas electionis sue ab om̄i labe terrene cōuersatiōis ad purũ emundaretur ne q̄cq̃ vanitatis mũdane in corpore suo penitus remaneret. Cũq; ad extremum vite sp̄ūs vigore penitus deficiēte venisset: oculos in celum erigere ⁊ quasi q̄busdam colloquendo labia mouere cepit. Intellectuales quidem oculi eiꝰ sicut sacris ep̄is postmodũ referre solebat vna cũ corporalibus angelicos quosdam spiritꝰ preclaro ītuitu assistere sepe videbat de quorum nũero tres ad se consolandũ accedētes dixerunt. Oswalde rex dei electissime mortis horrorem noli timere nr̄ collega ⁊ consors in celo reputatus pacto vite termino nr̄o collegio adijciendꝰ eris. Nō tamen in isto moriturꝰ es tempore nec huiꝰ pestilentie acerbitate vlterius feriendus: Xp̄s tue desolationis angustias miseratus oēm anglorꝝ ppl̃m a peste ⁊ clade meritis tuis ⁊ p̄cibꝰ absolutũ liberauit vite q; tue tot annos misericorditer adijciens te martirio coronandũ instituit: nobisq; amodo tam viuentis q̃ morientis tui custodiā delegauit. Diem ⁊ horā sui martirij designarũt eos tunc sibi affuturos asserentes. Supra solis claritatē facies eorum radiabāt sed nec formā eorũ verbis rex explicaṙe valebit. Hijs dictis ab oculis eiꝰ in celo recepti sunt. Rege enī cōfestim sanitati restituto: anglorum fines diebꝰ vite sue nulla pestis perturbare presum

psit. Ex illo tēpore in omnibus deo et hominib⁹ emendatiorem se prebuit et vite sue exitum cū gaudio expectauit. Uite preterite natiuitates mentis deuotiōe trāscendit: elemosinis et lachrimis preteritas negligentias quotidie redemit. Post hāc quoqꝫ visionē vna cum kyneburga vxore sua regis Westsaxonū kynegilsi filia castitatis mundiciā in posterū conseruauit. Sctūs aūt oswaldus pauperibus ac peregrinis semꝑ humilis benign⁹ / et larg⁹ fuit. Cū eni quodā die pasce assidente secum in mēsa epō aidano veniret ad ianuam regis magna pauperū multitudo elemosinā petēs et rex aliud ad manū nō haberet porrigendū ipm ferculum coram se positum cū disco argēteo minutatim cōfringendo ad pauperes misit. Quo viso: pontifex tali facto delectatus apprehēdit dexterā ei⁹ et ait. Rogo deū vt nunꝗ veterascat man⁹ ista. Quod ita factum est. Nam oswaldo postmodū interfecto brachium a corpore resecatū hactenus durauit incorruptū. Cōmisso tandem graui prelio ab eadem gēte pagana paganoqꝫ rege merciorꝫ penda a quo et predecessor eius edwinus perempt⁹ fuerat: in loco q̄ lingua anglorum maserfelō. vocat occis⁹ est āno etatis sue tricesimo octauo nonis augusti. Est aūt loc⁹ ille contermin⁹ finibus armorice vallie: qꝫ antiquit⁹ ꝑs maxima Wallie dicta est armorica. Ab vrbe enim salopie septem fere miliaribus versus eandem Walliam distare probat idē locus abbatisqꝫ salopie dictioni cedit. A fossa quoqꝫ regis offe que angliaꝫ et Walliam diuidit miliario non plene dimidio et a Wenolocensi cenobio miliarib⁹ sexdecim separatur. In quo quidem campo ecclesia que candida ecclia dr in scti oswaldi honore fundatur et non procul inde fōs perhennis exoritur qui ab incolis fōs sancti oswaldi noiat. Pēda vo rex caput sancti oswaldi abscisuꝫ cū brachijs per annū in stipitibus suspendi iussit. Oswaldus namqꝫ rex regno merciorꝫ primit⁹ subiugato et rege penda in Walliam fugato cōgregatis paganorꝫ copijs in loco memorato sctm̄ regē oswaldum interfecit. Sepulto vero in cimiterio lindisfarnensi capite frequenter in loco illo quasi lucerna / quandoqꝫ vt candida forma aliqua / nunc sicut cādela / modo nitida velut tela lux celitus emissa refulsit. Extracto proinde capite in vrbe bamburch honorifice locatur. Tepescente demū erga sancti reliquias populi deuotiōe nec erat qui digne reliquias huius sancti preciosas excoleret: vel custodie diligētiam exhiberet. Monachus igit quidaꝫ de burgo sancti petri in partib⁹ illis adueniens et secreta ecclesie vbi reliquie erant reposite diligent explorans habita oportunitate brachiū sancti oswaldi de theca extrahens secū clanculo asportauit et in suo cenobio cū honore collocauit. Maluit eni talis furti sacrilegus fore depredator ꝙ tāto carē thezauro sue conscientie improb⁹ accusator. De pecti eni crimine quodāmodo laudeꝫ glie acquisiuit: dū de sue nota infamie honoris cumulū sue ecclie ꝯpensauit et sancto martiri perpetuam venerationē acquirere meruit. Elapso post martiriū scti oswaldi anno vno apparuit quidā in visione regi oswio dicens. Uade inquit citissime et caput cū brachijs fratris tui ꝑ xpo occisi diligenter inquire. Nā caput diuti⁹ in stipite configi xpi clemētia indignū duxit: sed et brachia cū manib⁹ dei honorare bonitas disposuit: et a volatilib⁹ celi ea ledi non permisit: nec a pulchritudine sua tanto tempore maculari. Dexterā cū brachio non iam in stipite sed in aquis viuentib⁹ reperies vbi meritis ipsi⁹ de saxo durissimo fōs viu⁹ emanare cepit. His dictis heros ille disparuit et rex iter cū festinatione maturans iussa cōpleuit et caput in cimiterio lindisfarnensi sepeliuit:

ꝛ brachium apud bamburgh composuit. Corp⁹ quoqꝫ ꝛ ossa adduxit secuꝫ regina merciorū osrida filia regis oswi: et vsqꝫ ad monasteriū de bardeneia in lindeseia detulit: sed repulerūt eā monachi inuidētes mortuo qꝛ sup eos bellico iure regnū acceperat: sed nocte intempesta lucis visa columpna super corpus diuinit⁹ emissa vltro petierūt quod añ reiecerāt. Ibi enī ex cadente sanguine reuixit cespes. Post multos martirij ei⁹ annos sanct⁹ cuthbertus cuidā in obsequijs eius deuoto apparens dixit. Surge inquit ꝛ caput sctī oswaldi in ecclīa de bamburgh negligēti⁹ custoditū ad me deferre ne differas vt vna mecū ī vno loculo requiescat. Nō enī in cimiterio meo humatū mihi de⁹ cōmendando delegerat: hoīs violētia a me separari non debebat. Surgens vir ille ꝛ ad locū designatum perueniens occasiōe habita caput martiris amplectens festio gressu domū redijt. Et ecce sctī cuthberti sepulchrū motu interi⁹ perstrepēte: sine cuiusqꝫ manus tactu subito aperiri videtur ꝛ cōposito secum capite spōtaneo more recludi. Circa annū dn̄i nōgentesimū nonū sicut in historijs legitur ossa sancti oswaldi translata sunt de bardenay vsqꝫ glouerniam per ethelredū ducē merciorꝫ vbi in honorem sctī osmundi monasteriū construxit. Quanta enī fides oswaldi in deū fuerit: que mentis deuotio etiā post mortem virtutū miraculis claruit. Nam in loco vbi pro patria dimicās a paganis interfectus est: vsqꝫ hodie sanitates infirmorum celebrari non desinūt. Nec mirū dum est in loco mortis illius infirmos sanari qui sp dū viueret īfirmis ꝛ paupibus consulere/elemosinas dare/opē ferre non cessabat. In loco siquidē martirij eius paralitica quedā curat̄. Puluis de loco martirij eius in poste cuiusdā dom⁹ appensa conflagrata tota domo postis solummodo in qua puluis pendebat itacta permansit. Cū quidā ab immūdo spiritu grauiter vexaretur allata est aqua in qua ossa sancti martiris fuerant lota ꝛ ecce demoniacus subito conticuit et quasi ī somnū laxatus caput et cetera mēbra in quietem cōposuit. Et post aliquantulum hore spaciū resedit ꝛ grauit̄ suspirās ait. Mox vero cū capsella atrio dom⁹ appropinquauit recesserūt om̄es qui me premebant maligni sp̄ūs ꝛ me relicto nusq̄ cōparuerūt. Ferunt enī de sctō oswaldo qꝛ a tpe matutine laudis sepius ad diē vsqꝫ in orōnibus persliterit atqꝫ ob crebrum morem orandi siue gratias dn̄o agendi: semper vbicūqꝫ sedens super genua sua manus habere solit⁹ sit. Uulgatū est aūt q̄ etiā inter verba orationis vitam finierit. Nā cū hostibus circūsept⁹ videret se perimendū orauit pro animabus exercitus sui. Unde dr̄ in prouerbio. De⁹ miserere aīabus dixit oswald⁹ cadens in terrā. Apud farnham in honore sctī oswaldi constructa est ecclīa in qua multi beneficia eius postulantes infirmitatis ꝛ incomodi remedia multotiens experti sunt. Cuius claues latro quidā latent̄ auferēs aperto ostio intrauit ꝛ vniuersa illius ornamenta rapiēs asportauit. Et ecce lumine oculorꝫ obtenebrato quo se diuerteret penitus ignorauit. Adueniente tandē sacerdote: lachrimis profusus miam illius homo miser deprecabatur: reumqꝫ se merito dampnabilem iudicans q̄ fraudulēter diabolo istigāte egisset: idicauit. Quo audito sacerdos deo ꝛ beato oswaldo immensas gratias referens errori illius cōdoluit et liberum abire permisit. Cum aūt in monasterio selseie ꝛ vbiqꝫ in prouicia mortalitatis pestis seuiret ꝛ passiꝫ de hac vita multi raperentur visū est fratribus triduanū ieiunium indicere et diuinam clemētiā suppliciter obsecrare: vt miam illis dignaretur impendere ꝛ sine periclitantes hoc morbo a presenti morte

liberaret seu raptos de mūdo a perpetua aie dampnatione seruaret. Erat tūc i monasterio illo puer quidā qui eadē tactus infirmitate in lecto iacebat cui apl'orum principes dignati sunt apparere dicētes Noli timere fili mortem pro qua sollicit⁹ es: nos enim te hodierna die ad celestia sumus regna perducturi. Uoca ergo ad te presbiterū eoppam et dicito illi qȝ dn̄s exaudiuit preces vestras et deuotionem ac ieiunia propiti⁹ aspexit: nec aliquis de hoc monasterio hac clade moriturus est preter te solum qui hodierna die ad visionē dei perducendus es in celum. Hō diuina clementia nobis per intercessionem gloriosi regis oswaldi conferre dignata est. Hac etenim die idem rex ab infidelib⁹ in bello extinctus mox ad sempiterna aīarū gaudia assumpt⁹ in celum electorū agminib⁹ sociatus est. Celebrent igitur missas siue pro grārū actione qȝ exaudite sunt orationes vr̄e: siue etiā in memoriā regis pfati qui pro eis supplex ad deū orabat. Cū audita puer enarrasset eadem die mortuus est et cuncta que dixerat vera reperta sunt et dies scti oswaldi natalicius per monasteria extunc venerari cepit.

De sancto Oswino Rege et martire.

Beatus ei oswin⁹ ex antiquorum clarissima regū pˀsapia anglorum oriund⁹ extitit. Post mortē sequidē regis northanhumbrorū edwini: pmis ei⁹ successoribus osrico videlȝ rege deirorum et eanfrido berniciorum apostatis a cedwalla rege britonū iusto dei iudicio deletis: filius osrici oswin⁹ ne a cedwalla perimeretur non paruo tempore apud occidentales saxones exulauit regnūqȝ deirorum et berniciorū oswald⁹ edwini regis nepos ex sorore acta progenitus obtinuit Quo tādē a paganis martirizato successit frater suus oswi et viginti octo annis laboriose regnauit. Audiens igitur Oswinus exulans filius scȝ osrici qȝ defuncto oswaldo regnaret oswi pro fratre suo inito cum suis consilio ad regnū deirorū regressus ab omi plebe letant recipitur: et in regem nemine cōtradicente sublimatur anno dn̄i sexcētesimo quadragesimo secundo et prouincie deirorum nouē annis in maxima oim rerū affluentia et ipe amabilis omnibus prefuit. Erat enim oculus ceco/pes claudo/bacul⁹ tremulo/orphanorum et viduarū oimqȝ indigentiū pius pater. Pauperes et maxime peregrinos benigne recipiebat/esuriētes alebat/nudos vestiebat: et omibus ei⁹ bn̄ficia postulantibus hilariter impendebat. Cū igitur vir dei pietatis vacaret operibus humane salutis inimicus oswi regem berniciorū magis ac magis aduersus eum excitauit et donec congregatis exercitib⁹ ad preliandū in loco q̄ wilfaresdoun dicitur occurrerent inflāmauit. Piissim⁹ autem rex oswinus videns suos licet multo pautiores cū hostibus volentes contēdere et pro rege suo paratos occūbere dixit ad eos. Congratulor o pricipes et fideles milites vr̄e pbitati et milicie et gratias ago bone voluntati vestre. Sed absit a me vt mei solius causa belli discrimen omes incurratis qui me q̄ꝗ iure dn̄m pauperē tamen et exulem vobis regē cōstituistis Malo itaqȝ cum paucis solus exulaē immo potius diligo mori: q̄ vos mei solius causa contingat quoq̄ modo periclitari. Impius enim et inhumanus est qui cum dei iudicium nullo modo possit euertere: plures sui ipsius causa conatur euertere. Quare diuinam super me sententiā pacificus non belligerando libenter amplectans presertim cum per os sancti aidani per martirii palmā ad celestis regni gaudia me transiturum ignosco. Quo ordine et tempore xp̄s voluerit vitam temporalē

lem finire non recuso. His dictis exercitū domū remisit ꝛ cū vno tm̄ milite tōdehe-re noīe in gedlingum in domū hunewal-di comitis cui vicū illū ꝛ multa cōtulerat predia se recepit. Hunewaldus aūt eū in cōclaui quasi decenti⁹ habitaturū intro-duxit deiꝗꝫ timore postposito regi berni-ciorū q̄ȝ regem oswinū sibi traderet iugu-landū scelestus innotuit. Audiens enim hoc rex oswi ethelwinū dom⁹ sue prepo-situm illic direxit ꝛ vt regem edwinū in-terimeret imperauit. Quo cū peruenisset ꝛ oswinus ab hunewaldo sibi tradit⁹ fu-isset ait rex. Quia nequiter tradit⁹ inno-cens a vobis iussus suȝ occidi p̄cor vt hūc militem libere permittatis abire nec mei causa faciatis eū mortem subire. Maluit tm̄ miles morti succūbere: q̄ꝫ mortuo dn̄o etiā si copia daretur superuiuere. Excepit itaꝗꝫ rex oswinus vna cū milite suo mor-tis sententiā ꝛ effuso sanguine suo perpe-tuam in celo adepti sunt mansionē tertio decimo kal. septembris anno regni ei⁹ no-no. Erat enī rex oswinus ꝛ aspectu ve-nustus et statura sublimis/affatu iocun-dus/moribus ciuilis ꝛ manu oībus nobi-libus simul ꝛ ignobilibus largus. Unde ob regiam animi eius ꝛ vultus ꝛ merito-rum dignitatem ab oībus diligebat ꝛ vn-diꝗꝫ ad eius ministerium de cunctis ꝑpe prouincijs viri etiam nobiles concurre-bant. Donauerat aūt rex oswin⁹ equum suum optimū aidano ep̄o eo q̄ magis pe-dibus pergere q̄ꝫ equo vehi cōsueuerat. Qui cito postmodū equū illum cū nil ali-ud ad manū haberet cuidā paupi elemo-sinā petēti donauit. Hoc cū didicisset rex plurimū indignat⁹ ait ep̄o aidano secum ad mensam cōsedenti. Quid fecisti domi-ne presul: Nū viliores equos habuimus qui sufficerent ad elemosinā: Cui episco-pus. Quid loqueris dn̄e rex: Nū charius erit tibi filius eque q̄ꝫ filius marie: Cōti-nuo rex procidens ad pedes ep̄i veniā ro-gauit promittens fideliter q̄ nunq̄ꝫ oblo-queretur quicq̄d de reb⁹ suis dei filijs er-rogaret. Dū igitur pacati simul ad men-sam sederent: ep̄s subito in lachrimas est resolutus. Cuius rei causa a circūstanti-bus requisita presul ait. Non multo tp̄e victurus est rex iste ante modo nō vidi re-gem humilem: nec digna est hec gens ne-quā talē diu habere regem. Unde cōtigit cito post hec ipsum occidi vt prefatū est: anno dn̄i sexcentesimo q̄nquagesimo pri-mo ꝛ regni eius nono. Sed et ipse anti-stes aidanus post regis occisionē duode-cim solummodo superuixit diebus. In gedlingo modo gilling vocato non ꝑcul ab vrbe richemūdie sito regina eanfleda oswi regis vxor ꝛ regis oswini ꝓpinqua in expiationeȝ necis eius īpetrata a rege oswi licentia monasteriū cōstruxit: ī quo orōnes assidue pro regis occisi ꝛ ei⁹ q̄ occi-dere iussit aīe salute quotidie dn̄o deberēt offerri ꝛ virū quendā deuotū noīe trūhe-re natione anglū a scotis ordinatū ꝛ edo-ctū regis occisi propinquū cōstituit abba-tem. Quiꝗꝫ postea sub rege merciorum wulfero in prouincia merciorum et me-diterraneorū anglorū ep̄s effect⁹ gentiuȝ multitudinē ad fidem conuertit. Corp⁹ aūt sancti regis ab eis qui eum occiderāt ad ostiū tyne fluminis versus aquilonem delatū est et in oratorio sc̄te marie virgi-nis sepultū in quo loco religiosorū multi-tudo cōgregata iugit deo seruiebat. In tantā aūt honoris eminentiā excreuerat locus ille vt per totā prouinciam ꝓ reue-rentia loci ꝛ religione defunctorū corpora ibidem tumulanda deferrētur. Elapsis post hec multis annis ynguar ꝛ hubba ī-quitatis filij danorū principes ad ostiū ty-ne fluminis applicantes ipsum monaste-rium et omnem circa regionem graui de-populatione vastarunt monachos ī qua-dam ecclesiola omniū sanctorum honore a sancto cuthberto dedicata cōbusserunt:

et cuncta cenobii edifitia in planiciem redigerunt. Anno autem gratie millesimo centesimo decimo cum monachus quidam nomine edmundus loci edituus nocte quadam post orationes more solito fusas sopore depressus esset apparuit ei quidam etate canus/ vultu decorus statura procerus et verbis iocundus atque benignus. Quem cum diligenter intuens aspiceret et quis esset interrogare non auderet: is qui ei apparuit dixit. Edmunde frater edmunde. At ille securior redditus ait. Quis es domine? Ego sum ait oswinus rex qui ab hunewaldo comite nequiter traditus ab oswio rege morte detestanda peremptus hac in ecclesia cunctis incognitus iaceo tumulatus. Surge et dic pontifici egelwino quatinus corpus meum eleuet et decentiori loco illud collocare non tardet. Quod cum illo episcopo nunciasset et ille corpus sanctum de terra eleuasset tanta odoris fragrantia egressa est ut omnium aromatum genera diffusa putarentur et omnes qui aderant inestimabili suauitate replerentur. Sicque sacrum eius corpus in aquilonari oratorii parte cum honore reconditum est. Inditha tostii comitis uxor cum magna instantia partem reliquiarum sancti martiris ab episcopo petiit et partem capillorum capitis sancti accepit. Ignis autem adustione pilos probare voluit non ut in aliquo de sancti diffideret meritis: sed ut martiris merita circumquaque per hoc extollere posset. Accenso itaque igne copioso et capillis iniectis post unius hore spacium capillus ab igne intactus omnino et incombustus permansit. Cum enim sacerdos quidam vanus et lubricus comitis tostii consiliarius occupatis circumquaque hospitiis in ecclesia parari sibi lectum iussisset meretricem secreto ad se introduci fecit. Et cum iniquitatem perpetrare cum illa vellet cepit omnis ecclesie fabrica motu subitaneo a summis usque deorsum quasi ventorum flatibus parietes ecclesie hac et illac impellendo agitari suique ruinam et omnium interitum cominari. Perterritus sacerdos et reatum suum intelligens meretricem de ecclesia exire coegit et omnis illa commotio cessauit. Cum naues quinquaginta regis Willelmi apud tynemutham applicarent bona loci sancto nequaquam parcentes spoliarunt: telamque cuiusdam mulieris abstulerunt. Mulier autem ecclesiam intrans cum lachrimis sanctum deprecabatur quatinus ei telam redderet et de predonibus vindictam faceret. Naute vero nauigantes subito in scopulos absque turbine ventorum quasi remige carerent offendentes sese collidere mutuisque congressibus sibimet occurrere et fluctus seuientes nautas preter paucos submerserunt et ad littus ecclesie quam molauerant spolia eiecerunt et vniuersi cum vetula concurrentes bona sua iuxta littora reperta receperunt. Sanctus enim oswinus mulierem omnium membrorum officio destitutam sanauit: militem qui cum equo suo de rupe altissima corruit incolumem reddidit. Equus de scopulo in scopulum lapsus non solum de precipitio saluatur: verum subito multis intuentibus mirabiliter reuocatur. Cuidam incarcerato apparens precepit ut velociter surgens ad tynemutham properaret. Qui manus et pedes solutos aspiciens surrexit et seram ostii leuiter excutiens iussa martiris cum festinatione impleuit. Auriga cum bobus ad quadrigam iunctis de supercilio montis corruens a periculo liberatur. Quidam pro columba quam sub feretro presumptuose occidit infirmitate correptus cum se promitteret pro delicto satisfacturum sanatur. Sed cum votum implere negligeret recidiua infirmitate decessit. Duas mulieres cecas illuminauit/ paraliticam curauit/ surdis duobus auditum reddidit/ puellam a demone vexatam liberauit. Mulier quedam a demonibus per annum vexata cum ad ecclesiam martiris adducta sanaretur cum lachrimis narrauit quod tempore dormitionis sue circumdederunt eam de

mones infiniti aspectu terribiles et horribiles valde. Quorũ septem maiores erãt & terribiliores cornuti/hispidi/ & caudati oculos habentes teterrimos & eam vndiq circũstantes dilacerare nitebãtur. Cũq magnis vocibus exclamasset: quidam indutus superpellitio candorem lilii hñs in facie apparens dixit. Ego sum inqt rex & martir oswinus sub cuius feretro requiescis. Et cum manica superpellitij multitudinem demonũ effugauit & cũ omñi mãsuetudine cũ loco et tempore peccata q fecerat & nũq cõfessa fuerat & transgressionem cuiusdã voti distincte reuelauit: hortans vt peccata confiteretur & votum suum impleret & de cetero officium pandocinandi venaliter non exerceret pro quibus vt asseruit potestati demonũ tradita fuit.

De sctõ Oudoceo epo & confessore.

Sanctus oudoceus xpi seruus ab infantia bonis et sctis meritis deditus: ieiunijs vigiliis & orationib9 pro eterna mercede assiduus: liminibus bti petri apostoli visitatis: locũ scti dauid adijt & inde per eccliam scti theliai diuertẽs reliquias quasdam ibidem acquisitas secũ sumpsit. Cumq in itinere constitutus latronib9 obuiaret: & illi copiã thezauri eũ habere sperantes depredari vellent cecitatem incurrerunt & penitentes prece oudocei oculorum visum receperunt. Cuz aũt factus episcop9 iter cum suis ageret de mulieribus quibusdam butirũ lauantibus aquam de vase sibi porrigi postulauit. Ille vero ironice nullum aliud vas nisi butirũ se habere responderũt. Episcopus vero accepto ab eis butiro & formata ad modũ tintinnabili nola: inde potauit & in tali forma remansit aurea videlicet in tantum q videntibus apparet esse ex auro purissimo & ab illo die in ecclesia laudanensi in miraculi testimonium conseruatur. Rex quidã venando cũ ceruũ insequeretur & ceruus ad pallium sancti confugeret rex cũ venatoribus hoc vidẽs miraculum veniaz a seruo dei humiliter postulauit & totũ territoriũ illi concessit. Dimissa tandem vir dei pastorali cura construxit monasteriũ iuxta aquã nomine weie: & zgregata fratrũ magna caterua in magna abstinentia & sanctitate vite per multos annos vitam ducens exempla virtutum et toti9 sctimonie vsq ad mortem fratribus ostẽdit. Migrauit autem ad xpm sexto nonas iulij.

De sancto Paterno Epo & confessore.

Paternus aũt eps sanct9 terrenã hereditatem derelinquens ac exilium amãs summi regni celestis fieri heredem concupiuit. Qui genti quidam armoricus fuit. i. de minori britannia ortus & de parentib9 nobili prosapia procreatis petrano scz patre matre vero guean qui vno conuentu vtentes sanctũ paternum genuerunt & postea sempiterno dei seruitio i castitate manẽtes se subdiderunt. Nam petran9 illico britanniaz minorem deserens hiberniam petijt & magna vite abstinentia & virtutib9 deo placuit. Gratiosa qppe apparuit natiuitas scti paterni per quem pater ei9 sctũs effectus est & mater eius famula xpi religiosam vitam duxit. Adolescens autẽ paternus factus interrogauit matrem quẽ patrem habuisset viueret an non: aut si viueret vbi erat & cur alibi moraretur & nõ potius in ppria hereditate maneret. Cui lachrimando mater respondit. Pater tuus quidẽ viuit & plus deo q mũdo. Perrexit aũt hinc ad hiberniã vbi ieiunat orat/vigilat meditatur: genuflectit altissimo dño. Tunc adolescens ait. Quo ergo meliori modo potest filius viuere q boni pa

tris imitatione: Nam si rex sit pater illū imitari in regimine filius appetit. Itaq3 ego moriar si non assequar patrē meum per semitas quas elegit. In illo eni tempore chor⁹ ecclīastic⁹ monachorꝝ minorez britanniam deserens: britannie maioris oras appetere meditabātur. Hac eni prouocatus fama puer paternus cū illis pergere festinabat. Conuenientib⁹ itaq3 ad nauigandū cunctis paternus mox quartus dux cohortis efficitur. Nam consobrini eius: videntes eum ad culmē perfectionis properare dixerunt. Qm̄ dn̄s inquiūt i morib⁹ te pfecit oportet vt pplo ad exēplum vite debeas preesse. Sicq3 octingēti monachi ⁊ quadragintaseptē paternuz eligentes ducem ⁊ eū sequentes prospero nauigio oras insule maioris britānie tenent. Cepit aūt sctūs cū sctis locū in ecclesia cognomēto mauritania ⁊ edificato ibidem monasterio sub echonomo preposito et decano statuit ⁊ bn̄dictis fratrib⁹ hiberniā nauigauit ⁊ visitato patre suo ac consolato gratias deo referebant Erāt tunc in hibernia duo reges qui orta inter se dissentione multum discordabant. Vastationes fiunt/rapiuntur prede/domus cremantur/consurgunt bella/⁊ multis gladio interfectis terra desolata in solitudinem redigitur. Tandem misericors arbiter orbis solita misertus prouidentia: causaz insperate pacis ad epm̄ cuiuslibet ciuitatis per angelum suū mittens dixit Nisi vterq3 exercitus vultū scti viri nup ex britānia aduenietis viderit reges maliuoli adinuicē nūq̄ placari possūt. Missis statim legatis paternū honorifice aduocant: ⁊ conuocato exercitu patern⁹ in medio statuit. Et ecce gr̄a vult⁹ ei⁹ ppulsatis penitus regū discordijs inter vtrasq3 prouincias pax ⁊ vnitas perpetua confirmatur hijs aūt rite peractis oēs quasi vno ore deū in seruo suo paterno bn̄dicūt Patern⁹ itaq3 valedicto patre britanniā adijt ⁊ fratres incolumes inuenit. Inter quos nymannaucū quēdam noīe nup aduenientem repperit qui in minori britannia post paternū viuere nō valens ad littus maris venit ⁊ quandā petrā inueniens super eā stetit ⁊ ait. Si dn̄o deo sunt placita que meditor ⁊ si vere sctūs est patern⁹ ille quē sequi volo: surgat petra et super equora natet/solidentur vnde/obducet pelagus: ne lapidem mergat et ad sctm̄ paternū incolumis vehar. Et ecce dicta citi⁹ lapis super nudas maris velocit currēs mirabili nauigio vsq3 ad monasterium viri dei ipm̄ transduxit. Tunc patn⁹ monasteria ⁊ ecclīas per totā kereticā regionem que nūc cardiganshire appellatur edificauit. Interea mailgun⁹ rex borialium britonum ad debellādos ⁊ deprędandos australes britones cū suo exercitu venit ⁊ qm̄ sp temptator erat sctōrum duos predones se precedere iussit vt sctm̄ paternū quouis modo callide temptaret Qui vasa quedā glarea replētes regales thezauros ad sctm̄ se apportasse simulāt ⁊ donec rex pspere reuertatur: hos custodire mandāt. Annuit sctūs deponi iubet/illos inueniendos esse sicut relicti fuerāt affirmat. Rege itaq3 pacatis sibi inimicis regresso venientes predones ⁊ vasorū interiora scrutātes glareā deponūt ⁊ regis thezauros furti ablatos: ⁊ p eis glareas imissas fore exclamāt. Sctūs āt patern⁹ ecōtra asseruit vt dimissos ita fore iuētos Illi tamē ruinā totius monasterij et depopulationem minabātur si thezauri nō redderentur. A rege aūt antea per britanniam fuerat edictū vt oē mendatiū aqua feruentissima deprehenderet. Tunc i feruore spūs iubet patern⁹ aquā in eneo cacabo donec ferueret calefieri ⁊ manū immittens albam ⁊ frigidā post aliquantulum more spacium extraxit. Coacti enim post hec predones cū manus suas in feruentem aquā misissent: malitiam mentis

um manꝰ exuste declarabãt. Cũqꝫ toti cõ
busti vitaꝫ finissent: rex oculis excecatus
infirmatur ⁊ ꝓpter reatũ in sctm̃ pater-
num inique cõmissum se moriturũ confi
tetur. Adductꝰ aũt ad virũ dei cũ magna
difficultate rex gemens ⁊ penitens flexis
genibꝰ indulgentiam petijt ⁊ accepta ve
nia sanantur oculi eius et mẽbra. Cele-
stis aũt nũciꝰ ad sctm̃ dauid in rosma val
le veniens dixit. Surge ⁊ vade in hieru-
salem vt ibi gradũ epalem suscipias ⁊ ad
de tibi duos condignos comites paternũ
videlicet ⁊ theliaum qui ad eundẽ gradũ
epalem promoueri possunt. Mox ei mis-
sis ad illos nũcijs sine mora venerũt. Per
barbaras enĩ nationes iter agentes gra-
tiam linguarũ a dño acceperunt: vnum-
quẽqꝫ hoiem propria lingua in qua natꝰ
fuerat alloquentes. Ad vrbem hierusalẽ
tandem accedentes nobilissime post apo-
stolos predicabãt contra iudeos ⁊ heresiꝫ
ibidem ortam. Nã vnusquisqꝫ in lingua
sua eos loquentes intelligebat. Per iposi
tionẽ postea manꝰ patriarche epi ordina-
ti sunt ⁊ muneribꝰ ditati. Paternꝰ quidẽ
tunica ex auro texta et baculo ditar̃. Re-
gressi enĩ ad patriam i tres epatus britã-
niam diuiserunt. Cũ autem paternꝰ in
ecclesia mauritania prefata post tãtos la
bores quiesceret deãbulabat quidã tirã-
nus regiones altrinsecꝰ noie arthurus: q̃
quadã die veniens ad cellam scti episco-
pi ⁊ ipm̃ alloquens tunicã memoratã as-
perit: ⁊ zelo cõfossus inuidie petiuit eam
Cui sctũs. Non cuilibet maligno sed cle-
rico sctm̃ deo sacrato hec tunica ꝯdigna est
Ille aũt indignans monasteriũ egressus
iterumqꝫ regressus vt eã vi tolleret. Unꝰ
aũt discipulorũ vidẽs illum in furore re-
uertentem cucurrit ad sctm̃ patnũ ⁊ ait.
Tirannus: qui hinc antea exiuit insul-
tando cũ furore regreditur. Paternꝰ ait
Immo absorbeat eũ tellus. Quo dicto:
statim terra apperuit os suum ⁊ vsqꝫ ad
mentũ arthurũ absorbuit. Qui illico ag-
noscens suum reatũ incipit deũ ⁊ sctm̃ pa
ternũ laudare donec veniam humilir̃ pe-
tens terra illum sursum emitteret. Tunc
sctũs regi flexis genibꝰ veniam implorã
ti benigno vultu indulsit. Illis enĩ diebꝰ
caradaucus vltra terminos britannie re
gnũ suũ dilatauit ⁊ ad minorẽ britanniã
veniens illam dñio suo subiugauit. In-
cole aũt illiꝰ prouincie ad illum veniẽtes
dixerunt. Nisi paternũ nr̃atẽ ad nos ex
maiori britãnia reuocaueris: nos tibi pla
cabiles ⁊ subiectos inuenire non poteris
Tunc rex transito ꝓspere mari obnixis
precibꝰ sctm̃ epm̃ rogauit vt ad instructi
onem minoris britannie ⁊ populi edifica
tionem gressum maturare dignaretur.
Eps̃ enim sctũs scd̃m apostoli preceptuꝫ
potestati resistere volens illuc perrexit ⁊
magnã persequutionẽ a falsis fratribus
patienter sustinuit. Sãpson aũt eps̃ illi
us prouincie quem precipuũ oẽs i sancti-
tate magnificabant: parochias perambu
labat/ certũ sensuꝫ singulis ecclesijs me-
tropolitane soluere ecc̃lie statuens. Cũqꝫ
veniret ad vicina loca vrbis iuxta quam
sanctus paternꝰ monasteriũ fũdauerat:
vnus monachorũ sampsonis ait. Mitte
ad sctm̃ ex britãnia nuper venientẽ vt pro
les eius humilitatem et precipe cũ nũcio
vt quocunqꝫ statu eũ inuenerit: eodem si
ne excusatione quacũqꝫ ꝓperet ad te. Sã
pson aũt consiliũ simpliciter accipiẽs nũ-
cium misit. Nũcius aũt ad virũ dei veni
ens caligam in vno pede iuenit altero nu
do manente. Seruus nũciat legationeꝫ
⁊ paternus futura preuidens ad epm̃ si-
ne mora perrexit. Maliciosus ille mona-
chus auctor cõsilij mali paternũ semiue-
stitum pedibꝰ subridet: ⁊ statim arreptꝰ
a demone cecidit in terram. Mox sampsõ
monachum illum auctorem esse tempta-
tionis intelligens in sancto paterno ipm̃
pacifice salutat: indulgentiã petijt et ac-

cepit. Tunc paternꝰ expulso demone fatigatū sanat. Statuit aūt sctūs sampson vt epūs oīs epatus terre sibi sensū redderet. sctī tamē paterni epatꝰ liber ab omni hoīe fieret. Urbs aūt guenet sedes episcopatꝰ sancti paterni erat. Post hec cōgregata synodo vbi multum ab inuidis ⁊ falsis fratribꝰ fatigatus extitit. Cōfirmata tū demū inter ipm ⁊ epos imitate pacis timens ne per intolerātiā illoꝝ aliquo vel tenui modo irasceretur vel lederet hūilitas eiꝰ terrā illam deserens frācos adiit ⁊ septimodecimo kal. maij i dño obdoꝛmiuit. Tres nāqꝫ eius solempnitates minoris bꝛitannie incole festiue venerant ⁊ colunt diem videlicet qua pax pꝛefata cū epis refoꝛmata fuit kalendis nouembꝛis ⁊ diem qua gradū epatus accepit duodecimo kalendas iulij ⁊ diem obitus sui.

Post obitum vero sctī paterni minoꝛem bꝛitanniam atra fames inuasit nā trium annoꝛū spacio post transitum eiꝰ nec ros nec pluuia de celo super totā pꝛouinciaꝫ descendit. Inuenerunt tandē incole qꝫ sāctus paternus iniuriosis ⁊ falsis fr̄ibus afflictus terrā reliquisset: inito cōsilio ad locū sepulture eiꝰ apud francos perrexerunt vt honoꝛifice reliquias eiꝰ secū trāsferrent. Quod cū assequi nullo modo valerent vnū ex ossibꝰ eiꝰ illis donatū oīs exercitus poꝛtare non potuit. Turbatis igitur oībꝰ ⁊ quid agerent ignoꝛantibꝰ supuenit nobilis quidā vꝛbis guenet sic dicens. Dū enim viueret sctūs pater postulabat a me sepius terraꝫ meā vt ibi ecclesiam fundaret. Quod itaqꝫ pꝛiuaui eū sua petitione dū viueret hanc post moꝛtē libens cōcedo. Surgat itaqꝫ sumat honorē petitionē accipiat. Hoc dicto: os memoratum leuissime a terra sustollūt ⁊ ad terram suā secum deferunt ⁊ in ecclesia illiꝰ honoꝛe in terra illius diuitis cōstructa cū magno honoꝛe collocant. Quodā enī tēpoꝛe sctō paterno adhuc supstite dū quidam eius minister monasterij siluas visitaret incidēs i latrones occisus est Quo audito paternꝰ siluā adijt: ⁊ ministrū pꝛopꝛio noīe vocauit dicens. Respōdeas magistro tuo. Tūc caput a cadauere reuulsū respōdit. Hic assum dñe. Cū qua voce peruenit epūs ad locū responsionis ⁊ vidēs caput ministri a coꝛpoꝛe sectū eleuatis in celum oculis cadauer benedixit ⁊ capite subito coꝛpoꝛi cōiuncto viuus surrexit. Hoc audiens quidā potens illiꝰ pꝛouincie venit ad epm ⁊ dixit. Mei sunt maliciosi interfectoꝛes ministri tui: ⁊ ne vltio diuina per cōmotionē animi tui me anticipet misericoꝛdiā humiliter ⁊ veniam peto. Et vt mentem tuam ad me placabilem efficiaꝫ partem agri dicabo tibi. Cui sctūs paternus veniam benigne largitus hoc pꝛenūciauit. Anteqꝫ finias vitaꝫ tuam domino placebis ⁊ in cimiterio cū honoꝛe sepulturam mereberis.

De sancto Patricio Epō et confessoꝛe.

Beatꝰ enim patricius de genere bꝛitonū oꝛtus est: pater eiꝰ calphurinus mater vero conchos dicta est. Cū aūt esset annoꝛum sexdecim cū ceteris in captiuitate ducitur: ⁊ cuidā regi gentili sex annis seruiens sues illius pascebat. Centies in die ⁊ centies in nocte deū exoꝛabat. Et ecce apparuit ei angelꝰ dñi victoꝛ noīe qui frequenter eū visitans dixit Bene ieiunas: cito exiturus ad patriam tuam: ecce nauis tua parata expectat te. Stetit aūt angelus sup terrā ⁊ vsqꝫ hodie manent vestigia eiꝰ. Et iterum dixit patricio. Uade ⁊ vide locū vbi poꝛcus ille terram naribus fodit: ⁊ quod ibi inueneris da dño tuo in redemptionem seruitutis tue. Et factum est ita. Postqꝫ exiit patricius sera penitentia tenuit regē qꝫ seruum suum optimum dimisisset perrexit vt eum reduceret. Et non inueniēs eum

reuersus in domũ suam pondus auri pro redemptione suscepti nõ inuenit. Transito aũt mari cũ multis gentilibꝰ per viginti octo dies in desertis ambulauerũt ꝛ cibus illis defecit. Et dixit ei quidã gẽtilis. Tu dicis qꝛ deꝰ tuus magnus est: quare ergo non rogas eũ pro nobis qꝛ fame perimus. Et ait patricius. Conuertimini in toto corde vr̃o ad dñm meum: qꝛ nihil impossibile est illi vt mittat nobis cibum in viam nr̃am. Et orauit pro eis patricius: ꝛ ecce grex porcorũ apparuit illis in via: ꝛ multos ex eis occiderũt et mel siluestre inuenerunt. Qui gratias deo agentes dixerunt ei vt comederet cũ eis sed non comedit: quia illi immolauerunt cibos ydolis suis. Et mansit patriciꝰ cũ illis diebꝰ triginta non manducãs neqꝫ bibẽs hilaris tamen perseuerabat. Et cũ dormiret fortiter a sathana temptatꝰ est: et cecidit diabolus super eũ tribus diebus et noctibus: ꝛ instar saxi ingentis grauiter opp̄ssit eum ita vt se mouere non posset. Tũc patricius vocauit heliam bina voce i adiutorium: venitqꝫ helias ꝛ liberauit eum Et ait ad euꝫ diabolus. Ab hac die nõ habeo potestatem in te vsqꝫ ad diem mortis tue. Et statim eiecit ab eo deꝰ oẽm torporem et grauitatẽ ꝛ vires ei restitute sunt. Quadã aũt die vidit in somnis virum ad se venientem quasi de hibernia insula cum epistolis multis ꝛ dedit ei vnã ex illis ꝛ legit. Erat aũt principiũ epistole tale. Hec est vox hiberniensium. Et cuꝫ hoc principiũ legeret audiuit simul in eodem momẽto vocẽ infantiũ ex vteris matrum diuersaꝝ hibernie regionũ ꝛ clamauerũt quasi vno ore. Rogamꝰ te scẽ pr̃ vt venias ꝛ ambules int̃ nos. Statimqꝫ patricius audiẽs hoc cõpũctus est corde ꝛ nõ potuit vltra epistolã legere. Et expgefactꝰ grãs egit deo: certissime sciens ꝙ dñs vocasset eũ ad saluandos illos qui ipm̃ inuocabant. Et cogitauit terram exire vt scripturas disceret sanctas ꝛ puenit ad sanctum germanũ antisiodorẽseꝫ epm̃ ꝛ mãsit apud illum quadraginta annis legẽs ꝛ iplẽs scripturas diuinas ꝛ virgo corpe pmãsit ꝛ spũ: ꝛ postea ad beatũ martinũ veniens quadraginta diebus cũ illo mansit. Inde vero patricius romã pficiscẽs: venit in itinere ad quẽdam heremitã i loco deserto habitantem a quo baculũ accepit qui in manu ihesu xp̄i dñi nr̃i erat vt eius auxilio suffultus iter prosperũ haberet. Vocat̃ aũt baculꝰ ihesu et in ciuitate sancti patricij vsqꝫ hodie manet. Et declinauit ad quẽdam scm̃ epm̃ noie amotuꝫ ꝛ gradũ epalem ab illo suscepit. Cũ ergo romam ingressus esset inuenit gloriam ꝛ honorem apud celestinũ vrbis rome epm̃ Qui misit eũ ad cõuertendã hibernie insulam: nã antea palladiũ miserat sed habitatores non susceperũt eũ neqꝫ doctrinam eius sed reuersus in terrã britonuꝫ mortuus est. Cum aũt patriciꝰ venisset ad mare inuenit leprosum sup ripã q̄ rogabat eos vt secum assumerẽt eũ in naui sed familia patricij scꝫ triginta quatuor viri de peregrinis recusabant Tũc scẽs patriciꝰ altare suũ lapideũ pijcit in mare in quo sedit leprosus et quousqꝫ ad portũ in finibꝰ laginorũ perueniret lapis a naui nõ recessit. Et inuenientes piscatores cũ retibꝰ donũ de piscibꝰ postularũt ꝛ illi dare recusarũt. Qd cũ scõ displiceret fluuius ille pisces in vindictã huiꝰ sceleris nõ habebit ineternũ. Tũc patriciꝰ ascẽdẽs in terram que anathailtã vocata fuit sed plebs regiõis illiꝰ cõgregata repulerunt eum. Ob hoc mare repleuit totã terrã illam. ꝛ ineternũ nõ habitat̃. Exinde nauigauit ad aquilonarem partẽ ad virũ cuꝫ quo in seruitute fuerat vbi vidit multitudinẽ gẽtiũ aduentũ eiꝰ expectantiũ. Nã per multa tpa magi ꝛ prophete aduentũ patricii predixerũt dicentes. Adueniet homo cũ suo ligno cuiꝰ mensa erit in orien-

te domus sue ⁊ pp̄ls eiꝰ retroꝛsum: ⁊ ex
sua mensa cantabit ⁊ familia respōdebit
ei. amē. Hic cum aduenerit deos nr̄os de-
struet / templa subuertet / reges sibi resi-
stentes occidet: ⁊ doctrina eiꝰ regnabit in
seculū seculi. Pꝛecepit aūt rex illius pꝛo-
uincie noīe leogaire pp̄lis suis vt solicite
aduentū eiꝰ expectātes a finibꝰ suis repel
lerent eū. Cū aūt patriciꝰ veniret ad ter-
ram dimiserūt gentiles canē ferocissimū
vt illum deuoꝛaret. Sed canis ille velut
lapis fixus stetit immobilis. Hoc aūt vi-
dens quidā gigas noīe dichu surrexit cū
gladio vt sctm̄ interficeret ⁊ ip̄e sic̄r aru
it: ⁊ nec manū nec pedem mouere potuit
Patriciꝰ vero pꝛedicauit illi verbū dei et
ad fidem cōuertit. Qui tradidit illi agrū
in quo stabāt ⁊ rogauit ne lōgitudo eccle-
sie ab occidente in oꝛientem verteref̄ sed
ab aquilone in meridiem. Et factū est ita
Alio die cū patriciꝰ missam celebꝛaret
quidā magus effudit calicem suū ⁊ statiꝫ
terra aperiens os suū deuoꝛauit eū. Vi-
dēs aūt rus frater dichu valde senex q̄ fr̄
suus xp̄o credidisset pugnauit contra pa
tricium: et noluit credere. Cui sctūs ait.
Quid tu pugnas pꝛo hac vita que tibi de
ficit? Nā oīes sensus tui defecerūt / ocu
li non bene vident / aures non bene audi-
unt / dentium numerus imminutus est:
similiter ⁊ cetera membꝛa. Si quis ergo
renouauerit iterū iuuētutē tuaꝫ: nūquid
crederes illi? Respondit rus. Si hoc fece
ris tibi credam. Tunc oꝛante patricio re-
nouatus est Rus in etatem pulcherrimi ⁊
foꝛtissimi iuuenis. Et statim credidit ⁊ ba
ptizatus est cum tribus filijs suis ⁊ cete-
ris multis. Dixit autē patricius ad rus.
Datur tibi electio vtrū in hac vita pꝛesen
ti longo tempoꝛe iterum viuas an nūc ad
celum pergas. Respondit rus. Eligo vt
modo ad vitam eternam exeā. Et statim
accepto sacrificio migrauit ad dominum
Tunc perrexit patricius ad regem mi-
luch cum quo in seruitute fuerat vt eum
ad fidem cōuerteret. Quod ille audiēs cō
gregauit oēm substantiā suam ⁊ succen
dit eam super se illicoꝫ cōbustus est: ma-
gis moꝛtē eligēs q̄ vt seruo suo quasi sub
iectus permaneret. Patriciꝰ vero de mō-
te pꝛopinquo hoc intuens duabus hoꝛis
suspirans ⁊ lachꝛimans ait. Hic rex quia
seip̄ꝫ igni tradidit ne deo eterno seruiret
nemo sedebit de filijs eius rex super sedē
regni eius sed semen eius seruiet in sem-
piternum. Et postea factum est ita. Ve-
nit aūt patricius ad domū cuiusdam vi-
ri nobilis ⁊ pꝛedicans ei xp̄m baptizauit
eum: ⁊ inuenit cū eo filiū qui sibi placuit
⁊ dedit ei nomen benignum. Puer eni il-
le suis manibꝰ pedes patricij ad suum pe
ctus colligabat ⁊ noluit doꝛmire cum pa-
tre suo sꝫ flebat nisi cū patricio doꝛmiret
Cum aūt mane patricius currum ascen-
deret et vno pede in currū eleuato alterū
tenuit puer strictis manibus dicens. Di
mitte me apud patriciū pr̄em meum pꝛo
pꝛium. Tūc dixit sctūs. Baptizate eum
⁊ eleuate in currū qm̄ heres regni dei est.
Post hec venit patriciꝰ ad cāpum bꝛeg.
vt pascha celebꝛaret ⁊ ignem succendit.
Erat aūt magna solempnitas in loco illo
in qua mos erat vt nemo ignem succen-
deret in oīni pꝛouincia donec pꝛius in il-
lo loco accensus esset. Cum aūt rex leogai
re vidisset ignē ait. Quis ausus est igneꝫ
accendere donec pꝛius in domo mea accē
datur? Cui magus quidā ait. Nisi ignis
iste extinguatur in hac nocte ip̄e pꝛincipa
tum in hac insula tenebit ineternū: et hij
cū quibus erit doctrina eius. Et perrexit
rex cū suo exercitu vt ignem extingueret
Et ait magus ad regeꝫ. Noli tu exire ad
hoīem illum ne adoꝛes eū sed ille vocetur
ad te: ⁊ nemo assurgat in aduētu eiꝰ. Sꝫ
vnꝰ tñ ex illis noīe dego surrexit ⁊ benedi
xit illum patriciꝰ ⁊ vitā eternā pꝛomisit
ei ⁊ ille credidit deo. Erat autem quidā

magus qui grauiter resistebat deo cuius obstinatiam vidēs sctūs ait ad dominuz Dñe qui oīa potes hic impi⁹ blasphemat nomē tuum eleua illum foras & cito moriatur. His dictis eleuatus est mag⁹ in aere & iterū demissus de superis cū globo niuis verso capite ad lapidē cōminutus & mortuus est. Tūc rex iratus surrexit cuz suo exercitu vt sctm̄ occideret. Et statim terremotus factus est magnus et tonitruus & ignis & ventus vehemēs: et ceciderūt ex eis mlti. Ceterisq; huc illucq; fugientibus remansit rex cū quatuor viris latens in quodam loco cū magno timore. Venit aūt regina ad patriciū et dixit ei. Homo iuste & potens ne perdas regem veniet enim & genua flectet & adorabit dñm tuum. Et venit rex timore tract⁹ & genua flexit coram sctō & finxit se adorare sed corde nō credebat. Crastina autē die venit patricius cū octo viris ad domū regis & statim ante eū ianue aperte sunt & cenantib⁹ illis intrauit in domū conuiuii & nemo surrexit ante eū. Tunc poeta regis surrexit añ eum & credidit deo. Et cū sedisset patrici⁹ dedit ei rex paterā suam vt biberet. Tunc magus quidā imisit aliquid ex vase suo in pateram illam. Videns aūt hoc patricius ↄuertit os patere ad palmā suam & stetit liquor in patera et sola gutta illa cecidit quā magus immisit & potū bibit et mirati sunt. Et post pusillum dixit magus. Faciamus signa. Respondit patricius. Qualia? Et ait magus. Inducam⁹ niuem super terram Patricius dixit. Nolo contra voluntatē dei facere. Tunc magus per incātatiōes suas induxit niuem super totum cāpum Vir dei ait. Depone niuē & frigus ab hoībus. Magus ait. Non possum deponere vsq; cras in hac hora. Patrici⁹ dixit. Potes malum facere sed non bonum. Et eleuata manu benedixit campū: & statim sine pluuia & vento euanuit nix. Et clamauerūt omnes & admirati sunt. Tūc induxit magus dēsissimas tenebras super terrā: & cū non posset eas repellere orāte sctō patricio expulsis tenebris sol sup terram refulsit. Et clamauerūt oēs & gratias egerūt. Tūc inito consilio vt venirent simul mag⁹ & puer patricij benign⁹ in vnā domum & statuerūt vt domus illa accenderetur igne & casula patricij eēt circa magum & casula magi circa puerū patricij. Et missis illis in ignē: rogus magum cōsumpsit & mediā partem domus & casulam patricij ignis non tetigit puerum vero eius cū dimidia parte dom⁹ flāma non cōbussit: casula tamē magi circa eum exusta est. Et irat⁹ est rex pro morte magi sui & sctm̄ occidere voluit: sed terra aperuit os suum & deuorauit magnā partem de populo & pauci remanētes ad fidē conuersi sunt. Tūc rex timore perterrit⁹ ꝓmisit ꝙ oīa que sibi patricius diceret impleret: sed tñ baptizari renuit. Cui sanctus ait. Ego relinquam te arbitrio tuo: q; valde restitisti doctrine mee & afflixisti me. Null⁹ de semine tuo regnabit post te in eternū. Regina vero credidit xp̄o & baptizata est. Cum aūt venisset patricius ad conaldū fratrē leogaire cōuertit eū ad fidē & domū eius. Et obtulit patricio omnem domū suam & habitaculū et dixit ei. Fac tibi ciuitatē de hoc habitaculo & ego faciam mihi aliud habitaculū pre forib⁹ ciuitatis tue. Et factū est ita. Et ait patricius In hoc habitaculo multi reges erūt & in eo sanguis nō effūdetur & tu eris benedictus & solium tuū firmū in eternū et semen fratrum tuorū semini tuo seruiet in eternū. Post hec voluit patricius ire ad regiones conaccie & reliquit in sua ciuitate altare suū lapideū vt esset illic ad sanādos languores plebium. Et cū pergeret ecce illud altare post se exiit in viam nolens a suo dño separari. Videns autē patricius altare regressus est iterū. Ex illo

aūt die stabilis illic pmanet lapis ille ad pfectum plebium vsqꝫ in hodiernū diē. Cum aūt videret patrici⁹ ydolū regis leogaire ex auro et argento constructū orauit ad dn̄m et statim cōminutū est. Appropinquante patricio ad regiones cōnaccie audierūt famam aduentus eius duo magi fratres dicti regis: et cogitauerunt impedire eum ne illuc intrare posset et adduxerunt tenebras densissimas super totum cāpum tribus diebus et trib⁹ noctibus. Sed orante patricio et ieiunāte tenebre ille fugate sunt. Nutrierunt aūt magi illi duas filias regis leogaire que mane exeuntes ad lauandum ad fontem viderunt patricium cū suis ambulātē quibus et dixerūt. Unde estis vos? Patrici⁹ respondit. Melius erit vobis deo nostro credere qꝫ de genere nostro interrogare. Et ille. Quis est deus vester et vbi est habitaculum eius: in celo an in terra an in mari: si habet filios et filias pulchriores hominibus mundi/ si viuit semper deus vester/ si habet aurū et argentū? Respondit patricius. Deus noster de⁹ omnium hominū deus celi et terre et maris et omnium que in eis sunt: deus solis lune et stellarū: deus super celos et in celo et sub celo et habet filiū consimilem sibi et coeternū. Uolo ergo cōiungere vos illi regi celesti cū filie estis regis terreni. Tunc predicāte eis patricio crediderūt et baptizate sūt: et postulauerūt videre faciem xp̄i. Et dixit eis patricius. Nisi mortem gustaueritis non potestis videre faciem xp̄i et nisi sacrificium accipiatis. Et responderūt Da nobis sacrificium vt videamus filiū dei sponsum nostrum. Tunc accipientes eucharistiam mortue sunt. Et venerunt duo magi illi qui nutrierant eas et sancto patricio verba dura loquuti sunt: sed predicante eo baptizati sunt. Post hec itrauit patricius ad magnū consiliū gentium illarum vbi erant septem filij amolgith cū suo exercitu. Et surrexit quidam mag⁹ vt sanctū dei occideret descenditqꝫ ignis de celo et illum magū corā oībus cōsūpsit. Et in illa die septem illi cū duodecim milibus hoīm credētes baptismū susceperūt. Alio quoqꝫ die venit quidā mag⁹ vt patricium iugularet et aperiens terra os suum deuorauit illum. Quod vidēs frater illius venit vt occideret sctm̄ et illum similiter terra deglutiuit vsqꝫ ad aures. Et exclamans ille promisit se crediturū. Statimqꝫ sursum eleuatus est et credēs baptizatur. Cū aūt sctūs patrici⁹ videret quādam fossam terre rotundā vbi quedā mulier sepulta erat fusa ad deū prece suscitauit eam. Alia quoqꝫ die mulier quedam mortua in vtero filiū habens adducta est añ eum: et resuscitata illa baptizauit filiū eius. In regionibus illis sunt flumina duo: sed vnus fluuius multitudinē habuit pisciū alter sine piscib⁹ sterilis fuit. Cū aūt piscatores pisces postulanti patricio denegassent ex illa die ineternū pisces recesserunt ab illo fluuio et i fluuiū q̄ pisces nō habuit descēderūt. Postq̄ aūt multas hibernie prouincias patrici⁹ cōuertisset: redierūt cū eo quatuordecim milia hominum vsqꝫ ad locū in quo habitauit trian peregrinus eps̄ de romanis qui vnā hōs vaccā occidit illam cū vitulo suo pro cena scti patricij et exercit⁹. Ueneruntqꝫ duo cerui de silua et duo apri et ip̄is similiter occisis saturauit patrici⁹ quatuordecim milia hoim fragmētis multis relictis. Crastina aūt die vacca cū vitulo i agro sana reperta est. In illo eni loco suscitauit sanctus patrici⁹ virū quēdam noie fotā post decē annos sepulture sue ceterosqꝫ decē et octo i eodē loco ex sepulchris suis resuscitauit. Qui vsqꝫ ad mortē in habitu monachorū cū sctō epō trian penitentiā agētes perseuerabāt. Fuit aūt rex quidam noie echeu habēs filiā quā viro dare voluit: patricius vero illā sponso celesti co

pulaẽ disponebat. Et ait pater puelle. Filiã meã dabo viro o patrici nisi ꝓmiseris mihi ꝑ ea regnũ celesteꝫ nõ cogas me baptizari. Et pꝛomisit ei hoc sctũs. Post mlta aũt tẽpoꝛa egrotauit rex ꝛ cũ moꝛti ꝓpe esset dixit suis. Non sepeliatis me donec veniat ad me sctũs patrici⁹ qꝛ ille pꝛomisit mihi vitam celestẽ. Et moꝛtuo rege venit patricius ꝛ oꝛauit ad dñm cum lachꝛimis ꝛ suscitauit eũ et baptizauit atqꝫ dixit. Narra nobis oĩa que vidisti siue de penis impioꝛũ siue de beatitudine sanctoꝛũ vt credant hij quibus pꝛedico vera esse que dico. Cũqꝫ per oꝛdinẽ oĩa enarrasset ait patricius. Elige tibi vnuꝫ vt in hac vita iterũ viuas aut nũc ad celũ pergas. Respondit rex. Si mihi toti⁹ oꝛbis regnũ daretur ꝑ nihilo ducens velut inanem fumum cõtempnerem in cõparatione eternoꝛum gaudioꝛũ que vidi. Sꝫ rogo vt ad illam leticiã quã vidi q̃toti⁹ reuertar. Eadem hoꝛa accepto coꝛpoꝛe xp̄i migrauit ad dñm. Uenit patrici⁹ in cãpum connactie ꝛ inuenit ibi signaculum crucis xp̄i ꝛ duo sepulchꝛa noua ꝛ ait. q̇s est hic sepultus? Et vox de sepulchꝛo respondit. Ego sum homo gẽtilis. Cui sctũs Cur iuxta te crux sctã infixa est? Et ille. Qui sepult⁹ est iuxta latus meũ credidit deo celi: ꝛ venit vir fatuus ꝛ posuit crucẽ iuxta me. Tũc patrici⁹ super sepulchꝛuꝫ baptizati crucẽ poni iussit. Cũ quidam pessim⁹ nõie foilgus aurigã patricij iugulasset coꝛã eo ꝛ eodẽ mense moꝛtuus fuisset aĩa eius a malignis spiritibus ad ifernũ depoꝛtatur. Et intrauit diabolus ĩ coꝛpus eius ꝛ habitauit in illo: quasi homo viuens inter hoĩes. Post multum temp⁹ venit patricius ad domum foilgi: et cum staret ante ianuam et interrogauit vnum de seruis eius dicens, Ubi est foilg⁹? Et ille. Nũc reliqui eũ in domo sua. Patricius ait. Ex eo tempoꝛe quo iugalauit aurigam meum coꝛam me ille in inferno positus est sed venit diabolus vt ludificaret in coꝛpoꝛe ei⁹ vt nõ tantum anima ei⁹ in inferno cruciaretur: sed etiam coꝛp⁹ eius inter hoĩes demone repleretur. Occurrit rex quidam patricio nõie deng⁹ ꝛ credẽs baptizatus est. Cũqꝫ patricius caput regis benedixisset cuspis baculi eius infixa est in pede regis. Sed rex benedictioneꝫ valde desiderãs doloꝛeꝫ pedis pꝛo nihilo reputauit. Quo viso sctũs patrici⁹ pedẽ benedixit ꝛ statim sanitatem recepit. Inuenit sctũs patricius in via quadam sepulchꝛũ magnũ centum viginti pedum. Et videntes hoc fratres cũ magno stupore dicebant. Nõ credimus ꝙ esset hõ huius longitudinis. Et ait patrici⁹. Si volueritis videbitis eum. At illi rogabant vt viderent eum. Tunc signauit patricius baculo sepulchꝛũ ꝛ ecce vir mire magnitudinis surrexit dicens. Bene sit tibi vir dei qꝛ ꝑ vnã hoꝛã a penis liberasti me Et fleuit amarissime et dixit. Si licet ambulo vobiscũ. Et ait patricius. Ambulare nobiscum nõ potes nec expedit: quia non possunt hoĩes faciem tuam videre ꝑ timoꝛe: sed crede deo celi ꝛ baptismum accipe ꝛ non reuerteris ad loca penarũ vbi fuisti ꝛ indica nobis quis es. Et ille. Ego sum glass. qui fui poꝛcarius logit regis ꝛ iugulauit me fian maicon post annos cẽtum. Et baptizauit eum patrici⁹ ꝛ sepulchꝛo suo restituit Quidam cuneus laicorum dixerunt ad mulíereꝫ quãdam linũ lauantem. Cum iste patricius ad te venerit exalta vocem tuam ꝛ dic ꝙ partem lini tui furati sunt ꝛ illico superuenientes occidemus eos. Quod cũ mulier fecisset et latrones de siluis pꝛorumpẽtes illos dignos moꝛte iudicassent: sanctus patricius quendam in eodem loco sepultũ suscitauit: cui et dixit. Da testimonium veritatis de questione qua populus me⁹ blasphematur. Respondit. O sancte patrici populus tuus innocens est sed mulier il

la ex consilio laicorũ linũ suum abscõdit
in ligno propinquo. Et ita inuentum est.
Sicqꝫ patricius cum populo suo libera-
tus est. Mos erat sancto patricio ꝙ vbi-
cunqꝫ videret in via signũ sancte crucis
declinauit ad illud de curru suo descẽdẽs
vt manu crucem tangeret. Quadã autẽ
die vnam crucẽ que erat iuxta viam sita
non vidit sed pretergressus est eam. Auri
ga autem vidit eam ⁊ cũ indicasset patri
cio vidit sepulchrũ iuxta crucem ⁊ interro
gauit quis esset in eo. Et respõdit. Ego gẽ
tilis sum sed xp̃ianus sepultus est iuxta
me: cuius mater nõ erat in prouincia qñ
mortuus ⁊ sepultus est filius eius. Patri
cius autem dicebat ꝙ ideo crucẽ illã non
vidit quia iuxta gentilem posita erat.
Hircũ qui sancto patricio aquã suaꝫ hu-
meris vehebat furatus est vir quidam et
manducauit ⁊ postea negauit ꝙ illum co
medisset. Cumqꝫ vehemẽtissime affirma
ret ꝙ manũ suã in hircum nõ misisset hir
cus proditor furti ex eius ventre balatum
dedit. Cum in vno loco sedissent patrici
us ⁊ quidam vir sanctus nomine Winno
cus ⁊ mutuis verbis de deo loquerentur
missum est inter eos palliũ de celo. Tunc
dixit eniꝫ patricius. O Winnoce tuũ pal
lium accipe qui pro deo om̃ia mundi reli
q̃sti. Cui ille. O patrici tibi a deo hoc pal-
lium missum est: qui cum multa habeas
pauper tamen es ⁊ cum multos vestias
nudũ teip̃m relinquis. Cumqꝫ inter eos
pia esset contentio eleuatũ est ab eis palli
um in celuꝫ: ⁊ duo pallia demissa sunt eis
Nũciata sunt sctõ patricio mala opera
cuiusdã regis britonum noie ceretici cru
delis tirãni psequutoris ⁊ infectoris xpi
anoꝝ. Et cogitabat patriciꝰ vt ꝯuerteret
illum: misitqꝫ ad eũ epistolã quã ille deri-
debat vna cũ doctrina eiꝰ. Et orauit pa-
tricius ad dñm ⁊ dixit. Dñe si fieri põt ex
pelle hũc pessimũ de p̃senti seculo ⁊ de fu
turo. Et ecce cũ rex cõstitutus eẽt i medio
foro illico mutatus est in formã vulpecu
li corã oibus ⁊ ab illa hora i fris nusq̃ cõ-
paruit. Erat quidã in regiõe vltonie no
mine maguil gentilis malignus valde et
tirannus. Hic cũ vidisset patriciũ dixit so
cijs suis. Ecce seductor ille eamꝰ et tẽpte-
mus eũ vt videamꝰ potentiã illiꝰ. Tunc
posuerũt vnũ sanũ sub sago infirmitatẽ
mortis simulantem ⁊ dixerũt sctõ. Acce-
de ⁊ canta super eũ aliquas incãtationes
tuas vt sanꝰ sit. Qui sciẽs fallatias corũ
dixit. Nec mirꝝ si infirmus est. Tũc socij
eius illum mortuum inuenerũt ⁊ obstu-
pescentes int̃ se dixerũt. Uere hic hõ dei
est. Hoc videns maguil credidit deo ⁊ ba-
ptizatꝰ est. Et dixit patricio. Penitet me
qꝛ tẽptaui te: ecce nũc oĩa quecũqꝫ dixeris
mihi faciam. Patricius dixit. Nõ possum
iudicare te sed deus iudicabit. Attñ nũc
vade ad mare nihil tollẽs tecũ de tua sub
stãtia p̃ter vile vestimẽtũ. Ascẽde in nauẽ
vnius pellis sine gubernaculo ⁊ remo: et
colliga pedes tuos cõpede ferreo et p̃iice
clauẽ eiꝰ in mare ⁊ ad quãcũqꝫ terrã ven
tus te portauerit esto ibi seruiens deo. Et
ille. Sic faciã sicut dixisti. Tũc suscitauit
patriciꝰ virũ qui mortuꝰ iacebat. Et in il
la die migrauit maguil ad mare ⁊ ascen-
dit in nauẽ ⁊ ventꝰ portauit eũ ad insulã
mannan. Inuenit aũt ibi duos sctõs epi
scopos q̃ vidẽtes eũ mirati sunt ⁊ miser-
ti sunt illiꝰ. Eleuauerũtqꝫ eũ de mari cuꝫ
gaudio ⁊ mansit ibi cũ illis ⁊ postea gra-
dũ ep̃alem accepit ⁊ in illis regionibꝰ ha-
betur magna ciuitas maguil ep̃i vsqꝫ ho
die. Sedit quadã die patriciꝰ in agro ple
bei cuiusdã qui vidẽs eqs patricij i agro
suo minauit eos aspere de agro. Qd cum
patricio displicuisset repleuit copiosa a-
rena agrũ illum ⁊ factꝰ est sicut maris lit
tus sine fructu ineternũ. Venit magus
quidã ad altercandũ cõtra patriciũ ⁊ ait
Fac nobis aliq̃ signa vt videamꝰ virtutẽ
dei tui. Tũc sctũs patriciꝰ de vno lapide

fecit massam mollissimā quasi illud cum q̄ lac copulari solet. De duabusq; massis lactis fecit duos lapides & in natura lapidum permanent ineternū. Hoc aūt vidēs mag⁹ credidit & baptizat⁹ est. Erat quidam rex gentilis britonū habēs filiā munessan noie quā viro dare voluit: sed illa cōsentire nolebat. Licet eni gentilis erat per legem tñ nature cognouit deū & dilexit illum. Aspiciebat eni solem lunā & celum & per illas creaturas agnouit creatorem earum. Tunc parentes ei⁹ audientes famam patricij venerūt ad eū cū filia sua & dixerunt ei. Nos coacti sumus venire ad te causa filie nr̄e que nimio desiderio cupit videre te. Tūc sctūs patrici⁹ dixit ad eā. Credis in deū? Que ait. Credo Et statim baptizata tradidit aīam suam in manus angelo℞: & ibi mortua est atq; sepulta. Post hec prospero itinere perrexit patricius romā & detulit inde reliquias aplo℞ū petri & pauli & stephani martiris: & lintheamen sup quod fuit sanguis dñi nr̄i ihesu xp̄i & reliquie iste retro altare patricij reseruantur. Deinde patricius exiēs in desertū in quadragesima erat ibi sup lapidē sedens et quatuor lapides circa ip̄m a quatuor partibus. Tunc magna multitudo de auib⁹ nigris.i.demonibus volabant circa eum et grauiter orōnem ei⁹ impediebāt. Patrici⁹ vero pcussit cimbalū super eos & fugauit eos trans mare: & statim repleuit totū montē multitudo angelo℞ in formis candidissimarū auiū & suauia carmina cātabāt ei. Quotidiana vero ei⁹ vita talis erat. Oi nāq; die psalteriū cū canticis & hymnis & ducētis orōnibus cantauit & offerebat corpus xp̄i / docebat discipulos / turbis predicabat: & in oī hora signo crucis xp̄cēties signabat se. In prima vero noctis parte cētum psalmos canebat: & ducētis vicibus genua curuabat & a pullo℞ cantu in aq̄s stabat donec adipleret orōnes suas. Post hec dormiebat super lapidem nudū alterumq; sub capite eius posuit & tunicam pelliceā habebat circa lūbos suos i aqua tinctā. Cōpletis aūt a natiuitate sua annis centū trigita migrauit ad dñm. Cū aūt appropinquaret dies exit⁹ eius a corpore ad ciuitatē ardemach pergere cepit Et occurrit in via ei victor angel⁹ dicens Ecce appropinquat dies exit⁹ tui noli ire ad ciuitatem ardemach quia illic non morieris. Et ille. Captiuitas est vsq; in finē dum nec possū locū eligere sepulture mee Dū aūt adhuc viueret sctūs patrici⁹ crebra angelo℞ū visitatione consolat⁹ est: et angelus ei⁹ proprius victor noīe in omni septima die hebdomade veniebat & sicut homo cum hoīe loquitur sic se inuicē salutabāt. Sepe celos apertos vidit & ihesuz xp̄m cū angelis suis in celo: ideo cor eius incōparabili igne dilectionis dei flagrabat. Obijt aūt sextodecimo kal. aprilis & floruit circa annū dñi quadringentesimū tricesimū quartū. In prima aūt nocte venerūt angeli vt custodirēt corp⁹ ei⁹ & clerici vndiq; cōfluentes dormierūt audientes vocem angelo℞ū circa corpus. Mane aūt recedētes angeli dimiserūt in loco suauissimū odorē quasi mellis. Sepult⁹ est aūt in ciuitate dunēsi cū magno honore & gloria. Que aūt inferi⁹ degesta sunt apō glastoniā ex libris monasterij illi⁹ excerpsi: que si veritatē sapiāt lectoris arbitrio relinquo. Ex quo eni apl̄i in regiōes diuersas erant diuisi ad predicandū verbū vite: sctūs philippus apl̄s regionē frācie cum suis discipulis sortitus est de quib⁹ misit in britanniā duodeci quo℞ primus erat ioseph ab arimathia qui & dñm sepeliuit anno ab incarnatiōe dñi sexagesimo tertio & ab assumptione sancte marie q̄ntodecimo: quibus duodecim hide ab aruirago paganicis errorib⁹ decepto cōcesse erant. Qui ibidem deo seruientes p gabrielis archangeli admonitionē eccl̄iam i

honore sancte dei genitricis marie ꝯstruxerunt. Cūqꝫ fidem xp̄i ꝯstanter predicarent: rex barbarꝰ cum gente sua tam noua audiens ⁊ inconsueta omnino predicationi eorum consentire renuebat nec patnas traditiones cōmutare volebat qꝛ tamen de longe venerāt ad petitionē eorū quādam insulam siluis paludibusqꝫ circūdatā ad inhabitandum concessit. Erat enim portio illa duodecim hidarū ⁊ quādam capellam vt premittit ex virgis torquatis construxerūt: anno post passionē dn̄i tricesimoprimo. Uigiliis ergo ieiuniis ⁊ orationibus vacantes in eadem heremo post multorum annorum curricula a carnis ergastulo educti sunt: ⁊ cepit locꝰ esse ferarum latibulum qui prius fuerat habitatio sctōrum. Missi sunt tandem ab eleutherio papa ad instātiā lucii regis britonum sctūs phaganus ⁊ deruuianꝰ qui regem cū suo populo ad fidem ꝯuerterūt anno dn̄i centesimo.lxvi°. Peragrantes aūt britanniam ad insulam auallonie p̄dictam peruenerunt ⁊ antiquam ecclesiā manibus discipulorum xp̄i constructam inuenerunt. Fluxerūt aūt anni ab aduētu discipulorum xp̄i ⁊ sancti philippi i britanniā vsqꝫ ad tēpus scti phagani et college sui: centū ⁊ tres anni. Habitātes aūt ibi in dei seruitio ex suis sociis duodecim elegerūt ⁊ in insula illa rege lucio fauente edificia construere ⁊ vsqꝫ ad finem vite perseuerare fecerūt. Dictꝰ est locus ille postea a quodā eiꝰ inhabitatore glasteing. postea īsula aualonie.i. insula pomorum vocabatur aualla britannice poma latine. Tandē sctūs germanꝰ autisiodorensis sctm̄ patricium ad familiare cōtuberniū asciuit eūdēqꝫ post aliquot annos hiberniensibꝰ iubente celestino papa predicatorem misit. Qui glastoniam veniēs duodecim fratres anachoritice viuentes reperiens congregauit ⁊ abbas eorū effectus vitam cenobialem eos agere docuit sicut scriptum qd̄ ipse suo tp̄e conscripsit manifestius declarat in quo int̄ cetera sic habetur. In noīe dn̄i nr̄i iesu xp̄i ego patricius humilis seruūculus dei anno icarnationis eiusdem quadringentesimo tricesimo in hiberniā a sanctissimo papa celestino legatꝰ dei gratia hibernicos ad fidem veritatis conuerti. Et cū eos in fide catholica solidassem tandem in britanniā sum reuersus ad insulam aualonie et ibi duodecim fratres inueni heremiticā vitā ducentes. Et qm̄ inueni eos hūiles ac quietos elegi potiꝰ cum illis abiectus esse q̄ in regalibus curiis habitare. Sicqꝫ licet inuitum in pastorem me sibi pretulerunt. Ubi in scriptis recentioribꝰ inueni ꝙ sanctus phaganꝰ ⁊ deruuianus ab eleutherio papa qui eos miserat decē annos idulgentie impetrarūt. Et ego frater patricius a pie memorie celestino papa duodeci annos acq̇siui. Post hec in cacumine mōtis antiquum inuenimꝰ oratorium ⁊ fere dirutum vbi ego et frater quidā tribꝰ mēsibꝰ ieiunauimꝰ orationibꝰ ⁊ vigiliis vacantes. Quadam aūt nocte cū sopori mēbra mea dedissem apparuit mihi dn̄s iesꝰ in visu dicens. Patrici serue meus scias me elegisse locū istū ad honorē noīs mei et michaelis archāgeli mei. Et hoc tibi signū. Brachium tuum sinistrū arescet donec que vidisti annunciaueris fratribus tuis ⁊ denuo huc redieris. Et factū ē ita. Elapsis post hec aliq̇t annis nature cessit et sepulturam angelo monstrante flāmaqꝫ ingente de eodem loco cūctis videntibus erumpente in vetusta ecclesia in dextra parte altaris promeruit. Obiit autem beatus patricius anno etatis sue cētesimo vndecimo: incarnationis vero dominice quadringentesimo septuagesimo secundo qui fuit annus ex quo in hiberniam missus est quadragesimusseptimus. Siquidem anno dominice incarnatiōis trecētesimo sexagesimo primo patriciꝰ in

lucem venit: ⁊ anno dñi quadringentesimo vicesimo quinto a celestiuo papa ī hiberniam missus fuit. Hic enī erat annus etatis sue sexagesimusquartꝰ: ⁊ annꝰ domini quadringentesimꝰ tricesimustertiꝰ Hiberniam ad fidē xp̄i cōuertit ⁊ postea ī britanniā reuersus: triginta nouem annos in insula aualonie durauit ⁊ vt premittitur anno dñi quadringentesimō septuagesimoscđo ad dñꝫ migrauit. Requieuit aūt in vetusta vbi sepultus fuit ecclesia septingentis decem annis: ⁊ secundū opinionem modernorum sctūs patricius ⁊ sctūs benignus discipulus suus iacent in vno scrinio ex australi parte summi altaris in Glastonia. Danis enī northūbriā igne ⁊ ferro vastantibꝰ ticta illarū partiū abbas Glastoniā venit ⁊ illam ecclesiam anno dñi septingentesimo quinquagesimo quarto abbatis iure rexit ⁊ secum attulit reliq̄as sancti aidani ep̄i corpora sanctorum colfridi/benedicti biscob/esterwini/sigfridi/Wermuth/ ⁊ iarwe abbatū/ bede presbiteri/ebbe/bege/boisili/ ⁊ hilde abbatisse. Sanctus quoqꝫ meneuēsis ep̄s cum septem ep̄is loci sanctitate inuitatus ad dedicādā in honore beate marie illam vetustam eccl'iam glastoniā venit. Et ecce nocte dedicationē precedente apparuit dñs sctō ep̄o dauid ⁊ quasi nesciꝰ causam aduentꝰ eius querit. Qua seriatim exposita dñs apprehensa manu eius dextera ait. Nō fiat hoc inq̄t presul alme hāc ego sacraui: hec virginis alme domꝰ est hanc ei propriā dedicaui. Et ne deinceps quisq̄ iterare audeat sacramentum sit hoc tibi signū. Et volam dextre manꝰ eius digito perforauit: ⁊ rigētis atqꝫ tremētis sacerdotis caput demulcēs ne pertimescat hortat̄ placido vultu dicēs. Crastina die pontificalibꝰ indutus cuꝫ ꝑ ip̄m ⁊ cū ip̄o ⁊ in ip̄o in missa pronūcias: ipso qui tecū loquit̄ operante ꝑ ip̄m quē sacro cōficies ore: vulnꝰ qđ nunc abhorres nullū esse videbis. Dixit: ⁊ in sermone recessit. Et cū sctūs iussa ꝯplesset (sicut p̄dixit dñs) efficitur sanus. Et edificata non procul altera ecclesia q̄ sctā maria parua dicitur dedicauit illā. Obijt aūt sctūs dauid anno dñi quingentesimo quadragesimo sexto: ⁊ in rosina valle sepelitur ⁊ lapidē quē a p̄triarcha hierosolimitano in sua cōsecratione acceperat adhuc viuens ecclesie glastoniensi delegauit. Quedā auteꝫ matrona noīe elswida tempore edgari regis per quendā cognatum suū ep̄m meneuensem reliquias scti dauid acquisiuit: qñ tota t̄ra illa ita vastata erat vt vix aliquis illius loci inhabitator inuentꝰ esset. Hec aūt translatio corporis scti dauid per matronā prefatā facta est vsqꝫ ad glastoniam: anno post mortē eiꝰ quadringentesimo vicesimop̄mo. Inueni etiā vbi scriptis exaratū ꝙ t̄pe thurstini abbatis anno q̄ntodecimo aduētꝰ normānoꝝ cū monachos cogeret p̄termisso gregoriano officio cuiusdā Willelmi fiscanēsis monachi cantū dicere ⁊ illi nō acq̄escerēt: post verba vētū est ad verbera. Vñ monachi ad ecclesiā fugiētes ꝓfusis lachrimis pacē postularūt. Sꝫ tādē cōpulsi cū scānis ⁊ candelabris ꝑsecutoribꝰ restiterūt. Vnꝰ aūt ex familia abbatis vidēs monachū crucē argēto cooꝑtā manibꝰ tenē sagittā in illū dirigēs imaginē saluatoris nr̄i subtꝰ genu vulnerauit: ⁊ cōtinuo sanguis emanare cepit vsqꝫ ad terrā descēdēs. Quo viso sceleratꝰ ille sui ꝯfusionē nō sustinēs sensum corꝑis amisit ⁊ extra eccl'iam corruēs fracta seruice expirauit. Est etiā ibi crux q̄ olī ī refectorio stare ꝯsueuit de q̄ legitur ꝙ cū rex edgarꝰ cū sctō dūstano ad mēsam ī refectorio sederet ⁊ cogitatiōes ꝯtra voluntatē dei in cor eiꝰ ascenderēt imago dñi in p̄dicta cruce se excussit toto corpore adeo vt deadema eiꝰ inter regē ⁊ ep̄m cūctis admirantibꝰ cecidisse visuꝫ est. Inquisito aūt a sctō dūstano rege q̄d cogita

ret vel quid agere vellet: confessus fuit q in cadē hora cogitauit vt monachos de eodem monasterio ad aliū locū transferret. & scīmoniales ibidē congregaret. Quo a beato dūstano benigne increpato: & hoc deo nequaq̄ placere asserente tale rex propositum cū omni humilitate reuocauit. Cū eni abbas ailward⁹ elapsis post obitum edgari regis annis multis eius tumulū effodisset inuenit corp⁹ regis nullius labis conscium sed illibatū & integrū. Nō cū eum ad reuerentiā flectere debuisset ad audatiam exerit. Nā q locellus quem pparauerat difficilē pre magnitudine corporis minabat ingressum regales exuuias ferro temerauit. Unde continuo sanguis vndatim exiens astantium corda pauore cōcussit. Postea vero regiū corpus iuxta altare honorifice collocatū est in scrinio eidem ecclesie ab ipso collato. Temeratorē vero sacri corporis mox anim⁹ reliquit & fracta ceruice corruens expirauit. Ad huius sancti regis tumulū furiosus et cecus recepta sanitate gratias leti agentes deo ad sua redibant. Hec eni superius inserta de libris prefati monasterij excerpsi. Scribit eni beda venerabilis de gestis anglorū libro tertio capitulo vicesimosexto q colman⁹ lidisfarnēsis eps gēte scotus finani successor et ab aidano tertius: anno epat⁹ sui tertio partem ossiū aidani secū assumpsit in scotiā regressus partem vero in ecclia lindisfarnensi in sacrario condi precepit. Inferi⁹ aūt in vita scti cuthberti habetur: q circa annū dñi nongentesimū tricesimū sacerdos quidā noīe elfred⁹ bone actionis vir diuino admonit⁹ oraculo elapsis post cladem & danorū vastationem prefatā multis annorū curriculis ossa sctōr acte epi/ ebbe abbatisse/ boisili/ bede presbiteri: de locis suis & sepulchris secū assumens ad eccliam dunelmēsem nouiter institutam transtulit. Ego vero in prescriptis & dubijs & in sequentib⁹ nonnullis auctoritatem discutiendi & diffiniendi mihi nō presumo sed tanq̄ relator simplex que in diuersis libris & locis cū laborib⁹ & difficultate sedulus indagator reperire potui ac dua peritis ventilanda relinquēs sine inuidia communico.

De sancto Paulino Epō et confessore.

Anno ab incarnatione domini quingentesimo octogesimo secundo impante mauricio gregorius eiusdem principis anno decimo romane sedis papatū adept⁹ est. Hic misit augustinū & paulinum cū ceteris ad predicandū euangelium genti anglorū: gensq̄ northanhūbrana que ad aquilonē hūbrie fluminis plagam inhabitat cū suo rege edwino verbū vite predicante beato paulino suscepit. Edwinus igitur rex cū gentis sue parte magna predicante beato paulino fidem xp̄i suscepit anno regni sui vndecimo: et īcarnatiōis dñice sexcentesimo vicesimo septimo: ab aduentu vero anglorū in britanniam anno circiter centesimo octuagesimo. In eboraco vero doctori suo paulino sedem episcopatus donauit: eccliā in honore beati petri apl̄i de lapide edificare cepit: sed priusq̄ consummaretur occisus est opus successori suo oswaldo perficiendū reliquit. Paulinus aūt ex eo tempore sex annis continuis vsq̄ ad mortē videlicet regis verbū dei annuente ac fauente eodem rege in illa prouincia predicabat: credebantq̄ & baptizabantur quotquot erant preordinati ad vitam eternā. Tantus aūt fertur tūc fuisse feruor fidei ad desideriū lauachri salutaris gēti northanhumbrorū vt quodā tempore paulinus veniens cum rege et regina in villā regiam que vocabatur adgebrin triginta sex diebus ibidem cū eis cathezizandi: et

baptizandi officio deditus moꝛaretur illisqꝫ diebus cunctis a mane vsqꝫ ad vesperam nihil aliud ageret quã cõfluẽtem illuc de cunctis viculis ac locis plebem xp̃i verbo salutis instruere atqꝫ instructã in fluuio gleui qui ꝓxim⁹ erat lauachꝛo remissionis abluere. Hec villa tempoꝛe sequentium regum deserta et alia ꝓ illa est facta in loco qui vocatur melmin ꝛ est in prouincia bernicioꝛũ. Sed ꝛ in ꝓuĩcia deiroꝛum vbi sepius manere cũ rege solebat: baptizabat in fluuio swalwa. i. swala qui vicũ cathractã. i. keterik ꝓterfluit. Nondũ eni oꝛatoꝛia vel baptisteria in ipso exoꝛdio nascentis ibi ecclẽe poterant edificari. Attñ in cãpo dono vbi tũc etiã villa regia erat fecit basilicã quã postmodum pagani a quib⁹ rex oswinus occis⁹ ẽ cũ tota eadẽ villa succenderũt ꝓ qua reges posterioꝛes fecere sibi villam in regione q̃ vocat̃ loidis. Euasit aũt ignẽ altare q̃ lapideũ erat: seruaturqꝫ in monasterio qđ est in silua elmete. Predicabat autẽ paulinus verbũ vite prouincie lindeseie prefectũqꝫ lincolnie cui nomẽ erat blecta cũ domo sua pꝛimo cõuertit ad dñm. In qua ciuitate ecclẽiam operis egregij de lapide fecit: cuius tecto vel longa incuria/ vel hostili manu deiecto: parietes hactenus stare videntur ꝛ omnibus annis aliqua sanitatum miracula in eodem loco solent ad vtilitatem eoꝛum qui fideliter querunt ostendi: in qua etiam Paulinus transeunte ad chꝛistum iusto: honoꝛium pꝛo eo consecrauit episcopũ. Multos insuper in fluuio trenta ad eum de ꝓuincia illa cõfluentes baptizauit. Erat autẽ paulinus longe stature vir paululum incuruus/ nigro capillo/ facie macilẽta/ naso adunco pertenui: venerabilis simul et terribilis aspectu. Habuit autem secum in ministerio iacobum diaconum virum vtiqꝫ industrium et nobilẽ in chꝛisto: qui vsqꝫ ad tempoꝛa bede permansit. Martirizato autem rege edwino turbatisqꝫ rẽbus paulin⁹ assumpta secũ regina ethelburga nauigio canciã rediit: atqꝫ ab honoꝛio archiepiscopo ꝛ rege edbaldo honorifice susceptus est. Uenit autem illuc duce basso milite regis edwini foꝛtissimo habens secum eanfledam filiam et iosfridũ filium edwini necnon et yffi filium osfridi filij eius: quos postea mater metu edbaldi et oswaldi regum misit in galliam nutriendos regi dagoberto qui erat amicus eius: qui in infantia moꝛtui sunt. Attulit autem secum vasa pꝛeciosa edwini regis perplura et crucem magnam auream et calicem aureum: que hactenus in ecclesia cancie conseruata monstrantur: Quia vero romanus pꝛesul roffensis ab honoꝛio rome missus absoꝛpt⁹ fuerat italici maris fluctibus: paulinus inuitante honoꝛio episcopatum roffensem suscepit et q̃diu vixit tenuit: in qua ecclesia moꝛiens pallium suuꝫ reliquit. Reliquerat autem in ecclesia eboꝛacensi iacobum diaconum suum virum vtiqꝫ ecclesiasticum et sanctũ: qui multo tempoꝛe ibi manẽs magnas antiquo hosti pꝛedas docendo ꝛ baptizando eripuit. Tandem sanctus paulinus in senectute bona anno domini sexcẽtesimo quadꝛagesimoquarto: sexto id⁹ octobꝛis ad dñm migrauit ꝛ in secretario beati andꝛee quod ethelbertus rex in ciuitate roffensi a fundamentis construxerat sepultus est. Elapso autem multo tẽpoꝛe gundulpho ibidem pontificante lãfrãcus archiepũs veterem ecclesiam beati andꝛee funditus destruxit: nouamqꝫ basilicam reedificauit ossa scti paulini de terra leuauit ꝛ in scrinio honoꝛifice collocauit. Erat autem matrona quedam inter alias que ibi aderant infirmitate coꝛpoꝛis sui grauata sed multo vehementioꝛi sceleris pondere pꝛessa: que ad sepulchꝛum sancti paulini accedens votum deuotissime commisit: vt ipa si ab infirmitate sua

meritis beati paulini liberari mereretur facinꝰ in quo misera iacuerat quoad viue ret iterum non cōmitteret ꝛ ꝓtinꝰ sani tati restituta est. Non multum vero post sicut canis ad vomitū instigante diabolo redijt ad peccatū. Cū aūt vir suus super crimine lese maiestatis infamaretur ma trona illa candelam fieri fecit quā ad ec clesiam scti andree detulit ꝛ ad sepulchrū sancti paulini primum gradū ascendens vi quadam repulsa retro adijt: et fere ad terram cecidit. Et mirās estimabat ꝙ ali quo corporis sui aut mētis defectu hoc ac cedisset ad gradum vnde repulsa erat re dijt sed nullo conamine ascendere potuit. Quasi per capillos retrorsum tracta re pellebatur ꝛ a sancto loco inuisibiliter ex cludebatur. Tandem ad se rediens ꝛ rea tum suum agnoscēs ante altare quod ibi erat flens ꝛ eiulans se proiecit ꝛ facta ibi dem oratione surrexit et monachos eccle sie vt pro domino suo ac pro se ad deū pre ces funderent lachrimosis singultibꝰ exo rauit. Quod cum fecissent ꝛ pietas diui na virum eius de obiecto sibi crimine ni mis perterritum liberū effecit. Propulsa to vero timore mulier leta effecta reddi tur secura: vitiumq; cui diu subiacuerat non relinquitur immo frequenter cōmit titur nec de violata promissione concuti tur nec omnia viuenti confitetur. Qua propter immani corporis īfirmitate deo volente percutitur ꝛ ad extrema perduci tur. Uite sue desperat gemebat pauebat longa suspiria educebat: et quid faceret quo se verteret nesciebat. Uidit hanc qui omnia videt et respexit eam sepe contem ptus ab ea. Itaq; vocato episcopo scelus suum confessa est: qui ait. In vltimo vi te articulo posita per penitentiā satisfa cere non vales: propterea deo promitte ꝙ peccatum illud amplius non cōmittas et ꝙ sepulchrū scti paulini cū oblatione de uote adibis. Illa respondit. Quod preci pis/mones/ꝛ hortaris me impleturā pro mitto: ꝛ si beatꝰ paulinus munus meū susceperit veniam a deo me ꝓmereri pos se cognoscam. Si vero suscipere renuerit: sciam mihi imminere penam eternā sine fine. Conualuit mulier palliū vnū quod habebat optimū sctō obtulit ꝛ sepulchrū eius inde operuit. Munus enī mulieris sā ctus suscepit ꝗ prius suscipere desperit. Nō enī nūerū distinxit quātitatē sȝ diuer sam attēdit vniꝰ eiusdēq; mulieris qua litatē. ¶ Narratio. Fuit in alexandria virgo noīe eufrosina quā cū pr̄ eiꝰ vellet nuptijs tradere illa monachū quēdā adi ens petijt se doceri ea que dei sunt. Cui il le. Si potes tēptamēta carnis ferre relin que oīa et fuge. Et abscidēs crines eiꝰ: īduit tunicā viri et smaragdū eā vocauit Que simulās se eunuchū monasterium intrauit. Diabolꝰ vero multos cōcitabat ad decorē vultꝰ eiꝰ per malas cogitatiōes ita vt oēs molesti essent abbati qui talē pulchritudinē ī monasteriū introduxisset Et ait abbas. Pulchritudo tua fratribus fit infirmis ruina/ volo te sedere in cella tua ibiq; psallere mādūcare nūꝗ̄ egressu rum. Smaragdꝰ ergo ingressꝰ cellā vigi lijs/ieiunijs/ꝛ orōnibus vacabat. Cūq; q̄sita eēt ꝑ totā alexandriā ꝛ nusꝗ̄ inueni entes eam lugebāt quasi mortuā spōsus sponsam/pater filiā. Pr̄ vero nō ferēs do lorē suū venit ad abbatem ꝛ cadēs ad pe des eiꝰ dixit. Peto ne cesses orare dn̄m ꝓ filia mea q; q̄d actū sit ei nescio. Ieiunan tibꝰ aūt fr̄ibus ꝛ orantibus nihil reuela tum est de illa: nā ꝛ ipa iugit̄ orabat dn̄ȝ ne manifestā eā faceret ī vita sua. Abbas aūt consolabat̄ virū dicēs. Credo q; bonā partē sibi elegit: ideo nihil nobis de illa deꝰ reuelauit. Si enī in malis operibꝰ in cidisset nūꝗ̄ dn̄s tm̄ laborē fratrū despe xisset. Uis inquit loqui cū quodā fr̄e spūa li ꝗ vēit de palatio theodosij: cui ille. volo Cūq; filia s̄bito vidissȝ pr̄eȝ ꝛ cognouisset

eum: tota lachrimis repleta ẽ. Quod ille cõpunctionẽ esse putans nõ cognouit eam: quia species ei⁹ p̄ abstinentia ⁊ lachrimis emarcuerat. Et cepit p̄ri loqui de futura beatitudine quõ per elemosinã ⁊ charitatem ⁊ patientiam possit quis ad eã pertingere. Nec diligẽdos eẽ filios asseruit pl⁹ q̄ deũ: nec patrẽ plus eo qui est factor omnium. Si filia tua inquit in perditionem aie iuisset de⁹ eam tibi orone frm manifestasset. Potẽs est aũt dñs i hoc seculo manifestare eã tibi tu tñ grãs age nil desperãs. Nã ⁊ ego tibi cõpatiẽs sepi⁹ oraui deum vt tibi sufferentiã tribuat: ⁊ taz de te q̄ de filia tua quomõ expedit adimpleat. Cõfortat⁹ ille dixit abbati. Edificata est aia mea sub isto fratre: ⁊ ita letus effect⁹ sum tanq̄ si filiã meã inuenissem. Cõpletis aũt smaragd⁹ itra cellã trigintaocto annis: cũ in infirmitatem decidisset introiens ad eam pater ⁊ deosculãs clamaꝫ cepit. Heu me vbi sunt verba tua dulcia q̄bus mihi filiam meã vidẽdã ꝑmittebas? Ecce nõ solũ illã nõ videbo sed ⁊ te ꝑ quẽ cõsolationẽ habebã amitto. Cui smaragdus ait. Jã pone finẽ tristicie recordaẽ q̄ iacob manifestauit de⁹ ioseph quez quasi mortuum lugebat ⁊ q̄ desideriũ meũ deus impleuit ⁊ vsq̄ in finẽ viriliẽ certãdo ꝑduxit: nolo te esse solicitũ ꝓ filia tua ego sum illa misera ⁊ tu es p̄r me⁹. Corp⁹ meum ab alio nudari ⁊ lauari non ꝑmittas ſ ꝑ teip̄z hoc facias. Et q̄ i ingressu meo ꝓmisi abbati me multas possessiones habere ⁊ si ꝑdurare possem in hunc locũ eas adducere tu imple q̄d ꝓmisi ⁊ ora ꝓ me. Hec dicẽs tradidit spm̃. Et ingemiscẽs p̄r quasi mortu⁹ ad terrã cecidit: ⁊ veniens abbas concidit super eam eiulans ⁊ dicẽs Eufrosina sponsa xp̄i ne obliuiscaris seruorum tuorum sed ora pro nobis ad dñz ihesum xp̄m. Pater vero puelle substantiaz suam monasterio tradidit ⁊ habitu assũpto decẽ aunis in sctõ proposito vixit.

¶ De sancto Petroco Abbate ⁊ ꝯfessore.

Beatus eni petrocus natiõe cunibet ex regali ortus prosapia ita vixit a puero vt sequaꝛ fi dei ⁊ opeꝝ apl̃oꝝ pricipis imitator quodã quasi presagio ex ꝓprii nois assignatione pcepto diuinitus se etiam petrã esse cõtenderet in qua suã ecclãm ipsa veritas supedificare promiserat cui talem deus contulerat gratiam vt in oĩm oculis beneplacitus ⁊ acceptus appareret. Erat ei modest⁹/humilis/dator hilaris/ꝯtinua charitate feruens/ad oĩa religionis opera promptus. Mortuo aũt rege patre suo optimates: quiq̄ cõsona ꝑp̄li acclamatione regem hereditario iure ip̄m ꝯstituere nitebanꝰ. Ille vero neglecta regali pompa assumptis secũ sexaginta socijs monasteriũ intrans habitum religionis suscepit. Elapsis post hec aliquot annis in hiberniam proficiscens litterarũ disciplinis ⁊ sacre scripture viginti annis se mancipauit. Repatriare tandem cogitans in maris littore ratẽ quã dudũ ibidem nullo preter deũ custode reliquerat nulla ꝯpage soluta integrã inuenit. Expansis aũt velis nauteq̄ vẽto cõmissa prospere britanniam applicuit. Egressis de naue discipulis messores illic operantes amare eis loquuti sunt insuper ⁊ importune petunt quatinus ad restringendam sitim suam fontẽ eis dulcis aque de scopulo eliceret famulus dei. siue vt irriderent aduenam: siue vt eius sanctitatem experimento tali cognoscerent. Ille vero qui petentibus dare rogate consueuerat: dei exorata clementia saxum percussit baculo et mox inde fons aque dulcis atq̄ lucidus scaturire incepit et vsq̄ in hodiernum diem manare non desinit. Mirabanꝰ hijs visis barbari xp̄iane religiõis penit⁹ ignari ⁊ querẽti seruo dei siq̄s religiõis cultor in illa cẽt ꝓuicia

sctm̄ quēdam ei monstrarūt sampsonem
narrationēqꝫ facientes de solitaria vita
eius ⁊ parcimonia/labore/vigilijs ⁊ pre-
cibus ⁊ quōpanis tm̄ ordeacei parco ves-
ceretur edulio. Hec audiēs seruus dei cū
sampsonē esset intuitus ad deū preces fu
dit ne a loco illo abscederet quousqꝫ collo
quiū eiꝰ habere mereretur. Desiderium
statim aīe etꝰ tribuit ei dn̄s voto eiꝰ adij
ciēs qđ orare nō presūpsit. Nā statim sā-
son ita mēbris diriguit vt instrumentū q̄
terrā euertere solebat manu mouere non
posset orationis hoīs dei vinculo vinctꝰ.
Et accedente petroco in eius salutatione
samson saxeo illo rigore soluit ⁊ dato in-
uicem pacis osculo gratias ⁊ laudes deo
dederunt. Petrocꝰ aūt in loco ibi propin-
quo cū suis socijs māsionē fecit ꝑ trigita
annos ita innocentem vitā ibi egit vt ne
mini faceret qđ sibi fieri nollet carnē ita
ieiunijs ⁊ vigilijs afflixit et algore vt ad
reprimendos motꝰ illicitos voluptatis a
gallicantu vsqꝫ diluculum in torrētis me
dio nudꝰ ꝑnoctaret. Ita gulā edomabat
vt nō solum deliciosos apparatꝰ nō que-
reret verꝫ etiā solo panis edulio gaudēt.
Diebꝰ dn̄icis ꝓ reuerentia resurrectiōis
d̄ñice aliqđ pulmētū sobrie gustabat quo
depulsa esurie neruorꝫ ariditas a dn̄i mi
litia illū debilitatū nō redderet. Decur-
sis igitur trigita annis romā ꝑegre pro-
fectꝰ cū in cornubiā regressꝰ fuisset conci
tato vētorū turbine facta est pluuia ma-
gna valde. Et cū ob hoc cōquesti eēnt dis-
cipuli sui ꝯpescuit murmur eorū vir dei:
pollicitās ī crastinū aeris serenitatē ⁊ it̄
ꝓsperādū fore. Et cū in crastino nō cessas-
set pluuia vir dei cepit mestꝰ fieri seqꝫ ipꝫ
p̄sumptiōis arguere ꝙ alit̄ eēt pollicitꝰ ꝙ̄
deꝰ ꝓuiderat. Sedata tādē tēpestate die
tertia palā se romā ꝓfecturū ꝯfitet̄ eo ꝙ
lingua temerariꝰ extiterat ⁊ aduersꝰ dei
dispositionē falso ꝓphetauerat. Quo cū
ꝑuenisset ⁊ loca sctā visitasset hierl̄m vs-

qꝫ ꝓficiscit̄. Cūqꝫ ad sepulchrū dn̄i pias p̄
ces fudisset ⁊ lachrimas versus indiā iter
maturare cepit. Per plurima tādē latro-
nū fluminūqꝫ ꝑicula orientalē vsqꝫ ꝑueni
ens occeanū multa cōfectꝰ lassitudine so-
lus dormiuit ī littore. Euigilās aūt a som
pno vidit vas ad se ꝑ mare aduectū intro
lucidū vniꝰ solūmō capax hoīs. Et intuēs
vas ꝯfident̄ in illud ingressꝰ est ⁊ solo ma
ris impetu sine remo trāsuectꝰ ⁊ remige
insule cuidā letꝰ applicuit vbi septē annis
ꝯtēplatiuā egit vitā vno tm̄ pisce pastus
horis interi oportunis diuinitꝰ apposito
Peracto aūt septēnij spacio angelꝰ dn̄i
sompnis ei astitit dicēs. Age iaꝫ serue dei
petroce ꝓficiscere te iubet dn̄s cuiꝰ nutu
piscis ille quo te septem annis pauit totꝰ
restat integer ⁊ vas quo aduectꝰ fueras
recessuro presto est. Ubi vero mare trāsie
ris cū baculo quē cum melote reliqueras
assistentē lupū reperies quem tibi domi-
nus collegā me p̄parauit ꝑuiū donec no-
tas in partes ꝑuenias. Oibus vt ab ange
lo dictū fuerat reptis in occidētalē britan
niā ꝑuenit. Regnabat eo tp̄e tēdurus vir
atrox ⁊ ferꝰ moribꝰ qui ad furū penā ⁊ re
orꝫ supplicia effera tirānide serpētes ⁊ ge
nus oē vermiū nocentiū cōgregari in la-
cū fecēat. Quo mortuo cū filiꝰ q̄ ei succes
sit hoc tormēti genꝰ inhiberet huiusmo-
di famelici serpētes īsurgētes alterutrū
sese crebris cōgressibꝰ dēte liuido attriue
rūt vt de tanto nūero solū vnꝰ remaneret
horrendꝰ enormi corpore ⁊ rictu veneno-
so pecudes hoīesqꝫ seuis faucibꝰ laniaret.
Et accedēs illuc vir dei ⁊ flexis corā om̄i-
bus ad orandū genibus mortuū quēdam
resuscitauit ⁊ mōstrū illud ex tūc nemini
nociturū iussit in solitudines trāsmari-
nas secedere. Et assūptis secū duodecim
socijs in solitudine arida manere cepit ⁊
terrā baculo percutiēs lucidū fōtē iugit̄ ma
nātē de humo ꝓduxit. Quadā die vidit
ceruū ad se fugiētē quē ꝯstātim cuiusdā

diuitis serui venatoꝛes cū canib⁹ sequebantur. Hūc sctūs pietatis affectu cōseruauit illesum ꝛ venatoꝛes ceruū sub tutamine viri sancti tāgere verentes rē diuiti ex oꝛdine retulerūt. Qui indignatus ꝛ acri ira permot⁹ cum dei seruū gladio ferire niteretur subito stupoꝛe totis mēbꝛis diriguit quousqꝫ humiliatū interuētu militum pijs scti pꝛecib⁹ persoluit ꝛ sibi ꝛ viginti militib⁹ suis fidē xp̄i docēs ex tirānis mites ꝛ ex paganis reddidit xp̄ianos. Epulante seruo dei vas aque sibi appositū casu cōcidit ꝛ liquoꝛe effuso signū crucis edidit ꝛ vas integrū aqua plenum recepit. Qua gustata ꝛ frīb⁹ poꝛrecta liqͦris dulcedinem potātes admirant̄. Aliquū cū oꝛationi sub diuo vacaret ꝛ circumquaqꝫ abūdāter plueret minima pluuie gutta eū nō tetigit. Quodā tp̄e viro dei cū quodā sctō ep̄o sermonē faciēte ecce mire decoꝛis palla int̄ eos de celo descendit. Quā cū honoꝛe pꝛeuenientes inuicē alteri poꝛrigerēt causasqꝫ pia cōtentiōe vterqꝫ exponeret quare magis alteri⁹ eē deberet statim ipis intuentib⁹ assumpta est in ethera ꝛ repente ambob⁹ iñ sue emisse descēdere vident̄. Quidā tribunus patrie grauissimo doloꝛe toꝛquebat̄ cui sopoꝛato beat⁹ petroc⁹ apparuit iubēs vt reos quos victos tenebat de claustris educeret ꝛ sanitatē reciperet. Quib⁹ solutis p̄stine valitudini reddit̄. Mulier quedā annis plurimis fluxū ꝑpessa sāguis scti viri veste clāculo tacta sanitatē fidei merito pfectā recepit. Dꝛacho quidā magn⁹ sec⁹ ei⁹ cellam cōuersans in heremo ligno dextrū cōfixus oculū deposita nocēdi seuitia ad locum festinauit vbi sctūs vacabat oꝛōni ꝛ inclinato capite trib⁹ dieb⁹ iacuit scti patrocinium expectās. Qui vti petroci iussu suffusus asꝑgine facta latice ꝑmixto pauimēti puluere stati vi medicaminis exēpto ligno ab ei⁹ oclo san⁹ ad solitū regressus est volutabꝛū. Mulier quedā serpentem paruulū cū aqua bibēs cū nihil in ca medici ꝑficerēt ad sctm virū adducta ē. Qui facta mixtura terre ac laticis mulieri potū dedit. Qua hausta serpentē iam tripedalē euomens sed moꝛtuū: ipa hoꝛa recepta sanitate gr̄as egit deo. Conuocatis tandē discipulis de vera religione cepit eos diligenter instruere vt q̄ sctī negocia reliquerāt seductoꝛias voluptates respuerēt/furoꝛē repꝛimerēt/fugerēt mendatia/inuidiā execrarent̄: nec solū detraherēt sed nec male de pꝛoximo suspicarent̄ exuperarēt superbiam/darēt locū virtutibus vt coꝛda sua mūda deo pꝛepararēt habitacula ꝛ templū sp̄us scti esse merere nt̄. Cūqꝫ hec ꝛ mlta discipulis documēta dedisset plen⁹ oī sctitate ꝛ miraculis celos penetrare meruit pꝛidie nonas iunij.

De sctō Pirano ep̄o et confessoꝛe.

Beat⁹ aūt piran⁹ q̄ a quibusdā keram⁹ vocat̄: in coꝛnubia vbi quiescit piran⁹ appellat̄. De pꝛimis eni hibernie sctis floꝛuit eo tp̄e quo beat⁹ patrici⁹ a celestino papa missus pp̄lm hibernie ad dominū cōuertit. Piran⁹ itaqꝫ ossiriensi hibernie ꝑuincia ex p̄re domuel ꝛ m̄re Wigella oꝛiginē traxit. Postq̄ aūt puer in vtero m̄ris iā cōcept⁹ eēt quadā nocte mater ei⁹ in lectulo q̄eicēs quasi stellā alijs claroꝛē in os suum cadentē vidit. Nato vero infantulo ꝛ educato ad insulā noīe clerā accessit ꝛ triginta annis in magna abstinētia ꝛ operib⁹ sctis deo seruiuit. Quadā itaqꝫ die accipiter queꝫ nisus d̄r cū impetu descēdēs auē quandā sup nidū cubātem coꝛam pirano vngulis rapuit ꝛ in aera aspoꝛtauit. Quo viso eam benedixit ꝛ statim a niso dimissa super nidum suū cubare cepit. Demū romam pꝛofectus scripturas sctās legēs ꝛ ecclīasticā regulam dicens quindecim annis ibidem mansit.

⁊ gradū epālem suscepit. Illis diebꝰ fuit
in italia sctūs ille magnꝰ patriciꝰ qui spū
sctō edoctus beato pirano ait. Festina añ
me fili dilecte et in medio insule super ri-
pam fluminis Maran tibi locū construe.
Placet enim deo ⁊ pꝛeuidit ꝙ ī eo loco ho
noꝛ sctitatis tue hoībus declaretur: ī bꝛi-
tannia tñ demū perueniens ⁊ vsqꝫ ad fi
nem vite tue deo seruiens coīs resurrecti
onis ⁊ vite eterne beatitudinē expectabis
Cui piranꝰ humiliter respondit. Foꝛsitā
locū illū mihi ignotum non inueniā. Pa
tricius ait. Perge fili securꝰ dñs tecū erit
⁊ in quocūqꝫ loco cimbalū tuū spōte sonu
erit sine oīni dubietate tibi locū constitue
Veniēs ergo in hiberniam piranꝰ ⁊ iuxta
pꝛedictū flumē cimbalū suū nomine tan-
gente clarū sonū dedit. Aper/bo/vulpes/
taxus/lupus ⁊ cerua cū hinnulo ei humi
liter veniētes obediēter seruierūt. Qua-
dam aūt die vulpes beati pirani ficones
furata est: ⁊ volens comedere ad suū pꝛi-
stinū habitaculum secū depoꝛtauit. Tūc
piranꝰ taxonē in siluas misit vt vulpē cū
ficonibꝰ quereret. Qui pergēs ad latibu-
lum vulpis ⁊ eū inueniens aures eius ⁊
caudam dentibꝰ detruncauit ⁊ pilos eiꝰ
violēter detraxit. Tūc vulpes sequēs ta-
xum cū sanis ficonibꝰ ad sctm̄ piranū ho
ra nona venit: cui et dixit. Quare tantuꝫ
malum fecisti penuriā esce et potꝰ nō su-
stinens? Vulpes vero penitentiam agēs
tribus diebus ieiunauit. Postq̄ aūt ꝑ pꝛe
dicationē scti pirani epi fides in hibernia
creuisset exemplo eiꝰ multi in amoꝛē dei
accēsi vitam heremiticā ducētes oīa mū-
dana deū sequēdo reliquerūt: inter quos
erat quidam noīe bꝛendanus qui nō pꝛo-
cul a pirano sibi locū cōstituit. Habuit au
tem vaccā vnā quā pꝛefectus regis lagi-
nensium furatus est. Et cū ad montē quē
dam peruenisset caligo et tenebꝛe circū-
dederunt euꝫ vt tanq̄ cecus nihil videre
posset. Et huc atqꝫ illuc oberrās in quen-
dam fluuium cadens submergitur ⁊ vac
ca ad sctm̄ piranū reuertitur. Quā cum
bꝛendano dare vellet ⁊ ille eā accipere nol
let: quia nunq̄ se vaccam habiturū decre
uerat: cogitauit piranus qualiter effice-
re posset vt vaccā illam bꝛendanꝰ accipe-
ret. Et simulato moꝛbo quesiuit modicū
lactis a bꝛendano sibi dari. Bꝛendanꝰ au
tem vas plenum aqua benedixit: que sta
tim versa est in lac nouum quasi nouiter
mulsum. Quod piranus accipiēs benedi
xit ⁊ in aquā iterū reuersum est. Quo au
dito: bꝛendanus vaccam libenter a pira-
no accepit. Cui piranꝰ gratias agēs pꝛo
accepto a se munere ait. Vere dico tibi qꝫ
quolibet anno vsqꝫ in finem seculi dabit
deus loco tuo vaccā vnā cuꝫ vitulo. Cū
enim sctūs geranus cuidam regi tirāno
⁊ infideli seruiens nec haberet quod pau-
peribus erogaret largitus est eis conca-
uū regis. Quāobꝛem iratꝰ rex in carcerē
eum misit ⁊ postea ei dixit. Si vis vt te li
berum dimittam quere mihi septem vac
cas sine coꝛnibꝰ hispidas rubꝛasqꝫ cū ca
pitibus albis. Quesitis vero talibus nec
inuentis peruenit tandem ad sanctū pi-
ranum ⁊ duos bꝛendanos viros sctōs se-
cum inuenit. Et gauisus pꝛo hospitibꝰ pi
ranus dixit puero suo. Quid habes sub
manu tua vt nostris hospitibus def hac
nocte? Ego inquit non habeo nisi humerꝫ
suis ⁊ cogito ꝙ dies ieiunij est ⁊ tempus
quadꝛagesime. Cui piranus ait. Pone il
lum coꝛam hospitibꝰ vestris vt comedāt
⁊ fiet illis panis et olus/piscis ⁊ mel/ole-
um ⁊ vinum. Erat aūt inter hospites qui
dam laicus qui cū ceteris comedere ꝑ su-
perbiam indignabatur. Cui beatus pira
nus pꝛo superbia eius quasi offensus in
spiritu dei futura pꝛeuidēs ait. In penā
huiꝰ superbie tue ꝙ cū alijs hospitibꝰ no
stris comedere ꝯtēpsisti carnē de asina in
ieiunio quadꝛagesimali añ pascha come-
des ⁊ in illa hoꝛa ab inimicis tuis iugula

tus ⁊ decollatus a regno dei alienꝰ eris.
Et factū est ita. In crastino aūt geranus
cū bn̄dictiōe viri dei pergēs iuxta ripam
cuiusdā fluminis septē vaccas sine coꝛni
bus hispidas ⁊ rubꝛas cū capitibꝰ albis
inuenit ⁊ regi ꝓ sua liberatiōe dedit. No
cte aūt sequēti disparuerūt ⁊ nusq̄ postea
in t̄ra illa vise sunt. Puer quidā seruus
gerani diabolo instigāte ignē sub liquoꝛe
potꝰ monachoꝝ pirani extīxit. Et ait fr̄i-
bus piranꝰ. Ecce ignis nr̄ a maledctō pu
ero gerani extinctꝰ est: ī hoc loco ignis nō
erit donec a deo nobis ignis aduēiat. Pu
er aūt ille die crastina in silua a lupis oc-
cisus moꝛtuꝰ iacebat. Adueniente aūt ge
rano exiuit piranꝰ foꝛas ⁊ fusa ad deū pꝛe
ce ignis de celo in gremiū illiꝰ cecidit quē
ad hospitiū vestibꝰ illesis detulit. Apposi
ta aūt cena dixit geranꝰ. In loco isto non
comedā donec puer meꝰ viuꝰ ad me veni
at. Et oꝛante pirano puer a moꝛte resur-
gēs venit ad eos ⁊ comedit cū ilis. Iteꝝ
a quodā fr̄e exticto igne lapidē bn̄dixit: ⁊
stati flāmis ardē cepit ⁊ nudis manibꝰ la
pidē assumēs ad sctm̄ rodanū (q̄ ad califa
ciendū se venerat) sine lesione depoꝛtauit
Alio tp̄e sctā Wingella mater scti pira-
ni nō ꝓcul cū suis virginibꝰ hītabat hn̄s
alūpnā valde pulchꝛam noīe bꝛunetā cu
iusdā regis filiā cuiꝰ pulchꝛitudine rex
quidā illectꝰ eā rapuit ⁊ in arce castri sui
multis diebꝰ captiuā detinuit. Quā cū
piranꝰ a rege peteret ⁊ ille nō acquiesce-
ret ait. Nolo hāc mulierē tibi relinq̄re si ī
auroꝛa vox ciconie me a sompno excitare
nō cōtingat. Erat eni hiēs ⁊ nocte illa nix
magna descēdēs castrū ⁊ totā terrā ope-
ruit locū vbi piranꝰ cū suis erat non teti-
git. In arce aūt reges incōsuete ⁊ contra
naturā suā ciconia cātabat ⁊ regē a som
pno excitabat. Tūc rex surgēs pꝛostrauit
se ad pedes scti pirani ⁊ veniā petēs alū-
pnā mr̄is sue reddidit ei. Postea v̄o dolēs
rex q̄ eā dimisisset cū eam rapere vellet:
illam moꝛtuā inuenit. Et offensus valde
pirano dixit. Qꝛ inquit vxoꝛē meā occidi
sti in loco isto nō habitabis sed inde expel
lam te. Et ille. Tu nō es deus neq̄ locus
iste tuus est sed dei ⁊ ego in hoc loco ma-
nebo. Et exiēs rex cū ira ⁊ furoꝛe magno
vidit arcē suam cū domibꝰ adiacentibus
flāmis ignis ꝯburentē. Regina aūt duos
filios hn̄s filium carioꝛē in domo oblita
flens ⁊ eiulās dixit. In manꝰ beati pira-
ni charissimū ꝯmēdo filiū meū. Tota aūt
domo igne peritꝰ cōsumpta filius regine
sanꝰ ⁊ incolumis repertꝰ. Tūc rex vehe-
menter admirans ⁊ ad piranū venit ⁊ q̄s-
cunq̄ p̄recepit pꝛompta mēte impleuit ⁊
duos filios ad seruiendū deo sub discipli
na eius obtulit. Recedente vero rege oꝛa
tione pirani bꝛuneta mr̄is sue alumpna
a moꝛte viua resurrexit Rex quidā noīe
cohingus septem citharistas in arte sua
hn̄s peritos qui in vꝛbe vicina a plebe oc
cisi sunt ꝓ quoꝝ moꝛa rex multū solicitꝰ
quesiuit a pirano q̄d de eis factū fuisset.
Qui ait. Uiri īq̄t illi a plebe occisi ī aqua-
rum stagno ꝓiecti sunt: citharis eoꝝ sup
ripā stagni in arboꝛe suspensis. Rogatu
aūt regis piranꝰ cū multis ad locū ꝑgens
trium dierū expleto ieiunio: arefactū est
stagnū coꝛpoꝛibꝰ moꝛtuoꝛū in fundo rep
tis. Quos lꝫ mēse itegro sub aqua stagni
moꝛtui iacuissēt fusis ad deū p̄recibꝰ san
ctus piranꝰ statiꝫ resuscitauit. Stagnū
vero illud vsq̄ hodie sine aliqua remāsit
Pꝛefectus cuiusdā regis cū viginti suis
socius: poꝛcū viri dei rapiens eū iugulatū
sup ignē posuissent: poꝛcū oīmino vidē nō
potuerūt. Fugientibꝰ vero oībꝰ in ter-
ram moꝛtui coꝛruerūt. Quo intellecto pi
ranꝰ accedēs ait defunctis. In noīe ihesu
xp̄i surgite ⁊ ad locū meū mecum venite.
Qui cū statim a moꝛte ad vitam resurre
xissent: vidēs piranus poꝛcum suscitauit
⁊ illum Alio tempoꝛe eundem regis pꝛe
fectū a quodā occisū ꝓce vxoꝛis sue sctūs

piranus ad vitā suis meritis reuocauit. Seruus beati pirani equū quēdam occidens a rege cohingo in vinculis detinebatur quē cū nisi precio redēptū piran⁹ habere non posset magnū pond⁹ auri ⁊ argenti dedit regi. Pirano vero cū captiuo recedente aurū ⁊ argentū euanuerūt nec vnqꝫ postea videri potuerūt. Offens⁹ igitur rex venit ad piranū dicēs. Quare seduxisti me: Da mihi aurū meū ⁊ argētū nā oīa que dedisti mihi fātasmata erāt ⁊ vana. Multisqꝫ verbis asperis loquutus est viro dei. Cui piran⁹ ait. Pro auro tuo et argēto maledictū portabis. Et statim rex tenebris circūdat⁹ in terrā cadēs expirauit. Quo viso nepos quidā regis cōtristatus valde cū oī humilitate rogauit beatū piranū vt regem a mortuis resuscitare dignaretur. Quo orante: rex a mortuis resurgēs prostrauit se ad pedes sctī pirani ⁊ penitentiam agēs dedit ei filium suū. Tempore autūni sctūs piranus lintheamē vnū expandit super rubū quendā moros nigros habentem ⁊ illud ibi reliquit. Preuidit eni in spiritu qꝫ rubus ille necessari⁹ esset futur⁹. Post pascha eni venit cohing⁹ rex ad cenā magnā quā sibi parauerat cōcolor rex in finibus ossirie. Regina aūt cohingi amabat regē cōcolorem ⁊ vxor eius fieri volebat. Rex aūt cohing⁹ senex erat sed cōcolor peccatū cōmittere renuens viuentis regis vxorem accipere detestabat. Uidēs aūt regina se esse cōtemptā inter duos reges discordiam suscitare non timuit se etiā īfirmam simulauit. Cui oēs dixert. Quid vis vt detur tibi: Regina ait. Desideriū meū non est huius tpis volo moros comedere. Timēs aūt cōcolor rex ne regina eū ad peccandū alliceret a sctō pirano humiliter auxiliū petijt. Tūc piranus misit ad rubū supradictū ⁊ inuent⁹ est cū suo fructu plenus ⁊ lintheamē super se hñs expansum. Et allato fructu regina satiat:

⁊ erat quasi mel in ore comedētiū. Facta aūt per piranū int reges pace regina prostrauit se ad pedes viri dei. Cui vir sctūs ait. Nō possum te a morte iugulatiōis defendere. Et factū est vt ipa regina postea iugulata sit: ⁊ cōcolor rex obtulit se pirano cū oī potestate sua ineternū. Cum venisset loigaire rex cum exercitu suo ad bellū cōtra regē cassiliensem piran⁹ cupiēs venit vt pacē mitteret inter illos. Sed reges superbia inflati pacem recipere recusarunt. Orans igit beat⁹ piran⁹ qđ ab hominibus adipisci non potuit a deo impetrauit. Nā cū hostes hinc et inde ad bellū processissent subita inter illos silua radicitus prostratur ⁊ exercitus vterqꝫ sine desiderij sui effectu ab inuicē digressus est. Piran⁹ vero exercitui regis vaccā vnam ⁊ humerū suis cuiusdā dedit ⁊ toto exercitu inde saturato nōnullas reliquias dimiserūt. Latrūculi quidā ad spoliandū ⁊ iugulandū exeuntes dū in quadā silua se occultarent louan⁹ quidā nobilis irruit super eos. Cui⁹ faciem illi videntes timuerūt timore magno ⁊ desperātes se viuere posse orauerūt vt de⁹ meritis scti pirani adiuuaret eos. Et subito tota illa silua inter eos flāmis signis choruscāte louan⁹ ignem repentinū timēs ad sua rediit: ⁊ latrones illi salui effecti ad sctm̄ piranum venientes vsqꝫ ad diem mortis sue cū eo permāserūt. Sctūs aūt piran⁹ sctm̄ patriciū epm̄ cū decem regibus hibernie ⁊ eorū exercitib⁹ occisis octo vaccis suis: miraculose tribus dieb⁹ pauit ⁊ aqua fōtis ab eo benedicta per idē temp⁹ in vinū optimū conuersa est. Quidā a sctō pirano a morte resuscitatus dedit ei filiū suū cū agris multis. Sctūs aūt piran⁹ in nocte natalis dñi postqꝫ popul⁹ ei⁹ sacrificium accepisset de manib⁹ illi⁹ exibat ad remota loca ad cellam sctē cote virginis vt sibi etiā corp⁹ xp̄i afferret ⁊ ante matutinas iterū veniebat a mari occidētali vsqꝫ

ad cluanã ciuitatẽ. Petra aũt sctẽ cote virginis super quã ipsa sola orare solebat in mari erat nõ procul a loco suo cõstãs int undas. Ad illam aũt petrã sctũs piranus sepe sine naui siccis pedib⁹ sup mare ambulabat. Quadã aũt die cũ venisset piranus ad cellam sctẽ cote ⁊ multa turba cũ eo: dederũt ei ibi in cibũ humerũ suis ⁊ ex illo hũero fecit piran⁹ frumẽtũ/ mel/ piscem ⁊ cereuisiã. Et cũ aquis fontis benedixisset in vinũ optimũ versa est. Erat autem nũerus illorũ qui de cena illa saturati sunt nõgenti ⁊ quadraginta viri. Quodam tpe cũ sctũs piran⁹ sederet i magno cõsilio hoĩm erat ibi rex corban⁹ qui oculos nequã ⁊ nephãdos habebat: erat enĩ talis natura malitie sue vt quẽ maliciose ⁊ perspicacit aspiceret statim solo visu interficeret. Cũ ergo iuuenis quidã cũ pirano ad cõsiliũ venisset corban⁹ rex eũ maliciose diu intuit⁹ est et iuuenis in terrã cadens mortu⁹ est. Hoc vidẽs piran⁹ iratus est cõtra regẽ: ⁊ statim rex cec⁹ effect⁹ est. Tũc rex prostrauit se ad pedes sancti pirani cũ magna humilitate veniã precabat. Orante aũt pro eo sctõ pirano aperti sunt oculi regis: iuuenis etiã mortuus illo orante resuscitat⁹ est. Cũ aũt alumpna sctẽ cote cũ alũpno scti pirani carnalem amicitiã vellet coniungere ⁊ in silua quadã cõuenientes vterqȝ faciem alteri⁹ ꝓspexisset subito colũba de celo cecidit inter eos et nimio timore ꝑterriti nihil sibi dicentes adinuicem fugã arripientes ad domos suas abierũt. Ab illa aũt die vsqȝ ad mortem suam virgo illa ceca permansit: ⁊ iuuenis a pirano trãs mare gallicuȝ in exiliũ missus septem annis penitentiã egit ⁊ scripturas sctãs didicit. In domo sancte cote lignũ in pariete positũ: ignis incaute apprehendens domum incendit. Videns autem piranus globum ignis: de domo in altum concẽdere eleuata manu signum crucis igni opposuit ⁊ statim ignis vehementia cessauit ⁊ domus integra et illesa permansit. Quedam puella ab hostib⁹ iugulata ⁊ decollata orãte sancto pirano viua ⁊ sana surrexit. German⁹ presbiter sctẽ cote cũ p viã ambulãs mortuus fuisset precib⁹ scti pirani resuscitatus multis annis sctẽ cote ministrauit. Odran⁹ ⁊ medard⁹ fratres proficisci volẽtes cũ ad sctm piranũ venissent medardus cũ ipso manere volebat. Cui frat suus dixit. Nõ id mihi dixisti sed mecũ i peregrinationẽ ire promisisti. Piran⁹ autẽ ait illi. Deus inter nos iudicet vtrũ tecũ eat an mecũ maneat. Teneat ipse lucernã siccã i manu sua sine igne et oleo: ⁊ si ipsa lucerna accẽsa fuerit flatu oris illius mecum maneat. Tũc medard⁹ lucernã i manu sua tenens insufflauit in eam ⁊ statim accensa est. Mansit ergo medardus cũ pirano vsqȝ ad diem mortis sue. Quedam matrona noĩe ethilde dũ de suo curru cadẽs mortua fuisset sctũs piran⁹ resuscitauit eã post. iij. dies ⁊ ipsa obtulit ei agrũ suũ qui dr saltus ethilde vsqȝ hodie. Prefectus cuiusdã regis cocũ scti pirani cronanũ iugulauit quem post septẽ dies obitus sui piran⁹ resuscitans dixit. Uir quĩ iugulauit cronanũ ⁊ ipse iugulatus mala morte interibit. Et factũ est ita. Uenit ergo rex ad piranũ vt suũ prefectũ peteret ab eo: quẽ beat⁹ piranus resuscitãs secũ retinuit. Cũqȝ rex ille verbis asperis offẽdisset piranum statim mut⁹ effectus est. Tũc rex ad pedes eius ꝓstratus fecit qđ illi placuit ⁊ lingua ei⁹ soluta est. Corbanus quidam laicus ⁊ monach⁹ pirani timens mortem iugulationis rogauit sãctum piranum vt ab instanti morte liberaret eum. Cui sanctus ait. Quod petis impetrare non possum qr exibis in hac nocte ⁊ sanguine tuo effuso rogabo ꝓ te dominũ meũ vt ab inferno liberet aĩa tua. Et factuȝ est ita. Quadã nocte exiuit piran⁹ ⁊ aquam frigidam intrans vt deuȝ

oꝛaret quidam peregrinꝰ noīe germanꝰ cum eo pergēs nimio frigoꝛe coꝛripitur sed pirano aquā benedicente calida facta est. Sctūs aūt piranꝰ in tota vita sua nū ꝙ lanis ouiū: sed pellibus lupoꝝ ferarūqȝ indutꝰ est. A carnibus ⁊ carnalibꝰ desiderijs viriliter se abstinuit ⁊ potū inebꝛiantē nō bibit/sompnū etiā nō curauit nisi modicā quietē. Illū aūt angeli crebꝛis visitationibꝰ frequentabāt innūerabiles pꝛesbiteros/ epōs / et clericos oꝛdinauit. Plusꝙ eni ducentis annis vixit in coꝛpore sine doloꝛe qui senes naturaliter infestare solet ⁊ sine diminutione tā dentiū ꝙ lucis oculoꝝ. Ipse eni erat vnꝰ ex duodecim pꝛimis epīs quos ille sctūs magnꝰ patricius qui pꝛimo fidem in hibernia p̄dicauit ad pꝛedicandū euāgelium in hibernia constituit. Amicos sibi de inimicis faciebat ⁊ bonū pꝛo malo reddebat. Indulgentiam/miām ⁊ pietatem in pximos habuit/operationē manibꝰ exercuit vt indigentibus necessaria tribuere posset. Affligebat eni carnē suam ieiunijs ⁊ vigilijs in frigoꝛe fame ⁊ siti in nuditate ⁊ castitate/charitate et hospitalitate. A pueritia sua vsqȝ ad diem moꝛtis sue vitam suam in magna mundicia duxit oꝛans/legens faciens/⁊ docens/humilis/affabilis/pꝛudens/sobꝛius et misericoꝛs. Nihil de mādatis dei pꝛeteriuit/esuriētes pauit/sitientibus potū dedit hospites suscepit nudos vestiuit/monahos seinuicē diligere/oculos mētis ad deū dirigere/celestē patriam desiderare docuit. Demū conuocatis filijs suis quos deo genuit ⁊ populo: ait. Fratres mei et filij charissimi opoꝛtet me dispositione diuina ab hibernia peregre pꝛoficisci ⁊ coꝛnubiam petere ⁊ finem vite mee ibidē expectare: volūtati dei resistere non possum. Moneo vos fr̄es edificare locū in bonis operibꝰ ⁊ exēplis: qꝛ filij perditionis ⁊ moꝛtis futuri sunt. Venient etiam moꝛtalitas ⁊ pꝛelia/ecctie destructe erunt ⁊ deserte ⁊ veritas in iniquitatem vertetur/fides bonis operibꝰ non lucebit/pastoꝛes plus sibi intendēt ꝙ ouibus plus seipos ꝙ gregem pascētes. Deum queso fratres rogate ne tenebꝛosū sit iter meū ⁊ ne regem meū et dñm iratum post obitum inueniā sed mitem ⁊ placabilem ⁊ letum qñ aū faciem eiꝰ apparebo. Hijs ⁊ alijs pꝛolixius peroꝛatis in coꝛnubiam nauigans māsionē sibi fecit: ⁊ multa miracula ad honoꝛē dei in pplo ostēdit Demū cū infirmitate coꝛreptꝰ languesceret cōuocatis fratribus multis sermonibus de regno dei eos instruxit sepulchꝛū parari iussit ⁊ in foueam descendens tertio nonas marcij cū magna claritate anima eius celos penetrauit. Quiescit autē in coꝛnubia supꝛa mare sabꝛinū a petrokstowe miliaribus quindecim ⁊ a mousehole vigintiquinqȝ.

¶ De sancto Richardo Epō ⁊ confessoꝛe.

Sancte perpetueqȝ memoꝛie richardꝰ natiōe āglicꝰ Wygoꝛn. diocesis villa que a puteo salis ibidē Wike vel Wych. appellatur parentibꝰ scd̄m seculi statum non ignobilibꝰ patre Richardo/mr̄e vero Alicia noīe extitit oꝛiundꝰ. Qui iuuenis choꝛeas/tripudia/ ⁊ vana consimilium spectaculoꝝ genera sic detestando fugiebat vt nec blādicijs nec coetaneoꝝ suasione contra naturā etatis ad ea flecti poterat vel induci. Oēsqȝ coetaneos ⁊ condiscipulos suos bꝛeui tp̄e tam eruditiōis ꝙ conuersationis ⁊ moꝝ maturitate pꝛecessit Fr̄qȝ ipsiꝰ senioꝛ i custodia ifra etatē existens ad plenā etatem suā de custodia exiens nudus et pauper nimis terrā suam ingreditur. Videns igitur Richardꝰ fratris paupertatē cū nihil haberet vnde se possit subuenire seipm inseruientē sibi tradidit vbi per tēpoꝛa nō modica in ou̅ū

patientia/paupptate ⁊ delectione magna
nūc ad aratrū/nūc ad bigam nūc ad alia
huiusmodi opera manꝰ mittēs humilit
⁊ modeste seruiuit. Unde frater eū in tā-
ta effectione recollegit ꝙ totā hereditatē
suam sibi sua carta cōfirmauit. Postea
cū Richardꝰ totam hereditatem pacifice
obtinuisset amici eiꝰ carnales de quadā
nobili et generosa puella ei matrimonia-
lem copulanda tractare ceperūt qđ cum
frater eius intellexisset etiā Richardū di
ctam nobilem puellam cū multis bonis
recepturū de collatione terre sue penitu-
it ⁊ cepit contristari. Richardꝰ aūt hoc in
telligens dixit fratri suo. Nō charissime
frater non propter hoc turbetur cor tuū:
nā adeo curialis vt fuisti erga me/ero et
ego erga te. Ecce restituo tibi terrā et car
tam sed et puellā si sibi ⁊ amicis suis pla
cuerit: nunꝗ̄ enī os ipsius deosculatꝰ sum
Confestim igitur reliquit Richardꝰ tam
terrā ꝗ̄ puellam ⁊ oīes amicos ⁊ ad stu
dium vniuersitatis primo oxonie: deinde
parisius se trāstulit vbi Logicā addidicit
tantaqꝫ fuit sibi addiscendi affectio ꝙ de
victu aut vestimēto parū aut nihil cura
uit: nā sicut narrare ꝯsueuerat ipe ⁊ duo
socij sui existentes in camera nō nisi vni-
cam habebāt capam ⁊ quilibet coꝝ tuni-
cam tm̄ sed et lectū infimū. Exeunte ergo
vno cū capa ad lectionem audiendā reliq
in camera residebant ⁊ sic alternatim exi
erunt panisqꝫ ⁊ parū de vino cū potagio
eis ꝓ cibo sufficiebat: nō ei carnes aut pi
sces nisi in die dñica vel die solēpni vel so
ciorū seu amicorū presentia coꝝ pauper-
tas ipos comedere permisit ⁊ tm̄ sepe retu
lit ꝙ nunꝗ̄ in vita sua tam iocundā 'tam
delectabilē duxerat vitā. Et cū richardꝰ
scientie ⁊ eloquentie donis adornatꝰ ma-
gistralem cathedrā ibidem ascendere ab
oībus acclamabat̄ dignus. Rediijt ad pa-
triam suam ⁊ ad vniuersitatē oxoniēsem
se declinauit, ⁊ ibidē post modicū tempus
cathedram magistralē ascendit. Alijs que
antea collegerat liberaliter studens erro
gare. Postea beatꝰ Richardꝰ bononiam
proficiscens per septenniū ⁊ ampliꝰ mel
canonū fluenta sic hausit ꝙ magr̄ suꝰ in-
firmitate detentꝰ ad lectiones suas vice
sua continuandas ꝓ oīibꝰ discipulis su-
is dictum Richardū elegit qui per dimidi
um annū ⁊ amplius sic prudenter ⁊ hūi-
liter in officio illo se habebat ꝙ a tota vni
uersitate laudem ⁊ honorē meruit obtine
re singularem. Necnō a magr̄o suo tātā
grām inuenit ꝙ vnicā filiam suā sibi he-
redem cū oīibꝰ terris ⁊ bonis suis ex vo
luntate filie obtulit affectuose: sed beatꝰ
Richardus alia cogitans a spū sctō inspi
ratus hūiliter grās eis referebat ⁊ expo-
nens quasdam curiales cautelas ⁊ pere-
grinationis causam ꝓmisit se voluntatē
iporum in suo redditu perficere. Ac sic ri
chardꝰ ad terrā suam reuersus stati post
aduentū suum in angliam ad vniuersita
tem oxoni. remeans in laboribꝰ/vigilijs
⁊ multimoda afflictione corporali viuēs
vnanimi assensu cancellariꝰ ibidē est effe
ctus. Btūs vero edmundꝰ tunc archieps
Cātua. q̇ cōuersationem eiꝰ ⁊ discretā sci
entiam diu ante cognouerat ac etiā Ro-
bertus lincolñ. eps dictū grossum caput
vir venerabilis sctitatis vno eodē tempo
re lꝫ vtriusqꝫ intētio vtrūqꝫ lateat magi-
strū richardū in cancellariū suū adopta-
runt magna cum instātia laborātes. Tā
dem voto dicto pr̄is Cantuaꝝ. cuiꝰ ꝓces
⁊ mādata ꝑuenerāt gratis obsequit̄ ⁊ re
uerenter obtemperat voluntati. Beatus
igit̄ edmundꝰ propriā sui nois inscriptio
nem et dignitatis imaginē titulū scilicet
⁊ sigillum ⁊ totiꝰ archiepatꝰ maiora que
qꝫ ei cōmisit. Cepit igitur richardꝰ quoti
die in bonis crescere: ministeriū sibi tradi
tum cū fastu superbie dempto fidelit̄ ex-
ercere. Manꝰ excutiens penitus a mune
rum acceptione que oculos excecare solet

etiam sapientum. Inerāt siquidē ei inenarrabilis equitas/affabilis benignitas modesta simplicitas/ simplex humilitas ceteriqꝫ tranquilli moꝛes ꝛ actꝰ cōstanter etiā et perseuerāter btō edmūdo in suis tribulationibus tā in pꝛouincia sua q̄ꝫ in exilio adhesit non ignarus ꝙ qui fuerūt socij passionū simul erūt ꝛ cōsolatiōis ꝛ q̄ cōpatiuntur simł regnabūt. Moꝛtuo autem beato edmundo Richardꝰ solutꝰ tāa curie q̄ꝫ a cure solicitudine ad theologicam se contulit aurelianis i domo fratrū pꝛedicatoꝝ addiscendā. Non vt pleriqꝫ q̄ auribꝰ audiunt ꝛ nō intelligunt: sed audiens exterius audiuit interiꝰ vt efficatius postmodū ꝑimpleret qđ audiuit. Et vt pꝛo grege deū pater filiuꝫ immolaret ad sacrum pꝛesbiteratꝰ oꝛdinem se fecit inibi pꝛomoueri. A suscepti aūt oꝛdinis sacerdotalis tempoꝛe oꝛnatꝰ vestiū plus habuit humilioꝛes Et cū ibidē sacre scripture pocula suauia luculenł hausisset ad agēdam curam pꝛoximoꝝ ad oues pꝛopꝛias pascendas accedit ad vnicā siquidē solaꝫ quā habebat parochiā reuertił vt in illa pusillanimes consoletur ꝛ coꝛripiat inq̄etos. Cupiensqꝫ post hec venerabilis pał bonifacius cantuař. ecclie tūc electꝰ successoꝛ bti edmūdi ad cōmodū discipline iocundū cohabitationis tam graciosi hominis experiri: ipm ad officiū pꝛistinū videlicet cancellarie ecclie Cantu. vocauit inuitum. Et postea per moꝛtem Radi de neuilł. quondā ecclie cicestreñ. epi ipa ecclesia viduata fuit pastoꝛe. Unde canonici dicte ecclie licētia ab hērico tertio rege Anglie pꝛius habita pꝛout moꝛis est quendā Allicū regis canonicū etiā eiusdē ecclesie in epscopū eligerūt: q̄ quidē electio iuxta canonū iura per dictū Bonifaciū ꝛ quosdam suffraganeos suos viros vtiqꝫ vite ꝛ scientie eminētis inter quos detūs venerabilis pr̄ Groshed tūc lincolñ. eps vnus extitit cassata fuit eo ꝙ dictꝰ canonicꝰ electus scientie ꝛ moꝛibus inuentus est minus habilis. Dictusqꝫ richardꝰ ex cōi consensu oim eps est electus. Quod cū ad aures regias inotuit ē sui cā cassata electio ꝛ sui inimici puippe qui btō Edmūdo in suis causis quas cōtra regē habuit adhesit facta prouisio. Rex nimis indignatus est bona cicestrñ. ecclie pꝛecepit consistari. Beatꝰ tñ richardꝰ de consilio pꝛelatoꝝ pꝛedictoꝝ cū lr̄is pꝛedicti electi Cātuaꝝ. ad regem pꝛoficiscitur postulās oīa tēpoꝛalia ad epatū pertinentia ac bona sua sibi liberari qđ nullo modo obtinere potuit sed longas fatigatiōes ꝛ obpꝛobꝛia multa sustinens ad illud extremū post deūre fugiū in hoc mūdo sedē loquar apostolicā se contulit. Ubi quoqꝫ regios pꝛocuratores cōtra se paratos ꝛ instructos inuenit Regebat tūc romanā eccłiaꝫ sctē recoꝛdationis innocentius quartꝰ qui ipm benigne suscipiens auditis vtriusqꝫ ptis causis ꝓuisionē de beato richardo factā sue sctitatis auctoꝛitate confirmauit. Et sacrarū manuū suarū impositione munus consecrationis solempniter impēdit. Cū Arctē quidā magnꝰ pꝛelatꝰ de partibꝰ illis pariter cū beato Richardo munꝰ cōsecrationis recepisset ꝛ ꝑuentꝰ esset ad sanctam vnctionē recipiendā: dn̄s papa de ampulla sctīn oleū super caput pꝛedicti magni volēs ꝯfūdere vix guttā potuit habere ad baptizandū Arctē. Cū beatꝰ Richardꝰ peruenisset subito ꝛ mirabilił magna vnctionis multitudo sup eum effluxit: ita ꝙ vix ministri ne super collū ꝛ coꝛpus illa sctā vnctio a capite descenderet possent cū lintheis impedire. Unde tā dominꝰ papa q̄ꝫ cardinales ꝛ alij admirantes. Quidā cardinalis dicebat. Uere iste plenitudinē gratie recepit. Rediensqꝫ Richardus cum lr̄is apostolicis sepulchꝛum bti Edmūdi iam miraculis choꝛuscantis visitare nō omisit. Et postea veniens in angliam oia bona cicestrē. ecclie per mini

stros regis consumpta inuenit. Exijtq; publice prohibitio regia ne quis ei aliqd cōmodaret mutuo ostensisq; regi et suis litis apkicis & mandatis indignationē regis & irā potius q̄ reconciliationē & gratiam ꝓuocare videbatur. Unde pauper & inops a rege recedens in diocesem suā sub alieno tecto hospitatus et aliena sub mensa pedes ponens suscipitur. Exijt se pe interim diocesis sue loca visitando: et sacramēta prout necesse ꝯspexit ministrādo Et ne deses & sui iuris desertor posset reputari regis curiam aliqñ adijt bonorū ecclesie restitutionē humiliter petēs. Sed cū obprobrijs et cōtumelijs semper expellitur. Unde semel cū vidisset decanū Cicestreñ. & canonicos ipsius ecclesie propter regis durū responsum turbatos & tristes hilari vultu confortabat eos dicēs: nōne intelligitis qḋ scriptū est. Ibunt apostoli gaudentes a conspectu consilij. &c. Ego vobis dico q̄ per grām dei in gaudiū nobis cōuertetur tribulatio ista. Mādat igitur btūs Richard⁹ dño pape regis responsum qui mirabiliter ei ꝯpatiēs districtissimū mādatū duob⁹ epis anglie misit vt regem moneāt q̄ maneria & bona ecclesie Cicestreñ. btō richardo infra diem statutum restituat alioquin sentētias in mandato cōtentas per totam angliam denunciare non omittant. Post duos igitur annos quibus sic pugnauit tribulatiōes sustinēdū. Rex maneria sua ruinosa & nuda eirestituit. Hic btūs vir post reginē episcopale susceptū fact⁹ est solito in oratiōe feruentior/in elemosinorū largitione profusior in proprij corporis castigatiōe rigidior. Ex tūc fuit ei pauperū cura maior habitus abiectior/gestus & effat⁹ humilior. In mensa quoq; sua lectio personabat. Et si quando lector cessaret aut de hijs q̄ legerat aut de edificatorijs aliquib⁹ cum assidentibus tractabat. Cū villas sue diocesis intrare ꝯtigisset lāguētes/infirmos & pauperes diligēter fecit inquiri & ipos nō solum sue elemosine subsidio: sed etiā proprie presentie solatio solebat visitare & verbi dei alimēto spiritualiter refouere. Et cū per largas elimosinas redditus cōsumuntur & dñs Richard⁹ Bachedeñ. frē eius carnalis cui curā temporaliū cōmiserat dixit q̄ ad tantas elimosinas tante pauperū mltitudinis reddit⁹ sui nō sufficerent. Respōdit: est ne iustū chare frater vt nos de vasis aureis vel argēteis comedamus & bibamus christo in suis pauperibus fame cruciato: subiūxit. Noui ego valde bene sicut & pr̄ meus de parapside & cratere escam sumere & potū degustare Uendant igitur vasa argentea & aurea. sed & equus cui insideo bon⁹ et preciosus est vendatur obsecro & eorū precio pascātur xpi pauperes. Et nō solū nouerat beatus Richard⁹ egenos alimonie subsidio pascere sed etiam nudos vestire parit et calciare mortuos quoq; proprijs manib⁹ sepelire. Multotiens aūt anteq̄ peterēt elemosinā pauperib⁹ erogabat. Et cum diceretur ei quare tribueret pecuniā non petentibus rñdit. Scriptū est. Dñe preuenisti eum in benedictionib⁹ dulcedinis &c. Et illud chare satis emitur qḋ precib⁹ obtinet paupib⁹ p̄sbiteris quoq; senio cōfectis/cecis vel alias corpore impotentibus hospitalem cōstituit & ne publice mēdicitati subijcerentur/victus & vestit⁹ necessarios eiusdē ibidem misericorditer ordinauit. Unū panem ad ipsi⁹ benedictionem habundare fecit in tm̄ q̄ preter estimationem astantiū refectis habūde quasi tribus milibus pauperū cōsuetas recipientiū portiones. Habūdauerūt partes que scḋm eandem distributionē centū adhuc pauperes refecissent: nec semel tantū vel bis hec sue benedictionis supabūdantia facta probatur sed & plures ipo manū suam aperiēte qui replet oīe animal benedictione. Posuit eni vestimentū suum

cilicium loricamqȝ supinduẽs arma ma-
cerationis adiecit. Vestimentaqȝ ⁊ calcia
menta eius nec nitida nimis nec abiecta
plurimũ sed ex moderato ⁊ cõpetenti ha-
bitu erant: in quibus nihil potuit notari
nouitatis. Sed nec faleris auro vel argẽ
to fulgentibus equos suos ornari voluit
nec mutatoria superflua circũferre non
solum pompam vitãs sed etiã timens ne
pauperes secũdũ quod scribit Bernard⁹
clamarent dicentes. Pontifices in freno
ꝗd facit aurũ nobis fame et frigore mise
rabiliter laborantib⁹. Quẽdã dñm iohã-
nem filium alani pro iniuria eccl'ie Cice-
streñ. facta ab eo excomunicatũ cẽt ad se
tñ venientem familiarit' recepit ⁊ ad prã
dium retinuit: dicens: ꝙ diu in curia nr̃a
fueritis a vinculo excomunicationis vos
absoluemus ⁊ in recessu vr̃o nisi ad satis-
factionẽ veneritis istã absolutionẽ reuo-
cabimus. Dixitqȝ ꝙ si ptes aliqui pro iuẽ
recuperand̃. discentiãt seu laborãt nihilo
minus charitas seu charitatis signa iter
xp̃ianos subtrahi non debere qr si quod
meũ est volo recuperaẽ: illud quod dei est
non debeo subtrahere. Et similia de Ab-
bate de Fiscanino ⁊ de nobili viro dño ri-
chardo tũc comite cornubie ac de comitis-
sa Cancie fecisse probatur contra quos ꝑ
sua eccl'ia causas habuisse dinoscit' ꝑ cõ-
tumelijs tñ honores ⁊ amicitiã pro inimi
citijs recompensauit. Quẽdam clericũ ꝗ
sctĩmonialem a suo extrahẽs monasterio
corrupit beneficio ecclesiastico quod ĩ suo
habuit diocesi cũ nõ modico dedecore pri
uauit. Et duz dñs rex ac archieps Cãtu.
⁊ alij plures prelati comites ⁊ barones ꝑ
dicto clerico pces effunderãt in dei iusti-
cia inflexibilẽ eũ inueniebãt: percutiẽsqȝ
pect⁹ suũ ait: ꝙ diu spũs in isto corpore ꝑ-
mãserit talis ribaldus qui monialez pro-
fessam corrupit ⁊ impregnauit et adhuc
tanꝙ meretricem suã detinet de volunta
te mea in epatu Cicestreñ. curã aiarũ nõ
obtinebit. Faciat dñs meus hic archieps
ad quẽ idem cleric⁹ appellauit secunduz
quod voluerit respõdere in die iudicij co
ram altissimo. Et videntes cõstantiã suã
eum vltra nõ temptabãt. Aliudqȝ nõ dis-
simile erga tres vicarios egit qui focari-
as publice tenere conuicti fuerant quas
quia noluerunt dimittere eos sentenciali
ter suis ꝓuauit bñficijs. Burgẽses ꝗqȝ de
lewes qui quẽdam furem ad ecclesiã con
fugientem violent' extractũ suspenderãt
ipius cadauer putridũ per quindenam ⁊
amplius exhumare coegit ⁊ ad ecclesiam
vnde ipsum extraxerant proprijs hume-
ris deferre compulit. Domoꝝ ⁊ rerũ sua
rum combustio et natura non modica ei
nunciaretur plangẽte et dolente familia
ip̃e serenata facie vultuqȝ iocũdo deo gra
tias referens dolentes confortabat dicẽs
Nõ contristemini amici habemus adhuc
vnde nobis necessaria prouideam⁹ ⁊ sub
iunxit. Quia elemosinas prout debem⁹
largas non fecimus ista nobis acciderint
Ideo volumus et precipim⁹ vt de bonis
nostris de cetero elemosine fiant largio-
res. O generose mentis thezaur⁹ qui de-
ficere inter defect⁹ nesciens ex ipso defe-
ctu nouerat augere profectum suis etiaz
senescallis ⁊ balliuis sub periculo anima
ruz ⁊ diuini iudicij obtestatione terribili
ter inhibuit ne quicꝙ iniuste ab aliquib⁹
ad se pertinentibus exigerent vel indebi
tis actionibus vexarent. Ip̃e aũt sanct⁹
aliquando etiam ea que de iure ei compe-
tebant petentibus misericorditer relaxa-
bat. Cõsanguineos quidem suos etiã ma
turos ad beneficia ecclesiastica nullo mo
do admittere voluit. Intelligens ꝙ prin-
ceps pastorum dominus non beato iohã-
ni euangeliste suo consanguineo petro se
niori in nullo carnaliter eum attinẽti cla
ues tradidit celorum. Tante quoqȝ man-
suetudines extitit vt ad matutinas soles
ortumqȝ diei preueniens si clericos suos

vt solet contingere sompno grauatos re-periret iterũ se ad orationes conferẽs pri-uatos ipsos in pace quiescere sineret tan-tũ illud dñicum dulciter inquiens: dormi-te iam ⁊ requiescite. Quantum eni sacre orõnis deuota libamina deo oblata btõ ri-chardo placuerũt in hoc dũtaxat ostẽdit ꝙ cum viros religiosos visitaret vel ad se venientes in osculo sancto susciperet dice-re solebat. Bonũ ẽ deosculari labia thimi-amate sanctarũ orationum deo cũ deuo-tione incensarũ fragrãtia hoc ipm ex bea-ti Edmundi consuetudine vt sepe retulit commemorans. Quã laboriose etiã iste beatus Richardus officium predicatiõis compleuit. Etiam in alienis dioce. ꝙ grate ter contritos refouet/confitentes audit ⁊ instruit/penitentes absoluit/consultan-tibus respondet/desperantes reformat/ alacres adhortatur/tremẽtes roborat: de-nicꝫ qualiter oĩbus oĩa factus sit quis sufficiet enarrare? Pro subsidio terre san-cte crucis predicationem suscepit a papa deligatam. Ideo a cicestren. sanctuario incipiens per loca maritima transiẽs ad ciuitatem cantuariensem vsqꝫ peruenit: ⁊ decima die anteꝙ ad illum famosũ por-tum qui douera dr̃ peruenisset cepit egro-tari: nec tñ in agro dñico laborare omisit sed singulis diebus predicando confessio-nes audiendo/pueros confirmando ⁊ eti-am ordines celebrãdo vsqꝫ ad exinanitio-nem virtutis corporis sui indesinent la-borauit ad doueriam igitur perueniens: in quadã domo vocatur hospitale dei hos-pitauit. Rogatusqꝫ a magr̃o dicti hospi-talis eccl̃iaꝫ quandã cũ cimiterio paupe-rum sepulture constructã in honore quõ-dam dñi sui btĩ Edmundi patroni sui so-lempniter cõsecrauit dicẽs predicãdo eo-dem die quod semp a tempore quo mun⁹ consecrationis assumpserit optauit et vo-tis oĩbus exquisiuit vt añꝙ diẽ clauderet extremũ vnã saltẽ basilicã in honore dicti dñi sui beati edmundi posset consecrare. Et deinde dixit: deo grãs refero qui ani-me mee desiderio me non fraudauit. Et nunc scio eni qꝛ velox est dispositio taber-naculi mei quã vestrarꝫ orationũ suffra-gio peto communiri. Dñico eni sequenti que fuit i crastino dedicatiõis basilice pre-dicte licet laboribus predictis ⁊ infirmita-te demot⁹: hora tamẽ surgendi nesciẽs te-tricare mane oratorium ingressus psalle-re cepit. Dũ aũt ad missam audiendã ste-tisset ⁊ morbo ingrauescente membra im-becilla sustentare non valens quasi sinco-pin passus pauimento prosternit. Suo-rum igitur manibus subleuat⁹ ad lectuꝫ reducitur ibidemqꝫ reclinatur. Et cuidã Willelmo capellano suo ei valde familia-ri dixit ꝙ ab illa infirmitate euadere non potuit: iussitqꝫ eũ funeri necessaria caute ꝑparare ne familia sua percipiens turba-retur ⁊ magr̃o Simoni de terringes cer-tum diem obit⁹ sui induxit. Amplexatus qꝫ imaginẽ crucifixi quã sibi deferri de-uote postulauerat loca vulnerũ: pie deuo-tionis osculis ac si recenter morientẽ sal-uatorem videret cepit dulciter demulce-re in hec verba prorumpens. Gratias ti-bi ago dñe ihesu xp̃e de oĩbus beneficiis q̃ mihi prestitisti: pro penis et obprobriis q̃ me pertulisti propt̃ que planct⁹ ille lamẽ-tabilis vere tibi competebat. Nõ est dolor similis sicut dolor meus: et tu nosti domi-ne ꝙ si tibi placeret oĩa obprobria et tor-menta atqꝫ mortẽ pro te parat⁹ essem su-stinere ⁊ sicut tu scis hoc verũ ẽẽ misere-re mei qꝛ tibi cõmendo aĩam meã. Illam aũt psalmiste vocẽ que dicit. In man⁹ tu-as dñe cõmendo spm̃ meũ frequenti⁹ ite-rans ⁊ ad gloriosam virginem vicissi cor-de simul et voce se conuertẽs ait. Maria mr̃ gratie mater mĩe tu nos ab hoste pro-tege et in hora mortis suscipe: ⁊ precepit capellanis ꝙ illa verba in aurib⁹ suis di-cere non cessarent. Inter suspiria igitur

pie deuotiōis atq3 vba sacre orōnis astā-tib9 religiosis psbiteris ac clericis parit & laicis fidelib9. Btūs richard9 aīam su-perius cuiuslibet copulandā reddidit cre atori. Transijt de hoc mūdo etatis sue an no circiter qnquagesimū sextū pontifica tus sui anno nono tertio Nonas aprilis. circa noctis mediū que spōsus ille celestis ad nuptias ventur9 describit. Post cuius transitū corp9 ipius sanctum antea gra-uatū vigilijs terre duritia in qua solebat frequenter decubare confractū/ ieiunijs maceratū/ maceratiōibus mltis afflictū pter humanū morē nitidissimū apparuit vt quoddā future resurrectiōis isigne vi deretur proferre. Corpore aūt ante apta to ac stemate pontifici digno i feretro col-locato & in eccl'ia pdicta per eū dedicatu3 deportato: vndiq3 vero concursus popu-li ad tā venerabiles exequias cateruatim effluxit felicem se quisq3 reputās si vel fe retrum tangat vel vestimentoꝝ sacrorū fimbriā cōtrectet. Annulos siue monilia que sctm̄ corp9 tetigerūt sctificata repu-tabāt & p reliquijs cōseruabāt. Et q3 cor-pus suū apud cicestrē sepiliendū delega-uit, ad cicestriā defertur & in ipa eccl'ia co ram altari bti Edmūdi qd ipemet ad aq-lonarē eccl'ie partē dedicauerat in humili loco sepultū est vbi magna & miranda ad dei laudē fiūt miracula cōtractoꝝ quorū dā mēbra naturalit gressui ministrantia ita totalit pluriū annoꝝ paralisis inuete rata cōtraxerat vt eisdē mēbris huiusmo di ministerio ineptis redditis nulla oīno daret gradiendi facultas. Ille cui9 mira sunt opa ad ipius inuocationē subito mē bris ipis in/solitā virtutē erectis in liberi gress9 libertatē erexit. Tres mortuos q̄ cū vnū currētis curr9 p mediū rota ɔpsse rat. Reliquos vo febris extinxerat ille qui mortē moriēdo destruxit pcib9 sub eiusdē porrectis noīe inclinat9 suscitauit ad vitā Et qd nō est ptereūdū silētio s3 solempni vulgandū gaudio i abortiuū de vēo trās ferendū ad tumulū ei9 inuocato noīe aīa3 viuentē aīarū creator infudit. Quidā fe bricitās p tactū cape bti richardi sanat9 est. Ali9 podagra laborās p botas suas sa nitati est restitut9. Cū piscatores diu la-borando nihil prendidissent ad ei9 benedi ctionē quatuor pisces magnos & speciosos cuiusmodi gnis nūq̄ vidissent sagena cō cluserūt. Cū enim nauigio mare transi ret orta tēpestate grauissima fusis ad dn̄ precib9 & bn̄dictione mari porrecta: pcel-la in tranquillitatem & intēperies in aerē luminosum mutat. In purificatiōe btē marie extinctis in pcessione subito turbi ne cūctis cereis: scti presulis cereus noui lūis igne accēsus ab oībus rutilare vidit. Puerū quēdam cōtractū potu eidem in cipho bti edmūdi porrecto: sola bn̄dictiōe gressū solidū & pristinā sanitatē reddidit Alijs duob9 visu priuatis signo crucis su per oculos impsso ocloꝝ aciē & lūis clari-tatē restituit. Multi in ei9 stratu dormiē-tes a febriū ardorib9 liberati gr̄as deo et seruo ei9 exoluerunt. Narratio

Quidā vir scdm bedā in laico hitu & offi cio militari posit9 q̄tū pro industria exte riorū regi mercioꝝ conredo placēs: tm̄ p interna sui negligentia displicens erat. Immouebat illū sedulo vt ɔfiteret et re-linqueret scelera sua priusq̄ subito mor-tis euētu tps oē penitēdi perderet. Qui li cet frequent admonit9 spernebat tn̄ ver-ba salutis tpeq3 sequnte penitentiā se actu rū dixit. Tact9 demū infirmitate acri do-lore torq̄ri cepit. Ad quē ingress9 rex hor-tabat vt vel tūc anq̄ moreret penitētiam ageret cōmissoꝝ. At ille respondit: non se tūc velle cōfiteri sed cū ab infirmitate re surgeret ne exprobraret sibi sodales q̄ ti-more mortis faceret q̄ sospes facere nolue rat. Ingrauescēte morte cū ad eū visitan dū denuo rex itraret clamauit statim mi-serabili voce. Quid vis modo: qd huc ve

nisi? Nō ei aliquid vtilitatis potes vltra conferre. Et ille. Noli inquit ita loqui vide vt sanum sapias. Non inquit insanio sed pessimam mihi conscientiam cert⁹ pre oculis habeo. Paulo ante itrauerāt duo pulcherrimi iuuenes: et residēs vn⁹ ad caput et vnus ad pedes: protulerūt libellū pulchrum sed modicū mihi ad legendū i quo oīa que vnq̄ bona feceram intuēs scripta repperi sed pauca et modica. Recerunt codicem nec aliquid mihi dicebāt Tunc subito superuenit exercit⁹ malignorum et horridor̄ vultu spirituum: domūq̄ hanc et exterius obsedit et int⁹ maxia ex parte residens impleuit. Tunc ille et q̄ obscuritate faciei et primatu sedis maior esse videbatur proferens codicem horride visionis et magnitudinis enormis iussitq̄ vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem inueni oīa scelera mea nō solum que opere vel verbo sed etiam que tenuissima cogitatione peccaui manifeste in eo tetris esse descripta litteris. Dicebāt autē ad illos qui mihi assederant viros albatos et preclaros. Quid hic sedetis scientes certissime quia noster est iste. Responderūt. Uerum dicitis: accipite et in cumulū dāpnationis vestre ducite. Quo dicto statī disparuerunt. Surgentesq̄ duo nequissimi spiritus habentes cultra in manib⁹ percusserunt me: vnus in capite/ et ali⁹ in pede. Qui modo cum magno tormēto in interiora corporis mei irrepūt: morq̄ vt inuicem peruenient moriar et paratis ad rapiendum me demonib⁹ in inferni claustra pertrahar. Sic loquebat̄ miser despe rans et non multo post defunctus penitētiam quam ad breue tempus cum fructu venie facere supersedit: ineternum sine fructu penis subditus facit. Non enī pro sessa cui nō pfuere s; p aliis vidit: q̄ ei⁹ interitū cognoscētes differre tp̄s penitentie dū vacat timerēt ne improuiso mortis articulo p̄uēti ipenitētes perirēt. Qd̄ aūt codices diuersos p bonos siue malos spirit⁹ sibi vidit offerri supna dispēsatione id factū est vt meminerim⁹ facta nr̄a et cogitationes nr̄as non in ventum diffluere sed examini summi iudicis cuncta seruari et siue per amicos angelos in fine nobis ostendenda siue per hostes. Qd̄ vero pri⁹ candidū codicē paruū ptulerūt angeli deinde atrū demones et magnū: aīaduertendum est q̄ in prima etate bona aliqua fecit: que tamen praue agendo iuuenis obnubilauit.

De seruo dei Roberto abbate venerabili.

Enerabilis abbas robertus ex prouincia eboracensi or⁹ in puerili etate leuitates et infantium ludos deuitans et in lřatura proficiens cuiusdā eccl̄e rector efficitur. Dimissa tandem ecclesie et aīatū cura in monasterio de Whiteby habitū monasticū petijt et accepit. Illis aūt dieb⁹ richard⁹ prior monasterii sācte marie eboracēsis cū duodecī socijs locū quēdā nōīe fontes a thurstio archiepo suscepit et in abbatem elect⁹ monasteriū cōstruxit et habitū cisterciēsiū assumēs vitam illorū et mores zelabat. Nec erat qui panē sumeret ociosum nec q̄eti indulgeret nisi labore fatigat⁹. Famelici accedebāt ad mēsam fatigati ad lectū: nūq̄ saciati sine tristicia et murmure cū oī alacritāte benedicebāt dn̄z. Huic eteni ɀgregationi sc̄tē vir dn̄i robert⁹ obtēta abbatis sui licētia se adiūgens i labore erat strenuus in lectione et meditatiōe assiduus/ in oratione deuot⁹/ in ɀcōsilio prouid⁹/ in sermone facund⁹. Elapsis aūt quinq̄ annis anno sc; dn̄i millesimo centesimo tricesimo septimo collata a quodā nobili possessiōe magna i plaga northūbrie venerabilis robertus in abbatem elect⁹ assumptis secū vndecim fr̄ibus nouū monasteriū cōstru

sit. De mensa saciatꝰ nunꝙ surrexit ⁊ in
quadragesima panē ⁊ aquā comedere cō
sueuit. Quodā tpe paschali mortificato
gustus appetitu cum apposita sumē non
posset frat̄ qui ministrabat dixit ei. Qua-
re non comedis pr̄: Cui ille. Si haberem
inquit panem auenaceū butiro litū puto
ꝙ inde comedere possem. Quo allato con
siderans se modicū cōcupiscentie consen
sisse vehementer expauit ⁊ seuerus in se
iudex ⁊ vltor effectus gustare renuit ⁊ in
cibatus permansit. Et cū cibum illū pau
peribus ad portā mitteret: iuuenis qui-
dam splendidā habens faciem totum cuz
parapside sumpsit ⁊ statim euanuit. Cū
qȝ de vase ablato sermo fieret parapsis su
per mēsā corā abbate subito cecidit. Erat
enī angelus dn̄i qui elemosinā viri dei de
celo missus accipere venit. Preter solituz
seruitutis ⁊ orationis pēsum centū quin
quaginta psalmos quotidie dn̄o decanta
bat. Factū est enī vt quodā tpe solito at
tentius orans ⁊ lachrimis abūdant̄ faciē
rigans aiam suā corā deo effūderet petēs
vt acceptā haberet seruitutem suā ⁊ frm
suorū ⁊ noia eorū in libro vite ꝯscriberet.
Et facta est ad eum vox de celo dicēs. Cō
fortare fili qm̄ exaudita est deprecatio tua
⁊ noia filiorū tuoꝝ pro quibus rogasti in
celis scripta sunt. Soli enī duo de nume-
ro illoꝝ in terra scripti sunt quia cor eoꝝ
a terrenorum amore nunꝙ recessit. Nec
multo post duo conuersi relicto ordine vi
tam in seculo misere finierūt. Cum aūt
per nouū castrū transitum faceret int̄ iu
uenū copiam hoiem videt mirabili curio
sitate huc et illuc discurrendo procaci vul
tu blandiri ⁊ quasi negocium arduū sug
gerere. Et considerans vir dei nō eē hois
officiū sed inimici ludibrium potenti vir
tute verboꝝ impat vt societatem illā ꝙto
tius relinquat. Heus tu inquit calamistra
te non es viris illis necessarius recede ve
lociter ⁊ sequere me. Qui statim demisso

vultu abbatis vestigia per lutū plateaꝝ
velut ad caudas equoꝝ ligatꝰ cūctis mi-
rabili stupore perculsis sequebatur. In
diuerticulo semitaruz extra vrbē dixit ei
vir dei. Quis es tu ⁊ q̇d cū hoibꝰ illis tra
ctabas: Et ille. Quis sum inq̇t bene no-
sti et opera mea nō te latēt. Nuptie cū ma
gna pompa a diuitibus parate in vico il-
lo celebrant̄: parauerā et ego quō spōsus
in cōuiuio ab emulis suis occisus fuerit:
⁊ indignati cōuiue in vltionem sponsi fe-
stinarent ⁊ iraꝝ ebrietate excecati mutua
cede multi ꝑirēt futurū etiam vt vrbs in
seditionē versa intestinū bellū cōflaret ꝑ
quod multorū aīe cesis corporibꝰ in sortē
nr̄am deuenirēt. Putabā me gaudiū ma
gnū de adepta victoria magr̄o meo nun-
ciare nūc dissipato per te consilio meo va
cuꝰ redeo ⁊ inanis recedo. Vir aūt domi
ni malitiā illiꝰ execrās precepit i noīe dn̄i
vt deserta loca petēs vlteriꝰ hoibus illu-
dere nō presumeret. Ad hāc vocē liquefa
ctus inimicꝰ euanuit ⁊ tm̄ horrorē se horro-
rem reliquit vt equi hinnitu / fremitu / et
vngularū fossione seuientes vix a sessori-
bus suis poterāt coerceri. Quadā autē
nocte vidit diabolū secꝰ introitū chori cō-
sistere volentē sed non valentē introire.
Erat aūt quasi rusticꝰ succinctꝰ nudis et
longis tibijs portās in tergo sportellam
ligno añ pectꝰ funibꝰ innexo. Et ꝓducto
collo rotatu oculorū cepit choꝝ circuireꝫ
acuto intuitu cūctos cōsiderare si q̇d sibi
placidū inuenire potuisset. Viro ei dei in
stātiꝰ orāte ⁊ frēs a torpore excitante dū
improbꝰ explorator diu frustra expectās
nihil ꝓficeret cū indignatiōe recedēs cho
rū cōuersoꝝ diligent̄ intuet̄: si quē sōpno
lentū videt cachinnādo ꝯtēpnit si quē no
xijs cogitationibꝰ occupatū huic toto co-
natu tripudiās applaudit. Demū int̄ no
uitios iuuenē reppit corde ad illicita va-
gantē solo corpore p̄sentē ⁊ quō latēt pos-
set exire iā fugā meditabat̄. Hūc inimicꝰ

suũ esse aduertẽs fuscinula tridenti arreptum in fiscellam suã ꝓiecit ⁊ veloci cursu foras extulit. Tũc vir sctũs pro fratre illo solicitus eũ mane diligent̃ ꝑquiri iussit: sed ante auroram vag⁹ ⁊ profug⁹ relicto suaui iugo xp̄i sequut⁹ fuerat inimicũ ⁊ coadunat⁹ iniquitatis filijs/latrocinijs dedit⁹ capitis abscisione vitã in breui finiuit. Cũ vice quadã missaꝫ celebraret vidit mare multiplicatis voluminib⁹ fluctuum i sublime erectũ ⁊ fracto nauis sue gubernaculo ⁊ ruptis rudib⁹ incerta vagatione ferebat̃ donec scopulis illisa: a compage sua penit⁹ dissolueret̃ ⁊ hiantib⁹ vndis viri absorpti: ꝑ meritis p̄mia recepturi aĩas dederũt. Post missam vero misit fr̃es qui quarto die in littore ⁊ loco a viro dei designato submersorũ corpora inueniẽtes ecclesiastice sepulture tradiderũt. Matrona q̃dã admonitione serui dei vitam suã emendãs seculi pompã ⁊ ornamentoꝝ vanitatẽ cõtẽpsit vt int̃ delicias dom⁹ sue solitariã vitã agere videret̃. Sepi⁹ ergo d̃nam illam visitare ⁊ ad meliora ꝓuocare ꝯsueuit. Hic fr̃es quidaꝫ prauis suspitiõib⁹ fatigati familiaritatẽ illã carnalis affectiõis illicite causa foẽ incusant: ⁊ multoꝝ aurib⁹ infectis demuꝫ ad beatũ bernardũ ꝯq̃stio deuenit ad quẽ seru⁹ dei veniẽs cui in spiritũ nomẽ ⁊ meritũ diuinit⁹ innotuit ⁊ vocãs eũ secretius dixit. Fr̃ inquit roberte falsa sunt oĩa q̃ ꝯtra te sinistra suspitio machinari conata est. Et i signũ amoris zonã suam eidẽ cõtulit que meritis vtriusq; multis infirmis postmodũ sanitatis beneficia restituit. Sctm̃ eni godricũ vtpote cõfessionis ⁊ cõsciencie illi⁹ medic⁹ sepi⁹ inuisere ⁊ alloqui cõsueuit. De morbis vitioꝝ ⁊ virtutum remedijs de secretis celestib⁹ ⁊ angelicis visitationib⁹ de sctõꝝ patrocinijs interserẽtes diẽ cũ noctib⁹ ꝯtinuabãt. Cũq; godric⁹ tandẽ in cella sua cõsisteret vidit duos muros cãdidos ad celũ vsq; porrectos: i quo tres spũs angelici apparebãt: qui spm̃ prefati abbatis i globo igneo ad supna deferebãt. Un⁹ a dextris alter a sinistris procedebãt/terti⁹ supra oĩm verticẽ nimia cũ exultatiõe precibat. Nõ eniꝫ inquit godric⁹ disponẽte dño solus a corpore migrare potuit qꝛ cũ eo quedã bone ne vite femina de hastinges discessit noie editha. Et licet fuerint longo terraꝝ spacio separati: eadẽ tñ hora in eadẽ beatitudinis sorte sunt cõiuncti. Irruerũt in occursum eiusdẽ abbatis spũs nequã ſꝫ decertãtib⁹ pro eo angelis diabol⁹ in sua presumptione cõfundit̃ ⁊ in sinũ abrahe Robert⁹ seru⁹ xp̄i excipit̃. Obijt aũt ãno dñi millesimo cẽtesimo quiquagesimo nono septimo Id⁹ iunij. Quidã abbtero m̃ris sue mut⁹ effect⁹ in magno luctu ⁊ lamentatiõe opẽ scti thome martiris diu ꝑseuerando postulauit. Cui sctũs thomas i visu apparẽs dixit. Surge velocit̃ ⁊ ad nouũ monasteriũ festinãdo ꝓgredere ⁊ a sãcto roberto illi⁹ loci abbate loq̃lam ⁊ ꝑfectã sanitatẽ nihil hesitãs ꝯseq̃ris. Ille vero i corde suo murmurãs dixit. Quis p̄bebit ducatũ: q̄s exhibebit viaticũ: Sanct⁹ r̃ndit. Ille tibi ductor erit q̃ verbo cũcta creauit. Credidit igit̃ ⁊ gaudẽs ꝑuenit ad locũ ⁊ salutẽ optatã adept⁹ glorificabat deũ. Alteri insup muto loquelam reddidit/cõtractũ curauit/frenetico sensum ⁊ ratiõis vsum dedit/puerũ ꝯtractũ gressib⁹ direxit/cecũ illuminauit ⁊ m̃tis alijs sãitatis bñficia suis meritis deuote poscẽtib⁹ ꝯtulit. Miles quidã nobilis putabat se i visu noctis ad oriẽtalẽ noui monasterij stare plagã iuxta crucẽ ibidẽ erectã ⁊ vidẽ exercitũ quasi cuiusdã magni principis congregatum. Princeps aũt in medio eorum terribilis valde tractabat in quos vellet irruere ⁊ ait. Uenite visitemus fr̃es istos i valle. Et facto impetu v̄sus monasteriũ duxerunt aciem. Fumus eni de narib⁹ eq̃rũ ascẽdit ⁊ nebule puluis

pedum eorū. Et cū monasterio appropinquarēt monach⁹ quidā egrediēs cādidissimo indut⁹ habitu baculo pastorali eleuato ne propius accederent interdixit. Nec mora in tempestate et turbine quorū violentia crux illa pulcherrima cōfracta corruit reuertunt. Euigilans miles a sōpno ꝛ misso ad videndā crucē nuncio illā vt videratcōfractā intellexit. Anno aūt dñi millesimo centesimo octogesimo octauo. decimo octauo kal. maij feria ꝗnta in cena dñi coadunatis paupib⁹ in claustro noui monasterij ad mandatū scdm morē ecclesie singuli monachi paupes sigulos ad lauandū suscipiunt. Prior autē noīe gilbertus ante se sedentē videt quēdaꝫ capa indutum: que manus pedes ꝛ corp⁹ totū protexit caputio vsqꝫ ad pectus pendente Quē leprosum vł paraliticū existimās inuolutam circa pedes capam explicat ꝛ genibus flexis ī noīe dñi ad lauandū pedes eius se parat. Cui sedens pedem sinistrū porrexit quē ille letus suscepit ꝛ cū omni deuotione lauans eum plorantem audiuit ꝛ lachrime per maxillas erumpentes sup caput senis deciderūt. Qui nō modicum stupefact⁹ ꝛ quis esset scire volens: intra caputiuꝫ sursum oculos leuat ꝛ hominem niueo cādore fulgētē ꝛ celesti grā chorusцantē vidit. Cuius splendorē reuerberatis oculis timēs tremuit nec scđo oculos leuare ad videndum apposuit. Pede interim sinistro loto: pes alter dexter est exhibitus. Quem duꝫ lauaret inclinauit se incapatus ille ꝛ indice manus dextere ceteris digitis in vola cōplicatis extento: plagam a deo nouitatem sue fixure retinentem ostendit ac si eadem die clauo cōfossus fuisset. Plaga illa sanguinea non extitit: sed iuxta plagā ipsa cutis dilacerata ꝛ caro contrita apparebat. Mirum enim non fuit ꝙ plagā pedis sinistri non vidit quando cicatricem in dextero pede videre non potuit: donec ipse crucifixus passionis sue signum reuelans digitum plage superponeret. Fuit aūt ipsa pedis transfixura aperta non modico clauo perforata quā senex non sine lachrimis vidit tractauit/lauit extersit/ et osculatus est. Expleto demū mādato singuli monachi denarios singulos pauperib⁹ errogarūt Senex vero flexis genibus añ dñm ihm ei denarium obtulit ꝛ osculo manū eius demulcet. Quem ille suscipiens manum senis tenuit ad os suum misit ꝛ sup oculos suos posuit. Ex lachrimis eni ihu manus senis madefacta est. Eodē aūt anno circa festum apostolorū petri et pauli ecclesia hierosolimitana a paganis exterminatur ꝛ xpiani deuincuntur. Ipe eni dominu⁹ ihs xps in hoc forte mādato subuersionem ecclesie pro qua passus est lachrimabatur qui et ruinam perfide gētis flere voluit dicens: quia si cognouisses et tu ꝛc. Uel magis credo ipsum fleuisse locuꝫ in quo flens apparuit ꝛ ruina morū virtutumqꝫ penuriam. Iā ei multiplicantur tenebre ꝛ condensantur super terram vt palpari queant. Quid sunt palpabiles tenebre nisi trāsgressiones manifeste: Ira odium ꝛ cetera vitia inundauerūt ꝛ sanguis sanguinem tetigit.

De sancto Rumwoldo cōfessore.

In britannia maiori fuit rex quidam noīe penda clarus potentia honestate elegans sed dei fidē ignorans qui filiam genuit que in ipsa tenera etate cepit deum timere eiusqꝫ mandatis inherere. Erant autem tunc in britannia regnantes reges plures aliqui ydolis seruientes aliqui vero deum verum colentes Inter quos rex quidam potentissimus extitit sed paganus: qui filiam pēde diligens in vxorem petijt et accepit. Cū igitur in nuptijs iuxta morem descentes letarenł; cogitabat puella quomodo

posset ad viri thoꝝ ingredi: ipsiq̧ carnali cōmixtione copulari qui xp̄i ligno nondū erat insignit⁹. Ex intimo itaq̧ cordis lōga trahens suspiria: oculosq̧ ad ethera leuans xp̄m regem oīa moderantē inuocat taliterq̧ cum lachrimis exorat. Dn̄e de⁹ creator et oīm redemptor ne sinas corpus meum pollui cū viro a te alienato sȝ conuerte cor eius ad amorem tuum ⁊ illumina illud splendore vultus tui: daq̧ illi intelligentiam vt te intelligere valeat et grām baptismi tui suscipiat. Et hec orās illico cū sposo intrat ad thalamū illumq̧ ita affatur. Scias inquit dn̄e rex nūꝙ me intraturam tuū thorū priusꝙ baptismū accipias deumq̧ trinū ⁊ vnū ex toto corde confitearis abiectis culturis idolorū. Cumq̧ hoc dixisset gratum atq̧ acceptabile deo volente fuit sponso salutis verbū sicq̧ suscepto ieiunio tertia die baptizatus est ⁊ iuxta ritū xp̄ianorū coniugij legi cōiunctus. Concepit ergo regina ex eo filium ⁊ appropinquante tp̄e pariēdi misit rex penda ad generū suum ⁊ ad coniugem eius vt pariter ad eū venirent ⁊ mutuo amore exultarent. Rex deniq̧ northāhumbrorum prefatus cum dū vxore pregnante carperet iter cogebat partus mulierem parere. Sicq̧ in quodā prato famuli militesq̧ papiliones extendunt atq̧ tentoria: et mox regina filium peperit a multis optatum ⁊ a deo sanctificatū. Cūq̧ infans natus fuisset statim clara voce omnibus audientib⁹ clamauit dicēs. Xp̄ianus sum/xp̄ianus sum/xp̄ian⁹ sum. Ad hanc vocē presbiteri duo Widerin⁹ ⁊ edwold⁹ dicētes. Deo grās. Et post hec subsequit infās. Trinū ⁊ vnū deū colo ꝯfiteor ⁊ adoro prēm ⁊ filiū ⁊ spm̄ sctm̄. Ad hec p̄sbiteri ⁊ astātes ⁊ oēs q̄ aderūt mirātes cepūt cātare: te deū laudam⁹. Quo finito rogabat se infās cathecuminū a Widerino sacerdote fieri: et ab edwoldo teneri ad presignaculū fidei ⁊ rūwoldū vocari.

Perfecto p̄signaculo dixerūt parētes ad inuicē. Mittam⁹ ad ꝯuicinos reges ac duces vt nr̄m accipiāt filiū charissimū de sacro baptismatis fonte. Hoc audiēs beat⁹ rūwold⁹ accersitis parentibus ait illis. Nō eni decet me seruū dei in manib⁹ superborū ac diuitū mūdi hui⁹ de regeneratione sctī baptismatis excipi: sed dei imitari exemplū qui hūilis fact⁹ est pro nobis carnem suscipiendo humanā ex almo virginis vtero cōcept⁹ de spū sctō noluit baptizari in fluenta iordanis a potentib⁹ caduci eui sȝ a p̄cursore natiuitatis sue qui pilis cameli indut⁹ in heremo degebat cui⁹ esca mel siluestre erat ac locusta fctūs int hoīs pauper venerand⁹ propheta p̄cursor atq̧ baptista. Nā ab angelo nūciat⁹ a pr̄e sacerdote genit⁹ merito sctm̄ baptizauit sctōrū: regēq̧ oīm seculoꝝ sacerdotūq̧ eternum dās cūctis in se credētib⁹ baptimuȝ salutis in remissionē oīm pctōꝝ qm̄ in illo nulla macula extitit vitioꝝ. Hinc ergo rogo me a sacerdote Widerino q̄ me presignauit baptizari atq̧ ab edwoldo suscipi: qꝛ in illoꝝ manib⁹ per dei virtutē atq̧ misteriū xp̄ian⁹ fieri cōcupisco. Et hec dicēs rūwold⁹ diuina ꝓtegente grā ostēdit indice cōcauū lapidē nō ꝓcul iacentē in quodā tugurio humide adiacētis vallicule iubetq̧ circūstātib⁹ domesticis vt illū festinant afferāt. Cūq̧ euntes lapidē nec mouere nec aliquo ingenio a t̄ra extrahere possēt: reuertētes asserebāt se incassuȝ laborare ⁊ nullatenus lapidē mouere posse. Quib⁹ p̄ p̄cepit vt afferrēt velociter vas ligneū vt xp̄i tiro baptismū susciperet i eo. Eūtib⁹ illis ⁊ vas plenū aqua deferētib⁹ rūwold⁹ hoc intuēs Widerino et edwoldo p̄sbiteris ait. Ite ⁊ in noīe dn̄i nr̄i ihu xp̄i ac sctē trinitatis soli sn̄ hesitatiōe satū idubij accipite ⁊ i sūmo oīz ꝯfidētes auctore huc adducite. Qui ꝓtin⁹ pgētes magni pōderis lapidē mox leuit a t̄ra eleuāt atq̧ añ rūwoldū deponūt: i q̄ sctificato

baptismatis fonte a sacerdotib⁹ prefatis puer baptizatus missam sibi postulat celebrari corpusqꝫ xpi ꝛ sanguinē sibi dari: vt cuius susceperat baptismū ipius sumeret sacramētū. In eodē aūt prato in quo baptizatus est sctūs rumwold⁹ nūq̄ gratissim⁹ odor deficit: neqꝫ ibi herbe pallescūt sed sp in viriditate ꝑmanētes magna nectaris suauitate redolent. Vocat̄ autē locus ille nunc ab incolis suttun⁹. Post missarū itaqꝫ solemnia alloquitur sanct⁹ rumwold⁹ parētes suos sacerdotesqꝫ prefatos de catholica fide veraqꝫ religione: necnon de oīni honestate de preceptis legis diuine ꝛ maxime de dilectione dei et ꝓximi illos docens. Post exhortatationē vero multorū sermonū oibus clara voce dixit. Audite queso cuncti hic astātes verba que ego loquor hodie in aurib⁹ vestris qm̄ sapia q̄ os mutū apuit liguasqꝫ infantium disertas esse facit p me sua ministeria vobis vtrisqꝫ sequacibus pandit q̄ ipius agnitionē habere possitis. Nā hec est illa sapientia in qua deus fundauit terrā celosqꝫ stabiliuit q̄ sola girū celi circuiuit: ꝛ in fluctib⁹ maris ambulauit supborūqꝫ ꝛ sublimiū colla ꝓpria virtute calcauit. Hec eteni clamitat in plateis vocatqꝫ se diligētes vt ad illā declinēt: qꝛ eā inueniēt ꝛ eā cū inuenerint beati sunt si tenuerint eam. Hec quippe sua virtute me loqui iubet qꝛ sapienter cūcta creauit meqꝫ in hoc euo nasci voluit spm̄qꝫ vite i me spirauit Nō ergo mirū vobis videatur q̄ ꝯtra morem nature mihi scientia vel possibilitas data est fādi a deo quia inscrutabilia sūt iuditia eius ꝛ inuestigabiles vie ei⁹. Deus enim sapientia fundauit terrā sed sapientia vera summaqꝫ est que mūdum ex nihilo condidit celiqꝫ machinā cū siderū inenarrabili pulchritudine fabricauit cuius celum sedes est ꝛ scabellum pedū ei⁹ terra est: sicut ꝓdidas testatur in persona illius dicens. Ego in altissimis habito et thronus me⁹ in columpna nubis. Est nāqꝫ ipe sapientia qui vt ait Psalmista i sapientia fecit oīa ideoqꝫ illi flectitur omne genu ꝛ omīs lingua cōfitetur. Est quidem ꝛ cōditor oīm rerū quia creauit i potentia ordinauit constituendo in magnificentia. Est quoqꝫ principiū et finis: qꝛ in principio hoc est in filio creauit vniuersa Ipse eni ait. Ego sum alpha ꝛ oo / initiū ꝛ finis: qui ante mundi principiū viuo in eternū. Unde ꝛ filius qui cum patre ꝛ spiritu sancto vnus est de⁹ illum interrogātibus quis esset respondit. Ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ab eo est enim oē principium ꝛ per qđ initium factū est: qm̄ ipse est creaturarū exordiū ꝛ finis atqꝫ redemptio mundi. Sicut eni deus in sapientia cuncta creauit sic etiam suū plasma perditū in sapientia redemit. Sapiētia quidem patris fili⁹ est. Est ergo pater in filio ꝛ filius in patre ꝛ spūs sctūs in vtroqꝫ: per quē vt oēs renascant̄ fideles est in vtrisqꝫ ꝛ ex hoc itelligi sine dubio oportet: quia idem deus pater idem et filius idem deus est ꝛ spūs sctūs. Quāuis aūt alia sit persona pr̄is / alia filij / alia spirit⁹ scti vna est substantia eadē est equalitas vna est maiestas atqꝫ potestas vna eternitas atqꝫ ꝑfectio dignitas / honor / decus: ꝛ vnū impiū ꝛ btitudo / vna imēsitas ꝛ gl̄a atqꝫ imortalitas. Ita itaqꝫ ē credēda hec trinitas vt indubitant̄ ꝯfiteat̄ vna deitas vnaqꝫ eē essentia. Hanc q̄ppe mecū confitemini qm̄ confessio vita est cunctorꝫ eam confitentium. Cūqꝫ oēs lachrimabili voce dicerēt credim⁹ ꝯfitemur adoram⁹ laudam⁹ ꝛ bndicem⁹: extēplo sctūs rūwold⁹ hilari vultu ac sonora voce ait illis. Audistis fr̄es i xp̄o atqꝫ ꝯsāguinei qualit̄ sctā trinitatē ꝯfiteri debetis qualit̄qꝫ ipi⁹ vnitatē firmit̄ i vr̄i cordis pectore oportet retinē ꝛ in ea credulitate qua pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ spirit⁹ sctūs vn⁹ de⁹ est fideliter ꝑseuerat̄ nūc igit̄ vos docebo quō fruct⁹ agē debeatis

dignos penitentie ꝛ si aliquod crimen in vobis est quomodo possitis emundari ab eius vulnere celesti medicamine. Deus enī nō vult moꝛtem peccatoꝛis sed vt conuertatur et viuat. Ideo namqꝫ vnicuiqꝫ peccatoꝛi dꝛ per pꝛophetā. Declina a malo et fac bonū: inquire pacem sequere eā. Et iterū peccasti: quiesce. Penitentiā qppe agere est: peccatū perpetratū dimittere bonisqꝫ semper operibus inherere ꝛ verā pacē dilectionis dei ꝛ pꝛoximi inquirere eamqꝫ sequendo totis nisibus exercere. Parū enim pꝛoderit pctōꝛi a peccato cessare nisi studeat ieiunijs et oꝛationibus elemosinisqꝫ cōmissum deflere vt sicut extiterat operatoꝛ malicie: ita quoqꝫ efficiatur post pctm̄ cultoꝛ iusticie. Alioquin ꝙ si aliquis non deliquit tn̄ debet exhibere mandata atqꝫ iustificationes xp̄i ꝑpter sacramentū fidei qḋ in baptismate pꝛomisit: qꝛ diues qui in purpura ꝛ bisso induebatur ꝛ quotidie splendide epulabatur: nō pꝛopꝛio reatu dampnatꝰ criminis sed pꝛopterea ꝙ in paupere nō exhibuit officiū charitatis. Iccirco fr̄es satagite vtrūqꝫ agere: hoc est ad fontē sapie accedere ꝛ ex eo potādo imundiciā coꝛdis vr̄i abluere xp̄m deū ꝛ dn̄m misericoꝛdē aiarū coꝛpoꝛūqꝫ medicū indesinēt expetere illiqꝫ vr̄a colla humili ac nitida sciā etꝰ pꝛecepta seruādo subijcere: ip̄mqꝫ ex toto coꝛde ꝛ tota virtute diligere ꝛ ad ipsius ecclesiā oī tpe concurrere/ ꝑces ad illū ꝓ vestris excessibus effundere oblatiōes vr̄as sine dolo illi offerre/ sacerdotes honoꝛare ꝛ doctrinā euāgelioꝛū: que per eos manifestantꝰ/ gratuita ac etiā hilari deuotiōe excipe/ oēs xp̄ianos queadmodū nosmet ip̄os amare ꝛ vnusq̄sqꝫ nēm studeat alterum honoꝛe ꝑuenire/ nō maledicere/ non occidere/ nō aliquē accusare/ nō vicino detrahere/ nō insideas vel laqueos ad decipiēdū alicui opponere/ nō furari neqꝫ periuria facere/ nō blasphemare vel simplices deridere sed in omnibꝰ bonis operibꝰ perseuerare deūqꝫ oīpotentem siue in ꝓsperitate vel aduersitate oīm̄ tempoꝛe laudare. Hec itaqꝫ oīa cū dixisset sctūs rumwoldus cūcti qui aderēt gr̄as deo referebant eo ꝙ in tam paruulo infante gr̄a diuina inspirāte tanta virtꝰ esset eloquentie. Tūc iterū ait beatꝰ rumwoldꝰ. Ecce ego ingredioꝛ viam vniuerse carnis: qm̄ mihi fas non est viuēdi in hoc moꝛtali coꝛpoꝛe ab hoꝛa qua natꝰ sum. Post transitum aūt meū volo esse in loco quo oꝛtꝰ sū per vnius anni spaciū postmodū vero in bꝛactalea constitui esse per bienniū. Finitis aūt hijs tribꝰ annis pꝛoposui vt mea ossa requiescāt in loco qui vocabitꝰ quādo qꝫ bukingam oīm̄ tpe. Istoꝛ autē nomina non erant eo tpe vocata: sed post multoꝛū tempoꝛꝫ curricula inuenta vel cognita sunt. Sūt quoqꝫ nūc ville illis in locis site/ fertiles segetibꝰ iugerū multoꝛū habentes copiam atqꝫ dense hoim habitatione. Finita itaqꝫ tertia die sctūs rūwaldꝰ emisit deo gratissimū spm̄ tertio nonas nouēbꝛis manibꝰ susceptꝰ angeloꝛū ꝛ vt iusserat in loco sepultus est. Defuncto demū edwaldo pꝛesbitero translatꝰ est in alium locū pꝛefatum a wederino pꝛesbitero. Finitis aūt tribus annis delatus est apud bukingham: vbi vsqꝫ hodie in magna veneratione habetur. Ibi enī et in multis locis inuocatus pꝛestat multa beneficia se petentibus cecis visum claudis gressum ꝛ diuersis languoꝛibꝰ ꝛ moꝛbis grauatis/ sospitatis munus annuente dn̄o nostro ihesu chꝛisto.

¶ De sancto Sampsone Epo ꝛ ꝯfessoꝛe.

Sanctus sampson de bꝛitānia maioꝛi nobilissimis parentibꝰ oꝛiginem habens beati maglorij consanguineus extitit. Huius autem mater anna cum ste

tilis putaretur: desperato iam fetu cum
marito suo amoue ieiunijs ⁊ elemosinis
frequentibꝰ incũbebat. Cui nocte quiescẽ
ti per visum dñs ait. O mulier firma in fi
de / stabilis in dei dilectiõe ac perseuerãs:
ne timeas qꝛ prolem habebis quem sam-
psonẽ vocabis. Hic erit sctũs corã deo: et
sacerdotali officio cõdignꝰ. Itaqꝫ mulier
cũ gaudio concepit ⁊ peperit: ⁊ infãti ba-
ptizato nomẽ sampsonis imposuit. Cũqꝫ
septem esset annoꝝ ad sctm̃ iltutũ abba-
tem discendi gratia adducitꝰ: qui videns
puerũ osculatꝰ est eũ dicẽs. Grãs deo agi
mus qui lumẽ hoc nobis indignis de gẽ-
te nrã accẽdere dignatus est in terra. En
caput oim nrm̃: en pontifex summꝰ mul-
tum ecclie dei profuturus. Cũ aũt q̇nde
cim esset annorũ ieiunijs ⁊ vigilijs inten
dẽs sepe biduana ieiunia faciebat. Quo-
dam die ille ⁊ magister eiꝰ in quandã quẽ
stionẽ altam inciderunt: cuiꝰ explanatio-
nem nullatenꝰ reperire potuerũt. Tunc
sampson vigilijs ⁊ ieiunijs insistens per
dñm rogauit scire quod ꝑ magrm nõ po-
tuit. Cũ autem tertia nocte oraret assiste
re sibi vidit lucẽ celitus emissam ac voceꝫ
audiuit de luce suauiter sibi dicentẽ. Ne
fatigeris amplius electe dei ecce eteni nõ
solum hanc questionẽ pro quo laboras cõ
sequeris: sed quecunqꝫ petieris a deo per
orationẽ tuam ⁊ ieiuniũ exientibꝰ meri-
tis tuis consequeris. Dũ fratres ad pur
gandã messem pergerẽt coluber de rubo
exiliens quendam fratrẽ momordit in in-
guine: ⁊ accedens sampson signũ crucis
imposuit ⁊ fratrẽ incolumẽ reddidit. Ve
niens autẽ eṗs dubriciꝰ ad abbatẽ iltutũ
tum sampsonẽ diaconũ ordinauit et vna
cũ iltuto columbã celitꝰ emissam descẽde
re ac super sampsonẽ immobiliter staẽ vi
dit. Qñ eni eṗs manũ sup eum posuit il-
la in scapula dextere eius descendit: ibi-
qꝫ donec officium esset consummatũ mã-
sit. Ab eodem aũt eṗo cũ in sacerdoteꝫ or-
dinatꝰ esset: idem signũ eiꝰ innocentiam
ostendens apparuit. Quanto eni ad ma-
iorem gradũ ascẽdit tanto arctiorẽ vitaꝫ
ducens: in tota vita sua nullam carnẽ ꝑ-
sus gustare voluit. Celerariꝰ monaste-
rij post auũculum suũ iltutũ monasterio
p̄esse affectãs: sꝫ successꝰ ꝓspos sãpsonis
metuẽs fortissimũ venenũ ↄfecit ⁊ experi
menti gratia aiali dedit. Quo hausto sal-
tum precipuũ dans expirauit. Celerariꝰ
aũt cum cõsilio germani sui in calicẽ san-
cti sampsonis fudit: qđ ille per spm̃ sctm̃
intelligens ⁊ potũ benedicẽs totum bibit
⁊ nihil lesionis sensit. Post prandium di
xit celerario vir dei. Mi frater dulcissime
sanet te deꝰ ab omi egritudine qꝛ magnã
sanitatem corpori meo poculũ hodie mi-
hi porrectũ prebuit. Ille vero in obstina-
tione perdurans cũ die dñica sacrã cõmu
nionẽ de manu sampsonis susciperet dia
bolus eum arripiens multum vexare ce
pit. Vir aũt dei dolore fratris cõmotꝰ fle
uit aquã ⁊ oleũ benedixit ⁊ ad potanduꝫ
dedit ⁊ sanitati restituit. Vir itaqꝫ dei to
tam diem operibꝰ manuũ suarũ ⁊ oratio
nibus: totam vero noctẽ lectionibus scri-
pturarũ ⁊ meditatione ducebat. Et si qñ-
qꝫ vt homo quiescere opus hẽret parieti
inclinãs nunq̃ in lecto dormiuit. Egro
tans pater suus ad mortẽ: affirmabat se
nunq̃ sanitatẽ ꝑcepturũ nec sacramẽtuꝫ
nisi sampsonẽ primogenitũ suũ videret:
per quem pariter corporis ⁊ aĩe sanitatẽ
se recepturum dicebat. Quo per nuncios
audito ingemiscens sampson dixit. Iam
nisi fallor egiptũ reliqui: non est opus me
in ipam redire. Potens est aũt deꝰ egro-
tantẽ sanare. Cui iltutꝰ abbas ait. Qua-
re sic dicis electe curaꝫ te oportet habere
de aiarũ profectu: tuaqꝫ merces grandis
erit cũ deo dum vbi carnalia creuerit spi
ritualia seminẽt. Qui respondit. Utinã
voluntas dei fiat: nã propter deũ ⁊ lucra
aiaꝝ oibusqꝫ paratus sum. Cũqꝫ per va-

stam solitudinē cum vno diacono perge-ret horribilem vocem iuxta se audierunt. Ob quā vocem perterrit⁹ diacon⁹ equū dimisit et pallium suū proiiciens in fugā se cōuertit. Quē theomaca hirsuta et cornuta cū lācea trisulcata p vastas siluas velocicursu quasi volutās semineceē pstrauit. Beatus vero sampson intrepid⁹ progrediēs et theomacā a longe fugientē aspitiens exclamare cepit. Quid fugis mulier et ego homo sum sicut ille quem pstrasti? Si in potestate tua dat⁹ sum ecce assū. At illa non attendente sed semp fugē nitente iterū clamauit. Impero tibi in noīe ihesu xpi a b eo loco in quo modo stas donec veniam ad te pedē ne moueas. Tūc illa tremente vir sctūs adueniēs ait. Que es mala vel qualis? Illa cū ingenti tremore respondit. Theomaca sum cui⁹ gentes hucusqz nobis preuaricatrices extiterunt et nunc nulla de meo genere remansit in hac silua nisi ego. Habeo eni octo sorores et mrēm que non sunt hic sed in vlteriori silua degunt Ego aūt marito in hac heremo tradita sum: eoqz iam mortuo recedere de hac silua non possum. Cui sanctus ait. Nūquid potes fratrem quē percussisti rediuiuum tradere vel certe sollicitari de pfectu aie tue? Et illa. Nolo nec in melius reparari possum. Nullū eni bonum facere possum: sed semp ab infantia mea hucusqz ad mala exercitata sū. Tūc sctūs ait. Deum omnipotentem imploro ne amplius hoibus noceas sed cū sis irremediabilis ab hac vita citius discedas. Tunc illa saltum precipitem in latere sinistro dans ad terram corruit et expirauit Tunc ad fratrem iacentem veniens vitet vitalem flatum in pectore vix manētem inueniens: pro eo orauit et sanitati restituit. Veniente illo ad patrem suum in eius aduentu gauisus pater capitale crimen quodvisqz tunc celauerat publicauit et caput suum totōdit vxore sua maxime ei suggerente atqz dicente. Nō solū ego et tu vt decet et conuenit seruiam⁹ deo sed et totam prolem nostrā in dei seruitio iūgamus. Presentatis vero quinqz fratribus sancto sampsoni vna cū sorore paruula valde paululum silens respondit. Fratres mei boni sunt et deo donati sz hec pusilla ad mundanas voluptates data ē. Sanato itaqz patre et missis ad monasteria suis in operibus bonis oibus confirmatis sāpson cū pre et auūculo et diacono iter pergens vidit semitam et quasi igni exusta cura circa eam ac vestigium quoddam quasi trabes per exustas herbas traheretur. Et ecce a longe serpentem flammeo capite spirantem aspexit: qui morsu glebam de terra apprehendens in aduenientis faciem iactauit ac sibilum dire vocis quasi gladio cederetur emisit. Postea tremens et caudam rapidis dentibus rodens in spheram se velociter collegit. Sāctus autem circulum faciēs ac signū crucis imponens ait. Precipio tibi in nomine ihesu xpi vt sine mora nobis presentibus moriaris. Qui mox caput sursum eleuās et venenū oē euomēs expirauit. Sāpsone facto celerario et paupib⁹ sedule ministrante frater qui ei vt premittitur inuidebat auribus dubricij epi instillabat sampsonem oia dilapidando consumpsisse: et vasa melle plena euacuasse. Eps rei veritatem scire cupiens cellariū intrauit: qđ sampson per spiritum agnoscens sup vasa vacua signum crucis imposuit et episcopus illa plena inuenit. Mortuo abbate sampson ab oībus electus annis tribus monasterium rexit. Ad scotiā postea pergens tanq̄ angelus domini ab omnibus religiosis recept⁹ cecos illuminauit/ leprosos mundauit/ demones fugauit et cunctis viam salutis monstrauit. Rediens vero in quadam heremo secretissimū specum inuenit: in quo fontis venā precibus promeruit et soli deo vacans angelo-

cum consolatione & alloquio crebro frue-batur. Nocte quadam vidit se densissimis candidatorum circundari turmis: et tres epos vestibus aureis ornatos cum illo ecclesiam ingredientes orare. Cuius unus illorum ab ipso inquisitus qui esset ait. Ego sum petrus xpi apostolus & hic frater dni iacobus & euangelista iohannes. Dominus ihesus xps te sibi in presulem elegit & te consecrare nos misit. Quem cum benedictione consecrassent ab eius oculis elapsi sunt. Nec multo post angelus dni beato dubricio apparens sampsonem ordinari episcopum precepit. In cuius consecratione qui aderant columbam celitus emissam immobiliter super eum stare videbant. Eodem die sampsone celebrante dubricius cum monachis duobus columpnam ignis de ore eius procedentem rutilare perspexit. Ille vero omni tempore vite sue angelos dum celebraret sibi assistere & in sacrificio ministrare videre meruit. Nocte quadam resurrectionis dominice orante viro dei angelus domini cum magna claritate apparuit dicens. Sampson deo dilecte viriliter age: de terra & cognatione tua egredere: predestinatus ei es a deo ultra mare fundator monachorum magnificus & rector in populo gloriosus. Assumptis ei secum quibusdam fratribus cum per pagum tricurium transiret homines idolis immolantes vidit. Quo viso ingemuit: et eos ab errore sua predicatione revocare curavit. Ecce puer equo insidens & circa ydolum currens ad terram corruit & fracto collo expiravit Et ait vir sanctus. Si ydola vestra destruere vultis & in deum meum credere invocato nomine dni vestrum resurgere mortuum faciam Acquiescentibus illis mortuum resuscitavit & illi credentes destructis ydolis baptizati sunt. In eadem provincia erat serpens quidam mire magnitudinis: qui mortifero flatu suo duos pene pagos deleverat. Ad quem in antro latitantem sampson accedens li-neam zonam circa collum eius ligavit et de rupe precipitans eum ne amplius viveret precepit. Constructo in loco illo monasterio fontis venam iugiter fluentem aperuit. Navigans post hec in britanniam vidit in portu tugurium & in eo quendam miserabiliter plorantem semperque ad mare respicientem. Cui ait. Frater quid ploras? Et ille. Uxorem habeo leprosam & filiam demoniacam quas mihi dns sanare promisit per quendam transmarinum quem triduo hic expectans venturum in hunc portum spero. Tunc super eas supplex oravit & sanitati restituit. Repto ibi loco aptissimo: monasterium noie dolum construxit ubi multa miracula fecit & per provinciam cenobia edificavit. In curia regis hildeberti comitem energuminum curavit: & cum iubente regina venenum ad bibendum in vitro sancto epo esset porrectum diviniius hoc cognoscens signum crucis vitro imposuit & in partes quatuor crepuit & effuso super manum tenentis veneno cunctis intuentibus usque ad ossa corrosa est cutis et caro. Tunc sampson ait. Non est conveniens hoc poculum ad bibendum. Turbato rege cum quo vir sanctus in mensa sedebat & cunctis admirantibus manum lesi signavit & sanam reddidit. Indurata vero regina non multum post contra virum dei leonem ferocem dimitti iussit sed electum dei virtus xpi protexit & veluti conto loco percussus in fugam se convertit. Et ait sanctus. Impero tibi in noie ihesu xpi ne cuiquam amplius noceas sed velociter pereas. Qui statim saltum dans precipitem expiravit: et regina cum suis fautoribus sampsonis pedibus prostrata veniam postulavit. Iuxta secana ad preces regis serpentem patriam infestantem solo sermone occidit & monasterium ibidem construxit. Biduo seu triduo & quandoque septimo die se refecit / noctes orationibus assiduis stando insomnes ducebat In remotiori loco ab hominibus in quadragesima segregatus oblationes tres secum portans

vsq; ad pasca illis dei virtute victitabat In dolo tandē monasterio corpus seculo aiam reddidit celo quinto kal. Augusti.

¶ De sctā Sexburga regina et abbatissa

Sancta sexburga vera imperatrix diuitijs iperabat nec hijs quas tenebat teneri poterat. Nemo illa inter delitias conti nētior: nemo in regio fastu hu milior nec spiritu pauperior. Fuit namq; hec beata regis anne estanglorū filia generosis morib⁹ et oibus amabilis ac gratiosa. Cum enim adoleuisset ercōberto re gi cantuarie a parentibus traditur i vxorem: natiq; sunt illi filij reges egbertus et lotharius: filie quoq; sanctissime ermenilda et erkengoda quarū prior iuncta est merciorū regi Wlfero que sanctam peperit Werburgam: altera transmarina monasteria adijt vbi peregrina quiescens se a xpo susceptā claris miraculis ostendit. Quis autem digne memoret qualiter sā ctissima sexburga sub ipo iugo matrimonij vitam duxerit? Duces nouerūt dn̄am pauperes alumpnā illi principem: isti frequentabant matrem/ illi venerabant maiestatem isti colebant humilitatem/ superioribus imperialis inferioribus videbatur equalis. Summis precipiebat/ infimis ministrabat: vt oim mr̄ oibusq; erat amabilis/ omnibus venerabilis/ rara in turba/ frequens in ecclesia: regem attentius accendebat ad diuinum obsequium Rex itaq; crebro ipsi⁹ instinctu primo oia ydola que sub prioribus regibus adhuc erant residua ab vniuerso regno suo cū omni paganismo fūditer exterminauit regnūq; xpi non tam dilatauit q̄ totū christū esse fecit. Instinctu regine deo dilecte ter monasteria ampliauit: eccl'ias cōstruxit. Prim⁹ etiā quadragesimalis abstinētie ita oibus indixit obseruātiam vt violatori decerneret vindictam. Liberos autem sctissima parens ad oēm dei timorē et reuerentiam erudiebat ac mandatorū ipsius custodiā. Tandē ercōbertus vicesimo quarto regni sui anno obijt et beata sexburga regalia ornamenta cū pompa et luxu seculi abijcit et habitum sanctimonialem induit apud cenobiū heliense sub sorore sua sancta etheldreda: Se quoq; in omnem virtutem erexit ieiunijs vigilijs ac varijs laborib⁹ corpus affligere/ voluptatum maculas igne amoris dei decoquere/ lachrimarū fluuijs abluere oimq; continentia et humilitate emulari/ sanctimoniam beate sororis sue cepit. Post obitum sorori sue successit regimine omniū vnanimi electione. Intellexit beata tūc se maiori oneratā diligētia cū etiam pro oīm commissorū sibi vigulandū esset tutela. Omnibus ergo deuote et humiter satagebat ministrare. Inter innumera autē gratiarum xpi charismata hoc etiam altius accendit ad virtutum premia q̄ predicte germane sue gleba post sexdecim annos sepulture inuēta est tota incorrupta Exacto tandem in bonis operib⁹ vite sue cursu pridie Nonas iulij ad eterna gaudia ꝯcedit et iuxta sororē suā sepulturam meruit. Floruit aūt circa annū dn̄i sexcētesimū quadragesimum.

Narratio.

Huius eni filia erkengoda magnarū fuit virgo virtutū seruiēs dn̄o in monasterio qđ in regione francorū constitutū est a sctā virgine phara noīe brige. Nam eo tēpore nec dū multis in regione anglorū monasterijs ꝯstructis: multi de britānia monastice conuersationis gratia galliarum monasteria adiē solebāt filiasq; suas xpo sacrandas mittebant maxime in brige in cale et in andelegū inter quas erat sethritha filia vxoris anne regis orientalium anglorum et filia naturalis eiusdē regis ethelburga. Que vtraq; cū esset peregrina eiusdē monasterij brigēsis ē abbatissa

constituta. Erkengode vero virginis mul
ta solent opera virtutũ ⁊ miraculorũ nar
rari verũ nos de transitu illius quo cele-
stia regna petijt aliquid breuiter dicẽ suf
ficiat. Imminente vocationis sue die ce
pit circuire in monasterio casulas ĩfirma
rum xp̃i famularum ⁊ maxime prouecte
etatis et q̃ morum ꝓbitate erant insignio
res quarũ se oĩm precibus humiliter com
mẽdans obitũ suum quẽ reuelatione didi
cerat esse futurum nõ celauit. Quã reue-
lationem esse talem prohibebat. Uidit eĩ
albatorũ cateruã hoĩm monasteriũ intra
re: hosq̃ a se interrogatos quid quererẽt
aut quid ibi vellent respondisse ꝙ ob hoc
illuc fuerunt destinati vt aureũ illud nũ-
misma quod illuc de cancia venerat secũ
assumerent. Aurora autem ipsius noctis
presentis mundi tenebras transiens sup
nam migrauit ad lucem. Multi vero fra
trum concentus angelorũ psallentiũ ma
nifeste se audisse referebant sed et sonitũ
quasi plurime multitudinis monasteriũ
ingredientis. Mox egressi viderunt lucem
celitus missam fuisse maximam que san-
ctam illam aĩam carnis vinculis absolo-
lutã ad eterna celestis patrie gaudia du-
cebat. Placuit post diem sepulture ei⁹ ter
tium vt lapis quo monumentũ eius tege
batur altius ip̃o in loco reponeretur. Q̃d
dum fieret tante suauitatis fragrãtia ab
imis ebulliuit vt cunctis qui astabant fra
tribus ac sororib⁹ quasi opobalsami cella
ria esse viderentur aperta. Matertera ve
ro eius ethelburga perpetue virginitatis
gloriam ĩ magna corporis continẽtia ser-
uauit. Elapsis post ei⁹ obitum septem an
nis ita intemeratũ corpus eius inuentũ
est sicut a corruptione concupiscentie car
nalis erat immune cuius dies natalici⁹
Nonis iulij in magna gl'ia celebrari solet

¶ De sancto Swithuno Epõ ⁊ confessore.

Glorioso rege anglorum Egber-
to regnãte q̃ rege kinegulso de
idolatria reuerso p beatũ biri
num octau⁹ successit in regnũ
beat⁹ Switun⁹ pater et pastor in ecclesia
dei futurus cursus sui in stadio mũdi hu
ius diuina mĩa ordinante accepit exordiũ
Nã annis puerilib⁹ in bona simplicitate
transactis iugum seruitutis dominice ac
cipere festinauit susceptũq̃ humiliter vi
riliterq̃ portauit. Itaq̃ suscepto clarita
tis officio de gradu in gradũ de virtute i
virtutem: gressus eius deo per oĩa diri
gente conscẽdens sub helinstano Winta
no ep̃o ad honorem sacerdocij prouectus
est. Curabat enim seip̃m ministrũ proba-
bilem deo semper offerre / verbum verita
tis catholice et recte tractare benignitati
⁊ mansuetudini inseruire opera pietatis
super oĩa exercere / inordinate viuẽtes
virga correptionis increpare / humiliter
q̃ omnibus ministrare. Cuius famã rex
audiens eum accersiuit ⁊ inter precipu-
os amicos eum esse constituit: commẽda-
uitq̃ filium suum noĩe adulphum libera
libus disciplinis erudiendũ ⁊ sctis mori-
bus instruendũ: quem postea in subdiaco
num ordinauit. Sed q2 pater su⁹ sine he
rede preter illum decessit ordinauit leo pa
pa vt in regno succederet / vxorem duce-
ret ⁊ liberos procrearet. Defuncto tandẽ
helinstano ep̃o voto oĩm Switun⁹ electus
est. Huius enim oratione et exhortatione
rex adulph⁹ ecclesijs dei vniuersam deci-
mam terre regni sui benigne donauit et
libere possidere concessit. Hic etiam san-
ctus põtem ad orientẽ Wintonie constru
xit: cuius operi cum sollicite operã daret
residente illo ad opus quadam die cõtigit
pauperculam mulierem illuc venire oua
venalia in vase deferre ⁊ ab operarijs las-
ciuientibus ⁊ ludentib⁹ miseram appre-
hẽdi qua vniuersa nõ eripi s3 ɔfrigi. Que
cum pro illata iniuria et dampno flens

ꝛ eiulans in presentia epi conquereret il
le pietate motus vas in quo erant oua re
posita sumit dexterā leuans signū crucis
edidit ꝛ incorrupta et integra restituit.
Sctūs iste ecclesias in locis in quib⁹ nō
erant studiose fabricauit: dirutas et fra-
ctas reparauit. Dedicatur⁹ enim ecclesi-
am nullius equi vehiculum neqꝫ secula-
ris pompe sibi dignitatē adhibuit: sꝫ cle-
ricis ac familiaribus suis comitantibus
nudis pedibus humiliter incedebat. Con
uiuia sua non cum locupletibus sed cum
egenis ꝛ pauperib⁹ erāt: os suum semper
apertum habebat vt inuitaret peccatores
ad penitentiam: stātes ne caderēt lapsos
vt resurgerent admonebat: cibos non ad
impletionē sed ad sustentationē sui par-
ce ꝛ moderate sumebat. Post multas vigi
lias post multos labores ne deficeret som
pni paululum admittebat: psalmis ꝛ cā-
ticis spiritualib⁹ semp intent⁹: proximo
sp tanq̄ sibi quod vtile/ qđ honestū/ piū/
sctm̄ est: modesto ꝛ humili sermone refe-
rebat. Uixit aūt btūs dei seru⁹ Switun⁹
vsqꝫ ad exitum vite in obseruatiōe vera
mandatoꝝ dei oī custodia conseruās cor
suum/ in oī mūditia ꝛ spūali puritate ca-
tholice ꝛ apostolice doctrine custos iteger
filioꝝ spūaliter regeneratoꝝ in sctē cōuer-
satiōis studio eruditor pugil ꝛ magister
Humilitati eni ꝛ mansuetudini curiosius
inherebat pacē et sanctimoniā sequēs fō-
tem vite ꝛ beatitudinis etne sitiebat. Mi
grauit ab hoc seculo ad sidereas māsiōes
sexto nonas iulij: anno dñi octingentesi-
mo sexagesimo secūdo. Nō eni intra eccle-
sie septa sed extra ecclīam in indigno lo-
co ꝛ vili se tumulari precepit. Post obi-
tum suū mltis miraculis chorsuscauit in-
ter que apparuit cuidam viro incredibili
infirmitate per oīa membra pcusso ad
monens vt ethelwoldum Wintonie epm
adiret referens diuina miseratione pro-
uisum ipsum a loco vbi iacebat debere le
uari et intra ecclesiam loco digniori hono
rificentius tumulandū: si diffidat/ si hesi
tet/ signū pro testimonio habiturum mo-
lestiam infirmitatis sue qua hacten⁹ de-
tinebatur: ipa eadē hora illum relicturaꝫ
salutisqꝫ leticiam perfecte reuersurā. Ad
didit etiam vt ad locū sepulture veniat ꝛ
vnū de ferreis anulis qui lapidi adhuc in
fixi videntur: si abstrahat cū oīni facilita
te ꝛ absqꝫ omni lapidis illius lesione exi-
turum ac iterū eadem facilitate eodē inte
gritatis tenore seruato in locū vnde ab-
strahebatur rediturū. Surgit itaqꝫ per
fecte sanitati redditus: sicut predicta sūt
omnia repperit ꝛ cuncta ex ordine ponti-
fici intimauit. Curuatū quēdam besti a
li more in terram respicientem sanū et in
columem reddidit. Quidam nobilis ꝛ di
ues cum tempore meridiano iuxta ripaꝝ
fluminis deambularet: apparuerunt ei
subito tres supra modum horrende qua-
si mulieres ꝛ altitudinis immense. Que
cum fugientem apprehendissent ꝛ multi-
plici angustia afflixissent ꝛ pene suo statu
suffocātes pestifero horrore incredibili si-
milē insano reddiderunt. Cui ad ecclīam
adducto nocte apparuit sctūs Switun⁹: et
oīni dolore excusso eum sanitati restituit
Cum aūt ethelwoldus eps corpus eius
de terra leuaret mira odoris fragrantia
omnes perfudit: mulier ceca visum rece-
pit: ꝛ multi diuersis infirmitatib⁹ oppssi
sancti meritis curati sunt. Facta est autē
translatio corporis eius anno ꝛ dormitio
ne sua centesimo decimo: ꝛ incarnatiōis
dominice nongētesimo septuagesimo pri
mo Idus iulij.

Eadem die puerum a natiuitate mira-
biliter contractum curauit: tribus mulie
ribus oculorum lumine priuatis visum
reddidit: nexibus ferreis mulierem quo-
qꝫ in carcere compeditam ruptis vinculis
liberauit/ paraliticum sanauit/ matro-
nam nobilem cecitate percussam illumi-

rauit vigintiquinqꝫ īfirmos variis mor
bis vexatos diuersis e locis veniētes vna
die perfecte valitudini reddidit. Cecus
quidā sanitatis gratia aplorū petri ⁊ pau
li limina visitauit: quā cū assequi non va
leret rediit ⁊ prima aduētꝰ sui nocte in ec
clesia scti Swituni lumē oculorū recepit.
Mulieres duas cecas duasqꝫ contractas
vna die curauit triginta et sex tam de di
uersis partibus ꝙ variis afflicti doloribꝰ
infra spaciū trium dierū scti viri meritis
salutem optatā cōsequuti sunt. Nec mlto
post cētū vigitiquatuor infra dies qua
tuordecim: a suis infirmitatibꝰ liberati
sunt. Rex edgarꝰ ad arcendū latrocinia
solicitꝰ legem statuit vt in furto deprehē
sus oculis priuaret/auribꝰ/manibus pe
dibusqꝫ precisis cute capitis exueretur ⁊
hac pena multatus feris ⁊ auibꝰ lanian
dꝰ traderetur. Cūqꝫ innocēs quidā eodē
iuditio dāpnaret effodiunt eiꝰ oculi/ma
nus et nares amputant: auribꝰ excisis fo
ramina audiendi cruor fere obstruxit ifu
sus. Dum aūt a parentibꝰ ad oratorium
scti Swituni delatus fuisset vt sibi melius
solus redderet auditꝰ: ⁊ statim qđ petiit
obtinere meruit. Sed ⁊ quod nō rogauit
obtinuit: dūo oculis qui sibi effossi fuerant
restitutis ⁊ naribꝰ recupatis visum dño
miserante recepit. In villa quadā ciuita
ti Wintonie cōtermina mulier quedā lō
geua iā senectute confecta dū nocte qua
dam ad lectū dormitura descenderet osti
um domūcule sue super se claudere obli
ta est. Cōtigit aūt lupum de silua egressū
domū illius ingredientē vbiqꝫ lustrando
puagare eamqꝫ in lecto quiescentē fortui
tu reperire. Quā illico correptā per brachi
um qđ extra lectū sopore depressa pendu
lum extenderat nō multum reluctantem
secū in siluam semiuiuā abducit ⁊ iā ꝓ
pe defunctam tam lassitudine ꝙ pauore
deposuit. Ad vlulatū eiꝰ nemus omne cir
cūiacens aliis respondētibꝰ multiplici et
miserabili vlulatu personante contremu
it. Illa quid faceret? Inedia ⁊ etate debi
lis erat/cruētus hostis/raptor immanis
illa sola hostes plures adesse festināt. Cū
qꝫ ad deū ⁊ sctm̄ Swithunū preces deuote
fudisset audito noīe Swituni lupꝰ dormi
re cepit. Fugit illa ⁊ a loco declinare festi
nat currit non pedibus humanis sꝫ leua
mine ⁊ auxilio diuine subuētionis. Lupꝰ
vero euigilās cū aliis suis sociis magnū
clamorē emittens insequitur sed nullꝰ eo
rum mulieri nocere potuit quā dei ⁊ bea
ti pontificis mīa liberare curauit. Sta
tuam quandā scti Swithuni epīs schirbur
nensis a frībus acquisitam honorifice in
ecclesia sua locauit vbi gloriosa miracu
la crebro fieri solebant. Ad hanc quidam
elephantie morbo percussus nō curatio
nis gratia sed vt ab orantibꝰ ī loco elemo
sinā acciperet deuenit. Cūqꝫ illic paululū
obdormiret visum est ei sctm̄ Switunum
adesse ⁊ lepram suam manu detergere et
infirmitate seposita integre salutis bene
ficium repente se recipere. Euigilās autē
letus a sompno coram oībus cingulū sol
uit ⁊ sanatū se ostendit.

De sancto Thatheo confessore.

Ex quidam hibernie noīe tha
thalius filiū genuit noīe tha
theum optimis moribꝰ orna
tum ⁊ a primeua etate ab oī
bus illecebris immaculatum
Cum enī viderent parentes puerū secu
laria despicere ⁊ ad celestia tendere eum
lrīs imbuendū tradiderunt. In omni de
mum virtute docilis puer proficiens per
currente per vniuersam hiberniā fama
eius confluebant vndiqꝫ iuuenes ad audi
endam doctrinam eiꝰ. Rege interea infir
mitate depresso de cōmuni oīm cōsilio vo
catꝰ est thatheus vt a prē regiminis curā
susciperet. Ille vero regnū terrestre desi

piciens ⁊ celeste desiderās ne retineretur inuitus: inducias postulauit. Nocte seq̄nti vox angelica alloquitur eum dicēs. Ecce asto et consulo ne postponas intētionē tuam primā / caducam hereditatē ne diligas infinitam patriā nō amittas. Quecunq̄ vides in seculo euanescūt cū luctu ⁊ periculo luctuosa vniuersa que audis: periculosa oīa que respicis. Qualis enī ⁊ quantus debet esse vigor intrinsecꝰ vt possit expelli occultus insidiator ⁊ inimicus. Die ergo crastina festinanter ad mare tende: ⁊ ad britanniā transito pōto deo comite perge. Mane aūt assumptis secū octo discipulis venit ad mare ⁊ naviculā quādā sīn remigi remo ⁊ velo intrās prospo flante vēto britāniā applicuit. Relicta autem ad littꝰ sine retinaculo nauicula dū in villa proxima quieti fratres mēbra darent missus est vnꝰ ad mare qui nauiculā solutam alligaret. Qui littori accedēs vidit ceruum more humano cū pedibꝰ funē retinentē ⁊ a submersione nauiculā p̄seruantem. Adducto aūt ad virū dei ceruo virtus dei coegit bestiam in terram iacere / collum protendere ⁊ signū occisionis ostēdere. Occiderūt ergo eū ⁊ cibaria fratribus preparauerūt. Rex prouincie illius noīe cradocus audita viri dei fama: legatos ad eū misit quatinꝰ euāgelica hortamenta ab illo audiret ⁊ audita retineret. Ille aūt humiliter legatis respondit. Rex vester si cupiat vos visitare huc veniat: ego aūt regē secularē ⁊ copiosā eiꝰ familiam nō visitabo. Quo audito rex assumptis secū militibꝰ m̄ltis sctm̄ thatheum visitauit immensis precibus rogās quatinus in vrbe sua scolarū studiū regeret. Qui talentū sibi cōmissum seminare cupiens fluentibus vndiq̄ scolaribꝰ ad rogatum regis studiū regere cepit ⁊ collato sibi a rege agro eccl̄iam sctē trinitatis honore construxit: ⁊ de consilio landauensis ep̄i duodecī canonicos ibidē deo seruientes instituit. Cum vacca viri dei in prato custodiretur superuenerūt armigeri quidā cum quadraginta septem eq̄s qui incidendo ⁊ calcando totū corrupert̄: Et sine mora equi oēs in terrā cadentes: mortui inuēti sunt. Quo audito rex illos armigeros verberibus afflictos a curia sua expulit ⁊ nudis pedibꝰ familia seq̄nte ad virū deueniēs genuflexit ⁊ veniam postulans quicq̄d sui deliquerāt ad volūtatem thathei satisfactionem pollicetur. Et data humiliter a seruo dei venia oīes equi in statū pristinū restituti sunt. Hoc viso miraculo dedit ei rex totam vrbē cū palatio suo. Nocte quadam latrones de regione gūdlei regis venientes vaccā viri dei secū ad illiꝰ curiā adductā interfecert̄ ⁊ ī caldariā carnē īscisā ad coq̄ndū posuerūt. Sed q̄nto plus ignis augmētatꝰ extitit tāto caro in caldaria posita magis cruentata apparuit. Audiens vir dei vaccā suam furatam: vestigiū eius inuenit miro modo in lapide impressum ⁊ cū socijs suis vsq̄ ad palatiū regis vestigia vacce sequendo peruenit. Cuius aduētu cognito caldariā plenam aqua feruente iūctis coopertam ab igne depositā quasi sedile preparant ⁊ virum dei ibidem sedere inuitāt Et cū iniquitatis filij virū sctm̄ in feruidam aquam subito cadere putant: sedile factum est solidū ⁊ firmū quasi lapideū esset. Rex enim hoc cognito flexis genibꝰ veniam implorauit. Indulta regi venia carnem ⁊ ossa vacce sue super coriū poni iussit: ⁊ statim corā oībus viua surrexit Sctūs autē cadocꝰ ī iuuenili etate illo tēpore in curia genitoris manens: viso hoc miraculo sctō thatheo traditur virtutibꝰ informandꝰ: Et extincto igne die quadā missus est cadocꝰ ignē ad ecclesiam deferre: sed rusticꝰ quidā ignem sibi tradere renuit nisi in clamide illum baiularet. Locatis tandē in mantello carbonibꝰ ad magistrū veste illesa deportauit. Quo viso

miraculo doctor thatheus instructu cado cum in omi virtutu exercitio ad heremu transmisit. Puella machuta noie dum oues sibi commissas custodiret latrones duo rapto ariete & necato puellam in siluam abductã ne latrociniu proderet decollarunt. His auditis doluit vir dei & dum orônibus vigilaret homicide ad ostiu suu venerunt côfitentes se arietem furatos: & quod nequius erat homicidiu perpetratos. Illis veniam petentib9 precepit ad antistitem pergere & post côfessionẽ penitentiam impositam implere. Vir aut dei in loco vbi occisa virgo extitit ecclîam fundauit & corp9 virginis in monasterio suo sepeliuit. Vir dei instructu bubulci cuiusdam fontem limpidissimu de terra produxit. Idem iteru bubulc9 venit ad viru sctm dicens. Lupa inquit seuissima de silua exiens septem porcellos de grege porcorum abstulit. Cui sctus. Vade in pace: nec ampli9 doleas qz de9 visitabit seuitiã lupe nec amplius tibi nocere poterit. In crastino vidit subulcus lupam venientez & suu catulum in ore tenentẽ & quasi alienum ad ostiu subulci reliquit. Catul9 vero relictus ad porcam orbatam accessit & continuo eius vbera sugit. Creuit enim vt canis domesticus non quasi lupus: et gregem tribus annis sedule custodiuit. Sctus tandẽ thatheus post multa virtutum patrata miracula vigilias & abstinẽtias deo acceptas septimo kal. Januarii in manus creatoris sui spm emisit & i monasterio suo sepeliri cu honore meruit.

De sancto Theliao Epo & confessore.

Sanctus eni theliaus ab infantia dei cultor existẽs orationibus & vigiliis deo militauit seipsum vt alios pigueseeret macerabat: omia que possidebat pauperibus errogabat & aliorũ miserabatur vt miam consequeretur. Ex nobilib9 parentibus ortus est vt carnis nobilitas inter hoies honestaret eum qui iam animi nobilitatẽ apud deu acceptabilis erat Post incrementu aut etatis virtutu & sapientie congrue noie helyos a sapientib9 nuncupatus est: elyos ei grece latine sol interpretatur. Fulgebat eni sicut sol doctrina ei9 fideliu illustrando corda: sz laicis extremu vocabuli corrupte proferẽtibus adoleuit qd nõ elyos sed eliud appellatur. A sancto enim dubricio epo in scripturis sctis erudit9 fuit donec cum tante indolis pueru perpendit vt spu scto cooperante scripturaru nodos perfecte explicaret. Tuc puer sctus audita cuiusdã paulini sapientis viri fama accessit ad eu & cum scripturarum secreta cu illo conferebat. vbi sctm dauid pfecte hoiem vite sibi associauit: quos tanta côiunxit dilectio & sancti spus gratia q idem velle et nolle ambobus esset. In istor aut sctoru dieb9 quidam populi qui siue a pictis vestibus siue propter oculoru stigmata picti dicebãtur: cu innumera classe de scithia ad britanniam venerunt & capti amore fre possidende magis fraude q viribus britannos inuaserunt & in eis ad temp9 miram tirannidem exercuerunt. Quorum princeps miseros incolas trucidando edes et templa côburendo vsqz meneuiam procedens palatium ibi construxit. Et videns sancti dauid & eliud aliorumqz sanctoru vite & moru sctitatem non solu illis inuidit sed multa eis obprobria sepe ingessit. Precepitqz vxori sue ad sctôs ancillas suas dirigere & motib9 corporu impudicis & blandimentis sctorum mentes a proposito peruertere. Que du dnẽ sue mandata sequentes quasi insanas se simularẽt: insane facte sunt. Quo viso persequutor ille & domus sua tota fidem xpi suscipiẽtes baptizati sunt. Cum eni sctus theliaus qui & elpud & madoc9 lectionibus vacarẽt

superuenit famulus quidã dicens ligna deesse quibus cena frm preparari posset Qui egre ferentes audita ad siluã cũ festinatione pergebant. Et ecce duo cerui mansueti occurrẽtes quasi ad seruiendũ parati colla sua iugo submittebãt. Cum q3 sancti onerato plaustro redirent viris longe precedentibus sanctis nullo vrgente cerui velociter eos sequuti sunt & multo post tẽpore ligna & alia necessaria monasterio deferebant. Misit aũt dñs angelum suũ sctis dauid/theliao/& paterno q̃ hierusalem peregre proficisci & donatiua ibi recipere eis precepit. Tunc illi sine pera & baculo in dño tantu3 confidẽtes iter arripiunt & per diuersas prouincias sue sanctitatis vestigia relinquentes: occurrentium debiliũ dolores alleuiabant. Cũ q3 in via obsisterent non tantũ spolia illis pacifice concedebant sed si quid prede immemores ipi relinquerent predatoribus hilari vultu porrigebant. Illi autem simplicitatem sctõrũ considerantes redditis spolijs veniam de cõmissis postulabant & ad tuta loca conducebãt Ingressis aũt illis hierusalem occurrit oĩs popul9 psallens in canticis & hymnis vsq3 ad templũ dñi eos deducens. Continuatis ei triduo ibi precibus adeo supernorũ cõtemplationi vacabant q3 terrenorũ immemores penitus erant. Expectabat interea tot9 clerus attente considerans quis sctõr quã sedem sibi oratiõe finita eligeret vt sicut celitus per angelum docti erant in sediũ electione notarent quẽ ceteris illor prelatum constituerent. Erant in templo tres cathedre senioribus ab antiquis temporibus constitute quarũ inferiorẽ et magis humilem theliaus eligens nobiliores fratribus propter reuerentia3 dimisit. Quo viso oĩes qui aderant in facies suas pni cadentes coram viro dei dixerũt. Salue sancte dei theliae & vt apud dñm nobis valeant preces tue propitius concede q3 ho die plus ceteris cõfratrib9 tuis sublimatus es: residẽs i sede dñi nñi ihu xpi i qua patrib9 nostris predicabat regnũ dei. Hoc audiens vir dei: cũ magno stupore surrexit & se in terã prostrauit dicens. Beatus vir qui non abiit in consilio impior: & in via pecõr non stetit & in cathedra pestilẽtie non sedit. Et benedict9 saluator q̃ sedem sibi fieri elegit de ligno: qui p lignu3 succurrere voluit pereunti mundo. Rogauerunt ergo eũ oĩes quatinus ad instructionem virtutũ parabolam eis de xpo diceret vt sicut illum imitatus fuerat in cathedra residendo eum imitaref verbũ dei predicando. Qui vidẽs amorẽ diuini verbi flagrare in cordib9 eor cum lingue eorum penitus expers fuit miro modo sollicitudo & angustia premebãt eũ. Ut tñ populo supplicanti et illor voto satisfaceret sacras scripturas exponere cepit & vnusquisq3 astantiũ illum sua lingua loquẽtẽ audiuit. Cumq3 oẽs tanta dulcedine sermonis illi9 essent affecti vt quanto eũ diutius audirent magis illum audire desiderarent: ne predicandi officiũ videref presumere si solus predicasset: populo dixit. Audite iam a fratrib9 meis verba vite q̃ me perfectiores in vita sunt & diligentiores in doctrina. Surrexerunt ergo sctũs dauid & paternus & predicauerũt populo oĩbusq3 i sua lingua perfecte intelligẽtib9 eos. Post hec vero admonitione angelica a clero & populo electi pontificali dignitate sublimati sunt et quasi i testimoniũ gratie: quã ibi dño largiente susceperant data sunt eis pciosa tria munera prout cuiq3 cõpetebat. Paterno baculus & capa choralis precioso serico contexta eo q3 illum cantorẽ egregiũ videbant sctõ autẽ dauid altare mirificũ nulli bene notũ de qua materia fuerat factũ: nã iocũdi9 ceteris celebrauit Beato aũt theliao cimbalũ dederunt magis famosum q̃ sit magnũ: magis preciosum q̃ pulchr q3 dulci sono

organũ omẽ videtur excellere. Periuros
dampnat/infirmos curat: ⁊ singulis ho-
ris nullo monẽte sonabat donec peccatis
hominũ exigentibꝰ qui illud pollutis ma
nibus temere tractabãt a tam dulci obse-
quio cessaret. Sicut enĩ cimbalũ a torpo
re sompni et inertie cunctos ad ecclĩaꝫ in
uitat ita sctũs theliaus xp̃i preco factꝰ in-
cessanter predicãdo subiectos ad celũ ver
bo ⁊ exemplo incitabat. Sancti itaq; dei
prospere in regionem suã reuersi ꝓpter
pestilentiã que totam fere deleuerat gen
tem diutius in terram morari nõ poterãt
Pestis aũt illa flaua vocabatur eo ꝙ fla-
uos et exangues vniuersos quos inuasit
efficiebat. Que in columpna aquose nu-
bis hominibus apparebat vnũ caput v̈-
tens per terram/aliud sursum trahens ꝑ
aerem ⁊ per totam regionem discurrens
Quecunq; aũt aĩantia suo pestifero flatu
attigit: aut illico moriebant̃ aut vsq; ad
mortem egrotabant. Si quis vero mede-
lam egrotãti adhibere conaretur sine me
dicaminis effectu medicantẽ cum egroto
atra lues ad interitum trahebat. Seui-
ente enĩ in hoĩbus ⁊ iumentis illa peste:
sctũs theliaus in ieiunio ⁊ plãctu clama-
uit ad dñm dicens. Parce dñe parce po-
pulo tuo qui non vis mortem peccatoris
sed vitam: ne des hereditatem tuã in per
ditionem. Ita demũ dei eius oratione ali
orumq; sctõrũ ad tempꝰ sopita celitꝰ ad-
monitus cum hiis que residui fuerãt de
gente in longinquas discescit regiões do
nec deus eis reditũ ĩ patriam innuere di-
gnaretur. Deus aũt cuiꝰ mĩa plena sũt
vniuersa non tantum gentis tandẽ mise
riam: sed sctm̃ pro gente exorãtẽ propitiꝰ
respitiẽs concessit eis de exilio reuerti ⁊ a
periculo penitꝰ liberari. Uir aũt dei gen-
tis reliquias coligens natale solum repe-
tiit ⁊ pricipatũ super omnes ecclesias oc
cidentalis britanie vsq; ad finem vite sue
tenuit. Sanctus demũ theliaus virtuti
bus et omĩ sanctitate plenꝰ in senectute
bona quinto idus februarij seculũ relin-
quens migrauit ad celum. In nocte aũt
depositionis eius inter tres cleros trium
ecclesiarum illiꝰ magna oritur dissentio
singulis suas auctoritates de habẽdo cor
pore eius ⁊ priuilegia precedentibꝰ. Dis
cretorum tñ habito tandem consilio ora-
tionibus et ieiuniis instituere acquiescũt
vt summus arbiter xp̃s qui est vera au-
ctoritas ⁊ priuilegium sanctorũ ostẽdere
dignaretur quibus sancti sui corpꝰ digni
us eẽt committendũ. Mane autem facto
quidaꝫ senior vbi corpꝰ sancti positũ erat
inspiciendo considerans voce magna ex-
clamauit dicens. Exaudita est frẽs mea
dño oratio nostra. Surgite ⁊ q̃ facta sunt
a xp̃o dño ad vestram sedandã discordiã
respicite ⁊ sicut in beati confessoris theli-
ai vita sanctissima sic ⁊ in eius morte ad
honorem et laudem dei fierent miracula
Et ecce vident ibi corpora tria quibꝰ par
erat quantitas in corpore/idem colori fa
cie ⁊ in nullo discrepantia totius cõpagi
nis aut vestiũ lineamẽta possidebãt. Sic
q; sedata lite singuli cuꝫ suo corpore cum
gaudio reuersi ⁊ diuersis in locis cũ sum
ma reuerentia sepelierunt. Unum auteꝫ
corpus in landauẽsi eccclesia aliud nõ lõ
ge ab vrbe caermerchin tertiũ ĩ Westwal
lia in magno honore habetur.

De sctõ Teodoro Archiepõ ⁊ ꝯfessore.

Anno dñi sexcẽtesimo sexage
simoquarto mortuo archiepõ
deusdedit missus est romam
Wigardus presbit̃ vir doctis-
simus de genere anglorũ ab
egberto rege cãtuarꝝ. ⁊ oswio rege northã
humbrorꝝ vt in archiepm̃ consecraretur.
Qui cum romã venisset cũ omnibus pe-
ne qui cũ eo venerant pestilẽtia superue
niente deletus est. Cũ aũt adrianꝰ abbas

vt in eius vita superius liquet a vitalia-
no papa accitus onꝰ epātus subire humi
litatis gratia recusaret: indutias petiit si
forte aliū qui eṗs ordinaretur ex tempore
posset inuenire. Erat ipo tpe rome mona
chus beato adriano notus: noīe theodorꝰ
natus tharso cilicie vir in seculari ⁊ diui
na litteratura ⁊ grece instructꝰ et latine
probis moribꝰ et etate venerandꝰ. id est
annos habēs etatis sexaginta sex. Hūc be
atus adrianus pro se obtulit pontificiū
aliter nulla ratione posset euadere. Quē
vt idem papa ordinaret ea demum cōdi-
tione impetrauit vt ipe eū perduceret bri
tanniā et ei doctrine cooperator existens
diligenter attenderet ne quid ille contra-
rium veritati fidei grecorū more ī eccl'ia
cui preesset introduceret. Qui subdiaco-
nus ordinatus quatuor expectauit men-
ses donec illi coma cresceret quo ī coronā
condi posset. Habuerat enī tonsuram mo
re orientalium scti pauli apl'i. Qui ordi-
natus est a vitaliano papa anno dñi sexcē
tesimo sexagesimo octauo. Qui britanni-
am veniens dedit statim adriano abbati
monasteriū beati petri apl'i apud cantua
riam vbi archiepi sepeliri solent: ⁊ pera-
grata insula tota rectum viuendi ordinē
ritum celebrandi pasche canonicū coope-
rante abbate adriano docuit. Is enī pmꝰ
erat in archiepis cui oīs anglorū eccl'ia
manus dare consentiret. Congregata au
tē discipulorū caterua metrice artis astro
nomie ⁊ arithmetice eccl'iastice disciplinā
inter sacroꝝ apicum volumina suis audi
toribus tradiderunt. Unde et pleriqꝫ eoꝝ
discipuli latinam grecamqꝫ linguā eque
vt propriam in qua nati sunt nouerūt: sꝫ
⁊ sonos cantandi in eccl'ia quos eatenꝰ in
cancia tantū nouerāt: ab hoc tēpore ꝑ oēs
anglorum ecclesias discere ceperūt. Ita
qꝫ theodorus perlustrans vniuersa ordi-
nauit locis oportunis eṗos / tenuit cōsilia
correxit imperfecta / fidemqꝫ catholicam
vbiqꝫ predicauit / sanctitatis exēplis sua
documenta illustrans. Ordinationē san-
cti cedde non rite consecrati vt in eius vi
ta superius patet confirmauit. Huiꝰ san
ctissimi theodori tempore: nō solū grecis
⁊ latinis l'rarū gymnasijs sed etiā sctōrū
maxime frequentia instar clarissimoꝝ si-
derum tota resplenduit anglia. Et audi-
ens fidem eccl'ie per heresim enticetis cō
stantinopolitani multum esse turbatā ec
clesias anglorum ab huiusmodi labe imu-
nes perdurare desiderans: collecto sacer
dotum doctorumqꝫ cetu cuius esset fidei
singuli sedulus inquirebat oīmqꝫ vnani
mem in fide catholica repperit cōsensum
Unde et idem sanctꝰ pater ad instructio-
nem sequentiū l'ris inter cetera talia com
mendare curauit. Credimꝰ ⁊ constanter
confitemur scdm patres sanctos proprie
⁊ veraciter pr̄em ⁊ filium ⁊ spm̄ sanctū
trinitatem in vnitate consubstantialē et
vnitatem in trinitate: hoc est vnum deū
in tribus personis consubstātialibꝰ equa
lis glorie et honoris. Et post m'lta que ad
fidei confessionē ptinebāt scripsit. Susci
pimus sanctas ⁊ vniuersales quinqꝫ sy-
nodos beatorū patrū suscipimus ⁊ glori
ficamꝰ dñm nostrū ihesum xp̄m sicut illi
glorificauerūt nihil addentes vel subtra
hentes ⁊ glorificamus deū patrē sine ini-
tio ⁊ filium eius vnigenitū ex patre geni
tum ante secula ⁊ spiritum sctm̄ procedē
tem ex patre ⁊ filio inenarrabilit' sicut pre
dicauerunt hij quos memorauimꝰ sancti
apostoli / prophete / ⁊ doctores. Agatho
vero papa in basilica saluatoris rome il-
lis diebus in consilio scripsit. Diffinimꝰ
⁊ statuimus vt vnūquodqꝫ regnū in bri-
tannia insula constitutū: habeat secundū
moderaminis mensuram prouinciarum
eṗos ita statutos vt simul omnes cū ar-
chiepō duodecim ecclesiarū presules mu
nerentur: quos archieṗs q̇ ab apl'ica sede
pallij honore decorat' prouehat atqꝫ sacer

dotali gradu eos canonice ordinet ipsius que tm ordinationi sint subiecti. Statuim⁹ etiam vt quicunqz ecclesiastici ordinis armis nō vtantur nec cithare das habeant: vel quecunqz simphoniaca nec quoscunqz iocos vel ludos ante se exerceri permittat qr oīa hec disciplina scte eccle sacerdotes fideles suos habere non sinit sed precipit diuinis seruitiis ꝛ prouidētie pauperum ꝛ ecclesiasticis vtilitatibus occupari. Anno aūt dñi sexcētesimo nonagesimo theodorus octoginta octo annorū existens ex hac luce migrauit ad dñm tertiodecimo kalendas octobris. Quē se nūerum anno rum fuisse habiturꝫ ipe iam dudū diuina reuelatione edoctus suis pdicere solebat ꝛ vixit in epatu annis viginti duob⁹. Tātū eni profectus spiritalis tempore presulatus illius anglorū ecclesie quantū nunqz antea potuere cōsecute sunt. Post mltorꝫ annorū curricula trāslato eius sctissimo corpore ꝛ amoto tumbe ei⁹ operculo sua oībus affatim satisfecit thurificatio: ita vt in claustrū fratrū etiā hec erūperet oblectatio. Ita enim cinis corporis sui ex tactu potentiori vernabat fragrantia vt redolere solēt aromata. Narratio.

Colonie fuit quidā eps clarus religiōe sed turpis corpore qui (vt ait vincentius) hoc modo factus est eps. Imperator venatum pergens sociis hac illacqz dispsis ad locum quēdam deuenit in quo presbit quidam agrestis deformis valde ꝛ quasi portentum nature ecclīam habebat. Imperator se militem fingens supplicit missam rogat: ꝛ ille cōfestim se parat. Imperator interim cogitabat quare de⁹ a quo cūcta formosa procedūt tam deformē hominem conficere sacramenta sua sineret Uentū est ad illum versum tract⁹: scitoqm̄ dñs ipse est deus in quibus verbis cū discordaret puer presbiteri sacerdos cōcitatiori voce respōdit quasi imperatori cogitāti. Ipe fecit nos ꝛ non ipsi nos. Quo dicto repercussus imperator et propheticum virum estimās inuitū fecit eū epm. Huius hoc factū fuit Quidā diues sanctimonialem abducēs loco cōiugis habuit ꝛ ab epo excōmunicat. Ueniente autē epo ad exitum vite rogarūt eū multi pro excoīcato. Quibus ille respondit. Si miser ille mulierem deseruerit sit absolutus sin autē hac eadē die ꝛ hora qua ego decedam anno reuoluto sit ante dñm rationē reddere paratus. Uidebitis aūt me quādo signū ad sextam insonuerit spm̄ efflare. Et factum est ita. Anno eni sequēte eodem die ꝛ eadem hora qua predixerat excōicatus ille cū amica sua exanimat⁹ est.

De sctō Thoma episcopo Herfordie.

Sanctus thomas Herfordēsis eps natione anglic⁹ genere nobilis ex patre Willelmo de cantilupo matre vero milicēta comitissa ebroicēsi originem duxit. Ipe aūt thomas puer docilis etatem moribus transiens animū nulli dedit voluptati sed ab annis puerilib⁹ deū colere pariter ꝛ timere cepit. Cum eni literarū studiis informand⁹ traderetur: quotidie horas canonicas dicere ꝛ missam audire solebat. Unde ad vniuersitatē oxonie primo postmodū parisius se transferens rationalem scientiā aggreditur ꝛ philosophie secreta rimat magistralē cathedram ascendens. Oxoniam demū rediēs iuris canonici doctor ꝛ cancellarius vniuersitatis efficitur. In quo quidem officio i causarum discussionib⁹ prudēs inuestigator extitit/in iuditio iustus in sententiis proferendis discretus/in oñi actione cōpositus: ꝛ morū honestate preclar⁹. Fama vero eius vbiqz diffusa: cancellarius regis henrici tertii (licet inuitus) preficit. Erat namqz in sermone verax in consilio prudus/in ministerio sibi cōmisso fidelis. Et

pit igitur extunc quotidie in bonis cresce re & in omni negotio et causa a munerũ acceptione manus penitus excutiens. Cumentiũ fastũ diuitum attendẽs a veritate nõ declinauit & auris auditu oib9 pauperibus inclinãs manũ mie extẽdit. Mortuo rege henrico sctũs thomas oxoniã regreditur & theologie studijs se applicans gradũ magistralem habere meruit. Tante namq3 sobrietatis erat vt nũq̃ aliquis familiaris eius vel extraneus ipm in cibo vel potu viderit excessisse immo tante abstinentie extitit vt qñq3 cũ maiori appetitu de mensa surrexit q̃ illuc accessit. Cũ tanta deuotione diuinis se imiscuit q̃ intuentiũ fidem & mores informaret tantã in missa lachrimarũ habundantiã emisit quasi presentialiter in carne dñicam passionem videret. Detractionis vitiũ in tãtum odio habuit vt nulli vnq̃ detraheret nec ab alijs quantũ i ipo fuit detrahi permittebat. Detrahentes castigare & corripere atrociter consueuit. Mund9 eni mẽte & corpore extitit quod et bone memorie robertus de kilwarby quondam catuariensis archiepiscop9: postea vero portuensis eps cardinalis testabatur in vesperijs prefati scti cũ oxonie sub ipo in theologia inciperet ita dicẽs. Ita me iuuet deus sicut homo iste ita mund9 est hodie quo ad mentis et corporis castitatem: sicut ipso die quo de matre sua in mundũ natus est Et si queratis a me qualiter hoc sciam: coram deo fateor ita pure & aperte lego i cõscientia sua & vita: confessionẽ ei9 ab annis puerilibus vsq3 nunc audiendo sicut vos possetis legere i libro optime scripto: coram oculis vestris aperto. Et vt spero deus qui eum in tanta munditia hacten9 custodiuit ipsum perpetuo conseruabit. Corpus suum vigilijs & ieiunijs macerauit: aspero cilicio annis plurimis secretius vtens. Uacante herefordensi ecclesia: omnium consensu electus: anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo qrto in epm consecratus est. Factus est ergo longe solito magis vigil ad curam nõ segnis ad opus: suauis ad mores: pauperum illi cura maior/gestus & affatus humilior/in persecutionũ perpessione fortior/in iusticie censura inflexibilior/in oratione feruentior/in elemosinarũ largitione perfectior/in proprij corporis castigatione rigidior/in iuribus ecclesie defendẽdis & ab alijs iniuste occupatis recuperãdis eum magna instantia laborabat. Unde super iuribus herfordensis eccl'ie graui suborta materia decreuit vir dei ad romanã curiam se transferre ꝓ congruo super huiusmodi grauaminibus a summo pontifice remedio impetrãdo. Cũq3 nõ sine magna sui corporis grauamine ꝑ tam longa & laboriosa itinera romã veniret a papa martino honorifice susceptus est: et peractis ad votum negotijs dum rediret ad patriã suã infirmitatis molestia depssus apud florentinũ iuxta mõtẽ flasconis sexto Nonas octobris: anno dñi millesio ducẽtesimo octuogesimo septimo migrauit ad dñm. Cũq3 corp9 suũ ꝑ sex dies custodiretur odor suauissim9 nihilomin9 ab ipo procedebat. Postea vo caro ab ossib9 separata in eccl'ia scti seueri honorifice sepulta est: & ossa in angliã ad sedem suam ꝑ tot terrarũ & maris spacia delata sunt. Cũ eni ossa sctã comiti glouernie gilberto de clara qui ipm pro virib9 eccl'ie fatigauerat/laborib9 & expensis multis in itinere obuiarẽt sanguinẽ stati in magna habundantia effuderunt vt vasa in quibus erant posita et delata sanguine rubricata apparerent. Quo viso comes timore & horrore pcussus vniuersas eccl'ie iura restituit penitentiã ꝓ cõmissis agẽs. Iohãnes eni papa vicesimus secũdus sctm epm thomã cathalogo sctõꝝ cõscripsit: & sexto nonas octobris festũ ei9 solempniter celebrari instituit. Miracula vero que post

obitum eiꝰ ad laudem ⁊ honorē nois sui pctōribus ostendere dignatꝰ est omnipotens dn̄s in diuersis voluminibꝰ in loco requietionis eiꝰ quasi infinita vidi. Int̄ que sexaginta mortuos resuscitauit/ quadraginta vnū cecos illuminauit/ quiquaginta duos cōtractos valitudini restituit paraliticos viginti vnū curauit/ ⁊ cecos ⁊ mutos vigintitres recepta salute optata deum laudare fecit. Uidi etiā in vno volumine in loco prefato de diuersis miraculis ⁊ morborū generibus que per sctm̄ thomam patrata fuerant ⁊ ostensa: quadringenta viginti quinqꝫ.

¶ De sctō Thoma Archiepō et martire.

Electus ante mundi constitutionē beatꝰ thomas ortu suo felici londonias illustrauit cuiꝰ pr̄ gilbertꝰ cognoie beket: mater matildis vocabat̄. Hij eni diuitijs mediocres sed religiōe ac morum honestate necnon pie conuersatiōis innocentia precellētes/ iusticie operibus iugiter insistebāt. Gilbertꝰ itaqꝫ etate iuuenis assūpto secū q̄dā de familia sua Richardo noie cruce signatꝰ iherosolimā ꝓfectus est. Cūqꝫ loca sctā cū alijs xp̄ianis visitaret a quodā admiraldo captus ⁊ cōpeditus singulis diebus qualemcūqꝫ sibi victum laboribus impositis quodammodo cōparuit. Per mēses decē ⁊ nouē sclanorū more seruiens pre ceteris captiuis i oculis admiraldi gr̄am ⁊ fauorē inuenit. ⁊ frequenter corā eo ad mensam veniens de terrarū mirabilibꝰ ⁊ gentiū moribꝰ et ritu per interpretē mitē cōferebāt. Multa ob illiꝰ gr̄am collata ꝯcaptiuis sunt beneficia procurante potentissime vnica admiraldi filia que miro affectu gilbertum nullo tamē sciente diligebat. Nacta tandem die quadam oportunitate inquisiuit ab eo de qua terra ⁊ ciuitate oriundus fuit de fide etiam ⁊ religione ac conuersatione xp̄ianorꝫ que forēt credentiū spes ⁊ seculorꝫ premia futurorū. Qui cū responderent ꝙ anglicꝰ esset ⁊ ciuitatis incola londoniarū atqꝫ cū de fide xp̄iana quedaꝫ catholice sicut deꝰ ei inspirauerat breuiter explanasset: consequēter ⁊ ip̄a ab eo sciscitata est dicens. Nū mortem ꝓ deo tuo et fide xp̄i conseruanda intrepide sustinere velles? Libenter inquit pro deo meo moriar ⁊ om̄ia tormenta pati paratus sum. Quo audito puella mox tota mutata profitetur se xp̄ianam fieri dummodo ip̄am in coniugem accipere in fide sua sponderet. Tacuit ille secū deliberās ⁊ mulieris fallatiam timēs statim acquiescere noluit sed puelle importunis precibus insistēti de die in diem consensum ꝓtelauit. Cūqꝫ puella vehementer affligeret̄ ⁊ ob dilationē indies plus anxia efficeret̄: gilbertꝰ cū socijs cathenis diruptis a carcere liberatus euasit. Ex illa vero hora ⁊ de profectione sua ⁊ de fuga puella cogitans: nocte quadam vniuersis sompno depressis modico ꝓ necessarijs secū assumpto multiplici se tradidit discrimini fugiēdo. Paganismū igitur prospere pertransiēs cū quibusdā mercatoribꝰ ⁊ pegrinis qui linguā eiꝰ nouerāt transcursis cūctis periculis angliam tādem applicuit. Cūqꝫ a suis comitibus dissociata fuisset nihil aliud introgare nisi tantū londonias londonias nouit. Quo tandē perueniente quasi bestia erratica per plateas ciuitatis incedēs beket/ beketqꝫ sepe repetens obuiantes quosqꝫ explorantis more circumspitiens ob disparem ip̄ius habitum ⁊ linguā ab oībus derisum passa est. Dūqꝫ iuxta domū gilberti vbi nūc est hospitalis scti thome omnibꝰ in eā intendentibꝰ casu fortuito trā situ faceret: diuulgatū est vbiqꝫ ꝙ quedā iuuencula quasi ydeota multis eam loquentibus ⁊ irridentibus per plateā euagaret. Richardus vero Gilberti famulus

quasi ad spectaculū cū ceteris accurrens cū ꝓpius accedens eam cognosceret: cū festinatiōe ad dn̄z suū redijt ꝛ admiraldi filiam aduenisse quā cūcti sequentes admirabantur nunciauit. Quod cū vix tandem credere posset richardo iussit ad quandam matronā ei vicinam puellam adducere ꝛ honorifice ei in omibus ministrare Cum aūt richardum puella videret ꝛ euz agnosceret: mox quasi mortua cecidit iacens in extasi resupina. Ab illa mētis alienatione tandē ad se reuersa ad dictā matronam sicut iussum fuerat adducit. Cōtigit eni tempore illo in ecclīa sancti pauli iex episcopos regni: et ecclesie negotia non parum ardua pertractare quib⁹ gilbertus cū rei geste ordinē seriatim exposuisset mox cicestrēsis episcopus indubitanter asseruit hanc vocationem non humanam sed potius fuisse diuinā ꝛ magnifici operis ꝓlē editurā cuius sanctitate ꝛ labore vniuersalis esset ecclesia ad christi gloriam sublimanda. Cumqꝫ adducta puella interrogaretur per richardū eorū interpretem si vellet baptizari respondit. Huius rei causa a remotis ꝓuincijs huc adueni dummodo gilbertus voluerit mihi matrimonio copulari. Baptizata itaqꝫ puella matildis vocatur ꝛ gilberto in cōiugium traditur breuiter tamē de fide catholica prius instructa. Prima eni carnalis copule nocte sanctum thomā futuruz archiepiscopum ꝛ martirem genuerunt. In crastino vero gilbertus ad terrā sanctam tanto desiderio reuertendi afficiebatur ꝙ suspirijs agitatus vultū solito pretenderet tristiorem. Cogitabat ei vxoris sexum fragilem/ etatem teneram/ linguā ignotam: ꝛ per absentiam suam pericula proinde non parua eidem de facili prouenire posse. Aduertens autem vxor vultū mariti in diuersis mutatum cum multa precum instātia tristicie causam ab eo tādem extorsit. Que voto suo non solum annuit immo rogauit vt quocūqꝫ modo suꝰ placere posset conditori: nulla de eo habita consideratione tam prompte assequeretur ꝙ deuote. Spero inquit firmiter ꝛ de deo meo tantum confido qui ad agnitionem nominis sui me vocauit ꝙ te etiam absente non deseret: sed sicut prius dum ipsum non agnoscerem intactam ab omi periculo conseruabit. Tantum pro solatio Richardum mihi relinque qui lingua mea eruditus ceteris melius mihi nouerit ministrare. Gilbertus igitur letus effect⁹: ꝙcitius poterat hierosolimā profectus est. Post tres annos et dimidium rediens ꝛ filium suum thomam cūctis gratiosum inueniens cum vxore sua per aliquot annos laudabiliter vixit ꝛ vitam feliciter consummauit. Beatus igitur thomas londoniensis vrbis indigena parentum mediocriuz proles illustris a primis adolescentie annis gratia multiplici ditatus est. Erat enim statura procerus/ decorus forma/ ingenio perspicax/ dulcis ꝛ iocundus eloquio/ morigeratus ad exemplum/ prudens ad sapientiam/ iuuenilez venustatem facie preferebat ꝛ virilē grauitatem. Ab ineunte etate didicit a matre timorem domini ꝛ beatam dei genitricez tanꝙ ducem viarum suarū ꝛ vite patronam inuocare/ ꝛ in illam post xp̄m totam fidutiam suam ponere. Mendicantibus quoqꝫ miro cōpatiebatur affectu. Liberalium deniqꝫ disciplinarū scolas egressus ꝛ ad curiales se transferens occupatiōes tanto rationis vigebat acumine vt prudēter inauditas ꝛ difficiles solueret questiones: et quod semel didicerat quotiens volebat posset sine difficultate proferre.

Uidens igitur in curijs procerum plurima contra honestatem cleri geri: ad archiepiscopum cantuariensem theobaldū se contulit ꝛ inter primos ei⁹ familiares in breui admissus tandem cantuariensis ecclesie archidiaconus ab eo constitutus

est. Procurante quoqꝫ eodem archiepis-
copo cancellarius regis henrici effectus:
regijs moribus ac curialiũ se conformãs
numerosa clientela gaudere gloriã querẽ
popularis aure flatibꝰ delectari solebat.
Nam et frenis argenteis vtens: mensas
et expensas comitum antecedebat. Et li-
cet corpore mundus in omnibus lenocini
is suis adulari et applaudere videbatur:
tamen quod rarius accidere solet in afflu
entia rerum mirandus ⁊ imitandus erat
corporis castitate. Erat autem in villa
staffordie mulier pulchra valde ad quam
rex consuetudinem habuisse dicebaẗ cum
qua thomas aliquando hospitatus intem
peste noctis silentio sumpta lucerna claꝫ
ad hospitis sui cubiculum ingressa est. Et
videns eum ante lectum procumbentem
pedesqꝫ et tibias discoopertum: nam post
geniculationes lapsus fuerat in somnũ
attonita redijt statim et confusa. Et inuẽ
tus est religiosus qui luxuriosus putaba
tur. Defuncto tandem theobaldo archi
episcopo thomas cancellarius procuran-
te potentissime rege henrico in archiepm̃
electus est et consecratus. Qui statim ve
terem exuit hominem cilicium et mona-
chum clam induit: carnem crucifigẽs cũ
vitijs et concupiscẽtijs suis. A quodã nã-
qꝫ cenobita cantuariensis ecclesie habitũ
acceperat monachalem: cui dñs in visiõe
loquutus fuerat ꝙ si monachum indue-
ret deum in negotijs propitium ⁊ coadiu
torem mereretur. Quotidie eniꝫ post ma
tutinas decantatas: sub profunda nocte
introducebantur pauperes tresdeci qui-
bus discumbentibus ipse ministrabat: et
argenteos quatuor singulis distribuit.
Egredientibus vero illis introducti sunt
duodecim quibus frater quidaꝫ pedes la
uans ministrabat: sine argẽteis quidem
sed in cibis habunde. Tertio vero conui-
uio circa horam diei tertiam centum pau
peribus ministrabant victualia duo fr̃es
A mane quoqꝫ vsqꝫ ad tertiam solus pon
tifex in conclaui suo remanebat inclusus
ad quem nulla ex causa vllus erat accessꝰ
Cedulas enim manicis suis cõplicare cõ
sueuerat edificationis aliquid cõtinẽtes
vt semꝑ penes se promptiꝰ haberet qđ di-
cere vellet. Cum aũt pro suis ⁊ populi de
lictis in missa oraret adeo humiliatũ erat
cor eius ⁊ contritũ vt magis cum lachri-
mis singultꝰ prodirent ꝙ̃ verba. Ob va-
gas etiã cordis cogitationes reprimãdas
aliquẽ libellũ orõnũ in missa tenere ⁊ le-
gere consueuit: missamqꝫ festinanẗ semꝑ
consummauit ꝓpter immissiones per an
gelos malos perniciosum necnon malaꝝ
cogitationum superuentũ. Manus autẽ
suas excutiebat ab omñi munere ⁊ a domo
sua sordes auaricie ꝓrsꝰ eliminabat. Un
de ⁊ accidit vt abbas qdã negotiũ habens
in curia eiꝰ aliquot aureos nũc hijs nunc
illis qui iuditijs preerãt offerret sꝫ cũ oẽs
respuerẽt abbas negotiũ peregit ⁊ auruꝫ
retulit ⁊ recedẽs dixit. Curiã repperi que
nõ solũ post aurũ nõ abijt: sꝫ aurũ abijcit
spernit ⁊ calcat. Erat eni prouidꝰ in con
silijs/in ventilatiõe causaꝝ diligens ⁊ mo
destꝰ auditor/in interrogatiõibꝰ subtilis
in respõsionibꝰ prõptꝰ/in iuditijs iustus
sine ꝑsonaꝝ acceptione iuris rectissimus
executor. Nullus pauper ab eiꝰ ianuis va
cuus redijt: lares egroꝝ ⁊ debiliũ ꝑ suos
diligenẗ scrutabatur ⁊ bñficijs visitabat
Religiosos viros tanta reuerẽtia excipie-
bat vt credi posset in eis diuinã presentiã
aut angelos venerari. In mẽsa eni a dex-
tris eruditos suos: monachos võ ⁊ reli-
giosos a sinistris statuit. Milites võ ceteri-
qꝫ potẽtes seꝑatim sꝑ ⁊ ꝑ se seorsuꝫ discũ-
bebãt ne ipsos molestaret lectio q̃ cõtinue
in mẽsa ꝑsonabat. In mẽsa eiꝰ nõ audie-
banẗ cornicines/nõ lira/nõ phiala/nõ vl-
la musicorũ genera/nl̃la gule vl̃ lasciuie
nulla penitꝰ incitamẽta luxurie videbãẗ
Inẗ eni multa ⁊ varia que apponebanẗ i

mensa ad vsum propriũ pauca sed precio
sa retinebat Uñ cũ quidã semel q̃si subri
dendo notaret pontificem: aliquãtisper mo
tus eps sic respondit ei. Certe inquit frat
ni fallor cum auiditate maiori tu tuã su
mis fabã quã ego appositã mihi phasidẽ
auem. Erat tũc auis hec ante presulez in
parapside. Pontifex enĩ grossiora non po
terat vtpote tenere nutritus deliciosa q̃
dem sed parce admodũ sumebat ⁊ sobrie
vt non magis cibat⁹ q̃ ieiunus: non post
ieiunia plus q̃ ante vllã vix sentiret car
nis rebellionẽ. Ociũ sũmopere fugiebat
qđ aũt nocturno sompno sine grandi dis
pendio corporis extorquere potuit lachri
mis ⁊ orõnibus indulgebat. Cõuocato
itaq̃ ab alexandro papa turonis consilio
sctũs thomas per totã normãniam et ce
nomanniam transiens tanq̃ rex anglorũ
ab oĩbus exceptus est. Turonis vero ap
propinquãs mox ciuitas vniuersa cõmo
uetur ⁊ obuiam exeunt vniuersi: nõ solũ
ciues ⁊ epi ⁊ archiepi qui ad cõsiliũ conue
nerant sed fere omnes. Cardinales quo
q̃ oẽs preterq̃ duos q̃ pape assidebant
priusq̃ ciuitatem ingrederetur occurre
runt. A papa benigne suscept⁹ renouatis
ecclesie sue priuilegiis finitoq̃ cõsilio cũ
benedictione pape ad angliã prospere re
uertitur. Conuocato aũt londoniis par
liamento rex instanter exegit vt deprehẽ
si vel cõuicti in enormibus flagitiis cleri
ci eccl'ie presidio destituti suis lictorib⁹ ex
ponant̃ ad nocẽdũ promptiores eos eẽ ad
iiciens nisi post penã spũalem: etiã corpo
rali pene subdant̃ ⁊ parũ curare de ordi
nis amissione qui cõtẽplatione ordinis
a tam enormibus man⁹ cõtinere non ve
rentur ⁊ tãto deteriores eẽ in scelere quã
to sunt ceteris ordinis priuilegio dignio
res: vnde ⁊ senioribus cohercendi vindi
ctis q̃si reperiunt̃ in scelere ⁊ semoti a cle
ro curie traderent̃. Cũ aũt archieps cum
suis suffraganeis luculẽter ad ista respõ
disset: cõmot⁹ rex sciscitabatur an cõsuetu
dines suas regias forent cõseruaturi quas
tpe aui sui archiepi ⁊ epi obseruabãt Qui
rñderẽt se illas obseruaturos saluo ordie
suo. Rex vero dicebat aciẽ cõtra se firma
tã ⁊ venenũ v̈bo illi inesse ⁊ capsiosuz eẽ
scz saluo ordine suo. Uñ petebat vt abso
lute ⁊ absq̃ adiectione regias cõsuetudi
nes se obseruaturos cõpromitterẽt. Res
pondit archieps ꝙ fidelitatẽ iurauerant:
vitã scilicet mẽbrorũ ⁊ honorẽ terrenũ sal
uo ordine suo ⁊ ꝙ in honore terreno regie
fuissẽt cõsuetudines cõprehẽse: ⁊ se in alia
forma minime obligaturos. In crastino
rex munitiões ⁊ honores q̃ archieps a tpe
cãcellarie in custodia habuerat a rege re
petita recepit ⁊ nescientib⁹ epis a lõdoni
is recessit. Post hec vero m̃lti q̃ ad horaz
cũ archiepo steterãt regis volũtati se pa
rituros ꝓmittebãt paucis cũ archiepo põ
tificib⁹ remanẽtib⁹ ⁊ hii tñ occulti ꝓpter
metũ. Rex enĩ conabat̃ archiepm ꝓmissis
⁊ blãditiis ad suũ inclinare cõsensũ. Sed
in petra solidat⁹ nec blãditiis emolliri po
tuit nec frãgi minis: vt a tramite iusticie
deuiaret. Multiq̃ ad regis grãm eũ hor
tabant̃: nũc familiaritatẽ pristinã nũc im
pẽsos honores: hic q̃tũ pacis inde quãtũ
dissentiõis malũ ꝓponẽtes: adiiciẽtes eti
am quãta foret insipientia vni⁹ v̈bi cõtẽ
siosi occasione tantã ꝑdere grãm ⁊ tãto
rũ malorũ soluere radicẽ. Abbas quoq̃ de
elimosina a romano pontifice direct⁹ re
gis volũtati eũ obtẽperare ꝑsuadebat as
serẽs regẽ dñis cardinalib⁹ iure iurando
cauisse qđ nihil in preiuditium eccl'ie po
stularũt: ⁊ si qđ ꝑsumeret̃ a rege dñm pa
pã sibi malle iputari q̃ pacẽ nõ reforma
ri. Uñ ⁊ ab oĩb⁹ ꝑsuasus vix tãdẽ ad regẽ
accessit ⁊ v̈bũ qđ regi scãdalo erat se mu
taturũ ꝓmisit. Rex igit̃ aliquãtisper sedat⁹
obligationẽ de regiis cõsuetudinib⁹ obser
uãdis sibi fieri velle dicebat. Apud clarẽ
doniã quoq̃ epor ⁊ prelatorũ lachrimis

⁊ pꝛecibus motꝰ obligat se ꝙ regias con-
suetudines foꝛet obseruaturꝰ bona fide/
v̄bo illo suppr̄sso saluo oꝛdine meo: ⁊ ī ver
bo veritatis hoc se facturū spopōdit pctm̄
pctō adiungēs. Idip̄m ⁊ vniuersi pōtifi-
ces iurauerūt. Scriptis igr̄ cōsuetudini
bus illas archiep̄s sigillare differēs dice-
bat ꝙ ꝓpt̄ negocij magnitudinē decē dila
tionē vel modicā cū absq3 cōsilio nihil faci
endū foꝛet graue. Unā partē ꝯsuetudinū
secū scriptā suscepit: alterā archiep̄s ebo
racēsis/ tertiā vero rex. Recedēte itaq3 vi-
ro dei ⁊ diuersis diuersa sentientibꝰ cleri
cus q̇ crucē ferebat actiꝰ institit dicēs. Cō
cussit hec tēpestas etiā colūpnas eccl̄ie et
dux pastoꝛ disparuit oues disp̄se latitant
sub lupo. Quis triumphabit in p̄lio ṗnci-
pe deuicto? Quid inquit virtutis sibi re-
tinuit qui conscientiam perdidit ⁊ famā?
Quoꝛū sunt hec fili ait archiep̄s? Teip̄m
inq̄t id respicit qui hodie oīno ꝑdidisti con
scientiā ⁊ famā/ deo odibili ⁊ honestati cō
trario exēplo iposterū relicto cū manꝰ tu-
as deo sacratas ad execrādas consuetudi
nes obseruādas extēderes ⁊ in cōfusione
libertatis eccl̄iastice cū nepharie sathane
ministris cōmunicares. Ingemuit igr̄
archiep̄s ⁊ suspirās ait Peniteo fili ⁊ gra
uit̄ peniteo meū exhoꝛrēs excessum: indi-
gnū me iudico decetero ad eū accedē in sa
cerdotio de cuiꝰ eccl̄ia tam vile cōtraxi cō
mertiū. Silebo sedēs in meroꝛe donec a
dn̄o papa merear absolui. Pctis eni meis
exigētibꝰ ꝑ me iam anglicana ancillatur
eccl̄ia: ⁊ q̄ an̄ me extitit dn̄a nūc ꝑ me mi-
serū videt̄ ancillāda. Utinā cōsumptꝰ es-
sem ne ocl̄s meꝰ hec videret. Merito enī
tp̄e meo passura est eccl̄ia q2 de aula assum
ptus sum nō de claustro nō de religiōe ad
officiū hoc: s3 vanꝰ ⁊ supbꝰ de pastoꝛe aui
um factꝰ sum pastoꝛ ouiū: dudū fautoꝛ hi
strionū ⁊ sectatoꝛ canū nūc pastoꝛ tot aīa-
rū: vn̄ plane video me iā a deo derelictū
⁊ a sede sctā in qua collocatꝰ sum abijci di

gnū. Dū igr̄ doloꝛ sic eū vrgeret exitus
aquarū deduxerūt ocl̄i eiꝰ ita vt int̄ cōti-
nuas lachꝛimas singultibꝰ crebꝛis erum
pentibꝰ cōpelleret̄ irrūpere sermonē ma-
gis q̄ꝫ finire. Et penitētia ductꝰ ieiunijs ⁊
asperitate vestiū se affligēs ab altaris of-
ficio se suspēdit donec missis ad papā fe-
stināter nūcijs absolutiōis bn̄ficiū meru
it obtinere. Regi interim innotuit ꝙ ar-
chiep̄s a ꝓmissione sua resilire vellet ex-
asperatꝰ grauibꝰ cepit arcpiep̄m vexare
exactionibꝰ. Uerū q2 confessio per scriptu
ram fieri nō solet: in ꝓpꝛia ꝑsona vir dei
papā adire disposuit assūptisq3 secū tātū
tribꝰ: q2 palam non posset noctu clā trās-
fretare tēptat. Bis eni mare ingressus vi
ventoꝝ bis repulsus est. Disp̄lis aūt fa-
miliaribꝰ suis vnꝰ audatioꝛ cātuariā ve
niens i camera ip̄ius archiep̄i nocte se re-
cepit ⁊ post cenā quiescere volēs puero di
xit. Vade ⁊ claude ostiū aule vt securius
doꝛmiamꝰ. Ueniens illuc puer cū lumi-
ne apto ostio vidit archiep̄m in angulo se
dere solum: ⁊ territꝰ putās se fantasma
vidisse rediit. Et veniēs illuc clericꝰ virū
dei sicut puer dixerat inuenit. Conuoca
tis ergo eccl̄ie fr̄ibꝰ quid sibi acciderat ex
posuit et statim ad regem perrexit. Qui
audita dissimulauit nisi quia iocūdo im-
pꝛoperauit ei quare terrā suā deserere vo
luisset tanq̄ꝫ si ip̄os duos simr̄ t̄ra capere
nō posset. Archiep̄s quoq3 eboꝛacēsis pa-
cē inter regē ⁊ virū dei refoꝛmare studu-
it. Un̄ mittit sctīs ad romanū pontificē
tanq̄ꝫ rogās ꝯsuetudines illas cōfirmari
Que tam subita viri mutatio q̄ tā cōstan
tis incōstātia: vt modo rogaret enoꝛmia
cōfirmari ad quoꝝ cōsensū nō potuit pꝛi
us inclinari? Nimirū maioꝛis arbitrio re
liquit q̄ per se nō pꝛesumpsit vt a se cul-
pam trāsferret ⁊ dn̄o suo satisfaceret. Sz
vbi pape religio circūueniri nō potuit qui
certamē archiep̄i cognouit ⁊ poꝛrigentis
p̄ces coactas agnouit. Rex eni clericos

homicidas/fures/latrones/aut alijs fla-
gitijs deditos ad seculare iuditiū trahe-
bat vt cōuicti priuarēt ⁊ priuati curie tra
derent. Archieps vero clericos infames
nō nisi apud ecclesiasticos iudices ꝑmit-
tebat cōuenire. Ubi cōiūcti officio spolia-
rent: qꝛ non iudicat deus bis inidipm vel
ne forte duplici pena multati laicis infa-
mibus cōditione viderent inferiores. Sz
si post degradationē in flagitijs inuenirē
tur a seculari iudice punerent. Talia eni
iram regis accēdebāt. Nihil eni a viro dei
vel dici vel fieri poterat qđ nō malicia in
felicium hoīm deprauaret adeo quidē vt re-
gi persuaderent ꝙ si archiepi pōtas ꝓce-
deret regia dignitas eēt proculdubio pe-
ritura: ⁊ is demū futurus esset rex quem
clerus eligeret ⁊ ꝙdiu placeret archiepo
regnatur⁹. Proinde rex citari fecit archi-
epm vt die statuto apud northamptoñ.
regi rñderet de hijs que sibi forēt obijcie-
da. Facta igit contione trahit in causam
archieps ꝙ ad quādā regis citationē se i
ꝓpria ꝑsona nō exhibuerit. Qui licet suf
ficientē responsalem se misisse ꝓbauerit
tñ procerū ⁊ pontificū iuditio mox omnia
eius bona mobilia sunt cōfiscata nisi for-
te regia clemētia vellet tēperare iuditiū
qđ est in mīa regis eē de omni mobili suo.
Cū vero audisset se iudicatū sic: quale in
qt sit iuditiū hoc me etiā tacēte: scła post
futura nō tacebūt. A scło siquidē non est
auditū aliquē cantuariēsem archiepm in
curia regū anglorū ꝑ qualicūqꝫ cā iudica
tū: tū prot dignitatē/tū ꝓpter auctorita-
tem tū qꝛ regis ⁊ oīm spūalit pr̄ sit. Noua
qꝫ est forma hec ⁊ ordo iuditiorū nou⁹: vt
archieps a suis suffraganeis aut pr̄ a fili-
is iudicet. Die vo seqnti exigit rex ab eo
qngētas libras quas vt asserebat cācella
ri⁹ tūc a se acceperat mutuo ⁊ lꝫ a rege do
natas in veritate affirmauerit adiudica-
tū est tñ ꝙ qꝛ pecuniā illā cōfess⁹ est se re-
cepisse ⁊ titulū donationis tūc ꝓbare non
potuit regi soluendā esse. In crastino cū
sederet archieps cū suis coepis in cōclaui
ex edicto regis seris obiectis ne patēt exi
tus: ꝓpositū est aduersus archiepm ꝙ cū
vacātes hēret epatus ⁊ abbatias ⁊ mltos
reddit⁹ dñi regis in manu sua: nullā ei su
per hijs reddidit rationē: quā tūc sibi rex
requirebat exhiberi. Ascēdebāt eni ad tri-
ginta milia marcarū. Auditis eni epōrū
diuersis sententijs ait archieps. Uolo in
quit loqui cū duobus comitib⁹ q̄ cū rege
sunt quos ⁊ noīauit. Uocatis illis ⁊ ostio
aperto dixit. Non enim habemus ad pñs
quib⁹ res ipsa magis innotuit: iō vsqꝫ in
crastinū petim⁹ indutias tūc responsuri.
Soluto itaqꝫ cōsilio multitudo militū et
aliorꝫ q̄ cū archiepo illuc ꝯuenerāt regio
metu ꝑterriti ampli⁹ cū illo nō steterunt.
Unde vir dei iussit circuiri sepes ⁊ vicos
⁊ ad se vocari paupes ⁊ debiles dicēs: per
talē militiā celeriorē posse ꝑuenire victo
riam quā ꝑ eos qui tpe tēptationis turpi
ter recesserunt. Impleta est igit dom⁹ ei⁹
discūbentib⁹: ⁊ facta est leticia nulla men
tione habita de pristina ꝑturbatiōe. Die
vo martis ꝯuenerūt ad archiepm pōtifi-
ces attoniti ⁊ exterriti ꝓpt audita suaden
tes vt ipse de oib⁹: etiā de ipo archiepatu
regis sempꝰ oia volūtati ⁊ arbitrio subij-
ceret: si forte regis ira ⁊ indignatio seda-
ri posset. Si eni hoc nō fieret iā audiret si
bi in curia periurij crimē imponi ⁊ tanꝙ
proditorē iudicandū eo ꝙ terreno dño ho
norē frenū fidelitatis iuramēto ꝯprehēsū
nō seruaret ⁊ regias cōsuetudines ad qs
obseruādas se iuramēto astrinxerat non
seruaret. Quib⁹ ille respōdit. Fres mei si
cut cernitis fremit cōtra me mūd⁹ insur-
git inimic⁹ sed qđ plāgo lachrimabili⁹ filij
mris mee pugnāt cōtra me. Et si ego ta-
cuero secula post futura enarrabūt qualr
me solū in certamine deseritis ⁊ prem ve
strū ꝙtūcūqꝫ sim pctōr iā ꝑ duos dies iu-
dicaueritis ⁊ vt cōuitio adhuc in fore secu

lari me iudicare paratos. Uerū oībus vo
bis in virtute obedientie sub ordinis vr̄i
periculo hoc inhibeo ne deinceps intersi-
tis iuditio quo mea persona iudicet̄. Nō
etiam ne faciatis romanā matrē ecclesiā
appello. Et si seculares manꝰ iiecerint in
me in virtute obedientie precipio vt ꝓ pa
tre vr̄o ⁊ archipresule quā decet eccl̄iasti
cam exerceatis cēsurā. Unū aūt sciatis ꝙ
licemat mūdꝰ/tremat corpꝰ/caro infirma
ego aūt fauēte dn̄o nec turpiter cedā nec
creditū mihi gregē enormitā derelinquā
Citoqꝫ intrauit eccl̄iam ⁊ missam de san-
cto stephano celebrauit pret̄ morē cū pal-
lio. Qua peracta indutꝰ sacris vestibꝰ ca
pa clericali subiecta processit ad curiā re-
gis. Et qm̄ timebat vt homo clam eucha-
ristiā secū deportauit. Ad ostiū vero came
re regis crucē in manu accipiēs sequēti-
bus epīs baiulauit. Et cū herfordēsis illā
deferre vellet: iustiꝰ est ait me ipam defer
re sub cuiꝰ protectione tutꝰ maneo ⁊ eius
viso vexillo nō est mihi dubitandū sub ꝙ
principe militē. Cum aūt rex de viro dei
grauē deposuisset oībus querimoniā oēs
passim proditorē eū acclamabāt: qui dn̄o
suo regi a quo tot et tāta bona acceperat
nō iaꝫ honorē terrenū sicut iurauerat ser
uasset. Et propterea in euꝫ tanꝙ in regis
periurū ⁊ proditorē aīaduertendū. Cum
aūt ostiarij cū virgis ⁊ baculis de cenacu
lo in quo rex erat cū magno impetu des-
cēdissent ⁊ vultu minaci ⁊ digitis extēsis
versus archiepm̄ respexissent vir dei incli
nato capite sedenti ad pedes discipulo ait
Timeo iam tibi. Uerūptn̄ tu non timeas
Adhuc ei corone mee particeps eris. Cui
ille. Nec tibi inqt̄ timendū nec mihi. Ere-
xisti enī nobile illud ⁊ triūphale signum
omi potestati sctm̄ ⁊ terribile in quo mul-
ti multa bella vicerūt. Dū hec loquerent̄
ꝓcidit cronielis eps se ad pedes sctī ⁊ ait
Pater miserere tui ⁊ nr̄i: oēs enī hodie ꝓ-
pter te perimꝰ. Exijt nāqꝫ edictuꝫ a rege

vt q̇ ampliꝰ tecuꝫ steterit publicis hostis
iudicetur ī capite puniendꝰ. Dictūqꝫ est
ꝙ saresburiensis ⁊ norwicēsis epī statim
ad suppliciū trahent̄ in mēbris mutilan-
di. Intuens ī eū archieps ait. Fuge quia
nō sapis que dei sunt. Demum inito ab
epīs consilio cōtra archiepm̄ ad romanā
sedē de periurij crimine appellarūt: et in
verbi veritatis ꝓmissione se obligarunt
oēm operā ad archiepī dispositionē ꝓ vi-
ribus adhibituros si rex eos ab hoc quod
tūc immineret archipresuli absolueret iu
ditio. Et accesserūt ad virū dei dicentes.
Quondā fuisti nr̄ archieps ⁊ tenebamur
tibi obedire: sed qꝛ dn̄o regi iurasti fideli
tatē: hoc est vitam/mēbra ⁊ terrenū hono
rem ⁊ cōsuetudines suas obseruādas: et
tu niteris eas destruere ideo te reū periu-
rij dicimus ⁊ ꝑiuro archiepō decetero nō
obedie[m]ꝰ: ideoqꝫ ad presentiā pape te ap
pellamꝰ sup his responsurū. Et diē statu
unt. Audio inqt̄ archieps. Ex tūc princi-
pes et regni maiores ꝑiurū ⁊ ꝓditorē ar-
chipresulē iudicarūt. Comes vero leicestrie
cū multis perrexit ad eū dicēs. Mādat ti-
bi rex vt venias redditurꝰ rationē sup ob
iectis alioqn̄ audi iuditiū tuū. Iuditium
inqt̄ archieps ⁊ surrexit dicēs. Immo fi-
li comes ⁊ tu prius audi. Non te latet fili
ꝙ fidelis fuerim regi: cuiꝰ rei grā me iar-
chiepm̄ ꝓmouit deꝰ scit me nolēte. Nota
enī fuit mihi infirmitas mea ⁊ magis pro
suo ꝙ ꝓ dei amore acquieui: ideo deus ⁊ se
mihi subtrahit ⁊ ipm̄ regē. In electione
quoqꝫ mea liberū me fecit ⁊ quietū ab om
ni nexu curiali nec sup his a quibꝰ sum li
beratꝰ teneor nec volo rn̄dere. Quāto enī
dignior est aīa ꝙ corpꝰ tāto magis deo et
mihi teneris obedire ꝙ terreno regi. Nec
lex nec ratio ꝑmittit vt filii prēm iudicet
aut cōdēpnēt. Ideo regis ⁊ alior declino iu
ditiū sb̄ deo solo a dn̄o papa iudicādꝰ cuiꝰ
presentiam appello ⁊ oīa mea sub dei pro
tectione ⁊ sua pono ⁊ eius auctoritate mu

mit⁹ hinc recedo. Abeuntē aūt pseqbā- tur curiales et contumeliis et iniuriis la- cessitum proditorē et periurū acclamantes. Occurrit ei multitudo maxima pauperū et infirmorū acclamātiū et dicentiū. Bene dictus de⁹ qui eripuit seruū suū a facie inimicorū suorū. Sicqz a turba et clero per ducit ad monasteriū scti andree. Et ait vir dei sequētib⁹ se. Quā gloriosa pcessio nos cōducit a facie tribulātis. Sinite paupe- res oēs intrare inquit vt in dño adinui- cem epulemur et iplete sunt dom⁹ et atrie discūbentiū. Nocte vero illa corā altare cū paucis septem psalmos cū letania ceci nit: ad singulorū sctōrū noīa singulas fecit genuflectiones. Deinde p posticū secrete exiens parū ante gallicinium clam destinā iniit fugā. Ecce fugitiu⁹ ille heritius de quo diaconus quidā vidit in visiōe. Nā rege anglorū cū vniuersis nobilib⁹ et pre- latis venante in loco qui dicit Wāberge exiliit heriti⁹ de medio ipsorū tanq̄ tumul- tu venantiū excitat⁹. Quē cūcti videntes agitare clamorib⁹ et insultatioib⁹ ceperūt Ipse nō indirectū sed per flexuosas calles portās in dorso suo librū intitulatū act⁹ aplorū ad mare festinabat. Nemo aūt eo rum qui sequebant erat sine vitio corpo- ris sui: sed aut cec⁹ aut lusc⁹ aut claudus aut labiis mutilat⁹ aut simo videbatur naso. Tandem cū heriti⁹ venisset ad mare misit se in illud et vlterius non cōparuit. Quod vidētes qui eum persequuti sunt. Et ecce suborta est nebula densa et tenebro sa occupans faciem terre quā sequebatur imber sanguinis. Diuertit aūt rex in au lam quādam et sedit in ea: indut⁹ veste cā dida linea et lata caudisqz vulpinis tanq̄ sertis caput cinct⁹. Non cessabat aūt san guis sup eū stillare: qr domus vtpote de- serta cooperta nō erat sed p dependentes caudas vulpinas defluebat in sinū suum Cūqz sinū implesset resluē cepit et os eius habūdant impleuit. Eadē quoqz nocte qua vir sctūs fugā iniit quidā de clericis in somnis manifeste vocis sonū audiuit dicentē. Aīa nostra sicut passer erepta est de laqueo venantiū laqueus cōtrit⁹ est et nos liberati sum⁹. Audita aūt archiepi fuga rex plurimū turbatus solēpnes nū- cios cū muneribus ad papā misit qui ar- chipresulē sup pacis perturbatione et reatu periurii accusarent. Uir aūt dei de die la tens et in nocte iter faciens mare transiuit et indutus alba veste et monachali capa pe des iuit. Quesitumqz est ei lasso tandē iu mentū vnum non frenū sed plectam cir- ca collum habens et positis super dorsum vestib⁹ eū desuper sedere fecerūt. Et obui antes ei armati qdā: qsierūt an ipse eēt ar chieps cātuariensis et siccine cātuariēsis phalerat⁹ icedit. Tertia vo feria fugā iiit tertia feria i trāsmarinis applicuit/ tertia fe ria reuertēs in angliam applicuit/ tertia et demū feria gladio occubuit. Uocatus aūt a sociis frater xpianus: et ne agnosci facile posset vbiqz locum etiam in mensa tenuit extremū. Notauit eni vice quadā hospes suus eius singularem vescēdi mo dum et in distributione affectū de illo qd ei apponebatur singulis de domo dabat. Intuebatur proceritatem egregiā/ fron tem amplam/ aspectum serenū/ faciē ob- longam et venustā/ formā manuū et arti- culorū congruam: et quasi exquisitā ptē- tionē in modo edendi/ in corporis qualita te et gestu ceteris dissimilē. Estimauit se magnū virū suscepisse et suspicabat hūc cantuariensem esse episcopum eo q̄ circū quaqz rumor increbuerat cātuariensem a northamptoñ. clam recessesisse et appli casse in partes illas vel in proximo appli candum fore. Cū ei post cenā frater xpia- nus hospitem iuxta se ponere voluisset: constanter renuit: et in terra secus pedes ei⁹ sedens dixit. Gratias ago dño deo: qd dignus fui vt sub tectum meū intrares. Cui ille. Nonne ego frater pauper sum et

xp̄ianus dicor. Certe inquit hospes quic⸗
quid dicaris scio te magnũ virũ esse ⁊ can
tuariensem archiep̄m. Igit̃ cũ nullis ver
borũ inuolucris ab hospite se posset cela⸗
re confessus est qḋ ip̄e erat ⁊ non negauit
Cũ aũt ad monasteriũ sancti bertini na
uigaret: piscis pergrandis proiecit se cuꝫ
impetu in gremio viri dei: ⁊ factꝰ est trã⸗
sitꝰ eius iocundꝰ in laude dei. Nũcii ve⸗
ro regis anglorꝫ ad regem francorũ ludo⸗
uicũ venientes lr̃as ei dñi sui porrexerũt
in quibꝰ continebat̃ ꝙ thomas quondam
cantuariensis archiep̄s de regno suo tan
q̄ꝫ proditor fugerit ⁊ ne ip̄m in terra sua
reciperet precabat̃. Rex autem sapiẽs sta
tim quis eũ deposuisset iterũ ⁊ iterũ scis⸗
citatꝰ ē. Et adiecit. Certe sicut rex anglo
rum ita ⁊ rex sum ego: verũptamẽ mini⸗
mum de clericis regni mei deponere non
valerem. Nec eni ad petitionem suũ res⸗
ponsum pro voto nuncii retulerũt. Mi⸗
sit quoqꝫ archiep̄s nuncios ad regẽ fran⸗
corꝫ quos benigne audiuit ⁊ ad oscula ad
misit. Cum aũt labores archiep̄i ⁊ peri⸗
cula seriatim exposuissent: cõmota sunt
viscera eius ⁊ in regno suo pacem ⁊ secu⸗
ritatem archiepō benigne concessit. Et ad
iecit hoc de pristina dignitate regni frãco⸗
rum fore vt exules ⁊ presertim p̲sone ec⸗
clesiastice pace perfruant̃ ⁊ a persequuto
rum iniuria defendantur. Procedentes
inde nũcij senonis ad papã accelerarunt
⁊ cousqꝫ preualuit nũciorũ regis anglie
suggestio ꝙ nec a cardinalibus sunt salu
tati nec ad oscula recepti. Eadẽ tñ die ad
papam habentes accessum archiep̄i p̄ssu
ras ⁊ angustias/dolores ⁊ pericula/labo
rem et erumpnã seriatim exposuerunt.
Et cõmota sunt paterne pietatis viscera
super filio ⁊ vbertim lachrimas effudit.
In crastino cum nuncij regis multa cõ⸗
tra ep̄m proposuissent: in presentia pape
adhortabatur eos vt archiepiscopi ad⸗
uentum expectarent: adijciens in absen⸗
tia eius nihil in eum statuendũ. Tandem
illi fraudati desiderio suo ad angliam re⸗
uersi sunt. Veniente interim archiep̄o
suessionis rex frãcie ad hospitiũ eiꝰ descẽ
dit ⁊ in salutatione preuenit ⁊ in om̄i cla⸗
ritate suscipiens eũ: ⁊ pacẽ ⁊ securitatem
donans q̄ꝫdiu exularet sumptus necessa⸗
rios de fisco regio gratanter cõcessit. Vir
dei tandẽ ad dñm papam senonis venit ⁊
a cardinalibus tepide quidem acceptus
est: sed cũ coram papa sederet ⁊ propt̃ re⸗
uerentiã surgere vellet iussus residendo
causam edicere sic incepit. Licet nõ mul⸗
tum sapientes nec tñ vsqꝫ adeo sumꝰ fa⸗
tui vt regem anglie suos ⁊ sua pro nihilo
relinqueremus. Nam si vellemus sue per
om̄ia placere voluntati in sua potestate
vel regno nõ esset quis qui nobis nõ obe⸗
diret pro libito. Et dum sub hac conditiõe
ei militaremus: quid fuit qḋ nobis nõ suc
cessit ad votũ: Ex quo eni aliam ingressi
sumus viã: etiam si ab isto proposito vel⸗
lemus resilere ad eius gr̃am recuperãdã
nullius persone egeremus infuentu. Ve
rum qꝛ cantuariensis eccl̃ie nostris tẽpo⸗
ribꝰ obfuscata est claritas quodlibet tor⸗
mentũ sed ⁊ mille mortis genera si tot oc
currerent libentius exciperemꝰ in dño q̄ꝫ
sub dissimilatione sustineremꝰ hijs diebꝰ
mala que patitur. Porro ne videamur cu
riose vel obtentu vane glorie hec inchoas⸗
se expedit vt oculata fide cõstet de effectu
Et producẽs scriptũ in quo continebãtur
consuetudines ille pro quibꝰ contentio fa
cta est cum lachrimis inquit. Ecce q̄d sta⸗
tuit dñs rex anglie contra libertatem ec⸗
clesie: si hec lꝫ dissimulare sine dispendio
aĩe mee vos videritis. Quibus perlectis
moti sunt omnes vsqꝫ ad lachrimas: nec
hij continere se poterant qui prius pro vi
ribus aduersabantur communi voce deũ
laudantes: dum vel vnum sibi seruaue⸗
rit qui pro eccl̃ia sua in illa tempestate au
sus fuerit ex aduerso ascendere. Et repro

bauit papa consuetudines illas et ab ecclesiis ipostetum dāpnādas sensuit. Postera die in secretiori thalamo corā papa affuit archieps sic inquiens. Patres mei et dñi ego gemēs fateor q̄ has anglicane ecclie molestias mea culpa suscitauit. Ascendi in ouile xp̄i sed nō per ostium velut quē non vocauit canonica electio sed terror publice potestatis intrusit: lȝ hoc onus susceperim inuit⁹ tamē ad hoc me induxit humana et non diuina voluntas. Nūc aūt recognoscēs ingressū meū minus catholicum vidēs etiā vires meas oneri impares ne gregi preesse videar ad ruinam cui datus sum qualitercūq̄ in pastorem: in manu tua pater archiepatum cantuariensem resigno. Moxq̄ anulū suū de digito trahens rogabat ecclie dignū pastorem prouideri. Complensq̄ orationē i lachrimis dñm papā et omnes qui aderant flere compulit. Sedēte vero seorsum cū suis archiepo cepit papa cū cardinalibus conferre hinc inde diuersa et varia orta est sententia. Quibusdā visum est ablata occasione regis iram sedari posse facili⁹ dū in alia persona ecclesie cantuariensi cōsuleretur et thome posset alias cōpetentius prouideri. Hij siquidem ex phariseis erāt Aliis aūt visum est: q̄ si is qui pro tuenda ecclie libertate summo discrimine nō solum diuitias/gloriam/et dignitatem sȝ et vitam exposuit ad regis libitum debēt suo iure priuari: sicut forma fieret aliis in consimili causa regibus resistendi si ei iusticia seruaretur illesa sic eo cadente caderent vniuersi xp̄i vt nullus futuris tēporibus auderet obuiare principis voluntati: et sic vacillaret status ecclesie et romani pontificis potestas deperiret. Expedit igitur vt inuitus restituatur et qui pro omnibus dimicat ab omnib⁹ succurratur. Vocato igit thoma ait papa. Nūc demū frater nobis liquet quē habuisti zelum p̄ domo dñi de tuo ingressu: quā purā feceris confessionē iaȝ secure de nouo poteris de manu nostra pontificalis officii curā recipere. Nouim⁹ enī te virū multis temptationibus probatū/prouidū/et discretum/ deo et hominib⁹ charum/nobis et sancte romane ecclie per om̄ia fidelem. Et sicut nostre persecutionis factus es particeps et consors indiuiduus ita tibi deo auctore ī nullo deesse poterimus q̄diu nobis ī hoc corpore vitalis durauerit spirit⁹. Veruȝ hactenus deliciis affluēs decetero discas esse debilium et pauperū consolator: pauperib⁹ enī xp̄i te duximus cōmendandū: huic inquā abbati pontiniacensi: erat enī ibi presens non splendide sed simpliciter educandū vt decet exulem et xp̄i athletā donec expirauerit dies pacis et cōsolatiōis tue. Interim forti aīo esto et hijs qui pacē perturbant resiste viriliter. Sancto itaq̄ pontiniacum ingresso misit papa habitum monachalē de lineo vtiq̄ pāno grosso et crudo: vnde et dixit. Dicito dño cātuariensi quia habitum ei misimus qualem habuim⁹ non qualem vellemus. Utebatur vir dei cilicio a nudo colli vsq̄ ad poplites et lectioni et orationi ac meditatiōi tota mente vacabat. Rex aūt cū redeuntibus nunciis se in suis petitionib⁹ didicisset repulsum res om̄es archiepi et suorum confiscari precepit totamq̄ cognationem ei⁹ et oēs qui eum familiaritate vel quouis titulo ꝯtingebant, p̄scripsit exilio Nec sexui nec etati nec in puerperio mulieri decubāti parcebat: cōpulsiq̄ sunt iurare q̄d contristādi causa archiepm vbicūq̄ inuenirent expeterēt. Prohibitūq̄ est ne p̄ eo oraret ecclia. Vir aūt dei illos per diuersas p̄uintias cū lr̄is suis transmittebat qui benigne suscepti sūt et plurimi felici⁹ in exilio q̄ in patria degebāt. Erat enī vir sanctus sacrarū scripturarū amator precipu⁹: vt post horas regulares quotidie sacri codices per totū diē vix de manu eius discederent. Unde et ī breui adeo

ꝓfecit vt nodosis scripturarū sententijs
etiam super docētes se sepius intellexit.
Dixerit aūt rex anglie lr̄as ad genera-
le capitulū cistersiēse ordini eorꝫ plurimū
cōminat⁹ si vlterius aduersariū suū apd̄
se retinerent. Quod cū archiepo nuncia-
tum fuisset r̄ndit nulla ratione se velle le
sionem vllam vel dampnū hospitib⁹ suis
euentre. Dn̄s inquit coexulib⁹ meis & mi
hi prouidebit: qui volucres celi pascit & li
lia vestit. Cū aūt hec oīa audisset rex fran
cie ait. O inquit religio/o religio vbi es?
Ecce enim quos credebamus seculo mor-
tuos scl'i minas timent: & pro reb⁹ cadu-
cis quas se propt̄ deū contēpsisse ꝓfitent̄:
a dei opere quod ceperāt ꝯuertunt̄ retror-
sum dei causam & pro dei iusticia exulan
tem eijcientes a se. Et couertens sermo-
nem ad eum q̄ missus ei fuerat ait. Renū
cia dn̄o tuo qd̄ si mūd⁹ et etiā qui mundo
videntur mortui eū deserant: ego tn̄ eū
non deseram sed suscipiam ꝑpter deū et
ꝑpter iusticiā patientē. Biēnio igit̄ pere-
grinationis sue cōpleto a pōtiniaco disce-
dens senonis vsqꝫ deuenit & in itinere ab-
bati pontiniacēsi cū lachrimis dixit. Que
de me sunt finē habēt. Dn̄s seruo suo vite
finem finisqꝫ modū in visu preterite no-
ctis ostendere dignat⁹ est. Gladiū specu-
latoris subterfugere nō potero. Ergo inq̄t
abbas subridēs: martirio iteribis. Quid
esculēto & temulēto & martyrio? Nō bn̄ cō
ueniūt nec ī vna sede morāt̄ calix vini quē
potas & calix martirij. Fateor inq̄t archi-
eps̄ corporeis voluptatib⁹ indulgeo. Bo
nus tn̄ dn̄s q̄ iustificat impiū indigno di
gnatus est reuelare misteriū. Et cū insta
ret abbas vt seriati prosequeret̄ subintu
lit. Dn̄e abbas si & familiaris me⁹ sis non
pri⁹ edisserā nisi eo pacto vt secretū tene-
as quoad vixero ego. Quo cū fecisset ait.
Nocte hac visum est mihi ꝙ in ecc̄lia nes-
cio tn̄ qua ꝯtra dn̄m regē anglorꝫ corā pa
pa & cardinalib⁹ ꝯtēderem dn̄o papa par
ti mee fauēte: sꝫ cardinalib⁹ ꝓ rege adute
santib⁹ cōtra me. Tūc ecce subito quatu
or superuenerūt milites q̄ summitatē capi-
tis mei excoriauerūt adeoqꝫ angustiabar
ꝙ videbar mihi defecisse. Per hāc ni fal
lor reuelationē credo ꝙ morte dura sꝫ spe
ro p̄ciosa de hoc mūdo sum transiturus.
Rex aūt anglie misit nūcios ad imperato-
rem fredericū ꝙ si nomē obedientiā alexā
dri pape abiuraret participē se scismatis
haberet cū epis suis. Et factū ē ita. Fera-
lia quoqꝫ statuit edicta ꝯtra eos q̄ pape lit
teras in angliam deferrēt: oēsqꝫ regni sui
papā alexandrū abiurare coegit. Epi quo
qꝫ cōtra archiepm̄ suū appellarūt. Mitte
bant̄ etiā ad istātiā regis duo cardinales
amici ei⁹ ad quorꝫ colloquiū cū veniret ar
chieps̄ nocte proxima vidit in somp̄nis ꝙ
propinaret̄ ei venenū ī calice aureo. In-
fecto tādē negotio & absqꝫ spe pacis cardi
nales ad papā redierūt. Habito ei papali
priuilegio multos in anglia clericos cita-
uit vt ad ipm̄ venire nō differrent ac etiā
sub ordinis sui & bn̄ficij periculo nōnulla
precepit sꝫ nō paruerūt illi. Vn̄ appella-
tioni nō deferēs illos publice excoīcauit:
quosdā quasi inuasores/quosdā quasi re-
rū ecc̄liasticarū violētes detētores/quos
dā etiā epos excoīcauit ꝑpt̄ inobedientiā
manifestā & maxime q2 int̄ regē & ipm̄ to-
ti⁹ dissentiōis intētores extiterāt quā & fo
uere nō desistebāt. Multos quoqꝫ alios cle
ricos & laicos ob diuersas offēsas publice
& noīatim excoīcauit adeo vt ī capella re-
gis vix eēt nisi excoīcat⁹ noīe vel partici-
pio. Vn̄ turbat⁹ cū suis nimiū rex cū om
ni festinatiōe ad papā nūcios mittit. Mi-
sit quoqꝫ rex frācorꝫ ad summū pōtificē &
ad familiares suos cardinales mādās ꝙ
q̄ archiepm̄ tāgeret pupillā tāgeret oculi
sui. Sup oīa xp̄o rogabat ne dn̄s papa sol
ueret quos tam sctūs archieps̄ tā iuste li-
gasset. Scripsit quoqꝫ dn̄s papa franco-
rū regi mandans & rogās vt pacis media

torem se interponeret benignū. Unū et ad pleraqꝫ colloquia inter ipm et regē archiepm vocauit. Unū semel se ad pedes regis anglie procidit dicens. Dñe rex totā causam vnde inter nos orta est dissentio tuo ꝯmitto arbitrio saluo honore dei. Tali adiectione audita rex vehemēter scādalizatus multis improperijs ꝛ obprobrijs ipꝫ affecit arguens eum tanꝗ superbū et regie munificentie immemorē ꝛ ingratum ꝛ ait regi francie. Quicqd isti displicuerit dicit honori dei esse contrarium et sic sua ꝛ mea oīa sibi vendicabit. Sed ne videar honori dei vel sibi in aliquo velle resistere hec offero. Que antecessorꝫ maior et sanctior fecit añcessorū meorū minimo: hec mihi faciat ꝛ quiesco. Acclamatur vndiqꝫ. Satis rex se hūiliat. Dñe archiepiscope inquit rex francie vis maior eē sctis viris vel melior petro? Quid dubitas? Ecce pax pre foribꝰ. Archieps rñdit. Sācti ꝑdecessoris mei tēporibꝰ suis ꝛ si non oīa se aduersus deum extollētia quedā tamē resecarūt. Nā si oīa radicitus extirpassent: quis nūc aduersum nos ignē tēptationis excitaret? Multo melius deo volēte nobis est: vt sicut in corū nūero ꝛ sorte laborauimus: ita ꝛ illorꝫ laboris ꝛ premij participes simus: nec si quis eorū tepuit vel excessit in aliquo: eius in hoc teporis vel excessus exemplū sequi tenemur. Petrum etenim xpm negantem arguimus: sed vsqꝫ ad capitis sui piculū neronis impetum arguentem cōmēdamus. Ex multis pressuris surrexit ꝛ creuit eccl'ia: pres nostri passi sunt quia noluerūt xpi nomē subticere ꝛ ego vt hoīs mihi gratia restituatur xpi honorem deberem supprimere? Absit ait absit. Insurrexerūt ergo in eū omnes magnates imputātes arrogantie archiepi impedimentū pacis vno comite palam protestāte qd' qꝛ vtriusqꝫ regni cōsilio ꝛ voluntati resistit decetero neutrius dignus erit auxilio: sꝫ eiectum ab anglia non recipiat francia. Soluto itaqꝫ consilio insalutato archiepo reges recesserunt ꝛ qui pacis mediatores extiterant in recessu multa etiam in facie viro dei obiecerunt ꝙ semper fuerat superbꝰ elatꝰ: sapiens ī oculis suis proprie semper sectator voluntatis ꝛ sententie adijcientes grande fuisse malum et enorme ecclesie dampnum ꝙ ipse vnꝗ rector fuerat constitutus ꝛ ꝙ per ipm iam ex parte destructa: penitus cito destrueretur ecclesia. Sed vir dei ponens ori suo custodiam siluit tā ꝗ non audiret ꝛ regem francie cum suis sequutus est. Plurimi vero in itinere dixerunt. Ecce archieps qui in hesterno colloquio deum propter reges negare noluit nec dei honorē subticere. Cum vero archiepiscopꝰ cum suis senonis esset: ꝛ quo diuertere posset quereret: tandem subintulit. Potens est deus in vltimo miserie articulo suis adesse: ꝛ infideli deterior est qui de dei desperat misericordia. Et statim accessit seruus regis francie qui dixit Dominus rex ad curiam vocat vos. Ad hec vnus clericorū dixit. Ut eijtiam a regno. Non es inquit archieps propheta neqꝫ filius prophete: noli vaticinari sinistra Uenientes ergo inuenerunt dñm regem cum tristi vultu sedentem ꝛ non assurgētem de more archiepiscopo considentibꝰ illis et adhuc tepide vocatis facto silētio ꝛ inclinato capite quasi dolens ꝛ inuitus cogitaret rex vt eos de regno eijceret subito abortis lachrimis prosiliens cum singultu proiecit se ad pedes archiepiscopi: dicens. Uere pater mi tu solꝰ vidisti nos omnes ceci fuimus qui contra deum tibi dedimus cōsilium: vt in causa tua immo dei ad nutum hominis honorem rennueres. Ignosce ergo quia grauiter peniteo: et ab hac culpa me miserū absolue. Sed et deo et tibi meipsum et regnum meum expono et ab hac hora promitto ꝙ tibi vel tuis non deero ꝗdiu omnipotēti deo au-

ctore vixero. Absoluto itaq; rege dataq; ei benedictione archieps ad hospitium suum regressus est. Post hec vero coronatus est henricus filius henrici viuente patre ab archiepo eboracensi in preiudiciu archiepi cantuariensis & contra inhibitionem papalem eis antea directa. Unu francoru rex papa sollicitauit in virtute amoris & sub impensi protestatione obsequij ne vlterius dilationes frustratorias prorogaret: sicut regnu francoru diligebat & honorem aplice sedis. Archieps quoq; senonensis a papa impetrauit vt rex anglorum omni appellatione cessante subijceretur anathemati & regnu interdicto nisi cantuariensi eccle pax redderetur. Misit q; papa eboraceni archiepo: & alijs epis qui coronationi interfuerunt lras suspensionis. Quosdam etia epoz quia coronationi interfuerunt & ob alias causas excommunicauit. Et has lras beato thome destinauit vt illis loco suo & tpe vteretur. Uidens itaq; rex in arcto se positu promisit certissime pacem. Reformataq; per mediatores pace rex & archieps soli duo seorsu in equis in quadam planicie diuerteru secretius colloquentes. Ubi archieps int alia regi supplicauit vt iniuriam qua sibi & ecclesie sue suffraganei sui vna cu eboracensi archiepo in coronatione filij sui fecerant scdm censura ecclesiastica sine ipius offensa punire sibi liceret. Et annuit rex. Unde archieps gratias agens confestim in oculis oim descendit: & humiliter ad pedes regis se inclinauit. Cu ergo archieps equum reascenderet rex ascendenti ascensorium aptauit et tenuit. Et addidit. Optas eni (vt dicis) in gallias redire: sed arbitror expedire tibi mecum aliquot dies commorari vt palam videatur quod nondum estimatur. Sciunt omes inimicitias nras: pax inita paucis innotescit. Ingratus inquit archiepiscopus no immerito reputabor si benefactoribus meis vel vale no fecero. Ibo & reuertar. Et amicabiliter ab inuice recesserunt. Et qm rex pepigerat predia quedam cantuariensis eccle epo reddere: misit quosda ad regem qui super promissa restitutione eum conueniret. Quod cu aliqdiu distulisset tadem ad magistru iohanne saresburiensem: postea carnotensem epm dixit. Iohannes inquit nullatenus vobis que petitis faciam nisi videro prius vos alit gerere erga me q hucusq; gessistis. Et sic infecto negotio redierunt. Audiens autem rex archiepi post hec aduentu quosdam de aulicis in occursum ei9 premisit: & demu ipsemet ciuitatem turonis exijt & occurrit nec tame nocte illa rex archiepm in hospitio suo respexit nec suoru aliquis. Quin potius rex summo mane missam celebrari fecit pro defunctis suspicans vt dicebatur si forte alij misse iteresset archieps osculum sibi pacis offerret qd ibi negare no esset xpiani sed plane inimici xpi. Petita post missam predictoru prediorum restitutione iteru restitutio certissime repromissa est. Uolebat tame rex vt prius ad ecclesia sua reuerteretur quale se i regno exhiberet scire desiderans. Cu tade vir dei ad mare descedisset occurrit ei decanus bolonie asseres ex parte comitis bolonie qz parati erat in anglia q querebat aiam eius portus obsidetes vt exeutem a naui rapiant & trucident vel vincularet. Cui archieps ait. Crede fili nec si mebratim discerpend9 sim ab incepto itine desista. Sufficiat dnicum grege pastoris sui absentiam luxisse septennem. Dum hec diceret ecce nauis ab anglia ad portu venit cui9 nauta socijs archiepiscopi dixit. Miseri quid queritis/quid agitis/quo pperatis: Certe in mortem vestram. Conuenerunt in portu milites multi vt in archiepiscopum et suos statim cum applicuerint manus iniiciant. Quo audito ait episcopus. Terram anglie video & fauente domino terra

intrabo sciens tamen certissime quod ibi mihi immineat passio. Hoc dicto nauem intrauit & prospere apud sandwicũ applicuit. Et statim milites in alio portu eius aduentum audientes illuc properabant. Et vix salutato archiepo sciscitabantur quare ingressu suo epos regis excoicasset et suspendisset. Miserat enim ante aduentum suũ clericos suos cum bullis qui epos cũ clericis prout supra exprimitur excoicarunt et suspenderunt. Archieps vero mansuete respondit regem non propter hoc offẽsum nec se quicquam cõtra regem vel regnũ fecisse: sed de ipsius regis permissione sic factum esse vt iniuria quã epi in coronatiõe filij regis ecclie sue fecerãt nõ remaneret impunita. His auditis modestius loquuti sunt: instanter tamen postulãtes vt epos excoicatos absolueret & suspẽsos. Quod archieps ad consilium distulit donec in crastino cantuariam veniret. In crastino prefati milites cũ clericis trium eporum ad archiepm venientes: noie eporum absolutionẽ postularunt. Rñdit vir dei epos auctoritate pape excoicatos nec ipsius esse a tanto iudice ligatos absoluere. Cũ vero vrgentissime instarent dixit archieps quod de dñi pape clemẽtia cõfisus: pro bono pacis in hoc articulo vsurparet q̃ dñi pape erãt pñsita tñ cautione vt ecclie iuditio parerẽt alioquin se hoc facturũ nullaten[us] precise rñdit. Hoc illi audiẽtes idignant recesserũt & multa i superbia & abusione loquuti sunt. Archieps aũt eboracẽsis Lõdoniẽsem & Saresburiẽsem sic cõmouit vt mare trãsfretãtes regẽ adirent & q̃rulo sermone mox enarrarũt: q̃ precipitant/temere/& superbe archieps in aduent[us] sui iitio regnũ pturbauerit & sacerdotiũ pace regia sibi concessa abutẽs. Cũque in multis viruz dei accusassent ait rex Si omnes excoicationi subiacent: coronationi filij mei consentientes ego per oculos dei non excludor. Qualiter eni & quãtum rex commotus immo in quãtũ furorem per illos & complices suos cõuersus fuerit ordo sequentis historie declarabit. Ueniens itaque cantuariam archieps et honorifice ab omnibus susceptus preparabat se: alumpnũ suum puerũ videre regẽ & postea prouintiã a qua tam diu absens fuerat circuire. Et ecce cũ in itinere esset: regis iunioris nũcii ex noie regis ne procederet inhibentes ad eccliam suã cuz redire precipiebãt. Quibus vir sctũs mox respondit se nullatenus propter inhibitionem hanc regressurum nisi quia tũc solẽnis natalis dñi vrgebat dies quo ecclesie sue abesse noluit & ita reuersus est. Die vero natalis dñi qui ab aduentu suo in angliã vicesimus septim[us] erat: archieps sermonem fecit ad populum et quod instaret tempus dissolutionis sue & in breui migraret ab eis predixit: & nominatim ceruicosos terre & plerosque de aulicis necnon ranulphũ de brok/& robertum de brok: qui iumẽtũ archiepi mutilauerant perpetuo anathemati tradidit. Cuius vero efficatie fuerat in roberto sententia postea clarum fuit. Cum eni in domo sua quã de nemorib[us] archiepi passim succisis in cantuaria construxerat conuiuium fecisset canes panẽ quem manus eius contractauerant recusabant qui de manib[us] aliorum auide sumebant. Mirantibus cunctis & reliquias eius fragmentis aliorum commiscentib[us] ab vtrisque visi sũt canes abstinere. Rex vero a tribus epis vt premittitur in furorem accensus manifeste coram omnibus de archiepo tanquam de hoste conquestus est & sepe omnes quos nutrierat & beneficia contulerat maledixit: qui ipsum de sacerdote vno non vindicarent qui ipsum & regnum suum sic perturbabat & suis dignitatibus ipsum exheredare querebat. Et adiecit. Unus homo qui manducauit panem meum leuauit contra me calcaneuz suum. Unus homo profecto beneficijs

meis insultat ꝛ totū genus regium deho nestat totū sine vindice regnum cōculcat. Qd cū sepius in furore replicaret: quatuor milites aulici dicentis votū concipientes in archiepi necem conspirauerūt. Hij aūt fuerunt reginald⁹ filius vrsi hugo de moreuilla/ Willelmus traci/ ꝛ richardus brito. Trāseuntes aūt isti quatuor ꝓspere mare cantuariam in fō. innocentiū sola arma portantes cū cōplicibus suis itrauerunt. Quinto igitur natalis die sedēte archiepo in thalamo suo circa horā vndecimā: ecce quatuor milites predicti ad archiepm ingressi sunt. Et cōsidentes ante pedes eius in terra nec ipm salutātes: ꝛ aliquantulum cum silentio sedentes reginaldus tandē filius vrsi sic sctm affat⁹ est. A dn̄o nr̄o rege de trāsmarinis partibus ad te directi regia tibi mandata deferim⁹ vt ad filium suū regē pergas facturus ei quod dn̄o ꝛ regi facere debes fidelitatemqꝫ ei interposito iuramēto facias ꝛ quod in regiam peccasti maiestatē emēdes. Et ille. Unde ei fidelitatem tactis sacrosanctis debeo ꝯfirmare aut in quo maiestatis regie reus effect⁹ sum? Ille ait. De baronia exigitur a te cū iuramēto fidelitas ꝛ de clericis quos in terrā adduxisti: si in terra remanere noluerit securitatis iuramētū exigitur. Uir dei rn̄dit. De baronia dn̄o regi quicqd ius vel ratio dictauerit facere paratus sum. Uerū ꝓ certo teneat/ qd̄ nec a me nec a clericis meis iuramentū aliquod poterit extorquē. Intelligim⁹ inquit miles ꝙ nihil horuꝫ que proposuimus tibi facturus sis. Preterea precepit tibi dn̄s rex vt ep̄os sine eius licētia excōicatos absaluas. Et ille. Ep̄os enī nō ego sed dn̄s papa cui data est potestas a dn̄o excōicauit. Si enī ecclie mee illatā iniuriam vindicauerit fateor nō mihi displicere. Ex quo inquit miles in despectuꝫ regis talia tibi placent credibile satis est ꝙ coronam suam velis surripere ꝛ rex nominari et esse sed vsqꝫ ad regie dignitatis nomen reuera non proficies. Uir dei ait. Nequaꝙ ad regis nomē aspiro: imo tres coronas si mihi data eēt facultas ānecterē corone sue. Tandem h̄o post verba cōuersi sunt milites ad monachos dicētes. Ex parte domini regis vobis precipimus vt hunc hominem diligenter custodiatis: et cum placuerit illum regi presentetis. Archieps ait. Nūquid me fuga labi velle putatis? Neqꝫ pro rege neqꝫ pro aliquo viuente fugam inibo. Non veni vt fugereꝫ sed vt impiorum rabiem ꝛ maliciam expectarem. Uere inquiunt non effugies. Illis itaqꝫ in tumultu ꝛ minis egredientibus magister iohannes de saresburi dixit. Domine res nimis admirabilis est: ꝙ nullius consilium admittis. Nonne sanctius esset mitius eis dedisse responsum? Et ille. Consilium iam totum reuera acceptum est. Noui satis quid agere debeam. Et ille. Utinam annuente deo bonuꝫ sit. Egressis igitur militibus et armantibus se intrant aliqui ad virum dei dicētes. Domine armant se. Et ille. Que cura? Sinite armare. Cūqꝫ milites armati cum multis curiam archiepiscopi intrassent: vndiqꝫ acclamatum est vt fugeret. Sed ille nec loco nec animo motus est: sed sedebat intrepidus: sed tandē monachi (licet inuitum) traxerunt eum ad ecclesiam. Audito autem armatorum aduētu quidam ex fratribus ad vesperas persistebant: quidā timentes diuerticula petebant: quidam subuenire volentes ad virum dei veniebant. Quibus et ait. Ite ꝛ diuine seruitutis pensum explete. Subsistens autem vir sanctus ad ostium dixit. Quamdiu inquit tenebitis introitum non introibo. Et stans in limine et vidēs populares quasi ad spectaculum circa se constipatos dixit. Quidnam metuit gens ista? Responsum est armatos in claustro. Ad ipsos autem ait archiepiscopus exco.

Prohibentib⁹ eũ fratribus exire cepit cir
ca limẽ obuersari. Et cũ procedere mone
retur ⁊ ad sctã sctõꝝ se conferre vt defer
tur ei ex reuerentia loci nõ acquieuit. Cu
multuantibus interim clericis ⁊ mona-
chis ⁊ vectem ferreũ obducẽtib⁹ vir san-
ct⁹ ait. Abite pusillanimes. Sinite mise-
ros ⁊ cecos delirare. Precipim⁹ in virtu-
te obedientie ne ostiũ claudatis: nõ eni de
cet ecclesiam incastellari. Omissis interi
vesperis accurrũt monachi ⁊ pastorez li-
cet inuitum ⁊ renitentẽ clausis ecclie val
uis introducũt. Sed regressus ꝗtotius
increpabat eos dicẽs. Dimitte meos itra
re. Et accurrẽs ostiũ apperuit ⁊ suos qui
deforis erant manib⁹ suis trahebat in ec
clesiam dicens. Intrate citius. Tandem
a suis inde violẽter abstract⁹ ostia patefa
cta reliquit. Valuis igitur aptis milites
ꝑscrutato palatio per claustra ruũt ⁊ gla
dios in manibus vibrant/alij vbi est pro-
ditor/alij vbi est archieps acclamabãt. Et
occurrit illis vir sctũs dicẽs. Ecce ego nõ
ꝓditor sed archieps. Et accedẽs prim⁹ il-
lorũ dixit sctõ. Fuge mortuus es. Et ille.
Nequaꝗ fugeam. Et iniecta in virũ dei
manu pilleũqꝫ mucrone deijtiens dixit.
Veni huc captus es. Sctũs ait. Non ve-
niam: hic mihi facietis quicqd facere vul
tis palliumqꝫ de manu ei⁹ excussit. Qui-
bus verbis miles repercussus: duos vel
tres passus resilijt. Et ad aliũ militem cõ
uersus dixit. Quid est hoc reginalde mul
ta tibi contuli beneficia ⁊ ad me armatus
in eccliaz accedis? Cui ille. Iã scies. Mor
tuus es. Impossibile est eni vt ampli⁹ vi
uas. Cui sctũs ait. Et ego ꝓ deo meo mo-
ri paratus sum: ⁊ pro assertione iusticie ⁊
ecclie libertate. Sed si caput meũ queri-
tis: prohibeo ex parte dei omnipotentis ⁊
sub anathemate ne alicui minori vel ma
iori in aliquo noceatis sed sint immunes
a pena sicut extiterũt a causa. Mortem ei
libenter amplector dũmodo ecclia in effu
sione sanguinis mei pacẽ consequatur et
libertatem. Alterũ etiã militem mox ma
nu apprehendens per loricã tã valide ex-
cussit ꝙ ipm fere vsqꝫ ad pauimentũ pro-
strauit. Willelmus de traci erat hic sicut
postea confessus est. Et inclinauit vir dei
caput i modũ orantis. Hec nouissima pro
ferens verba. Deo ⁊ beate marie ⁊ sãctis
hui⁹ ecclie patronis ⁊ beato dionisio com
mẽdo meipm ⁊ ecclie causam. Accelerãs
ergo reginald⁹ ⁊ toto conamie capiti pro-
tenso vuln⁹ inferre nitens clerico cuidaz
edwardo de cantibirgia dicto brachium
gladio opponẽti graue vuln⁹ inflixit. Ve
rũptamẽ cũ pond⁹ ictus sustinere nõ pos-
set brachium retraxit ⁊ reliquũ ictus ca-
put recepit viri dei: ⁊ sanguis cepit mana
re per faciem. Et exclamauit percussor il-
le. Percutite/percutite. Et attollens san-
ctus in celũ oculos genu flexo manibusqꝫ
iunctis ante altare obtulit seipm hostiaz
viuã deo. Scdo vero vulnere capiti eius
inflicto recto corpore quasi ad orationem
prostratus in terrã corruit. Terti⁹ vo te
ste portionẽ amputando vuln⁹ precedẽs
horribiliter ampliauit. Quart⁹ cũ ferire
tardaret corrept⁹ in idem vuln⁹ gladium
vibrauit: gladioqꝫ in pauimẽto marmo-
reo confracto tam cuspidẽ ꝙ gladij capu
lum reliquit ecclie. Nec sathane filio tan
tum suffecit perpetrasse flagitiũ: nisi qđ
dictu horribile est iniecto in caput gladio
cerebrũ eijceret ⁊ per pauimẽtũ spargẽs
exclamaret. Mortuus est. Et exeuntes di
xerunt. Regales milites/regales milites
Alij vero insultabant dicentes. Voluit eẽ
rex/voluit esse plus ꝙ rex: mõ sit rex mo-
do sit rex. Ab hora vero qua vir dei ꝑmuz
vuln⁹ excepit nec verbũ protulit/nec cla-
morem emisit/nec gemitũ edidit/nec ma
num ferienti opposuit: sed caput inclina-
tum donec consummaretur immobile te-
nuit. Et sic athleta dei quarto kal. Ianu
arij a seculo migrans victor celos itrauit

Exeuntes vero milites equos aurū & argentū & quicqd in palatio archiepi repertum est inter se diuiserūt Scripta quoqz & priuilegia ranulpho de brok tradita sūt ad regem deferenda. Cū aūt duo viderēt cilicia cōsternati sunt & stupefacti q tam euidens obumbrate religionis cernerent argumentū. Exuentes aūt monachi sanctum martirē vestib⁹ suis corp⁹ ei⁹ cilicio inuolutū ipa etiam femoralia vsqz ad poplites cilicina habitūqz superinductū monachalem: staminā videlicet & cucullam repererunt. Passus est aūt anno gr̄e millesimo cētesimo septuagesimo vite suo sue anno qnquagesio ttio. Ex legēda sctōꝝ

Sacerdos quidā de btā virgine quotidie celebrabat q̄ archiepo accusat⁹: ab eo accersitur & tanq ydeota & inscius ab officio suspenditur. Cū aūt beat⁹ thomas cilicium suū suere deberet & sub lecto ipsuz abscōdisset vt ad suendū horam captaret btā maria sacerdoti appatuit dicēs. Uade ad archiepm eiqz dicas q illa cui⁹ amore missas dicebas ei⁹ cilitiū qd in tali loco consuit & cetam rubeā de qua illud cōsuit ibidem reliquit. Illa igit mandat sibi qd interdictū quod tibi fecerat debeat relaxare. Quod ille audiens & ita inueniens obstupuit & interdictum relaxans sacerdotē hoc habere secretum precepit. Quedam dn̄a de anglia varios oculos habē ob lasciuiam & maiorem pulchritudinē affectabat super quo votū vouēs: nudis pedib⁹ sepulchrum btī thome visitauit. Que cū in orōne prostrata esset surgēs inuenit se penitus excecatam. Statimqz penitēs cepit rogare btm̄ thomā: vt iam nō varios sed saltē suos sibi redderet. Quod tandē cum multa difficultate vix valuit obtinere. Auis quedā docta loqui cū nisus eā insequeretur sicut didicerat cepit clamare. Sctē thoma adiuua me. Et statim nisus cecidit mortuus & illa euasit. Quidā quē sctūs thomas valde dilexerat cū grauiter infirmaretur iuit ad eius tumbam & pro salute rogauit & ad libitū impetrauit. Sed dū sanus rediret cogitare cepit q illa sanitas aie sue forsitan nō expediret: vnde iterū rediens ad sepulchrū orauit vt si non esset vtile aie sue continuo infirmitas ipa rediret: statimqz infirmitas rediit sicut pri⁹. In ei⁹ aūt interfectores i tm̄ vltio diuia deseuit vt alij digitos dētibus frustatim discerpētes/ alij saniē defluētes/ alij paralisi dissoluti/ alij amētes effecti miserabilit interirent. De isto quoqz martire quidā sic scripserunt.

Pro xpi sponsa xpi sub tēpore xpi
In templo xpi verus amator obit,
Anno milleno centeno septuageno
Anglorū primas corruit ense thomas
Quis morit p̄sul cur p grege qnalr ense
Quando natali quis locus ara dei.

Cum autē audisset rex anglorū gladiis suoꝝ occubuisse btm̄ thomā misit duos clericos lrās ferentes qui cantuariam venientes cōgregatis fratrib⁹ dixerūt. Infortunium fratres quod penes nos accidit adeo dn̄m regem contristauit vt ab introitu eccl̄ie per triduum abstinuerit/ cibū per tres dies preter lac amigdalorū nō sumpserit/ cōsolationem non admiserit/ in publicū non prodierit/ sciens in suam redundare infamiam quod suoꝝ seuitia actum est. Unū est qd mordet cōscientia: cū eni oēs qui coronationē filij interfuerāt excōicatos accepisset dolorē suuz dissimulare non poterat sed suis querimoniā deposuit qui eius cōpassi dolori eo nesciēte a curia latenter recesserunt. Quod cū audisset euestigio misit qui portus preoccupantes illorū insaniam prohiberent sz illi citius mare transeuntes facinus tā horrendum expleuerunt. Si eni quicq culpe contraxerit in eo q aliquid dixisse videretur quod eos ad facin⁹ inuitauerit vestris orationib⁹ cōuenit expiari. Et nūc corpus iubet honeste tradi sepulture: nō

eni persequitur mortuum quãuis viuentem habuerat infestũ. Heracli9 patriarcha hierosolimitanus angliam veniens: talem referebat visionẽ. Cũ eni in cenobio quodã terre sctẽ fr̃ quidã infirmaret: rogauit eũ abbas vt post mortem suã de statu suo eũ certificaret. Annuit frater et obiit. Infra paucos vero dies reuersus: se dei frui visione et eterne salutis premium sibi donatum nũciauit. Et vt certissime inquit scias in nullo hesitans scito q2 cũ egress9 a corpore ab angelis statim deportatus fui in celum: et venit magn9 quidam cũ processione ineffabiliter admirãda sequente ipm: quã nemo dinumerare poterat angelorum multitudine patriarcharum et prophetarũ laudabili nũero cũ glorioso apostolorum choro et innumerabili sanctorũ martirũ purpurato et cãdidato cõfessorum exercitu. Stabat aũt ille ante dñm quasi martir toto lacerato capite: cruore (vt videbatur) per vulnerũ rimas distillãte. Cui dñs ait. Thoma sic decet te intrare curiã dñi tui. Et adiecit. Quantã gloriam donaui petro nec tibi minorem dabo. Et accepit dñs mire magnitudinis coronam auream et capiti eius dilacerato imposuit. Et addidit frater. Scito igit certissime q thomas cantuariensis antistes hiis dieb9 occisus est. Tu vero dicta mea nota et signa tẽpora. Et hiis dictis disparuit et abbas heraclio patriarche qui hec i anglia retulit per ordinem enarrauit.

Sctũs quoq3 thomas in exilio adhuc positus talem visionẽ vidit. Aspiciebã inqt in visu noctis et ecce supra mõtẽ valde excelsum erã et dñs rex anglorũ in infimo deorsum et ecce subito vniuerse celi volucres aduersum regem cõuenerũt ipm cũ vnguibus suis et rostris subito et cito alarum suarũ impetu quasi turbinis vehementis spiritu impetentes. Singula mihi visa erant ibi volucrum genera maxime que ex raptu viuũt regẽ in genere suo impetentia. Cuius vestimenitis per volucrũ vngues et rostra confestim dilaceratis rex sola camisia vix coopertus quasi nudus volucribus expositus est et impetum auium sustinere non valens hinc inde impellebatur. Erat aũt a tergo regis quoddã precipitiũ profundissimũ et teterrimum sibi improuisum. Cum aũt appropinquasset rex precipitio ab impetentiu3 in se trahens: vnus de aulicis quẽ rex honoribus et diuitiis inter regni primos erexerat et quasi seipm dilexerat: in volucrũ accessit adiutoriũ / camisia qua amictus erat rex spoliare violenter attemptans cũ auibus cepit regem pellere in precipitiũ. Commota sunt eni viscera mea super rege nec potui in offensa hac miserationes meas cõtinere qn de mõtis vertice in ictu oculi descendi et framea longa et acutissima vniuersas celi volucres dissipaui: et dispersi et regem vestib9 suis regalib9 decenter indui et aulicũ illum qui in auxilium volucru3 venerat acriter obiurgaui.

Rex aũt hẽricus per quadraginta dies audita thome nece sedit merens et acerbiorem multo plus q̃ mortuorũ fecit luctũ lugentium cibos comedit / equũ non ascẽdit / nulla causa / nulla consultatio / nulla querela ingrediebatur ad eum Sedebat solitarius ingemiscens et dolens sepius hoc iterans heu heu accidisse sic. Et stati nũcios ad papam alexandrũ misit et hũiliter in quo excessit confessus est. Uerum q2 cõfessio per scripta fieri nequaq̃ solet: missi sunt duo cardinales qui excõicatos absoluerent et regis saluti prouiderent. In quorũ presentia rex tactis euãgeliis iurauit q neq3 mandauit neq3 voluit q archieps interficeretur et q audita morte eius plus doluit q̃ letatus est. Et addidit ex propria voluntate q de morte pr̃is vel matris sue nunq̃ tantũ doluit. Jurauit etiam q q̃cũq3 penitẽtiam ei cardinales iniungerent plenarie exequeretur. Dice

bat eñi palam ꝙ causa esset mortis archi
epi ⁊ quicqͩ factũ fuit ꝓpter eũ factũ eẽt
non ꝙ ipe mandauerit sed familiares eiꝰ
videntes turbationem iniuriam eiꝰ vin
dicabant. Tũc iniunctum est ei a legatis
ꝙ inueniret ducentos milites per annuꝫ
integrum sumptibꝰ suis in terra hieroso
moꝝ vnicuiqꝫ militi trecẽtos aureos assi
gnãdo. Scdo ꝙ praua statuta de clarẽdũ.
⁊ oẽs malas consuetudines in ecclesijs
diebus suis introductas dimitteret ⁊ que
male ante tempꝰ suum iuxta mãdata do
mini pape ⁊ religiosoꝝ virorum consilia
temperaret. Tertio ꝙ ecclesie cantuarien
si in terris et alijs cuncta restitueret: ⁊ ꝙ
omnibus quibus propter archiepm̃ fue-
rat offẽsꝰ pacẽ ⁊ amorẽ ac possessiões red-
deret. Quarto ꝙ si dñs papa ei mãdaret
iret in hispanias ad liberãdã terrã de ma
nibus paganorum. Iniunxerũt ei secre-
tius ieiunia ⁊ elimosinas ⁊ alia quedam.
Ad hec oĩa rex benigne assensum prebu
it ita vt palam diceret. Ecce dñi legati cor
pus meum in manu vestra est quicqͩ eñi
miseritis paratus sum facere. Unde mul
ti eius humilitatem videntes ⁊ deuotio-
nem vix poterant lachrimas continere.
Deduxerunt eum legati extra ostium ec
clesie ⁊ ibi flexis genibus absolutus in ec
clesiam introductus est. Iurauit aũt rex
henricus filius suus si pater suus decede
ret se oĩa predicta obseruaturum. Ela
psis autem post hec quinqꝫ annis filꝰ su-
us hẽricus inito cũ rege francorum fede-
re aduersus patreꝫ intestina bella mouit
Unde pater quasi in desperatione positꝰ
mare transiuit ⁊ vt cantuariensem eccle
siam vidit mox incredibiliter humiliatꝰ
nudis pedibus et preter tunicam quãdaꝫ
vilem nudato toto corpore palam ciuitatẽ
intrauit cũ suspirijs ⁊ gemitibus tũbam
martiris adijt ⁊ tota die ⁊ nocte ieiunus
⁊ peruigil ante martirem pernoctauit et
ibidem a singulis fratribus quadragita
percussiones disciplinalis virge accepit.
Eadem quoqꝫ die rex scotorum captꝰ est
sine pugna casu fortuito ab exercitu suo
parum digressus. Uidentes aũt alij tam
subito cũ rege manũ dñi validã siluerũt
vniuersi. Cũ eñi sctũs thomas senonis
esset post nocturnũ officiũ subito cogitãs
de rege et filijs eius: et potissime de pri-
mogenito eiꝰ et de quodã alio de quo po-
stea nesciebat an de richardo an de galfri
do fratre eiꝰ. Et cũ aliqͣdiu de hijs cogi-
taret dispositiones altissimi sup illos sci-
re desiderãs: ecce facta est vox ad cũ sic di
cens. Mors tulit vna duos tulit altera sꝫ
male patrem. Unde ⁊ cras hoc referẽs ad
didit. Prochdolor henricꝰ nc̃ anteqͣ pater
vel fratres sui morietur. Et factũ est ita:
vna cũ fratre suo galfrido morbo dissente
rio pater vero quasi morte subitanea.

De sctõ thoma monacho a gallis occiso.

Cum enim gallorũ classis valida
armatorũ manu repleta ad infe-
standũ angliam sine potius sub-
iugandũ iussu ludouici regis francorum
primogeniti qui angliã suo dominio mul
torum terre nobilium promisso auxilio et
fauore alectus erat donoriaꝫ applicuisset
villam et monachoꝝ cenobiũ in ea cõstru
ctum de nauibus egressi bonis oĩbꝰ spo
liare ceperunt. Cũqꝫ monachi qui fugere
poterant loca secura fuge ꝑsidio petissent
gens prede auida cenobium intrans mo
nachum quẽdam venerabilis senectutis
virũ noĩe thomã piũ modestũ bonis mo-
ribus in sctã conuersatione monastica a
pueritia nutritum in dormitorio sedentẽ
inuenerũt qui nullo sociorũ suasu induci
poterat vt relicto monasterio fugiendo vi
tam saluaret. Et cũ minis terroribꝰ ⁊ blã
ditijs ad prodendũ ⁊ propalandũ thezau
rum ecclesie vasa et vestimenta ⁊ que pre
ciosa erant eũ incitare niterent̄ ⁊ ille nul

lo modo acquiesceret verū de sacrilegio eorum et ceteris flagitijs audacter et intrepide eos redarguendo corriperet vehementer ira succensi in xp̄m deū manū inijciētes gladio vitam ei9 amputarūt. Nonis augusti āno dn̄i millesimo ducentesimo nonagesimoquīnto. Post ei9 transitū duo fratres germani quorum alter precordialiū passionib9 nimis grauiter torquebat. alter manū hēbat ita ɔtractā vt cuilibet operi inepta redderetur: tumbā viri dei visitātes salutem reportarunt. Hereticū quēdam sanauit/cecos quatuor illuminauit/surdo auditum tribuit/viros duos pedū ac manuum beneficio priuatos valitudini dedit/naues nonnullas maris tempēstate periclitantes sedatis ventis et cōmotione maris ad portū reduxit optatū mortuos quinq3 resuscitauit et alios nōnullos varijs morbis oppssos salute gaudē fecit

¶ De sancta Walburga virgine.

Postq̄ anglorum natio per beati gregorij pape aplātū a gētilitatis errorē ad xp̄ianitatis veritatem cōuersa est: multi illorum ob celestis spei remunerationem ex maritima patria ad francorum peruenerūt imperiū. Ex quib9 sctūs bonifacius dū adhuc in peregrinatiōe puenisset prouinciā quasi natiuā sibi adeptus est patriam et māguntinēsis presulatus ob sua merita cathedram adept9 est. Ex eodē quoq3 anglie insule solo peregrinati sunt fratres duo pro christo sc3 Wilebrord9 et Wynebold9 cū castissima sorore eorum virgine xp̄i Walburga. Quorum prior a prefato antistite bonifacio heistatensis ecclie cathedrā suscepit: alter vo totum se xp̄i seruitio mancipās locū qui dr heidanhem ad incolendū elegit vbi continuis orationibus dedit9 in monastica cōuersatione sancta vitam finiuit et multos bene instructos fratres reliquit. Post horum vero discessum soror eorum Walburga sctīs omnib9 prebens exemplū in eodem monasterio multarū virginum abbatissa effecta ad oīa que a xp̄o semper poscēt extitit efficacissima. Cōtigit ei hora vespertinali peracta vt custos ecclie ingruētibus noctis tenebris petenti Walburge lumē sibi primū denegaret. Ad quā iniuriā cū insuperabilē retineret patientiam dormitorium adijt: et mox tanta luminis flagrantia enituit vt domicilij pauimentum penetrare videretur et vsq3 ad horam matutinarū perdurauit. Stupentib9 inde sororibus et ad lectulum virginis sancte currentibus illa proruit in lachrimas eleuatisq3 ad deum oculis et manibus dixit. Tibi dn̄e ihesu xp̄e cū humilis ancilla a cunabulis deseruiē decreui de hoc collato munere gratias refero qui ad excercēdas ancillarū tuarū mentes me indignā luminis tui adiuuamine cōsolari dignatus es. Hoc enī nequaq3 meis: sed fratrū meorum tuorum sc3 famulorum meritis ascribo. Nocte quadam virgo sctā sola de monasterio egressa ad cuiusdam diuitis domū venit et ante fores eius quasi quedā peregrina et ignota cōstitit. Quā videns dn̄s dom9 ignarus que esset: timuit ne rabida suorum canū audatia eam laniando discerperet. Jussit ergo vt que esset ocius indicaret. Et illa. Nequaq̄ inquit metuo q̄s tu vereris canes me posse crudeli contingere dente nec Walburgā sic ei nūcupor mordere valebūt. Ipse enī qui me huc ad tuam domū perduxit incolumē ad locum vnde veni poterit me reducē illesam. Hoc audito cōsternatus ille aio quare ad ostium tam nobilis puella et dei ancilla staret requisiuit. Et cū omni veneratione illam suscipiens omnē famulatum ei exhibuit. Hora vero nocturne requietionis interrogata vbi requiescere vellet; respondit se velle pausare in loco quo filia ei9 vsq3 ad

mortem infirmata iaceret. Et intrans cu
biculum ⁊ orõnibꝰ vacans in crastino pu
ellam pristine sanitati restituit ⁊ ad mo-
nasteriũ redijt. Bonis tandem operibus
plena kal. Maij migrauit ad dñm ⁊ in eo
dem quo semper xpo seruierat monaste-
rio cũ maximo honore sepelitur. Paruo
ex hinc tempore decedentibꝰ heistatensis
ecclesie pastoribꝰ contigit otgariũ venera
bilem virũ eiusdẽ sedis cathedrã obtinu-
isse. Qui dum minꝰ q̃ ratio deposceret ho
neste idẽ monasterium excoluisset quadã
nocte per visionem virgo sctã huiusmodi
verbis illum cõpellebat. Cur inquit otga
ri psul deo digne monasteriũ quo corpo-
re sum recondita sic negligẽter hacte ha-
bere voluisti? Nã illuc cõuenientiũ cenu-
lentis quotidie calcor pedibꝰ vulgaribus-
q̃ vestigijs cõprimor. Scito ergo cogno-
scens qm̃ tale aliquid tibi iuditium pãdã
quo nõ recte te erga me ⁊ domũ dei egisse
cõperias vt si te reum iã exinde cognoue
ris veniam merearis. In proximo ei dũ
erecti essent parietes eiusdem fabrice pro
minentes trabiumq̃ cõpago sequẽti die
super muros deberet apponi: noctu aqui
lonaris paries subito vsq̃ ad terrã corru
it ⁊ terrorẽ maximũ cũctis incussit. Quo
audito otgarius eps visionẽ quã viderat
esse cõpletam intelligens ecc̃iam instau-
rauit ⁊ festinanter dedicare curauit ⁊ corpꝰ
sctẽ virginis vna cũ sctõ corpore fr̃is sui
Winiboldi ad haistatẽsẽ trãstulit ecc̃iam

¶ De sancto Walleno Abbate.

Comes aũt wallenus serenissimi
siwardi comitis filius comitatũ
northũbrie ⁊ eboracẽsis prouin-
cie principatum possidẽs inlittam willel
mi regis et conquestoris neptẽ in vxorem
duxit: ⁊ iniuste demum accusatus ab eo-
dem rege innocenter decollatur ⁊ croulã
die sepelitur. Eius enim filia noĩe matil-
dis symoni comiti huntingdonie nupta:
virũ dei wallenũ siue walthef concepit ⁊
ad multorũ salutẽ peperit. Nomẽ eius in
anglorum ydiomate dissillabum: si secun
da syllaba correpto accentu pferatur ele-
ctus sapor: si producto accentu electus la
tro interpretatur. In verbis eni ⁊ moribꝰ
saporẽ spiritualis suauitatis oĩbus exhi-
buit ⁊ pio furto regnũ celorũ latrocinari
videbatur: qui virtutes suas ⁊ reuelatio
nes sibi diuinitus ostensas ⁊ signa patra
ta occultare semper nitebatur. Exhereda
to demũ patre eius ⁊ in trãsmarinis par-
tibus mortuo mater eius cũ comitatu re
gi scotie dauid copulatur. De qua idẽ rex
hẽricũ comitem patrẽ regum duorũ mal
colini scz ⁊ willelmi procreauit. Wallenꝰ
eni vita ⁊ moribus proficiens parentes et
mundũ fugiens in cenobio sancti oswal-
di eboracẽsis diocesis habitum canonico-
rum suscepit ⁊ in omni sanctitate speculũ
fratribus effectus ⁊ de sacrista in priorẽ
de kirkham vnanimi consensu electꝰ est.
Et quanto in oculis oĩm videbatur subli
mior tanto in oculis proprijs humilis ap-
parebat. In natali dñi cũ missam in ma-
gna cordis deuotione ⁊ lachrimarũ profu
sione celebrans verba sacramenti profer-
ret infantulum pre filijs hominum specio-
sum in manibus suis vidit ⁊ in capite eiꝰ
coronam aureã gẽmis stelliferis rutilan-
tem. Erat aũt oĩni niue candidior ⁊ dulci-
fluo luminũ risu vultuq̃ sereno blando-
q̃ manuũ applausu caput et faciẽ eius
tangens contrectans / cõplanans demul-
cebat: et q̃nq̃ caput capiti ⁊ os ori appli-
cans oscula crebrius imprimebat. Dile-
ctus tandẽ infantulus ille eleuatis mani-
bus crucis impressione eũ benedixit ⁊ ab
oculis eius disparuit nihilq̃ preter hosti-
am vir dei in manibus vidit. Quotiẽs hu
ius visionis postea recordatus fuit inesti
mabili cordis iubilo repletus lachrimarũ
profluuio genas rigabat. ¶ Canonicꝰ qui

dam cum in ei⁹ presentia celebraret ara- nea in calicez circa agn⁹ dei cecidit ⁊ me- tum ac horrorem celebranti incussit. Wal- lenus autem hoc viso fusa oratione ⁊ da- ta benedictione imperauit vt araneā cuz sacro libamine in noīe dn̄i sumere non du bitaret. Ille vero patris precepto deuote obtemperans cum magna constantia: cū magna quoqꝫ fide totum sumens nullam sospitatis iacturam vel nausie prouocati onem sensit. Sedentib⁹ post cōmestionē in claustro fratrib⁹ canonicus ille digitū suum confricabat ⁊ tumor turgescēs i di gito apparebat. Nec mora aranea rupta cute viua egreditur ⁊ cunctis rei euentū obstupentib⁹ iubente priore flammis cō burēda traditur. Sctūs malachias ep̄s natione hibernicus eboracū veniēs a plu ribus cum magno honore suscipitur po- tissime qꝛ a sigaro presbitero de neubald dei famulo predicabatur aduentus eius. Hic ei sacerdos spū prophetico pollēs epi aduentū/vultum/staturam/ ⁊ sociorum numerū euidenter designabat. Huic san cti pōtifici prios wallen⁹ equū subnigrū ⁊ dure portantem dedit: qui infra paucos dies totus albus ⁊ suauiter ambulās effe ctus est. Deuotione demū arctioris reli- gionis et cistersiensis ordinis allectus vi ri dei wallenus in monasterio de wardo- na habitum suscepit: ⁊ inde ad rieuallem trāslatus postremo in abbatez de melros id est meuros eligitur. Multotiēs enim muscam vel culicem ledentem faciem ei⁹ ⁊ qn̄qꝫ sanguinem elicientē: si per impati entiam percutiendo perimeret virgatuz mox verbere in seip̄m vltor grauis insur gens sanguinem copiosuz de corpore suo traxit. Eius ei instinctu ⁊ hortatu symō germanus suus monasteriū scti andree i northamptoñ. cenobium monialiū sancte marie extra vrbem fundauit necnō ⁊ sal- treiam ordinis cistercienſis. Quodā fa- mis tempore bladū modicū in duob⁹ hor- reis vix pro duabus septimanis sufficiēs fusa oratione benedixit: ⁊ nō solum scrib⁹ sed et quatuor pauperū milib⁹ p tres mē ses habundāter suffecit. Alio ei tempore famis singuli fratrū supplici rogatu ab- batis dimidium panis sui pauperib⁹ ex- rogandū sciderunt ⁊ impleta sportella vs- qꝫ ad messem sine diminutiōe multis pau peribus habundauit. Et cū fratres die il- la ad cenam accederēt coram singulis pa nis integer ⁊ quasi de clibano recenter ex tractus inueītur ⁊ oīa granaria frumē to replentur. Alia etiā vice sportella ha bens duodecim panes aduentātib⁹ mul- tis hospitibus per diem ⁊ noctē sine dimi nutione suis meritis perdurauit. Hospi tes tres ab ipso humiliter suscepti: lotis iuxta morem pedibus cū ad mensam lo- cati essent hospes terti⁹ nō cōparuit. No- cte sequenti quidā vultu preclar⁹ ⁊ splen didus in somnis cuidaz fratri apparēs dixit Ego sum hospes ille hesternus q̄ ab oculis vestris euanuit: huius loci custos a dn̄o constitutus. Elemosine eñi et orati ones abbatis vr̄i sicut fumus aromatuz ascendūt in conspectu dn̄i. Vix aut raro orationē sine lachrimis fudit: rarissime si ne fletu missam celebrauit. Quadā vigi lia ephīe dn̄i fratribus in choro psallenti bus vidit in spiritu stellā radiantē: reges ab oriente cū magno apparatu veniētes p̄cedentē ⁊ puerū ihesum i gremio mr̄is misticis muneribus ab ip̄is honoratū: et demū in somnis diuinitus reges admo nitos vt per aliam viā redirent in regio- nem suā. In quadam nocte pasche dum matutinis insisteret videbatur sibi vide- re dn̄m ihesum post flagella ⁊ illata ludi- bria: coronā spineā capiti ipositā/ crucifi xum in patibulo/palmas ⁊ plātas clauis expositas/in manus patris aīam commē dantem expirasse/ ⁊ ex latere lancea per- forato sanguinem et aquā profluxisse. Cō tēplabatur aīam exuto corpore baratruz

spoliantem & ex eo innumeram multitudinem educere/corpus resumere/& milites sepulchrũ custodientes velut mortuos effectos iacere & demũ letantib⁹ choris angelicis celum intrare. Cõpletorio dicto precibus in ecclẽia incũbẽ solit⁹: vidit nocte quadã angelum sathane in varias formas se transfigurantem. Cumq; se signasset & ille euanescens demũ in loricati militis speciem appareret: et ignẽ de ore & naribus emittens: lanceam cõtra viruȝ dei vibraret abbas pixidẽ corp⁹ dñi continentem reuerenter assumpsit: & se cũ illo signans contra demonem processit dicẽs ecce pessime miles funeste satelles iudex tuus te missurus in abyssuȝ expecta si audes illum. Ad hanc vocem victus & confusus inimicus velut fumus euanuit. Vidit eni vice quadam iugi orationi et cõtemplationi deditus celos apertos & gloriam dei & mansiones in regno celesti. Et qu⁹ suus dñ scĩm haberet sessorem quasi agnus mansuetus modeste se habuit: et cũ abbati ascendenti famulus qui strepã teneret non adesset: equus genua flexit & vẽtre terre adherens latus versus abbatem vertit. Et cũ abbas ad placitũ in sella se composuisset equus mature surgẽs recto gressu viam carpit. Si qñq; abbas dormire inciperet equus ille moderate pass⁹ dirigens lutosam & lubricam viam declinauit: planã & mundam eligẽs. Excusso autem sopore celeri gressu primos precedere solebat. Cũq; famulus eũ adaquare vel inequitare deberet: fremitu & vario membroꝝ motu se agitare ꝯsueuit. Mortuo abbate equus expilatus emarcuit: et vsq; ad interitum clanguens nulli operi aptus fuit. Electus aũt ad epatuȝ sancti andree in scotia & consentire recusans dixit. Expoliaui me tunica mea: quomodo induã illaȝ? Laui pedes meos absit vt iterum puluere secularis solicitudinis iquinem eos. Duos ydropicos tactu suo sancto & oratione sanauit. Conuersus quidam actu & moribus & peruersus & virib⁹ corporis robustus vidit in somnis quendam statura & vultu terribileȝ qui mores eius increpans & manus eius & cetã mẽbra frustratim scindens in sportellã quã gessit posuit & abijt. Et ecce obuiũ habuit virũ preclarum & splendidum qui precepit vt mẽbra mẽbris coaptaret & hoĩeȝ integrum redderet: eo ꝙ Wallenus in hora illa pro oĩbus sibi ꝯmissis deuotas dño preces fudisset. Illo vero ad statũ pristinum restituto mores componere/ vitã de cetero corrigere admonetur: & ad deũ cõuertere. Obijt aũt vir dñi Wallenus anno dñi millesimo ccutesimo sexagesimotertio Nonas augusti & celos contendit. Conuersus quidam a sathana temptatus in tantũ desipuit vt lumen ratiõis pene perderet: et iudaicam sectam veritati catholice credendo ꝑferret. Demũ nullaȝ alteram vitam nisi presentem credidit & quod de penis reproboꝝ & gaudijs iustoruȝ scriptura sctã loquitur inane reputauit. In tali errore septẽnio sub habitu religionis viuens singulis diebus ac noctibus ad seculum redire & dies suos in malum consummare disposuit. Quadam ergo meridie in lecto quiescens: vidit duos viros preclaros ipsum apprehendẽtes dextera & in quẽdam hortum viridissimum vernantem/odoriferũ/florigerum & satis amenum inducentes. Illi vero eius infelicitatem iproperantes & aspera & amara se meruisse asserebãt. Cumq; circũspicẽt si forte ei auxilium aut solatiũ ꝓueniret: vidit abbatem Wallenum in eminẽti locoꝝ perlucido sedentem cũ magna turba candidatoꝝ circũstante & sedente. Adductus ille in conspectu abbatis & pedibus eius prostratus veniam petijt. Et ait vir dei. Quod in cordis secreto diu occultasti nũc in publico reuelabitur. Et ductorib⁹ eius inqt. Sicut promeruit rote versati

li imponatur vbi similes sibi sunt imponendi. Deinde ducat ad loca penalia vbi discat quanta sit inter reos & iustos distātia. Imponiter ergo rote cui⁹ statura et altitudo erat horribilis valde: eius summitas celos & extremitas abissum tangere videbatur. Subtus igneus erat fluuius decurrens & si quis forte de rota caderet in ignis vorraginē demergebat. Erāt aūt in rota radij dentati quasi clauis ferreis acutis et longis. In hac rota frat imponitur & quibusdā clauis rotā percutiētibus mox veloti⁹ versabatur ꝙ lapis molaris in molendino vertitur. Demū inde depositus ad quoddā mare ducitur in cuius profundū mersus vidit baratrū cui⁹ os superius angustū: pars interior inestimabilis profūditatis & latitudinis appare bat. Ibi plorarū tm̄ & vlulatū audiuit: & nenninē pre tenebris densissimis videre potuit. Inde per vastitatem cuiusdā heremi spinis et tribulis exustis gradientium plantas perforantibus repleti adducitur & viso castello quodam altissimo & nigro & in eius fastigio igne piceo & putrido qualiter inde dimissus fuit penitus ignorauit. Uenit ergo ad vallem infinite longitudinis/latitudinis/& pfunditatis/flāmis feruētib⁹ terribilem/aīabus plenam De quibus nonnullos i seculo nouit quorum aliqui seculares/alij religiosi & pōtifices & abbates fuerunt. Unū pre ceteris eiulantē audiuit qui in seculo prelat⁹ magni nois & loci fuit. Et cū tremulus medi is flāmis se prouciendū timeret & velocit fugā arriperet duo tetri illum insequētes cōprehendere nitebantur: Quo velociter currēte sanguis ab ore eius & manib⁹ manare cepit. Et cū venisset ad quandā portam dealbati quidā illū per brachia et nigri p tibias ad se trahebāt. Et statim euigilans ceruical sanguine respersum inuenit & se sanguinē fluere sensit. Nec multo post in sompno corā abbate Walleno ab eisdem dealbatis adducitur. Quē vultu sereno & iocūdo accerciens ne timeret admonuit & ductorib⁹ precepit vt ad loca requiei & gaudij vidēda eū adducerēt. Sublat⁹ ergo in montē excelsum valde & i quādam regionem maximā lucis & pacis vidit mansiones multas quasdam quasi de auro purissimo/quasdā de argēto/quasdam de lapidib⁹ p̄ciosis cōstructas. Oēs incole iuuenes splendidi leticia pleni. Uidit ibi fluuiū mellifluū & delectabilē & omnia genera arborū & florū. Duct⁹ est vltra murū quendā aureum & altū in regionē lucidissimā vbi cāticū leticie audiuit quale humane aures vel lingua exprimē nequnt. Affuit ibi Wallen⁹ abbas & ait. Uidisti suplicia reorū & premia iustorū amodo noli eē incredulus sed fidelis. Declina a malo & fac bonū & propositū ordinis i ꝗ vocatus es diligenter obserua. Rota inquit & vorago & vallis que pri⁹ vidisti loca purgatorij sunt. Infra castelli ambitū puteus putrid⁹ igneus & sulphureus: aditus est inferni infidelib⁹ & criminosis impenitentib⁹ deputat⁹. Prima regio quā vidisti iustis sꝫ iperfectis assignat. Ista vero patria proxima est celo quā null⁹ ingreditur nisi perfectus & innocens & ab oī peccato penitus purgat⁹. His dictis ductoribus eius subito in celum receptis ad portā de meuros frater ille dimittit. Simplex ille frater ante visionem & impedite lingue ita eloquens et subtilis postea factus est vt de euāgelijs expositionibus & historijs rithmos rethorice & venuste componeret & audientes in admirationē cōuersos ad lachrimas prouocaret. In abstinētijs/vigilijs & virtutū exercitijs vsqꝫ ad mortem perseuerans sctām mariā afi obitum suū vidit corporeis oculis ipm̄ consolantē & diem egressionis aīe sue a corpore fratibus predixit. Apparuit aūt seruus dei Wallen⁹ cuidā frī in sompnis dicens. Suffragāte mediatrice dei & hoim sācta

maria matre dñi ꝙ precib⁹ assiduis meis oibus quos sub cura pastorali suscepi a saluatore nostro vite eterne beatitudinē impetraui. Si quis eoꝝ negligenti⁹ vixerit post ignis purgatorij emendationē ad celum migrabit. Hoc inquit signū verbis meis fidē certā tibi prestare potest: cras eni hora tertia tres fratres portā itrabūt qui eodem ordine quo intrauerunt a seculo migrabūt. Et factū est ita. Uir dei abbas Wallen⁹ tres ydropicos curauit/monachū mutū ꝙ cecū pristine saluti restituit/calculosum ꝙ intestinorū molestia vexatum sanauit/demoniacū liberauit. Elapsis aūt post obitum eius annis tresdecīꝫ corp⁹ ei⁹ cū pannis quibus fuit inuolutū incorruptū ꝙ integrū multo dormienti similius ꝙ̄ mortuo inuenitur.

De sancto Walstano confessore.

Sanctus walstan⁹ deo accept⁹ australi in parte maioris britānie in villa de batwburg oriundus ex stirpe regia patre scilicet Benedicto/matre vero Blida nomine preclarā duxit originem: hic a primeuo etatis sue tempore cultor diuie voluntatis in omnibus iuxta mentis sue veram intentionem extitit. Maioribus etiam et minoribus tanꝙ̄ gratia humilitatis preditum omi fastu superbie remoto sub columbina simplicitate humilem ꝙ fauorabilem toto mentis conamine seipꝫ secundum omnem honestatem exhibuit. Sanctus vero Walstan⁹ etatis sue duodecimum attingens annū diuina inspiratione et euangelica doctrina in qua dicitur. Qui nō renunciat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus spiritualiter imbutus accepta licentia generali a suis parentibus contra eorundem voluntatem omni iuri regalis successionis inposterum sibi qualitercunqꝫ competituro renunciauit. Et vt liberius orationi alijsqꝫ contemplatiuis actibus siue pōpa seculari integraliter vacaret locū proprie originis dereliquit: et partes aquilonares citius quo potuit petere non tardauit: Sanctus vero walstanus pro christi nomine seruituti et quasi obedie̅tie districtionis cuidam incole in villa de Tauerham sibi in omnibus deseruiendum humiliter se obligauit. Tanta igitur fuit diuine virtutis gratia inspiratus: vt non tantum victualia sue sustentationi exhibita pauperibus errogaret: verū etiam vestimenta sua ꝙ sotulares proprios nudis pedibus seipsum exponendo diuersis angustijs egentibus et debilibus personis distribueret. Contigit autem cum quodā die pauper quidam a sancto walstano elemosinā peteret ipo nimia pietate commoto predicto pauperi sua calciamenta exhibuit. Cum ista tamen adiecta conditione cuiquam illam reuelaret donationem. Sꝫ quia regulariter dictū est ꝙ nulla peior pestis ꝙ̄ familiaris iniquus: contigit cum vxor malefica ꝙ nimis perniciosa hominis illius cui sanctus Walstan⁹ deseruiuit: seriem huius donationis intellexisset quesito astute quodam colore magne necessitatis predictum Walstanum sanctissimum hunc confessorem sine mora ad spinas ac tribulos onerandos in quadaꝫ carecta ad siluam nudis pedibus destinaret. Sed cum omnipotēs deus suos omni in periculo defendat: predictum sctm̄ Walstanum miraculose visitauit: vt super acutissimos spinaruꝫ stimulos ac tribulorum nudis suorum pedum plantis tanꝙ̄ super roseos flores omni suauissimi odoris fragrantia redolentes sine aliqua punctionis lesione audacter staret ꝙ insideret: eos in predicta carecta decenti modo domino adiuuante (vt mulier illa obprobriosa ꝑcepit) coadunauit. Qð qðē

miraculum cũ mulier predicta vidisset re atum sue iniq̃tatis cognoscens ad pedes sancti Walstani deuote ꝓuoluta fusis la chrimis veniam postulauit. Quã vir dei benigne erexit ⁊ oẽm iniuriam sibi illatã condonauit. Uidens igitur magister scti walstani signa ⁊ miracula que per ipsum fiebant deo permittẽte ardent̃ eũ dilexit ⁊ ipm heredem suũ cũ naturalem vel legittimũ ꝓprium sibi successurũ nõ haberet publice facturum protestabat̃. Quaꝫ quidem promissionem sctũs walstan⁹ toto conamine negauit: vnde nihil aliud ꝓ labore suo petijt nisi futurũ fetũ cuiusdã vacce ⁊ hoc pro mercede sua sibi sufficere asseruit. Cui petitioni magr̃ suus illico consensum prebuit. Instante vero tẽpore oportuno predicta vacca duos vitulos masculos fetauit quos sctũs walstanus diligenter ꝓ posse suo custodiuit ⁊ pauit Non propter humanã cupiditatem ſꝫ vt voluntas dei eos adimpleretur prout per angelum dei sibi diuinitus a deo erat prenunciatum videlicet ꝙ per eos miraculo se duceretur ad locum vbi nunc corp⁹ suum iacet humatum. Cum vero sanctus walstanus quadam die videlicet feria sexta in quodam prato cum socio suo falcaret angelus dei apparuit ei dicens. walstane frater hodie in tertium diem paradisum introibis ⁊ statim ab oculis suis euanuit. De qua predestinatione diuinitus sibi facta gratias deo reddidit ⁊ sine vlteriore dilatione confessionem ⁊ sacramenta preciosi corporis ⁊ sanguinis dñi nostri ihesu xp̃i ⁊ extreme vnctionis cũ magna cordis contritione a suo sacerdote honorifice petijt ⁊ deuotissime suscepit. Proximo die sabbati cum hora nona diei illius instaret sanctus walstanus falcem suam a se proiecit: et operari ab illa hora vsq̃ mane secunde ferie subsequentis nullatenus licere asseruit: quia sonum cãpanarum celicarũ ⁊ sonitum ineffabilem buccinarum hanc instanti hora de supernis sedibus audiuit emanantem et consortio suo ait. Si hoc credere volueris et ad me accesseris et pedem tuum super pedẽ meum deuote posueris mecum videbis coelum apertum: et angelos dei campanas pulsantes ad gloriam sancte ⁊ indiuidue trinitatis ⁊ laudem. Instãti tempore sancti walstani decessus: videlicet proxima secunda feria sequenti iuxta modum operari in prato predicto cũ consorcio suo processit et ibidem conuocato magistro suo: ⁊ quibusdam alijs honestis personis vltimam fecit voluntatem ⁊ animam omnipotenti deo beate marie virgini omibusq̃ sanctis commendauit. Addidit insuper ꝙ corpus suum in quadã carecta sua decenter poneretur ⁊ cunctis in eadẽ firmiter duobus suis bobus et nemine ducente: sed vbi deus ordinauerit per dictos boues veheretur ⁊ statim prostrauit se et orauit deum dicens. O spes et salus credentium. O decus et quies laborantium: ihesu bone fac hanc cum seruo tuo miam vt quicunq̃ operarius infirmitatem seu aliud impedimentum in corpore suo habuerit: vel ꝙ necessitate compulsus pro brutis animalibus me cum bona voluntate nomine sancto tuo reuerenter visitare voluerit optato non carere ⁊ bruta animalia rogo te domine pristinam sanitatẽ recipiant. Qui cum loqui cessasset vox de coelo sonuit. O sancte walstane concessũ est tibi quod petisti. Ueni de labore ad requiem: veni de miseria ad salutẽ. Et statim in predicto prato spiritũ reddidit omnipotenti deo. Illi quidem qui cum sancto walstano personaliter fuerunt quando superna petijt et presentem mundum reliquit: In hoc testes veracissimi extiterant ꝙ quasi columba niue candidior ab ore eius sancto exiliens coeli culmen ascendit et in superioribus clara nube euanuit. Collato ergo sacro corpore walstani

per honestas personas ibi existētes i carrecta sua pro vt ordinatum pri⁹ fuerat boues iter suū versus siluā de Costesheya recte direxerūt. In quo itinere istud miraculosum contigit ꝙ cū boues cū sacro corpore predicto aquā ingressi fuerūt pro fundissimā in dicta silua existentē deus pro amore & honore scti walstani istud miraculum ostendit ꝙ rote dicte carecte super aque superficiem labilem & naturaliter liquidam tanꝙ super terrā vel aliam materiam consolidatam & firmā sine aliqua emersione processerunt. Quarū rotarum vestigia vsqꝫ in hunc diem in aque predicte superficie apparere dicunt. Contigit etiam aliud miraculum: ꝙ cuꝫ quodam montis excelsi cacumine in dicta silua existenti boues cū sacro corpore sancti Walstani paululum persisterent vena fōtis contra naturā loci illius in signū gratie ob amorem sancti Walstani vsqꝫ i hūc diem per diuinam apparuit clementiam vbi ante illa tempora nunꝙ aqua inuenta fuit. Declinantes aūt boues ab illo loco cum illo precioso corpore versus villaꝫ de banburg. cū fere ad locum vbi nūc corpus iacet humatū prouenissent aliam stationem in quodā loco fecerūt. In quo vsqꝫ in diem hodiernum fontem alium mire virtutis ꝯtra febres & mltas alias ifirmitates ob amorem lancti Walstani diuina pietas constituit positū est corp⁹ hui⁹ sancti viri walstani i ecclia de bawburg. in cuius nomine est dedicata ꝓ cui⁹ amore deus diuersa operatur miracula. Naꝫ ibidem paralitici curantur/ceci vidēt/surdi audiunt/muti loquuntur/ claudi ambulant/euadunt febricitantes / arrepti a demonio liberantur/oculis etiam genitalib⁹ mēbris priuati meritis sancti huius walstani noua mēbra recipere meruerūt. Unde non tantum catholici a diuersis lā guoribus per hunc sanctū liberantur verum etiam bruta animalia a quocūqꝫ lā guore grauata fuerint pristine reddūtur sanitati. Cōmendem⁹ ergo dilectissimi diem huius sancti walstani solēnem qui vt perpetue caperet trāsitoria reliquit vt caste viueret carnē suam p ieiuniū frequēs macerauit. Pauperib⁹ victualia sua erogauit. Et vt in gradu humilitatis continua virtute persisteret spreta regali suorū parentum successione seruitio simplitium personaꝝ ruralium se obligauit. O scte walstane merito in dei ecclia laudādus es. Tu cōpar dici potes aplis per tēporaliū rerū abdicationē similis martiribus per penitentialem carnis mortificationem/soci⁹ ꝯfessorū propter elemosinarum largitionem & precū sctārū effusionē Migrauit ergo ad dn̄m egregi⁹ iste sctūs walstanus. Anno ab incarnatione domini millesimo sextodecio tertio kal. Junij Suspirātes post eū fr̄es charissimi sequamur eius vestigia per semitas veritatis & iusticie necnon ꝑfecte humilitatis vt peruenire valeam⁹ cum eo ad regnū lucis & glorie in quo regnat de⁹ per infinita secułorum secula. Amen.

¶ De sancta Wenefreda Virgine & mar.

Eunous noīe quidā sctūs admodū insignis virtutib⁹ clarus in occidua maioris britānie regione enituit/ vir quidē summus & in omni sanctitate precipuus paternū contempnēs soliuꝫ et pauper effugiens & monachus factus in breui perfectum virum egit. Cū in diuersis deniqꝫ locis ecclesias fabricasset fr̄esqꝫ in illis deo seruituros constituisset ipse diuino admonit⁹ oraculo alias discessit prouisam sibi a deo quesiturus mansionem Peruenit tandem ad predium cuiusdam magni & potētissimi viri noīe theuith cui & dixit. Oro quatinus de possessione a progenitoribus tuis iure hereditario tibi deriuata partem deo et mihi concedas: vt

fabricata ibidem eccl'ia: in illa deo seruire & pro tua salute deinceps omi die valeam postulare. Qui libenter annuit & vnicā filiam moribus instruendā noīe Wenefredam cōmisit. Si quādo aūt vir sctūs populo precepta monitaq; salutis predicando ostenderet prefatam virginē ad pedes statuens/ oīa solerter aduertere & patulo corde suscipere monuit que ab illo dicebantur. Uirgo vero inspirante dei clementia in melius quotidie crescens & in sapientia proficiens omnē virū penitus abdicare disponebat: hoc tñ parentib9 innotescere formidabat. Et veniens ad virū dei audacter coram illo prorūpens secreti sui cōscium eū fecit. Semina inquit verbi diuini a tuo mihi profusa ore ad quātū in me excreuerit prouentū manifestū tibi fieri volo. Oēm seculi luxum amodo abdicare delegi & virginitatem meā ad honorē dei integram & incontaminatam conseruare disposui & hoc o pater sctissime tua suffragatione ab vtroq; parente mihi impetrari deposco. Hec audiens sctūs pietate motus dixit se parentes eius conuēturum sollicite atq; hoc qđ petebat ꝑ posse suo acturū. Proinde cū a viro dei filie desiderium pater cognouisset & mater suffusa lachrimis deū benedixerunt & benigne concesserunt. Puella vero pedibus beati viri interdū votiua sedebat: sitibūdo hauriens pectore: que de gloria sponsi sui ab ipsius ore defluebant: nihil in se terrenū admittebat/ frequenter noctibus in ecclesia excubabat: interdum etiam importunam se sctō ingerēs solicitabat eū sermonem facere atq; de sponsi sui morib9 & vita tractare toto desiderio iardescēs. Tūc aliquantulū gaudii habebat cū de amici sui excellentia decore & potentia loqui audiebat atq; huiusmodi eius refectio oēm terrenarū rerū iocunditatē excellebatur & in illi9 corde spūalis iocunditatis indeficiens delectamētū retinebat. Et licet etate tenera esset perfecta tñ moribus & corde cana erat: animū totius cupiditatis cōtemptatorem habens. Contigit aūt quadam die dñica pergentib9 ad ecclesiā parentibus eius illam necessario domi solā remanere. Et ecce iuuenis quidā noīe cradocus alani regis filius domū intrās virginem solam iuxta focum sedentem inuenit. Que cognito regis filio concita surrexit quid sibi placeret humilit inuestigās: Et ille. Regis me inquit filium esse nō ignoras diuitiis & honorib9 multis refertū te etiam affluenter locupletaturū si mee petitioni assentire volueris volūtati mee assensum prebens. Illa aūt sentiens cū de concubitu sermonem inseruisse paululum demissa vultu ruboreq; suffusa: simulauit primo quidē grauiter se ferre ꝙ eā incomptā & inornatam inuenisset dicens Cū tu genere regio ortus & annuēte dño rex futurus existas: felicitate seculari me opulenter replendam esse non dubito tuo matrimonio copulatam. Uerumptamen paulisper patere aduētū patris mei expectans: et ego interim thalamum intrabo ad te cito reditura. Hec profecto dicēs: ad horam ab eo solum auelli querebat. Uidebat enim hominem miserrimum infelici libidine accensum: illius amore letaliter torqueri & velut amentem fieri. Concessit tandem iuuenis vt cameram ingrederetur sperans illam cum decentiori ornatu atq; acceptabilius compositam sine dilatione ad se redituram. Tunc illa thalamū ingressa ex altera parte per ostium camere exiens versus ecclesiam prepeti cursu iter arripuit. Quo iuuenis comperto furibundus statim effectus vehemētiq; iracundia repletus: extracto gladio velociter eam insequitur & toruo vultu eam intuens ait. Olim te amaui et meis amplexibus te coniungere desideraui: nunc ad te venientem refugis et te petentem contempnis: Jam quidē pro certo scias quia

aut mihi in presenti ultronea cōmiscebe-ris aut sine mora glodio meo caput tuū amputabo. Tunc illa ad iuvenē conversa imperterrita rñdit. Regis eterni & omni-um hoīm iudicis filio ī matrimonio copu-lata nullū alium excipere possum. Et ne te diutius protraham nullū preter illum dū vixero admissura sum. Ideoqꝫ exime gladiū exerce vires qualibet feritate acci-ctus ut placet utere. Certusqꝫ esto: qꝛ nec terrores tui nec blanditie nec ꝑmissiões sive munera ab illius dilectionis dulcedi-ne me divellere poterunt cuius amplexi-bus astricta sum et devotioni copulata. Incestus autē iuvenis se contēpni vidēs sueqꝫ libininis impatiens virginēqꝫ flecti non posse nec se quietē dū illa viveret ha-bere considerans gladio caput eiꝰ ampu-tavit. Statim ut caput virginis ad terrā corruit: in eodem loco fons lucidissimus mire magnitudinis erumpens emanare cepit qui usqꝫ hodie fluere nō desistit: mul-tis infirmis virginis sctē meritis sanita-tem prestans. In descensu enī montis ca-put virginis abscisum facile ruendo in ec-clesiam relapsuꝫ est. Truncū vero corpꝰ quo prius ceciderat locū obtinebat. Int pedes enī divinis misteriis intendentiuꝫ caput corruens admiratiōe maxima uni-versos cōmovit. Oibus itaqꝫ nimio ter-rore perculsis & dirū nephas graviť adeo ulciscendū asserentibus: sceleris qꝫ aucto-rem detestantibꝰ parentes puelle tristi-cia & anxietate soluti flebilem vocē emittē-tes clamosis planctibꝰ dolorē suum prodi-derunt. Perēptor enī virginis adhuc iu-xta exanime corpus timidus foris astans gladium suum cruore virginis madiduꝫ per herbam detergebat. Nam qꝛ filiꝰ re-gis erat impune flagitium se perpetrasse arbitrās in admissione tanti facinoris ni-hil se deum vereri testatus est. Vir autē dei beunous eius superbiam & obstinati-am graviter ferens accessit ad eū in ma-nibus caput virginis baiulans & in faciē iuvenis respiciens ait. O scelestē inqt qui iuvenilis decoris indolem & regie dignita-tis progeniē homicidali maculasti crimi-ne: cur te tantū admisisse scelus non peni-tet: pacē conturbasti & ecclīam tuo sacri-legio fedasti deumqꝫ irritasti: nec doles. Nūc aūt qm̄ ecclesie non pepcisti nec dici dñice reverentiam exhibuisti: deū meum deprecor quatinus que tu indigne cōmisi-sti in presenti digna recompensatione re-cipias. Hiis dictis iuvenis illico ad terrā corruens expiravit. Mirumqꝫ dictu ī cō-spectu oīm astantiū corpꝰ defūcti liquefa-ctum disparuit: multis asserentibꝰ illud a terra absorptum fuisse & cū spū suo ī ba-ratrum demersisse. Vir aūt dei caput vir-ginis quod inter manꝰ assumpserat sepi-us deosculans turbatꝰ spiritu flere com-pellitur. Post hec vero illud corpori cōpo-nens palliumqꝫ suum super illū sternēs in naribus illius insufflavit: & accedens ad altare missam celebravit. Qua peracta ad corpus virginis rediens sermonē lucu-lentum populo fecit: dicens inter cetera be-atam virginem votū deo fecisse sed mor-te interceptam congruū tempus exsolvē-di non habuisse: & ideo debere devotiꝰ hu-mi procūbentes pro resurrectione illiꝰ do-mini interpellare. Et factū est ita. Postq̄ igitur diu oratū est vir beatus a tra sur-gens manus ad celum tendit dicēs. Dñe ihesu xp̄i pro cuius amore hec virgo terre-na respuit & celestia concupivit nos te de-votis invocātes animis misericors exau-di: & viscera pietatis tue super nos effun-de: votorꝫ nostrorū effectorem in presenti te esse concedens. Et q̄q̄ virginē hāc pro tuo noīe passam non ignoremꝰ in celestis gaudii sinibꝰ repositam: nr̄o ulterius nō indigere contubernio: tu tñ clemētissime pater filiis tuis te humiliter deprecanti-bus te benignū & exaudibilem prestans supplicationibꝰ eorꝫ assensum pbe. Preci

pe itaq3 vt puelle hui⁹ anima corpori suo inducta regimẽ te & dñationẽ tã aïarũ q̃ corporũ habere demonstret quatinus gratia tue mĩe rediuiua nomẽ tuũ magnificet & post longa vite spacia multiplicato bone conuersationis feruore ad te redeat sponsum suũ vnicũ videlicet dei patris filium: cũ quo & cũ sctõ spiritu viuis & gloriaris deus per infinita seculorum secula Cumq3 omnes respondissent amen puella quasi a sompno surrexit tergensq3 faciem suam atq3 a puluere emundans & sudore astantes admiratiõe & gaudio repleuit. Porro vbi caput cõpactum atq3 resolidatum fuerat: albedo quedam tenuissima in modũ fili collum ambiebat & locum sectionis obducebat & q̃diu vixit semper sic permansit. Inde ferunt viri prouincie illius eam Wenefridã vocatã: cũ antea vt ipsi asserant breuna nõiata sit. Quod eni ipsi britones in sua lingua Wen dicunt. latine candidũ sonat. Sicq3 occasione albedinis collum circũdantis ex re nomẽ habere dicta est: adiecta particula q̃ est Wẽ: atq3 euphonie causa pristini nõis duab⁹ lr̃is transmutatis compositũ obtinere vocabulum qd̃ Wenefreda dr̃. Fertur eni q̃ postq̃ de hoc mũdo migrauit nulli penitus manifeste apparuerit qui illud candidũ signũ non viderit. Locus vero vbi sanguis illius effusus est non longe a monasterio nõie basingwerk in nowallia primitus siccauallis dicebatur: sed post ei⁹ mortem vsq3 in hodiernum diem fos Wenefrede appellat̃. Lapides quoq3 tã in fõtis scaturigine q̃ in riuo illius seu in amborũ margine sanguine eius conspersi: vsq3 hodie pristinã conspersiõẽ retinent Nam sunt quasi cõgelato cruore perfusi nec situ tẽporis nec assidua preterfluẽtis aque alluuione detersi Muscida vero que eisdem lapidibus adheret: quasi thus redolet. Prouincie illius viri qui deũ nõdũ cognouerant: virginis resuscitationẽ fontis emanationem & petrar̃ conspersionẽ videntes ad pedes beati beunoi prouoluti baptisma susceperunt. Uirgo aũt deo deuota viri sancti pedibus adherens sermonibus illius deuotione sedula intendebat: & ab ipõ tandẽ sacrum velamen humilis ancilla xp̃i suscepit. Uir dei beunous arrepta manu virginis dextera illam ad fontem duxit et super lapidem vnum qui lapis sancti beunoi dr̃ statuens dixit. Uides inquit adhuc hic vestigia passiõis tue: ecce lapides isti tuo sanguine cõspersi te pro deo passam demonstrantes: sanguinisq3 tui conspersionẽ in lapidibus a deo preseruatã. Nũc igitur filia mea dulcissima a deo hec erogata cognosce que & laudis tue titulum celebrabũt & in posterorũ mentibus deuotionis tue amorẽ cumulabũt. Primũ quidẽ est q̃ lapides isti cruore tuo aspersi nulla poterunt ablutione per secula detergi nec assiduo isti⁹ aq̃ impetu ablui sed ad tue passionis ostẽsionem semper cruẽtati permanebunt. Secundũ est q̃ q̃cũq3 aliqua infortunia passus te requisierit & a sua oppressione & inualitudine se liberari petierit: prima / secunda / aut tertia certe vice qd̃ postulauerit se impetrasse gaudebit. Sin autẽ certissime sciat se p̃sentis vite luce ĩ proximo cariturũ atq3 per te aliquid sibi maius in futuro consequuturũ. Tertiũ est cũ a te discessero super littus maris locũ ad manendũ largiri mihi dignabitur de⁹ tuis muneribus meo ĩ anno inuisendũ precepit altissimus. Ad presentẽ fontẽ cũ munere tuo festinabis: & quicq̃d illud fuerit deo prius commissum in fonte confidenẽ depones. Uidebis statim depositum tuũ a fonte per riuũ deduci & impetu decurrẽtes aque vsq3 ad mare traijci: marisq3 elemento dei voluntati obtemperante atq3 ministerium prebente quod tu in fonte deposueris ad mei hospitioli ianuam trãsferetur. Hijs dictis ad ecclesiam eã redu

cens ait. Ego nūc hinc abeo deo alias pro modulo meo famulaturus: tuiqꝫ deuotionem dū vixero cū dulci memoria habiturus. Et hec dicens assumpto solummō baculo suo abire cepit oēm domus sue supellectilem et quicqd per fidelium man⁹ de⁹ sibi donauerat totū btē virgini eiusqꝫ cōsortibus derelinquens. Beata aūt Wenefreda nobiliū filias secum congregās docebat eas castitatem amare: atqꝫ spretis omnib⁹ mundi blanditijs illecebris leui iugo xpi colla submittere et per regularis propositi normā se dei seruitio mancipare. Singulis itaqꝫ annis kal. Maij aliqđ munus magistro suo transmittebat et pāniculus quo casula siue quid tale inuoluebatur nullam lesionē ab aqua patiebat: vel minimā aque infusionem sentiebat: sed omnino siccus permanēs impetu decurrentis aque per riuū est deductus atqꝫ per mare transuectus. Et licet qnquaginta miliaria illos separabant: vni⁹ cuꝫ noctis spacio per marinos fluctus ad' viri dei ianuam inuentum est. Ex hoc autē beato viro additum est cognomē memoriale vsqꝫ in hodiernū diē. Nā beuno⁹ casulsck. id est beunous casula sicca vocat: eo q per aquas ab aquis illesa ad eū sicca casula deferretur. Defuncto tādem beato beunoo sctā Wenefreda admonitiōe diuina sctm̄ virū noīe deiferum adijt. Erat quippe vir ille magnus corā dn̄o de quo refertur q fontem de terra erumpere fecerit: multis infirmis sanitatē conferentē Cū aūt sancta wenefreda ad sctm̄ deiferū veniret: sancto in orōne nocte illa persistēti vox de celis insonuit dicēs. Dic charissime filie mee Wenefrede quatin⁹ ad viruꝫ noīe saturnum pergēs quid actura sit audiat et in quo loco om̄i vite sue tpe sit mānsura discat. Ad quem cum virga sctā venisset ait. Est locus quidā Witheriac⁹ appellatus ab omni populo i maxima reuerentia habitus hunc locū te inuisere precepit deus atqꝫ dū vixeris inhabitare: tuisqꝫ exemplis aliorū aīos informare. Ibi est eni multarū virtutum abbas noīe elerius quem iugis gemitus et orō perseuerans ita ab om̄ibus secularib⁹ curis liberum reddiderunt vt iam nil terrenū sapiat/nihil mundane dilectiōis affectet tot⁹ celestibus intentus. Quo cū virgo sancta pergeret abbas elerius per spiritum sanctum eius aduentum prenoscēs: in occursum illius proficiscitur eamqꝫ honorifice suscipiens ad virginum cōuentū introduxit et virginū curam atqꝫ custodiā ei commisit. Quicūqꝫ eger ad illam veniens sospitate recepta icolumis redibat: et tristis omnis leticiam mentis et consolationē reportabat. Nocte tādem quadā orationibus vacanti ihs xps apparens diem obitus sui in proximo instare innotuit. Unde quarto nonas nouēbris plena virtutibus et operibus bonis spm̄ deo reddidit: sepultaqꝫ est iuxta sctm̄ chebeū et senanū. Per illam eni omnipotens de⁹ multa miracula operari dignatus est: inter que filiā fabri cuiusdaꝫ a natiuitate cecam illuminauit. Latrones quidam in territorio sctē Wenefrede baccā rapientes diuerterūt p viam durā et saxosam: in qua nec ipsorū nec animalis vestigia cognosci posse putabant. Confestim tn̄ pedes suos vsqꝫ ad genua humo bacca infigebat et tam in saxis q̄ in dura et arida via vestigia patenter apparebāt. Quocūqꝫ eni latrones procedentes incedebant semper impressiōes pedū aīalis clari videri poterant. Sicqꝫ tandē relicta in nemore vacca latrones velociter fugientes se occultabant. Cū pueri tenelli aliquo sui corporis incomodo laborantes egrotare ceperint, proiectos in ipius fontis scaturigine et pernicitate fluminis reiectos: matres eorū hilares et sospitati restitutos repente eos suscipere consueuerunt. In descensu eiusdem riui optimū molendinū construitur quod nunq̄

ymbrium sine niuis habundantia profluente aut aliqua vrētis gelu siue estiue siccitatis molestia perstringēte molere desistit. Quod semel latrones ingressi ferramenta oīa seu instrumenta secū auferebant. Et cū illa suo molendino detulissēt: nec rota circuiē nec officialib⁹ illis aliqs profectus donec reportata fuerant potat euenire. Post multorū annorū curricula anno scz grē millesimo centesimo tricesimo octauo ossa sctē Wenefrede virginis apud salopiā ad monasteriū monachorū cum magno honore translata sunt.

De sancta Wereburga virgine.

Sponsa xpi decentissima virgo Werburga regis filia i cestria ciuitate requiescit meritorum signis gloriosa. Clara est in tota anglia & pura sanctitate et regia dignitate & virtutum attestatione. A primis eni anglorū regib⁹ per prothodoctorē augustinū conuersis originē traxit. Ethelbert⁹ eni rex cancie ex berta regina filia regis francorū edbaldū cū ethelburga filia procreauit. Ethelburga vero regina post regis northāhūbrorū edwini interfectionē ad fratrē edbaldū reuersa i villa liminga monasteriū edificauit: in q̄ cū sancta edburga requiescit. Edbaldus quoqz ex alterius regis francorū filia emma ermenredū atqz ercōbertum pncipes sctāmqz virginē eanswidam q̄ apud folkstan deposita veneratur propagauit. Ermenredo autem ex inclita cōiuge oslaua nati sunt ethelred⁹ & ethelbrict⁹ quos innocenter iugulatos splendida lucis colūpna de celo prodidit martires xpi. Fratri vero ermēredi ercōberto regi anne regis filia sexburga sancte etheldrede soror coniuncta peperit egbrightum & lotarium reges atqz ermenildā & erkengodā reginas Ermenilda wlfero regi merciorum pēde regis filio tradita sanctā virginē werburgam generauit. Beatissima vero matertera eius erkengoda sacre religiōis amore peregrinata trans mare reqescit: vbi se a dño susceptam tanq̄ aduenā suā multis virtutibus ostendit Hec itaqz virgo werburga a te ro eui flore cepit speciosa facie cū speciosa mente ad illum qui speciosus est forma pre filijs hominum conscendere amoreqz virginitatis ad xpm conualuit: terrenas concupiscentias abhorruit procos et amatores repulit. Aurū/gēme/vestes auro texte & quicquid fert pompatica mūdi iactātia onerosa sibi magis erāt q̄ gloriosa. Demū ad eliense monasteriū cōmigrās sub matertera sua etheldreda sacre religionis habitum sumpsit: fastū mundi calcando humilem se xpo ancillā exhibens oēs monasterij sorores humilitate superabat oībusqz se inferiorem exhibebat erga oīm necessitates/charitatis viscera impendebat. Mortuo tandem p̄re eius rege wlfero successit ethelredus frater ei⁹ qui oīm monasteriorū sanctimonialium totius regni sui ei tradidit principatum. Sctā itaqz werburga erga subiectos ita erat magistra vt poti⁹ ministra videretur. Oēs attentius exemplo erudiebat q̄ imperio. Abstinentiam pro delitijs/vigilias pro somnijs/labores p voluptate/lectiones et orationes sacras pro epulis habebat. Corpore in terris: aīo conuersabatur in celis Cū aūt virgo sancta in wedune mansione qđ est iuxta hamptoniam moraretur: agros eius infinita aucarū siluestrium depopulabatur multitudo. Quod cū quidā ei nūciaret precipit vt illuc pergeret & omnes adducēs in custodiam recluderet. Quod cū faceret nulla de tanto cetu pennā ad volandū leuauit sed quasi implumes vł alis excisis pedestri incessu submissis collis velut p cōfusione reatus sui trepide ad locum virginis abducte per totam noctem recludun=

tur captiue. Mane aūt facto eleuatis vo-
cibus concrepantes quasi veniam ⁊ emi
grandi licentiā a virgine deposcebāt. At
illa erga omnē creaturā benignissima ab
solutas illas dimitti iubet interminās ne
vltra in illum locum regredi presumant.
Et cū vnā ex illis quidam ministrorū fur
to auferens occultasset oēs eleuatis pen-
nis in aera se sustulerunt: ⁊ circūspicien-
do quasi sese requirētes dāpnū cōtuber-
nij sui vna absente perpendūt. Et ecce cō-
festim omnis illarū exercit⁹ supra domū
virginis congregatus ingēti strepitu in-
iuriam suam cōqueritur. Audiens autē
virgo sancta clamores illarū ⁊ querimoni
am ac causam intelligens perscrutatum
protin⁹ furtū reus ipse publicat receptam
q̄ volucrem sodalibus associat ⁊ simul om
nes abire pia virgo mandat. Nec mora:
omnis illa concio ita auolare cepit vt nul
la huius generis auicula in ipsa terra vl
tra reperta sit. Erat aūt illi armentari⁹
pie conuersationis vir alnothus noīe quē
cum villic⁹ cruentissimo laniaret verbe-
re ⁊ ille omnia patienter toleraret: virgo
scā ad pedes eius procidens cū prece si-
mul ⁊ increpatione vt innocēti parceret
exclamauit. Quā cū ille pre furore ⁊ super
bia non exaudiret dura continuo ceruix
⁊ facies torua superna indignatione i ter
ga illi reflectitur. Sicq̄ ad pedes virgi-
nis prouolutus veniā cū lachrimis dep-
catur ⁊ interueniente scā virgine in pri-
stinū statū reparatur. Armentarius tan-
dem ille in silua quadam anachoriticā du
cens vitam a latronibus martirizat. Sā
cta itaq̄ werburga obitū suū prenoscēs
suis oībus precepit vt vbicūq̄ ex hac luce
migraret apud hamburgense cenobium
corp⁹ eius transferrent ⁊ incūctant sepeli
rēt. Et cū tertio nonas februarij migras-
set ad dnm corp⁹ eius ad ecclesiam de tri
kingham defertur obseratis ⁊ diligentis-
sime ianuis custoditur. Et dū nocte ipsa
attenti⁹ vigilarent subito sopor grauissi-
mus oēs inuasit: ⁊ superueniente copio-
sa hamburgētiū plebe oīa ostia monaste-
rij cadentib⁹ in terrā seris ⁊ vectibus re-
serantur. Corpus secum auferentes nul-
lo resistente cū leticia deducunt ⁊ hono-
rifice sepulture tradūt: Ibi ei sanitas egro
tis/lumen cecis/audit⁹ surdis sermo mu
tis restituitur: leprosi mundant/ ⁊ diuer-
sis languoribus oppressi percepta salute
gratulantur. Post nouē siquidē annos
cū de terra corpus eius eleuaretur incor-
ruptum repertū est ⁊ illibatum/vestes ni
tide ⁊ sane omnino apparuere ⁊ facies can
dida ⁊ gene rosee vise sunt. Sicq̄ dura-
uit corp⁹ eius incorruptum vsq̄ ad tem-
pora danorū qn̄ iusto dei iuditio gens an-
glorū tradita est petis suis exigentib⁹ gla
dijs paganorū punienda. Tūc eni in cine
rem caro eius resoluitur ne impijs mani
bus eam hostes contingerent miraculorū
dei increduli ⁊ beneficiorū ingrati. Trās-
lataq̄ tūc sunt ossa eius apud cestriā vbi
vsq̄ in hodiernū diē requiescūt meritisq̄
ei⁹ crebra miracula fiūt.

Narratio.

Nō multū ante hec tpa scūs maurelius
andegauensis eps cum missam celebra-
ret quedā mulier cū moriente puero veni
ens filio suo manuū suar impositiōe spi
ritum scm̄ dari anteq̄ obiret postulauit.
Sed epo in missa paululū morante infās
mortuus est. Eps aūt oēm culpā sibi ipu
tans ciues patriamq̄ relinquens reliq-
rum ecclesie claues ignoranter secū detu
lit ⁊ veniens ad mare trāsit⁹ sui diē in la-
pide exarauit. Ascensa naui instigāte hu-
mani generis inimico claues reliquiarū
repente de manibus eius elapse in mare
submerse sunt. Tūc eps cū lachrimis ex-
clamare cepit. Nisi has claues videre me
ruero patriam ⁊ vrbem nūq̄ repetā quā
effugio. Transito mari mutatoq̄ habitu
vni regionis principum in ministerio hor
tolani seruiuit ⁊ tantam copiam olerum

dñs illi dabat vt omnibus indigentibus
sine defectu sufficerent. Ciues interi an-
degauenses crebris visionibus admonē-
tur vt pastor circũquaq; requisitus eccle
sie sue redderetur: alioqn vrbem celerius
fore subuertendã cognoscerēt. Missis er-
go per septennium nuncijs tandē in litto
re maris britannici scriptũ in lapide vide
runt. Hic trãsijt maurelius andegauēsis
eps. Leti ergo intrantes nauē ⁊ mare sul
cantes piscem immanē in nauē prosilien
tē cernunt: exenterant ⁊ claues quas eps
in mari amiserat reperiunt. Trãsito ma-
ri ad domũ principis cũ quo maureli9 ha
bitabat peruenisit. Quorꝫ lachrimis ⁊ cla
uium ostensione ad ecclesiam suã desolatã
reditum maturare humiliter rogat9 au-
diuit in somnpnis angelũ dicentē sibi. Ec-
ce meritis tuis oues tibi cõmissas serua-
uit dñs pro quibus rogasti: insuper ⁊ pu-
erũ quē diu plorasti reddet tibi. Regresso
itaq; ad vrbē suã epo aperto pueri sepul-
chro ⁊ oratione completa vtriq; cõsurgũt
maurelius de orone ⁊ puer a morte. Quo
confirmato ex euentu eũ renatũ vocauit
instruxit qui in episcopatu virtutibus ⁊
miraculis florens ei succedere meruit.

De sancto Wilfrido Epo ⁊ confessore.

REgnante aũt in cãcia rege ed
baldo ⁊ in northãhumbria re-
ge oswaldo de inclita gentis
anglorũ prosapia: anno domi
ni sexcētesimo tricesimo quar
to nat9 est wilfridus e vestigio sctũs cele-
sti prodigio designatus. Cũ enim intem-
peste noctis silentio puer beatus pdiret
ab aluo columpna ignis super domuz in
qua nascebatur celitus emissa oēs noctis
tenebras radio sue lucis abstersit. Tunc
vicini prorũpentes ad ignē cito currũt: ⁊
flammã radios emittentem inueniunt s;
domũ nil lesionis pati mirantes aspiciũt

Cum ei esset puer bone indolis atq; eta-
tem morib9 transcendēs nil puerilis leui
tatis / nil insolentie in suis morib9 admit
tere voluit: sed ita modeste in omnibus se
gerebat vt etiam a maiorib9 amaret̄ ⁊ ve
neraretur. Nõ garrulitati / nõ detractio-
ni aut contentiõi: sed hijs q̄ dei sunt sum-
mo studio adherebat. Ubi vero quartũde
cimũ etatis attigit annũ ad reginã venit
elfledã: cui intentionis propositũ innotu-
it vt relicto seculo dei se mãciparet obse-
quio. Quē ad insulam lindisfarnēsem mi
sit ⁊ monachorũ collegio sociari fecit. In
quo monasterio cũ aliquot annis xpo ser-
uiret: proposuit aio romã ire. Quē regis
predicta misit ad regem cãcie ercõbertũ
filium auũculi sui postulãs vt eũ honori-
fice romam trãsmitteret. Cũ quo aliquã-
tisper demoratus iubente rege cũ benedi
cto cognomento biscob iter versus romã
arripuit. Qui cũ lugdunũ peruenissent a
dalfino eiusdem ciuitatis epo honorifice
suscepti sunt: wilfrido aũt a pontifice re-
tento benedictus romã vsq; profectus est
Delectabatur eni antistes prudētia iuue
nis gratia venusti vult9 ac maturitate in
tentionis: Unde queq; necessaria ipi ac so
cijs eius dũ secũ esse volebant habũdãter
tribuebat ⁊ insuper offerebat vt si vellet
partem gallie nõ minimã illi regendã cõ
mitteret ac filiam fratris sui virginē illi
coniugem daret cũq; adoptiuũ semp ha-
beret. At ille gr̃as agens pietati quã erga
eũ cum esset peregrinus habere dignare
tur: tradit propositũ se magis alteri9 con-
uersatiõis hr̃e atq; iõ patria relicta romã
ire agere cepisse. Quibus auditis misit eũ
antistes romã datis habundant̄ pro via
necessarijs obsecrans quatin9 de roma re
diēs ad se declinaret. Ut aũt romã venit
beatissimi aplorꝫ principis limina orandi
gratia petijt. Egress9 inde ⁊ oratoriũ scti
andree ingressus humiq; pstratus sic ora
re cepit. Piissime apostolorꝫ dei frat̄ bea-

tissimi apostoli petri: en ego peregrine ꝓ-
uincie ad tua limina veni veniam ꝑ pec-
catis postulaturus. Precor ergo te ꝑ pie-
tatem quam ceteris prestare probaris vt
veniam pctōꝝ quā per te obtinere confi-
do non queram in vanum: ne mihi tante
vie progressio ꝓcedat in cassum. Verum
vt experiar vicula mee impietatis ꝑ tua
merita solui: solue queso impedimēta in-
genij mei & lingue mee quatinꝰ verbi dei
misteria corde percipere & diserto eloqu-
tionis modo eadem alijs valeam insinua
re. Nec citius verba orationis compleuit
quā viuacissimum mentis ingeniū & prō-
ptissimum eloquutionis modū se percepis-
se cognouit. Rome igitur degens oratio
ni et meditationi vacans a Bonifacio se-
dis apłice archidiacono quatuor libros
euangeliorum rationabilem pasche ter-
minum aliaqꝫ nonnulla didicit. Ecclesia-
stica igitur disciplina imbutus redijt: dal
phinum epm adijt & tribus annis cum eo
mansit a quo attonsus & in tanto est amo
re habitus vt illum sibi heredem facē co-
gitaret. Sꝫ ne hoc fieri posset antistes est
crudeli morte preceptus & wilfridꝰ ad an
gliam est regressus. Siquidē regina frā-
corum batildis ea tempestate ecclesie chri
sti per sequutionem intulit/ deprecationi
estuabat/ & ministros ecclesie morte tur-
pidissima dampnabat. Vñ inter in nume
ro minores octo ecclesiarum patres cum
predicto antistite nequiter tradidit peri-
mendos. Quem vsqꝫ locū sue neci dispo-
situm wilfridus sequutus est cupiēs pro
eo si permitteretur simł gladio mori. Ve-
rum ne id fieret epūs modis oibus interdi
xit. Corpus tamē occisi debito honore tu-
mulauit & angliam redijt cuiꝰ fama san-
ctitatis & prudētie eloquētie atqꝫ apostoli
ce doctrine circūquaqꝫ innotuit. Eo tēpo-
re regnabat in northanhumbria oswi cū
filio suo alfrido: qui ob famā sancti wilfri
di ripensem ecclesiam que modo ripunvo
catur cum hijs que sui iuris erant regali
munificentia eidem contulerunt. Quem
videlicet locū dederāt pridē ad construen
dum inibi monasteriū hijs qui scotos seq
bātur. Verū quia illi postmodū optiōe da
ta maluerunt loco cedere ꝙ pascha catho
licū ceterosqꝫ ritꝰ canonicos iuxta roma-
ne & apłice ecclesie consuetudinē recipere
dederunt hoc illi quē melioribꝰ imbutum
disciplinis ac moribus viderunt & ab ail
berto gewissorum. id est occidentaliū sa-
xonum epo presbiterū consecrari fecerūt
Mota est ea tempestate questio de obser
uatione pasche: nam scoti & etiam aidanꝰ
& finanus et plures angli contra morem
vniuersalis ecclesie pascha celebrabant.
Unde nonnūqꝫ ꝯtigit vt bis in anno pas-
cha celebraretur & cū rex oswi pascha solu
tis ieiunijs faceret tūc regina cū suis per-
sistens adhuc in ieiunio diem palmarū ce
lebraret. Hec aūt dissonātia paschalis ob-
seruantie viuente aidano patienter ab oi
bus tolerabatur qui patēter intellexerāt:
quia et si pascha contra morem eoꝝ qui
ipsum miserant facere non potuit opera
tamen fidei pietatis & dilectiōis iuxta mo
rem oibus sanctis consuetum diligenter
exequi curauit. Unde ab oīibꝰ etiā hijs
qui de pascha aliter sentiebant merito di
ligibatur: nec solum a mediocribus verū
ab epis honorio cantuarior & felice orien
tallium anglorum veneratione habitꝰ est.
Unde merito mouit hec questio sensus et
corda multorū timentiū: ne forte accepto
xpianitatis vocabulo in vacuū currerent
aut cucurrissēt. Facta est itaqꝫ synodꝰ in
monasterio hilde abbatisse apud strenes-
halch quod modo Whiteby vocatur vbi
questio vētulari deberet et terminari: vbi
conuenerunt reges oswi et filius eius al-
fridus ailbertus episcopus cū beato Wil-
frido. Contra quos colmanus episcopus
cum suis clericis venit & hildam abbatis-
sam sectesue fautricem & episcopum ced

dam cum aliis plurib⁹ habuit. Habito autem silentio rex oswi tali modo loquutus est. Hactenus patres venerandi scisma in ecclesiis xpi exortum quosdam min⁹ veritati studentes ad tantum errorem perduxit vt bis in anno (quod dictu nephas esse probatur) scdm̄ pascha celebratum sit Qui enim viam indiuiduam peruenien di ad vitam solummodo christum noscuntur habere: absurdum valde fore dinoscitur ipsum xpm̄ in suis misteriis velle dissona obseruatione diuidere. Ea re in hãc me sententiam ipa rationis necessitas potissimum duxit quatinus vtriusqꝫ partis defensores vna uenire iussio nr̄a constringeret quo vtriqꝫ ratione audita qd̄ sequẽdum/quid fugiendum sit discusso errore queamus inspicere. Tunc colman⁹ episcopus ait. Pascha iquit a quartadecima luna vsqꝫ ad vicesimam celebramus & celebrandum confirmamus & ita fieri oportere valida auctoritate comprobam⁹. Beatissimus enim iohannes euangelista eodem quo nos ordine illud celebrauit & quibus prefuit ecclesiis celebrandum instituit. Hoc per successionem sanctorum virorum ad nos vsqꝫ perlatum & a nobis obseruatum asserimus nulla ratione violãdum. Quo hec et huiusmodi nõnulla dicẽte iussit rex ailbertum episcopum sue obseruationis morem in medium proferre: vt sciretur quo principio cuiusue niteretur auctoritatis institutione. Et ille. Loquatur Wilfridus presbiter vice mea obsecro: quia vnum ambo sapimus cum ceteris qui hic assident ecclesiastice traditionis cultoribus: et ille melius et manifestius ipsa lingua anglorum q̄ ego per interpretem potest explanare que sentimus Tunc Wilfridus ad iussuꝫ regis exorsus colmanum non solum auctoritati beati Johannis falso niti aperta ratione monstrauit: verum contra iohannem / contra legem et euangelium necnon doctrinam apostolorum immo et contra vniuersalis ecclesie morem: eum sentire in paschali obseruatione probauit dicens Pascha qd̄ facimus vidimus rome vbi beati apostoli Petrus & Paulus vixere docuere passi sunt & sepulti ab omnibus celebrari. Hoc in italia/ grecia/ in gallia: quas discendi vel orandi studio pertransiuimus ab omnibus agi conspeximus. Hoc europam/ asiam/egiptum/greciam: et omnem orbem vna cum christi ecclesia per diuersas nationes et linguas: vno ac non diuerso temporis ordine geri comperimus preter hos tantum & obstinationis eorum complices: pictos dico/scotos/ et britones qui cum quibusdam de duabus vltimis occeani insulis: et hiis non totis cõtra totum orbem stulto labore pugnant. Cui colmanus. Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum: in quo tanti apostoli qui super pectus domini recumbere dignus fuit exempla sectamur: cum ipm̄ sapientissime vixisse omnis mundus nouerit. Wilfridus ait. Absit inquit vt Johannem stulticie reprehendamus cuꝫ scita legis mosaice iuxta litteram seruaret: iudaizante adhuc in multis ecclesia: nec subito valentibus apostolis omnem legis obseruantiam que a deo instituta est abdicare quomodo simulachra que a demonibus inuenta sunt repudiare omnes q̄ ad fidem veniunt necesse est videlicet ne scãdalum facerent eis qui inter gentes erãt iudeis. Hinc est enim q̄ paulus timotheum circumcidit: q̄ hostias in templo immolauit q̄ cum aquila & priscilla caput chorinthi totondit ad nihil videlicet vtile nisi ad scandalum iudeorum vitandum. Hinc est q̄ eidem paulo iacob⁹ ait. Uidẽs frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt et om̄es hii emulatores sunt legis Nec tamen hodie clarescente per mundũ euangelio necesse est immo nec licitum si delib⁹ vl' circũcidi vl' hostias deo victima

rum offerre carnalium. Itaq3 iohãnes se cundũ legis consuetudinẽ quartadecima mensis primi ad vesperã incipiebat cele- brationẽ festi paschalis nihil curãs vtrũ hec sabbato an alia qualibet feria pueni- ret. At vero petr⁹ cũ rome predicaret me- mor q3 dñs prima sabbati surrexit a mor tuis ac mundo spem resurrectionis cõtu lit ita pascha faciendũ intellexit vt secun- dum cõsuetudinẽ ac precepta legis quar tãdecimam lunã primi mensis eque sicut iohannes orientem ad vesperã semp expe ctaret. Et hac exorta si dñica dies que tũc prima sabbati vocabatur: erat mane ven tura in ipa vespera pascha dñicũ celebra- re incipiebat quomodo nos oẽs hodie fa- cere solem⁹. Sin autem dominica nõ pro ximo mane post lunã quartãdecimã s3 in sextadecima aut septimadecima aut alia qualibet luna vsq3 ad vicesimã primã eẽt ventura expectabat eã: & precedẽte sabba- to vespere sacrosctã pasche solẽnia incho abat. Sicq3 fiebat vt dñica pasche dies non nisi a quintadecima luna vsq3 ad vice simã primã seruaretur. Neq3 hec euãge- lica & apl̃ica traditio legẽ soluit: sed poti- us adipleuit in obseruãdũ pascha a quar tadecima luna primi mensis ad vesperã vsq3 ad vicesimã primã lunã eiusdẽ men- sis vsq3 ad vespam pceptũ est. In quã ob seruantiã imitandã oẽs bti iohannis suc- cessores i asia post obitum ei⁹ & omis per orbem eccl̃ia conuersa est: & hoc eẽ verum pascha / hoc solũ fidelib⁹ celebrandũ in ni- ceno consilio nõ statutũ nouit s3 ɔfirmatũ est vt eccl̃iastica docet historia. Vñ constat vos colmane neq3 iohis vt estimatis exẽ- pla sectari neq3 petri cui⁹ traditioni scien tes contradicitis neq3 legi neq3 euãgelio i obseruatione nr̃i pasche cõgruere. Iohã nes eni ad legis mosaice decreta tps pas- chale custodiẽs nihil de prima sabbati cu rabat qđ vos nõ facitis q̃ nõ nisi pma sab bati pascha celebratis. Petr⁹ a q̃ntadeci- ma luna vsq3 ad vicesimã primã diẽ pas- che dñicũ celebrabat qđ vos non facitis q̃ a quartadecima vsq3 ad vicesimã lunã di em dñicum pasche obseruatis: ita vt ter- tiadecima luna ad vesperam sep⁹ pascha incipiatis. Cui⁹ neq3 lex vllam fecit men tionem neq3 auctor ac dator euãgelij dñs in ea sed in quartadecima vel vet⁹ pascha manducauit ad vesperã vel noui testamẽ ti sacramẽta i cõmemoratione sue passio- nis eccl̃ie celebranda tradidit. Lunã eni3 vicesimã primã quã lex maxime celebrã- dam cõmendauit a celebratiõe vestri pas- che fundit⁹ eliminatis. Sicq3 vt dixi i ce- lebratione summe festiuitatis neq3 iohã- ni neq3 petro neq3 legi neq3 euãgelio con cordatis. Tũc colman⁹ ait. Nũquid ana- tholius vir sctũs et in prefata ecclesiasti ca historia multũ laudatis legi vel euãge lio cõtraria sapuit q̃ a quartadecima vsq3 ad vicesimã pascha celebrandũ scripsit. Nũquid reuerẽtissimũ prem nr̃m colũbã & successores eius viros deo dilectos q̃ eo dem mõ pascha fecerunt diuinis paginis cõtraria sapuisse vel legisse credendũ est: cũ plurimi fuerint in eis quor sctitati ce- lestia signa & virtutũ que fecerũt miracu la testimoniũ prebuerũt. Quos ipe sctõs esse non dubitãs sp eor vitã mores & dis- ciplinã sequi non desisto. Wilfridus ait. Cõstat inquit anatholiũ virũ sctissimum doctissimũ ac laude eẽ dignissimũ: sed qđ vobis cum illo: cũ nec eius decreta seruc- tis: Ille enim in pascha suo regulam vti q3 veritatis sequens circulum decẽ et no- uem annorum posuit quem vos aut igno ratis aut agnitum & a tota xp̃i eccl̃ia cu stoditum pro nichilo cõtẽpnitis. Ille sic i pascha dominico quartãdecimã luna3 computauit vt hanc eadem ipsa die more egiptiorum quintamdecimam luna3 ad vesperã eẽ fateref. Sic itẽrũ vicesimam die dñico pasche annotauit vt declinata eadẽ die eẽ vicesimã primã credẽt. Cui⁹

regulam distinctionis nos ignoꝛasse ꝓba tur ꝙ aliquotiens pascha manifestissime ante pleniluniū id est in tertiadecima lu⸗ na facitis. De patre aūt vr̄o columba ꝛ se quacibꝰ eiꝰ: quoꝛū sc̄titatem vos imitari ꝛ regulam ac pꝛecepta celestibꝰ signis cō firmata sequi perhibetis possim rn̄dere: quia multis in iuditio dicentibꝰ dn̄o ꝙ in noīe eius pꝛophetauerūt ꝛ demonia eiece runt ꝛ virtutes multas fecerūt: rn̄surus sit dn̄s qꝫ nūꝙ eos nouerit. Sed absit vt hoc de patribus nr̄s dicam: quia iustius multo est de incognitis bonuꝫ credere ꝙ̄ malum. Unde ꝛ illos dei famulos ac deo dilectos esse non nego: qui simplicitate ru stica et intētione pia deum dilexerūt. Ne⸗ qꝫ illis multū obesse reoꝛ talem pasche ob seruantiam ꝙ̄diu nullus aduenerat q̄ eis instituti perfectioꝛis decreta que sequerē tur ostenderet. Quos vtiqꝫ credo si q̄ tūc ad eos catholicꝰ calculatoꝛ aduenisset sic eius monita fuisse sequuturos quomodo ea que nouerant ac didicerāt dei mādata pꝛobantur fuisse sequuti. Tu autem et so cij tui si audita decreta sedis apl̄ice imo vniuersalis ecclesie ꝛ hec lr̄is scriptis con firmata sequi cōtempnitis absqꝫ vlla du⸗ bietate peccatis. Et si patres tui sc̄ti fue⸗ runt: nūquid vniuersali que per oꝛbeꝫ est eccl̄ie xp̄i coꝝ est paucitas vno de angulo extreme insule perferēda Et si sc̄tus erat ac potens virtutibus ille columba vester immo et noster si xp̄i erat: nū pꝛeferri po⸗ tuit beatissimo apostoloꝝ pꝛincipi cui do⸗ minꝰ ait. Tu es petrus ꝛ super hāc petrā edificabo eccl̄iam meā ꝛ poꝛte inferi non ꝑualebūt aduersus eā ꝛ tibi dabo claues regni celoꝝ. Hec peroꝛante Wilfrido dixit rex. Uere ne colmane hec illi petro dicta sūt. Qui ait. Uere rex. Et ille. Habetis in quit vos pꝛoferre aliquid tāte potestatis vestro columbe datū: Et ille. Nihil. Rur⸗ sum rex. Si vtriqꝫ vestrū inquit rex i hoc sine vlla controuersia consentiunt: ꝙ hec pꝛincipaliter dicta et ei claues regni celo⸗ rum sint dati a dn̄o: Responderunt. Etiā At ille ita conclusit. Et ego vobis dico qꝫ hic est ostiarius ille cui ego contradicē no lo. Sed in quātum noui vel valeo huius cupio in omnibus obedire statutis ne foꝛ te me adueniente ad foꝛes regni celoꝛum non sit qui reserat auerso illo q̄ claues te⸗ nere pꝛobatur. Hec dicente rege fauerunt omnes ꝛ abdicata minus perfecta insti⸗ tutione: ad ea que melioꝛa cognouerāt se transferre festinabant. Finito aūt confli⸗ ctu colmanus lindissarnensis ep̄s videns spꝛetam suā doctrinam sectamqꝫ eē despe ctam: assumptis hijs qui sequi voluerunt qui pascha catholicum ꝛ tonsuram coꝛo⸗ ne: nam ꝛ de hoc questio nō minima erat recipere volebant scotiam regressus est: tracturus cum suis quid de hijs facere deberet. Cedda autem ep̄s relictis scoto⸗ rum vestigijs agnita obseruatione catho lici pasche ad sedem suā redijt. Facta est autem hec questio anno dn̄i sexcentesimo sexagesimo quarto. Uir autem dn̄i Wil fridus apud omnes venerationi habitꝰ a rege alfrido ꝛ tota plebe ad pontificatum eboꝛacensem eligitur: ꝛ licet toto annisu ne hoc fieret resistere temptaret: impoꝛtu nitate oīm tandem victus ad gallias mit titur consecrandus. Quo ibi moꝛam tra⸗ hente oswi rex maloꝛum instigatione cir⸗ cumuentus ceddam abbatē lestingai ebo racensi ecclesie pꝛefecit: Wilfridus tandeꝫ ad patriam rediēs marina tempestate in regionem australium paganicis erroꝛibꝰ detentam pꝛoijcitur. Fluctibus vero i si⸗ nus suos illico retractis: pagani indigine aduolant nauemꝗ omnia que in ea erant in ius suum vendicant: ꝛ aut captiuitate aut moꝛte sibi resistentes obstinato coꝛ⸗ de inuolucre pꝛoponunt. Quo cognito: vir dei copiosum eis pecuniarum thezau rum obtulit: et vt ab intentione sua rece⸗ derent postulationi humili admonuit.

Cūq; illi ferociores effecti a ꝓposito nullaten⁹ reuocari possent: pōtificis socij pre missa ad deū prece arma arripiūt magis volētes bello occūbere ꝙ ignauia captiuitate longioris vite spacia seruando ꝓducere. Paganis itaq; tela dirigentibus sacerdotum princeps ydolorū in tumulo ex celso suis incantationibus quasi suos benedicendo confortare & viri sancti socios maledicendo enarrare satagebat. Et ecce iuuenis quidam Wilfridi minister funda lapidem iecit & magum in frontem percutiens extinxit. Insurgentib⁹ ergo acerrime paganoꝝ insultibus: Wilfrid⁹ ad preces se prosternit. Dño aūt ꝑ suis pugnāte inimica manus confusa & victa discedit. Cumq; tertio victi se ad quartum prelium pararent cum rege suo meritis sancti viri multo ante horam mare effluxit: nauem extulit & quinq; suoꝝ solum occisis sanctum dei i sandicum portū prospere euerit. Et audiēs ceddam sibi subrogatum placido vultu et hilari pectore ripum perrexit ibiq; seruitijs dei intentus per aliquod temp⁹ in secretiori habitaculo mansit. Instantia tādem regis cātuarie canciā adijt & per tres annos ibidem predicans ministros ecclie ordinauit & recte viuendi ordinem instituit. Aduenien te autem de roma theodoro archiepo: in angliam ab aplica sede misso Wilfrid⁹ cedda expulso sedi sue restitutus est. Qui statim eccliam in honore bti petri apli a fundamētis cōstruxit. Cū aūt populo predicaret die quadam mulier quedā nimio dolore afflicta filium suum defunctū i vlnis baiulans corā sctō epo se prostrauit: et vt filium resuscitaret amaris fletib⁹ instanter rogauit. Mox eps solo prostrat⁹ & faciem lachrimis ꝑfusus orōnē fudit dicēs O dñe de⁹ pr̄ omps nō ad merita mea sȝ ad tue pietatis opera precor placatus attende & erumpnis huius mulieris opem tue consolationis impende restituendo sibi incolumem filium suū per ihesum xp̄m dñm nr̄m vnigenitū filiū tuū. Quo dicto surrexit puer viuus & matri icolumis reddit̄ur. Hic setūs eps diuinis obsequijs peruigil insistens corpus suum quod ab omni contagione ex vtero matris sue mundū custodierat tam vigilijs ꝙ frigorib⁹ mire afficiebat: singulis illud noctibus aqua frigida tingens nec prius ab hac consuetudine cessauit ꝙ iohannes apostolice sedis antistes eum pro etatis sue grauitate huic ꝓposito iuberet finē imponere. Non hunc ardor estatis/nō frigus hiemis ab instantia cepti operis dei retrahere valebāt. Si quādo aliq̄ deliciarū quouis euentu: & hoc summa cū parcitate in escam sumebat idipm in se postmodū graui inedia vindicabat. In hagustaldensi opido eccliaꝫ miro opere fecit & in honore sancti andree apli dedicauit. Ubi dū cementarij superiora parietis linirent vnus eoꝝ in preceps corruit & contritis ossibus membris quasi mortuus iacuit. Uir aūt dñi absēns et i spiritu hoc vidēs in lachrimas solut⁹ assidentib⁹ qd̄ euenerat ex ordine pādit. Mox illuc pgēs ad tactū ei⁹ pristinā receperūt mēbra sanitatem. Acceperat aūt rex egfridus qui oswi successerat vxorē noīe ethel dredā que in voto virginitatis poti⁹ hanc vitam trāsigere proposuerat ꝙ aliena libidine violari. Juncta est tn̄ regi prefato lege coniugali nō coniūctioni carnali. Cuius rei grā beatū Wilfridū tam ꝑ se ꝙ per alios rex cōuenit orās & obsecrans quatinus regine persuaderet vt omisso virginitatis proposito regie volūtati assensū preberet. Ille tamē nō consentiēs vigilāti aīo ꝓcurabat ne qua feminee mētis inconstantia propositū virginitatis postponeret & terrenis illecebris animū deuicta supponeret. Qua ei erat industria vt virgo diuortium quereret quatinus libertate potita seculū relinquere & regi eterna feliciter inherere posset. Et factū est ita. Nā

cum regi constaret nullo illã pacto a proposito posse mutari: licet inuitus concessit vt relicto seculo sicut volebat virginitatis velamen acciperet. Ermẽburgis vero quedam mulier nobili orta progenie: regali coniugio copulatur. Per hanc enim diabolus odiũ qđ contra virum dei habebat exercet animum illi⁹ iniectis quibusdam simultatibus aduersus eũ inflãmat Quamobrẽ glorie dignitatiqꝫ ipsius inuidere cepit & quonã modo eũ dignitate sua spoliare ac spoliatũ abijcere posset occasiones querere. Exposita tandem regi diuitiarũ viri dei habũdantia cenobiorꝫ multitudine: edificiorꝫ magnitudine / subditorum principum turba intulit. Et quid ampli⁹ ipse tibi q̃ tu sibi: Totũ regnũ tuum epat⁹ ipsius est. Et si tua potestas ei⁹ potestati comparat minor est Terminus eni imperij tui suis finibus coartat. Termin⁹ aũt epat⁹ ei⁹ tuos fines progredit auctoritate et transcendit. Fateor ei fidelibus tuis & amicis est timendũ ne si aliquando inimici tui contra te arma suscceperint: ipse quã pđicat pacẽ sequẽdo suos ab armis immunes retineat: tuqꝫ tuorum paucitate inimicis inferior victus occumbas. Ea ꝓpter ne forte in ipo negocij actu tua virt⁹ decidat que obsunt caut⁹ preordina. Cui enĩ honoris nullaten⁹ eẽ potest nõ dico superiorẽ sed parẽ te quẽpiã in regno tuo habere. Talib⁹ rex verbis turbatus melius suis rebus cõsuli nõ posse putauit q̃ viro dei suis omnib⁹ priuato epatus ei⁹ in plures epatus diuideret. Et cũ preter consensum cantuariensis archiepi hoc fieri non valeret verba maligne accusationis theodoro archiepo mandat & ad sue voluntatis effectum deceptũ inclinat. Venit ergo ad regalem curiam theodor⁹ sua auctoritate regiam voluntatem sup wilfrido impleturus. Protinus autem in locum eius tres episcopos eo absente ordinauit: bosam ecclesie eboracensi / eatã lindisfarnensi / timbertum hagustaldensi et non multo post trunwinũ ad prouinciam pictorum in loco qui candida casa dicebatur: que tũc tẽporis anglorꝫ erat imperio subiecta. Quo audito wilfridus admiratione maxia duct⁹ hilari corde / alacri vultu / modesto gressu / regis palatium adiit causam negotij perquisiturus. Cui hoc modo theodor⁹ dixit. Nec te in presentiarum alicuius criminis admissione notamus nec tamen statutum de te iuditium hac vice mutabimus. Hijs auditis ad apostolicã sedem statim appellauit: & pro eorum iniusticia indignatus reflexo gressu aulam egredi cepit. Et intuens quosdam satis fedo suis casibus insultare cachinno: o inquit filii felici prosperitate ducatis tempora lõga. Sed noueritis q̃ toti⁹ sors infesta resoluet hec gaudia vestra. Nũc prius hũc annũ transire videbitis q̃ istas quas super me derisiones habetis acerbo merore luatis. Et factum est ita. Nam cõserto graui prelio inter egfridũ & ethelredum regem merciorũ iuxta fluuium trẽtam occisus est elfwinus frater regis egfridi ex cuius morte omnis leticia quam de expulsione wilfridi habuerãt iusto dei iuditio in tristiciam conuersa est.

Et cum mare intrasset mutato vẽto frisiam pulsus: verbum dei ibidem predicans multa hominũ milia ad fidem christi conuertit. Erat autẽ terra illa magne salsitatis sterilitatis: & ad incolendũ magne incomoditatis. Verum eadem gente fidem christi suscipiente terre salsitas in dulcedinem: sterilitas in fertilitatem cõmutatur. Interea mittuntur de anglia nuncij cum muneribus ad franciam: vt virum dei Wilfridum ferocissima morte interimerent. Verum ebronius quidam regalis curie princeps litteras cum muneribus regi frisie direxit: petens vt beatum Wilfridum episcopum omnibus bonis spoliatum crudeli morte necaret. Sz

rex non acquiescens lrās cū indignatione igni inicit et legatos absq; honore dimissos statim remeare precepit. Perrexit post hec wilfridus in franciam: et a dagoberto rege cum maximo honore susceptus est: vtpote qui ipm quondā exulem et ad hiberniam maris tempestate ꝓiectū et ad se demum adductū magna benignitate aliq̄diu secum tenuit et ab omni periculo protexit. Wilfridus necessarijs reb⁹ a dagoberto rege assumptis a curia recessit et cāpanie ducem adiens nobiliter susceptus est Qui post exhibita vere charitatis et hūanitatis officia cū hoīe dei residens narrare cepit ei qualiter inimici eiusdem noluerunt eū perdere et se ad internitionē eius oblatis muneribus inflectere. At ego inquit non immemor quid fidelitatis et amicitie quondā in pagano quodam rege reperim cū de patria mea pulsus apd̄ eū exulare volui min⁹ fidelis inueniri xpianus tibi xpiano q̄ hō pagan⁹ extitit mihi hoī xpiano. Siquidē rex hunorū gentilis cū causa tuēde mee salutis me secū degētem retineret inijt mecū fed⁹ in noīe deorum suorū q; me nunq̄ inimicis meis quauis occasione proderet. Post aliquot vero dies nuncijs ad se ex parte inimicorū meorum venientibus et ingentē pecuniā pro interitu meo sibi pollicentibus dij inquit vitam meā succidāt: si ego pro quouis luchro freno vobis cedens initū fed⁹ q̄quo mō dissoluero. Si ergo homo infidelis vt falso deo suo fidus existeret fed⁹ rūpē noluit ego gratia xpi fidelis fidē quā vno deo ꝓmisi violabo nulli⁹ terreni comodi causa? Absit. Immo in sua fide te suscipio: et si quid in meis affectuosius amas/accipias/vtaris/possideas. Tandem romā veniens corā papa agathone presentib⁹ accusatoribus causam suā ita modeste promouit: vt nec theodorū archiepm accusaret nec innocentiam propriam fluctuare permitteret. Dixit eni dn̄o pape. Quid ē quod theodorus in mea sede sua auctoritate me superstite et non consentiente tres epos ordinauit. Quē q; ab hac sede directus est accusare supersedeo. In consilio eni contra eos qui vnā in xpo voluntatē atq; operationē dogmatizabant fidē suā et prouincie sue declarauit. Cūq; catholicus inuentus fuisset et sine causa sacerdotali dignitate priuatus placuit vt et romane sedis decreto i epatū restitueretur et in monimentū sue catholice fidei eiusdē synodi gestis hoc scriptū insereretur. Wilfrid⁹ deo amabilis eps eboracē ciuitatis apostolicā sedem de sua causa apellans: et ab hac potestate de certis incertisq; reb⁹ absolutus et cū alijs centū viginti q̄nq; coepiscopis in synodi iuditiaria sede cōstitutus pro omni aquilonari parte britannie et hibernie que ab anglorū ac britonū nec non scotorū et pictorū gentibus incolūtur veram et catholicam fidem confessus est: et cū subscriptione sua corroborauit. Apostolico igitur et synodali decreto in episcopatu restitutus acceptisq; ab apostolica sede lrīs regi egfrido et archiepo theodoro de sui status redintegratione directis versus angliam regressus est. Cūq; ad galliam venisset ecce latronum man⁹ ad interficiendū parata viro dei non grata ꝓcessione occurrit. Erāt eni qui regi dagaberto insidias tetenderāt eūq; nuper gladio in inguine merso necauerūt. Occurrētes ergo viro dei inter cetera dixerunt. Delator inquiunt patrie petulans et moribūde violator tu quidē iam pridem gallica sceptra violasti: gallicam libertatem in seruitutē redegisti cū tirannū iuste a nobis iā olim exulatum tua instantia in regnū restituisti. At ipsius quidē crudelitas iusta morte punita te quoq; maximū illius fautorē eadem morte puniendū fore decreuimus Procūbe igitur pestifer procūbe et digna vltione multatus eidem quā contra nos fouisti morte succūbe. Wilfrid⁹ ait. Si nō

iure inquit feci cum regē regno iniuste expulsum quantū in me fuit hereditarie dignitati prefeci & hoc ita pene se esse iustissime iudicis equitas habet: fateor penas iuste vltionis promptissime suscipiā. Nō si nequaq̄ hoc in facto cōtra ius sed cū iu refeci velut ipsa mee mētis innocētia mihi testatur eo libentius si vultis occidere mori desidero quo me pro iusticia occisuz martirij gloria coronandū fore considero Ut aūt viderūt virū tanta mentis cōstātia niti nimio terrore perculsi arma proijciunt & terre procūbentes veniam postulando viri vestigia osculis petunt. Data itaqз benedictione cum suis eps prospero itinere angliam regressus est. ¶ Cūqз i cōuentu nobilium causam suam viua voce defenderet falsoqз se accusatū ac iniuria degradatum libera protestatione ostēderet: rex tamē maluit in sua pertinatia cōtra equitatem perdurare q̄ equitatis ratione suam pertinatiaз mitigare litteras pape tumido fastu despexit irrisit: et a se procul abiecit omnesqз nobiles vnanimi contra sctm̄ ɔspiratiōe insurgunt ac multis contumelijs afficiunt & a regis cōspectu auulsum carceris imo detrudendū arripiunt. Ermēburgis aūt regina bonorū oim persequutrix et huius scismatis auctrix capsulam reliquiarū de ipsius collo abstulit: cūqз feminea loquacitate derisū abiecit. Uir aūt dei ad suos conersus ait. Nō vos hec que vobis ingeritur iniuria turbet nec a veritatis tramite q̄quo modo deijciat. Pre oculis semper habete qui volunt in christo pie viuere necessario tribulationem pati oportere. Nemo eni coronatur nisi qui contra diabolum studuerit legittime decertare. Et ecce qui eū manibus stringebant acriore furore ex vbis eius accensi eum tenebroso in carcere victum detruserūt. Inter hec vxor prefecti qui sanctū in custodia habebat acerrimo languore correpta ad extrema vite perducitur. Sed cū eps solutis nexibus ad eaз perductus esset aquam bn̄dixit & super eā spersit: nec prius aqua infirmantis membra tetigit q̄ omni languore depulso mulieri perfecta sanitas redijt. Prefect⁹ autem misit ad regem cū hoc miraculum vidisset: dicens. Per salutem & regnū tuuз te adiuro quatin⁹ sacerdotem dn̄i Wilfridum a me diutius detineri non facias. qz fateor melius est mihi mori q̄ in euз aliqd iniuriarū vlterius exercere. Quod si hac adiuratione despecta in sententia tua persistere mauis me simul cum eo tormenta & mortem velle magis subire cognosce q̄ cū in tormentis habere. Ad hec rex vehementer irat⁹ iussit sctm̄ duci ad aliū prefectū vtpote fortiorem precipiens vt cōpedibus & vinculis fortiter astrictū arctiori custodie manciparet. Cūqз hoc iplere tēptaret rupta vincula dissuiebant aut certe colligari non valentia diffusa cadebant & eo minor ligandi potestas extiterat quo ad ligandū hostilis feritas immanius seuiebat. Dū hec agerētur regina nimio fastu tumens raptis abutens reliquijs ira dei correpta mox demonio vexatur. Nō cum rex a sapientibus propter illatā Wilfrido iniuriam factū cognosceret sanctuз a nexibus solutum terrā suaз exire precepit. Uolens aūt seruus dei bonū pro malo reddere orauit ad dn̄m & reginā demone fugato sanitati restituit. Pergens itaqз versus partes australes a quodā brithwaldo fratre regis merciorū ethelredi honorifice suscipitur & q̄ necessaria illi erāt benigne impendebat. Inuidia tamē diaboli sic illū tandē infecit vt militem christi munificentia exutum a se suisqз omnibus eliminari fecit. Timebat eni fratris offēsam qui sororē regis egfridi habebat vxorem. Sicqз multipliciter afflict⁹ & iniuriat⁹ quo magis aduersitatib⁹ feriebatur eo amplius ad opera dei & patientiam se parabat. Uenit tandem ad curiam re-

gis kentwini & satis humane suscipitur. Sz quemadmodū alias sic & ibi demonis instinctu femineas passus est iras. Siquidem regis vxor erat soror ermenburgis malorū fere oīm que viro dei acciderāt auctricis. Hec igitur wilfridū multis iniuriis afflictū a suis finib⁹ expelli fecit. Perrexit ergo ad prouinciam australium saxonū que paganicis adhuc errorib⁹ seruiebat & verbū fidei ministrabat. Erat autē rex gentis illius ethelwalcus suggerente rege merciorū Wlfero baptizat⁹ nō multo ante in prouincia merciorū a quo de fōte egressus loco filij suscept⁹ est: in cuius signū adoptionis duas illi prouincias vectam scz insulam & quādam prouinciam in gente occidētaliū saxonū donauit. Ita qz multū gaudente rege primos ꝓuincie duces ac milites baptizauit: et presbiteri sui ceterā plebem sacro fonte abluebāt.

Erat etiā ibi monachus quidā de natiōe scotorū nōīe diculus habēs monasteriū permodicū in loco qui vocatur bosenham siluis mariqz circūdatū & in eo fratres qnqz vel sex in humili & paupere vita dn̄o famulantes. Nullus tamē prouincialiū ante viri dei Wilfridi aduentū eorū vel vitā emulari vel predicationē curabat audire Tribus enī ante aduentū ei⁹ annis pluuia illis in locis non descenderat ꝗobrem fames plebem inuaserat ac ipsa nece prostrauerat. Sepe eī quadraginta aut plures inedia macerati ad mare procedebāt: & iunctis manibus absorbendi fluctib⁹ se demergebant. Verū primo die q̄ fidē gēs illa suscepit pluuia copiosa descēdit & terra refloruit. Docuit aūt eos piscando victum querere. Nam piscandi peritia genti nulla nisi ad anguillas tantū ierat. Retibus igitur anguillaribus vndecūqz collectis ab hoībus antistitis in mare mersis diuersorū generū pisces trecentos ceperunt de quibus centum pauperib⁹ distribuit/centū a quibus retia acceperat cōtulit/& centum sibi reseruauit. Quo beneficio multum antistes corū oīm in suū cōuertit amorē & libentius eo predicāte celestia sperare ceperunt cui⁹ ministerio tēporalia bona sumpserūt. Ibi ei ex dono regis ethelwalci terram octogita septē familiarum vbi suos hoīes qui exules vagabantur reciperet. Vocabulo selescia. id est insula vituli marini suscepit & monasteriū ibi fundauit. In qua possessione vtriusqz sexus ducentos quiquaginta baptizauit & a iugo seruitutis humane absoluit. Interea superueniens cū exercitu cedwalla de regio genere gewissorū. id est occidētalium saxonū cū exularet a patria sua interfecit regē ethelwalcum ac prouinciam illam seua cede & depopulatione attriuit.

Post hec vero cepit cedwalla insulā vectam que eaten⁹ erat tota ydolatrie dedita ac tragica cede oēs indigenas exterminare ac sue prouincie hoīes pro his substituere contendit voto se obligans ꝗuis nōdum regeneratus ꝙ si victor insulā subiugaret quartā partem ei⁹ simul et prede dn̄o daret. Est aūt mensura eiusdē insule iuxta estimationem anglorū mille ducentarū familiarū. Dedit ergo cedwalla sancto Wilfrido possessionē terre trecentarū familiarū qui totam insulam ad fidē conuertit. Duo aūt filij arnaldi regis illius insule speciali sunt dei gr̄a coronati. Nā imminentibus hostium irruptionib⁹ fuga lapsi sunt de insula & in proximā iutorum prouinciam translati cū occultādos se a facie regis victoris credidissent proditi sūt atqz occidi iussi. Quo audito abbas kinebertus in loco qui vocatur redford. i. vadus arundinis habens monasterium venit ad regem cedwallam postulauitqz ab eo vt si necesse esset pueros occidi pri⁹ eos liceret fide xp̄iane sacramentis imbui Concessit rex: et ipse instructos eos verbo veritatis ac fonte salutari ablutos de ingressu regni etn̄i certos reddidit. Mox

illi instante carnifice mortem leti subiere
temporalem per quā se ad vitam aie per-
petuam transituros esse non dubitabant
Anno aūt dñi sexcentesimo octogesimo
quinto rex northanhūbroꝝ egfrid⁹ teme-
re exercitum ad vastandū pictoꝝ prouin-
ciam duxit ꝛ hostib⁹ fugam simulantib⁹
in angustias inaccessibiliū montiū ꝑdu-
ctus cum maxima sui exercit⁹ copia quā
secum adduxerat extinguit. Anno vo pre
cedente idem egbertus misso exercitu mi
sere vastauit scotoꝝ ꝛ pictoꝝ gentē inno-
xiam ꝛ nationi angloꝝ sp amicissimā ita
vt nec eccl'is nec monasterijs manus par-
ceret hostilis. Incole vero diuine pietatis
auxilium inuocantes celitus se vindicari
continuis diu inprecationib⁹ postulabāt
Et q̄uis maledicti regnū dei possidere nō
possunt: creditum est tamen qꝫ hij merito
impietatis sue maledicebant otius domi
no vindice penas sui reat⁹ luerent. Et qm̄
rex noluit audire reuerendissimū patreꝫ
egbertum ne scotiam nihil se ledentē im-
pugnaret datū est illi ex pena pcti illi⁹: ne
etiam anno sequente amicos suos ꝛ preci
pue beatū cuthbertum qui ipm ab interi-
tu reuocare cupiebāt audiret: ex quo tpe
spes cepit ꝛ virtus regni angloꝝ fluere.
Nam picti ꝛ scoti terraꝫ possessionis sue
quā tenuerūt angli ꝛ libertatem recepe-
runt quāꝫ tenuerunt per annos quadra-
ginta sex: vt ait beda libro quarto capitu
lo vicesimo quarto. Tūc enī expulsi sunt
ꝛ occisi angli de ꝓuincia illa ꝛ pars regni
berniciorū a mari scotoꝝ vsqꝫ twedā vsqꝫ
tunc regibus northanhūbroꝝ subiecta oī
no ablata est nec vsqꝫ ad nostrā etatē i sta
tum pristinū ꝛ subiectionē occulto dei ad
uersante iuditio redigi potuit. Egfrid⁹
itaqꝫ qui sctm̄ Wilfridū nullo pacto i ami
citiam suā dignatus est admittere meri-
to debuit eo despecto ab eisdem hostibus
mori quos prius eius prece meruit sue di
tioni feliciter subijcere. Eadē ei hora qua
rex graui bello primebatur sctūs Wilfri-
dus sacris missaꝝ solēnijs intēdebat. Cū
qꝫ dicto sursum corda responderetur ha-
bemus ad dñm: raptus in mentis excessū
vidit egfridū capite cesum morti succūbe
re. Et cū in prefacione per xpm dñm nrm
diceretur aspexit ꝛ ecce duo maligni spiri
tus aiam regis ante ipsius oculos mise-
rabiliter attulerūt sicqꝫ horrendo gemitu
suspirātē secum ad inferni claustra detu-
lerunt. Illico actam presbiterum suū vo
cauit: ꝛ ei cuncta que viderat enarrauit.
Diuulgata itaqꝫ regis morte theodor⁹
archieps wilfridū ad se venire fecit cui et
dixit. Fili immo virtutum meritis pater
sctissime ego qui ad hoc pre ceteris consti-
tutus eram vt omi iniusticie que i hoc re-
gno emergere posset obuiarē propria fra
gilitate subact⁹ plurimis tibi aduersan-
tibus fateor multum peccando consensi.
Sed mihi culpam fatenti ꝛ intimo corde
penitentiā agenti pius queso venie largi
tor assiste. Ultima nēpe mee sicut cernis
nunc instant tempora vite: ac per hoc qd
deprecor annue ꝛ suppliciter a me postu-
latus intercede pro me. Cui ille respōdit.
Et quidem multis me tribulationibus te
consentiente afflictū pastor venerande nō
nescio: absit tn̄ absit vt hoc te malicia fecis
se crediderim. Uerū vt estimo ea poti⁹ in
tentione fecisti quia volebas me per ipsas
tribulationes i patiētia exerceri quatin⁹
angustijs actus per iter patientie possem
perfectionis culmen attingere. Quapro-
pter multo magis tibi pro tua bona intē-
tione grates agere debeo q̄ tu apd me in-
debeniam querere presertim cū nunq̄ ve
nia rite petatur nisi vnde aliqua offensio
contracta esse putatur. Sed qm̄ te circū-
quaqꝫ oculatum esse non ignoro perspica
citer atqꝫ subtiliter que sunt videda te cō-
siderare perpendo. Eapropter si putas
te aliquid peccati contraxisse in hijs q̄ cō-
tra me fieri consensisti quantum mea in-

terest libens indulgeo & indulgens eterni super te miam iudicis venire supplici deuotione deposco. Misit itaqz theodorus alfrido regi egfridi successori lrãs vt btõ wilfrido ex corde amic⁹ fiẽt cũqz i sede de qua iniuste deposit⁹ erat recipe non differret. Qui statim sctm̃ reuocauit & ad suaz cũ honore ecclãm remisit: sicqz per quinquennium in sua sede in pace permansit. Verbis tandẽ delatorꝝ rex accẽsus i possessiões ei⁹ subita cupiditate estuaẽ cepit & postposito dĩ timore abstulit. Cui wilfridus epali auctoritate contraire nõ timẽs graui contra se regem iracundia inflammauit: vnde factũ est vt rex illum oĩb⁹ suis spoliatũ de regno suo expelleret. qui ad regem merciorũ ethelredum statim accessit: cui⁹ instantia brithwald⁹ archieps consilium cõuocauit wilfridoqz omnẽ fieri iusticiam spospondit. Quidã tñ epi regie fauentes voluntati in consilio virum dei falsis calũpniis exagitaẽ & quib⁹ poterant obiectionibus perturbare ceperunt. Sed cũ ad cuncta obiecta rationabiliter rñdisset horror & ipos inimicos ei⁹ inuasit dicentes impiũ esse virũ sctm̃ absqz vllo certo crimine suis oĩbus spoliari. Vñ rex & archieps a nonnullis interpellati monasterium quod apud ripun cõstruxerat ea conditione concesserũt: vt illuc quiet⁹ sederet & septa regis non exiret: nec curam epalis officij vlteri⁹ administraret. Quibus ipe ait. Ego inquit gradum sacerdotalem non deijciam: qꝛ fateor ꝙ licet indignus opera tñ pontificatu nõ mediocrit digna adiutus dñi gratia feci. Per quadraginta annos quibus potui fidem xp̃i p̃dicaui & multos ab errore correxi & mẽbris ecclesie copulaui. Hec tñ non ego sed deus ipse per me. Ritũ ecclesiastice obseruationis per angliam scotica traditiõe deprauatum apostolica fultus auctoritate correxi. Preceptis saltem apostolice sedis que me iam simili iniuria accusatũ ac dãpnatum excusauere & absolutum esse cõstituere obtemperaretis si nec pro amore nec pro timore dei me quietum esse pmittere vultis sed vt puto illa p̃cepta aut obliti estis aut certe scita & cognita pro nihilo ducitis. Quapropter licet senio sim cõfectus: noueritis tñ me rome corã apostolica sede probaturuz esse calũpnias quas mihi imponitis pro regis indignatiõe veras non esse. Nec minus vere me predicaturum esse sciatis: quali studio sacerdotale ministerium geratis qui magis vultis iniusticie hoim fauere ꝙ iusticiam dei tenere. Cũ aũt wilfridus romã venisset a papa iohanne magnifice suscipitur: & coram papa ac multis epis causam suã exposuit & firma ratione probauit. Vñ communis iuditij sententia viri dei innocentia cõprobatur atqz accusantium false calumpnie reprobantur. Juuit aũt causaz suam lectio synodi pape agathonis q̃ quõdam in sui presentia cũ in consilio eporuz ipe medius resideret acta est. Nã re exigẽte synodus eadem cum iussu pape legeretur ventũ est ad illum locũ vbi scriptum erat. Wilfrid⁹ deo amabilis episcop⁹ eboracce ciuitatis apostolicam sedẽ de sua causa appellans. &c. Quod vbi perlectum est stupor audientes apprehendit. Et silente lectore ceperũt alterutrum requirere q̃s ille eps wilfridus esset. Tunc bonifacius pape consiliarius & alij plures qui eũ viderant dicebant ipm esse epm: qui accusat⁹ a suis atqz a sede apostolica iudicand⁹ nuper aduenit romam. Qui iam dudum in quiũt eque accusatus huc aduenies mox audita diiudicataqz causa ꝓbatus est cõtra fas esse a suo epatu expulsus. Unde & tanti apud eum habitus est vt ipm in cõsilio quod cõgregarat epoꝝ vtpote viruz incorrupte fidei & anime probi residẽ preciperet. Quibus auditis oẽs vna cum papa dixere virum tante auctoritatis q̃ per quadraginta annos epatu funct⁹ erat ne

quaq̃ dampnari debere sed absolutũ ad patriam vtpote immunẽ ab omni culpa cũ honore redire. Scriptũ est igitur regib⁹ anglorũ ethelredo & alfrido vt si anathemate plecti nollent illum sui epat⁹ sede recipi absq̃ retractione facerent. Famulus igitur dei magnis sctõrum reliquijs locupletatus patriam remeauit. Cũq̃ in partes galliarum deuenisset subita infirmitate corripitur vt ministrorũ manibus in grabato portaretur. Quatuor tandez diebus & noctib⁹ similis mortuo iacuit & quinta die cum iam moriturus a suis plangeretur sanctus michael archangel⁹ a dño mittitur per quẽ sanitati pristine restituatur cui et ait. Wilfride cõscius dignissime surge quid iaces? Nam licet inter ciues celorum numereris tamẽ ꝓpter orationem filiorum tuorũ hoc tempore nõ morieris & precipue per merita & intercessiones beate marie genitricis dei & perpetue virginis. Orauit eni pro te q̃ quedã opera sibi placuerunt facta per te. Scit nempe quid operis petro feceris quid fratri ipsius andree cõstruxeris. Qua ꝓpter nũc quidem a morte reuocaberis ac vite salutiq̃ restitueris. Sed paratus esto: quia post quadriennium visitabo te. Patriam vero perueniẽs possessiones tibi ablatas recipies et in pace tranquilla finies vitã tuam. Quibus dictis angelus disparuit & ille protin⁹ quasi de graui sompno surrexit: sedit aptisq̃ oculis circa se choros psallẽtium flentiumq̃ frm̃ asperit ac modicum suspirans vbi nam esset acta presbiter interrogauit. Qui statim vocat⁹ intrauit & videns eum melius habẽtẽ ac loqui valentem flexis genib⁹ cum omnibus qui aderant fratribus deo gratias egit. Tunc pontifex ad actam presbiterum cõuersus quecũq̃ viderat retulit: tremẽda illum adiuratione constringens ne q̃diu viueret hanc visionem cuiq̃ reuelaret.

Tunc wilfridus britanniã intras & perlectis in conspectu nobilium lr̃is papalibus a britwaldo archiepõ & ethelredo quõdam rege tunc vero bardeneie abbate honorifice susceptus est. Ethelred⁹ eni accitum cõredum quem pro se regem fecerat hortatur cũ vt seruum dñi ex aĩo semp coleret et diligeret ac foueret & cõtra om̃es aduersarios indefess⁹ ei propugnator existeret. Alfridus autem rex ambagib⁹ quibusdam obiectis nitebatur ostendere sibi penitus non esse possibile quod precipibatur explere. Verũ secreta cordiũ dei sapientia scrutans nequitiam ei⁹ examinauit & corpus illius acri doloris molestatione sic debilitauit vt oĩz mẽbrorũ officio destitueretur. Qui cum se mori cognosceret adhibitis testibus promisit q̃ si de⁹ sibi vitam concederet & iussis apostolicis obediret & Wilfrido omni tempore inclinaret se: & eum diligeret. Sed ipse quidem a vita recessit: & eadulphus quidam in regnum successit qui nũcijs wilfridi sibi missis ita r̃ndit. Per meam inquit salutem iuro: q̃ nisi ĩfra spacia sex dierũ a regno meo discesserit q̃scũq̃ de suis iuenire potuero vita priuabo. Facta aũt contra regem cõiuratione regno quod duobus mensibus tenuit depellitur. Post quẽ regnãte osredo filio alfridi: wilfridus in sedem suam receptus est. Cuius familiari amicitia rex magno affectu copulat⁹ per totũ regnum precepit quatinus nemo sancto episcopo in quocunq̃ etiã negotio contrairet: sed sicut famulo dei per om̃ia oẽs obedirent. Et factum est ita. Transactis aũt quatuor annis graui corporis languore sanct⁹ epũs inuaditur & fatigatus lecto recipitur. Difficile est eni proferre quot infirmi per eum infirmum sint ab omni infirmitate sanati/ quot demoniaci liberati/ paralitici solidati ceci illuminati surdi mutiq̃ curati/ quot alijs calamitatib⁹ afflicti opante deo per eum magnifice saluti restituti Congregatis tandem fratribus ait. Gr̃a

diuini amoris vt in vobis iugiter maneat fratres charissimi tota virtute operā date. Quam gratiam vt feliciter mereamini obtinere fraternū amorem studiose in omnes exercere studete. Nihil sit quod vos a charitate seducat ne ab ea que i xpo est sinceritate cadatis. Maligni insidiatoris quos fidelibus tendit laqueos nostis que figmenta: sicut a me sepius audistis omni solicitudine cauete et prout me facere vidistis a vobis procul abiicite. Hec facite & deus pacis erit vobiscum. Et nunc fratres charissimi nolite moras īferre migranti: vos eni olim me ad vitam euntez reuocastis sed modo parcite q̄so. Iuuat eni me deposito carnis onere agnū dei sequi. His dictis & fratribus circa se psallētibus cū perueniret ad versum psalmi cētesimi tertij emitte spiritum tuū & creabuntur: spm̄ suum in manus creatoris feliciter emisit octauo kal. maij: anno domini septingentesimo nono vite eius septuagesimo quinto: epatus vero anno quadragesimo quinto & in monasterio quod ipse apud ripun a fundamentis construxerat honorifice sepelitur. Anno aūt depositionis eius transcurso cū maxima multitudo populi excubias circa sepulchrū ei⁹ celebratura conueniret: aspiciunt & ecce lux celitus ab oriente demissa totū locū miro splendore irradiauit: oēmq3 noctis & tenebrarum horrorē sua presentia effugauit. Quod videntes qui aderant magna leticia et gaudio repleti sunt. Magnitudo ei signorū quā ad corpus ei⁹ de die in diem dn̄s operari non desinit merito ipsi⁹ lōge lateq3 declarabat & insigni fama permotus ad memoriam illius innumeros populos aggrebabat. Processu vero tēporis circa annū dn̄i nongentesimū quiquagesimum nonū archieps cantuariensis odo eboracensem prouinciam adiēs apd ripun pergit monasterij bti Wilfridi desolationem cōsideratur⁹ et horrida solitudine visa lachrimis genas suas rigare cepit. Ante illa eni tempora hostilis danorū incursus ipm̄ prouinciam demeritis icolarum exigentibus occupauit: multa milia hoiz interfecit & oīa loca monasterio scti Wilfridi circūiacentia adinstar solitudinis deuastauit. Monasteriū ipm peruasum ac dirutum ferarū ac iumentorū sordibus extitit ignominiosum corpus antistitis sancti omi honore priuatū int ipas sordes primo sepulture sue loco māsit immotū. Sctūs vero odo premissa supplicatione ad deū quod diu mente tractauerat opere implere satagebat. Nā statuto die terram vbi corpus scti Wilfridi sepultum iacebat aperiunt oīa ossa reuerenter cū puluere leuant & cantuariam secum cuz maximo honore et leticia transferunt. Nec tamen locus quem ipse beatissimus Wilfridus eps dum in corpore degeret pre ceteris amauit ipsis reliquijs penit⁹ priuatur aliquāta earū pars ab eis est cū puluere in loco dimissa atq3 in loco conueniēti reposita. Sctūs itaq3 odo venerabilis beati Wilfridi reliquias quas adduxerat in maiori altari quod in honore domini ihesu xpi sacratū erat collocauit. Cū eni in illo loco multis annis seruarentur omnipotentis dei tandem occulto iuditio ciuitas cantuariorū fere tota igne crematur ecclesiaq3 xpi eodem incendio conflagratur. Cuius conflagrationis anno tertio lamfrancus cadomensis abbas archieps cantuariensis consecratus quicquid ipsius ecclesie vetusti opis resederat noua omnia constructurus euertit. Cū predictum altare subuerteretur reliquie beati Wilfridi reperte ac leuate sunt atq3 in sctinio collocate. Verū cū post aliquot annos fratrum voluntas in eo cōsentiret vt magis fixo loco clauderentur sepulchrū eisi aquilonari parte altaris factū est: & in eo sunt quarto idus octobris incluse.

Illis eni dieb⁹ circa ¶ Narratio.

annũ dñi septingentesimũ septimũ con-cedus rex merciorum romã veniẽs & mo nachus ibidem factus ad limina aplorũ in precib⁹/ieiunijs/& elemosinis vsqꝫ ad diem permansit vltimum. Uenit aũt cuꝫ eo offa rex orientaliũ saxonũ iuuenis amã-tissimus qui pari ductus deuotione reli-quit vxorem/cognatos/& regnũ propter xp̃m & propter euãgelium vt in seculo fu turo centuplum & vitã eternã possideret. Et rome attõsus in monastico habitu vi tam complens ad visionẽ beatorꝫ aposto-lorum diu in celis desideratam peruenit.

¶ De sctõ Wyrone epo quiescente in tra-iecto inferiori & confessore.

Sanctus Wyro ex scotia oriun-dus etate & scitate canonicorꝫ graduũ ordine pficiẽs & florẽs ante deũ vt palma & cedrus in domo dñi multiplicat⁹ deo & ho minibus amabilis est effectus. Nõ fran-gitur in aduersis nec extollitur in prosp ris. Sacris non fatigatur vigilijs/pasci tur orationib⁹/ieiunijs hilarescit: nec vl-la rerũ sententia mutat locũ ppositi san ctorũ patrũ cupiens religionẽ sanctimo-nie emulari. Non longe post ecclesia illi⁹ patrie pastoralis cure solatio destituitur: & mox cõcordi voce cũctorꝫ Wyro pastoris officio destinatur. Unaqꝫ clamat cler⁹ cũ populo nõ aliũ celit⁹ exposci neqꝫ aliũ ac-cersiri debere cognate gentis patrocinio Sctũs aũt Wyro perituri honoris nõ aui dus humilitatis robore persistens recla-mat se potius discipulum decere ꝙ̃ magi strum existere. Moris vero erat apud in-colas eiusdem insule pastorẽ a se electũ ro mam manibus aplicis ordinandũ dirige re ordinatumqꝫ sedem & plebem reuisere Quid plura? Licet diu reluctaretur: pre-cibus tñ populi supplicantis euictis ver-sus romã iuit: nõ ambitu terrene digni-tatis sed desiderio diu desiderate peregri nationis. Fiuntqꝫ comites plechelm⁹ sa-cerdos & othger⁹ leuita vic votiqꝫ virtu-te venerabiles nõ maioris cui nec multo minoris meriti. Sicqꝫ vir sctũs iter quod ceperat cum socijs hys securius aggredi-ens romã prospero cursu tres insiml xp̃o duce perueniũt limina apostolorũ petri & pauli labris impressis premunt/marmor pauimenti lachrimis irrigant/precib⁹ et votis altaria sollicitant locaqꝫ sctõrũ cre-bro aditu frequentant nec ipsorꝫ gemit⁹ ac petitio ab exauditu excluduntur diui-no. Dñs eni apostolicus hys itaqꝫ cõper tis veatuꝫ Wyronem ad se accersiri iussit. Quẽ in vultu perspitiẽs qđ in corde erat psensit: moxqꝫ ruẽs in amplexũ letabat ĩ osculo sctõ non sine lachrimis vtpote com mot⁹ pietatis visceribus. Tãdẽ modesto sermone potiti papa prior exorsus nomẽ & patriam cursumqꝫ ppositi inquirit i or dine. Sctũs aũt Wyro legationis sue sum mam retexens sueqꝫ voluntatis & pegri-nationis per ordinẽ ei denudãs propositũ pedib⁹ ei⁹ obuolutus supplex exorat ne su um vt in ep̃m promoueatur adhibeat as-sensum. At dñs apostolic⁹ hmõi petitioni bus non flectitur: malens profectũ popu lo dei puidere ac electioni fideliũ satisfa cere licet inuitũ & diu reluctantẽ epalẽ cũ sublimauit ordine. Sctm etiã plechelmũ sociũ itineris sũmi ordinis dignitate pro mouit & honoris eosqꝫ in amplexũ frater-ne charitatis cõiũxit sanctorũ patrocinio ditatos multisqꝫ muneribus honoratos ĩ patriã direxit. Cũ igit iã vir dei Wyro ad sua redisset eũ plebs applausu cler⁹ vocis in iubilo: oĩsqꝫ etas populi in laudib⁹ ex-tollens suscipit episcopalicꝫ cathedre oĩm mox vnanimitas preponit. Qui posit⁹ in sede bonorꝫ operũ claruit magnitudine: morib⁹ & exẽplis effect⁹ insignis vitã coe quãs doctrinis: nõ segnit spargẽs vite se mina populis. Nõ tñ animũ mutans ab

incepto clā hominibus palā deo peregrinatiōis estu anhelabat sedulo. Quid plura: xp̄i gratia cui⁹ inhiabat amori diu nō differt illi tp̄s & euentū euadēdi. Adhibitis ergo sibi comitib⁹ plechelmo videlicet eiusdē honoris vie votiq̄ cōpote & othgero religiose vite diacono patuipēdēs blādimēta parentū/delicias opum/popularis glorie fluxum iter arripuit duce xp̄o: qd̄ iā tener ī annis adoptauit in aīo. Qui diuersa regionū peragrans cōfinia francie dirigit̄ in partes ignotas. Maluit eni inter alienos pauper & modic⁹ haberi q̄ inter suos diues et gloriosus computari. Cūq̄ pipin⁹ franco𝔯 dux narrāte fama didicit tales viros infra regni sui terminos peregrinari velle totāq̄ patriā illo𝔯 illustratam sanctimonia gaudio replet⁹: eos ad se venire fecit propere. Quos aduenientes cum honore suscipiens auditaq̄ causa itineris beatū wyrronē mox inter suos timoratū cūctisq̄ venerandū locauit. Eiusq̄ sanctitati se ꝯmittēs cū summa veneratione eū excoluit. Locū nāq̄ remotū a mūdi negotijs dux ipse prouidēs in futurū btō wyrroni ad manendū cōcessit quo liberius cū suis mihi inibi celestes caperet fruct⁹. Qui loc⁹ ore vulgi mons petri dict⁹: alias mons odule leodiensis diocesis prope opidū roremūde vbi quondā erat prepositura & collegium canonico𝔯 quod nūc translatū est in dictū rorēmundā opidū. Et scti wyrronis corp⁹ trāslatū est in traiecto in quo oratorium in sancte dei genitricis honore est constructū & consecratū necnon sancti petri monasteriū. Igitur vir sctūs diu desideratū adeptus locū quātis doctrinis & exēplis ac virtutū insignijs & miraculorū preconijs effulserit longū esset enarrare per singula. Per hec vir dei inter hoīes cōuersando fit grauis in annis sꝫ grauior in custodia mētis Fatescit in senio sed conualescit in animo Aderat deniq̄ tēp⁹ miserendi quo dn̄s militem suū emeritū remunerare disposuit. Modica eteni vi febriū corrept⁹ & carnis soluēs debitū felicē celo reddidit spiritum: sinib⁹ Abrahe per man⁹ angelorum transferendū. Sanctū vero corp⁹ infra parietes prefati oratorij sctē marie a xp̄i fidelibus cū hymnis & psalmo𝔯 cōcentib⁹ cūdigne sepulture tradit̄ & ibidē odor mire fragrātie a cūctis astantib⁹ hauritur. Celebrat̄ aūt ei⁹ festiuitas octauo Idus maij. Ad eius vō sepulchrū diuina prestante gratia plurimū deinde sanitatum prestātur beneficia nec inconsolatus abibit adhuc hodie qui digne celebrans eius patrocinia diuinam imploratat gratiam sibi sua remitti piacula.

De sancto Willibrordo Epo & cōfessore

Erat enim in britannia maiori in prouincia northanhūbrana vbi quidā gñe angl⁹ nomine wilgis religiosaꝫ in xp̄o cū cōiuge & om̄i domo sua agēs vitā & relicto tandē seculari habitu monasticam elegit conuersationem. Et nō multo post crescente in eo feruore spūalis vite solitarie seipm̄ mācipauit districtioni: ieiunijs & oīonibus deo seruiens multis claruit signis. Hic eni ex vxore sua sanctū genuit deo dilectū & oībus amabilem willebrordū. Quē cū mater concepisset videbat quasi nouam in celo lunam que dum plena esse videretur semper ad incrementū tendebat. Quā diligenti⁹ illa intuente repentino cursu lapsa ruit in os ei⁹. Qua deuorata eius intima splendore maximo sunt perfusa. Hec cū cuidam religioso retulisset presbitero respondit. Luna quā vidisti ex modico in magnū crescere: fili⁹ est quē concepisti qui luce veritatis caliginosos tenebrarū errores discutiet & quocūq̄ perrexerit comitante superni luminis splendore vite sue sanctitate multorū animos in se alliciet. Nat⁹ eni puer & ab

lactatus ecclie ripẽsis fribus sacris lris traditur educandus et tpe oportuno pia professione monachũ se fecit. Nulli sociorum humilitatis officio secũdus: nulli lectiõis studio inferior vt teneros pueritie annos morũ grauitate trãscenderet. Accensus tãdem arctioris vite desiderio in hiberniam profectus sctõ egberto ⁊ witberto qui ob celestis patrie amorẽ cognatione domo ⁊ patria relictis contemplationi ibidem vacabãt se sociauit. Cum quibus in magna religione ⁊ sacre lectionis studio duodeciʒ annis conuersabat. Post hec assumptis vndecim fratribus vt genti frisonũ predicaret verbũ dei mare transiens ad castellum noie traiectũ peruenit Sed qꝛ gens frisonũ cũ rege suo rathbodo retibus detinebatur paganorũ vir dei franciam tendit ac ducẽ francorũ pipinũ adijt. A quo honorifice suscept⁹ loca oportuna infra regnũ ei⁹ sortitur quo spinas ydolatrie posset extirpare ⁊ purissima verbi dei semina spargere. Cũqꝫ prefat⁹ dux vidisset per predicationeʒ beati willebrordi multos ad deũ conuerti misit eũ ad papam sergiuʒ vt epali bñdictione suscepta in opus euangelij reuerteretur. Quarto aũt die anteꝗ romam venisset pape ꝑ visionem innotuit aduentus eius ⁊ vt illuʒ in magna reuerentia susciperet admonetur. Quẽ cũ maximo honore susceptũ in archiepm consecrãs omne quod petijt cũ maxima mẽtis alacritate illi tradidit. Cũ aũt ad pipinũ ducẽ redisset miss⁹ est ab eo genti frisonũ ad predicandũ verbum dei Ubi per ciuitates et castella sedulitate et christi amore illectus predicando multos ad agnitionem veritatis adduxit/ ecclesias construxit/ deo famulantium agmina coadunauit. Suscept⁹ est aũt a rege rathbodo benigne nequiuit tamen eum a cultura ydolorum conuertere: licet in comitatu eius esset venerabilis Wlfrann⁹ senonensis episcopus qui illuc venerat vt aliquas gentilium animas deo acquireret. Quãobrem beatus willebrordus ad ferocissimos danorum populos iter conuertit vbi regnabat quidam noie origendus: qui licet omni fera esset crudelior et totus ydolatrie dedit⁹ tamẽ honorifice virum dei suscepit ⁊ benigne tractauit. Cuius animi incredulitatem viri dei considerans acceptis triginta eiusdẽ patrie pueris quos in itinere baptizauit redire festinauit ad franciam. Et cũ tempestate quadam ingenti iactatus esset in quandã insulam cuidam deorũ consecratam que in tanta veneratione ab incolis habebatur vt nil in ea animalium ibi pascentiuʒ vel aliarum rerum quisquam gentilium tangere auderet nec etiam de fonte illic manante: mansit ibi vir dei per aliquot dies donec oportunũ tempus nauigandi adueniret. Et paruipendens accolarum stultũ errorem regisqꝫ ferocissimum animũ qui violatores sacrorum illi⁹ atrocissima dãpnare solebat morte tres viros in noie sãcte trinitatis in fonte illa baptizauit animalia in ea pascentia in cibaria suorum mactari fecit. Quod videntes pagani arbitrabantur eos: vel in furorẽ sine mora mutandos/ vel subita morte perituros. Sed cum nil mali cernerent eos pati stupore attoniti rathbodo regi quod factum fuerat retulerunt. Qui nimio furore succensus in sacerdotem dei deorum suoruʒ iniurias vlcisci cogitabat. Uocatus autem vir sanctus ad regem interrogatus est cur sacra sua violasset. Cui ille constãti animo respondit. Non est deus quem colis sed dyabolus qui te pessimo errore seduxit o rex. Non est deus nisi vnus: qui creauit celum ⁊ terram mare et oĩa que in eis sunt. Hunc quicunqꝫ vera fide coluerit vitam sempiternam habebit. Huius ego seru⁹ hodie tibi testificor vt ab antiq̃ erroris vanitate tandem resipiscas et credens in ipsum deum omnipotentẽ bapti-

zeris et abiecta omni iniquitate: seruias ei sincero corde vt vitam eternã possis apprehendere. Quod si me cõtempseris: scito pro certo quia penas perpetue mortis cum diabolo sustinebis. Ad hec rex miratus respõdit. Video te minas nostras nõ timere & verba tua esse sicut et opera. Verũptamẽ quãuis idem rex nollet acquiescere sane doctrine viri dei tamen cum honore magno remisit eum ad pipinum ducem francorum. Defuncto tandem pipino carolus filius eius succedens frisiam deuicto rathbodo sibi subiugauit. Qua in gente sanctus Willebrord[9] predicator positus est & in castello traiectensi episcopus delegatur. Qui maiori euangelizandi facultate accepta nuper gladio acquisitam gẽtem sacro baptismate abluere studuit: nec quicq̃ antique vetustatis et erroris in ea remanere permisit. Venit autem vir dei ad quãdam insulam vbi ydolum quoddam colebatur a populo: quod cum zelo fidei comminuere niteretur custos ydoli furore succẽsus euaginato gladio sacerdotem dei interficere conabatur deo tamen protegente nullam lesionẽ vir sanctus incurrit. Tunc hijs qui aderant cum eo in impium presumptorem irruentibus vir dei de manib[9] eorum liberauit eum. Eodem tamen die a demone arreptus die tertia infeliciter expirauit.

Alio quoq̧ tempore cum custos segetũ sanctum transeuntem blasphemaret: et socij viri dei illum necare vellent prohibuit sanctus nolens sui causa quemq̃ perire: qui salutem omnibus veniebat predicare et via qua venerat regressus locum ire dedit. Postera autem die infelix blasphemus repentina morte prereptus est. Dum enim loca circuiret maritima vbi aque erat penuria grauem sustinebat ardorem sitis. Jussit itaq̧ paruam fossam fieri intra tentorium suum & flexis genibus orauit dominum vt qui populo israel in deserto aquam produxit de petra eadem misericordia seruis suis de arenosa terra aquam produceret Et ecce fons limpidus cunctis videntibus & deum in sancto suo glorificantibus de terra protinus emanare cepit. Occurrerunt autem viro sancto iter agenti duodecim egeni postulantes ab eo aliquid sibi dari. Qui precepit ministro dare eis flasconẽ optimo vino plenum. Quo accepto vsq̧ ad satietatem omnes biberunt: et illis abeuntibus vas vt prius plenum fuit. Venit aliquãdo inuisere monasterium suum vir dei: et post orationes & salutationes fratrum circuire cepit habitacula volẽs videre si qd in illis emendandum foret. Accidit autem vt cellarium intraret vbi dolio reperto cũ modico vino fusa ad deum prece benedictionis baculum misit in ipsum. Et confestim vinum in dolio in tantum excreuit vt vasis marginem superascendere videretur. Puellam a demonio arreptam sancta sua benedictione sanitati pristine restituit. Pipinũ patrem caroli magni baptizauit et omnium precedentium francorũ ducibus potentiorem eum futurum pdixit. Erat autem beatus Willebrordus omni dignitate preclarus / statura decorus / facie venustus / corde letus / ore iocũdus / consilio sapiens simul et promptus / moribus compositus & in omni opere dei strenuus. Plenus tandem bonis operib[9] & omni sanctitatis exercitio septimo Id[9] nouembris migrauit ad dominum & positum est corpus eius in sarcophago marmoreo in monasterio quod ipse construxerat in honore sancte trinitatis. Quod quidem sarcophagum quia ad corpus sancti insufficiens et breue inuentum erat: fratres quid super hoc agerent hesitabãt. Et ecce miro modo ita longum repertum est quasi ad mensuram corporis sancti fuisset cum diligentia preparatum. Cuidã religioso discipulo sancti viri longius po

sito obitus illius diuinitus reuelatus est Uidit eni aiam sanctissimi patris cũ magna luminis claritate et laude ab angelorum exercitu subleuatam regna penitrate celestia Per vnctionẽ q̃q3 olei qđ supra corp9 scti lucẽ solebat: mlti infirmi curati sũt: vĩclis ferreis astricti meritis ei9 soluti / paralitici curati: et alij inũeri ei9 poscẽtes suffragia petitionis sue consequũtur effectum. Narrat eni vincentius in speculo historiali de predicto rege frisonum rathbodo q cum predicatione Wlfranni epi ad hoc inductus esset vt baptizaretur cum vnũ pedẽ in lauachro intinxisset alterum pedẽ retrahẽs interrogauit vbi nã plures maiorũ suorũ essent in inferno an i paradiso. Et audiens plures esse in inferno ait. Sanctius est vt plures q̃ pautiores sequar. Et cũ esset in multa dubitatione misit ad beatum willibrordum consulens si deberet baptizari. Cui ille respondit. Quomodo mihi credet qui sancto fratri nostro wlfranno non credit? Ego inq̃t hac nocte vidi eum cathena ignea ligatũ vnde constat eum eternam dampnationẽ subisse. Quomodo autem rathbodus ille deceptus fuerat a diabolo in eodẽ speculo liquet. Apparuit aũt ei diabol9 in angelum transfigaratus: caput opertũ diademate aureo cum gemmis et veste auro texta. In quem cũ rathbodus intenderet dixit Uirorum fortissime quis te ita seduxit vt a cultura deorũ velis recedere? Noli hoc facere sed mane in hijs que didicisti et venies ad domos aureas quas tibi eternaliter in proximo sum datur9. Cras ergo accersi Wlfrannũ doctorem xpianorũ et ab eo que nam sit illa mansio etne claritatis quã pollicetur interroga. Quam cum demõstrare nequiuerit vtriusq3 partis mittãtur legati et ego ero dux itineris et demonstrabo illis domum aureã et mãsionem pulcherrimam quam tibi promitto. Euigilãs rathbod9 narrauit cũcta sancto Wlfranno. Qui dicens etiam illusorẽ diabolum sibi velle illudere. Respondit dux se futurum xpianum si illa pulchra mansio nõ demonstraretur sibi a deo suo. Mittitur ergo statim friso ex parte ducis et quidam diaconus ex parte sancti Wlfranni. Qui cum paululum ab opido processissent obuium habuerunt itineris comitem. Qui dixit eis. Properate cito: nã monstrabo vobis pulcherrimam mansionem rathbodo regi preparatam. Illi autem pergentes per viam latissimam et loca ignota viderunt quãdam viam diuersis generibus marmorum polito opere decoratam videruntq3 a longe domum quasi auream et peruenerũt ad plateam que ante domum erat quasi auro et gemmis stratam: intranteq3 in domum viderunt eam esse mire pulchritudinis et incredibilis splendoris et in ea thronũ mire magnitudinis. Tunc ductor itineris ait. Hec est mansio preparata rathbodo duci. Ad hec diaconus obstupescens dixit. Si a deo facta sunt ista perpetuo maneant: si a diabolo cito dispereant. Et cũ signo sancte crucis se signaret: conductor ille trãsijt in diabolum et domus aurea in lutum remãsit: q3 diaconus et friso in medio locorum palustrium que plena erant virgultis. Triduo ergo immensum itineris conficiẽtes reuersi sunt ad opidũ et ducem a demone ludificatum subito morte perisse inueniunt et que viderant sancto wlfranno narrantes. Friso confestim baptizatur. Pipinus enim quem sanctus Willebrordus baptizans magnũ futurum predixit i regimine domus regie francorũ patri suo carolo successit. Sed cum rex francorum hildericus esset inutilis et remissus nihilq3 de regno preter regis nomen et victum perciperet inquisiuit pipin9 per legatos a zacharia papa vtrum ille deberet eẽ rex francie qui solo regio noĩe cõtent9 ocio deditus erat. Cui pontifex rescripsit illũ de

bere regem appellari & esse qui bene rem publicam regeret. Qua responsione frāci animati. Hilderico rege in monasterium detruso & in monachum tōsorato pipinū erexerunt. Carolus huius pipini pater ex concubina genitus cum sarracenis ex affrica venientibus strenue pugnauit cogens eos in uno bello apud pictauiam et in altero apud narbonam retrocedere ad hispaniam. In quibus bellis quadringēta sexaginta quinqꝫ milia sarracenorum sunt occisa. Pugnauit etiam contra saxones & bauarros cū endone aquitānie duce et raufredo comite andegauie. Iste carolus propter assiduitatem belorū ingruentium tradidit laicis res ecclesie Quam ob causam sctūs eucherus aurelianensis epūs in oratione positus vidit ipm carolū in anima et corpore apud infernum inferiorem torqueri. Angelus aūt qui ductor erat epi ad ista videnda asseruit hoc eē iudicium oim illorum qui res pauperū & ecclesie rapiunt quorum res rex iste rapuit Unde ad denunciationem epi sancti dionisii abbas & capellanus pipini ad sepulchrum caroli accesserunt et reuoluto sarcophago drachonem exire viderūt nullo corpore apparente. Hic carol⁹ fuit auus caroli magni.

De sancto Willelmo puero & martire.

Sanctus ei willelmus ex patre Wēstano & matre eluua rurali opere vitam agentibus ac necessariis vite subsidiis admodū habundātibus natus est. Impregnanti etenim matri et dormienti visio talis accidit. Videbat enim piscem qui lucius dicitur pinnas rubicundas et tanqꝫ sanguine aspersas duodecim habētem Quem cum in sinum posuisset: videbat piscis se mouere et paulati adeo succrescere vt iam sinus ipsum comprehendere non posset. Assumptisqꝫ subito alis sursū volauit nubesqꝫ transiens aperto sibi celo in ipsum se recepit. Cūqꝫ pri suo sacerdoti plurimā exponendarū visionū peritiam habenti cuncta per ordinem retulisset ait. Noueris filia te impregnari filiūqꝫ parituram qui in terris honorem maximum consequetur & super altitudinē nubium eleuatus in celum duodenis exaltabitur. Nato itaqꝫ puero et ablactato dum pater eius Wenstanus affines ad cōuiuium inuitasset penitentialis quidam brachia ferreis innexus nexibus quasi ad elemosinam conuiuantibus interrat. Qui cum puerulū manibus quasi applaudendo teneret puer puerili simplicitate ferreos admirans nexus eos palpauit: et ecce subito vincula rumpuntur in partes dissilientes. Cū aūt septennis puer esset cepit adeo abstinētie amator existere vt tribus in hebdomada ferijs ieiunaret. Nonnullos vero pane contentus et transigebat dies: ecclesiam frequētabat/psalmos & orationes dicebat: & quecunqꝫ dei erant summa venerabatur reuerentia. Tandē apud norwicum cuidam pellipario in arte illa traditur instruendus. Tandem in quodam festo pasche iudei in vrbe morantes puerum subdole hospitia eorū intrare alliciunt subitoqꝫ rapiunt & varijs modis illudunt per vtrasqꝫ fauces ad posteriorem colli partem reductis corrigijs firmissimo astrinxerūt nodo. Postmodū vero breui funiculo auricularis fere digiti habente grossitudinem arrepto trinumqꝫ in eo certis locis assignantes nodū caput illud innocens a fronte in occiput circumcingunt: medium quippe fronti nodū extremosqꝫ alios hinc et inde temporib⁹ imprimentes vtrarumqꝫ partium capitib⁹ ad occiput strictissime contractis: et strictissimo confecto ibi nodo: quod funiculi supererat circa collum: itidem hinc et inde ad anteriora colli sub mento contrahendo reducunt ibiqꝫ illud insolitum tormē

ti genus in quinto nodo cōsummant. Capite quoq; post hec raso infinitis illud spinatum punctionibus vulnerant innocē-temq; a terra sublatum: patibulo extinguere contendebant. Sinistro eius lateri vsq; ad cordis intima vulnus acerbum infligunt ꝛ vt sanguinem per totum corpus defluentem reprimerent a capite deorsum feruentissimam aquam infuderūt Sicq; martir gloriosus septimo decimo kalendas Maij migrauit ad dominum. Die quoq; pasche corpus in sacco ponitur vt extra villam ad siluam deductum secretius in ea sepeliretur. Cumq; siluam intrarent obuiauit eis burgensis quidaʒ norwici nomine eiluerdus qui paulisper gradum conticuit quo tenderent quidue deferrent inquisiuit. Et propius accedēs manusq; iniiciens humanum esse corpus deprehendit. Illi vero se deprehensos expauescentes ꝛ pre timore nihil habentes quid dicerent silue densitatem fugiendo ingressi sunt corpusq; linea cordella arbore suspenderunt. Ineuntes autem iudei consilium vicecomitē adeunt et si ope sua liberati a tanto periculo possent centum marcas argenti pollicentur. Eiluerdus confestim accercitus iubente vicecomite et cogente fide et iuramento cōstringitur ꝙ vita comite iudeos non infamaret: et vsq; ad extremum vite sue diem visa non detegeret. Euolutis etenim annis quinq; eiluerdus ad extremum vite perueniens ab ipso sacro puero Willelmo p visum admonetur vt que viderat quib9 vellet reuelare non timeret. Factumq; est ita.

His intra vrbem gestis ecce ignea de celo lux subito emicuit que vsq; ad martyris locum tractū se porrigens oculis multorum diuersis in locis effulsit. Videbatur aūt lux illa in duos diuisa radios scale longissime tenere formam ab imo in altum se porrigentis ad orientem. Sabbato enim sancto pasche monialis quedam cum quibusdam alijs ante solis ortum: iter arripiens silue densitatem deuota ingreditur. Intuensq; eminus ad radicem quercus iacentem puerum tunicatuʒ calciatum, capite rasum, et femineo correpta timore propius accedere non presumpsit. Aspexit autem super illum coruos duos voracitatis rabiem explere gestientes rostro eum discerpere certatim attemptabant. sed nullatenus tangere neq; se sustinere valentes hinc ꝛ inde a latere cadebant. His visis: mulier deo gratias agens ad domum regressa que viderat palam cunctis enarrauit. Turba igitur cateruatim ad siluam properat penarumq; signis ac re gesta euidenter consideratis: iudeos a reatu non immunes affirmant: et corpus sanctum sepulture cum gaudio tradunt.

Monachi quidam ramusculum qui tempore estiuo in claustro floribus roseis vernans iam effloruerat ad caput sepulchri sancti martiris circa festum sancti michaelis transplantarunt. Qui continuo terre radicitus adhesit et reuirescentibus folijs non sine magna omnium admiratione refloruit: vniuersis floribus vsq; ad festum sancti Edmūdi in ramusculo perseuerantibus. Cumq; vehemens imbrium et ventorum exorta procella oēs preter vnum excussit qui vsq; ad natalem in ramusculi summitate recens perdurauit.

Fuit vir quidam diuturna infirmitate detentus totoq; imbecillis corpore iacēs. Ingrauescente tandem morbi angustia: in extasim raptus et angelo duce per loca diuersa horrida et amena deducitur. Innumerabilem vero turbam diuersis cruciari penis conspicit: nonnullos quos in vita cognouerat vidit. Qui familiaria quedam et secreta ei tradentes intersignia quibusdam adhuc viuentibus per ip

sum mandando notificant eosdē illis pre-paratos cruciatus nisi ab hijs et illis penitentes criminibus desistant. Florigeram amenissimamqꝫ ingreditur regionem innumeram ibi hominum copiam in glorie inestimabilis gaudio positam cernit et inde per viam diuersis cōstratam floribus digrediēs ante sedentem in throno dominum tandem adductus constitit atqꝫ in chorusce lucis fulgore defixo intuitu vidit dominum throno aureo sedentem lapidibus preciosis ornato: et sanctorū milia ante eum. Uidet quoqꝫ a dextris i maiestate sedentis beatam virginem mariā et ad pedes domini puerum cōspicit quasi duodennem scabello aureo residentem. Cuius habitus niue candidior: et vultus splendidior sole et in capite ei⁹ corona fulgebat aurea preciosissimis vndiqꝫ lapidibus insignita. Cui pariter congratulabātur sanctorum chori: eumqꝫ maxime venerabantur ordines angelici. Quibus visis angelo ait. Quis est hic domine cui tātus honor impenditur? Et ille. Hic est cui honor debetur perpetuus quē in derisum dominice passionis et obprobrium hijs sacris diebus iudei norwicēses peremerūt: eiusqꝫ debes meritis: quod ad sepulchrum illius remedium suscipias sanitatis. Et hijs dictis inde continuo assumitur et suo corpori restituit. Remeante vero anima: subito omne corpus contremuit et rediuiuus apparuit vt cunctis seriatim que viderat enarrauit norwicum adijt et sanitatem sine mora recepit. Multa insuper miracula pro suo martire glorioso domin⁹ ostendere dignatus est: inter q̄ cecos quatuor/ mutos quinqꝫ/ hydropicos duos/ demoniacos tres et epilenticos contractos/ surdos/ naufragio periclitantes/ compeditos/ gibbosos ac alios varijs morbis et periculis afflictos: sanauit/ liberauit/ ac soluit. ❡ Narratio.

Stephanus quidam per annos sexaginta monachus existens tantum habuit in discernenda reorum ambiguitate iudicium vt nullus ad ipsum ex quacunqꝫ causa tristis veniret qui nō post eius visionē atqꝫ sermonem letus abscederet. Sanct⁹ enim euagrius et anthonius et qui cum eis erant aliquando referebant ꝙ inuenerunt eum in verendis nature quodā morbo laborantem et opus quidem manibus suis facientem. id est de palmulis funes torquentem sermocinantem quoqꝫ fratribus: ceteras vero corporis partes medico ferroqꝫ prebentem. Adeo namqꝫ per patientie gratiam alienus erat a corporis sensibus et mens eius occupata celestib⁹ in tantum separata a rebus humanis erat vt abscisis verendis omnibus nihil sentiret penitus. Hec vincentius.

❡ De sancto willelmo Epo et confessore.

Beatus willelmus preclaris natalium titulis insignit⁹ ex patre herberto strennuissimo comite et matre emma sorore regis anglorum stephani originem traxit. Uerum ne sola parentum generositas vite eius seriem titulis decoraret: euolutis annorum circulis cum etas tenera discretionis regimine solidari cepit omni morū honestate pollebat. Crescētibus tandē virtutū et sanctitatis ei⁹ meritis eboracēsis thezaurari⁹ effect⁹ opes suas inter manus egenorū transire coegit nullū thezaurū preciosiorē estimās ꝙ penuriā patientib⁹ subuenire. Defūcto tādē thurstino archiepō eboracēsi vir summe māsuetudinis/ pietatis/ et charitatis eligitur: sꝫ liuor edax et amor dn̄andi quēdam eiusdē eccl'ie archidiaconū in regionem dissimilitudinis adeo attraxit vt inter eligentes discidiū excitās a saniori parte

electū impediret. Licet eni in electiōe ei⁹ laudum preconia cler⁹ acclamās: & plebs applaudens illum iusticie & morū amatorem precipuum testaretur: negotiū tamē suspēditur ad apostolice sedis examē prouocatum. Sūmus eni pontifex cisterciēsis ordinis eugenius nō vitio persone: sz sue voluntatis arbitrio electionē ei⁹ cassauit & henricū murdach pdicti ordinis professorem eboracensis ecclesie pastorē ordinauit. Uenenosis vir dei Willelm⁹ detrahentium moribus laceratus pro consolatione patientiam habuit: varios euentus constantia superans animi sui ad henricum wintoniensem epm patruuz suū accessit a quo benigne susceptus ad eius obsequia omnē familiā suā assignauit. Sed vir dei pompā seculi abhorrēs in quodā epi manso solitudinē affectans mansit: & cōmissorū suorum penitudinem gerere et vltrices penarū flāmas lachrimarū vbertate restringere curauit. Erat eni vita ei⁹ in summo silentio moresqz tranquilli nec vox vana aut ociosus sermo eius intētionem a diuina cōtemplatione impedire potuerunt. Augebant ardorem deuotionis considerata dāpnatorū supplitia beatorū qz premia & q̄ graue sit in extrema ventilatione deū videre et perdere a memoria non recessit. Pauca sed debita indulgens nature: nulla gule et si qñ generositatis eminentia visitantiū turbas offerret etiā inuito ipsarū aspectu tam honorabilis tā letus et gratie plenus apparuit vt eū aliquid angelicū habere ipsa visio iudicaret. Mors tandem summi pontificis eugenij & archiepi henrici in vno eodemqz die vitam violenter obrupit que spiritu sancto reuelante beato Willelmo reuelata sunt. Cum aūt illis diebus quedaz calcaria mirabilis sculpture Wintoniensi epo a trāsmarinis partibus fuissent transmissa ea vultu hylari viro dei obtulit. Quibus inspectis per ordinē et apparuit qualit predicti patres vno eodemqz die in diuersis terrarū locis in fata decesserunt adiciēs qz cardinalis ille qui electionis sue precipuus defensor extiterat felicibus auspiciis eleuatus apostolice dignitatis culmen ascendit. Uenerabilis itaqz summ⁹ pontifex veritatis amator eboracensis ecclesie canonicis beatum Willelmū iterū eligentibus electionem confirmauit & consecrationis munus impendit. Rediēs igit vir dei cum per pontem vrbis eboraci transitum faceret populi sequentis ponderositate rupto ponte magna plebis pars in aque profundū cecidit: sz a sctō epo facto crucis signo & orōne fusa ab omni periculo incolumis & illesa ad terrā euasit. Elapsis post hec aliquot annis plenus bonis operibus elemosinis / ieiunijs / vigilijs / & omni sanctitate deo placēs a seculo ad deum migrauit sexto idus iunij. Post obitum vero eius puellam quandam a natiuitate cecam illuminauit: cōtractos tres gressibus restituit / surdo auditum prebuit / ydropicū sanauit / paraliticū & leprosū optate saluti reddidit / mortuū resuscitauit & vsqz in hodiernū diem in loco requietionis eius omnipotēs dn̄s precibus ei⁹ & meritis miracula ostendit. Anno aūt domini millesimo ducētesimo octuagesimo tertio trāslata sunt cū magno honore ossa eius & in scrinio precioso collocata.

Narratio.

Clericus quidam noie iohānes tacitus secū proposuit ordinē cistersiensem cum in sua nouella plātatione floreret intrare sz mutato pposito i recōpensatione sui pposito peregrinationē sancti iacobi aggreditur. Cūqz regressus in cubiculo suo quiesceret mox affuit i visu ihs xp̄s cū duob⁹ apostolis petro et iacobo quorū petr⁹ librū manu tenebat quē dn̄s aperiri precepit. Erat aūt script⁹ aureis lr̄is noīa predestinatorū continens. Jussus ergo apostolus cepit legere & cuz ibi legeret nomē iohānis illi⁹ tolle ait dn̄s

tolle dele eum dele: quia meũ se futurum promiserat & resilijt a promisso. Accedens autem beatus iacobus & obsecrans dicebat. Dñe deus: meꝰ est pegrinꝰ ne deleas obsecro nomẽ eiꝰ. Cui dñs. Tuꝰ inqt peregrinus est sed ciuis esse debuerat. Nõne maius est ciuẽ meũ esse ꝙ tuum peregrinũ? Apls ait. Ne deleas inquit dñe piissime ne deleas eũ obsecro: ego tibi pro eo fideiubeo ꝙ faciet qđ proposuerat. Quãdo inqt dñs faciet? Apls dixit. Infra qͣndecim dies. Excitatꝰ ad hec verba iohannes solo prosternitur & fideiussori suo cũ vberrima lachrimarũ effusione gratias egit dicens. Faciam prorsus apostole sancte: faciam qđ tam misericorditer pro me pollicitus es. Post fletũ magnũ obdormiens iterũ dñs cũ eisdẽ apostolis affuit librum aperiri iussit in quo audiuit idẽ iohannes petrum legentẽ. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argẽto. Mox iohannes surgens & prefixũ diẽ preueniens votum adimpleuit. Hic fuit primus abbas cenobij bone vallis & post ecclesie valentine eps. Cuius vita et mors multis meritis et miraculis claruit. Considerandũ nobis est quãta deuotione sanctorum nobis implorãda sunt suffragia qui tam amicabiliter pro nobis spondent & tã efficaciter intercedunt.

De sancto Willelmo Martire.

Beatus igitur willelmꝰ martir in scotia natꝰ est in vrbe perthe que vulgo dicitur villa sancti iohannis. Qui cũ adhuc iuuẽtutis flore vernaret lasciuiã amplexus secularem vsqꝫ ad tempꝰ quod prẽ celestis in sua potestate disposuit tanꝙ lignũ aridũ infructuosus permansit. Verum germinauerunt speciosa deserti dum hoc lignum in tempore suo fructum attulit aqua sapientie salutaris irrigatum. Deniqꝫ cum lanugo pilis infructicans prodiret natura disponẽte matricꝫ iuuenis proferret genas dissimiles in virum aliũ subito mutatus est. Et precauens quidẽ in futurum euacuauit ea que erant paruuli castigansqꝫ corpus suum: carnem spiritui seruire coegit. Arte pistoria quã a iuuentute didicerat familiolam suã sustentans decimum panem charitatis intuitu pauperibus errogauit quatenus inter celicolas angelorum pane refici mereretur. Uir ergo iste simplex et rectus ac timẽs deum et recedẽs a malo in populo mitissimus apparuit orphanorum pater viduarum defensor pauperũ sedulus adiutor existens. Nec in dei seruitio verꝰ hic christicola tepidus aliquando permãsit quin quotidie sancte matris ecclesie limina frequentaret. Quodam autem diluculo cũ adhuc tenebre essent ante fores templi domini causa deuotionis aduentans infantem vagientem reperit vilis vilosisqꝫ pãniculis inuolutum. Cuius miserie sanctus compatiens clanculo pusio.um arripuit / arreptum mulieri nutriendũ tradidit / nutritum et adultum arte panifica diligenter instruxit / instructum quoqꝫ super omnes vernaculos domus sue specialiter dilexit. Accidit itaqꝫ ꝙ idem vir voto se obligauit dominice possionis visitare locum disponens domui sue vocauit seruos suos et tradidit illis omnia bona sua. Et audita quadam magna cũ deuotione catholica missa fecit sibi vt moris est peregrinorum peram et baculum consecrari vt statim proficisceretur non ignorans quoniam per multas huius mundane lachrimarum vallis tribulationes oportet nos introire in regnum celorum. Acceptaqꝫ ab omni domus sue familia licentia omnibusqꝫ tam vicinis ꝙ consanguineis valedicẽs itineris comitem nullum secum adduxit preter supramemoratum inuenticium in quo tanꝙ pater fidelissimꝰ pijssimusqꝫ in filio suo carnali

ꝯfidebat. Erat aūt nomē seruo cokermay doueni quod lingua scotētiū inuentitius dauid interpretatur. Sic vir israelita xp̄i coheres egressus de terra ꝛ de cognatione sua reliquit fratres ꝛ sorores vniuersam ꝙ substantiam suā vt centuplū acciperet ꝛ profect⁹ est statim. Trāseūtes autē primam ꝛ scdam prouinciā viaꝙ regia per angliam incedētes venerunt ad vrbē roffensem q̄ saxonū lingua Roffecestria nuncupatur. Est aūt Roffa municipiū in cancie prouincia super medweyā amnem optimo loco situm distans ab vrbe Londoniarum anglie metropoli viginti quatuor miliaribus versus Doroberniam que antiquitus kaerkarec nunc aūt Cantuaria nuncupat. Cū aūt in vrbe supradicta morarentur per triduū art⁹ solutos vt quies vsui laboris aptos redderet: intrauit sathanas in cor serui nequā vt auaricie dee hiatus veneno mortē dn̄o suo penitus intentaret. Querebat aūt paricidia proditor oportunitatē vt eū pimeret sn̄ turbis neforte tumult⁹ fieret in populo. Post triduum egredientes ab vrbe versus Cantuariam cū quoddā biuiū peruenisset beato Willelmo viam rectā carpere volēti p̄ perfidia proditor pellax aut potuit acquiescere sed illum procaci vultu respiciens dixit. Ut quid vie perditio hec? Ut quid in uacuum laborauimus viam rectā deserēdo quā heri dū ad missarꝫ fuisti solēnia ab incolis huius prouincie didici. Absit vt p̄ viam quā desideras gradiamur: neforte aliq̄d aduersum nobis cōtingat. Hec ꝛ alia superflua susurrone suadente secū intrepidus perrexit. Euntibus aūt illis per deuia nactus est proposito temp⁹ oportunū scurra subdolus securimꝙ vibrans spurius ꝛ degener alumpn⁹ pijssimū patrē ꝛ peregrinum penitentialiter progrediētem in occipite percussit/ percussum prostratumꝙ imbecillem impijssime iugulauit. Sicꝙ agnus innocens lupo lacerat: sic granū frumenti cadens in terrā mortuum necnon proditionis oppressum palea: multū fructū affert. Sic beati Willelmi spūs egressus de tenebris ꝛ vmbra mortis amictus est lumine sicut vestimēto Et q: legitime certauit sufferens temptationem accipere meruit coronā vite repromisit deus diligentib⁹ se. Quid plura? Nebulo nepharius quē nephas fugat fugit vt profugus non refugio sed funis funere fungi dignus. Prenotato beato Willelmi martiris glorioso triumpho qualit̄ migrauit a corpore operepreciū est miracula scriptis inserere que ob illius meritū operatur potentia celestis. De quibus ꝛ vetera ꝓsequi ꝛ noua cudere licet. Nec vobis displiceat charissimi si quandoꝙ martirologiam vitans sub breuiloquio transeam q: et placet vobis dicendi parcimonia et quāꝙ̄ arrideat multa dicendorꝫ materia stilus tamen prolixus fastidiū gignit. Lucerna deinceps accensa non ponatur sub modio sed super candelabrū vt luceat fracto alabastro tota domus odore repleat. vnguenti. Fuit igitur eijsdem tempori⁹ in cancie finibus prefatis quedam mulier vesana toruo spiritu necnō a demonio male vexata ita ꝙ montes et colles transiliens necnon per plateas et vicos nuda discurrens insanie sinthomata miserabiliter omnibus ostendit. Cūꝙ quadam die per locum vbi iacuit corpus exanime pertransiret inter spinas ꝛ tribulos in illō intuens dixit. Amice vsꝙquo dormis? Dormi iam ꝛ requiesce. Quare lasciue iuuenis cum sis candidus corona florida non vteris? Hec ꝛ hiis silia tanꝙ̄ pica loquax astando garriens coronam de caprifolio plexam beati martiris capiti circūposuit Reuersa deinde canace filia male a demonio vexata tanꝙ̄ leena raptis catulis ardua queꝙ montiū transcēdit in imis vallium dissiliit penitus ignorans vnde veniat aut quo vadat. Altera vero die rediens

per locum ubi sanctū corp⁹ reliquerat ite rum appropinquās ait. Redde mihi somp niator quā dedi tibi coronā: qm̄ te decet super aurū et lapidem preciosum multū Prothpudor stertis adhuc piger mihi nō loqueris? Hec et alia garrulās indigna re latu mortuo tanq̄ uiuo martiris a capite coronā cerebro necnon cruore cruentataꝫ immo consecratam abstulit capitiq̄ʒ pro prio supposuit. Mirabilis de⁹ in sanctis suis illico manifestauit electū sibi marti rem. Manifestauit aūt sic. Mulier nāq̄ʒ fatua cruento corollario coronata dicto ci tius ferali rabie deposita humanā ratio nem adepta est. Unde pre verecundia to ta die usq̄ʒ ad vesperū inter frutecta latu it et ad se reuersa dixit. Nūc scio vere quia misit dn̄s angelū suū et eripuit me de ma nu sathane meritis istius martiris ut ma nifestant opera dei in illo. Prestante dn̄o nr̄o ihesu xp̄o qui cū patre et sp̄ū sancto vi uit et regnat deus per om̄ia secula seculo rum. Amen. Et predict⁹ gloriosus martir iacet apud ciuitatem Roffensem p̄dictā.

De sctō Winwaloeo abbe et confessore.

Fit quidam in britannia fu it illustris noīe fracan⁹ coto nij regis britannici consobri nus q̄ armoricā ubi tūc opa cum adhuc sine clade audie batur fuisse terre spacium ascēsa rate cū paucis et ponto britannico prospere naui gato delatus est in portū que brache⁹ di citur. In qua statim proxima queq̄ʒ plu strans et fundū quendā reperiens nō par uuꝫ siluis dumisq̄ʒ circūseptū cū suis ibi dem habitare cepit. Hic filiū suū noīe Win walloeū cuidā patri spirituali lr̄arū stu dijs tradendū secum adducēs dū in itine re esset caligine totus polus obuoluit ter ra tremuit/aer choruscat/freta feruēt/ et totū turbine et igneꝫ cū niue grādine mi xto turbatur pelagus. Et ait filius ad pa trem. Cur times inquit pater? Ille crea turarū auctor qui cūcta cū non essent fecit qui celū siderib⁹ ditauit/terrā flore orna uit/mari terminū posuit/aeris quoq̄ʒ in iuriam sedare cū velit/ et ponti mitigare fluctus potest. Nā nihil deerit timētib⁹ eū. Unū ergo est necessariū ut totā in illo spem habeamus et in ei⁹ semper dilectio ne maneam⁹: q̄ʒ et ipse prius dilexit nos. Hec et alia mr̄ta dicēte puero subito sol ef fulsit et dies serenissima usq̄ʒ ad vesperaꝫ illuxit. Cū aūt ad doctorem illum sanctū cū filio venisset ille ait. Puerꝝ quē mihi cō mendas video morib⁹ transcendere et in puerili forma grandeuū conspicio virum et ingenij sagacitate diuina iam sapiētia eruditū. Cōmendato itaq̄ʒ sctō viro filio suo: patreq̄ʒ ad sua regresso in lr̄ali scien tia in breui non medicū puer proficiēs cū quidā sociorꝝ ludendo cū socijs crus suuꝫ confregisset accessit ad eū et fusa ad deum prece super locū plage signaculuꝫ crucis impressit dicens. Surge velociter in no mine dn̄i nr̄i ihesu xp̄i. Qui statim quasi nihil mali sustinuisset nullo lesure manē te vestigio surrexit. Mox eni ut pauper clamaret deo gratias agens: festin⁹ occur rebat ad eū opem illi prestiturus. Et quos unde pasceret substantia corporali nō ha beret ubertimis fletuū querimonijs illo rum penuriam deplorabat et corda illorū spe retributiōis eterne subleuabat. Et cō memorans illis vocem euāgelij: beati eri tis qui nūc fletis et esuritis q̄ʒ redibitis et saturabimini: celestibus eos nō cessabat educare diuitijs. Uidens aūt quidā soci orum suorꝝ charitatē eius circa pauperes liuore inuidie stimulatus subsannādo eū increpare cepit dicens. Ecce per totū dieꝫ laborans opus tuum in tam ignobili vul go flebiliter deperdis quasi miam simu lans cuius affectū non habes. Cum hec et multa alia conuicia ei intulisset aperies

os suū Winwaloeus ꝛ deo gratias agẽs sic rñdit ei. Bñdict⁹ sis amantissime frater quia tui solius aperti sunt oculi q̄ hec tam recte de me iudicare potuisti. Et ꝓtinus quendā secū de turba ad locū secretū adducens ita oꝛās ait. Sicut oculos cecoꝝ clamātiū ad te miserere nostri fili dauid sanasti ita tu dñe ihesu xp̄e digneris isti⁹ fratris in te confidentis oculos sanare. Et aperiens oculos eius manib⁹ suis et spuens in illos dixit. Argentum ꝛ auꝝ nō est mihi quod autē habeo hoc do tibi. In noīe dñi nr̄i ihesu xp̄i respice. Qui statim apertis oculis clare vidit. Quadam die cū soꝛoꝛ sua paruula cum alijs luderet puellis accidit vt oga transeūti obuia occurreret: oculumq̄ ei⁹ diripiens penit⁹ erueret atq̄ absoꝛberet. Et dum hec acta essent angel⁹ dñi in somnis nocte sequē ti apparuit Winwaloeo dicens. Surge festina ꝛ meroꝛē parentū tuoꝝ releua. Nā hodie gregē ogarum gallo trahente vnica germana tua perdidit oculū suū. Sed ꝛ locus in quo est reconditus venter oge est. Cūq̄ ad parētes suos venisset eā quā ceteris eminentioꝛē cernit teneri ac euiscerari fecit. Et accepto inde oculo et in locum suū posito sanū reddidit illum. Ales vero quasi a nullo cōtact⁹ fuisset ceteras sanus adibat aues. Dū quidam cōdiscipulus suus somnū caperet serpēs subito moꝛsu pedē eius lesit totumq̄ veneno infecit. Et grassante per om̄ia mēbꝛa veneno cum seruus dei vidisset fissurā vbi se lubꝛicus anguis occultarat moꝛ voce alta clamare cepit Quicquid letiferi seminis in ista latitas rima erumpe ꝓde foras xp̄i (q̄ deus est omnipotēs) educe trophea. Nec moꝛa audito xp̄i nomine sibilans serpens de latibulo suo exiuit: et signo crucis confossus nemine feriente interijt. Et data infirmo aqua oleo ĩfusa ad bibendū fugato omnis lesure vestigio cō ualuit. Quod audiens pater eius fracanus venit ad eū et dixit. Fili mi te depꝛecoꝛ vt dñm deū tuum exoꝛes vt tale pestiferū genus nusq̄ in ista regione apparere pꝛesumat. Illo aūt deū inuocāte factū est vt nullū omnino deinceps tale pestiferum gen⁹ in illa regione apparuisse dicatur. Et si aliquando pꝛobandi gratia illuc delatū fuerit quasi tridente cōfossum statim se moꝛiturū expādit. Cum puer quidam fracani de equo nimis velociter currente cadens expirasset: sanctus Winwaloeus casu superueniens dexteram defūcti appꝛehendit dicens. Dñs ihesus xp̄s qui te cū non eras plasmauit ꝛ carnem sumens de virgine immaculata pati pꝛo te dignatus est resuscitet te. Et puer quasi a sompno excitat⁹ statim surrexit. Egressus demum de loco illo cum vndecim socijs Winwaloeus in insula quadam acutis rupibus et mari circūcincta nulla hominum habitatione digna manere cepit oꝛatoꝛium construxit et hoꝛtum plantauit. Elapso autem triennio cum locū quēdam vltra mare vbi nunc coꝛpus ei⁹ requiescit conspexisset mare cū baculo percussit et siccis pedibus cum socijs domini gloꝛificans pertransiuit. Et cum locus illis placeret quasi circulum in modū fontis de baculi sui cuspide fecit: ꝛ aq̄s moꝛ largissime egressis: fons patens apparuit et amenus.

Quadam nocte dū solus in oꝛatoꝛio oꝛaret apparuit ei quoddam ingens teterrimum atq̄ hoꝛrendum monstrum. Erat namq̄ quasi quedam ymago ferro ꝛ fuligine conficta / plumis contexta / fuliginéis pedibus et alis perniciosissima interdum centum habens oculos flammeos: nunc vero nullum: interdum vnum in media fronte fixum in modum clipei maximi rotatum centum linguas totidemq̄ oꝛa et aures confingens: nunc sursum vsq̄ ad nubes se erigens nunc vero deoꝛsum pendens ꝛ cum terre puluere descẽ

vens. Hec tam pphana per totā noctē vi-
dens demū dixit. O demēs/o prophane/
cur hec tam vana iactitas contra milites
xpi: In te latet ꝙ perpetua ignis eterni tor-
menta te manēt cū satellitibꝰ tuis: Quā-
uis eniꝫ modo quedā grauia iam sustine-
as maiora tñ sustinebis cū xps apparue-
rit vita et legifer noster. Quibus dictis:
miser ille cū suis illusionibꝰ euanuit. A
vicesimo pmo etatis sue anno vsqꝫ ad obi
tum suū: nūꝙ in ecclia visꝰ est sedere nū-
ꝙ tristicia deiectus nec leticia solutꝰ nun
ꝙ moderationis metā excedens sed neqꝫ
iratus aut turbulentus omnibus affabi-
lis et beniuolus erat. Ter quinquagenos
quotidie psalmos psallebat: nūc in crucis
modo nūc immobilis fixus statura nunc
genibus prouolutus. Ex die vero qua lo-
cū suum construere cepit nūꝙ indumen-
to laneo vestitꝰ est aut lineo: sed caprinis
induebatur pellibus. Et neqꝫ in lecto plu
mis vel vestibus seu etiam paleis strato
iacuit durissimis micū corticibus vti con
sueuit pro plumis: pro peregrinis aūt ta
petibus pictis arenis cū lapillis delecta-
batur admixtis duobus lapidibus capi-
ti suo suppositis. Quali indumēto in die:
tali et eodē induebatur in nocte. Panem
triticeum non comedit sed modico vesce-
bat̄ pane ordeaceo cinere admixto equali
pondere librato. Semp biduo aut triduo
semel cibum sumpsit. Pulmentum enim
erat ex farina et oleribus confectum: nul-
la omino pinguedine impinguatū. Sab-
bato et dñico die caseo aqua decocto vteba
tur et paucos in resurrectiōe domini pis-
ciculos sumebat. Potus autem eius ex
aqua et arborum succis malorꝫ vel siluestri
um erat. Nunꝙ os eius a spiritualibus
ociosum visum est vel vacuum. Multi ei
ceci/surdi/atqꝫ demoniaci et omnia infir-
mitatum genera habentes ad eum addu
cti deo gratias agentes sanitatem conse-
quuti sunt. Quidam discipulus suꝰ mor-
tua matre sua cum ad locum in quo mor-
tua iacebat aduenisset aspersa super ca-
dauere aqua benedicta dixit. Dñs ihesus
xps in cuiꝰ noie magister meꝰ plurimas
iam fecit virtutes ipse te sanare dignetur
Et statim quasi de sompno excitata surre
xit et super lectum residens sudorem su-
um detersit dicens. Videbam inquit cir-
ca me extremum priusꝙ anhelitum amit
terem quosdam nigerrimos ad deuoran-
dum me paratos. Qui circūdantes me et
pedes meos cum manibus circumligan-
tes per aspera trahebant loca. Et cum ad
tormenta me trahere niterent̄ sctūs win
waloeus illis obuians terribiliter eos in
crepauit et dixit. Dimittite hanc mihi.
Ut quid enim tam audacter hoc scelus in
meam perpetrare temptastis famulam:
Illi consternati atqꝫ stupefacti repugna
re volentes sed diuino conterriti imperio
non audentes me reliquerunt. Quibꝰ sic
fugatis sanctus dei animam meā ad cor-
pus reduxit et sicut videtis ad vitam re-
stituit. Erat autem consuetudo beati
Winwaloei ecclesiam miliario vno a mo-
nasterio distātem cum quodam diacono
nomine egbino visitare: et tam pro viuis
ꝙ defunctis hostias ibi deo immolare. Ac
cidit enim vt dum illuc tempore messis it
facerent: inuenerunt leprosum quēdam
iacentē in messe grauiter plāgentem: to-
tum corpꝰ vulneribꝰ plenum flebili voce
auxiliū ab eis postulantem. Et accedens
ad eum winwaloeus dixit. Que sūt infir
mitates frater pro quibus tā grauia sus-
piria emittis: Cui ille ait. Magne angu-
stie/graues dolores quatiūtur in corpore
meo. Insup et vnꝰ dolor inest mihi ꝙ tan-
tū est infirmitati mee noxiꝰ vt si hūc diē
sine huiꝰ doloris auxilio transiero mortē
potius ꝙ vitam proximam esse puto. Na
res enim mee dolore vulnerum plene con
cremantur ab ardore vt vides tante infir
mitatis. Hec audiens vir dei pauperem

per latera arripiens quia pronus in terra iacebat: erexit. Et cum manus ad nares porrigeret pauper flebili voce vt poterat clamare cepit. Noli senior: noli manibus tangere nares: quia dolor non permittit: sed si pro remissione peccatorum tuorum dolorem meum leuiare volueris: necesse est mihi vt in ore tuo nares meas miseris & ita me sanes. Hūiliauit aūt se btūs winwaloeus & qsi putauit leuiare pauperem in ore suo carnem dei excepit & mox vt ad se traxit halitū: petra mirabilis in ore ei⁹ cecidit. Et beatus egbinus per latera dominum tenens sursum aspexit celū apertum & in capite dñi quem tenebat sancta crux apparuit: angelosqꝫ obuiam dño venire vidit & sacerdoti ait. Pater sancte ipsum quem teneo manibus & tu ore: dñm ihm xpm qui pro nobis semetipsum permisit crucifigi esse crede. Cupientes aūt eum tenere manibus: eleuauit se dñs ihesus xp̄s in nubibus dicens. Nō me erubuistis serui mei in angustiis meis: nec ego erubescam vos in regno patris mei. Hereditas vestra mecum est & hijs qui vestri in suis orōnibus memores fuerint: salus in regno meo. Hijs dictis ab oculis eorū receptus est in celum. Stupefacti aūt serui dei laudauerūt dñm & beatus Winwaloeus ait. Hoc tuis meritis frater egbine accidit nobis qui tāte es humilitatis & obedientie vt quicqd humana lingua precipere potest tu corde deuota adimplere festinas. Et ille. Non ita est pater sed tu q̄ quotidie carnem & sanguinē ihesu xp̄i immolas: meruisti ipm vidē in suo corpore quē assidue in aīo tenes. Erant aūt in partib⁹ illis tres frēs suis latrocinijs multa mala facientes qui cum quatuor aliis monasterij septa nocte ingressi horreū apertum & ordeū in medio positum inuenerūt. Et impletis saccis suis cū egredi vellent primus protin⁹ in terram prostratus: costa eius fracta & comminuta miser depress⁹ sub onere iacebat. Alter vero subsequens fixis in terram pedib⁹ nullo modo se mouere valens: licet inuitus in eodē loco stare cogebatur. Tertius cecitate percutitur Quartus quasi insaniendo magna voce clamabat. Sicqꝫ oībus diuersis calamitatibus astrictis: mane ad eos veniens famulus dei ait. Quam stulte egistis. Nōne enī magis decebat ex frm labore aliqd postulare & ex permissione quod sufficere posset suscipere q̄ in dei famulos fraudē illicitam perpetrare. Sed nunc ipse qui vos ligauit ihesus xp̄s dñs noster ab hac plaga liberet. Hijs dictis: confestim ab oī corporali plaga soluti sunt. Et adiecit dicens. Tollite hinc vobiscum onera vestra & quotiens necesse fuerit petite a nobis: & nos incunctanter tribuem⁹ & nolite ꝑpter res transitorias et caducas aīas vestras perdere. At illi statim conuersi vsqꝫ ad decrepitam etatem in bonis operib⁹ deo seruientes cum viro dei vitam suā duxerunt. Dum quadam nocte sanctus dei solus in oratorio pernoctaret: astantem sibi vidit angelum dñi splendidissimū cuius fulgor lucebat vt sol et dixit ei. Sancte dei Winwaloee mature segetis & bone frugis quam seminasti tēpus instat colligende. Cui ille. Ut tua voluntas sic mea fiat. Illuminata cuiusdam mulieris cecitate apparuit ei angel⁹ dñi dicens. Frater venerande conciuē sibi exposcūt te celicole & cito ab huius agonis labore liberaberis. Qui statim conuocatis frib⁹ ait. Preparate vos hodie qr postq̄ missam cātauero & corp⁹ et sanguinē xp̄i recepero: sexta hui⁹ diei hora ab isto corpore suscipiet me dñs nr̄. Celebrata itaqꝫ missa stans añ altare int̄ duos monachos hinc inde sustentatus vna cū frib⁹ psallēs aīam deo reddidit: tā a corporali egritudine ītactā: q̄ a pollutiōe carnali mūdā. Obijt autē qnto nonas marcij & i suo monasterio tauraco sepult⁹ miraculis crebris choruscat.

Floruit aūt circa annū dñi quadringētesimum quinquagesimū nonū Narratio.

Quedam ancilla dei & virgo sctā abstinētiam nouem annis custodiens a quodam cantore solicitata est & corrupta. Que statim concipiens partu explicito nimio dolore penitentie mens eius cōpuncta est: in tantū vt fame semetipsam vellet occidere lachrimosis precib⁹ deū iugiter interpellans ac dicens. Tu deus magn⁹ qui totius mundi maliciam portare consueuisti: qz tua volūtas est cūctos saluari me quoqz perditam in hoc ostende si saluti restituas vt qđ ex peccati mei perditione creatum est: ex hac luce celerius tollas: ne forsitan aut laqueo aut precipitio perire cōpellar. Statimqz partu diuinitus morte subtracto illa se penitentie summis angustijs tradidit: & elephantiosis mulierib⁹ per annos triginta seruiuit. Cui⁹ humiles preces misericors deus nō repulit: nā cuidā sancto presbitero reuelauit dicens. Illa virgo plus mihi placuit in penitentia q̄ in virginitate sua. Hec vincenti⁹ in speculo.

De sancto Wistano Rege et martire.

Sanctissimus & eximius christi martir wistanus regali merciorum ex prosapia extitit oriundus rege Wimundo & Elfleda regina parentibus progenit⁹. Qui in pueritia constitutus q̄ bone indolis fuerit: quantisqz pietatis inditijs floruerit cū annos pubertatis attigit bonis actibus cōprobauit. Mortuo autē patre eius in regnū eius successit malens tñ celestis hereditatis heres fieri q̄ hereditati periture adherere: exemplū dñi sequut⁹ imperia terrena respuit cōmutans ea ꝓ celesti hereditate regine matri & regni ꝓceribus regni cōmisit habenas. Erat aūt princeps quidam nomine brithfardus qui vt domino suo in regno vel viuenti substitueretur: vel mortuo succederet siue iuste siue iniuste operam oīmodam dare cepit. Cupiditate itaqz regnandi succēsus ceco amore regine succenditur vt si ad ei⁹ matrimonium posset attingere per eam regni gubernacula adeptus facili⁹ regis nomen consequeretur. Cumqz ad reginā nuncios misisset: illa fraudis eius nescia: donec super hijs cū filio suo & proceribus consilium habuisset responsionē distulit. Beatus itaqz Wistanus super hijs requisitus spiritus sancti gratia edoct⁹ tale matri sue fertur dedisse cōsultationis respōsum. Mater mea charissima brithfardus cognatus meus et compater tuus qui me de sacro fonte baptismatis suscipiens ad regnū celeste regenerauit te petit vxorem Sed acquiescente consilijs meis & sponsum tibi non moriturum tradam. Quicūqz enim nubunt christo accipientes ipsuz sponsum perpetua dote dotant in regno celorum. Et illa. Si ita est inquit impleatur sermo quem dixisti vt brithfardo vel alij morituro non nubam. Wistanus igitur de matris continentia spe certissima concepta nūciis prefatis matrimonii impedimenta reuelauit. Quo audito brithfardus conatus est de morte wistani tractare vt eo de medio sublato propositum suum sceleratum ad finem perducat nephādissimum. Furore itaqz tirannico accensus: crimen lese maiestatis incurrere non veritus dominum suum verbis pacificis sed cogitationib⁹ fraudulentis ad colloquium supplicatorie vt ipsum dolose perimeret inuitauit. Acquiescens autem rex dum colloquutioni aduenisset: apud locum qui vsqz hodie Wistanestowe nuncupatur conuenerunt: et Brithfardus cogitabat qualiter dominum suum seorsum a turba dolo teneret et occideret: quod quidem non bñ ausus fuerat attēptare ob plebis timorem que cū rege venerat. Recogitabat tamē ille q̄ si prim

cipem pri⁹ percussisset milites vt acepha
los nō timeret. Uenerant eni brithfard⁹
et qui cum eo erant clanculo armati con-
tra inermes. Illis igitur in vnum conue-
nientibus dn̄m suum sicut filioluʒ ad pa-
cis osculum inuitauit seorsum dicēs. Ue
ni et in pace sancta osculum da mihi filio
le mi. At ipse pacis amator accedēs ad eū
ait. In noīe sancte pacis que est de⁹ oscu-
lor te vt in eiusdē noīe osculer a te. Brith-
fardus vero nec dn̄o terreno parcens nec
celestem veritus deosculando eum extra
xit gladiū quē sub latere suo clā habebat:
& caput dn̄i sui quassando cū capulo leta
le vulnus in cono eius infixit. Quidā ve-
ro alius de circūstantib⁹ mucrone corp⁹
regis perforauit. Supradictos aūt nūci-
os scʒ tubaldū/man/& edulphū eo ꝙ post
veritatē agnitā semper beato martiri ve
ritatis assertori vt vero dn̄o veritatis imi
tatores adhesissent detestabiles ministri
eiusdem brithfardi gladio interemerūt.
Nec mora idem brithfard⁹ diuino iuditio
percussus statim amens effect⁹ est: & nec
ad regine matrimonium attingere: nec
ad regiam dignitatē sublimari a dn̄o per
mittitur. Passus est aūt kalendis Junij
& preciosum corpus terre relinquens glo-
sam aīam celo intulit. De loco aūt in quo
innocenter occisus est colūpna lucis vsqꝫ
ad celum porrecta om̄ibus incolis loci illi
us apparens per triginta dies stabat per-
spicua. Delatum est autē corp⁹ martiris
ab hijs qui tunc presentes aderant ad mo
nasteriū de rependon. & in mansoleo aui
sui wiglaui cōdigno honore & summa re-
uerentia est humatū. Nec multo post spe-
cialis fili⁹ et martir regis superni ad spe
cialem filiam romane ecc'ie: ecclesiam vi
delicet euishamensem diuina disponente
gratia est translatus vt locum quē kenre
dus rex regia potestate regie libertati do-
nauit: eiusdem regis cōsanguineus bea-
tus wistanus vt alter quodāmodo substi-
tutus patronus regia potestate protege-
ret & martiris presentia sctificaret. Cum
aūt beatus wistanus martirio vt prefer-
tur coronaretur om̄i anno per vnam ho-
ram illius diei qua gladijs impiorū occu-
buit in eodem loco vbi colūpna lucis ap-
paruit: capilli quales videnꝫ in capite ho
minum oriuntur: vt per capillos a capite
eiusdem adolescentis auulsos in eodē lo-
co effusos & dispersos: q̄ a fidelibus tunc
ibi presentibus colligi non poterāt adhuc
tū ibidem permanentes & annuatiʒ cres-
centes veridica saluatoris approbeꝫ sentē
tia qua dicitur quia capillus de capite ve
stro nō peribit. Et cū multi martires capi
tis abscisione martiriuʒ cōpleuerunt: iste
nō absciso capite sʒ tm̄ cono capitis quas-
sato in modū corone victor occubuit. Cuʒ
eni baldewinus archieps̄ cantuariensis
super predictis certificari vellet instante
die natalis eiusdem martiris: misit illuc
viros religiosos & fide dignos qui illuc ac
cedentes per spacium vni⁹ hore diei passi
onis sue in eodem loco circa capellam que
ibi sita est inter herbā viridē capillos qua
si hoīs quos manibus suis palpauerūt et
ore osculabātur videre meruerūt. Et ite
rum post modicū nihil in eodem loco nisi
solam herbā perspexerunt. Cū eni Wal
terus abbas qui primus francigenarū ec-
clesie prefuit: euishamensi multas sancto
rum inuenisset reliquias igne illas ꝓbari
decreuit. Reliquias etiā beati wistani de
cuius sanctitate dubitabat in ignem co-
piosum immisit: sed dn̄s ita illas illesas
conseruauit vt flāmis diuisis intacte per
manerent colorqꝫ in ossib⁹ mutatus nō est
Unde perterritus abbas tremulis mani-
bus testam capitis gloriosi martiris cum
ab igne ad locum pristinū deportaret ca-
su de manibus ei⁹ subito in terrā cecidit:
tantumqꝫ riuū sudoris emisit quātū ali-
quis virorum quolibet accidēti de se emit-
tere posset. Quo viso om̄es dei laudantes

magnalia voces ad sidera tollunt ⁊ caput
cum ceteris membris in feretrum hono-
rifice reponunt.

¶ De sancta Withburga virgine.

Sancta Wythburga filia fuit an
ne regis estanglorum sororque san
cte etheldrede virginis. Eius
namque sanctitas ⁊ vite mūditia
ex diuturna post obitum suum
incorruptione apparet. Post trecentos fe-
re ⁊ quinquaginta quatuor annos corpꝰ
eius integrum repertum est ⁊ incorruptū
Hec enim virgo sancta in annis puellari-
bus constituta: cenobium apud derham
construxit ⁊ habitum monialiū assumpsit
Cōtigit enī vt cum ecclesiam in eodem loco
construeret: nihil victualium preter siccū
panem haberet qd operariis suis appone
ret. Ad vnicā ergo post xpm spem suā dei
genitricem confugit ⁊ pro instanti necessi
tate precibus rogare cepit. Cumque inter
preces paululum dormitaret astitit ei re-
gina virginū pulchritudine ineffabili de-
corata docens eā in dño habere fiduciam
non sollicitari de victu corporeo: nec cogi-
tare de crastino. Mittite inquit diluculo
puellas ministras ad proximum pontem
siluestris fluuii: ibi enim diebus singulis
occurrent due fere lactiflue quas mulgē-
tes solatium victui vestro interim mini-
strabunt. Facto aūt mane misit duas pu-
ellas ad pontē vno stadio distantem ⁊ ec-
ce occurrunt illis due cerue quasi domesti
ce quas virgines mulgentes tantā lactis
vbertatem expresserūt vt hydriā plenam
duo viri iniecto per ansas vecte humeris
suis efferrent ⁊ omnibꝰ copia habūdaret.
Quod audiens prepositꝰ ville tanta mira
cula paruipendere et irridere cepit ⁊ liuo
re demū ac indignatiōe stimulatus addu
ctis canibus insontes feras capere nite-
batur. Eadem vero hora dum feras inse-
ctatur: equus in obstantē sepem calcari-
bus vrgentibus incurrit sepisque acuta su
de transfixus ilia dū resiliendo tergiuer-
satur: sessor supino capite excutitur fra-
ctaque ceruice exanimatur. Ablato aūt la-
cte ferino non defuit dñs ancillis suis sed
rediit qui defuerat victus tempore opor-
tuno. Tandē plena operibus bonis ⁊ vir
tutum exemplis cum virginitatis palma
celestia conscendit ⁊ in cimiterio eccl'ie de
Derham cū honore corpus eius terre cō-
mendatur. Post qnquaginta quinque an-
nos reserata eius tumba ita incōtamina
ta inuenta est vestibus et toto corpore si-
cut primo die in tumulo fuerat collocata.
Translatū est autem eius venerabile cor
pus in ecclesiam quā ipsa viuens ibidē con-
struxerat. De loco autem quo priꝰ sepul-
ta fuerat fons aque lucidissime emanat:
multis diuersarum beneficia conferēs sa
nitatum. Cenobium tandē illud virgina-
le incursione danorum tempestateque bel-
lorum fugato virginū cetu in parochiam
est destitutū. Tēpore regis edgari bea-
tus ethelwoldus eps monasterium heli-
ense reparauit ⁊ congregata monachorum
caterua brithnotum priorē wintonie pri-
mum illis abbatem fecit. Adiecitque rex ei
dem monasterio cenobiū derham vna cū
thezauro suo Witburga virgine. Cū aūt
abbas cum monachis ac militia armata
corpus de terra leuasset ac per viginti mi
liaria terrestri via progressus fuisset ad
fluuium in brenduna deuenerūt: ingressi
que naues remis et armamentis certatim
incubuere: totoque illo itinere per totam fe-
re noctem stella splendidissima super vir
ginis corpus rutilabat ⁊ claros radios ef
fundēs iugiter comes ibat. Et ecce popu-
lus de derham associatis sibi illius plage
plebibus fugientes cōsequitur armatus
sed sopore omnes grauati dū tardius ex
plorant corpus virginis ablatum reperi
unt ⁊ ad arma prosilientes vnanimi impe
tu proruunt bipartito agmine vtraque ri-

pam occupant/iactant conuitia/intẽptãt spicula/exprobrant sacrilegia / terrorib⁹ ⁊ clamoribus ac minis implent aera. Abbas eni cum suis tanq̃ surdus non audiens pertransiuit: diuinumq; auxiliũ crebris orationibus obtinẽs dei protectione munitus festo reditu confusis persequutoribus absq; cuiusq̃ detrimẽto cum sancto corpore euasit ⁊ iuxta tũbã sctẽ etheldrede in tumulo honorifice p̃parato collocauit. Depositio vero eius octauo id⁹ Julij celebratur. Facta est autẽ translatio memorata sub brithnoto abbate heliensis eccłie anno dñi nõgentesimo septuagesio quarto. Anno vero dñi millesimo vicesio sexto richardus abbas vltimus trãstulit corpus virginis sctẽ ad locuz vbi vsq; ad nostra tẽpora requiescere meruit. Repertum est corpus eius sctissimũ post tot annorum curricula integrũ cum vestibus et incorruptũ. Cũq; monachus quidã membra virginea tangeret ⁊ flexibilia reperiret: candet rosatis genis facies virginis quasi vite spiraculo inspirata. Et cũ tumba eius lapidea inconsulte ⁊ fatue tractaretur ⁊ fracta fuisset edificata noua breuior vno pede videtur: sed prima virtute diuina ac si nũq̃ fuisset fracta resolidatur.

¶ Incipit Epistola ad virgines xp̄i vniuersas super historia vndecim miliũ virginum.

Uniuersis xp̄i virginib⁹ pijs eccłie filiabus salutem ad interminabilẽ perhẽnis vite iocunditatẽ. Anno dñi. M. C. lxxxiij. inspirãte dño piaq; ipsius genitrice cooperante cunctorũ regina nouam vndecim milium virginum historiam describẽtes ammonitione persuasimus diuina hanc vestre charitati dedicare ⁊ sanctificare. Hec eni sunt verba celorum regine dicentis. Tu cõi vtilitati vniuersorũ prouidere disponis hoc opus virginibus dedicãdo: igitur eis ex parte meriti scribas atq; eis dicas quatenus illas ⁊ castitate imitenť et sanctitate. Uos itaq; venerande virgines atq; in xp̄o diligẽ de animo letanti cordeq; deuoto suscipite munus vobis celitus transmissum scientes quoniam si eisdem sacris virginibus debitam exhibueritis reuerentiã deuotoq; honore ⁊ studio eas dilexeritis meritis illarũ apud dñm suffragãtib⁹ p̃mio vos donari perpetuo. Porro ⁊ fratrib⁹ premõstrẽsis ordinis eandẽ quoq; iussit dedicari historiam dicens illos esse amatores vndecim milium virginũ ⁊ veneratores esse precipuos. Beata quoq; vrsula earundez domicellarum sacratissimarũ princeps ⁊ magistra hoc opere ferme peracto cuidaz visibili specie apparuit dicẽs. Cumq; hic idem notarius hoc op⁹ describeret nos vndecim milia virginũ corã dño stantes orauimus quatenus ipse dñs pro labore huius opusculi retributionis illi mercedẽ restituat. Lectores igitur nostros monẽtes obsecram⁹ ne subito mentis vulnere scãdalizati saucientur dicentes. Quis dieb⁹ istis et modernis antiquorũ facta / personas/noĩa/conditiones/⁊ genealogias scire poterit aut stilo veraci depromere? O amice xp̄i cur super hijs ambigendo dubitas? Nõne idẽ spirit⁹ qui quondã patribus nr̃is ea que ab ip̃o mundi exordio acciderũt celitus inspirando manifestauit: potest ⁊ nunc sacrarum virginũ suarum expeditionẽ sctãm ⁊ admirabilem illaruz dilectoribus ad laudem et gloriã suã atq; ad plurimorũ edificationem pandendo reuelare. Explicit prologus.

¶ Incipit reuelatio noua itineris ⁊ passionis vndecim miliũ virginũ ⁊ martirũ.

Deus ab eterno cũcta sapienť disponens occasione nuptiarũ nobilissime virginis vrsule suiq; sponsi iuuenis regij et preclarissimi totius orbis no-

viliores domicellas virgines et iuvenculas sapienti suo consilio ac providentia ad celestes invitare dignatus est nuptias filio suo regi eterno desponsandas perpetuo que secum permansuras. Quocirca beatarum undecim milium virginum sacre reliquie apud christifideles non sunt parvipendende. In uno siquidem loco civitate colonia universe pro christo sponso suo celesti et amatore martirii palmam consequute sunt gloriosam. Nunc itaque per orbem dei providente clementia disperse suis veneratoribus apud dominum precibus assiduis succurrunt ipsarumque suffragiis et meritis pia celorum regina earundem ductrix et patrona amatoribus illarum pie opitulari non cessat. Denique in passione ipsarum satis ostenditur illustris gloria earum et martirii triumphus. Evidentius tamen in virginis cuiusdam memorie felicis elizabeth visione: nobilis earum perfectio et magnificentia passionis habetur conscripta. Preterea et dominus ipsarum sponsus et amator ampliori eas volens adhuc gloria clarificare nuper anno millesimo centesimo octogesimo tertio que huiusque super earum peregrinatione latebant et gestis dignatur revelare. In exordio itaque narrationis huius iuxta eiusdem beate ursule admonitionem que ceterarum ductrix extitit virginum et magistra: passionis earum seriem tam genus et que vel unde fuerint atque genus et patriam ostendemus. Plures sane religiosorum vidimus qui penitus ignorabant cuius conditionis forent aut nationis. De diversis siquidem partibus erant videlicet anglorum britonum / wallionum / scotorum atque de aliis adhuc pluribus regnis et regionibus fuerunt oriunde. Porro et reges quidam / duces / comites / ac principes atque episcoporum plerique cum eis sunt profecti et matronarum plures gloriosum cum illis martirii subeuntes triumphum:

¶ Quod rex paganus beatam Ursulam filio suo desponsari rogavit.

Ceterum rex quidam paganus de britannia maiori fuit oriundus nobilis et religiosus uxorque illius generosa similiter erat illustris et religiosa. Qui cum liberis carerent quotidianis beneficiorum obsequiis: iugique orationum instantia obtinuerunt a domino filiam. Quam educantes secundum legem domini docebant incedere: ursulamque proprio nomine nuncupabant. Hec cum ad annos pervenisset nubiles elegans valde fuit et decora universorumque oculis gratissima. Denique et morum illius honestas atque modestia ubique predicatur / ubique laudatur. Fama tandem ipsius felix et suavis odorque bone opinionis eius ad regem quendam pervenit paganum: sed divitiis atque potentia huius puelle patre fortiorem. Rex itaque quidem hic austeri erat animi sed uxor illius ab infantia bonis pollebat moribus. Qui filium habebat iuvenem et honestum in omnibus Porro iuvenis idem regius bone extitit indolis: speciosus forma et decorus. Cui pater et mater eius prefati regis boni filiam in matrimonium copulare querebant. Consilio autem habito mittunt legatos cum blanditiis temptant et promissis parentum animos ad consensum allicere: cum etiam minis gestiunt nolentes compellere. Quid plura? Religioso rege super filia nihilominus religiosa et pudica titubante nimisque fluctuante quid sibi foret agendum: mittitur de celo angelus huius copule paranimphus: suadet filiam consensum prebere legatis / sponsam vocari / dotalicia suscipere et proprium patrem de periculis imminentibus eruere: alterumque regem una cum filio promissis nuptiis letificare. Preterea suadet ursulam virginem undecim milia virginum expetere: quarum ex societate instruatur nuptiis preparanda futuris. Suscepto igitur nuncio bono legati revertuntur in regionem suam: hilares bona nunciant regem et filium letificant. Continuo universarum provinciarum virgines convocantur: filie regum et ducum et principum comitum ac nobilium et militaris generis puelle. In plures siquidem reges tunc tempo-

tis illa fuere regna diuisa. Rex tñ idem pater iuuenis labore pmaximo acies virginū electarū plures cōgregans predicte virgini vrsule cū ingenti dirigit apparatu et gloria. Pr̄ sane eiusdē virginis virgines electas elegantes nobiles vbiqꝫ colligens et adunās illi donauit. Quas illa velut celitus sibi tranmissas suscipiēs fide xp̄i et religione virgo nobilis et religiosa nobiliter instruxit. Venerūt sepi⁹ angeli inter eas de celis directi visitare illas atqꝫ in bono corroborare proposito. Deniqꝫ et angeli tenebrarū crebri⁹ nuptias eis suadere legittimas atqꝫ ad opera maligna et desideria carnis adimplēda incitare. At ille dei adiute gratia atqꝫ angelorū sctōrū munite custodia in religioso fuerūt quotidie proficientes studio. Angeli siquidē missi de celis btām Ursulā oēm futuri triumphi seriem edocentes predicūt eas coloniam pariter ituras gloriosoqꝫ martirij tropheo oēs coronandas.

¶ Qd̄ eporū quidā et principū cū eis sint profecti et ꝙ puelle paruule in earum cetu erant.

Interim dū in fide xp̄i et amore tot uirginum instruunt milia ad iter dispositum: a rege patre virginis preparant nauigia Extiterūt inter eas puelle et ꝙplures paruule lactantes et infantule que cū adhuc inueniuntur non modicū quibusdā generant ambiguitatis scrupulū. Quarū quedam septennes vel quinquennes et infra fuerūt: vni⁹ etiā anni qdā vel dimidij ac duorum mentium vix extiterunt. Et hec erat ratio quemadmodū nuper earundē virginum quedā apparentes testate sunt Ex vobis inquiunt multe fr̄es habuerūt et sorores/ cognatas etiam et sibi propinquas atqꝫ charas matronas: que quomodo angelis sibi annūciantibus peregrinationē prescierunt instare futuram coronā qꝫ martirij virginitatis premiū sibi celit⁹ promissum: sorores et cognatas cū filiab⁹ paruulis sibi associantes retributiōis eterne premia et illas pariter optant cōseq̄ secum. Preuenit preterea rumor earū et fama felix ad epōs terre illi⁹ ad nobiles quoqꝫ et militares: qui scientes vere qꝫ dominus erat cū eis per quē talia fiebant relictis ꝙplures illorū diuitijs/ dignitatib⁹ et terris/ patria et cognatis: associati sunt eis peregrinari et ipsi cupientes etiam mori pro xp̄o. Inter eas erāt nihilomin⁹ regum quidam/ comitū/ ducū ac principū quorum quidam illarū patres extiterunt et fratres et amici: quidā etiā sponsi quas in proximo fuerunt si remansissent cōnubij legittimo iure ducturi. Interea dū expense ad iter peregrinationis atqꝫ nauigia preparantur. Angeli veniunt de celis et veniunt sancti ac virgines sacre consocias suas visitantes: illasqꝫ ad propositum salubre et sctm̄ confortantes.

¶ De genealogia btē Ursule sociarumqꝫ suarū virginū principalium.

Prefat⁹ itaqꝫ rex pater sancte virginis vrsule tres habuit sorores et tres fratres vna soror Josippa dicebat et chelindris alia: tertia vero Ewlalia. Porro fratrum vn⁹ helindi⁹/ scd̄s ludrencus/ terti⁹ autē herwic⁹. Uxor nāqꝫ ludrēci hirmegardis est appellata: quorū filia beata fuit pinnosa que post sanctā vrsulā toti⁹ collegij beatarū virginū gerebat principatū. Cui⁹ soror sancta Enodia secū pfecta est sequēs eam. Herwic⁹ siquidem vxorem habebat que nūcupata est Adwigis: et tres in hoc exercitu filias habuerūt. Quarū vna sapientia/ alia serena/ tertia eulalia vocabāt. Btā sane sapiā super mille virgines magisteriū habebat. Deniqꝫ dux helindi⁹ filium etiā habuit probū iuuenē helindium noie de vxore que malcha est apellata et filia erat nobilissimi principis cuiusdā. Sane vxor iuniorꝭ helidij illorū filij anna vocabatur: qui duas in eodem comitatu filias habebant. Quarū vna spes/ altera eu-

frosina dicebatur. Josippa siquidē illorū fratrū soror prima: maritum habebat eusebium: et hic fuit dux nobilis et tres i hoc cetu scō habuit filias. Quarū vna eleutheria dicta est/ et alia iosippa/tertia vero nestoria que de alia vxore procreata est. Eleutheria nēpe post sctām vrsulam pinnosam et cordulam super oēs virgines ē constituta magistra. Post quā btā florentia prefuit vniuersis que filia regis extitit cuiusdā incliti qui dict9 est Egidi9 vxorqz illi9 helena vocabatur. Hic quidem sane rex cōsobrin9 erat regis btē vrsule patris. Sancta siquidē florētia egidij regis filia sororē secū habebat noīe placentiam magne virtutis virginē valde illustrē et inclitā: que pre mor̄ suor̄ virtute animiqz sapiētia et suauitate tā deo chara extitit et amabilis ꝙ hoībus commēdabilis. Que ambe illustrissimis fuerūt despōsate iuuenib9 et multū nobilib9. Porro spōsus virginis placentie nobilissimi cuiusdam ducis filius noīe florinus ipsi9 amore illect9 cū ea ceteris adiunctis proficiscitur. Porro soror̄ predictarū altera chelindris filiā quoqz inter ceteras habuit placidam. Tertia vō eulalia sequuta est virgines sanctas exulans et ipsa pro christo Inter illas nihilominus virgo quedā extitit illustris noīe chelindris filia matertere regis virginis vrsule pr̄is: et hec mille preerat virginibus. Cuius soror dicta est virgilia cū ea in eodē existens comitatu. Cordula siquidem virgo illustrissima cuius iam supra mentionē fecimus filia illustrissimi fuit comitis qui appellat9 est quirinus vxorqz illi9 adwigis dicta est que filia fuit Harderici illustrissimi Comitis. Mortuoqz quirino duxit eam helindi9 frater regis patruus btē vrsule in vxorē. Harderic9 vero comes vir mlte ꝓbitatis amiculus erat pie regine matris vrsule virginis. Cuius vxor vrsula dicebatur et erat de dania nobilissimi cuiusdā principis filia de regali prosapia qui proprio noīe ebbo dictus est. Duas itaqz filias virgines illustrissimas in hoc cetu sacro habebant Julianam et ebbinā magne virtutis et honestatis domicellas.

¶ Nō comes quidā cū vxore et sex filiab9 profectus est cū virginib9 sacris.

Beata lucia virgo prudentissima et illustris genere ac morib9 cognata fuit sancte cordule et hec secū habebat sororē noīe sapientiam quarū pr̄ rex erat sed pagan9 Hui9 aūt cōsobrin9 sctūs fuit donat9 q̄ postea rome fact9 papa noīe mutat9 dictus est ciriacus. Qui etiā occubuit relicto papatu easdē virgines sequut9 cū illis interemptus. Prefata itaqz lucia prudēs et generosa extitit vna de principalib9 vndecim virginib9 que capita fuerūt et prīcipes totius colegij. Et hec mille prefuit virginibus magistra illarū existēs. Sctā quoqz osāna erat filia rogerij ducis cognati beate pinnose. Porro sctā sapiētia virgo sapiēs et nobilis: cui9 paulo ante mētionē fecimus beate vrsule cōsobrina vna etiā de principalib9 vndecim: auūculum hēbat in eodē comitatu sacro eustachiū noīe qui comes illustris erat et potēs cui9 vxor sibilia vocata est. Hic idē sane comes septem habuit filias. Quar̄ vna in terra iā obierat natiua: sed sex relique virginū beatarum sequute sunt agmina. Quarū noīa sūt hec margarita/ florētia/ eusebia/ margarita/ walburgis et eleutheria. Harū siquidē sororū tres maritis copulate: et relique tres virgines fuerūt. Pr̄ itaqz earūdem filiarū sex et mater tū illarū affectu/ tum spe martirii excitati relictis dignitatibus et terris sequuti sunt filias pro xp̄o mori desiderantes. Deniqz idem comes eustachius frēm habebat epm qui Eleutherius est appellat9. Hic sil̄r abiecta pōtificat9 dignitate frēm sequut9 est et nepotes exulans et ipse ꝓ dño. Porro comitissa vxor eustachii iam dicti comitis fratrē ha

buit nobilem principē et probū qui dict⁹ est machari⁹: et hic cū quatuor filiabus ad iunctus est illis. Quarū vna Margareta dicebat: alie Serena Aleidis Mitronia Helindi⁹ etiā minor dux nobilis supradictus fili⁹ patrē btē vrsule cū anna vxore sequebatur duas filias sctām spem et beatam eufrosinā. Adhesit nihilomin⁹ eis beata blādula comitis cuiusdā illustrissimi filia: cui⁹ mr̄ erat matertera btē sapiētie: sctē vrsule cognata.

¶ Nō quindecim principaliū virginū hic series narratur aciesq vniuersarum ad iter et instruit.

Beata Ursula ceterarū ductrix et regina nutu dei eṗorūq consilio qui cū ea fuerūt nauigijs preparatis: accercitis ad se prudentiorib⁹ tam virginū ꝙ virorum: munerant sodaliū acies/cōstituūt principes/ eligunt sapientiores aīoq cōstantiores vndecim virgines. Diuisis itaq virginū milibus cuilibet millenario vnā delegāt ex hijs vndecim magistrā et principē sup vniuersa ꝗppe sacrarū virginū agmia. Iste prime extiterūt et maiores. Beata vrsula pijssimi regis filia oim erat caput et princeps prudēs valde et mēte sagax. Post quā beata pinosa illustris cuiusdā ducis filia patrui sctē vrsule et ipa virgo fuit prudētissima ab infātia sp̄ viuacis extitit animi Post quā sctā cordula filia nobilissimi comitis cuiusdā. Post quā btā eleutheria filia amite btē vrsule et ducis cuiusdā. Post quā btā florentia que filia erat regis egidij qui cōsobrinus fuit patris btē vrsule. Iste quinq virgines quasi capita et priores extiterūt super oēm exercitū virginū Post has vndecim elegerūt virgines regū filias ducū et principū ac comitū aīmo prudētes/mēte intelligētes atq sagaces quarū queuis mille preficitur virginib⁹ illas instruēdo. Quarū ista sūt noīa Btā pota filia regis cuiusdā virgo sapientissima morib⁹ insignis et ornata virtutibus

Et hec secū duas sorores habuit sctām geminianam et btām iusticiā que btē Ursule fuerūt cognate. Scdā sctā erat benigna cuiusdā illustrissimi ducis filia quā quatuor sequebant sorores sctā sibilia/nobilia/eufrosina et eustochia. Tertia btā clemētia filia potētissimi comitis: que duas secū hēbat sorores sctām Julianā et btām Juditam. Quarta sctā sapientia principis cuiusdā nobilissimi filia patrui sācte vrsule et ipa virgo illustrissima sapiens et decora que duas secum duxit sorores sanctam eulaliā et btām serenā. Quinta btā carpofora regis cuiusdā filia boni et religiosi hoīs que duas secum habuit sorores eutropiam et pallodorā. Sexta sctā colūba et ipa sic filia erat regis cuiusdā et hāc sequebat soror vna btā Cordula. Septima sctā bn̄dicta filia cuiusdā pn̄cipis incliti et deuoti: et iste quatuor erāt sorores secū comitātes decore et prudētes: sancta cornula prudētia/sapiētia illustris. Octaua sctā odylia comitis cuiusdā filia potētis et ista duas secū sorores habuit vnam adultā et alterā lactentē btām iuliā et sanctā vrsiciā. Nona beata chelindris que extitit comitis viri potentis nobililissimi et diuitis filia et ipa illustrissima moribus et genere prudensq valde fuit atq elegans que secū habuit sororē sctā virgiliā. Decima sctā sibilia ꝗ fuit filia regis viri prudētis et strenui et hāc tres sequute sūt sorores sctā iuliana/lucia et eugenia. Undecima btā lucia virgo prudentissima et illustris aīo et genere regis cuiusdam filia et hec cognata extitit sponsi sctē vrsule que solam duxit sororē paruulā noīe placidam Porro iste vndecim virgines super vniuersum sacrarum virginū cetū gerebāt magisteriū et quelibet illarū mille prefuit virginibus regens eas et gubernās. Fuerūt preterea inter eas vt supradictū est: episcopi/principes/et nobiles ꝗplures earundem virginū plurimarū parentes. Qui

dam etiã ipsarũ sponsi extiterũt multarũ sed ad ipsarũ nuptias necdũ peruenerãt sponso celesti eos preueniente. Comitisse similiter interfuerũt quedam et ducisse atq3 regine exceptis nobilib9 adhuc matronis cõpluribus. Extiterũt etiã inter illas nutrices q̄plures q̄ sibi ardore martirij et desiderij passionis anhelabant. Deniq3 rex iunior filius regis btẽ vrsule sponsus duas illic sorores habebat vnã infra annos puellam et alterã nubilẽ q̄ comiti cuidam nobili despõsata est et iuueni. Que cũ sctã vrsula et ceteris virginib9 xp̄m habere sponsum recusauit comitẽ illi prepones ad matrẽ rediit nuptura marito. De qua frater eius btẽ vrsule spõsus ait. Soror mea plus gloriam et dignitatem dilexit terrenã q̄ celestez reuersa ducẽs comitem maritum. Qui postmodũ i breui male obiit interempt9. Tũc illam sero penituit sacrarum virginum deseruisse comitatum et ipsa in breui post mortua est.

De nũero regũ et epoꝝ qui de Anglia cũ sacris sunt virginibus profecti et pariter cum eis fuerũt trucidati.

Reguz et epoꝝ qui cũ eisdem xp̄i sacris virginib9 de britãnia sunt profecti et illarum patria venerũt breuiter hic genealogia et series tangit sed in fine historie huius in alio volumine cõuersio illoꝝ et status exponet latius. Quinq3 siquidem epi eas de anglia sunt sequute s3 plures illis postea sunt additi in diuersis regionibus et regnis. Prioꝝ aũt epoꝝ hec est series et genealogia. Quoꝝ vn9 sctũs erat Willelmus qui proprio vocat9 est noie michael: pater vero illi9 willelm9 dicebat. Inde iste traxit cognomẽ vir sane prudẽs et sapiens nobiliq3 ortus prosapia ac de regali stirpe progenit9. Cõsobrin9 etenim erat regis sancte vrsule patris et multas i hoc sacro virginũ comitatu habuit cognatas Porro sanct9 iacob9 vir strenuus frat ipius et btã gerasina soror illi9 matrona illustris cũ trib9 filiabus proficiscentes secũ fuerũt. Alter epoꝝ sane columban9 dicebatur et de regali cetus prosapia fili9 fuit sancte alexandrie illustris ducisse sororis vrsule matris. Uir nãq3 prudẽs erat castus magniq3 consilij ac sctẽ conuersationis. Terti9 vero epoꝝ vtũs erat yluanus vir grandeuus boneq3 vite sagax et prudẽs atq3 ab vtero matris sue sp cast9 extitit. Erat etiã ipe de nobilissima stirpe pgenit9 auũculus mr̄is vrsule virginis et btẽ alexandrie ac sctẽ eulalie. Quart9 eporum deniq3 sctũs fuit eleutherius vir nobilis et sapiens in oĩb9 quoq3 prouidus magniq3 consilij et industris. Iste frater erat beati eustachij comitis cui9 vxor sibi lia secũ fuerit in eadẽ expeditione cũ sex filiabus. Quintus itaq3 epoꝝ sanctorum lothari9 erat vir et ipse generosus ac de regali progenitus stirpe. Consobrinus vero erat nobilissimi iuuenis btẽ vrsule spõsi vir prudens et boni testimonij cast9 animoq3 strenuus et bene discret9. Porro de epis qui postmodũ illis sunt in itinere associati nihil nos scim9 excepto cesario meldensi epo nobili viro: cuius nos caput habemus partemq3 corporis eius. Deniq3 felicis memorie virgo elizabeth hoc satis de illorũ serie scribẽs exponit. Que inter ceteros epos sctõs sctm̄ mauriciũ eẽ narrat fratrẽ matris vrsule virginis. Nunc de regũ quorundã serie que nuper sũt celitus reuelata narremus. Quoꝝ quidaz pres et fratres auunculi et sponsi extiterũt quarundã virginũ illarũ quos ipse rex celestis mirabili sua et dulci gratia per easdem virgines mirabiliter conuertit. Prim9 illoꝝ sctũs fuit olofernes iuuenis preclarissim9 rex et filius regis beate vrsule sponsus hic cũ eis non est profect9 s3 postmodũ illis de roma reuertentib9 maguncie associatus pergit cũ eis coloniam: et felicem vna cũ eis martirij adept9 est palmam. Hoc aũt nomẽ olofernes nequaq̄ il

li est propriũ sed ꝓpter virtutẽ aĩ multaꝝ et corporis pulchritudinẽ ita est cognominat⁹ quẽ dña elizabeth ethereũ vocat. Secũd⁹ aũt erat inclitus iuuenis rex oliuerus nobilissimi regis oliueri senioris fili⁹ q̃ per spõsam suã virginẽ oliuã illustrissimã est ɔuersus. Que magni regis cleopatri erat filia qui patru⁹ extitit vrsule pr̄is Terti⁹ fuit crophor⁹ iuuenis p̄clarissim⁹ rex et regis pinnosi fili⁹ illustrissimi q̃ cuꝫ vxore cleopatra virginũ associat⁹ est collegio. Erat etiã hic idẽ rex crophor⁹ virginis vrsule cognat⁹. Quart⁹ rex erat lucius pr̄ ṗote virginis q̃ prima fuit vndecim virginũ p̄ncipaliũ: vir erat nobilissimus potẽs et vite bone Hic vxore regia piissima mortua ꝑ ṗotã filiã suã et duas illi⁹ sorores cõuersus cũ illis ꝓficiscitur. Erat aũt ipe virginis vrsule cognat⁹. Quint⁹ sane rex clodoneus fuit vir strenuus et fortis et religiosus: q̃ cũ vxore regina noĩe blandiua pia et religiosa ꝑ filiã eugeniã nobileꝫ ducissam et per maritũ ipi⁹ ducẽ piissimũ alexandrũ cõuertitur et duas filias secuꝫ ducẽtes sacris associantur virginib⁹. Sextus siquidẽ rex erat canutus vir nobilis et grãdeu⁹ magneq̧ ꝓbitatis hõ et virtutis. Qui vna cũ vxore balbina illustri regina et prudẽtissima cõuersus est. Qui filioꝝ duoꝝ ac quatuor filiarũ feliciter exẽplo attracti atq̧ exhortatiõe persuasi vni filioꝝ suoꝝ karolo regnũ relinquẽtes pergere pro xp̄o vniuersoꝝ rege et dño profecti sunt. Septim⁹ regũ pipinus de oriẽtali terre illi⁹ plaga cũ vxore illustri margarita proficiscitur. Erat aũt ipe rex Ursule virginis cõsanguineus. Quatuor sane filij eoꝝ et tres filie religiosum regem et matrẽ deuotã reginã et piam cũ filijs et filiabus vndecim liberis sequũtur ꝓ xp̄o vero rege attẽptantes oĩa. Octauus etenim rex odulphus iaꝫ dicti regis pipini fili⁹ homo religiosissim⁹ cũ vxore dionisia honesta valde regina et virtuosa pr̄i et matri adiunctus pergit cũ illis: filios vero et filias secũ ducẽtes oĩbusq̧ mũdi põpis abrenunciãtes leti dñm sequũtur. Non⁹ quoq̧ regũ Anit⁹ noĩe vir diues et prob⁹ filias duas sequut⁹ illustrissimas virgines btãm Columbã et sororem Cordulam Sctã deniq̧ colũba ex nũero fuit virginũ vndecim principalium. Auunculus preterea erat odilie virginis que vna erat virginum principalium. Decim⁹ sane regũ erat firanus qui multa moruꝫ probitate pollebat et hic cũ vxore sibilia illustrissimã filiaꝫ sibiliã et tres illius sorores sequut⁹ est. Deniq̧ btã sibilia virgo prudẽs et honesta valde de principalib⁹ fuit vndecim virginib⁹ mille virgines gubernans. Undecim⁹ siquidẽ regũ erat inclitus rex danorum rexridus qui per vxorem oliuam adhuc valde iuuenculam conuersus illã sequebatur iungens se sacratum virginũ cetui. Hec eadem oliua filia ducis de saxonia viri nobilissimi quasi apis studiosissima circuit querẽs quos ad dominum cõuertat. Nos sane omnes reges et reginas duces et comites subsequentes: non audemus affirmare legitimos: sed cum virtute/potentia/diuitijs/et genere regib⁹ cõparari: et regum nominibus appellari. Nos itaq̧ veritatem diligentes pure veritatis tramitem incedẽtes reuelata scribimus: falsitatis ambaginẽ prorsus detestantes. Erant enim regum regna modica sicut in libro regum legitur: quia triginta duo reges contra tres ad bellũ venerant preparati.

¶ Quod sibi sunt cõcordantes in hac vndecim milium virginum expeditione frater huius historie notari⁹ et domina Elizabeth.

Ut auctoritãte alioꝝum et testimonio nostrã tueamur puritatẽ virgĩs xp̄i elizabeth deuote in mediũ proferemus testimoni-

um et qd illa de tam sublimiū personarū perfectione sentiat ostidam⁹. Ait enim de Colonia se titulos sibi trāsmissos vidisse epōꝝ/reginarū/et ducissarū/virginū nobilissimaꝝ vndeci miliū socioꝝ et sociarū Inter quos btē gerasine silicienſis regine repperit titulū et quatuoꝛ filiaꝝ ei⁹ virginū vniusqꝫ filij sui adhuc pueri. Et hāc toti⁹ exercitus virginū dicit esse pꝛincipē et ductricē atqꝫ soroꝛē regine mr̄is vꝛsule virginis. Preterea et reginā ꝯstātiā regni cōstantinopolitani imperatricē et virginē asserit interfuisse cū sctō marculo epō ipius auūculo. Sctām quoqꝫ arparam illustrissimā ducissam et filiā matertere pꝛeclarissimi iuuenis vꝛsule spōsi affuisse describit. Nos itaqꝫ ipi quā nūqꝫ vidim⁹ testimoniū in hac parte phibem⁹: qꝛ que de iam dictis scribēdo ptulit psonis vera sūt et multo min⁹ q̄ eiusdē materie veritas exposcat scripsit. Nō tn̄ iuuāte dn̄o p nos lati⁹ supplebit. Arpara sane hec eadē et ducissa fuit et regia sapiēs valde et industria ac puida. Porro alias de ipa et filiab⁹ ei⁹ atqꝫ cōsobꝛinis ipius. Auchira ducissa et filiabus ei⁹ quatuoꝛ et eleutheria comitissa ac filia sua virgine lucencia pꝛeclarissima tractabitur. Aderat etiā sibilia regia magne virtutis iuuēcula sctē eulalie filia vꝛsule virginis matertē. Regina vō noꝛwēnoꝝ hodierna cū filia virgine hodierna affuit. Regina pꝛeterea suanoꝝ bn̄dicta cū duab⁹ filiab⁹ virginibus iacincta et sophia simr aderat. Regina etiā lucretia iam añ pagana ab angelo xp̄i ammonita cum duab⁹ reginis et filia ei⁹ decēni virgīe sctissima cū eis pꝛoficiscit. Regina siquidē pꝛeclara noīe religiosa valde et elemosinaria marie iā cū duab⁹ filiab⁹ virginib⁹ sapientia et charitate sequit illas. Rex sane bonifaci⁹ iam añ pagan⁹ cuꝫ filia bonifacia virgīe religiosissima aderat. Rex etiā laurenti⁹ iā añ pagan⁹ atqꝫ xp̄ianoꝝ inimicus seu⁹ tirān⁹ postea nutu dei coꝛreptus mirabiliṯqꝫ conuersus ex lupo agn⁹ efficitur. Qui sponsam suā sequitur residem virginē btissimā regis coꝛchanie filiā de hibernia. Deniqꝫ et ipaꝫ reginā residem spōse sue mr̄em cū duab⁹ reginis custoꝛa et magmoꝛa secū ducebat: quaꝝ vna erat soroꝛ ipius. Affuerūt adhuc plures taꝫ de hibernia q̄ de ceteris regnis pꝛīcipū filie regū et ducissarū et comitissaꝝ. Filia etiā arthuri regis de bꝛitānia btā nathalia atqꝫ sctā polodoxia cū soroꝛe nilia ipius cognata policarpi regis filia virgines illustrissime cū nobili virginū aderāt comitatu. Filia nihilomin⁹ affuit magni regis et ducis incliti nichomedis eustemia virgo pꝛudētissima et deuota valde cū soroꝛib⁹ eudonia et eugenia virginib⁹ pꝛedictarū virginū cognate filie vō quōdā regis noꝛmānoꝝ q̄ nūc comes appellat de noꝛmādia: btā doꝛothea et soroꝛ ei⁹ lucia cuꝫ suo affuerūt comitatu nobilissimo. Filie pꝛeterea quōdā regis flādꝛēsiū q̄ nūc comes vꝛlucia et germana cū mr̄e theodoꝛa pclarissima matrona. Affuerūt pegrinātes pꝛo xp̄o filia sane ducis bꝛabātini louaniēsis gyaua atqꝫ cognata ipi⁹ ywana filia auūculi ei⁹ et due filie comitis ywanēsis ysamia et herdara cum illis pficiscunt. Filia etiā ducis frisonū elizabeth cognata regine danoꝝ et soroꝛ ipius simr pgūt cū illis. Dux vō alexāder cū vroꝛe sua et filiab⁹ qnqꝫ. Dux leo cū vxoꝛe et trib⁹ soroꝛib⁹. Dux vō sincer⁹ iwari regis fili⁹ cū vxoꝛe et filia taysi et duab⁹ soroꝛib⁹ illis adhesit Preterea cū ceṯis pꝛīcipib⁹ ducib⁹ et comitib⁹ affuit harderic⁹ comes illustris auūcul⁹ regie virgīs vꝛsule mr̄is cū vxoꝛe vꝛsula muliere deuota et strenua mr̄ūqꝫ laudabili. Ab ista vꝛsula cōtissa regia virgo vꝛsula nomē accepit. Hēbāt sane secū tres filias iulianā et ebbinā virgīes pclaras atqꝫ aldewigē ducissam coꝛdule virgīs mr̄em. Elizabeth virgo sctissima iohānis magni pꝛincipis filia: cuius mr̄ elizabeth dicebatur et

erat soror sancti cesarij epi meldensis int cetera que agebāt mater hec et filia domi nā nr̄am intimo affectu dilexerūt Uñ ipa regina celorū materiā dans fr̄i expediti-onem earū scribenti iniunxit vt eam scri-bēt. Est ei series expeditionis ei⁹ pulchra Sctā etiā nestoria virgo affuit illustrissi ma cuius mater egidia filia fuit henrici magni regis Walliorū. Pater siquidē ne-storie virginis dux erat eusebi⁹ ꝛ erat ea-dem virgo soror eleutherie ꝛ iosippe vir-ginū ex parte patris. Ecce predictorꝝ re-gum ꝛ reginarū/ducū/comitum/ꝛ prin-cipum illustrissimarū virginū ꝛ matrona rum expeditionem: serie pulcherrima sin gillatim descripsimus in alio volumine ꝛ pleniorem in quibus lector (si eā vsqꝫ ad finem pelegerit) virginū plurimarum no bilium ꝛ domicellarū laudabilem vitam mirabitur et religiosam conuersationem earum ꝛ pudicam.

¶ Quō sacre virgines celitus iubētur iter arripere.

Cumqꝫ virginum earundē a deo dispo-situm peregrinatiōis tp̄s instaret sacreqꝫ expeditionis dies affuisset diuinit⁹ admo nenł iter arripere atqꝫ ad naues confuge re. Tūc surrexerūt oēs virgines ille curli ꝫ ad nauigia festinātes. Nulli dubiū quin sanctorum multi tam angelorꝝ q̄ ceterorꝝ affuissent illas deducentes illisqꝫ congra-tulantes. Aderat preterea ꝛ sathan cū in-numerabili satellitum suorū multitudi-ne aliquas ex ip̄is impedire volens. At il-le diuina sunt protectione munite ꝛ mali-gni spiritus vacui reuertunł ꝛ inanes. O quantus ibi luct⁹ quātusqꝫ meror ꝛ plan ctus cum filie tam nobiles tāqꝫ decore et elegantes a parētib⁹ ꝛ amicis abinuicē se paranł atqꝫ spes nl̄la decetero foret reme andi. Gladi⁹ tui amoris ih̄u bone hoc fe-cit bis acutus q̄ separauit filios ꝛ filias a parentibus a charis ꝛ notis. Cōfestim vt oculo parentū amicorūqꝫ obtutib⁹ velisi-cantes subducuntur angelica deductiōe gaudētes cōfortanł: illorumqꝫ presentia delectate que retro sunt oblite ad gaudia sibi promissa festinant. Porro lactētes in fantule que vberū lacte nutriri solebāt iā nullo ꝑsus mamillarū nutrimēto alebā tur: sed digitos in ora mittebāt ꝛ statiꝫ de ip̄is digitis rorem sibi celit⁹ ministratuꝫ sugebāt cui⁹ vigore sustentabanł nec vn q̄ in eodē itinere vt paruulorꝝ mos ꝛ na-tura sordebant se madefacientes: sed nec plorantes vagiebāt alijs inferētes mole-stiam. Et iste in nūero vndecim miliū nō fuerunt sed etiā sunt annumerate. Qua-rum nūer⁹ paruulatū fere ad q̄ngentas habebał. Sed ne alicui ista incredibilia videanł ꝛ friuola que de ip̄is infantibus dixim⁹ ecce que nuper in nr̄a parochia cō tigisse percepimus ad confirmationē ho-rum proferemus. Deniqꝫ matrona tres i partu edidit infantulas. Harū vna quin-decim superuixit diebus/alia trib⁹ hebdo madis/tertia quatuor. Nulla siquidem il larū vel vberū vel cibi alicuins alebatur nutrimento dū adhuc viuerent. Ecce ad-huc in medium ꝓferam⁹ que ab honestis abbatib⁹ quibusdā ac viris et mulierib⁹ pro certo ꝯperim⁹. Uirgo quedā iam pro uectioris existens etatis sctēqꝫ conuersa-tionis ꝛ vite multis annis lecto decūbēs in inferiori corporis parte ferme premor-tua nullum cibi vel pot⁹ degustat alimen tum: aliq̄n tñ parū esce ingerit ori. Qua masticata ip̄aꝫ substantiā expuēs egerit: at sic solo illius succo alitur. Preterea vix oui vni⁹ testā vino plenā hauriēs sumit: ꝛ hec est dieta illi⁹. Idem sane vini tantil lum taliter haustum intrinsec⁹ consumił naturali estu ꝛ nō eget vt saltē de lecto ra ro moueał: sed nec ꝓpter requisita natu-re moueł de stratu suo. Itē ex plurib⁹ dei miraculis q̄ ip̄e pia dignatione sua in qui busdā nobis bñ notis opał ad illorꝝ testi-monium q̄ de ip̄is adhuc sacris virginibus

suim⁹ dicturi narrabim⁹. Quādā ꝫ dei famulam nouim⁹ et virginē que frequēter in orōne dū spūs sancti succenderet amore sursum in aerem subleuata stabat orationes suas perficiēs. Quod sicut abbati cuidam religioso quē satis cognouim⁹ accedisse percepimus. Deniq; aliqn de rebus suis cuidā cistelle nr̄e imposuim⁹ diligēti cura claue ferrea firmantes que postmodū illa obserata archa manu tenebat nobis ostēdēs. Quid ergo mirū si dn̄s sacrarū virginū sponsus aliqua mira cū illis operatur romā eas deducēdo atq; coloniam reducendo. Ecce cū hic nup idē notarius super quibusdā que in hoc continent volumine dubi⁹ hesitaret miraculis illi celitus dicebat: q; que scripsisti oino vera sunt atq; adhuc tanta et tam miranda int easdem virgines dn̄s patrauit miracula que si scripta forēt vix aliquis hoim illas credendo fidem preberet.

¶ Qō rex olofernes ursule sponsus diuinit⁹ iubet sequi sponsam suam.

Maligni aūt spūs qui ad illarū venerāt discessū tēptātes si aliqd sui iuris in eis reperirent frustratos sese dolentes aggredi unt pncipes quoꝝ filie sororesq; abierāt et cognate: dolore nimio illoꝝ corda sauciant. Adeo reuera plurimoꝝ meror extitit grauis super illarū absentia vt vix mltis tēporib⁹ ꝯsolatiōis medelā reciperet. Sicut enī egiptij quondā suis spoliabantur principib⁹ et charis in mari rubro diuersis ita nūc multarū regna illustrissimis spoliant virginib⁹/matronis/et principibus: quocirca graui gemūt luctu flentes nunq̄ reuersuras. Adhuc aūt dolor addit dolori letalis ferme et exitialis cū in breui post fili⁹ regis rex iuuenis olofernes iclit⁹ et pi⁹ totiq; pplo char⁹ et accept⁹ vtē virginis ursule sponsus: grā inspirat⁹ diuina patriā et regnū deserē disposuit q̄ spes toti⁹ fre illi⁹ extitit et regni: Ipe quidem dino fret⁹ auxilio celestiq; adiut⁹ amminiculo sponsam suā exercitūq; illi⁹ piaꝝ virginū agmina aio insequit virili angelica protectiōe deduct⁹. Beat⁹ q̄ppe iohānes apps atq; angelici quidā spūs sepe illi affuerūt pie deducentes eū a malignorū spirituū īfestatiōe defensabāt. Hic idē vero euāgelista dulcissim⁹ ab ipo earūdē virginū pegrinatiōis exordio sp illis aderat in bono ꝯfortās pposito et vsq; in finē eas pia solicitudine gubernās. Cūq; idē iuuenis cū suis comitib⁹ virgines sacras summa insequeret festinātia demones illum frequētes impetentes retrahere nitebantur mala suggerentes. Qui dei ptectus custodia angelicoq; munitus p̄sidio ceptū iter deuot⁹ prosequit. Iā enī ante multo dilectiōis ardore estuās eandē spōsam vtpote rex inclit⁹ mitis et pi⁹ sui presentia glīa magna nobili apparatu et honore regio visitauit. Ubi secretoꝝ eiusdē virginis q̄ celit⁹ reuelata illi extiterūt cōsci⁹ ꝯstāti aio instītit et fideli quaten⁹ honorifice scd̄m dei dispositionē oia ꝯsūmata proficiscerentur.

¶ Qō i duob⁹ dieb⁹ et dimidio angelis ducētib⁹ vsq; coloniā peruenerunt.

Quēadmodū quōdā moyse de egipto populū israeliticū in terrā pmissiōis ducēte aderat dīna custodia nocte dieq; illos ptegēs: ita nūc virginū istarū sctis agminibus angeloꝝ affuit frequētia et tāta sctōrū vt supra et circa conuersantes oēm eis metū auferret et mesticiā dulci sua visiōe et p̄sentia. Deniq; et infātuli q̄ in ceteraꝝ vlnis gestabant et sinib⁹ visiones angelicas ammirātes insolitasq; illarum personas et effigies rutilantes sursum in aerē digitos extendentes pre ammiratione sonos emittebāt dicētes ha/ha/velocissimo siquidē cursu naues mare secātes ad magnū reni fluuiū trāquilla nauigatiōe deo ducēte angelicoq; ductu regēte prospere

peruenerũt. Ubi cõtra eiusdẽ reni cursũ ⁊ impetũ velificantes tertia die circa sextã coloniensi ciuitati applicuerũt ⁊ plusq̃ octo dierũ iter in duob⁹ dieb⁹ et dimidio perfecerunt. Porro scriptor passionis earundẽ virginũ dicit eas inter diem et noctẽ a portu quẽ ingresse sunt naues ad dictam ꝑpe coloniã peruenisse in vicũ quẽdam qui dicit̃ tilefor̃ence. Potuit enĩ fieri vt aliquorũ principũ charitate detinerentur ⁊ sic tertia die coloniam peruenerunt Illic ab ep̃o ⁊ ciuibus eiusdem ciuitatis honorabiliter excepte per biduũ quieuerũt Nec dũ sane aduenerat felix illarũ triumphi tp̃s ⁊ agonis quo in eodẽ loco erãt preciose coronãde martirio. Nã gẽs hunorũ barbarica ⁊ crudelis longe adhuc aberat a quibus fuerunt in proximo perimende Uñ rursus angelico ammonent̃ responso quatinus romã proficiscant̃: ibiq̃ deo ac genetrici ei⁹ btẽ atq̃ ap̃lis ⁊ sc̃tis quorꝫ illic reliquie habebãtur ⁊ corpora sese cõmendant asserentes etiã pollicẽtur quoniam de roma reuertentes in eadẽ ciuitate beati agonis adepture sunt triumphum. Quorũ acquiescentes monitis naues repetunt atq̃ ab archiep̃o reliquisq̃ ciuib⁹ et nobilibus cum summo deducuntur honore a quibus etiam necessaria quibus indigebãt copiose ministrabantur.

¶ Qũ basiliam venientes relictis ibi nauibus processionis ordinabant romam tẽdentes.

Igitur dño gloriosaq̃ matre eius virginum sanctaruꝫ regina necnon et angelis eas sanctis prospere deducentibus deniq̃ contra ictum fluuij et cursum fluctis reni tendentes tribus diebus et dimidio plusq̃ octo dierum iter expleuerunt basiliam adeuntes ciuitatem. Quo cum peruenissent ab ipso episcopo ciuibus et magnatis honorifice excipiuntur. Illic naues reliquentes domino sueq̃ matri benedicte se cõmendantes: ad iter se preparant desideratum. Acies instruuntur pulcherrimas processiones ordinãt decẽtissimas. Prefata etenim elizabeth virgo xp̃i deuota basiliensem episcopum cuꝫ eis romam scribit profectum atq̃ martirij palmam colonie vna cum eis consequutum Siquidem non subuehuntur nec curribus nec quadrigis sed nec mulorum aut equoruꝫ reuelantur ministerio. Habebãt tamen episcopi et principes necnon et de ipsis matronis et virginibus que int̃ eas fuerunt excellentiores quedam ferme ad centum equos et mulos seruarios qui eorum apparatus deferebant et sarcinas. Porro decenti ordine suas instituunt acies et processiones. Una fuit omnium vndecim milium processio. Beata sane vrsula quandoq̃ in medio: quãdoq̃ etiam in capite omnium cum episcopis quibusdã et sacerdotibus precessit cum matronis ⁊ virginibus ad hoc sibi assumptis. Habebat vero secum sororem patris beatã eulaliam et duas matris sue sorores matronas honestas ⁊ prudentissimas sanctam eulaliam et sanctam eugeniam que Alexandria dicebatur. Concordi namq̃ processione illis incedentibus nulla (vt mos est) iuuencularum ac virginum hac et illac se abrumpens disiũgebat. Tanta deniq̃ angelorum ac virginum sacrarũ frequentia de celis ad eorum custodiam aderat directa vt eorum personas miro viderent vbiq̃ splendore refulgentes. Non solum adulte et maiores illorum aspectum mirabantur et presentiam: verum etiam paruule vt supradictum est in eorum intuitu iocundabantur et super illorũ splẽdore iocantes vehemeter gaudebãt. Sũma namq̃ disciplina gradientes: incedẽtes modestissime in verbis et gestibus se habebant. Porro pleriq̃ lectoruꝫ qui passiones earundem virginum legerunt historiã arbitrabãtur eas virorꝫ carere solatio ⁊ comitatu q̃ꝫ ibi nulla fit mẽtio virorꝫ

Si tamen diligenti⁹ eandem historia considerent facillime aiaduertent illas virorum gubernari consilio adiutorio et ministerio. Legitur in passione illarum quod sub uni⁹ diei et noctis spacio prope coloniam velificantes venerunt ad opidum forense vbi nauium vela dimittebantur et anchore exponebant/hospitia eis preparabantur ad pernoctandum mane illis necessaria emebant/anchore retrahebantur/vela in malis suspendebant/classesque gubernaculis regebant. Per quos ista fiebant nisi per viros in arte peritos? Audem⁹ sane confirmare vti paulo ante diuinitus est reuelatum plusquam trecentos esse viros in illarum comitatu: quorum ducenti et pauci plures cum eis voluntarie martirii palmam subierunt. Pre numerositate vero virginum multarum nulla in passione illa cum sit mentio matronarum aut virorum. Domina siquidem elizabeth et viros et matronas et reginas et comitissas in earum scribit societate fuisse quod et nos approbam⁹.

¶ Quod sine impedimento et absque difficultate per arctas vias et difficiles alacriter incesserunt.

Porro vestimenta illarum et calciamenta nullo atterebant labore sed nec magno aliqua earum tedio laborabat aut graui difficultate. Nec etiam egritudinis alicui⁹ senserunt dispendium neque nimie lassitudinis grauabantur fastidio. Omnia eis extiterunt iocunda vniuersa illis succedebant prospera. Denique et puelle octo aut quinque annorum cum ingenti alacritate ibant et vix vllam quandoque lassitudinem sentiebant. Mirabile est satis quod nunc referemus: sed duris cordibus et obturatis aurib⁹ fere videbitur incredibile: quod nulla eis via quantumcumque arcta fuerit et angusta esse potuit impedimento adeo sane expedite in laboriosis gradiebantur viis quemadmodum si in planis irent ac spaciosis. Sicut enim quedam earundem virginum sacratum nuper respondebant cum super ipsarum viis interrogarentur et itinere si aliquam in angustiis itinerib⁹ difficultatem paterent nullo se viarum incomodo grauari fatebantur vel artari atque adiicientes dicebant velud si multe anime in paruo alicuius paradisi regno vel loco tenerentur modico ita et nos in ipso itinere nulli⁹ vie artabamur grauamine nullaque via nobis fuit angusta. Que cum sepe ad riuos fluminum vada ad artissimos fluuiorum transitus venissent absque difficultate et absque sui lesione transierunt sine ministerio nauigii alicuius aut pontis. Qualiter ista fierent et quomodo per artas incederent vias ac montium ardua transcenderent et fluminum vada transirent: ignoram⁹ penitus nec etiam vt reuelentur orando inuestigare audem⁹. Nos sane cum mirantib⁹ pariter ammiramur et in hiis sicut in ceteris deum mirabilem predicam⁹. Diuina siquidem opera et iuditia nostro sensu comprehendere non possum⁹ nec estimare audemus. Reuelata scribim⁹ et ad ea que non sunt reuelanda deum ac sanctos ei⁹ vt reuelentur nequaquam cogim⁹: legitur quod dominus quinque milia hominum de quinque panib⁹ et duob⁹ piscibus saciauit et quod vndecim cophini pleni de fragmentis superant comedentib⁹. Operabatur ibi dominus in hominibus operatur et hic prout vult in virginib⁹. Sed cum ipse virgines sacre quomodo hec fierent summa instantia interrogarentur affuerunt plures statim respondentes Quid nos tantum constringis interrogando absque difficultate et sine lesione nostri transiuimus. Et scias pro certo quod plura de nobis non scripsisti que sunt admiranda. Que cum sero vel mane dietam sibi deliberantes proponerent ibi vel ibi pernoctabim⁹ absque dubio et sine impedimento cum permaxima sui cordis iucunditate illuc sero peruenerunt

¶ Quod nulla super eas pluuia cecidit ex quo de palatio regio egresse sunt eundo romam et redeundo.

Ex quo sane ab aula regis beate vrsule patris discesserunt nullo perfundebantur imbre pluuiali euntes romam et redeuntes quod diuina eas clementia ab omni molestia protexit

Sed ne hoc alicui incredibile videat̃ nar rabim⁹ quoddã sil'e qđ multis bñ cõper- tum est. Deniq3 beat⁹ bernard⁹ abbas cla reuallensis dũ aliqñ sub diuo videlicet sũ aere cũ fratre quodã sedẽs lrãs dictaret: alterq3 illas scribendo notaret: ecce vbiq3 in circuitu pluebat et ipi a pluuia scriben tes illesi permanserũt ꝛ intacti. Aderat sa ne sacris virginibus in om̃ibus piissime celoꝝ regine custodia et gratia fida illaꝝ ductris ꝛ pia fideliter eas ducẽs quã imi- tate sunt virginitatis sue florem filio suo virginũ piarũ sponso offerẽtes. Porro in fantule que in sinib⁹ quarundã gestabã- tur: nullo vt supradictũ est cibo vel vbere lacte alebantur: sed cũ forte digitũ ori im ponerẽt: exinde nutrimentũ diuinit⁹ sibi datũ sugerũt. Reliquaꝝ vero q̃plures vir- ginũ nequaq̃ tã multo indigebãt cibo q̃ dei grã que illas forinsecus cõseruãs gu- bernabat: intrinsec⁹ aderat cõfortãs eas ꝛ sustentãs. Qui autem hoꝝ que scripsi- mus incredulus fuerit legat vitas patrũ ꝛ inueniet plures in ebdomida semel mo- dico cibo gustato sustentatos. Legat ꝛ vi tam marie egiptiace ꝛ inueniet eã duob⁹ panib⁹ ꝛ dimidio per decẽ et septẽ annos sustẽtari: ac postmodũ paucis herbaꝝ ra dicibus viuere. Deniq3 plusq̃ valerẽt iste virgines in edẽdo ꝯsumere: om̃i illis am ministrabant̃ copia. Angeloꝝ eni quidã ipsarũ ductores queadmodũ dña nr̃a nup ait eas semp precedẽtes honestoꝝ species viroꝝ sibi assumpserũt: accedẽtes ad ma iores ciuitatis et primos quo nocte fuerẽt venture sup illaꝝ eis aduentũ predixerũt Qui cũ gaudio de plurib⁹ occurrerunt lo- cis nobiles matrone plebei ꝛ villani cum deuotione feruenti offerẽtes necessaria. Fertilis eni erat ann⁹ tẽpusq3 habũdans bonis vniuersoꝝ copiã prebebat. Nocti- bus sepissime in pratis quiescẽtes dormi erũt nulli⁹ molestie sentiẽtes grauamen. Tota nãq3 nocte immẽsi lũis claritas sup eas atq3 in circuitu illarũ choruscãs radi abat. Ad arduos tandẽ montes alpiũ ve- nientes necnõ ad ipm montẽ qui ceteris ꝛ altitudine preminet ꝛ horrore accedẽtes: q̃ solo etiã aspectu robustissimorũ quosq3 virorũ terrere solet facilitate summa trã sierũt. Tanta q̃ppe agilitate vt quedaȝ ait illarũ virginũ tam ille que infantulas gestabãt in brachijs cõscendebãt q̃ ꝛ iste que absq3 onere nihil portãtes scãdebant Adeo reuera facile vt illa dixit ipis patu- it eiusdẽ mõtis ardui ascẽs⁹ ꝛ alti queād- modũ alicui nr̃m in domo aliqua ꝯmorã- ti ꝯcederet̃ vsq3 ad ostiũ eiusdẽ dom⁹ per uenire. Deniq3 ꝛ dña nr̃a cũ de ipso mon- te atq3 super alijs eiusdẽ itineris difficul- tatib⁹ interrogaret̃: ait q̃ videretur illis ipm montem concendentib⁹ quasi in pla- nissima via icedẽtes atq3 bñ spaciosa am bularent Quõ aũt hec fierẽt fateor me pe nitus ignorare.

¶ Qđ ipse virgines ammirabãtur sepi⁹ quõ montiũ viarũq3 grauiũ itinera tran sierunt.

Ursula siquidẽ vrsula vti testabat̃ necnon ꝛ alie quedã cũ super harũ difficultatib⁹ viarũ interrogarent̃ tũc t̃pis sese veheme ter ammirari dicebãt: ꝛ qualiter eosdem mõtes ceteraq3 itinera difficillima trãsi- rent. Porro dña nr̃a dulci sua eas grã cre brius ꝯfortãs letificauit: ita vt cõsolatiõe ipsius benignissima ois illis labor leuis fi eret ꝛ delectabilis. Oẽ preterea cibi corpo ralis delectamentũ multis fastidio erat. Aderat plane illis dulcis virginũ regina gubernãdo eas ꝛ regendo cũ suis angelis ꝛ sctis illas custodiẽs. Unde nullus latro num/furũ/aut predonũ eis obesse potuit aut corruptor. Plures siquidem virginũ ꝛ matronarũ nobiliũ que occurrerũt eis visitantes illas: bono exẽplo ipsarũ attra- cte xp̃iq3 grã int⁹ operante patriã ipse ac parentes reliquerũt: xp̃m sequute sũt om niũ regẽ verũ. Poterit aliqs lectoꝝ super

hijs et ceteris que supra diximꝰ vacillan-
do dubitare aut irridendo improbare dis-
similans dei omnipotentiã eiusqꝫ clemẽ-
tiã considerare: qui qñ vult et quõ vult in
suis operatᷣ seruis ⁊ ãcillis ipse mirabilis
deꝰ mirabilitᷣ in oĩbus agens. Consideret
primo earundẽ virginũ quãta sit multi-
tudo: quãta nobilitas ⁊ teneritudo ꝙ cele
sti responso angelico nũcio dũ adhuc fo-
rent in terra natiua predicunᷣ romã ꝓfi-
cisci nauigio vsqꝫ basiliam venientes de-
fuerũt tante multitudini bige et quadri-
ge equi et muli pedestres ire nõ valebant
nisi dñs illaꝝ dirigeret gressus pieꝙ operã
do in eis. Qui sane quondã israeliticũ po
pulũ de egipto fugientẽ duce moyse per
mare rubꝝ sicco pede atqꝫ per desertũ in
colũpna nubis ⁊ ignis ĩ trã pduxit repro
missionis multisqꝫ signis et prodigijs il-
los certificauit: hic idẽ dñs potẽs ⁊ clemẽs
suas etiã virgines teneras ⁊ nobiles at-
qꝫ puellas/signis/virtutibꝰ/prodigijs et
magnalibus quibꝰ ipse magnꝰ et mirabi-
lis voluit per vias artas semitas ⁊ siluas
montes arduos et alpes/riuos ⁊ fluuios
traducere potuit et perducere. Si cui au
tem impossibilia videnᷣ ⁊ deũ cui oĩa sũt
possibilia ĩ suis virginibꝰ ista nolle putat
operantẽ si passiones sctõꝝ legit et vitas
atqꝫ sctãrũ virginũ atqꝫ matronarũ ma-
terias ⁊ gesta necnõ ⁊ vitas patrũ in me-
moria habuerit dñmqꝫ ĩ illis mirabiliter
operantẽ cognouerit: credet ⁊ cognoscet ĩ
hijs etiã virginibꝰ suis illum magnifice
agentẽ. Legitur etiam de beatissima ma
ria egiptiaca: qm̃ cene dñice nocte signo
crucis edito pede sicco iordanis fluuium
zozimam peruenit ⁊ sumpto corpore dñi
⁊ sanguine iterũ remeãs in spacio vnius
hore viginti dierũ itᷣ in corpore adhuc cor-
ruptibili explens ad interiora deserti di-
uinitus adiuta peruenit: vbi etiã mortua
postmodũ est inuenta. Scripsimꝰ superi
us qꝫ angeli ⁊ supra ⁊ circa illas visibilitᷣ
cõuersantes apparerẽt: qd tñ nõ audemꝰ
astruere qꝫ qualibet die ⁊ quauis hora vi-
sibili spẽ illis apparentes ab eis cernerẽtᷣ

¶ Qd cesariꝰ meldẽsis eps eis est adiun-
ctus: ⁊ ꝙ apostolicus cũ cardinalibꝰ et ro
manis nobili eas exceperũt ꝓcessione.

Que cũ ad vnã dietã prope romã venis-
sent btũs cesariꝰ meldẽsis eps vir prudẽs
⁊ honestꝰ cũ suo supuenit comitatu nã et
ipse sicᷣ romã eẽt profecturus. Qui cũ oc-
currisset cognita illa itineris causa iunctꝰ
est eis paritᷣ cũ illis proficiscẽs. In eodẽ
sane virginũ collegio hic idẽ eps sororem
suam repperit sctãm elizabeth matronã
religiosam ⁊ valde honestã cũ filia sua eli
zabeth preclarissima virgine ⁊ deuotissi-
ma: filiũ etiã illic repperit alterꝰ sororis
sue iuniorem/helindiũ ducẽ illustrissimũ
vxoreꝙ ipius filiũ patrui btẽ vrsule pris
Inuenit etiam ibi duas filias eiusdẽ du-
cis sctãm spem ⁊ btãm eufrosinã. Sed et
plures inter eas repperit cognatas. Qꝫ
spũ dei accẽsus sequtur etiã virgines sa-
cras corpꝰ ꝓ dño traditurꝰ ⁊ aiam. Hunc
etiam duo sequũtur de suis capellanis ⁊
quatuor de comitatu suo laici. Cũqꝫ pro-
pe romã cũ oĩni mẽtis alacritate sane ⁊ in
columes vniuerse venissẽt ipse quidẽ apli
cus cũ clero ⁊ cardinalibꝰ. principibꝰ/ma
tronis et virginibꝰ/plebeis et ciuibus in
magno exultatione/nobiliqꝫ processione:
vt dignũ erat illas excepit. Preterea ⁊ de
vicinis ciuitatibus vicis ⁊ castellis prope
rabãt tã nobiles ꝙ̃ plebei gloriam earum
certatim videre. Tota deniqꝫ ciuitas illis
obuiã venit ammiratione capti simul et
nouitate. Uirgines aũt xp̃i virginali gr̃a
refulgentes mirabilem de se cũctis opini
onẽ virtutis ⁊ decꝰ sparserũt: insigne ce-
lestis grẽ ⁊ boni odoris fragrantiã omni-
bus ministrarunt. Que cum illic quatu
or dierum morã facerẽt orationis gratia
sctõꝝ loca circumeuntes ⁊ ecclias agonis
sui triũphũ atqꝫ martirij sacri calicẽ quẽ l

xpo erãt bibiture dño et sue genitrici glo
se atqꝫ aplis reliquisqꝫ sctis devote cõmẽ
darũt: fuerũt etiam inter eas virgines ꝙ
plures cathecumine q̃ cũ adhuc ĩ palatio
regis eẽnt sctẽ vrsule pris accepeẽt relit⁹
chsium ꝙ rome forẽt baptizãde. Ille vero
tũc tp̃is astãte clero et cardinalib⁹ et ma
gnatis ab ipo aplico cũ ingẽti glia bapti
zant̃ et honore. Quaꝝ prime et nobiliores
vtã erat lucia et sctã anastasia duoꝝ filie
regũ que ambe extiterũt cognate iuuenis
illustrissimi sctẽ vrsule sponsi.

¶ Qñ aplic⁹ per visum est ammonit⁹ vt
relicta dignitate apostolat⁹ proficiscatur
cum eisdem virginibus.

Paucis itaqꝫ dieb⁹ illic sacre virgines
morã facientes licentiã expetũt redire pro
ponẽtes. Quarũ exẽplo ciriacus papa tũc
romane sedi presidẽs accẽsus re cõsigna
ta sui apostolat⁹ dignitate romanis mul
tis tñ eũ retrahere volẽtib⁹ earũqꝫ comes
efficit̃ virginũ atqꝫ caput illarũ de cetero
et magr̃. Ipi deniqꝫ pape ciriaco tres in vi
su apparuerũt scti candidi exhortãtes eũ
quatin⁹ relicta dignitate parat⁹ sui cũ sa
cris virginib⁹ comitaret̃ exemplũqꝫ bonũ
ceteris preberet tante sublimitatis cõtẽ
ptu. Promittẽtes etiã pollicent̃ ei ꝙ et ipe
coronã foret eternã per martirij palmam
adepturus. Preterea inquiũt asserentes
qm̃ si rome remãserit in breui tñ sit mori
turus. Qui q꜡ cõtra volũtatẽ cardinaliuꝫ
romaniqꝫ senat⁹ cõsiliũ illinc discedẽs pro
ficiscit̃ de cathaloco romanoꝝ pontificuꝫ
nomẽ ipsius delet̃. Cui⁹ reuera nomẽ co
rã dño int̃ xp̃i martires preciosos in libro
vite perpetuo scriptũ cõtinet̃. Habeat eti
am ipe quasdã in hoc sacro virginũ colle
gio cognatas propria sibi consanguinitate
ziũctas. Deniqꝫ sctã sibilia vxor bti eusta
chij martiris et comitis cũ sex filiab⁹ suis
ei⁹ extiterũt cognate insup et alie de cetu
illarũ ꝙplures. Porro ducente illas ihe
su xp̃o celesti pio duce: gubernãteqꝫ eas
mũdi regina sp̃ virgine maria denuo re
uertunt̃. Inanes siquidẽ et vacue redire
nõ poterãt: qm̃ nutu dei preceptoqꝫ dño
iter istud pfecerũt. Sane eundo romã et
redeũdo iuxta virginis elizabeth võe me
morie visionẽ plures illis adiũcti sũt eꝛo
rum itineris earũ et corone facti parti
cipes.

¶ Qñ cardinales duo et principes duo cũ
alijs quibusdã papã ciriacũ sequunt̃ et ꝙ
maguncie olofernem inuenerũt.

Btõ siquidẽ ciriaco pape subrogat̃ ĩ sum
mũ pontificẽ vir prudẽs et bon⁹ multaqꝫ
morũ honestate cõspicu⁹. Mire vero fuit
abstinẽtie cast⁹ amator dei et pauperum
Porro btm̃ ciriacũ duo sequũtur cardina
les ponci⁹ et petrus: quoꝝ vn⁹ petr⁹ vin
centius dicebat̃ q꜡ binoĩs erat. Sequunt̃
et illos diaconi duo kalixtus et kilian⁹. Ho
rũ prior fili⁹ erat sororis ciriaci pape et alt
cognat⁹. Proficiscũt̃ cũ eis sbdiaconi tres
Ambrosi⁹ Iustin⁹ atqꝫ xp̃ianus. Seque
bat̃ sit̃ eũ btũs floreti⁹ ecclie romane ar
chidiacon⁹ qui et ipe cognatus fuit eiusdẽ
apostolici et sex filiarũ supradicti comitis
vxorisqꝫ illi⁹. Principes etiã duo comita
bant̃ cuꝫ eis sctũs eugeni⁹ et btũs nicho
strat⁹ parati et ipi vna cũ virginib⁹ aĩas
suas dare pro xp̃o. Deniqꝫ et septẽ de fa
milia pape sequuti sunt eũ. Porro matro
na quedã nobilis ei⁹ neptis: que dicta est
herrengardis cũ filia sua et trib⁹ eũ seque
batur puellis. Exercit⁹ itaqꝫ xp̃i tãt⁹ vir
ginũ et tã sublimiũ personaꝝ de roma pro
ficiscẽs cũ ingenti gaudio ad ciuitatẽ co
loniã exultationis tripudio tendebãt celi
tus sibi promissam felicis triumphi coro
nam pre oculis habẽtes totoqꝫ affectu illã
desiderãtes ad brauiũ festinãt Paucis sa
ne diebus ciuitatẽ basiliam vbi naues su
as reliquerent adierũt. Quas denuo in
trantes insigni magũcie applicueẽt ciui
tati que est sup renũ sita. Quo dũ peruenis
sent repperenrunt ibi iuuenẽ illustrissimũ

btē vꝛſule ſponſum moꝛibꝰ ⁊ gr̄e nobiliſ-
ſimū. Hic pꝛidie ante ductu angelico cum
pluribꝰ ſocijs quoꝝ quidā erāt xp̄iani: et
quidā cathecumini venerat paratꝰ ipſe ⁊
comites eius pariter cū ſpōſa ſua ꝓ amo
re xp̄i pꝛopꝛiū ſanguinē fundere. Deniqꝫ
virgo xp̄i elizabeth dicit illū ⁊ mr̄em ſuā
cū filia paruula ⁊ ep̄m quendā noīe clemē
tem adduxiſſe. Cuiꝰ aduentū btā vꝛſula
triduo anteꝙ̄ illuc veniſſēt angelo ſibi an
nūciante pꝛeſciuit. Cōtinuo itaqꝫ leticie ⁊
gaudij vniuerſis ingens oꝛitur exultatio
qm̄ ſuꝑ eius aduentū oēs fuerūt iucundi
tate immēſa gratulātes. Egrediētibꝰ eis
de nauibꝰ occurrit cū clero archieps̄ ⁊ ci-
uibꝰ excipientes vniuerſas virgines atqꝫ
ſocios eaꝝ nobili pꝛoceſſiōe in leticia ma-
gna ⁊ exultatione biduo ſane ibi pauſan-
tes moꝛā faciūt. Interim iuuenis regius
btē virginis vꝛſule ſponſus qui iā trien-
nio ante cathecuminꝰ extiterat cū ingen-
ti nobiliū gl'ia ⁊ pꝛincipū a btō ciriaco pa-
pa baptizat'. Qui coꝛde deuoto baptiſmi
gr̄az ſuſcipiēs deo ⁊ hoībꝰ dilectꝰ vniuer
ſiſqꝫ qui eū nouerāt ⁊ viderant amabilis
erat ⁊ gracioſus. Aſſiſtente illi btā vꝛſula
ipſiꝰ ſponſa cū oībꝰ ep̄is ⁊ cardinalibꝰ re
gibꝰ et pꝛincipibꝰ atqꝫ vniuerſo illiꝰ ciui-
tatis clero. Baptizati ſunt etiā cū eo qui-
dam ſocioꝛū eiꝰ qui cū ipſo conuenerant
qm̄ iā an̄ cathecumini extiterāt.

¶ Quō angeli de celis affūt vbi vꝛſule vir
ginis ſpōſus baptizatur.

Aperto ſiqdē celo angeli lucis a deo di-
recti veniūt illuc pꝛeſentes cū alijs cōplu
ribꝰ ſctōꝝ perſonis huic tā feſtiue ſolenni
tati cōgaudentes. Deniqꝫ ipſe iuuenis re
gius tante virginis ſpōſus adhuc virgo
exiſtēs nūꝙ̄ mulierē cognouit aut vxoꝛe3
cuſtodiente illū matre ſua ⁊ doctrinante
optima muliere ⁊ piiſſima regina: que in
omi caſtitate/mūdicia/ ⁊ moꝝ honeſtate
eū inſtruēs erudiuit. Diſcāt ergo matres
ab iſta ſumētes exemplū: ⁊ doceāt filios
ſuos ⁊ filias atqꝫ familiam caſte viuere/
iuſte et pie incedere. Poꝛro ⁊ ipſe in earū-
dem ſacrarū virginū cetu plures hēbat
cognatas de quaꝝ nūero iſte fuerunt btā
bn̄dicta ⁊ lucia que de vndecim pꝛincipa
libꝰ virginibus erāt atqꝫ anaſtaſia virgi
nes illuſtriſſime ⁊ pꝛudētes valde necnō
⁊ alie ꝙ̄plures. Fuit etiā btā lucēcia cum
eo virgo pꝛudentiſſima ⁊ nobilis tam aīo
ꝙ̄ genere filia patrui pr̄is ipiꝰ vꝛſule ſpō-
ſi cū mr̄e honeſtiſſima comitiſſa. Pat ita-
qꝫ eiuſdē iuuenis rex ſenioꝛ de lupo ⁊ vꝛ-
ſo crudeli mutatꝰ in ouē in pꝛopꝛio regno
baptizatꝰ bona obiit moꝛte ⁊ in vera chꝛi-
ſti cōfeſſione. O quāti tūc gaudij iocundi
tas vniuerſos letificauit cū iuuenē tā ge
neroſum ac nobilem ſpōſe nobili viderēt
in oī pꝛobitate coequari ⁊ honeſtate. Ele-
gantiſſime vero erat illa pulchꝛitudinis
elegās et iſte nimis fuit ⁊ decoꝛꝰ. Uiginti
ſane ⁊ quinqꝫ annoꝝ ⁊ ſeptē mēſiū ferme
extitit eo tempoꝛe idem iuuenis ⁊ illa fe-
re decē ⁊ ſeptē annoꝝ erat ⁊ triū menſiū.
Quid plura: filiꝰ ille regis ⁊ rex iunioꝛ in
clitus ⁊ illuſtris atqꝫ ipa nihilominꝰ filia
regis incliti ⁊ regina nobilis ac generoſa
immenſam cūctoꝝ leticiam q̄ ad tā admi
randi gaudij ſpectaculū venerant ſubito
ꝯuertūt in lachꝛimas ⁊ merore nimio vni
uerſos ſauciant. Feſtināt ergo ꝙ̄totiꝰ ad
vꝛauiū: ꝑperant ad diu deſideratum ſibi
martiriū filie regū/ducū/ ⁊ pꝛincipū: im-
mo reges ipi cū reginis/duciſſiſſis/ ⁊ co-
mitiſſis feſtināti curſu pergūt coloniam.
Quo cū perueniſſent repperer'ūt gentem
hunoꝛū barbaricā ipam obſediſſe ciuita-
tem. Pꝛinceps igit' coꝛūdē barbaroꝝ ex-
tra murū reſidens ſuper tanta puellaruz
multitudine atqꝫ domicellarū exercitu am
miratꝰ eas fecit ſibi pꝛeſentari. A quibus
moꝝ genꝰ patriam atqꝫ aduētꝰ illaꝝ cau-
ſam diligēti requirit inueſtigatione. Btā
q̄ppe vꝛſula cū ſponſo ſuo parit' pꝛeſenta-
ta tiranno pꝛotinꝰ oculis eiꝰ placuit ⁊ ali

mū in illam totū iniecit ammirās virgis elegantiā/pulchritudinis expauit decorē :eamqꝫ sibi sociari cōcupiuit. Quē virgo iā ati a celesti spōso ꝛ regis filio eterni dotalicijs subarrata celestibus ꝯtēpnens nephandis eis acquiescē desiderijs refugit. Porro antiqꝫ in man⁹ incidissēt tirannorum bono ꝛ salubri vtebant̄ consilio atqꝫ beati laurentij exemplo: qui thezauros ecclesie dedit pauperib⁹ agētes: quicqd illis ex pensarū/vestiū preciosarū/ thezaurorum atqꝫ ornamentorꝫ erat residuū ciuitate colonia expendētes ecclis xpi pauperib⁹ erogando reliquerūt. Cōsiderēt ista diuites/ prelati/et nobiles/epi/ꝛ comites: q̄ ecclesias xpi ꝛ paupes spoliāt: q̄ de alienis labo rib⁹ se ditant ꝛ post mortē res pauperꝫ imperatorib⁹ ꝛ diuitib⁹ relinquūt sibiqꝫ infernalia supplitia mercātes ꝯquirūt. Ecce virgines iste suiqꝫ comites/reges/ duces/et principes/regine/ducisse/ ꝛ comitisse/terras diuitias/patriā/honores/dignitates/ꝛ parentes cōtēpnunt exulātes ꝑ xpo corpora sua tradūt ꝑ deo ad supplitia pro quib⁹ eterne vite consequuti premia perhennis gaudij iocūditate regnantes cum xpo perfruuntur.

¶ Qō sctā ursula sue mortis seriem atqꝫ sodaliū suarū referēs exposuit ꝛ q demones ꝑ earꝫ interēptione laborabāt.

Ceterū princeps ille hunorꝫ dir⁹ nimis ac truculēt⁹ cū virginis ipius ursule sancte sodaliūqꝫ suarū inuictā cerneret mentem nec ad ea que voluit illas posse deflecti. Astutia circūuētus agit diaboli: vt socie virgines sociiqꝫ sodales viri pri⁹ sub btē ursule interimant̄ presentia. Arbitratur eni q illa ceterarꝫ nece territa tāto celeri⁹ ei consentiat volūtati ipius prebens effectū. Porro spōsus virginis inclit⁹ a latere sponse sue gladio percussus interimitur optataꝫ felicis martirij palmā ꝑ xpo iugulatus accepit. Dehinc grassant̄ carnifices innoxiū fundētes sanguinē noxio se maculauere piaculo. Ipa deniqꝫ virgo btā debachari cernēs in sodaliū nece malignos stat impterrita nec minis tiranni vincitur: nec ꝓmissis delinita circūuenit̄ Porro hec eadē virgo ursula hec eadē nuper cuidaꝫ assistens super serie passionis sciscitanti sic ait. Princeps ille putabat mentē meā ad amorē suū inclinare. Unde oēs pri⁹ fecit corā me interfici virgines quo facili⁹ ei consentirē. Sed cū nollē iniquis eius cōsilijs prauecꝫ acquiescere voluntati oim fere nouissimā me fecit occidi ꝛ sagitta in corde percussa iterij. Uniuersis sociabus meis interēptis ꝛ socijs me in sui iussit adduci presentiā ibiqꝫ necari Unde accidit vt a sponso meo vnius lapidis iactu semota perimerer. Ecce hec sūt eiusdē virginis verba. Ista sane loquebatur latine adhuc autē adiūgens dixit. Cū qꝫ iam essem⁹ interficiende en infinita demonū multitudo affuit diuersas mōstrorum species ꝛ formas habentiū. Qui armis varijs armati per totū cāpū vbi eramus iugulande hac et illac discurrentes ad nrm interitū excitāt interfectores. Deniqꝫ et aer totus vsqꝫ ad celos angelis et sctis atqꝫ virginib⁹ sacris ꝛ matronis beatis apparuit plenus qui ad nostrū venerant agonis ꝛ martirij triumphū.

¶ Qō de quouis sctōꝫ ordie plures illis obuiam veniunt qui aias illarum ad celestia gaudia perferant.

Uniuersi celestiū ordinū chori tā angelorꝫ q̄ reliquorꝫ sctōrū inqt eadē virgo de suis cōsocijs plura nobis obuiā milia miserūt pret thronos qui paucos de suo agmine in occursum nrm direxerūt. Throni nāqꝫ ita in dei presentia ꝯfirmati sunt vt facile ab eo separari nō possint. Sꝫ cū ab angelis in celū deferemur ipiqꝫ scti nobis vbiqꝫ letātes occurrerūt. Uicinius tamē nobis erāt ꝓpiusqꝫ ad nos accesserūt sctārꝫ virginū mltitudines atqꝫ btārꝫ matronarū acies que quasi certatim ad nos

properantes familiari⁹ nobis adheserũt. Et cũ apertis celis ab angelis celisqꝫ san ctis qui nobis gaudẽtes occurrerãt cũ in genti tripudio introduceremur: vniuersi ferme scti qui in celo remanserãt cũ sum mo nobis gaudio occurrerũt: oĩa cantib⁹ dulcisonis ac iubilatione replẽt suauissia in presentiã dñi atqꝫ in conspectũ matris eius gloriose nos perducũt. Qui nr̃e con tinuo congratulantes victorie iubent an geli quaten⁹ stolis induamur virginali bus/coronis adornemur prefulgidis. In troducimur siquidẽ in mãsionẽ quandã a ceteris virginib⁹ sacris seiunctã: iam añ nobis a deo preparatã vbi pariter nos vn decim milia virginũ cũ perhenni sumus iocunditate letantes. Ex latere sane vno matrone sacre cõsortes nr̃e deputatã sibi habẽt mãsionẽ ineffabili claritate chorus cantẽ in qua ꝛ ipe felici gaudio sunt exul tantes perpetuo. Porro btũs Michael et sctũs euãgelista iohannes q̃ comites no bis indiuidui fuerũt ac custodes toto iti nere nr̃o extiterũt cũ plurib⁹ angelorũ ob sequiis ꝛ sctõꝝ cũ ego fere oĩm nouissima interimerer. Aiam meã cũ summa leticia suscipientes dño sueqꝫ genitrici btẽ eã of ferunt presentantes. Hic reuera btũs ex tat finis virginũ btissimarũ vndecim mi liũ sociorũqꝫ illarũ laudabilis ꝛ sctũs que vniuerse triũphalis: necis palmã perhen nisqꝫ vite coronã rosei effusiõe cruoris ad epte sunt gl̃iosam atqꝫ celestis sponsi am plexib⁹ btis perpetuo associate. Pro cui⁹ dulci amore patriã parentes diuitias at qꝫ delicias relinquentes florẽ virginei pu doris ꝛ immaculati mũdiciam ꝯseruaue runt cãdoris ab ipo sane in eterne btitudi nis thalamũ itroducte perpeti cũ eo gau dio iocũditatis perfruentur.

¶ Qđ infantes in vtero matrũ parit cuꝫ illis occidebantur ꝛ adhuc inter cetera vir ginum corpora reperiuntur.

Quandoqꝫ inter virginũ earũdẽ sacra rum reliquias ꝛ corpora tam paruula in ueniuntur ossa ꝛ corpuscula vt vix triuꝫ mensiũ temp⁹ et spaciũ a die cõceptionis eaꝝ videanť habere. Uñ sane pleriqꝫ titu bãtes nõ modice quid ea portendant sunt ammirantes. Super quib⁹ btã vrsula in terrogata respondit dicẽs. Matronarum alique inter nos extiterũt quarũ quedam dũ de trã nr̃a egrederemur fuere pregnã tes nouiterqꝫ in vtero concipientes. Imo re xp̃i ꝛ ipe nihilomin⁹ spe regni celestis nos sequute nobiscũ pariť occubuerũt in terempte. Harũ infantes quicũqꝫ in mr̃is vtero spiritũ vite habebãt aĩamqꝫ viuen tem cũ mr̃es occiderenť lꝫ gladi⁹ eos non attingeret in morte tamẽ matrũ ꝛ marti rio atqꝫ in ipaꝝ sanguine baptizati abs qꝫ dubio ab angelis vna cũ matrib⁹ ad re gna celestia perducebanť. Et hec est ratio verissima paruuloꝝ qui cũ ceteris reperi unť robustiorib⁹. Huic capittulo inueniũ tur lectoꝝ aliqui refragari pretendẽtes il lam dñi sententiã dicentis. Nisi q̃s rena tus fuerit ex aqua ꝛ spiritu sctõ nõ potest saluari. Plures aũt abbatũ ꝛ lrãtorũ pie tatẽ dñi ac matrũ fidem atqꝫ i deo dilecti onem: purãqꝫ illaꝝ cõfessionẽ ad martiri um ꝓ xp̃o properantiũ ꝯmẽdant dicentes eosdẽ infantes in cõfessione matrũ ꝛ san guine baptizatos. Pace dixerim lectoruꝫ qꝫ pietas xp̃i multũ foret dormitãs ꝛ lan guida si pro suo noie occisos sineret dam pnari. Sed cũ vice quadã eiusdẽ histo rie ꝛ capituli notari⁹ legentiũ apud se sentẽ tias tacit⁹ reuolueret celitus illi dicitur. Pro certo scias frať qꝫ si infantes in ma trũ vteris moriuntur: dãpnanť sed pia il lorũ erit dampnatio. Sed hoc scias quia si mater pro xp̃o occidatur: puer in vtero matris ꝯfessiõe matris et sanguine plene cũ matre saluatur. Nõ attendas inq̃t q̃d magr̃i super hoc loquantur. Nusq̃ enĩ diuina serenitas habet in eis vt dãpnen tur. Quia sicut diuia iusticia vbiqꝫ se ex

tendit ubi feriens corrigat ita diuina pietas ubiqz se dilatat ubi saluans subueniat. Item alia vice. Nā sicut veritas diuina ipaqz dei iusticia atqz seueritas ubiqz sese extēdit quatinus nihil impunitū relinquat: ita ineffabilis ei⁹ mīa & charitas ubiqz se dilatat ut innocentib⁹ misericorditer parcat.

¶ Qō lactentes & paruule inter undecim milia virginū occise locū habeāt & premium cū sanctis innocentibus.

Quelle siquidem paruule que inter eas fuerunt & lactentes que cū virginib⁹ pariter sunt iugulate etiam supra undecim milium numerū reputantur. Iste vero licet inter sctōs innocentes nō maneāt qui sub herodiana persequutione sunt interempti: premiū tñ innocentie ac beatitudinis eťne cū illis sortiunť. Adhuc sane quibusdā nō modicū ambiguitatis scrupulū generat ꝙ tanta multitudo undecim milium virginū dicatur & nō aliqua eaꝝ saltem in domo pr̄is sui sub h̄itu sit virginali corrupta. Dū die quadā harū notarius stans super hiis mente reuolueret ecce celitus cogitationi ei⁹ rñdetur qz nō est ita ut tu putas. Nā integer nūer⁹ undeci miliū ibi erat virginū. Cui & alia virgo illustris de illarū nūero interrogata dicebat. Erant in ťra illarū natiua ut tu existimas in quarūdem domo paterna tres aut quatuor iuuencule: quarū aliqua ex hiis fuit corrupta & nudo capite ac virginali habitu incedens dissimilabat se fuisse corruptā. Sed cū ad id ventū fuisset ut virgines eligerentur nutu diuino actum est celestiqz prouidentia gestū ut vere virgines eligerentur ad btām ursulā mittende & deuirginate ac corrupte in domo paterna relinquerentur. Unū accidit ut plen⁹ undeci miliū sacraꝝ virginū nūer⁹ atqz integer foret & perfect⁹. Ecce quantū & quale miraculum ac satis super earū electione ammirandū ꝙ si tant⁹ virginū nūer⁹ absqz corruptarum intermixtiōe eligi potuit & discerni.

¶ Qō robusta inter ceterarum virginū corpora inueniantur & mēbra & capita et corpora.

Accidit sepe ut magna corpora inť easdē inueniant virgines & robusta. Quorum quedā predictorū qui cū illis pariter interimebanť sunt viroꝝ/ quedā etiā matronarum: quarū multe cū eis occidebātur martirizate/ quedā vo quarūdā virginū illarū sacrarū. Porro ut quedā virgo sacra de ipsarū nūero asserens nup attestabatur: qz fuerūt inter eas quedā virgines adulte etatisqz ꝑuecte que dño gl'ioseqz mr̄i ei⁹ virginitatē suā deuouerāt se visqz ad mortē illibatā seruare. Erāt preterea īter eas quedā satis ꝑfecte etatis que viris extiterūt desponsate: quarū sponsi bellicis intenti negotiis & morte preuenti: siue quidam etiā interēpti sponsas suas reliquerūt intactas. Ita eni dei prouidentia qui solus nouit quid de illis sibi foret agendū: nuptie illaꝝ sunt dilate plurimarum. Et hec est certissima causa robustorū corporū que passim inť ceteras virgines tenellas inueniuntur.

¶ Qō trib⁹ est reuelatū q̄t viri & in illaꝝ erāt comitatu & cū illis occisi.

Personarū sublimiū atqz virorū qui in earundē btīssimarū fuerūt virginū societate interempti nūerus erat aliquantulū plusq̄ ducentorū. Sic eni duob⁹ constat celitus esse reuelatū. Fuerūt etiā inť eas matrone que de virginū illarū non erant nūero plusq̄ ducente. Licet eni in passione illaꝝ antiqua nulla viroꝝ q̄ cū eis erāt fiat mētio pre nūerositate virginū & multitudine: tñ quisqz hoim q̄ sane fuerit mētis facillime intelligens aduertet illas virorū sicut supradixim⁹ nō posse carere obsequio & ministerio tam nauigio q̄ pedestri itinere romā tendentes. Funicul⁹ (ut quidā ait) triplex difficile rumpitur. Tri

bus sane celit⁹ reuelatū est q virorum qui-
dam in earum fuerant comitatu et matrona
rum. Fratri cuidā atq virginib⁹ duabus
felicis memorie virgo elizabeth scribit ci
riacum papā cū cardinali vincētio illarū
interfuisse cetui et societati. Et nos scribi
mus eundē cū duobus cardinalibus pon-
tio et petro atq cū plurib⁹ psonis adhuc
qui eū sequebantur interfuisse. Binois si
quidem erat vnus illorū cardinaliū nam
petrus vincēti⁹ appellabat. Nec hoc qc-
q derogat vitati q illa nō scripserit plu-
res cum illo fuisse comitatos et nos plures
scripsim⁹ illū fuisse sequutos. Ita etiam
euāgeliste sctī videntur impares inter se
discordātes in plurib⁹ locis. Scribit vn⁹
illorum dīm quēdam demoniacū in q erat
legio demonū curasse. Scribit alt duos
de sepulchro processisse atq a legione de-
monū curatos per xpm. Scribit vnus la
trones dīm conuiciantes. Scribit alter
solum vnū. Porro virgo elizabeth predi-
cta dicit plures eporum virginib⁹ sactis in
eodē itinere fuisse associatos qd nos satis
approbamus. Hic reuera btūs extat vir-
ginū finis btīssimarum vndecim miliū soci-
arumq illarū sctūs et laudabilis que vni-
uerse triumphalis necis palmam perhē-
nisq vite coronam rosei cruoris effusione
sūt adepte atq celestis sponsi amplexib⁹
btīs perpetuo associate. Uniuersarū sic-
dem virginū sctārum reginā celestis spō
si sui genitricem piā imitantes vsq ad fi
nem virgines immaculate pmanserunt:
sanguinē suū p eo fūdētes ab angelis in
celum suis consortib⁹ sctis videlicet vir-
ginib⁹ associande perferunt. Ubi felices
sponse dulcissimo sponso summi pris vni
genito bndicte virginis marie dilecto cō
iūcte filio leticia inenarrabili et exultatio-
ne gaudētes eterna sine fine regnabunt:
q est vna cū matre sua virginū sacrarum pia
et perpetu regina bndict⁹ in secula Amen.
¶ Explicit historia noua vndecim milium
virginū: et sequitur alia de antiqua earū-
dem historia excerpta.

Quale hoc die in celo factum est tri
pudiū qualis occursus supnorum
ciuiū q exultatio aplorum: q cōis gloria mar
tirū sanctarūq virginū de augmēto ordi
nis sui gloriantiū: q deuota cōgratulatio
patriarcharum et qfessorū. Ut etiā illa colo-
nia beata et incōparabili hoc thezauro be
atior sciret q tū sacratissimis virginū ci-
nerib⁹ reuerentie semper deberet in sua
liberatione est experta q preciosa in cōspe
ctu dñi mors earū fuisset et q magnifice in
cōsilio sanctorū viuerēt quarum nuda forsi-
tan corpora tantū potuissent. Nā peracta
tam beluina rabie quasi tortorib⁹ illis ma
nifeste de⁹ calicē ire vertiginis et insanie
miscuisset dati sunt in reprobū sensum:
Uiderūtq tot armatorum acies quot virgi
nū trucidauerāt psequētes se ad quarum
impetū effera illa barbaries et post trium
phum iā fuge nescia nō auderet subsistē.
Fugatis igitur pacis hostib⁹ cōclusis ci-
uibus insperata pax reddita est longoq lu
ctu soluti colonienses portis eruperūt: et
ecce passim super nudam humū inhuma-
ta virginū cadauera iuenerūt. Nec mul-
tum eos res fefellit qppe q iā pridē trāse-
untiū ibidē sctārū puellarū vestes habit⁹
et naues nouerūt. Sz qr facile aīaduerte
rant deuotas deo virgines p cōseruando
pudicitie signaculo in agone martirij oc-
cubuisse: seq earum patrocinātib⁹ meritis
nō mō mortē sz etiā cruciat⁹ barbarorum et
morte grauiores euasisse vnanimi cōsen-
su nō quasi hoies sz quasi deū i humanis
corporib⁹ venerātes nō priuatis/ nō pub
licis sumptib⁹ pepercerūt: dū nō mō hūani
tatis officio verū etiā humillime venera-
tiōis studio p se quiq satagētes/ alij dila
niata disiectaq martirum mēbra collegerūt
alij vestib⁹ coopiūt/ alij trā effodiūt/ alij
sarcophagis iponūt breuiq tpe sicut ho-

die illic est cernẽ sctissime virginũ reliq̃e ad eternã Coloniẽsiũ gloriã pausauerũt i pace. Ex eo iã crescẽte diua religione non mõ ↄsuetudo sȝ ꝑ ↄsuetudie sacramẽtum ciuib⁹ inoleuit vt itra ambitũ virginalis sepulturẽ nemo vsq̄ hodie cuiusq̄ mortui corp⁹ audeat sepelire. Aliq̃nto aũt tpe euẽto dit⁹ frequent̄ ꝑ visionẽ ãmonit⁹ ⁊ quasi legatiõe sctãꝝ virginũ accit⁹ vir religiosus noie clemaci⁹ ex orientis partib⁹ aduenit q̃ ꝑ voto sctãȝ ecclãȝ sup sctissimos cineres a fũdamẽto ↄstructã i honore sanctarũ virginũ ↄpleuit. Lauda ergo colonia dñm qm̄ ↄfortauit ceras portaꝝ tuarum ⁊ posuit fines tuos pacẽ ⁊ tanto premisso pignore benedixit filijs tuis in te. Erat aũt de eodẽ sctissimo virginũ contubernio quedã virgo noie cordula q̃ ceteris virginib⁹ i agone xp̄i occumbẽtib⁹ sola i vni⁹ nauis aluco sub eadẽ nocte delituit: ⁊ icrastino vltro se morti quã fugerat virili aio offerens triũphales cateruas cuȝ pari gl̃ia martirij subsequuta est. Sȝ nemo in hoc scandalizet̄ ꝙ btã illa virgo corone sue ꝑua hac formidie aliq̃d derogauerit cũ nec petr⁹ negãs nec thomas dubitãs ab apl̄at⁹ honore eiect⁹ sit. Forsitã illa virgo btã de aãacta vite puritate et fidei ↄstãtia ꝑsumẽs ad tollerandã pasionẽ aliq̃d in se fiducie hũit Jdq̄ hũiliãda erat vt nõ i se sȝ in deo gl̃iari disceret ⁊ sic hũiliata ad celestẽ thalamũ gl̃iosi⁹ trãsiret. Sic ⁊ fidelis dauid cũ dño diceret iuraui ⁊ statui custodire iudicia iusticie tue mox quasi in se reuolut⁹ subiecit dicẽs. Hũiliat⁹ sum vsquequaq̄. Lõga igit̄ serie tẽporũ euoluta sctã quã p̄dixim⁹ cordula iclu se cuidã incõparabilis vite ⁊ sp̄alis meriti hellẽtrude ꝑ visũ appruit eãq̄ quasi ↄtubernalẽ suã an se agnosceret req̃siuit. Jlla aũt q̄uis sctã ⁊ mẽte tam deo ꝓxĩa: tñ adhuc corruptibilis ⁊ quasi corruptio in corruptelã non sufferẽs diue venustatis ⁊ grauitatis ꝑsonã exhorruit. Erat ei virgo dei vltra oẽ artificiũ hois vestita mirifice coronã lilijs rosisq̄ alt̄nãtib⁹ gestãs i capite intextã. Famula igit̄ dei ex pauore respirãs indignã se tãte maiestatis agnitiõe eẽ r̄ndit. Cũ ego inquiẽs sim carnalis pcti legib⁹ obnoxia: tu aũt iã i ordinẽ celicolaꝝ assũpta tot⁹ sis corruptiõis aliena. Tũc illa. Noueris me inq̃t vnã de sacro coloniensiũ nũero fuisse q̃ illis i agone xp̄i triũphãtib⁹ vna nocte supuixi. Sequẽti die mortis me vltro carnificib⁹ obtuli. Sicq̄ in xp̄o moriẽs nec sorores meas deserui nec socialẽ martirij coronam amisi. Itaq̄ cũ illarũ gl̃iosissimi trãsit⁹ diẽ debita iã veneratiõe tota colonia celebret mei nois nec breuis adhuc recordatio agit̄. Proinde nũc veniẽs id tibi iniũgo obediẽtie q̃d sctimonialib⁹ ad corpora nr̃a deuote excubãtib⁹ denũctes de me vt cũ soror meatũ triũphalẽ gl̃iaȝ celebrẽt ꝓxĩa sequẽti die ⁊ mihi aliq̃d veneratiõis ipendãt: q̄ minime eis expedit vt int̄ oẽs q̃ illic pausant mei tm̄ nois reuerẽtia nulla sit. Cũq̄ illa de noie ei⁹ req̃reret: iussa est a virgine frontẽ ei⁹ intueri vt hoc sibi nomẽ indubitant̄ sciret ꝙ illic exaratũ inueniret. Paruit illa vidit ⁊ legit: discretisq̄ syllabis cordula distincte scriptũ inuenit. Famula igit̄ dei ad sctimoniales diuinũ oraculũ retulit: creditũ est ac deinceps statutũ vt cũ ꝑdie sctãꝝ virginũ celebritas agit̄ sequẽs dies sctẽ cordule laudib⁹ impendat̄. Famula dei cui hec reuelatio ostẽsa est: tã celebris vite tamq̄ sctẽ õuersationis fuit vt ipsa ꝓ certissimo v̄itatis testimonio habẽda sit. Nã post sctissie vite ei⁹ cursum vsq̄ hodie ad tumulũ eius frequent̄ redditur lumẽ cecis/gress⁹ claudis ⁊ infirmi ad vsum vite reparant̄ ⁊ obsessi ab immũdis spiritib⁹ emũdant̄. Jdoq̄ ↄpetẽs ei⁹ testimoniũ fuit ⁊ nephas est dubitare ꝙ de sctã sctẽ de sponsa spõse dilecta dilecte sue dñs dignat⁹ est reuelare. Glorief̄ igit̄ superna hierusalẽ ⁊ cele

stis illa curia tot ingenuis ciuib⁹ amplia ta vbi non est seruus aut liber/masculus aut femina. Gloriet britannia q̄uis i adā generās: virginee tn̄ indolis fecūda. Glorietur germania tot electissimos occeani flores accipiens. Glietur roma nūerū virginū quē acceperat reddens. Gliet colonia talem apud se thezaurū retinēs. Gloriet btā illa sctīmonialiū aggregatio tot sctārū virginū quibus deuote famulant patrocinijs de ꝑpetua salute p̄sumēs Bn̄dicta igitur glīa dn̄i de loco sctō suo. Uos aūt sctimoniales tot celestiū gēmarū ꝯseruatrices: fideli obsequio satagite vt si ad cētesimū vel sexagesimū fructū nō pertingitis saltem post vestigia eaꝝ diuine mie spicas colligatis. Oēs etiā in cōi sctissima earū patrocinia humillime flagitem⁹: vt qꝛ ad socialem cū ip̄is gliam aspirare nec audem⁹ nec possumus: tamē qꝛ in domo p̄ris mā̄siones multe sunt earū meritis patrocinantib⁹ in celesti hierusalem vel nouissime sortis municipatū capiam⁹ p̄stāte dn̄o nr̄o ihesu xp̄o qui cū p̄re ⁊ sp̄ū sctō viuit ⁊ regnt de⁹ per oīa secula seculoꝝ Amen.

¶ De legenda aurea.

Passe sunt anno dn̄i. C.xxxviii°. Abbas quidā ab abbatia colonie corp⁹ vni⁹ virginū impetrauit ꝑmittēs ꝙ ip̄aꝫ in capsa argentea in sua ecclīa colocaret. Sed cū per annū integrū super altare in capsa lignea tenuisset quadā nocte dū abbas ipsius monasterij cū suo conuētu matutinas cantaret virgo illa corporalit desup altari descēdit ⁊ an̄ altare reuerent inclinās per mediū choꝝ videntib⁹ monachis ⁊ stupētibus inde recessit. Abbas igit ad capsaꝫ currēs ⁊ vacuā ip̄am inueniēs coloniam properauit ⁊ abbatisse rei ordinē intimauit. Pergētesq̄ʒ ad locū vnde illud corp⁹ sumpserāt: illud ibidē inuenerūt. Cū aūt abbas veniā petēs ⁊ illud vel aliud corp⁹ peteret: certissime ꝑmittēs capsam p̄ciosaꝫ se citius facturū nullatenus impetrauit.

Religiosus quidā cū has virgines i deuotione multa hēret quadā die dū grauit infirmaret vidit quādā virginē pulcherrimā sibi apparentē ⁊ si se cognosceret inquirentē. Qui cū ad ei⁹ visionē miraret ⁊ se nequaq̄ ip̄am cognoscere fateret: illa ait. Ego sum vna virginū erga quas tantum habes dilectionis affectū. Et vt inde mercedē accipias si amore ⁊ honore nostri vndecies millies dn̄icam orationē dixeris in hora mortis in protectiōe et in solatiuꝫ nos habebis. Qua disparente ille q̄citi⁹ potuit hec adimpleuit. Statimq̄ʒ vocato abbate inungi se fecit. Qui cū vngeret subito exclamauit vt fugerent ⁊ venientibus sacris virginib⁹ locum darēt. Queꝫ cū abbas q̄d hoc esset interrogaret: ⁊ ille promissionē virginis sibi per ordinē enarrasset recedentib⁹ cunctis ⁊ paulo post redeuntibus ip̄m migrasse ad dn̄m inuenerunt.

De sancta Wlfhilde virgine ⁊ abbatissa.

Lfredus rex Westsaxonū siluam quādam venandi gratia vice quadam adijt: et vocem paruuli vagientis in arbore audiuit et a venatoruꝫ turba quid nam hoc foret diligenter inquiri fecit. Inuenerunt enim in summitate arboris in nido aquile infantem elegantem forma conspicuum: habentem in corpore notam quasi regificum signum purpureo pallio inuolutuꝫ in brachijs gemellas armillas aureas nobilitatis iuditiū p̄referentem. Quem rex baptizari fecit ⁊ a nido nestingum vocans nobiliter educatuꝫ in comitem prouexit. Hic genuit Witburdingum qui genuit Wilhelmū qui ex vxore sua liberos procreans vna cum coniuge sua decem ⁊ octo annis vsq̄ʒ ad prouectam etatem celibem vitam duxit. Angelus aūt dn̄i tandem trina visione vtrūq̄ʒ hortatus est vt conuenirent: quia iam ca-

stiori eius sponsam xpi generarent & dece tero propositũ conseruarẽt. Fiũt itaq3 cer tiores alterutro testimonio nec rebellare audent tam euidẽti celesti edocti imperio trina inditione probato. Nata igitur in-fantula et Wlfhildis vocata ablactataq3 virginibus Wintonie traditur educãda. Quã cũ interiecto tp̃e edgarus rex fugi-entem vt columba accipitrem nullo argu mento blanditiarũ vel promissionũ mina cium ne accersire ad se posset nec de dñi ra pere ecclia auderet per eius amitã nomi-ne Wenfledam que illi apicem regni con sanguinitatis affectu concupiuit: irriti-ce temptat. At illa callens ad decipiendũ geaui se corporis sui languore laborare si mulat: puellam ad se in domum suam apud werewelle inuitat vt quasi neptem vnice dilectam rerũ suarũ heredem mori tura ascribat. Quo cũ peruenisset ecce rex edgarus sedens ad conuiuia assidente ip sa wenfleda non languida sed regalibus epulis iocunda. Jubetur in cubiculo pu ella parari regaliter & auratarũ vestium decore radians ad regẽ adduci. Quã rex colligit & lateri eius amatã assidere fecit mediam inter se & eius amitam blanditie pollicitatiões/suasiones/diuitie/regnũ & imperium affatim virgini promittunt: regina & domina rerũ britannie preliba-tur. Virgo aũt xpi tacito ore sed clamoso corde respuit et detestatur oĩa & hec blã dimenta vt crudelissima gemit tormẽta: de sola cogitat fuga & alto silentio alta ad xp̃m vt eripiatur attolit suspiria. Jã toto cõuiuio fatigata ab oĩbus v: epularet: animosa abstinentia potius dolorem su-um vlciscitur. Simulata enim infirmita te nihil prorsus acquieuit gustare. Tãdẽ vix impetrata dimissiõe ad paulam vt de fessa egreditur. Rex vero virginis intenti onem iam pridem agnoscens ne quoquo modo euadere posset foris militum ponit custodiam et in ipsum cubiculum impor tuna eã assequitur custodia. Procedit tan dẽ virgo quasi ad secreta nature vbi tur pe erat maris sequi: et presentibus dua-bus puellis exuta pompa ornamentorũ et monilium per meatum cuniculi ange-lo duce fuga dilabitur atq3 in villa de we rewelle cuiusdã paupercule tugurio vt mendica hospitata est. A curialibus vndi q3 conclamantibus queritur sed nequaq̃ reperitur. Mane autem facto accersitis p̃ hospitam ancillis wiltoniã cum festinati one deuenit. Quod rex comperiens illuc properat et oĩbus capture instrumẽtis virginem nulla prorsus impetrare suffi-cit conditione vt vel ad colloquium rega-le procedat ac omnibus nexibus legatio-num/donationum/adulationũ/allicere sibi wlfhildam sanctam temptabat. Sed virgo in xp̃o fundata immobilis perdura bat. Rex verumptamen attentius tã per se q̃ per alios insidias apponẽs forte eã in claustro extra ecclesiam deprehendit & velut victor capta preda exultans insilijt fugientemq3 in ipso ecclesie limine p̃ ma-nicam rapuit: sed illa vtcumq3 potuit re-nitente manica in manu trahentis dicto citius remansit adeo videlicet vt non sen tiretur scissura & solida vestis tanq̃ hũa-na industria erat circũscisa. Virgo vero deo deuota coram altari prostrata cordis gemitibus pudicitiam a xp̃o illibatã ser-uari exorabat. Ac rex ad se conuersus ob-stupuit prodigio/erubuit ĩpudentie: vol-uebat tremẽs q̃d portẽderet hec scissura ĩ-tellexitq3 prudens q̃ a suo appetitu spon sa domini esset abscisa. Et accedẽs ad eã dixit. Noli timẽ virgo d̃o accepta, p̃mitto ei oĩa videnti deo q̃ vltra nequaq̃ molest9 ero proposito tuo sed potius adiutorẽ et defẽsorẽ me prebebo. Dedit igitur rex ed garus sctẽ wlfhilde monasteriũ virginũ de berkingo & ad antiquũ statũ regali mu nificentia reparauit ipsiusq3 wlfhilde no bile patrimonium ad viginti quatuor vil

larum mãsionem auxit predictoq; monasterio de berkingo tam nũero sacrarũ virginu q̃ copia rerum coequauit. Est autem hortoñ. vbi virgo sctã de patrimonio suo cenobiũ construxit: quasi vmbilic⁹ tetrapolis a quatuor vrbib⁹ spaciis equalibus id est fere duodecim miliaribus distãs in quibus concessit illi rex quinq; domos in singulisq; vnam ecclĩam scz wiltoñ. scaftisbyry / warram / hamptoñ. Cum autem beata wlfhildis excusso seculi iugo federe virginitatis perpetuo xp̃o consecraretur ecce columba niue candidior de celo lapsa super verticem eius consedisse visa est.

Quadã autem die intrauit mulier quedam paruulum in humeris gestans infãtem sed cecũ. Quẽ cũ virgo sancta conspiceret crucis signum super oculos infãtis posuit: et puer apertis oculis clare vidit. Cum aũt epm wintoniensem sanctum ethelwoldũ ad prandiũ iuitaret: ministri de potus insufficientia conquesti sunt. Illa diues et potens in plenitudine dilectionis dei oĩa se posse et habere credebat p leticia hospitalitatis tam sancte. At ministri humana curiositate ducti iposita virga liquoris quantitatem notant vt tali ministrarent industria potũ qua ante tẽpus non deficeret. Cumq; tota die predict⁹ liquor incessanter propinaretur conuiuis: nunq̃ inferi⁹ subsedit prefixo signo virge sed semper in priori plenitudine perseuerauit. Quodq; pincerne timuerant cõuiuis defecturum saciatis omnibus ad integrum est repertum. Cũ autem virgo sancta longo tempore monasteria de hortoñ. et berkingo equali sororũ numero rexisset inuida presbiterorũ ambitio in berkingo contra eam surrexit et apud reginã alftrudem ethelredi regis matrẽ quatin⁹ eiicerẽtur et ipi ecclĩe pficerent egerunt. Que cũ sororib⁹ eiulantibus in limine ecclesie subsisteret dixit clara voce. Nolite flere sed sicut tradidi vobis sic state i dño charissime predico vobis in dño qr in hac die et hac ipa ianua qua nũc egredior post viginti annos de reliquo vobiscũ permãsura huc regrediar. Sic suas orphanas cõsolata ad hereditariũ monasterium de hortoñ. pergẽs nec cessabat tã absentes q̃ presentes sorores ad superna gaudia secũ trahere atq; has alloquijs et exẽplis illas mãdatis et nuncijs crebro accendere. Alftrudis vero regina cũ relictũ ipsius locũ quasi propriam possessionẽ frequentasset primo clade et morte iumentorũ / dein hominũ suorũ: et instante demũ tpe a sctã virgine prophetice predicto letali ibidẽ egritudine corripitur. Cui beata ethelburga per visum apparuit miserabili cultu veste pannosa et conscissa facie egra attonitamq; hac deformitatis iniuria sic minaci increpat sententia. Vides inquit ignominiam deiectionis mee ornamentũ glĩe mee? wlfhildam sanctã eiecisti et in eius diuturna eiectiõe hoc erumpnoso habitu me squalere fecisti. Et qua fronte sctm̃ occupas locũ quem mecũ desolasti? Dico tibi q nisi q̃tocius illã reuocaueris ex hac ĩfirmitate tua nequaq̃ sanaberis s; morte morieris. Sicq; sancta wlfhildis reuocatur: et eadem die eademq; ianua vt predixerat excipitur et regina a sua egritudine liberatur. Virgo sancta septem annis post hec vixit et vtrũq; monasterium vnica mater strenue rexit: amor et dulcedo sinus et gestatorũ oĩm / vita angelica et dilectiõe oĩz corda ad superna gaudia trahẽs predixitq; se in vigilia scti ethelwoldi epi hoc est quinto idus septembris ab hac luce ad dñm migraturam. Sepulta vero in monasterio de berkingo post triginta annos integra et incorrupta cum vestib⁹ reperta est. Mulier quedam oculorũ et gressuum carens auxilio in oratorio virginis sancte de hortoñ. lumẽ et visum recepit et vt reliquum salutis apud berkingum reciperet admonita cum illuc cum difficul

tate quasi repēs venisset sanitate recepta cum leticia redijt. Amabilis wlfhildis i vrbe londoniarū propter externos exercitus cum suo grege morata migrauit ad dnm. Cumqȝ corp⁹ ad monasteriū suum de berkingo deferretur: quidam cui sctā mater ob scelera sua infensa fuerat inter ceteros man⁹ feretro apposuit. Mox tanto radicatum est pōdere vt nulla posset multitudinis virtute moueri. Mox ipse sceleratus ab omnibus vocatus sibi imputans abscessit cum tremore statimqȝ corpus mira asportabatur lenitate. Uir ille ingemiscens et peccata sua confitens ad funus accessit ⁊ cū alijs vsqȝ ad monasterium illō detulit. ¶ Narratio.

Anno aūt dñi millesimo ducētesimo decimo (vt ait vincentius) carbonarius quidam pauper in seculo sed diues in deo/religiosus et timens deum ob hoc etiam familiaris erat cuidam comiti. Hic dum nocte quadam vigilaret et custodiret fossam suam carbonificam acriter incensam ecce quedam femina nuda currēs apparuit et post eam eques quidā equo nigro insidēs euaginato gladio velociter equitās vt fugientem apprehenderet mulierem. Que dum fugiens fossam circuiret comprehēsa est ab eo et perfossa gladio ⁊ statim quasi mortua effecta est. Quam ille proiecit in ignem et exustam rursus extraxit ⁊ posuit ante se super equum et abijt. Hec visio pluribus noctib⁹ illi ostēsa est. Quod cum cuidam comiti sibi familiari narrasset confessus comes cū carbonario ad siluam iuit et que predicta sunt vidit ⁊ adiurauit equitē vt in noīe xpi staret: quis eēt et cur sic faceret sibi diceret. Et ille. Ego sum vester ille miles et hec est illa mulier nobilis vxor talis militis quem pro amore meo interfecit vt licentius et frequentius meo concubitu frueretur. Et in hoc peccato mortui sumus nisi ꝙ heu sero in ipsa morte penituimus. Nunc tale tormētum patitur ꝙ singulis noctibus a me vt vidisti gladio percussa comburitur. Tantum enim dolorem patitur in ictu gladij quantum nullus vnꝙ̄ in morte sua pass⁹ est ⁊ in combustione multo maiorē. Equ⁹ super quem sedeo diabolus est qui nos ineffabili vexatione torquet. Posset ne vobis ait comes aliquis succurrere? Posset inquit si vos faceretis in cunctis congregationibus que vobis subiecte sunt orare pro nobis et a presbiteris missas celebrari et a clericis psalmos decantari. His dictis euanuit.

¶ De sancto wlrico cōfessore.

Beatus wlric⁹ de mediocri anglorum gente originē ducēs in contana octo a bristollia miliaribus distante natus/alit⁹/et conuersatus est: vbi ⁊ sacerdotis officium per annos aliquot administrauit: canum ⁊ auium venationib⁹ simpliciter non abstinuit. Tandem apud halesbergiam ab oxonia triginta miliarib⁹ distantem migrauit vbi in cellula eccl̄ie cōtigua: nulla episcopi introductione/nulla benedictionis solempnitate sed familiari spūs sancti auctoritate xpo se consepeliuit: mxto ieiunio mortificabat mēbra sua ⁊ vigiliarum labore vexabat vt pellis vix ossibus hereret. Erat enim ei pro cibo delicatiori panis auenacius et pulmentū de auena factum. Uinum et omne quod inebriare potest nisi in precipuis solempnitatibus ob reuerentiam festi magis ꝙ̄ carnis refocillationē nō gustauit. Uigiliarū vero tam peruigil ⁊ indefessa assiduitas erat vt insompnes prsus duceret noctes: nisi cum naturalis interdum infirmitas perurgeret ⁊ tunc non lecto quidem sȝ capite ad parietem reclinato non tam capiebat sompnū ꝙ̄ incipiebat ⁊ continuo velut ad iniuriam factaȝ eiulans eo fortior

quo recentior ad consueta redibat. Ceruical quoqz de feni funibus intextum capiti supponere consueuit. Cilicio primo ad carnē deinde lorica vsus est. Noctib⁹ vero in frigore ⁊ nuditate in vas quoddā frigida aqua infusum descendebat psalteriūqz ex integro dn̄o decātabat: Exiēs vero de aqua loricā induit ⁊ in hymnis ⁊ orōnibus cum crebris genuflectionib⁹ qđ reliquū erat vigiliarū deuot⁹ et alacriter expendebat. Incentiua carnis sue cui⁹ acerrimos stimulos patiebat in aquis vehementissimis mortificauit. Quadā eni nocte dum ex more de aqua ascenderet manu aquā excutiens serpentē a femore dependentē inuenit. Expauit illico vir sanctus ⁊ nihil moratus violenter arreptū in terrā excussit eūqz diligentius ad lumen lucerne intuitus capite truncatū aspexit ⁊ se pre stupore rei geste mox in extasi soluit a qua exsuscitatus venenū oē quod tabidus ille anguis infuderat multū eluctatus euomuit ⁊ inflicti vulneris curaz agens sanitati post modicū restitutus est cicatrices tn̄ vulnerū quibus dentes impresserat vsqz ad mortem non euasit. In colloquendo personas potentū nullaten⁹ accipiebat sed vnūquemqz puro noīe appellare contentus: maiorum titulis vl' iuditio vel simplicitate abstinebat/ reges et principes ad eū venientes mendacis vocabuli spolians ⁊ tacite predicens qm̄ homines sunt. Cum aūt lorice longitudo ī diutina genuflectione sua eū impediret: militem huius rei consciuz cui primo seruierat aduocat: de nimia lorice longitudine causatur dicens. Forfices accipe et coram deo loricam rescinde. Cumqz ille obstupesceret ⁊ velut delirantem respiceret Vlricus forfices de domo militis allatas filoqz in anulos lorice inducto quo finem rescisionis significauit in fenestra coram ip̄o posuit dicens. Constās esto et inde ne trepides: ecce ego vado orare dn̄m meuz

Instās ergo miles inscisioni putabat nō ferrū sed vestem incidere tanta facilitate in ferro non ferreo forfices cucurrerunt. Cum aūt demoniū a corpore obsesso eiecisset precepit sanato ⁊ qui cū eo erant ne miraculum cuiq̄ reuelarent. Egressis illis vir dei sompno corripitur diuinit⁹ videtqz personā vultu venerabilem assistentem sibi atqz dicentē. Quid hoc facere voluisti vt prohiberes hoibus illis narrare opa dei? Caue ne id vltra feceris: sed virtutes dn̄i quas facturus est in manu tua ⁊ ipse confidenter loquere ⁊ alijs vt loquātur iniunge. Euigilans ergo vir dei misit puerū post viros qui diceret. De quibus mandaui vobis ne sileatis sed gl'iam dei quā vidistis palam predicate. Deinceps enim vir dei opera que per eū dn̄s faciebat religiosis duntaxat aurib⁹ humiliter enarrabat. Vlrico itaqz medio noctis silentio orōni vacante conueniunt ad eum spiritus maligni in multitudine graui ⁊ velut iuditio rem acturi vndiqz obsident innocentem. Conquirunt inter se quid nā fieri oporteat de homine qui ipsis ita totis viribus aduersetur: consilia dissipat/ diripit spolia/ que edificant destruit/ que destruunt edificat. Nec mora iuditiū iniquorum vnanimi sententia diffinitū est: quia hic homo re⁹ est mortis dignasqz pro meritis debeat dare penas. Iniectis itaqz manib⁹ capitur/ trahitur: primum in ecclesiam deinde per ecc̄iam sine miseratione vlla tractatur. Cūqz foras ecc̄iam iam esset eijciendus adueniens virgo reuerentissima ⁊ interrogans cur ita innocentem vexare presumerēt manica explicata omnes pariter euentilauit. Fecerat eni die illo beate cuiusdā virginis ī missa commemorationem ⁊ ipsa erat que indicauit causam eius de manu inimicorum suorum. Alio quoqz tempore infirmante viro dei introiuit inimicus et terribilibus oculis intuēs eū baculū quē manu te

nebat leuauit in altū eumq; tertio valide percussit. Ad quē nihil mot⁹ seru⁹ dei respōdit. Jā nūc recede maligne qm̄ amplioꝛem in me potestatem nō habes: sed nec hāc omino haberes nisi tibi desuper data fuisset. Cent⁹ est eni semel inimic⁹ a viro dei ꝛ diuti⁹ flagellatus nec pri⁹ vt abire posset obtinuit ꝙ se vltra non reuersurum ad eum iure iurando pꝛomitteret. In aquilonarib⁹ anglie partib⁹ hō quidam erat valde miserabilis qui fortunā paupertatis nō eque ferens diabolo manus dedit ꝛ homagiū ei fecit. Tandē miser ille intelligēs reatū penitere cepit. Et cū cuidā casum suū ꝛ pꝛopositū reuelasset astitit ei diabolus in effigie consueta: ꝛ nota illum pꝛoditionis arguēs castigatione crudeli seipsum punire minatur si quid tale decetero attemptare pꝛesumeret. At homo ille videns ꝙ inimic⁹ ei⁹ cogitationes coꝛdis sui non cognouisset nisi eas pꝛius per verbū vel signū pꝛodidisset dissimulato aliqͣdiu penitētie sue pꝛoposito ad Vlricū dei amicū iter tandem arripuit ꝛ ad vadum quoddā illi⁹ fluuioli: qđ extra helesbergiam sitū est accessit. Et cū vadū fuisset ingressus superuenit diabolus ira magna succensus ꝛ man⁹ i hominē immittēs infremuit ꝛ ait. Quid est inquit pꝛoditoꝛ quod facere voluisti: Moliris pactū nostrū dissoluere sed frustra: quia pꝛoditionis qua olim deo renūciasti ꝛ qua nūc mihi renunciare cogitas soluere penas modo debes: qꝛ iam miserabilit submergeris. Et tenēs cū diabol⁹ ita immobilē fecit ꝙ nec pcedere nec in lat⁹ aliquod valuit declinare. Dū hec agerent̄ in flumine vir dei Vlric⁹ angelo reuelante cūcta cognoscens vocauit ad se pꝛesbiteꝝ ꝛ ait. Accelera inquit: et assūpta cruce cū aqua bn̄dicta occurre hoi quē diabol⁹ in vado qđ extra villam est captiuū tenet et aqua bn̄dicta aspersum adduces ad me. At ille pgēs inuenit hoiem ita in aqua immobiliter fixum qđ de loco se mouere non potuit. Quē aqua bn̄dicta perfundēs pꝛedonē fugauit ꝛ ad virū dei hoiem illū adduxit. Appꝛehendit aūt seruus dei manū hoīs dexteram ꝛ diabolus sinistrā tenens cū virtute trahebat. Vlricus ei vna manu captiuū tenuit: ꝛ altera aqua bn̄dicta cōtra faciem inimici aspergēs ipm̄ valde confusum ab edibus effugauit. Uir autē ille penitens ꝛ purā cōfessionē faciēs coꝛpus dn̄i sibi oblatū in specie carnis vidit Et interrogat⁹ si ex toto coꝛde crederet: credo inquit dn̄e quia coꝛpus et sanguinem dn̄i mei in manib⁹ tuis sub specie carnis ego miser et peccatoꝛ aspicio. Cui Vlric⁹ ait. Deo gratias: sed nūc simul oꝛem⁹ vt in specie consueta illud recipere merearis Sicq; coicatū hoiem ꝛ in fine confirmatum dimisit in pace. Data est aūt potestas inimico in carnem ei⁹ percussitq; eū in bꝛachijs vlcere pessio adeo vt caro humerotenus putrefacta scateret vermib⁹ ꝛ sanie ebulliēte deflueret. Uir aūt dei iuditium celeste cum gratiarum actiōe amplexatus patienter sustinuit letatusq; est in hijs sicut qui inuenit spolia multa. Et post paululum cōualescēs: leuiatan igne quodā inuisibili ꝛ vt creditur ifernali carnem eius inflammauit vt supꝛa oēm humanū modū flāme insanientis incendio se cremari diceret ꝛ velut in fauillas ꝛ cinerem mox resoluend⁹ sacerdotē vocaret ꝛ aiam deo ꝯmēdaret. Post aliquot tamē hoꝛas inuisibilis carnifex mutauit toꝛmētum: sed vir dei patientiam non mutauit Subito eni sicut aduenerat ablata est: ꝛ cōfestim a quodā gelidissimo frigoꝛe com pꝛehēsus totus rigescere et congelescere cepit: ꝛ hui⁹ hoꝛe exitum cū patiētia pꝛestolari. Jn hac suppliciōꝝ ꝑmutatione caro in man⁹ impii data a mane vsq; ad vesperā desudauit quādā futuri iuditii dās metuentib⁹ deū significationē: in quo ab aq̄s niuis transitur in caloꝛem nimium.

De sancto Wlrico Confessore.

Cumque illucesceret paschalis solempnitatis nox sacra inmūdꝰ spūs viro dei somnū incussit ⁊ per somniū de carnis lubrico triūphauit. Mane facto oi ecclesia cōgregata de cella sua ad publicū ꝓcessit aperiensqꝫ os suū dimisit aduersuꝫ se eloquiū suū. Sic ait misero huic wlrico: sic hac sacratissima nocte pctis meis exigentibus accidit sic inimicꝰ meus mihi infelici illusit. Peccatū meū deo ⁊ vobis confiteor: veniā a deo vobis intercedentibꝰ deprecor: de iniuria hac corā deo ⁊ vobis cōqueror qua me inimicꝰ meus in tam reuerenda festiuitate dehonestare non pepercit. Ita humilitatis sectator fortis non parcens aliquatenꝰ pudori suo/non astātium vericūdie/nō deniqꝫ estimatiōi sctitatis que de eo lōge lateqꝫ spirabat. His dictis in cellam regressus est. Uir namqꝫ dei frigore habundantiori plerūqꝫ rigescebat adeo vt homo quidā de finibus britollie per visionem admonitus opertorium nouū de vulpinis pellibꝰ quo se operuerat trāsmitteret. Ait enī illi in visiōe dñs: seruus meus wlricus frigore cruciatur tu vero calide hic foueris: surge ꝙtocius ⁊ opertoriū hoc cū festinatione trāsmitte. Et ita factum est. Cū semel in cella sedens capā a mure corrosam videret: ait. Pereat mus qui ita capā meā ledere presūpsit. Et ecce dicto citiꝰ mus de muro prosiliens corruit ad pedes eiꝰ et mortuus est. Uir ergo dei presbiterꝫ vocauit ⁊ quia murem incaute maledictiōis verbo interfecisset humiliter confessus est. Cui presbr: vtinā ait simili anathemate oēs mures regionis huius perdere digneris Absit inquit ille hoc a me: nimis hac vna vice in hoc vno erratum est. Uere si nō id displicere crederē dño meo pro isto etiaꝫ orarem vt pristine restitueret vite. Lumen lucerne sue bis extinctum diuinitus accensum est. Accidit autem vt presbr quidam osbernus in ipo noctis crepusculo quiescendi gratia ad ecclesiā festinaret ⁊ ecce vidit ecclam immenso lumine choruschantē vt a facie flāme per fenestras erūpentis cimiteriū oīne resplēderet. Expauit homo et substitit ⁊ psalmos decantauit. Post paululū vero angelꝰ in flamma ignis per fenestram egressus est. Mane facto vocauit eū vir dei et ait. Que nā illa visio fuit quam scto vidisti osberne? Cui ille. Flamma ignis nō modici ait intra ecclesiam vidi. Bene inquit dixisti qꝫ dñs meus affuit ⁊ consolatus est seruum suū ⁊ cōsolatiōes huiusmodi sbministrat Proinde oraui dominum meum vt aperiret oculos tuos ad contemplandū hec vixqꝫ id impetrare valui. Sed ⁊ hoc noui qꝫ hos et hos psalmos interim decātaueris ⁊ extra cimiteriū visionis expectaueris finem. Presbitero quodā in mensa assistēte sibi aqua in vinū conuersa est. Alia vice aqua ab ipo populo oblata vini saporē induit colore pristino nullatenꝰ mutato. Aqua ab ipo bñdicta in vinū conuertitur ⁊ quasi ad mortē egrota inde sumēs cōtinuo sanatur. Nobilis dña cū cūm comitatu suo eū visitans solo pane a sctō dei seruo benedicto laude refecta est ex cuꝰ reliquiis turba virorꝫ nō modica pre foribus astans eum videre ⁊ alloqui ⁊ ab eo benedici querens saciatur. Quadragenariuꝫ vt ferebat nūerꝫ excesserūt. Uirgo quedam vsqꝫ ad mortem infirmata de sōpno vigilans ait matri sue. Ecce grā dei ⁊ sancti wlrici famuli dei sanata sum. Ut eniꝫ in somnis visum est mihi: veni ad eū et susceptaꝫ ab eo aquā bñdictā in cipho eo offerente gustaui ⁊ visceribus meis ⁊ corpori meo salus effecta est. Et vt facilꝰ credas talis et talis est vir: et talis ⁊ talis est locus. Mulier quedam inter cetera munuscula tres panes sigulis furnaturis viro dei mittere solebat ⁊ die quadō ꝑ quendā puerorꝫ suorꝫ tres panes ei destinauit Qui quidem vnum sibi reseruans panē

& abscondens duos scto obtulit & reuers⁹ est: productūq; panē de latibulo incidere moliebatur. Sed nil proficiēs panē omni no inuiolabilē cōprobauit. A fure enim se pollui vel ledi panis nō sustinuit: sed pro pane lapidem in man⁹ preuaricatoris exhibuit. Quo viso ad virū dei rediens & rē gestam aperiens miam implorauit. Uenia aūt puero data panē benedixit & facilitate summa frāgēs de pane calido & vaporante comedit & puero dās portionē edificatū cū bñdictione remisit. Cū quidā panē viro sancto missum in domo pauperis cuiusdā hospitandi gfa deferēs diuerteret & paruulis panem petentib⁹ nullū porrigente videret de sacculo productū panē incidere parat. Et quidē incidi panē sensit: sed qz opus misericordie citra contraq; obedientiā psumebat sanguine manare cepit: quē cū tremore & timore ad sāctū detulit. Auditis aūt que acciderāt sanctus ait. Fili nō debuisti etiā piū op⁹ contra mādatū presumere. Acceptumq; panē benedixit & a sanguine emundans ait Accipe nūc panē & defer paruulis illis quibus preparasti eū. Et ita factū est. Monachus quidā de monte acuto celerarius puero viri dei Wlrici infestus & iniuriis afficiens quadā vice accessit ad domū serui dei. Cui Wlricus ait. Tu inquit hacten⁹ ambulasti mihi ex aduerso et exacerbasti spm meum & nūc iudicet deus inter me & te. Ille vero exiens & paruipendens monita ei⁹ & verba contempnere nō metuit Consueuerunt enī monachi Wlrico portionem quandā vict⁹ singulis septimanis ex consuetudine mittere quā celerari⁹ ille auferri procurauit. Et audiēs Wlric⁹ cor eius induratum ait. Auferat ei inqt hodie deus victum suum qui meum abstulit mihi. Eadem enim die monachus ille ab aquis interceptus & submersis vitam finiuit. Quidam magnus princeps de domo regis henrici audita Wlrici fama ait. Bene faceret rex si mitteret ad cellam illusoris huius ad accipiendas pecunias eius: qz fieri nō potest vt multa sibi nō thezaurizauerit ad quē tam multi conueniunt. Adhuc verba in ore eius erant & ecce elisus in terrā ore ad aurem retorto volutabatur spumans. Quo audito: rex habita occasione declinauit ad cellā serui dei & studiose precib⁹ ei⁹ se commēdās & pro milite cuncta referens supplicauit. Non imputo inquit ei peccatum hoc & presto sum quicquid debuero facere. Unus itaq; assistentium apphensam Wlrici manum egroti faciei applicuit & statī reuersum est os eius in locum suum & mēte recepta sana loquebat recte magnificās deum. Dum sacris assisteret misteriis dominicaq; oratiōe completa atq; perfecta suborta est ei hesitatio si aquam calici infudisset multa in aīo reuoluēs toto corde tandem ad deum conuersus cum cordis puritate deū exorauit. Completa oratione vidit in calice roseum sanguinem velut agni imaculati ihu christi vsq; ad labium calicis redūdantem: perceptoq; sacramento sanguinē deniq; bibit vue meracissimum. Seruus dei wlricus cuidam muto in somnis apparens digito ori ei⁹ imposito os eius aperuit et linguam reserauit. Latroni oculorum effossione punito: oculos nouos et visum sua prece restituit. Mulier quedam duos pueros cum panibus/pastellis / et duobus vasis vini ad Wlricum misit. Qui portionē aliquā ex singulis reseruantes apud pauperem quendam in via deposuerunt. Illis igit ad ianuam pulsantibus: vocato wlricus puero ait. Uade et suscipe de manu hominum illorum ea que tulerūt: sz eos ad me introire non permittas: sed ne de hiis gustent que defraudauerūt & reposuerūt sibi sub mortis interminatione eos prohibe. Quo audito cū multa cōfusione reuersi vinum enī plenum genimine ranarum

venenatarū inuenerunt: ⁊ quod de pane
⁊ pastillis reseruauerāt plenū scaturigi-
ne vermiū viderūt. Percutiētes ergo pe-
ctora sua ad virū dei qualia erāt celerius
detulerūt. Quibus confessa culpa sua ve
niam ꝯsequentibꝰ Wlricꝰ panem ⁊ vinū
sua bn̄dictione forme priori restituit ⁊ vt
pauperi apud quē ea deposuerāt illibata
reportarent imperauit. ¶ Wlrico eni no-
cturnis vigiliis fatigato cū membra sopo
ri daret vidit in somnis quasi tres pue-
ros vltra altare suum suspēsos ⁊ laqueis
quibus astricti erant iam quasi suffocan-
dos. Quorū vnus ad illū conuersus ait. O
dn̄e mi Wlrice cur pigritaris suggerere
⁊ eruere nos: Cui cū vir sctūs nō inuenire
se diceret quo nā modo id faceret respon-
dit. Ascende super altare hoc ⁊ stans mit-
te manū tuā ⁊ fer opem morituris. Qui
cōtinuo acquiescens manu extenta a mor
te eos et suspendio liberauit. Dū tracta-
ret secū vigilians de visione hac venerūt
ad eum presbiteri tres pro peccatis peni-
tentes et gemētes ⁊ ab eo pctōrū veniā et
cōsilii sanioris formā expetētes reporta-
bāt. Quō aūt hii tres vsqꝫ ad tp̄s illud vl
tra altare pependerūt dū sanctis non san
cte assisterent: aduerti facile est. Ordina-
bat rex anglorū henricus primꝰ profectio
nem in partes transmarinas: ⁊ cū hoc fa-
mulus dei audisset ait. Ibit quidē sꝫ non
redibit: sed ⁊ si redierit non totꝰ tamē nec
integer. Nūciatū est hoc regi ⁊ dure acce
pit rex sermonē hunc: ⁊ misit ad eū q̄ que
reret si verbi huius auctor ip̄e fuisset. Si
dixi ait: nō me penitet qꝛ ex me nō sum lo
quutus. Itaqꝫ rege profecto ⁊ aliquāto tē
pore elapso vocauit seruꝰ dei dn̄m ville
eiusdē ⁊ ait. Rex hesterna die mortuꝰ est:
tu vide q̄d agas. Porro milite obstupes-
cēte ⁊ ipante silentiū: mihi ait silere pfaci
le est sed i primo est vt oēs loquātur. De
niqꝫ qꝛ miam rex cōsequuturꝰ eēt a domi
no: eo ꝙ paci et iusticie militasset in vita
sua ⁊ domū de radinges regali munifice-
tia edificasset prophetauit. Venit ad vi-
rū dei comes stephanꝰ qui postea regna-
uit in anglia ⁊ iā tunc cū regis cognatus
esset multis et magnis possessionibus in
anglia habūdabat. Venit autem ⁊ frater
eiꝰ henricꝰ Wintoniensis ep̄s cū eo. Respi
ciens itaqꝫ in comitem vir sanctus ait.
Salue rex. Illis ad alterutrū respicien-
tibꝰ ⁊ opinantibꝰ ne forte vir sctūs hūane
opinionis falleret incerto: tibi dico o ste-
phane salue rex. Tradidit eni deꝰ regnū
anglie in manu tua: tu paci et equitate in
tendere stude ⁊ ecclesiam dei tueri ⁊ hono
rificare curato. Igit̄ cū stephanꝰ regna-
ret et aliis regnū requirētibꝰ de manu eiꝰ
pax oīno de anglia exturbata fuit. Quā
quidē turbationē vir sctūs pphetauerat:
⁊ ait eiusdē ville dn̄o. Rex stephanꝰ crasti
na die dabitur in manꝰ inimicorū suorū ⁊
captiuus ducet̄: liberabitur tn̄ ⁊ qui capti
uat eū consequent̄ de eodē calice bibet. Po
stremo venienti ad eū rege stephano post
obiurgationes plurimas ⁊ exhortationes
salutiferas: hoc inter cetera repromisit ꝙ
eū oporteret regnari quoad viueret: regē
qꝫ cuiusdā peccati sui qđ etiam noietenꝰ
expressit penitentiā agere exhortatus est
adiiciēs quousqꝫ peniteret ipossibile erat
firmari soliū eiꝰ ⁊ pacē rebꝰ dari. Quibꝰ
auditis rex vberti flere cepit ⁊ pcti eius-
dem cōfessionē ex aīo faciens percutienti
⁊ cōspuenti prophete maxillā dedit. Cū
eni annꝰ ei vel eo amplꝰ adhuc supereēt
ad vitam sedenti quadā die in cella sua lo
rica ab humeris diuinitus dissuta ad ge-
nua subito concidit ⁊ statim loricā ad sca
pulas reducēs corrigiis eam fortioribꝰ re
collegit. Et ecce corpꝰ eius omne vesicis
turgescere cepit ⁊ caro paulo ante ferrea
ex spiritu dei iam ex seip̄a caro inuēta est
Sic lorica simul et caro simul p̄sagio mi
litie sue tempꝰ impletum presignabant.
Dixitqꝫ osberno p̄sbitero. Hora inq̄t voca

tionis mee est et die sabbati in vespere paratum me esse oportet. Ego enim ad dñm meũ vado cui seruiui & dies que nunc instat dies illa est quã olim desideraui. Igitur hora qua predixerat iunctis directisqȝ in celum manibus migrauit ad dñm anno gratie millesimo cẽtesimo quinquagesimo quarto decimo kalendas marcij.

De sancto Wlsino Epo et confessore.

Sanctum eni Wlsinũ claris natalib⁹ londonijs natum & a parentibus diligenter educatum in puerilem florem prouectũ domino ihesu xpo parentes statuunt offerendũ. Lucet enim sub ipi⁹ vrbis menib⁹ sctĩ petri cenobiũ nũc Westmonasteriũ dictũ: in q̃ eũ monachũ factũ ppetuo tradũt dño famulãdũ. Excursa autẽ pueritia ad gradũ sacerdotalẽ suscept⁹ maturo euo et moribus clarum sanctitatis speculum effulsit. Contra humani generis inimicum vigilijs decertabat & orõnibus corpus ieiunijs castigans / cupiditates seculi celestibus desiderijs contempsit: & oĩes animi motus & corporis oĩi vigilãtia et cura seruauit. Humilitate deiectus fraterna seruitute deuotus: charitate repletus / lectionibus nõ solum insistere: sed etiam lecta confratribus exponere piaqȝ exhortatione ad oẽm virtutẽ eos accendere & xpo lucrifacere cõsueuit. Fauore tandem sctĩ dunstani epĩ rex edgar⁹ Wlsinũ prefecit eidem monasterio. Quãtum eni pro salute multorum inuigilauerit & contra dñici gregis aduersariũ insurrexerit quale exemplũ doctrine sue & vite oĩbus exhibuerit: quis digne explicare sufficit. Rex tandem ethelred⁹ edgari filius ecclie scierburnensi fauore populi et electione cleri eum prefici fecit in pastorez

Erat eni refugium pauperũ oculus cecorum / pes debilium / bacul⁹ infirmoꝝ cib⁹ esurientiũ / vestis nudorũ / & redẽptio reorum. Quadragesimali tpe inclusus cenobiali claustro & mũdi tumultu exuto simpliciter cũ monachis mãsit: ieiunijs / contemplationi & lachrimis vacans. In cena vero dñi de cubiculo egressus crisma cõfecit docẽs & bñdicẽs pplm. Peracto paschali sacramẽto diocesim suã euãgelizando visitauit. Solicitus vero illud antiqȝtus nobile triumphum schireburnie non solũ emẽdare / augmẽtare / prouehere studuit verumetiam perpetua pace stabilire. Eterni nãqȝ anathematis mucrone pcussit oẽm lupũ ipius dom⁹ inimicũ ouile xpi lacerantẽ vexantẽ aut dispergentẽ. Quinto vo epĩ⁹ sui anno: exacto boni dispensatoris ministerio: decidit in languorẽ & cũ eo miles quidã su⁹ noie egelwius sibi semper fidissim⁹. Is audita dñi sui infirmitate dolore intrinsecus tactus nunciũ mittit qui querat si nã spes esset valitudinis sue. Eps enim ad nunciũ dixit. Refer celeri⁹ inqt dño tuo vt dispositis rebus omni cura preparet se: qȝ cras mecũ pficiscetur ad eterni regis curiã vbi fidelis seruicij a cõmuni dño recipiat mercedem suã. Illo aũt abeũte eps pñtes fres tali voce affari cepit. Hoc charissimi mei paterna charitate rogate / seruate hũc fidelẽ nrm ad deũ mecũ migraturũ meũ funus prestolãdo mecũ ad schireburniã deferri & sepeliri faciatis vt q̃ mihi deuotus in pñti vita sp fuit in morte etiã & in pace assit perpetua. Lugebat pñmũ inter ceteros sacerdos quidã sctõ pñuli merito sctitatis familiaris ac secretoꝝ suoꝝ ɔsclus noĩe wlric⁹. Cui sctũs eps cõpatiẽs & quasi iã solut⁹ & in celo posit⁹ fiducialiter loquẽs dixit Noli flere inqt fr̃ charissime qȝ vado ad gaudiũ dñi mei vocãtis me. Confide potius & crede qȝ hinc a duodecio trãsit⁹ mei anno ac deinceps recordat⁹ dñs vo

nitatis sue mias suas mecu miraculoruz attestatiōe ondet: plebē suā gre sue reuelatione in me visitabit. Ut sicut de transitu meo dolore affecti estis: ita tunc supno respectu gaudeatis. His dictis eleuatis i celum oculis in admirabile bti stephani erupit preconium dicēs. Ecce video celos apertos et ihesum stantē a dextris dei. Et in hac voce sexto Idus ianuarij in manu dni efflauit spm suum. Narratio.

Circa hos dies heremita quidā vir modest⁹ et sctūs nō lōge a purgatorio scti patricij in loco deserto in hibernia degebat: in cuius horto omi fere nocte demones visibiliter ꝯuenerūt. Et statim post solis occasum ꝯgregati placitū ibi tenuerūt ante solis ortū inde recedētes. Rationē ibi reddebāt principi suo quid mali fecerāt decipiendo. Quorū cōfabulatiōes audiuit vir sctūs manifeste et eorū figuras deformes visibiliter conspexit. Ad ostiū cellule eius ꝯuenerūt: sed qm intrare non poterāt nudas illi sepe mulieres ondeuerūt. Sicqz heremita ille per cōfabulationes eorū vitaz illi⁹ regiōis multorū hoim cognouit. Erat aūt in patria illa sacerdos quidā sctē vite et honeste q quotidie mane surgēs cimiterium circūiuit et p aiab⁹ in cimiterio qescentiū septē psalmos deuotus cecinit. Caste vixit et bonis opib⁹ ac sctē doctrine sollicite studiū impēdit. Demones in cōsilio suo multotiēs ꝯqsti sunt de eo ꝙ a proposito null⁹ eorū ipz flectē posset. Increpat satellites suos princeps eorū ꝙ tā diu psbit inflexibilis ꝯstitisset. Et accedēs vnus eorū dixit. Ego decipiā eū qz paraui ei mulierē p cui⁹ pulchritudinē subiiciet nobis. Sz hoc facere nō potero nisi infra qndecim annos. Si infra hūc terminū ait magister illū decipes magnā rē faceres. Cōtigit aūt eo tpe vt sacerdos mane cimiterium iuxta morē circūiens infantulā iuxta crucē positā inueniret. Quam pietate motus accipiēs nutrici eā ꝯmēdauit et illam in filiā adoptās lrās discere fecit. Cū qz annos pubertatis attigisset ei⁹ pulchritudine allect⁹ in cōcupiscētia ei⁹ tēptari cepit. Nocte sequēti postq puella actionē psbitero cōcessisset demones in horto heremite ꝯuenietes magnū de consensu facto gaudiū ꝯceperūt. Ecce inqt demō psbiter quē per mulierē me decepturū dixerā iaz feci ꝙ a virgine quam in filiā adoptauerat et sctimonialē facere decreuerat: ꝯsensum stupri petēs impetrauit et cras hora meridiana op⁹ nephariū ad effectū pducam. Gras ergo ei magr egit et viriliter ipz fecisse dicebat. Die itaqz crastina psbiter puellā vocans introduxit illā in cubiculum suū et eā in lecto collocauit Et stās an lectū in temptatione posit⁹ quid facturus esset cogitauit. Et tandē in se reuers⁹ quousqz rediret puellā expectare iussit. Et ad ostiū cubiculi diuertēs cultrū arripuit et ppria mēbra virilia abscidēs foras proiecit. Quid inqt putastis demones ꝙ nō intellexerim temptationes vras? De pditione mea vel filie mee nō gaudebitis qz nec me nec ipsam hēbitis. Sequēti eni nocte cū diabolus interrogaret discipulū qd de psbitero actū fuisset: et ille rem gestā enarrasset: iussit magr vt demō ille grauiter flagellaret et sic cōuētus soluitur spirituum immūdorū. Sacerdos aūt puellā quā nutrierat deo seruiturā sanctimonialib⁹ cōmendauit.

De sancto Wlstano Epo et confessore.

Amabilis deo Wlstan⁹ in puncia Warewicēsi ortund⁹ et i monasterio de burgo lris et officiis ecctiasticis instruct⁹ missā morose cantabat aliasqz orōnes adijciēs solis fideliū oblationibus cōtentus erat. Hic virgo existens superflui potus semper expers esui carnium indulsit: quibus tamen spernendis occasio talis fuit. Die quadam cum ad placitū qō

dam exiturus missa celebrata cibū sumere statuit apposita igni auca nidor aduste carnis nares celebrātis oppleuit odor mētem aduocauit. Sed cū diu reluctās cogitationē auertere non posset iuramentum ad sacram que tractabat fecit nullo se amplius pacto id gen⁹ cibi cōmessurū. Completa vero missa impransus ad negotium discessit. Seculo tādem relicto in monasterio Wigorniensi quo pr̄ suus seruierat monachus effectus per oīa pene loci officia gradiens ad priorat ū ascēdit. Jeiunijs/vigilijs/et orōnibus iugiter indulsit: super scānum in eccl'ia libro ī quo orabat capiti supposito dormire consueuit. Nocte enī quadā ante altare ī eccl'ia orās demonē ad luctā eū importune prouocantem quamuis illū passione fatigat⁹ ter cōplectēs ꝓstrauit. Apparuit aūt illi in forma seruientis cuiusdā de curia quē postmodum quotiēs wlstan⁹ videret expalluit: ad cetera sp timore vacu⁹. Affirmabat ei se nescire qđ esset timor. Pro fractura pōtis equū nunq̄ descēdit quin etiā in summitate fabricarū angustarū secur⁹ incederet. Cū matrona quedā pulcherrima nobilis ac diues in cōcupiscentiā ei⁹ insano amore ac illicito decepta ī tantū vexaretur vt temptationi resistere non valeret: desideriū suū et apit/suspirādo rogat & orat vt cubile suū paululū rigore ꝓposito inflexo dignaretur. Jlle vero vocē funestā vlterius non ferēs s; sermone loq̄ntis interrupto & facto fronti crucis signaculo dixit. Fuge inq̄t fomes lasciuie mortis filia vas sathane Alapamq; muliercule tanto nisu impegit q̄ crepit⁹ illi se palme circūquaq; audita fuit. Sicq; alter ioseph muliebrem lasciuiā aīo respuēs manu cōpescebat. Solebat aūt sedula deuotione omī dñica ppl'o verbū dei predicare quē frater quidā icrepās soli⁹ asseruit esse pōtificis p̄dicare monacho silentium & claustrū ꝯpetere. Cui sctūs r̄ndit. Verbū dei nō est alligatū: nihilq; deo gratius q̄ x̄pm annūciare ppl'mq; ab errore vie sue reuocare ideoq; se nō omissurū. Nocte sequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis in visione duct⁹ & cur seruū suū obiurgasset redargut⁹ in pauimentū iussus est sterni & cedi. Lachrime enī in maxillis et liuores euident in scapulis euigilātis apparuerūt. Cuius calamitate mot⁹ vir dei bn̄dictionē ei dedit: & stati sanitas ei rediit omneq; doloris vestigiū cōquieuit. Cū quidā de cāpanili preceps rueret wlstan⁹ emin⁹ stās & intuēs cōdoluit & signū crucis opposuit casusq; nō solum ruentis nō attriuit: sed nō animū frigente sanguine vt solet ebetauit. Surrexit icolumis sue reputans temeritati q̄ cecidit: et wlstani sctitati q̄ euasit. Trib⁹ in ebdomada diebus omīs cibi abstinēs perpetuo linguam cohibuit silentio reliq̄s tribus porros vel caules elixos & panē ordeaceū edebat. Cū q; electioni de se facte ad cōsentiēdū minime flecti posset a viro dei wlsino per quadraginta annos incluso acriter ꝓ obstinatia correpte⁹ diuinoq; oraculo perterrit⁹ electioni cōsensit. Cū enim willelm⁹ rex litterature insufficientiā & gallici sermonis carentiā pretēdēs wlstanū priuare niteretur: cōuocato cōsilio iubet lamfranc⁹ archieps venerabilē virū baculū resignare cū anulo. Vir aūt dei nec vultu mutatus nec aīo erexit se & virgā pastoralē manu tenēs dixit. Vere dñe archiepe scio q; nec hoc honore dignus sum: nec huic dignus oneri nec sufficiēs labori. Sciebam enī hoc cū me clerus eligeret cū epi cogerent cū me dñs meus ad hoc officiū inuitaret. Jpe auctoritate sedis apl'ice in meos humeros hoc on⁹ refudit & per hūc baculum me ep̄ali gradu inuestiri precepit. Nūc tu pastoralem virgā exigis quā non tradidisti: officiū adimis quod nō contulisti. Et ego quidē insufficientiā meā non ignorans & huic sancti synodi sententie ce

dens resignabo quidē baculū sed non tibi sed potiꝰ ei cuius cū auctoritate suscepi. Hiis dictis accedēs ad tumulū sctī edwardi & stās ante sepulchrū dixit. ¶Tu scis dn̄e mi q̄ inuitꝰ hoc opꝰ susceperim quotiens subterfugerim: quotiēs me cū quereret absētauerim. Fateor insipiens factꝰ sum sed tu me coegisti. Nā licet non deesset fratrū electio/plebis petitio/ep̄oꝝ volūtas/grā procerū: hiis tamē oībus tua preponderabat auctoritas/tua magis vrgebat volūtas. Et ecce nouus rex/noua lex/nouꝰ pōtifex noua iura condūt nouas sententias prouulgāt. ¶Te erroris arguūt qui iussisti me presumptionis qui ꝯsensi. Et tūc q̄dē falli potuisti vt homo se nunq̄d modo cōiunctꝰ deo: Nō igitur illis qui exigūt q nō dederunt qui cū sint hoīes fallere possunt et falli: sed tibi qui dedisti iam deductus in ipsam veritatē ignorantie vel erroris tenebras euasisti tibi resigno baculuꝫ tibi curā corum quos mihi cōmēdasti dimitto. ¶Tibi secure eos cōmitto cuius ego merita non ignoro. Hec cū dixisset eleuata paululū manu in lapidē quo sanctū corpus tegebatur baculū infixit dicēs. Accipe dn̄e mi rex & cui libuerit trade illū. Et exutus pontificalibꝰ inter monachos ipse iam monachꝰ simplex resedit. Admirabātur oēs cernētes virgā lapidi immersaꝫ & quasi radicibus vteretur non moueri. Cumq; baculū temptantes nulla ratione euellere possent: res defertur in synodū & gundulphus roffensis ep̄s a lāfrāco missꝰ ad sepulchrū accedēs cū baculum nullatenus mouere valeret lamfrancꝰ nouitate miraculi stupefactus vna cū ep̄is et rege ad tumulum properās facta oratione manum inuanū ad eruendū baculum apposuit. Exclamat rex/orat pontifex & ad sanctum ait. Uere iustꝰ dn̄s et cū simplicibꝰ graditur et cum humilibus sermo eius. Derisa est a nobis frater tua sctā simplicitas sed eduxit quasi lumen iusticiam tuam: errauit in te iuditiū nostrū & simplicitatem tuā deo gratā oībus propalauit. Auctoritate proinde qua fūgimur immo diuino iuditio quo cōuincimur curā qua te inconsultius exuimꝰ iterum tibi cōmittimus et imponimꝰ. Ipse aūt impossibilitatem suā & onus supra vires pretendens Asserit in loco sancto ministrū sctī in statuendū. Uictus tandē precū instantia coraꝫ oībus ad sepulchrū accessit: virgā manu tetigit & mox manuꝫ eius sequuta ac si in molli luto fuisset impressa desiluit. Lamfrancꝰ ergo ad pedes eiꝰ prouolutus fatetur delictum: veniam implorat dicēs simplicitatem eius deo acceptam & bn̄placitā qui sapientiam huiꝰ mūdi stultā facit vt fortia confundat & gratiam infūdat hūilibus. Mulierē quādam a demonio vexatā per cāporum deuia spūs impetu vagantem sua benedictione valitudini pristine restituit ac precepit vt non wulstanū sed deū benediceret: virtutes amaret/pudicitiā nō perderet ne deterius ei aliquid contingeret. Mulier enī monita eius sequēs in sanctimoniali habitu placentē deo vitam egit. Demoniacus quidā ferreis cathenis posti ligatus tanta vocū variarū confusione loquutꝰ est vt ex vno ore quasi exercitum loq̄ crederes. Uiso aūt pontifice totis intremiscens mēbris/stridebat dentibꝰ patulo rictu sputa euomens magno hiatu obstrepere cepit. Tāto incomodo sacerdos impalluit et expansis in celū manibus orauit et infirmꝰ confestim conualuit. Leprosus quidā visu horridꝰ carne maculosus/aqua lotionis manuū sctī viri in balneo posita se lauit & pustularū continuo tumor resedit letiferū virꝰ effluxit: omnisq; caro in puerilem puritatē i breui refloruit & impetigine & scabie capitis abolita/cesaries capillis succrescentibus reformatur. Gunnildis sctimonialis regis haraldi filie tumor infestus oculos inuasit & moles palpebrarū visum obducēs

massa carnea oppleuit. Suscepta eni epi sancti benedictione deiectis & erectis palpebris lucem serenā virgo consequitur. Elsinus regis edwardi quōdā minister ad consecrandā ecclīam epm precibus aduocauit. Erat aūt in cimiterio arbor nucea patulis frondibus vmbrosa que luxuriante ramorū amplitudine luminib⁹ officiebat ecclīe. Solebat aūt vir ille aleis & epulis sub eadem arbore vacare et cum iussisset eam eps abscidi: maluit ecclīam nō dedicari q̄ arborem inde penit⁹ deponi. Vir ergo sctūs maledictionis iaculum in arborē offensus itorsit & illa quasi vulnerata: paulatim sterilescens radicit⁹ exaruit & fructu caruit. Exacerbatus inde dn̄s cā abscidi iussit et dixit Nihil wlstani maledictione amarius: nihil eius bn̄dictiōe poterit dulcius inueniri. Cum quidā de anglia versus hiberniā nauigarēt mutata celi clemētia flauit spūs procelle inhorruit fragor ventorū factaqʒ est tempestas valida. Diruptis rudentib⁹ & malo effracto inuocato scti wulstani suffragio q̄daʒ in eius effigie apparens armamēta cōsolidat/rudentes coaptat: & vt aīos reuocarent exhortans erigerēt antempnas quia tranquillitatem daturus erat dn̄s. Et cōfestim serenitate reddita mare tranq̄llū efficitur. Vilioribus indifferenter vtebatur pellibus magis tamē agninis frigus depellens vnde & cuidā suggerenti vt pelles saltem catinas admitteret: ait. Crede mihi cantari nō audiui catus dei sʒ agn⁹ dei: ideo agno volo calefieri. Legebant ad mensam eius edificationū libri: cūctis interim summū prestantibus silentium. Quiete vero epulis data vt celestem impartiret alimoniam quib⁹ ministrauerat corporalem: lectionē patria lingua exponebat. Cū vero post prandiū scd̄m moreʒ pot⁹ porrigeretur. Ipse aquam purā solo ministro cōscio sumere cōsueuit. Primis quidem annis merā hauriebat aquā confect⁹ senio vino vel ceruisia mixta. Disciplinā domus sue tam i laicis q̄ clericis seuerissime exercens legem statuit vt omnes tam misse q̄ omnib⁹ horis interessent custodes ad hoc constituit vt nullū impune ridere sinerent: alioq̄n aut potu eo die caruit aut palma ictū ferule excepit. Laicū nullum de suis quoq̄ misit: cui nō preces septies in die dicendas iniūgeret hoc asserens vt sicut clerici septem horas: ita laici septem orōnes deo libarent Si quis ante eū iuraret statim ferule vindicta sequebatur. Indigne ferebat siquis coram eo alior vitam roderet vel carperet mores: qm̄ hoc summe malitie deputabat. Noctibus aūt post modicū sompnū surgens psalteriū dixit: nōnūq̄ solus ne q̄etem aliorū impediret/ quādoqʒ cuʒ socio quem ceteris vigilantiorem deprehēdit. Et cū sompnolētiā cuiusdā frīs nutu nocte quadā argueret & ille oscitabundus & inuitus resideret cum corp⁹ quieti daret magna vi per visum concussus/ flagris cesus/inconsulte temeritatis penas pertulit. Dat postremo fidem q̄ nunq̄ vlterius virū dei a bono opere impedire presumeret. Missas duas ad minus quotidie audire et ipse tertiam cantare solebat. Ascenso equo psalteriū incipere necpausam nisi ad finem facere consueuit. Eius eni cubiculari⁹ p̄sto elemosinā deferebat: nulli egenti denegatā. Quocūqʒ iaceret/ staret/vl' ambularet: semp i ore psalmus semp in corde xp̄s. In singulis villis suis habebat ediculas in quibus se a mane post missam inclusit donec clericus pulsatione ostij tp̄s prandij vel horarū nunciaret. Quādo erat wigornie missam maiorem loco hebdomadarij quotidie fere cātabat a quo vt dixit officio pro ep̄atu resignando noluit absolui. Collationi monachor interfuit & cōfessiōe dicta & bn̄dictione data ad sua rediit Dū semel monachi sui ad maiorem ecclīaʒ migrarēt quā ipse

construxerat et videret ecclesiam antiquam destrui quam sanctus oswaldus construxerat: lachrimas fudit. Super quo modeste redargutus quod potius gaudere deberet quod se superstite tantus honor ecclesie sue accidisset quod multiplicatis monachis edificia augerentur dixit. Ego longe aliter intelligo quod nos peccatores et miseri opera sanctorum destruimus ut nobis laudem comperemus Non noverat illa etas pompatica construere: sed sub qualicumque tecto seipsos deo immolare subiectosque ad exemplum attrahere. Nos econtra nitimur ut curam animarum negligentes cumulemus lapides. Cum semel sanctus Wlstanus sermonem de pace faceret: et multi ad concordiam redirent unus inter eos nullo suasu nec etiam episcopi rogatu pro fratris nece homiside veniam petenti indulgere voluit. Huic in medio adducto: dixit episcopus. Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Constat enim quod pacifici sunt filii dei et beati discordantes sunt miseri et filii diaboli. Illi ergo cuius es te commendo et trado carnem tuam sathane. Statim ille mancipium hostile effectus dentibus stridere/spumas iacere/caput rotare cepit. A wlstano demum sanatus cum pacem adhuc repudiaret: iterum et tertio arreptus est: quousque ex corde iniuriam et offensam remitteret. Aillwinus quidam apud saltum maluernie anachoritice degens si desiderio hierosolimitani itineris sepius afflatus erat. Quod cum wlstano panderet dissuadens episcopus dixit. Desiste sodes aillwine crede mihi mirareris si scires que per te deus facturus sit. Acquiescens ille in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregavit et maluernie monasterium fundavit. Quidam nomine Folfus dum sepius eadem peccata episcopo panderet: ait episcopus. Opportunitas ut video latronem facit ideo consulo ut monachus fias et sic vitiorum importunitate carebis. Cum vero ille pro rigore ordinis hoc renueret vade inquit monachus fies velis nolis. Tandem ille senescens et apud malmesbyry tonsoratus quotiens dictum wlstani menti ingessit mitius se habuit. Cum alumpni sui nicholai caput palparet qui iam iuvenis calvescere cepit ait ad eum. Puto fili quod cito calvus eris. Et ille. Quare pater non tenes crines meos? Cui episcopus. Crede fili quamdiu vixero residui non deficient. Et factum est ita. Ebdomada namque illa qua episcopus obiit omnes capilli eius ita evanuerunt ut quasi nudam cutem relinquerent.

Anno autem domini millesimo sexagesimo septimo episcopatus sui tricesimo quarto: etatis sue octuagesimo septimo: quartodecimo kal. februarii defunctus seculo vivere cepit in christo. Anulum autem quem in consecratione acceperat multis annis digito eius herere non potuit: et crebro lapsus numquam amissus fuit Quippe caro digitorum ita exinanita fuerat ut vix pellicula ossibus inhereret. Fertur enim sepius ipsum dixisse. Anulum quem sine ambitu suscepi inseparabilem mihi in humum portabo Post obitum eius quidam anulum digito subtrahere invanum temptaverunt: ita enim pellis plena protuberantes articuli/nervorum integritas/restituta videbantur mortuo que pre abstinentia exinanita fuerant vivo. Elapsis enim post obitum eius annis centum dum transferretur corpus eius et in scrinio precioso collocaretur repertum est una cum vestimentis pontificalibus integrum et incorruptum. Inter multa enim miracula pro famulo suo a deo patrata mulierem quinque annis incurvatam ac inclinatam humique acclivem curavit linguam pueri a noverca abscisam reparavit: cecos quinque illuminavit demoniacos quinque sanavit mutis quatuor loquelam reddidit/ mortuos tres resuscitavit/leprosos duos mundavit/et hydropicis duobus sanitatem contulit. Infra triduum vice quadam triginta quinque variis morbis oppressi salute consequuta gratias deo et sancto eius referebant Oculos iuvenis cuiusdam ab emulis effossos et in campum proiectos ansavit. Non enim sibi

proprios restituit: sed nouas et modicas in fossarum profunditate pupillas tanq̄ duas posuit prunulas & quas varias habuit ex natura: nigras recepit ex gr̄a. De die aūt in diem vsq̄ ad quantitatē competentez creuerūt. Testiculi eiusdē iuuenis ab eisdem emulis a follib⁹ suis eruti & prescisi longiusq̄ proiecti: eidē sunt restituti vulneraq̄ om̄ia diuersis corporis locis recepta in momēto sunt curata. Juuenis iste thomas noīe cū pecuniam multā congregasset quedam dn̄a mutuo pecuniam ab ipo recepit & tandem ad fornicandū cū illa allexit. Qui tandē cōpunct⁹ cū digne pro cōmisso satisfecisset illa contemptā se dolens et repulsam erubescens quendaz iniquū & malefactorem in maritū assumpsit & ad supradictū op⁹ nepharium eum sua instigatione allexit. Narratio.

Illis dieb⁹ sctūs edward⁹ rex qui nusq̄ nisi alieno consilio duct⁹ perperam egit: roberti archiepi & comitis godwini instinctu et cōsilio m̄rem propriam ꝓpter nimiam epi wintoniensis familiaritatē bonis om̄ibus priuatā in monasterio de Wherewelle detrusit & epm alwinū incarcerauit Emma demū laxius custodita epis ī quibus cōfidebat scripsit se ferri cādētis examine paratā ꝓbare epm iniuste fore diffamatū. Prefixo aūt purgationis die mulier nocte precedēte ad sepulchrū scti swithuni perorās confortabať. Die vero sequēti ignitos vomeres nil lesa pertransijt Tūc rex ingemiscens et veniam petēs ab epo et m̄re disciplinas recepit & ablata illis restituit. Regina vero dedit sctō swituno nouem maneria ꝓpter nouē vomeres q̄s ꝑtrāsiuit. Illo etiā tp̄e papa bn̄dict⁹ post obitū suū in specie mōstruosi aīalis cuius aures et cauda asini erant: cetera vrsi cuidā iuxta mediolanū apparuit. Cū q̄ fugā iniret vir ille expauescēs mōstrū illud exclamare cepit. Noli timere q̄ homo fui sicut tu es sed q̄ bestialiť vixi post mortem bestie speciez preferre merui. Et ille. Quis es tu? Ego ait: illo solo noīe bn̄dictus fui qui nuꝑ apostolicā sedē idign⁹ obtinui vsq̄ ad diem iudicij per dumosa & squalentia & sulphurea loca et fetida et bullientia rapior & pretrahor. Post extremum vero iuditium corp⁹ meū & aīam simul irremediabiles cruciat⁹ & irreuocabilis olla iehennalis baratri deglutiēt vt nulla mihi spes requiei ineternum restet Fuerat eni in pontificatu semper luxurie deditus ideoq̄ ab auribus asini in caudā desinebat. Et q̄ vitā carnalē sempe duxit cetera igitur vrsus erant. Illis insuper diebus hildebrand⁹ postea papa gregorius quondā prior cluniacensis & post archidiacon⁹ rome cū equitaret cū multa turba abbas hugo cluniacēsis ipm sequens in aīo cogitare cepit vn̄ esset tant⁹ honor homūtioni exilis stature despicabilis parentele: proculdubio hoc ei ex superbia accidere. Mox archidiacon⁹ reflexo equo: a longe clamans ait. Tu male cogitasti nō eni michi hanc gloriam si gl̄ia dici potest que cito transit vel imputo vľ ab alijs imputari volo: sed beatis apl̄is quorꝫ preuilegio mihi exhibetur. Erubescēs abbas: quomodo cogitatum suū nouisset quesiuit. Ab ore īquit tuo quasi per fistulas ad auras meas deductus est. Cū aūt iterum iūctis lateribus in eccl̄ia prostrati diuti⁹ orarent: respexit archidiacon⁹ abbatē turbulēto vultu dicēs. Si me amare vis: ne vlterius hac me iniuria expugnes. Dn̄s eni me⁹ ihesus xp̄s postulationib⁹ meis visibiliter astabat: intendēs dictis & serenis fauens oculis: sed orationis tue violētia me deseruit ad te conuersus. Puto eē genus iniurie: amico eripere auctorez salutis sue. Hic etiam dū cardinalis esset cōtra p̄latos symoniacos in francia acriter ꝓcessit. Un⁹ tn̄ eps grauiter infamatus: accusantes eū clā corrupit & tanta dicēdi arte callebat vt nullis argumētis confu-

tari posset. Tūc legat⁹ ait. Cesset hūanū iuditiū frequent fallibile & producat diuinū oraculū. Certū est q ꝑhalis gr̄a spiritus sancti donū est & qui ꝑhatū pcio mercatur: donū sancti spūs cōparari posse pecunia opinatur. Si igitur tu ep̄e ꝯtra spiritum sctm̄ nō fecisti dic palā glr̄ia patri & filio et spiritui sancto. Sed licet frequentius incepisset & temptasset nunq̄ spiritui sancto proferre potuit: sed ab episcopatu deiectus plane dixit. Explicit.

De sancto Edgaro rege et confessore.

Uita beati regis Edgari minime fuit inuenta quousq̄ liber iste impressus fuit vltra lr̄am E: ita q in loco suo secundū ordinē alphabeti nullo mō imponi potuit ideo in fine presentis libri imponitur & in tabula secundū ordinē alphabeti locū suū tenebit.

Edgar⁹ rex anglorꝫ isignis filius edwdi cepit regnare āno othonis imperatoris vigesimosecundo dū adhuc esset iuuenculus annorꝫ sedecim: quo nascente dūstan⁹ archieps cantuariensis audiuit vocē de celo anglice dicētē. Pax anglie q̄diu puer iste regnabit: & dūstan⁹ nr̄ vixerit. Regnauit aūt ānis. xvi. et q̄libet anno nouū monasteriū fūdauit: totamq̄ insulam in summa pace & iusticia gubernauit. Nā regē scotorꝫ cinandū cambiorꝫ malcolinū: archipyratā mascosiū omnesq̄ reges walensiū nūero. v. ad curiā coactos ppetuo sacramēto sibi obligauit. Quos apd̄ legionū sibi occurrentes: & pompā triumphi p fluuiū deduxit vna naui impositos quā illi remigabāt & ipse in prora sedebat Compatriotas suos a nimia potatione timore et industria refrenauit. Et adeo seuer⁹ fuit: q ibi null⁹ fuit priuatus latro nullus popularis pdo: nisi q̄ vellet amittere vitā: q̄n etiā oīs gn̄is feras sanguis auidas ex regno exterminauit. Guiduallo regi gualdēsiū indixit / vt sibi oīm āno tributū. ccc. luporū solueret. Quod dum ille plurib⁹ annis fecisset: nullū se āplius inuenire ꝓfessus est. Omni estate p⁹ pascha naues per oīa littora adunari pcipiebat: & ascēdens ipsemet mare circuibat: vt pyratas arceret. hyeme vero p prouītias equitabat vt predones deleret: iudicia potētiorꝫ exquirens ne ius violarent. Quodā tēpore venatū prexerat: dunstanū qui secū erat rogās missam differre: qua dies dn̄icus erat. Appropinquante hora tertia episcopus sacris indutus super altare regē expectabat: subitoq̄ sopore leui depressus: raptus in celū audiuit cātus angelorū cātantes kyrieleyson. ix. vicibus. Excitat⁹ post modicū adhuc expectās rapitur & audiuit alta voce dici. Ite missa est & rn̄deri: deo gr̄as. Tūc accurētes eius clerici regē adesse dixerunt: quibus r̄ndit q missam audiuerat: nec esse opus q ea die amplius celebraret. Interrogatus a rege cur hec diceret: & quare celebrare nollet visionē apit. Et hoc sumpta occasione regi prohibens: ne die dn̄ico vlterius venatū pergeret. Quā correptionē sctūs rex benigne suscepit et de cetero obseruauit. Qui gubernato regno post annos. xvi. āno etatis sue. xxxiij. in pace quieuit: et miraculis post obitum claruit. Ut in vita beati patricij clarius patet.

Explicit (Noua legēda anglie). Impressa lōdonias: i domo Winādi de Worde: cōmorātis ad signū solis: in vico nūcupato (the flete strete). Anno dn̄i. M. CCCCC xvi. xxvij. die Februarij. Itaq̄ omnes hystorie hic collecte: merito dicūtur noue: quia licet quedam de istis etiā reperiūtur apud plures: nō tamē ita emēdate & correcte sicut in hoc volumen continentur.

13

Wille ham Lambeope;

~~Joan. Stephensoni~~ 1470. Guilielmi Lambardi 1573

This Legend of Englishe Saints commonlie knowne by the Name of Io. Capgraui Catalogus Sanctorum Angliæ) was epitomized & translated into English & so set forth imprinted at London in 4to by Richard Pynson Printer to K. Henry viii under the Title of the Kalendre of the New Legende of Englande in the same yeare of our Lord MDXVI wherein this Latine Legend was printed

lus hoc ipo tēpoꝛe terribiles emittēs vo-
ces cūctis audientib⁹ de iuda cōquereba
tur eidē quoqȝ toꝛmenta ⁊ persecutiones
plurimas minabatur. Regina vero bea
tissima crucē dn̄icā cui⁹ bꝛachijs totius
secli pependit pꝛeciū: dulcius amplectēs
cū ingenti deuotiōe ac lachꝛymarū effu-
sione venerabat̄ ⁊ adoꝛauit: atqȝ de diui
nissimo celestiqȝ thesauro leta effecta ac
iocundissima ipam crucem maxia cū ve-
neratione diuisit et partē filio cōstantino
misit partē vero thecis aureis inclusam
hierosolimis reliquit. Post hec vero cum
etiā clauos dn̄i habere plurimum deside
raret: pꝛefatū iudam quē post inuentio-
nē sctē crucis quiriacū noiatum: hieroso-
limoꝛū epm̄ oꝛdinauit: vt ad locū perge-
ret ⁊ clauos dn̄i perquireret: instantius
rogauit. Qui cū ad locū venisset ⁊ oꝛatio
nē fudisset: cōtinuo claui velut aurum in
terra fulgens apparuerūt: quos ep̄s re-
gine detulit: illaqȝ eos reuerenter adoꝛa
uit: quoꝛū postea vnū in galea: alterū in
freno imperatoꝛis cōposuit: vt sic arma-
tus securus ad bella ꝓcederet: terciū ve-
ro sibi pꝛo thesauro p̄ciocissimo reserua-
uit. Ex hoc igit̄ tp̄e regina venerabilis:
quāto magis pꝛius in veteri testamento
iudaice perfidie insistebat: tanto magis
postmodū in nouo testamēto ⁊ xp̄i euāge
lijs studiosius estuabat ⁊ que a pueritia
fulsit quasi stella matutīa inter nebulas
gloꝛie: extūc quasi luna plena atqȝ perfe-
cta in diebus suis eluxit: ⁊ misteriū nois
sui (helena eni grece luna dicitur latine)
pꝛeclaris moꝛib⁹ mundo declarauit: cu-
ius vtiqȝ sctitas immēsa cūctis innotuit
ac pie cōuersatiōis ⁊ deuotionis pꝛestitit
exemplū. Nā ⁊ oia loca sctā que tā in par
tibus hierosolomitanis q̄ȝ in alijs parti-
bus saluatoꝛ noster xp̄s ihesus sua deita
te ⁊ humanitate ac potentia consecrauit
que ⁊ pꝛius ex suggestiōe impioꝛū iudeo
rū ipsa sctā helena pꝛophanata habuit ⁊

odiosa: eadē postmodū ad laudē dei ⁊ con
fusionē iudeoꝛū humiliter visitauit ⁊ de-
uotissime adoꝛauit ditauit et ampliauit
nō solum aūt hoc sed ⁊ super singula loca
pulcherrimas ecclesias ditissimasqȝ mo-
nasteria siue collegia fundauit: et in his
patriarchas archiep̄os ep̄os abbates et
pꝛesbiteros ac dei ministros istituit ⁊ oꝛ-
dinauit: quibus ⁊ pꝛedia possessiones ac
decimas abūdantissime errogauit. Un-
de ⁊ postq̄ȝ (vt diximus) reuelatione diui
na: salutifere crucis vexillū ac clauos do
mini meruit inuenire extūc super eundē
locū in monte caluarie vbi ⁊ sepulchꝛum
est xp̄i: pulcherrimā ecclesiā cōstruxit di-
tissimeqȝ dotauit. Super illū etiā locum
vbi angeli pastoꝛib⁹ apparētes natiuita
tem xp̄i annunciauerūt: ⁊ gloꝛia in excel
sis deo cantauerūt sctā helena foꝛmosissi
mā ac duplicē ecclesiā cōstruxit: quā glo-
ria in excelsis vocauit: ditissimūqȝ colle-
giū canonicoꝛū ibi fundauit. Aliā quoqȝ
mire pulchꝛitudinis ecclesiā fecit in ciui-
tate nazareth: in loco vbi domus btē ma
rie erat sita: in qua ⁊ archiep̄m atqȝ cano
nicos multosqȝ p̄sbiteros oꝛdinauit. Aliā
insuper ⁊ eiusdē pulchꝛitudinis in mon-
te thaboꝛ vbi ⁊ foꝛtissimū mōasteriū fun
dauit et in modū castri turrib⁹ ac muris
ac pꝛopugnaculis vndiqȝ firmauit: cui⁹
abbas oꝛdinis scti benedicti infula: anu-
lo: baculo pastoꝛali: ac bulla plūbea vte-
batur. Alia quoqȝ plura monasteria sin-
gula in locis singlis edificabat de quib⁹
oibus longū esset enarratio: poꝛro (vt de
pluribus vel pauca edisserā) hec sacratis
sima imperatrix helena postq̄ȝ montem
caluarie vt supꝛadictū est ⁊ alia sancta lo
ca deuote visitasset: veniēs bethleem ad
speluncā et tuguriū in quo deus fuit ho-
mo nat⁹: in quā scilicet speluncā post na-
tiuitatē dn̄i vsqȝ ad illud tempus (diuia
pꝛouidētia) iudei ex inuidia nullū intra-
re permiserūt (nā ⁊ ipm̄ locū pꝛo loco ma

ledicto habuerunt ⁊ ꝓphanato) in ip̄m
diuersoriū beata helena deuote intrans
inuenit ibi sacrū presepe in quod ihesus
infantulus iacens in feno ante asinum ⁊
bouē fuit positus ⁊ in ipso presepio: pan-
nos quib⁹ ipse ihesus ibidē extitit inuo-
lutus: fenum insuper in quo iacebat ⁊ ca
misiā beatissime virginis marie genitri
cis dei: quā in presepio oblita ipsa dimise
rat: qn̄ cum infantulo ihesu de spelunca
fugit metu iudeorū ⁊ recessit. Que omia
btissima helena deuotissime adorās cun
cta excepto presepio in suo recessu secū cū
ingenti gaudio constantinopolim trāstu
lit ⁊ ibidē in ecclesia sctē sophie reuerēter
collocauit. Immediate tamē post inuen
tionē istarū reliquiarū super eundē locū
vbi xp̄s homo natus est: in quo etiā tres
reges munera dn̄o obtulerūt: qui et iude
is (vt supra dictū est) tā fuit odiosus: ip̄a
venerabilis helena nobilissimam ⁊ pul-
cherrimā extruxit ecclesiā: ope musaico
⁊ marmoribus ⁊ auro diuersimode ditis
sime ⁊ regaliter ornatā et inmodū castri
ꝓpugnaculis factā: in qua etiā ecclesia:
archiep̄m ⁊ canonicos presbiteros ac ali
os dei ministros honorifice instituit: qui
⁊ ex preuilegio speciali in festiuitatibus
oēs horas canonicas cū gloria i excelsis
incipiebāt: q̄ plurimas etiā alias prero-
gatiuas habebant: de quib⁹ per singula
lōgum esset narrare. Impijssimi quidē
iudei cū tanta bona ab imperatrice in eo
rum opprobriū facta cernerēt: ipsam in-
ter se ex inuidia stabulariū vocauerūt eo
q̄ supra stabulū ⁊ tam vilem locū eis ad
modū exosum tā nobilē ecclesiam edifica
uit. Cū itaq̄ venerabilis helena impera
trix diuino igne succēsa tāta ad laudem
dei perpetrasset: ⁊ in ipsis partib⁹ innu-
merabiles fere ecclesias ⁊ mōasteria ere
xisset ⁊ in eis sedes ep̄ales deuotissime in
stituisset ac oīa loca ad dei laudē ⁊ honorē
rite perfecte ⁊ laudabiliter perfecisset tā
dem reliquit etiā hoc iudiciū animi reli-
giosi regina venerabilis: nam virgines
quas hierosolimis reperit deo sacratas
tanta deuotione curasse dicit̄ vt dignum
crederet si famulorū vteret̄ officijs. Nā-
q̄ ipsa manib⁹ suis (habitu famule suc-
cincta) eis cibum apposuit: poculū porre
xit: aquā manib⁹ immo ⁊ pedib⁹ infudit
⁊ orbis regia mater imperatoris famu-
larū xp̄i se famulā deputauit Interea fi
lius eius constātinus pietate fretus: sar
matas: gothos: aliasq̄ barbaras natio-
nes nō tam armis q̄ diuina virtute edo-
muit. Et q̄to magis se religiosum ⁊ hu-
milē deo reddiderat: tāto amplius ei de⁹
vniuersa subdebat ⁊ non solū meritis ac
religione sue pie matris helene regine:
sed ⁊ intercessione sctōrū se deo fieri cōmē
dabilem gestiebat. Sctā igitur (vt dixi-
mus) imperatrix cum oia que hierosoli-
mis agere cōstituerat consummasset ad
votū: tandē infinitis ⁊ impreciabilib⁹ di
tata reliquiaꝝ thesauris. Ad filiū suum
constantinopolim ꝓperauit: profecta ta
men anteq̄ cōstantinopolim venerat ad
terras ⁊ prouincias circa indiā cū maxio
ac nobili comitatu se transtulit in quib⁹
oia tēpla ⁊ aras idolorū prout potuit de-
struxit ⁊ pro his in laudē ⁊ honorē dei ec-
clesias et monasteria sumptuosissime ac
deuotissime fundauit et cultū diuinū in
cunctis partib⁹ illis per oia reparauit ⁊
ampliauit: fidēq̄ xp̄ianam pene elapsa3
exaltauit ⁊ glorificauit. Insuper et triū
sanctorū regū corpa: iaspar videlicet mel
chior ⁊ balthasar: a principib⁹ ⁊ prelatis
terrarū illarū nō tam studiose q̄ miracu
lose impetrauit: quibus ⁊ aliorū varijs
suffulta reliquijs gaudēs cōstantinopo-
lim redijt ad filiū: paulopost ad celestis
regni trāsitura palaciū. Que postmodū
aliquot diebus elapsis: valefaciens filio
(quippe que obitus sui fuit conscia) ac li-
mina deuotius visitans apostolorū: par

tem quoqꝫ crucis xp̄i cū maxima venera
tione secū detulit ⁊ in basilica sctē crucis
quā filius eius rogatu edificauerat col-
locauit: quibus gestis qđ reliquū tēpus
superuixit: ibidē sanctissime exegit: sem-
per quoad vixit ortodoxe fidei acerrima
ꝓtectrix fuit ⁊ ꝙ maxime pauperū et or-
phanoꝝ curā gessit quos vtiqꝫ tanta pro
sequebatur humanitate ac charitate vt
vere oim̄ mater vocari mereret. Beatis-
sima igitur regina helena rome cōstitu-
ta iam ⁊ annis ⁊ meritis matura ad in-
star illiꝰ sanctissime anne euāgelice filie
phanuel a tēplo minime recedebat sed ie
iuniis ⁊ orōnibꝰ instabat die ac nocte cu
piebat eni dissolui ⁊ esse cū xp̄o: ip̄mqꝫ vi-
dere regem regū in decore suo. Nec est i'-
la felix virago frustrata desiderio suo: dis
persis nāqꝫ suis in pauperes xp̄i thesau
ris: dominicisqꝫ munita sacramētis: ere
cta oculorū acie vidit celos apertos ⁊ ihe
sum stantē cū angelorū multitudine: cru
cemqꝫ illius fulgore ineffabili chorusca-
re. Qua sacra visione ad celestia ardētiꝰ
inuitata: inualescente morbo tādem (re-
gni tēporalis amministratione prescisa:
cui petēte filio atqꝫ senatu: flagitātibus
quoqꝫ populis se pluribus iā annis viri
liter ac strenue immiscuerat) felix et in-
ter reginas predicabilis ⁊ victoriosa nec
absimilis illius sctē prophetisse delbore:
que populū israel tā strenuiter iudicauit
⁊ gubernauit: via lauicana decimoquin
to kalendas septēbris dulcius migrauit
ad xp̄m: cuius sacrū corpus a summo pō
tifice lachrymātibus populis condigne
traditur sepulture cui postea filius eius
constantinus manseolum erigēs in por-
phiretico sepulchro corpus eius (vt dicit
cōstantinopoli translatū) honorificētius
collocauit: nūc tamē venecias in ecclesia
pulcherrima eius noīe dedicata: huma-
tū iacet: innumeris hucusqꝫ clarens mi-
raculis. Anima vero ipsius in celum per
angelos est deducta: diuine visionis glo-
ria cum beatis spiritibꝰ perhēniter frui-
tura. Que ⁊ pro nobis miseris preces di
gnetur effundere: quatinus eius sacris
meritis: presenti iordanis incolatu felici
cursu transmisso: mereamur celestia pe-
netrare. Amen.

¶ De sancto henrico heremita.

Ex preclaro danorū genere hē-
ricus heremita originē duxit
Est eni coket insula quedā in
orientali northumbrie plaga
per sexdecim stadia infra occeanū posita
a fluuio coket non lōge decurrēte nomē
trahens que magno antiquitus mona-
chorū collegio pollebat. Cū autē ad ānos
adolescentie perueniēs amicorū ductus
consilio: vxorē ducere ⁊ matrimonio con-
sentire moneretur: nuptiarū imminēte
die cōiugalis copula a dn̄o per visum ei
interdicitur: castū immaculatūqꝫ ab hoc
seculo se custodire atqꝫ ad insulā in āglia
noīe coket: diuinitus sibi paratā seruitu-
rus deo cūctis diebus vite sue ꝓficisci iu
betur. Qui statim relictis oībus paren-
tibus suis ⁊ amicis: ⁊ que in mūdo habe
re videbatur: apud tynemutham vigin
ti miliaribꝰ a prefata distantē insula na-
uigio applicās: impetrato prioris assen-
su insulā adiit: ⁊ edificata parua edicula
in magna vite abstinentia deo seruire ce
pit. Aliquibꝰ annis per singulos dies pa
nem exiguū ⁊ aquā gustans ter demū in
septimana cibū sumpsit: ⁊ tribus os ad
loquēdum reserauit Per quatuor eni an
te obitū suū annos ordeū molari lapide
in farinā redactum: aqua cōspersum: in
massas rotūdas formauit sole desiccauit
⁊ esuriem suā tēperare cōsueuit. Cum
eni pegrinatiōis gr̄a dunelmū ꝓficiscēs
cimbā qua vere flumē trāsire posset pa-
ratā nō inueniret: fusa ad deū prece: na-
uicula resoluto quo ligabatur funiculo:
ab altera ripe parte: ad littus in quo sti

debat applicuit: quã cũ socio quodam intrans: sine remige cõfestim trãsductus est. Instigãte toti⁹ mali incẽtore maxia cõtra eum sue carnis tẽptatio adeo inualescebat: vt mori mallet ꝙ sic laboriose cõtra stimulos carnis reluctari. Monach⁹ insuper insule curã habẽs: verba aspera cõtumelias ꝛ obprobria quotidie sibi inferre nõ cessabat. Immẽsam tamẽ eius humilitatẽ: sctitatem ac deuotionẽ cõtinuã tandẽ admirãs: pedib⁹ eius ꝓstrat⁹ precibus ac lachrymis veniã suppliciter implorauit. Qui cum magna cordis leticia: eũ a terra eleuãs: quicqđ in eũ cõmiserat alacriter idulsit: ꝛ quasi vnanimes effecti spũali dilectiõe extũc cõiũcti sunt. Inter hec eni legati a parẽtib⁹ ꝛ amicis ad eũ missi rogauerunt eũ: quatin⁹ terrã natiuitatis sue parẽtes amicos ꝛ patriã illico visitare dignaret. Quib⁹ ille nulla tenus acquiescens pro vita eterna ꝛ xpo patriã tpalem cognatos cũ mundo penitus se reliquisse asserebat. Illi autẽ dicebant loca solitaria nõnulla ac deserta in terra sua magis apta: que volũtati eius exposita: aduentũ eius expectabãt. Ille eni naturali amore terre sue illectus nũtijs fauorabiles aures inclinans ꝛ monitis fere acquiescẽs: in crastinũ tamen qđ deo placeret se facturũ ꝓmisit. In nocte vero sequẽti multa in aĩo reuoluẽs: et qđ sibi vtilius foret ignorãs: ad crucẽ in ei⁹ oratorio erectã conuersus: cũ lachrymis orare cepit dicens. Dñe ihesu xpe fili dei viui qui primi hoĩs ruinam gloriosi sanguinis tui ꝓcio reparãs a supercelestibus ad terrã descẽdere dignatus es: et carnẽ sumens de virgine: hostiã pro redẽptiõe gñis humani obtulisti: te adoro te inuoco quatin⁹ michi petõri ꝛ misero pietatis ꝛ miseratiõis tue nõ desit suffragium: ꝛ qđ bonitati tue fuerit acceptũ: temeritati mee spũs tuus aspirare digneꝛ. Hec et alia illo cũ gemitu ꝛ lachrymis ꝓsequente: crucis imago i voces resoluta humanas: rñdit dicens. Dilecte mi: iam pridẽ in terra natiuitatis tue cum decor mulieris ꝛ nobilitas tuã mentẽ alliceret: misericorditer a nuptijs reuocaui: celeste desideriũ cordi tuo inserui. Ab illa eni die ad beatitudinẽ vite ꝓdestinatus es eterne: ꝛ in libro vite nomen tuũ scriptũ nõ delebitur in seculũ. Viriliter age ꝛ confortetꝛ cor tuũ: in his que cepisti perseuera: ꝛ loci hui⁹ solitudinẽ vsqꝫ ad finẽ vite tue nullatenus derelinquas. Cũ eni hec ꝓferret imago: tãꝙ loquẽtis hoĩs labia moueri videbãtur. Vir autẽ dei cũ lachrymis et grarum actione solo ꝓstratus: iterato cepit inuocare dicẽs. Dñe ihesu xpe salus ꝛ redẽptio mea: spes vnica mea iube etiam vt nec volẽs ab hac insula discedam. Nec mora vigiliarũ ꝛ orõnum instantia fatigat⁹ cũ sopori mẽbra daret: cõfestim quasi gladij horrore percussus: vix inchoatũ somnũ interrũpere coact⁹ est. Manibus vero ad genu iniectis: grauissima egritudinis molestia ibi se tactũ aduertit q̃ de die in diẽ inualescẽs in vlcus maximũ excreuit: et sanies quotidie inde nõ modica emanauit: interius deniq̃ cõputrescens fetorem intollerabilẽ exalabat. Proprio tamẽ labore viuẽs ꝛ quotidiano operi insistẽs agellũ suũ excoluit terram nõ sine baculo sustẽtatus aperiẽs. Cũqꝫ opis instãtia fatigatus aliquãtulũ respirare vellet a labore: lapidi insidẽs: genu morbidũ cõtra solẽ exponebat. Tunc putredinis sublatentis gñatio praua: vermiũ videlicet copia cõtra solis ardorẽ ad exteriora scaturire cepit Et cum in terrã prepentes caderẽt: recolligens eos dixit Redite redite ꝛ immundã nature vre originẽ que vos hereditabit cõsumite. Dedit aũt dñs agriculture sue in terra sterili fructus incredibilis incremẽtũ: et ꝙto acri⁹ ꝛ miserabilius vis egritudinis inualitudinẽ corporis purgebat: hilaris ta

mē ⁊ in oī tribulatiōis angustia deo gra
tias agēs semper permanebat. Vir eni
iste nō solum pñtia ⁊ ꝓpe posita: sed eti
am futura ⁊ absentia diuinitꝰ edoctꝰ: vi
dere ⁊ ꝓdicere cōsueuit. Cōtigit enim
vt monachus insule custos oꝛatoꝛiū eiꝰ
ingressus: coꝛā altari eū amarissime la=
chꝛymantē reperiret. Cūqꝫ causā tāti fle
tus inquireret: ait. Germanꝰ ⁊ vtrinus
meꝰ malignātiū seuitia in solo patrio in=
teremptus est: indultūqꝫ est michi a dn̄o
vt ꝓ eius aīa michi liceat penitere. Jc=
circo per te dilecte mi dn̄e religiosis ⁊ lai
cis interitꝰ fratris mei innotescat: vt ele
mosinarū ⁊ oꝛationū suffragijs adiutꝰ a
pena ⁊ pcti laqueis absoluat. Cū enim
die quadā naues mercibꝰ onustas veloci
trāsire cursu cōspiceret: in ꝓximo illis
naufragiū imminere astātibus ꝑdixit.
Nūqd aspicitis inquit monstrū illud qđ
nauigātes insequit? Jlli vero mulieris
effigiē post naues supꝛa mare eminentē
se videre fatētur. Jsta inquit in ꝓximo
mare concutiens tēpestatē maximā exci
tās: naues quas aspicitis paucis euadē
tibus submerget. Nec moꝛa vēti subito
cōcitātur fit fragoꝛ vndarū: tēpestas va
lida inualescit: cuiꝰ impetu naues sabu=
lo ⁊ scopulis illise ⁊ penitus confracte: cū
his que gestabant per littoꝛa dissipātur.
Cōtulit ei quidā manitergiū vnū ⁊ ela
psis aliquot diebꝰ iterū venit ad eū. Cui
⁊ ait. Nū adhuc inquit sedasti iram cōiu
gis tue que tibi ꝓ munusculo michi col
lato molesta fuit? Ecce munꝰ ipm habe=
at sibi dummō tibi inposterū quieta fiet.
Multos a remotis partibꝰ ad ipm acce
dētes abdita sua ⁊ occulta eis obijciens:
tāq̄ oculis coꝛpoꝛeis euidēter ꝓspexisset:
acriter arguere cōsueuit. Monachū quē
dam de tynemuthā visitatiōis gr̄a ad il
lū accedētem: arguere cepit dicēs. Caue
tibi frater vt circunspectius ⁊ magis so=
bꝛie tecū agas. Vide ne grauetur coꝛ tuū
in crapula ⁊ ebꝛietate: ⁊ deū tuū offēdas
sicut nuꝑ temulētus offendisti. Designa
uitqꝫ ei locū ⁊ noctis hoꝛā qū crapulatus
a potu turpiter se gessit. Cū eni doloꝛis
ingrauescente molestia egrotaret: solus
in edicula sua nulliꝰ requisito adiutoꝛio
diei algoꝛē ⁊ noctis ꝓlixe fastidiū trāsi=
gebat. Et cū moꝛtis hoꝛa appꝛopinqua=
ret armoniā mire dulcedinis vocū te deū
laudamus alternātiū vir quidā in aere
audiuit: donec hymni series penitꝰ com=
pleretur. Jnterim monachus sonitu tin
tinnabuli audito accurrens funiculū eū
tenentē ⁊ super lapidē residentē inuenit:
⁊ candelā quā ipse expers ignis ante moꝛ
tem diuinitus accēderat: ardentē vidit.
Cūqꝫ moꝛtuus depꝛehēderet exuto quo
induebat cilicio ⁊ coꝛpe a vermibꝰ et soꝛ
de aqua mundato: subito instar niuis re
splenduit: nec cicatricis vestigiū nec pri
stine egritudinis in carnis superficie de=
pꝛehendi potuit. Tāte venustatis ⁊ splē
doꝛis erat facies eiꝰ vt quasi alterata nō
posset agnosci: ⁊ doꝛmiēti magis q̄ moꝛ=
tuo multo similioꝛ apparebat. Monachi
eni de tynemutha cū ad sepeliendum coꝛ
pus eius cōgregati: ad monasteriū suū
trāsferre tēptarēt: parochiani vicini tm̄
amittere thesaurū foꝛmidātes: cōgrega
ta multoꝛū copia vim deferētibꝰ inferre
⁊ in sua ecclesia seruū dei sepelire inito cō
silio nitebātur. Et ecce mare spaciosum
nebulā subito euapoꝛās: vmbꝛas palpa
biles ⁊ tenebꝛas inducēs: cōgregatū po=
pulum per inuia quo nesciebāt oberrare
coegit. Cūqꝫ in quadā ecclesia cū coꝛpoꝛe
serui dei excubias celebꝛarēt: apparens
vir dei in somnis: vt in auroꝛa cū coꝛpe
festinatā ꝓpter populū supuenientē arri
perēt fugā: cuidā admonuit. Quo facto
cum magno honoꝛe nō lōge a coꝛpoꝛe san
cti oswini regis ⁊ martyꝛis versus meri
diem in latere parietis arcuato sepelit.
Cōtigit enī adhuc viuente seruo dei sa=

cerdotē quēdam infirmitate maxima de pressum: quasi ad extremū vite spiritū de duci. Cūq3 velut exanimis decūberet: vi dit vir dei malignorū spūum cateruam aspectu horribilē: ad rapiēdā sacerdotis aīam paratā: totā domū in qua langui dus iacebat circūuolantē. Et exurgēs a cella sua: cōcito gradu ad domū infirmi pperauit. Aspiciensq3 cuneos spūum: in terrogauit eos cur sic pessimi cōuenissēt Illi vero nimis improbe rīdentes dixe rūt. Ut aīam hui9 qui hacten9 opa mor tis cōpleuit: nobiscū illico ad infernū ra piamus. Tūc seruus dei illis in virtute sctē trinitatis precepit: vt opa sua ichen ne digna sibi seriatim exponere matura rent. Qui horride conclamantes: multa facinora & innumerabilia delicta eum ac cusantes in mediū protulerūt. Uir autē dei op9 quoddā virtutis qđ infirm9 qñq3 egerat obijciēs: que demones impropē rauerāt in statera iussit pōderari: bonū q3 illud exiguū oībus obiectis malis in immēsum plus in statera pōderauit De mones aūt perturbati nimis & per meri ta serui dei quasi cōfusi: velut musce per aera euanuerūt. Egrotus vero cito con ualescens: miraculū vbiq3 propalauit et vitā suā in melius reformans: in timore dñi spiritū emisit Quibusdā in mari naui gātib9 & aeris ingruente intēperie equo ris vnda ita cōmota est: vt oībus mortē potius q̄ vitā minaret. Inter quos qui dā viro dei henrico quondā familiaris & valde dilectus: deuotis clamorib9 cepit eum inuocare dicens. O dñe mi famule xpi in cuius ministerio totiens desudaui in tanto mortis periculo michi subueni re ne differas. Et ecce mox assistens ei in hec verba prorumpens dixit. Reuera tu michi adherēs quondā placuisti familia riter obsequēdo: impetraui ergo ab eo q̄ ventis imperat & mari: tuā & qui tecū sūt salutē. Sedatoq3 mari: ad portū optatū prospere peruenerūt. Correptus est vir quidā ab eo quia quadragesimali tpe de bitum subtrahēs vxori: ab ea se cōtinere velle disposuit: et secretū qđ nulli indica uerat vir dei venīēti patefecit dicēs. Or thorū vxoris tue minus discrete cōtem pnis in loco cōtemptibili & sordido teipm cito reperies. Nocte vero quadā exper gefactus vir ille: repperit se nudū in sta bulo fetido infra equorū pedes reclinatū Quē postea seruus dei corripuit quia a thoro cōiugis sue sine spūalis cōsilio pa tris abstinere presumpsit Dicebat enim nō a dño sed immūdo spū suggerente te meritatis hui9 presūptionem sibi nequi ter accidisse: & ideo talis potestas spiriti bus immundis sup se data fuit: vt eū ad loca immūda sic dormitantē transporta rent. Obijt aūt seruus dei henricus an no dñi millesimo cētesimo vicesimo septi mo decio kalēdas februarij. ¶ Narratio Illis dieb9 quidā religiosus a terra san cta rediēs in quadā maris insula virum sctm̄ inclusum inuenit: cū quo colloquiū habēs talia audiuit. Sūt inquit vicina nobis loca que grauissima flāmarū euo mūt incendia vbi pro meritorū qualita te diuersa anime patiuntur tormēta: ad quorū semper exaggerāda supplicia in numerabiles deputātur demōes: qui in tollerabiles eorum penas quotidie reno uant: & ad rediuiua eos supplicia indesi nēter instaurāt. Quos frequēter queru lis lamētationib9 eiulātes audiui q̄ ora tionib9 & elemosinis quorūdā frequēter aīe dampnādorū de manib9 eorū eriperē tur & maximā de cluniacensi cetu et eorū abbate odilone querimoniā faciūt quia per eos sui iuris vernaculos sepe perdūt Quāobrem per nomen dei te obtestor vt fetis fratrib9 illis denūcies: vt orōnibus & elemosinis sedulo insistant: & de mani bus inimicorū aīas supplicijs vexatas educāt. Quib9 seriatim intellectis: idem

abbas in monasterijs suis oībus post fe
stū oim sctōꝝ in psalmis ꝛ elemosinis
ꝛ missarū solēpnijs oim in xp̄o quiescen-
tiū memoriā instituit. ¶ Narratio.
¶ Cōtigit aliquādo sctm̄ hugonē abbatē
eucharistiā prebuisse cuidā leproso com-
munioni oim corpaliter subtracto. Qui
tumētibus labijs et vlceroso ore corpus
dn̄i iniuriose masticās porciūculā impor-
tuna screatione reiecit: nausea ac spuma
horribili sequēte. Miles xp̄i goderānus
qui aderat sacramēta dn̄i sui idigne agi
tari considerās: qđ diligebat sceleri obse-
quio collegit. Et ecce vir magnanimus
manus vtrasqꝫ supponēs sacramētis vi
uificis vomitū nauseātis egri in ore suo
proiecit: letalibus coleris coherētib⁹ fide
liter absorbēs. Qua in re magister pius
stupefactus ꝛ herens discipuli perfectio
ne attonitus: laurētij craticulā tolerabi
liorē fuisse indubitāter asseruit. Hic deni
qꝫ goderān⁹ ad ep̄atū sanctonicū assum-
ptus: quo altius cōscendit eo latius vir-
tutib⁹ refulsit. ¶ De sanctis hewaldo
nigro ꝛ albo martyribus.

Cum aūt willebrordus pater
venerabilis cū socijs suis de
anglia ad frisiā veniens mul
tos ad fidem cōuertisset: hor
secuti exēpla duo presbiteri de natiōe an-
glorū qui in hibernia multo tp̄e pro eter-
na patria exulauerāt: venerūt ad proui-
ciā antiquorū saxonū: si forte aliquos ibi
dē p̄dicando xp̄o acquirere possent. Erāt
aūt vnius ambo sicut deuotiōis: sic etiā
vocabuli: nā vterqꝫ illorū appellabat̄ he
waldus: ea tamē distinctiōe vt pro diuer
sa capillorū specie: vn⁹ niger hewald⁹ al
ter albus diceret̄. Quorū vterqꝫ pietate
religionis imbutus: sed niger hewald⁹
magis sacrarū litterarū erat scientia in-
stitutus. Qui veniētes in prouinciā illā
intrauerāt hospitiū cuiusdam villici: pe-
tierūtqꝫ ab eo vt trāsmitterētur ad satra
pam qui super eū erat: eo qđ haberēt ali-
quid legatiōis ꝛ cause vtilis qđ ad illum
deferre deberēt. Nō eni habuerūt regem
idē antiqui saxones sed satrapas pluri-
mos sue gēti prepositos q̄ ingruēte belli
articulo mittūt equaliter sortes ꝛ quēcū-
qꝫ sors ostēderit: hūc tp̄e belli ducē oēs se-
quūtur huic obtēperāt. Peracto aūt bel-
lo rursum equalis potētie oēs satrape fi-
unt. Suscepit ergo eos villicus: ꝛ p̄mit-
tens se mittere eos ad satrapā qui super
se erat vt petebāt aliquot dieb⁹ secū reti-
nuit. Qui cū cogniti essent a barbaris ꝙ
alteri⁹ essent religiōis: nā ꝛ psalmis sem
per atqꝫ orōnibus vacabāt ꝛ quotidie sa
crificiū deo victime salutaris offerebant
habētes secū vascula sacra ꝛ tabulā alta
ris vice dedicatā suspecti sunt habiti: ꝙ
si p̄uenirēt ad satrapā et loquerēt̄ cū illo:
auerterēt illū a dijs suis: ꝛ ad nouā xp̄ia
ne fidei religionē trāsferrēt: sicqꝫ paulati
oīs eorū p̄uincia veterē cogeretur in no-
uam mutare culturā. Itaqꝫ subito rapu
erūt eos ꝛ interemerūt albū quidem he-
waldū veloci occisione gladij: nigrū autē
hewaldū lōgo suppliciorū cruciatu ꝛ hor
renda mēbrorū oim discerptiōe: ꝛ eos oc-
cisos in reno proiecerunt. Quod cū satra
pa ille quē videre volebāt audisset: irat⁹
est valde: quod ad se venire volētes pere-
grini nō permitterētur. Et mittens occi
dit vicaneos illos oēs: vicūqꝫ incendio cō
sumpsit. Passi sunt aūt prefati sacerdo-
tes ꝛ famuli xp̄i quinto nonas octobris:
nec martyrio illorū celestia miracula de-
fuerūt. Nā cum perempta eorū corpora
amni vt dixim⁹ a paganis iniecta essent
contigit vt hec cōtra impetū fluuij decur
rentis per quadragita fere milia passuū
ad ea vsqꝫ loca vbi illorū erāt socij transfe
rētur. Sed et radi⁹ lucis p̄maxim⁹ atqꝫ
ad celū vsqꝫ altus oīni nocte supra locū il
lū fulgebat etiā paganis q̄ eos occiderāt
intuētibus. Sed et vn⁹ ex eis in visione

nocturna apparuit cuidā de socijs cui nomen erat tilmon qui de milite factus fuerat monachus: indicās q eo loco eorum posset corpora inuenire: vbi lucē de celo terris radiasse cōspiceret. Sicqz inuenta eorum corpora iuxta honorē martyrib⁹ cōdignū recōdita sunt: et dies passionis vel inuētionis eorū congrua illis in locis veneratione celebratur. Deniqz gloriosissimus dux francorū pipinus vbi hec cōpit misit et ad se adducta eorū corpora condidit cum multa gloria in ecclīa colonie ciuitatis iuxta renū. Ferē aūt q in loco quo occisi sunt fons ebullierit q in eodē loco vsqz hodie copiosa fluenti sui dona perfundit.

De sancta Hilda virgine et abbatissa.

Religiosa xp̄i famula hilda abbatissa monasterij qd̄ dicitur strenefhalch post multa que fecit in terris opera celestia ad percipiēda p̄mia vite celestis de terris ablata āno dn̄i sexcētesimo octogesimo quīto decimo kalēdas decēbris cū esset annorū sexagintasex. Quibus equa portiōe diuisis trigītatres primo in seculari habitu nobilissime cōuersata cōpleuit: et totidē sequētes nobili⁹ in monastica vita dn̄o cōsecrauit. Nā et nobilis natu erat scilicet filia nepotis edwini regis vocabulo herericij: cū quo etiā rege ad p̄dicationē paulini ep̄i primi northanhūbrorū fidē et sacramenta xp̄i suscepit. Que cū relicto habitu seculari deo seruire decreuisset: secessit ad prouinciā orientaliū anglorū: erat nāqz propiqua regis illius: desiderās exinde si quo mō posset derelicta patria et oībus quecūqz habuerat galliā puenire: atqz in monasterio cale peregrinā pro dn̄o vitā ducere: quo facilius perpetuā in celis patriā posset promereri. Nam et in eodē monasterio soror ipsi⁹ heresuuida: mater aldwlfi regis orientaliū anglorū regularib⁹ subdita disciplinis ip̄o tp̄e coronā expectabat eternā. Cuius emulata exemplū et ipsa pposito peregrinādi per annū totū in prouincia p̄fata retēta est. Deīn ab aidano ep̄o ad patriā reuocata accepit locū vnius familie ad septentrionalē plagā weri fluminis vbi anno vno monasticā cū perpaucis socijs vitā agebat. Post hec facta est abbatissa in monasterio qd̄ vocaī hertheia: id est insula cerui: qd̄ videlicet monasteriū factū erat nonmulto ante a religiosa xp̄i famula hega q̄ prima femina fertur in prouincia northāhūbrorū ppositū vestēqz sctimonialis habit⁹ cōsecrāte aidano ep̄o suscepisse. Prelata igiē regimie mōasterij illius famula xp̄i hilda: mox hoc regulari vita per oīa prout a doctis viris discere poterat: ordinare curabat. Nam et ep̄s aidan⁹ et quiqz nouerāt eā religiosi pro insita ei sapīa et amore diuini famulat⁹ sedulo eā visitare: obnixe amare: diligēter erudire solebāt. Cū ergo aliquot annos huic mōasterio regularis vite institutioni multū intenta preesset: cōtigit eā suscipe cōstruendū siue ordinandū monasteriū in loco qui vocaē strenefhalch: qd̄ opus sibi iniunctū nō segniter impleuit. Nā eisdē quib⁹ prius mōasteriū etiā hoc disciplinis vite regularis instituit: et multā ibi iusticie pietatis et castimonie ceterarūqz virtutū: sed maxime pacis et charitatis custodiam docuit: ita vt in exemplū primitiue ecclesie nulli⁹ ibi diues: nullus esset egens sed oībus oīa essent cōmunia cū nichil cuiusq esse propriū videretur. Tāte aūt prudētie ipsa erat: vt nō solū mediocres quiqz i necessitatib⁹ suis sed etiā reges ac p̄ncipes nonnūq ab ea consiliū quererēt et inuenirēt. Tantū lectioni diuinarū scripturarū suos vacare subditos: tantū operib⁹ iusticie se exercere faciebat: vt facillime viderentur ibidē qui ecclesiasticū gradū apte subirent plurimi posse reperiri. Quiqz vero ex ei⁹ monasterio ep̄i electi sunt: scilicet bosa: acca

ostfoꝛus: iohannes ⁊ wilfridꝰ singularis meriti oēs ⁊ scititatis viri. Nō solū enim btā hilda quā oēs qui nouerāt ob insigne pietatis ⁊ grē meritū matrē vocare con-sueuerāt: in suo mōasterio vite exēplum ꝑsitibꝰ extitit: sed etiā pluribꝰ lōgius ma-nētibꝰ ad quos industrie ac virtutis eiꝰ rumoꝛ peruenit: occasionē salutis et coꝛ-rectionis ministrauit. Opoꝛtebat nāq; impleri somniū qḋ mater eiꝰ bꝛegusvvi-da in infantia eius vidit. Que cū vir eiꝰ herericus exularet sub rege bꝛitonū cer-dico vbi ⁊ veneno perijt: vidit in somnū ꝙ quasi subito sublatū cū quesierit cum omni diligentia nullūq; eius vspiā vesti-giū apparuerit Uerū cū solertissime illū quereret: vidit quasi se repperire sub ve-ste sua monile pꝛeciosum. Qḋ dum attē-tius cōsideraret: tāti fulgoꝛe luminis re-fulgere videbat̄ vt oēs bꝛitānie fines illi-us grā splendoꝛis impleret. Qḋ nimirū somniū veraciter in filia eius de qua lo-quimur expletū est: cuiꝰ vita nō sibi solū-modo sed multis bn̄ viuere volentibꝰ ex-empla operū lucis ꝑbuit. Cū aūt mōa-steriū apud streneshalch: id est whiteby cōstruere icipet: tāta ibidē multitudo ser-pentū ꝓpter densitatē vepꝛiū ⁊ solitudi-nem heremi fert̄ fuisse: vt vix quisꝙ̄ illis diebꝰ in pꝛefato loco ob virulenta serpen-tū impedimēta posset habitare. Hoꝛum terroꝛe virgines sctē plurimū cōsternate extra cellas egredi nō audebant: nec ad quotidiani victꝰ subsidia aquā haurire. Btā igit̄ hilda se in terrā ꝓstrauit ad orō-nem dicēs. Jhesu xp̄e fili dei viui qui dis-cipulis tuis dixisti quicūq; dixerit mōti tollere ⁊ mittere in mare ⁊ non hesitaue-rit in coꝛde suo fiet ei: peto te per oīpoten-tiā diuine maiestatis tue vt si acceptaue-ris nos tibi in hoc loco seruire exosam in-festationē serpentū hinc digneris amo-uere iubeasq; eos maritimis rupibꝰ per-petuo inherere. Nec cuiꝙ̄ illoꝛū vltra sit fas queꝙ̄ ledere nec in perniciem cuiusꝙ̄ hoīm vel bestiarū virus infundere: sed quicunq; eos ammodo viderit vel mani-bus attrectauerit: non serpētum doleat astuciā: sed lapidū innocentiā perpēdat obtineat serpēs rigoꝛē lapidis: sed lapis nesciat maliciā serpētis. Sit itaq; effigi-es in lapide: sed venenū sit in serpēte. Cō-uerte ergo queso serpētes qui huiꝰ loci cō-finia incolūt: in solidissimā lapidū natu-rā: quatinꝰ illoꝛū deinceps nō metuētes insolentiā: cū pace ⁊ trāquillitate tibi so-li dn̄o liberis mētibus seruiamꝰ: qui es sup oīa bn̄dictus deus in secula seculoꝛū. Cūq; oēs rn̄disssent amen: circūquaq; ser-pētes ex rimulis terre confluere: ⁊ apud littoꝛa maris certatim serpere ⁊ sine mo-ra per deuexa mōtis sese pꝛecipitare oēs astātes viderūt: vbi mox velut lapides diriguerūt. Ex illa vero die in pꝛouincia illa nemo se vnꝙ̄ hac clade lesum sensit. In cauernis saxoꝛū vbi serpētes coꝛrue-rūt lapides inueniūtur in quibꝰ ita pꝛo-pꝛie expꝛimūtur eoꝛū figure vt nil peni-tus cōfoꝛmitati serpētis ꝙtū ad expꝛessā spēm desit vel nature. Lapillos quasi ad imaginē serpētinā expꝛessos inspicis sed nulla arte humani ingenij sic posse iscul-pi facile aduertis: lapis manibꝰ palpat̄ sed nichil nisi serpēs cogitatur. Quidā ex famulis btē hilde q̄ custos erat agroꝝ subito aduenit ⁊ voce querulosa vn̄ molē-stabatur palā exposuit: videlicet ꝙ sata fratrū ⁊ soꝛoꝛū a multitudīe auiū cōsum-pta ⁊ pedibꝰ cōculcata in nichilū fere re-digerēt̄. Cui virgo sctā rn̄dit. Si nolue-ris vt asseris hāc tibi crebꝛo suscitēt mo-lestiā ⁊ nobis tantā ingerant iniuriā: va-de pꝛotinꝰ et eas pariter sub custodia in-cludēdo coherce: nec eas donec multetur pꝛesumptio vspiā euolare ꝑmittas. Ille aūt ab ea se irrideri putabat: ⁊ nō sine rā-coꝛe a virginis ꝑsitia recedēs: dixit. Nū eni in ventū verba effundis ⁊ qḋ impossi

bile est et nature nõ admittit ratio michi iniũgis. Uadã eni secundũ verbũ tuũ: et si potero qđ precipis faciã: sed ꝙ inefficacia sint q̃ michi iniunxeris in reditu meo vtiqꝫ expergeris. Ad agros igit̃ pergẽs aues velut arenã innumerabiles q̃ sata cõsumpserãt inuenit. Quas vt vidit: in hanc vocẽ ꝓculdubio prorupit. Ite ait et scđm iussionẽ dñe mee: infra ei⁹ includamini septa: qr hoc est qđ vobis debeo facere ex obedientia. Nec mora statim quo iubebãtur ire ceperũt: et seipsas nemine cogente: sed p̄fato famulo sequente intra septa incluserũt. Quo facto custos agrorum aio vehemẽter cõsternatus: rei ordinẽ scẽ hilde enarrauit. Que statim accedẽs auibus oĩbus libertatẽ auolãdi quo vellẽt cõcessit. Sed cũ oĩs turba volucrũ per licentiã scẽ virginis abisset: repente vna que relinqui videbat̃ mortua inuenta est. Cui cũ btã hilda p̄ciperet vt sine dilatiõe surgeret: et coalites suos absqꝫ mora apprehẽderet: illico auis mortua reuixit: et imperãtis sermonẽ agili volatu cõpleuit. In ei⁹ monasterio fuit frater quidã diuia grã specialiter insignis qui carmia religiõi et pietati apta facere solebat ita vt quicqđ ex diuinis litteris per interpretes disceret: hoc ipse post pusillũ verbis poeticis maxima suauitate et cõpunctione cõpositis in anglorũ lingua ꝓferret. Cuius carminib⁹ multorũ sepe animi ad contẽptũ seculi et ad appetitũ sunt vite celestis accẽsi. Alij eni post illũ in gẽte anglorũ religiosa poemata facere temptabãt: sed nullus ei equiparari potuit. Nõ ei ab hoĩbus neqꝫ per hoiem institutus canẽdi artẽ didicit sed diuinit⁹ adiutus gratis canẽdi donũ accepit. Unde nichil vnqꝫ friuoli et superuacui poematis facere potuit: sed ea tantũmõ q̃ ad religionẽ ꝑtinẽt religiosam ei⁹ linguã decebãt In seculari siquidem habitu vsqꝫ ad tpa prouectioris etatis cõstitutus: nichil carminũ aliqñ didicerat. Unũ cũ in quodã cõuiuio letitie causa decretum esset: vt oẽs per ordinẽ cãtare deberẽt: cũ sibi citharã appropinquare cerneret: surrexit et egrediẽs mẽbra sopori dedit. Et ecce astitit ei quidã per sompnũ et eũ salutãs ac suo nomie appellãs: cedmon inquit cãta michi aliqđ. Nescio inquit cãtare: et ideo de conuiuio recessi. Rursum ille q̃ cũ eo loquebatur ait. Attamẽ cantare habes. Quid inqñt cantare debeo? Et ille. Canta inquit principiũ creaturarũ. Quo accepto rñso statim ip̃e cepit cãtare in laudẽ dei conditoris versus quos nũqꝫ audierat: quorũ iste est sensus. Nũc laudare debem⁹ auctorẽ regni celestis: potentiã creatoris: et consiliũ illi⁹: facta p̄ris glorie: quomodo ille cũ sit eternus de⁹ oĩm miraculorũ auctor extitit qui primo filijs hoĩm celũ pro culmie tecti: de hinc terrã custos humani gñis omps creauit. Hic est sensus non aũt et ordo ip̃e verborũ que dormiens ille canebat. Neqꝫ eni possunt carmia q̃uis optime cõposita ex alia in aliã linguã ad verbũ sine detrimẽto sui decoris ac dignitatis transferri. Exurgẽs aũt a sompno cũcta que dormiẽs cãtauerat memoriter retinuit et plura verba deo digni carmis adiũxit. Perduct⁹ autẽ ad sctãm hildam cũ doctores quidã exposuissent illi quẽdã sacre scripture sermonẽ: optimo carmie qđ iubebat̃ cõpositũ reddidit. Mox ergo abbatissa amplexa grãm dei in viro secularẽ illũ habitũ relinquere et monasticum suscipe ꝓpositũ docuit. Ille vero que de sacra scriptura audiẽdo discere poterat: quasi mundũ aĩal secũ ruminãdo in carmẽ dulcissimũ cõuertebat: suauiusqꝫ resonãdo doctores suos vicissim auditores sui faciebat Canebat aũt de creatiõe mũdi et origine humani gñis et tota genesis historia de egressu israel de egypto et ingressu in terrã repromissiõis de alijs plurimis sacre scripture historijs de incar-

natione dñi: passione: resurrectiõe: ⁊ ascẽsione: de spũs sc̃ti aduẽtu ⁊ apostolorũ doctrina. De terrore futuri iudicij ⁊ horrore pene iehẽne: ac dulcedie regni celestis multa carmia faciebat. In quibꝰ hoies ab amore scelerum abstrahere: ⁊ ad dilectionẽ ⁊ solertiã bone actiõis excitare curabat. Erat ei vir multũ religiosus ⁊ humilis: et aduersus illos qui praue agere solebãt zelo magni feruoris accensus Et factũ est vt qui simplici ac pura mẽte trãquillaq̃ deuotiõe dño seruierat: etiã trãquilla morte mundũ relinquens ad eius visionẽ venerat: illaq̃ lingua que tot salutaria verba in laudẽ cõditoris cõposuerat: vltima quoq̃ verba in laudẽ ipsius sese et spm̃ suũ in manus eiꝰ cõmendãdo clauderet. Qui etiã prescius sui obitꝰ extitisse ferebat. Cũ eni sc̃tã hilda multis annis prefato mõasterio p̄fuisset placuit dño sc̃tãm eiꝰ aiam lõga infirmitate carnis examinari: vt iuxta exemplũ apostoli virtus eiꝰ in infirmitate p̄ficeret. Per sex igit cõtinuos annos eadẽ molestia laborare nõ cessabat. In quo toto tp̃e nũq̃ ipsa vel cõditori suo gr̃as agere: vel commissum sibi gregẽ ⁊ publice et priuatim docere pretermittebat. Nã suo p̄docta exemplo monebat oẽs et in salute accepta corpis dño obtemperãter seruiendũ: ⁊ in aduersis rerũ siue infirmitatibꝰ mẽbrorũ fideliter dño agẽdas gr̃as esse. Septimo igitur sue infirmitatis anno cõuerso ad interna dolore: ad diem vltimũ peruenit. Hora autẽ exitus eius a corpe in alio lõgius posito monasterio quedã sc̃timonialis femina audiuit subito in aere notũ cãpane sonũ quo ad orõnes excitari solebãt: cũ que earũ de hoc seculo fuisset euocata: aptisq̃ vt sibi videbat oculis aspexit detecto domus culmine fusam desuper lucẽ oĩa repleuisse: viditq̃ aiam p̄fate dei famule in ipsa luce comitãtibus ac ducẽtibꝰ angelis ad celũ ferri. Et statim exurgẽs nimio terrore perterrita ad abbatissam currit: que p̄fuit monasterio eodem anno a sc̃tã hilda constructo noie haconos: ⁊ tresdecim miliaribus a monasterio hilde distabat: nũcians beatã hildã illarũ oĩm matrẽ iam a seculo migrasse: ⁊ se aspectante cũ luce immensa ducibꝰ angelis ad eterna gaudia ascendisse. Venerũt aũt diluculo fratres a loco vbi defuncta erat eius obitũ nũciãtes. Eadẽ etiã nocte cuidã virgini obitus illius in visione apparuit que aiam eiꝰ cũ angelis ad celũ eleuatã conspexit. Obijt aũt quinto decimo kalendas decẽbris.

¶ De sc̃tã Hildelitha virgie ⁊ abbatissa.

Berkinga monasteriũ multorũ sc̃torũ dinoscit esse sacrariũ. Plerũq̃ eni sup hũc locũ quodã familiari respectu celũ videt apertũ: et claritatẽ quã aie possidẽt in celis effundere quodã mõ ostẽditur corpibꝰ glorificãdis. Ad magnã igit gloriã hoc spectat btẽ mr̃is hildelithe: ꝙ sola inter tot celestes velut preciosissima gẽma excipit sola inter sua sidera velut clarissima premõstratur: sola post beatã ethelburgã sc̃titatis titulo solẽpnizatur. Vt aũt preter eamꝰ posteritatis merita: tp̃e quo btũs edmũdus martyriũ pro xp̃o passus est: tota sc̃tãr virginũ congregatio cũ sua mr̃e in hac sc̃tã ecclesia a paganis est cõcremata O ꝙ recolẽda pietas vbi mater illa diuine familie decurrẽte plũbo ardẽtis mõasterij vtrasq̃ manus ad celũ eleuãs ⁊ cũ lachrymis oẽs confortans dixit. Sustinete filie dilectissime transitoriũ istũ ignẽ: quo ad p̄petuũ currimꝰ brauiũ. Iã nobis celũ reserat iã palma martyrij ⁊ sempiterna gloria momẽtaneo dolore mercat. Iste eni virginales martyres cũ supioribꝰ virginibꝰ velut plebs siderea vna cõmemoratiõe sine certa lugubratiõe ⁊ noie recolũt. Btã do hildelitha a gloriosis gloriosissia

pretenditur. Hec eni virgo sancta nō solum a dūstano/ethelwoldo ⁊ elphego digna veneratione est celebrata: verū etiā a mltis sanctis antiqs sctitas ei⁹ est predicata. Et si nobis ob culpā incurie vel ob premiū fidei ipsius miracula vel scripturarū indicia defecerūt illi proculdubio clamantib⁹ virtutib⁹ hanc nouerūt qui primitus añ combustionē sacroꝝ voluminū per totā insulam p danos factā i lucernā oīm eam extulerūt diemqꝫ suū sctissimū esse sanxerūt. Hui⁹ itaqꝫ virginis gloriose instantiā ⁊ vigilem curā supra gregē sibi cōmissum breuiter tāgit. Beda venerabilis cōfisus decetero ꝙ de script⁹ liber vite sancte ethelburge de q̄ hec et alia preclara exceperat ad testimoniū sanctitatis ei⁹ sufficeret. Adeo diuina charitate erat plena ⁊ oīm virtutum doctrix ⁊ formula in vigilijs/abstinētijs benignitate/clementia/ceterarūqꝫ virtutum summa: ita aiabus ⁊ corporib⁹ prouidit necessaria vt corā deo ⁊ hoīb⁹ incederet sine querela. Cetera vero vita vel merita beate hildelithe latent vestra tēpora quib⁹ credim⁹ non defuisse miraculorū testimonia ꝙꝙ magis in fide que p dilectionē operat̄ ꝙ in miraculis sanctitas sit ꝯprobanda. Oīa tamē ei⁹ sacra gesta celo credim⁹ eē descripta tanto ibi clariora quanto hic obscuriora cuius vita cū xp̄o abscondita clarior tandē apparebit cū ipso in gloria. Successit eni beate ethelburge in officiū abbatisse et vsqꝫ ad vltimā senectutē eidē monasterio strenuissime ⁊ i obseruātia discipline regularis ⁊ in earū que ad cōmunes vsus ptinent rerū puidētia prefuit ⁊ exhortatione materna ⁊ cōuersatione angelica oēs ad celestia trahens. Tres eni femine cete ad patrocinia triū sanctarū virginū simul ꝯueniētes singule ad singulas sunt illuminate. Una videlicet ad sāctā ethelburgā/altera ad sctām hildelitā/tertia ad sctām Wlfildam. ❡ Narratio.

Sācto eni pachomio apparuit diabol⁹ in specie mulieris pulcherrime. Quā ille cernens ⁊ phantasma esse agnoscēs orabat multū vt euanesceret. Cui illa propius astans ait. Quid superflue laboras: potestatē accepi a dn̄o tēptare quos volo. Ad quam ille. Quid vis esse? Et illa. Ego sum virtus diaboli ⁊ caligine voluptatis mortifere mortales inuoluo: sꝫ tuis vel tibi ꝑpter xp̄m qui humanat⁹ est appropinquare nō possum. Sed nunq̄d ita semp erit? Ueniet tēp⁹ post obitū tuum: qn̄ ꝓut libuerit debachabor int̄ eos quos nunc orationib⁹ tuis munis. Sanctus ait. Et quis sit si meliores tūc erunt qui illos corroborent? Nā tu prescire nil omnino preuales quod est solius dei. Et illa. Plurima tamē ex precedētib⁹ cognosco. Omnis eni rei principiū tēdit ad augmentū prius: deinde ad detrimentum vergit sic et in hac nostra professione vt conuicio fiet. Nā inter initia sua signis ⁊ virtutib⁹ roborata succreuit. Cū autē senescere ceperit aut tēporis diurnitate lacescens aut negligentia corporis deficiens ab incrementis proprijs minuetur Post hec pachomius instanter orabat vt sibi dominus reuelaret qui stat⁹ monachorum post se futurus sit. Qui per visionem sibi factam edoct⁹ est ꝙ monasteria quidem multipliciter dilatarentur ⁊ nonnulli pie ⁊ continenter viuerent: plurimi vero negligerent suamqꝫ salutem perderent maxime vero per negligentiā prelatorum quibus primatū tenentibus ambitiosa lite quis eorum presit contenderent. Et reprobabuntur boni ꝑpositi ⁊ mali eligētur. Et tunc oīa pene q̄ diuinis regulis subnixa sunt: humanis commutabuntur illecebris. Tunc pachomius exclamans ad dominum ait. Heu me quia frustra laboraui. Si enim tam peruersi erunt qui futuri sunt prepositi coꝝ

subditi quales erũt. Tũc apparuit ei mirabili fulgore quedam ymago spineam portans coronam dicens ei. Confortare pachomi quia posteritas tua usqz in finẽ non deficiet et qui inter eos pie et continẽter vixerit: amen dico requiem sortietur

Narratio. Eo tempore secundũ bedam: sebba rex orientaliũ saxonũ vir multum deo deuotus floruit. Erat enim religiosis actibus/crebris precibus piis elemosinarum fructibus plurimum intentus vitam priuatam et monasticam cunctis regni diuitiis et honoribus preferẽs quã et olim si non obstinat9 cõiugis animus diuortiũ negaret relicto regno subisset. Cum autem trigita annis placitis deo operibus regnasset infirmitate correptus vix impetrato uxoris cõsensu ab episcopo londoniensi habitum religiõis suscepit et summam pecunie maximam pauperibus errogandam episcopo attulit nihil omnino sibi reseruans. Qui cuz diem mortis sibi imminere sentiret acito ad se episcopo consolatoriã quam viderat narrauit ei visionem. Uidit enim sibi assistere tres viros claro indutos habitu: quorum unus dixit qꝫ anima eius sine ullo dolore cum magno lucis splendore tertio die esset egressura de corpore Die vero post hec tertia quasi leuiter obdormiens sine ullo sensu doloris emisit spiritum. Et parato sarcophago inuenerunt corpus mensura palmi longius eẽ illo. Cumqz quid inde agerent hesitando quasi attoniti starent: subito astãte episcopo et filio regis eiusdẽ et turba hominum multa: inuentum est sarcophaghũ illud congrue longitudinis ut a parte capitis ceruical interponi posset et a parte pedum mensura quatuor digitorum corpus excederet. Sepultus est autem in ecclesia sancti pauli apostoli.

De sctõ honorio archiepo et cõfessore.

Beato archiepo iusto ad celestia translato sanctus honorius pro illo est in presulatũ electus qui erat un9 ex discipulis bti pape gregorii vir magne reuerẽtie et in reb9 ecclesiasticis sublimiter instructus. Qui ordinandus venit ad paulinũ et occurrẽte sibi illo in lincolnio dorobernensis ecclesie consecratus est antistes. Cui etiam papa honori9 misit pallium et litteras in quibus decreuit ut cũ dorobernensis vel eboracensis antistes de hac vita transierit: is qui superest consors eiusdem grad9 habeat potestatem alterum ordinandi loco ei9 qui transierat sacerdotẽ: ne sit necesse ad romanam usqz ciuitatem per tam prolixa terrarum et maris spacia pro ordinãdo archiepo sp fatigari. Inter plurima inquit memorat9 papa que redemptoris nostri mĩa suis famulis dignat bonorũ munera ꝓrogare illud etiã clementer collata sue pietatis munificẽtia tribuit quotiens p fraternos affect9 unanimẽ dilectionẽ quadã cõtemplatione alteri9 aspectibus repñsentat ꝓ quib9 maiestati ei9 gratias indesinent exoluim9 eũqz votis supplicib9 exoram9 ut vrãm dilectionẽ i predicatiõe euãgelii elaborantẽ et fructificãtẽ sectãtẽqz magri et capitis sui scti gregorii regulã ppeti stabilitate cõfirmet et ad augmentũ ecclesie sue potiora per suos suscitet incremẽta ut fide et opere in timore dei et charitate vrã acquisitio decessorumqz vestrorũ q̃ per dñi gregorii exordiũ pullulat cõualescẽdo ampli9 extẽdat. Tali itaqz hui9 scti pape fauore ac testimonio liquide patet hunc beatũ honorium gregoriane institutionis discipulũ hoc est apostolice vite et pfectiõis dignuz fuisse emulũ. Nec illud etiã parue glorie ꝑconiũ est qꝫ p sctm felicẽ a se ordinatuz orientaliũ ãglorũ ꝑsulẽ illã quoqz ad xpm cõuertit gẽtẽ. Beato vo felice mortuo lo

to eius ordinauit thomam diaconũ eius
de prouincia girwiorũ. Hiis temporibꝰ
turbatis rebus northãhumbrorũ perem
pto rege edwino beatꝰ paulinus assum-
pta secum ethelburga regina rediit can
ciam nauigio atq̃ a beato honorio hono-
rifice susceptꝰ est. Rex vero edbaldꝰ soro
ri sue ethelburge dedit villam limming
noiatã in qua ipsa monasteriũ cõstruxit
et a beato honorio velamine consecrata:
mater plurimarũ virginum ⁊ viduaruꝫ
facta est. Que post vite sue obitũ sepulta
est ibi idibus decembris. Paulinũ vero
epm roffensem cõstituit qui ibidẽ finẽ vi
te dedit. Sic igitur dux strenuus ac per
uigil dñice milicie aliis velut in acie di-
uina cadentibus alios subrogare certa-
bat ne scꝫ seue hosti locus irrumpẽdi pa
teret ne leo rugiẽs ⁊ querẽs quẽ deuoret
gregem domini sine defensore inuentuꝫ
vastaret. Non solum altioribꝰ verũ etiã
inferioribꝰ custodiis ecclesiarum fidelis
et prudens dispensator dñi prospiciebat
⁊ omnia vt oĩm solicitꝰ procurabat. Or-
dinabat parochias ⁊ cetera clericorũ offi
cia docens omnes vt in omnibꝰ se exhibe
rent sicut dei ministros ⁊ plebem dei taꝫ
suauitate et patientia erudirẽt q̃ doctri
na tam pie conuersationis exemplo illu-
strarent q̃ exhortatione paterna quati-
nus ⁊ christiani adhuc rudes in fide ⁊ gẽ
tes adhuc incredule diuini amoris attra
herentur dulcedine q̃ terroris austerita
te. Sic enĩ deus sanctũ honoriũ fide pu-
rissima/cõuersatione amabili/signis et
virtutibus multis in terris ditauit: vt
tanq̃ lucerna ardens ⁊ lucẽs huic regno
effulserit vt errores multos hereticoruꝫ
euacuauerit vt innumerabiles pagano
rum ad deum cõuerterit: miserias mul-
tas hominũ orando/consolando releua-
uerit: ⁊ tota vita eiꝰ quasi speculum cer
nere cupientibꝰ resplẽduerit. Sibi par
cus et xp̃i pauperibus largꝰ seruiẽs do-
mino in spiritu humilitatis ⁊ officio toti
us charitatis certabat inter illos annu-
merari quos beatificat sentẽtia xp̃i. Bea
ti inquit pauperes spiritu qm̃ ipsorũ est
regnũ celorũ. Studebat sibi et omnibus
vigilare orando/psallendo/excitãdo: oẽs
secũ in occursum dñi preparare. Sicq̃
de huius mundi ergastulo ad patriã cla
ritatis eterne transiuit pridie kal'. octo-
bris. anno dñi sexcentesimo quinquage-
simo tertio ⁊ in monasterio apostolorum
petri et pauli cum patribꝰ suis sepelit'.
Elapsis post hec multis annis cum eiꝰ
reliquie de terra eleuarent': hora qua eiꝰ
cripta cũ effodiẽte sarculo aperta est: tã
ingens odoris suauissimi fragrancia illi-
co erupit vt quicunq̃ tũc sctõ illi officio
presentes aderant odore illo respersi cũ
magna cordis deuotione laudes deo pro
clamarent. Derogabat quidã emulus
huic sancto preferens illi quẽdam secula
ris opulentie episcopũ qui ecclesiam dei
multis opibus et ornatibꝰ extruxerat cũ
iustũ tale aliq̃d vtilitatis in vita sua fe-
cisse nullum vestigiũ sit. Qđ vbi eiꝰ loci
pori nũciatũ egre ferret nocte subsequu-
ta cuidã seniori quidã venerabilis in vi
su astitit ita preclare lucẽs sicut sol dicẽs
Quare ille talis hesterno die sctm̃ domi-
nũ honoriũ abusiua lacerare voluit de-
tractione in põtificis laudati prelatiõe:
Cur hiis relatis prior ex sacro euãgelio
non respõdit q2 oĩbus largitionibꝰ diui-
tum copiosis plus due minute valuerũt
euãgelice paupcule apud iudicẽ iustum
Huic igit' dat' intelligi huiꝰ paupertas quã
to preciosior fuerit diuitiis seculi apud do
minũ nõ auri probatorẽ sed fidei. Hic trã
sitoriã huiꝰ mũdi pompã respuens ⁊ ce-
lestis regni gloriã sp desiderãs nũc cum
dño regnans dñm nobis propitiũ in hoc
eẽ seculo sp exorat. Anno grẽ millesimo
cẽtesimo octuagesimo primo apđ rothã
scđm vincẽtiũ monachi de ecclesia beate

marie a quodā burgēse pecunia accepta
mutuo eidē noīe pignoris cortinas eccle
sie tradiderunt. Instante vero postea fe
stiuitate sancte marie ne ecclesia destitu
eretur suo ornatu rogabāt monachi bur
gensem vt cortinas eiꝰ cōcederet restitu
endas statim post festū. Qui rn̄dit ꝙ ille
cortine circa lectū vxoris in puerperio de
cubātis tendebant nec inde possent ali-
quatenꝰ amoueri Transacta igit̄ festiui
tate nocte prima beata virgo vxori sue
apparens ait. Vir tuꝰ peccatū grande cō
misit nec impietatis sue excessus relinq̄
poterit impunitꝰ. Tertia itaqȝ die morie
tur filiꝰ tuus ⁊ vir tuꝰ die octauo penas
iuxta merita percepturꝰ. Tu aūt profi-
ciscere ad ecclesiam meā apud bethleem
⁊ cōspectis ibi tribꝰ sepulchris tibi medi
um eliges. Interim vero oī feria quarta
circa horā nonā deficiet in te spiritꝰ tuꝰ
⁊ decurret ab ore tuo ⁊ naribꝰ sanguis ⁊
vsqȝ ad nonā sabbati velut mortua per-
manebis ⁊ tūc tibi spiritꝰ tuus restituet̄
His dictis beata virgo disparuit ⁊ mu-
lier viro suo sompnium enarrauit. Qui
fidem nō adhibēs vna cū filio vt predicit̄
debitū mortis persoluit. Mulier aūt sū-
mo pōtifici cūcta per ordinē confessa est:
qui in hys certior fieri volēs duodeci ma
tronis eam cōmendauit precipiēs vt cū
illa deficiēte spū obdormiret plātis eius
ferrū infigerēt ⁊ de sanguine ab ore ⁊ na
ribꝰ fluēte aliquas vestes intigerēt. Qui
bus vt iussū fuerat cōpletis nec in pfora
tione plātarū est mota nec infectio vesti-
menti a sanguine in sabbato reuerso spi
ritu eiꝰ poterat apparere.

¶ De puero Hugone a iudeis crucifixo.

Anno aūt dn̄i millesimo ducē
tesimo qnquagesio qnto cir-
ca festū aplorū petri et pauli
iudei lincolnie puerū vnū fu
rati sūt noīe hugonē octo an
norū etatē habentē. Et cū ipm in quodā
cōclaui secretissimo lacte ⁊ aliis pueril-
bus alimētis nutrirēt miserūt ad oēs fe-
re anglie ciuitates in quibus iudei dege-
bant ⁊ cōuocarūt de vnaquaqȝ ciuitate
aliquos iudeorū vt in ꝯtumeliā et obpro
briū ihesu xpi interessēt sacrificio suo lin
colnie. Habebāt enī vt dicebāt quēdam
puerū absconditū ad crucifigēdū. Et cō-
gregatis multis lincolnie constituerunt
vnū iudeū pro iudice tāꝙ pro pilato cu-
ius iudicio ⁊ oīm fauore affectꝰ est puer
diuersis tormentis. Verberatꝰ est vsqȝ
ad cruorē ⁊ liuorē/spinis coronatus/spu
tis ⁊ cachinnis lacessitꝰ/⁊ a singulis pū
ctus cultellis/potatꝰ felle/derisus pbris
⁊ blasphemiis: ⁊ crebro ab eisdem frēdē-
tibꝰ suis dētibꝰ ihs pseudo ppha vocat̄
Et postꝙ diuersimode illuserāt ei: cruci
fixerūt ⁊ lācea ad cor pupugerūt. Et cū
expirasset puer deposuerunt corpus de
cruce ⁊ nescitur qua ratione euiscerarūt
corpusculū. Dicitur aūt ꝙ ad artes ma-
gicas exercēdas. Mater aūt pueri filiū
absentem per aliquot dies diligēter que
siuit dictūqȝ est ei a vicinis ꝙ vltimo vi-
derūt puerū quem quesiuit ludētem cū
pueris iudeorū sibi coetaneis ⁊ domū cu
iusdam iudei intrātem. Intrauit igitur
mulier subito domū illam et vidit corpꝰ
pueri in quēdam puteū precipitatū. Et
caute cōuocatis ciuitatis balliuis: inuē-
tum est corpus ⁊ extractum. Mater aūt
pueri querula ⁊ clamosa voce omnes ci-
ues immo omnes conueniētes ad lachri
mas ⁊ suspiria prouocauit. Erat aūt ibi-
dem nobilis nomine quidam iohannes:
vir quidam circūspectus ⁊ eleganter lit
teratus qui ait Audiuimꝰ ꝙ quandoqȝ
iudei in obprobrium ihesu christi dn̄i no
stri crucifixi talia non sunt veriti attem-
ptare et capto vno iudeo in cuius domū
intrauit puer ipse hugo ludens et aliis
ideo suspectior: ait illi Miser nescis quia

te festin⁹ manet interritus: totū aurū an glie non sufficeret ad ereptionem vel re-demptionem tuam: Verūtamē dicam ti bi licet indigno qualit poteris vitā tuam saluare et mēbra ne mutileris. Utrumqꝫ tibi saluabo si quecunqꝫ in hoc casu per-petrata sine falsitate aut fraude mihi pā das. Jude⁹ igit ille noie copin⁹ sic credēs viā inuenisse euadendi: respondit dicens dñe iohannes si dictis facta compēses: pandā tibi mirabilia. Et animauit eū et incitauit ad hoc eiusdē ioānis industria. Et ait iudeus. Uera sunt que dicūt xpia-ni: iudei fere quolibet anno vnū puerum in iniuriā & contumeliam ihesu crucifi-gūt: sed non quolibet anno comperit naꝫ occulte hoc faciūt et locis abditis & secre tis. Hunc aūt puerū quē hugonē vocant imisericorditer nostri iudei crucifixerūt: & cū obiisset et mortuū abscondere vellēt in terra obrui non potuit: nec abscondi. Peruti le eni reputabatur corp⁹ insontis augurio ad hoc enim euiscerabat. Et cū mane putabatur absconditū edidit illud terra & euomuit: & supra terrā inhuma-tum apparuit. Quo viso iudei multū ab horrētes cū illud in puteū precissent (deo volente) nec tūc occultari potuit. Nā ma ter pueri improba omnia perscrutando: corp⁹ inuentū balliuis intimauit. Judeo itaqꝫ pcepto prefati iohānis vinculis mā cipato canonici ecclesie lincolniensis cor-pusculum sibi tradi petierūt et tanq̄ pre ciosi martiris venerabile corp⁹ et sanctū honorifice terre tradiderūt. Judei vero decem dieb⁹ puerum infra sua habitacu-la clausum tenuerant: vt tot dieb⁹ lacte pastus atrocia perfidorū tormenta forti-us tollerare posset. Increpauit autē rex iohannē prefatū q̄ tam flagitioso vitam quam dare nō poterat pollicebatur. Cūqꝫ iudeus videret se nullo modo mortem euadere posse ait. Imminet mihi mors mea nec potest mihi dñs iohannes perituro suffragari. Nūc oibus vobis veritatē pandā. Morti hui⁹ pueri de qua calūpni antur iudei consentiebant oēs fere iudei totius anglie et cuiuslibet fere ciuitatis quidam electi ad pueri illius immolatio-nem quasi ad paschale sacrificiū cōuoca-bant. Et cū hoc et alia deliramenta pala-ꝫ enarrasset: ad caudā equi ligat⁹ ad pati-bulum trahitur et aereis cacodemonib⁹ in corpore et anima presentatur. Alij ve-ro iudei huius facinoris participes quat viginti & vndecim lōdonias ducti carce-rali custodie tradebātur. Facta demū p iusticiarios regis inquisitione diligenti: decem & octo de nobiliorib⁹ iudeis vrbis lincolnie pueri martirio consentientib⁹: equis ad patibulum sunt tracti et postea suspēsi ceteris i arcta custodia reseruatis

¶ De sancto hugone epo et confessore.

Sctūs hugo genetricis solatio cū necdū etatis metas exces-sisset orbat⁹ collegioqꝫ regu-larium clericor vna cū geni tore sociatur ac fere octennis erat cū militie spiritualis tyrocinia subi ret. Boni quippe parentis pro eo inuigi-lante solertia prius docetur militare deo q̄ addisceret viuere mundo. Sic demuꝫ infantile corpus flagella pedagogi attre ctant: sic discipline motus in eo pueriles coercent vt & virtutibus vitia preteriret et tota vita ei⁹ esset vnū & iuge martiriū De seipo aliquibus referre solebat. Ego mundi huius gaudia nunq̄ attigi/ iocos nunq̄ didici/ nunq̄ sciui. In grānopoli-tano territorio in quodam cenobio cano-nic⁹ regularis fact⁹ ecclesiasticis litteris imbutus est. A ludendi iocandiqꝫ vanita te mentē suspendēs honestis exercitijs se immiscuit. Coeuis suis frequēter ludēti-bus sibi talia paterne dulcedinis instilla bant hortamenta Solebat eni sibi dicere

pater suus. Non te inquit dulcissime fili alliciat stolida leuitas socioꝝ. Sine illos sorti tue istorū studia minus conueniūt. Addebatq;. Hugonette hugonette ego te xp̄o nutrio: iocari non est tuū. Uigebat ei ingenij acumine magno quo velociꝰ que q; vellet addisceret. Hugone aūt adulto pater eiꝰ qui in eodem cenobio sub regulari disciplina vixit: crebris cepit vrgeri incomodis quem filius suus q̄ꝫ diu vixit ducebat: portabat vestibus ⁊ calciamentis tegebat lectū ei sternebat ⁊ in oibꝰ sedule ministrabat. zelo tandē arctioris religionis ductus: ordinē cartusiensem ingressꝰ est. Ibi eni stimulo carnis sue grauissime temptatus carnem suā vigilijs ⁊ mira abstinentia domabat. Promotꝰ tandem ad ordinē sacerdotij: qn̄atū creuit ordine tantum profecit sancta deuotione. In altaris eni officio ita versabatur ac si visibilem manibꝰ contrectaret dn̄m saluatorem. Domabat enim corporis membra vigilijs ieiunijs flagellis ⁊ iuxta morem ordinis vsu cilicij et potu aque cum arido pane. Tanta demū carnis tēptatio cum procurator domꝰ factus fuisset: subito exorta est vt mallet iehennalibus interim tradi penis q̄ꝫ tantis vrgeri flammis. Tam ingens pugna tam forte certamen fuit ꝙ diuine nō dubitet virtutis fuisse ꝙ non cessisset sed viriliter resistendo triumphū reportaret. Uiro dei tandē prostrato nec superato / non victo sed fatigato tenuis obrepsit sopor et ecce vidit virū qui illum susceperat ad ordinem illū nomine basilium vultu angelico radiantem sibi astare et dicere. Quid inqt est fili charissime? Cur ita iaces pnus i terra? Surge ⁊ velle tuū fiducialiter loquere. Et cū temptationē suam ei reserasset mox patefactis nouacula quā manu tenebat visceribus eius quasi strumā igneam: inde visus est exsecuisse et longius extra cellā proiecisse. Expergefactus vero in corde ⁊ in carne se repperit immutatū. Cuidā familiari suo querēti vtrū aliquem postea senserit in carne sua motū reuera inquit ꝙ aliquem senserim nō nego sed simplicissimum ⁊ quē non minꝰ contempnere q̄ꝫ cōprimere esset facillimū. Cum autē fama viri dei ad aures regis henrici anglie peruenisset misit nuncios cartusiam vt eum priorem Withamie in episcopatu bathoniensi constitueret. Qui statim fratribꝰ ait. In medio vestre sanctitatis tā diu conuersatus: monitis et exēplis vr̄is adiutus nunq̄ꝫ per vnū diem animā meā custodire sciui: vnde miror quomodo ad regendas alioꝝ animas mitti longiꝰ debuissem qualiter instituere nouā domum sufficerem qui antiquoꝝ instituta seruare nequiui. Puerilia sunt ista que audio ⁊ nec deliberationis tante spacio aliquatenus digna. Tandem vero licet multum renitens: prior Withamie factꝰ est. Factum est autem vt deficeret sumptus ad edificia construenda: et mittens hugo semel atq; iterū fratres ad regē et nihil preter promissiones ⁊ verba reportarēt assūpta quodā fratre nomine gerardo ad curiam ꝓfectus est. Quos rex benigne excipiens blanda locutus / bona pollicitꝰ causam dilationis excusans / celerius omnia perficienda promittens: sumptꝰ tamen non contulit nec quando esset collaturus certius intimauit. Tunc frater gerardus regem durius cepit arguere inter cetera dicens. Totū vobis regnū vestrū: domine rex quietum cedo ⁊ ad nostrā potiꝰ cartusiensem heremum vobis valefaciēs mox redibo. Putatis vos gratiam nobis exhibere si vestro nos vel pane sustentetis cū eo penitus non egemꝰ? Uerū meliꝰ nobis est ad saxa nostraꝝ cōfugere alpium q̄ꝫ ad talem hominē habere conflictū qui totū quod pro sua suggeritur salute tanq̄ꝫ perditum arbitratur. Habeat igitur citius amissurus: et cui nescit ingrato re

lictusꝰ. Opes quas tm̃ amat: nec christꝰ
hiis dignatur nec quisꝙ̃ bonus xp̃ianus
participari. Hec et satis duriora gerardo
prosequente tanto vice regis hugo suffu-
sus est rubore vt totꝰ inhorresceret et vix
confusionem cordis sui toleraret. Mone-
bat fratrem modestiꝰ effari talibꝰ parce-
re aut penitꝰ silere. Verũ vt erat ꝯsciẽtie
purioris iã dictis alia atꝗ alia quibꝰ prin-
cipem corrigeret aut erudiret supaddit.
Interea vero rex nec vultum mutauit/
nec verbũ edidit: immo tacitus et tranq̃l-
lus dicentem sustinuit quousꝗ vniuersa
que mente conceperat ore parturiret. Ha-
bito post hec aliq̃diu silentio priore vul-
tum pre confusione deprimente rex con-
uersus ad hugonẽ ait. Nunquid tu abire
disponis ⁊ cedere nobis regnum nostrũ:
Et cõplexus eũ cũ iuramẽto ait. Per sa-
lutem anime mee dũ vixero tu a meo re-
gno non discedes. Tecũ enim partiar cõ-
silia salutaria tecũ ⁊ studia aĩe mee neces-
saria. Et mittens confestim sumptꝰ: opꝰ
cũ summa instantia compleri iussit. Cõ-
tigit enĩ regẽ henricũ cum magna classe
sua orta tempestate in mari pene naufra-
gari. A prima enĩ vigilia noctis mare in-
tumescens seuientibꝰ ventis naues nũc
astris inserere nunc immergere abisso la-
borabat. Rex tandẽ hiis malis pressis: in
hec verba prorupit. O inquit si vigilaret
nunc cartusiensis hugo meus si secretis
intenderet modo precibus: si cũ fratribꝰ
suis diuinis interesset officiis nõ ita in lõ-
gum mei obliuisceretur deus. Tunc alti-
us ingemiscẽs ait. Deus omnipotẽs cui
seruit prior Withamie in veritate illiꝰ in-
teruentu ac meritis nobis in tanta ꝓ pec-
catis nostris angustia iuste deprehensis
clementer miserere. Ferunt quidam euꝫ
vouisse ꝙ si ad portum incolumis perue-
niret eum ad pontificalẽ gradũ promoue-
ret. Nec mora pelagi fragor/ ventorꝫ tur-
bo subsedit et euanuit/ cadunt fluctꝰ/ re-
dit aura lenior/ fretum funditꝰ cõplana-
tur/ naues optato potiũtur littore refert
vniuersi gratiarũ actiões diuine clemẽ-
tie. Vir autem dei constructis edificiis
tempꝰ omne quod somni sola necessitas
sibi vẽdicasset orationi aut lectioni medi-
tationi vel spirituali collatiõi indulgebat
vel exhortationi. Nunq̃ lectulꝰ eũ tenuit
vigilantem mox vt membra stratũ exce-
pissent ⁊ ipsa sopor pariter excipiebat qñ
excitaretur a sompno cõfestim vel ad ora-
tionem surgebat vel sub momẽto rursus
in soporem soluebatur. Contigit enĩ vt
cũ rege quodã tempore familiarꝰ agens
de penuria librorꝫ intersereret mentionẽ
a quo admonitꝰ vt conscribendis libris in-
sisteret membranas sibi deesse respondit
Et quantum inquit rex tibi vis conferri
ad supplẽdũ hũc defectũ: Una inq̃t mar-
ca argẽti diu sufficiet. Rex vero ad hec sub-
ridẽs ait. O q̃ immoderate grauas nos
iussitꝗ frater qui cũ eo erat decẽ marcas
munerari. Promisitꝗ bibliam ei se trãs-
missurũ et sub multe recompensationis
pollicitatione bibliã pulcherrimã a prio-
re sancti switini petiit et impetratã hu-
goni transmisit. Cumꝗ postea monachꝰ
quidã Wintonie illuc aduenisset ⁊ ab illo
bibliã domꝰ sue fuisse didicisset: ait. Ita
ne dñs rex ecclesiam vestrã fraudauit li-
bro vestro: Crede mihi frater restituetur
vobis bibliotheca vestra sed et fratribus
vestris deuote supplicamus quatinꝰ no-
bis defectũ codicis sui eos sustinuisse ig-
norantibꝰ humiliter dignentur indulge-
re. Si vero librũ recipere nõ acq̃escis ego
ei restituo qui hũc nobis destinauit. Tã-
dem monachus cũ difficultate vix librum
recipiens ad domũ suam rediit. Waltе-
ro tandem lincolniensi episcopo in archi-
episcopum rothomagẽsem electo de con-
sensu regis in episcopũ lincolniẽsem ele-
ctus cũ magna instãtia ⁊ difficultate vix
consensit. Cum enĩ ei fuisset electio nun-

ciata respondit ꝙ pontificalis officij non susciperet dignitatē nisi prioris cartusie preuenisset assensus. Qui cū fuisset obtētus non sine graui labore solēpnium nūciorū et nunciatus ei fuisset: dixit ꝙ ad regimen ecclesie lincolniensis nō accederet nisi prius ei de canonicoꝝ vnanimi et libera voluntate constaret. Decan⁹ igitur lincolnie cū maiorib⁹ capituli sui accessit ad locū cui preerat vir sanctus: qui inter prima colloquia sic eoꝝ sibi gratiā cōparauit ꝙ eū p̄rem ac pastorē habere deuotionis affectu feruenter optabant: et tūc primo consensit. Prima nocte qua in episcopatu suo dormiēs quieuit audiuit vocem dicentem sibi. Egressus es in salutē populi tui: in salutē cū christo tuo. Processu vero temporis summū regis forestariū contra libertatem ecclesie debachātē districte cōuenit et excōmunicauit. Quo audito: rex vehementer contra eū motus est. Vacante interim quadam prebēda rogauit eū rex: vt ad instantiā suam cuidā clerico suo eam conferre curaret. Qui litteris perlectis ait. Non aulicis sed poti⁹ ecclesiasticis ecclesiastica oportet beneficia conferri personis. Habet dñs rex vnde recompēset in temporalib⁹ pro temporalibus sibi militantiū laborem. Quib⁹ auditis: nimis offensus rex ipsum protinus accersiuit ⁊ ī nemore quodā residēs: magnatib⁹ in modū corone considentib⁹ precepit vt nullus accedenti episcopo assurgeret nullus aduenientem salutaret. Nec mora: adest ille salutat regem ⁊ consedētes: sed nullus eum resalutat. Quo viso accessit episcop⁹ propius manuqꝫ leuiter scapulis cuiusdam magni ducis q̄ regi assidebat imposita locū sibi iuxta regem fecit. Facto aūt aliquantulū silentio rex tandem vultū erigens demissum dari a quodam assistentiū acū sibi precepit cum filo. Quo facto suere cepit manu propria lesum pāniculoqꝫ inuolutū leue sue digitum. Hoc videns episcop⁹ et sui causa silentiū factum esse cognoscēs conuersus ad regem hijs verbis totā cordis ei⁹ erectionem tumidā elisit dicēs. Quā similis es mō cognatis tuis de phalesia. Hoc quidem telo blando et leui sed mirū in modū penetrabili et preacuto: rex precordialiter traiectus cōserit digitos/soluit in cachinnū ore supino in terram deponens ceruicem/risibusqꝫ diutius frena laxabat. Mirabant assidētes supra modū ⁊ stupebāt sub tali articulo īproperiū tale tāto principi ab hoīe tali fuisse intortum. Et admirans rex viri confidētiā palam dixit. Nū inquit intelligitis cuiusmodi contumeliam nobis barbar⁹ iste intulerit: Ego vobis dictum illius explanabo. Constat genitricē proaui nr̄i Willelmi conquestoris de stirpe mediocri traxisse originem ac de phalesia oriundā. Municipium hoc arte pelliparia celebrius excolitur. Quia vero me suere digitum meū derisor iste cōspexit iccirco cognatis meis phalesiensibus similem esse improperauit. Cūqꝫ rex modeste eū arguisset de forestarij excōmunicatione ⁊ clerici ad prebendā nō acceptatione: ⁊ ille rationabiliter ad oīa respondisset placat⁹ rex orationib⁹ sancti episcopi se recōmendauit et speciali beniuolētia eū de reliquo deuote amplexatus est.

Singulis aūt annis semel aut bis apud Witham venire consueuit: vbi more aliorum in cella solitaria manebat que semp̄ ei absqꝫ habitatore vacua seruabat ī qua meditabat ⁊ orabat reficiebat cibo ⁊ somnū capiebat. Inde ad publicū quādoqꝫ progrediens celestib⁹ quodammodo radiis ex cōsortio sermonis dñi cornutā gerere videbatur faciem. Cū aūt quodā die sabbati apud bukkedene manerīū suum missam celebraret inter man⁹ eius hostia eleuata in verū corp⁹ christi a quodā clerico iohanne noīe conuersa videt. Apparuit eni in forma infātis paruuli diuino

quodam nitore atq3 cādore super estimationem hois nimiū decori: finita missa accessit ad epm secrete dicēs. Dne in crastino post festū oim sctōrū cū psalteriū i ecclesia quadā decātarē vox quedā subito auribus meis clapsa est dicens. Surge inquit fili et episcopo lincolniensi ex parte dei ꝙtotius intimare stude quatinus cantuariensem moneat diligenter archipresulem vt pariter secum vigilantius intendat ad corrigendū statū cleri et ecclesiarū. Nimis enim offenditur diuina maiestas per ea que indesinēter fiunt a rectoribus ecclesiarū & ministris earū. Sacerdotes enim & aliorum graduū persone omni vitiorū genere maxime luxurie sordibus fedati: sacramentū indigne & irreuerenter tractantes quantū in se est polluere non verentur. Ecclesie ad regendū indignis traduntur personis: & more prediorū ad firmam relinquunt turpisq3 lucri gratia sub animo cēsu locantur ad questū: de cura aiarū et refocillatione pauperū nullus est sermo. Hec & hiis similia tam minorū ꝙ maiorū precordijs dñantur. Hinc grādis furor et ira dei tam populo imminet: ꝙ vniuersis pariter habitatoribus terre huius. Cūq3 hec secundo audisset & ad domū reuersus lecto se dedisset tertio eadē replicari audiuit. Cui statim respondit. Et quomodo verbis meis qui etate et ratione infirmus sum fidē habere poterit? Tūc is qui loquebatur ait. Fidem verbis tuis habebit cū ea que super altare coram ipso celebrante perspexeris intimabis. Cum eni hodie misse vestre interessem in manibus vestris corpus domini nostri ihesu xpi sub specie infantis peruuli bis supra calicē a vobis eleuatū indignis licet oculis euidenter cōspexi. Hec clericus ille fluentibus per genas lachrimis ꝓsequebat. Vir aūt domini vbertim inter hec flebat & extergens oculos clerici: osculatus est eū dicens. Nulli omino que vidisti reuelare presumas. Preterea diligentius eum hortari studuit vt religionis habitū suscipiens deo seruire tota mēte maturaret. Asserebat non esse conueniens vt qui talia vidisset & audisset in seculi vanitate versari deberet. Qui monitis eius acquiescēs & monasticū habitū suscipiens in magna vite sanctitate et abstinentia deo iugiter seruiuit. Cū enim rex anglie richardus contra regem francie in rebus bellicis occupatus fuisset et diffinitū esset: vt prelati/comites/et barones trecentos milites in expensis suis per annū regi exhiberēt asseruit constanter vir dei lincolniensem ecclesiam ad seruitium militare dño regi exhibendum solum in terra anglie teneri extra regnū vo nil tale ab ea deberi. Idipsum vero satisbiriensis epus dixit. Quod cū ab archiepō huberto anglie custode regi relatum esset: rex in ira & in furore magno oīa que episcopi erāt ꝙtotius iussit confiscari saresbiriensem vero proscribi. In res vero viri dei nemo ꝑsumpsit manus extendere dū et offensam eius metuūt & anathema illius quasi capitale supplitium reformidant. Ad regē tandē accedēs & cum missam audientē inueniēs salutauit eum. Ipse vero verbū non respōdit ei Sed cū illum parūper toruis fuisset oculus intuitus faciē ab eo auertit. Cui epus constanter ait. Da mihi osculum dñe rex Qui magis auertit aspectū ab eo vultūq3 & caput i partē aliam declinauit. Tūc epus circa pectus vestē illius fortiē ꝯstrigens iterū dixit. Osculum mihi debes q3 de lōginquo ad te venio. Tunc rex ait. Nō me ruisti vt osculer te. Qui fortius cōcutiens eū p capā quā stricta tenebat manu confidēter dixit. Immo merui. Et adiecit. Osculare me. Tunc ille admiratus fidutiam constātie paululumq3 subridēs osculatus est eū. Aderant enim ibi duo archiepiscopi et epi quinq3 quos ipse directe pertrāsiuit ꝙuis ei locū parassent ac secus cor-

nu altaris gressum figens demissis i terram luminibꝰ diuinorū tantūmodo celebrationi animū intendebat. Quem interea rex non parū curioso ⁊ pene continuo aspectu considerabat. Et cū pacis osculū sacerdos cuidam dedisset archiepō qui regi pacem oblaturꝰ esset: rex ei vsqꝫ ad gradus obuius processit sumptūqꝫ pacis accepte signū cū humili reuerentia epō lincolniēsi per oris sui osculū porrexit. Itaqꝫ princeps illustrissimus veneratiōis obsequiū qđ sibi archieps deferre parabat: ipe potiꝰ episcopo sancto exhibere studuit. Cum vero post missam pauca sed fortia ꝙ in illum nihil deliquisset euidēti ratione ostendisset: retorsit rex crimen offense in archiepm qui sibi de eo sinistra sepe suggesserat. Placato itaqꝫ rege apprehēsa manu eius a sede sua ipsum eleuans: pertraxit seorsum vsqꝫ ad altare sicqꝫ eū secretius alloquutꝰ est. Noster inqt parochianus es dñe rex nobisqꝫ incūbit ꝓ aīa tua quam dñs cruore suo redemit in tremendo iudicio respondere. Uolo igitur mihi dicas qualiter se habeat status interior anime tue vt auxilium prout superna aspirauerit gratia possim adhibere. Cui cū rex conscientiā suam sibi bonā esse fere in omni nisi ꝙ odio laboraret hostium quos infestos nequiter pateretur respondisset: eps ait. Si per omnia deo placueris facile tibi iimicos pacatos efficiet aut subiiciet expugnatos. Uerū tibi cauendū est vt auctori tuo in aliquo nequaꝙ iniuriosus existas aut in proximos quicꝙ iniquū cōmittas. De te vero ꝙ mestꝰ loquor iam publicꝰ rumor est ꝙ nec maritali thoro fidem seruas nec ecclesiaꝝ preuilegia in preficiendis maxime rectoribꝰ earum illibata custodis: ꝗꝗꝫ pecunie interuētu quosdam ad regimen animarū promouere soles. Quod proculdubio si verum est par tibi a dño concedi nō potest. Sicqꝫ regem de varijs diligenter admonuit ⁊ instruxit: de alijs quidem se penitꝰ excusātem de alijs opem intercessiōis sue sedulo flagitantē cū benedictiōe dimisit. Rex quoqꝫ postea cū suis de viro dei loquēs et virtutē animi eius multa laude attollēs dixit Si enim tales qualis iste est passim essent ⁊ ceteri episcopi nullus contra eos regum aut pricipū attollere presumeret ceruicem. Uir epō in angliā reuerso idē rex contra regem francorū impetu facto captis mltis optimatibꝰ illiꝰ ipm i fugā egit. Huius aūt triumphi seriē mox sancto viro significans vt pro eo sicut ceperat orare dignaretur suppliciter exorat. Nomina quoqꝫ ⁊ numerū fortium quos ceperat litteratorie expressit. Hāc aūt victoriam meritis sancti viri celitꝰ regi cōcessum multi indubitanter asscripserunt

Cū aūt per quandā villam sanctꝰ episcopus transitum faceret inuenit demoniacū mirabiliter oculos in girū rotantē: os nunc in hanc nunc in illam partem miserabili rictu contorquentē nunc linguā in immēsum ab ore protendebat nunc dētibus stridebat hiatu fauciū immanissimo patulum gutturis meatū ac si quoddā ingens baratrum ⁊ intuentibꝰ horridū demonstrabat. Facto aūt super eū scē crucis signo dictoqꝫ in principio euāgelio iohānis aspersa super eum aqua benedicta perfecte vir ille liberatus in posterū vitā in melius studuit emendare. Uir sctūs domos leprosorū per quas transitum faciebat ingredi consueuit quā humilitatē Willelmus cancellarius lincolniensis videns experiri voluit vtrū propter excellētiam huius operis elatio tangeret animū viri iusti et dixit. Martinꝰ leprosum osculando sanauit: vos leprosos quos osculamini non sanatis. Cui eps ait. Osculum martini leprosum sanauit: osculum vero leprosi aīam meam sanat. Erat autem mulier quedam spiritū vt videbatur habens phitonicū que indicauit passim fur

ta a quibuscu͂q3 admissa & occulta queq3 detegebat maleficia. Si vero a quonis corripiebatur importuna lingue volubilitate arguente͂ quasi stupidu͂ reddebat & elinguem. Sicq3 om̄es verbositatis affluentia opprimebat vt null9 eam euincere aut ei silentiu͂ valeret imponere. Ad quam cu͂ accessisset sanct9 episcop9 quasi cu͂ indignatione obiurgãs habitante͂ in ea demonem dixit. Age inq̄t o infelix q̄d nosti diuinare nobis? Preferẽs au͂t clausum pugnu͂ extremitate͂ stole sue in eo tenuit implicitam dicens. Dic si quide͂ nosti q̄d habeat inclusum man9 ista. Et statim velut exanimis corruit ad pedes ei9 muliercula paulo ante procax & ceruicosa. Affugerat enim agitator intern9 qui male vexauerat eam. Et cu͂ debilis aliq̄ diu iacuisset inquisiuit qualiter diuinationis peritiam accepisset. Que respondit Nescio diuinare sed misericordiam iugiter imploro. Cu͂q3 imposita manu capiti eius p ea breuiter orasset: precepit ei de omnibus peccatis penitentiario puram facere confessionem & data benedictione dimisit eam. Intimauit au͂t exoniensis episcopus sancto hugoni q̄ demõ quidã in specie iuuenis abuti consueuerat quadam infelici muliercula i sua deocesi cõstituta que tam sibi q̄ aliis deuote cõfessa ieiuniis & variis carnis afflictionib9 membra sua fere vsq3 ad internitionem perdomabat sed nihil contra improbum amatorem prorsus conferebat. Cui sanctus ait. Si enim iste contra peccatu͂ cõtritione cordis cõfessione oris & corporis afflictione deletu͂ erigitur nil aliud superesse video nisi vt oretur pro ea instantius apud clemẽtiam redemptoris. Quod cu͂ exoniẽsis cu͂ innumeris se fecisse diceret sanctum viru͂ pro ea suppliciter exorare flagitabat. Cui ille. Hoc eni non ego tã tum sed quisq3 fidelium deuotissime facere debet. Post hec digressis ab inuicem episcopis & non multo post occurrentib9 inquisiuit sanctus qualiter res se haberet circa ouiculam gregis sui quã pestifer ille lupus immaniter laniarat. Cui ille nõ solu͂ exceptionem sed ordinem satis mirabilem exposuit in hunc modu͂. Adiuta inquit orationibus vestris dudum illa euasit probrosum iugu͂ seruitutis. Cu͂ enim die quadam incestus ille demon incredibili eam vexasset libidine & pene exanimem reddidisset abcedens euanuit et illa dolori et merori addicta sola remansit. Et ecce quidã in specie iuuenis ad eã ingrediens causam tante mesticie inquisiuit. Qua nil respondente: ille ait. Scio vereq3 noui quia nequam ille afflixit te: sed nec mirum. Est enim peruersus admodum et malignus. Verum si consiliis meis acquiescere volueris nunq̄ decetero ad te accessu͂ habere poterit. Ad hec illa plurimum exhilarata respondit. Nihil est inquit sub celo quod non libens facerem dummodo ab eius accessu saluari possem. Mecum ergo ait ille fedus amoris inire ne dubites quecunq3 optaueris tibi prestabo nihil tuis exigam votis cõtrarium: nihil nõ delectabile seu amabile tibi inferã. Quod cu͂ illa fideliter sponderet herbam quãdam non procul a domo sua crescentem monstrauit ei dicens Colle herbam istam et in sinu tuo recon de ac circu͂circa in domo tua sperge. Du͂ autem hoc feceris in pmissis me veridicum tunc probabis. Quod cu͂ illa fecisset venit demon et astãs prope fenestrã qua intrare solebat & itrospiciẽs dixit ad illã Quid nã est istud horridu͂ & putridu͂ q̄d i hac ede sparsisti? Proiice q̄ totius longe a te & a domo tua inuisum gramẽ q̄d tibi applicuisti. Illa vero dissimulante: nu͂c minis nunc blandiciis vt herbã eiceret: quã se horrere diceret instanti9 exorabat Et cu͂ se contẽptum videret minax et furibundus recessit. Nec multo post affuit

alter dicens. Uera ne esse didicisti que ti
bi loquutꝰ sum? Nūc ergo dū tecū secre-
tius loquar: amoue herbā illā ⁊ post dis-
cessum meū resumes: qꝛ illa conseruabe
ris ab insidiis hostis tui. Ad hec illa. Ue
nies inquit si velis ad me: sed herbā istā
vita comite nūꝙ̄ reijciā a me. Quid plu
ra? Post p̄ces post minas post blanditias
circūuentū a muliere se videns in auras
inanes demū euanuit. Mulier vero in fi
de et deuotione ac bona conuersatiōe me
lius ꝙ̄ herba illa armata: i dei timore vi
tam postea duxit honestā ⁊ quietam. Uo
catur aūt herba illa grece ypichon: lati-
ne vero herba perforata siue sc̄ti iohan-
nis dicta est. Uenenū enim specialit̄ con
sumere d̄r: siue bibita siue alio mō sum-
pta. Ualet etiam morsui animalis vene
nosi si trita ⁊ aq̄s tēpata patiēti detur in
potū. Cū aūt sc̄tūs hugo febribus gra
uissimis vexaret̄ suis ait. Cernimꝰ enim
manifeste ꝙ in breui flebilis sit futurus
statꝰ eccl̄ie āglicane. Mori igit̄ nobis me
lius est ꝙ̄ viuere ⁊ videre imminētia gē-
tis huius mala et sc̄tōrū. Nā ꝓculdubio
in posteris henrici regis implere necesse
est qđ scriptura dicit. Spuria vitulami-
na nō dabūt radices altas ⁊ ab iīquo tho
ro semē exterminabit̄. Sed ⁊ rex moder-
nus francoꝝ sanctū genitorē suū ludiwi
cum vlciscet̄ in sobole p̄uaricatiōis que
thorū īmaculatū repudiauit eiusꝫ emu
lo angloꝝ regi īpudica adhesit: Quāob-
rem gallicꝰ ille philippꝰ regiam angloꝝ
ita delebit stirpē quemadmodū bos her-
bā solet vsꝫ ad radices carpe. Nā a gal-
lis tres ipsi nati abrasi sunt: reges vide-
licet duo et vnꝰ dux. Quartꝰ qui superest
curtā hēbit pacē ab eis. Facta nāꝫ ab
oībus pc̄tis suis pura cōfessiōe cū eucha
ristia ad ip̄m deferret̄ obuiā nudis plan
tis cilicio tunica ⁊ cuculla vestitꝰ ꝓcessit
a lecto ⁊ genua flectēs suppliciterꝫ ado
rās diutiꝰ orauit. Refectꝰ aūt vite eterne
dapibus gratias egit deo ⁊ addidit. Ne
vero fiscꝰ solito rapiat vniuersa q̄ habe-
re videor indigentibꝰ erroganda do ⁊ le-
go dn̄o nostro ihesu xp̄o. Cū aūt archi-
ep̄s eum visitans surgeret vt si quē forte
verbo vel facto lesisset veniā petere me-
minisset ⁊ qꝛ suos sepe aīos acerbe ꝓuo-
casset ⁊ spiritualis pater et primas eius
haberet̄ cordis penitudo venieꝫ necessa
ria videretur postulatio: ita r̄ndit. Sane
dum conscientie nr̄e abdita queꝫ reuol-
uo quia vos sepe ad iras prouocauerim
euident̄ inuenio: ꝙ tamē inde penitendū
mihi sit nō perpēdo: sed qꝛ sepiꝰ et instā-
tius hoc ipsum nō egerim mihi dolendū
scio. Sed ⁊ crebrius solito si diutiꝰ vita
ducenda restaret: idip̄m me facturū sub
oculis cuncta inspicientis dei firmissime
propono. Memini nāꝫ qꝛ ea q̄ tacere nō
debuissem a vobis si diceren̄t equanimi-
ter a nobis si audirēt̄ sepe ignauit suppl
si: sicꝫ nostram potiꝰ ꝙ̄ patris qui in ce
lis est offensam declinaui. Dixit aūt vir
iste inter cetera. Odio inquit seu amore
sine spe vl' timore ꝑsone aut rei cuiuscū
qꝫ nunꝙ̄ a veritate iudicij me scient̄ exor
bitasse memini si iudicando deuiaui a re
cto: hoc proprie ignorantie aut certe assu-
dētiū crimē fuit. Anno aūt dn̄i millesio
ducētesimo sexto in octauis beati martī
ni sc̄tūs hugo plenꝰ bonis opibꝰ migra-
uit ad dn̄m. Et cū de londonijs ad lincol-
niam corpꝰ sc̄tm̄ deferret̄ in manibꝰ pue
rorū cerei quatuor iugit̄ ardebant quos
nec vētoꝝ spiramina nec ymbriū stillici-
dia nullatenꝰ extinguere valebāt. Cum
aūt apud bikelesWade deuenirent et in
eccl̄ia ꝑ noctē illā sc̄tm̄ corpꝰ ponere vel-
lēt in introitu eccl̄ie turba ꝯprimēte bra
chiū hoīs cuiusdā ꝯfractū est. Qui ad do
mū delatꝰ ⁊ demū in soporē tenuem reso
lutus vidit ep̄m brachiū suū manibꝰ cō-
trectantem ⁊ post paululū data benedi-
ctione ab ipso recedentē. Euigilans aūt

vir ille brachiū omnino sanatū inuenit. Apud stanford. quoq; vir quidā vite innocentis bonisq; studiis deditus arte sutoria sibi et familie sue victū querēs: hic capite sub feretro immerso oculis ac manib9 in celū erectis in hūc modū orare cepit. Gratias tibi ago pater misericordiarum ⁊ deus totius cōsolationis q2 misertus es mei ⁊ cōsolatus es me ⁊ qđ in hoc mundo super oīa cōcupiui corpori sanctissimo serui tui corp9 meū tot peccatis obnoxium quiuissem adiūgere ⁊ ei qui fideliter tibi seruiuit meruissem approximare. Deprecor igit̄ te omps de9 vt ī hac nocte aīam meā cū aīa istius scti ī requie perenni vbi eā esse nō dubito iubeas collocari. Nec mora ad domū rediit ꝯfessionē ⁊ testamentū fecit: eucharistiā recepit et mox spm̄ in pace emisit. Cū aūt in ecclesia lincolniensi corp9 sanctū poneretur: mulier quedā multis annis cecitate percussa oculoꝝ lumē tacto ei9 corpore sacro pfecte cōsequuta est. Dū eniz matrona quedā iuxtū sctm̄ corp9 insisteret: fur quidā bursam ei9 solidos aliquos ꝯtinētem repēte incidēs cecitate percussus est. Et cū huc atq; illuc tanq̄ ebri9 abire tēptaret nec valeret delictū suū palam cōfitēs ⁊ loculū matrone restituēs lumē oculoꝝ amissum recepit.

¶ De sancto Iltuto abbate ⁊ confessore

SAnct9 eni iltutus fili9 fuit nobilissimi militis nomīe bicani mater eius rieniguilida filia regis britannie minoris extitit. Hic enim a parentib9 litteris cōmendatus et ad iuuenilem etatem veniens militie animū dedit. Tante enim erat memorie vt audiens magistri sententiam vna vice corde tenus omni tempore retineret. Audiēs autē arthuri regis cōsobrini sui magnificentiam illum visitare decreuit ⁊ ab ipso cū honore receptus est. Tandem ad regem morganensiū veniens curiaz eius sub ipso rexit secundus a rege fact9. Contigit die quadā cū duceret familiā regalem venando per territoriū sancti cadoci illa quiescens misit ad abbatem cadocū cū rigidis verbis vt sibi prandiū dirigeret sin autē in cibum tolleret. Cūq; sctūs dei quod sufficeret remisisset: familia discūbens voluit prandere sed apposita caruit cōmestione. Nā pro illicita petitiōe ⁊ sacrilega offensione tellus iniquā turbam deglutiuit. Iltutus vero militum princeps q2 inique petitioni cōsentire noluit viuus euasit: ⁊ nec in loco in quo fuerat familia pastū expectando affuit: sed procul abierat accipitrē tenēs. Et vidēs quid sociis actū erat timuit ad sanctū cadocū accelerans ⁊ genu flexo cōsiliū emēdandi ab illo postulauit quod deliq̄t. Ille vero cōsiliū dedit illi secularē habitum deserere ⁊ in toto vite sue spacio propter eternā retributionē summo creatori seruire. Ille vero verbis scti assensum prebens: cum sopori mēbra dedisset vidit angelum domini q̄ inter cetera ei dixit sic. Miles olim fuisti a regionibus honoratus: sed nunc regi regū precipio vt seruias ampliusq; transitoria nō diliges. Nā insidiator adest qui te conatur illudere: te dampnare desiderās toto posse. Te videt: tu non vides eum corporali lumine: nisi caueas ⁊ te protegas destruere te poterit. Hic leone seuerior/volatili velocior veneficus inuisibilis rapit ⁊ retrahit raptaq; reddere respuit/punit punibulis. Die eni crastina cum surrexeris ad siluestrem vallem versus occidentalē plagaz vbi mansionē habebis gressus tuos dirige. Quo mane facto: ⁊ mansione apta inuenta dubricium lādauēsem episcopū adiit qui tonsis capillis eius coronā bn̄dixit et ad locū suum eū remisit. Cōstructa itaq; ecclesia: iltutus vigilauit ieiunando assidue ⁊ orabat sine intermissiōe laborabat propriis manibus: in alienis

laboribus non confidens. Nocte media aquam frigidā intrauit ⁊ inde ad ecclesiam pergēs et genua flectēs summo conditori preces fundebat. Cum aūt rex illius prouincie die quadā venationi insisteret: canesqꝫ suos post ceruum vnū instigaret: ille exagitatus fugam petijt cubiculum scti Jltuti introiuit et humano quasi more ab illo querēdo refugiū: ante pedes sancti fatigat⁹ procubuit. Canes vero expectantes stupefacti: a latratib⁹ expectabant. Et admirans rex latratus silentiū: venit et canes mitigatos et ceruum domesticū inuenit. Jrat⁹ rex quia seruus dei sine licentia sua ibi habitare presumpserat: ceruū petijt Jltut⁹ tamē reddere noluit. Rex tādē humilitatē viri dei ꝯsiderās ⁊ miraculum nō intrauit ad eū: sed ceruū sibi diuinitus datū libēter eidem concessit. Cūqꝫ regem esurientem ad prandiū iltutus inuitasset ministrum ad stagnū misit: qui piscem mire magnitudinis rethe captū corā rege apposuit: sed qꝛ sal appositū mense nō erat gustare noluit. Jltutus vero panē et sal illa hora nō habēs orauit dicēs. Effector oīm creaturarum atqꝫ donator potest efficere si gustaueris dn̄e rex: vt in gustato pisce habeas qđ habere affectas. Hoc audito rex comedēs diuersorū ciborū sapores in vna specie habuit ⁊ gustata aq̄ ab iltuto sibi propinata: diuersos liquores in illius haustu sentiebat. Tūc tradidit rex iltuto iussu angeli sibi apparētis totū ilum locum ad construendum inibi monasteriū. Confluebant ad sanctum iltutū discipuli plurimi: int̄ quos fuerūt sampson/paulinus/gildas ⁊ dauid. Cōstituit enim quinquaginta fratres: q̄ cōtinuam animarū memoriam haberent. Affligebatur enī crebra equoris inundatione ⁊ fluuiali appropinquāte alluuiōe vnde fusa ad deū prece p̄cepto angeli domini mane surgens venit ad mare cum baculo et cepit mare fugere velut eēt animatum sensibile. Quando vero litt⁹ siccatū apparuit cū baculo pupugit: et fōs limpidissim⁹ de terra erupit: ⁊ licet prope pontum sit: aquā tamē claram et dulcem semper emittit: nec est reuersuꝫ mare ad solitum vsqꝫ in diē hodiernū. Autūnali tempore inceperūt volucres messem sancti iltuti decerpere et fere vacuatis spicis deserere. Hoc cōperto: discipulis suis alternatim singulis dieb⁹ segetē custodire precepit. Sampson vero vnus discipulorū cū teneret viceꝫ suam ⁊ incolumē intactamqꝫ segetē seruare non posset diuinū cōsilium et auxilium querit: ⁊ datū est illi diuinit⁹ agitare volucres sine volatu. Temptabāt enī volare nec poterant compellitqꝫ aues illas ante se abire quasi domestica quadrupedia spontanea voluntate. Coacti ad ostiū venerunt ⁊ ostio apto sine mora intrauerunt. Quo die crastina cognito: iltutus libertatem volandi quo vellent eis concessit ⁊ ne amplius segetem suam tāgere presumerēt iterdixit. Hoc diuulgato miraculo: missis legatis in dolensem episcopū eligitur et cū a dubricio landauensi ep̄o diaconatum reciperet: apparuit pontifici ⁊ iltuto abbati columba niue candidior super caput iuuenis in ordinatione sua sedens. Cūqꝫ multis annis sedē dolensem in minori britannia sampson rexisset: post finē vite sue posito in sarcophago corpore ei⁹ subito ventus validus commouit ⁊ leuauit illud ad mare et transito mari ad ostium iltuti venit: et ille in loco honorabili cū hymnis ⁊ canticis illđ collocauit. Cōiunx enim quondam beati iltuti casta viuens quotidie hora nona in pane ordeaceo et aqua soluebat ieiunium: que vice quadam visitare volens iltutum vidit illum operosum fossorem pro assidua fossura lutulentum per faciem macies quoqꝫ attenuauerat faciem eius. Jnquisiuit

ab eo suaue colloquiũ audiẽti inquisitio displicuit: inquisitusq; nullũ respõsum reddidit: noluit videre illam nec videri. Et cũ propt visitationẽ incongruã visũ oculorũ amisisset: rogatus tñ iltut⁹ diuinum implorauit auxiliũ quo pristinũ recuperare posset visum: & exaudit⁹ est mulierq; ad locũ suum rediit. Prepositus cuiusdam regis cuius vita omnibus erat abhominabilis abbatem iltutũ frequenter offendebat et clerũ suum multa iniuste direpta a dño suo rege exigi fingebat illo tamẽ nescio et sine ei⁹ precepto. Omnibus irascebatur & omnes mala imprecãdo illum oderãt. Omnipotẽs igit dominus fecit illum quasi ceram mollitã & liquefactã ardore igneo liquescere: nec vlterius in mundo comparuit. Quo audito: offensus rex furore nimio sanctũ iltutũ interficere & clerũ destruere cogitauit. Uir igitur dei locum dans ire precepit ad quendam fluuiũ et in spelũca secreta p annũ latitauit: omni nocte super frigidã petram iacens. Hora autẽ nona singulis diebus mittitur illi celitus panis vn⁹ ordeaceus et vna particula piscis vicinoq; de fonte aquam hauriẽs sitim extinxit. Ubiq; in siluis/saltibus/& latebris inquisitus: deo protegente inueniri non potuit. Legatus interim quidam gilde historiographi illuc trãsiens cimbalũ eneum a gilda cõpositum & sctõ põtifici dauid trãsmissum deferebat & ecce sine humano motu cimbalũ clare sonare cepit. Quo audito: iltutus exiens pulchritudinẽ illius & sonum admirãs quo deferretur didicit. Cũ aũt sctũs dauid cimbalũ in manibus teneret & nullum sonũ redderet inquisiuit si a quoq; in via probatũ vel tactũ fuisset. Et audito qd factum fuerat ait. Scio q magister nr iltutus illud affectans petere noluit: sciens illd mitti ad me. Reuertere ergo ad speluncã et cimbalũ ex parte mea magistro meo cõferre stude. Quibus auditis venerunt monachi & abbatẽ iltutũ cũ gaudio ad monasteriũ reduxerunt. Prepositus regis in arcendis pascuis pecor et armentorũ aduersari sepe & offendere sanctũ dei & fratres nõ timuit: pecora quandoq; per triduũ claudens exire nõ permisit. Iltutus aũt deũ iugiter exorauit vt ad cor rediens correptus ab iniquitate cõuerteretur. Cũq; vitam emendare cõtempneret: tellus os suum aperiens deglutiuit eũ. Quo audito rex offensus sctm iltutũ aut interficere aut de sua domo penitus expellere volẽs: armatus de castro egressus ad portã monasterij venit. Et dũ ad homicidiũ perpetrãdum paratus staret terra absorbuit eum.

Aggrauat⁹ demum iltut⁹ a multitudine confluentiũ et in orationib⁹ suis ipeditus tribus annis in spelunca quadam mansit omni die hora nona celestẽ pastũ ab angelo sibi delatũ sumẽs. Nocte quadam duo latrones gregem porcorũ viri sancti furati sunt & cũ estimarent rectam tenere viam: per totam noctem vagãtes in aurora ad monasterij portam inuenti sunt. Et cũ idem facinus nocte scda presumpsissent & sicut pri⁹ in aurora redissent: rex celestis in lapides duos vsq; hodie in miraculi testimoniũ ostẽsos corpora eor transmutauit. Uolẽs iltut⁹ visitare ecclam q̃ est in mõte tũba frib⁹ precepit vt totũ monasterij frumẽtũ excussum in granariis poneretur. Post peregrinationẽ rediẽs cũ videret multos inedia afflictos dñm supplicit exorauit: & ecce allatũ est diuinitus frumentũ vsq; ad portũ in minori britãnia optatũ: vñ se tota patria virtute dei pauit & ad seminandum suffecit. Trãsito post hec mari ad monasteriũ suũ venit: & cũ finis vite appropinquaret ad minorẽ britanniam regressus apud ciuitatẽ dolẽsem clar⁹ miraculis & signis atq; pdigiis celebris terre corp⁹ spm quidẽ deo cõmendauit octa

uo idus nouembris. Anglorum rex edgarus bachanti furore cōmot⁹ cōmouit exercitum suū propter morganensiū inobedientiam atq; illuc adducens: violando sanctorū territoria et ipa tēpla nullā villam a depopulatiōe immunē reliqt. In hac itaq; inuasione ablata fuit nola sancti iltuti ab ecclia sua et ad angliā a quodam predone perlata. Remeāte eni exercitu ligata est nola circa collum equi cuiusdam qui in monte quodā cum ceteris exercitus equis herbā carpebat. In meridie vero dū rex in tentorio quiesceret visum est regi q quidā terribilis miles suum pect⁹ lancea perforasset et grauiter rex excitat⁹ suspirās qd viderat enarrauit: imperauitq; exercitū deo et sctō iltuto raptam reddere predā. Emendationē delicti promisit et in honorē eiusdem sancti ecclesiam edificari iussit et seruitorib⁹ loci territoriū totū cōcessit. Hec tn̄ pmissio regis et voluntas aīe sue tm̄ proficere videbat: nā post malū incolis ppetratū nono die ab hac luce migrauit Prefatus interea equus nolam deferēs nullo compellente cū toto armēto eqstri nole dulcedinē sequente sabrinā trāsiuit et vsq; ad iltuti ecclesie ianuam puenit. Ibi eni nola illico super saxū cecidit: et ex casu vni⁹ partis fracturā vsq; hodie i miraculi memoriam apparentē ondit. Et cū singuli fratrū singulos equos accepissēt et de valoris inequalitate discordia orta fuisset: die crastina viderūt equos oēs equales et nullū alium in valore precellētem.

De sancto Indracto et socijs ei⁹ martiribus.

Ostq̄ vero beat⁹ patricius populum hiberniensem ad fidē xpi i signis et pdigijs cōuertisset britanniā mari transito adueniens apud glastoniā in senectute bona vitā felicit cōsummauit. Hibernienses eni q; de roma sāctus patrici⁹ missus eis fuerat apls: vrbē glastoniam orationis ac deuotiōis gra peregrini crebro visitare solebāt. Erat eni in hibernia regis cuiusdā fili⁹ noie Indractus lrarū studijs imbut⁹/virtutib⁹ insignitus et oīm morū honestate corā deo et hominib⁹ conspicu⁹: et vt gaudia possidere mereretur celestia/regales delicias et mūdi blādimēta cū suis cōcupiscētijs penitus calcare et oīni affectu fugere deliberauit. Assumptis ergo secū nouē cōsortib⁹ cū sorore sua noie Dominica peregrinatiōis gra versus romā iter arripuit. Cūq; prospero nauigio in britanniā ad portū noie tamerūta appulsi fuissent per longū ibi temp⁹ in dei seruitio vitā artissimā ducētes: oratoriū in q orationibus iugit vacarēt pstruxerūt. Indract⁹ vero baculū peregrinatiōis sue ibidē in terrā fixit et sine mora radices/frondes et folia: in cōspectu oīm perduxit et in maximā quercū et vmbrosam pcessu tpis excreuit. Fecit quoq; stagnū qddā puulū de quo pisces iuxta numerū certū quotidie sūpsit: et nec plures nec pauciores: sz absq; nūeri diminutiōe pisces in stagno sp inuenit. Accidit eni vt vn⁹ sociorū suorum tēptatiōi diabolice acquiescēs piscē vnū quadā die furari presumeret et offenso dn̄o quousq; pisces oēs defecissent: vn⁹ quotidie de nūero diminut⁹ ē. Quo viso vir dei indract⁹ obstupuit et morā suā in loco illo deo vlteri⁹ non placere timēs: vnanimi frm cōsensu sorori sue valefecit et romā cū socijs celerit pperauit. Rediēs aūt in britanniā versus glastoniam ad sctm̄ patriciū ire et preces deo fūdere disposuit. Illis eni diebus Yne rex Westsaxonū i villa noie pedret curiā suā tenuit: cui⁹ ministri i villulis p circuitū dispsi erāt. Int quos erat quidā iniquitatis fili⁹ noie hona indractū virū dei et socios a glastonia discedentes explorās pe

tas eoꝝ pecunia repletas crudelis lictoꝛ existimabat. Cũq3 nõ ꝓcul a glastonia serui dei recedẽtes in lectis apd̃ Shapwike quiescerent: minister sathane p̄fatus cũ suis cõplicib⁹ domũ in qua innocẽtes dormiebãt violenꝫ ingress⁹: extractis gladiis illos iugulare nõ timebant. ꝛ assũptis corp̃ib⁹ sctis i ꝓfunda quadã fouea ne reperiri possẽt illa abscõderũt. Rex aũt yne nocte quadam nimio vẽtris doloꝛe vexat⁹ (vt noxias deleret ac forte mitigaret angustias) camerã exiuit ꝛ respiciẽs in celũ: vidit colũpnã quasi ignis ꝑspicuã a loco i quo corpora sctã abscõdita erãt in celũ tendẽtes cui⁹ splẽdoꝛ suos oclos quocũq3 eos verterẽt seq̃bat. Cũq3 ꝑ tres noctes eandẽ visionẽ ꝑspexisset: q̃busdã secũ assũptis venit ad locũ ꝛ inuẽtis martirũ corpoꝛib⁹ cũ magno honoꝛe apd̃ glastoniã ea sepeliri fecit. Indractũ vero ad sinistrũ coꝛnu altaris ex opposito feretri bti patricii ꝛ socios suos ꝑ pauimẽti circuitũ ponũt. Interfectoꝛes aũt inocẽtiũ cũ ceteris ibidẽ astãtes a demonib⁹ arrepti tã imaniter sunt cruciati ꝙ carnes ꝓprias adhuc viui lacerabãt: cuꝫ magnis clamoꝛib⁹ post modicũ miserabiliter vitã finiẽtes. Mulier quedã ydolis ab infantia seruiẽs nullis p̄dicatiõib⁹ ad viã vite cõuerti valẽs: cũ columpnã a rege visam suꝑ sctõꝝ corpa vidisset: ad corpa sctõꝝ appropinquare nõ audẽs cũ cõfessis sacerdoti peccatis suis baptismi gratiã ꝯsequuta fuisset: ad locũ sctõꝝ cũ magna deuotiõe ꝓperabat. Et vbi quod viderat palã cũctis enarrans: octoginta vtriusq3 sex⁹ fidẽ xp̃i suscipe fecit. Rex eni Westsaxonũ filiũ habens incurabili moꝛbo percussũ: quẽ cũ ad sanctoꝝ sepulchra adduci p̄cepisset p̄stine moꝛ sanitati restituit. Diues quidã sanctoꝛũ sepulchra visitare assuet⁹: vice quadã vxorem cũ paruulo filio vix loqui valẽte nomine guthlaco ad tumbã scti indracti venit. Et cũ vigiliis fessi doꝛmire cepissent apparuit ifãtulo vir exurgẽs a leua parte altaris pulcher ꝛ decoꝛ⁹ clericali tõsura decoꝛat⁹ ꝛ poꝛrigẽs librũ infãtulo ait. Vis inquit in hoc legere fili mi? Illo veto se velle cõsedẽte: ꝯfesti eũ docuit. Puer autẽ expergefact⁹ a sompno: rẽ matri vt viderat referebat. Cũq3 clerici puero codicẽ poꝛrigerent ipse statim legebat: ꝛ sine lingue titubatione que legerat exponebat.

Narratio.

Quodam monacho in ciuitate cũ puella iuuẽcula: ꝛ petente elemosinã quidaꝫ illos vidẽtes scãdalizati nũciauerũt sctõ iohãni elemosinario ꝙ ille monastice vite mulierẽ habens derogaret. Tũc sctũs volens ꝓhibere peccatũ iussit mulierẽ flagellari monachũ vero verberari ꝛ in carcerem retrudi. Quo facto apparuit ei per visum nocte monach⁹ ostẽdens ei doꝛsum suũ ex flagellis putrifactũ et dixit. Ita tibi placet dñe patriarcha? Certe in hac vice vt homo errasti. Et hec dicẽs recessit. Manc aũt vir sctũs memoꝛ visionis misit pro monacho qui erat in carcere ꝛ fecit eũ expoliari coꝛam se vt doꝛsuꝫ ei⁹ videret si ita esset vt in sompnis viderat. Quo facto: dei voluntate solut⁹ est amictus quo erat indut⁹ ꝛ cecidit ꝛ omnes viderunt eũ esse eunuchũ. Tunc vir sctũs ait ignoꝛanꝫ se peccasse in deũ ꝛ in eum mouẽs tamẽ nõ ita opoꝛtere monachum circũducere mulierẽ ad scandaluꝫ videntiũ. Ille vero humiliter rationem reddebat dicens. Nuper cũ essẽ gaze exeunte me de vrbe hec mulier occurrit dicens se esse hebꝛeam ꝛ velle fieri xp̃ianã: contestãs etiam me verbis hoꝛribilibus vt eam perire non dimitterem. Timens erga iudicium dei sumpsi eam ꝛ baptizaui ꝛ girabã cũ ea simplici coꝛde: modicũ exposcens sumptum quo introducerem eam in monasteriũ. Tunc sanct⁹ narrata visione ꝓtulit centũ nummismãta

daturus ei. Ille autē nihil accipere volens ait. Monachus si fidem habet: hoꝛ non indiget: ꝛ si his eget fidē non habet Hoc maxime omnibus qui audierunt fidem fecit ꝙ seruus dei esset.

¶ De sancto Johāne de beuerlaco episcopo et confessoꝛe.

Eatissimus enī iohannes archiepiscopus eboꝛacēsis intra angloꝛū confinia natus ꝛ educatus cū adhuc puerili pubesceret euo: theodoꝛo cātuariensi archiepiscopo instruend⁹ committitur. Qui illum omī pꝛobitatis moꝛe instruxit: atqꝫ sanctarū pꝛudētiā scripturarū edocuit. Cūqꝫ iam bene imbut⁹ diuersoꝛū libꝛoꝛū esset litteris rura passi regionis peragrauit plurima verbū dei plebi seminans. Postꝙ̄ enī episcopus eata venerabilis cursum humane vite cōpleuit deo disponente ꝛ alfrido rege annuente pꝛesulatus suscepit honoꝛē idem iohannes in loco qui hegstoldishā vocatur tina fluuio a parte australi subt⁹ decurrente. Multos autem diaconatus oꝛdine et pꝛesbiterij sāctificauit honoꝛe de quoꝛum collegio sanct⁹ beda extitit: qui multa apostolice fidei cultoꝛib⁹ scripsit vtilia. De sancto enim iohāne plura virtutum miracula qui eum familiarit noverunt dicere solent ꝛ maxime vir reuerentissimus berthunus diaconus quondam eius: sed postea abbas monasterij quod vocatur deirwode. id est silua deiroꝛum modo vero beuerlacus appellat: de quibus aliqua memoꝛie tradere vtile duxi. Est autē locus quidam vno miliario et dimidio ab hagustaldēsi ecclesia interfluente tine amne separatus habens oꝛatoꝛium sancti Michaelis: in quo vir dei sepius et maxime in quadꝛagesima manere cum paucis oꝛationi ac lectioni vacans operam dare cōsueuerat. Cum autem incipiente quadꝛagesima ibidem mansurus adueniret iussit suis querere pauperem aliquem maioꝛi infirmitate vel inopia grauatū: cui illis diebus elemosinam facere posset: sic enim sp facere solebat. Qui adduxerunt ei adolescentē quēdam mutum a natiuitate: sed ꝛ scabiem et furfures habentem in capite vt nil capilloꝛū nasci valeret. Quo ingresso appꝛehendit eū et signum sancte crucis lingue eius impꝛimens loquelam perfecte restituit ei: medicoqꝫ capitis eius curam commisit. Et adiuuante benedictione ac pce antistitis nata est cū sanitate cutis venusta species capilloꝛum. Factusqꝫ est iuuenis limpidus vultu ꝛ loquela pꝛōpt⁹ capillis pulcherrime crispis: qui ante fuerat defoꝛmis/pauper/ꝛ mutus ¶ Cum autem monialis quedā in monasterio vetadim cui tunc hereburga abbatissa pꝛefuit in pꝛouincia eboꝛacensi postto fleubotomata esset in bꝛachio tacta est infirmitate doloꝛis repentini. Quo mox excrescente: adeo bꝛachium in tumoꝛem versum est vt vix duabus manibus complecti posset: ꝛ iam quasi moꝛitura videretur. Cum autem episcopus hoꝛam minutionis cognouisset ait. Multum insipienter et indocte fecistis in luna quarta fleubotomando. Memini enim theodoꝛum archiepiscopū dicere ꝙ piculosa satis sit illi⁹ tempoꝛis fleubotomia: quando et lumen lune ꝛ reuma occeani incremento est. Et benedixit eam episcop⁹ et statim doloꝛ recessit et tumoꝛ: et valitudini virgo restituta est. ¶ Cum enim reuerentissimus Wilfridus episcopus post longum exiliū in episcopatū esset hagustaldensis ecclesie receptus et sanctus iohānes defuncto bosa viro multe sanctitatis et humilitatis episcopus pꝛo eo eboꝛaci esset substitutus ad consecrandam ecclesiam rogatus adueniens: misit de aqua

illa benedicta vxoꝛi cuiusdā comitis in-
firmitate grauissima quasi ad moꝛtē lā-
guenti: pꝛecipiens vt de illa gustaret et
vbicūqꝫ doloꝛē ineē sentiret de ipa aqua
eam lauaret. Quo facto: sana surrexit.
et vires se recepisse sentiens leta episco-
po poculum obtulit. Rogatus a quodā
comite vt visitare dignaretur filium su-
um infirmum ꝛ benedicere intrauit ꝛ vi
dit eum mestis omnibꝰ iam moꝛti pꝛoxi-
mum positumqꝫ loculū iuxta eum ī quo
sepeliendus poni deberet ꝛ benedixit eū
Sedente post hec ad mensam episcopo:
misit puer ad dn̄m suum rogans sibi vi-
num mitti quia sitiuit. Gauisus ille qꝛ bi
bere posset: misit ei calicem vini ab epis-
copo benedictum. Quem vt bibit conti-
nuo surrexit et induens se intrauit et sa-
lutauit episcopū dicens: qꝛ ipse quoqꝫ de
lectaretur manducare cū eo ꝛ bibere. Re
sidebat/vescebatur/bibebat ꝛ letabatur
quasi vnus ex eis. Famulus eni xp̄i he
rebaldus in clero sancti episcopi aliquā-
do conuersatꝰ: postea vero abbas mona-
sterij qđ est iuxta ostiū tine fluminis effe
ctus miraculum ī seipsum factū in hūc
modum narrauit. Cū eni in pꝛimo ado-
lescētie tempoꝛe in clero illius degerem
sed animum perfecte a iuuenilibus ille-
cebꝛis non cohiberem: cōtigit die quadā
nos iter agentes cū illo deuenisse in viā
planam et amplam aptāqꝫ cursui equoꝝ.
Ceperuntqꝫ iuuenes maxime laici postu
lare episcopū vt cursu maioꝛe equos su-
os inuicē pꝛobare liceret. Cum magna
demum instantia illis acquiescēs facite
inquit si vultis: ita tamen vt herebaldꝰ
omnino se abstineat. Poꝛro ego diligen-
tius obsecrās vt et mihi certandi cū illis
daretur copia: nequaq̄ impetrare potui
lasciuo tamen superatus animo animo
ludentibꝰ me miscui: ꝛ simul cursu equi
contendere cepi. Quod dū agerem: audi
ui illum post tergum mihi cū gemitu di-
centem. O q̄ magnū ve facis mihi sic eq̄s-
tando. Et ego audiēs: nihilominꝰ ceptis
vetitis pseueraui. Nec moꝛa dū feruēs
equus quoddā itineris concauū magno
impetu transiliret lapsus decidi: et mox
velut moꝛtuus sensum penitꝰ motumqꝫ
omnē perdidi atqꝫ fracto pollice capitis
quoqꝫ iunctura soluebatur. Uomebam
aūt sanguinē eo q̄ interanea essent ruen
do conuulsa. Episcopus aūt de casu meo
et interitu dolēs capiti meo manū posu-
it et signo crucis me signauit. Cūqꝫ fusa
oꝛatione me sedentem ꝛ loqui valentem
videret: diuino instinctu admonitus in-
terrogauit me an me esse baptizatū abs-
qꝫ scrupulo nossem. Cui cū nomen pꝛes-
biteri a quo me baptizatum nouerā dixi
ssi ab illo inquit sacerdote baptizatus es
non es perfecte baptizatus. Noui namqꝫ
eū quia cum esset pꝛesbiter oꝛdinatꝰ nul
latenus pꝛopter ingenij tarditatē potuit
catezizandi vel baptizandi ministerium
discere pꝛopter quod ab huiusmodi pꝛe-
sumptione ministerij quod regulariter
implere nequibat omnino cessare pꝛece-
pi. Quo dicto: eadē hoꝛa me cathezizare
ipse curauit. Factumqꝫ est vt exsufflan-
te illo in faciem meam confestim me me-
lius habere sentirem. Uocauit aūt medi
cum et dissolutā mihi emigranei iūctu-
ram componere atqꝫ alligare iussit. Ꝛ ac-
cepta eius benedictione conualui: et nec
multo post baptismi gratiam consequu-
tus sum. Sancto enim episcopo pꝛesen-
te vas vino plenum ad terram de mani
bus incaute tenentis cecidit et medium
crepuit: vinum tamē quod intus erat il
lesum permansit. Iuuenē quēdam moꝛ
tuū int alios sacro crismate liniuit et de
moꝛte ad vitā restituit. Demoniū simili-
ter a quodā expulit: ꝛ infirmos vbicūqꝫ
ceptos sanos suis pꝛecibꝰ ꝛ benedictione
effecit ꝛ quotq̄t vestimentū cū fide tāge-
re poterant celerem sanitatem infirmita

tis sue se suscepisse gaudebāt. Exactis autē in vtraqꝫ sede hagustaldēsi videlicet ⁊ eboracensi: annis triginta trib⁹ cū pro senectutis grauitate min⁹ episcopatui administrādo sufficeret: ordinato in episcopatu eboracensi cū toti⁹ populi electione Wilfrido presbitero suo: ipse in monasterio suo in silua deirorū siue beuerlaco consilio abbatis bruthuni in omī sanctitate permanēs vsqꝫ ad obitū suū: nonas maij migrauit ad dn̄m. Sepult⁹ est aūt in porticu sancti petri eiusdē monasterii: et hoc anno dn̄i septingentesimo vicesimo primo. In porticu scti michaelis eboracensis dū adhuc supstes orationi vacaret spirit⁹ sctūs i columbe specie radiū solis candore vincens ante eum super altare resedit. Cūqꝫ multi in ecclesia stantes hanc lucē stupefacti cernerēt: diacon⁹ noīe sigga ad ostium portic⁹ currendo festinans: vidit episcopū in oratione stantem et porticū sancti spirit⁹ fulgore intus inflammari velut igne. Moxqꝫ facies eius scti spūs ardore percussa est: et cutis in rugam maxille retracta. Qd sanctus episcop⁹ diuinitus agnoscēs accito ad se diacono faciem ei⁹ manu palpādo saluti reddidit: precipiēs ne hāc visionem patefaceret ꝙ diu in hac vita mortali superstes esset. Post obitū suū multa ꝑ ipo miracula ondere vsqꝫ in hodiernū diē dignat⁹ est dn̄s int que pueros duos cecitate a natiuitate ꝑcussos illūinauit/ ꝯtractas mulieres binas gressib⁹ restituit. Mulier quedā sup feretrū scti iohannis crimē piurij ꝯmittēs amēs efficit. sopori tādē dedita videbat sibi ꝙ btā ꝟgo maria cū quodā epō pōtificalib⁹ induto eidē assistebat ⁊ os suū quodā pāno tergēs sctō iohāni dixit. Johes remitte huic mulieri ꝙ temere ꝑ te iurare nō timuit. Qui rn̄dit Ad ꝑceptū tuū dn̄a dimitto Et mox funiculus quo manus mulieris erāt ligate in terrā subito rupt⁹ cecidit: ⁊ mulier expgefacta sanatā se sētiēs gratias deo egit. Anno autē dn̄i millesimo tricentesimo duodecio de tūba scti iohis oleū emanare vsqꝫ in horā diei sequētis tertiam nō cessauit ⁊ multos cecos inde linitos meritis viri scti visuꝫ recipere fecit. Infestātib⁹ regē ethelstanū scotis in manu valido: cōgregato exercitu beuerlacū adiens aū tumbā scti iohis prolixi⁹ orabat Et exurgens corā clericis ecclesie nobilibusqꝫ multis ita cū magna humilitate affat. O sctē iohes ꝯfessor glose qui tot virtutib⁹ et signis mirādis i terra prefulges te supplicit ꝑcor ⁊ exoro quatin⁹ in hoc necessitatis articulo mihi subuenire digneris vt ꝑ merita et intercessionem tuam inimicoꝝ meoꝝ infestationē te patrocināte supare valeā. Et extrahēs cultellum suū de vagina: posuit illū sup altare dicēs. Ecce vadiū meū corā te pono qd vita comite in reditu meo recipiēs ecclesiā tuā munerib⁹ honorificabo ⁊ redditib⁹ augebo: si mediāte tuo auxilio superatis hostib⁹ victor rediero. Fecit autē rex qddā berillū de eadē ecclia sibi ꝑferri ⁊ audito ei⁹ aduētu: scoti angliā deserūt ⁊ vltra mare scoticū se trāsferētes ei⁹ aduētū expectāt. Regi aūt fixis super ripā fluminis tētorijs: apparuit i visu quidā pōtificalib⁹ indut⁹ sic dicēs. Ethelstane rex festina mane flumē trāsire: ego sum iohes eps noli timere: ecce victoria i manu tua est quā tibi nūciare veni. Mane ꝟo trāsita aqua ⁊ ꝯserto graui ꝑlio multis scotoꝝ iore gladii occisis rex let⁹ effectus grās egit deo. Item ꝟo qi rex scotorū incōpuls⁹ cōtra eū surrexerat ꝯgregato exercitu cōtra iimicos ꝑcedēs deuꝫ rogauit vt ꝑce scti iohis aliqd signū euidēs ondēret quo ꝑsentes ⁊ futuri cognoscere possent scotos de iure anglis debere subiugari. Vn̄ rex cū gladio suo ꝑcussit scopulū quedā iuxta dunbar castrū et vsqꝫ hodie ad mēsurā vlne ex ictu cauat.

Rex itaqꝫ adepto de inimicis triūpho rediens pacē sctō iohāni ob oībus tenendā instituit: quā infringere nulla ratiōe vllo tpe liceat. Unū miliare ad hāc pacē tenendā metam statuēs assignauit: et qui hāc pacē in aliquo vel erga aliquē violare p̄sumeret: octo libras ecclesie scti iohannis persolueret. Qui infra tres cruces lapideas ad introitū beuerlaci ab eodem rege erectas pacē violaret: viginti quatuor libras p̄solueret Qui vero infra cimiteriū pacē ecclesie infrigeret: septuagīta duas libras p̄soluere artaretur pro satisfactione. Et qui in p̄sentia reliquiaꝝ nephas tale ausus fuerit cōmittere: solius dei miseratiōi ac iudicio cōmittēdus sit: et iudicādus sicut enormis lāguor immēsa curatiōe indigens. ¶ Narratio.

Illis diebꝰ cedwalla rex occidentaliū saxonū cū genti sue duobus annis strenue p̄fuisset: relicto imperio propter dnm̄ regnūqꝫ ppetuū romā venit: hoc sibi glorie singularis desiderās adipisci: vt ad limina apostolorū fonte baptismatis ablueretur: in quo solo didicerat generi humano vite celestis patere ingressum: simul etiā sperās quia mox baptizatus carne solutus ad eterna gaudia iā mūdus trāsiret. Et factuꝫ est ita. Nā a sergio papa baptizatus die sabbati pasche: anno dn̄i sexcētesimo octogesimonono: in albis adhuc positus languore corripitur et duodecimo kalēdas maij a carne solutus: beatorū regno in celis sociatur. Cui etiā tpe baptismatis papa memoratus petri nomen imposuit: vt beatissimo aplorū principi: ad cuius sacratissimū corpus a finibus terre pio ductus amore venerat: etiam nois ipsius consortio iungeret. Sepultus est aūt in ecclesia scti petri apostoli anno etatis sue tricesimo. Iubēte pontifice epitaphiū in eiꝰ monumēto in quo et memoria deuotionis ipsius fixa per secula maneret: hoc modo scriptū est.

¶ Culmē opes sobolem pollētia regna triumphos
Exuuias proceres menia castra lares.
Queqꝫ patrū virtus et q̄ congesserat ipse
Cedual armipotens liquit amore dei.
Ut petrū sedēqꝫ petri rex cerneret hospes
Cuiꝰ fōte meras sumeret almꝰ aquas
Splendificūqꝫ iubar radianti carperet hausto
Ex quo viuificus fulgor vbiqꝫ fluit.
Percipiens alacer rediuiue premia vite
Barbaricā rabiē nomen et inde suum.
Cōuersus cōuerti ouans petrūqꝫ vocari
Sergius antistes iussit vt ipse pater.
Fonte renascentis quē xp̄i gr̄a purgans
Protinus ablatum vexit in arce poli.
Mira fides regis clemētia maxia xp̄i
Cuius cōsiliū nullus adire potest.
Sospes ei veniēs sup̄mo ex orbe britāni
Per varias gētes per freta perqꝫ vias.
Urbē romuleā vidit templūqꝫ verendū
Aspexit petri mistica dona gerens.
Cādidꝰ inter oues xp̄i sociabilis ibit
Corpe nā tumulū mente supna tenet.
Cōmutasse magis septrorum insignia credas
Quē regnū xp̄i promeruisse vides.

¶ Cedwalle aūt successit in regno yne rex de stirpe regia: qui cū triginta septē annis regnasset: relicto imperio ad limina beatorū apostolorū pōtificante gregorio profectus est: cupiēs in vicinia sanctorū locorū ad tēpus peregrinari i terris quo familiarius a sanctis recipi mereret in celis. Illis enim diebus plures de gēte anglorū nobiles: ignobiles: laici: clerici: viri ac femine certatim romā: aīe sue salutis gratia vel instructiōis causa proficisci cōsueuerūt. Nō magne virtutis ac meriti tēpestate illa estimabatur.

De sctō Iohāne de brydlyngton cōfesso.

SAcratissime recordatiōis iohannes prior brydlyngtoniēsis: cuiꝰ votiua celebritas mirifici splēdo

tris radiis vniuersalem perornat ecclesiā militarē: veluti colūpna inflexibilis in fidei base firmiter radicata cūctorū mortaliū caducā flexibilitatem cōsolidat ⁊ supportat gratiosi solaminis interuētu. Hic floride iuuētutis exorta primordia perornās virtutibꝰ: excussis abditis vitiorū: viā aggressus timoris deifici alteriꝰ tobie imitabilia amplexans vestigia spei ⁊ charitatis fructibus maturescēs: sacri flaminis insigniter celebratur sacrariū singulare. Crescēte itaqꝫ tp̄is interuallo a piissimis parētibꝰ enutritus: studiisqꝫ imbutus liberalibꝰ: in breui coeuos precurrens veloci cursu brauiū adeptus est dialetice peroptate. Nō solū vero in amplexu scientiarū applaudens immo celestibus intellectualiter suspirās auidius dum oxoniis ꝑsisteret studiosus: omissis frequēter altercationibꝰ sophismatū inquisitiuis: templū sui spūs supremo principi dedicauit: in dei ⁊ ꝓximi seruore feruido deuote suspensus: vt quidē veridicorum cōstudentium relationibus audiuimus: in etate iuuenili deo cordialiter deditus: cōtra illatas sibi iniurias: minas ⁊ opprobria: mitis: pacificus ⁊ quietus. Leuitates ⁊ insolētias continue declinauit: magis militare cupiens oīm creatori: q̄ friuolis ⁊ vanis occupatiōibꝰ tempus suū expēdere vitiose. Tāta virtutū proximitate p̄cipue enutritꝰ: feliciter natus: feliciusqꝫ educatꝰ in comitatu eboracensi iuxta maritima loca occeani cōmoditatibus preuilegiata ⁊ nō multū distātia a prefati monasterii situatiōe: cōpleto biennio in oxonia: festinātius repedauit ad propria: vbi magis sup̄fusa vnctione gratie: q̄ magistrali informatione: scientiā perquisiuit. Inde senectā induens in ip̄a sua iuuētute quod etati maturiori defuit supplementū cōtulit cōuersatio virtualis. Sicqꝫ propter sciētie maturitatē ⁊ morū laudabilitatē: quidam opinione mūdana famosus: diuitiis abundanter preditus: ip̄m sup̄ filios suos magistrū disposuit ⁊ alumnū: nō solū ad rudimentū subditorū: immo etiā ad exclusionē vitiorū. Cōsiderās igitur tenellam lilii substantiā: spinis pūgentibus faciliter perforari timēs exasperatos aculeos lasciuie tēporalis vicesimo etatis sue anno: religiose vite visitatus incēdio pallio virtutū perornatꝰ in xp̄i sempiterno seruitio ꝓposuit militare. Intuēs igit̄ quotidianis nutibus oculorum inter mūdiales diutinas lites ⁊ discordias seminari: memorialiqꝫ prospiciēs certitudine abel ⁊ cayn ab vnico patre genitos: colūbam ⁊ coruū in archa insimul cōmorātes: ysaac ⁊ esau simul ludētes: a radice fontali ꝓpaginis humane virtuosos ⁊ vitiosos inuicē cōmisceri presentisqꝫ vite militaris blādiméta noxia cōsiderās ⁊ trāsitoria: mūdiales curas despiciēs: monasteriū intrauit brydlyngtoniensi. Ubi cum gaudio gratāter receptus: velut angelꝰ celitus emissus habitū suscipiēs regularē: in morū probitate splendidus enituit ⁊ velut sacri flaminis caloribꝰ incalescēs nobiliter viguit in obseruātia regulari. Iuxta eteni tenorē tube dn̄ice decē totiꝰ cordis totius ⁊ aīe viscerosis viribꝰ amplexatus mente suspirās ad celica: oīa postposuit scl'i ruinosa vndiqꝫ diuia gratia perlustratus. Erat enī humilis: obediens: charitate resplendēs: mundū contempnēs: abstinētia rigidꝰ iusticia indutus: cōtinentia perspicuus: vigiliis frequētatus: orationibus strenuus: spū feruidus: verbis ꝓuidus et maturus: spūi firmitate gaudēs: ⁊ dn̄o sine intermissione deseruiens: a vanis ludis abstinuit. Uano solatio repletis aliis vtpote taliter exercitatis: ipse aut orōnibꝰ: aut studio frequētius insudabat: minimas religionis obseruātias nullo mō transiliēs: quas in vltimo spiramine: suis fratribꝰ

cōmendabat attentius obseruari. Tāte
etiā humilitatis firmamēto fundatꝰ est:
vt diuini seruitij cōsonam simphoniā cū
omni cordis intētione ꝑsolueris: cuiuscū
qꝫ alterius curā totis animi conatibꝰ et
exercitijs studiose perimpleret. Quē no-
minis sui signaculo tāta vicinalis grē si
gnauit affinitas ꝙ mundialiū curialem
incessum humilitatis stipite radicatus
penitus recusauit. Uirtualis igiṫ digni
tatis dextera presignitus pretētoris ele-
mosinarij ⁊ supprioris curas ordinabili-
ter dispēsauit Ab alijs quidē officijs: qui
bus fluxus seculares tempestuose influ
ebāt ipm ad tempus celestis dispēsatio-
nis manus septrigera ꝓseruauit: ne per
labiles lapsorū labores: nouitas mentis
virtutū ꝓgenie perornata: false dilectio-
nis degeneraret in tenebras. Sicqꝫ pro
tector promptissimꝰ noe preseruās de di-
luuio: loth de celesti incēdio: isaac de imi-
nente gladio: ioseph de calūpnia mulie-
ris et custodia carceris: moysen ab egy-
ptijs: raab de excidio ciuitatis: ionā a pe
riculo submersionis: susannā a testibus
falsis: danielē a leonibꝰ: tres pueros ab
ignibꝰ: tam regularē viuēdi formulam
a potestate seuientis seculi feliciter ꝓser-
uauit. Interea accrescente tante bonita
tis fama volatili per regionis spacia am
pliora cōtigit mōasterij prepositū in ma-
nus cōfratrū prioratꝰ officiū resignare.
Cūqꝫ validus oīm mutuusqꝫ consensus
per voces singulas scti spiraminis insuf
flatione in ipm cōfluerēt: tam catholicū
dei athletā dignū reputarūt ⁊ debita ele
ctiōis forma elegerūt tāti oneris suppor
tare laborē. Qui prout fuerit spū humil
limus taliter respōsum exarauit. Quid
pigmeā insufficiētiam proponitis erige
re in structurā edificij militātis ecclesie.
Quid cecitatis abisso submersum existi-
matis hostiles excubias oculariter pre-
uidere. Quid canem mortuū non poten-
tem latrare putatis luporꝫ isidiosas cau
telas cōstringere. Nūquid debite circum
spectionis oculis preuidetis: ꝙ i defectu
tintorie defensionis vineam dūi fraudu-
lenti vulpes demoliūtur ⁊ destruūt. Igi
tur mortifera clade ignorantie inuolutꝰ
ꝙꝙ colūpne ligatus diuersisqꝫ suppliti-
is laceratꝰ prefati officij nō acceptarē ex
cubias. Quibꝰ excusationis titulis i me
dium diuulgatis in alium publicata est
stabilitas electionis. Quē infra breuem
annorū reuolutionē portione mortali cla
de percussum pestilētie: mors hūane con
ditionis deuastatrix vital dispositionem
cōpescuit cōsummare. Uolēs igiṫ increa
te sapientie ꝓuidentia salutaris lucernā
tanti luminis fulgoribꝰ vndiqꝫ ꝓlustra-
tam virtutū vernantia mundare macu
las tenebrarūꝫ et lucis sue radios oculis
expādere mortalibꝰ: scda vice libera con
fratrū singulorū voluntate in gradū pri
stinū solēpniter est electꝰ dn̄o singula dis-
pensante. Qui ponderis intollerabilē cō
siderans grauitatē egre ad tp̄s sustulit
spūs estuationē. Tādē diuini solatij hau
riens perfusam dulcedinē superna infor-
matꝰ gratia cōcipiēs maiorē etatis ma-
turitatē et prouidiorē discretionis delibe
rationē: cōsiderāsqꝫ quāto laboriosior in-
stantis peregrinationis incessus est tan
to ꝑ gratiā esset nobilior triumphꝰ tiran
nidis infernalis oneris iugū suspendēs
in humeris cōfidens in clementia salua
toris. Confirmatus in gradu prioratus
qualiter in agendis se gesserit nostra mo
dicitas sufficienter nō euoluit: namqꝫ fa
mem reficit/ nuditatē vestit/ frigꝰ tēꝑat/
dolorem solaṫ/ fletus siccat/ oppressos li-
berat/ carceres reserat/ grām cōciliat/ fe
dus ꝑpetuat/ sopit lites/ differt ꝓlia/ au-
get idutias egris salutē dat seruis liber
tatē/ menia dilatat/ vsurpato pallio cle-
mētie crudelitatē spoliat cūctas deꝓhen
dit neq̄tias ficte virtutis clamide coope-

tari posset. Tūc legat⁹ ait. Cesset hūanū iuditiū frequenter fallibile ꝛ producat diuinū oraculū. Certū est ꝙ ep̄alis grā spiritus sancti donū est ꝛ qui ep̄atū p̄cio mercatur: donū sancti sp̄ūs cōparari posse pecunia opinatur. Si igitur tu ep̄e ꝯtra spiritum sctm̄ nō fecisti dic palā gl'ia p̄ri ꝛ filio et spiritui sancto. Sed licet frequentius incepisset ꝛ temptasset nunꝙ̄ spiritui sancto proferre potuit: sed ab episcopatu deiectus plane dixit. Explicit.

¶ De sancto Edgaro rege et confessore.

¶ Vita beati regis Edgari minime fuit inuenta quousqꝫ liber iste impressus fuit vltra lr̄am E: ita ꝙ in loco suo secundū ordinē alphabeti nullo mō imponi potuit ideo in fine presentis libri imponitur ꝛ in tabula secundū ordinē alphabeti locū suū tenebit.

Edgar⁹ rex anglor̄ isignis fi edwii cepit regnare āno othonis imperatoris vigesimo secundo dū adhuc esset iuuenculus annor̄ sedecim: quo nascente dūstan⁹ archiep̄s cantuariensis audiuit vocē de celo anglice dicētē. Pax anglie ꝙ̄diu puer iste regnabit: ꝛ dūstan⁹ nr̄ dixerit. Regnauit aūt ānis. xvi. et q̄libet anno nouū monasteriū fūdauit: totamqꝫ insulam in summa pace ꝛ iusticia gubernauit Nā regē scotor̄ cinandū cambior̄ malcolinū: archipyrat'ā mascosiū omesqꝫ reges Walensiū nūero. v. ad curiā coactos p̄petuo sacramēto sibi obligauit. Quos apd̄ legionū sibi occurrentes: ꝛ pompā triūphi p̄ fluuiū deduxit vna naui impositos quā illi remigabāt ꝛ ipse in prora sedebat Compatriotas suos a nimia potatione timore et industria refrenauit. Et adeo seuer⁹ fuit: ꝙ ibi null⁹ fuit priuatus latro nullus popularis p̄do: nisi q̄ vellet amittere vitā: q̄n etiā oīs gn̄is feras sanguis auidas ex regno exterminauit. Guidualo regi gualdēsiū indixit / vt sibi oīm āno tributū. ccc. luporū solueret. Quod dum ille pluribus annis fecisset: nullū se āplius inuenire ꝓfessus est. Omni estate p⁹ pascha naues per oīa littora adunari p̄cipiebat: ꝛ ascēdens ipsemet mare circuibat: vt pyratas arceret. hyeme vero p̄ prouītias equitabat vt predones deleret: iudicia potētior̄ exquirens ne ius violarent. Quodā tēpore venatū precerat: dunstanū qui secū erat rogās missam differre: qua dies dn̄icus erat. Appropinquante hora tertia episcopus sacris iudutus super altare regē expectabat: subitoqꝫ sopore leui depressus: raptus in celū audiuit cātus angelorū cātantes kyrieleyson. ix. vicibus. Excitat⁹ post modicū adhuc expectās rapitur ꝛ audiuit alta voce dici. Ite missa est ꝛ rn̄deri: deo grās. Tūc accurētes eius clerici regē adesse dixerunt: quibus rn̄dit ꝙ missam audiuerat: nec esse opus ꝙ ea die ampli⁹ celebraret. Interrogatus a rege cur hec diceret: ꝛ quare celebrare nollet visionē apit. Et hoc sumpta occasione regi prohibens: ne die dn̄ico vlterius venatū pergeret. Quā correptionē sctūs rex benigne suscepit et de cetero obseruauit. Qui gubernato regno post annos. xvi. āno etatis sue. xxxiij. in pace quieuit: et miraculis post obitum claruit. Ut in vita beati patricij clarius patet.

Explicit (Noua legēda anglie). Impressa lōdonias: i domo Winādi de Worde: cōmorātis ad signū solis: in vico nūcupato (the flete strete). Anno dn̄i. M. CCCCC xvi. xxvij. die Februarij. ¶ Itaqꝫ omnes hystorie hic collecte: merito dicūtur noue: quia licet quedam de istis etiā reperiūtur apud plures: nō tamē ita emēdate ꝛ correcte sicut in hoc volumen continentur.

pillo ham Lampeope;

~~Joan. Stephensonj. 1570.~~ Guilielmj Lambardj 1573

This Legend of English Saints comonlie knowne by the Name of Jo. Capgraue Catalogus Sanctorum Angliæ) was epitomized & translated into English & so set forth imprinted at London in 4to by Richard Pynson Printer to K. Henry VIII under the Title of the Kalendre of the New Legende of Englande in the same yeare of our Lord MDXVI wherein this Latine Legend was printed